

Duchovní pastýř

MĚSÍČNÍK

KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK TŘINÁCTÝ

1963

ŠÉFREDAKTOR PROF. DR. P. JOSEF BENEŠ

OBSAH TŘINÁCTÉHO ROČNÍKU

A. THEOLOGIE

<i>ThDr. Otakar Balcar</i> : Magie a náboženství v teoriích a skutečnosti	7, 28, 51, 67, 92, 116, 170
<i>ThDr. Václav Bartůněk</i> : Pevně proti heresi	172, 190
<i>ThDr. Václav Bartůněk</i> : Synody a důležitější akce Zbyňkovy	9, 29, 52
<i>ThDr. Václav Bartůněk</i> : Zbyněk Zajíc z Hazmburka, arcibiskup pražský	70, 91, 155
<i>ThDr. Josef Beneš</i> : Existencialismus a křesťanství	89
Cíle koncilu a pastorální liturgie	182
<i>Prelát dr. František Cínek</i> : Historický strážce památky našich věrozvěstů a tlumočník jejich odkazu	125
Encyklika <i>Pacem in terris</i>	102
<i>ThDr. Metoděj Habáň</i> : Novost v křesťanství	162
<i>ThDr. P. M. Habáň</i> : Res humanace	113
<i>ThDr. Metoděj Habáň</i> : Principy humanismu	131
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Abychom byli pastoračně na výši doby	154
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Co bude s latinou v naší liturgii	25
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Jak se dostala latina do západní liturgie a proč ji nelze eliminovat	45
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Několik připomínek ke zpytování svědomí	69
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Relikvie	169
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Církevní ústava v pojetí svatých bratří soluňských	128
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Tradice v pojetí integrálního křesťanství	43
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Výhledy druhého vatikánského sněmu	183
<i>Vladimír Mensinger</i> : Nesplacený dluh	164
<i>ThDr. Jan Merell</i> : II. vatikánský koncil	2
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Ekumenický duch II. vatikánského koncilu	82
<i>ThDr. Jan Merell</i> : I v mezidobí koncil pokračuje	114
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Koncil a schéma „De fontibus revelationis“	42
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Lateranum contra biblicum	149
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Liturgické otázky na II. vatikánském koncilu	22
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Poslední schémata II. vatikánského koncilu	62
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Konvalidace a sanace	6
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Repetina mors clericorum sors	153
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Učení církve a zákon	168
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Životní právní praxe slovanských kmenů před příchodem sv. slovanských apoštolů	186
<i>Prof. Josef Němec</i> : Úprava mešního ritu	132
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Codex foroiuliensis	49
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Podunajské liturgie před-cyrlometodějské	26
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Pražský sakramentář	86
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Remešské evangelium z hlediska liturgického	5
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Slovanská liturgie v Čechách	146
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Slovanská Sázava	167
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu	64
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : K pramenům o životě a působení soluňských bratří	185
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Myšlenka cyrilometodějská — pojítko slovanských národů	84
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Na okraj cyrilometodějského jubilea	3
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Význam sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání	166
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Základ a složky myšlenky cyrilometodějské	126
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Magnifici eventus	142
<i>Teilhard de Chardin</i> : Psychologické podmínky lidského sjednocení	151

1. Články

B. ŽIVOT VEŘEJNÝ

Balzanova cena míru Svatému Otci Janu XXIII.	74
Doba očima kněze	17, 38, 58, 77, 96, 136, 178, 199
Do nadšené práce pro rozkvet vlasti a zachování míru (<i>Zik</i>)	59

Do roku Cyrilometodějského (<i>Dr. Josef Plojhar</i>)	
Do nového roku (<i>Dr. Josef Beneš</i>)	
Habemus papam	
Kristus v nás (<i>ThDr. Karel Sahan</i>)	
K vítězství mírových sil (<i>Zik</i>)	
<i>Pacem in terris</i> (<i>Dr. Josef Beneš</i>)	
Poselství CMVKD Svatému Otci Pavlu VI.	
Poselství Svatého Otce Pavla VI.	
S odpovědnými úkoly do budoucnosti	
Věrní cyrilometodějským tradicím	
Význam vědy (<i>ThDr. Miroslav Rajmon</i>)	
Vzpomínka na jásavé zvony míru (<i>Dr. M. Rajmon</i>)	
Za konečné úspěchy (<i>P. Eduard Hurník</i>)	
Zesílíme aktivitu v boji za mír (<i>Dr. Josef Plojhar</i>)	

2. Reportáže

Felix Arabia — Jemen dneška (<i>FVH</i>)	
Pedro Calderón de la Barca (<i>FVH</i>)	

3. Galerie vlasteneckých kněží

Dr. Antonín Cyril Stojan	
Kytička z Křemešnicku (<i>P. Václav Zemek</i>)	
Nad hroby největších cyrilometodějských kněží (<i>Jaroslav Pinkava</i>)	17
Obrozenectí kněží učitelé češtiny	3
P. Alois Volf (<i>P. Josef Novák</i>)	19

4. Umění

Cyrlometodějský význam v české hudební tvorbě (<i>R. Š.</i>)	11
Liturgický chorál (<i>R. Š.</i>)	
Michelangelo (<i>rtk</i>)	14
Miniaturní malířství (<i>Dr. Hubert Havránek</i>)	11
Sv. Cyril a Metoděj v díle Josefa Mánesa (<i>Dr. Věra Remešová</i>)	88
Sv. Cyril a Metoděj na triforiu chrámu sv. Víta v Praze	147
Význam sv. Cyrila a Metoděje v posvátném zpěvu (<i>R. Š.</i>)	16
Zpěv ambrosiánský (<i>R. Š.</i>)	197

5. Kurzíva a fejeton

Graham Grene protináboženský (<i>A. H. Bradáč</i>)	135
Kristus v Dachau (<i>Albert Riesteter</i>)	196
Květy a zpěv (<i>Václav Zima</i>)	94
Po těžkých bouřích a urputných zápasech (<i>A. H. Bradáč</i>)	32
Silnice (<i>P. Václav Zemek</i>)	175
„Vstalt jest této chvíle ctný Vykupitel“ (<i>R. Š.</i>)	74
Vykupitelská cesta (<i>Václav Zima</i>)	55
Z okovu milosrdenství (<i>Václav Zima</i>)	175

6. Články praktické a odborné

Cyrlometodějské svatyně na Moravě (<i>Dr. V. Ryneš</i>)	149
Člověk a zvíře (<i>J. Němec</i>)	50
K prohloubení studia a k další práci (<i>J. Němec</i>)	191
Myslitel budoucnosti (<i>J. Němec</i>)	33
Po stopách úcty sv. Cyrila a Metoděje v jižních Čechách (<i>P. František Votruba</i>)	86
Skrupulosita nebo neuróza (<i>MUDr. V. Nikodém</i>)	198
Střecha a požární ochrana	35
1100 let od příchodu svatých apoštolů Cyrila a Metoděje (<i>F. Vondráček-Habětíněk</i>)	75
Umění nestárnout (<i>MUDr. Vlastimil Nikodém</i>)	95
Z dějin úcty slovanských apoštolů (<i>Dr. Václav Ryneš</i>)	27, 47, 65

7. Básně

Moje dědictví (<i>Karel Pařha</i>)	72
Sonet o Zvěstování (<i>Karel Pařha</i>)	56

8. Různé

Náš zápisník:	18, 40, 78, 97, 119, 137, 159, 179, 201
Úřední zprávy:	19, 39, 60, 80, 100, 120, 139, 159, 180, 202

C. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ

Články

Rozjímavý překlad žalmů (<i>P. Josef Kunický</i>)	13, 30, 53, 72, 156, 174, 194
Svatý Josef dělník (<i>ThDr. Alfons Glos</i>)	93
V záři ctnosti (<i>ThDr. Karl Sahan</i>)	12, 31, 55, 73, 94, 157, 174, 194
Z Kytice církevních hymnů (<i>J. M. Šk.</i>)	54, 71

UCHOVNÍ PASTÝŘ

1963

A. THEOLOGIE

<i>ThDr. Otakar Balcar</i> : Magie a náboženství v teoriích a skutečnosti	7, 28, 51, 67, 92, 116, 170
<i>ThDr. Václav Bartůňek</i> : Pevně proti heresi	172, 190
<i>ThDr. Václav Bartůňek</i> : Synody a důležitější akce Zbyňkovy	9, 29, 52
<i>ThDr. Václav Bartůňek</i> : Zbyňek Zajíc z Hazmburka, arcibiskup pražský	70, 91, 155
<i>ThDr. Josef Beneš</i> : Existencialismus a křesťanství	89
Cíle koncilu a pastorální liturgie	182
<i>Prelát dr. František Činek</i> : Historický strážce památky našich věrozvěstů a tlumočnické jejich odkazu	125
Encyklika <i>Pacem in terris</i>	102
<i>ThDr. Metoděj Habáň</i> : Novost v křesťanství	162
<i>ThDr. P. M. Habáň</i> : Res humanace	113
<i>ThDr. Metoděj Habáň</i> : Principy humanismu	131
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Abychom byli pastoračně na výši doby	154
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Co bude s latinou v naší liturgii	25
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Jak se dostala latina do západní liturgie a proč ji nelze eliminovat	45
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Několik připomínek ke zpytování svědomí	69
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Relikvie	169
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Církevní ústava v pojetí svatých bratří soluňských	128
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Tradice v pojetí integrálního křesťanství	43
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Výhledy druhého vatikánského sněmu	183
<i>Vladimír Mensinger</i> : Nesplacený dluh	164
<i>ThDr. Jan Merell</i> : II. vatikánský koncil	2
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Ekumenický duch II. vatikánského koncilu	82
<i>ThDr. Jan Merell</i> : I v mezidobí koncil pokračuje	114
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Koncil a schéma „De fontibus revelationis“	42
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Lateranum contra biblicum	149
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Liturgické otázky na II. vatikánském koncilu	22
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Poslední schémata II. vatikánského koncilu	62
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Konvalidace a sanace	6
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Repetina mors clericorum sors	153
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Učení církve a zákon	168
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Životní právní praxe slovanských kmenů před příchodem sv. slovanských apoštolů	186
<i>Prof. Josef Němec</i> : Úprava mešního ritu	132
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Codex foroiuliensis	49
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Podunajské liturgie před-cyrlometodějské	26
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Pražský sakramentář	86
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Remešské evangelium z hlediska liturgického	5
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Slovanská liturgie v Čechách	146
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Slovanská Sázava	167
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu	64
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : K pramenům o životě a působení soluňských bratří	185
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Myšlenka cyrilometodějská — pojítka slovarských národů	84
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Na okraj cyrilometodějského jubilea	3
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Význam sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání	166
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Základ a složky myšlenky cyrilometodějské	126
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Magnifici eventus	142
<i>Teilhard de Chardin</i> : Psychologické podmínky lidského sjednocení	151

1. Články

B. ŽIVOT VEŘEJNÝ

Balzanova cena míru Svatému Otci Janu XXIII.	74
Doba očima kněze	17, 38, 58, 77, 96, 136, 178, 199
Do nadšené práce pro rozkvět vlasti a zachování míru (<i>Zik</i>)	59

Do roku Cyrilometodějského (*Dr. Josef Plojhar*)

Do nového roku (*Dr. Josef Beneš*)

Habemus papam	121
Kristus v nás (<i>ThDr. Karel Sahan</i>)	61
K vítězství mírových sil (<i>Zik</i>)	158
<i>Pacem in terris</i> (<i>Dr. Josef Beneš</i>)	101
Poselství CMVKD Svatému Otci Pavlu VI.	141
Poselství Svatého Otce Pavla VI.	122
S odpovědnými úkoly do budoucnosti	100
Věrní cyrilometodějským tradicím	122
Význam vědy (<i>ThDr. Miroslav Rajmon</i>)	161
Vzpomínka na jásavé zvony míru (<i>Dr. M. Rajmon</i>)	81
Za konečné úspěchy (<i>P. Eduard Hurník</i>)	21
Zesílíme aktivitu v boji za mír (<i>Dr. Josef Plojhar</i>)	181

2. Reportáže

Felix Arabia — Jemen dneška (<i>FVH</i>)	14
Pedro Calderón de la Barca (<i>FVH</i>)	32

3. Galerie vlasteneckých kněží

Dr. Antonín Cyril Stojan	76
Kytička z Křemešniku (<i>P. Václav Zemek</i>)	57
Nad hroby největších cyrilometodějských kněží (<i>Jaroslav Pinkava</i>)	178
Obrozenectí kněží učitelé češtiny	37
P. Alois Volf (<i>P. Josef Novák</i>)	198

4. Umění

Cyrlometodějský význam v české hudební tvorbě (<i>R. Š.</i>)	118
Liturgický chorál (<i>R. Š.</i>)	
Michelangelo (<i>rtk</i>)	14
Miniaturní malířství (<i>Dr. Hubert Havránek</i>)	11
Sv. Cyril a Metoděj v díle Josefa Mánesa (<i>Dr. Věra Remešová</i>)	88
Sv. Cyril a Metoděj na triforiu chrámu sv. Víta v Praze	147
Význam sv. Cyrila a Metoděje v posvátném zpěvu (<i>R. Š.</i>)	16
Zpěv ambrosiánský (<i>R. Š.</i>)	197

5. Kurzíva a fejeton

Graham Grene protináboženský (<i>A. H. Bradáč</i>)	135
Kristus v Dachau (<i>Albert Riesteter</i>)	196
Květy a zpěv (<i>Václav Zima</i>)	94
Po těžkých bouřích a urputných zápasech (<i>A. H. Bradáč</i>)	32
Sílnice (<i>P. Václav Zemek</i>)	175
„Vstalť jest této chvíle ctný Vykupitel“ (<i>R. Š.</i>)	74
Vykupitelská cesta (<i>Václav Zima</i>)	55
Z okovu milosrdenství (<i>Václav Zima</i>)	175

6. Články praktické a odborné

Cyrlometodějské svatyně na Moravě (<i>Dr. V. Ryneš</i>)	149
Člověk a zvíře (<i>J. Němec</i>)	50
K prohloubení studia a k další práci (<i>J. Němec</i>)	191
Myslitel budoucnosti (<i>J. Němec</i>)	33
Po stopách úcty sv. Cyrila a Metoděje v jižních Čechách (<i>P. František Votruba</i>)	86
Skrupulosita nebo neuróza (<i>MUDr. V. Nikodém</i>)	198
Střecha a požární ochrana	35
1100 let od příchodu svatých apoštolů Cyrila a Metoděje (<i>F. Vondráček-Habětinek</i>)	75
Umění nestárnout (<i>MUDr. Vlastimil Nikodém</i>)	95
Z dějin úcty slovanských apoštolů (<i>Dr. Václav Ryneš</i>)	27, 47, 65

7. Básně

Moje dědictví (<i>Karel Pařha</i>)	72
Sonet o Zvěstování (<i>Karel Pařha</i>)	56

8. Různé

Náš zápisník :	18, 40, 78, 97, 119, 137, 159, 179, 201
Úřední zprávy :	19, 39, 60, 80, 100, 120, 139, 159, 180, 202

C. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ

Články

Rozjímavý překlad žalmů (<i>P. Josef Kunický</i>)	13, 30, 53, 72, 156, 174, 194
Svatý Josef dělník (<i>ThDr. Alfons Glos</i>)	93
V září ctnosti (<i>ThDr. Karel Sahan</i>)	12, 31, 55, 73, 94, 157, 174, 194
Z Kytyce církevních hymnů (<i>J. M. Šk.</i>)	54, 71

Střední dveře tzv. Kůrové kaple Svatovítského kostela s reliéfy sv. Cyrila a Metoděje. Dveře navrhl r. 1929 Štěpán Zálešák a reliéfy provedl řezbář František Vavřích. Obrázek vlevo představuje slovanské apoštoly, ostatní dva snímky scény z jejich římského pobytu.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 1. LEDEN 1963

OBSAH: Dr. Josef Beneš: Do nového roku, ThDr. Jan Merell: II. Vatikánský koncil, ThDr. Antonín Salajka: Na okraj cyrilometodějského jubilea, ThDr. Ladislav Pokorný: Remešské evangelium z hlediska liturgického, ThDr. Jaroslav Michal: Konvalidace a sanace, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství v terorech a skutečnosti, ThDr. Václav Bartůněk: Synody a důležitější akce Zbyňkovy, dr. Hubert Havránek: Miniaturní malířství, doc. ThDr. Karel Sahan: V zářích stnosti, P. Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, F. V. H.: Felix Arabia — Jemen dneška, Michelangelo, R. Š.: Význam sv. Cyrila a Metoděje v posvátném zpěvu, Aby velké naděje nebyly zklamány, Náš zápisník, Úřední zprávy.

DO NOVÉHO ROKU

Dr. Josef Beneš

Přikázání v poslední den roku jsme obrátili zrak našich věřících zpět, aby pohlédli na stopy svých kročejů a zeptali se sami sebe, zda cesta, jíž kráčeli byla dobrá a správná, zda nepotřebuje oprav a je vhodnou a správnou cestou, jíž se mohou ubírat i v roce příštím.

Podíváme-li se my, katoličtí kněží, na uplynulý rok, vyvstane nám rovněž před očima otázka, zda byla cesta, jíž jsme se ubírali správná. Odpověď nalezneme i v největší události v životě Církve svaté v poslední době — v jednání II. vatikánského koncilu v Římě, jehož se účastnili také zástupci katolické Církve Československé socialistické republiky. Třebaže koncil neskončil dosud své jednání, můžeme konstatovat, že první jeho část byla kromě části teologické náplně i jasným výrazem úsilí katolické Církve přispět k vytvoření mírového ovzduší ve světě. Nejen v úvodní řeči Svatého Otce Jana XXIII., ale i v dalších veřejných projevech koncilu zaznívala slova míru. Dříve než bylo přistoupeno k jednání o jednotlivých schématech koncilu, byla prvním usnesením zasedání výzva k národům celého světa „Poselství míru a bratrství“, v níž se praví, že „na světě není člověka, který by nechoval nenávist k válce a který by nebyl naplněn vroucí touhou po míru.“ Poselství zdůrazňuje, že účastníci koncilu budou „brát zvláštní zřetel na všechno, co se týká lidské důstojnosti a co přispívá k nastolení opravdového bratrství mezi národy.“ Vzápětí na to, druhého dne, promluvil Svatý Otec k novinářům a zástupcům diplomatických sborů. „Křesťanství je poselství pravdy, spravedlnosti a lásky,“ pravil Svatý Otec a pokračoval: „S rukou na srdci budiž nasloucháno hlasu po míru, zvedajícimu se ze všech stran světa k nebesům, z úst dětí i starců, jedinců i společností. Toto vědomí ať působí, aby nebylo zanedbáno žádné úsilí pro dosažení tohoto dobra, jež mezi všemi ostatními pro lidské společenství je nejvyšším dobrem.“

Pro nás je radostnou zvláštní skutečností, že Poselství katolického duchovenstva Československa, které jsme přijali na zasedání Ústředního výboru našeho CMVKD v Olomouci, přijal Svatý Otec a před delegací je přečetl, právě tak jako přínos naší delegace k mírovému řešení naléhavých otázek dneška, jenž se projevil v podání návrhu generálnímu sekretariátu koncilu, aby každá válka byla prohlášena za mravní zlo. Jak vážný je to požadavek za existence jaderných zbraní, není třeba zdůrazňovat.

Nepochybujeme o tom, že i druhá část koncilu bude mít na zřeteli naléhavé volání celého světa po míru, po zákazu atomových zbraní a odsouzení války jako prostředku řešení sporných problémů. Stanovisko nejvyšších míst Církve svaté k otázkám války a míru je i potvrzením správnosti naší cesty, kterou jsme nastoupili v CMVKD a pobídkou, abychom ještě usilovněji pracovali v naší mírové práci.

Pobyt v Římě poskytl nám nejen pohled na překrásné výtvořky umělecké, na nejlepší díla baroka a renesance, dal možnost zasnít se nad dávnou slávou starého Říma při pohledu na Colloseum nebo při procházce na Foru Romanu, Kapitolu a Palatinu, ale umožnil nám vidět i křiklavé rozdíly mezi životem u nás a v zemi „hospodářského zázraku“, jak je nazývána Itálie. Na první pohled by se snad zdálo, že jste v pohádkové zemi blahobytu, neboť ulice Říma jsou přeplněny auty a obchody jsou plné zboží. Je však třeba popatřit hlouběji do života, abyste poznali, že většina lidí vlastníci auta má zaplacenou první či druhou splátku a mají hlavu plnou starostí, zda seženou na třetí, aby jim auto nebylo odňato. Jak málo je kupujících v obchodech a jak ponižující je podlézavost těch, kdož chtějí prodat! Nalezneš však i přímé hříchy v tomto způsobu života, neboť ceny nejsou pevně stanoveny, a proto záleží jen na důvěřivosti kupujícího, zda bude ošizen více či méně.

V mnohých obchodech prodávají zboží, které již předem je ohlášeno jako předražené, neboť dávají 50—60procentní slevu. Většina vyložených obrázkových časopisů přináší rafinovaně podávané snímky dráždivé smyslnost, což však není na závadu, aby ve stejném kiosku nebyly vystaveny současně i portréty Svatého Otce nebo obrazy s náboženskými motivy. Kina, která střídají svůj program denně, mají většinou filmy z Divokého západu nebo obsahu sexuálního. Jak smutná je tvář amerického způsobu života! Nádherné paláce a auta — bídné chatrče a žebrající děti...

To byla ta druhá tvář Říma, tvář lidí, kteří žijí ze dne na den, znají morálku vlků a třebaže jsou ve své veliké většině katolíky, stal se jejich život v kapitalistickém světě šíleným štváním po zajištění životních podmínek a strachu, aby jiný, dravější, jej nepředběhl.

Jak při pohledu na to vše nevzpomenout, že u nás jsme již dávno zúčtovali s takovým způsobem života a že u nás již dohrála svou roli podobná morálka. Vytvořili jsme společnost, která má všechny předpoklady, abychom v ní žili opravdu jako bratři. A k tomuto životu potřebujeme mírové ovzduší.

Věříme, že i tento rok bude rokem míru, mírového soužití národů, že se uskuteční všechny tužby lidstva, že budou zničeny zbraně, dojde k všeobecnému a úplnému odzbrojení a tak bude dán reálný podklad pro nastolení věčného míru.

II. VATIKÁNSKÝ KONCIL

Myšlenkou svolat všeobecný koncil se zabýval již Pius XI. i Pius XII., ale teprve Jan XXIII. se odhodlal, i když se ozývaly pochybovačné hlasy koncil svolat. Týden před zahájením koncilu navštívil Svatý Otec poutní místa a velké národní svatyně Itálie, Loretu a Assisi. Obě basiliky podle smluv z r. 1929 jsou exterritoriální. Loretu, malebně položenou na břehu Adriatického moře, navštívil naposled římský papež před 100 léty. Byl to Pius IX. Jan XXIII. tak obnovil starou tradici. Ve svém projevu v Loretu znovu zdůraznil, že chce postavit koncil pod zvláštní ochranu Panny Marie. Assisi, které proslavil Poverello, navštívil Svatý Otec, aby zde načerpal sílu ducha a lásky. Je třeba lásky — řekl před zahájením koncilu v jedné římské farnosti — která musí být cestou k pravému míru. To je také duch koncilu a jeho podstatný rozdíl od koncilů minulých. Tam byly zpravidla vyhlášeny nové články víry, nebo odsuzovány bludy. Nejvyšší představitelé církve vstupovali tentokrát do svato-petrské basiliky ne aby odsuzovali bludaře, nebo prohlašovali dogmata, ale aby láskou přispěli k poznání Krista, k míru a pokoji. Láska a pravda si neodporují. Ani círka nebude odňata z věčných pravd, ale tentokrát je přízvuk koncilních jednání na lásce.

Čím více se blížil den zahájení koncilu, tím živěji bylo na Via della Conciliazione, vedoucí od Andělského hradu ke sv. Petru. Objevovali se tu první biskupové se svými doprovody, věřící i novináři.

Velechrám sv. Petra jako aula koncilu

Měsíce se zde pracovalo. Dva týdny před zahájením koncilu byla bazilika uzavřena veřejnosti, s výjimkou 3. října, kdy zde ve velké audienci přijal Jan XXIII. poutníky. Úprava hlavní lodi byla nejenom problémem technickým, ale i uměleckým, aby harmonie vnitřku nebyla technikou narušena. Po obou stranách hlavní lodi byla stupňovitě upravena sedadla pro koncilové Otce. Sedadla pro kardinály jsou pokryta červeně, pro ostatní zeleně. Nad křesly Otců jsou sedadla pro poradce a pozorovatele. Důstojným doplněním meziprostor jsou goblény z doby Raffaelovy. Opravdu nebylo možno vyvolit vhodnější a důstojnější prostor pro aula koncilu, než chrám sv. Petra. Je samozřejmostí, že všechny vymoženosti moderní techniky — jako telefony, rozhlas, zesilovače — jsou v těchto starobylých prostorách dány do služeb koncilního jednání.

Zahájení koncilu

V předvečer zahájení koncilu byly prudké lijavce, jak to bývá v Římě na sklonku léta po údobí veder. Ještě zrána 11. října mírně pršelo. Od 7. hod. se otevřely brány velechrámu sv. Petra pro vyhrazené hosty, pro zástupce vlády, diplomaty a část žurnalistů.

Liturgická slavnost otevření koncilu měla tři části: 1. Průvod Otců z Capella Paolina přes náměstí do vele-

chrámu sv. Petra. 2. Mše sv. u sv. Petra. 3. Vlastní zahájení koncilu

V 8.30 hod. se otevřela Bronzová brána a průvod více než 2800 církevních hodnostářů, který uzavírali kardinálové a žehnající Svatý Otec, začal. Po příchodu do velechrámu děkan kardinálského kolegia E. Tisserant sloužil u prostého oltáře před nádherným baldachýnem Berniniho nad konfesí sv. Petra mši k Duchu svatému, při níž Sixtinský sbor zpíval Palestriniho „Missa Papae Marcelli“.

Pak následoval vlastní akt slavnostního zahájení koncilu. Generální sekretář koncilu Pericle Felici přenesl v průvodu k oltáři starobylý kodex evangelií ze XIV. stol., který je uložen ve vatikánské knihovně. Evangelium bylo položeno na připravený zvláštní trůn. Je to dojemný obřad, který se opakuje před každou generální kongregací. Po intronisaci evangelia přijal Svatý Otec obedienci, hold shromážděným kardinálům, patriarchům a biskupům. Dojemná byla chvíle, kdy klečící Velekněz se pomodlil Vyznání víry. Za koncilové Otce tak učinil generální sekretář koncilu.

Následovaly modlitby a litanie ke Všem svatým, při nichž ve třetí části po invokaci za Nejvyššího velekněze povstal Svatý Otec a požehnal třikrát shromážděné, zpívaje: „ut hanc Sanctam Synodum et omnes gradus ecclesiasticos benedicere, regere et conservare digneris.“ Liturgická slavnost pak byla zakončena evangeliem, které bylo zazpíváno latinsky a řecky (Mat. 16, 13—19) a modlitbami orientálních rituů.

Alokuce Svatého Otce

Kolem půl jedné pronesl Svatý Otec alokuci, která trvala 35 minut. Zahájil ji slovy: „Ctihodní bratři, raduje se Matka Církve, že z mimořádné milosti Boží prozřetelnosti, v den, kdy se slaví svátek Mateřství Panny Marie, u hrobu sv. Petra se slavnostně zahajuje II. všeobecný vatikánský koncil. Připomenuv význam koncilů, jak všeobecných, tak provinciálních v historii Církve, podotkl, že tento koncil je svolán proto, aby učitelský úřad Církve mimořádným způsobem zaujal postoj k bludům a potřebám naší doby. Myšlenka svolat koncil vznikla jakoby z nenadání v srdci Svatého Otce, a byla poprvé oznámena na svátek Obrácení sv. Pavla v r. 1959 v bazilice sv. Pavla za hradbami. Tři roky trvaly přípravy, věnované studiu věroučných pravd a náboženského života v dnešním světě.

Pak Svatý Otec pronesl útěšná a životní zkušeností vyvážená slova proti pesimismu těch, kteří srovnávají dnešní dobu s minulostí a v přítomnosti vidí jenom obrat k horšímu. Svatý Otec pak připomenul častých dřívějších zásahů světské moci do jednání koncilů, jež byly na úkor duchovního prospěchu. Dnes je Církev od podobných zásahů do jednání koncilu oproštěna. Hlavní úlohu koncilu vidí Jan XXIII. v tom, aby celá křesťanská nauka byla hlouběji poznána.

O způsobu, kterak se stavět k bludům, řekl Svatý Otec, že v dnešní době dá Nevěsta Kristova raději přednost lékům milosrdenství, než zbráním přísnosti. Potřebám dnešní doby odpovídá více poukaz na platnost nauky, než odsuzování. Jan XXIII. projevil pak naději, že lidská důstojnost bude více ctěna a že svět si vezme z historie poučení, že použití násilí, zbrání a politické moci nepovede ke šťastnému vyřešení palčivých otázek lidstva. Aby se tak stalo, k tomu chce být katolická církev Matkou, která miluje všechny, a lidstvu, zápasícímu s tolika překážkami, praví jako kdysi sv. Petr prosícímu o almužnu: „Stříbro a zlato nemám; co však mám ti dám: ve jménu Ježíše Krista Nazaretského vstaň a chod.“ (Sk ap. 3, 6.) Církev nepodává dnešnímu lidstvu pomíjející bohatství, ale dobra nadpřirozené milosti, která povznášejí člověka k důstojnosti dítek Božích.

Pak mluvil Svatý Otec o jednotě v křesťanské a lidské rodině. Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni a přivedeni k poznání pravdy (Tim 2, 4). To se stane, až všichni budou jedno v pravdě. Žel, celá křesťanská rodina ještě nedosáhla této viditelné jednoty v pravdě. Církev považuje za svou vážnou povinnost ze všech svých sil pracovat na velikém tajemství této jednoty. Raduje se z modliteb o jednotu, jak se o ni modlí i odloučení bratří. Svoji alokuci pak ukončil modlitbou, kterou uzavřel invokací: Jesu Christo, Redemptori nostro amantissimo, Regi immortalis populi et temporum, amor, potestas et gloria in saecula saeculorum. Amen.

První práce koncilu

Mýlil by se, kdo by se domníval, že po slavnostním zahájení koncilu bude následovat slavnostní jednání. Koncil, to je tichá, velká práce, která vyžadovala měsíce příprav, a i po těchto přípravách se ukázalo, že nebyl s to vše připravit ke hladkému průběhu vlastního jednání koncilu. Svědčí o tom např. změny nejenom ve schématech, ale přesunutí schématu, o kterém se již začalo jednat (de fontibus revelationis) na dobu pozdější. Při různých změnách a přesunech projednávaných schémat nešlo tak — jak se domnívali někteří sensacechtiví novináři — o podstatnou různost názorů Otců koncilu,

jako spíše o vědomí veliké odpovědnosti tohoto suverénního shromáždění Církve ve spojení se Svatým Otcem.

Jednací řád koncilu stanoví „Ordo Concilii oecumenici Vaticani celebrandi“, které v podstatě spočívá na jednacím řádu a zkušenostech z I. Vatikánského koncilu: Zasedání jsou trojí: 1. Zasedání veřejná, kterým předsedá sám Svatý Otec. Slouží k slavnostnímu přijetí prodiskutovaných a definitivně formulovaných závěrů koncilního jednání. 2. Generální kongregace, odpovídající plénu moderního parlamentu, kde se diskutuje o otázkách, připravených komisemi, až se dosáhne potřebné většiny. 3. Zasedání komisí, kde za papežem jmenovaného předsedy jsou připravována schémata nebo upravována na základě připomínek z generálních kongregací. Přípravné komise vypracovaly asi 70 schémat. Všechna se nemohou dostat ovšem na pořad koncilu, který by musel trvat řadu let, a proto byl nutný výběr témat, určovaný jednak nutností, a někdy i určitou konstelací. Uspěchanému člověku XX. století by se mohlo zdát, že rozhodnutí koncilu nejsou dost rychlá, když v první části koncilu ještě nedošlo k žádnému konečnému hlasování, ale právě v tomto vyzrávání problémů je moudrost koncilu a vanutí Ducha svatého. Vtipně to řekl Svatý Otec: „Ještě jsme žádný koncil neprodělali a proto dobrými Otců koncilu budeme až na konci.“

Pracovní den koncilu začíná o 9. hod., kdy náměstí sv. Petra ztichne a zbudou zde jenom poutníci a turisté, kteří očekávají, až se po 12. hod.: opět na schodišti před svatopetrskou bazilikou objeví Otcové, vycházející ze zasedání koncilu. Generální kongregace jsou zahájeny mší sv., po níž je slavnostní intronizace evangelia. Ve sloužení mše sv. i intronizaci evangelia se střídají jednotliví Otcové koncilu. Tak v předvečer svého svátku a narozenin 6. prosince intronizoval evangelium J. Ex. njdp. biskup Ambrož Lázik z Trnavy. Po intronizaci evangelia na výzvu: Extra omnes, opustí baziliku všichni, kteří nemají práva účastnit se vlastního jednání koncilu, které kardinál, předsedající toho dne generální kongregaci, zahajuje modlitbou: Adsumus, Domine...

ThDr. Jan Merell

NA OKRAJ CYRILOMETODĚJSKÉHO JUBILEA

(863/4—1963/4)

Stojíme na prahu 1100. výročí příchodu sv. bratří soluňských Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Je tedy třeba, abychom se nad jejich životem a dílem znovu zamysleli.

S dílem slovanských apoštolů jsou těsně spjaty osoby význačných velkomoravských knížat Rostislava a Svatopluka a pannonského knížete Kocela. Rostislav, který z náboženských a politických důvodů se obrátil do Byzance se žádostí o biskupa a učitele, který by srozumitelným jazykem objasňoval pravdy křesťanské víry, plně se postavil od počátku za dílo soluňských bratří a všemožně je podporoval. Za jeho vlády také zapustilo své kořeny. Škoda, že tento panovník tak nešťastně skončil, a to zradou svého synovce Svatopluka. Co se asi odehrávalo v jeho mysli, když pohaněný a oslepený trávil zbytky svého života v německých žalářích, kde beze stopy zmizel. Památka na tohoto prozíravého a obezřetného knížete zůstává trvale zapsána v našich dějinách. Zoela jinak se choval jeho nástupce Svatopluk, který sice přivedl Velkomoravskou říši k rozkvětu, ale k dílu a činnosti sv. Metoděje (navrátilivšího se po smrti sv. Cyrila) nenašel, bohužel, kladný a jednoznačný poměr a když byl ovlivňován německým duchovenstvem a smutně proslulým Vichingem, postavil se prakticky do řad nepřátel sv. Metoděje a slovanských kněží. To se projevilo několikrát za života sv. Metoděje a zvláště po jeho smrti, kdy žáci sv. bratří jako buďaři byli z Velké Moravy vyhnáni. Tak Svatopluk s německým duchovenstvem, v čele s biskupem Vichingem, zasadili smrtelnou ránu tak krásně se rozvíjejícímu dílu cyrilometodějskému se slovanskou bohoslužbou. Svatopluk vstoupil úplně do šlépějí německé církevní poli-

tiky, která byla vůči velkomoravskopannonské církevní provincii v té době skutečně agresivní, namířená proti samému Stolci římskému. Pannonský kníže Kocel se osvědčil okamžitě jako příznivec sv. bratří, podporoval je i s jejich žáky v době jejich pobytu v Pannonii. Před jejich odchodem do Benátek a později shodou okolností do Říma, jim dal Kocel i řadu učedníků, kteří měli po svěcení kněžským v témže duchu a se slovanskou bohoslužbou pokračovati v Pannonii.

V životě Konstantina-Cyrila a Metoděje vystupuje celá řada význačných a vynikajících osob, jak na poli církevním tak politickém, jak na křesťanském Východě, tak na Západě, osob plných svatosti a horlivosti vpravdě křesťanské, ale i osob prohnanych a nehodných, třebas oděných rouchem kněžským nebo i s hodností biskupskou. Tak uvedme např. jen ušlechtilou postavu kancléře Theoktista, který se postaral o vzdělání sv. bratří, zvláštní péči věnoval Konstantinovi, jeho kariéře na dvoře císařském i na poli církevním, později na universitní katedře, dokud bohužel nepodlehli dvorským intrikám, které ho stály život, neboť byl zavražděn od pretendenta císařského trůnu Bardase. K němu se družil zbožná císařovna Theodora, manželka císaře Theofila, která se přičinila o ukončení sporů o úctu obrazů vítězstvím orthodoxie, na jejíž počest byl od těch dob (r. 843) zaveden zvláštní svátek „Neděle pravoslavná“. Z církevních kruhů je to dále patriarcha sv. Ignác, s nímž se však Konstantin z určitých důvodů rozešel. Hlavně však tu vystupuje význačná postava učenice, filosofa, teologa, politika a pozdějšího patriarchy Fotia, jenž je spojen s Konstantinem jako jeho bývalý učitel na vysoké škole osobním přátelstvím. Knihovník Anastasius, jehož charakter ne-

byl bezvadný podle historických záznamů, nazývá Konstantina „amicus fortissimus“ Fotia.

Na Západě křesťanském jsou to papež Mikuláš I., který pozval sv. bratry do Říma, avšak nesetkal se s nimi, neboť zemřel v zimě r. 867, ještě před jejich příchodem. Místo něho to byl Hadrián II., který prokázal dílu sv. bratří neobyčejné služby: vysvětil sv. Metoděje a ostatní žáky na kněze, schválil slovanskou bohoslužbu a slovanské knihy, jak to dosvědčuje jeho bulla „Gloria in excelsis Deo“, která je zachována pouze ve staroslověnském Životě Metodějově (kap. VIII.). Těž papež také na žádost pannonského knížete Kocela posvětil sv. Metoděje na biskupa a ustanovil ho arcibiskupem moravsko-pannonským, obnoviv tak bývalou církevní provincii sřemskou sv. Andronika. Za jeho vlády Konstantin umírá v Římě, přijav mnišské jméno Cyril r. 869 (14. února) a je pochován s velikými poctami v kostele sv. Klimenta papeže, jehož ostatky jak se tehdy domnívali, našel. A co říci teprve o veliké postavě na Stolci Petrově, papeži Janu VIII., který měl tolikrát jednání s Metodějem a jeho protivníky, který schválil po různých obžalobách ze strany německých biskupů pravověrnost sv. Metoděje, znovu potvrdil slovanskou bohoslužbu listem „Industriae tuae“ (r. 880) a podporoval dílo Metodějovo. Ovšem římsí papežové přece jen v mnohém podléhali politice francýckých císařů a německých králů, kteří byli v zásadě nepřítelny Slovanům, a tím také brzdili, nesnášeli a hleděli zardousiti dílo Konstantina-Cyrila a Metoděje, kteří bratry pokládali za vetřelce na svém domnělém misijním území, na Pannonii, na Nitransku, na Moravě, případně v Čechách již od dob Karla Velikého. Nakonec i papež Jan VIII., možná z nedostatku přesných informací zakazuje Metodějovi slovanskou bohoslužbu, Metoděj však, asi se souhlasem papežského legáta u ní pokračoval. Za jeho pontifikátu Metoděj umírá a byl pochován „ve velkém chrámě moravském na levé straně ve stěně za oltářem svatě Bohorodičky“, jak zaznamenává pouze Proložní Život Konstantina a Metoděje, na místě, které se dosud nedalo přesně ani historicky zjištit, ani archeologicky objevit, neboť v nynější době máme již tři velká sídištní centra a hradiska na jižní Moravě: Staré Město-Velehrad, Mikulčice u Hodonína a Pohansko u Břeclavi, kromě dalších dosud neprobádaných míst, jakou jsou Sady u Uherského Hradišče, sv. Kliment u Osvětiman, případně řada míst na sousedním Slovensku (Nitra, Děvín) a v Maďarské lidové republice (Zelavár) a jinde.

Málokteré osobě v historii církevní je věnována taková pozornost jako sv. Konstantinovi a Metodějovi, a to od doby, kdy Dmitri, Rostovskij sestavil r. 1700 krátké vypravování o životě a působení soluňských bratří ve spise Kniga žitij svjatyh, po něm pak A. L. Schlözer a zvl. A. V. Gorskij, pozornost od nespočetného množství badatelů nejen v církevní historii, ale také zvl. ve filologii, v historii staroslověnského překladu Písma sv., liturgii, církevním právu i věrouce. Setkáváme se tu s nespočetnou řadou badatelů, nejen z jednotlivých národů slovanských, nýbrž také jiných národností, z nichž mnozí požívají světové úrovně a věhlasu. Nelze tu uvádět všechna tato jména, vždyť už existují dvě knihy cyrilometodějské bibliografie (G. A. Iljinskij, Opyt sistmatičeskoj Kirillo-Methodjevskoj bibliografii, 1934, M. Popruženko i St. Romanski, Kirilometodievskaja bibliografija za 1934—1940 god., Sofija 1942) i další její doplňky v AAV XVIII, 1947, 108 n. a v příslušných časopisech.

Život a působení soluňských bratří zajímá nejen historiky a politiky, neboť šlo o dobu IX. stol., dobu, kdy po skončení obrazoboreckých bojů za cařihradského patriarchy Fotia se již začínal připravovat východní církevní rozkol, který pak byl dokončen za cařihradského patriarchy Michala Kerularia r. 1054. Dnes ovšem zásluhou některých církevních historiků (F. Dvorník, V. Grumel aj.) a theologů (M. Jugie, F. Grivec aj.) se díváme poněkud jinak na patriarchu Fotia, jehož tzv. druhé schisma neexistovalo a Fotios zemřel ve shodě s obecnou církví, takže nelze v něm vidět nějakého „patrona církevního rozkolu“, nýbrž spíše církevního sjednocení. Historiky též zajímá vznešená postava papeže Jana VIII., který tak hluboce zasáhl do působení sv. Metoděje v Pan-

nonii a na Moravě. Jaké nespočetné množství učenců se pak věnovalo a dosud věnuje sestavení a počátkům slovanského písma od Konstantina (hájíme tu, že to bylo písmo hláskové, ačkoliv až dodnes řada badatelů tvrdí, že to byla kyrilice) a překladu Písma sv. do jazyka staroslověnského (nářečí to bulharsko-makedonského, které se stalo jazykem spisovným a liturgickým). O této skutečnosti prohlašuje náš vynikající filolog M. Weingart, že s takovým dílem, jako je cyrilometodějský překlad Písma sv. se setkáváme v životě národů jen za několik století (srv. Rukověť jazyka staroslověnského, I, Praha 1937, 27), ba pokud jde o sestavení slovanského písma Konstantinem, jednou za tisíciletí. Všichni filologové pak oceňují dokonalost překladu staroslověnského Písma sv., který dokázal vystihnout a vyjádřit hloubku a vyjadřovací schopnost řeckého, případně latinského jazyka, ba v něčem je i překonal. Se zavedením slovanské bohoslužby vznikla také otázka o bohoslužebném obřadu (východním nebo západním) a i té je dosud věnována pozornost od badatelů, jejichž názory se v této věci rozcházejí. S jazykovým a liturgickým dílem sv. bratří soluňských souvisí řada staroslověnských rukopisů (nejstarší z X. stol.) a staroslověnského písemnictví v několika redakcích, jimž slovanská filologie věnuje stále pozornost a kde nebylo dosud řečeno poslední slovo.

Nemenší zájem mají o dílo Konstantina-Cyrila a Metoděje theologové (katoličtí i pravoslavní), filosofové, právníci, máme-li na zřeteli jak všechny prameny (staroslověnské, latinské a řecké) k životu a působení sv. bratří, tak jejich vlastní spisy (o nichž není jednotného názoru) a jimž je věnována v nejnovější době zvýšená pozornost. Upozorňuji tu též na Konstantinovy disputace u Saracénů, u Chazarů a v Benátkách, které snad nebyly dosud rozebrány po stránce theologické, logické, biblické, v nichž se tak osvědčil bystrý Konstantinův duch, vzdělání a nadání.

Tisící výročí příchodu sv. bratří soluňských, které připadlo na r. 1863, bylo důstojně oslaveno nejen v našich zemích: na Moravě, ve Slezsku, v Čechách a na Slovensku, nýbrž také u sousedních katolických Poláků, dále na slovanském jihu u Charvátů, Slovinců, kromě toho u Lužických Srbů a také v Římě, středisku katolické Církve. Pouze pravoslavní Slované se tehdy nepřipojili ke společným oslavám cyrilometodějského roku. Hlavní slavnosti byly soustředěny na posvátný Velehrad během svátku sv. Cyrila a Metoděje. Tehdy ovšem byl tento svátek slaven 9. března. A proto požádal olomoucký arcibiskup Fürstenberg svatou stolicí, aby od r. 1863 bylo dovoleno slavit tento svátek na počátku léta 5. července. Jeho prosbě bylo vyhověno a od té doby se slaví svátek sv. Cyrila a Metoděje, jak u nás, tak u jižních Slovanů 5. července, v obecné Církvi pak 7. července. Velehradské slavnosti, k nimž připutovaly četné poutní průvody, byly konány od 5. do 12. července. Všechny poutníků dne 5. července se odhadovalo na sto tisíc (srv. F. Cinek, Velehrad víry, Olomouc 1936).

Nemalý je význam sv. Cyrila a Metoděje pro slovanské národy, ať katolické nebo pravoslavné, u nichž jsou uctíváni jako světci a apoštolé slovanských národů. Dosah účty cyrilometodějské je obrovský, vždyť je historickou skutečností, že od r. 1863 se datuje v našich zemích náboženské obrození v katolickém duchu, z něhož vzešlo tak mnohé a stalo se význačným projevem katolické víry a slovanského ducha. Ba, nejen u nás, nýbrž i u katolických Poláků, Slovinců a Charvátů. Není malá řada podniků a děl, která jsou spjata se jménem sv. Cyrila a Metoděje u nás i jinde. Uvedme aspoň některé.

a) Je to především založení náboženského sdružení „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou blah. Panny Marie“, k němuž došlo r. 1891—92, hlavně přičiněním tehdejšího cyrilometodějského horlíte, pozdějšího olomouckého arcibiskupa dr. Antonína Cyrila Stojana. Tento spolek měl na mysli nejen rozkvet katolické myšlenky a víry u nás, nýbrž staral se také o náboženské potřeby našich krajanů v cizině, hlavně v Americe. Byl vydáván též krásný časopis „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje“, který šířil myšlenku cyrilometodějskou a unijní, směřující k návratu odloučených křesťanů východních do obecné Církve Kristovy.

b) Velehrad se stal ohniskem duchovních cvičení, která byla zvl. soustavně pořádána od vybudování velkého exercičního domu „Stojanova“ v letech 1922—23.

c) Světového významu nabyl posvátný Velehrad pořádáním tzv. unijních sjezdů, na nichž učení zástupci katolického a často i pravoslavného světa probírali a objasňovali ony bohoslovné i jiné otázky, v nichž se rozcházejí pravoslavní křesťané s naukou katolické Církve. Před první světovou válkou (1914—18) byly takové sjezdy v menším rozsahu r. 1907, 1909 a 1911, po válce pak r. 1921, 1922 (poradní), IV. unijní sjezd v mezinárodní formě byl slaven r. 1924 za účasti 24 biskupů a arcibiskupů. Důstojně byl také oslaven jubilejní rok 1927 na oslavu 1100. výročí narození sv. Konstantina-Cyrila, kdy byl také uspořádán V. unijní kongres. Další kongresy se uskutečnily r. 1932, 1936, po druhé světové válce (1939—45) byly konány unijní porady r. 1947.

d) Z hlediska čistě vědeckého nutno se zmínit o vydávání časopisu „Velehradský sborník“ a později a založení vědecké instituce „Akademie velehradská“, která vydávala vědecký časopis „Acta Academiae Velehradensis“ (vyšlo celkem devatenáct ročníků).

Nyní stojíme před 1100. výročím příchodu sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje do našich vlastí, které připadá na r. 1963—64. Na sv. bratry soluňské se můžeme dívat jednak jako na apoštoly slovanských národů, jednak jako na zakladatele slovanského písemnictví a slovanské bohoslužby. Jsou to tři druhy činnosti, již se zapsali nesmazatelným písmem do dějin Říše velkomoravské a do dějin slovanských národů, u nichž slovanské písemnictví a slovanská bohoslužba dosud trvá. Máme především na zřeteli první význam sv. Cyrila a Metoděje, jejich apoštolskou činnost, která se týkala šíření a rozkvětu katolické víry u slovanských národů.

Tím, že sv. bratři přišli k našim předkům do Říše velkomoravské za knížete Rostislava (r. 863-64), kdy vlastně tato země i sousední Nitransko, o Panonii ani nemluvě, byly již pokřesťanstěny, něčeho neztrácejí na svém významu. Svým apoštolským působením přispěli k zatkození křesťanské víry, nezměrnou jejich zásluhou jest, že dali našim předkům Písmo sv. a bohoslužebné knihy v slovanském jazyku (psané hlaholsky). A začali také konat slovanskou bohoslužbu, jejíž schválení dosáhli na římském Stolci. ThDr. Antonín Salajka

REMEŠSKÉ EVANGELIUM Z HLEDISKA LITURGICKÉHO

Jednou z významných památek, které určitým způsobem souvisejí se slovanskou bohoslužbou a tím ukazují i k tradici cyrilometodějské, je památka uchovávaná v remešské katedrále a známá pod jménem Remešský korunovační evangeliář (Texte du sacre). Jde o památku, již v roce 1574 věnoval remešské katedrále Karel, kardinál lotrinský, získal ji koupí někde v jižní nebo

Podle posudku ruského vědce Sobolevského pochází z jedenáctého století a vznikla v jhoruském prostředí. Josef Vašica (Sázava, str. 12) vyslovil domněnku, že cyrilská část prošla Sázavou a tvoří podle něho nepatrný zbytek sázavské knihovny. Hlaholská část byla napsána roku 1395 charvatským hlaholistou a byla určena pro potřeby emauzského kláštera.

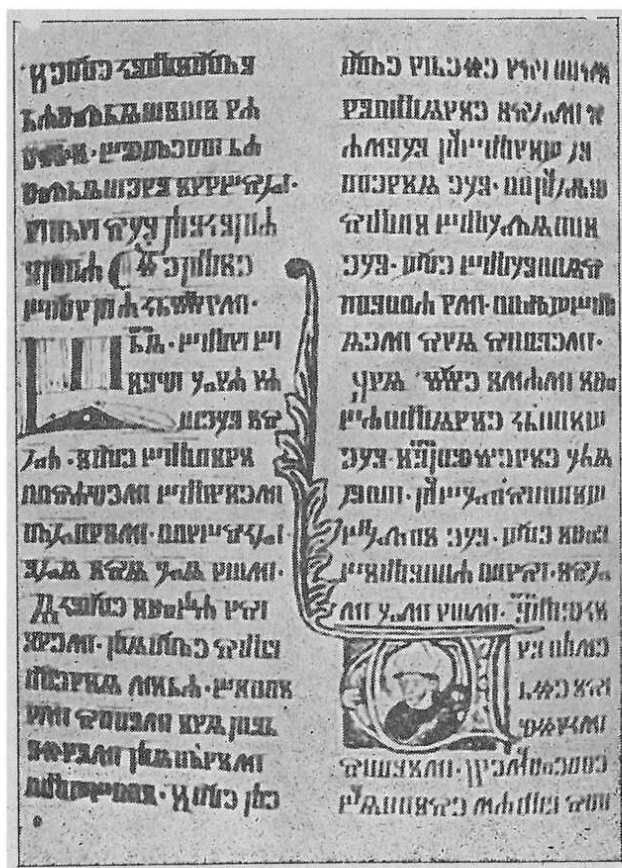
Protože jde o zbytky evangeliáře, zkoumáme je z hlediska liturgického, abychom hledali jejich liturgickou příslušnost. Při tom zjistíme, že hlaholská část se přidržuje zcela a úplně římského kalendáře a řídí se římským systémem perikop. Jen některé nepatrné nárazky v liturgické terminologii jsou slabým ohlasem východních zvyklostí. Spatřujeme tento ohlas v užití výrazu koruna místo mitra.

Zcela jinak je tomu v případě cyrilské části Remešského evangeliáře. Zjišťujeme, že jde o zlomek evangeliáře, který sahá do 26. října do 9. března. Nebudeme se podrobně obírat jednotlivými svátky a celým systémem perikop. Obojí bylo očištěno v roce 1948 ve Slovanských studiích z literární pozůstalosti zvěčného emauzského opata Arnošta Vykoukala, celkově však lze říci, že cyrilská část Remešského evangeliáře jak svým uspořádáním, tak i obsahem je zcela byzantská. Je pravda, že se v podrobnostech liší od oficiálního východního menologia. Tyto rozdíly však nelze považovat za podstatné. Všimneme si například, že Remešský evangeliář uvádí světce méně významné a významnější potlačuje. V den, kdy menologium připomíná větší počet světců, uvádí Remešský evangeliář jen některé, jiné vynechává. Ovšem, který zřetel řídil tento výběr, není možno zjistit.

Západním evangeliářům se Remešský evangeliář nepřibližuje. Načítáme-li v některých (např. tzv. evangeliář sv. Kiliána, ev. sv. Korbinána nebo v tzv. kodexu Rehdrigeanu) určité shody s naším zlomkem, pak to není proto, že se Remešský evangeliář přibližuje západním systémům, nýbrž proto, že se systémy zmíněných evangeliářů do jisté míry přibližují menologiu.

Avšak stejně jako nalézáme zcela nepatrné styčné body se západními evangeliáři, tak také je málo odchylek od menologia. Jako příklad těchto drobných odchylek můžeme uvést svátek tří mladenců v peci ohnivé (17. 12.), nebo svátek sv. Blažeje (11. 2.), které mají v Remešském evangeliáři jinou perikopu než v menologiu.

To, co jsme si uvedli, nám říká dosud poměrně málo. Obvykle totiž při zjišťování původu liturgické památky vycházíme ze svátků místních světců. Remešský evangeliář skoro postrádá takových stop. Ke dni 26. 10. a 14. 12. uvádí sice památku velkého zemětřesení v Cařihradě, ale má i četné jiné východní památky. Celkově se zdá, že — proti menologiu — trochu zjednodušený kalendář Remešského evangeliáře navazuje na kalendář

jihovýchodní Evropě. Podle tradice z 18. století skládali na tento evangeliář přísahu francouzští králové.

Tento korunovační evangeliář se skládá z části cyrilské a části hlaholské. První část obsahuje 16 listů, druhá pak 31 listů. O cyrilské části se ve čtrnáctém století tradovalo, že ji napsal vlastnoručně sv. Prokop a s tímto domněním ji Karel IV. věnoval emauzskému klášteru.

Basila II. Porfyrogeneta (976—1025), který má více svátků papežů a méně patriarchů.

Za jedinou stopu lze považovat celou řadu světců z řad basilánských mnichů, při čemž jména sama nejsou tak zajímavá jako spíše jejich označení „otec“ nebo „náš otec“, zejména pak mimořádné položení důrazu na sv. Basila, jak na to správně upozornil A. Vykoukal ve zmíněné studii. Toto zjevné přihlášení se k otcům východního mnišstva možno považovat za důkaz, že Remešský evangeliář vznikl a náležel mnišské rodině, avšak basilánské, nikoli benediktinské.

Kdyby Remešské evangelium bylo v užívání na Sázavě (i kdybychom si představovali, že se tam dostalo při návratu z prvního exilu), sotva by se ubránilo vlivu světců benediktinského řádu. Byl by to věru pozoruhodný zjev, že by evangeliář jasně byzantského původu a náležející byzantské liturgii, byl ovlivněn západním mnišstvem, ale kdyby byl v užívání v benediktinském klášteře, nemohl by se tomu vyhnout.

Sázavský klášter přece byl — jak se soudí — už ve své slovanské éře domovem benediktinské řeholní rodiny, jak to vyjádřil Jan Chaloupecký v knize Prokopské legendy: „Prokop i s bratřími se dohodli, že se budou řídit řeholí sv. Benedikta.“ A v době vzniku a v době případného jeho použití slavili benediktini celou řadu

vlastních svátků, z nichž některé pronikly i do obecného kalendáře. Pro část kalendáře, kterou zachycuje Remešský evangeliář, by ovšem nepřicházelo v úvahu svátek sv. Benedikta 21. března, zato však 4. prosince památka přenesení sv. Benedikta, který vznikl až v druhé polovině osmého století, a pak svátek sv. Scholastiky (10. února), který zná Rhabanus Maurus a Notker, jakož i Oxfordský misál z poloviny 9. století a martyrologium z Fuldý z 10. století.

Prošel-li tedy Remešský evangeliář Sázavou, pak toto prostředí nezanechalo na něm stopy. Kdybychom však přece připustili, že byl na Sázavě v užívání, pak mají pravdu ti, kteří tvrdí, že se Sázava dostala do liturgického rozporu s ostatní staroslověnskou liturgií v Čechách, ba bylo by možno tvrdit, že zde šlo o vnitřní těžký rozpor, neboť Remešský evangeliář je v naprostém liturgickém rozporu s Pražskými zlomky, které jsou považovány za svědka staré Sázavy — a jejich liturgický charakter je docela odlišný.

Literatura:

Sázava, 1953, J. Vašica, Slovanská bohoslužba v Čechách, 1940, A. Vykoukal, Remešský staroslov. evangeliář, Slovanské studie 1948, H. Kellner, Heortologie, J. Chaloupecký, Středověké Prokopské legendy, 1953, J. Chapman, A propos des martyrologes-Rb 20.

ThDr. Ladislav Pokorný

KONVALIDACE A SANACE

Manželský svazek podle občanského platného práva je tehdy platný, byl-li uzavřen po splnění podmínek zákonem o Právu rodinném stanovených, souhlasným prohlášením muže a ženy před kompetentním MNV. Zákon nebrání, naopak dovoluje příslušníkům určité náboženské společnosti, aby splnili též požadavky této společnosti podle svého svědomí.

Katolíci, po platném uzavření svazku zákonem předepsaného, použijí svého práva zákonem daného a podle svého svědomí splní svou povinnost, jestliže splní požadavky předpisů kanonického práva. Kanonické předpisy žádají:

1. aby katolický muž a katolická žena, kdykoliv vstupují ve svazek manželský, byli prosti stanovených překážek;

2. aby vnější projevení manželského souhlasu bylo v naprosté shodě se souhlasem vnitřním:

. aby manifestace souhlasu se stala před ordinářem nebo farářem místa, případně knězem jedním z nich delegovaným a alespoň dvěma svědky.

Byla-li porušena nebo nedodržena jedna z těchto tří podmínek, svazek je církevně neplatný.

Náprava (zplnění) neplatného svazku, pokud ovšem není v rozporu s přirozeným nebo pozitivním zákonem božským, stane se konvalidací nebo sanací. Obě formy nápravy provádí ordinář, nikdy však sám farář (vyjma na smrtelném loži jednoho z manželů).

A) Náprava neplatného svazku pro stanovenou překážku:

Překážky církevní jsou dvojího druhu. Jedny působí toliko nedovolenost svazku (votum simplex, mixta religio, apostasia, publicum peccatum, censura), druhé však neplatnost (defectus actus, defectus mentis, impotentia coeundi, ligamen, disparitas cultus, ordo, votum sollemne, raptus, crimen, consanguinitas, affinitas, publica honestas, cognatio, spiritualis et legalis (adoptio), Konvalidací nebo sanací se napravuje svazek neplatný, nikoliv nedovolený (tu je zpovědnice).

Neplatný svazek se nezplní sám sebou zánikem rušící překážky. Zanikne-li během spolužití překážka (na př. ligamen smrti překážejícího manžela) a manželé chtějí žít jako katolíci křesťané, chtějí tedy učinit i nápravu svého církevně neplatného nynějšího svazku, pak musí se podrobit vyjádření manželského souhlasu předepsanou formou, čili srozumitelnými slovy zařídí si na faře manželský církevní obřad. K tomu si musí farář vyžádat od ordináře fakultu, který současně absoluuje pseudo-manžele pro foro externo a censura, do které neplatnosti čili účinnosti na svazek upadli, udělí faráři fakultu pro foro interno a censura (absoluce tato se udělí ve

zpovědnici před vlastní sv. zpovědí a svátostným rozhřesením), a pak udělí i fakultu církevním obřadem svazek zplatnit čili konvalidovat. V případě, že katolíci po projevené vůli chtějí svůj církevně neplatný svazek napravit a překážka rušící trvá, pokud je ovšem církevně dispensovatelná (tj. se shora vyjmenovaných: disparitas cultus, crimen, což znamená adulterium cum promissione ineundi matrimonii durante valido matrimonio a v době konvalidace překážející manžel již zemřel, consanguinitas 3. a 2. stupně boční linie, affinitas 2. a 1. st. boční linie, publica honestas do 2. st. přímé linie vzestupné i sestupné a konečně i cognatio spiritualis), pak farář nejprve žádá za odstranění překážky, pak za absoluci pro foro externo, za fakultu pro udělení absoluce pro foro interno a konečně za dovolení svazek konvalidovat. Konvalidace se tedy provede jako normální pozeňání svátostného svazku.

V případě, že by manželům v místě jako již známým manželům bylo obtížné, nepřijemné slavit novou, jak říkají lidé veselku, bylo by správné, aby obnovení souhlasu formou předepsanou se stalo v tichu a taktně při zavřených dveřích, v sakristii a případně i v kanceláři. To je tedy konvalidace tohoto případu. Kdyby nápravu chtěl učinit jen jeden z manželů a druhý by se chtěl spokojit jen dříve a jinak již vysloveným souhlasem, který nechce zrušit, pak aby ten z manželů, který chce přistupovat k svátostem a žít v platném církevním svazku, mohl o zplnění požádat faráře sám a tento vyžádá od ordináře dovolení, aby směl manželství (uvede jména a místo dřívějšího již uzavřeného svazku a další potřebná data) sanovat. Přejde-li dovolení, které přijde určitě v těch případech, kdy je možno dispensovat překážku, pak po absoluci pro foro interno toho z manželů, který je žadatelem, oznámí farář na totéž místě, že jejich manželství je uvedeno v platnost a dotyčná osoba pak vykoná svou povinnost a přijme svátosti (pokání a sv. přijímání).

Totéž se může aplikovat například, kdy jeden z manželů o překážce neví, takže sanovat manželství dává jen ten z manželů, který o překážce ví. Kdyby o překážce nevěděl nikdo z manželů a obdrželi již třebas i církevní pozeňání svazku, pak, nebylo-li by vhodné překážku jim oznamovat, provede žádosti sanaci farář sám. Kdyby bylo možno překážku oběma sdělit a oba se podrobili alespoň opakovat souhlas před farářem a dvěma svědky v kanceláři, byla by to konvalidace.

B. Náprava neplatného svazku pro vadný souhlas.

Manželský souhlas musí být svobodný a dobrovolný, opravdový a vnitřní, zjevně projevovaný a vzájemně aktivní.

Vadný souhlas může vzniknout tedy pro vynucený svazek, vnitřní nesouhlas nebo souhlas jednostranný.

Náprava vadného souhlasu vynuceného nebo jednostranného, byť vnějšně projeveného, se stane prostou konvalidací třeba jen v kanceláři před farářem a dvěma svědky. To znamená po zodpovězení otázek, řízených postupně na každého z manželů si tito podají ruce a obnolí manželský slib. Správnější by bylo ovšem, aby obřad konvalidační byl způsobem, jak se uděluje požehnání svazku v kostele.

Kdyby k obnovení souhlasu předepsanou formou se jeden z manželů nechtěl dostavit, ač na svém manželském souhlasu dříve vysloveném trvá, pak souhlas obnoví sám druhý z manželů, který se dostaví k faráři (sanace).

Kdyby vadný souhlas byl zapříčiněn předstíraným souhlasem, vysloveným jedním z manželů (vnitřně nesouhlasil), pak sanační akt se může provést jednoduchým vyslovením souhlasu, např. ve zpovědnici.

C) Náprava neplatného svazku pro nedodržení formy kánonické.

Chtějí-li katoličtí manželé, k čemuž jsou ve svědomí vázáni, aby dosavadní jejich svazek církevně neplatný byl zplněn, zařadí si prostě na faře náboženský sňatkový obřad, který farář provede po vyřízení žádosti a dovolení od ordináře. (Reskript obsahuje případně dispense od překážek, které farář v žádosti uvedl, dispens od prohlášek, absolutio a censura pro f. externo, fakultu pro udělení absoluce pro f. interno a dovolení svazek konvalidovat.)

Kdyby jeden z manželů nechtěl svazek konvalidovat, ač nechce druhého manžela opustit a druhý těžce nese, že nemůže přistupovat ke svátostem, poněvadž žije ve svazku církevně neplatném, pak může žádat o nápravu manželství tento z manželů, který chce jako katolík žít v platném církevním svazku, chce přistupovat ke svátostem, jestliže vzájemný manželský souhlas již dříve vyslovený trvá a není nebezpečí manželského rozchodu v době, kdy nápravu žádá. Farář, který byl o to požádán, pošle ordináři žádost o sanaci svazku dotýčných manželů s udáním potřebných jmen i dat. Sanační akt se provede způsobem již dříve popsáním (po obdržení reskriptu: absolutio

a censura, prohlášení platnosti svazku, slyšení zpovědi a svátostná absoluce). Sanační akt bývá druhému manželé, který nechtěl konvalidovat svazek, utajen do té doby, kdy se pokouší o nový církevní svazek. Sanační akt ovšem může být proveden ať se souhlasem nebo bez souhlasu odporujícího manžela.

D. Shrnutí. Konvalidace znamená vždy nový samostatný církevní obřad, jehož se zúčastní oba manželé, a proto jako takový se zaznamenává pořadně (s číslem řadovým) do matriky církevně oddaných. Výjimku tvoří případ, že závada byla i v samotném církevním aktu. Tehdy se jako nový případ nezapisuje, nanejvýše, je-li třeba, jako např. dispens, se doplňuje dřívější zápis.

Sanační akt je akt víceméně jen jedné strany, přičemž se manželský svazek církevně zplňuje cestou milosti, neboť se se zplněním svazku dispensuje od obnovy oboustranného souhlasu a zevní formy, případně i dalších existujících překážek.

Sanační akt se do matriky nezapisuje jako normální zápis, nýbrž jen stručně (př.: Kohout František, zedník, Minkovice, a Rosalie, rozená Kabcová z Kralup n/Vlt. — sanatio 23. I. 1933, arch XIX, 6). Ostatní záznamy jsou v archivu a na ordinariátě. Sanační akt lze ovšem provést jen u případů, kde existuje nějaká forma svazku, tedy nemůže být sanován konkubinát.

Dodatek. Chtějí-li manželé nebo jeden z manželů, kteří dosáhli občanského rozvodu svazku, který byl také církevně neplatný, ať pro překážku nebo pro nedodržení formy kánonické, po novém uzavření svazku občanském také církevní požehnání svazku, pak musí si farář k asistenci církevního obřadu nejprve vyžádat od ordináře prohlášení nullity dřívějšího svazku (srv. can. 1126). Pro pochopení uvedu příklad: Adolf a Božena byli nekatolicky oddáni, občansky rozvedeni. Adolf si bere Jitku a žádá církevní požehnání. Ordinář musí nejprve svazek Adolfa a Boženy prohlásit za nullum, a pak teprve, není-li třeba žádosti o jiné dispense, může farář asistovat svazku Adolfa a Jitky. Předpokladem prohlášení nullity je, že Adolf nebo Božena byli v době svého uzavírání svazku katolíkem, resp. katolicky pokřtěni, byť apostata.

ThDr. Jaroslav Michal

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ V TEORIÍCH A SKUTEČNOSTI

1. Hledisko antropologie a prehistorické archeologie. Je pochopitelné, že zamyšlení nad uměním paleolitických lovců, ať jsou to kresby a malby v jeskyních franko-kantabrické oblasti či sošky „venuší“ aurignackého nebo magdalénského typu, vnućuje otázku o vztahu magie k náboženství pravěkého člověka, neboť sotva lze upřít magický účel těchto výtvarů.

M. Hoernes vylučoval sice „magický, náboženský a vůbec transcendentální smysl naturalistických výtvarů ledové doby“ (Urgeschichte der bildenden Kunst in Europa, 1925, 185), připouštěl však, že dodatečně mohly nabýt magického významu [188], kdežto vydavatel jeho díla O. Menghin pokládá tento názor za mylný [ib. 677] a také badatel o náboženství paleolitu, Th. Mainage, přiznává u srovnání s etnografickými obdobami zaostalých kmenů magickou povahu tohoto pravěkého umění (Les Religions de la Préhistoire. L'Age paléolithique, 1921, 325—349). H. Obermaier soudí o těchto kresbách a malbách západoevropských jeskyní vzhledem k tomu, že většina z nich je zahařena ustavičnou temnotou a často skryta v nejdolejších koutech nebo na nepřístupných místech a tedy světu neviditelná: „Musel to být nepřekonatelný vyšší tlak, který pudil pračlověka do noci jeskyní: snad se zde oddával „loveckému kouzlu“, jak mu podobným způsobem podléhají přírodní národové, na základě představ, že lovec nabude nad zvířím mocí, jakmile si dříve kouzlem podmaní její obraz (tj. duši). V tomto chápání nás utvrzuje, že obrazy převážně většiny představují užitkové lovné druhy a nezřídka na nich viditelně naznačují symbolické zranění nebo usmrcení, tím, že oštěpy nebo šípy... bývají přímo zakresleny do těla“ (Urgeschichte der Menschheit, 1931, 225).

Naši autoři vysvětlují vznik těchto magických představ tím, že v paleolitu byly životní podmínky člověka „stále ještě velmi bídné a jeho nástroje příliš nedokonalé“. Tato nedostatečnost do boje s daleko silnější přírodou v něm vyvolávala pocit „strachu, sklíčenosti a nemohoucnosti“, ale i „vůli a touhu... si uhájit život a zvítězit. A člověk se uchýlil k magii... Po mnoho pokolení se vyvíjelo čarování s množstvím tajemných obřadů, jimiž si člověk chtěl především zajistit dostatek potravy, zmnožit zvěř užitečnou a zničit škodnou“. A jako donedávna příslušníci primitivních kmenů, tak i pravěký člověk byl přesvědčen, že „zvíře nakreslené jako zraněné bude... skutečně zraněno, že lov líčený v temné jeskyni proběhne docela shodně nahoře...“, nakreslená bytost byla bytostí skutečnou, obraz činu byl činem skutečným“ (I. Malá—M. Prokopec—A. Troníček, Po stopách vývoje člověka, 1956, 209). V podstatě totéž odůvodnění paleolitické magie nalezní bychom již r. 1946 u J. Neustupného, Pravěk lidstva (str. 56), ba již r. 1940 v autorově Náboženství pravěkého lidstva v Čechách a na Moravě (18 nn), a znova se setkáváme s těmito názory o lovecké magii a kouzlu plodnosti v Neustupného Pravěk Československa (1960, 68 nn, 76). Tato pravěká kouzla a kult plodivé síly autor pokládá z hlediska prehistorické archeologie za projevy „prvního náboženství, které vůbec můžeme zkoumati“ (ib. 59). Shodný úsudek o magickém rázu diluviálního umění čteme také u J. Poulika: „Magie hrála v životě lovců paleolitických důležitou roli a je zejména výrazně prokázána... na stěnách španělských a francouzských jeskyní“ [Pravěk umění, 1956, 13]. Výslovně usuzoval z tohoto umění H. Kühn, že „na počátku náboženství je kouzlo. Kouzlo je

nejstarší formou všech náboženství“ (Kouzla a kouzelníci v době ledové, Výběr X [1943], č. 10).

2. Bergsonova teorie o původu magie a náboženství. A. Le Roy aspoň uznává, že u kulturně zaostalých afrických kmenů lze magii od náboženství jen nesnadno odlišit (La Religion des Primitifs, 1925, 52, 264), a A. Bros dokonce vysvětluje toto vzájemné míšení magie s náboženstvím tím, že obojí vyvěrá z týchž psychologických zdrojů, totiž z animistických představ (La Religion des peuples non civilisés, 70, 96).

Není tedy divu, že pařížský filosof H. Bergson zpracoval celou teorii na předpokladu, že náboženství (statické) i magie vzešly u pravěkého člověka z téhož iracionálního zdroje, z bájevé funkce (fabulace), jako reakce na pocit úzkosti, aby obojí, magie i náboženství, třebaš rozdílným způsobem, člověku uskutečňovalo přání a potřeby, jichž nelze splnit mechanickou cestou, a tak mu pomáhalo překračovat meze jeho normálních vlivů, hranice, vymezené fyzickými silami a zákony (Dvojí pramen mravnosti a náboženství, 1936, 157 n.). Je zajímavé, že v jádře totéž tvrdil již Th. W. Danzel, když označoval za podstatu veškerého náboženství, včetně s magií, úsilí o překonání hranice bytí (Kultur und Religion des primitiven Menschen, 1924, 54; Der magische Mensch, 1928, 74 n.). Podobně soudil také C. Clemen, který však bez ohledu na své téma o podstatě a původu magie nepodává vlastního výměru magie, a odezíraje od předdějinných počátků magie a náboženství, všímá si právě jejich mnohonásobné spojitosti na pozdějších vývojových stupních. Svě pojednání uzavírá slovy, která nikterak neplnou jako logický závěr z jeho práce: „Slouží-li náboženství splnění životních nároků, kterých prostředím nedovede ukojit, pak dlužno k němu řadit i celou magii“ (Wesen und Ursprung der Magie, Archiv für Religionspsychologie 1921, 135. Srv. podivnou definici magie, kterou uvádí A. Bertholet: „Dynamické pojetí, přenesené v praxi za účelem svépomoci“. Nachrichten d. Gesellsch. d. Wissenschaften, Göttingen 1926/27, 77).

S magií ztotožňuje náboženství také Edv. Lehmann ve spise „Die Anfänge der Religion und die Religion der primitiven Völker“ (Die Kultur der Gegenwart I-III-1, 1906), a to velmi nevědecky: důkaz, že magie představuje nejprimitivnější stupeň náboženství, spočívá prý v tom, že „není nezbytně spjata ani s bohy, ani s duchy, ba ani s kněžskými kultem“ (13)!

Bergson rekonstruuje původ kouzla psychologickou metodou: Jakmile člověk poznal, že je u konce svého vlivu na svět a přesto usiloval za tyto meze proniknout, tu vlivem pudu pokračoval v pohybu, a poněvadž pohyb sám sebou nestačil k žádoucímu účinku, bylo třeba, aby tento úkol na sebe vzala příroda tím, že se stane jakoby lidskou silou, která člověku pomůže prodávovat jeho působnost za hranice fyzických zákonů. Podle Bergsona je tedy magie člověku vrozena, jsouc jen vnějším projevem jeho přání, plodem přirozeného vznětu (élan naturel), silných afektů a emocí, z nichž se právě rodí představa oné pomocné poloosobní síly, v přírodě rozptýlené (mana a Melanézánů, orenda Inokézů, wakonda Siouxů atd.) a zároveň magický posuněk, který má dokončit žádoucí čin (161 nn.).

Podstatu magie vidí autor v tomto dvojím prvku: v žádosti působiti na cokoli a v představě, že věci jsou nebo mohou být nabitý tajemnou silou — jakoby lidským fluidem. A za všemi magickými praktikami tuší společný princip: na kteroukoli vzdálenou věc lze působiti prostřednictvím předmětu, který ji nějakým způsobem připomíná (podobnost) nebo s ní nějak souvisí (což je v podstatě totéž). Představu oné síly nebo spíše jen přírodního nebo nepříznivého úmyslu, který primitiv přirodě přičítá (jako by příroda měla všude oči, jež obrací k člověku, nebo jako míváme dojem, jako by měsíc běžel s námi, běžíme-li), autor považuje za společnou základnu, z níž pramení magie i náboženství; je prý to tentýž životní vzmach (élan vital), jenž se projevuje fabulací a dává cestou disociace (rozdílným směrem) prýštit magii i náboženství: magie nechává tuto poloosobní sílu upadnout až na působnost neosobní, byť ne číse mechanickou, a rozptýlit do světa hmotného a potom se pokouší vlastními prostředky ji ovládnout, kdežto nábožen-

ství dává z ní vzejít poloosobním duchům a osobám bohů a v modlitbě se před nimi sklání (170 nn.). Teorie zastíjí důmyslně skloubená, blízká duchu francouzské sociologické školy.

Poněvadž Bergsonovy názory byly všeobecně známy, nebude bez zajímavosti při sledování skutečného původu magie a jejího vztahu k náboženství si všimnout, odkud autor čerpal základy své teorie a pokud jeho domněnky odpovídají dosažitelné pravdě.

3. Průkopníci magismu (dynamismu). Teorie, která uváděla původ náboženství v souvislost s magií, měla čelit tehdy vládnoucím názorům, že náboženské představy se vyvinuly z víry v duši a duchy (animismus E. B. Tylora) a jejím iniciátorem se stal Angličan J. H. King spísem „The Supernatural, its Origin, Nature and Evolution“ (1892). Autor po prvé označuje představu neosobní nadpřirozené moci („Něco“), utajené ve fyzickém světě, za starší než představu duševní a duchové síly, kterou na počátku předpokládal animismus a považuje ji za pramen magie. Představu této neosobní síly (dynamis) v pravěkém člověku prý budily mimořádné jevy tím, že v jeho nitru vyvolávaly libé i nelibé pocity, přání nebo strach, dojem štěstí nebo neštěstí a spolu touhu zmocnit se této síly, aby si člověk mohl ono štěstí zajistit a neštěstí odvrátit. Zpočátku jednalo tímto způsobem každý člověk ve svůj prospěch. Později, když se projevíly u některých jednotlivců silnější čarodějné schopnosti, vznikl zvláštní stav čarodějů a teprve na tomto stupni se tvořily představy duše a duchů. Tak autor odvozuje z představ „nadpřirozena“ prvopočátky magie i náboženství.

Většího ohlasu než tato originální a důkladná práce došla přednáška R. R. Marett „Preanimistic Religion“ (vyd. 1900), v níž autor hledá východisko náboženství i magie v neurčitém pocitu úcty a bázně primitivů před tajemnou silou je obklopující a článek „From spell to prayer“ (1904), v němž odmítá Frazerův názor o původu náboženství z kouzla (od kouzelné formule k modlitbě) a srovná kouzlo s příslušnými gesty vysvětluje jako bezděčný výraz citového vzrušení.

J. G. Frazer v 1. vyd. svého díla „The Golden Bough“ (A Study in Magic and Religion, 1890) vychází ještě ze základny animistické, později (1900 a 1911) se však kloní k názoru, že magie jako jednodušší před myšlení vznikla dříve než náboženská úcta duchových bytostí a člověk prý dospěl k náboženství teprve zkřemáním, neúspěchy a omyly magie. Magie předpokládá, že „věci následují za sebou jednoduše podle své spojitosti nebo podobnosti“, kdežto náboženství věří, že běh přírody i lidského života řídí vyšší, duchové bytosti. Proto považuje za pravděpodobnější, že člověk se „dříve pokoušel spoutat přírodu svým vlastním přáním, silou svého slova a zaklínání“, nežli se sklonil před vůlí božstva modlitbou a obětí (Magic and Religion, 1945, 79 nn.). Potvrzení tohoto dogmatu (čím jednodušší, tím starší) autor nachází v poměrech Australců, údajně nejnižších divochů: magie je tam všeobecně rozšířena, kdežto náboženství je prý tam téměř neznámo (ib. 89).

Ovšem k tezi o prioritě magie před náboženstvím došel autor pouhým srovnáním pojmu náboženství a magie a filosofickou spekulací. Jeho názoru však odporuje skutečnost, že člověk měl náboženství již na nejstarším vědecky dosažitelném stupni (v prakultuře), a to čistší a intenzivnější než v oblastech mladších, zatímco magie, která se v prakultuře vyskytuje jen v nepatrné míře, nabývá největšího rozvoje až v pozdějších kulturách (W. Schmidt, Ursprung und Werden der Religion, 1930, 141, 189). Ostatně australské kmeny daleko nejsou nejstarším známým typem lidstva a ani tam magie zcela nezatačila úctu Nejvyšší Bytosti (W. Schmidt, Ursprung der Gottesidee I, 475 nn.). Teorii o původu náboženství z nezdarů magie vyvracel již A. Lang doklady o existenci poměrně vysokých představ náboženských a australských domorodců (Magic and Religion, 1901, 49 nn, 60 nn, 75). Také z kritiky R. R. Lowie plyne, že Frazerův důkaz nemá pevného základu, takže není důvodu, abychom magii připisovali větší stáří než náboženství (Primitive Religion, 1936, 144, 147).

(Pokračování)

ThDr. Otakar Balcar

SYNODY A DŮLEŽITĚJŠÍ AKCE ZBYŇKOVY

Pozoruhodnou horlivost mladičského pražského arcipastýře, vysvětlovanou dosud jen vlivem dobrých rádců, možno snad opět vykládat cílevědomou, ba přísnou duchovní výchovou augustiníánskou. Nejsa ještě konsekrován, rozhodl se zavést řád do církevního života a odstranit zlořády. Protože dosavadní pastoračně právní direktivy určovala poslední synoda zasedající již před 12 lety r. 1392, svolal Zbyněk tuto vrcholnou arcidiecézní pracovní konferenci už jako archiepiscopus electus nejspíše na říjen r. 1403. Lze tak soudit z významného ustanovení, aby duchovní celebroidali ke cti zemských patronů za šťastný stav království a za osvobození krále Václava IV., který unikl z vězení až 11. listopadu. Zbyněk se obával nejspíše nepokojů, které mohlo počínání Zikmundovo vyvolat a proto vyzýval k organizování prosebných průvodů za mír na tři pevně stanovené dny. S tím také souvisí vydání jakéhosi okružníku, jehož koncept se až podnes zachoval a který je působivým důkazem Zbyňkova ušlechtilého, řekli bychom evangelicky mírného a mírového ducha. Ačkoli rytíř, ačkoli zemský hejtman, který k tomu jako mladý muž mohl pociťovat tížádnost uplatnit se v čele pochodujícího nebo klusajícího ozbrojeného zástupu na „poli cti“, volá svou diecézní encyklikou rozhodně po míru... „ukládáme vám“, píše, „všem představeným kostelů a klášterů, abyste ve jménu svatě poslušnosti ve svých kostelích a klášterech nabádali prostřednictvím kazatelů — co nejčastěji — věřící k modlitbám za mír, pokoj a svornost mezi knížaty. Víme, že jen v čase míru se může vhodně uctívat Dárce pokoje.“ Sedmý paragraf synodálních statut doplňuje sympatický profil Zbyňkův o vzácný rys pravé kněžské pokory a zbožnosti nařízení, aby kněží sloužili „jednu mši“ na odpuštění všech nedostatků, kterých se arcibiskup dopustil ve své mladosti. Výzva může být také svědectvím opravdovosti, s jakou očekával biskupskou konsekraci. Nově se duchovenstvu zakazuje proti dosavadním synodám hra v karty a porušování posvátné slavnostnosti Štědrého dne a Hodu božího vánočního „pošetilostmi“. Stálou pastýřskou pohotovost duchovenstva udržovaly pravidelné děkanské konvokace (moderní vikariátní konference). Kněžstvo se jich mělo svědomitě účastnit pod trestem suspense.

Synoda projednávala také trapný poměr mezi arcibiskupem a jeho sufragánem litomyšlským Janem Železným. Jsa postulován kapitulou, ujal se Jan některých statků náležejících arcibiskupství. Protože je nevracel, exkomunikoval a suspendoval ho Zbyněk metropolitním právem a prohlásil interdikt na něho i jeho stoupence. Synoda uvádí jen exkomunikaci, další tresty byly snad vyhlášeny později. Spor se vlekl, protože Jan se odvolal ke kurii a byl zakončen teprve ustanovením synody 16. 10. 1405. Jan Železný byl tehdy absolvován od své viny, protože „s panem arcibiskupem se ve všem shodl“. Paragraf 12 reguloval činnost řeholníků v duchovní správě, uváděje v platnost ustanovení daná v té příčině arcibiskupem Olbramem. Šlo o vymezení kompetence v přísluhování svátostí tak, aby účast mnichů zbavena jsouc známky konkurence, se stala zároveň prostředkem k podnícení horlivosti liknavějších členů duchovní správy, kteří v udílení svátostí, hlavně Nejsv. Sv. oltářní, nebyli dosti ochotní. Při synodě byla pronesena také obvyklá řeč ke shromážděnému duchovenstvu nejspíše Petrem ze Stupna.

Zaujetí, s jakým se ještě nekonsekrovaný arcibiskup vrhá do práce, jistě upoutalo pozornost všech toužících po obrodě v církvi. V tom ohledu se přirozeně a nenásilně začlenil Zbyněk do fronty tak zvané reformní, třeba na mnoha místech zasažené viklefskými názory. Těch snad Zbyněk nechápal nebo spíše nechtěl chápat, protože toužil patrně po spojení všech pracovníků dobré vůle na díle očisty. Doufal také, že nesnáze vzniklé zaujetím pro viklefismus nesáhnou na samy základy ortodoxní nauky.

Časový úsek mezi první a druhou synodou zaznamenává účast Zbyňkovu na veřejných záležitostech. V únoru r. 1404 zasedá poprvé na zemském soudě mezi předními pány, kde je uváděn hned po králi. Stalo se tak po výměně městských rad všech tří měst pražských, které vystřídaly kolaborantské Zikmundovy přívržence. Byla to velká událost. S králem zaujali na soudě čestná místa i noví zemští úředníci, také vystřídavší Zikmundovy důvěrníky. Byli to nejvyšší purkrabí Jan Krušina z Lichtenburka, nejvyšší komorník Aleš Škopek z Dubé, jako nástupce Heřmana z Choustníka, jenž asi padl ve válce, nejvyšší sudí Hynek Berka z Honštejna a nejvyšší zemský písař Boček z Kunštátu. Vedle nich zasedl i nejvyšší sudí Břeněk ze Skály, arcibiskup Zbyněk z Hasemburka a 18 členů předních panských rodů.

Byl to značný úspěch strany královské, při níž stál rozhodně pražský arcibiskup. Přece však nebyl s to, aby odvrátil Zikmunda a jeho stoupence od myšlenky na odvetu. Uherský král se chystal znovu za ztracenou korunu. Počátkem dubna musili rakouští vévodové, jimž Zikmund hrozil válkou za to, že nezabránili Václavově útěku z Vídně, přijet do Bratislavy a slíbit, že postaví vojsko proti Čechům a Moravě. Tak hrozila zemi nová válka, jak předvíдалa podzimní synoda, a to nejen s uherským králem, ale i s jeho dosud mocnou stranou. Proti tomuto nebezpečí se pražský dvůr rozhodl hledat pomoc ve spolku s Polskem. Podrobnosti měla stanovit osobní schůzka, ostatně již několikrát připravovaná, králů Václava a Vladislava Jagela. Václav IV. někdy koncem května r. 1404 odjel, svěřiv zemi čtyřčlenné vladařské radě, složené z mužů jemu nejoddanějších. Byli to markrabí Jošt, Boček z Kunštátu, Břeněk ze Skály a arcibiskup Zbyněk.

Na prosincovém zasedání zemského sněmu r. 1403 bylo formulováno usnesení o obnově popravčích úřadů a o boji proti zemským škůdcům. Usnesení uplatnila regentská rada za královny nepřítomnosti ve Slezsku. Jeho obětí se stal někdejší královský (r. 1397) a potom Prokopův služebník Jan Zúl z Ostředka. Neví se, kdy a jak se tento smělý hejtman zmocnil dvou hradů v dolním Posázaví, Hrádku a Dubě. Když ho regentská rada vyzvala, odmítl je vydat. Proto byla proti němu nařízena zemská hotovost, již velel arcibiskup Zbyněk. Vojsko dobylo obou hradků a zajalo Zúla asi s 50 jeho bojovníky, vesměs prý mladými statnými lidmi. Všichni byli potom oběšeni 13. 7. r. 1404 za Prahou na Šibeniční hoře, tj. asi na návrší severně od Olšan. Působilo prý mocným dojmem, že Zúl, doprovázený na popraviště Husem, prosil před sknem lid, jenž se sešel ve velikých davech, aby zhlédl neobyčejnou podívanou, za odpuštění a veřejně se kál. Drakonický trest se zastráující tendencí vyřešil asi automaticky řadu obdobných případů.

Toto pochmurné divadlo se odehrávalo za Prahou v době, kdy Zbyněk absolvoval pro církevní život v Čechách významnou druhou synodu svého arciepiscopepátu 15. 6. 1404. Její usnesení plní vcelku propozice dané první synodou. I tentokrát se nařizují modlitby za zdar království. Většina článků, opakujíc a zdůrazňujíc nařízení daná minulostí (i z r. 1349 a 1377), přidává některé paragrafy aktuální, týkající se kněžského života a jeho zlepšení. Odvolává se na Statuta Arnošta z Pardubic, jakýsi to církevní zákoník starobylé české církevní provincie, ukládá podřízenému duchovenstvu jejich studium a znalost. To bylo možné jen tehdy, když je každý kněz má. Je tedy třeba, a to pod trestem exkomunikace, tento zákoník „mít a zachovávat“. Jinak vystupují články synody proti znesvěcování nedělí a svátečních dnů, proti vymáhání poplatků při slyšení zpovědi pod trestem vyloučení z církve. Proti jiným formám simonie vystupují se vši přísností hlavně články 8. a 13. Synodální ustanovení směřují proti neposlušenství představených, proti kněžské marnivosti v oděvu, hrám v karty, tancům, honům, návštěvě krčem

a proti všemu, co by zlehčovalo důstojnost kněžského stavu, zvláště ale proti porušování celibátu. Nad tím nade vším ukládá představeným pilný dozor. Jsou to sice chyby a nedostatky, kterým propadli někteří jednotlivci z kněžstva všude, ale v Čechách tvořily předmět dlouholetého reformního usilování zdůrazňovaného častokrát Husem a jeho stoupenci. Pravděpodobně i tentokrát dominantou kněžského sněmování byla řeč některého z předních a vážnějších postav českého kléru. Podle Palackého to byl Hus. Poslední bádání, vycházející ze zachovaných jeho kázání, nemůže tuto domněnku potvrdit.

Ještě po jiné stránce plní tato 2. synoda program ohlášený první synodou. Jako tehdy se zakazovaly pouti k jakési borovici u Mnichova Hradiště, tak nyní přistupuje další zákaz pověrečné a snad na zisk podnikavých laiků vypočítané pouti na Blaník. Tam se totiž mezi věřícími šířilo, že kdokoli místo navštíví a přinese na kopec dva nebo tři kameny ke stavbě kostela sv. Petra a Pavla, získá tolik zásluh, jako by byl na dvou nebo třech mších sv. I těmito nařízeními pracoval arcibiskup v souhlase s intencemi reformního hnutí, jehož služeb mohl tím ochotněji použít, když se odhodlal proti zcestnému zneužívání lidové zbožnosti zakročit tam, kde v tu chvíli pohoršoval nejvíce, sváděje také v Čechách podnikavé falešné horlitele k napodobení.

Od delší doby budilo mnoho vzruchu zázračné objevení krve Kristovy v braniborském Wilsnacku. Tam prý našli v troskách spáleného kostela hostii potřísněnou krví Kristovou, jež působila ovšem zázračně. Ač bylo dost lidí, kteří neměli mnoho důvěry v pochybný zázrak, přece v tehdejších namnoze neuvědomělém náboženském smýšlení víra v div se uchytila. Hlavně v místech události vzdálených. Pouti senzacechtivého středověkého lidstva se množily. Z Čech, Uher, z Polska, ze Skandinávie i z okolních německých knížectví putovalo do Wilsnacku mnoho důvěřivých. Protože se tomuto místu proslulému u vznikajícího husitského hnutí věnovala jen všeobecná a povrchní pozornost, je třeba se u něho poněkud pozdržet. Původně bezvýznamná farní ves Wilsnack byla vypálena r. 1388 Jindřichem Büllowein. Tehdy rozhlásil tamější farář Jan Kabuz (zemř. 1412), že našel v troskách vyhořelého kostela tři neporušené hostie se stopami krve. Údajná mimořádná vyslyšení na místě nálezu urychlila vznik poutního místa, které se rychle rozmáhalo. Nato se začalo se stavbou už podnes uchovávaného rozměrného kostela sv. Mikuláše (dokončen v pol. XV. stol.), inkorporovaného roku 1395 biskupské mense v Havlkerku, kam také plynuly od r. 1396 dvě třetiny všech příjmů. Více biskupů s dobovou lehkovážností místo doporučilo, aniž blíže zkoumali hodnověrnost domnělých zázraků. Teprve roku 1445 vystoupil magdeburský metropolita vlivem kritického rozboru wilsnackého případu kanovníkem Jindřichem Tockem proti Wilsnacku. Ačkoli se renesanční papež Mikuláš V. vyslovil pro wilsnacké poutě, magdeburský provinciální koncil za předsednictví osvěnceného filosofa kardinále Mikuláše Kusánského zaujal stanovisko rozhodně zamítavé a další uctívání „zázračné“ krve stihl interdikttem. Ve středověkém prostředí, v němž myslí neuvědomělých, citově snadno vznětlivých lidí, jen v nadpřirozených zásazích, bylo těžko jednou vzbuzený zájem potlačit. Marně veřejně a s velikým osobním rizikem hlásal kanovník Tocke, že jde o vyložený podvod, pouti do Wilsnacku neustávaly. Do teologických disputací rozvířených kolem případu zasáhli tehdy nejbystřejší duchové století.

Je nespornou zásluhou rozumně zbožného, augustiniánskou doktrínou odchovaného pražského arcibiskupa Zbyňka, že zaujal záhy jasně zamítavé stanovisko. Není vyloučeno, jak lze soudit hlavně z traktátu *De sanguine Christi*, že ho na wilsnackou záležitost upozornil Hus, mající v těchto věcech typicky české, ostré kritické stanovisko. Zbyněk — a v tom se jeví jeho dobré teologické školení — vyhověl s největší ochotou, dobře věda, že domnělé zázraky pravý náboženský život nepovznosou. Arcibiskup tedy svěřil tříčlenné komisi, aby

prozkoumala wilsnacký případ. Tvořili ji Stanislav z Pálče, Hus a třetí mistr, snad Štěpán z Kolína. Výsledky šetření potvrdily úplně nedůvěru, ba předstihly všechno očekávání. O jakémisi chlapci, jemuž prý ve Wilsnacku byla uzdravena noha, se naopak zjistilo, že se jeho rána zhoršila. Dvě ženy, o nichž se šířilo, že tam nabyly zraku, vyznaly, že nikdy nebyly slepé. Zvlášť křiklavý byl případ pražského měšťana Petřika z Cách. Věnoval prý na uzdravení své ruky ve Wilsnacku ruku stříbrnou, ovšem bez účinku. Zdržel se na místě důvěřivě déle, stále čekaje na náhlý mimořádný zásah. Při tom uslyšel, jak se jeho domnělého uzdravení zneužívalo. Vydávali o tcm po jeho smrti svědectví členové jeho rodiny i jeho přátelé. Vzhledem k těmto skutečnostem vydal arcibiskup na červnové synodě r. 1405 nařízení, aby nikdo pod trestem klatby do Wilsnacku neputoval.

Stanislav a Hus měli na tento námět v druhé pol. r. 1405 i disputaci na universitě, v níž své názory zprvu více prakticky založené hleděli zdůvodnit také teologicky. Mistr Stanislav řešil otázku tak, že uvedl nejprve 6 důvodů pro, potom dovedl, že těla a krve Páně, jak předpokládá Wilsnack, na zemi není, nakonec důvody pro zamítl. Autorství Stanislavovo prozrazuje filosofické pojetí kwestie, charakteristické pro každou jeho práci. Hus odpovídal na otázku, latinsky ovšem: „Zda Kristus všechnu krev, která z jeho těla vytekla, v tomtéž těle v okamžiku zmrtvýchvstání oslavil.“ Třemi konklusemi stručně dovedl, že Kristus všechnu svoji krev, ba každý svůj vlas v okamžiku vzkříšení oslavil a že tedy věřící nemají zde na zemi nic, co by bylo lze ctít jako krev nebo vlas Kristův. Tu se Hus nevyjadřuje teologicky přesně. Jde o to, nač se vztahuje hypostatická unie. Na živou krev ano, kdyby se nebo když se na zemi vyskytovala, nikoli na vlasy. Ty odděleny od těla jsou vypuštěny z hypostatického spojení. Šlo by jen o vzácnou relikvii, nikoli o součást bohočlověka. Husovu zálibu v silných slovech a nápadných obrazech s demagogickými tendencemi ukazuje věta: „Kdo by ctil něco takového a říkal, že je to krev Kristova (podle něho dnes by to už byla jen červeň krve Kristovy bez podmětu), neméně by zneuctíval krev Kristovu, než kdyby ctil smrdutou krev pošlého koně.“ V souvislosti s námětem teologicky tak delikátním zní takové přirovnání při nejmenším neomaleně. Dovedeme si však představit, jak zapůsobilo na nábožensky polovzdělané a hlavně nevzdělané posluchačstvo. Aby prý scholastickou kwestii zpřístupnil prostým lidem, připojil k ní Hus traktát, jenž však je obtížnější než kwestie sama. Vyvrací v něm námitky protivníků, odmítaje zvlášť chtivost zázraků, kterou Kristus sám v evangeliu kárá. Lépe je tedy ctít skutečnou krev Páně, jež je ve Svátosti oltářní všude mezi námi, než pověrečně vyhledávat viditelnou krev Kristovu na zemi. Husův zájem je v traktátě všeobecnější, na středověk překvapuje jeho realistické a kritické posuzování situace v tomto oboru náboženského života. Útočí proti titěrnostem, do nichž někde náboženský život upadá a projevuje se uctíváním takových ostatků, jako bylo mléko Panny Marie, část preputia Kristova apod. S mystifikacemi páchanými ve Wilsnacku pranýřuje podobně v Bologni, v diecési krakovské, v Uhrách, ale také v Čechách, např. v Chrudimi a v Kutné Hoře. Pak Hus chválí Zbyňkovo rozhodnutí, jímž se zabránilo poutím do Wilsnacku. Pozdější odmítavé stanovisko husitismu proti poutím vůbec šířily také verše, jak svědčí rukopis mikulovský II, 24. (Studie a texty III, 110) „Jakož svět široký jest — tak království nebeské všady jest. — Proč chceš tehda po zemi běhati — což můžeš doma jsa nalézt? Vieru měj o Pánu Bohu tvém — neťlaj se, ostaniž v domu svém!“

(Pokračování)

ThDr. Václav Bartůňek

MINIATURNÍ MALÍŘSTVÍ

Jméno miniaturní je odvozeno od slova minium, tj. suřík (minium), ježto ve středověku byly rukopisy malovány červenou barvou. Miniator, qui mino scribit. Miniaturní malba je malba drobného rozměru, spojená s kaligrafií, jak byla již od Řeků a Římanů a od prvních křesťanských stol. stále pěstována obzvlášť k církevním účelům, aby byly posvátné spisy liturgické i jiné případně vyzdobeny k povznesení, znázornění a objasnění textu. Za císaře Konstantina a Theodosia mladšího bylo tohoto umění hojně užíváno při psaní knih krásnými písmeny, ozdobenými zlatem a barvami. Z nejstarších rukopisů s miniaturami je např. uchována v býv. c. k. bibliotéce ve Vídni Genesis ze 4. nebo 5. stol.

Charakter těchto miniatur připomíná veskrz antické umění ve snaze znázornit co nejživěji křesťanský duchovní život: pokoru, nevinnost, vážnost, triumf v utrpení, stálé povznášení mysli k Bohu ap. Tento charakter zůstává v podstatě týž až do 10. stol., a to jak v dílech byzantského původu, tak i v dílech italských i severních křesťanských zemí, jenže v byzantských je zachováván smysl pro ušlechtilější tvorbu a ztrnulé lpění na určitých formách s oblibou bohaté zlatité výzdoby, kdežto v italských jeví se příklon k vzorům mosaikové malby, v dílech severních zemí však uplatňuje se již v 7. a 8. stol. snaha po životnějším výrazu interního života. — Lze zde sledovat dva směry podle toho, jak postupovalo šíření křesťanství působením mnichů ze západu a z jihu, nebo činností irských a skotských kněží. První směr zůstává při vši originalnosti v tomto umění po stránce formální i technické pod vlivem antiky a nazývá se franký. Karel Veliký žádal od kleriků, aby byli zruční nejen ve psaní, ale i v malování knih. A tak byly napodobovány antické vzory s takovou přesností, že mnohé rukopisy a miniatury jsou tak věrnými napodobeninami originálů, že jsou od nich k nerozeznání. Irský směr naproti tomu ukazuje zásadní protiklad antiky: velkou samostatnost, ostrou kresbu kontur a živou barvitost, v ornamentech zvláštní stužkovité klíčky a jemné círáty a fantastickou směs živočišných a vegetabilních motivů, takže bohatá, až bombasticky prokreslená iniciálka zaujímá často celý list. Tento způsob miniaturní malby přešel záhy i do Anglie, Německa a horní Itálie. Později nacházíme oba tyto směry smíšené. Pro první směr ještě z doby předkarolinské možno jako příklad uvést Evangelium sv. Corbiniana, chované v Mnichově, psané řeckými písmeny a svědčící na první pohled řeckému původu, pro druhý směr Epistolarium sv. Kiliána ve Virchburku a Evangelium sv. Vilibroda v pařížské Národní galerii. Z doby karolinské jsou uchovány nádherné vzory miniaturního malířství: v Paříži Evangelium Karla Velikého; v Mnichově Codex aureus, napsaný z rozkazu Karla Lysého r. 870 zlatými písmeny, s velkými zlatými iniciálkami na purpurovém podkladě a bohatou ornamentikou s miniaturami celostránkovými. Pojetí např. živlů a zemí jako osob připomíná ještě zcela antiku, naproti tomu postoj a roucha ukazují starokřesťanský (ne byzantský) charakter. Je sepsán mnichy Beringerem a Liuthardem; ve Sv. Havlu je z této doby Zlatý žaltář. Místo krycích barev užívalo se v Irsku barev vodových, v Byzanci naproti tomu stále barev krycích.

V románské době vyznačuje se miniaturní malířství velkým mistrovstvím v ornamentice i v kaligrafickém prokreslení iniciálek; figury jsou vesměs velké a ušlechtilé. Ze zde do původně přísně zaměřeného církevního typu znenáhla vnikal naturalismus, to lze připisat vlivu monumentální mosaikové malby. A tak ve 12. a 13. stol. vidíme, že miniatury jsou sice velmi působivé založeny a v ornamentice nedostižně krásné, ale ještě nepropracované do organické jednotnosti částí a celku, a tak splynutí vnitřní myšlenky s vnějším, děláje více méně dojem libovolného názorného nárysu jako základu k uspořádání či představení nějaké věci, jako ideje, postavy, formy. V této době bylo toto umění nejvíce pěstováno v Německu, a to hlavně v Bavorsku, kde se zachovalo mnoho krásných kodexů jmenovitě

v klášteře Tegernsee, v Řezně, Bamberku, Virchburku, Solnohradě, Lambachu a obzvlášť v Mnichově, jinak také ve Francii, Anglii, Itálii, ale ne v té míře a takového významu. Mnišské školy, po dlouhou dobu jediné dílny pro opisování a vymalování knih, závodily vespolek v umělecké tvorbě rukopisů, které vynikaly kaligrafickou elegancí a bohatou obrázkovou výzdobou, a také nádhernými vazbami. Později v době gotického slohu věnovali se tomuto krásnému umění i jiní kaligrafové a miniaturní malíři. A tak v této době kvetlo toto umění vynikající měrou opět ve Francii. Podle Didrona bylo ve Francii v 13. stol. 40 000 miniaturistů a iluministů (zdobení rukopisných knih malovanými obrazy). Nejvyššího výcviku v tomto umění bylo dosaženo za Valoisů. Neuvěřitelné sumy byly věnovány na výzdobu knih malbami za krále Jana (1350—64), Karla V. a Filipa Dobrého (+ 1467). Také v Itálii mělo věhlas miniaturní malířství Sienesanů, kteří závodili v umění s Florentinými.

V 13. stol. vynikaly obzvlášť Čechy v tomto umění nádhernými díly, která závodila šťastně s francouzskými a holandskými výkony v tomto oboru. Ze starších českých miniaturistů je znám Bohuš Litoměřický (1259); slavný byl Sbinco da Trotina (1360), nazývaný právem českým Fiesolem, pak Fabián Puller v Praze (jeho velkolepé Ludické Graduale a 12 jiných knih); a Radous. Praha, Hradec Král., Litoměřice, Teplá a jiná města chovají ještě mnoho děl těchto mistrů, jež budí neuvěřitelný obdiv svou stylistickou přesností a úžasnou jemností výrazu. Strahovská knihovna chlubí se takovými neocenitelnými a nenapodobitelnými díly starých klášterních umělců. Taková díla mohli tvořit jen mniši, kteří tvořili z lásky pro věc, bez honorářů, v tichosti a pokoře, díla zrovna zázračná. Za časů Danteových byl proslaveným miniaturistou Oderisi, v Římě a v Paříži činný. Ve 14. stol. platí za miniaturistu prvního řádu Don Lorenzo ve Florencii a Don Sylvester a Don Jacopo, kteří založili velké umělecké školy v tomto oboru. Také Bologna vyniká slávou v miniaturním malířství.

Zásadní rozdíl mezi kodexy z doby románské a z doby gotické ve prospěch poslednějších je tento: Předně úžasně jemné propracování písma v naprosto stejných písmenech, jasně a pravidelně formovaných, čímž se princip tohoto stylu honosí jako nejprecisnější, dnes nedostižný výraz dokonalosti. — Láska k vnějšímu lesku dominuje zde krásnou, důstojnou formou. — Smysl pro bohatou barvitost neztratil na své jemnosti, ale mnohdy se spokojil umělec i s jednoduchou nebo dvojbarvou formou v nejdokonalejším provedení penokresby. Ponejvíce používá se pergamentu, papíru, barvy, inkoustu, ale vždy nejsolidnější kvality. — Charakter vyobrazení vystupuje zásadně určitěji než v jiných druzích malířství, někdy tradicionálně přísně podle starých vzorů, jindy zase s velkou voľností. Někdy obklopuje obrázky a text na květovaném okraji množství všelijakých pitvorných figurek, které dílem obrazně komentují nebo g'osují svaťtou mýšlenku nesvatým světem, dílem v souvislosti s textem vážně nebo šelmovsky oživují jeho obsah. — Křesťanský obrazový okruh rozvinul se nyní v celé své šíři. Starý a Nový zákon, pohanství a židovství, příroda a Zjevení, vše uměníhodné se nyní náležitě uplatňuje v dokonalém zpracování a středem celého tohoto okruhu je kříž. Z této posléze uvedené tvorby miniaturního malířství jsou pozoruhodná vydání Biblia pauperum v rukopise ze 14. stol., vyšlá ve Vídni 1863 (34 tab.) a Biblia pauperum podle Kostnického originálu [vyšlo v Curychu 1867 (17 tab.)]. Tyto bible mají stejné založení: novozákonnou představu mezi dvěma starozákonnými předobrazy s vysvětlujícím textem. Speculum humanae salvationis (14. stol.), obrazné znázornění vykupitelského díla od začátku až do konce. — Concordantia Charitatis (14. stol.), typologicky ještě mnohem bohatší; Biblia picturata zobrazuje události ze Starého zákona a jejich naplnění v Novém zákoně.

Po stránce technické se postupovalo od stol. 11. tak, že obrazy byly perem nakresleny a štětíčkou vyťušovány,

později bylo malováno na zlatém podkladě, přičemž byl pergamen naklizenou křídou potažen a pak bylo na něj nanášeno listěčkové zlato. V gotické epoše se místo celistvého zlatého podkladu malovalo pozadí na způsob šachovnicových polí zlatě a barevně střídaných, nebo bylo tapetovate prokreslováno krasomalbou listů a květin nebo úchvatně jemnou zlatou krajkovinou s černými odstíny.

Vynalezení knihtisku postihlo citelně miniaturní malířství, když dřevoryty, jichž bylo možno v tiskacím stroji užívat se sazbou písmen k ilustraci knih, zaujaly místo miniaturního malířství. Ale přece byly v prvních xylografických vydáních Biblií pauperum a podobných výše uvedených knih vedle obyčejných výtisků také takové, v nichž byly dřevoryty vymalovány od iluministů ve vzácných vydáních na pergamentu krásnými barvami se zlatem a miniaturním písmem. Ale na další dobu nemohlo již miniaturní malířství soutěžit s knihtiskem přes svou osobitou, vysoce uměleckou tvorbu. Provádí se arci

ještě ze záliby v klášterech a v Rezně, Bamberku, Tegernee, v Mnichově chová se mnoho překrásných miniaturních děl i z poslední doby.

V 17. stol. vznikl zato nový druh min. malířství. Byly to drobné malůvky, hlavně podobizny, které byly v 18. stol. ve velké oblibě. Užívá se k tomu velmi jemných, gumovou vodou rozdělaných barev a obrázky takové i písmena vypadají jako nadýchnuty, pozadí pak se provede po způsobu kvašové malby (kvašová — guašová malba je odrůda akvarelu; zde se užívá barev průsvitných, u kvašové krycích). Takové miniatury se malují na jemnozrnném, silně naklizeném papíru, na dřevě, emailu, porcelánu, nejvíce na slonovině a pergamentu. To je však, řekl bych, už jen náhražka za dřívější miniaturní malířství, spíše jen pro praktické světské účely. Staré miniaturní malířství je dnes nenahraditelné a bylo by si jen přát, aby taková díla byla uchována na věčnou památku na staré církevní umění.

Dr. Hubert Havránek

Kněžská meditace

V ZÁŘI CTNOSTI

(Cyrilometodějská meditace)

Církev svatá nikoho za svatého neprohlásí, dokud není mimo jiné požadavky prokázáno, že onen svatý člověk vynikal heroickou ctností. Teprve tehdy postaví jeho obraz na oltář k veřejné účtě a ozdobí jeho hlavu svatozáří na znamení, že člověk, jehož obraz nebo jehož sochu na oltáři ctíme, zářil heroickými ctnostmi. Také svatý Cyril a Metoděj, jichž 1100. výročí příchodu do naší vlasti slavíme, zářili takovými ctnostmi a o jejich ctnostech budeme v tomto roce konati své krátké meditace.

Především to byla víra, která vedla kroky soluňských bratří do Rostislavovy Velkomoravské říše. Jen velká, silná a živá víra dokázala překonat všechny ty překážky a námahy apoštolských cest. Ačkoliv nemocen, velká a silná víra přenášející hory obtíží a překážek, dávala svatému Cyrilovi síly, že snášel snadno oběti svých apoštolských cest po Velké Moravě. Panonii a cestu do Říma. Tatáž to byla víra, která učinila, že on i jeho bratr Metoděj mohli o svém životě říci: „*Christus mihi vivere est et mori lucrum*“, víra je síla, blažila a vedla k vytrvalosti a statečnému dokonání velkého apoštolského poslání. Učení Pána Ježíše, které dávali a hlásali našim Otcům a Jeho Milost, která je síla, Eucharistický chléb, který je živil, to je ono, co je uschopňovalo k jejich veliké práci. A poněvadž Ježíš Kristus svým učením, svou milostí a svým Eucharistickým chlebem byl jejich životem, proto byla také smrt jim ziskem, neboť Kristus sám se stal v jejich smrti jejich věčnou odplátou na onom světě. Staroslověnský životopis Konstantinův vypravuje: Když Cyril upadl v Římě do těžké nemoci a poznal, že se blíží jeho poslední chvíle životní, pravil s veselou tváří a s radostným tónem v hlase: „*Můj duch se veselí a srdce radostí plesá, když se mi pravi: do domu Hospodínova půjdeme.*“ (Žalm 121, 1.)

Víra je základem i našeho duchovního i apoštolského života. Jestliže platí slova Písma svatého: Bez víry nelze se líbiti Bohu (Žid 11, 6) — pak tato slova platí zcela zvláštním způsobem pro každého kněze a apoštola. Víra je oltář; nic není Bohu příjemné, co se mu nepřináší v duchu víry, pravi sv. Tomáš Akvinský, doctor Angelicus. Víra je jako lampa. Jako lampa osvětluje přibýtek, tak osvětluje víra duši, píše sv. Jan Zlatoústý, doctor Eucharisticus. Víra je jako kovadlina, nesmí se dát úderu utrpení zatlouci do země, musí zůstat pevně stát, píše sv. Efrem, harfa Ducha svatého. Víra není vlastní úkon světa rozumu, nýbrž osvícení, rozšíření a prohloubení našeho poznávání účastenstvím na poznávání Božím zjevením Božím. Rozum se vírou sklání před autoritou Boží. Rozum se podrobuje úsudku učitelského od Boha ustanoveného úřadu Církve katolické. Jestliže je naše myšlení, souzení, hodnocení hodnot pozemských i nadzemských vedeno a proniknuto učením Ježíše Krista a vírou, pak prožíváme každý den, každou hodinu, každou chvíli kus, lépe řečeno předtuchu štěstí a pokoje a míru nebeského ve svém srdci. Záleží na tom, zdali skutečně žijeme z víry jako žili a pracovali věrozvěstové naši sv. Cyril a Metoděj. Na tom záleží, abychom svět víry živěji ještě prožívali a skutečněji cítili než svět viditelný, ve kterém žijeme a se pohybujeme. Jestliže poznáváme ve všem, co jest a co se děje, Boží blízkost a lásku, Boží úmysl nás učiniti duševně bohatými a na věky šťastnými, učiníme život opravdu krásným a klidným. Neboť Bůh chce, aby všichni lidé spasení byli... ty a já... on i ona... lidé bílé, černé, hnědé a žluté barvy pleti, lidé jakékoliv národnosti a rasy. Bůh je Otec všech. Nejen křesťanů a židů a evangeliků, ale i pohanů a těch, kteří v Boha nevěří. Na všechny se vztahuje dogma, že Bůh chce, aby všichni spasení byli... My věrozvěstci, apoštolé Domini nostri Jesu Christi máme povinnost všem zprostředkovat milost Boží, která by odstranila překážky — obice — na jejich cestě k Bohu. Neboť každého člověka věřícího i nevěřícího cesta životem je okružní cesta k Bohu. Podle naší sv. víry, již zvěstovali Otcům našim sv. Cyril a Metoděj, od Boha každý člověk pochází a k Bohu, svému poslednímu cíli se zase navrátí... Milost každému člověku, každé duši můžeme zjednatí svými kněžskými modlitbami, svým oficiem a nejsvětější obětí. Milost zprostředkujeme každé duši svým kněžským příkladem a Božím slovem... A Bůh, jenž jest dobrotivý Otec všech, každého člověka — nalezne svou neskonalou dobrotivostí a otcovskou prozřetelností cestu ke každému srdci.

Kdo je proniknut vírou, jako žhavé železo ohněm, kdo z nás žije z víry, vidí ve všem, co ho potká, skutečnost, která neviditelně za vším stojí, Boha, Boží prozřetelnost a moudrost. Co je nám v dnešní duchovní správě, v naší pastoraci uloženo jako povinnost a nutnost, v tom poznáváme a klaníme se Boží nejsvětější vůli. Co nás zastihne jako utrpení a kříž, v tom poznáváme řízení a dopuštění Boží lásky. Posuzujeme vše podle víry, jak Bůh, jak Kristu Pán soudí v našem jednání a chování. Vše, co nás potká, je takřka naplněno Bohem, vůlí Boží a stává se nám zdrojem milosti. Vestřádáme poklady zde na zemi, které mol a rez ničí, ale poklady nebeské. (Mt 6, 19.)

Pán Ježíš se modlil za víru sv. Petra. Tak se modleme i my jeden za druhého, aby naše víra cyrilometodějská silná i velká a živá neochabla. Jen ten z nás bude šťastný a spasí svou nesmrtelnou duši, kdo bude proniknut vírou, dogmatikou, fundamentálkou a křesťanskou filosofií, jako byli proniknuti svatí bratři soluňští, sv. filosof Cyril a sv. pastoralista Metoděj.

ThDr. Karel SAHAN

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 7. MODLITBA PRONÁSLEDOVANÉHO

Žalm pochází asi z doby, kdy byl David pronásledován Saulem — 1 Sam 19.

Rozdělení myšlenek:

- I. Dovolávám se Božího soudu:
 - a) zcela důvěřuji v Pána (2, 3),
 - b) jsem nevinný (4—6)!
 - c) Ať rozsoudí Pán, mé právo dosvědčí celé národy (7—10).
- II. Bůh ztrestá sužovatele nevinných:
 - a) je soudce nesmlouvavý (11—14),
 - b) hříšné ztrestá jejich vlastními hříchy (15—18).

1. Žalm, který David zapěl Pánu kvůli tomu, co prohlásil benjamínovec Chúzi.
- I. Dovolávám se Božího soudu!
2. Pane,
můj Bože,
k tobě se utíkám,
zachraň mne přede všemi, kdo mne pronásledují!
3. A vysvobod' mne,
ať z nich žádný mou duši neuchvátí jako lev,
aby ji rval,
aniž by mu ji kdo vytrhl!
4. Pane,
můj Bože,
jestliže jsem něco spáchal,
jestliže lpí na mých rukou nepravost,
5. jestliže jsem způsobil škodu příteli,
já, který jsem se užímal těch,
kdo mi křivdili:
6. ať mám nepřítele stále v týlu,
ať mne dostihne,
ať v bláto zašlápne můj život
a s mou ctí do prachu smýkne!
7. Pane,
povstaň,
vyraz ve svém hněvu proti běsnění mých utiskovatelů
a stůj při mně na soudu, který jsi stanovil.
8. Ať se kolem tebe shluknou národy
a ty z výsosti nad nimi zasedej!
9. Pán je soudcem národů.
Zjednej mi právo podle mé spravedlivé pře,
podle mé nevinny!
10. Ať přestane ničemnost zpustlíků,
spravedlivému pak dodej síly,
Bože spravedlivý,
ty zkoumáš nejtajnější záhyby nitra!

II. Bůh ztrestá sužovatele nevinných!

11. Bůh je můj štít,
on ochrání lidi správného srdce!
12. Bůh je soudce spravedlivý,
Bůh dává výstrahy každodenně,
13. jestliže se hříšní neobrátní,
naostří svůj meč,
napne svůj luk a jím namíří,
14. připraví si na ně smrtonosné střely,
své šípy si nažhaví.
15. Hleď, zpustlík počal nepravost,
je obtěžkán zlobou
a plodí úklad.
16. Jámu vykopal, vyhloubil,
spadl však do prohlubně, kterou sám připravil,
17. jeho zloba se vrátí na jeho vlastní hlavu,
na temeno se mu shrne jeho vlastní neurvalost.
18. Já však budu chválit Pána pro jeho spravedlnost
a jménu nejvyššího Pána zazpívám!

(1) „benjamínovec Chúzi...“ — nevíme, o jakou událost šlo. Pravděpodobně byl Chúzi Saulovým dvořanem a Davida pomluvil.

(2) „něco spáchal...“ — z čeho jsem nařčen.

(3) „užímal těch...“ — srv. 1 Sam 24, 11; 26, 9.

(13) „naostří meč, atd.“ — někteří vykladaelé se domnívají, že tyto verše popisují jednání neobrácených hříšníků, nikoliv jednání trestajícího Boha.

(16) „jámu vykopal...“ — něco snad na způsob tzv. vlčí jámy na chytání zvěře.

ŽALM 12. DŮVĚRNÁ MODLITBA OPUŠTĚNÉHO

Davidovi se v písni zdá, že ho i Bůh opustil. Nedá se stanovit, z kterého Davidova životního údobí žalm pochází.

Rozdělení myšlenek:

- a) Nárek (2—4a).
 - b) Modlitba (4b—6).
1. Sbormistru: žalm Davidův.
 2. Pane,
jak dlouho ještě budeš tak zcela na mne zapomínat,
jak dlouho ještě budeš přede mnou zastírat svou tvář?
 3. Jak dlouho ještě se budu vláčet s bolestí v své duši,
s tím každodenním smutkem v srdci?
 4. Jak dlouho ještě bude se můj nepřítel nade mnou vypínat?
 - Pane,
můj Bože,
shlédni,
vyslechni mne,
 5. rozjasni mé oči,
ať nezesnu v smrti,
aby nemohl můj nepřítel říci:
„Zdolal jsem ho!“
 6. aby nejásali moji protivníci, že jsem padl,
zatímco jsem důvěřoval ve tvé milosrdenství.
 - Ať se mé srdce naplní radostí nad tvou pomocí,
zazpívám Pánu,
který mne zahrnul dobrem!

ŽALM 14. VZOR PÁNOVA SLUŽEBNÍKA

Svým obsahem žalm připomíná Ž 23. a Iz 14. Hodil se jako píseň cestou do chrámu.

Rozdělení myšlenek:

- a) otázka, která vyjadřuje téma písně (1),
- b) odpověď, která vyjadřuje deset podmínek (2—5a),
- c) příslib odměny (5b).

1. Žalm Davidův.
- Pane,
kdo smí prodlévat ve svém stanu,
kdo smí přebývat na tvé svaté výšině?
2. Ten,
kdo jde životem bez úhony,
kdo jedná správně,
kdo svým srdcem smýšlí upřímně
a svým jazykem neutrhá,
3. kdo svému bližnímu nečiní příkoří,
kdo svého souseda nehanobí,
4. kdo darebou opovrhne,
ale váží si bohabojných,
5. kdo nebere zpět slovo, i když přísahal ke své škodě,
nelichváří se svým majetkem
a nebere úplatky proti nevinným.
- Kdo takto jedná,
tím nic nepohne na věky!
- Z lat. přeložil a opatřil poznámkami
P. Josef Kunický

FELIX ARABIA - JEMEN DNEŠKA

Jemen, království na jihovýchodě Arabského poloostrova vstoupilo koncem r. 1932 prudce do světových dějin. Po staletí bylo zasunuto mimo chod času, který se tam zastavil ještě za středověku a život se dál nerozvíjel. Plameny vojenské revoluce náhle obrátily pozornost ostatního světa k tomuto království, a z jeho dějin vysvítá velký odkaz FELIX ARABIA, jak byl tento kout světa dříve nazýván pro svoje bohatství a slavnou tradici královny ze Sáby, její slávy jako vládkyně, diplomata na cestách, úspěšného intervenanta u krále Šalomouna, a věříme-li romantickým dějepiscům a romancím příběhu, také zakladatele dynastie habešské, slučující krásu Sáby a moudrost Jeruzaléma. Kritický, věcný, dokumentovaný pohled Wernera KELLERA v knize „UND DIE BIBEL HAT DOCH RECHT“ v kapitole „Die Königin von Saba als Handelspartnerin“ rysuje obraz života v zemi nazývané „Felix Arabia“ a Bible je zde zase pramenem k pochopení tolika věcí na Blízkém východě.

* * *

Po staletí putovaly bohatě naložené karavany ze „Šťastné Arábie“ na sever; do Egypta, do Řecka, v Římské říši byly dobře známé. S nimi putovala pověst o kruzelných místech a hrobech plných zlata a udržovala se tvrdošíjně po staletí. Římský císař Augustus chtěl přijít na kloub všemu, co vyprávěli poháněči velbloudů o své vzdálené domovině. Aelius Gallus dostal rozkaz, aby vypravil vojenskou výpravu a na místě v jižní Arábii zjistil, co je na bájných vyprávěních pravdivého. S armádou 10 000 římských válečníků vyrazil Gallus z Egypta na jih, pochodoval podél pustého pobřeží Červeného moře. Cílem byl Marib, hlavní město. Obrovská válečná síla zašla v nemilosrdném žáru pouště, v nesčetných šarvátkách s divokými kmeny, byla decimována zápludnými chorobami. Těch málo pozůstalých, kteří se ještě vrátili do vlasti,

nemohlo nic dodat k pohádkovým povídkám o FELIX ARABIA.

„Ve Šťastné Arábii,“ píše 90 r. po Kr. Řek Dionysius, „dýchá vše v sladké vůni skvělých koření, ať již je to kadidlo nebo myrhy. Její obyvatelé mají velká stáda ovcí na pastvinách a ptáci dolétají z dalekých ostrovů a přinášejí listy čisté skořice.“

Jižní Arábie byla již ve středověku vývozní zemí číslo 1 pro koření a dodnes jí zůstala. Přesto zdála se zahalená neproniknutelným tajemným závojem. Nikdo ji nikdy neviděl na vlastní oči. FELIX ARABIA zůstala knihou pod sedmi pečeti. První, který v novověku podnikl nebezpečné dobrodružství, byl německý badatel Corsten Niebuhr, když vedl v 18. století dánskou výpravu do jižní Arábie. Také on pronikl jen do Sany. Ještě 100 km dělilo jej od zřícenin města Marib, když se musel zase obrátit.

Až Francouz J. Halévy a Rakušan dr. Eduard Glaser jako první bĕloši před 100 lety skutečně dosáhli prastarého cíle. Protože žádný cizinec, nemluvě o bělochovi, nesměl překročit hranice Jemenu, žádné povolení nemohlo být pro to získáno, podnikl Halévy a Glaser životu nebezpečnou cestu. Našli plachetnici a vyšli na břeh v zálivu Adenském převlečení jako Beduíni. Po více než 300 km dlouhém, namáhavém pochodu přes bezvodou pouť náhorní planinu dosáhli konečně Marib. Hluboce dojatí co viděli, vzdali se každé opatrnosti a šplhali se do zřícenin. Domorodci plni nedůvěry se blížili. Oba badatelé věděli, že jim ide o život, když jejich oklamávající postup byl prohlédnut. Prchali a po dobrodružných oklikách proradili se konečně do Adenu. Pod burnusy schovávali kople a otisky nápisů, z nichž pak svět mohl seznat: Marib skutečně existuje.

Obchodníci — majitelé karavan později přinesli další opisy. Během desetiletí až do dneška, shromáždila se

MICHELANGELO

Kdo nevěří na genia a neví kdo je genius, ať pozoruje Michelangela, malíře, sochaře, architekta a básníka. Byl mužem práce. „Vyčerpávám se prací jako nikdy žádný člověk. Nemyslím ve dne v noci na jiné než jak pracovat, jak tvořit...“ Michelangelo byl bohatý, ba velmi bohatý. A přece sám o sobě napsal: „Jsem nahý, snáším tisíce bĕd, žiji v bĕdě a utrpení, bojuji s bĕdou“. Co mu pomohlo hmotné bohatství? Žil jako chudás přikovaný ke své práci, jako soumar k mlýnskému žernovu. Nikdo nemohl pochopit jeho neschopnost se netrápit, neboť bolest a utrpení mu byly potřebou.

Život plný práce a zaměstnanosti kružil jeho ducha ještě více než tělo. Zmocňoval se ho pesimismus. Činnost bez uvolnění, bez odpočinku, vražedné pracovní převěti, jehož se nemohl zbavit, ho vydávalo v obĕť všem pohloupením ducha, který se zachvíval stálou nedůvěrou k okolí. Nedůvěřoval nepřátelům, nedůvěřoval přátelům, nedůvěřoval příbuzným, bratrům, nedůvěřoval svému adoptivnímu synu. Zdálo se mu, že všichni čekají ne-trpĕlivě na jeho smrt. Byl proto předráždĕn. Sám o sobĕ řekl, že žije „ve stavu melancholie“. Nikdo nebyl ménĕ stvořen pro radost a více pro bolest.

Jeho úžasná pracovní energie ho oddálila skoro úplně od družného společenství s lidmi až snad na platonické přátelství s hluboce věřící Vitoriou Colonou. Byl osamocen. Byl mnohými nenávidĕn, miloval, ale sám nebyl milován. Obdivovali se mu a báli se ho bázní nesmírnĕ uctívou. Vládl stoletím. Dívá se na lidi shůry, oni ho pozorují zdola.

Výrazným rysem jeho povahy je také nerozhodnost v umĕní, v politice, v jednání, v myšlení. Nemohl se rozhodnout volit mezi dvěma díly, dvěma plány, dvěma stranami. Sotva se rozhodl, začal pochybovat. Byl slabý v každĕm ohledu ze ctností, z ostýchavosti i ze svědomitosti. Soužil se tisícovou skrupulostí. Byl slabý z moudrosti i ze strachu. Jediný papež Kliment VII. proti všĕm opačným názorům, mu vycházel ve všĕm s láskou vstříc a mĕl porozumĕní pro jeho slabosti, litoval ho.

Z touhy uniknout práci a slabosti i smutku snad toužil po smrti. S jakousi závistí promlouvá k mrtvým: „Netrpite stĕdáním bytí a chtĕní, prchavost hodiny vás neznásilňuje. Nutnost a náhoda vám nevládne. Píši to sotva bez závisti.“

Michelangelo byl prostřední postavy, širokoplecí, podsaditý. Tĕlo bylo stálou namáhavou prací zkomolené. Celkový dojem jeho fysiognomie: smutek, nejistota. Typický pohled tassovské epochy. Jeho hlubokĕ oči budí soucit, prosí o soucit. Žil dlouho a ve svĕm žití vidĕl umírat mnoho tĕch, které miloval. Vidĕl jak všechna soudobá svĕtla ve svĕtĕ umĕní zhasínají jedno po druhĕm. Když stál sám na prahu smrti, nemĕl ani tu útĕchu, aby si mohl říci, že udĕlal všechno co musil, a co by chtĕl. Hrozná práce, ke které se na dlouhá desetiletí odsoudil, nestačila k tomu, aby dokončil aspoň jeden ze svých velkolepých sochařských plánů. Ironie osudu chtĕla, aby tento jedinečný sochař dokončil jen své malířské práce, k nimž byl nadto povolán proti své vůli.

Dospĕv na konec pozemské pouť, shledával s hořkostí, že jeho činnorodý život byl vlastně skoro prázdný, nesplněnými touhami a plány. Elementární tendence k dalším a novým cílům nedošla v heroické práci svého naplnĕní. Tu poznal nicotu, omezenost lidského genia. Pýcha renesančního človĕka, nádherná pýcha volné universum objímající duše byla popřena a vzdala se „božské lásce, která, aby nás přijala, na kříži otevírá svou náruč“.

Lodovico Buonarroti Michelangelo se narodil v Caprese u Arezza s divokou krajinou a „kořenným vzduchem“, nedaleko Alverna, kde svĕtec z Assisi spatřil Ukřižovaného. Protože matka záhy zemřela, kojila ho žena kameníka v Settignanu. Sám později připisoval své sochařské nadání této okolnosti. Jako chlapec již pilně maloval, což zavadávalo podnět k otcovu hnĕvu, který nenávidĕl umĕlce a považoval za přihanu rodu, kdyby se mĕl Buonarroti státi malířem. Michelangelo byl proto surovĕ bit. Ve třinácti letech se stává učněm u Domenica Ghirlandaja. Touží však po heroičtĕjším umĕní a vstupuje do sochařské dílny vytvořené při dvoře Loren-

řádna sbírka 4000 kusů. Učenci prohlíželi a studovali materiál. Písmo bylo abecední, pocházelo tedy z Palestiny. Kultové texty, nápisy, mluvily o bozích, kmenech a nesmírně bohatých městech. A byla to jména čtyř měst „království koření“: Minäa, Kataban, Hadramaut a Saba!

Mineická říše rozkládala se v severním Jemenu a jsou o ní zprávy až do 12. století před Kristem. O jejím jižním sousedovi, státu Saba, mluví nápisy z 9. století před Kr. Asyrské dokumenty z 8. st. př. Kr. vyprávějí stejně o Saba a silných obchodních stycích s touto zemí, jejíž králové sluli „Mukarrib“, tj. kníže — kněz.

Nalezené dokumenty všeho druhu rýsovaly výhled na pohádkové město a stát Saba.

Obrovská hráz vzdula v Saba řeku Adhanat, sbírala srážky z daleka, aby nashromážděnou vodu hnala do zavodňovacího zařízení, kterému potom země vděčila za svoji úrodnost. Dvacet metrů vysoké zbytky hráze tohoto technického divu zadržují ještě dnes pískové duny pouště. Tím co je dnes Holandsko pro tulipány, tím byla tehdy Saba pro koření, jedinečnou kvetoucí pohádkovou vonící zahradou drahocenného koření. Uprostřed leželo hlavní město Marib. Půldruhého tisíciletí kvetly zahrady drahých koření Maribu. Až r. 542 po Kr. protřhla se hráz. Poušť putovala nezadržitelně přes plodnou zem a zničila ji. „Lid ze Saba“, praví korán, „měl krásné zahrady, kde se dařilo skvělým plodům. Potom ale obrátil se lid od Boha a byl potrestán protřžením hráze. Potom rostly jen hořké plody v zahradách Saba.“

V roce 1928 vedli němečtí badatelé Carl Rathjens a H. von Wissman rozsáhlé vykopávky u Sana, kterou jejich krajana poprvé z bílých lidí uzel a našli zbytky templu. Byl to významný počátek, ale muselo zase uplynout téměř čtvrt století; až koncem roku 1951 byla uspořádána velká výprava odborníků, aby řešila archeologickou hádanku „Saba“. American Foundation for the Study of Man, americká nadace pro studium člověka, uspořádala výpravu s neobyčejnými finančními prostředky. Pořadatelem

za di Medici. Pohybuje se ve společnosti prominentních umělců. Jeden z nich, Torrigiano, mu pěstí rozbil nos a tak ho na celý život poznamenal pro nepříznivou kritiku jeho práce. Vlivem Angela Poliziana se seznamuje s antikou a stává se sochařem podle vzoru řeckých umělců, jak ukazuje Boj kentaurů. Avšak antika v něm neudusí křesťanství. I po vytvoření Baccha, umírajícího Adonise a Cupida se vrací ke křesťanskému námětu v Pietě, charakterisované nevýslovnou melanholií.

Počátkem r. 1505 ho povolal Julius II. do Říma. Setkali se dva duchové v mnohem sobě podobní. Papež a umělec, oba velkorysí, energičtí — mohli si rozumět a většínou si rozuměli, když právě nestáli rozhněvaně proti sobě. Oba byli plni gigantických plánů. Julius II. chtěl náhrobek takový, jaký Řím dosud neviděl. Jen kámen pro tento projekt opatřoval Michelangelo plných osm měsíců. Obrovitý úkol zůstal však torsem. Po třech letech byl Michelangelo povolán po Rafaelovi dokončit tzv. stanze v Sixtinské kapli. Trpěl tehdy nevýslovně. Stálým patřením na strop v nepřírozené poloze si tak zkazil zrak, že dlouho potom všechno četl a psal, drže text nad hlavou.

Jistou útěchou mu byla přízeň Klimenta VII. Dal mu nejen další práci (kaple a náhrobek Medicci), ale i důstojnou hmotnou podporu v apanáži, která byla třikrát tak vysoká než sám žádal a pohodlný dům v blízkosti San Lorenzo.

Uctívá láska k Vitorii Coloně způsobila, že jsou zachovány umělcovy názory na umění. Bylo třeba velkého důvtipu k tomu, aby Michelangelo promluvil na toto thema. Tehdy řekl: „Dobrá malba se blíží k Bohu a spojuje se s ním. Je napodobením jeho dokonalosti, stínem jeho hudby, jeho melodie. Nestačí, aby byl malíř jen obratným mistrem, myslím, že i jeho život musí být čistý a pokud možno tak dokonalý, aby Duch Sv. vedl jeho myšlenky.“

Pavel III. přišel kdysi v doprovodu ceremonáře Biagia pozorovat jeho práci na Posledním soudě. Přitom se ceremonář odvážil poukazovat na nevhodnost nahých figur, hodících se prý do hospody nebo do lázní. Za to ho

výzkumné cesty byl neobyčejně všestranný, teprve 29letý paleontolog university California Wendell Phillips. Po dlouhých jednáních podařilo se mu získat od krále Imáma Achmeda povolení k vykopávkám v Maribu. Místo leží v jižním cípu Arabského poloostrova ve výši téměř 2000 m na východních výběžcích arabského pohoří u Rudého moře. Badatelé začali s velkými očekáváními. Bezcestnou horskou pustinou putovaly dlouhé kolony jeřů a nákladních aut zahalené v oblaka prachu a směřovaly na sever. Jako příšery, fantomy, vynořily se ze žlutí dun mocné zříceniny a pilíře — Haran Bilqis! To byly prastaré chrámy, tempy, opředené pověstmi, kultovní místa u Marib, hlavního města staroarabského království Saba. Ačkoliv část byla zaváta, jako dům vysokými dunami, ukazovaly se jasně obrysy přes 110 m dlouhého kultovního oválu. Posvátné místo mělo stejné formy jako zříceniny v Mozambiku v prastarém místě východní Afriky, kde je hledán biblický Ophir. Základy obou kultovních míst nápadně souhlasí.

Jak hlásá nápis na bráně, byl v Haram Bilqis uctíván mužský bůh Měsíce Ilumquh. Templ uprostřed oválu zasypaly spousty pisku. Proto bylo započato s kopáním nej dříve u vchodu do kultovní budovy. Badatelé dostali se tedy do templu.

V pochopitelném napětí byl pod palčivým žářem slunce uvolněn dům překvapující nádhery a krásy. Široké, bronzem vyložené stupně vedly dovnitř. Vnitřní dvůr byl obklopen halou na sloupech. Pět metrů vysoké kamenné pilíře nesly kdysi zastiňující střechu. Po obou stranách vedla zde sloupy vroubená cesta, po níž se ubíraly průvody k stánku měsíčního boha. Vzácné ozdoby vyvolávaly údiv. Vodotrysky pět metrů vysoké rušily kdysi ticho dvora. Opadávající voda byla zachycována úzkým kanálovým ložem a vedena dále přes celý sloupový dvůr.

Jaký dojem vyvolávaly hry vody, znásobené ještě omamující vůní kadidel a myrhy, u poutníků krácejících

Michelangelo vymaloval jako zatracence v pekle s hadem uprostřed dábiů. Když naříkal, odvětil vtipný Pavel III.: „Kdyby tě Michelangelo zatlátil do očiště, mohl bych pro tebe leccos učinit, z pekla však tě nemohu ani já vysvobodit.“

V r. 1547 byl Michelangelo jako dvaasedmdesátiletý jmenován úředním architektem kostela sv. Petra se všemi plnými mocemi nad stavbou. „Může věřit — a já také — že Bůh mě povolal na toto místo. Sloužím z lásky k Bohu a na něho vkládám celou svou naději“. Přitom koncipoval plány ohromného kostela ve Florencii. Z nich byl dohotoven jen dřevěný model, stavba nebyla nikdy uskutečněna. „Nádhrou a grandiosností nebyla taková konstrukce nikdy viděna.“ Do katedrály ve Florencii zhotovil ještě Snětí s kříže nikoli ve víře v umění, nýbrž ve víře v Boha a protože jeho duch nemohl jinak, než ho inspirovat stále k další práci. Dílo však sám skoro celé zničil. V posledním okamžiku zachránil torso jeho sluha Antonio. Taková byla před smrtí lhostejnost k vlastním dílům. Geniální sochař byl uctíván již za živa. František I. i Kateřina z Medici si ho nesmírně vážili. Cosimo Medici ho chtěl učinit senátorem, jeho syn Francesco s ním nemluvil, leč s baretem v ruce. Příroda mu byla ke konci života útočištěm. „Klidu nalézám jen v lese“, psal Vasarimu. Přitom se stále víc a více blížil k Bohu. Měl shovívavé pochopení pro slabosti duchovních osob, přitom však nepropadal nejmenším pochybnostem ve víře. Při umírání otce i bratří mu šlo vždy o to, aby se nezapomnělo na svátosti nemocných. Těžko by bylo vykreslit jako protestanta muže, který posledních 20 let života zasvětil stavbě velechrámu Svatopetrského a který jako poslední dílo vytěsal sochu sv. Petra. Nelze také opomenout jeho básnické dílo, které se takřka celé hroužilo do propasti mysticismu. Sám se nakonec odvrátil od umění a utekl se do náručí Ukřižovaného. „Nyní nekonejší duši ani malířství, ani sochařství, láska hledá jen Boha na kříži.“

Zemřel únorového pátku r. 1564 k páté hodině odpolední, kdy den se nachýlil. „Poslední den jeho pozemského života, první v království klidu.“ Konečně si odpočinul. Byl v cíli svých přání, prost času. rtk

sloupovými stavbami této nejkrásnější budovy staré Arábie!

Vykopávky pokračovaly, badatelé viděli již nádherné dveře chrámu, po bocích pak dva štíhlé pylony, ale museli zanechat bádání. Několik týdnů trvajících šikany guvernéra Maribu se tak přestřihly, že poznali, jak si nejsou jisti životem. Co nejrychleji zanechali práce — na štěstí několik fotografií bylo zachráněno.

Ze sousedního Hadramautu bylo možno během dalších let vyslati několik badatelských výprav, měly úspěch. Výsledky těchto čtyř krátkých a částečně dramatických výprav nejsou ještě zveřejněny. Prof. W. F. Albricht o nich praví: „Můžeme nyní zrevolučníti své poznatky o jižní Arábii, její kulturní historii a chronologii. Až dosud nalezené výsledky ukazují politický a kulturní primát Saby v prvním století po 1000 let před Kr.“

Jako koráby dálných tratí pluly lodě krále Šalomouna Rudým mořem do Arábie a Afriky, na pevnině pak podél Rudého moře sunuly se dálkové výpravy opačným směrem, na sever. Nové „dálkové spoje“, nikoli marně „koráby pouště“ nazývané, byly — velbloudi. Zdolávali dříve na zemi neuskutečnitelné vzdálenosti. Nesnášlivý dopravní vývoj na pustých, dalekých prostorách začal chovem těchto zvířat pustin kolem roku 1000 př. Kr. Jižní Arábie, dříve v nedozírných dálkách ležící, náhle se přiblížila ke Středozemnímu moři a tím k užším stykům s jinými říši starověku. Tak, jako nasazením rychlých stratosférických letounů v zaoceánských linkách stala se Amerika tak blízkou Evropě, tak, třeba v jiných měřítkách, bylo s jižní Arábií a Starým světem.

Na nekonečně namáhavých, měsíce trvajících jednodenních cestách, od jednoho vodního zřídla k druhému, na hřbetech oslů, neustále pod strachem z přepadů, ubíraly se karavany po 2000 km dlouhé cestě pustinami po „kadidlové stezce“ k severu. S novými dopravními prostředky začal se řinouti široký proud zboží ze „Šťastné Arábie“. Byly rychlejší, téměř neodvislé od vodních zřídla a nemusely mařit čas po klikatých starých stezkách, vázaných na prameny vody. Mimoto měly větší „skladovací prostor“. Velbloud unesl až třikrát větší náklad než osel.

Konečnou stanicí „kadidlové stezky“ byl Izrael. Šalomounovi státní agenti, „královští kupci“ zde přijímali

drahocenný náklad. Od nich také záviselo, zda karavany mohou dále cestovat přes Šalomounovu říši do Egypta, Fenicie a Sýrie.

Není proto divu, že pověst o Šalomounovi... došla až ke královně bohaté Arábie. (1. Král. 10, 1.) Když pak znajíce toto vše a čteme opětovně a pozorně 10. kapitulu Knihy králů, pak toto biblické místo není jen „zbožným vyprávěním“ a královna pohádkou a romancí.

Vše zde zní pak přesvědčivěji a je jasně srozumitelné. „Královna bohaté Arábie... přišla do Jeruzaléma...“, a když došla ke králi Šalomounovi, mluvila s ním o všem, co si předsevzala.“ (1. Král. 10, 2.) Královna ze Saby měla jistě bohatý program k projednávání. Pro hlavu státu, jehož hlavní vývoz z nutných zeměpisných příčin mohl jít jen přes Izrael, byla zde celá řada věcí, o kterých bylo třeba jednat. Dnes bychom tento postup nazvali konkrétně jako hospodářské vyjednávání a vyslali nekorunované experty k jednání s druhými zeměmi. Také oni by měli ve svých diplomatických zavazadlech dary, aby prokázali hlavě státu povinnou úctu jako královna ze Saby.

* * *

Celým dílem Werner Kellera nese se tento analytický ostrý řez všemi prameny o dávné skutečnosti. Sleduje každý pramen, přihlíží ke všem výsledkům nejrůznějších disciplín, aby dokládal, že „...die Bibel doch hat recht“. věda snesla za poslední desetiletí tolik dokladů nezávisle na Bibli zjišťovaných, že potvrzují její údaje, někde ještě rozšiřují. Všímání si pak hospodářských skutečností, přivádí k plnému vysvětlení a pochopení biblických údajů. Tak bohatství krále Šalomouna spočívalo v jeho velkých hutních podnicích v oblasti hory Sinai a Mrtvého moře, kde měd poskytovala neobyčejné příjmy. Transitzí doprava zboží z jihu a dále na sever do středozemí, živý styk na středisku cest s cizinou vedly pak k obrovskému bohatství i k pronikání cizích kultů, zvyků i zlovyků, jak Písmo výrazně líčí. V cestě královny ze Saby lidská obrazivost nechce přes analytický styl Kellera vidět jen koření jako hlavní podnět styků, snad šlo o další květy života ARABIA FELIX, které dnes tak přejeme lidu Jemenu, jdoucímu za větší hrsti datlí, za větším štěstím pro drobného člověka, za SVOBODU, největším štěstím každého ušlechtilého národa F. V. H.

VÝZNAM SV. CYRILA A METODĚJE V POSVÁTNÉM ZPĚVU

Vznešený úkol šíření křesťanství daný Kristem Pánem apoštolu Petrovi a jeho nástupcům, vedl papeže, aby vysílali věrozvěsty ke všem národům. Jako posílali sv. Augustina do Británie, sv. Patrika do Irska, sv. Bonifáce k Němcům, sv. Willibroda k Frisům, Batávům a Belgičanům, aby pečovali o duše, tak také dovolil sv. mužům Cyrilu a Metoději vykonávání misí mezi slovanskými národy.

Cyrl, jenž slyšel neobyčejným věděním, byl k návrhu patriarchy Ignacia poslán císařovnou Theodorou nejprve evangelisovat k Chazarům sídlícím za Chersonem. Naučiv se v brzké řeči tamějšího lidu, vyplnil skvěle svůj úkol. Zvěst o obrácení Chazarů donesla se záhy knížeti moravskému Rostislavovi, který požádal císaře Michala III. v Cařihradě o křesťanské věrozvěsty. Prosbě bylo vyhověno a Cyril, který po návratu z Krymu meškal v klášteře Polychronově, nastoupil novou cestu, tentokrát v průvodu svého bratra Metoděje. Když tito horliví apoštolové přišli v r. 863 na Moravu, byli s úctou vítáni vším lidem. Přinesli ostatky sv. Klimenta, které našel Cyril na Chersonu a překlad evangelijních čtení na jazyk slovanský. A oni taktéž přinesli knihu zpěvů církevních, Oktoich Damaskina, která byla schválena papežem Janem VIII., jak patrně z jeho listu: „Co se týče písma slovanského, které bylo vymyšleno a sestaveno od mudrce Konstantina (Cyrila), vším právem je schvaluje a povolujeme, aby v něm zaznívaly i chvalozpěvy k oslavě Hospodina.“ A dále: „Neodporuje to nikterak zdravé víře a nauce, ani když v téže řeči slovanské zpívají se mše, ani když se v ní čítají

sv. Evangelium a části Starého i Nového Zákona dobře přeložené a vyložené, aneb se v ní odzpívávají církevní hodinky.“

Jaké povahy tento cyrilometodějský zpěv byl, nebo jaké píse zaznívaly v prvních chrámech a duchovních shromážděních lidu, nelze dnes říci, pravděpodobně jevil se v nich silný vliv tehdy již vyspělého zpěvu byzantského. Zdá se, že zpěv cyrilometodějský přešel do slovanského kláštera Sázavského, ač přesných důkazů o tom není. Jestliže tam přešel, zanikl se zrušením slovanské liturgie v r. 1092. Křesťanství jako v jiných zemích, mělo i u nás nesporný vliv na vývoj hudební kultury. Přinášeje svůj vyspělý zpěv církevní, pozdvihlo i lidovou píseň z původní primitivnosti k útvarům umělejší. Začátky hudebního vývoje byly dány duchovními písněmi, které byly dílem překládány, dílem pak jako původní skládány.

A naši předkové zpívali rádi a při nejrůznějších příležitostech. Prozpěvovali chválu Hospodinu v kostele, doma, při práci, zpívali na uvítanou knížat, biskupů apod., o čemž máme hojnost dokladů od současných kronikářů. Kněz Křišťan v „Životě sv. Ludmily a sv. Václava“ na několika místech vypravuje o zpěvu duchovenstva i lidu obecného. Tak např. jak „služebník věrný Podivín, správce v domě Václavově, všechny skoro služebníky tak navedl, že nebylo téměř dvořana, jenž by nebyl uměl žalmy zpívat.“ O pohřbu kněžny Ludmily „kněží a žáci (levitae) zpívající žalmy a chvalozpěvy, nesly její tělo do města“ (z Tetína do Prahy). A dále: „Lid vida zázraky, jež Bůh u hrobu této světky způso-

bil, slávu prozpěvoval Kristu Pánu.“ — Po smrti sv. Václava sešlo se pak ve Staré Boleslavi velké množství duchovenstva a lidu, kteří „zpívajíce hymny a písně, položili tělo svaté do rakve a pochovali v chrámě sv. Víta.“

V Kosmově kronice najdeme několik dalších svědectví o posvátném zpěvu našich předků. Při nastolení pražského biskupa Zbomara a podobně při slavném vjezdu sv. Vojtěcha do Prahy, zpíval nadšeně všechen lid své oblíbené „krleš, krleš“, vzešlé z liturgického Kyrie eleison. Po dobytí Hvězdna, když tam bylo vyzdviheno tělo sv. Vojtěcha k převezení do Prahy, kázal rekovný kníže Břetislav I. všemu vojsku nejprve zapěti svaté písně. Při pohřbu knížete Břetislava II. jakýsi kněz hluboce dojal shromážděné truchlozpěvem „Anima Brecislai, Sabaot Adonai, vivat experts thanatou, Brecislaus isychros“. (Duše Břetislavova, Pane Bože zástupů, necít žije bez smrti Břetislav silný.) A dále čteme: „Všichni velmožové českého národa a lid volí sobě Spytihněva za kníže, zpívajíce Kyrie eleison, píseň lahodnou.“ Když uváděn byl slavně a radostně Václav I. v roce 1249 do kostela na Hradě pražském, zpíval lid s vroucností již „Hospodine, pomiluj ny“. Tato píseň, vzniklá během doby, vlivem tropů a žalmových responsorií, je nejstarší českou písní duchovní a její vznik je mnohými připisován našim věrozvěstům nebo některému jejich žáků.

Však jiné důvody a tradice mluví opět pro autorství sv. Vojtěcha. Píseň tato byla ve staré době české jakousi státní hymnou, zpívala se při největších slavnostech, při korunovaci, při vjezdu panovníka, před bitvou apod.

O pěstování posvátného zpěvu pečovali, jako v celém křesťanském světě i u nás především duchovenstvo, a to hlavně ve školách a při klášterech a kapitulách. Učení zpěvu a později i hudbě nástrojové patřilo k naukám školským, jichž účastnili se tehda knížata a vzácní rodem; sv. Vojtěch „nevyšel z otcovského domu v Libici dříve, dokud se nenaučil zpívat žaltář“ (knihu zpěvů). Kronikář Kosmas též se učil pěti žalmy, jak sám o sobě svědčí a podobně o Juditě, pozdější manželce Břetislava I., kterou rodiče dali do kláštera na vychování, aby se i žaltář naučila. Také kníže Spytihněv trávil čas čtyřicetidenního postu v klášteře, spolu s mnichy žalmy zpívaje.

Tento alespoň letmý nástin nám ukazuje, jak posvátný zpěv se od svých začátků rozvíjel a šířil a jak dalekosáhlý je význam sv. bratří z daleké Byzance. Oni nám přinesli i začátky hudební kultury, která díky nevšednímu nadání českého lidu a jeho lásce ke zpěvu a hudbě tak se vyvinula během dalších století, že postavila náš národ do předních řad kulturních národů i v oboru zpěvu a hudby.

R. Š.

Doba očima kněze

ABY VELKÉ NADĚJE NEBYLY ZKLAMÁNY

Ve vánočních a novoročních úvahách našeho i zahraničního tisku byla letos opět v popředí — a snad ještě markantněji než v předešlých letech — otázka zachování světového míru. Žádné jiné přání nebylo v těchto úvahách častěji a horoucněji vyslovováno, žádná jiná myšlenka více zdůrazňována, než právě myšlenka trvalého míru ve světě. A jistě plným právem, neboť za dnešní situace, kdy hlavní světové mocnosti mají k dispozici termonukleární zbraně a mezikontinentální rakety, stává se otázka zachování světového míru nejdůležitějším problémem pro veškeré lidstvo. Stačí jen zamyslet se nad tím, co by znamenala nová světová válka v našem atomovém věku, abychom si uvědomili, že již přípravy k nové válce jsou zločinem a šilenstvím. Dnes musí být každému odpovědnému státníku, politikovi a myslícímu člověku jasné, že by termonukleární válka mohla přinést nepředstavitelnou zkázu mnoha zemím a vyhladit celé národy. Proto je požadavkem lidského srdce a zdravého rozumu pracovat k tomu, aby nikdy nemohlo dojít k nové válce, provádět politiku tak, aby války byly jednou provždy vymýceny ze života národů. Taková politika zajistí odpověď i našemu křesťanskému učení o lásce, míru a pokoji.

Jestliže pohlédneme zpět na události uplynulého roku a jestliže z uvedeného hlediska hodnotíme politiku jednotlivých států, vidíme, že je to Sovětský svaz a ostatní země mírového tábora, které za všech okolností provádějí politiku míru, politiku, jež odpovídá životním zájmům národů. Bohužel, nelze to říci o západních mocnostech a zejména o Spojených státech severoamerických, které se stále ještě nemohou rozloučiti s politikou studené války, s politikou, která je zaměřena k vyvolávání mezinárodního napětí, která vede až na pokraj války, až k bezprostřednímu nebezpečí jaderného konfliktu. Síly mezinárodního imperialismu v čele s USA snaží se zadržet zákonitý vývoj ve světě a zabránit stále vzrůstající převaze sil socialismu a jejich rostoucímu vlivu na světové dění. Jejich snahou je zastavit nezadržitelný rozpad imperialistického koloniálního systému a zabránit, aby dále vzrůstalo a mohutnělo světové mírové hnutí. V této své horečné snaze sahají válekytivé kruhy mezinárodního imperialismu k různým dobrodružstvím a hazardérským akcím, které ohrožují světový mír.

Nebezpečné snahy válekytivých imperialistických kruhů vyvrcholily koncem října minulého roku agresivní akcí Spojených států proti Kubě. Jejich cílem bylo pro-

vésti rozhodný úder proti svobodě a nezávislosti kubánského lidu, likvidovat pokrokový společenský řád na Kubě a dosáhnout, aby tam nastal obrat ve smyslu zájmů amerického imperialismu.

Agresivní akce USA proti Kubě vytvořily v mezinárodních vztazích tak nebezpečnou krizi, jaká se snad nevykytla od konce II. světové války. Zdálo se, že vše spěje k přímému konfliktu mezi dvěma největšími světovými mocnostmi a že dojde ke srážce, která by nevyhnutelně vyústila ve světovou raketovou a nukleární válku. Ovzduší bylo tak napjaté, že jediný chybný krok mohl mít nedozírné následky pro celý svět.

Za této situace projevila vláda SSSR v čele s N. S. Chruščovem maximální prozíravost, rozvahu a hlubokou oddanost věci míru. Politika Sovětského svazu byla důsledně zaměřena k tomu, aby se předešlo vzniku války a aby se konflikt urovnal jednáním. Veškeré mírumilovné lidstvo jednomyslně podporovalo a vysoce hodnotilo postup sovětské vlády, celý svět si uvědomil, že v nejkritičtějších okamžicích to byla pouze moudrá a rozumná politika Sovětského svazu a iniciativa předsedy rady ministrů SSSR N. S. Chruščova, která zachránila svět před vzplanutím termonukleární války. „Stal jste se morálním vůdcem v tomto nebezpečném okamžiku,“ napsal N. S. Chruščovovi známý bojovník za světový mír děkan z Canterbury Hewlett Johnson. „Zvítězil rozum a na tom má zásluhu Chruščov,“ uvedl švédský buržoasní list Stockholms Tidningen.

Stanovisko sovětské vlády k napětí, které vyvolala americká vláda v oblasti Karibského moře, jasně vyjádřil v oněch dnech první náměstek předsedy rady ministrů SSSR A. N. Kosygin 6. listopadu na slavnostní schůzi v kremelském sjezdovém paláci u příležitosti oslavy 45. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. „Když sovětská vláda rozhodovala o umístění mohutných zbraní na Kubě, sledovala pouze jediný cíl: uchránit kubánský lid před invasí agresorů. Protože prezident USA Kennedy slavnostně před celým světem prohlásil, že USA ani žádná jiná země na západní polokouli nepodniknou invasi na Kubu a že tato invase nebude podniknuta z jejich území, ztratila svůj význam existence zbraní na Kubě, které vláda USA označila za útočné zbraně. Kdo komu z této situace ustoupil? Domníváme se, že to byl ústupek z obou stran, ústupek rozumu a míru. Kdo nese vinu na tomto konfliktu? Militarismus, agresivní imperialismus Spojených států amerických. Ten vyvolal konflikt, který mohl stát lidstvo nesmírně obětí.“

Konečně však na základě kompromisu a vzájemných ústupků pominulo akutní nebezpečí konfliktu a jedná se o jeho úplnou likvidaci. Někteří lidé mohou říci: a stálo za to ustupovat? Soudíme, že musely ustupovat obě strany, protože tu jde o vzájemné ústupky, jde o rozumný kompromis v zájmu všech národů, neboť na jeho základě bylo likvidováno nebezpečí světové termonukleární války.

Blokáda Kuby a připravovaná agrese ze strany války-chtivých kruhů USA přivedly svět na samý pokraj války. Po několik dnů a nocí bylo nebezpečí mimořádně velké. Jestliže však přece jen ke střetnutí nedošlo, je to i pro nejzarytější pesimisty přesvědčivý důkaz, že neexistuje osudová nevyhnutelnost nové světové války a že válku lze odvrátit. Je pravda, že po odvolání vojenské blokády Kubu americkým prezidentem nebyly spokojeny agresivní kruhy Spojených států, protože jim ušla „skvělá příležitost“, ale zato stamilióny lidí na celém světě mohly si s ulehčením vydechnout, protože byl zachráněn mír. Můžeme dokonce říci, že krise v Karibské oblasti, lépe řečeno likvidace akutního nebezpečí války, měla svou světovou stránku v tom, že i nejširší kruhy buržoasní společnosti začínají chápat neudržitelnost politiky studené války a začínají chápat, že mocnosti musí žít vedle sebe v míru. I na Západě mluví se dnes o nutnosti jednat o širokém okruhu sporných otázek, aby byly včas uhašeny jiskry případných konfliktů. List New York Times napsal: „Po kubánské krizi musí vzniknout příznivější ovzduší pro obnovení přerušovaných jednání. Skutečnost, že sovětská a americká jaderná síla stály přímo proti sobě, umožnila všem rozumným lidem představit si obraz katastrofy, jež by mohla postihnout lidstvo, kdyby se udrželo silné napětí ve vztazích.“

Jednou z nejožehavějších a nejnaléhavějších otázek, jež čekají na vyřešení, je otázka německé mírové smlouvy a západního Berlína. Je známo, že západoněmečtí revanšisté troufale prosazují program revize evropských hranic a tím vytvářejí ohnisko válečného nebezpečí v centru Evropy. V těchto svých požadavcích jsou revanšisté podporováni bonnskými militaristy, kteří usilují o stále větší zbrojení v NSR a neváhají by postavit svět před novou krizí. Lidé na Východě, stejně jako na Západě, mají zájem na odstranění tohoto ohniska a žádají, aby se mírovým urovnáním německé otázky předešlo jakémukoli napětí. Navrhoval přerušit jednání o vyřešení kubánské krize a v žádném případě nepřipustit mírové vyřešení německé otázky a urovnání otázky západního Berlína. Je pochopitelné, že politika rozumného kompromisu nevznovuje bonnským předákům a západoněmeckým revanšistům, protože napětí pro ně je nejlepší „živnou půdou“. Avšak tato bonnská politická linie je bez perspektivy. Lidstvo, které prožilo v období „kubánské krize“ opravdu těžké dny, neboť světový mír visel na vlásku, pevně očekává, že další vývoj ve světě půjde ve směru a v perspektivách, které se objevily po výměně poselství mezi prezidentem Spojených států a předsedou sovětské vlády. K odvrácení nebezpečí jaderného konfliktu a pro úspěšné vyřešení sporných problémů je nutná konstruktivní politika, je nutné věcné jednání a nikoliv metody studené války, jichž se až dosud drželi bonnské politikové.

NAŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci lednu t. r. oslaví životní jubilea vldpp.:

70 let 11. 1. P. Josef Kaplický, b. notář a děkan, Netolice.

60 let 27. 1. P. Antonín Mědlík, admin., Lomeč.

55 let 29. 1. P. Jaroslav Drábek, os. děkan, Děčín IV.

50 let 4. 1. P. Bohumil Mráz, admin., Veselí n. Lužnicí; 21. 1. P. Václav Talacko, b. notář a admin., Chotěboř; 25. 1. dr. Josef Krčál, admin., Vyšší Brod; 27. 1. P. František Procházka, notář, Bezno.

„DRESDNER REQUIEM“

Každoročně v den 13. února koná se v Drážďanech představení „Dresdner Requiem“, zádušní mše svatá za oběti velkého bombardování Drážďan 13. února 1945, kdy zahynuly desetitisíce lidí. Requiem složil Rudolf Mauersberger, dirigent chrámového sboru u Kreuzkirche. První provedení konalo se v srpnu 1945 ve zříceninách chrámu. Slova nápěvu jsou částečně vzata z Jeremiášova žalozpěvu nad troskami Jeruzaléma. Lidice, Ležáky, Drážďany, Hirošima, Coventry, tolik míst v ruské zemi. Oradour, tolik ještě jmen a

milióny lidí upálených v pecích koncentračních táborů, dětí, dětí a dětí! Jaké requiem mělo by znít neustále a na všech místech země...

Slavnost růžencová

Proslulý obraz „Slavnost růžencová“, kde Albrecht Dürer oslavil Matku Boží ve věnci růží, chloubu čs. státních sbírek, původně ve sbírkách kláštera strahovského, je námětem velké monografie A. Homolkovy. Vydala ji Artia, čs. vydavatelství pro cizinu. Kniha obsahuje 1 celkový pohled na veledílo a 24 barevných detailů, 8 stran textu.

Jeanne d'Arc v SSSR

Ve sbírce Žizn zaměstlatelných ljudej, vydávané nakl. „Molodaja gvardia“ vyšla nákladem 65.000 výtisků, o 11 tiskových arších studie „Žana d'Ark“. Líčí život a působení svaté Jany z Arku; kritika o knize praví: „Život Jany z Arku je podobný divu, zázraku. Negramotná 18letá dívka postavila se v čelo boje francouzského národa proti anglickým imperialistům. Král a dvořané, bojíce se lidového hnutí, zradili Janu jejím nepřítelům. Mučednická smrt Jany dovršila

to dílo, jehož počátky zahájil její neohrožený čin. S jejím jménem na rtech vlastníci Francie vítězně dokončili válku. Přesto, že události popisované v knize vztahují se k dalekému 15. století, ukazují velký příklad neohroženosti a hrdinství dcerám a synům národů bojujících za svoji svobodu a nezávislost v různých místech dnešního světa.“

fu

Osvětlení kostela automatem.

Chrám svatě Kateřiny v Brunšviku je možno v noci osvitit reflektory zvenci, když se do automatu vhodí potřebný peníz. Osvětlení trvá čtyři minuty a ukáže krásu gotického chrámu.

Vzácné bible do USA

Americké knihovny a sběratelé vykupují kulturní poklady západní Evropy. Nejnovějším a nikoliv posledním je příklad knihovny Isaac Foota v Plymouthu, kde knihovna, čítající 50.000 knih, byla prodána universitě v Kalifornii za 50.000 lib št. jako celek. Obsahuje také řady starých vzácných biblí, rukopisů, z nichž nejcennější jsou dopisy Johna Wesleye.

Pašije jako opera.

V Belfastu byly právě provedeny pašije, kde skladatel Raymond Warren opustil tradiční hudební formu a dal jim dramatictější ráz. Text je podle Nového zákona v nové angličtině, takže je velmi srozumitelný. Dílo uvádí a uzavírá chor pějící hymnu biskupa Venantia Fortunatise, přeloženou do dnešní angličtiny.

Tradiční praxe, že děj je zpíván vypravěčem-evangelistou, je pozmeněna tak, že všeslící v přímé řeči jako v opeře s některými vyprávěními, licheními, celého chóru, sboru. Dílo je méně meditativní, obvyklé árie a chorály zde chybějí, zůstala zachována jen latinská hymna „Králový praporek“, tvořící prolog a epilog díla.

Dílo vykazuje osobní a originální přínos, některé části připomínají vliv Stravinského. První předvedení díla mělo úspěch, bylo přesvědčující a plně bylo.

k.-k.

Preclikář v katedrále

Na barevném oknu v křestní kapli v katedrále sv. Víta, navrženém Maximiliánem Švabinským, je v rohu okna vystižen hoch s preclíkem. Dostal se tam na přání donátora

okna Seidla a jeho manželky Natálie a jeho manželství, ze které byly nashromážděny prostředky věnované na výzdobu katedrál. Ve zbožném údivu zírál na „Seslání Ducha svatého“, které malíř skvěle figurálně a barevně zachytil.

Longfellow a „DIVINA COMMEDIA“.

I dnes nejčtenější americký básník Henry Wadsworth Longfellow [27. 2. 1807 — 24. 3. 1882] vyzpíval chválu koloniálních dob své země v „Evangelině“ a „Hiawathě“. Ostře postavil se proti otroctví a tvrdé sociální současnosti v díle „Poems of Slavery“, ale sám nejvíce zakládal si na překladu „Božské komedie“. Začal překládat 1843 a byl Dantem tak ovlivněn, že téměř konvertoval, když psal úvodní sonety překladu. [Maynard ve: „The Book of Modern Catholic Verse“. Trilogie „Christus“, kterou zamýšlel jako své největší dílo shrnující jeho celoživotní názor, byla více filosofií, než dramatickou básní. *fvh*

Olbracht nejlíbenější.

Vzpomínáme díla Ivana Olbrachta, vraceli jsme se přes jeho velká románová díla ke kouzelnému přepisu hlavních příběhů Starého zákona pod názvem „Biblické příběhy“. V celé světové literatuře, sytící se biblickými náměty, zejména pro děti, Olbrachtova práce stojí na jednom z čelných míst pochopením Písma a vníma-

vého zájmu dnešního čtenáře. *u.*

Příklad lásky a oddanosti

Na matiné oslavujícím památku a dílo Josefa Skupy, geniálního loutkáře-satirika dnešní doby, jeden z jeho spolupracovníků, se satirickým pásmem v dobách okupace, hledaje výraz obětavosti kulturního pracovníka, zdůrazněně uvedl jméno: jako tak Skupa šířil povzbuzující české slovo, jako P. Šmidiger povzbuzující českou knihu. *vk*

Maxmilián Švabinský — umělec života.

V knize „Vzpomínky z mládí“ líčí Ela Švabinská životní cestu po boku slavného umělce. Byl osobitý. Tak svatební obřady umístil do proboštského kostela v Litomyšli, jenž byl vybrán pro krásnou architekturu barokního schodiště. Na litomyšlské silnici do Kozlova, kde byl dům rodičů nevěsty pro letní pobyt, vítala je smetanovská hudba. Kozlovské ženy a mládež byly oděny v národních krojích Východočeského kraje. Selka Pecháčková upekla velký věnec zdobený květy, pentlemi a různými ozdobami z těsta, jak je ještě dnes zvykem ve východních Čechách. Svatební hostina pro kozlovské přátele, mládež a všechny děti konala se v sále hostince... 2. června 1900...

NEZNAMÉ O ZNÁMÝCH

Sv. Antonína Velikého (251—356) navštívili na poušti dva pohanští mudrci aby ho získali pro své učení. Myslíli, že ho chytanou na pár lichotek. Když se světec podívil, že k vůli němu vážili tak dalekou cestu, začali ho jeden přes druhého ujišťovat svou úctou. Jak prý je skromný, ctihodný, rozumný, moudrý a veliký! Ale světec se nedal zmást. „Je-li tomu tak, jak říkáte,“ pravil, „proč se nesnažíte být takoví, jako já?“

*

V pozůstatosti dr. Ant. C. Stojana se zachovala řada tužkou psaných humoristických historek. Nejlepší z nich vypráví o návštěvě bulharského arcibiskupa Meniniho na velehradských slavnostech roku 1913. Když staříků arcibiskup vystupoval na tribunu, byl přivítán hromovým „Vjód, vjód!“ Jeden hoch z moravského Slovácka, který se účastnil pouti, vyprávěl pak matce: „Když pan arcibiskup pomalu vystupoval na řečniště, tož ho všichni pobízeli: „Vjód, vjód!“

*

S dobročinným dílem sv. Dona Bosca byly spojeny veliké náklady a světec byl v opatrování peněz opravdu velmi vynalézavý. Jednou ho nějaká dáma, lovkyně autogramů, požádala o podpis. Don Bosco vzal kus papíru a napsal: „Přijal jsem od paní XY na dobročinné účely 2000 lir.“ A podepsal se.

*

Podivné, ale hluboce pravdivé bylo úsloví, které

měl přítel sv. Jana Bosca Comolto. Říkal: „Mnoho koná, kdo koná, co konat má. Kdo koná mnoho, ale nekoná, co konat má, nekoná nic.“

*

Obecná představa ráda spojuje svatost se smutkem, vážností, zamíklostí. A opravdu, byli někteří světci takoví. Svatý Makárij Veliký byl tak vážný, že mu v jeho třiceti letech dali lidé přezdívku „pajdarogeron“, což znamená „mladý stařec“. Na druhé straně je však celá řada světců, kteří jsou známí svou věčnou radostí, svou veselostí. A můžeme tvrdit, že mají nad smutnými převahu. Byl-li sv. František z Assisi horlivým „rytířem paní Chudoby“, mohlo by se říci, že byl stejně tak horlivým „rytířem paní Radosti“. Když nejvíce trpěl, zpíval. První františkáni pomáhali lidem nejen činy, ale i veselou náladou. Sami si říkali „Ioculatores Domini“. Sv. František Saleský je autorem okřídlených slov: „Svatý - smutný? — Smutný svatý!“ O sv. Janu Boscu už to bylo řečeno. Sv. Tomáš Morus si zachoval humor i na popravě. Veselá a dobrou náladu propagoval i tak přísný světec jako byl sv. Ignác z L., který bojoval o získání Františka Xaverského nejen známými „Duchovními cvičeními“, ale i tím, že mu občas zatančil a který později jako generál napomínal vážné chovance jezuitských kolejí slovy: „Ridere te volo, mi fili.“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Ustanovení:

Nováček Antonín, býv. admin. interk. v Dolních Libchavách m. sl., ustanoven interk. administrátorem v Lipnici n. Sáz. dne 3. 2. 1962.

Seidl Rudolf, interk. admin. v Horních Heřmanicích, ustanoven mimořádným zповědníkem Sester NSO v Albrechticích u Lanškrouna dne 6. 2. 1962.

Cvrček Jaroslav, interk. admin. v Sendražicích, ustanoven řádným zповědníkem Sester NSO v Černožicích dne 24. 2. 1962.

Zábranský Jiří, interk. admin. v Sudslavi, ustanoven excurr. administrátorem ve Skořepnicích dne 15. 2. 1962.

Michálek František, kaplan v Trutnově, ustanoven řádným zповědníkem Dcer Bož. Vykupitele v Pilníkově dne 22. 5. 1962.

Kaněra Jaroslav, admin. v Pilníkově, ustanoven mimořádným zповědníkem Dcer Bož. Vykupitele v Pilníkově dne 22. 5. 1962.

Němeček Josef, kaplan v České Bělé, ustanoven in-

terk. administrátorem v Havlíčkově Brodě a excurr. administrátorem v Pohledu dne 26. 5. 1962.

Boček Josef, interk. admin. ve Vysokém Mýtě, ustanoven excurr. admin. v Knířově dne 26. 5. 1962.

Mokrý Jan, interk. admin. v Lázních Bělohradě, ustanoven excurr. administrátorem v Mlázovicích a v Chotči dne 26. 5. 1962.

Petránek Jaromír, interk. administrátor ve Slatiňanech, ustanoven excurr. administrátorem v Nasavrkách dne 1. 6. 1962.

Flieder Rudolf, farář ve Vojnově Městci, přeložen na trvalý odpočinek dne 21. 4. 1962.

Novák Alois, interk. administrátor v Nasavrkách, přeložen na trvalý odpočinek dne 1. 6. 1962.

Slaviček Václav, interk. admin. v Havlíčkově Borově, ustanoven excurr. administrátorem v Sopotech dne 1. 6. 1962.

Janoušek Václav CSSR, bytem ve Slatiňanech, ustanoven řádným zповědníkem Škol. sester O. S. F. ve Slatiňanech dne 1. 6. 1962.

Kranda Bohumil, interk. admin. v Křížové, ustanoven excurr. administrátorem ve Vojnově Městci dne 1. 6. 1962.

Žák Josef, interk. admin. v Chlumci n. Cidl., ustanoven interk. administrátorem v Náchodě dne 1. 7. 1962.

Smekal Jan, farář v Holicích v Č., ustanoven interkalárním administrátorem v Chlumci n. Cidl. a excurr. administrátorem v Mlékosrbech dne 1. 7. 1962.

Henych Oldřich, sídelní kanovník, kancléř kapit. konsistoře a interk. administrátor v Náchodě, ustanoven interk. administrátorem v Holicích v Č. a excurr. administrátorem ve Vysokém Chvojně dne 1. 7. 1962.

Dr. Jonáš Karel, sídelní kanovník a děkan u sv. Ducha v Hradci Králové, ustanoven excurrando administrátorem v Býšti dne 1. 7. 1962.

Adamec Václav, novokněz, ustanoven sekretářem kapituálního Ordinariátu dne 15. 7. 1962.

Měšťan Josef, novokněz, ustanoven II. kaplanem v Hradci Králové I., u sv. Ducha, dne 15. 7. 1962.

Šidák Ladislav, novokněz, ustanoven kaplanem v Lomnici n. Pop. dne 15. 7. 1962.

Srnský Jan, novokněz, ustanoven kaplanem v Chrudimi dne 15. 7. 1962.

Volanský Josef, děkan v Novém Bydžově, ustanoven excurr. administrátorem v Petrovicích u Nového Bydžova dne 15. 7. 1962.

Plotěný Miroslav, interk. administrátor v Hořicích v Podkrkonoší, ustanoven excurr. administrátorem ve Stražově dne 15. 7. 1962.

Poul Josef, kněz diecése litoměřické, interk. administrátor v Nymburce, ustanoven mimořádným zpovědníkem Mil. sester III. řádu sv. Františka v Kersku dne 17. 7. 1962.

Špinler Petr, interk. administrátor ve Vrchlabí, ustanoven řádným zpovědníkem Dcer Božské lásky ve Vrchlabí dne 19. 7. 1962.

Velebný Bohumír, interk. administrátor v Do'ním Lánově, ustanoven mimořádným zpovědníkem Dcer Božské lásky ve Vrchlabí dne 19. 7. 1962.

Skřivánek František, interk. administrátor v Novém Hradci Králové, ustanoven interkalárním administrátorem v Nebeské Rybné a excurrando administrátorem v Říčkách, v Kačerově a ve Zdobnici dne 20. 7. 1962.

Kašpar Josef, farář v Borohrádku, ustanoven řádným zpovědníkem Dcer Božského Vykupitele v Borohrádku dne 24. 7. 1962.

Ptáček Josef, farář v Týništi n. Orli., ustanoven mimořádným zpovědníkem Dcer Božského Vykupitele v Borohrádku dne 24. 7. 1962.

Záruba Jan, interk. admin. ve Veliši, ustanoven interkalárním administrátorem v Novém Hradci Králové a excurr. administrátorem ve Stěžerách dne 1. 8. 1962.

Vohryzek Josef, interkalární administrátor ve Vápně, ustanoven interkalárním administrátorem ve Veliši a excurrando administrátorem v Nemyčevsi a ve Slatině dne 1. 8. 1962.

Ptáček Jarosláv, kaplan v Nové Pace, ustanoven mimořádným zpovědníkem Milosrdných sester sv. Vincence v Mázovicích dne 13. 9. 1962.

Kalhous Jaroslav, farář v Lomnici n. Pop., přeložen na trvalý odpočinek dne 1. 10. 1962.

Šidák Ladislav, kaplan v Lomnici n. Pop., ustanoven interkalárním administrátorem v Lomnici n. Pop. dne 1. 10. 1962.

Mládek Julius, interk. admin. v Sezemicích, přeložen na trvalý odpočinek dne 15. 10. 1962.

Špinler Petr, interk. admin. ve Vrchlabí, ustanoven interkalárním administrátorem v Sezemicích a excurrando administrátorem v Dřitči a v Kuněticích dne 15. 10. 1962.

Záhora František, kaplan v Pardubicích, ustanoven interkalárním administrátorem ve Vrchlabí a excurrando administrátorem ve Špindlerově Mlýně a v Dolní Branné dne 15. 10. 1962.

Seidl Eduard, bisk. vikář a interk. administrátor v Pardubicích, ustanoven excurrando administrátorem v Pardubicích - Na Skřivánku dne 15. 10. 1962.

Kašpar Jan, farář v Rosicích n. L., ustanoven excurr. administrátorem v Lánech na Důlku dne 15. 10. 1962.

Pohorský Josef, interk. administr. v Přelouči, ustanoven excurr. admin. ve Vápně dne 15. 10. 1962.

Tláškal Vladimír, interk. administr. v Bohdanči Lázních, ustanoven excurr. administrátorem v Rohovládově Bělé dne 15. 10. 1962.

Schöffer František, interk. admin. ve Žďirci, ustanoven řádným zpovědníkem Škol. sester de N. D. ve Žďirci dne 27. 9. 1962.

Falta Josef, kaplan v Polné, ustanoven mimořádným zpovědníkem Škol. sester de N. D. ve Žďirci dne 27. 9. 1962.

Dušek František, interk. administrátor v Hradci Králové II.-Pražském předměstí, jmenován sekretářem kapitulní konsistoře dne 1. 10. 1962.

Birke Theobald Otto, O. S. B., interk. administrátor ve Verneřovicích, jmenován kaplanem v Broumově dne 1. 11. 1962.

Landa Josef, interk. administrátor v Ruprechticích, jmenován excurr. administrátorem ve Verneřovicích dne 1. 11. 1962.

Úmrtí:

Gyurkovicz Václav, č. kons. rada a katecheta v. v., zemřel v Senohrabech dne 12. 2. 1962, pohřben v Kutné Hoře.

Pokorný Tomáš, emer. kooperátor ve Výprachticích, zemřel v Moravci dne 18. 2. 1962.

Herman František, farář v. v. v Lánech, na Důlku, zemřel v Hodoníně dne 26. 2. 1962, pohřben v Bohdalicích.

ThDr. Dušek Jindřich, čestný kanovník, em. bisk. vikář, č. kons. rada a farář v Knířově, zemřel dne 20. 4. 1962.

Laňka Rudolf, č. kons. rada, os. děkan a em. farář v. v. Košticích, zemřel dne 24. 10. 1962 v Kamenných Žehrovicích.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Ustanovení:

Korejs Jaromír, administrátor v Plané nad Lužnicí, administrátorem ve Stádlci a excurr. administrátorem v Opařanech a Ratajích (okres Tábor) od 29. 8. 1962 (č. 1018/62).

Kostelecký Karel, kaplan v Táboře, administrátorem v Plané nad Lužnicí a excurr. administrátorem v Janově (okres Tábor) od 29. 8. 1962 (č. 1019/62).

Soukup Ladislav, administrátor v Sudoměřicích, excurrando administrátorem v Malšicích (okres Tábor) od 29. 8. 1962 (č. 1020/62).

Soukup Emil, novosvěcenec, kaplanem v Domažlicích (okres Domažlice) od 1. 9. 1962 (č. 1036/62).

Mácha František, administrátor, Staré Sedlo u Orlika n. Vlt., administrátorem ve Starých Kestřanech (okres Písek) od 1. 10. 1962 (č. 1091/62).

Lang Jakub, administrátor v Čížově, excurr. administrátorem v Putimi (okres Písek) od 1. 10. 1962 (čís. 1092/62).

Bartík Jan, farář, Čimelice, excurr. administrátorem ve Starém Sedle u Orlika n. Vlt. (okres Písek) od 1. 10. 1962 (č. 1093/62).

Barták Bohumil, administrátor, Protivín, excurr. administrátorem v Heřmaně (okres Písek) od 1. 10. 1962 (č. 1094/62).

Kubát František, administrátor, Plánice, excurr. administrátorem v Kydlinech (okres Klatovy) od 1. 11. 1962 (č. 1267/62).

Průša Josef, farář ve Starém Rožmitále, excurr. administrátorem v Bohutíně (okres Příbram) od 1. 11. 1962 (č. 1268/62).

Štrbl František, po presenční voj. službě kaplanem v Sušici (okres Klatovy) od 1. 10. 1962 (č. 1285/62).

Pensionování:

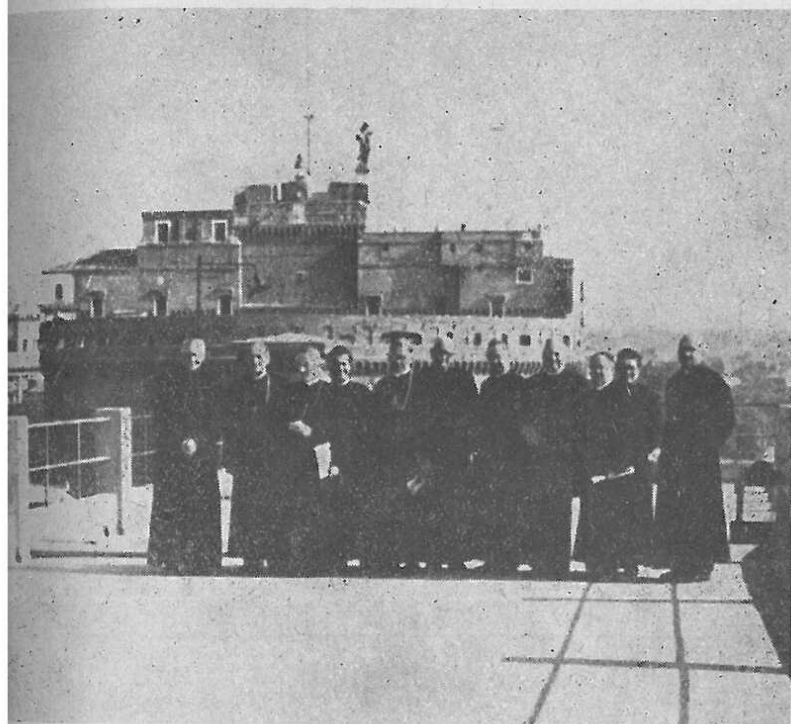
Pernegr František ThPhDr., administrátor v Bohutíně, odchází dnem 1. 11. 1962 do trvalé výslužby (čís. 1207/62).

Úmrtí:

Příbek Václav Msgr., arcijáhen a inful. prelát v. v., Zlatá Koruna, zemřel 6. 9. 1962.

Krlín Jan, katecheta v. v., Černovice u Tábora, zemřel 30. 10. 1962.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník XIII - Číslo 1 - V Praze dne 10. ledna 1963

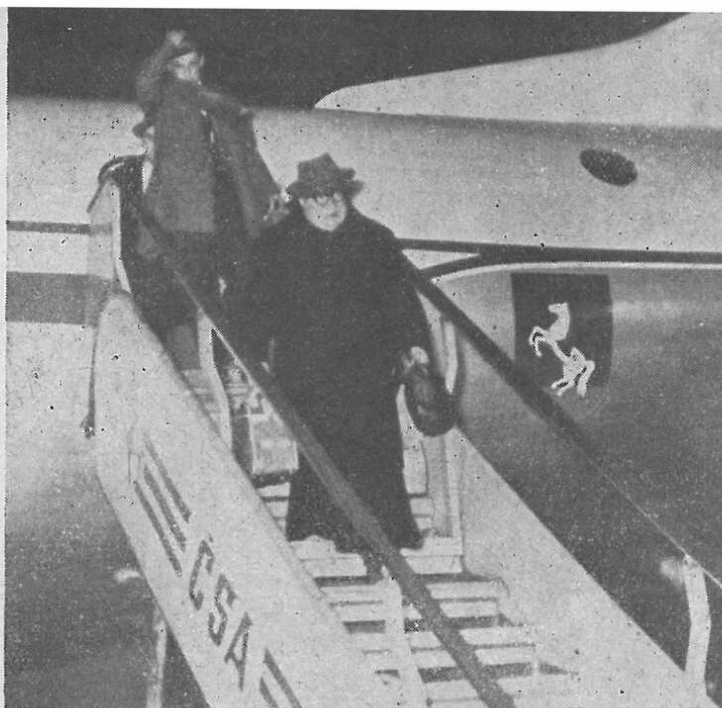
První strana obálky : Oltářní obraz v kapli sv. Cyrila a Metoděje v kostele sv. Klimenta v Římě. Druhá strana obálky : Dveře tzv. Kůrové kaple ve Svatovítském dómu v Praze. Třetí strana obálky : Z POBYTU ÚČASTNÍKŮ II. Vatikánského koncilu v Římě ve dnech 11. září až 8. prosince 1962. Na obrázcích v pozadí velkolepé mistrovské dílo Michelangelova, kopule nad velechrámem svatopetrským a Andělský hrad, neboli Mausoleum Hadriano, působící ohromným seskupením těžké hmoty skoro orientálním dojmem.

Snímky dr. Josefa Beneše

Čtvrtá strana obálky : Českoslovenští účastníci koncilu opět ve vlasti.

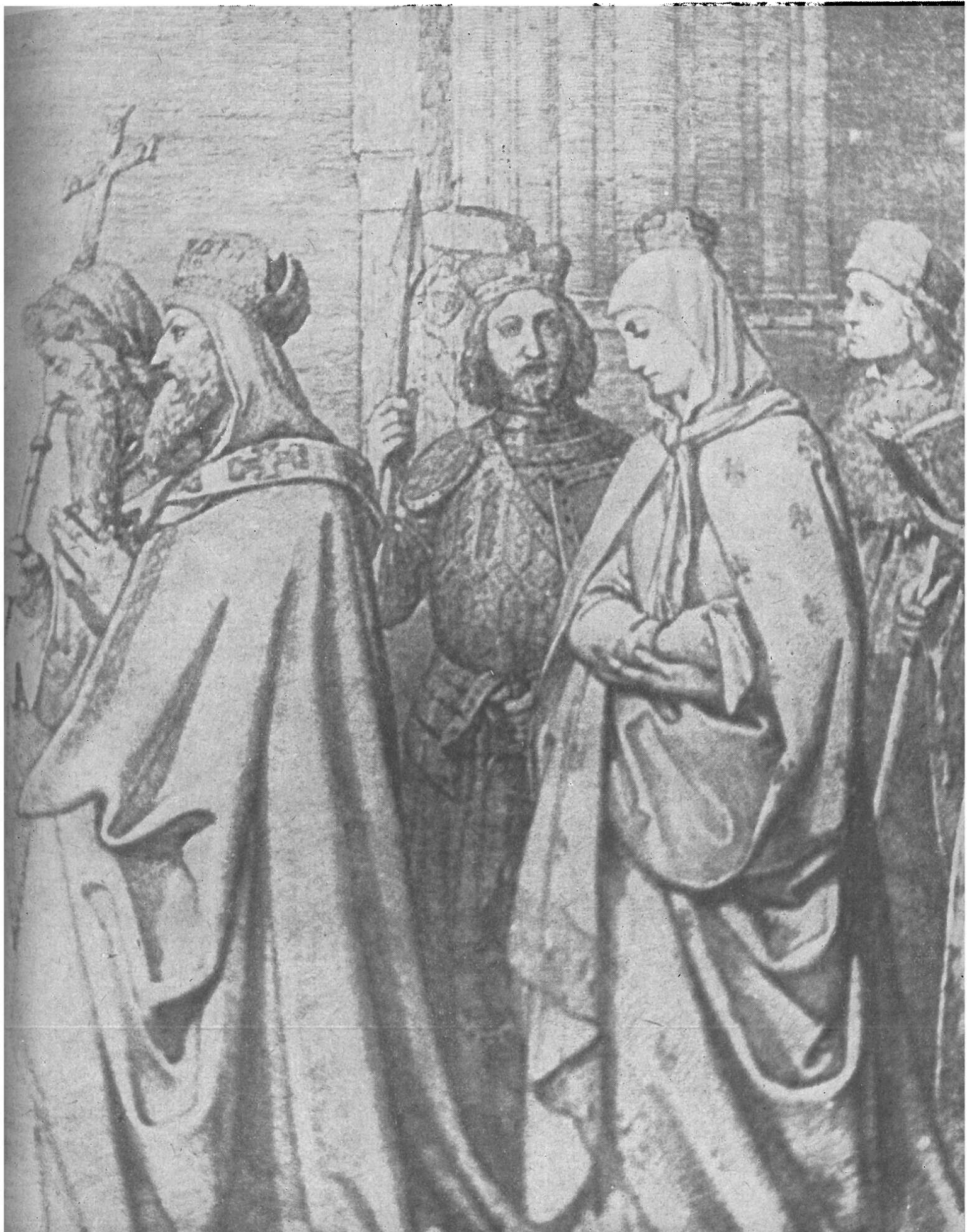

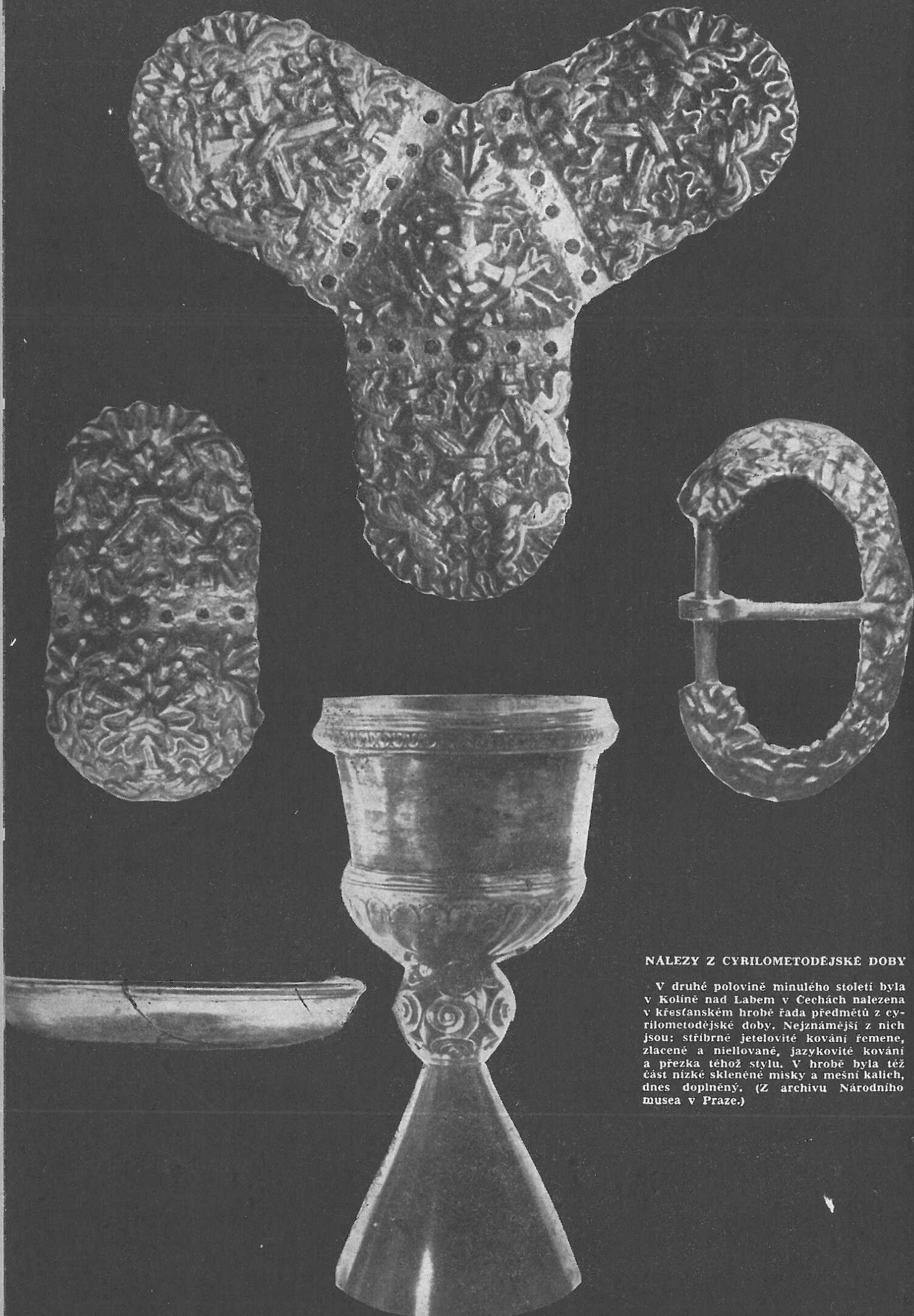

ČESKOSLOVENŠTÍ ÚČASTNÍCI KONCILU OPĚT VE VLASTI.

V úterý 11. prosince, krátce před 19. hodinou přistálo v Ruzyni naše letadlo, jímž se vrátili do Prahy českoslovenští účastníci první části jednání II. vatikánského koncilu. V salóнку ryzýnského letiště bylo uvítání, jehož se zúčastnili místopředsedové Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva, zástupci odboru pro věci církevní ministerstva školství a kultury, zástupci diecézí i osobní přátelé. Účastníky koncilu srdečně uvítal ve vlasti místopředseda CMVKD dr. Alexander Horák. Jménem účastníků odpověděl na uvítací projev biskup dr. Eduard Nécsey. Netajil se dojetím ze skutečnosti, že jsou opět doma. Ujistil přítomné, že mírové podněty naší delegace se těšily velké pozornosti, čehož nejlepším dokladem je i přijetí sv. Otcem, jenž právě členům naší opětovně zdůraznil, že směrnicí jeho pontifikátu je „Pokoj, láska, dobrota“. K jednání bude pokračovat v září tohoto roku.

NALEZY Z CYRILOMETODEJSKÉ DOBY

V druhé polovině minulého století byla v Kolíně nad Labem v Čechách nalezena v křesťanském hrobě řada předmětů z cyrilometodějské doby. Nejznámější z nich jsou: stříbrné jetelovité kování řemene, zlatené a niellované, jazykovité kování a přezka téhož stylu. V hrobě byla též část nízké skleněné misky a mešní kalich, dnes doplněný. (Z archivu Národního musea v Praze.)

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 2. ÚNOR 1963

OBSAH: P. Eduard Hurník: Za konečné úspěchy, ThDr. Jan Merell: Liturgické otázky na II. vatikánském koncilu, ThDr. Jaroslav Kouřil: Co bude s latinou v naší liturgii, ThDr. Ladislav Pokorný: Podunajské liturgie předcyrilometodějské, Dr. Václav Ryneš: Z dějin úcty slovanských apoštolů, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství, ThDr. Václav Bartůněk: Synody a důležitější akce Zbyňkovy, P. Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, ThDr. Karel Sahan: V záři ctností — naděje a důvěra, FvK: Pedro Calderón de la Barca, Antonín Hugo Bradáč: Po těžkých bouřích a zápasech, F. Heer: Myslitel budoucnosti, arch. Miloslav Potužník: Střecha a požární ochrana, Dr. Josef Svátek: Obrozenecti kněží učitelé češtiny, Doba očima kněze: Jen dobré vůle je potřebí, Úřední zprávy, Náš zápisník.

ZA KONEČNÉ ÚSPĚCHY

P. EDUARD HURNÍK

25. února tohoto roku je tomu již patnáct let. Tento významný den v našich dějinách zmobilisoval rozhodné síly našich pracujících k definitivnímu úderu na kapitalistický systém u nás. Dik slavnému únorovému vítězství uvědomil si náš lid své nedozírné možnosti a síla myšlenky socialismu probudila další a další tisíce dělníků, rolníků a inteligence.

Mezi katolickými kněžími, zvláště pak v hierarchii, někteří nepochopili kladný přínos Února v životě národa. Domnívali se, že zvrát dosavadních idejí, přežitých podmínek, ve kterých žili celá léta, je zápořem. Zatím to bylo totální zborcení všeho nemravného a nekřesťanského, co bylo ve starém vykořisťovatelském řádu. Ti, kteří se rozhodně vydali na cestu, kterou tehdy poctivě smýšlejícímu katolickému kněžstvu prozíravě vytyčil dnešní předseda CMVKD dr. Josef Plojhar, nenašli ve svém úsilí jít s lidem a budovat radostnou budoucnost ihned všude pochopení. Probuzené vlastenecké citění klíčilo však, někde pozvolna, jinde prudčeji, dále, pomáhalo najít správnou orientaci dalším a dalším a průkopníkům pokrokové myšlenky z řad katolických kněží se dostalo po čase vděčného zadostiučinění. Zatím co náš pracující lid dnes po patnácti letech definitivně, s konečnou platností a s reálným praktickým posouzením zhodnocuje, že únorové vítězství bylo jedním z největších přínosů našeho národa a základním kamenem k novému životu — může i naše katolické kněžstvo rovněž s uspokojením pohlédnout zpět: nezůstalo stát stranou a má svůj podíl na tvůrčím životě národa uplynulé doby. Jejich řady se rozrostly v jednolitý a celistvý Celostátní mírový výbor a oni sami se mohou, nezatížení existenčními starostmi, věnovat cele svému poslání. A bylo to poslání velmi závažné, jemuž naše katolické kněžstvo věnovalo za uplynulých patnáct let své nejlepší síly — spolupracovat za zachování trvalého míru. Sílilo je vědomí, že mírová práce je službou nejen celku naší velké socialistické rodiny, nýbrž příspěvkem celé lidské společnosti na naší planetě. Burcovali lidská vědomí podle slov sv. Pavla: „Připomínej jim, ať jsou pohotovi ke každému dobrému skutku.“ (Tit. 3, 1.)

A napomínání k dobrým skutkům a varování před scestím bylo na světě v uplynulých patnácti letech věru zapotřebí. Vzpomeňme jen jedné události na konci minulého roku, kdy jsme viděli, kam až se dá vystupňovat touha po nadvládě nad světem, jak hrstka sobců je ochotna pro tento cíl přivést lidstvo až do brodu krve. Nechybělo mnoho, aby v oblasti Karibského moře byla vypálena ostrá torpédová nálož z děla americké plovoucí pevnosti na sovětskou obchodní loď. Každý soudně uvažující člověk ví, co by to znamenalo. A v rozhodující chvíli, kdy svět ustrnul a zachvěl se — stačilo několik uvážlivých, klidných a moudrých slov a činů předsedy rady ministrů SSSR N. S. Chruščova — a svět opět s ulehčením vydechl. Nebylo snad jediného z nás, kdo by si znovu v mysli nevyvolal tento výraz velkorysý a suverénní síly ducha i vědomí nepřemožitelnosti svého národa, když jsme o loňských vánocích s modlitbou díků zasedali k požeňnanému štedrovečernímu stolu.

Uplynulých patnáct let bylo bohatých na události v naší Církvi. Nebudeme vzpomínat těch nepříjemných, kdy klika revanšistů tolikrát zneužívala náboženství k válekychtivým cílům a radujeme se ze zatím z úspěšné práce vrcholné události v životě naší Matky Církve — II. vatikánského koncilu. Všichni křesťané na celém světě se právem radují z mírových snah Svatého Otce

Jana XXIII. Uvedl již mnohokrát do rozpaků nejen své ceremoniáře — ale dokonce i některé západní státníky! Naposledy tomu tak bylo, když se celkem příznivě vyslovil o hranici Odra—Nisa. Polská delegace na koncilu zajásala, západoněmečtí kardinálové užasli, ale tváří v tvář nejvyššímu Pontifikovi se neodvážili odporovat. Bonnští politikové byli zprvu uvedeni v rozpaky, pak v hněv a nakonec se prostě neovládli a dopustili se vůči Svatému Otci hrubosti tvrzením, že minulý papež byl lépe politicky informován o německo-polských hranicích. Není u nás očitých svědků na reakci Svatého Otce, ani se o ní nepsalo, ale tušíme ji správně všichni: jistě to byl shovívavý, odpouštějící úsměv.

Proto patnáctileté jubileum, jež prožíváme v plném tvůrčím rozmachu všech našich národních sil i v aktivitě naší kněžské mírové práce, není nám pouhou vzpomínkou nebo blahosklonnou spokojeností nad dobře vyoranou brázdou. Je nám potvrzením, nejen u nás, ale i ve světě, že naše cesta byla správná a pobídkou na nastoupené cestě vytrvat, dokud nebude korunována konečnými úspěchy.

LITURGICKÉ OTÁZKY NA II. VATIKÁNSKÉM KONCILU

Po slavnostním zahájení koncilu, o němž bylo psáno v lednovém čísle DP, již v sobotu 13. října zasedala první generální kongregace. Na pořadu jednání měla být volba členů deseti komisí. Každá komise měla mít 16 členů volených a 8 jmenovaných Svatým Otcem. Po mši svaté, kterou sloužil arcibiskup Ermenegildo Florit z Florencie, vystoupil biskup z Lille, kardinál Achille Liénart s návrhem, aby volba členů komisí byla odložena. Doporučil, aby otázka členů komisí byla nejdříve projednána na biskupských konferencích, kde Otcové budou mít větší možnost i čas poznat navrhované kandidáty. K návrhu se připojil i kolínský kardinál Josef Frings a tak zasedání koncilu skončilo s tím, aby se biskupské konference sjednotily na jménech kandidátů. Z toho vznikly přehnané pověsti o rozporu mezi Otcí, ač šlo ve skutečnosti o svobodný projev názorů a vědomí odpovědnosti Otců koncilu pro celou církev. Od 13. do 15. října pak *konference biskupů* jednotlivých národností a provincií jednaly o kandidátech. Na druhé generální kongregaci pak 16. října byla provedena *volba členů komisí* a sekretariátem koncilu oznámeno první schéma, o němž se bude jednat: LITURGIE. Na třetí (20. 10.) a čtvrté (22. 10.) generální kongregaci byla pak oznámena jména zvolených a jmenovaných členů komisí. Do deseti komisí byli zvoleni členové ze 42 zemí ze všech kontinentů, čímž bylo dosaženo žádané rovnováhy a ekumenicity v rozdělení členů komisí. Zároveň bylo oznámeno, že sekretariát pro sjednocení křesťanů byl postaven na roveň komisi koncilu.

Poté španělský kuriální kardinál Larraona, prezident liturgické komise, podal vysvětlení k *liturgickému schématu*, které bude projednáváno jako první schéma na koncilu a sekretář komise P. Antonelli OFM podal oficiální zprávu o schématu. Toto schéma bylo dáno jako první na pořad jednání ze tří důvodů: 1. Bylo dokonale připraveno, 2. má prvořadý význam pastorační a 3. je mostem k nekatolickým křesťanům. Schéma je velmi obsažné. Vychází z definice a podstaty liturgie a zahrnuje v sobě tato témata: Tajemství Eucharistie, svátosti, kněžské hodinky, svátostiny, církevní rok, církevní hudba a umění, liturgické knihy, liturgické hnutí a pastorační nutnost výchovy k liturgické zbožnosti.

Než přejdeme k vlastnímu jednání II. vatikánského koncilu o liturgických otázkách, zahledme se letmo do historie liturgického hnutí v posledních desetiletích. Když sv. Pius X. vyslovil požadavek k „*actuosa participatio*“ na liturgických úkonech, jeho hlas skoro zanikl. Bylo třeba času, aby se pochopila důležitost této výzvy. Zpočátku se zdálo některým liturgické hnutí podezřelé, mnohdy důvodně, pro výstřelky, které toto hnutí provázely. Byla to hlavně encyklika Pia XII. *Mediator Dei*, která přispěla k usměrnění liturgického hnutí a k jeho zdravým projevům v celé církvi. Liturgické hnutí ve svých počátcích až do dvacátých let nepomýšlelo tak na skutečnou reformu liturgie jako spíše o „restauraci starého“, jak se to vyjadřovalo ve skoro romantické touze po středověku nebo po prvotní církvi. První volání po obnově se začalo ozývat koncem dvacátých let.

Začalo se s požadavkem, aby liturgie velikonoční noci a Zeleného čtvrtku byla slavena v době události, tj. ve velikonoční noci a na Zelený čtvrtek večer. Šlo přitom především jen o posunutí doby, ne ještě o změnu samotného složení liturgie.

Mnohem hlouběji zasáhlo přání po větším použití mateřské řeči v liturgii. U nás se tak stalo již po první světové válce, kdy Svatá Stolica dovolila částečné užívání mateřštiny v liturgii. Jinde však k podobným ústupkům nedošlo, ba dokonce užívání mateřštiny v liturgii bylo jedním z momentů, které hrály roli při krizi liturgického hnutí např. v Německu a Rakousku koncem třicátých a začátkem čtyřicátých let. Krize vedla k tomu, že episkopát se postavil na ochranu liturgického hnutí, odmítl neodůvodněná podezření a vzal do svých rukou věc liturgické obnovy. Důsledek toho byl, že němečtí a rakouští biskupové sami předkládali do Říma návrhy na liturgickou reformu. Např. kardinál Bertram žádal o nový překlad žalmů, nebo trevírský biskup Bornwasser v r. 1943 zaslal do Říma memoriál „*De restauratione liturgica in Germania*“.

Vlastní vědecká diskuse o problémech liturgické obnovy na širokém základě začala počátkem roku 1948. Popud k diskusi dal římský časopis „*Ephemerides liturgicae*“, který se obrátil na své spolupracovníky na celém světě s dotazem, co by se mělo v liturgických knihách obnovit, změnit nebo podržet. Ovocem této diskuse pak byla řada mezinárodních studijních setkání a kongresů v Maria Laach (1951), Odilienbergu (1952), Luganu (1953), Lovani (1954), Assisi (1956), Montserratu (1958) a v Mnichově (1960). Z hlediska liturgických knih, o kterých se v diskusích jednalo, šlo hlavně o rituál, Římský misál a breviář. V rituálu se jednalo především o širší použití mateřské řeči, popřípadě i o odchylky, podle místních zvyklostí, od rituálu římského. Pro Římský misál vykonal důležitou přípravnou práci Jos. Jungmann S. J. svým velkým dvousvazkovým dílem „*Missarum solemnia*“ (1948). Tak mohl již první liturgický kongres připravit seznam nejdůležitějších problémů a jejich řešení. Mezi nimi je významnou především diskuse o národní řeči. Během doby se vykrystalizovaly různé návrhy k řešení, mezi kterými musel i koncil rozhodnout, dojde-li ke schválení užívání mateřské řeči ve mši svaté. Nejvýznamnější z nich jsou: a) zavedení mateřské řeči pro vše, co je ve mši sv. hlasitě mluveno nebo zpíváno, b) výuková bohoslužba v mateřské řeči, vlastní slavení oběti v latině. Pro breviář chybí ještě obsáhlé moderní vědecké dílo, jak je máme pro mši sv. v díle Jungmannově. Proto různé reformní návrhy se velmi různí. Jedni navrhuji „velké řešení“, které chce vytvořit zcela novou knihu modliteb pro kněze v duchovní správě, druhí „řešení malé“, které by chtělo udělat na tradičním římském breviáři pouze opravy.

Vraťme se však opět k vlastnímu jednání koncilu. V úterý 23. 10. na páté generální kongregaci bylo zvlášť slavnostním způsobem intronizováno evangelium. Podsekretář koncilu arcibiskup Jean Villot nesl evangelium

v průvodu celou lodí baziliky, zatímco Otcové zpívali ž. 116 a „Christus vincit“. Diskuse se týkala *liturgického schématu jako celku*. Vyznívala - i při různosti liturgických směrů - v jednu společnou touhu: je třeba nejdříve kněze a pak věřící vychovat k pravé liturgické zbožnosti, aby se liturgie stala skutečným pramenem milosti a prostředkem vedoucím ke spáse. Diskuse pokračovala 24. 10. při šesté generální kongregaci, na níž bylo zvláště zdůrazňováno, že cílem koncilu není stanovit nové dogmatické definice, nýbrž *všeobecné liturgické normy* a komisím odborníků z celého světa pak ponechat možnost, aby za souhlasu Svaté stolice vypracovali zásady praktické aplikace.

Na sedmé generální kongregaci 26. 10. bylo diskutováno jednak o významu liturgie pro zvroutnění náboženského života věřících, jednak o latinské řeči v liturgii a o řečech lidových. Aby liturgie přinesla pravé ovoce, nestačí jenom zachovávat rubrik a liturgických zákonů, ale je hlavně třeba, aby *věřící vědomě a aktivně měli účast na liturgii*. I když duchovní život se nevyčerpává v liturgii - i soukromé modlitby a pobožnosti mají své oprávnění - je nutno, aby soukromé i veřejné projevy zbožnosti byly nesený v duchu liturgickým. Velmi živá, ale v bratrském duchu vedená byla *diskuse o liturgické řeči*. Byly vyzdvíženy přednosti jak latiny, tak jazyků lidových v liturgii. Diskuse vyústila v tužbu, aby liturgická praxe odpovídala katechetické a pastorační úloze Církve, jejímž posláním je služba spáse duší. Byly uváděny důvody mluvící jak ve prospěch latiny, tak jazyků mateřských. Latina má svou staletou tradici, je prvkem jednotícím a svou logickou precizností a právníkou konkrétností je jedinečně schopna pro theologicko-dogmatickou formulaci. Předností lidových jazyků je zase skutečnost, že jejich používání v liturgii věřícím obřad přibližuje a umožňuje jim aktivní účast na obřadech. V liturgickém použití lidových jazyků se jeví i universalita křesťanství, které při zachování si své podstaty přijímá i kulturní hodnoty a tradice jednotlivých národů všech kontinentů a dob. I na osmé generální kongregaci (27. 10.) byla předmětem rozpravy otázka liturgického jazyka a problém umožnění věřícím aktivní účast na liturgii. Bylo zdůrazňováno, že pastorační a didaktický charakter liturgie vyžaduje, aby obřady byly krátké, prosté a srozumitelné. *Přirozený střed liturgie je diecéze a farnost*. První kapitola liturgického schématu pak byla uzavřena na deváté generální kongregaci (29. 10.). Znovu bylo diskutováno o prostředcích k růstu aktivní spoluúčasti věřících na obřadech a mnozí z Otců vyslovili požadavek, aby liturgie byla na theologických fakultách zařazena mezi hlavní předměty, aby se zakládaly diecézní liturgické komise a pastoračně liturgické instituty za spoluúčasti zkušených laiků, zvláště v oboru umění a posvátné hudby.

Druhá kapitola liturgického schématu „*De sacrosancto Eucharistiae mysterio*“ byla předmětem jednání na desáté generální kongregaci (30. 10.). Opět byla zdůrazňována nutnost aktivní účasti věřících na mši svaté a nutnost poznání jednotlivých částí mše sv. Bylo vzpomínáno národů, jímž západní kultura je cizí a jímž je nutno poskytnout liturgické rity odpovídající jejich mentalitě a tradici. Začala také rozprava o přijímání pod obojí a o koncelebraci, která je v užívání nejenom na Východě, ale i na Západě při kněžské ordinaci a biskupském svěcení. Jedenáctá generální kongregace (31. 10.) pak pokračovala v projednávání druhé kapitoly liturgického schématu. Se všeobecným souhlasem byly přijímány návrhy, aby *ve mši svaté bylo dáno více místa četbě Písma svatého* a aby během let věřící poznali poklady bible. Pro kněze větší rozsah biblických čtení bude bohatým pramenem látky pro kázání. Podle názoru Otců přirozenou součástí liturgie je *homilie*, která by měla být krátká, hutná a harmonicky odpovídat modlitbám a liturgické době. Četnými Otcí bylo zdůrazňováno, aby požadované liturgické reformy byly provedeny uvážně, s úctou a ohledem na tradice nejenom národů staré západní kultury, ale i národů ostatních. Protože mše svatá je hostinou obětí, je žádoucí, aby nebylo sv. přijímání věřících oddělováno od mešní oběti. Je záhodno, aby ještě více se vžívala u věřících Missa

recitata, ale zároveň třeba dbát, aby i při sborové mši sv. bylo pamatováno na chvílky ticha a sebrání pro osobní modlitbu a zbožnost.

Po čtyřdenním přerušení v dušičkových dnech pokračovala dvanáctá generální kongregace (5. 11.) v rozhovorech o druhé kapitole liturgického schématu (mysterium Eucharistie). Otcové navrhovali, aby dnešní mešní řád ve své podstatě byl ponechán a novoty byly uskučňovány po pečlivé přípravě a studiu, jak se děje od dob sv. Pia X. Kongregací ritů. V návrzích novot bylo doporučováno zkrácení stupňových modliteb, zavedení homilie, účast věřících při ritu a modlitbách Offeratoria a vložení jména sv. Josefa do mešního kánonu. Někteří Otcové navrhovali, aby modlitby a lekce první části mše sv. se konaly na amboně a druhá část mše sv. byla slavena u oltáře. Bylo navrhováno, aby mše sv. končila požehnáním a propuštěním „*Ita missa est*“. Znovu bylo hovořeno o *koncelebraci* (dnešního dne sloužil mši sv. maronitský biskup Josef Khoury z Tyru v Libanonu s koncelebranty) a *přijímání věřících pod obojí způsobou*. Bylo doporučováno, aby koncelebrace se omezila na kláštery a řádové komunity. Proti přijímání pod obojí způsobou byly uváděny důvody praktické a hygienické. Ve zvláštních případech by však mohlo být dovoleno.

Předmětem jednání třinácté (6. 11.) a čtrnácté (7. 11.) generální kongregace byly *svátosti a svátostiny*. Jednání na obou kongregacích bylo opět nesené duchem pastoračním a snahou, aby svátostné obřady byly co nejsrozumitelnější věřícím a tak co nejvíce přispěly k duchovnímu užítu přijímajících. Bude nutno odstranit leccos z obřadů, co je přínosem pozdějších století a co spíše ztemňuje pravý smysl obřadů. U svatého *křtu* bylo doporučováno zjednodušení některých obřadů a u křtu dospělých doporučováno obnovení katechumenátu nejenom ve výuce, ale i v jednotlivých stupních, jak tomu bylo ve starokřesťanské církvi. Při svátosti *biřmování* byla doporučována obnova křestního slibu. Při křtu i biřmování bylo poukazováno na pravý úkol a odpovědnost kmotrů. Zvláštní pozornost byla věnována *svátosti posledního pomazání*. Protože pojmenování „poslední pomazání“ u mnohých vyvolává představu bezprostřední smrti, bylo navrhováno jiné pojmenování, např. „pomazání nemocných“ nebo „pomazání svatým olejem“. Bylo též navrhováno, aby se pomazání olejem udělovalo jen na čele a na rukou a aby mohlo být udělováno i v méně vážných případech, např. před operací a častěji v těžce, dlouhotrvající chorobě. Při *vyšších svěceních* bylo doporučováno, aby biskup promluvil k lidu v jeho mateřštině. Bude nutno i upravit a obohatit ritus *manželského sňatku*. Zde by měla být dána větší pravomoc biskupským konferencím, aby obřady mohly být upraveny podle místních a lidových zvyků a dbát přitom, aby světská pompa nezastínila posvátný charakter svátosti. Znovu se hovořilo o lidové řeči při posvátných obřadech a nutnosti, aby věřící poznávali krásu a hloubku modliteb při obřadech, zvláště při *liturgii pohřební*, která je pro mnohé nejlubší a mnohdy jediným setkáním se s modlitbami Církve. Diskuse se zúčastnili četní biskupové misijní, kteří poukazovali na zvláštní poměry v misích, kde jsou jiné problémy než na Západě. V misijních zemích byla v době kolonisace jenom povrchně přijata evropská civilisace a osvobození národové se nyní vracejí ke svým tradicím. Mnohé zvyky, např. náboženské tance, jsou u nich výrazem spojení člověka s Bohem. Nemohlo by něco být přijato do liturgie?

Předmětem 4. kapitoly liturgického schématu jsou kněžské hodinky. Jednalo se o nich na patnácté generální kongregaci 9. listopadu. K tematice promluvil 19 Otců, kteří vesměs hodnotili význam breviáře jak pro duchovní život a posvěcení kněží, tak pro činnost pastorační. Breviář je duchovním jednotícím poutem, studnicí útěchy, duchovním pokrmem a oporou jak pro kněze mladé, tak staré a každodenním setkáváním se s biblí a církevními Otcí. Někteří z diskutujících se přimlouvali pro ponechání dnešní struktury breviáře a latinské řeči hodině jako nejhodnější oficiální modlitby všeobecné Církve. Někteří doporučovali zkrácení, aby kněží v duchovní správě se mohli více věnovat apoštolátu.

Bylo však připomínáno, že apoštolát, který by nevy-
růstal z modlitby, by zůstal neplodný a že nejučinnější
modlitbou je ta, která se koná jménem Církve ve společ-
ném spojení všech spolubratří. Byl vznesen požadavek,
aby některé žalmy byly vynechány a bylo dáno více
místa lekcím z Nového zákona. Reformy posledních let
se týkaly více zjednodušení rubrik breviáře než refor-
my officia v jeho složení. Diskuse o 4. kapitole litur-
gického schématu byla uzavřena v sobotu 10. 11. na
šestnácté generální kongregaci námětem některých Otců,
aby bylo uvažováno o event. revizi některých částí textů
breviáře, např. o novém překladu žalmů z původních textů
do srozumitelnější latiny, než je latina klasická a s vět-
ším ohledem na liturgické zvyklosti a tradici Církve.
Pokud by šlo o užívání jiných jazyků v kněžských ho-
dinkách než latinského, šlo by jen o výjimky v mimo-
řádných případech a netýkaly by se modlitby chórové.

Poslední kapitoly liturgického schématu — liturgický
rok, posvátné předměty, posvátná hudba a církevní umě-
ní byly na pořadu jednání sedmnácté (12. 11. a osm-
nácté (13. 11.) generální kongregace. První den bylo
diskutováno o otázce nedělního klidu, která se na celém
světě stává problémem a o *vrácení prvotního křesťan-
ského smyslu adventní a postní době*. Bude třeba hledat
nové cesty pro *postní disciplínu*, která by odpovídala
způsobu moderního života a rozličným životním podmín-
kám v různých částech světa. Bylo jednáno též o *pev-
ném termínu velikonočních svátků*. Otázka vyžaduje ješ-
tě důkladné studium, aby byla v souladu s ostatními
křesťanskými církvemi, zvláště Východu, a byla užit-
kem pro náboženský i občanský život věřících. Liturgic-
ká diskuse byla uzavřena 13. 11. rozhovory o církevním
umění a posvátné hudbě. *Církevní umění* není vázáno na
žádný styl, je však třeba dbát tradice a citění různých
národů. Někteří Otcové doporučovali zřízení církevního
institutu, který by bděl nad spojením skutečného umění
s duchem liturgie. Vedle gregoriánského chorálu, který
zůstává integrální částí liturgie, nesmí se zapomínat
ani na zpěv lidový. V misijních územích je třeba v li-
turgii poskytnout možnost i využití typických prvků
lidového zpěvu. Na zasedání bylo vzneseno i přání po
zjednodušení ritu pontifikální mše svaté.

Na závěr kongregace bylo sděleno, že Svatý Otec vy-
hověl přání četných Otců a rozhodl, aby od 8. prosince
m. r. bylo vloženo do mešního kánonu jméno sv. Josefa.
Zároveň bylo oznámeno uzavření diskuse o liturgickém
schématu a přechod ke schématu o „Pramenech Zjevení“.

Na devatenácté generální kongregaci (14. 11.) ozná-
mil předsedající kardinál Achille Lienart, že náměty
Otců přednesené na generálních kongregacích budou
předány koncilní komisi „De sacra liturgia“, kde budou
zpracovány, vráceny k odhlasování generální komisi a
připraveny ke konečnému odhlasování na veřejném za-
sedání. Při *hlasování* naprostou většinou (2162 ano; 46
ne; 7 hlasů neplatných) bylo v hlavních zásadách li-
turgické schéma přijato. O liturgickém schématu bylo
diskutováno na patnácti generálních kongregacích (od
22. 10. do 13. 11.) a v diskusi promluví 329 řečníků.

Ústřední myšlenkou diskuse o liturgii byla myšlenka
pastorálního charakteru liturgie. Co znamená pastorální
liturgie o tom hovořil 14. 11. na *tiskové konferenci* prof.
Pierre M. Gy OP z Katolického institutu v Paříži. Podá-
vám závěrem svého článku alespoň několik myšlenek
z této tiskové konference, o nichž se domnívám, že bu-
dou zajímat čtenáře DP.

Nebude-li liturgie pastorální, nedosáhne svého cíle.
Pojmem pastorální liturgie se rozumí předně to, že vě-
řící, kteří se liturgie zúčastní, jí musí rozumět a že mají
mít uvědoměnou a aktivní účast na živém shromáždění.
Pak to, že duchovní správce je odpovědný za toto po-
rozumění a za tuto aktivní účast. Ještě nalezneme v ce-
lém světě mnoho kostelů, kde jsou věřící jen „němými
diváky“ a kde se pastýři vůbec nestarají o to, aby po-
skytli věřícím možnost aktivní účasti na liturgii, ačkoli
tato účast podle Pia X. je nepostradatelným pramenem
pravého křesťanského ducha. Dnes, kdy jsou na koncilu
shromážděni biskupové z celého světa, radujeme se z to-
ho, že se setkáváme s tak mnohými mezi nimi, kteří
uskutečnili ve všech světadílech s nadšením pastoračně

liturgický program, který předložil Pius XII., zvláště
v instrukcích z r. 1958. Veliký počet diecézí neslaví již
nedělní mše před „němými diváky“, ale živou liturgii,
s živou účastí všeho křesťanského lidu. Při denních
setkáních s biskupy se zjišťuje, že duch pastorální li-
turgie je částí pastorálního myšlení a že biskupové,
kteří jsou shromážděni na koncilu, dobře vědí, že pasto-
rální liturgie je jedním z podstatných prvků jejich pas-
týřské odpovědnosti a že jsou přesvědčeni o důležitosti
živé liturgie pro všechny křesťany.

Pastýři duší, kteří se starali o to, aby v jejich farnosti
nebo diecézi byla uskutečněna aktivní účast na liturgii,
mohou dosvědčit, že to byl pokrok pro zbožnost, pro
život z víry a modlitby věřících. Ale jsou také zajedno
v tom, že by jejich snahy dosáhly lepších výsledků,
kdyby jim nebránily jisté obtíže v dnešní liturgii. Proto
jsou nutné určité reformy, má-li liturgie rozvinout svou
celou pastorální účinnost. Biskupové netouží snad po
reformách jen ze záliby ve změnách nebo si nepřejí
vrátit se ke starým liturgickým formám proto, že patří
k pokladu tradice, ani kouzlo novoty pro ně není poku-
šením, ale přejí si, aby věřící v liturgii nalézali pravdy
víry a měli dokonalou účast na mši sv. a ostatních svá-
tostech. Liturgie musí vést věřící k poznání slova Bo-
žího a celé víry. To vyjádřil již za doby Lva Vel. laik
Prosper z Akvitanie v často opakované formuli: *Lex
orandi, iex credendi*. Liturgie, která je lex orandi, musí
být pro pokřtěné i lex credendi, účinným poučením ve
víře.

Koncil je příležitostí k poznání, jak je různá pasto-
rální situace, v níž se slaví katolická liturgie. Dnešní
situace je složitější a rozličnější, než tomu bylo třeba
v době koncilu Tridentského, kdy byly sestaveny dnešní
liturgické knihy. Táž liturgie má žít ve víře a vést
k oslavě Boha pokřtěné lidi z Latinské Ameriky, novo-
křesťany z Afriky i Dálného východu a lid z dalších
oblastí. Je proto pochopitelné, že při takové různosti
se pomýšlí na to, aby část odpovědnosti za pastorální
přizpůsobení liturgie byla přenesena na *biskupské kon-
ference*. Na prahu této myšlenky stojí sama Svatá stolice
v důležitém liturgickém dekretu z dubna 1962, v němž
byl reformován rituál křtu dospělých. Tento dekret pře-
náší na biskupské konference celou péči o přeložení
liturgie křtu dospělých i plnou moc, aby samy učinily
určitá přizpůsobení za souhlasu Svaté stolice: „ad con-
ventus episcopales facultas deferatur opportune statuendi
... annuente Sancta Sede.“

Proti změnám, jak je v liturgii zamýšlí koncil, *může
někdo namítat*: Věřící jsou neradi rušení ve své navyklé
zbožnosti a duchovní správce dává raději přednost trpě-
livé výchově než náhlým změnám. To je pravda. Ale
je také nutno počítat s posláním koncilu a s milostmi,
které jsou mu vlastní. Koncil Tridentský např. neodpo-
věděl pouze na pastorální potřeby své doby. Ale obnovil
katolickou duchovní správu na celá staletí. Poslání kon-
cilu není jen v tom, silně sblížit navzájem různé
části Církve, ale je také cestou od dneška k budouc-
nosti. Církve se setkává nejenom se světem dneška, ale
i se světem budoucnosti. Během koncilu proudí něco
z této katolicity Církve v prostoru a času na všechny
farnosti světa. Ve všech farnostech katolického světa
jsou vybízeni pokřtění a jejich pastýři k tomu, aby se
povznegli nad obvyklý okraj svých modliteb a svého
liturgického života, aby Církve se všemi svými údy se
stala schopnou vyhovovat ve velké obnově lidem zítřka
a nabídnout jim — podle slov Páně v evangeliu — mod-
litbu v duchu a pravdě.

Svou konferenci zakončil P. P. Gy úvahou: *Co očeká-
vat od nové liturgické konstituce?* Bude-li koncilem vy-
dána konstituce o liturgii, je si třeba uvědomit, že všech-
na její ustanovení nebude možno provést bezprostředně.
Bude nutno, aby nejdříve komise připravily novou litur-
gickou organizaci, rubriky, popřípadě i překlady. To může
trvat i několik roků. Během této doby by se museli du-
chovní správci cvičit v trpělivosti a kázni a prožívat
ducha liturgie a oživovat jej. Jejich úkolem v této čekací
době bude zavádění aktivní účasti na liturgii tam, kde
to dosud bylo zameškáno.

ThDr. Jan Merell

CO BUDE S LATINOU V NAŠÍ LITURGII?

V posledním čase opět se ozvaly hlasy, které žádají v liturgii lidovou řeč a jako jeden z nejzávažnějších důvodů se uvádí, že v liturgii se užívá tolika jiných jazyků kromě latiny. Alespoň letmo si zopakujme, které jsou to jazyky?

Především se v liturgii sjednocených Řeků na Balkáně, v Asii a Africe užívá *řečtina*, která má charakter VI. a VII. stol. a není to spisovná řeč attická, ale světová řeč helénská, tzv. dialektos koine, jak se vytvořila od dob Alexandra Vel., obohativši se slovy z latiny a z řeči orientálních a se zjednodušenou skladbou. Je to řeč Septuaginty Nového zákona a mnohých řeckých Otců. Této řečtiny s některými částmi v řeči arabské užívají též sjednocení Melchité v Sýrii, v Palestině a Egyptě, příslušníci tzv. ritu byzantského. 2. Dále se v liturgii užívá *starosyrštiny*, kterou chaldejsí křesťané nazývají chaldejsčinou a která stojí nejbližší palestinské aramejštině za časů Krista Pána. Užívá se jí s malými jazykovými rozdíly v západní a východní Sýrii u sjednocených Syřanů — v patriarchátě antiošském pro mešní perikopy s arabštinou a s arabštinou jí též používají katoličtí Maronité v Libanonu, v severní Palestině, na Kypru a v Egyptě a kromě toho starosyrštiny v liturgii užívají sjednocení křesťané chaldejsí v Persii a sjednocení křesťané sv. Tomáše na pobřeží malabarském. 3. Od V. stol. zásluhou Mesropa a Izáka Vel., kteří vytvořili arménskou abecedu, mají svou zvláštní liturgickou řeč i *sjednocení Arménové*, kteří mají od té doby také svůj zvláštní ritus, arci od křižáckých válek jsou v něm některé prvky římské. (O povznesení náboženství a kultu Arménů stará se kongregace Mechitaristů, jež má ve Vídni svůj teologický ústav a dokonce i tiskárnu pro staroarménštinu.) 4. Sjednocení Koptové v Egyptě, používající ritu alexandrijského, užívají při liturgii *koptštiny* s arabskými mešními perikopami. Je to jazyk, který se vyvinul ve III. stol. ze staroegyptštiny a od 16. stol. úplně vytlačil arabštinu. 5. Sjednocení věřící Etiopie používají při své liturgii, kterou slaví ritem alexandrijským, *staroetiopištiny*, která je nejlepším dialektem staré etiopištiny tzv. Gees a užívá se jí pouze v liturgii. 6. Pro nás je nejzajímavější, že kromě latiny největšího rozšíření v liturgii dosáhla *staroslověňština*, kterou přes odpor západníků uvedli do liturgie sv. Cyril a Metoděj. Stalo se tak přes tuhou opozici zejména biskupů německých zvláštním dopisem Jana VIII., jehož základní myšlenky jsou velmi důležité: „Litteras denique Sclavonicas, a Constantino quondam philosopho repertas, quibus Deo laudes debite resonant, iure laudamus, et in eadem lingua Christi Domini praeconia et opera ut enarrentur, iubemus. Neque enim tribus tantum, sed omnibus linguis Dominum laudare auctoritate sacra monemur, quae praecipit dicens: laudate Dominum omnes gentes et collaudate eum omnes populi. Et apostoli repleti Spiritu Sancto locuti sunt omnibus linguis magnalia Dei. Hinc et Paulus caelestis quoque tuba insonat, monens: omnis lingua confiteatur quia Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris. De quibus etiam linguis in prima ad Corinthios epistola satis et manifeste nos admonet quatenus linguis loquentes, ecclesiam Christi aedificemus [I. Cor., XIV 2—6]. Nec sane fidei vel doctrinae aliquod obstat sive missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum evangelium vel lectiones divinas Novi et Veteris Testamenti bene translatas et interpretatas legere aut alia horarum officia omnia psallere, quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebraeam scilicet, Graecam et Latinam, ipse creavit et Latinam, ipse creavit et alias omnes ad laudem et gloriam suam“. Sv. Cyril přeložil do staroslověňštiny také římský ritus a zbytky tohoto překladu jsou zachovány v misálu kyjevském z IX. stol. a je litovat, že tak záhy zemřel a že Svatopluk postavil se proti jeho osiřelému bratru Metodějovi, po jehož smrti papež Štěpán V. rozhodnutí svého předchůdce Jana VIII. mohl zvrátit, aniž se ovšem při tom odvolával na nějaký teologický důvod. Kdyby se byl nenechal oklamat německými misionáři a kdyby byl zůstal sv. Metoděj déle neživ, a kdyby kníže Svatopluk nebyl tak neprozíravý, patrně by se u nás dodnes všude

sloužilo staroslověňsky, a nejen u nás, ale i v Polsku a v celé početné rodině slovanských národů. Ale tak staroslověňštiny se dnes užívá jednak v ritu byzantském, a to s písmem cyrilským jen např. u Srbů a Bulharů a v ritu římském s písmem hlaholským pouze na některých místech Chorvatska, Přímoří a Dalmácie a u nás od r. 1920 toliko o určitých dnech (o svátku sv. Cyrila a Metoděje, sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Prokopa, sv. Jana Nep.), a to jen na některých místech (na Velehradě, na Sázavě, na Vyšehradě, v kapli sv. Václava a u hrobu sv. Jana Nep. u sv. Víta, ve Staré Boleslavi a na Sv. Hoře u Příbrami). V CM roce bude toto privilegium možná — a dej to Bůh — rozšířeno.

7. Arabsky mluvícím katolíkům, rozptýleným v Persii a Arménii, kteří používají ritu římského, a v patriarchátě antiošském, kdež používají ritu byzantského, byla v 1. pol. VII. stol. jako liturgická řeč povolena *živá arabšтина* a od poloviny 17. stol. 8. zatlačila v ortodoxní církvi v Rumunsku staroslověňštinu *živá rumunšтина* a byla ponechána těm, kteří se později sjednotili s Církví. 9. V omezené míře, totiž jen v breviáři (při mši sv. se užívá téměř výhradně latiny) byla do liturgie povolena též *živá gruzinšтина* a 10. konečně dlužno poznamenat, že pro některé části liturgie povolil Lev XIII. černohorským věřícím zmodernizovanou staroslověňštinu, tzv. *graždanku* a v západogótském Španělsku byla od IV. do VI. stol. liturgickou řečí góština.

Po této letmé rekapitulaci liturgických jazyků každý rázem vidí, že všechny tyto země (až na Španělsko v minulosti), kde se užívá v liturgii jiných řečí než latiny, leží na východ od Říma a všechny tyto řeči jsou řeči orientální a kdybychom mohli přesně spočítat všechny sjednocené věřící, kteří neužívají v liturgii latiny, bylo by jich proti těm, kteří latinu v liturgii mají, stěží 3 %. Jak bylo řečeno, bylo by to bývalo jiné, kdyby byl býval sv. Cyril a Metoděj déle neživ, kteří — věrní východním tradicím — začali ihned překládat nejen bibli, ale také liturgii (a z toho důvodu vytvořili slovanskou abecedu), ale dnes musíme prostě vzít na vědomí takovou skutečnost, jaká se během staletí vytvořila a ve které žijeme. Ono sice teoreticky stále platí to, co řekl alexandrijský kněz Origenes: „Řekové užívají slov řeckých, Římané latinských a ostatní národové prosí a chválí Boha ve svých řečech. Poněvadž Bůh je tvůrcem všech jazyků, smilovává se nad těmi, kteří Ho prosí v tolika rozličných jazycích, jako kdyby prosili řečí jedinou. Není jako lidé, kteří znají řeč jednu, barbarskou neb řeckou, nedají si vůbec práci s těmi, kteří mluví jinak než oni,“ ale těžko lze doufat, že by problém lidového jazyka na Západě II. vatikánský koncil dořešil a uzavřel. Je dosti bolestné konstatovat, že Církev dosti často nechala heretikům výhradní právo používat čistě lidových metod a že nebyla dostatečně napodobována smělost sv. Ambrože, který bojoval proti ariánům jejich vlastní metodou, když zavedl lidové zpěvy do slavení liturgie, ale novověcí bludaři dívali se také už podstatně jinak na svátosti a zvláště na mši sv., vše zploštili takřka na úroveň kázání, a tak i když západní Církev v oboru liturgického jazyka je daleka oné přísnosti, jak se někomu na první pohled zdá, přece udělali v současné době do užívání latiny v liturgii na Západě podstatný průlom, není věc tak jednoduchá. — A když se našim církv. provinciím dekretem posv. kongregace obřadů z 21. 5. 1920 dostalo značných výsad o užívání češtiny při liturgii, bylo jich na 100 % využito? — Bylo to z posledních volání prof. dr. Kadlece, než zemřel, abychom tyto výhody v D: P. připomenuli, aby nebyly zapomenuty a tak abychom je nepozbyli. Které jsou to výsady?

1. Při zpívané mši sv. možno opakovat (iterare) zpěv epistol a evangelia — i když po evangelii kázání ne následuje. 2. Při udělení svátosti křtu a při sňatku mohou se dávat kmotrům a snoubencům otázky toliko česky a rovněž připomínky při těchto obřadech smějí se opakovat v českém jazyku. 3. Při pohřbech je dovoleno používat pouze jazyka českého. 4. Při průvozech na sv. Marka a o dnech Křížových, dále o Božím Těle je do-

voleno modlit se litanie a příslušné modlitby v jazyku českém, jestliže „periculum perversionis populi id exegit“. O páté výsadě pro naše církevní provincie, totiž o možnosti celebrace mše sv. staroslověnské, už byla řeč výše. Kolik kněží u nás používalo první výsady? — Byli to, jak se říká, bílé vrány [zato ale říkají česky: Ecce agnus Dei a Corpus Domini J. Chr., což se ani při tiché mši sv. nemá dělat!], a přece sotva lze říci, že by tím

účast na mši sv. umenšovali. Mše sv. je především obět, a to jediná obět Nového zákona, a proto to nejdůležitější při ní je *obětní úkon* a nikoli slovo! Mši sv. nelze zploštit na pouhou modlitbu nebo ji postavit pouze na úroveň kázání, a jestliže kněžstvo v duchu instrukcí Triidentského koncilu dovedlo mši sv. věřícím vyložit, věřící vždy byli na ní rádi přítomni.

ThDr. Jaroslav Kouřil

PODUNAJSKÉ LITURGIE PŘEDCYRILOMETODĚJSKÉ

Kdybychom si nakreslili mapu, která by nám zachytila územní rozšíření jednotlivých liturgií před osmým stoletím, dostali bychom obraz velice pestrý. Pokusme se popsat si tuto pestrou mosaiku, která pokrývala celou Evropu, pokud byla křesťanská.

Omezíme-li se na liturgie typu západního, zjistíme tři mohutné komplexy, které před osmým stoletím ovládaly Evropu. Byla to liturgie římská, ambrosiánská a galikánská. Jejich oblast zaujímal široký prostor od dřívější Galie až po jižní Itálii. Liturgie italské jsou nejvíce prozkoumány, je z nich uchováno nejvíce památek, a proto nám také vyniká více než kdekoli jinde velická pestrost a také odlišnost jednotlivých místních liturgií. Proto nás nemůže překvapit, že kraje na jih od oblastí, kterou měla obsazena liturgie města Říma, zaujímaly liturgie jihoitalské, které vykazují vliv liturgií východních. Právě tak severovýchodní Itálie měla svérázné liturgie, zejména liturgii ravenenskou a akvilejskou. Měly leckteré styčné body se sousední liturgií ambrosiánskou a liturgie akvilejská se dotýkala na východě liturgií starého Ilyrika, působící na jeho liturgie a vstřebávající jeho vlivy.

Jestliže se nám poměrně malá Itálie jeví jako domov mnoha místních liturgií, pak by asi nebylo správné domnívat se, že rozsáhlé území staré Galie a později říše Francké v době před Pipinem a Karlem Velikým mělo jedinou a jednotnou liturgii.

Vždyť právě jakási chaotičnost galských liturgií byla důvodem k zavedení liturgie římské. Přece však máme před sebou značně rozsáhlé území, které bylo několik století domovem liturgie galikánské. Toto rozsáhlé území hraničí na jihozápadě na území liturgií mozarabských a na severozápadě na liturgicky neobyčejně pestré, zajímavé a starobylé liturgie britských ostrovů.

Tato skupina irských a britských liturgií by pro nás mnoho neznamenal, kdyby v době putování iroskotských mnichů nebyly prvky těchto liturgií přineseny do střední Evropy a nevykonávaly zde svůj vliv na domácí liturgie. Známý historik liturgie A. Baumstark ukazuje na zajímavou dobu. Zmiňuje se o liturgické oblasti na britských ostrovech a podotýká, že obdobná pestrá liturgická oblast ležela i na jihovýchodě Evropy a myslí tím na Panonii a na oblast Ilyrika, na tu část Evropy, kterou můžeme nazvat středním Podunajím a jež byla dějištěm práce misie cyrilometodějské a jejich pokračovatelů.

Bylo to území s velmi starobyklou křesťanskou tradicí. Prof. dr. Josef Cibulka ve své knize *Velkomoravský kostel v Modré* (Praha 1958) se podrobně obírá rozšířením křesťanství v Podunají a ukazuje, jak už v pátém století stýkal se na Dunaji římský živel s germánskými kmeny. Mezi nimi uvádí zejména ariánské (tedy křesťanské) Rugy, kteří sídlili na hranicích pobřežní Retie, tedy na levém břehu Dunaje v dnešních Dolních Rakousích a na jižní Moravě snad až k Brnu.

V kapitole VII., v níž se prof. Cibulka obírá Slovany v Panonii a jejich pokřesťaněním, mluví o četných kmelech, které se vystřídaly na širokém území mezi rakouskými horami a Karpaty a na jih až do Thrákie.

Některé z těchto kmenů přijaly křesťanství už koncem čtvrtého století, jiné v pátém století. Ani vpádem Hunů, mezi něž dokonce křesťanství částečně proniklo, ani panstvím Avarů nebylo vymýceno křesťanství v Panonii a v Ilyriku. Církevní tato oblast náležela západnímu — římskému — patriarchátu. Tato příslušnost se stále posilovala, i když už v první polovině pátého století byly východní části Panonie přičleněny k východnímu Ilyriku a dostaly se pod vliv Byzance. Ovšem povědomí přiná-

ležitosti Dalmácie a ostatních západnějších částí Ilyrika k západu, zejména k Akvileji, trvalo. Tyto části byly až v době pontifikátu Řehoře III. (731–741) odtrženy od západního patriarchátu ediktem Lva Isaurského, ale boj o jurisdikci nad těmito územími trval dále a obnovoval se na různých polích.

Pochopíme snadno, že rozsáhlé území podle Dunaje bylo liturgicky velmi svérázné. Bylo-li na těchto územích nebo na jejich části křesťanství — ať už ariánské nebo katolické — mělo i svou liturgii. Liturgicky ovšem toto území je jen nepatrně prozkoumáno a znalosti o liturgických poměrech v těchto oblastech jsou malé. A přece liturgie těchto krajů byly kadlubem, v nichž se vytvářel náš kulturní poklad — slovanská liturgie cyrilometodějská. Nemohu se odvážit tvrdit, že by tento skromný článek mohl vyřešit otázku podunajských liturgií, je spíš jen nadhozením otázky a otevřením problému. Jde o mnoho otázek, které se pokoušel řešit mnozí liturgisté. Věci se dotýká např. A. Baumstark; G. Morin mluví o zajímavých liturgiích „mezi Milánem a Cařihradem“ a dodává, že sotva kdy bude možno se pokusit o jejich rekonstrukci.

A přece liturgie zde zcela určitě byly. Kard. G. Mercati uveřejnil v knize *Antiche reliquie liturgiche* (Roma 1902) úryvky z liturgie, již objevil ve spise anonymního Ariána a soudí — myslím, že právem — že jde o zlomek liturgie z Podunají. Přetiskuje zde dva zlomky preface. Tyto preface se blíží galikánským kontestacím a lze je připodobnit i východním anaforám. Je zajímavé, že tyto zlomky dýší stejným duchem jako preface v Kyjevských listech a zejména rozjímavá preface Vídeňských listů. Nadpisy v Mercatiho zlomech rozhodně se blíží spíše leonianu nebo k ambrosiánským pramenům než ke klasické liturgii římské.

M. Gatterer opíraje se o mínění jiných liturgiků soudí, že tzv. evangeliář sv. Korbiniana, který zachycuje celkem neznámý perikopální systém a pochází asi ze sedmého století, náleží k podunajským liturgiím. Zjistili jsme už dosti širokým srovnáváním, že tento evangeliář má styčné body s kalendářovým zlomkem hlholských Pražských zlomků. Tímto zjištěním se nám dostává do dotyku prastarých podunajských liturgií další důležitá památka slovanské liturgie cyrilometodějské.

Nesmíme si ovšem liturgický obraz staré Panonie, Ilyrika a celého širokého Podunají příliš zjednodušovat. Do jihozápadní části tohoto území vnikají vlivy akvilejské. Objevuje se zde liturgie sv. Petra v rouše řeckém a později také slovanském.

Po přiklonění této oblasti k jurisdikci východního patriarchátu není možno přehlédnout vliv významných východních center zbožnosti, z nichž je třeba jmenovat především Jeruzalém. Odtud se šířily anafory, jež tradice uváděla do souvislosti i s „bratrem Páně“ — sv. Jakubem. Svou úlohu v této výměně hrála i ilýrská metropole Soluň, jež zprostředkovala východní vlivy dále směrem severozápadním.

Pronikání jednotlivých vlivů ovlivňovalo zde liturgickou tvorbu, jež charakterizovala přepestré kulturní i etnické prostředí. Je málo památek tohoto kvasu, neboť na poli liturgickém byly vymýceny jednak liturgie římskou, jednak liturgie byzantskou, a to každou na svém území. Nicméně tento vývoj ovlivnil vznik a vývoj slovanské liturgie cyrilometodějské a proto mu musíme věnovat pozornost, i když nemůžeme zdaleka své znalosti prohlásit za úplné a své zkoumání za uzavřené.

ThDr. Ladislav Pokorný

Z DĚJIN ÚCTY SLOVANSKÝCH APOŠTOLŮ

Náboženská úcta sv. Cyrila (+869 v Římě) a jeho bratra a věrného spolupracovníka a pokračovatele sv. Metoděje (+885) má i u nás prastaré kořeny, sahající až do údobí po pádu Velkomoravské říše. Starším kultu sv. Metoděje je ovšem kult jeho bratra Konstantina, řeckým jménem Cyrila. Cyrilův „Život“ z konce 9. století, tzv. panonská svatocyrilská legenda vypráví, že světec byl po své smrti dne 14. února 869 na přání svého bratra a průvodce pochován v římském kostele sv. papeže Klimenta. Původně mu byl za místo posledního odpočinku určen kostel svatopetrský. Podle „Života“ se začaly u jeho hrobu „dít zázraky a Římané vidouce je, tím horlivěji se oddali uctívání jeho svatosti. I namalovali jeho obraz nad hrobem a jali se svítit nad ním ve dne v noci, chválíce Boha, jenž takto oslavuje ty, kteří ho velebí...“ I „Uspenir Cyrilovo“ (Krátký život Cyrilův), jakož i římská svatocyrilská legenda hovoří o uzdraveních, popř. zázracích, k nimž docházelo na římském Cyrilově hrobě.

Náhrobní obraz sv. Cyrila se zachoval do našich dnů. Představuje soukromý Kristův soud nad Cyrilovou duší. Mrtvý mnich je na obraze chráněn přímlovami archandělů Michala a Gabriela, dále sv. papeže Klimenta a sv. apoštola Ondřeje (ochránce Řeků a Cyrilova předchůdce v misijním působení na jižní Rusi), jakož i mešní obětí svého bratra Metoděje.

Bezpečným dokladem o tom, že se Cyrilova úcta neomezila jen na Věčné město, ale byla vlastní i jeho žákům a následovníkům, jsou vedle citovaného již „Života“ a „prologů“ (mešní legendy) i *hlaholská officia*, zachovaná v odlišných verzích v rukopisných charvátských brevířích z 15. století.

Tato officia určená pro 14. únor (úmrtní den sv. Cyrila) oslavují oba soluňské bratry, a to jak ve verzi lublaňské, tak i v novljanské, která nadto vzpomíná též sv. Valentina, na jehož svátek 14. února připadalo Cyrilovo úmrtí. Přece se zdají svědčit některé okolnosti pro mínění, že původně obě verze (jistě však lublaňská) byly určeny jen pro sv. Cyrila. Tak např. jeho úctě jsou věnovány oba starobylé lublaňské hymny, v nichž se cituje starší Pochvala sv. Cyrila; z hlav 14. a 15. známé již svatocyrilské „panonské“ legendy jsou dále převzaty lekce nokturnů lublaňské verze. Táž starobylá legenda byla použita i v novljanském officiu. Ježto však responsoria, antifony a modlitby obou „služeb“ velebí oba soluňské bratry, zdá se pravděpodobným, že k úpravě staršího cyrilského officia a k jeho rozšíření i na Metoděje došlo velmi záhy.

Třebaže jsou officia uchovaná až v pozdních rukopisech, má se v literatuře většinou za to, že jejich vznik spadá do doby značně starší, do 10. neb 11. století. ([J. Vašica.) Obsah officí poskytuje nám však i možnost určit, kde officia byla patrně sestavena. Na *český původ* lublaňského officia ukazuje chvála sv. Cyrila v prvním z hymnů, že „národu českému (českomoy plk'oy) tebou osvěta rozbleskla“, jakož i zmínka jedné z antifon, že oba bratři „učili a křtili národy české (narodi českie)“. V první lekci novljanské služby se praví, že „přišel blažený Kyrill v zemi českou“. Zmínka o národech českých (množné číslo) připouští snad i výklad, že officium známé z lublaňského rukopisu vzniklo už někdy před r. 995, kdy teprve pád libického knížectví umožnil politické sjednocení české země.

Z Čech, kde až do pádu staroslovanské Sázavy na sklonku 11. století ve větším či menším rozsahu za přispění vládnoucích Přemyslovců pokračovala cyrilometodějská misie od Bořivojevých dob ve své činnosti, pronikla officia do *Chorvatska*, avšak kdy se tak stalo, nelze určit. Osud knih staroslovanského kláštera sázavského („knihy jazyka jejich byly nadobro zničeny a rozptýleny

a už nikdy nebudou v tomto klášteře čítány“, jak praví ve 12. století jménem neznámý sázavský mnich v sázavské verzi Kosmovy kroniky České) nám znemožňuje posoudit, zda a v jaké míře žil cyrilometodějský kult na Sázavě. Třebaže ostatky soluňských bratří nejsou uváděny mezi těmi, které ve dnech 14. až 18. října 1094 ukládal do oltářů Božetěchova sázavského kostela pražský biskup Kosmas, nelze z toho usuzovat, že neexistovala na Sázavě náboženská úcta sv. bratří. Spíše si dlužno povšimnout toho, že ve výpočtu světců, jejichž ostatky r. 1094 přišly do sázavských oltářů, je uváděn mj. také sv. papež Kliment, tolik blízký soluňským bratřím; na styky s Rusí, kde žilo dílo soluňských bratří dále — ovšemže ve východní formě — ukazují ostatky tanních mučedníků, sv. Glěba a jeho druha, ukládané rovněž do jednoho ze sázavských oltářů.

V *latinských bohoslužebných knihách a kalendářích*, jež se do našich časů zachovaly od 2. poloviny 11. století, není až do sklonku 14. století zmínky o soluňských bratřích a jejich úmrtní dny úplně zmizely z paměti našich předků. Avšak nebylo přece soluňských bratří nikdy u nás úplně zapomenuto, i když vědomosti předků o jejich životě a díle, jakož i o Velké Moravě vůbec byly velmi chabé. V této souvislosti uvedme, že pro *mnicha Kristiána* a pro autory dalších latinských děl, které s jeho svatováclavskou a svatoludmilskou legendou tak či onak souvisí a jež vesměs můžeme počítat mezi příznivce či přívržence staroslovanské liturgie římského obřadu, jsou Cyril a Metod *blahoslavení, popř. světcí*; to platí i pro „Život sv. Prokopa“.

Pražský kapitulní děkan Kosmas (+1125) při zmínce o křtu prvního českého křesťanského knížete Bořivoje I. označuje „biskupa moravského“ Metoděje jako *ctihodného*, avšak — pokud jde o počátky křesťanství v zemi — poukazuje na starší spisy. Třebaže pro Moravu postrádáme obdobné dílo, jaké pro Čechy ve své trojdílné kronice zpracoval pražský kapitulní děkan, je možno považovat na některé okolnosti z historického hlediska zajímavé: O zvláštním „moravském biskupství“ máme zprávu k r. 976 a opět pro počátek 11. století (Vracen); k trvalé obnově tohoto biskupství se sídlem v Olomouci došlo za vlády Vratislava II. *První* olomoucký biskup Jan I. (1063—1085) je v nekrologu olomouckého breviářového kalendáře z r. 1137 označen však jako *třetí*: za jeho předchůdce byli zřejmě považováni — jak z pozdějších olomouckých záznamů (1263) vysvitá — „arcibiskupové“ Cyril a Metoděj. Ježto jejich úmrtní dny nebyly v době biskupa Jindřicha Zdíka už známy, nemohli být v nekrologu biskupů jmény uváděni (K. Doskočil). Jako zajímavost budiž poznamenáno, že Janův současník, olomoucký úředník kníže Oto I. (1061) dal staršímu svému synovi křestní jméno po někdejším velkomoravském králi Svatoplukovi a teprve syn druhý dostal křestní jméno otcovo a že emblém nalézající se na moravských mincích Břetislava I. je určován některými badateli jako „koruna králů moravských“.

Týž kníže Břetislav I. opatřil jeden z moravských denárů jménem sv. Klimenta. (P. Radoměřský.) I u Kosmy ještě běžné označování Moravy jako království ukazuje, že na dobu velkomoravskou zapomenuto nebylo.

Nového oživení se dostalo starým tradicím v 13. století, kdy se Čechy staly natrvalo královstvím. V 3. desetiletí tohoto století byl založen známý cisterciácký klášter na *Velehradě*. V 2. polovině 13. století jsou v olomouckých kapitulních rukopisech soluňští bratři výslovně nazýváni velehradskými biskupy, a to „otec a pán“ Metoděj v rukopisu svatoludmilské legendy „Factum“ a Cyril v rukopisu starobylé legendy svatoprokopské. O skutečnost, že na Moravě sídlili arcibiskupové již dříve, opírá r. 1268 král Přemysl II. svou žádost v Římě, aby olomoucké biskupství bylo povýšeno na arcibiskupství; tomuto arcibiskupství měly být podřízeny země, jichž hodlal král dobýt při svém vojenském tažení proti „pohanům“. (Pokračování)

Dr. Václav Ryneš

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ

4. Prelogicko-intelektuální výklad magie.

V Německu zahájil útok na animistickou teorii Th. Preuss pojednáním „Der Ursprung der Religion und Kunst“ (I, Globus sv. 96, roč. 1904, II, ib. sv. 97, roč. 1905). Tam předpokládá pro stupeň, kdy „vznikající člověk“ přestal být živočichem, ovládaným jen pudy, jakousi „prahloupost“, pramen ustavičných omylů, které člověka v boji o bytí jen proto nezničily, že mu zůstal instinkt a napodobování přírody. Z těchto zdrojů autor odvozuje magii a v ní vidí kořeny řeči, modlitby a náboženství, zobrazování, tance, dramatických her a veškerého umění, ba celé sociální kultury (I, 376; II, 419, 381 n, 397 n, 414 nn).

Z této teorie ob stojí pouze *preanimismus* kouzla a náboženství, jejich časová priorita před animismem. Tance přírodních národů, zvláště lovecké, rolnické a bojové, mají sice povahu magickou, ale Preuss je mylně odvozuje z rytmu společných prací, neboť u vlastních primitivů, na stupni sběračství a nižšího lovu, takových rytmických společných prací nebylo. A z pouhé prahlouposti jako negativní vlastnosti nemohlo vzniknout nic pozitivního, tož ani kouzlo a náboženství. Zato však kauzalita magická předpokládá znalost příčinnosti přirozené, skutečné, ale od té zase nevede přímá cesta magii a v ní zase vidí kořeny řeči, modlitby a náboženství, UGI I, 523 nn). Konečně používá-li Preuss k podepření své teorie převážně příkladů z mytologie mexické, která je již plodem složitějšího vývoje, o původu náboženství a magie z ní ne plyne nic. (Týž, UWR 121 n.)

Ve spise „Die geistige Kultur der Naturvölker“ (1923) Preuss již kolísá mezi hlediskem intelektuálním a emocionálním: magické představy primitivů nejsou prý důsledkem zvláštního způsobu jejich myšlení, nýbrž stáleho duševního napětí ve snaze uhájít život (9). Přece však jejich vjemy a představy se liší od našeho způsobu myšlení tím, že jsou spíše „komplexní“ nebo „kolektivní“ v tom smyslu, že chápou dříve celek než jednotlivosti (např. denní a noční oblohu dříve než nebeská tělesa), a právě těmito představami autor vysvětluje, podobně jako Lévy-Bruhl, jejich magické spojitosti: část následuje celek, podobnost stačí k úplnému ztotožnění, sen rovná se skutečnosti (9 nn). Na rozdíl od Bergsonova pojetí představa životní a kouzelné síly zde není pramenem víry v magii, nýbrž důsledkem: je to jen pojmový výraz životních projevů věcí, které se osvědčily magickými účinky (19 n). Zato, jako později Bergson, autor nachází prvopochátky náboženských představ v zosobněných magických silách a jevech, tedy v „neurčitých osobnostech“ démonicko-božských, utvářených jednak podle vzoru přírodních předmětů (*božstva druhová*), jednak podle osobních potřeb člověka (*božstva funkční*, 39 nn). Přes některé opravy dřívějších názorů autor setrvává v názoru, že magie byla předchůdkyní náboženství (36), zároveň však přiznává, že citová dispozice spolu s kauzální a personifikační tendencí mohla být i sebestatnějšímu lidstvu dostatečnou základnou pro vznik náboženství (34 n).

Na Preussův *preanimismus* magie navazuje A. Vierkandt studií „Die Anfänge der Religion und Aubererei“ (Globus sv. 92, roč. 1907), ba dokazuje, že animistická víra v působení duše na vzdálenost a obavy z vlivu mrtvých již předpokládají přesvědčení o magické síle (43, 83 n), ale na rozdíl od Preusse neklade magii ke kořenům kultury, nýbrž až na konec dlouhého vývoje (22, 40 n). U počátků magie tuší „výrazové pohyby“ jako projevy citového vzrušení, na dalším stupni pak analogické úkony, které byly arci nepřiměřené účelu, a tedy magické (22, 41).

Schmidt ve své kritice uznává, že Vierkandtovy úvahy nemálo přispěly k pochopení vzniku magie a oceňuje jeho zásluhu, že první zřetelně rozlišil *kouzlo* „*blízké*“ od „*vzdáleného*“ a dokázal, že „*blízké*“ kouzlo je původnější jako přechodní formu mezi nimi zavedl pojem kouzla „*počátečního*“, které však lze vhodněji nazvat kouzlem *náznačným*, neboť se jím rozumí ztotožnění počátečního úmyslu s hotovým činem (41 n), např. vztažením ruky — přenesení věci žádoucím směrem, vystře-

lení šípu — zasažení cíle (Schmidt, UGI I, 547 nn; UWR 122).

Právě-li však Vierkandt, že kořeny náboženství spočívají jednak v kouzlu, jednak ve víře v duchy (61 nn), dlužno namítnout: jestliže stupeň magie předcházelo období přirozené kauzality, pre-magické, profánní, nestačilo již tehdy kauzální myšlení člověka spolu se schopností zosobňovat k utvoření náboženských představ? Ovšem netřeba popírat, že animismus přesným rozlišením těla a duše vsutku přispěl i k vytříbení náboženských představ, k pojmu duchových bytostí.

5. Kolektivně voluntární výklad magie.

Na rozdíl od uvedených autorů francouzští badatelé ze sociologické školy E. Durkheima nacházejí prameny magie a náboženství v citovém vzrušení pravěkých lidí, a to celých skupin.

Náleží sem především společná práce H. Huberta a M. Mausse, „Esquisse d'une Théorie générale de la Magie“ (L'Année Sociologique VII [1902–03], vyd. 1904). Je to souhrn všeho, co bylo do té doby o magii známo, a vysvětluje mnoho i z teorie Bergsonovy. Autoři vycházejí z rozporu, který se jim jeví mezi magií jako něčím tajným, soukromým, zakázaným a směřujícím jen k zájmům jednotlivců (magickým nazývají „každý obřad“, který není součástí organizovaného kultu“, l. c. 19), a mezi náboženstvím, jehož úkony jsou veřejné a závazné, přece však shledávají i v základech magie pojem, blízký náboženskému pojmu „svatého“ (*sacré*), pojem *magické síly*. To je prý klíč, který vysvětluje, co magickým úkonům dodává účinnosti a je i původnější než animistický pojem duše (l. c. 101 nn). Obdobou této síly je „mana“, vlastní působivost věcí, která zesiluje pouhou mechanickou účinností; je to něco na hranicích přirozena a nadpřirozena, něco nadsmyslového, od světa odlišného a přece světu imanentního, nezvážitelného a vše pronikajícího jako éter, co se vymyká experimentu, ale je předmětem posvátné úcty a působí, že osoby a věci, jimž se sdílí, jsou *tabu*. Je to pojem téhož druhu jako „svaté“ a tedy společný magii i náboženství, dílo kolektivních afektů, vytvořené tlakem společného citění, potřeb, přání a víry celé sociální skupiny (109, 126 n), ba vůbec první projev kolektivního myšlení (146)! Z tohoto společného pramene vyvinulo se různými směry náboženství i magie.

Tato teorie první rozpoznala rozhodující úlohu citové složky u zdrojů magických představ a spolu pochopila význam sociálního prostředí, nálady kolektivu pro uplatnění magických vlivů. Právě-li však, že v magii zrovna tak jako v náboženství jednotlivci neusuzují, nanejvýš podvědomě, že se tu nepřipouští iniciativa jednotlivců (73, 89), přehlíží, že bez jednotlivců by nebylo ani kolektivu a že i v myšlení a citění společnosti hrají rozhodující úlohu vůdčí osobnosti jednotlivců (srv. Schmidt, UGI I, 517 n).

Druhým choulostivým bodem je představa tajemné *mana-síly* jako společného základu magie i náboženství (také G. van Leeuw činí tento pojem východiskem své fenomenologie náboženství: Religion in Essence and Manifestation, 1938, 23 nn). Výsledek etnologických výzkumů totiž nasvědčuje, že „taková všeobecná čarovná síla neexistuje u žádného národa“ (Schmidt, UWR 154). Dalším nedostatkem studie bylo opomenutí vědeckých dokladů, prý z nedostatku místa. Místo slibovaného druhého vydání, doloženého poznámkami, vydal však Mauss k podepření teorie samostatnou práci „L'Origine des Pouvoirs magiques dans les Sociétés Australiennes“ (1904, znova v Hubert-Mauss, Mélanges d'Histoire des Religions, 1909, 131–187). Leč autor dokládá teorii etnografickými fakty z oblasti středních a severních australských kmenů (Mélanges 134) jako „homogenní masy primitivů, které jsou tam poměrně nejmladší a daleko již ne primitivní. Etnologicky nejstarší kmeny sídlily totiž na jihovýchodě Austrálie (viz H. Tischmann, Australien, Die Grosse Völkerkunde III, 1939, 3, 6, 8. Schmidt, UGI I, 520 n). To činí teorii nejvýš pochybnou.

O středoaustralské kmeny opřel své dílo „Les Formes élémentaires de la vie religieuse. Le Système totémique

en Australie“ [1912; cituji 3. vyd. 1937] sám zakladatel sociologické školy E. Durkheim. Na rozdíl od Huberta a Mause nepokládá magii za jev tak vyložený kolektivní jako náboženství [61 n], které neexistuje bez „církve“. Hledá však náboženství, vlastně kolektivní kult, „nejprimitivnější, jaké známe [1], a nachází je v *totemismu* australských kmenů, které považuje za stejnorodé a za tvůrce nejstaršího typu kultury, organizaci jejich totemových klanů pak za nejprimitivnější, jakou známe [239]. Totemistický kult je prý povahy náboženské, neboť odpovídá autorovu kritériu náboženství, že totiž dělí věci na posvátné a profánní [50 n]. Společným principem posvátnosti totemistických prvků, tj. totemového znaku, zvířete nebo rostliny i členů klanu, je anonymní a neosobní síla, na níž mají všechny tyto prvky, byť nestejnou měrou, účast jako individualizované formy tohoto principu [286]. Tato fluidická síla je životním principem věcí a *totem* je právě prostředkem, jenž člena klanu spojuje s tímto zdrojem energie [269 nn]. U pramenů náboženství nebyla tedy představa určité, osobní bytosti, nýbrž mystická, mlhavá *mana-síla*, ve věcech rozptýlená, kterou Hubert-Mauss předpokládá v základech magie. Bůh totemismu je vlastně sám *klan*, hypostazovaný v totemovém zvířeti či rostlině [295]: „bůh je pouze obrazným výrazem společnosti“, je to sama společnost, která vlivem „sociálního tlaku“ ve chvíli exaltace, citového vzrušení (*effervescence*) se stává sociální mocí, jež se povznáší sama nad sebe a tak tvoří božstvo [301, 305, 313, 323]. Ačkoli *mana-síla*, kterou autor činí principem pranáboženství a vůbec sociálního života, má zřejmě povahu magickou, je nápadné, že nedává magii a náboženství plynouti z tohoto zdroje, nýbrž naznačuje, že magie se zrodila teprve v náboženství [516 nn].

Durkheimův spis vyvolal nemalou pozornost. Jeho přínosem bylo zjištění úzké souvislosti mezi totemismem a představou kouzelné síly. O jednotlivých bodech jeho argumentace platí ovšem, co jsme řekli k obdobným bodům teorie Hubert-Maussovy. Jako náboženství není záležitostí jen kolektivní, tak ani totemistický kolektiv není povahy ryze náboženské. A spojovat totemismus, dokonce u středoaustralských kmenů, s počátky nábožen-

ství, ba celé kultury, je hrubý anachronismus (viz O. Balcar, *Prameny náboženství*, 1948, 167 n, 200 nn).

L. Lévy-Bruhla, autora řady spisů o mentalitě primitivů (*Les Fonctions mentales dans les Sociétés inférieures*, 1910; *La Mentalité primitive*, 1922; *L'âme primitive*, 1927, a jj.), mohli bychom pro jeho teorii o *prelogickém* myšlení primitivů připojit k Preussově domněnce o „prahluposti“ pravěkého člověka, přece však jej řadíme k směru voluntárnímu, neboť podle Lévy-Bruhla je myšlení primitivů určováno po stránce obsahové výlučně myšlením sociální skupiny, po stránce metodické pak citovými participacemi, které prý sdružují představy ne podle objektivních znaků, nýbrž podle jakýchsi „mystických“ „vztahů. Primitiv prý „nerozlišuje mezi smyslovou skutečností a mezi tím, co je za ní. Žije vpravdě s neviditelnými duchy a nehmateľnými silami. Tyto skutečnosti jsou mu nejdůležitější“ (MP 14). Jeho mysl ovládají představy i kauzalita povahy magické: přirozené příčiny nemají u něho účinnosti, takže nic nepodniká bez kouzel (ib. 451, 531). Téměř stejným způsobem popisuje mentalitu primitivů jako výlučně kolektivní a magickou Th. W. Danzel v uvedených spisech. Lévy-Bruhl sice mluví o představách magických jako „mystických“, vztahujících se k „silám, působnostem a činnostem smyslu nepřístupným, a přece skutečným“, nicméně tuto magickou základnu nedůsledně pokládá teprve za předstupeň náboženství v pravém smyslu. Nelze mu upřít upřímnou snahu o pochopení svérázné mentality primitivů, dlužno však vytknout: 1. nejasný pojem primitivů, k nimž se původně odvážil počítat i národy tak složitých kultur jako Malajce, Čiňany a Japonce! — 2. Mylný předpoklad, že totemistická organizace byla východiskem veškerého vývoje lidské společnosti a kultury. — 3. Skutečnost nasvědčuje, že myšlení primitivních a přírodních národů není podstatně odlišné od našeho a tedy prelogické, nýbrž přes všechny akcendální rozdíly logické (O. Leroy, *La raison primitive*, 1927; M. C. Bellon, *Autour du problème de la mentalité primitive*, *Anthropos* XXXIV [1939], 118 nn; Balcar, l. c. 169 nn, 209 nn). (Pokračování)

ThDr. Otakar Balcar

SYNODY A DŮLEŽITĚJŠÍ AKCE ZBYŇKOVY

Podzimní synoda r. 1404 asi svolána nebyla. Aspoň není o tom nikde zpráv. Ostatně námětů z jarního zasedání bylo tolik a tak závažných, že jejich splněním se mohla zaměstnávat léta a synody by měly význam jen kontrolní. Individualitami svých řečníků vynikají hned následující synody, jarní a podzimní v r. 1405. Řečníkem při synodě zasedající o sv. Vítě byl Wiklifův stoupenec Stanislav ze Znojma. Jeho řeč „Vos testimonium perhibebitis“ vytyčuje učenou a suchopárnou formou povinnosti kněžského stavu. Poukazuje na nedostatečnost výběru kandidátů kněžství, která působí, že k němu bývá připočteno mnoho nehodných. Ti pak tento posvátný stav zneuctívají a svými zločiny poskvřňují. V tom smyslu mistr Stanislav mluví velmi účinně proti obžerství, opilství, lakomství, mnohoobročnictví a jiným vadám. Novum na Stanislavově kazatelském vystoupení je jasné použití Wiklefovy formulace v některých pasážích řeči.

Podzimní synoda svatolukášská r. 1405 si všímá vedle některých liturgických předpisů a vedle pobožnosti za zdar království, udržení míru a jednoty církve zase kněžského života. Požaduje omezení pronájmu vlastních beneficí a najímání jiných, připomínajíc arcijáhňům povinnost visitovat, v souhlase s přísnými slovy kazatele, jímž byl tentokrát M. J. Hus.

Řeč na téma „Diliges Dominum Deum tuum“ potvrzuje jeho kazatelské umění a náleží mezi nejúčinnější projevy, jaké se kdy z úst synodálního řečníka ozvaly. Dovediv z tématu povinnost kněží budovat církve, vymeziv její pojem a souvislost mezi poslušností k Bohu a poslušností k představeným, věnuje svou pozornost opět kněžskému životu. Vraceje se k základnímu tématu, danému motem řeči, dovozuje, že „rozmnožena jest nepravost, protože ustydla láska“. Ustydla církev, která v apoštolech a mučednících byla vřelá, poněvadž jsou plni

Ducha Svatého, pohrdali s sebou samými a dávali přednost věcem duchovním před světskými. Potom v účinné apostrofě tří stavů útočí proti lakotě: „Běda, světští páni, předstírajíce nouzi, drou své podané... Prelátí církve prchající před nezáměšností, dábelky vydírají příspěvky. Za třetí, a to je nejzavřitelnější, mohovití řeholníci z lakomého základu si nakloňují bohaté, aby si naplnili měšce“. Nachází slova nekompromisního odsouzení kněží, kteří „shovívají hříšníkům, odpírají pohřby, nedostanou-li ořer, zádušní mše zpívají ve dny sváteční a po Suchých dnech třeba deset rekvií zpívající, zkracují bohoslužby až k smíchu lidu a zavádějí zpěvy netoliko kejklřské, nýbrž i ukrutné do evangelia Kristova... provádějí lichvy, zpovědi zrazují, v kostky hrají, bezpočtu krát třicet mší si nařizují... a což řící o oltářnících, kaplanech a příšerných mniších, kteří k tancům chodí veřejně“. Teprve v závěru připomíná po příkladu Matouše z Krakova hlavní příčinu zla, nedostatek asketické přípravy kandidátů kněžství: „Pošetile jednali také biskupové, neucené, mladé, potulné a nejhorší v mravech lidí ve velikém počtu světice, skrze něž kněžství zhrdalo a lupičství ničemně provozováno“. Zde bylo třeba nasadit všechny síly k nápravě. Výběr a řádná příprava duchovenstva, jakož i důsledné odstraňování dobrodruhů, vloudivších se pod jakýmkoli záminkami do duchovního stavu. Rozčilování, řečnění, silná slova čím dále tím více spojovaná s nesprávnými teologickými názory, přejímanými z ciziny, nemohla situaci v české církvi vyřešit.

Jinak samo kázání zaníceného řečníka pronesené se soustředěným zájmem pro obrodu zůstavilo v posluchačích, tehdy prý neobvykle četné shromážděných, silný dojem. Přívrženci oprav byli patrně potěšeni a dojati, ale ti, kterých se výtky týkaly, byli sotva uklidnění. Snad bylo mnoho nespokojených, hlavně s generaliso-

váním chyb a nedostatků, které se ve srovnání s vísačními protokoly dá konstatovat. Přes neobyčejně prudké až snad drasticky přehnané výpady proti duchovenstvu se nikdo neozývá na jeho obranu. Není zachována ani výtky z upřímnosti a zevšeobecnování úpadkovosti soudobého kléru. Zdálo se, že Zbyňk z Hazemburka s důrazně útočným tónem Husových vývodů souhlasí a tedy potvrzuje jejich pravdivost. Ba, jeho generální vikář, vzdělaný Adam z Nežetic, stržen úspěšnou řečí, veřejně z kazatelny řečníka, jak sám Hus později prohlásil, pochválil a vyzval kněžské posluchačstvo, aby se podle jeho slov řídilo.

V kázání však znalec soudobé teologické literatury nemohl nepoznati slov předlohy nebo vlivy myslitelů, působících na mladého mistra. Nebyly to už jen myšlenky v českém obrodném prostředí zdomácnělé. Kromě ideových ohlasů z Matouše z Krakova a Matěje z Janova čerpal Hus nepopíratelně část materiálu z Wiclifa. (De ecclesia, Dialogus.) Jeho podíl na myšlenkové výstavbě řeči je patrný v úvodním vymezení pojmu církve i v jejím rozdělení ve tři stavy, kterého užil Wiklef asi z Pseudodionisia (má je také Štítný). Pražští katoličtí teologové a mezi nimi asi hlavně členové kapituly možná nesdíleli Zbyňkovo nadšení pro reformy v podání obou jmenovaných synodálních kazatelů a poznávajíc lépe jemné teologické nuance — jako třeba v otázce remanence — věděli, že by bylo lze najít už tehdy v projevech Stanislavových i Husových věty, které jsou v rozporu s církevní naukou, mohly zavdat příčinu k zakročení. Vždyť nejbystřejší český teolog Stanislav ze Znojma již před tím, asi v r. 1402, předložil remanenční učení vydávané za katolickou nauku a hájil Wiklefa proti výtce kacířství. Podobnou nauku zastával Hus r. 1401 při rozhovorech na svatomichalské faře. Byli tehdy oba vlastně wiklefisty nejen v opravných, nýbrž i ve filosofických a teologických názorech, ačkoliv to veřejně neprojevali. Wiklefské názory vyložil už r. 1402 mistr Stanislav traktátem, způsobivším v Praze hotovou bouři. Hlavně němečtí mistři, patrně v dohodě s některými členy kapituly, nebo na jejich popud, upozornili papeže Inocence VII. na nesprávné názory wiklefské provenience šířené v Čechách. Proti Stanislavově tvrzení vystoupil také profesor krakovské university — snad z rozkazu tamějšího arcibiskupa — Jan Štěkna. Přišel osobně do Prahy, kázaje proti remanenční nauce a připravuje proti ní speciální traktát. Konečně sám pražského arcibiskupa na tento mylný teologický názor upozornil. Stanislav si byl však tehdy tak jist správností svých vývodů a svou posici v pražské teologické veřejnosti, že sebevědomě předvídal okázalou satisfakci, kterou prý mu Štěkna poskytne. Na kolenou prý ho odprosí za to, že se opovážil jeho traktát nazvat bludnou setbou.

Bullou ze dne 25. VI. r. 1405 se dostalo Zbyňkovi přímého vybídnutí k zakročení z Říma. Bulla vybízela arcibiskupa, aby pečoval o vyplnění wiklefových bludů. Arcibiskup již nemohl déle otálet. Jmenoval komisi pro výslech mistra Stanislava. Ten prohlásil, že traktát napsal za účelem disputace a že tvoří jen první část teologické práce, jejíž pokračování a dokončení má protiremanenční pointu. Komise výmluvu Stanislavovu uznala, ale ježto traktát způsobil již dokazatelné duchovní škody, stanovila v šesti paragrafech podmínky, za nichž bude možno záležitost likvidovat. Jednou z podmínek byla návštěva arcibiskupa spojená s podobným prohlášením, jaké učinil Stanislav před komisí. Zbyňk jednal s oblíbeným mistrem mírně, nařídil mu vypracování druhé části traktátu, jímž vyvrátí remanenci. Elaborát pak mohl přečíst ve své pracovně v Karlově koleji, jistě před nemnohými posluchači. Tím byl Stanislav ušetřen pokolení veřejným odvoláním před mistry, posluchačstvem i z kazatelny.

Odvolání Stanislavovo, ať je chápeme jakkoli, nestálo a dráždilo obojí stranu. Jeho stoupencům bylo přičinou mnohých výtek. Horlivým katolíkům bylo zase nepostačující. Přáli si odvolání jednoznačného a neváhali na to arcibiskupa upozornit. Patřil mezi ně Ondřej z Brodu. Upozornil Zbyňka, že se v jeho diecési šíří knihy Wiklefovy, zejména traktáty Dialog, Trialog a De corpore Christi, obsahující četné nesprávnosti, hlavně ohledně remanence. Proti tomu vystupuje tento informátor zvláštním traktátem „Utrum in venerabili sacramento Eucharistiae postconsecrationem manet panis“, který arcibiskupovi posílá. Není známo, jak se dostal traktát Ondřejův do veřejnosti. Hus však na něj reagoval.

Stalo se tak na den Božího Těla r. 1406, kdy se měl číst Zbyňkův mandát o Nejsvětější Sv. Oltářní. V něm formuloval arcibiskup teologicky povrchně víru v Eucharistii tak, že po proměňování nezůstává z podstaty chleba nic než tělo Páně a v kalichu z podstaty vína nic než pravá krev Páně. Hus napadl tuto formulaci tvrzením, že je bludná, protože pod způsoby chleba a vína je přítomno nejen tělo, nýbrž i duše Kristova, jeho božství i člověčenství. To se ovšem samo sebou rozumělo a ukazuje to na malichernost nebo zlou vůli betlémského kazatele, který proti tomuto nepřesnému vyjádření vystoupil docela zvláštním traktátem De corpore Christi. Traktát polemisoval částečně také s Ondřejem z Brodu a mluvil ve prospěch Stanislavův. Jsme nyní svědky zvláštního divadla. Wiklefisté jsou podezřelí z nesprávné nauky, nebo zastírajíce toto podezření, viní arcibiskupa z bludu. Ani traktát Husův se však všem nezamlouval; radikálnější wiklefistům jak se začínali v průběhu událostí pomalu formovat, se mohl jevit kompromisem.

ThDr. Václav Bartůněk

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 102. CHVÁLA BOŽÍHO MILOSRDENSTVÍ

Tento žalm se počítá mezi nejkrásnější písně celého žaltáře. David jej složil pravděpodobně, když mu prorok Náthan oznámil odpuštění hříchu — 2 Sam 12, 13. Celý žalm bychom mohli vyjádřit větou: Bůh je láska. Byl psán původně asi celý v první osobě, později z důvodů liturgických byly osoby pozměněny, takže se střídají jak gramatické osoby, tak číslo, což konečně je v žalmech častým zjevem. Žalm je alfabertický, jednotlivé verše v hebr. originálu začínají podle písmen hebr. abecedy.

Rozdělení myšlenek:

- I. Boží dobrodiní k Davidovi a k národu:
 - a) Má duše, chval Pána (1—2),
 - b) byl milosrdný ke mně (3—5),
 - c) a k celému národu (6—12).
- II. Velebení Božího milosrdenství:
 - a) Věčná Boží láska a ubohost člověka (13—18).
 - b) Andělé a celý svět ať chválí Boha (19—22).

1. Od Davida,

I. Boží dobrodiní k Davidovi a k národu

- Má duše,
dobrořeč Pánu,
dobrořeč Pánu všechno, co je ve mně!
2. Má duše,
dobrořeč Pánu,
a nezapomínej na všechna jeho dobrodiní!
3. On ti odpouští každou vinu,
on léčí všechny tvé neduhy,
4. on tvůj život chrání před záhubou,
on tě věnčí láskou a slitováním,
5. on tvůj život plní dobrými věcmi,
jako orlu se ti obnovuje tvá mladost.
6. Pán koná skutky spravedlivé,
k právu dopomáhá všem utiskovaným.
7. Mojžíšovi ukázal své cesty,
svá díla izraelským dětem.
8. Pán je milosrdný a shovívavý,
ve hněvu je rozvázný
a nadmíru dobrotivý,

9. nezanevře natrvalo,
nehněvá se bez konce.
10. Nejedná s námi podle našich hříchů,
ani nám neodplácí mírou našich vin,
11. protože nakolik vyniká nebe nad zemí,
natolik je veliká jeho láska k těm,
kdo se ho bojí,
12. nakolik je vzdálen východ od západu,
natolik od nás vzdaluje naše poklesky.

II. Velebení Božího milosrdenství

13. Jako se smilovává otec nad dětmi,
tak se smilovává Pán nad těmi,
kdo se ho bojí.
14. Sám zná nejlépe, co jsme zač,
pamatuje na to, že jsme jenom prach:
15. dny člověka jsou jako tráva,
rozkvétou jak polní květina,
16. sotva ji ovane vítr, už jí není,
nezůstane po ní stopy.
17. Ale od věčnosti do věčnosti trvá Pánova dobrota
k těm, kdo se ho bojí,
a jeho spravedlnost jde z dětí na děti,
18. které zachovávají jeho smlouvu
a dbají, aby plnily jeho příkazy.
- +
19. Pán si zřídil na nebi trůn
a jeho vláda všechno řídí.

20. Dobrořečte Pánu všichni jeho andělé,
kteří oplývají silou,
plníte jeho rozkazy
a jste poslušni jeho slov.
21. Dobrořečte Pánu všechny jeho nebeské vojska,
jeho služebníci, kteří vykonávají jeho vůli.
22. Dobrořeč Pánu každé jeho dílo
na každém místě jeho říše!
- +
Má duše,
dobrořeč Pánu!

- (5) „jako orlu se ti obnovuje“ — orel dosahuje vysokého věku, ale často mění své peří, takže si zachovává zdání mladosti i ve stáří, srv. sv. Jeroným, in Iz 40, 31.
- (8) „Pán milosrdný a shovívavý“ — ustálený obrat pro vyjádření Boží lásky, srv. Ž 85, 15; Joel 2, 13; Jon 4, 2; Nah 9, 17; hlavně pak EX 316; Ž 144, 8.
- (13) „jako se smilovává“ — srv. podobenství a mar-notratném synu Luk. 15. 11.
- (15) „dny člověka jako tráva“ — srv. Ž 89, 5. Platí hlavně o vegetaci orientální, kde žhoucí vítr z pouště „chamzím“ v několika hodinách spálí vše zelené.
- (16) „nezůstane po ní stopy“ — doslova: neví o ní místo, kde byla.
Z lat. přeložil a opatřil poznámkami
P. Josef Kunický

Kněžská meditace

V ZÁŘÍ CTNOSTÍ - NADĚJE A DŮVĚRA

Naše české přísloví praví: „Kdo má Boha za přítele, může si dát mnoho nepřátel líbit.“ Velká díla, která podnikali, vykonali a dokonali světci, jsou památníky jejich neobyčejné naděje a jejich důvěry v Boha. Také dílo, které vykonali dva soluňští bratři Cyril a Metoděj v naší vlasti, je památníkem jejich naděje a důvěry v Boha, jenž byl jejich přítelem. Když si prostudujeme životopis svatých, těchto věrozvěstů našich důkladně, pozorujeme, že nejen víra, ale i neobyčejná naděje a důvěra byly hybnou silou, která je povzbuzovala a udržovala v radostném elánu.

Jestliže svatý František Saleský praví: „Kdyby všechny živly přírodní povstaly proti mně, kdyby všechno mi vypovědělo válku: nebojím se ničeho. Mně stačí vědět: Bůh je při mně a ve mně svou milostí a svou přízní.“ Jen z tohoto pevného přesvědčení, z této dispozice duševní neochvějné naděje a důvěry porozumíme vytrvalosti a houževnatosti v pastorační práci svatého Cyrila a Metoděje. Když carhradský císař Michal III. uvědomil Cyrila o prosbě Rostislavově, pravil: „Vím, že jsi unaven, filosofo, ale je potřeba, abys na Moravu šel, neboť tuto věc nemůže nikdo jiný vykonat než ty.“ Filosof Konstantin-sv. Cyril odpověděl: „Třeba jsem unaven a tělesně nemocen, s radostí tam půjdu, mají-li Moravané písmo své řeči.“ Když vyšlo najevo, že nemají, navrhl císař Konstantinovi, aby on sám se pokusil vynalézt písmo pro Slované. A Konstantin ve své důvěře v pomoc Boží neklesal na mysl a ačkoliv nemocen a unaven pustil se do práce a dokončil ji ve své glagolici. Také svatý Metoděj spoléhal se ve všech těch bojích a ve všem tom utrpení a ve všech namáhavých pracích během svého dvaadvacetiletého pobytu na Velké Moravě zcela na pomoc Boží. Jeho pobyt na Moravě a v Panonii je stále přerušován intrikami jeho nepřátel, dlouhotrvajícími cestami do Říma, žalářováním v Němcích, avšak svatý Metoděj statečně setrvává. Mohl na Moravě v klidu pracovat vlastně jen tři roky a čtyři měsíce ještě za vlády Rostislavovy, a to společně s bratrem Konstantinem. A přece neslyšíme z úst sv. Cyrila ani z úst sv. Metoděje slova, která by se přičila naději a důvěře v Boha a v jeho přesvatou věc. Naděje a důvěra v Boha byly jim průvodci životem, ony je silily, že vytrvali ve všech těch obtížích, které jim činili lidé.

Křesťanská naděje je jistota, je bezpečné se spoléhání na Boha a jeho pomoc pro jeho věrnost a stálost. Nikdo není v sobě sám tak jistý jako Bůh. Bůh ví bezpečně s absolutní jistotou, že každé dílo, že všechno, co podniká se mu podaří. A křesťanská naděje není nic jiného než účast na této sebejistotě Boží. Jestliže je křesťan s Bohem spojen, musí mít účast na této jistotě. Proto svatý Cyril, ačkoliv nemocen, unaven svou apoštolskou prací u Chazarů přece se dal do práce, kterou mu uložil císař Michal III. Poněvadž ve své křesťanské naději a důvěře měl svatý Metoděj v Bohu svou oporu, proto vytrval přese všechny intriky. Křesťanská naděje znamená tedy sperare a Deo omnia per Deum. Jako břečtan, který se přichytne pevně zdi, i když přijdou sebevětší vichřice, nic ho nevyvrátí. Podobně člověk, jenž se pevnou nadějí a důvěrou přichytne Bohu, neklesne. V modlitbě stává se mocným, poněvadž činíme neustálé a vytrvalé ataky na srdce Boží a poněvadž se činíme hodnými velikých příslibů Božích.

Naše naděje musí být neomezená. Čím byli křesťané světější a osvěcenější, tím více očekávali od Boha, že jim dá i to, co není nevyhnutelně třeba k dosažení věčného cíle. Všichni světci byli prodchnuti dětinou nadějí, heroickou důvěrou takovou, že by se zdála být opovážlivou. Jejich důvěra přecházela v důvěru a naději zázračnou; byli přesvědčeni, že Bůh pomůže třeba i zázračně. Písmo svaté je učebnice, kniha žalmů, přímo modlitební knížka důvěry, Svatý Pavel nazývá naději „bezpečnou a pevnou kotvou duše“. (Žid. 6, 13.) „Neohroženě se držíme vyznání své naděje, neboť věrný je ten, jenž dal zaslíbení“ (Žid. 10, 23.).

My sami jsme povinni nadějí Bohu a jeho cíti; neboť jestliže v něho nedůvěřujeme, nebo jen slabě důvěřujeme, neuznáváme Ho, jaký vlastně jest, jako Otce, jak jej jako křesťané ctít máme. Kde chybí naděje, tam chybí také láska. Láska důvěřuje milovanému, „všeho se naděje“ (1. Kor. 13, 7.). Všechna velkodušnost vůči Bohu záleží na důvěře v něho. Z důvěry v Boha vyplývá radost a uklidnění jako nejkrásnější ovoce. Nikdy v duchovním životě se nevede tak tuhý boj jako o důvěru v Boha. Je-li křesťanská naděje v duši zničena, pak je strom duchovního života zasažen u kořene.

Veliké věci konáme konečně nadějí a důvěrou pro svého bližního. Všichni světci důvěrou v pomoc Boží si razili cestu nemožnostmi k velikým úspěchům v duchovní správě. Mnozí z nás vykonají snad jen desetinu práce pro duše, kterou by mohli vykonat, kdyby měli důvěru v Boha takovou, jako dva soluňští bratři Cyril a Metoděj. Blaho s láskou a v ní byl i, poněvadž velké a vlivné dílo svou důvěrou a nadějí v Boha vykonali na vinici Páně na Velké Moravě.

ThDr. Karel Šahaň

PEDRO CALDERÓN DE LA BARCA

Před 280 lety odešel ze scény života jeden z nejslavnějších dramatiků světa, Pedro de la Calderón de la Barca [nar. 17. 1. 1600, † 25. 5. 1681], ale jeho slova zní na jevištích celého světa v neztuchlé svéžesti a oblibě. *Calderón je nejvýznačnějším katolickým dramatikem světových literatur, hlavním představitelem evropského literárního baroka.* (Herder Lex.)

V dalekém odstupu vystupuje jeho dílo jako experta dramatické formy, typického představitele zbožné, rytířské, vlastenecké a umělecké společnosti, ve které se pohyboval. Vyjadřoval náboženské zanícení své doby, obdiv pro tehdejší vládní formu, monarchii, a její etiketu, ale také bizarní výstřelky údobí politického úpadku země a intriky. Jeho osobnost vyznačována se věrností Církvi a silně zdůrazňovaným pojmem cti. Ve vývoji španělského dramatu vyznačuje se ve srovnání se svým předchůdcem Lope de Vegou ústupem od realismu a příklonem k symbolismu a proto jeho nejrozsáhlejší dílo, posvátné hry AUTOS SACRAMENTALES, jsou vrcholem jeho literární činnosti. Napsal přes 120 komedií a na osmdesát mezer. Zajímá jej především život vnitřní, záleží mu více na ideálech, než na činech člověka. Nepracovitější postavy Calderónovy nežijí život obrácený ven, žijí směrem dovnitř v zoufalém úsilí, do kterého vkládají všechnu svou dramatickou sílu a sebepoznání.

Calderón měl neobyčejnou příležitost tvořit drama, jeho život dával mu

tolik příležitostí prohlédnout všechny záhyby lidské duše a poznat celou mnohotvárnost tehdejší společnosti. Syn vysokého vládního úředníka, studoval u S. J., na universitě, poznal život vojenský, politický, diplomatický, studoval teologii, stal se dvorním kaplanem v Toledu a Madridu. Široký rozhled a tolik zkušeností a bystré zření naplnily jeho dramata a dala vůbec životem, filosofií, kulturou slova. Hlavní svůj zájem vložil ne do světských děl — o kterých je celá literatura, na kterou odkazujeme — ale do posvátných her, do AUTOS SACRAMENTALES.

Tyto posvátné dramatické hry, předváděné na Boží Tělo, vtělují v sobě ústřední náboženskou pravdu a tvoří část bohoslužby. Alegorie jsou různé: biblické, klasické, historické, ze všedního života nebo přebírají látku profánního drama. Calderón zdokonalil genre, v jeho rukou každý pohyb, věta a pohyb scény mají svou alegorickou důležitost. Konstrukce je skvělá a forma básně oslňující. Látka je částečně scholastická, částečně barokní. Každoročně skládal dvě autos. Sestra Juana Inez de la Cruz a Candamo Bances napsali dobré kusy, ale Calderón převazuje současníky i následovníky.

AUTOS byly předváděny až do r. 1765, kdy je zakázal Karel III. Tyto hry byly jedním z největších příspěvků Španělska evropské kultuře; mystérie EUCHARISTIE byla v nich dramaticky zpodobněna. Konaly se hlavně o Boží Tělo a během následujících týdnů. Jejich vliv zasahoval všude v oblasti katolické kultury.

Calderónův vliv na španělské a světové drama a písemnictví byl veliký. Veleben již svými současníky, oplakáván celým národem, hodnocený tehdy pro svou dobrotu, duchaplnou konversaci a umění dvorních forem, zachoval si zájem a uznání v pozdějších dobách. Goethe jej obdivoval, Shelleyho se zmocňovalo hluboké pohnutí při četbě jeho dramatu, Schlegel (August Wilhelm), jeho překladatel, řekl o něm, že je to „*božský mistr, v jehož dílech je hádanka života nejen nadhozena, nýbrž i vyřešena*“. Četná jeho díla jsou dnes zpracovávána do formy dnešnímu divákovi přijatelné, např. Hofmannsthal, nebo dostávají zvláštní pečlivou režii, jako hry v Einsiedeln, tím že se vyzvedá jejich dramatický prvek, zastíněný obyčejně filosofickými a didaktickými úvahami. Tak drama ožilo v celé autorově koncepci. Poslední léta zařadily velké mezinárodní festivaly jeho drama do svého programu a hodnotily při výběru především spirituální stránku jeho tvorby (pokrokový francouzský režisér Villar).

Od článků Karla Vinařického a dr. J. Bílého v Časopise katolického duchovenstva 1860 (str. 305), kterými seznamovali českou kulturní veřejnost s dílem a životem Calderóna, vyzývali (Bílý) k překladům do „československé řeči“, uplynulo sto let. Za tu dobu poznání Calderóna u nás je velmi široké. Jaroslav Vrchlický přeložil většinu jeho významných děl, při každém výročí byl široce vzpomínán, zejména v katolické veřejnosti (viz

Po těžkých bouřích a urputných zápasech

Rakouské úřady se o Kumbálovu hospodu v Olši vůbec nezajímaly. A jestliže některý občan upozornil velkomeziříčského vrchního strážmistra Potrusila na věci, které se dějí pod její střechou, mál ten ledabyle rukou a uspokojil své žandarmské svědomí pohodlným sofismatem, že hanba a neřestí pověstné Kumbálůny spadají do pravomoci pana soudního rady Vrzala, nikoliv jeho.

Kumbálova krčma pamatovala ještě časy robot, vystřídalo se v ní mnoho majitelů, posledním z nich byl neblaze proslulý Alfons Kumbál. Ať ses podíval v jeho rodině na cokoli, všechno zde bylo prosáklé špinou skrblictví a hříšné hamižnosti. Pán domu byl otcem i původcem těchto prokietých nectností. Nakažen nejzlobnější rakovinou duše, vydechoval a šířil ji po celém okolí. Nakazil ji všechno živé i neživé, od posledního zrezavělého hřebíku v poloshnilém plotě až po nemluvířata v kolébkách, která zplodil. Sám sesychal lakotou a scvrkal se v mužíka den ze dne nepatrnějšího, ošklivějšího a odpornějšího. Hrozná, nevyhoiditelná, přímo ďábelská iakota, používající všech prostředků k obohacení, ryla ve starém hříšníkově. Ryla na povrchu jeho těla, pracovala v jeho útrokách, škrtila jeho duši, propadlou peklu již za živa. Nevzhledný mužík ve vysokých holínkách, se špinavým, zažloutlým kaučukovým límcem na krku, s pověstným límcem, neodkládaným ani v hodinách spánku, myslel jen na stoupající cifru rodinného kapitálu, na velkou a tajemnou modlu Mamonu.

Kromě domácích opičů navštěvovali Kumbálůnu pověstní tehdy křižanovští řezníci a handlíři. Tyto protřeště, světem jdoucí kumpány nelákaly velkomeziříčské

hotely u Pavelků anebo u Zlatého lva. Milejší jim byla krčma s politým pultem a s krotkou, poddajnou děvečkou, která se neurazila pro nějaké chlipné slovo a byla vždy ve všem po vůli, takže se mohli jakseptatří vybouřit. Na koruně jim nezáleželo, prohýřili za noc celé tisíce. A byly to tisíce pokoutně vymámené na chudém horáckém lidu, peníze krvavé, které se hrnuly nakonec do klína nenasytěného chamtívce. Kvůli veselým křižanovským řezníkům zjednal si Kumbál služku. Takovou povolnou dobračku z ratejňácké rodiny, dceru voláka v bohatém Strakově dvoře, pozdějšího dohazovače sklenkových šmelinářů Ficů. Byl v devátém nebi, že se mu povedlo obstarat typ, vhodný do jeho obskurního, výdělečného podniku, odpovídající smyslným řeznickým choutkám. Blábolli před hosty o vilném vlnění služčinných svalnatých údů, smál se, že je nevzdělaná, hloupá jako husa, že má nohy jako podstamenty, jako pravá děvečka od krav, která má tu dobrou vlastnost, že si dá od každého všechno líbit a vždycky je poníženu, ochotnou služebnicí. Nasládou, úlisnou řečí, jako by tůkal na zlatý stromeček, bouřil krev v žilách řezníků, koňských handlířů i domácích prostopášíků a lákal je, jak říkal, do siadkého májového háje, do parného ovzduší děveččina přístřešku, plného smyslné tíhy a organismu úplně obnaženého.

Psal se rok 1909. Byl Štědrý den a děvečka Leopolda smetala ve stodole plevy. Jak vyšla z temna stodoly na dvorek, padlo ostré zimní světlo na její nesmírně vzdušný život, na němž utkvěl Kumbál zprvu úsměšně potouchlým, vzápětí však hněvivým pohledem. Stála před ním na promrzlém dláždění dvorku polonahá a polobosá, s tím mocně vyklenutým břichem pod lacinou plátěnou sukní.

podlahovu Bibliografii české katol. náboženské literatury). Význam C. oceňuje Juan Chabás v „Dějínách španělské literatury“, uvedených 1960 do češtiny Janem Běličem, který sestavil dokonalou bibliografii všech překladů (Calderónovy jsou velmi poučné) do češtiny.

Calderón byl hrán záhy po obnovení

českého divadla za národního obrození, již r. 1841 přeložil jeho „Lásku v nárožním domě“ Josef Kajetán Tyl a vydal ji v „České Thalii“. Na naší hlavní scéně, Národním divadle, objevil se až 1887 svým „Sudím zalamejským“, hraném potom r. 1935, dílem „Život je sen“ 1923 a 1939, „Dáma skřítek“ 1940. V poslední době byly

na jiných scénách uvedeny „Sudí zalamejský“ (Příbram), „Moje dáma nade všecko“ (Most), „Komedia bez groša“ (Prešov), dále „Život je sen“ a „Dáma skřítek“ aj. V perspektivních plánech čs. divadelnictví, tak svěže a bystře hledajících perly v mořisvětového dramatického umění, Calderónova díla jsou často uváděna. FvH

MYSLITEL BUDOUCNOSTI

Autorem studie „Myslitel budoucnosti“, otištěné v tomto čísle je rakouský medievalista prof. dr. F. Heer, který je krom odborné historických prací (Der Aufgang Europas; Die Tragödie des Heiligen Reiches; Europäische Geistesgeschichte) znám i svou publicistikou, zaměřenou k problémům současnosti (Sprechen wir von der Wirklichkeit; Experiment des Lebens — Von den Wegen in die Zukunft). F. Heer patří k pokrokovému křídlu rakouských katolíků (A. M. Knoll, M. Reding, W. Daim aj.).

Na Boží hod velikonoční roku 1958 zemřel německý historik, básník a romanopisec Reinhold Schneider a 10. dubna byl pochován. 10. dubna 1955, také na Boží hod velikonoční, ale o tři léta dříve, zemřel v New Yorku ve vyhnanství P. Teilhard de Chardin. Dva velmi rozdílní lidé, dva průkopníci křesťanstva nového věku, byli oba odvoláni ve svátek Vzkříšení. Reinhold Schneider se v posledních letech stále více zajímal o přírodovědecké problémy; jeho poslední kniha je prostoupena jedinou otázkou: jak může člověk obstát tváří v tvář nesmírným a nestvůrným přírodním a dějinným procesům? Teilhard de Chardin je jediný, kdo na otázky Reinholda Schneidera odpovídá, kdo je bere zcela vážně.

Vědomí dnešního křesťanstva nedorostlo v žádném směru požadavkům doby. Evropské křesťanstvo není schopno věřit v nadějnou budoucnost, posiluje pesimismus a rozklad k horšímu a nejhoršímu, hrne se do katastrofy, neboť nemá odvalu angažovat se duší i tělem v úsilí o pokrok. (Německému myšlení je navíc v důsledku německého pesimismu a panického strachu před západoevropským osvícenstvím „pokrok“ podezřelý: jako zhoubný výmysl nepřátel křesťanství.)

Teilhard de Chardin je myslitel budoucnosti, myslitel vesmíru, pochopeného jako pokrok, vývoj. Tento v plném slova smyslu nejrevolučnější z evropských křesťanských myslitelů 20. století — vskutku jediný, kdo stojí zcela ve 20. století, všichni ostatní se pokoušejí nově, problémy naší doby vyvolané myšlení a vědění vytušit z jiných epoch — je představitelem nejstarší a nejosvědčenější tradice křesťanského myšlení.

Vnitřní, duchovní, právě tak jako vnější, politická rovnováha evropského křesťanstva byla záhy narušena rozkolem mezi křesťanstvem západním a východním. Západokřesťanská teologie se pod vedením Augustinovým (Teilhardovým velkým antipodem, právě tak jako antipodem Tomáše Akvinského, jak před několika desetiletími prokázal Georg von Hertling) přihlásila k myšlení ostře dualistickému, které je podkladem všech schizofrenií západního světa. Takto byli postaveni do protikladu „synové světla“ a „synové tmy“, „nehybná, zlá masa“ a „hmota“, „špinavý, zlý“ podklad světa (znázorňovaný jako žena plná hnusu) a mužsky — panský svět ryziho ducha, dobra, božskosti. Augustinovské pojetí světových dějin jako boje zlého světa proti světu dobrému je manichejského původu. Primitivní a válečného ducha germánských národů tato aktivistická nauka značně vyhovovala. Učila tvrdým pěstním zákonům, určeným Božím bojovníkům pro zápas s bojovníky Satanovými, přičemž se od 11. století za stoupence Antikristovy vzájemně označovali a vzájemně potírali i vojáci císařů a papežů. Sociologicky je v pozadí — od Homéra až do 19. století — světový názor panské třídy: muž, panov-

Nenávistně se na ni podíval. „Viš, ty, co?“ Švihl úsečně jako bičem. „No, co, pantáto?“ Optala se zjištěným hlasem poníženého, na mocném pánu závisejícího tvora.

„Je svrchovanéj čas, abys mě zmizela z baráku. Zadarma tě žít nemůžu, podívej se před sebe, celá dědina se směje, jaká seš. Těžko by se k tobě někdejší přilepoval, když máš hrb až pod nos, větší než kopec nad Krčálkovou pazdernou, na kerej starej Košťoval nemůže vyjet z prázdným vozem.“ Řval na ni, že to vše vyslechli v sousední chalupě u Kutílii.

„Pantáto, já vodejdu, co bych vám byla v takovýmdle požehnaným stavu platná, dyž je mě taková kupa. Ale pěkně vás prosím, dejte mně nějakou grejcar na voblečení, dyt to víte, že nemám na sobě ani košilu.“ Prosila se služebnou zkrouteností.

Popošel až k ní, napil jí do očí, vytal jí na obě tváře políček a povallil ji na zem. Služka vstala a stála před ním se sklopenou hlavou. Jel kolem polenský povozník Hubert Bednář, který byl svědkem celé této scény. Bylo mu líto nastávající tiché a pokorné matky, vzal ji do košatiny, vycpané hrachovinou, a odvázel do Polné.

Přicházel Štědrý večer. Širokým ramenem tmy se kladl na střechy oiešských chalup, z údolí Polákova mlýnu stoupal chlad a svíral dědinu mrazivým dechem. Z miloučké Lososovy chaloupky nad Horním rybníkem, zrovna naproti Kumbálně, zářil okrášlený stromek a ozývaly se veselé vánoční koledy. Mrazivý prysincový vítr se proháněl Českomoravskou vrchovinou, vymetal z osiřelých polí a luk poprašky sněhu a prudce se opíral do štítů chalupek podél silnic a cest. Krajina mezi Měřinem a Polnou, která v létě hřívá zelení hájů a pestřými plátny obilnišť, byla teď koncem prosince pustá a nevládná. Jenom věže kostelů zvedaly své vrchočky jako

ostré šipky k šedivému nebi a pevně nastavovaly svá kovová těla poryvům větru. Na staré formanské silnici k Arnolci a dále přes Zábornou k Polné se pohybovala košatina polenského povozníka Bednáře a v ní se dívala smutně, nevráživě na velký, kuřatý život před sebou zprzněná, politováníhodná služka Smažilová. Nastávaly vánoce, památka na to, že Kristus Pán sestoupil na zem, aby kázal dobré slovo nešťastným a nevzdělaným. Ta v košatině zoufala nad svým neblahým údělem. Po prvé v životě se jí stalo, že necítila, že se na světě zrodil Bůh. Měla pocit, že Bůh ji zmizel a s ním zmizeli otec i matka, ctnost i naděje. Tam v dálce za ní, za kuřatými vánočních lesů, v olešské křemě, počítal u špinavého pultu starý Kumbál, shrbený, bos, s rukama potřísněnými penězi, kořalkou a vínem. Byl bohat. V jeho rodě byli bohatí s otce na syna už po celá pokolení. Nikdy těžce nepracoval a nevěděl, co je pot. Slyšel jen, že existuje zláštní druh velkých mravenců, kterým se říká královny. Ve dne v noci nic nedělají, protože jim slouží celá armáda mravenčích otroků. Také on byl takovou mravenčí královnou celého horáckého kraje. A marně si lámal hlavu, kterou zas narychlo sehnat jako náhradu za těhotnou Leopoldu.

Ještě dnes jsou na živu oči, které výstup Alfonse Kumbála a jeho zprzněné otrokyně na Štědrý den L. P. 1909 viděly, ještě dnes žijí duše, které vše, co jsem zde vypsaly, do slova vyslechly a mohou zpečetit pravdivost pisatelova podání. Konce nemanželských styků služky Smažilové zaznamenávají stručně polenské a netínské matky z těch let.

Stojí to však za to, jít rány staré společnosti? Stojí to za to otvírat svědectvím nejstarších pamětníků rány nové? Neboť čteme-li příběhy, které se odehrály před víc než dvaceti a padesáti lety, rány pro nás znovu ožívají.

ník — duch, z výše svého hradu — v jehož sklepeních odpykávají svůj trest zlí rebelové — panuje nad nízkým lidem, nehybnou masou (massa damnata, obrovská část lidstva, masa zatracených u Augustina!), „nehybnou hmotou“, „zlým světem“. Bůh je duch, muž, soudce, král, bojovník, panovník, vojevůdce.

Starší, východní církevní Otcové vidí svět jinak. U nich nacházíme onen *pneumatický optimismus*, který nese a ve své dynamice otvírá perspektivy myšlení Teilharda de Chardin. V řeckých Otcích je něco z řeckého slunce; „třikrát slunečné člověka milující Božství“ pěstí pomocí gigantických procesů Jediné Lidstvo k „plnosti věku Kristova“, k novému věku, k novému kosmickému údobí, kdy bude Bůh „vše ve všem“, kdy celé tvorstvo bude vzato do „nového věku“. Hluboké napětí mezi východním pneumatickým, božím Duchem prodchnutým, dynamickým pohledem na svět a pesimistickým, dualistickým, statickým — fixním světovým Zápádem se dosud odráží — namnoze nevědomky — v denních modlitbách západního křesťanstva: v každodenním „vyznání víry“ se laik modlí: „věřím v Ducha svatého... a život věčný, amen“ — zatímco při slavnostní nedělní bohoslužbě se modlí kněz: *exspecto... vitam venturi saeculi: očekávám život budoucího aiónu, světového údobí*. — V prvním případě jde o něco statického, mimodějinného, fixního — v druhém případě je to: dějinná budoucnost.

Očekávám život budoucího věku: v tom spočívá životní dílo a vyznání víry paleontologa a myslitele Teilharda de Chardin, který několik měsíců před svou smrtí vyznal, že by zemřel nejraději na některý svátek Vzkříšení. V dějinách křesťanstva mu přísluší tato role: obnovit před patnácti sty léty citelně porušenou rovnováhu mezi starším, řecko-východním a mladším, latinsko-západním pohledem na svět. Ztrátou východního vyvážení trpí celá vnitřní i vnější „ekonomie“ křesťanství: protože byl pneumatický (na pneuma — tj. sémě, setbu, Bohaducha, Boha-bouři — se spoléhající) optimismus vytěsňen, potácel se Západ mezi útekem ze světa a útekem k světu, nedokázal být zemi a světské skutečnosti práv. Navzdory rozhodnému vítězství augustinovského světového názoru pokoušel se západní člověk vždy znovu se vymknout z jeho světu nepřátelského „uzávorkování“: obe-

zřetně se pokusil korigovat Augustina Tomáš Akvinský; první přátelé Teilharda de Chardin z řad Tovaryšstva Ježíšova jej proto nazývali „Tomášem 20. století“. Teilhard to odmítal. Jeho místo je vsutku jiné: leží na linii Koperník—Galilei.

Od 12. a 13. století proudí několika rameny východní, řecké myšlení na Západ. Pneumatický optimismus řeckých Otců — jmenujme jen Origena — je na Západě osobitým způsobem dále rozvíjen: v německém prostoru vzniká mocné hnutí, jež vede od Mistra Eckhardta k Mikuláši Kusánskému, k Leibnitzovi, ke Goethovi. Německému čtenáři Teilharda de Chardin je proto nutno naléhavě doporučit, aby se seznámil s velkou německou tradicí pneumatického optimismu: najde v díle kardinála Mikuláše Kusánského, který svůj pohled rozvinul při cestě z „Říma Východu“ do „Říma Západu“ tvář v tvář vojenskému ohrožení západního křesťanstva husity a islámem (právě padl — v roce 1453 — Cařihrad), v díle G. W. Leibnize a v díle životního mistra Němců Goetha, v jeho přírodovědeckém myšlení, v „Západo-východním dívánu“, v mnoha „Aforismech a průpovědích“, překvapující paralely k Teilhardovi, především hluboké vnitřní souznění v životním pocitu, jímž je: čisté opojení čisté radostí. Vědomí ustavičné skrytosti v Bohu: uprostřed katastrof, uprostřed obrovských růstových procesů kosmu, jenž je zároveň chaosem: uloženým člověku, který má tuto obrovitou skutečnost zlidštit a zbožštit. Přičemž je podstatné: ctít život, ctít skutečnost, Matku Zemi, hmotu, bohatě osetá pole tohoto světa.

Francouz Teilhard de Chardin, potomek starého v Auvergni usedlého rodu, je, aniž by si to „uvědomoval“, zakořeněn ve starých tradicích své země a svého národa: v tom je udivujícím „příkladem“ zapojení do růstového procesu těla Jediného Lidstva, v němž řady mnoha generací tvoří jediný organicky navzájem propletený útvar. Kdo si chce učinit obraz o Teilhardově „kosmickém Kristu“, k němuž celý kosmický vývoj směřuje, nechť si jen prohlédne gigantické románské fresky francouzského jedenáctého a dvanáctého století: zde trůní Kristus — jako kosmokrát, *tvůrčí princip*, plnost vši síly, světla, moci a růstu — v klínu zárodečné buňky nového nebe a nové země, uprostřed *mandorly*, mandlo-

Léon Bloy napsal v Poutníku Absolutna hlubokou větu: *Souffrir passe, mais avoir souffert ne passe jamais. Utrpení pomine, ale to, že se trpělo, nepomine nikdy. Tato věta nepřestává být hlasem polnice, neustále vyzývající k jasnému vyřešení všech nepochopitelností života. Podle Léona Bloya, velikého mluvčího chudých, peníze a bohatství znamenají to, co se stalo modlou boháčů, co bylo cizí chudým, to, z čeho pramení bída nejprve hmotná a pak mravní. Služka Smažilová se vším všudy je typickou reprezentantkou moravské služby. Řekne-li se na Horácku služka, vybaví se hned Smažilová, vyřkne-li Smažilova, máš všeobecný typ služby. To proto, že patřila k těm, kteří byli na nejspodnější příčce společenské žebříčku, k těm, o nichž říká Maxim Gorkij, že přišli zdola, ze dna života, odtud, kde je jen vlada tmy, kde člověk je jen tělem, na němž se vydělává, a všechen život lopatou na dobývání chleba.*

Vzal si ji nakonec pijan. Zakotvil v chaloupce, která se dívala závistivě dvěma malými okénky do rozlehlého selského sadu. Ve štítu nad nimi viselo odtržené prkno, prudkými závany horáckých větrů se kymácelo sem a tam a jednotvárným klepáním odměřovalo čas. Kolébky a postel u nich vzraly jako plíce souchotinářů a všechen život pod nízkým, začouzeným stropem se tu sléval v jedinou žalostnou píseň chudiny na horách. Kromě nejstaršího syna služby Smažilové, kterého se ujímala hrstka soucíných, milosrdných sedláků, trpěly děti tuberkulózou. K obědu a k večeři přistavovali staří k posteli stůl, na který žena vysypávala z hrnce vařené zemiaky a z prasklého kbelíku sůl. Obrácenou lžící loupali pomalu brambory, přimhuřovali oči a smutně kývali stárnoucími hlavami. Když pomyslí na život těch, kteří měli hojnost peněz, masa i chleba, bylo to, jako by se utrhli kámen a kdesi hluboko v studni se ozvalo tlumené žblunknutí. Tak daleko, tak nedosažitelně hluboko za-

padal a tak navždy byl ztracený každý jejich sen o lepším životě, každý jejich pokus vylézt z té šeré a zalklé chudoby. Šli bídě a zamračeně životem jako celé stovky jim podobných. Ona přišlápnutá, netečná, zubožená, chudá jak trn, učiněná chuděra, s tou věčně živou a připomínanou hanbou Kumbálny. Třeba stokrát za den navzal ji muž starým řeznickým přístavem, aby ji oživil nechvalnou minulostí a aby ji co nejvíce pokořil. Ve zlé vůli bil ji jak nezralé žito, v dobré se jí s rázovitou bezostyšností před dětmi i cizími lidmi zmocňoval. Byli bouřlivým číslem ve vsi, s věčnou nespokojeností a s věčným nedostatkem pod ratejňáckou střechou.

Na toto číslo, jemuž podobnými byla Vysočina za kapitalismu přímo poseta, vzpomněl jsem si loňského roku před Středním dnem, když jsem zaslechl nespokojený, jedovatě jízlivý hlas blahobytně vyhlížející ženy, která nepoznala v životě, co je to bída. „Zase jsem dostala jen tu mizernou osminku másla.“ A vzápětí nářek, jako by ji při nejmenším umřel manžel. Přes to, že se u nás tu a tam projeví následky nesplnění dodávek ze zemědělství, hlad u nás nikdo mít nemusí a také nebude. Hlad a ponižování člověka, to bylo za kapitalismu, kdy vedle boháčů živořili ubožáci, jak jsem ukázal v předešlých řádcích. Dnes vdechujeme svěží ozón po těžkých bouřích a urputných zápasech, které odnímají bídě sociální i mravní její dědičné pěstovanou moc.

Léon Bloy byl rytířem Toho, v něhož uvěřil, Ježíše Krista, jenž přišel, aby vyváděl lidi z bíd. Božský Spasitel přikazuje, abychom se nezříkali účasti v zápase proti zbytkům a třeba i novým nebezpečím sobectví, nelásky, bíd fyzické i mravní, v zápase proti všem nedostatkům, které nás ještě trápí. K takovému zápasu v začínajícím novém roce posílá každého křesťana a kněze zvlášť celé naše náboženství a každá stránka svatého evangelia. Antonín Hugo Bradáč

vého jádra, představujícího vesmír: jako jádro nekonečných procesů, sil a záření. Kdo vstoupí do chladných prostor pod kopulemi auvergneských románských kostelů, cítí atmosféru onoho architektonického ducha, ono tektonické, onu stavebnou vůli, chápe stavebné nutkání, které působilo na urostlého syna svatého Ignáce, které ho tělesně i duševně formovalo.

A kdo se zalekne před odvážností této stavební vůle, síly myšlení a kosmického optimismu, toho poprosme, ať si uvědomí: totéž svaté opojení radostí, tentýž tvůrčí, konstruktivní optimismus oduševňuje již významné náboženské osobnosti francouzského 17. a 18. století, jako kapucíny Yvese a Laurenta de Paris, jejichž hymny na svět, na velikost rostoucího tvorstva, na člověka jako Božího spolupracovníka lze přímo srovnat s Teilhardovou „Mši na oltáři světa“.

Je to totéž vznešené smýšlení vskutku urozeného, uslechtilého ducha a jemu rovnocenného srdce (v tomto směru trpí schizofrenní Západ nejvíc: jak zřídka si tu odpovídají srdce a duch, úroveň rozumu, intelektu a výše emocionálních schopností!). Mimostojící Teilhardovi přátelé i nepřátelé si často kladli otázku: jak se dostal tento ohnivý duch, tento odvážný přírodovědec do Tovaryšstva Ježíšova?

Nechápali Teilharda a nechápali ani organickou historii Tovaryšstva Ježíšova, patrnou právě ve Francii. Jezuité, kteří byli vnitroeuropejskou reakcí v mohutných duchovních bitvách udolání, násilně potlačení a nakonec zničení, se v 17. a 18. století odvážili těch nejmělejších výpadů do nového věku: pokusem vnést Čínu, jejího ducha, její duši a kulturu do rostoucího křesťanstva, do uctívání většího Boha a ctění většího člověka; pokusem vnést francouzské a evropské vrcholné osvícenství do rozsáhlejší a hlubší katolické. Jako přírodovědci, vynálezci, technici (po staletí byl velký misionář Ricci uctíván v Číně jako bůh hodin), lékaři, astronomové a filosofové (spolupracovali ještě na prvních svazcích později tak proslulé a obávané Encyklopedie, vycházející od roku 1751), byli spolupracovníky a nezdůvka průkopníky noveuropejského rozmachu, na němž spočívají věda a společnost dneška i zítřka.

Voltaire, tento první v německých zemích tak zneuznávaný mistr vrcholného osvícenství, jež by nemělo být činěno odpovědným za mělkost a plochost osvícenství nevyspělého, měl jako celoživotně s těmito jezuitami spjatý jejich žák na svém statku ve Ferney jednoho jezuitu jako kaplana, se kterým hrál večer šachy. Jiný jezuita mu pak také udělil svátosti umírajících. Teilhard pocházel po matce z rodiny Voltairovy.

Teilhard de Chardin nabyt duchovního vzdělání v Anglii, neboť Tovaryšstvo Ježíšovo bylo v roce 1904 z Francie vypovězeno. Pravděpodobně se nikdy nedověděl, že právě v Anglii žil v letech 1844 až 1889 osamělý jezuita, kosmickou radostí s ním hluboce spřízněný, jeden z průkopníků moderní lyriky, jehož jednotlivé básně se začaly objevovat po roce 1918, ale teprve v letech 1930 až 1937 byly otištěny ve větším rozsahu, tedy 40 let po jeho smrti: jmenoval se Gerard Manley Hopkins.

Jezuita Teilhard nemusel tak dlouho čekat. Ihned po jeho smrti započíná první vydání jeho děl, a to pod záštitou mezinárodního komitétu, tvořeného elitou přírodovědců, nositelů Nobelovy ceny, představitelů světa ducha — oné globální inteligence, kterou sám zřel růst v bratrských světadílech Jediné Země.

Jiná otázka je: jak dlouho bude trvat, než Církev a

evropské křesťanstvo vezmou Teilhardovo dílo v kladném smyslu vážně, ano přijmou je za své. V tomto bodě je dvojnásob třeba dávat pozor, chceme-li získat vhodná měřítka. Teilhard sám stále upozorňoval — zcela v duchu řeckých církevních Otců — jak obrovské časové rozlohy jsou k vývoji nových orgánů nebo nových kosmických vývojových stupňů nutné.

„Boží mlýny melou pomalu“: dějiny vesmíru představují proces, v němž si konečně musíme zvyknout myslet a žít jako Indové a Číňané v delších časových úsecích. Krátkodechost západního člověka, onen život „z ruky do úst“, tendence myslet „ze dne na den“, nejsou k plnění dlouhodobých kosmických úkolů lidstva — úkolů chránit a výše vyvíjet život — přiměřené. A zde má plnit právě Církev choulostivou a nevděčnou, vpravdě však biologickou funkci opatrovat vědomí mas a pomalu je s velikou trpělivostí převádět do nového údobí. Matka Církev, mater ecclesia, hluboce spjatá s Matkou Zemí, nese v svém klíně za ustavičných porodních bolestí nedospělé, tělesně i duchovně nevyzrálé lidstvo. Církev nemůže předpokládat, že by masy příliš rychle měnily své vědomí. O nic menšího však nejde, připouštěme-li, že Církev zařadí Teilharda de Chardin do svého vědění.

Přidržíme se několika pro srovnání vhodných čísel: roku 1431 jako kacířka upálená Jeanne d'Arc byla roku 1920 svatořečena. Zde tedy trval proces recepce, přijetí do nejvnitřnějšího života Církve skoro pět set let. Čím dále do novověku, tím rychleji tento proces pokračuje — Teilhard vidí ve světovém měřítku urychlení růstových procesů, ať již jde o život, člověka nebo „noosféru“. Poukázali jsme již na to, že Teilhardovo dílo je možno pochopit jen ve směru koperníkovské linie. Nu a Galilei, průkopník myšlenek kanovníka Mikuláše Koperníka, byl roku 1616 církevně odsouzen a jeho díla zakázána; tento zákaz byl odvolán v roce 1835. Zde tedy trval proces recepce jen něco přes dvě stě let! Zároveň je ale třeba podotknout: proces přijetí duchovního bohatství východních církevních Otců trvá právě sedm set let a teprve nyní vstupuje do nového stadia. Není tedy ještě patrné, která budoucí generace v Církvi a západním křesťanstvu bude vnitřně, duchovně a myšlenkově tak daleko, aby Teilhardovo myšlení a životní pocit, jeho zkušenost Země, skutečně přijala a dále rozvíjela.

Neboť: pouhým získáním nějakých dojmů by se udělalo právě tak málo jako kaceřováním a odsuzováním. Teilhard de Chardin ukazuje křesťanstvu nárys nového obrazu světa: který prožít nemůže nemít dalekosáhlé, převratné důsledky: jak pro poslání a činnost Církve, tak pro celý politický, společenský, duchovní a mezi-osobní život křesťana a Evropana.

Teilhard de Chardin, který byl v Číně, Africe a Americe přinejmenším právě tak doma jako v Evropě, klade otázky a požadavky, jež vyžadují základní změnu křesťanova postoje k sobě samému, ke světu, k bližnímu, k celé životní skutečnosti. Uvedení Teilharda de Chardin také do německého kulturního světa je třeba uvítat tím spíš, že bude takto vyburcován ze své permanentní krize, ze svého falešného optimismu a neméně falešného pesimismu, jež nejsou ve skutečnosti ničím jiným než veselejší nebo zasmušilejší formou nihilismu, monomanií a krajním egocentrismem: vyburcován voláním věřícího člověka, který v naší době první ve své skutečně globální zkušenosti rostoucího vesmíru sjednotil vědění a víru.

Přel. J. Němec

Stavební údržba kostelů a far

STŘECHA A POŽÁRNÍ OCHRANA

Je několik způsobů krytí taškovou krytinou: dvojité krytina na řídké laťkování pokládána zplna do malty (tzv. korunová), dvojitá krytina na husté laťkování (tzv. kaprovka), jednoduchá krytina z obyčejných tašek na louče pokládána na stříh nebo na vazbu, krytiny drážkové, krytiny z esovek a prejzová krytina. Z těchto všech druhů krytin se můžete sami pustit hned do

zapostřešení kteroukoliv krytinou, tj. prozatímní zavěšení krytiny na latě, při čemž krytina drážková se zavěšuje prostě vedle sebe, kus vedle kusu, aniž by se spojovala v drážkách. Sami pak směle můžeme si pokrýt sedlovou střechu nebo i jinou nepříliš složitou tvaru krytinou z drážkových tašek, a jen vykrytí nároží a úžlabí a hřeben svěžítě pokrýváči. Při krytině drážko-

vě z jednoduchých tašek kryjeme na vazbu, to znamená, že styčné spáry horní řady leží na středu tašek spodní řady. Kdežto krytinu z tašek dvoudrážkových ražených kladem buď na vazbu nebo na stříh, tj. styčné spáry probíhají po spádu střechy rovnoběžně v jedné linii. Při krytině z tašek jednodrážkových laťujeme zpravidla na 30–32 cm podle sklonu střechy, aby přesah prvních tašek byl 8 cm a poslední lať u hřebene aby byla bita 3–5 cm od hřebenové linie. U tašek dvoudrážkových laťujeme na takovou šíři, aby ozuby tašek horní řady zapadly do zámků (jamek) řady spodní, bývá to obvykle 34,2–34,5 cm. Pro lepší zajištění krytiny upevňujeme některé tašky plechovými sponami k latím. Ložné spáry podmazáváme z půdy spárovačkou. Opravy těchto krytin z drážkových tašek bývají také jednoduché. Znamená to obvykle vyčistit zanesené drážky od mechu, sazí a jiné nečistoty, která způsobuje, že zanesením drážky se taška nadzdvihuje a do půdy zatéká. Tu část střešní plochy, kde zatéká, rozebereme, drážky vyčistíme ocelovým kartáčem a kryjeme znovu tak, jako kdybychom pokládali novou krytinu.

Opravy krytin z obvyklých tašek můžeme také snadno provést svépomocí takto:

U dvojitého taškového krytin kladených na sucho vyměníme vadné tašky snadno z půdy tak, že levou rukou nadzdvihneme horní řadu nad poškozeným místem a pravou rukou vytáhneme z půdy vadnou tašku. Prázdné místo vyplníme novou taškou tak, že pod nadzdvíženou horní řadou podsuneme tašku tak, aby závěsný ozub dosedl na lať nebo hlavu tašky spodní řady. Opravujeme-li se střechy, vyrazíme lžící prasklou tašku do půdy a je-li ještě celá, přerazíme ji v horní části poklepem lžice a zbytek jednak vyrazíme do půdy lžící, jednak vyndáme rukou. Novou zasuneme na opravené místo. Vrchní nadzdvížené tašky pak se snažíme opět narovnat, jestliže jsme kryli z půdy poklepem pěstí na latě, jestliže jsme kryli shora, lehkým páčením lžící ve spárách okolních tašek.

Je-li krytina, kterou máme opravovat dvojí, plně do malty kladená, pracujeme shora, tedy s plochy střechy. Vyměňujeme-li spodní tašku, musíme odebrat dvě vrchní, zasuneme spodní novou na její místo a u obou odebraných vrchních tašek uštipneme závěsné ozuby napůl, abychom mohli obě tašky zasunout na jejich staré místo, namaltujeme obě tašky ze stran a podstrčíme. Jestliže nám při vyndávání tašek všechna stará malta neopadala, musíme ji pochopitelně otluoci, abychom mohli správkou provést. Maltu, která nám při novém položení vyhrázla ve spárách, odebereme a spáry uhladíme. Vyměňujeme-li jen vrchní tašky, stačí po odebrání prasklých kusů očistit od malty celé okolí i podloží, u nových tašek uštipnout závěsný ozub napolovic, opět namaltovat, zasunout nové tašky a uhladit spáry.

Vyměňujeme-li hřebenáč, pak odstraníme hřebenáč prasklý, otlučeme maltu, nový hřebenáč namočíme do vody až nasákne, a to trvá 5–15 minut, vymažeme jej vtíráním do vnitřních stran asi do 1/3 maltou, na podloží naneseeme maltu, doplníme hřebenáč maltou do 2/3 a zatlačíme jej na jeho místo zasunutím do řady sousedních hřebenáčů. Vyhřežlou maltu odebereme lžící a spáry uhladíme.

Opravujeme-li prejzovou krytinu, musíme po sejmutí vadné krytiny očistit podložní háky i sousední háky a kůrky od malty a nečistoty a vše vykropit řádně vodou a pak pokládáme správkou tak jako u nové krytiny.

Při každé opravě krytiny je správné zřídit na okapu dřevěnou zábranu aspoň z jednoho prkna na výšku položeného, aby krytina nemohla padat dolů. Správkou sedlových střech provádíme snadno ze žebříku, který položíme po sklonu střechy a podložíme na koncích, a je-li dlouhý, i uprostřed hadry a na druhou stranu uvážeme jako protiváhu přes hřeben lany druhý žebřík.

Tak jako u taškové krytiny, tak i u krytiny z asbestocementových (osinkocementových) desek, nebo jak se populárně říká jen eternitové krytiny, je nutné dodržovat obecné předpoklady provádění krytin, jak již byly popsány vpředu. Dále ovšem je nutné dodržovat správné technologické postupy specifické pro krytinu asbestocementovou,

Asbestocementové desky i desky z přírodní břidlice dopravujeme složené na stojato a skladujeme je uložené na plochu na podložce z prken a nevršíme je výše než do výšky 1,5 m.

Krytinu z desek asbestocementových klademe na plně bednění potažené nepískovanou asfalt. lepenkou nebo na latě. Klademe-li ji na latě, pak kolem okapu, hřebenu, podél zdi nároží a kolem úžlabí i proniků přibíjíme prkno. Na hřebenu přibíjíme vždy lať na stojato. Asbestocementová krytina kladená na latě je levnější o cenu bednění, ovšem snadněji se poškodí a propouští prach i větrem zaháněný sněh a dešť. Před pokládáním asbestocementové krytiny na bednění musí se do bednění vyříznout všechny otvory a osadit střešní okna a padáky.

Asbestocementovou krytinu klademe rovnoběžně nebo úhlopříčně podle druhu desek a vkusu, vždy však musí být kladená v rovnoběžných řadách a krytina z vlnitých asbestocementových desek velkého formátu má vlny vždy kolmo k okapu.

Ploché asbestocementové desky vel. 40/40 cm jsou dírkované, aby mohly být přibíjeny k podkladu. Desky jsou dírkované na těch místech, která jsou přikryta přesahy desek sousedních. Každá deska se přibíjí dvěma hřebíky, desky okapové, obrubníkové a lemovky třemi.

Je neřemeslnické přibíjet při opravě desku uprostřed hřebíkem a i když bude ten, kdo správkou takto provedl tvrdit, že hlavičku hřebíku zaasfaltoval, dřívě nebo později bude kolem toho hřebíku zatékat. Hřebíky se nedorážejí úplně až k desce, aby byla vůle při bobtnání a vysychání bednění. Některé desky se přichytávají také pozink. sponkami. Desky můžeme prodírkovat úhlem špičky pokrývačského kladívka, probíjíme vždy na prkně, můžeme desky i rozlamovat podle rysky vyhloubené několikaletým protažením špičky kladívka, rozlamujeme o hranu krokve.

Vlnité osinkocementové desky velkých formátů až 250/93 cm připevňujeme k dřevěnému roštu ocelovými vruty, k ocelovým konstrukcím příponkami. Na vrutu jsou navlečeny pod hlavou těsnící podložka a jako druhá ke krytině doléhající přitlačovací podložka. Vruty do dřeva přišroubováváme, i když jsme si je nejdříve slabou ranou kladívkem přiklepli, nikdy však nezatloukáme, protože vruty zarážené kladivem nejen že nejdou při opravě vyšroubovat, ale desky kolem otvoru popraskají. Otvory pro vruty vyvrtáváme vrtačkou na železo vrtákem o průměru 10,5 mm. Tam kde desky se stýkají v rozích tak, že by přesahovaly tři až čtyři desky, až by se nadzdvíhovaly, uřízneme rohy ruční pilkou tak, aby se překrývaly vždy dvě a dvě desky a mezi uříznutými rohy byla dilatační vůle asi 5 mm.

U asbestocementové krytiny je důležité, aby desky měly dostatečný přesah. Je-li přesah krátký, pak voda vzlíná po rubu desek vzhůru a zatéká pod krytinu. U plochých desek má být přesah 1,5–2 cm, u vlnitých desek podle sklonu střechy 15–25 cm, a to čím menší sklon střechy, tím větší přesah.

Při opravě krytiny z vlnitých osinkocementových desek vyšroubovujeme vrut z prasklé desky a uvolníme vrut u desky, která ji překrývá. Poškozenou desku vyměníme a opět přikryjeme horní deskou, vruty předtím namočené v petroleji opět zašroubovujeme a nezapomeneme před zašroubováním navléci správně na vrut podložky, a to nejdříve těsnící, aby přišla pod hlavu vrutu a pod ní přitlačnou. Vruty nedotahujeme na pevnost, aby dřevo krovu mělo vůli při sesedání.

Opravujeme-li krytinu z plochých asbestocementových desek, počínáme si při opravě jedné desky takto: starou prasklou desku odstraníme a hřebíky vytrhneme trhákem. Celé vadné místo i jeho okolí očistíme od nečistoty. Pak do bednění přibíjíme na každou stranu nad okraj spodních desek závěsné dráty z pozinkovaného drátu, které musí být asi o 2 cm delší než je obrys desky viditelný ve stopě přesahu na spodní desce. Novou desku podstrčíme pak na staré místo a dráty zahneme přes okraj nové desky, takže je jaksi zavěšena. Drát na háčky je lepší než plech proto, že se přehyby v zimě nenarovnávají vahou namrzlého ledu.

Pokračování.

Arch. Miroslav Potužník

OBROZENEČTÍ KNĚŽÍ UČITELI ČEŠTINY

Zajímavou kapitolou z dějin českého národního obrození v prvních desetiletích 19. století, ve svém celku vlastně dosud neznámou, je působení kněží jako učitelů češtiny na školách všech stupňů v Čechách, na Moravě i za hranicemi naší vlasti. Touto svou prací, konanou dobrovolně a s radostí, se oni kněží podíleli na udržení českého jazyka v dobách pro český národ velmi těžkých. Jejich zásluha vynikne tím více, uvědomíme-li si, že od dob Josefa II. měly všechny vyšší školy vyučovací řeč německou a že česká národnost, právě tak jako všechny ostatní slovanské národnosti, byla v habsburské monarchii bezohledně potlačována. Tito vlastenečtí kněží pracovali v době tuhé centralisace státní, vyvyšování němčiny (jež byla úředním jazykem) a těžkého národnostního i sociálního útlaču (byla dosud robota), kdy žáci bývali na školách trestáni proto, že mezi sebou promluvíli česky. Mnozí z oněch statečných kněží, mezi nimiž byli duchovní správci i profesori, jsou dnes již zapomenuti; je naší povinností, abychom si jejich obětavou práci připomněli a zachovali jim vděčnou paměť. A třeba uvést ještě skutečnost, že v několika případech vyučovali oni kněží i v městech, kde byla německá převaha obyvatelstva (např. Liberec a Žatec) a že tudíž jejich postavení bylo ještě obtížnější.

V Čechách a na Moravě bylo celkem 14 měst, kde se v první polovině 19. stol. vyučovalo na školách a odborných ústavech mimořádně češtině, a to jak české mluvnicki, tak i dějinám české literatury. V Čechách to byla tato místa: Praha, České Budějovice, Hradec Králové, Jičín, Jindřichův Hradec, Liberec, Litoměřice, Litomyšl, Německý (dnes Havlíčkův) Brod, Plzeň, Rakovník a Žatec. Na Moravě k nim patřily Brno a Olomouc. Mimo české země to byla Vídeň, Vídeňské Nové Město, Celovec a Štýrský Hradec, kde na školách byli činní rovněž učitelé češtiny. Vcelku všech profesorů a učitelů, kteří se zabývali vyučováním češtině a české literatury, bylo na školách v Čechách a na Moravě 32 (z nich 16 kněží), ve Vídni v tom směru působilo 8 kněží a ve jmenovaných třech místech Rakouska mimo Vídeň 9 učitelů.

Mezi učiteli češtiny byli vynikající národní pracovníci, spisovatelé a učenici, jako např. první řádný profesor české řeči a literatury na pražské universitě František Martin Pelcl (1734—1801), druhý řádný profesor tamže Jan Nejedlý (1776—1834), prozatímní profesor v Praze a básník František Ladislav Čelakovský (1799—1852), gymnasiální profesori František Šír (1796—1867) a Karel Šimon Macháček (1799—1846) v Jičíně a historik a archivář Antonín Boček (1802—1847) v Olomouci a jiní.

Z kněží, kteří pracovali jako učitelé české mluvnice a dějin českého písemnictví, byli někteří členy (v několika případech dokonce zakládajícími) Matice české při Národním muzeu v Praze, jež vydávala české knihy. Vyučovali buď na nižších městských školách, a to i žákyně, takže děti již od mládí si zvykaly na český spisovný jazyk a seznamovaly se s krásnými knihami českých spisovatelů. Na vyšších školách (gymnasiích, reálkách a na filosofických ústavech) byli žáci seznamováni zásluhou svých kněžských profesorů s češtinou důkladněji a svou znalost si odnášeli buď na vysoké školy nebo do praktických povolání. A konečně jiní z kněží působili na theologických ústavech a v kněžských seminářích; jejich zásluhou se tak staly šířiteli národního uvědomění mezi širokými vrstvami lidu celé generace kněží, kteří jako bohoslovci byli jejich žáky.

Kněží jako učitelé češtiny působili v městech: V Českých Budějovicích vyučoval češtině (českému jazyku, slohu a deklamaci) v 2. ročníku biskupského theologického ústavu ThDr. Jan Körner, tamní profesor novozákonní exegese a ředitel semináře (nar. 10. května 1788 v Třeboni). Zároveň pečoval o rozšiřování českých knih a sám napsal příručku „Kniha ruční u navštěvování a zaopatřování nemocných“. Na biskupském theologickém ústavě v Hradci Králové a v královéhradeckém semináři byli jako učitelé české řeči a literatury činní dva profe-

sofi: ThDr. Josef Liboslav Ziegler (nar. 10. července 1782 v Hradci Králové, zemř. 23. května 1846 v Chrudimi) a ThDr. Jan Nep. Stárek (nar. 30. září 1795 v České Libchavě u Brandýsa nad Orlicí). Dr. Ziegler, který byl profesorem pastorálky, přednášel češtinu v l. 1817—1826; byl to známý národní buditel (o něm psal např. Alois Jirásek v románě „F. L. Věk“), který již jako kaplan v Dobrušce a lokalista v Dobrušce se začal zabývat studiem slovanských jazyků (hlavně polštiny a ruštiny) a který i později ve své funkci děkana, vikáře a školního dozorce v Chrudimi zasáhl častěji do české literatury a kultury jako spisovatel, překladatel a spolupracovník řady českých autorů. Dr. Stárek, jenž byl profesorem morálky, přeložil do češtiny spisy sv. Cypriána a sv. Jana Zlatoústého (Sv. J. Chrysostoma Věk a spisy sebrané, Hradec Králové 1851); hodně jeho příspěvků vyšlo tiskem v časopisech, jako byly Časopis katolického duchovenstva, Přítel mládeže, Časopis Českého musea a Polabský Slovan. Českou theologickou literaturu obohatil r. 1861 spisem ze svého vědního oboru „Pokus historie zjevení biblického co úvod v Starý a Nový zákon“. Češtině vyučoval prof. P. Stárek každý týden dvě hodiny po dva roky.

Na gymnasiu v Jindřichově Hradci učili češtině P. PhDr. Antonín Liška (nar. 27. března 1791 v Hrádku u Sušice, zemř. 16. dubna 1847 v Bochni), P. František Slavíček (nar. 4. listopadu 1798 v Modlešovicích u Strakonice) a P. Alois Rečický (nar. 10. prosince 1810 v Jindřichově Hradci). Dr. A. Liška jako strahovský kněz vyučoval zprvu dvě léta v Žatci, kde v mimořádných hodinách učil češtině německou mládež, a poté v Jindřichově Hradci, kam se dostal r. 1819. Psal divadelní hry, překládal z řečtiny Homérovu Iliadu a Odysseu, znal polsky a r. 1821 vydal ve 2 svazcích českou mluvnici; od r. 1826 byl prefektem gymnasia v Bochni v západní Haliči, kde též zemřel. — P. Fr. Slavíček byl jindřichohradeckým kaplanem a češtinu přednášel na tamním gymnasiu několik let; mezi jeho posluchači byly i žákyně. Tiskem vydal r. 1836 knihu o Svaté zemi, nazvanou „Nejpatrnější místa křesťanstva Jerusalema, Betlem a Nazaret“ a přeložil Koydlův spis „Krátké naučení o štěpařství“, jenž vyšel tiskem s 62 obrázky jako příručka pro ovocnářství. — Také třetí z jindřichohradeckých profesorů češtiny, P. Al. Rečický, byl místním kaplanem.

V Liberci na reálce (tehdy se říkalo „včernice“) dával hodiny češtiny piarista P. Marian Komárek, pocházející z Pelhřimova, kde narozen 15. září 1805; byl zároveň profesorem matematiky, přírodopisu, geologie, němčiny, italštiny, francouzštiny a angličtiny (témto předmětům vyučoval později v Mostě). Činnost piaristů ve výuce českému jazyku zaslouží zvláštního povšimnutí; dokladem práce profesorů piaristického řádu na tomto úseku je působení P. Krescencia Fanty (nar. 31. ledna 1788 v Praze) a P. Gabriela Martinů (nar. 20. května 1799 v Policce) na reálce v Rakovníku a pak činnost několika profesorů na Tereziánské akademii ve Vídni, kde češtině postupně učili: P. B. Berka z Benátek v l. 1810 až 1814, P. Oto Mračno (nar. 31. ledna 1788 v Litomyšli) v l. 1813—1814, P. K. Fanta (r. 1813 s P. Mračnem a v l. 1820—1821 sám), P. Zikmund Koutník (nar. 3. května 1790 v Chocni) v l. 1826—1832, P. Fulgenc Zeman (nar. 26. května 1803 v Praze) v l. 1832—1839, P. Jiljí Hüvl (nar. 22. května 1797 ve Starkoči) v l. 1834—1836, P. Viktorin Spackovský (nar. 19. února 1918 v Rychnově) v l. 1837—1838 a P. Pius Omasta (nar. 10. května 1789 v Praze) r. 1838 s P. Zemanem. Z nich měl snad největší předpoklady pro tuto zásluhnou práci P. K. Fanta, který byl profesorem češtiny se zkouškou; rodnému jazyku vyučoval všude, kde působil, např. v polovině 19. stol. i na nižším gymnasiu v Ostrově u Karlových Varů, kde byl zároveň ředitelem.

Zvlášť dobře bylo postaráno o výuku češtině v biskupském theologickém ústavě a semináři v Litoměřicích, kde češtině učili Josef Jungmann (1773—1847), tvůrce

novočeské básnické řeči a zakladatel vědecké české literatury, a spolu s ním místoředitel semináře Pažout z Bousova a Josef Pfeifer ze Mšena a konečně Josef Nečásek z Vysokého.

V Německém (nyní Havlíčkově) Brodě působil jako učitel češtiny na tamním gymnasiu želivský kněz, prof. P. Václav Divok (zemřel 20. července 1841). Vynikající učitelé české řeči byli činní v Plzni. Byli to teplejší kanovníci P. PhDr. Josef Vojtěch Sedláček (nar. 24. února 1785 v Čelákovicih, zemř. 2. února 1836 v Plzni) a P. PhDr. Josef František Smetana (nar. 11. března 1801 ve Sviněšanech u Náchoda, zemř. 18. února 1861 v Plzni). Dr. Sedláček, který byl profesorem matematiky, latiny a řečtiny na filosofickém ústavě v Plzni, patřil k nejdůležitějším národním pracovníkům své doby. Zasloužil se o založení české triviální školy v Plzni r. 1819 (na ní bylo po jejím zřízení 200 žáků a jejich počet dosáhl brzy počtu 500) pomáhal při vzniku české triviální školy ve Spáleném Poříčí u Plzně a byl účasten r. 1835 i založení opatrovny malých dětí v Plzni, jež byla prvním zařízením tohoto druhu v Čechách. P. Sedláček již r. 1818 se zasloužil o zavedení českých her do plzeňského divadla a během let uvedl v činnost více čtenářských spolků (nejstarší z nich byl ve Spáleném Poříčí z r. 1816). Češtině a české literatuře vyučoval od r. 1817 po tři až čtyři hodiny týdně; svým posluchačům na filosofii každoročně rozdával a nebo půjčoval na sta knih. Je znám i jako autor celé řady knih; psal přírodovědecká díla, vydával sbírky kázání i básně.

Nástupcem P. Sedláčka se stal po jeho smrti ve funkci profesora české řeči a literatury v mimořádných hodinách na filosofickém ústavě v Plzni Dr. Smetana, tamní létopis čili *Obraz slovesnosti Slovanův nářečí českého* o založení české knihovny na plzeňském gymnasiu,

v blízkém Lochotíně uvedl v život čítárnu a v samotné Plzni jeho péčí vznikla nedělní průmyslová škola, kde se všem předmětům učilo česky. S výsledky jeho vědecké práce nás seznamují jeho české knihy; z četných jeho prací uvádíme nejdůležitější: „Základové hvězdářství čili astronomie“ (Plzeň 1837), „Silozpyt čili fysika“ (Praha 1842) a „Všeobecný dějepis občanský“ ve 3 dílech (Praha 1846).

V Žatci vyučoval češtině kromě již zmíněného P. Dr. Antonína Lišky, činného poté v Jindřichově Hradci, strahovský kapitulár ThDr. Bernard Jetmar (nar. 16. března 1798 ve Vysokém Mýtě), gymnasiijní profesor v Žatci, zkoušený a potvrzený učitel češtiny.

Společenský význam pedagogické práce uvedených kněží by si zasloužil, aby jejich činnost byla podrobně probádána s použitím všeho dostupného archivního a knižního materiálu a aby o jejich působení jako učitelů češtiny byla napsána samostatná hodnotící studie. Když by se přitom přihlédlo i k práci, kterou vykonali jejich žáci jako kněží v duchovní správě na tomto úseku, vystal by teprve v plnosti obrovský přínos, který měli tito vlastenečtí kněží na uchování české národnosti a naší národní vzdělanosti.

Prameny: Josef Václav Justin Michl, *Ouplný literaturní létopis čili Obraz lovesnosti Slovanův nářečí českého* v Čechách, na Moravě, v Uhřích atd. od léta 1825 až do léta 1837 (Praha 1839): Poznamenání míst, v kterýchž se česko-slovansky učí (str. 351—352), Jména a životopisy spisovatelův a umělcův česko-slovenských (str. 287, 293, 297—298, 318, 326—327, 328, 329, 347—348). Jde o současného spisovatele, který se s většinou zmíněných kněží, vyučujících češtině, znal osobně.

Dr. Josef Svátek

Doba očima kněze

JEN DOBRÉ VŮLE JE POTŘEBÍ

I. Rozvahy o lidském společenství i výhledy zahraničně politické zdůvodňují naše velké perspektivy, které však předpokládají plnění nemalých úkolů v naší denní práci. Tak z XII. sjezdu KSČ plynou pro všechny občany našeho socialistického státu úkoly až do r. 1970! Nebo: na XVII. zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci se jednalo o koordinaci plánů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce zemí tábora míru i po r. 1965 a jednalo se o generální perspektivě do r. 1980! Tuto problematiku však nutně budeme připomínat při dílčích úkolech, jak v kterém údobí nabudou na nejvyšší aktuálnosti.

Dnes se chceme obrátit k dvěma výrazným děním, jež zasáhnu do politických dějin celého světa v tom smyslu, že mírumilovné lidstvo hledá v nich krok k mírovému uspořádání života.

II. Jistě právem, míníme-li tříměsíční jednání XVII. zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů. Toto zasedání přesvědčilo, že OSN chce být střediskem plodné a kladné mezinárodní spolupráce při uskutečňování jednotných a společných akcí v zájmu mírového uspořádání světa. Nové vedení OSN — přesněji: nový generální tajemník — snaží se vytvořit z této organizace nástroj míru, nikoli liheň studené války, snaží se, aby se na půdě OSN setkaly státy s různým společenským zřízením k mírové spolupráci. Sedmnácté zasedání VS OSN odhlasovalo několik důležitých, vzájemně přijatelných usnesení, která mohou mít kladný vliv na zmírnění mezinárodního napětí. Je pouze mírové soužití států může zachránit lidstvo před termonukleární katastrofou, manifestovali zástupci 110 zemí, bezprostředně poučení agresivními akcemi USA v oblasti Karibského moře. V těch neklidných dnech října minulého roku, kdy celý svět čekal na každé slovo i počin Moskvy — bdělé strážkyně míru, naslouchal s nemenší nadějí hlasu OSN. A generální tajemník dal všem diplomatický aparát OSN do služeb zainteresovaných zemí, aby bylo možno rychle vyřešit konflikt hrozící zkázou. Tuto činnost OSN a jejího generálního tajemníka ocenil pak na zasedání Nejvyš-

šího sovětu SSSR sám předseda rady ministrů N. S. Chruščov slovy: „Velké úsilí pro urovnání konfliktu vyvinul generální tajemník OSN U Thant“. A jako by napětí v oblasti Karibského moře bylo varovným mementem — delegáti Valného shromáždění přistupovali pak k daným úkolům ještě odpovědněji. Zásada mírového soužití států s různým společenským zřízením, kterou vyhlásil Sovětský svaz, byla zájmným cílem OSN. Sovětský svaz také podporoval usnesení Valného shromáždění OSN o nutnosti zastavit všechny pokusy s nukleárními zbraněmi už od 1. ledna 1963. Západní mocnosti nevyslovily souhlas s jednomyslným požadavkem všeho lidstva zakázat nukleární pokusy jednou provždy. To však nezmenšuje zásluhu Sovětského svazu a snažení OSN podpořit to, co je k záchraně světa a šťastného života lidstva.

Na posledním zasedání Valného shromáždění OSN se zrodil tak zvaný „duch konstruktivního kompromisu“. A právě v tomto duchu doporučilo shromáždění ženevskému výboru 18 států, aby jednal o problému všeobecného a úplného odzbrojení. Byla totiž na VS zdůrazňována „výjimečná úloha OSN při úsilí o dosažení dohody o odzbrojení mezi oběma nukleárními velmocemi“. Co mínilo VS OSN „duchem konstruktivního kompromisu“, dovodilo pak na vlastním příkladu. Jednomyslně schválilo rezoluci předloženou delegacími několika zemí včetně Sovětského svazu a Spojených států k otázce mezinárodní spolupráce při využívání kosmického prostoru pro mírové účely. Tuto dohodu o právních a vědeckotechnických výhledech spolupráce — především SSSR a USA — při mírovém využívání vesmíru přivítala světová veřejnost jako první poselství zlepšení mezinárodních vztahů po kubánské krizi. Avšak „konstruktivní duch“ provázal i projednání četných hospodářských problémů. Je charakteristické, že představitelé méně vyvinutých zemí šli ve všech těchto otázkách se socialistickými zeměmi. Je to výrazné a významné; ale neméně je důležité, že shromáždění přijalo usnesení o uspořádání

mezinárodní konference o otázkách obchodu ve druhé polovině r. 1963, nebo nejpozději začátkem r. 1964. Byl zlomen odpor představitelů západního bloku — samozřejmě včetně představitelů „společného trhu“ — kteří se stavěli proti termínu konference a takto se ve skutečnosti stavěli proti samé myšlence této konference. Na konferenci totiž má být vytyčena otázka založení mezinárodní obchodní organizace, jejíž myšlenku formuloval N. S. Chruščov.

Nesmírný politický význam má však, že VS OSN jednomyslně podporovalo společný návrh deklarace SSSR a USA o převedení prostředků a zdrojů, uvolněných odzbrojením — na mírové účely. Přijetí deklarace dokazuje, že je možná dohoda mezi oběma velmocemi i o nejsložitějších a nejspornějších otázkách současnosti. Na posledním VS OSN byla učiněna též četná usnesení o urychleném uskutečňování historické deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím, kterou před dvěma roky navrhl Sovětský svaz. „Po otázce odzbrojení — řekl nyní představitel Republiky Mali — musí být nejdůležitějším cílem OSN likvidace kolonialismu“. Shromáždění pověřilo zvláštní výbor, aby přijal nezbytná opatření k nejrychlejšímu poskytnutí nezávislosti všem územím, která jsou dosud pod koloniální nadvládou. Protikoloniálníckou náladu a opatření na VS OSN nejlépe charakterizoval představitel Ghany slovy: „Koloniální mocnosti letos pocítily, co znamená mohutný, rozhodný nátlak nových nezávislých zemí. Dosáhli jsme toho, že shromáždění zaujalo ve všech problémech, týkajících se Asie a Afriky, protikoloniální stanovisko“.

Velikou událostí bylo přijetí Alžírsko mezi členy OSN. O situaci v Kongu začalo diskuse při projednávání financování mimořádných ozbrojených sil OSN v Kongu. Od XVII. valného shromáždění dějí se nové machinace k upevnění pozic západních mocností v Kongu. A právě jím byla adresována slova představitelů Sierry Leone: „Představitelé afrických zemí slavnostně prohlásili, že neustanou v úsilí, dokud celý jejich světadíl nebude zbaven koloniálního panství“.

Sovětský svaz pevně podporoval návrh na stanovení termínu definitivní likvidace kolonialismu na 24. říjen letošního roku; termín vytyčil guinejský prezident Sekou Touré.

Než se však tyto řádky, které měly stručně bilancovat poslední zasedání VS OSN, dostanou do rukou čtenářů, budeme už čas, jenž zatím uplynul, čítat na měsíce. Ale právě nastanou události a vynoří se už zprávy, které budou pochopitelnější, postihneme-li souvislosti, závislosti a podněty, které vedly k očekávanému vývoji. Ať bude jakkoli, chceme věřit odhodlání, jež projevil generální tajemník OSN ve svém poselství na prahu nového roku: „Chceme-li obstát v atomovém a kosmickém věku — pravil U Thant — musí být vztahy mezi státy, velkými i malými, založeny na důvěře, poctivosti a spravedlnosti, nikoli na strachu, nedůvěře a zlé vůli. A v této snaze o zajištění míru a štěstí pro svět napomáhá OSN všem zemím, na východě a na západě, na severu a jihu jako praktický nástroj upevňování důvěry, spolupráce a dobré vůle v mezinárodních vztazích“.

III. Mnoho té dobré vůle bude potřebí, aby mohla být normalizována situace v západním Berlíně a podepsána mírová smlouva s Německem. Zatím projevuje dobrou vůli jen Moskva, tábor socialistický. Nereální politika západních mocností, jejichž vojska neoprávněně prolévají v západním Berlíně, podporuje zpupnost a re-

vanšistické choutky vlády, která ústy svého šéfa, 87letého kancléře dr. K. Adenauera vyznává křesťanství, aby tím maskovala své cíle, jež pokračují v tradicích germánské dobyvačnosti, uchvatitelství, nacistické zběsilosti, což s křesťanstvím nemá nic společného. Jen někdy se nám zdává, že velkou zábranou v řešení toho, čemu zestručněle říkáme „německá otázka a západní Berlín“, je nepružná svěhlavost zlého starce. Neboť dobrý, moudrý starzec nemohl by se chovat a jednat tak, jako jeho předchůdci, kteří vehnali svět do druhé světové války, jež si vyžádala stamilióny obětí na lidských životech — o materiálních zkázách nemluvě. Hitler a jeho čeládka byli předchůdci Adenauera a jeho spolku — vždyť také z Hitlerova chovu uplatňuje se tolik zlosynů ve vedení bonnského státu! Nu a stafičský kancléř má podle daného slibu letos na podzim odstoupit. Je-li vůbec možno věřit takovému slibu, pak pan bonnský kancléř jedná podle zásady „po nás potopa“. Rozhodně dá světu možnost, aby se o něm letos hodně mluvilo. Obávám se, že nikoli v dobrém. Neboť kdy a čím by chtěl začít, aby o něm mohlo mluvit v dobrém? Jen naivní lidé mohli uvažovat o „obratu“ — aspoň v taktice — nad listem, který napsal před sedmi lety ministr SSSR N. S. Chruščovovi. Volá v tom listu po milosrdenství. Při obraně státních hranic NDR přišel totiž o život Němec, kterého donutili ke zločinu fašističtí štváči ze Spolkové republiky a ze západního Berlína. V odpovědi na tento Adenauerův list táže se N. S. Chruščov, proč mlčel Bonn, když při podobných incidentech vyprovokovaných z Bonnu přicházeli o život příslušníci NDR, které vraždili záškodníci z NSR. Při mnoha dalších nedůslednostech, nechceme-li říci zlých úmyslech a provokacích, přistihuje odpověď N. S. Chruščova bonnského revanšistu Adenauera. Koneckonců — i když my chceme chránit život každého jednotlivce — kancléř Adenauer běduje nad ztrátou života jednoho příslušníka svého neonacistického ústrojí, ale při tom činí vše, aby přivedl svět k termonukleární zkáze, jejíž obětí by byly stamilióny. Tomu se říká farizejství. Vždyť Bonn byl snad jediným místem, kde bylo nadšení z krize v Karibské oblasti a kde pak bylo zklamání, když byl svět zachráněn před katastrofou. Odpověď N. S. Chruščova, datovaná na Štědrý den, připomíná paměti stafičského kancléře všecku hrůznou vinu, která by každé jiné svědomí zle obtížila a kterou tak lehce na sebe uvaluje „křesťanská“ vláda v Bonnu. N. S. Chruščov musí připomínat „horlivému katolíku“ Adenauerovi rozhodná slova sv. Otce Jana XXIII., jenž prohlásil, že „nastal čas, aby k zajištění míru byly učiněny rozhodující kroky“ a vyzval státníky, aby „všemožně usilovali o zachování největšího blaha, blaha míru“. Co navrhuje N. S. Chruščov k řešení německé a západoberlínské otázky, řekl jasně v dopisu K. Adenauerovi i v odpovědích, vyžádaných britským listem „Daily Express“. Incidenty, vyprovokované západoněmeckými revanšisty na hranicích NDR krátce poté, nebyly vhodnou odpovědí na návrhy rozumného řešení dlouhotrvající krize. A pan kancléř při oslavě svých narozenin promluvil zavile na dávný motiv — pruských a nacistických imperialistů — „Drang nach Osten“. Neprojevila se moudrost ani státní, ani státnická. Obdivuhodnou trpělivost a státnickou moudrost obdivovali jsme zas až z projevu N. S. Chruščova, který přijel do NDR v čele sovětské delegace na sjezd SED.

Otázka německá a západního Berlína letos upoutá ne toliko naši, ale pozornost celého světa — dokud ta „jaderná nádrž“ — k níž přirovnává komentátor Daily Expressu západní Berlín — nebude zneškodněna,

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Hadáček František, administrátor v Popovičkách, ustanoven dekretem čj. 8128/62 od 18. 9. 1962 excurrento administrátorem v Kostelci u Křížků, okres Praha-východ.

Úmrtí:

Telenský Alois, farář v. v., zemřel 30. 11. 1962 v Příbrami, ve věku 72 let (čj. 7611/62).

Häusler Jan O. Melit., arciděkan, zemřel 1. 12. 1962 ve Slivenci, ve věku 85 let (čj. 8033/62).

Jiříčňý Alois, farář v. v., zemřel 27. 11. 1962 v Kounicích u Čes. Brodu ve věku 77 let (čj. 8034/62).

Kraupner Ferdinand, farář v. v., zemřel 8. 12. 1962 v Potvorově, ve věku 85 let (čj. 8080/62).

Bláha Bohumil, děkan, býv. duch. správce sester na Pleši, zemřel 7. 12. 1962 (čj. 8103/62).

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci únoru oslaví svá životní jubilea vsdpp.: 75 let 12/2 P. Josef Štumar, č. kons. rada a farář, Lukavec,

70 let 7/2 P. Bedřich Malina, č. ord. rada a vikář, Sádek u Poličky;

10/2 P. Ignác Bezděk, farář, Vizovice,

65 let 15/2 P. Josef Laciga, farář v. v., Jasenná.

60 let 1/2 P. Karel Malovaný, adm., Kozlovice;

21/2 P. Ladislav Staněk, farář, Citov.

50 let 4/2 P. Antonín Staněk, admin., Zbynice;

5/2 P. Josef Malý, farář, admin., Štěchovice;

5/2 P. Josef Drnek, admin., Janovice n. Ú.;

7/2 P. Josef Malý, farář, Morašice u Litomyšle;

15/2 P. Josef Krejčí, provisor, Klenčí pod Čerchovem;

19/2 P. František Otrádovec, farář, Bystřice u Benešova.

REKREAČNÍ A LÁZEŇSKÁ PÉČE CHARITY V R. 1963.

Česká katolická Charita bude v letní sezóně 1963 provádět rekreaci pro duchovní, řádové sestry a farské hospodyně v zotavovně ČKCH „Marianum“ v Janských Lázních a v zotavovně slovenské Charity v Dolním Smokovci. Rekreační pobyt je možno spojit s lázeňským лечením v Pišťanech, kde je pro naše hosty k dispozici dům slovenské Charity. Letní sezóna potrvá od konce dubna do začátku října.

Dvoutýdenní rekreační turnusy v Jan. Lázních a v Dol. Smokovci:

22. IV.—5. V.; 6.—19. V.; 20. V.—2. VI.; 3.—16. VI.; 17.—30. VI.; 1.—14. VII.; 15.—28. VII.; 29. VII.—11. VIII.; 12.—25. VIII.; 26. VIII.—8. IX.; 9. IX.—22. IX.; 23. IX.—6. X.

Třítýdenní lázeňské turnusy v Pišťanech:

29. IV.—19. V.; 20. V.—9. VI.; 10. VI.—30. VI.; 1. VII.—21. VII.; 22. VII.—11. VIII.; 12. VIII.—1. IX.; 2. IX.—22. IX.; 23. IX.—12. X.

Plná denní pense je 32 Kčs. Duchovní a farské hospodyně platí za ubytování a stravování denně:

v Jan. Lázních 16 Kčs, v Dol. Smokovci 20 Kčs, v Piešťanech 16 Kčs, s vý-

jimkou červencových a srpnových turnusů, ve kterých je denní pense 20 Kčs. V této částce není zahrnut nárok na ambulantní lázeňské léčení, které si však mohou naši hosté zakoupit u správy lázní, pokud je neobdrží od příslušného OÚNZ.

Přihlášky na rekreační pobyt v Jan. Lázních, v Dolním Smokovci a v Pišťanech nutno podat nejpozději do 15. III. 1963 na adresu: Česká katolická Charita, rekreační oddělení, Praha 1, Vladislavova 12. Ve své přihlášce uveďte přesnou adresu (též diecési), dále zotavovnu neb lázeňský dům, o který máte zájem, a požadovaný termín v rámci vyznačených turnusů. Přihlášky farských hospodyní musí být opatřeny potvrzením farního úřadu.

Žádosti o poukazy na lázeňskou péči v tomto roce se již nepřijímají. Na příští rok mají být tyto žádosti podány do konce listopadu 1963.

NOVÁ KNIHA O SVATÉM PAVLU

Před 1900 lety přišel apoštol národů svatý Pavel poprvé do Říma. Proto rok 1961 byl vyhlášen za „Rok svatého Pavla“, aby věřící hlouběji pronikli do díla velkého apoštola, jež Církev staví hned vedle knižete apoštolů svatého Petra. V literárním světě katolickém se objevila celá řada krásných pojednání o životě a díle velkého apoštola národů. A také u nás vyšla nákladem České katolické Charity v ÚCN v edici: „Listy víry“ z pera známého odborníka v novozákonní bohovědě, prof. dr. Jana Merella, děkana Cyrilometodějské fakulty, kniha: *Mluví k nám sv. Pavel*. Kniha je sice rozsáhlá, avšak obsahem tak bohatá a hluboká. Autor v první části nám vykresluje život svatého Pavla, ve druhé části pak nás seznamuje s nepřekonaným dílem velkého apoštola národů, jeho 14 listy. A zvláště zajímavá je třetí část knihy, totiž pojednání o bohovědě svatého Pavla: Lidstvo po pádu Adama ztratilo účast na nadpřirozeném životě Božím a za-

čalo upadat nábožensky i mravně. U pohanů došlo k strašným zvrácenostem v oblasti náboženské i mravní, avšak ani národ vyvolený, Izrael, nebyl na výši a tonul v hříších. A proto v plnosti času podle nauky sv. Pavla přichází na svět Vykupitel — Vtělený Bůh — a směřuje lidstvo s uraženým majestátem Otce nebeského a vykupuje mu svou smrtí na kříži znovu účast na nadpřirozeném životě Božím. Lidé se mohou stát dítkami Božími a dědici království nebeského. Vírou ovšem živou člověk dochází ospravedlnění a spočívá v Bohu svou láskou. Originální je stať knihy o svatém Pavlu, kde autor dovedl skvěle vyhmátnout z učení velkého apoštola jeho *úsilí o sjednocení lidí v lásce a jeho nadšený duchovní zápas za mír mezi národy*. A v tom je zářným příkladem všem věřícím, aby se postavili neohroženě do šiku bojovníků za světový mír. Stručně řečeno, čtenář knihy Merellovy s radostným zájmem poznává dokonale život, dílo, teologii a význam sv. apoštola Pavla, nevěrnějšího následovníka Pána našeho Ježíše Krista a zatouží vroucně po tom, aby i on mohl slíci se svatým apoštolem: „Nežiji já, ale žije ve mně Kristus.“ Ušlechtilý kněz, nezapomenutelný profesor Nového zákona, Jan Budař, říkával nám bohoslovcům při svých přednáškách o sv. Pavlu: „Usilujme o to, aby každý z nás byl aspoň malým svatým Pavlíčkem.“ A kniha Merellova o sv. Pavlu přispívá k úsilí křesťana o dosažení vrcholů duchovního života v duchu sv. Pavla měrou opravdu vrchovatou. Dává nám příležitost k hlubšímu poznání apoštola národů a přispívá k zvrácení lásky k velikému následovníku Božského Spasitele, o jehož listech se vyjádřil velký znalec Písma svatého, svatý Jeroným slovy: „Kdykoli čítám apoštola Pavla, zdá se mi, že slyším ne slova, ale hromy! Kamkoli se ohlédneš, blesky jsou!“

Čtenáři jsou vděční autoru za jeho práci, již tolik přispěl k oslavě svatého Pavla též v naší vlasti.

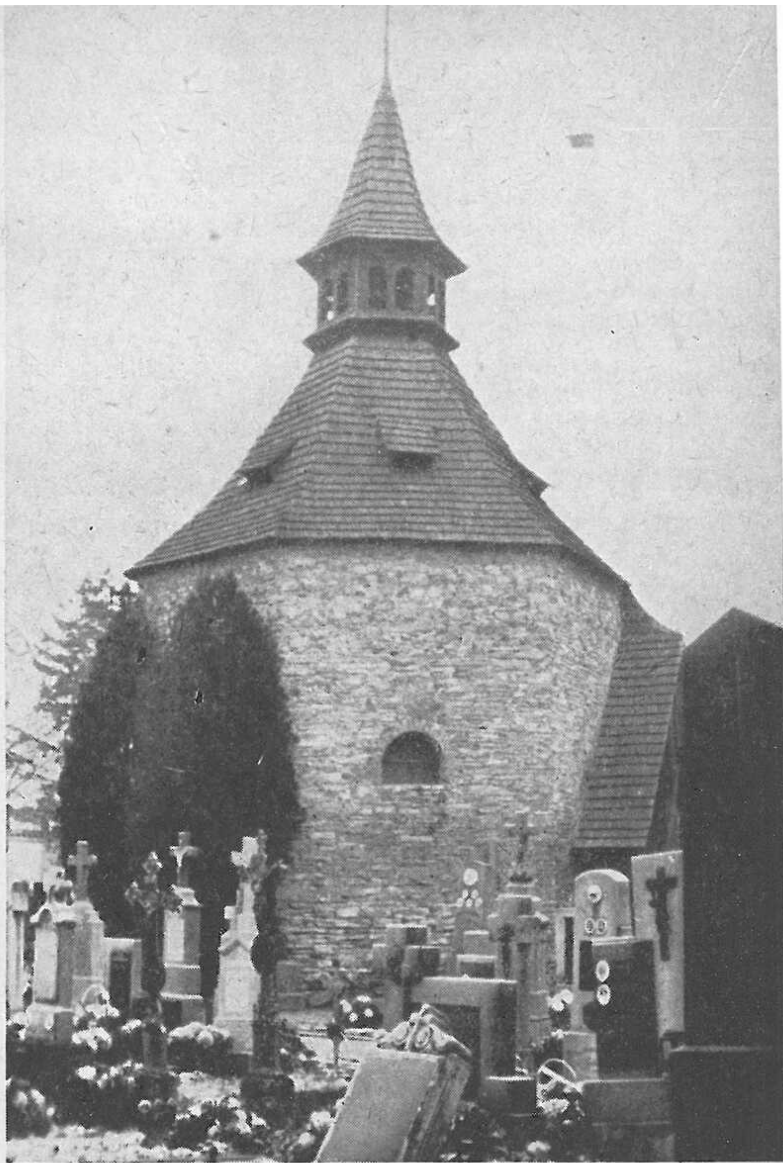
NOVÉ Vatikánské ZNÁMKY

Dne 30. října 1962 byla uvedena do prodeje série vatikánských poštovních známek, vydaných u příležitosti ekumenického koncilu. Nová série se skládá z osmi známek a stojí celá 300 lir. Všechny známky série mají stejné orámování se slovy „CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II A. MCMLXII INITUM. Dole pak čteme: POSTE VATICANE a cenu známky. Orámování je barevně odlišné od středu známky. První známka - 5 lir - má orámování modré a ve středu je černá; druhá - 10 lir - má orámování červené uvnitř je rovněž černá; třetí - 15 lir - má rámeček cihlově červený a uvnitř je tmavohnědá; čtvrtá - 25 lir - má orámování červené a střed je olivověšedý; pátá - 30 lir - má rámeček fialový a uvnitř je černá; šestá - 40 lir - je vínová a černá; sedmá - 60 lir - je na okraji zeleně bronzová a uvnitř okrová; a poslední z nich, osmá - 115 lir - je celá červená.

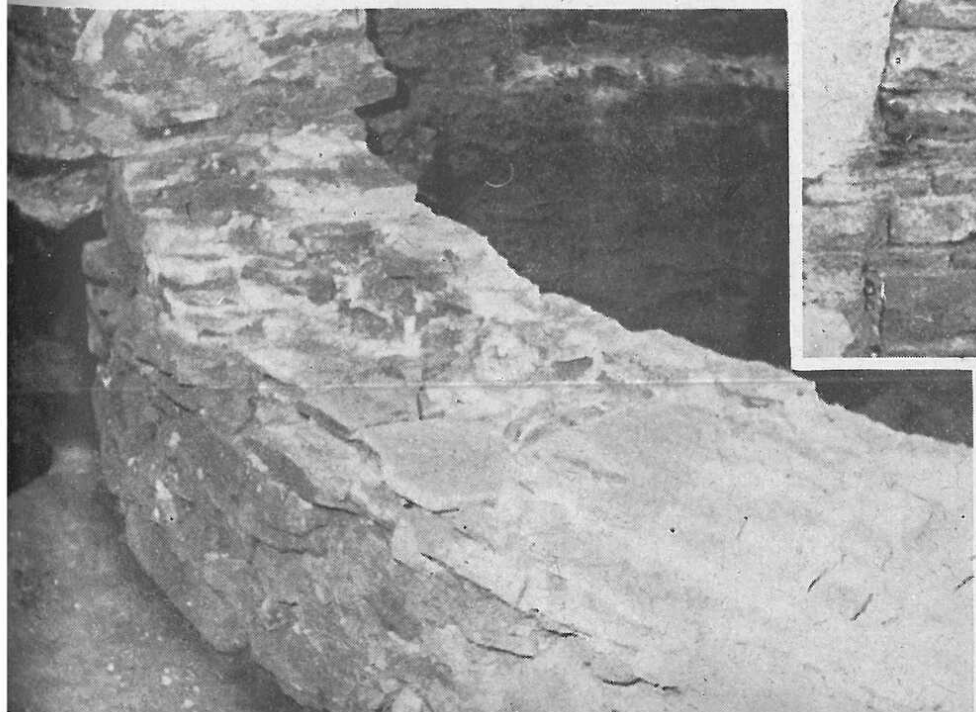
Náměty prvních tří známek jsou vzaty z Raffaelových obrazů, chovaných ve Vatikánské obrazárně, které představují tři božské ctnosti - Víru, Naději a Lásku. Čtvrtá známka zorně papežský znak prostředím alegorických kreseb. Pátá basiliku svatého Petra v Římě, připravenou ke koncilu, šestá papeže Jana XXIII. na trůně a v tiáře, sedmá hořejší část bronzové sochy sv. Petra, umístěné v basilice sv. Petra v Římě a poslední Duchu Svatého v podobě holubice vyřezávající paprsky.

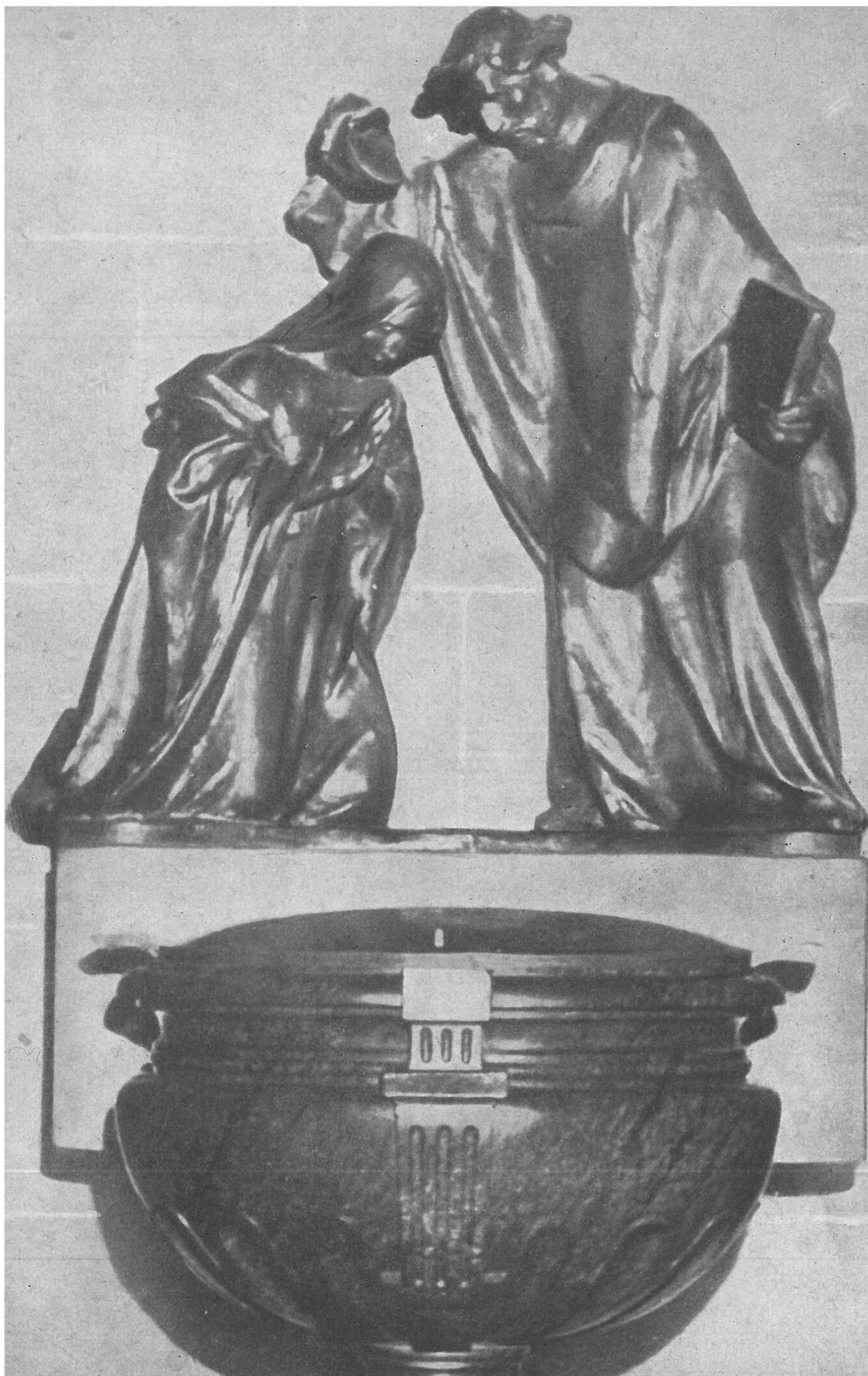
Obecně je nová série vatikánských známek vysoce oceňována a jsou-li námitky, tedy jen proti tomu, že se málo využilo „koncilových“ námětů.

OPRAVA. V 17. řádce třetího odst. prosincového článku Pro rozkvět rodiny na str. 186 DP mělo správně být: „Ba církev. formou až do 1. I. 1959 (Motu proprio Pia XII. - ASS 1948, p. 305) nebývaly vázány ani děti katolíků...“

První strana obálky: J. V. HELICH: NOČNÍ VIDĚNÍ VE SVATOVÍTSKÉ KATEDRÁLE. Průvod českých patronů v čele se sv. Cyrilem a Metodějem, Václavem a Ludmilou. Třetí strana obálky: Z ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU NA MORAVĚ. V letních měsících minulého roku byly pod gotickým filiálním kostelem sv. Michala ve Starém Městě na Moravě nalezeny zbytky zdíva rozbité rotundy, patrně z doby cyrilometodějské. Ke kostelu sv. Michala příslušelo ve 13. století území dnešního Uherského Hradiště. Také stará rotunda byla zasvěcena sv. archandělu Michaelovi, jehož ctiteli byli slovanští apoštolové Cyril a Metoděj, jak víme z římské náhrobní desky sv. Cyrila a z okolnosti, že jeho bratr se původně jmenoval Michal. Vykopávky jsou dokladem nepřetržité existence dnešního Velehradu. Čtvrtá strana obálky: KAREL POKORNÝ: KOSTEL SV. LUDMILY SV. METODĚJEM. Sousoší z křestní kaple sv. Ludmily v nové části svatovítského domu.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ ³ 1963

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 3. BŘEZEN 1963

OBSAH: Dr. Josef Plojhar: Do roku Cyrilometodějského, ThDr. Jan Merell: Koncil a schéma „De fontibus revelationis“, ThDr. Josef Kubalík: Tradice v pojetí integrálního křesťanství, ThDr. Jaroslav Kouřil: Jak se dostala latina do západní liturgie a proč ji nelze eliminovat?, dr. Václav Ryneš: Z dějin úcty slovanských apoštolů, ThDr. Ladislav Pokorný: Codex foroiuliensis, F. J. J. Buytendijk: Člověk a zvíře, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství, ThDr. Václav Bartůněk: Synody a jiné důležitější akce Zbyňkovy, P. Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, Z kytice církevních hymnů, ThDr. Karel Sahan: V záři ctností — Láska, Václav Zima: Vykupitelská cesta, Karel Paňa: Sonet o Zvěstování, P. Václav Zemek: Kyticka z Křemešniku, S ještě horlivějším úsilím, Do nadšené práce pro rozkvět vlasti a zachování míru, Úřední zprávy.

DO ROKU CYRILOMETODĚJSKÉHO

Dr. Josef Plojhar

Na našem zasedání na Velehradě v roce 1950 jsme si ujasnili význam a náplň našeho hnutí a prodiskutovali i jednomyslně odhlasovali zásadní a základní myšlenky pro naši práci. Byly to tři základní body. Konstatovali jsme, že jsme a zůstáváme věrnými kněžími a syny římsko-katolické Církve, stanovili jsme zásadu věrnosti naší lidově-demokratické vlasti a našemu lidu a třetí velká myšlenka, již jsme si dali do vínku, bylo uvědomění, že jako katoličtí kněží, věrní své Církvi a věrní synové našeho lidu, který prošel tak tvrdou školou války a okupace, musíme stát v prvních řadách bojovníků za mír. Uvědomili jsme si, že boj za světový mír není záležitostí jedné Církve, ani záležitostí lidí toho nebo onoho politického nazírání nebo společenského zřízení, nýbrž záležitostí všech lidí dobré vůle. Odmítli jsme hlasy těch, ať doma nebo ze zahraničí, kteří nás chtěli přesvědčit, že věrnost ke katolické Církvi a věrnost k socialistické vlasti jsou neslučitelné. Nejenom v našem prohlášení na Velehradě, ale celým naším životem a naší prací jsme dokázali a dodnes dokazujeme, že věrnost Bohu a Církvi a věrnost národu, ze kterého jsme vzešli, jsou nejenom možnou, ale nutnou skutečností.

V našem hnutí a na našich zasedáních jsme po celá léta měli k některým skutečnostem, hlavně k některým politickým projevům z vatikánských míst i výhrady. Říkávali jsme, že ve věcech víry a mravů je pochopitelně svrchovanou autoritou Svatý Otec jako hlava Církve, ale k politickým projevům jsme měli v minulosti své připomínky. Dnes vidíme, že jsme nedělali žádnou revoluci, neboť Otcové, shromáždění na II. vatikánském koncilu, právě tak otevřeně diskutují a nepřijímají bez debaty to, co připravily koncilní komise. Domnívali jsme se, že v dnešní době, době tolika nevyjasněných otázek máme i povinnost říci své slovo a II. vatikánský koncil nám dal plně za pravdu. Je pochopitelné, že velikým požehnáním a štěstím a jistě velikou milostí Boží je, že v této historické a rozhodné chvíli pro katolickou církev, v době konání II. vatikánského koncilu stojí v její Hlavě papež s názory Jana XXIII.: „Jen vzájemnou láskou můžeme řešit společné problémy.“

V letošním jubilejním cyrilometodějském roce se budeme musit možná vypořádat s některými obtížemi, objektivními i subjektivními, ale to právě je náplň socialistického života a elánu. Víme jedno, že jdeme stále kupředu a vidíme jasně radostné perspektivy šťastné budoucnosti naší krásné vlasti. Držíme se slov a pokynů Svatého Otce. Nepůjdeme na žádný ostrov, my kněží ani věřící lid neuzavřeme se do žádné tvrze, stojíme uprostřed rušného života našeho lidu v socialistické vlasti. S naším lidem spolužijeme, z jeho úspěchů se radujeme a kde je třeba, přiložíme i ruku k dílu, aby společná práce všeho našeho lidu, ať již na úseku mezinárodním, či v naší krásné vlasti se s úspěchem dále dařila. Proto u vědomí, že události ve světě i jednání ekumenického koncilu plně dalo za pravdu naší práci, našemu programu, našim cílům — u vědomí toho, že náš lid jde radostnou cestou k velkým zítřkům a patří mezi pevné články světového mírového hnutí, dáme se v našem Celostátním mírovém hnutí do ještě nadšenější výbojné práce pro rozkvět a krásu vlasti, pro štěstí všeho našeho lidu a pro zachování trvalého míru ve světě.

KONCIL A SCHÉMA „DE FONTIBUS REVELATIONIS“

Po uzavření vyčerpávající diskuse schématu o „posvátné liturgii“ na 19. generální kongregaci přešel koncil ke druhému schématu o „*pramenech zjevení*“. Diskuse o liturgických otázkách byla příležitostí k poznání různých názorů Otců koncilu (např. v otázce mateřských jazyků v liturgii, přijímání sub utraque). Šlo převážně o otázky rázu praktického v duchu II. Vatikánského koncilu, který má charakter pastorační. I když byla v mnohých otázkách různost názorů, většina Otců (2162 proti 46) schválila směrnice liturgického schématu, jejichž cílem je upravit různé části liturgie tak, aby byly co nejúčinnější pro duchovní život a vzdělání věřících, jak toho vyžadují potřeby duchovní správy.

Jinak tomu bylo s druhým schématem o „*pramenech zjevení*“, kde nepřicházejí tak ke slovu praktikové, jako theologové. Také v teologii je vývoj, ne sice v pravdách, ale v poznávání pravd. Od posledních dvou koncilů například v biblických vědách na základě nových historických, a zvláště archeologických poznatků učinila biblická věda mohutné pokroky a tudíž je třeba, aby těchto pokroků bylo použito i v theologické formulaci. Zvláště v krajích, kde jsou katolíci v diaspoře, dochází při vzájemném setkávání katolíků s protestanty k rozhovorům, theologickým diskusím a ke vzájemnému bližšímu poznávání se a přibližování se zvláště v biblistice. Podal-li se koncilu na jedné straně ochránit katolické depositum fidei a na druhé straně ponechat vážnému bádání dostatečné svobody, přispěje to jen ke sblížení různých křesťanských vyznání. A již při první diskusi 14. listopadu se ukázalo, že zde je citlivý bod jednání koncilu. Četným Otcům koncilu se zdálo, že právě po této stránce schéma není vyhovující.

Zpravodajem o schématu byl Msgre Salvatore Garofalo. Dříve než se ujal slova, kardinál Alfred Ottaviani, který je předsedou komise koncilu o víře a mravech, zdůraznil význam druhého schématu z hlediska pastoračního. Hlásání pravdy, která zůstává vždy a všude táž, jest první povinností každého pastýře duší, který proto musí hledat nejlepší formy a metody k jejímu výkladu. Poté zpravodaj schématu hovořil o přípravné práci komise a o obsahu pěti kapitol schématu. Ke schématu, které jako druhé bylo předloženo koncilu ke zkoumání, přispěli členové a poradci přípravné komise z různých národů a universit. Řídili se úvahou, že dogmatická konstituce, kterou by koncil vydal, není ani encyklikou, ani homilií nebo pastýřským listem, ale nezměnitelným textem nauky, i když by ve svém slovním znění připouštěl opravy. Kapitoly schématu jsou:

1. Dvojitý pramen zjevení.
2. Inspirace Písma svatého a jeho literární struktura.
3. Starý zákon.
4. Nový zákon.
5. Písmo svaté v Církvi.

Tímto tématem dotýká se II. vatikánský koncil okruhu problémů, o kterých se již od Tridentu velmi mnoho mluvilo a které mají i velký význam ekumenický. Jde zde o podstatu křesťanství a ne snad jenom o existenci Církve katolické. Se svým tvrzením, že se může vykázat zjevením, které se historicky událo, staví se křesťanství proti všem jiným náboženstvím, i když tato mohou mít i mnoho společného s křesťanstvím a účastní se s křesťanstvím na společných Božích dějinách lidstva. Pro zvláštní božské zjevení má křesťanství i nárok na to být vskutku náboženstvím lidstva.

Již při prvním projednávání schématu — jako celku — projevila se různá mínění. Jedno příznivé, druhé odmítavé a třetí, které doporučovalo nové zpracování schématu. Ti Otcové, kteří se zaměřením schématu souhlasili, odůvodňovali svůj postoj tím, že je možno svobodným a důkladným projednáním v plenárním zasedání zdokonalit jednotlivé části schématu. Otcové, kteří schéma odmítají, poukazovali na to, že diskuse v jednotlivostech by byla velmi zdoluhavá a namáhavá, neboť toto obsažené schéma by muselo být ve mnohých bodech pozměněno, což by opět vyžadovalo namáhavých a široce rozvětvených studií. Třetí ze shora uvedených názorů navrhoval úplně nové zpracování schématu s novou formulací.

Všichni řečníci se shodovali v tom, že přípravná komise pracovala s pečlivostí, ale všichni byli zajedno v tom, že schéma jako celek vyžaduje opravy. Bylo též poukazováno na to, že v mnohých nadhozených otázkách nedosáhlo theologické bádání ještě oné jasnosti, aby otázky byly zralé definování na koncilu.

V následující, 20. generální kongregaci 16. listopadu, strana žádající, aby schéma bylo nahrazeno novým, zaměřeným více pastoračně, i druhá strana, přijímající schéma v základním celku, uvedli pro své názory důvody. Otcové, kteří žádali schéma nové, uváděli pro svůj požadavek hlavně tyto důvody: dnešní schéma je příliš profesorské a školské, některé jeho formulace jsou příliš tvrdé a chybí mu pastorační ráz. Theologické bádání v mnoha nadhozených bodech ještě nedozrálo. Mohlo by ztížit odloučeným bratřím pochopení pravdy. Zapomíná na problém spásy těch, kteří žili v době před zjevením a nepokřtěných v dnešní době. Nepovzbuzuje k vědecké, theologické a exegetické práci.

Otcové, kteří se vyslovili pro podržení schématu jako podkladu k diskusi, připouštěli nutnost částečných oprav a uváděli pro své stanovisko tyto důvody: podkladem veškeré pastorační práce je jasný výklad nauky Církve. Pro odloučené bratry nemůže být překážkou vytyčení pravdy, kterou sami také hledají. Úkolem koncilu jest osvětlení a zachování celé katolické nauky. Schéma v navržené podobě bylo připraveno od biskupů a učených theologů a bylo schváleno v centrální komisi. Semináře očekávají od koncilu přesné pokyny o problémech theologické a exegetické, o kterých se dnes diskutuje v časopisech a knihách ne vždy s potřebnou jasností a vědeckou důkladností.

I na 21. generálním shromáždění 17. listopadu se znovu dostaly ke slovu oba směry, které předložily svá odůvodnění v předchozích generálních shromážděních. Názory se rozcházejí zejména v otázce, zda jest vhodné, aby koncil slavnostní formou přesně stanovil učení o pramenech zjevení, když theologické zpracování tohoto tematu ještě dostatečně nedozrálo. Mnoho se dnes diskutuje o tom, zda se může mluvit o dvou ostře oddělených pramenech zjevení, totiž o Písmu svatém a ústní tradici, nebo zda se má myslet na jeden pramen zjevení s dvěma způsoby vyjádření. Oba směry chtějí nalézt potvrzení pro svůj názor v koncilu Tridentském i I. vatikánském. Nikdo nepopírá, že tradice je pramenem zjevení, ale hlavní rozdíl je v tom, jak se určuje poměr mezi Písmem sv. a tradicí.

V diskusi o schématu jako celku bylo pokračováno i na 22. generální kongregaci 19. listopadu. Důvody uváděné pro nebo proti schématu se týkaly spíše formulace než obsahu. Bylo namítáno, zda je vhodné, aby se na koncilu projednávaly otázky, o kterých se dosud diskutuje mezi různými theologickými směry. Jedna strana zdůrazňovala především nutnost jasného vyložení katolického učení. Plody koncilu mají být plody svatosti pro klerus i lid a zároveň plody pravdy pro všechny, kteří se bonosí čestným jménem křesťana. Tyto plody však uzrávají jen na kmenu pravdy.

Druhá strana vyzvedala zvláště hledisko ekumenické — vztah závěrů koncilu k odloučeným bratřím — a přála si, aby v diskutovaném schématu byl formulován výklad pravdy s láskou, jasností, jednoduchostí a smířlivostí. Ekumenické hnutí staví v posledních letech rozhovory s odloučenými bratry, pravoslavnými i evangelickými, na zcela novou základnu. Tak jako katolíci, všichni se přiznávají ke Kristu; rozdíly jsou ve výkladu, jak dochází ke konkrétnímu setkání s Kristem. A zde jsou prameny roztržky, která neodpovídá vůli Páně. Aby se vytvořil lepší poměr, než byl v minulosti, musí každý ve společném hledání cesty ke sjednocení vyložit své vlastní učení jasně, nepolemicky a věcně. Je třeba si vždy vážit stanoviska druhého a vytvářet ovzduší, které by nerozdělovalo, ale sjednocovalo. To je pravý ekumenický styl, který měl jasně na mysli sekretariát pro jednotu křesťanů při svých pracích. Pro ekumenické hnutí musí být koncil pomocí a pokrokem, a nikoliv brzdou a krokem zpět.

Někteří Otcové, kteří se domnívali, že již byly dostatečně vyloženy rozdílné postoje ke schématu, navrhli, aby se další projednávání schématu přeložilo na druhé zasedací období koncilu, nebo aby bylo předloženo nové schéma, které by vycházelo z těch bodů, ve kterých je naprostá shoda.

I následujícího dne při 23. generální kongregaci 20. listopadu bylo diskutováno o tom, zda se má pokračovat v jednání o schématu, či se má přejít ke schématu dalšímu. Zastánci schématu poukazovali i na to, že odmítnutí schématu by mohlo být mylně vykládáno, jako by schéma obsahovalo omyly. Bylo navrhováno prověřit zvláštní komisi prozkoumání schématu. Některí Otcové znovu zdůraznili nutnost, aby na koncilu byla předložena jasná nauka o výkladu Písma svatého. Byl též dán návrh, aby schéma bylo nahrazeno slavnostním prohlášením o Písmu svatém a při studiu bible byla věnována větší pozornost velké biblické tradici Východu.

Proti myšlence nahradit schéma byly uvedeny praktické obtíže, protože jednací řád takový příklad nepředvídá, a proto by bylo nutno věc prozkoumat na sekretariátě pro mimořádné záležitosti. Nakonec se předsednictvo koncilu rozhodlo pro hlasování a generální sekretář koncilu sdělil rozhodnutí předsednictva Otcům koncilu: Protože mnoho Otců neschvaluje základní postoj schématu, pokládá předsednictvo za vhodné předložit plénu koncilu k odhlasování otázku, zda se má zkoumání schématu o „pramenech zjevení“ přerušit nebo ne. Kdo chce odložit debatu, ať hlasuje „Placet“; kdo chce diskusi o pěti kapitolách schématu a nepřije si přerušení, ať hlasuje „Non placet“. Sdělení generálního sekretáře bylo opakováno od pěti podsekretářů v řeči španělské, francouzské, anglické, německé a arabské. 1368 Otců hlasovalo „placet“ a 822 „non placet“, takže nebylo dosaženo dvoutřetinové většiny, aby schéma bylo odloženo. Bylo proto

stanoveno, aby se v diskusi o jednotlivých kapitolách schématu pokračovalo v následujících sesích. A ještě téhož dne začala diskuse o první kapitole schématu (Dvojitý pramen zjevení) třemi diskusními příspěvky (kardinál Tisserant, kardinál Ruffini a biskup Jacono).

Po hlasování o tom, zda se má, či nemá přerušit zkoumání schématu, zdálo se, že zvítězili zastánci schématu, protože pro odložení schématu nebylo dosaženo dvou třetinové většiny. Bylo to však vítězství jen zdánlivé, protože většina z hlasujících se postavila za odložení schématu. Kdyby byla otázka položena: „Jste pro schéma, nebo proti schématu?“ zvítězila by druhá strana, protože pak zastánci schématu by museli dosáhnouti dvoutřetinové většiny, aby schéma zůstalo na pořadu jednání.

Nová situace nastala 21. listopadu na 24. generálním shromáždění. Diskutovalo se sice o první kapitole schématu o „pramenech zjevení“, ale z rozhodnutí samotného Svatého Otce diskuse byla uzavřena. Jan XXIII. rozhodl, aby schéma bylo přezkoumáno zvláštní komisí, než by se pokračovalo v jeho projednávání. Na přání Svatého Otce bude se tato komise skládat z několika kardinálů a z členů jak theologické komise, tak sekretariátu pro sjednocení křesťanů. Jejím úkolem bude schéma o „pramenech zjevení“ opravit, zkrátit a silněji vyzdvihnout všeobecné základní linie katolické nauky, které byly již projednávány na koncilu Tridentském a I. Vatikánském. Komise předloží v daném čase nové schéma Otcům koncilu k odhlasování. Zároveň byli jmenováni dva předsedové komise, kardinál Ottaviani a kardinál Bea.

Místo theologického schématu o „pramenech zjevení“ na pořad příštích generálních kongregací bylo dáno schéma o „prostředcích tvořících veřejné mínění“ („De instrumentis communicationis socialis“): o tisku, rozhlasu, filmu a televizi.

ThDr. Jan Merell

TRADICE V POJETÍ INTEGRÁLNÍHO KŘESŤANSTVÍ

Na 19. generální kongregaci druhého ekumenistického sněmu ve Vatikánu dne 13. listopadu 1962 bylo předloženo k posouzení přítomným Otcům koncilu schéma o pramenech zjevení křesťanského, s nímž rokující biskupy předem seznámil kardinál Ottaviani. V pěti hlavních se měly projednat návrhy: 1. Dvojitý pramen poznání zjevení, 2. Inspirace Písma, jeho neomylnost a literární pojetí, 3. Starý zákon, 4. Nový zákon, 5. Písmo svaté a Církev. A zejména první návrh schématu vyvolal mezi přítomnými Otců živou diskusi a zvláště na 21. generálním shromáždění poukazovali biskupové žijící v prostředí protestantském, že nebude vhodné, aby koncil nauku o pramenech zjevení slavnostní formou vyhlásil, neboť dosud nedozrál theologické zpracování tohoto tématu. Zvláště doporučovali, aby v uvedeném tématu bylo použito zvláště psychologicky jemné stylizace, aby bratří z evangelických společenství nebyli dotčeni, naopak aby se hledaly cesty, vedoucí k sjednocení, nikoli k rozdělení křesťanů. Z toho důvodu bude vhodné, abychom si objasnili pojetí tradice neboli ústního podání u křesťanů protestantských a katolických.

1. Pojetí protestantské.

Již duchovní otec protestantismu, Martin Luther, rozešel se s Církví ve svém novém pojetí ekklesiologickém. Nejvyšší směrnicí pro víru mu nebyl živý učitelský úřad církevní, tzv. magisterium církevní, představované papežem v čele křesťanských biskupů, nýbrž jedině Písmo svaté. Zásada: „Sola scriptura“ se stala stěžejním principem protestantské reformace. A od uvedené zásady neustupují ani dnešní protestantští theologové. Všimněme si aspoň ve stručnosti dvou moderních bohoslovců: O. Cullmann-a a R. Bultmann-a.

Cullmann ve svých dvou zajímavých knihách: *Écriture et Tradition* — 1953, a hlavně v Curychu vydané knize: *Die Tradition als exegetisches, historisches und theologisches Problem* — 1954, pojednává o problému tradice v křesťanství. Připomíná, že kontroverse se netýká tak, zda jedině Písmo či Písmo spolu s tradicí je pramenem pro víru křesťanovu, nýbrž jde o tradici apoštolskou a její poměr k tradici církevní. Dnes se nestaví sola

scriptura proti Písmu a tradici, nýbrž „sola traditio apostolica“ proti tradici církevní. Zkoumáním evangelií zjišťujeme, že na počátku církve je v popředí kerygma apoštolů, živé předávání evangelia slovem. Apoštolská služba je něco jedinečného a neopakovatelného — což nemůže pokračovat v nějaké posloupnosti biskupů — a i dnes v současné církvi se musí tato služba vykonávat Slovem Božím (Jan XVII. 20) a to se děje dodnes Písmem svatým. A tato apoštolská tradice je směrnicí zjevení pro všechny doby existence křesťanství. Neboť jenom Písmo apoštolů uchovává jedinečný charakter apoštolského úřadu a zabraňuje tomu, aby se do zvěsti Boží neprotlačily nějaké rysy čistě lidské a tak nepokazily čisté poselství Boží. A tak Boží zjevení, zprostředkované Kristem se předává bezprostředním způsobem s vyloučením všech mezičlánků, jež by lidsky porušily čistotu evangelia Kristova. Jedině apoštolská tradice, zachovaná v Písmech svatých je směrnicí a každá pozdější tradice musí být přezkoumána apoštolskou normativní tradicí. Proto podle názoru Cullmannova nikdy církevní tradice nemůže interpretovat podání apoštolů. A v tomto bodu vidí rozhodný rozdíl mezi pojetím tradice katolickým a reformačním. Neboť jestliže neomylný učitelský úřad církevní usiluje svými dekrety vysvětlovat apoštolskou tradici, pak tím je ohrožena podstata apoštolské služby a apoštolská tradice je násilně ukládána v hrob. Jiným způsobem vykládá poslání tradice R. Bultmann ve svém známém díle: *Theologie des N. T.*, 1953, str. 590 sq. Bultmann staví nám před oči otázku: Jsou apoštolové tvůrci apoštolského kerygmatu a apoštolské tradice, či jsou jenom hlasateli evangelia, jež nám historický Ježíš zvěstoval? Má apoštolská podání svůj zdroj v apoštolech, či jeho původ běží až k samému dějinnému Ježíšovi? Podle Bultmanna objevuje se historický Ježíš teprve v kázání apoštolů jako Kristus-Mesiáš. A tudíž hlavní problém spočívá v tom, že v kerygmatu-kázání apoštolů z Ježíše Hlasatele evangelia se stal Kristus hlásaný apoštoly (Verkündiger-Verkündigte). A v tom dlužno vidět podstatu kázání a tradice apoštolské, že z historického Ježíše Hlasatele byl vytvořen Kristus hlásaný

apoštoly jako Bůh. V kázání neboli kerygmatu apoštolů stojí tudíž před námi nové Slovo Boží, v němž Ježíš historický se stal Slovem Božím Vtěleným. A zvláště tuto transformaci dovršil ve svých kázáních a epistolách svatý Pavel.

Z uvedených poznámek seznáváme, že ani moderní theologové protestantští se nezlekli starobylého principu reformačního: „Sola scriptura“.

2. Pojetí tradice v Církvi katolické.

Abychom hlouběji pronikli do pojetí tradice ve smyslu katolickém, třeba si stručně předeslati něco o charakteru zjeveného náboženství křesťanského a ověřiti si vůli Zakladatele Církve. Podle slov sv. Pavla „Bůh v těchto všech dnech doby poslední mluvil k nám skrze Syna svého, kteréhož ustanovil dědicem všech věcí, skrze něž i světy učinil“ (Hebr. I. 1). Ježíš je vyslancem Otce nebeského a nikdo nezná Otce než ten, komu to chtěl Syn zjevit (Mt. XI. 27). Posláním Krista Pána bylo poučiti lidi o Bohu a Kristu i o životě věčném (Srovn. Jan XVII. 3). Avšak Ježíš Kristus vstoupil na nebesa a proto si vyvolil 12 apoštolů, jimž svěřuje své učení se vši svou autoritou. „Neboť jsem vám oznámil všechno, co jsem slyšel od Otce svého“ (Jan XV. 15). Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá (Lk. X. 16). Tak staví základy pro svou církev, v níž ustanovuje hlavou sv. Simona Petra (Mt. XVI., Jan XXI.). A před svými nanebevstoupením připomíná svým apoštolům:

„Jděte tedy a uče všechny národy — — — A ejhle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa (Mt. 28. 20). Církev přijala od Pána poslání hlásati jeho učení až do konce věků. My lidé jsme povinni věřiti evangelium, mluvě Kristově — a to je konstitutivní směrnicí pro naši víru. A kázání apoštolské, jimž se nám dostává věrně mluva Kristova — Slovo Boží, toť řídící norma pro naši víru. Kde však nalézáme kázání apoštolů, nezaniklo snad smrtí posledního apoštola? Nikoli, Bůh se postaral o spásu všech lidí, kteří bez víry se nemohou líbiti Bohu. Nauka Páně je nám, lidem zajištěna, vždyť Spasitel nařídil apoštolům, aby hlásali evangelium všemu stvoření až do konce světa. Kázání apoštolské nepřestává: živé magisterium — učitelská služba v Církvi neumírá. Živým slovem, ústní tradicí evangelium je zvěstováno všemu lidstvu. Apoštolové žijí ve svých nástupcích — biskupech a jejich hlas zní stále a Kristus je s nimi až do skonání věků. Kázání apoštolské a dnes církevní je prostředkem, jehož Bůh používá, aby lidstvo se dostalo „slovo spásy“ (Sk. ap. 13. 20). Poklad pravd Kristem Pánem zjevených byl svěřen apoštolům a apoštolské Církvi. Od doby apoštolů dodnes nepřerušena a věrná tradice uchovává a předává pravdy Bohem zjevené. Co říkal sv. Pavel prvním křesťanům: „Neboť já jsem přijal od Pána to, co jsem též podal vám — — (1 Kor. XI. 23), to zdůrazňuje nám dodnes svatá Církev, když nám vysvětluje pravdy Páně. A i na Církvi se plní příslib Páně, daný apoštolům: „A já budu prositi Otce a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy“ (Jan XIV. 16). Církev je nejen strážkyní pravd zjevených, nýbrž i neomylnou vykladatelkou jejich. Kristus své Církvi svěřil i prostředky pro výchovu lidí. Po ústním kázání, živém slovu je to též Písmo svaté. Duch Svatý inspiroval posvátné knihy, kde je z velké části vypsána živá nauka apoštolů. Tyto knihy, jejichž hlavním autorem je Duch Svatý, jsou opravdovou mluvou Boží a také z nich Církev čerpá, aby učila víře. A konečně mluva Boží, již hlásá Církev, je zaznamenána i v knihách lidských, v dějinných dokladech, jež patří též do rodinného pokladu Církve. Mezi nimi nejvýznamnější jsou spisy svatých Otců církevních. Samozřejmě spisy Otců nejsou inspirovány jako je tomu u Písma svatého a nejsou formálně mluvou Boží. Ale živý učitelský úřad církevní v nich uznává autorisované svědky tradice křesťanské. Církev dodnes uvádí ve skutečnost napomenutí sv. Pavla k žákovi Timoteovi: „Opatruj statek svěřený, chraň se světských řečí planých a sporů — — — (1 Tim. V. 20). Pojem tradice.

Tradice všeobecně znamená předávání nauky z jedné generace na druhou. Nejpůvodnější tradice v lidstvu byla ústní, jež ovšem byla vystavena nebezpečí omylu i zapomenutí. Když lidstvo si vytvořilo písmo, pak v po-

znávání minulých událostí byl uveden prvek pevnější. A ještě tomu bylo lépe, když byl vynalezen knihtisk.

Tradice v nejširším slova smyslu tudíž znamená souhrn nauk, zřízení a zvyklostí, jež od našich předků došly až k nám. Všeobecně rozlišujeme tradice světské-profánní a tradice náboženské. Nás zajímá obzvláště tradice křesťanská. V užším slova smyslu tradice neboli ústní podání je souhrn pravd teoretických i praktických od Krista a apoštolů, pokud byli orgány zjevení, sdělených církví živým hlasem, aby byly zachovávány až do konce věků“ (Noort—III.—str.92). Obyčejně máme na mysli tradici dogmatickou, v níž obsažené pravdy jsou předmětem víry božské a katolické. Dogmatická tradice svým původem je božská nebo božsko-apoštolská a tím ji odlišujeme od tradice čistě církevní. Tradici církevní označujeme příkazy a zvyky dlouho zachovávané v Církvi, jež byly zavedeny lidmi, a jde-li o apoštoly, pak byly jimi zavedeny ne jako orgány zjevení Božího, nýbrž jenom jakožto pastýři v Církvi.

Rozdělení tradice.

1. Stran původu dělíme tradice na božské a lidské. Božské tradice mají za svého původce Boha, jenž dává své zjevení lidem; mají za svůj předmět pravdy zjevené. Tradice čistě božská byla dána lidem samým Pánem Ježíšem; tradice božsko-apoštolská má v apoštolech své první hlasatele. Sněm tridentský hovoří o tradicích nenapsaných, jež došly až k nám skrze apoštoly z úst samého Spasitele a o tradicích, jež byly apoštolům dikтовány samým Duchem Svatým. Obojí jaksi z ruky do ruky předáváním se nám uchovaly: „quasi per manus traditae“. Lidské tradice byly zavedeny lidmi, majícími autoritu od samého Krista. Čistě apoštolské tradice byly zavedeny apoštoly jakožto pastýři církve, kteří v ní vystupují jako zákonodárci. Např. svěcení neděle místo soboty. Čistě církevní tradice byly pak zavedeny autoritou církve, např. závaznost postu v určité dny roku.

Tradice božská má za předmět nauku zjevenou. Tak např. neposkrvněná Početí Panny Marie nebo ustanovení svátosti Nového zákona. Když předmět tradice je příkaz nebo ustanovení, jež nevyžaduje podstatně božského původu, pak můžeme aplikovati zásadu sv. Augustina: „Co obecná církev pro všechny doby zachovává a co nemá svůj původ od sněmů, to dlužno přičísti původu apoštolskému“ (PL. XLIII, 174).

2. Stran látky lišíme tradice dogmatické, morální a čistě kázeňské.

3. Stran místního rozšíření známe tradice universální a partikulární.

4. Stran trvání rozlišujeme tradice trvalé a dočasné. Jestli nějaká tradice zanikne, je to znamením, že nejde o tradici dogmatickou.

5. Pokud jde o poměr tradice k Písmu svatému rozlišujeme tradice: inhesivní, deklaratorní a čistě ústní.

Tradice inhesivní obsahují to, co je jasné obsaženo v Písmu svatém. Tradice deklarativní jasněji podávají to, co je obsaženo v Písmu jenom temně a nejasně. Tradice čistě ústní pak nás poučují o tom, co vůbec není obsaženo v Písmu svatém. Tyto tradice později byly zaznamenány písemně ve spisech svatých Otců církevních.

Důkaz katolického dogmatu o tradici.

Když jsme si objasnili pojem a rozdělení tradice, můžeme si stanoviti rozdíl mezi pojetím tradice u protestantů a katolíků a zdůvodniti si správnost pojetí tradice v integrálním křesťanství. Evangelici tvrdí: Písmo svaté plně dostačí jako směrnicí víry křesťanovy a tradici ve smyslu katolickém odmítají. Zdůrazňují, že 1. v Písmu je plně obsaženo vše, co je nutné ke spasení, a 2., že vše ostatní po nějaké době tak zaniklo, že je nemožné poznati apoštolský původ jinak tradovanými pravdami mimo Písmo. Tudíž brzy po době apoštolské Písmo svaté se stalo jediným pramenem křesťanského zjevení. Nicméně však připouští protestanté tzv. tradici inhesivní a deklarativní, jež spočívají na Písmu. Avšak tradici odlišnou od Písma svatého neboli tradici tzv. konstitutivní, jež obsahuje v sobě nauky v Písmu neobsažené, naprosto zamítají. Proto sněm v Tridentu proti protestantům stanovil, že „pravda a nauka křesťanská je obsažena v knihách posvátných a bez písma v tradicích, jež přijaté z úst samého Krista od apoštolů nebo od samých apoš-

tolů z příkazu Ducha Svatého, jaksi z ruky do ruky podávané došly až k nám... (Dz § 783).

Tudíž z definice sněmu tridentského vyvěrá, že tradice v pojetí katolickém je *souhrn pravd zjevených, jež církev prostřednictvím apoštolů mimo inspirované Písmo svaté přijala a uchovává posloupností apoštolskou*. Třeba připustit, že mluva Boží má daleko širší rozsah než je mluva Boží zaznamenaná v Písmu svatém. Katoličtí křesťané jsou přesvědčeni, že Písmo svaté a tradice jsou rovnocennými prameny Božího zjevení, jež neomylně vykládá a k věření předkládá Kristem Pánem ustanovený učitelský úřad církevní, jenž je pokračováním magisteria apoštolského.

Existuje tradice, jež je pramenem zjevení odlišným od Písma svatého.

To můžeme snadno dokázat: 1. Z Písma svatého.

Knihy Nového zákona svědčí všeobecně o tom, že nebyly napsány proto, aby byly jediným a výlučným pramenem zjevení. Sám Spasitel ustanovil živý učitelský úřad a nikdy se nezmínil ani slůvkem, aby jeho nauka byla napsána v knihách, prikazuje však svým apoštolům učit všichni národy a sv. Jan, který doplnil evangelia synop., končí své evangelium: „Je však ještě mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš. Kdyby se napsaly každá zvlášť, myslím, že by ani celý svět neobsáhl těch knih, které by se musili napsati.“ Svátý apoštol Pavel ve svých listech tak často připomíná svým žákům, aby zachovávali tradice, jež poznali z jeho kázání, a zvláště Timoteovi připomíná: „O Timotei, opatruj statek svěřený, chraň se řečí planých... (1 Tim 6, 20). A jinde: „jako vzoru zdravých slov drž se těch, která jsi slyšel ode mne, zůstává ve víře a lásce... (2 Tim. 1, 13). To vše svědčí, že v době apoštolské byla zdrojem pro víru prvních křesťanů ústní tradice a tato ekonomie trvala i v pozdějších dobách.

V knihách Nového zákona nikde není ani sebemenšího náznaku, že by celá nauka víry byla výlučně obsažena jenom v Písmu svatém. Neboť knihy Nového zákona byly hagiografy (svatopisci) napsány příležitostně, to jest kvůli zvláštním potřebám a pro doplnění kázání apoštolských. 2. O jsoucnosti tradice konstitutivní dále svědčí nejstarší církevní svatí Otcové. Z apoštolských Otců jsou to hlavně sv. Klement římský ve svém listu ke Korintským, kde se zmiňuje o apoštolech, kteří kázali o království Božím v městech i jiných krajinách a ustanovili biskupy a jáhny, aby hlásali slovo Boží. Svátý Ignác z Antiochie ve svých 7 dopisech vybízí naléhavě věřící, aby přilnuli pevně k tradicím apoštolským a varovali se nápadů bludařů. Slavný cestovatel Hegesippus si kol r. 160 ověřoval v jednotlivých městech posloupnost biskupů a tím pravost tradice apoštolské. Svátý Irenej ve svém spise: Proti bludařům tolikrát zdůrazňuje, že pravá nauka apoštolská je tam, kde je posloupnost prescripci, tj. vydržitelské právo starých obcí křesťanská se shodovala s tradicí církve římské „pro její mocnější knížectví“. Tertulián pak jako právník zdůrazňuje preskripci tj. vydržitelské právo starých obcí křesťanských, jež byly založeny samými apoštoly a proto mají v držení pravou nauku Kristovu. A podobně hovoří o tradici apoštolské svatý Jan Zlatoústý, sv. Augustin a jiní Otcové. Známy je výrok sv. Augustina: „A já bych ani evangelium nevěřil, kdyby mně k tomu nepřiměla autorita církve Kristovy.“ Z toho je zřejmé, že hlavním orgánem neboli prostředkem k zachování tradice byla ustavičná posloupnost magisteria apoštolského, jež po-

kračovalo v nástupcích svatých apoštolů, totiž biskupech v čele s biskupem římským jakožto nástupcem sv. Petra. Neodpovídá pravdě tvrzení protestantů, že prý ústní tradice neboli podání přestalo smrtí posledního apoštola a pak *jedině Písmo svaté zůstalo pramenem pro víru křesťanů*.

A v tom je právě podstatný rozdíl mezi pojetím tradice u katolíků a u protestantů. Katolická bohověda zdůrazňuje, že nejbližším pravidlem pro víru křesťanskou je živý učitelský úřad církevní (magisterium), jež ustanovil sám Spasitel. A samozřejmě vůle Bohoclověka je rozhodující. Magisterium církevní, jehož nositeli jsou dnes biskupové jakožto dědici svatých apoštolů v čele s biskupem římským, nástupcem to v prvenství církevním sv. Simona Petra, čerpá pravdy zjevené z Písma svatého a ústního podání. A proto Písmo svaté a ústní podání jsou svázány v katolické bohovědě: regula fidei remota — vzdálené pravidlo víry, kdežto neomylné církevní magisterium je regula fidei proxima — nejbližší pravidlo víry.

Zivému učitelskému úřadu církevnímu k uchování tradice slouží skvěle rozličné památky — dokumenty. Jsou to: 1. Symbola a definice víry, 2. Akta sněmů církevních a papežů, 3. liturgické knihy, 4. Akta mučedníků, 5. spisy svatých Otců a theologů, 6. památky umění křesťanského, 7. doklady církevních dějin.

Církev si z uvedených dokladů tradice velmi cení spíše svatých Otců. Takzvané patristice byla vždy věnována v Církvi Kristově velká pozornost. Otcí církevními rozumíme v užším slova smyslu ony muže, kteří slyšeli svou pravověrnost, svatost a starobylost jako takoví byli vždy v Církvi uznáváni. U těch spisovatelů církevních, u kterých schází buď svatost života, nebo plná pravověrnost, Církev přijímá jejich svědectví s opatrností. Např. tak je tomu u Tertuliána, Klementa Alexandrijského, Origena a jiných.

Učitelé církevními jsou zvaní ti spisovatelé, kteří slyšeli pravověrnost, vzdělanost a svatost a tím titulem byli Církví ozdobeni. Jako velcí Učitelé západní jsou považováni: sv. Ambrož (397), sv. Jeroným (420), sv. Augustin (430), sv. Řehoř Veliký (604). V církvi východní jako velcí ekumeničtí učitelé jsou oslavováni: sv. Basil (379), sv. Řehoř Naziánský (390), sv. Jan Chrysostom [Zlatoústý] (407).

Jednohlasný souhlas Otců stran nějaké nauky jakožto Bohem zjevené je samozřejmě bezpečným důkazem božské tradice.

Božský Spasitel se postaral dokonale o to, aby jeho zjevené pravdy byly až do konce světa lidem předkládány a neomylně vykládány církevním, živým magisteriem, jež chrání Duch svatý od omylu. A Kristem ustanovené magisterium čerpá z Písma svatého inspirovaného Duchem Svatým a z ústního podání neboli tradice. A tak víra křesťanova, jež podle vyjádření koncilu vatikánského je „počátkem lidské spásy“, nemůže doznati nějaké úhony, když křesťan „dítě Boží“ se udrží mateřské ruky své duchovní matky Církve svaté.

Literatura:

1. J. B. Franzelin: De divina traditione et scriptura-Roma 1875. — 2. G. Van Noort: Tractatus de fontibus revelationis-Bussum Hol-landia 1920. — 3. Aug. Alexis Goupil: La règle de la foi-Paris 1941. — 4. Dictionnaire apalagétique de la foi catholique - IV. díl. Heslo: Tradition. — 5. O. Cullmann: Ecriture et Tradition. Dieu vivant 23-1953. — 6. O. Cullmann: Die Tradition als exegetisches, historisches und theologisches Problem - Zürich 1954. — 7. R. Bultmann: Theologie des N. Testament - 1953 a jiné.

ThDr. Josef Kubalík

JAK SE DOSTALA LATINA DO ZÁPADNÍ LITURGIE A PROČ JI NELZE ELIMINOVAT?

Když se apoštolové podle rozkazu Jezu Krista rozešli do celého světa, přinášeli s sebou sice všude tutéž jeho pravdu a tutéž nejsvětější obět a tytéž Kristem Pánem založené svátosti, avšak formu nejsvětější oběti a sv. svátostí a zejména pokud se úkonů a slov týče a jmenovitě jejich nepodstatné prvky podřizovali a přizpůsobovali povaze, vkusu a společenským zvyklostem oněch národů, uprostřed nichž pracovali, chtějíce jim tak při-

jetí nového náboženství co nejvíce usnadnit. Oni sice hlásali všude téhož Jezu Krista a činili vše, co jim Kristus Pán přikázal, ale některé nepodstatné formy, pokud se úkonů a slov týče, přizpůsobovali a měnili podle potřeby lidu, místa a času a je samozřejmé, že po nich tak činili i jejich nástupci. A bylo to též cosi naprosto přirozeného, že k podstatným, od Božského Spasitele ustanoveným formám přidávali jednak něco, co závažnost a důstojnost

nejsv. Oběti a sv. svátostí zdůrazňovalo, podtrhovalo, ozřejmovalo a zvelebilo, aby tím tak novým adeptům křesťanství tyto hodnoty co nejvíce zpřístupňovali. A tím se záhy — a nejspíše od 11. stol. — objevovaly v obřadech resp. ceremoniích a ritu (ritus od recte, tj. správně, řádně vykonávati) patrné rozdíly a tyto rozdíly se jeví zejména mezi Východem a Západem. Na Východě bylo postupováno daleko liberálněji než na Západě. V západní oblasti se záhy stává daleko nad ostatní převládající obřad (ritus) římský, v němž nejspíše kol r. 375 i řečtina definitivně ustupuje a liturgickou řečí se stává latina.

Nemůže být o tom pochyby, že nejstarším liturgickým jazykem křesťanské bohoslužby je aramejšťina. Byla to řeč Aramejců semitského kmene, který pocházel od Arama, syna Sémova a Židé se ji naučili v 8. stol. př. Kr. v Asyrii a Babylónii, kde se jí tenkrát mluvilo. Později tato řeč vytlačila z Palestiny starou hebrejšťinu, takže za časů Krista Pána se v Palestině mluvilo veskrze aramsky a aramejšťinou mluvil i sám Božský Spasitel, jak jsou o tom nepřímé důkazy z jeho slov při kalvarské krvavé oběti. A i když později byla aramejšťina v liturgii nahrazena jazyky jinými, přece z ní v liturgii zůstalo několik slov, jako např. alleluja, hossana, sabaoth a amen, kteréžto slovo v latinské Americe s dovolením Sv. stolice se v liturgii může od několika měsíců nahrazovati španělským „asi sea“ = tak jest, neboť prý aramské amen bylo tamější mnohým věřícím naprosto neznámé. Nelze též pochybovat, že ještě v době apoštolské vnikl do křesťanské liturgie též jazyk řecký, neboť řečtina byla tehdy jazykem světovým a mluvilo se jí v celé oblasti Středozemního moře a dokonce v samém Jeruzalémě bylo několik synagog, kde se užívala výhradně řečtina. Ostatně i sv. Pavel svůj list k Římanům napsal řecky a rovněž sv. Marek zaznamenal ve svém evangeliu výklady sv. Petra řeckým jazykem. Řečtinou tehdy psali i v Římě žijící křesťanští spisovatelé pozdější, jako např. sv. Justin, Hermas a Tacián a patrně i nejstarší papežové a soudíme to podle jejich jmen: Kletus, Telesforus, Hyginus, Anacetus — jsou to jména řecká. A také z řečtiny v naší liturgii zůstala leckterá památka: Kyrie, řecká abeceda při svěcení kostela, Trisagion na Velký pátek (Hagios o Theos...) aj. Avšak rovněž nelze popřít, že už za časů Krista Pána nebyla ani v Palestině neznámá latina, kterou tam od desítek let př. Kr. přinesli římscí vojáci a úředníci. Vždyť i Pilát dal na kříž Jezu Krista známý nápis ve třech jazycích — latiny včetně. Ovšem do křesťanské liturgie se latina dostává až na sklonku I. stol., kdy bylo do latiny přeloženo Písmo sv. na severním pobřeží Afriky (tzv. Itala) a třebas na Východě, jak bylo řečeno, se postupovalo liberálněji a zůstávaly v liturgii jazyky jiné, tož v Africe, Hispánii a v celé západní části říše římské postupem doby jako jediný liturgický jazyk zakotvuje jazyk latinský. V Římě se ovšem s ohledem na tam žijící Řeky poučně části liturgie čítávaly kromě v latině i řecky, jak je to dosud dochováno při slavné mši sv. papežské, při níž se epištola a evangelium zpívají latinsky a řecky, ale jinak latina už ve třetí čtvrtině IV. stol. jako liturgický jazyk úplně převládala nade všemi jazyky ostatními. A dnes je skutečnost taková, že zatím co naše sv. Církev nemá nyní ani 10 miliónů příslušníků nelatinského obřadu, stamilióny jejich členů užívají v liturgii latiny.

Tato liturgická latina není arci tehdejší latina klasická, které používal Cicero, ale je to zvláštní druh latinské řeči, který vznikl z tzv. jazyka venkovského (lingua rustica), tj. z latiny, kterou mluvil prostý lid a na jejíž vytváření měli velký vliv někteří církevní spisovatelé, z nichž zejména nutno jmenovati Tertuliána, který může být přímo nazván otcem církevní latiny. Tato liturgická latina má řadu vazeb a forem, jež převzala z řečtiny, popříp. i z aramejšťiny a řada slov této latiny dostala nový obsah. Tak např. sacramentum v latině klasické znamená přísahu, kdežto v církevní latině svátost, popříp. tajemství (srov. De sacramentis fidei Christianae). A tato latina se v křesťanské liturgii udržela, i když po vyvrácení říše západořímské (r. 476) vznikaly při stěhování národů řeči románské (italjšťina, španějšťina, portugaljšťina, fran-

couzština, rumunjšťina) a řeč německá a anglická — a latina zůstala řečí liturgickou, i když se stala řečí mrtvou. Ba právě tato okolnost její úlohu v liturgii, jak uvidíme, velmi podporovala. Lze říci, že církevní hierarchie ve středověku se otázkou liturgického jazyka vůbec neobírala, a to tím spíše, že Řehoř VII. obnovil pro Čechy zákaz staroslověštiny, daný Štěpánem V. a že východní rozkol v XI. stol. celý Západ ještě více stmelil na podkladě liturgického jazyka latinského. Anglosasové, obrácení sv. Augustinem, poznali latinskou civilizaci v římské Germánii a též v Anglii našli imposantní zbytky latinské kultury. Ostatně jejich jazyk má mnoho latinských slov a nepsalo se jím před VIII. stol. Též sv. Bonifác zavedl v Německu liturgii latinskou a v zemích skandinávských sv. Oskar. Možno opravdů říci, že v západní Církvi se za celou dobu před XVI. stol. do vystoupení Lutherova (dřívější katarí onoho vlivu neměli) téměř nikdy nevyskytl problém překladu liturgických knih a bylo by to věru velkou revolucí v misionářských zvycích západní Církve, kdyby se liturgie slavila v jiném jazyce, než v latině. Vždyť i katechese a kázání bývala na Západě latinská. Proč zůstala latina v západní Církvi, i když se stala jazykem mrtvým?

Předně se církevní představitelé jaksi právem domnívali, že by se posvátným obřadům odňala jejich vznešenost, kdyby byly doprovázeny některou řečí, které se užívá v běžném hovoru, a že by se tím odstranila i patřičná úcta k nim a jejich tajemnost. Domnívali se, že cizí mrtvý jazyk liturgii vhodně přikrývá jakoby tajemnou rouškou a tím zároveň jaksi symbolisuje její hluboká tajemství. Chtěli latinskou liturgii chránit před znesvěcením, zlehčováním a profanací, neboť kteréhokoliv ze živých jazyků užívá se nejednou k nadávkám, k rouhání, hrubým vtipům ap. 2. Jednotě Církve nejlépe vyhovuje též jednotný liturgický jazyk a aby se národy nesvářili je k tomu nejvhodnější jazyk mrtvý. Kolika sporů a svárů byla Církev ušetřena zejména v dobách vypjatého nacionalismu a územních změn právě díky tomu, že neužívala některého jazyka živého, ale jednotného liturgického jazyka mrtvého — latiny. Jednotným latinským jazykem na celém světě vždy se zvyrazňovala jednota a katolicita Církve a kterýkoliv kněz bez ohledu na svůj nacionální původ může kdekoli na světě sloužiti mši sv., jako ji slouží ve svém domiciliu, má tam tytéž liturgické knihy, které má doma, a latina mu prospívá i k dorozumění, ač výslovnost latiny např. v Anglii nebo ve Francii dosti z této poslední výhody ubírá. A podobně kterýkoliv věřící z kteréhokoliv země, je-li v liturgice poněkud obeznalý, může býti kdekoli s uvědoměním přítomen nejsv. oběti, slavené tímtež jazykem. Papež pak a ústřední církevní orgány (kongregace) mohou latinou kdykoliv promluvit k duchovenstvu celého světa, které pak vše potřebné a důležité může snadno tlumočiti prostým věřícím. I když někdy nějaký výnos Sv. stolice bývá publikován italsky (i některé zprávy AAS), přece latina zůstává úřední řečí naší sv. Církve. 3. Pro zachování jednotného mrtvého latinského jazyka v naší liturgii nemluví však pouze ohledy kázeňské, neboť tím, že se všude koná liturgie v latině, ulehčuje se i dozor, aby se liturgie všude náležitě konala, ale pro mrtvý jazyk, jako je latina, mluví i důvody dogmatické, věroučné. Mrtvá řeč se už nevyvíjí, slova v ní nemohou už nabýti nového významu, mrtvá řeč je pevná a zejména ve slovech, jež tvoří součást udílení svátostí, je pevnost nutná. Změnou ve významu slova mohla by býti ohrožena platnost svátosti. Není pochyby, že dogmatická čistota a pevnost jednotlivých textů se mnohem snadněji udržuje, jsou-li vyslovovány jazykem mrtvým, než kdyby byly pronášeny řečí živou, která se stále vyvíjí a mění. Např. vzpomeňme jen na to, že kdysi se u nás recitovalo: „Ejhle, já děvka Páně,“ a nikomu to tenkrát neznělo nehezky. Dnes právem se modlíme „já dívka Páně“, zatímco latina užívá stále „ancilla“.

To jsou jistě závažné důvody, pro které se naše sv. Církev latiny jako liturgického jazyka sotva kdy zrekne, i když jsou si rozhodující církevní činitelé dobře vědomi, že latinský liturgický jazyk jistě více méně na újmu náležitému pochopení mše sv. a posv. oficia byl a je.

Jsou známy rozmanité návrhy a supliky pokud se týče mše katechumenů, tj. první části mše sv. až do přípravy obětních darů exklusivně a pokud se týče udílení sv. svátostí, ale na druhé straně na počátku roku 1958 kongregace pro semináře a university vyzvala všechny biskupy, aby se zasadili o zlepšení vyučování latiny ve všech kněžských seminářích a 3. 9. 1958 kongregace obřadů, komentující encykliky Pia XII. o církev. hudbě „Musicae sacrae disciplina“ a o posv. liturgii „Mediator Dei“, zdůraznila, že třeba při lidových pobožnostech lze užívat jazyka kteréhokoli, což jazykem úkonů liturgických, zejména slavných (se zpěvem), je jazyk latinský, pokud pro některé z nich buď všeobecně nebo partikulárně není výslovně připuštěn jazyk jiný. Také při mši sv. tiché (soukromé říkati nelze, neboť mše sv. je vždy akt veřejný) musí jak kněz, tak ministrant, tak i věřící, včetně Eace agnus Dei a Corpus D. N. J. Chr. při sv. přijímání — pokud se přímo zúčastní úkonu liturgického — užívat jedině jazyka latinského (kromě toho však mohou připojit některé modlitby a lidové písně v jazyce svém). A 22. února 1962 vydal Jan XXIII. konstituci „Veterum

sapientia“ (Moudrost starých), v níž oznámil, že založí vědecký ústav, který by připravoval kandidáty pro intensivní pěstování latinského jazyka. Mají se tam nejenom naučit srozumitelně a plynule latinsky vyjadřovat (a k tomu potom učit i jiné), ale vyhotovovat i latinské písemnosti a psát latinské knihy a k tomu tvořit i nová latinská slova pro potřebu moderního života a jeho vědecké obory.

Nelze sice popřít, že latina byla a je pro běžného věřícího určitou překážkou pro stoprocentní vniknutí do liturgie mše sv. Ale tím více je třeba o mši sv. i o sv. svátostech kázati, vše ze všech hledisk osvětlovati a vysvětlovati, přemrštěný nacionalismus tlumiti a znovu a znovu zdůrazňovati, že mše sv. není pouze souhrn různých modliteb, (to by byla hereze), ale že mše sv. je především obět, a to jediná obět Nového zákona, protože hlavní při ní je především úkon a nikoliv slova, a jsou-li a zůstanou-li v mešním kánonu slova latinská, má to opravdu velké opodstatnění i pro dnešní dobu, jak to bylo ukázáno.

ThDr. Jaroslav Kouřil

Z DĚJIN ÚCTY SLOVANSKÝCH APOŠTOLŮ

Oživení náboženské úcty sv. Cyrila a Metoděje u nás se připravuje od počátku 14. století. V rýmované České kronice tzv. *Dalimila*, sepsané v bojovém národním duchu v ovzduší značně zneklidnělém (někdy po r. 1309) pronikly do českého kronikářství starobylé údaje o počátcích českého křesťanství: Při zprávě o křtu českého knížete Bořivoje I. na dvoře krále Svatopluka, uvádí Dalimil o sv. Metodějovi, že byl arcibiskup velehradský: „Ten arcibiskup Rusín bieše, mši svú slovansky slúžieše“ a zmiňuje se i o vybudování nejstarších českých kostelů na Levém Hradci (sv. Kliment) a na Pražském hradě (Panna Maria.)

Mezi léty 1329—1342 byl pro vlasteneckého pražského biskupa *Jana IV. z Dražic* pořízen dvojdielný rukopisný historický sborník. Zatím co jeho druhá část obsahuje kroniku svatovítského duchovního Františka, sahající od poloviny 13. století až do r. 1342, představuje prvá část díla soubor legend a kronik, věnovaný starší době; její obsah je naznačen počáteční iniciálou, kde je biskup Jan IV. zpodobněn, jak přijímá berlu od svého předchůdce sv. Vojtěcha, zatím co mu sv. Václav klade na hlavu mitru. Tato část vedle kroniky Kosmovy a některých jeho pokračovatelů obsahuje i tři legendy svatovojtěšské a čtyři svatováclavské. Mezi svatováclavskými legendami je i nejstarší nám úplný známý text „Život a umučení sv. Václava a jeho báby sv. Ludmily“ — díla to mnicha Kristiána z konce 10. století. Toto dílo — jak již uvedeno — zdůraznilo zásluhy sv. Cyrila a Metoděje o počátky křesťanství v našich zemích a oba bratry nazývá blahoslavenými.

Mladším současníkem biskupa Jana IV. byl moravský markrabě, syn českého krále Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny, Václav, obecně známý pod svým bířmovacím jménem jako *Karel IV.* Bylo-li Karlovi nepochybně známo jméno sv. Metoděje z historické domácí české tradice, přišel na Moravě i v úřední styk s velehradským klášteřem. Při své cestě na jih do Senje a Aquileje (1337) poznal z vlastní zkušenosti, že církevně-slovanská bohoslužba římského ritu nepatří v Charvatsku minulosti, nýbrž že stále žije ještě mezi tamními „glagoláši“ v církevních obvodech: spoletském, dubrovnickém a jadriském. To později výslovně uvádí kronikář Pulka-va. O slovanské éře českého křesťanství se Karel zmiňuje ve své svatováclavské legendě, již sepsal na počest svého křestního patrona. Tam také tvrdí, že „moravský arcibiskup“ svatý Cyril pokřtil moravského krále Svatopluka (což ovšem neodpovídá historické skutečnosti) a že jeho bratr a nástupce blažený Metoděj pokřtil českého slovutného knížete jménem Bořivoje a bohobojnou kněžnu sv. Ludmilu „v tom městě, ježto Velehrad slove, tu kdež to tehdy moravského arcibiskupství stolec i hlava byla“.

Karlova osobní úcta k světcům, z nichž jeden pokřtil nejstaršího historicky známého jeho předka (po matce)

knížete Bořivoje I., prvního českého křesťanského panovníka vůbec, se projevila i činem: V květnu 1346 povolil na Karlovu žádost papež pražskému arcibiskupu založení jednoho kláštera v Čechách, v němž by mniši ze slovanského jihu sloužili bohoslužby — podobně jako ve své vlasti — slovanským jazykem. Následujícího roku určil Karel IV. jako český král, kterým světcům bude nový klášter zasvěcen. Jako jeho patrony uvádí v listině, vydané v Norimberku, vedle Panny Marie a sv. Jeronýma, (který byl podle tehdejších názorů Slovan a přeložil prý Písmo sv. i do slovanského jazyka), i *patrony království Českého*, mučedníky a *vyznavače Cyrila a Metoděje*, Vojtěcha a Prokopa. S příchodem charvátských slovanských benediktinů — emigrantů z ostrova Tkonu — do Čech je spojen i návrat církevní úcty soluňských bratří do naší vlasti. Jasný doklad o tom se nám uchoval v hlaholské části remešského staroslovanského Evangeliaře, sepsané r. 1395 v pražském novoměstském klášteře *Emauzském (Na Slovanech)*: podle jejího textu měl emauzský opat mj. číst „pod korunou“, tj. pontifikálně, mši sv. dne 14. února „*na svetojgo Kurila i Metoděje*“. Jak patrně, oslavovala se v pražských Emauzích památku soluňských bratří téhož dne jako v charvátských končinách, z nichž mniši do Prahy přišli.

Obnovený kult soluňských bratří se neomezil na pražské Emauzy, nýbrž záhy pronikl zpět na Moravu. Listina Zdeňka z Domaželic z 1. března 1360 svědčí o existenci oltáře soluňských bratří v kapitulním kostele sv. *Václava v Olomouci*. *Pražský metropolitní kostel sv. Víta* nezůstal také v pozadí; pro tento velechrám máme poprvé doloženou existenci oltáře sv. *Cyrila a Metoděje* v rejstřících papežských desátků k r. 1367, kdy jeho oltářníkem byl pan Mikuláš (S. Metudii et Cyrilli: Dominus Nicolaus solvit tres (ertones personaliter); k r. 1352 není ještě o tomto oltáři zmínky. Jak uvádí V. V. Tomek, byla u cyrilometodějského oltáře u sv. Víta zřízena nadace za Elišku Přemyslovnu a možno tudíž počítat i s osobním vztahem jejího syna Karla IV. k tomuto oltáři.

Nemýlíme-li se, souviselo patrně zřízení cyrilometodějského oltáře u sv. Víta s *přenesením ostatků sv. Cyrila do Prahy*. Poprvé se s nimi setkáváme ve svatovítském kostelním inventáři z r. 1365. Tehdy byly uloženy v křišťálové monstranci, ozdobené pozlaceným stříbrem a drahými kameny; podle starších chrámových inventářů z let 1354 a 1355 nosovalo se dříve v této monstranci Tělo Páně k nemocným.

Chrámové inventáře svatovítské se bohužel nezmiňují o tom, z čí iniciativy došlo k obohacení svatovítského kostela o svatocyrilské ostatky, ani o tom, odkud byly do Prahy přeneseny. Hovoří-li — pokud jde o prvou otázku — pro Karla IV. existence „*anniversaria*“ za Elišku Přemyslovnu (1330), neodchýlíme se také ani od skutečnosti, vyslovíme-li domněnku, že se do Prahy svatocyrilské ostatky dostaly z Říma z kostela San Cle-

mente, kde světec odpočíval. Zároveň se světcovými ostatky patrně tehdy také naši předkové převzali ze římského svatoklimentského kostela i tamní tradici, podle níž byl sv. Cyril (+ 14. února 869) pochován v kostele sv. Klimenta 9. března a téhož dne byla v uvedeném římském kostele oslavována i jeho památka. I když toto datum není výslovně v zachovaných legendách doloženo, přece je v dobré shodě s tím, co vypráví dobře informovaná římská světcova legenda o původním pohřbení sv. Cyrila v římském kostele svatopetrském a o dodatečném přenesení jeho ostatků na Metodovo přání k sv. Klimentu i s mramorovou rakví. Domněnku o uložení sv. Cyrila ve svatoklimentském kostele dne 9. března vyslovil jako první Gelasius Dobner. Otázce té bylo třeba pak věnovat pozornost zevrubněji již z toho důvodu, že (až na výjimku Emauz) v našich zemích, ale i jinde, připadal od sklonku ku 14. století až do r. 1863 svátek soluňských bratří na 9. březen.

Povšimněme si jedné ne bezvýznamné okolnosti, kterou se liší svatovítský chrámový inventář z r. 1365 od následujícího inventáře z r. 1368. Uvádějí se totiž v tomto pozdějším inventáři ve známé nám již monstranci (relikviáři) vedle ostatků svatocyrilských i ostatky sv. Metoděje, téhož sv. Metoděje, jehož tělo bylo podle spolehlivého starého svědectví svatometodějské legendy pohřbeno v dosud nezvěstném jeho residenčním chrámu. Rozdíl mezi záznamy obou inventářů patrně souvisí s domněnkou, již zachytil o několik let později český kronikář Přibík Pulkava z Radenína, když ve svém díle uvedl, že v Římě u sv. Klimenta „s. Cyrillus s bratrem svým s. Metudem své kosti složili jsú“.

Tvrzení o smrti a pohřbu Metodově v Římě přečkalo věky a teprve v minulém století je nálež dotud neznámých cyrilometodějských legend vyřadil z historie. Jak jsme již uvedli, zařadil Karel IV. v základní listině Emauzského kláštera mezi zemské patrony mj i sv. Cyrila a Metoděje. Neomezil se však jen na tuto listinnou zmínku, ale nechal vypodobnit tyto světce mezi patrony království, třebaže nebyl v této věci důsledný a jinde se omezoval jen na tradiční světce Pražského kostela (sv. Vít, Václav a Vojtěch), k nimž v jeho údobí byli přidruženi sv. Prokop, sv. Ludmila, od r. 1365 sv. Zikmund a někdy i pět sv. bratří — mučedníků.

Povšimněme si v této souvislosti nejdříve pevného, nezcizitelného hradu Karlštejna, jež od r. 1348 Karel na dolní Berounce budoval pro sebe i pro potřeby římské říše. Lze-li na nástěnné malbě severní stěny *dnešní kaple sv. Kateřiny* ze sedmi světců rozpoznat podle atributů čtyři postavy zemských patronů (sv. Vojtěch, Václav, Vít, Prokop), možno snad počítat s tím, že i ostatní, těžko rozpoznatelné tři postavy představují domácí světce. Dr. J. Neuwirth vyslovil kdysi domněnku, že tu snad jde o sv. Ludmilu, Cyrila a Metoděje.

Později, když byla na Karlštejně nově upravena kaple sv. Kříže, byly patrně v dnešní svatokateřinské kapli hlavy světců zakryty nově tehdy získanou památkou, dřevem, o němž se věřilo, že pocházelo z vozu, na němž byl tři roky po své smrti sv. Václav převážen ze Staré Boleslavi na Pražský hrad; ostatek zdi byl pokryt polodrahokamy. Karel IV. mohl tak učinit bez výčitek svědomí, neboť světcům, jež ctil, nově vybudoval v hlavní věži karlštejnské v *kapli sv. Kříže* mnohem nádhernější pomník v 128 tam umístěných obrazech. Tyto obrazy jsou — až na triptych Tomáše z Modeny s Madonou s trevírským mučedníkem sv. Palmáciem a se sv. Václavem — dílem Mistra Theodorika. Ve svém souhrnu představují obrazy svatokřížské kaple „*svaté vojsko*“, „nebeské dvorstvo, „nebeský Jeruzalém“ a nemůže být pochyby, že světce do této ojedinelé galerie vybíral sám panovník. Světci jsou v kapli rozděleni do jednotlivých skupin (mučedníci, panovníci, biskupové apod.). Lze-li bezpečně rozpoznat z domácích světců sv. Václava, Víta, Zikmunda, Ludmilu, pět bratří mučedníků, nelze pochybovat, že mezi navzájem od sebe těžko rozpoznatelnými sv. biskupy a opaty jsou vyobrazeni i sv. Vojtěch a Prokop. Je značně pravděpodobné, že ve středu skupiny sv. biskupů umístěný obraz sv. arcibiskupa s palliem a s berlou vymalovanou po způsobu tehdy už jen na východě platném

(vpodobě ozdobně provedeného písmena T) představuje sv. Metoděje, světce, který podle Karlovy svatováclavské legendy pokřtil Karlova předka, knížete Bořivoje I.

Umístil-li král Karel v karlštejnském „svatém vojsku“ světce podle jejich povolání — bez ohledu na jejich národní příslušnost — ozývají se na sklonku jeho života ve výzdobě svatovítské katedrály opět české národní tóny. Na známém mosaikovém obraze Posledního soudu na vnějšku chrámu na jižní portálové předsíni svatovítského kostela z let 1370—1371 jsou zobrazeni čeští světci, jak klečí pod Spasitelem, obklopeným anděly. Zobrazeno je tu šest postav, solunští bratři chybějí. Avšak když tři léta před svou smrtí, r. 1375 — nechal Karel — pravděpodobně od kameníka Heřmana — vyzdobit *horní triforium* domu na vnější straně kůru, se skupil tu kol poprsí ústředních postav Krista a Panny Marie osm poprsí českých zemských patronů. Šest z nich se shoduje s výzdobou Posledního soudu, navíc jsou tu plastiky dvou svatých biskupů, tj. sv. Cyrila a Metoděje.

Je to právě, pokud vím, a na dlouhou dobu poslední umístění soluňských bratří mezi zemskými patrony. Třeba se ovšem zmínit o známé oltářní desce kostela sv. Petra z Dubečka, pocházející z doby před r. 1400, kde vedle donátorova patrona sv. Ondřeje a šesti českých patronů je na prvním místě umístěna postava arcibiskupa s palliem a křížem, patrně sv. Metoděje.

I když solunští bratři ani v Karlově době ani v údobí bezprostředně následujícím ještě pevně nezakotvili jako spolupatroni země ve sboru českých zemských patronů na uměleckých dílech, zdomácněla od přelomu 14. a 15. století jejich *církevní úcta* u nás trvale. Na Moravě se o to zvláště přičinil olomoucký biskup Jan ze Středy, týž biskup, který r. 1379 vymohl pro velehradského opata právo používat pontifikálií s odůvodněním, že „jindy požíval slavný kostel velehradský počty metropolitní jako jiných kostelů matka a kněžna“. V posledním desetiletí 14. století je — jak zjistil Karel Doskočil — v tzv. Žaltáři Kunštátském (Poděbradském) v kalendáři července vyznačen 9. březen jako svátek „sv. Crha a Metudye zpovědníkův“ a jejich jména jsou uvedena i v litanii ke všem svatým; podobně je tomu i v jiných bohoslužebných knihách z této i následující doby *jak moravských, tak i českých*. I ve veršovaném českém cisiojanu z doby kol 1410, zvaném „OBŘEZ LEDEN“, je k 9. březnu zmínka o „Crhotovi“. Život sv. Cyrila pronikl i do staročeského *pasionálu*. Do misálů a breviřů jsou od přelomu 14. a 15. století zařazovány příslušné formuláře pro 9. březen jako pro svátek sv. Cyrila a Metoděje a v bohoslužebných kalendářích je uváděno jejich jméno. Modlitba „*Omnipotens piissime Deus*“ — v této době vkládaná do bohoslužebných knih — výrazně nazývá sv. Cyrila a Metoděje „*blahoslavenými velekněžími a vyznavači, jakož i našimi apoštoly a patrony*“. V breviřových lekcích cyrilometodějská legenda „*Quemadmodum*“ zdůrazňuje udánlivý přislib sv. Metoděje Přemyslovci Bořivoji I., že dá-li se pokřtít, předčí jeho nástupci, česká knížata a králové, všechna jiná knížata a krále jazyka slovanského, kterážto věštba se přý vskutku vyplnila. Zařazení této „věštby“ do breviářových lekcí, třebaže k němu došlo až po Karlově smrti, bylo nepochybně ve shodě s jeho politickými aspiracemi.

Na rozdíl od Čech, kde na konci 14. století zůstal nezměněn za Karla IV. ustálený výpočet českých zemských patronů ve *formulářích votivní mše k sv. českým patronům*, která je u nás doložena od 13. století, bylo tomu na Moravě jinak. Od sklonku 14. století se na Moravě vedle sv. Víta, Václava, Vojtěcha, pěti bratří (z nich zvláště sv. Kristina), sv. Ludmily, Zikmunda a někdy Korduly v těchto formulářích uvádějí výslovně *jako patroni i sv. Cyril a Metoděj*. Tak je tomu např. i v tištěných Olomouckých misálech z let 1499 (Norimberk) a 1505 (Viedeň). Solunští bratři jsou tu uvedeni až po sv. Václavu (patronu hlavního chrámu diecese olomoucké), Vítu, Vojtěchu, Prokopu, 5 bratřích a před světicemi Ludmilou a Kordulou. Je-li však na dřevorytech, vložených do některých tištěných liturgických knih pražské arcidie-

cése a diecése olomoucké z let 1479 až 1522, první reprezentována světcí Vitem, Václavem, Vojtěchem a Zikmundem, je diecése olomoucká představena jen obrazem sv. Václava. V této souvislosti budiž uvedeno, že v nejmladším z této série tištěných latinských misálů a breviářů, v pražském misálu z r. 1522, je v iniciále mešního formuláře cyrilometodějského umístěn výrazný *dřevoryt*, představující soluňské bratry v biskupském rouše s modelem kostela.

V traktátu o nejsvětějším přijímání lidu obecného

pod jednou způsobou z r. 1465 připomínal svatovítský kapitulní děkan Hilarius Litoměřický svým krajanům, Čechům milým mj., že víru přijali „skrze svatého Hroznatu a Crha“. O století později, ve své polemice s Českými bratry („Apologie“ z r. 1587) rozmlouvá Václav Šturm o katolické víře, jako o víře křesťanské v Čechách a na Moravě založené od sv. Cyrila a Metoděje a od sv. Václava, Vojtěcha, Prokopa, Ludmily mnohými divy a zázraky stvrzené...

(Pokračování)
Dr. Václav Ryneš

CODEX FOROIULIENSIS

Nejstarší rukopisná památka, která se zachovala na našem území, je evangelium sv. Marka, které se uchovalo v knihovně pražské-metropolitní kapituly. Tato vzácná památka poutala pozornost četných vědců. Vydal je a kritickými poznámkami opatřil patriarcha slavistiky Josef Dobrovský — ještě jako zcela mladý vědecký pracovník — v roce 1790. Reedici připravilo péčí Bohuslava Ryby nakladatelství Československé akademie věd roku 1953. Codex foroiuliensis si zaslouží naši pozornost z několika důvodů. Především je to jeho starobylost, pak podivuhodné osudy, zejména však jeho přípisky, a to jak jména, tak také liturgické poznámky, které přibližují tento kodex cyrilometodějské kulturní a liturgické sféře. A hlavně to nás vede k tomu, abychom věnovali pozornost této převážně památce.

Historie nás poučuje, že se ve čtrnáctém století uchovalo v severoitalské Akvileji vzácné evangelium, o němž se tradovalo, že obsahuje vlastnoruční originál sv. Marka. Něco tak mimořádně vzácného nemohlo uniknout pozornosti císaře Karla IV., který se rozhodl, že tuto vzácnou relikvii získá pro své sídelní město. Splnění této touhy se nesetkalo s nepřekonatelnými překážkami i v době, kdy v Akvileji byl patriarchou nevládní bratr císařův Mikuláš z Lucemburku, který za získání svého významného postavení jistě vděčil právě císaři. Karlu IV. nepodařilo se získat celý rukopis, dostalo se mu posledních dvou kvaternů, zatímco 5 kvaternů zůstalo v Itálii. Ty dva kvaterny (32 strany) byly na příkaz Karla IV. dopraveny do Prahy v roce 1354 a byly slavně uvítány jako mimořádně vzácná relikvie. Na evangelium byla pořízena vzácná schránka a bylo uchováváno v chrámovém pokladu. Z autografu, jak se rukopis nazýval, se po několik století četlo evangelium při slavných bohoslužbách, a to o neděli velikonoční (z příkazu Karla IV.) a později také na Nanebevstoupení Páně. I když se od tohoto zvyku upustilo, ještě v polovině sedmnáctého století se kniha několikrát za rok vystavovala v katedrále k veřejnému uctění.

Zbývajících pět kvaternů, které zůstaly v Akvileji, potkal jiný osud. Na svém místě nesetrvávaly dlouho. V roce 1420 si je Benátčané po vítězných bojích vynutili a zařadili je mezi své relikvie, které v městě svatého Marka byly uchovávány na paměť domnělého severoitalského působení sv. Marka. Jako v Praze i v Benátkách byl „autograf“ evangelistův slavnostně uvítán a honosně uctíván. Avšak zatímco v pražské katedrále byl rukopis uchováván v suchu a velmi dobře se zachoval, byla benátská část už uprostřed šestnáctého století v takovém stavu, že se z ní ani nedalo vypisovat.

V Praze se po staletí věřilo, že poklad katedrály chová rukopis sv. evangelisty. Je pravda, že Josef Dobrovský nebyl první, kdo se tímto kodexem obíral, nicméně on to byl, kdo kritickým rozbořením pohřbil starou tradici. Zjistil, že jde o latinský překlad, napsaný možná už v pátém století, jistě však ve století šestém. Opiraje se o vlastní studium a o práce některých starších badatelů (např. G. Fontanini [1666—1736], J. D. Schoepflin [1694 až 1771], L. della Torre), prokázal nejprve, že nejde o rukopis sv. Marka, nýbrž že je to část Jeronýmovy Vulgaty, a to jeden z velmi starých a dobrých rukopisů. Současně se zcela přiklonil k názoru, že pražská část a část benátská jsou vyňaty z kodexu, který se uchovával v Cividade de Friule, v městě, které se latinsky nazývá Forum Iulii. Je to také kodex akvilejského původu a chybí v něm právě evangelium sv. Marka.

Prosadit tento názor nebylo snadné. Pražská metropolitní kapitula těžce nesla, že už nemůže být považována za strážkyni autografu evangelistova. Ozvali se obhájci i v Itálii, avšak Dobrovský měl pravdu. Je mnoho důkazů pro sounáležitost všech tří částí. Zejména je to písmo, celkový vzhled a také obsah. O benátské části to zjištěno nemám, avšak jak cividská část, tak také pražská část obsahuje přípisky jednak jmen, jednak liturgické poznámky. Obojí byly vydány; např. A. Crona, Revision der slavischen Eigennamen im alter Evangeliar von Cividale — Wiener slavistisches Jahrbuch 2 (1952) a D. de Bruyne, Les notes liturgiques du Codex foroiuliensis, Rêvue bénédictine — 30 (1913) a obojí nás zjímají.

Mezi jmény se vyskytují četná jména slovanská a u některých je poznámka, že jde o jáhny, kněze či biskupy slovanské s poznámkou „de bolgaria“. Zapisovat své jméno do památné knihy bývalo kdysi zvykem. Přítomnost slovanských jmen svědčí, že do míst, kde byl kodex uchováván, přicházelo mnoho hostů ze slovanských krajin a jestliže se zapisovali do latinského kodexu, pak jistě nebyli zaujati proti latiníkům, čili šlo o slovanské duchovní, kteří měli blízko k západní církevní orientaci. Tato jména, resp. jejich nositelé si jistě zaslouží větší pozornosti, než jim můžeme věnovat v rámci tohoto článku.

Liturgické poznámky pak jsou uvedeny v textu a určují, která perikopa se o tom kterém svátku četla. Celý systém, zpracovaný de Bruynem, vykazuje velkou podobnost s těmi systémy, které vykazují značnou podobnost s památkami staroslovanskými, nejvíce s kalendářem z Pražských zlomků. Liturgické poznámky zachycují nejspíš starý perikopální systém, jak byl v užívání v severní Itálii, nejspíš v samotné Akvileji, ovšem ještě dříve než tato oblast byla zasažena přílivem římských prvků.

De Bruynem sestavený přehled čtení obsahuje jen dvě čtení z evangelia sv. Marka, a to „sabbato post pásca in albas“ (Mr 16, 9) a pak „mense novembrium“ (Mr. 10, 46). A skutečně, vezmeme-li si do ruky fotografickou reprodukcí pražské části (v reedici J. Ryby), nalezneme skutečně na fol. 16 r na horním okraji poznámku, kterou jsme si uvedli na prvním místě. Druhá poznámka však nemůže být v našem zlomku, neboť pražský zlomek začíná až kap. 12, 21. V pražském zlomku najdeme ještě dvě liturgické poznámky. Ty však nemají s liturgií akvilejskou nic společného. Byly připsány až tehdy, když se z kodexu četlo v pražské katedrále. Tak na foliu 15 r nalézáme na okraji připsáno při kap. 16, 1: In Paschate, uprostřed mezi sloupci pak: Seq. s. Evangelii secundum Marcum; In illo tempore. Druhá poznámka je na fol. 16 r (kap. 16, 14). Je částečně odříznuta, avšak je zcela zřejmo, že zde stálo: Evangelium in Ascensione Domini. Mezi řádky pak je vložen začátek: In illo tempore. Žádostivě hledáme, zda jsou také v pražském zlomku jména těch, kteří se sem před mnoha staletími zapsali. Ta jména byla na horním okraji folia 9 r. Jsou však pečlivě vyškrabána a podařilo se přečíst jen pbr (presbyter). Naše očekávání bylo tedy sice v tomto směru zklamáno, nicméně měli jsme možnost obírat se ctihodným svědkem minulosti, který nás přivedl do blízkosti cyrilometodějského bádání, a který mohl být oním kodexem, z něhož se četlo evangelium latinsky před slovanským čtením.

ThDr. Ladislav Pokorný

ČLOVĚK A ZVÍŘE

V posledních ročnících věnoval Duchovní pastýř pozornost evolučním myšlenkám. Jestliže však moderní věda ukazuje evoluční souvislost přírodních jevů, neméně také zdůrazňuje jejich vzájemnou kvalitativní odlišnost, zvláště jde-li o za sebou následující vývojové stupně (jako jsou anorganická hmota, živočišstvo, člověk). Vynikající holandský fyziolog a psycholog F. J. J. Buytendijk, známý i u nás studií „Vzdělávání mládeže živoucím konáním“ (Stará Říše 1935, Kurs 32), podává ve své knize „Mensch und Tier“ (1958), jejíž jednu kapitolu otiskujeme, přírodovědecky i filosoficky promyšlené zdůvodnění „substanciálního“ rozdílu mezi člověkem a zvířetem.

Svou úvahu o pojmech a problémech, jimiž jsme se pokoušeli přesněji určit rozdíl a příbuznost lidského a zvířecího chování, patrný v bezprostřední intuici, zakončíme rozbořením objektivního času a subjektivní časovosti.

Pojmy čas a časovost se vztahují k problematice, která byla v řecké filosofii odkryta již záhy, a to v souvislosti s jevy dění, jednoty pohybu a podílu toho, co zůstává trvalé v každé změně. Logické protiklady, k nimž vede pojem objektivního, lineárního času, který má být složen z nekonečně malých časových okamžiků, znepokojovaly filosofy po staletí. Argumentovalo se např. takto: minulost již není, budoucnost ještě není. Přítomnost je tedy něčím mezi dvěma neexistencemi, protože však skutečné „teď“ je pouhým okamžikem bez trvání, neexistuje také. Naším záměrem však je filosofické otázky o „bytí a čase“ včetně pokusů o jejich zodpovězení jen naznačit, abychom tak zdůraznili rozdíl mezi fyzikálním pojmem času a psychologickým (a biologickým) pojmem časovosti.

Ze svého subjektivního sebepoznání i z objektivního poznání „nazíraných subjektivit“, tj. z pozorování jak se lidé a zvířata chovají víme, že přítomnost, která má trvání, existuje a vyznačuje se nerozložitelnou časovou organizací. V každé melodii zakoušíme strukturovanou jednotu dění, na niž právem poukazujeme pojmem *časového útvaru*. Zaměříme-li se na naši bezprostředně prožívanou existenci jako na „subjektivitu našeho já“, pak víme o organizované jednotnosti našich životních zkušeností, třeba této hodiny, tohoto rána, této minuty nebo nějakého okamžiku. V tomto měnlivém trvání jsou organizovány počítky, vjemy, myšlenky, postoje, nálady a činnosti nejrůznějšího druhu, kratší nebo delší úsek naší historie, která jako celek má charakter přítomnosti, lépe řečeno: kterou z vlastní iniciativy formujeme v nejdílnou přítomnost, tzn. kterou *zpřítomňujeme*.

Nahlížíme-li na ostatní lidi a zvířata jako na „vstřícné subjektivity“ (H. Schelsky), je nám časovost jejich existence bezprostředně dána v tom, co nazýváme, tzn. v nejdílné jednotě jejich chování.

Co se našeho vědění o trvání přítomnosti v subjektivitě našeho já týče, ukázal nám pro psychologickou problematiku tak významný filosof E. Husserl, že neprožíváme přítomný okamžik a *mimoto* vzpomínky a očekávání. Slyším-li nějakou melodii nebo vidím nějaký děj, tedy „podržuji“ v každém okamžiku to, co proběhlo předtím. Tato „retence“ není vzpomínkou, nýbrž „tím, co je ještě tu“. Podobně i to, co následuje, je anticipováno v přítomném okamžiku, a to ne jako představované očekávání, nýbrž jako „protence“, zaměřenost na to, co přichází jako ještě nenaplněná (prázdná) budoucnost.

Tento krátký poukaz na subjektivní vnitřní prožívání má sloužit k vysvětlení skutečnosti, že se každé chování nutně vyznačuje vlastní časovostí. Chováním nazýváme dějící se činnost, probíhající vyrovnání se se situací. Ve fyzikálním čase neexistují ani jednotné činnosti, ani trvající situace. S nimi se setkáváme jen v našem lidském světě, v němž vnímáme organismy a činné subjekty jako významové jednotky.

Poukázali jsme již dříve na prostorovost lidského světa a zvířecího osvětí. Prostornost jako základní rys každé situace vykazuje, jak jsme tehdy řekli, polaritu blízkého a vzdáleného. Vzdálené, tamější, však neznamená jen prostorovou distanci, nýbrž také vzdálenost časovou (E. Straus). Pro každý smyslově vnímající subjekt je něco vzdáleného — např. cíl nějakého skoku — také něčím budoucím, na co zaměřuje svou aktivitu. Každé chování

se rozvíjí vzhledem k nějaké budoucnosti, v níž nachází své ukončení. Je to, jak říká E. Minkowski (který tak navazuje na myšlenky Bergsonovy) „l'élan vital“ (životní elán, vzmach), který tvoří budoucí, dává životu smysl, tj. směr. Toto na něco přicházejícího zaměřené životní dění nesmíme ztotožňovat s očekáváním. Spatřená potrava, její vůně, nebo také jen její přívod ohlašující signál, vyvolávají v člověku a ve zvířeti chování, jež se odráží i ve vegetativních pochodech, např. v slinění a tvorbě žaludečních šťáv (I. P. Pavlov). Tyto pochody jsou zaměřeny na budoucí trávení. V tomto případě nemluvíme o očekávání (či anticipaci), nýbrž o „prolepsi“, abychom tak naznačili, že neexistuje možnost *znát* (mít ve vědomí) něco budoucího.

Jestliže se zvíře nebo člověk vyhnou něčemu, co hrozí přiblížením, tedy, že spatřené svým smyslovým významem hrozby poukazuje prolepticky na to, co se chystá.

Časovost jako rys situací a chování je tedy člověku i zvířatům společná. Uvedený případ reakce na ohrožení nám však dává možnost poznat také rozdíl mezi člověkem a zvířetem. Hrozba nabývá svého významu v bezprostřední sporočasové jednotě vnímání, tzn. v jednotě subjektu a situace.

Člověk může vazbu na situaci uvolnit, distancovat se, vnímat situaci předmětně. Pak je si sice vědom, že na něj míří hrozící pohyb a může objektivně očekávat ránu, ale nevnímá již hrozbu bezprostředně v jejím proleptickém významu. Možnost distance od situace, tedy svoboda, zvířeti chybí. Proto je třeba odlišovat již chování dítěte vůči hrozbě od chování šimpanze. Jestliže znenadání rychle přiblížíme ruku k oku člověka, nebo nějakého vyššího zvířete, dojde zdánlivě k téže reakci. Tato reakce spočívá v zavření oka, doprovázeném často úhybným pohybem hlavy. Jak známo a dát přiblížování nedochází, přiblížíme-li k svému oku ruku *vlastní*. Nepůsobí zde tedy optický „podnět“, nýbrž význam, který tomuto podnětu přísluší v situaci, kdy nám nějaká jiná osoba hrozí rukou. Opakuje-li tato osoba tutéž hrozbu, ustupuje význam hrozby, neprobíhá to však u všech lidí stejně rychle. Výzkum ukazuje, že rychlost, s jakou zavírání oka ustane, je závislá na postoji pokusné osoby, tedy na úmyslu zbavit se hrozby a dát přiblížování cizí ruky jiný význam. Zvíře však bude reagovat zavíráním oka pokaždé, dokud zůstane *časová* struktura situace nezměněna. Dokud jsou člověk a zvíře bezděčně vpletení do nějaké situace (tedy mají k ní bezprostřední vztah), dotud je tato situace „časovanou“ dějící se přítomností. Lze ji charakterizovat jako „přítomnost, která překlenuje čas“ (V. v. Weizsäcker). Vymkne-li se ze situace předmětným pozorováním, funguje čas jen jako pouhá souřadnice; časovost chybí. Vnímáme pak za sebou následující jevy tímto způsobem, jakým fysik nebo astronom konstatují následnost přírodních procesů.

Každý objektivní jev je v sobě dovršen. E. Straus říká proto velmi pěkně: „Žijeme v presentu a chápeme v perfektu. Vnímáme-li a pohybujeme-li se — jsme v presentu, naše poznání z toho však vytvoří prožitky a pohyby, jež mají charakter perfekta.“ Můžeme k tomu dodat: člověk ví o čase a existuje časově v časovém světě. Zvíře o čase neví. Člověk *ví* o minulosti a budoucnosti, proto má předmětně *představitelné* vzpomínky a *ví* o tom, co může přinést budoucnost, jako např. smrt. Zvíře nemá vzpomínek ani představ o budoucnosti. Takto objasňuje naše úvaha o pojmech času a časovosti spolu s těmito pojmy vyvolanou problematikou hlubokou příbuznost i podstatný rozdíl člověka a zvířete.

Filosofové a básníci si to uvědomovali vždy. Vzpomeňme jen, co říká Nietzsche: „Jednou se člověk zeptal zvířete: „Proč mi nepovíš o svém štěstí a jen se na mě díváš?“ Zvíře chtělo odpovědět: „To proto, že vždy zapomenu, co chci říci,“ zapomnělo však i tuto odpověď a mlčelo, takže se člověk podivil.“ A poslyšme nakonec také Rilkea: „Smrt zříme jenom my; co volná zvíř / svůj zánik má už stále za sebou / a Boha před sebou, a jde-li, jde / hned do věčnosti jako studny jdou“ (cit. z překladu P. Eisnera).

Přel. J. Němec

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ

6. Psycho-emocionální výklad magie.

Soupencí tohoto směru stali se zvláště protestantští teologové, kteří odkazovali podsattu náboženství do oblasti citu. Mezi prvními bych uvedl M. Nilssona, autora populárního spisku „Primitive Religion“ (1911). Náboženství prohlašuje za jev iracionální a vskutku prý je nelze oddělit od magie: „souviselý spolu tisícerými páskami a snad je nejspřávnější přiznat, že náboženství vyrostlo z magie, třeba předstává nové, od magického podstatně odlišné pojetí“ (4 n). Prameny magie spatřuje ještě podle starších autorů v klamném chápání kauzality: v omylech „při prvních tápavých pokusech spojovat spolu události, když náhodné setkání se zaměňovalo s příčinnou souvislostí“ (12). Za psychologickou základnu vývoje k náboženství označuje dojem, kterým mimořádné jevy přírodní působily na mysl člověka, budíce v něm představu tajuplných sil; víru v jednotnou magickou sílu (mana, orenda atd.) pokládá však již za plod vyspělé abstrakce (6).

Soustavnější teorii podal K. Beth studií „Religion und Magie“ (1914). Zdůrazňuje, že rozdíl mezi náboženstvím a magií netvoří obor představ nebo prvek sociální, nýbrž usměrnění citové: „náboženství je . . . úctyplné sklonění před vyšší mocí . . .“, kdežto magické operace „mají za účel vynutit egoistické přání“. . . Zatím co před magickou mocí se člověk nesklání, poněvadž ji miní sám ovládat jako něco smyslného, věčného a tedy nižšího, vzhledem k potenci nadsmyslné cítí svou závislost a účtu, která jej pudí k modlitbě, k vyzývání (63, 205 nn). Právě citový vztah rozhoduje, běží-li o magii či náboženství, neboť známkou náboženského vztahu je účta.

I když magie a náboženství představují od počátku protichůdné směry, obojí vzešlo z jakéhosi nerozlišeného základu, z vědomí, že vlastní, přirozené prostředky člověku nestačí k splnění jeho přání a potřeb (22 n). Jsou to tedy jen rozdílné psychické reakce životního pudu na vědomí vlastní nedostatečnosti. Magie na ně reaguje pod vlivem silně vzrušených afektů vzdorným pokusem vystupňovat vlastní schopnosti, aby se přání zprvu aspoň symbolicky uskutečnilo, oddává se tedy iluzi, a to tak, že mylně vkládá příčinnou souvislost do obyčejů a vztahů původně zcela nahodilých. Prvotní magie neměla tedy ještě vlastního „světového názoru“, ani představy zvláštních magických sil, nýbrž byla jen prostou objektivací lidských přání (100 nn, 121). V náboženství však člověk uznává svoji bezmocnost. Aby pak vyhověl životnímu pudu, sklání se před mimoempirickou silou a v důvěře se jí odevzdává (223 n, 227, 236). Doklad takové pranáboženské ideje nachází Beth v anonymní a osobní *mana-sile* a jejich obdobách (wakonda, orenda atd.) a její kult spatřuje jako Durkheim v totemismu (238).

Ačkoli tato teorie budila dojem novosti, premagické a prereligiózní období s s představou neosobní nadpřirozené síly a zdůrazněním její citové povahy je již uvedeno v díle J. H. Kinga. Větší důraz na psychickou stránku při vzniku magie ovšem autor nalezl u Margetta a společný pramen magie i náboženství viděli v *mana-sile* již Hubert a Mauss. Bethova konstrukce má tedy takovou cenu jako pilíře, a na nichž je zbudována. Především jeho „premagické a přednáboženské období“ neodpovídá skutečnosti, pokud je vědě dosažitelná neboť v praxi nebyla zjištěna představa neosobní síly, zato však náboženská víra v Nejvyšší Bytost (Schmidt UWR 134; UGI I, 593 n). Národy, kterých autor užívá k doložení oné síly (*mana* Melanézánů, *manitowí* Algonkinců, *tjurunga* a *arunkulta* Arandů atd.), náleží vesměs mladším stupňům, takže nemohou dokazovat původní úroveň magie a náboženství. Ostatně autor sám přiznává, že mu není jasný rozdíl mezi pojmem primitivní a přírodní (str. V).

Na širším základě zpracoval své názory o původu náboženství a magie N. Söderblom v knize „Das Werden des Gottesglaubens“ (něm. R. Stübe, 1916). V základech primitivní náboženskosti nachází jako rovnocenné složky

1. víru v oživenost a oduševněnost všech věcí („animismus“ švédského kolegy Nilssona), 2. představu neosobní nebo poloosobní mana-moci, která působí, že osoby a věci jsou tabu: posvátné a nedotknutelné (40 nn); není to nic všeobecného nebo abstraktního, nýbrž na rozdíl od názoru Bethova cosi konkrétního, vlastnost určitých osob a věcí (103); 3. představu Nejvyšší Bytosti, kterou však prohlašuje za příliš teoretickou, málo životní a málo významnou a zavádí pro ni název „Urheber“, „Allvater“ nebo „Urvater“ (88 nn 114 nn, 186 nn). Někdy prý tyto prvky k nerozeznání splývají a vývoj z primitivních počátků nelze zřetelně sledovat.

Při této složitosti kořenů náboženství nejvýznamnější jejich kritérium, ba kouzelný proutek k jejich odhalení autor vidí s Durkheimem v rozdílu mezi svatým a profánním, ba pokládá za podstatný rys náboženství právě iracionální tušení a citění posvátna (201 nn). Ale *svaté* znamená zde nadpřirozenost, v zjevených náboženských božskost: „být svatý znamená příslušet . . . Bohu“, neboť *svaté* znamená „zjevení božského“ (212, 214)! Kouzelný proutek se tedy mění v bludný kruh.

Co se týká vztahu náboženství a magie, poněvadž základem představy *tabu* či posvátna je tušení nadlidské moci, která je primitivním předmětem magie i náboženství (náboženství se před ní sklání, magie se snaží ji ovládnout), obojí u nich splývá a naše rozlišování magie a náboženství je jim cizí (193. 203). Kritérium je v chování a citech: zde úctyplná zbožnost, tam ryze profánní počínání, ba zneužívání k sobeckým a zlým účelům, i když hranice je někdy nejasná (215, 218 nn). Logicky sice magie, jež předpokládá pojem mana-moci jako dřívější, ale časově jsou nám prvopočátky magie a náboženství nerozeznatelné, právě tak jako nelze doložit neutrické, ryze profánní období premagické a přednáboženské (223). Populárně shrnul autor své názory ve spisku „Einführung in die Religionsgeschichte“ (1920). „Představa o božském je u přírodních národů ještě nejasná“. Všechny náboženské směry i magické rity se i zde odvozují z představy „moci“ (13; 18 nn).

Jak patrně, setkali jsme se tu s některými názory M. Nilssona i K. Betha (počáteční splývání magie a náboženství; podstatou náboženství citové vnímání tajemné moci, „svatého“). Představu Nejvyšší Bytosti u primitivů autor sice hodnotí spravedlivěji než Beth, ale upírá jí náboženský kult a tedy i povahu božstva v pravém smyslu (181 nn, 190 n). Jeho argumentace je však pochybná, neboť ji rovněž opírá převážně o středoaustralské kmeny (115–133), které již dávno nejsou primitivní, kdežto představu Nejvyšší Bytosti u praelterních kmenů téměř zcela opomíjí, takže ani zde nestačí „kouzelný proutek“ jeho teorie k odvození nejstarších prvopočátků (srv. Schmidt UWR 135).

Vrcholem zdůrazňování citové, iracionální podstaty náboženství je spis R. Otto, „Das Heilige“ (1917, 14. vyd. 1926). Záplava výrazů j. *tremendum*, *horrendum*, *majestuosum*, *numinosum*, *mysteriosum*, *fascinosum*, vnucuje dojem, že podstatou náboženství je cosi temného a děsivého, „co primitivní cit nejprve chápe na způsob démonické bázně, . . . nač musí odpovídat . . . zvláštními citovými reflexy“ (137). V prvopočátcích vývoje, v „naivním pravěku“ autor předpokládá jen profánní, beznáboženský *předstupeň*. Prvním „*nádvořím*“ je pak kouzlo, počínající citovým zděšením, vnímáním démonických, rozumově nepostižitelných sil, v nichž numinózní prvek jen „starší“ (146). Následuje „služba mrtvým“, potom představa duší, vlastně čehosi strašidelného, což spojením s magickými představami se stane „numinózní mocí“ (j. orenda atd.). Vlivem zosobňování vzniká představa démona (150 nn) a teprve z démonické bázně vlivem racionálního prvku se tvoří pojem osobního božstva (*theon*). — Tedy zdánlivě nová metoda lodie, ve skutečnosti směs starých písniček, která přeceňováním démonických prvků připomíná předlohu Wundtova (Mythus u. Religion I, 3. vyd. 1920, 457 nn), naprostým přehlížením skutečnosti však zůstává jen

fantazí (podrobnou kritiku podal Schmidt, *Menschheitswege zum Gotterkennen*, 1923, 15 nn).

Pro souvislost s iracionalismem R. Otto a N. Söderbloma uvádím také F. Heilera a jeho cennou knihu „Das Gebet“ (2 vyd. 1920). Heiler rovněž považuje za podstatný prvek náboženství účtu k „svatému“ (*numinosum*), vlastní náboženský prvek, jenž zahrnuje „bázeň i naději, úzkost i důvěru, hrůzu i rozkoš, rozechvění a úžas“, z něhož se zrodila představa tajuplné, zázračné moci, čarovné síly, mana a tabu, jeden z nejdůležitějších zdrojů víry v Boha (46). Leč kromě tohoto afektivního tušení „svatého“, víry v tajemnou nadpřirozenou moc, čili kromě „zárodečného panteismu“ druhým pramenem náboženství byl jakýsi „primitivní monoteismus“, totiž víra v Nejvyšší Bytost, Stvořitele a Pána, Zákonodárce a Soudce, k němuž se člověk obrací modlitbou a její účtívá děkovnou obětí (131). Tážeme-li se však po původu této víry v Nejvyšší Bytost, autor uvádí opět dvojí zdroj: 1. teoretický, totiž kauzální myšlení, a 2. praktický, pocit vlastní bezmocnosti a závislosti, „základní životní cit“, zahrnující úzkost i důvěru (130). Není to však již onen „náboženský prvo-afekt“, z něhož se rodí představa tajuplné moci, „svatého“? Pak i tato teorie končí začarovaným kruhem.

Přes tuto logickou nepřesnost je si autor vědom, že prvopočátky modlitby a tedy náboženství předpokládají víru v Boha: „Ne k množství duchových bytostí obrací se pračlověk v modlitbě, nýbrž k jednomu Bohu, Praotci, Vládcí nad nebem a zemí“ (131). Podle toho víra i kult

přírodních objektů a duchů je pouze něčím druhotným, odvozeným (130). Ale jak se přírodní objekty numinózní povahy vyvinuly v skutečná božstva? Jsou neosobní; proto (primitiv) nemůže s nimi vejít v osobní vztah modlitby. Aby „moc“, „numen“, mohly být předmětem modlitby, musí mít osobního nositele . . . Teprve spojení „mana“ — představy se „zosobňujícím animismem“ — názvoslovím R. Otto vyjádřeno: „racionalizace iracionálního“ v ideji božského — tvoří předpoklad modlitby; nadsmyslná, nadpřirozenou a nadlidskou mocí vybavená, člověku podobná bytost je předmětem modlitby a obětí, je Bohem“ (132).

Rozborem obrovského materiálu, který autor shromáždil, dospívá konečně k tomu, co je modlitba ve své podstatě: „živý styk zbožné mysli s Bohem, osobně chápáným a prožívaným jako by byl přítomen, styk, v němž se odrážejí formy společenských vztahů mezi lidmi“ (491). Toto pojetí modlitby, která je „ohniskem veškeré zbožnosti“, ba „srdcem a střediskem náboženství“ (IX; 1 n), vysvětluje, že autor na rozdíl od svých předchůdců rozhodně vylučuje z pramenů modlitby a náboženství složku magickou a o těch, kteří hledali původ modlitby v kouzelné formuli, praví, že „ve smrti hledali zdroj nejsilnějšího a nejčistšího života“ náboženského (16). Skutečnost byla opačná: právě obřadní modlitby se zmechanizováním zvrhly v čarovné formule, když spolu i víra v posvátnost vedla k představám o magické působnosti modlitby“ (483).

(Pokračování)
ThDr. Otakar Balcar

SYNODY A JINÉ DŮLEŽITĚJŠÍ AKCE ZBYŇKOVY

Tu vystupuje na scénu Jakoubek ze Stříbra, roztrpčený odvoláním Stanislavovým, pobouřen traktátem Ondřeje z Brodu a zklamán opatřnictvím Husovým. Vydává svůj spis o Svátosti Oltářní začínající slovy „Confiteor antiquam fidem“. V něm se k remanenci Wiklefově hlásí zcela otevřeně a bez výhrad, daleko určitěji než mistr Stanislav. Pevná půda katolické ortodoxie se lehkomyslně a jednoznačně opouští. Domnělí reformátoři se vydávají na osudnou cestu náboženských pochyb ústící v náboženský nihilismus vlastní a později i všech jejích stoupenců. Reakce na Jakoubkův traktát nebyla žádná. Snad se domníval, že otevřeně přiznání k odchylnému, v tomto případě jasně bludnému názoru, je daleko čestnější než odvolání a že proto nemůže být pronásledován. Nebyl pro tentokrát kupodivu ve svém očekávání zklaman. Sotva tu působil pohled na jeho bezúhonný život, když daleko světlejší středověcí lidé před ním (např. Eckhart) musili ustoupit a rozumně ustoupili v zájmu čistého a jednotného učení. Spíše jeho traktát nebyl vzat teologickou veřejností na vědomí, nebo arcibiskup nemínil nápadně zasahovat v zájmu náboženského míru a svornosti v případě, který nehrozil veřejným pohoršením. Není prostě stop, že by teologické kvalitv traktátu byly recensovány, kritikovány a stihány před rokem 1416. Jsou zachovány zprávy spíše jen o formálním vyšetřování zcela indiferentních osob pro remanenční blud. Jde o oltářníka z betlémské kaple kněze Matěje z Tučap, snad zakladatele kaple kupce Kříže a několik řemeslníků. Všichni byli osvobozeni. Zdá se, že tu působila mírná povaha Zbyňkova, zachovávacího při svém mládí i touze po všestranném prospěchu církve podivuhodný klid a rozvahu a stále asi doufajícího ve smírné vyznění hromadících se konfliktů. To se zase nelíbilo radikálnější katolíkům, hlavně z řad Němců. Německý profesor Ludolf Meistrmann, nemaje patrně důvěry v arcibiskupovo vedení, udal Stanislava pro jeho „opravený“ traktát přímo u Řehoře XII., zvoleného 2. XII. r. 1406. Zbyňek se nemohl soustředit na řešení hromadících se otevřených náboženských otázek také z důvodů čistě zevnějších. V červenci byl odvolán z Prahy, aby se postavil spolu s chotěšovským prelátem Sulkem v čelo vojska, táhnoucího do Bavor. Šlo o akci proti vzdorokráli Ruprechtovi, jsoucimu r. 1405 v tísní vzniklým tzv. marbašským spolkem. Pražský dvůr snad doufal, že se tím způsobem podaří zbavit trůnu krále Ruprechta a dosáhnout zpět císařského žezla. Vojsko obou prelátů

proniklo snad až k Nitenovu. Mimo nepatrné škody, jež poměrně krotké oddíly (Zbyňek vypravil 300 jezdců) pod vedením obou kněží způsobily, nedobýly žádných rozhodujících úspěchů.

Před svoláním této vojenské pohotovosti předsedal Zbyňek letní synodě r. 1406. Už tehdy věděl, jak bude v zájmu svého krále zaměstnán, a proto synodní usnesení mají na zřeteli organizování prosebých průvodů za zdar podnikání arcibiskupova a za udržení jednoty církve. Podzimní synoda přináší novum, charakteristické pro disciplinární situaci diecévního kléru, když zakazuje kázat bez arcibiskupova svolení kněží, kteří k tomu nejsou vázáni úřadem nebo výsadami. Synodálním řečníkem byl tehdy Petr ze Stupna. Mluvil na text „Renovamini Spiritu mentis vestrae“, ve smyslu idejí reformního hnutí, zase s okázalými výpady proti kněžským chybám. I v jeho řeči lze vystopovat vliv Wiklefův.

Zbyňek si byl vědom stále více se vyhrocující situace. Radil pak se nejen, jak životopisci Husovi zdůrazňují, s „velikými“ kanovníky nebo preláty, nýbrž s prostým klérem. Zachovaný (pro arcijáhenství horšovotýnské) koncept svolávacího listu zástupců jednotlivých děkanátů, pozůstávajících z děkana a dvou „schopnějších“ plebánů jako delegátů do Roudnice na den sv. Jiljí r. 1406, tomu výmluvně nasvědčuje. Měli se tam sejít, aby vyslechli nařízení arcibiskupova a poradili se „o jistých věcech a opatřeních“, směřujících k uklidnění a jednotě církevní. V konceptu se čte sice jméno Konráda jako arcibiskupa, avšak datum bezpečně ukazuje na arciepiskopát Zbyňkův.

Záležitosti, zasahující hluboce a bytostně do církevního života, nemohly nikterak zastavit přirozený běh událostí, kupříkladu se kolem nejvyššího církevního úřadu. Zbyňkův zájem o augustiniánské eremity prozrazuje ještě r. 1406 výnos, kterým pověřuje obrovického opata, aby pohnal k odpovědnosti škůdce řádu sv. Augustina. Sociální smýšlení Zbyňkovo v duchu nařízení Jenštejnových dokládá říjnové rozhodnutí z r. 1406, kterým se na arcibiskupských statcích v Kojetíně ruší dosavadní nárok na selské pozůstalosti tzv. odumrtí. Pozoruhodné je, že Zbyňek k tomu docílil souhlasu všech 24 kanovníků. Vynikající Jenštejn měl pro tento svůj šlechtetný sociálně právní názor v kapitule veliké obtíže. Zbyňek tak učinil proto, aby poddané na arcibiskupských statcích „povznesl“ sociálně, odstranil „zvrácenou zvyklost“ a

poskytl ostatním majitelům půdy příklad. Slavnostně ustanovil, aby všichni obyvatelé tří arcibiskupských vesnic, náležejících ke Kojetínu (Němčice, Měrovice a Hruška) mohli a směli svobodně disponovat se svým majetkem, tedy jej prodávat, darovat, odkazovat podle své vůle, jak za živa, tak testamentárně. Nový majitel se měl takto získaného majetku ujmout do roka. Kdyby se tak v této době nestalo, přešla by teprve potom ušedlost do majetku arcibiskupství. Současně Zbyněk vyhláší nařízení, kterým se zakazuje svobodné lidské bytosti nedůstojný, nucený, vrchností nařízený sňatek poddaných. Šlo skoro o revolučně významnou disposici, která Zbyňkovi jistě v řadách bohaté i střední šlechty přátel nepřidala. Je ku podivu, že tento tehdy nápadný sociálně snad až křiklavý čin, hrozící rozrušit ustrnulou společenskou strukturu středověké společnosti (pán-, bojovník, kněz, sedlák) nenašel spravedlivého ocenění ani u katolických, ani u wiklefistických kazatelů nebo řečníků universitních. Ti stále útočí — slovy — na nesprávnosti, ale skoro o revolučně preventivní opatření nelze nikde a v ničem pozorovat. V řádu společenském znamenalo zrušení odumrtí jedinou velikou soudobou akcí, s níž sebehorlivější řečníci se nedalo nikterak srovnat. Je až nápadné, že Hus, kterému neuniklo nic, co bylo hodno v řadách kněžstva pokárání, nachází tak málo životního i kazatelského optimismu, aby si všiml a vzdvihl také positiva. K tomu by uvedené výnosy Zbyňkovy realizováním příkazání o lásce k bližnímu přece přímo vybízely (o odumrtí napsal Hus jen soukromý list nějakému vladykovi asi r. 1407, tedy po výnosu Zbyňkově!). Stálé napadání kněžských chyb — jako by laických vůbec nebylo — před nejpestřejším laickým publikem musilo nutně vést ke škodám, až k rozvratu církve. Není proto divu, že Hus vyvolal v řadách samého kléru svým neuváženým a netaktním vystupováním reakci. Podivné je, že tato reakce přišla poměrně pozdě a spíše jen proto, že stálé vytýkání morálních nedostatků bylo spojováno s nesprávnými dogmatickými názory. Jaký mohl mít např. význam vzpomínat při kázání 17. VII. 1407 úmrtí mnohoobročníka Petra ze Všerub a před laickým posluchačstvem tvrdit, že by on — Hus — za celý svět nechtěl zemřít s tolika beneficií jako Všerub! Kolik kněží to mohlo získat nebo napravit? V laicích to budilo jen zvědavý zájem, nepřátelství, nenávist a konečně lhostejnost vůči víře i Církvi. Také Novotnému jsou stále Husovy invectivy nápadné. Mluví o neohroženosti v kázání vad, dilem až snad na nešetřnost hraničící. Žádný jiný stav by nestrpěl, aby ho vlastní příslušník vytrvale na veřejnosti stále káral, osočoval a napadal, hlavně když bylo jasno, že tato veřejnost ke skutečné nápravě nijak nepřispěje a když lze nápravy dosáhnout jinak. Toto samotné faktum, kdyby nebylo věroučných nesprávností, stačilo samo o sobě, aby církevní autorita proti Husovi zakročila. Snad tato okolnost zapůsobila na rozvášněného Adama z Nežetic, zprvu s Husem sympatizujícího, že r. 1407 odstupuje z úřadu generálního vi-

káře. Místo něho se funkce ujímá Jan Kbel, kterému Novotný ve vědecké práci, snad vlivem ostrých kritik Husových, neváhá přidat epiteton „neurvalý a hrabivý“. Kbel a oficiálně Mikuláš Zeiselmeyer považuje Novotný za ochránce „zvrhlého systému církevního“. Domnívá se, že tito mužové Zbyňkovi líčili pravý stav věcí jinak, než byl zvyklý slýchat z úst Husových. Proto oprávněná důvěra, již byl dosud Zbyněk věnovat Husovi, se sice prý nedala rázem zlomit, ale protichůdné vlivy ji dovedly podkopávat zvolna a postupně, zvláště když prý přece jen bylo možno nalézt v Husově práci zjevy, které jeho činnost stavěly do nepříznivého světla.

Zatím se Hus těšil ještě důvěře arcibiskupově, jak svědčí jeho opětovné povolání za svnodálního kazatele na podzimním (Sedlák na jarním) zasedání 18. X. r. 1407. Na text sv. Pavla (Ef. 6, 14) „Stůjtež, majíce bedra přepásána pravdou“, znovu se obírá záležitostmi kněžského života a jejich pastýřského úřadu. Kněží mají dokonale následovat Krista, jinak nejsou ani pravými křesťany, nýbrž antikristy. . . . Vytýká „světské hříčky a falešné zázraky“ . . . hledání darů skrze listiny o bratrstvech, skrze vybrané odpustky, smyšlené ostatky a malované obrazy.“ Kázání vadí rozvášněnost a množství biblických citátů i citace z děl sv. Otců, hlavně sv. Bernarda. Opakují se útoky na přestupky proti celibátu a svatokupectví i proti řeholníkům. Zde se ozývá také protest proti praxi odumrtí. Štolový poplatek rozlišuje podle Štěpána z Roudnice před úkonem a po svátostném úkonu. Jinak neposkytuje řeč nic mimořádného. Kázání pronesené ve dvoře arcibiskupově před preláty a četně shromážděným duchovenstvem potvrzovalo dosud naprostou Zbyňkovu shodu se stranou Husovou. Až do konce r. 1407 Zbyněk, jemuž jako by na tom zvláště záleželo udržet vzájemnou shodu a zajistit klidnou a úspěšnou práci, nijak nevystupuje proti Husovým výkonům řečnickým a až na případ Stanislavův a vyšetřování několika laiků, ani proti dogmatickým nesprávnostem. Shovívavé jednání Zbyňkovo, ať už pramenilo z jakýchkoli důvodů, posílilo, jak se později ukázalo, znamenitě sebevědomí reformní strany. Ve světle správného postupu odpovědného ordináře vůči ochraně čistoty pravověrné nauky se dnes tato shovívavost jeví jako taktická pastorální chyba. Remanence i jiné Wiklefovy zásady hlásány stále směleji. Hus jako žák Stanislavův je se svým učitelem od počátku ve Wiklefově táboře. Zastává se jeho realismu, ujímá se ho proti výtce kacířství a studuje jeho spisy. Wiklef je mu učitel evangelický a pravdu, kterou z něho načerpal, by nedal za Betlémskou kapli, plnou zlata (Doc. 185). Pro svou kazatelskou praxi čerpá z Wiklefa nejen fráze, útočící proti morálním nedostatkům kléru, nýbrž — a v tom je tragika jeho práce — i jeho věroučné odchylky v nauce o Církvi, papežství a církevním majetku.

ThDr. Václav Bartůněk

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 90. SPRAVEDLIVÉHO BŮH NEOPUSTÍ

Žalm je připisován Davidovi. Jeho myšlenky chtějí povzbudit jak jednotlivce, tak celý národ a jsou platné pro každou osobu.

Rozdělení myšlenek:

- a) Žalmistovo napomenutí (1—13).
- b) Příslib samotného Boha (14—16).
- +
1. Kdo žiješ pod ochranou Nejvyššího,
kdo jsi ve stínu Všemocného,
2. můžeš říci Pánu:
„Jsi mé útočiště,
jsi můj hrad,
můj Bože,
důvěřuji v tebe!“
- +
3. On sám tě vysvobodí z nástrah lovců
i z morové nákazy,

4. bude tě chránit svými perutěmi,
uchýlíš se pod jeho křídla,
jeho věrnost je štítem bezpečným.
5. Nenažene ti hrůzy noc,
ani šíp, který za dne přilétá,
6. ani mor, který se plížívá temnotou,
ani zhouba, která pustoší za bílého dne.
7. I když po tvém boku tisíc,
ano, po tvé pravici i deset tisíc padne,
tebe to nepostihne,
8. naopak, na vlastní oči budeš pozorovat,
uvidíš, jak se odplatí hříšným.
- +
9. Vždyť tvým útočištěm je Pán,
za svou pevnost sis vyvolil Nejvyššího.
10. Nepřihodí se ti nic zlého,
pohroma se ani nepřiblíží k tvému příbytku,
11. protože svým andělům o tobě přikázal,
aby tě chránili na všech tvých cestách,

12. ponesou tě na svých rukou,
aby ses nohou neudeřil o kámen.
13. Šlapat budeš po zmijích a hadech,
rozdupeš lva i ještěra.
+
14. „Vysvobodím ho,
protože lne ke mně,
ochráním ho,
protože se zná k mému jménu.
15. Vyslyším ho, až mne bude vzývat,
budu při něm v soužení,
zachráním ho
a vyznamenám.
16. Obdařím ho dlouhým věkem,
projevím mu svou spásu.
- (4) „štitem bezpečným“ — doslova by bylo: štítem
i pavézou, jako v Ž 34, 2. Malý štít byl na ochra-
nu obličeje, pavéza na ochranu těla. Ale i hebr.
textu je označení nejisté.
- (5) „svým andělům“ — srv. Gen 24, 7; Ex 23, 20; Ž 33,
8; Mat 4, 6; Luk 4, 10.
- (13) „ještěra“ — je volný překlad názvu: drak. Snad jde
o bájeslovnou nestvůru v podobě okřídleného kro-
kodyla. V hebr. textu je výčet zvířat neurčitý.
- (14) „zná se k mému jménu“ — lat. cognovit znamená
nejenom rozumem poznat, ale přilnout i srdcem.
- (16) „projevím spásu“ — nejenom pozemskými dobry,
hlavně však dobry mesiášskými, která se uplatní
v budoucím životě.

ŽALM 99. PŘÍCHOD POUTNÍKŮ DO SVATYNĚ

Žalm se zpíval při děkovné bohoslužbě. Je to výzva
ke všem národům, aby velebili Boha Stvořitele v jeho
svatyni — srv. Iz 2, 3; 56, 6—7.

Rozdělení myšlenek:

Dvojí výzva ke vstupu do svatyně (v. 1, 2 a 4, protože
Pán je náš stvořitel a pastýř (v. 3), je věčně milosrdný
(v. 5).

- +
1. Děkovný žalm.
+
2. Zajásejte Pánu všechny země,
služte mu s radostí,
vstupujte před něho
s jásotem!
+
3. Mějte na mysli,
že Pán je Bůh,
on nás stvořil
a my mu náležíme,
jsme jeho lid,
jsme ovce na jeho pastvě.
+
4. Vstupujte do jeho bran s chvalozpěvy,
vstupujte do jeho nádvoří s písní,
oslavujte ho
a dobrořečte jeho jménu,
5. protože Pán je dobrý,
jeho milosrdenství je věčné,
jeho věrnost trvá z pokolení na pokolení.

- (1) „všecky země“ — srv. Ž 95, 1
(3) „ovce na jeho pastvě“ — sv. Ž 22, 1; 94, 7; Jan 10,
1—16.
(4) „vstupte do jeho bran“ — chrám měl nádvoří i pro
pohany.
(5) „Pán je dobrý“ — zdá se, že běží o ustálenou lit.
formuli.

Z lat. přeložil a opatřil poznámkami P. Josef Kunický

Z KYTICE CÍRKEVNÍCH HYMNŮ

1. AUDI, BENIGNE CONDITOR¹⁾

Z KYTICE CÍRKEVNÍCH HYMNŮ

Hymny svatopostní

(K nešporám v postě)
Slyš, dobrotivý Tvůrce všech,
dnes našich proseb tklivý vzdech,
jež v tomto svatém postě ret
vylévá po dnů čtyřicet.

Ty, shovívavý Soudce náš,
jenž slabost naši dobře znáš,
rač všem se k tobě vrátivším
dát milost s odpuštěním svým.

Ač zhřešili jsme mnohokrát,
nás kajících se ušetř rád,
pro slávu jména svého nám
lék nalej chorým do všech ran.

A dej nám, tebe prosíme,
ať postem tělo zkrotíme,
by zanechala pastvy zia²⁾
z vin těžkých srdce vybledlá.

Jediný Bože v Trojici,
nám pomoz toho dosíci,
by tato postní doba všem
přinesla požehnanou žeň. Amen.

¹⁾ Podle názoru většiny hymnologů je au-
torem tohoto i následujícího hymnu papež
Řehoř Veliký (540/604).

²⁾ Srv. svatopostní prefaci: „Qui corporali
ieiunio vitia comprimis, mentem elevas, vir-
tutem largiris et praemia“.

2. EX MORE DOCTI MYSTICO¹⁾

(K matutině)

Jak tajemný zvyk učí nás,
chcem slavit tento postní čas,
jenž devíti dnů čtyřikrát
kruh známý bude probíhat.²⁾

S proroky Zákon od věků³⁾
jej ukládali člověku,
pak posvětil jej Kristus sám,
všech věků Stvořitel i Pán.

Nuž, mírnější chcem v těchto dnech
být řeči, pití, pokrmoch,
i b žertech, spánku, by duch náš
zostřenou stále držel stráž.

Vše stranou, co nám škodivá,
co bdělost mysli podrývá
a nedějme, by hřích svou listí
nás ve své strhl tyranství.

Hněv trestající odvráťme
se v pláči k Soudci obraťme,
jej prosme s myslí zkroušenou
a s tváří k zemi skloněnou:

Svým hříchem, Bože, jsme už dost
tvou uráželi laskavostí,
teď vylej na nás s výsosti
své odpuštění s milostí.

Vzpomeň si, že jsme z ruky tvé
jen křehcí vyšli tvorové,
a proto svého jména čest
jinému nedej pyšně nést.

Nám odpusť zlé, jež činíme,
dej dobrého víc, prosíme,
ať zalíbení najdeš v nás
jak nyní, tak i v onen čas.

Jediný Bože v Trojici,
nám pomoz toho dosíci,
by tato postní doba všem
přinesla požehnanou žeň. Amen.

3. O, SOL SALUTIS, INTIMIS⁶⁾

(K laudám)

Ó, Slunce spásy, Ježíši,
nám zasviť v nitro nehlubší,
když přešla noc a milý všem
se rodí na svět nový den.

Čas dáváš plný milostí,
dej též, by v slzách lítosti
se omyl náš obětí dar,
ježž spaluje ti lásky žár.

Ze zdroje, z něhož hřích se dral,
dej, aby proud slz vytékal,
až přísneho pokání prut
roztrhne led, jenž svírá hruď.

Den nový k nám jde, tvůj to den,⁷⁾
zas všecko v květu bude v něm.
Nuž, radujme se také my,
že rukou tvou jsme vedeni.

Stroj světa prudce letící
nechť lastavou ctí Trojici,
a též my, novi milostí,
ji chvalme s novou vděčností.
Amen.

Přeložil Jan M. Šk.

³⁾ „Proč se při postu zachovává počet čty-
řiceti dnů, ne-li proto, že síla Desatera byla
doplněna čtyřmi knihami evangelií? Počet
desíti totiž čtyřikrát proveden dává čtyřicet.“
(Sv. Řehoř Vel., Homilie 2 in Evang., 24, 4;
31, 6.)

⁴⁾ „Zákon a Proroci“ je často užívaný ná-
zev pro Písmo St. zákona. „Mojžíš se posíl
40 dnů, stejně Eliáš. Sám Pán náš Ježíš Kris-
tus zachoval tento počet při svém postu.
Mojžíš zastupuje Zákon, Eliáš proroky.“ (Sv.
Augustin, Homilie, feria VI. Quattuor temp.
Quadrages.)

⁵⁾ Alteri = jinému, tj. zlému duchu. Srv.
Ž. 73, 19: „Nevydávej supovi život hrdličky
své, na život svých ubohých nezapomeň ni-
kdy.“

⁶⁾ Hymnus pochází od neznámého autora
z 6. až 9. stol.

⁷⁾ Dies tua = tvůj den, den Páně, den
zmrtnýchvstání, připadající na začátek jara,
kdy všecko v přírodě rozkvétá.

V ZAŘÍ CTNOSTI - LÁSKA

Jestliže svatý Pavel píše „*Caritas Christi urget nos*“, pak nemůžeme ani jinak tvrdit též o svatém Cyrilu a Metodu. Jestliže srovnáme život a apoštolské cesty sv. Pavla se životem a apoštolskými cestami Konstantina a Metoděje, pak nelze jinak než říci, že jich život a jejich apoštolské cesty byly vyznačeny láskou ke Kristu a k duším, láskou, která byla hlavní pohnutkou všeho, cokoliv konali a trpěli pro duše, aby je Kristu získali. Láska ke Kristu je vedla k tomu, že se stali budovateli „*Svatyně Páně v rodině Slovanstva*“, že „*jejich zásluhou byl zbudován trůn Ježíše Krista uprostřed národů křesťanských*“. Jejich láska ke Kristu je vedla k následování ctnostného života Pána našeho Ježíše Krista. Z této vroucí lásky ke Kristu rozumíme teprve činnorodému a nezištnému a velkorysému úsilí svatého Cyrila při jeho apoštolských pracích kdekoliv, ale zcela zvláště mezi Slovany. O ctnostech, kterými vynikal sv. Metoděj, dávají svědectví jeho žáci, zvláště o jeho veliké lásce: Byl bohobojný, svědomitý v plnění příkázání Božích; tělesnou čistotu posvěcoval modlitbami a svatými skutky, přisnost jeho snoubila se s laskavostí, milosrdenství, láska a trpělivost s vytrvalostí. Všem se stal všim, aby všechny získal Kristu. (Sl. živ. dr. Bartůněk.)

Láska Boží mohutná je síla. Od Boha pochází, v Bohu je zosobněná ve Třetí osobě, v Duchu svatém. Láska Boží stvořila svět. Láska, od Boha člověka daná, je tvořivá, plodná, živelná a silná. Láska tělesná je mohutná síla, která plodí a rodí člověka miliónkrát, ano nesčíslněkrát. Láska duševní pudí člověka, aby bádá, hledal, zkoumal, studoval makrokosmus a mikrokosmus, vede ho za nesmírných obětí do Arktidy a Antarktidy a v geniálním odvážném letu ho povede až k samým hvězdám. K hlubinám vědy a umění vede láska. A což teprve láska nadpřirozená, láska křesťanská, kterou hoří srdce kněžské, zapálené ohněm lásky Boží! V lásce nadpřirozené dává se křesťanu účast na lásce Boží. Bůh, jenž žije v křesťanu, včlenil křesťana do proudu své lásky, který jde od Otce k Synu skrze Ducha Svatého. Křesťan je tak uprostřed života Nejsvětější Trojice, proto mu nikdy nemůže chybět nadpřirozené lásky, pokud zůstává zapojen do tohoto proudu milosti posvěcující! Proto je také tímto Božským proudem lásky puzen k dobrému, k prokazování dobrodiní, k činům lásky prokazovaným svým bratřím a sestrám. Tak jako o Bohu platí filosoficko-dogmatický princip: *bonum est diffusivum sui* — dobro se rozlévá, rozdává jiným, tak to platí také o každém křesťanu, o každém knězi, který je zapojený do proudu lásky Božské. Je puzen touto láskou činit dobré a nést i dávat dobro dál, být apoštolem dobra! Tak jak to činili soluňští bratři Cyril a Metoděj.

Jestliže odpověděl Pán na otázku: které je největší přikázání v zákoně: „*Milovati budeš Pána Boha svého . . .*“, tototť jest první a největší přikázání“ — to druhé je však tomu prvnímu podobné: „*Milovati budeš bližního svého jako sebe samého*“, pak chtěl tím říci, že láska bliženecká je podobná lásce Boží! Láska bliženecká jde jen oklikou. Láska Boží vede přímo k Bohu, láska bliženská jde oklikou přes bližního nepřímo také k Bohu. Miluje skrze bližního Boha. Zapojuje tvého bratra, tvou sestru v Kristu, tvého souseda, přítele též do proudu lásky Boží!

Z tohoto stanoviska je nám také zřejmá láska křesťanská k veškerému stvoření světa. Křesťan a zcela zvláštním způsobem křesťan v kněžské postavě miluje skrze všechno tvorstvo Boha, jako jeho tvůrce a původce. Je to stále též fluidum lásky Boží, které všim proudí. Z toho stanoviska také je zřejmé, proč křesťan a zcela zvláště křesťan

VYKUPITELSKÁ CESTA

Úvod

Pane Ježíši, my se učíme stále lépe tě milovati, proto dnes s tebou půjdeme cestou kříže: abychom poznali, jak silná a věčná je tvá láska, jež nás vykoupila, a jak naše láska k tobě a ke všemu Božímu stvoření potřebuje posílení, znovuzrození a očistění. Pomáhej nám svou milostí, abychom tuto křížovou cestu rozjímalí dobře: ve spojení s tvou láskou a s tvými vykupitelskými úmysly.

I. ZASTAVENÍ: Ježíš odsouzen k smrti

Náš Pán a Spasitel nikdy nikoho neodsoudil, ani největšího hříšníka, jehož odsoudil svět. Pozvedl k novému životu ty, nad nimiž lidský soud dávno zlomil hůl; každý, kdo zhřešil, u něhož nalézal usmíření a odpuštění. Každý, kdo zbloudil nalézal v něm cestu pravdy, a kdo klesl do bahna a tmy, byl pozdvihován jeho všemohoucí láskou k světu a čistotě. Syn Boží, který ve své spravedlnosti nikoho neodsoudil, je sám odsouzen k potupné smrti lidskou nespravedlností. Jak bolestné a hořké.

My rádi odsuzujeme své bližní. Jsme velmi pozorní na každou jejich chybičku, neunikne ani ten nejmenší jejich poklesek. Vždy máme připravené slovo odsouzení, slovo přísné a příkré. Nevidíme, jak takové počinání je až příliš vzdáleno Ježíšovu Srdci?

Pane Ježíši, nauč nás, abychom neodsuzovali a nezacouvali své bližní, ale abychom jim svou láskou i svým příkladem pomáhali naléztí tebe, jenž jsi cesta, pravda, život.

II. ZASTAVENÍ: Pán přijímá kříž

Kříž je vyvoleným nástrojem naší spásy. A nedje jen o to, že Pán jej na sebe přijal, aby dílo našeho vykoupití láskou, s radostnou ochotou a s dokonalou měrou pení na něm dokonal, ale jde o to, jak jej přijal. S dychtivou láskou, s radostnou ochotou a s dokonalou poslušností Otcí. Jak jinak přijímáme kříže života my. S reptáním, s nelibostí, se vzpourou ducha a srdce. To pak činí naše kříže dvojnásob těžkými a skoro neunesitelnými.

Pane Ježíši, nauč nás vidět i v každém kříži, který na cestě životem musíme na sebe přijmouti, sladké poselství živé vůle Boží a nauč nás nést každý kříž, ten první i ten poslední, ten lehký i ten nejtěžší, s láskou, radostí, ochotně a s věrností věčné lásce Boží.

III. ZASTAVENÍ: Ježíš klesá pod křížem po prvé

Nezapomínejme, že do kříže Páně byly vtesány všechny hříchy celého světa. Jeho tíže byla tíží všeho času. Proto hned po krátkou své bolestné pouť k hoře Kalvárii Pán po prvé klesl pod tíhou kříže. Ale tento první pád neznamenal, že by v něm láska Páně spočinula navždy. Láska Spasitelova povstává k nové cestě, na jejímž konci má dovršit dílo spásy. Jak mnozí lidé spočinou na trvalo ve svém prvním hříchu! Jejich první hřích znamená častokrát rozhodující a osudový krok v jejich životě! První hřích často navždy odvrátí člověka od dobré cesty, dá mu zapomenout na věčný cíl, zatvrdí ho proti Bohu a odvrátí jeho srdce od Boha navždy.

Pane Ježíši, nauč nás, abychom dovedli bojovati s hříchem, abychom se jím nedali přemoci, ale přemáhali jej láskou k Tobě, povstávající k novému životu!

IV. ZASTAVENÍ: Pán potkává na křížové cestě svou Matku

Panna Maria vždy byla blízko úmyslům Ježíšova Srdce. Její láska dovedla vytušit všechny záchvěvy a všechno chvátání lásky Božího Syna. I na křížové cestě se její poslušná láska spojila s mocnou láskou božského Syna pro naše posvěcení. Nepromluvil spolu v této chvíli ani jediného slova. Nebylo třeba. Jejich vzájemná láska hovořila řečí ticha, v němž bylo jasné a dobře slyšet hlas Boží vůle.

Pane Ježíši, nauč nás pravě účt k své nejsvětější Matce, abychom jí svou lásku nevyznávali toliko slovy, ale následováním jejich svatých rad!

V. ZASTAVENÍ: Šimon Cyrenský přinucen pomoci Pánu nést kříž

Kdo by dnes v tomto světě znal jméno nějakého Ši-

katexochén kněz, zaujímá kladný postoj ke všem věcem ve světě, poněvadž Boží láska je stvořila a co Boží láska tvoří, je vždycky dobré. Tak je křesťanská láska účast celého člověka na plném, dokonalém, neskonalem štěstí a blaženém životě Božském. Láska Boží, nejenže skrze křesťana proudí, křesťan sám se stává orgánem této lásky. Tato láska přetvořuje tvářnost světa. Dává sílu pracovitě dítkami obklopené matce, trpělivost zdravotní sestře a každému dobrému pastýři v duchovní správě, tak jako dala sílu a elán a trpělivost a vytrvalost svatému Cyrilu a Metoději při jejich apoštolských pracích u našeho národa.

V lásce Kristově jsou skryty všichni lidé celého světa i ti nemocní, i ty děti, dělníci, vědátory, umělci a zvláště my, kněží, kteří jsme jeho intimní přátelé. Skrze nás slouží láska Kristova věřícímu lidu, tak jak sloužila skrze svatého Cyrila a Metoda před 1100 lety slovanskému lidu na Velké Moravě. I naše kněžská křesťanská a zároveň všelidská láska Boží a bliženská je paprsek neskonale lásky Kristovy, která vyzařuje skrze každého dobrého kněze, svítí a hřeje a zapaluje srdce láskou ke Kristu a ke všemu dobrému.

ThDr. Karel Sahan

Sonet o Zvěstování

KAREL PAŤHA

Teď ještě neví, čím kdys bude světu, Uspává slunce domek v Nazaretu —
teď ještě neví ni netuší, že ukrátku a Anděl vejde. Bez váhání, zmatku
úmysl Boží v ní probudí Matku — přijme zvěst Početí i muka Pátku,
je krásná, něžná, tak podobná květu. jen tiché „staniž se“ ji klouzne s retů.

Maria Panno, královno a paní,
lid v celém světě k tobě ruce spíná,
pros za nás, pros u nohou svého Syna!

Nebesa proráží Tvá prosba stálá,
jsme hříšníci, měl ale slitování,
vždyť v Matce Boží — nám ses Matkou
stala!

Z galerie vlasteneckých kněží

KYTIČKA Z KŘEMEŠNÍKU

(K 20. výročí smrti preláta F. B. Vaňka.)

Jsou nejenom města, jsou i malá místa, která navždy zůstávají spjata s lidskými činy a vzpomínka na ně se vynoří již v prvním záchvěvu jejich jména. Jsou místa, která zrovna hladí posvátností, něhou i radostí a jsou i taková, která navždy zůstanou sevřena stínem hrůzy a slz.

Cesta ke Křemešníku bude už asi navždy spjata s úsměvnou a teplou vzpomínkou na kněze ušlechtilé

duše, pelhřimovského děkana Fr. B. Vaňka i na rázovitěho pana řídícího Zahálku. Tak vešli oba do našeho písemnictví před 25 roky, v tom těžkém roce počínající národní tragédie. V těch dnech i v dalších dusivých letech jsme ve Vaňkově knize „Na krásné samoty“ hledali slova důvěry a lásky k vlasti a vdechovali do své duše horoucí vyznání o kráse libežné Vysočiny, opájeli se rylostí a lahodou české řeči a opírali se o ten skoro staro-

mona Cyrenského, kdyby se nebyl zapsal do paměti křesťanství svou pomocí božskému Pánu v jeho díle lásky? Dílo lásky bývá často anonymní. Málokdy svět uzná a ocení správně toho, kdo žil láskou, rozdával lásku a umřel ve službě lásky. V očích Božích však není zapomenut ani jediný, ani ten nejmenší a nejdrobnější skutek lásky. A Boží láska je největší odměnou tomu, kdo zde na zemi žil a tvořil z lásky a láskou.

Pane Ježíši, nauč nás konati službu lásky ne pro lidskou chválu a pro lidské ocenění a uznání, ale ke cti a chvále Boží a pro dobro bližních s nadějí ve věčnou blaženost!

VI. ZASTAVENÍ: Veronika podává Pánu roušku

Kolik lidí obklopovalo na cestě křížové dobrotivého Spasitele! A všichni viděli jeho zkrvácenou tvář, tvář muže bolesti. A nikdo z nich nevztáhl soucitné ruky a nepodal Synu Božimu roušky, aby si jí otřel krev, pot a slzy, jimiž lidský hřích potřísnil tvář nejčistší a nejsvětější. Srdce těch lidí kolem byla tvrdá jako necitelné kameny. Jediná Veronika odhalila krásu svého soucitného srdce! Ona, blahoslavená mezi všemi! Jak často lidská srdce jsou tvrdá, necitelná, netečná a nevidoucí na místech, kde přebývá bolest, žal a trápení černých starostí. Jak často mohla by pomoci třeba i jediným úsměvem nebo slovem a naučíni toho!

Pane Ježíši, nauč nás přisvojovati si soucitnou lásku Veroničtínu, abychom nebyli neteční tam, kde můžeme a máme přispěchat na pomoc lidské bolesti a potřebsnosti!

VII. ZASTAVENÍ: Pán klesá pod křížem po druhé

Víme jistě, proč Syn Boží a náš dobrý Vykupitel na křížové cestě musil podstoupiti tento druhý bolestný pád. Jak rádi lidé po hříchu slibují svému milosrdnému Otci, že už nikdy neurazí hříchem jeho věčnou lásku, že se napraví, polepší, že budou jiní. Kolik takových slibů slyšelo Boží milosrdenství ve zpovědnících našich chrámů. Žel, že zůstaly jen mrtvými, neuskutečňovanými a ne-

uskutečňujícími sliby. Přišly po nich další hříchy a mnohé horší a vážnější předchozích, bohužel.

Pane Ježíši, nauč nás neslibovat věčné lásce Boží polepšení života toliko slovy, ale dej nám sílu, abychom své polepšení dokazovali skutky!

VIII. ZASTAVENÍ: Pán napomíná plačící ženy

Proč káral Pán ženy, které nad jeho utrpením prolévaly hořké slzy? Proč odmítal v takové hodině jejich lítost? Zajisté proto, že to nebyla lítost opravdová a dokonalá, nýbrž toliko lítost chvilková, částečná, citová, lítost srdce, nikoliv však lítost rozumu. Jak často věřící lidé takovouto chvilkovou, citovou lítost podávají Bohu, jehož zarmoutili svými hříchy a nechápou, že je to příliš málo v řádu usmíření a zadostiučinění. Nezapomínejme zejména ve vážných okamžicích života, v těžké nemoci, v blízkosti smrti na dobrou lítost, na dokonalou lítost!

Pane Ježíši, nauč nás, abychom častěji a častěji, třeba i několikrát za den vzbudili dokonalou lítost nad svými hříchy, abychom jich litovali z lásky k Tobě a k Tvému Otci!

IX. ZASTAVENÍ: Pán klesá pod křížem po třetí

Mohlo se zdát, že Spasitel, když po třetí bolestně a přehořce klesl pod tíhou kříže k zemi, již nepovstane. Pán však vstává silou své lásky a znovu pokračuje v jejím svatém díle. Býváme někdy v životě malomyslní. Když někdy nás zaskočí veliké utrpení, když máme hořký pocit, že ani Bůh neslyší naše vzdechy a modlitby, vzdáváme se naděje. Nač žít? Proč žít? Tak se ptá lidská úzkost, malomyslnost a nestatečnost tvář v tvář velikému lidskému utrpení. Ale není to řeč živé víry. Víra totiž je neodlučitelná od stálé a vždy nově doufající naděje.

Pane Ježíši, nauč nás neklesati na mysli při zkouškách a pádech, ale dej nám sílu nově povstávati k novému životu s Tebou a pro Tebe!

X. ZASTAVENÍ: Ježíš zbaven roucha

Láska Ježíšova dává všechno, všechno své, vše, co má

světský obrazek družnosti a přátelství dvou samotářů křemešnické samoty. Brali jsme tuto knížku úsměvné pohody domova ve dnech tísně a vracíme se i dnes k celému dílu pana preláta Vaňka, který svůj pevný postoj kněze i své nesmlouvavé češství uzavřel před dvacíti lety v koncentračním táboře v Dachau, v místě navždy poznamenaném vzpomínkou hrůzy a mučednictví.

F. B. Vaněk se chopil pera spisovatele-beletristy teprve ve stáří. Pravda, již v prvních letech jeho kněžství zazněly úpřímnou lyrikou jeho verše ve sbírce „Sacerdotium“. Ale potom, skoro po čtyřicet let, zůstal věrný poli homiletiky. Právě na Křemešníku na prahu našeho století začala vznikat jeho Kazatelna, která po 40 let rozsévala požehnané zrna Božího slova a učila čerpat ze Studnice Boží moudrosti. Jeho promluvy hovoří dodnes jak hloubkou víry, tak lidskou dobrotou a vlasteneckou horoucností.

V roce 1907 — po pěti letech pobytu na Křemešníku, se stal děkanem v Pelhřimově. Tam jako by chtěl znásobit neúnavnou kněžskou činnost i nevšedním zájmem o umění — dal se do opravy majestátního děkanského kostela i samotného děkanství. Tam stál u kolébky Chrámového družstva, které za dobu svého trvání odstranilo z našich kostelů mnoho nevkusného braku a nahradilo je díly uměleckými. Všecko, co vyšlo z dílen Chrámového družstva, neslo vždycky pečeť vkusu a umění. A všecko, k čemu přistupoval pan prelát Vaněk, bylo poznamenáno osobitým vkusem a smyslem pro krásu, jako např. staročeská chaloupka, kterou dal obnovit ve farské zahradě. Ta se stala nejen jeho nejmilejší pracovnou, ale i místem, kam za ním přicházelo mnoho a mnoho vzácných návštěvníků: básníci a literáti, sochaři i malíři, umělci všech profesí i zástupci veřejného života. V této perníkové chaloupce, jak sám nazýval svůj milý útulek, se všichni setkávali s jeho přislovečnou františkánskou prostotou a láskou ke každému a ke všem. Neuměl se

uzavřít před bolestí jiných, ale neléčil ji jenom slovem útěchy, ale tak přechásto okamžitou a rychlou pomocí.

V útulné perníkové chaloupce sáhl stárnoucí kněz opět po peru krásného písemnictví a tady vznikaly jeho knihy. V „Krásné samotě“ zazpíval ryzím slovem o svém okouzlení nad krásou Vysočiny i o sblížení lidí v radosti a úsměvu. Snad právě proto jeho slova dávala tolik útěchy v těžkých letech okupace, že jsme si znovu a znovu ověřovali věčnou a nezadatelnou krásu našeho českého domova i nutnost lásky mezi lidmi. Zejména kapitola Vlašoviček rozloučení se stala tolikrát čteným vyznáním žhavého vlasteneckého citu i lidského přátelství. Viděli jsme před sebou poctivého českého kněze, který se nesmlouvavě postavil do řady bojovníků proti fašismu.

Ve svém druhém románu z naší Krabatiny, „Na srdci“, se Vaněk vědomě postavil do řady kněží-buditelů. Vykreslil osud dítěte, hrbáčka, kterého tvrdý otec dohnal, že milovalo více zvíře než člověka. Některé stránky jsou tak prohráty citem, že stěží je možno se ubránit slzám, jiné s přesností až drobnokresebnou zachycují život na venkově i v městě, jak skutečně na Vysočině byl v době buditelů Rubeše a Tyla.

Vydání této knihy se Vaněk na svobodě nedočkal. Nacisté se nezastavili ani před jeho vysokým stářím — byl již sedmdesátníkem — ani před jeho těžkou chorobou [prostata a oboustranná kýla]. Jestliže se zdál být neloažální starému Rakousku, jak mohl být utajen jeho neochvějný postoj ryzího a nesmlouvavého vlastenectví gestapu? V červnu 1942 byl zatčen a odvezen nejprve do Tábora, Jednou ze záminek zatčení byla slova z kazatelny před rekvisicí zvonů: „zítra zazní naposledy zvony na děkanském kostele“. Pohnutím slzel; vždyť právě on prostřednictvím Chrámového družstva opatřil českým kostelům sta a sta nových, dobrých zvonů. Při výslechu

svou podstatou, svou hloubkou, svým věčným jsoucnem. Nic si neponechává, nic si nevyhražuje pro sebe: láska Ježíšova myslí na všechno a na všechny. Proto také dává všecko, i roucho, v němž se lidské tělo rádo honosí. Jak jiná je naše láska. Dává, zajisté také dává Bohu i bližním, ale nikdy ne vše. Vždy jen něco, jen trošku, trošku Bohu, trošku světu, aby se to nepopletlo. A vždy si hodně ponechává pro sebe.

Pane Ježíši, nauč nás milovat Pána Boha z celého srdce a nade všechno a bližního jako sebe! Abychom tobě dávali všechno, co jsme a ve všem dovedli svému bližnímu být nápomocni. Abychom se i my dovedli vysvěleknout ze sebe, ždá-li toho láska k Bohu a bližnímu.

XL. ZASTAVENÍ: Pán Ježíš přibít na kříž

Od počátku své křížové cesty Spasitel zůstává věrný svému kříži. Neodlučuje se od něho ani na chvíli, objímá svůj kříž s láskou a je to tato veliká a svatá láska k Otci a duším, která jej na kříž přibíjí, a nikoliv ruce katanů. My málo známe věrnost svému kříži, tomu kříži, který nám Boží vůle přichystala. Chtěli bychom od něho utéci, zřici se ho, zbavit se ho a jsme mrzuti, když to nejde. Nikdo se nevyhne svému kříži a nikdo se nevzepře Boží vůli tak, aby nebyl na kříž svého života přibít. Musí se proto snažit, aby byl na něj přibít nikoliv donucením okolností, ale vlastní láskou. Neboť jenom tak se mu kříž stane cestou k slávě.

Pane Ježíši, nauč nás věrnosti tvému svatému kříži!

XII. ZASTAVENÍ: Ježíš na kříži umírá

Dílo lásky je dovršeno. Pán, jehož láska přibila na kříž, naklonil hlavu a vypustil duši. Jeho smrt nám otevřela brány ráje. Dala nám život. My se bojíme smrti. Děsíme se smrti. Právě tehdy, když ona nám běže milovanou bytost, propadáme bezútěšnosti a když přichází k prahům naší vlastní bytosti, chvějeme se strachem. A přece právě tehdy by se v nás měla ozvat živá víra. Víra, která nám jasně a neotřesitelně ukazuje, že smrt je kolébkou věčného života.

Pane, nauč nás, abychom i v hodinné smrti, v hodinné přetěžké, mohli zakoušeti sladkosti své víry v Tebe!

XIII. ZASTAVENÍ: Tělo Páně snato s kříže a vloženo na klín přečisté Matky

Jakou věrnou lásku zachovala přesvatá Boží Matka svému božskému Synu, jeho úmyslům, jeho dílu. Zatím co učenici se rozprchlí, Ona zůstává s Božím Synem do poslední chvíle a s věrností přijímá na svůj panenský klín i jeho mrtvé tělo. Bývá nám lehké hlásiti se k Pánu a podávat mu věrnost života, když nás hladí jeho láska. Zřikáme se však této věrnosti, jakmile tato jeho láska od nás žádá obět, sebezapření, ponížení, umrtvení. Proč zapomínáme, že Boží milosrdenství nám dá blaženost s Kristem oslaveným jenom tehdy, zachováme-li do poslední chvíle věrnost Kristu ukřižovanému?

Pane Ježíši, nauč nás, abychom se dovedli lépe a vroucněji přitisknouti k tvé svaté Matce a do jejího klína složit svou slabost a nevěrnost!

XIV. ZASTAVENÍ: Pán Ježíš uložen do hrobu

Ticho je doprovodem pohřbu Páně. I duše těch, kdož mrtvého Spasitele ukládají do hrobu ve skále vytesaného, je tichá vděčností a láskou. Jakou vděčností a láskou oplývala duše Janova, duše Josefa z Arimathie, duše svatých žen — na oně cestě k svatému hrobu. Jen ticho modlitby šlo s nimi. Jak jinaké bývají naše křesťanské pohřby. Není zde ticha, jen mnoho mluvení, často prázdného a zbytečného, jež vynucuje slzy, ne však Boží odpuštění. A mrtvý zatím čeká marně na modlitbu, která v ústech účastníků křesťanského pohřbu jako by oněměla, jako by se ztratila, jako by byla potlačena násilím studu nebo nevědomostí víry. Proč se stydíme za modlitbu?

Pane Ježíši, nauč nás, abychom se při každém pohřbu vždy chovali jako ti, kdož věří v tebe a žijí z víry v tebe!

Z á v ě r

Pane Ježíši, děkujeme ti za tvou velikou lásku, která se nebála smrti kříže, aby nás vykoupila. A jako dík přijmi naše pokorné ujištění, že se budeme snažit, abychom i my hořeli tvou láskou a zůstávali ti věrni v lásce po všechen čas a po celou věčnost.

Václav Zima

mu důrazně připomněli, že právě těmito slovy štal proti „říši“, neboť si nejasnil, že zvony měly poskytnout „nejlepší vojákům světa“ materiál pro zbraně „na záchranu civilizace a kultury“. Po jeho zatčení nacisté rozkradli jeho vzácné sbírky a literární doklady, z nichž přemnohé měly sloužit jako materiál k další knize, Vlastovky se vracejí. Ta vyšla — ovšem jen podle zachráněných trosk — až po jeho smrti.

Závěr jeho života byl tragický. S rukama v okovech byl odvezen přes Prahu a Terezín za dráty koncentráku v Dachau. Jako jeden z prvních ho uvítal kanovník Stašek slovy: „Tak tě, Františku, mezi nás pěkně vítám. Mohl sis tu cestu za námi do Dachau uspořít, ale jsi hodný, žeš přišel. Bude nám tu veseleji.“

Uprostřed hrůz a bolesti, kterou byl obklopen, byly mu útechou vzpomínky na přechetné přátele a na vlastní knihy. Ba, knihu „Na srdci“ se podařilo dostat až do

Dachau, bez desek a bez titulního listu, jako vyplnění prázdného místa.

Útrapy vězení a utrpení koncentračního tábora se začalo brzo projevovat a přes úsilí těch, kteří ho měli rádi, nebylo pomoci. Zemřel 1. dubna 1943 v Dachau jako oběť proticírkevní a protičeské nenávisti.

Vaněkovo dílo nese v sobě něco raisovského, nejen námětem, i zpracováním a krásou jazyka. Takřka hmatat se dá na stránkách jeho knih i v jeho obrovském díle homiletickém jeho úpřímny vztah k člověku, hrstka Čecha i šlechtynost kněze. Je básníkem srdce pokorného a okouzleného cudnou a jímavou krásou domova a mistr nezvykle něžného výrazu. Lehkým úsměvem se neposmívá ani nevysmívá; vytváří radost a těší. Jeho dílo se už dávno stalo součástí naší literatury a pan prelát Vaněk dokázal, že věrný český kněz stojí vždycky na straně českého lidu, nejen v jeho radostech, ale i za ostatným drátem mučňren.

P. Václav Zemek

Doba očima kněze

S JEŠTĚ HORLIVĚJŠÍM ÚSILÍM

Události prvních měsíců letošního roku přinesly nové přesvědčivé důkazy o existenci stálých rozporů a konfliktů, které jsou průvodním zjevem politického a hospodářského života v táboře imperialismu a kapitalismu. Znovu se tak potvrdila platnost Prohlášení porady představitelů 81 komunistických a dělnických stran z r. 1960 v Moskvě, kde byla pranýřována pseudoteorie o likvidování rozporů mezi kapitalistickými zeměmi a na podkladě důkladného rozboru situace ukázáno, že nové mezinárodní organizace, jež vznikají na Západě pod heslem „Integrace“ takzv. svobodného světa (Atlantický pakt, Evropská hospodářská unie, Evropský společný trh), vedou ve skutečnosti k zesílení rozporů a boje mezi imperialistickými zeměmi. Stejně tak byla událostmi ověřena diagnosa N. S. Chruščova, který na XXII. sjezdu KSSS prohlásil: „V táboře imperialismu objektivně působí a prolínají se dvě tendence: jedna — k sjednocení všech jeho sil proti socialismu a druhá — k narůstání rozporů mezi imperialistickými mocnostmi samými, jakož i jimi a ostatními státy kapitalistického světa. Spojeným státům severoamerickým se nepodařilo a nepodaří tuto druhou tendenci překonat. Finanční oligarchie USA nemá k dispozici síly a prostředky, aby mohla uplatnit svoje nároky na úlohu zachránce kapitalismu, tím méně na nastolení světovlády.“

Rozpory v táboře imperialismu se projeví např. v otázce Konga, kde se zájmy západoevropských monopolů střetly se snahou Spojených států zmocnit se nerostného bohatství Katangy a vytlačit odtud belgické a britské monopoly. Američané, kteří za pomoci ozbrojených jednotek OSN upevnili své posice v Kongu, budou po posledních událostech určitě žádat nové rozdělení bohatství této země ve svůj prospěch. Ale i západoevropské monopoly, jež stály do poslední chvíle za separatistou Tshombem, sotva ustoupí ze svých pozic, i když první kolo rozhodně prohrály. Na celé věci zůstává ovšem smutným fakt, že na imperialistickou hru musí doplácet konžský lid, jemuž zatím není dopřáno, aby mohl využít dosažené svobody k svému vlastnímu prospěchu. Věříme však, že národní mučedník konžského lidu Patrice Lumumba nadarmo nepoložil svůj život a že lid Konga dosáhne nakonec skutečné svobody a nezávislosti.

Daleko závažnější rozpory než v Kongu propukly mezi imperialisty letošního roku přímo uvnitř nejvýznamnějších vojenských a hospodářských seskupení imperialistického tábora — v Atlantickém paktu a Evropském společném trhu. Spojené státy severoamerické ve snaze zachránit a dále ještě upevnit své vedoucí postavení v Atlantickém paktu přiměly Velkou Británii, aby se zřekla rozvoje vlastních raketových zbraní a vybavení svých atomových bombardérů raketou „Skybolt“, jejíž výrobu museli Američané po řadě neúspěšných pokusů zastavit. Na podkladě dohody, uzavřené 21. XII. 1962 mezi prezidentem USA Kennedym a britským min. před-

sedou Macmillanem na Bahamských ostrovech, zavázala se Velká Británie zakoupiti od Spojených států rakety „Polaris“ pro budoucí britské ponorky. Obě mocnosti se shodly na tom, že rozhodnutí o raketách „Polaris“ má být základem pro vytvoření „multilaterálních jaderných sil NATO“. Jménem americké vlády učinil prezident Kennedy obdobnou nabídku Francii, ale s podmínkou, že se tato zřekne vybudování vlastní nukleární síly. Na tiskové konferenci 14. ledna 1963 odmítl však generál de Gaulle americkou nabídku a dal najevo, že nehodlá přistoupiti na americko-britské plány, jejichž uskutečnění by znamenalo smíření se s hegemonií amerických a britských monopolů v Evropě. President de Gaulle ohlásil, že Francie vybuduje vlastní jaderný potenciál a současně příkrou formou odmítl myšlenku vstupu Velké Británie do společného trhu. Generál de Gaulle mohl si dovolit své ostré vystoupení proti dohodě z Nassau, protože mohl spoléhat na podporu západoněmeckého kancléře Adenauera a fašistu Franka. Zanedlouho potom následovalo podepsání francouzsko-bonnské „smlouvy o spolupráci“ a události byly dovršeny nezdarem bruselských jednání o přistoupení Velké Británie do společného trhu.

V atmosféře zmatku a nejistoty byly na presidenta de Gaulla podnikány ostré útoky ve Spojených státech a Velké Británii jako na hlavního strůjce rozkolu. Buržoasní propaganda se pokoušela vysvětlovati nesváry v západním táboře samolibostí a tvrdohlavostí některých politiků, ale ve skutečnosti vzplanutí konfliktů a rozporů v NATO a ve společném trhu nemá vůbec subjektivní, nýbrž objektivní ráz. Podstata věci tkví v tom, že zmatek v NATO je výrazem imperialistického charakteru politiky, na jejímž základě byl tento vojenský blok slepen. NATO vzniklo brzy po druhé světové válce, z níž západní Evropa vyšla značně oslabena. Struktura Atlantického paktu se vytvořila v době, kdy nikdo v západní Evropě nemohl vážně pomýšlet na to, aby čelil americkému diktátu. Průběhem let se však poměr sil změnil. V západní Evropě vznikly síly, které jsou schopny postavit se americkým monopolům na odpor. A to je příčina otřesů, které vyvolávají vážnou krizi v Atlantickém paktu. Poslední vývoj však neznamená, že by se tím skončily integrační snahy v imperialistickém táboře. Spojené státy jistě vyvinou velké úsilí, aby stav krize byl překonán, aby byl reorganisován společný trh a znovu dohromady slepeno rozklížené NATO. Avšak už to, co se stalo, je pádným svědectvím existence vážných rozporů a konfliktů v kapitalistickém světě.

Jedním z důsledků kritického vývoje v táboře imperialismu je uzavření smlouvy o německo-francouzské spolupráci, kterou podepsali prezident de Gaulle a kancléř Adenauer 22. ledna v Paříži. Podepsání této smlouvy bylo provázáno nabubřelými frázemi o historickém smíření, o konci mnohaletých svárů dvou národů, o úsvitu

nové epochy ve vztazích mezi Francií a Německem. Její podepsání bylo vydáváno za příspěvek k míru, přestože každému musí být zřejmé, že smlouva neskrývá nic jiného, než vypracovaný program splnění ozbrojených sil NSR a Francie. Všude, i v zemích NATO, vyvolala pozornost zvláštní okolnost, že smlouva úmyslně pomíjí omezení, která jsou ukládána NSR v oblasti jaderného zbrojení. Je všeobecně známo, že vláda NSR už řadu let se houževnatě snaží proniknout k arsenálu jaderných zbraní. Netají se tím, že je ochotna připojit se k jakémukoliv plánu, ať už by šlo o vytvoření tzv. multilaterálních sil NATO, anebo na jiném základě, jen když by tak získala nukleární zbraně. Zdá se, že určité kruhy v západním Německu by chtěly dohnat, co Hitler propásl. Každý, kdo jen trochu přemýšlí, dovede si představit, jakým nebezpečím pro světový mír byly by nukleární zbraně v rukou bývalých nacistických generálů, kteří se v západním Německu opět dostali k moci.

Proto všichni mírumilovní lidé uvítali varovná slova, která zazněla v notě sovětské vlády ze 7. února na adresu kancléře Adenauera a presidenta de Gaulla. Nikdo nesmí ani okamžik pochybovat, že Sovětský svaz je rozhodnut uplatnit svá práva vyplývající z jeho vítězství nad hitlerovským Německem, jež ho stálo milióny lidských životů, i práva vyplývající z jeho vlastních závazků, které převzal po druhé světové válce, že nepřipustí novou německou agresi. Je to jistě plně odůvodněná výstraha, jestliže sovětská vláda varuje západní

Německo před dobrodružnými plány na získání atomových zbraní a když otevřeně říká, že by nepřežilo třetí světovou válku, kdyby se ji odvážilo rozpoutat.

Dne 22. ledna nebyla v Paříži podepsána smlouva o míru, ale smlouva války. Marně bychom v této smlouvě hledali články, jejichž cílem bylo by přispět k řešení důležitých mezinárodních problémů lidstva, jako je ozbrojení, mírové urovnání německé otázky, požadavek zákazu zkoušek s atomovými zbraněmi a zákaz používání těchto zbraní. O ničem podobném v této souvislosti není ani zmínka. Zato však do očí bije vojenské zaměření článku smlouvy. Celá náplň francouzsko-západoněmecké smlouvy ukazuje, že Francie a NSR společně připravují cestu pro ještě intensivnější překotné zbrojení a pro další rozšiřování nukleárních zbraní ve světě se všemi nebezpečnými důsledky, jež z toho vyplývají.

Proto jsou oprávněné obavy, že nově vytvořená osa Bonn-Paříž s prodloužením na Madrid znamená nové nebezpečí války v Evropě, a že její existence zmenšuje naději na odzbrojení. Ano, pakt Bonn-Paříž nelze označit jinak, než jako spiknutí hlavních sil západoevropské reakce proti míru a snahám o zmírnění mezinárodního napětí, jako další překážku mírového řešení německé otázky. Avšak čím vážněji je mír ohrožován, tím aktivněji a účinněji musí být hájen. Necht jsou poslední události mementem a povzbuzením pro každého z nás, abychom s tím větší láskou a s tím horlivějším úsilím pracovali pro zachování světového míru.

DO NADŠENÉ PRÁCE PRO ROZKVĚT VLASTI A ZACHOVÁNÍ MÍRU

Ve slavnostně vyzdobeném sále Obecního domu hlavního města Prahy byla dne 12. února t. r. schůze rozšířeného ústředního výboru Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSSR. V průčelí sálu nad předsednickým stolem byl velký zlatý nápis „Žijte v míru se všemi lidmi“ (Řím 12, 18). Schůze se zúčastnili jako hosté nřdp. biskupové: J. E. dr. Eduard Necsey, apoštolský administrátor nitranský, J. E. dr. Ambrož Lazík, apoštolský administrátor trnavský, a J. E. dr. Robert Pobožný, kapitulní vikář rožňavský — dále členové československé delegace na II. vatikánském koncilu, profesorský sbor Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty, ordináři, církevní představitelé všech hodností z celé republiky a představitelé pražského arcidiecézního mírového výboru. Mezi hosty byli zástupci ministerstva školství a kultury přednosta církevního odboru Karel Hříz a a za Slovenskou národní radu Andrej Belanský.

Schůzi řídil místopředseda CMVKD, kanovník prof. dr. Alexander Horák. Pozdravil shromážděné a zahájil zasedání vzpomínkou na říjnové zasedání v Olomouci, kde bylo přijato též „Poselství“ Sv. Otce a vzpomněl i uvítání čs. účastníků II. vatikánského koncilu na domácí půdě v prosinci m. r. Poděkoval členům římské delegace za úspěšné poslání i vykonanou práci a oznámil pořad zasedání.

Mimořádná pozornost pracovního zasedání rozšířeného ÚV CMVKD se soustředila k dvěma bodům pořadu. K obsáhlé zprávě o první části zasedání II. vatikánského koncilu, kterou přednesl J. E. nřdp. biskup Ambrož Lazík, apoštolský administrátor trnavský, a k projevu předsedy CMVKD ministra dr. Josefa Plojgara. Výňatek z projevu předsedy CMVKD přinášíme v úvodníku tohoto čísla.

J. E. nřdp. biskup Ambrož Lazík ve svém referátu vzpomněl okamžiků prvních dnů pobytu v Římě, kdy účastníci II. vatikánského koncilu předali Svatému Otci Janu XXIII. „Poselství“ jménem všeho katolického duchovenstva všech našich diecézí. Zdůraznil, že Sv. Otec přijal poselství s laskavým, otcovským porozuměním a láskou a ještě v přítomnosti čs. delegátů v něm listoval. Pak biskup dr. A. Lazík podal velmi obsáhlou zprávu účastníků koncilu o vlastní práci, tj. o projednávání návrhu přípravné komise o „Konstituci o Posvátné liturgii“, o projednáváním schématu „O prostředcích společenského styku“, o staženém schématu „O pramenech

zjevení“, o schématu dekretu o jednotě Církve „Aby všichni jedno byli“ a konečně o schématu „O Církvi“. Katoličtí kněží budou seznámeni s podrobnostmi, jež zde pro nedostatek místa nelze obsáhnout, na svých diecézních i děkanských poradách. Velmi zajímavá byla ta část zprávy, kde pan biskup k schématu „O Církvi“ uváděl: „Láska Kristova nás žene... Láska k nebeskému Otci, láska ke každé lidské duši, ke každému člověku — bližnímu. Láska k celému člověku se všemi jeho potřebami, láska k celému lidskému společenství. S tím je neslučitelná každá nespravedlivá válka, ať ji vede kdokoli. Proto Církev vždy volala a volá, zejména ústy Jana XXIII.: Mír, mír, mír! Dramaticky se to projevilo kolem krize v Karibském moři. Kéž by to všichni odpovídní státníci pochopili, zejména ti, kteří si vpisují na čelo jméno Kristovo. Proto i Otcové koncilu hned na počátku vydali velké mírové prohlášení do celého světa.

J. E. nřdp. biskup dr. Ambrož Lazík končil svůj projev slovy:

„Bylo by nesprávným optimismem tvrdit, že dosažení zejména druhého cíle koncilu, tj. aby byl opravdu kladným přínosem věci míru na celém světě, nebudou kladeny žádné překážky, že se nevyskytnou žádné pokusy tento cíl zatemnit, nebo jeho dosažení znemožnit. I dlouhé přestávky v zasedání koncilu mohlo by být případně k podobným pokusům využito.

Je proto třeba vyčkat s konečnými závěry a upřímně se modlit, aby dobrotivý Bůh zachoval Sv. Otce Jana XXIII. při zdraví a aby druhá, a jak doufáme i závěrečná část zasedání II. všeobecného vatikánského koncilu probíhala nadále v duchu intencí Sv. Otce Jana XXIII. a v duchu tužeb stamiliónů katolických věřících na celém světě. Neboť pak lze chovat oprávněné naděje, že výsledky, rozhodnutí a usnesení II. vatikánského koncilu dají popud k tomu, aby Kristovo učení lásky, pokoje a míru přispělo plnou měrou ke štěstí a blahu všeho lidstva.

Zmíněné projevy Sv. Otce Jana XXIII., zejména jeho projev při zahájení II. vatikánského koncilu, pak projev k přítomným zástupcům vlád, kteří se zahájení zúčastnili, dále rozhlasový a televizní projev v čase vyvrcholení krize v karibské oblasti dne 25. října a řada jiných i soukromých projevů jsou dokladem, jak si Sv. Otec upřímně přeje, aby každý katolík považoval za věc svého svědomí, svými modlitbami a celou svou prací co nejvíce přispět nejen k zachování, ale také k trva-

lému nastolení spravedlivého míru na světě a k mírovému soužití všech národů a států.

Tato skutečnost je pro nás, katolické kněze v naší vlasti, velkým zadostiučiněním, neboť naší dosavadní práci v tomto duchu dostává se tímto nejvyššího schválení a požehnání. Ovšem také nás to zavazuje, abychom se ve své mírové práci ještě více snažili o to, aby byla vpravdě kněžským přínosem k mírovému snažení našich věřících, všeho našeho lidu a všech lidí dobré vůle na celém světě."

Po krátké přestávce vystoupil na řečníště generální tajemník CMVKD prof. dr. Josef Beneš a přednesl organizační referát. Vyčetl akce kněžského mírového hnutí, jichž je úctyhodný počet a v nichž významné místo zaujímají zahraniční návštěvy, jejichž počet stále vzrůstá. Seznámil přítomné s termíny zasedání diecézních mírových výborů a okresních konferencí a zdůraznil, že naše duchovenstvo se i v budoucnu zúčastní společných akcí mírových sil, jež organizuje na nejbližší dobu CSVOM. Oznámil též, že letošní významné cyrilometodějské výročí připomene naše duchovenstvo ústřední oslavou i oslavami v rámci diecézí.

V diskusi dovedl kapitulní vikář Ján Dechet, že podle katolických teologů žádná válka není spravedlivá a mravně dovolená. Mír je podstatou katolického učení. Proto naše duchovenstvo i věřící lid tolik potěšilo, pokračoval, že na vatikánském koncilu byla zřízena ko-

mise pro zvláštní záležitosti. A první návrh, který byl předložen této komisi, je „Návrh koncilu na zákaz a odsouzení zbraní hromadného ničení“. Naši účastníci se připojili k tomuto návrhu s velkým nadšením a budou jej podporovat až do konce. Svůj příspěvek zakončil slovy: „... nemusíme připomínat, že naše Církev po-
zůstává z prvků božských i lidských. Ty lidské se mění i na nynějším koncilu. Avšak k těm neměnitelným ná-
leží modlitba a snažení o mír, což chceme se všemi oltářními bratry dále uskutečňovat.“ Prof. Josef Gross ve svém diskusním příspěvku vyložil, jak i katolické duchovenstvo v ČSSR může na sebe vztahovat závažná slova Sv. Otce: „Jsme plni chvály a vážíme si dobré vůle tolika bojovníků za mír a hlasatelů míru ve světě...“ Řečník připomněl situaci v NSR, kde kancléř-katolik netlumí nenávistné hlasy revanšistů a trpí na odpo-
vědných místech lidi s krvavou minulostí, kteří chtějí rozpoutat novou válku. Proto tím více zavazují vatikánské hlasy naše kněze, aby neochabovali v mírové práci, ale ještě ji zmnožili a prohloubili.

Zvláštní pozornosti se těšilo Poselství Sv. Otce, které přečetl njdp. biskup Eduard Nečas. Sv. Otec tlumočí v listě československým katolickým kněžím i věřícímu lidu otcovskou náklonnost a apoštolské požehnání. Po-
selství Sv. Otce bylo v neděli 17. února t. r. čteno ze všech kazatelen našich chrámů.

Zasedání zakončil místopředseda CMVKD dr. Alexander Horák.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Úmrtí:

Němec Karel, nesídel. kanovník staroboleslavský, dlouholetý zpovědník katedrály svatovítské, zemřel 14. ledna 1963 ve věku 87 let (čj. 200/63).

Msgr. Pražák Karel, sídelní kanovník kapituly v Praze-Vyšehradě, zemřel 16. ledna 1963 ve věku 74 let (čj. 490/63).

Ustanovení:

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Staněk František, koop. Brno-Zábřovice, ustanoven od 1. 10. 1962 koop. v Brně Husovicích.

Malý Benedikt, admin. v Brně Bystrci, ustanoven od 1. 10. 1962 koop. v Brně-Zábřovicích.

Nádeníček Josef, admin. v Urbanově, okr. Jihlava, ustanoven od 1. 10. 1962 admin. v Brně Bystrci.

Slabý Jan, farář v Ivančicích, okr. Brno-venkov, ustanoven od 1. 10. 1962 admin. v Urbanově, okr. Jihlava.

Vítek Josef, koop. v Brně-Husovicích, ustanoven od 1. 10. 1962 koop. v Brně-Tuřanech.

Kotík Metoděj, admin. v Mikulovicích, okr. Znojmo, ustanoven od 1. 10. 1962 exkur. admin. v Hor. Duna-jovicích, okr. Znojmo.

Parolek František, admin. v Jakubově a exkur. Lito-
hoř, ustanoven od 1. 10. 1962 exkur. admin. v Lukově, okr. Třebíč.

Kabeláč Jan, po návratu ze zákl. voj. služby ustano-
ven od 1. 10. 1962 koop. v Telči, okr. Jihlava.

Kubát Jan, koop. v Tišnově, okr. Brno-venkov, ustano-
ven od 15. 10. 1962 koop. v Jihlavě.

Valerián Josef, koop. u sv. Jakuba v Jihlavě, ustano-
ven od 15. 10. 1962 koop. v Tišnově, okr. Brno-venkov.

Sedláček Ignác, admin. v Únanově, okr. Znojmo, ustanoven od 10. 11. 1962 admin. v Hlubokých Mašův-
kách a exkur. admin. v Únanově, okr. Znojmo.

Kamínek Josef, admin. v Myslibořicích, okr. Třebíč, ustanoven od 19. 11. 1962 exkur. admin. v Radkovicích, okr. Třebíč.

Samec Vojtěch, admin. v Pouzdřanech, okr. Břeclav, ustanoven od 14. 11. 1962 exkur. admin. v Horních a
Dolních Věstonicích, okr. Břeclav.

Pytela Vladimír, admin. v Přibyslavicích, okr. Tře-
bíč, ustanoven od 15. 11. 1962 zatímnním exkur. admin. v Okříškách, okr. Třebíč.

Marek František, admin. v Kněžicích, okr. Třebíč, usta-
noven od 19. 11. 1962 zatímnním exkur. admin. v Heral-
ticích, okr. Třebíč.

Srna Vojtěch, koop. ve Vranově, okr. Brno venkov, ustanoven od 1. 12. 1962 zástupcem v Dambovicích, okr. Hodonín.

Rýzner František, farář v Křenovicích, okr. Vyškov, ustanoven od 2. 1. 1963 exkur. admin. v Praci, okr. Brno-venkov.

Jmenování:

Dr. Franta Petr jmenován od 5. 10. 1962 prvním ka-
novníkem Stoliční kapituly v Brně.

Dr. Falkenauer František, jmenován od 5. 10. 1962
druhým kanovníkem Stoliční kapituly v Brně.

Bednář Vincenc, správce děkanství hostěradického v Dobřínsku, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem
hostěradickým.

Fejta Jan, správce děkanství tišnovského v Deblíně, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem tišnovským.

Landsman Antonín, správce děkanství břeclavského v Lednici, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem bře-
clavským.

Küchler Václav, správce děkanství jaroměřického v Jaroměřicích, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem ja-
roměřickým.

Posádka František, správce děkanství velkobítešské-
ho v Dol. Loučkách, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem
velkobítešským.

Pytela Vladimír, správce děkanství přibyslavického v Přibyslavicích, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem
přibyslavickým.

Šrámek František, správce děkanství židlochovické-
ho v Měříně, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem židlo-
chovickým.

Vítala Bohuslav, správce děkanství jihlavského v Jih-
lavě, jmenován od 24. 12. 1962 děkanem jihlavským.

Pensionování:

Dr. Sláma Metoděj, admin. v Hor. Věstonicích, okr. Břeclav, pensionován od 14. 11. 1962.

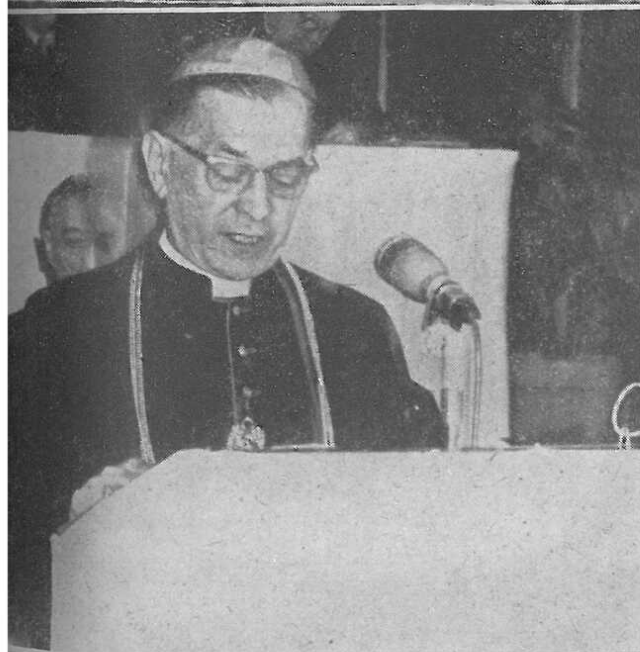
Zemřeli:

Matějka Bedřich, farář v. v. v Ivančicích, okr. Brno
venkov, zemřel 7. 10. 1962

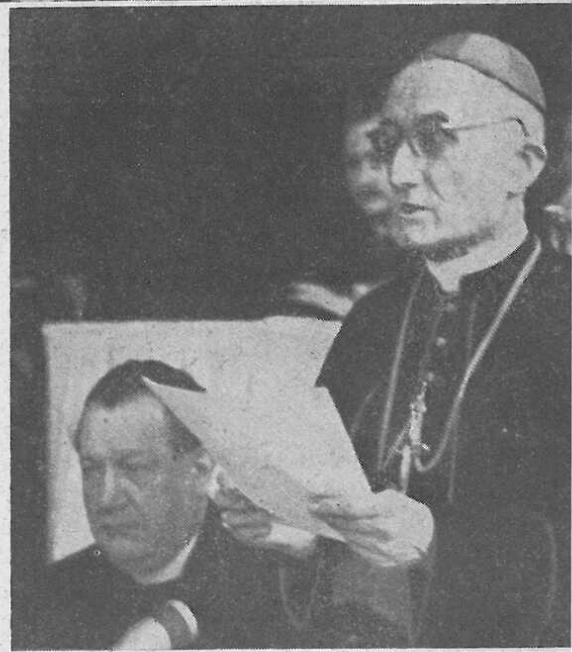
Konečný Evžen, admin. v Hraběticích, okr. Třebíč, zemřel dne 18. 11. 1962.

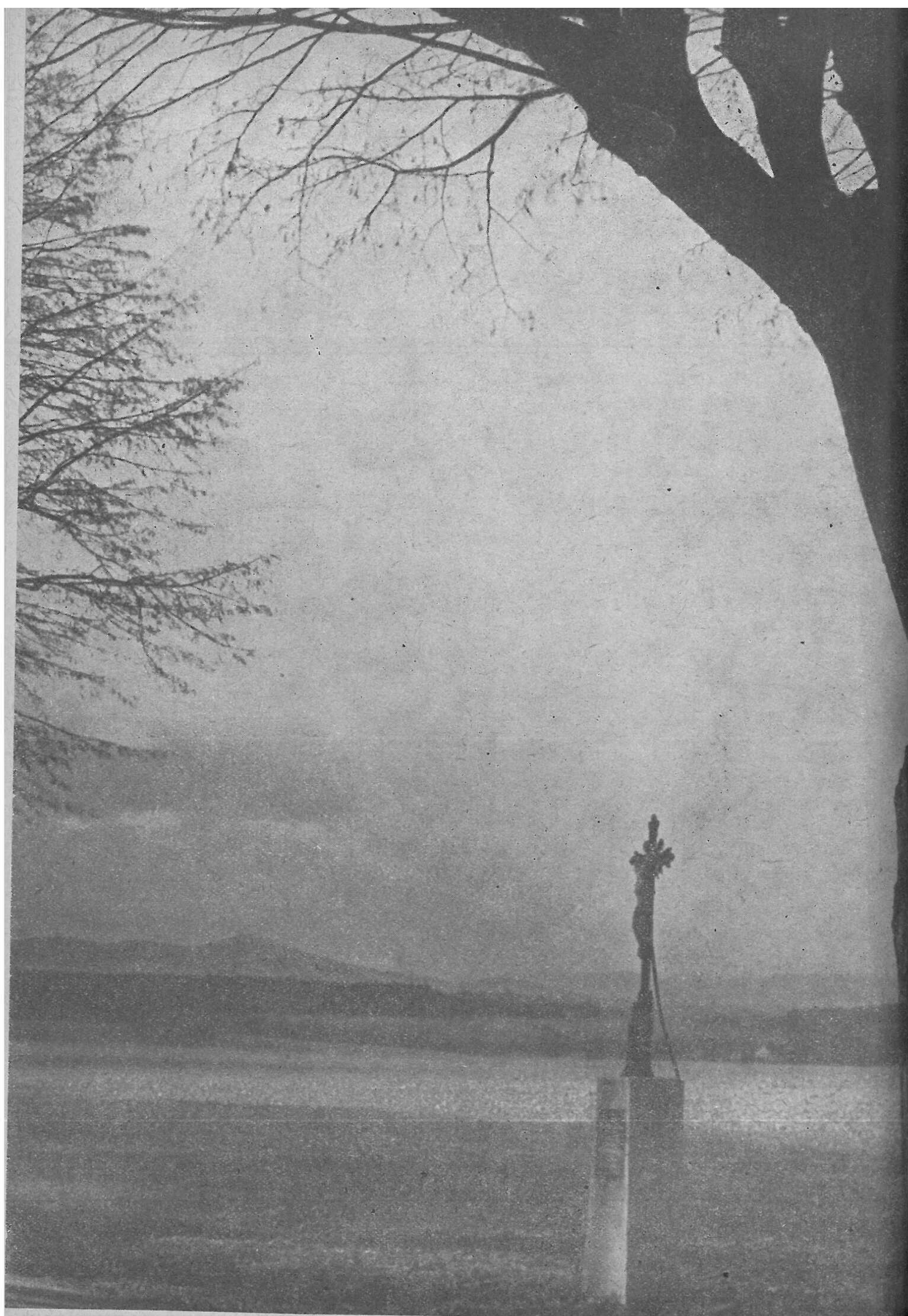
Msgr. Pelan František, farář v. v. v Radkovicích okr. Třebíč, zemřel dne 18. 11. 1962.

Procházka Jan, farář v Praci, okr. Brno-venkov, zemřel dne 30. 12. 1962.

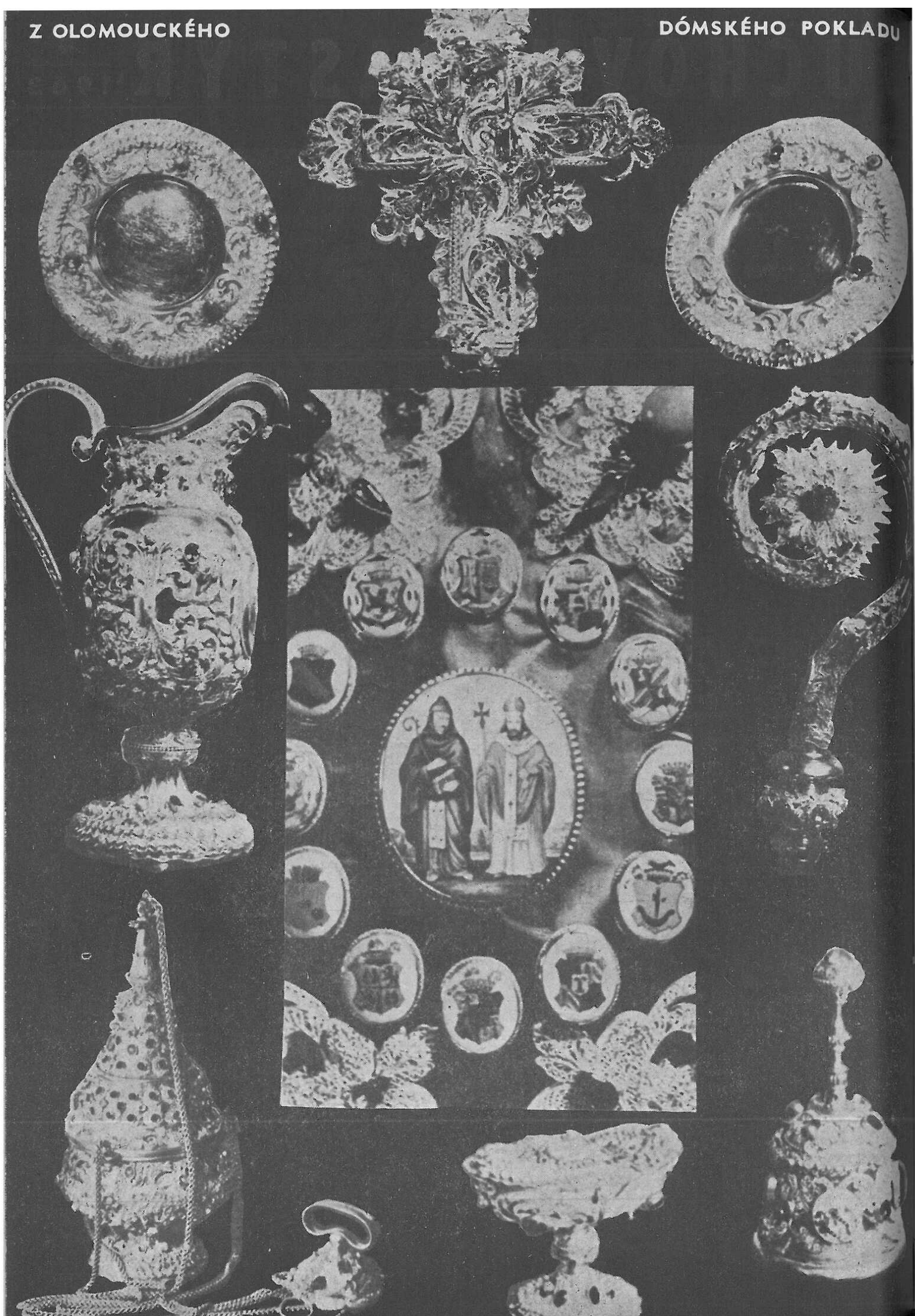

PRVNÍ STRANA OBÁLKY: K článku dr. V. Ryneše: Obraz arcibiskupa s paliem a berlou východního typu, patrně sv. Metoděje v kapli sv. Kříže na Karlštejně. **DRUHÁ STRANA OBÁLKY:** Reliéfy na bronzových dveřích kostela sv. Cyrila a Metoděje v Praze-Karlíně, představující výjevy ze života sv. zemských patronů. Podle návrhu Josefa Mánesa vymodelovali r. 1889 L. Šimek a K. Dvořák. **TŘETÍ STRANA OBÁLKY:** Zasedání ÚV CMVKD. Předseda CMVKD dr. Josef Plojhar při projevu, účastníci II. vatikánského koncilu, J. E. dr. Ambrož Lazík a J. E. dr. Eduard Necsey, a pohled do sálu. **ČTVRTÁ STRANA OBÁLKY:** Postní motiv

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 4. DUBEN 1963

OBSAH: ThDr. Karel Sahan: Kristus v nás, ThDr. Jan Merell: Poslední schémata II. vatikánského koncilu, ThDr. Antonín Salajka: Cemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu, dr. Václav Ryneš: Z dějin úcty slovanských apoštolů, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství, ThDr. Jaroslav Kouřil: Několik připomínek ke zpytování svědomí, ThDr. Václav Bartůňek: Zbyněk Zajíc z Hazmburka, arcibiskup pražský, Jan Maria ŠK: Z kytice církevních hymnů, Karel Pařha: Moje dědictví, P. Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, ThDr. Karel Sahan: V záři etnosti, Balzanova cena míru Svatému Otci Janu XXIII., R. Š.: „Vstalt' jest této chvíle, ctný Vykupitel...“, F. Vondráček-Habětinek: 1100 let od příchodu svatých apoštolů Cyrila a Metoděje, P. František Müller: Dr. Antonín Cyril Stojan, Doba očima kněze: Mírové soužití je nutností lidstva, Náš zápisník, Úřední zprávy.

KRISTUS V NÁS

ThDr. Karel Sahan

Všichni známe ze zkušenosti, jak radostně dovede svatá liturgie jásat nad historickou skutečností slavného Zmrtvýchvstání Pána našeho Ježíše Krista. Aleluja a stále znovu Aleluja, Aleluja - Jásejte Pánu, jásejte! To je výraz vděčné radosti nad vykoupením od hříchu a od věčného odloučení od Boha, jediného pravého, nadpřirozeného zdroje věčného nehynoucího štěstí. Církev svatá se raduje, poněvadž jsme se stali vykupitelskou smrtí Pána Ježíše, Syna Božího, ratolestí na „vinném keři“, jenž jest Kristus. Každý z nás je a má být druhý Kristus, alter Christus, homo Dei (2 Kor 5, 7.). V každém z nás má žít a žije Kristus svou velebnou přítomností při svatém přijímání; v každém z nás žije Kristus svým učením, svými zásadami, svým smýšlením, svými myšlenkami, svým jednáním a rozhodováním ...

Před několika lety, brzo po druhé světové válce napsal západoněmecký spisovatel knihu, kterou nadepsal varujícím titulem: „Hitler in uns“. Chtěl říci: Hitler zemřel — ale žije v nás Němcích dál svými zásadami, svými myšlenkami, svou naukou o nadčlověku, o rasismu, o germánském nacionalismu, svou nenávistí a ukrutností, která dovedla mučit a trýznit, sadisticky zabíjet milióny lidí jen proto, aby mohl žít nadčlověk. Že tyto hrůzyplné ideje největšího zločince světa, které by se mohly pokusit rozpoutat třetí světovou atomovou válku, ještě v mnohých hlavách v západním Německu žijí a jsou nebezpečné celému lidskému pokolení — všichni víme z denního tisku.

Proto je tak nutné, aby opravdoví křesťané proti těmto destruktivním, nemravným, nenávistí otráveným zásadám postavili zásady zmrtvýchvstalého Pána našeho Ježíše Krista. On žije v nás svou zásadou: „Milujte se vespolek tak, jako já jsem miloval vás“ (Jan 15, 12). A Kristus miloval všechny lidi jako své bratry, jako děti téhož Otce nebeského. Pán Ježíš byl přítelem všech i hříšníků hamartólón filós, jak je nazýván v Písmě svatém. Žádá sbratření všech lidí celého světa. Ne nenávisť — ale láska má vládnouti srdci a světem ... Proto praví Svatý Otec, Jan XXIII.: „Církev není tady na světě, aby vládla, nýbrž, aby sloužila národům“. Nemůže ani jinak, poněvadž Církev svatá je Mystické Tělo Kristovo — a Kristus pravil o sobě: „Nepřišel jsem, aby mi bylo slouženo, nýbrž abych sloužil!“ Pravý tedy opak smýšlení hrubého a ukrutného nadčlověka, který ještě straší v hlavách neonacistů a revanšistů ... Kristus žije v nás svou velekněžskou modlitbou „Ut omnes unum sint“, aby všichni jedno byli, nejen někteří, ale všichni: Evropané, Asiaté, Afričané, Američané, Australané, lidé na všech pevninách světa ... v Arktidě a Antarktidě a na všech ostrovech Oceánů ... Zmrtvýchvstalý Vykupitel žije v nás svým velikončním přáním: „Pokoj vám!“ Svatý Otec Jan XXIII. ve svém vánočním poselství celému světu řekl: „Ze všech statků života i historie — duší, rodin a národů — jest mír statek skutečně nejdůležitější a nejvzácnější. Snaha dosíci pokoje zaručuje jistotu pro klid ve světě. S tím jest však spojena jako podmínka dobrá vůle všech a každého zvlášť ... Jestliže tato dobrá vůle chybí, nadarmo budeme čekati na radostnou mysl a požehnání ... Je tedy třeba, abychom mír hledali a v každé době se namáhali mír dostati do své moci, aby se rozšířil po celém světě, abychom jej chránili před každou nebezpečnou opovázlivostí ...“

Velikonoční svátky, které nám připomínají, že zmrtvýchvstal náš Vykupitel, Ježíš Kristus, že žije na nebesích a že žije i v nás svou milostí, svou všebratrskou láskou a svými mírumilovnými tendencemi, nás zavazují, abychom milovali své bratry a sestry v Kristu ještě upřímněji a intenzivněji. Zavazují nás, abychom ještě více pro ně pracovali slovem Božím a

skutkem. Zavazují nás, abychom ještě úsilovněji bojovali za nastolení světového míru. Mír není ještě zdaleka zajištěn pro mnoho zjevů, které varují a mnoho ohnisek, které stále hrozí světu: nevyřešená otázka Německa, otázka západního Berlína, jižní Vietnam atd. ... To vše musí být pro nás pobídkou, abychom neustávali ve své práci, z níž se nám křesťanům a zvláště nám kněžím dostalo z II. vatikánského koncilu tak mocného povzbuzení. Zajisté platí i nám pochvalný výrok svatého Otce: „Jsme plni chvály a vážíme si dobré vůle tolika bojovníků za mír, a hlasatelů míru ve světě, tolika státníků, zkušených diplomatů, vlivných spisovatelů.“ Třebaže nejsme ani diplomaté, ani státníci, ani spisovatelé — tak jsme přece jen tolik let již hlasateli míru a bojovníci za mír jako příslušníci Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva, a proto patří i nám tato chvála Jana XXIII.!

Buďme světlem světa zvěstováním svatých zásad Pána Ježíše, zmrtvýchvstalého našeho milého Vykupitele, který žije v nás, svých kněžích, svou zásadou o lásce bratrské a o pokoji mezi lidmi ... Přejeme všem lidem všech světadílů, by se uskutečnil velikonoční pozdrav, kterým zdravil své apoštoly po svém zmrtvýchvstání Pán: „Pokoj vám!“ Buďme všem vším, aby všichni poznali, že skutečně žije v nás Kristus, který kudy chodil, dobře mluvil a dobře činil.

POSLEDNÍ SCHÉMATA II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU

Na 25. generálním shromáždění 23. listopadu z rozhodnutí Svatého Otce byla zahájena rozprava o novém schématu: „*O prostředcích, tvořících veřejné mínění*“. Kristovu příkazu: „Jdouce do celého světa, učte všechny národy“ odpovídá i povinnost Církve použití moderních prostředků ke hlásání radostné zvěsti.

V předvečer této generální kongregace měl zajmavou tiskovou konferenci P. Enrico Baragli S. J., v níž uvedl statistiku o dnešním stavu prostředků, tvořících veřejné mínění. Tak dnes vychází na světě 8000 deníků (náklad 300 miliónů) a 22 000 časopisů (náklad 200 miliónů). Filmová produkce činí ročně 2500 filmů a existuje 1700 biografů, v nichž se hraje 35 miliard hodin. Pracuje 6000 radiovysílačů pro 400 miliónů posluchačů. Televize má 1000 vysílačů, 200 miliard vysílacích hodin a 120 miliónů diváků. Na závěr konference řekl P. Baragli, že by bylo nesprávné v těchto nových sdílných prostředcích vidět jenom nebezpečí a truchlit za domněle lepší minulou dobu. Pius XII. řekl: „Technika musí sloužit lidem“ a v tomto smyslu se musí také koncil zamýšlet nad těmito otázkami.

Schéma „*instrumenta communicationis socialis*“ — nesnadno přeložitelný výraz pro publicistické prostředky, tisk, rozhlas, televizi, gramofonové desky apod., které přišlo na pořad jednání 25. generální kongregace, bylo určitým uvolněním po theologických debatách. Schéma má 45 stránek o čtyřech částech. První díl obsahuje základní myšlenky církevního učení o významu sdělovacích prostředků a jejich správného používání. Při používání těchto prostředků jest třeba dbát zásad všeobecné mravnosti. Správný soud svědomí musí dbát jak na vlastní zákony jednotlivých prostředků, tak na obsah podávaného a na způsob podání. Druhý díl se zabývá použitím těchto prostředků Církví. Třetí díl obsahuje návrhy k zajištění plnění úkolů v tomto kulturním okruhu. Jsou zde návrhy na právní organizaci církevních vedoucích v Církvi a diecézích a návrhy i o jejich spolupráci v příslušných mezinárodních organizacích. Čtvrtý díl pak si všímá různých sdělovacích prostředků jednotlivě. Jeden oddíl pojednává o tisku, zpravodajské službě (*prelun nuntiis vulgandis*), o ilustrovaných časopisech (*prelun imaginibus ornatum*), o časopisech (*periodica*) a katolickém tisku; druhý o filmu, jeho produkci, poradcích a kontrole (film: *spectatorium institutio*; televize: *telecirculi*); třetí o rozhlasu a televizi se zřetelem na právní a organizační formy a o náboženském vysílání; čtvrtý konečně o „comics“ (libelli comici et lusorii), gramofonových deskách (*disci*), zvukových pásech (*taeniolae magneticae*), plakátech (*tabulae publicitariae, affixae chartulae murales*), letáčcích (*nuntii publicitarii, noncaputi*) a podobných publicistických formách. Návrh je zakončen prosbou, aby se z příkazu koncilu provedlo vyhotovení pastorálního návodu pro celou církev.

Na generálním shromáždění hovořil nejprve o schéma-

tu kardinál Fernando Cento, president komise koncilu pro laický apoštolát, pro tisk, film, rozhlas a televizi. Připomněl, že předložené schéma bylo vypracováno od zvláštního sekretariátu za vedení arcibiskupa Martina O'Connora, který je již 14 let presidentem papežské komise pro film, radio a televizi. Ke schématu pak promluvil 17 řečníků. Většina připomínek schvalovala schéma jako celek pro jeho pastorální zaměření. Jest to poprvé co koncil projednává tento předmět, neboť v době posledního koncilu existoval jen tisk a ten neměl zdaleka ten význam, jaký má dnes. Bylo učiněno několik kritických poznámek k formulacím schématu, které nejsou vždy vhodné pro koncilní konstituci. Bylo doporučováno, aby se schéma zkrátilo, aniž by tím byla dotčena jeho podstata. Někteří z řečníků navrhovali, aby všechny vedlejší věci byly shromážděny v dodatečném vysvětlení. Ohlasu došel návrh, obsažený v schématu, zřídít u Svaté Stolece zvláštní úřad nebo rozšířit již existující papežskou komisi, aby účinná organizace pracovala na úseku veřejných sdělovacích prostředků pro informace a tvoření veřejného mínění. Někteří řečníci si přáli, aby především laici přispěli svou zkušeností a svou prací na tomto specifickém poli. Mluvil se také o založení mezinárodní katolické zpravodajské agentury.

V diskusních připomínkách na 26. generálním shromáždění 24. listopadu byl vyzdvížen pastorální význam „veřejných komunikačních prostředků“ s opakovaným poukazem na hlásání radostného poselství, hlásání sociální spravedlnosti, vážnosti k lidské důstojnosti, pokoje a jednoty národů. Bylo zdůrazňováno, že tyto prostředky jsou darem Božím a velkolepým pokrokem lidstva, které buduje novou civilizaci a novou kulturu a proto těchto darů nesmí býti zneužito ke škodě lidských a křesťanských hodnot. Národům, které se teprve postupně a plně kulturně rozvíjejí a docházejí k vysoké technické civilizaci, měla by se nabídnouti velkorysá pomoc vzhledem k velikému významu těchto prostředků pro jejich vzestup. Na 27. generálním shromáždění 26. listopadu byla diskuse o schématu uzavřena. Byla zdůrazněna i důležitost veřejných sdělovacích prostředků pro misijní kraje, kde jsou často jediným prostředkem pro poznání zásad evangelia. Ke schématu promluvil na koncilu celkem 83 Otců. Koncilní Otcové ze západních, kapitalistických států, kde se svobody tisku a propagandy zneužívá a kde pro hmotný zisk se pošlapávají mravní zásady, poukazovali na mravní zlo, které působí tisk a filmy především u mládeže.

Na 28. generálním shromáždění (27. 11.) bylo pak schéma ve své podstatě schváleno a rozhodnuto, aby se zřetelem na připomínky Otců, přípravná komise tyto zpracovala a schéma podle nich znovu upravila. Komise vyjme ze schématu podstatné naukové principy a nejobecnější pastorální směrnice a bude je formulovat tak, aby byla zachována jejich celá podstata, ale jejich for-

mulace byla zkrácena. Opravené schéma obdrží každý koncilní Otec a ve druhé části koncilu dojde ke hlasování a podepsání odhlasovaných usnesení.

V souvislosti s tímto schématem měl velmi zajímavou tiskovou konferenci v tiskovém sálu koncilu 29. listopadu arcibiskup Jan B. Zoa z Yaoundé (rovníková Afrika), sekretář biskupské organizace Afriky, Madagaskaru a přílehlých ostrovů. Mluvil o sdělovacích prostředcích a Církvi v Africe. Úvodem mluvil o „tam—tam“. Jest naším veřejným telefonem, řekl, pomoci tam—tam jest možno sdělit zprávu o úmrtí, udát i jméno zemřelého, jeho vesnici, příčinu a hodinu smrti a nejdůležitější činy jeho života. „Ekiga“, to jest zazpívání jména, slouží k tomu zavolat zpět do vsi nepřítomné, kteří se nacházejí v okruhu slyšitelnosti lidského hlasu.

Podávání zpráv velmi ztěžuje nepodobnost mnohých jazyků v Africe, i v menších územích. Lepší možnost dávají jazyky evropské. Dnes jsou tři velké jazykové oblasti: francouzská, anglická a arabská. Africká kultura je podstatně „ústní kulturou“. Tak se např. předávají dějiny kmene od generace ke generaci. Přirozeně, i do Afriky vnikají moderní sdělovací prostředky, rozhlas a tisk. Zvláštní možnosti pro rozhlas v Africe mají transistory, zvláště v džungli.

Co zajímá africké čtenáře, nebo posluchače? Zde se musí rozlišovat mezi starými a mladými lidmi. Starší lidé se především zajímají o místní zprávy, mladší sledují vášnivě mezinárodní události: Kuba, čínsko-indický konflikt. Zvláště Čína zajímá mnoho mladých Afričanů.

Závěrem hovořil o možnostech africké Církve na tomto úseku. Předně je nutno mít na zřeteli rozdílné postavení Církve v Africe a na Západě. Jest třeba se zasadit o to, aby to, co jest, bylo proniknuto křesťanským duchem. Jest zde dějinně jedinečná příležitost z nitra přetvořit rodící se civilizaci.

Jako čtvrté přišlo na 27. generální kongregaci (26. 11.) k projednávání schéma dekretu o jednotě Církve „*Ut unum sint*“. Schéma předložil kardinál Cicognani jako prezident přípravné komise pro východní církve. Řekl o něm, že je výrazem starosti katolické Církve o opětné nalezení jednoty s odloučenými bratry z Východu. Jsme spojeni ve víře, pravil, ale rozcházejí se v několika pravdách, např. v jednotě kolem Petra. Schéma se týká pouze odloučených bratrů z Východu a jeho cílem je dát vyniknout učení Církve v této věci, aby koncil mohl připravit dokument, který by byl schopný otevřít cestu k jednotě v lásce Kristově.

Schéma má tři části. Varuje se scholastické terminologie, typicky latinské a přibližuje se co nejvíce možno východnímu způsobu myšlení a vyjadřování. V první části se mluví o theologické jednotě Církve, která jest v Petrovi a jeho nástupcích. Druhá část jedná o prostředcích k dosažení smíření, prostředcích charakteru theologického, liturgického, právního, psychologického a praktického. Žádný z těchto prostředků není nový. Některé již přinesly dobré plody. Všechny je třeba použít intenzivněji a všeobecněji. Vedle Boží milosti, která nebude nikdy chybět, je nutná i spolupráce lidí, aby překážky, které položili lidé, zase lidé odstranili. Třetí část zkoumá formy a podmínky smíření se zřetelem na vše, co jest dědictvím náboženským, historickým a psychologickým východní Církve.

O schématu bylo pak velmi živě diskutováno na 28. (27. 11.), 29. (28. 11.) a 30. (30. 11.) generální kongregaci. Bylo konstatováno, že byla připravena tři schémata, jednající o stejném předmětu: schéma, které se nyní probírá, přípravné komise pro východní církve; schéma o ekumenickém hnutí, připravené sekretariátem pro sjednocení; a kapitola s týmž názvem ve schématu o Církvi, které připravila theologická komise. Protože tyto tři texty studují stejný problém pod různými pohledy, bylo by — podle názoru některých Otců — vhodné, aby tři organismy, které na textech pracovaly, se spojily a vypracovaly jeden text sloučený, který by vložil všechny různé pohledy naukové, pastorační, liturgické a psychologické tohoto problému a aby navrhl nejlepší prostředky k jeho řešení.

Někteří poznamenávali, že naukové a theologické principy schématu jsou formulovány příliš ostrým a roz-

hodným způsobem bez ekumenického ducha, takže odloučení bratrů Východu, jichž se schéma zvláštním způsobem týká, by mohli být odražděni. Druzí naopak uplatňovali nutnost chránit se všeho klamného hledání usmíření a připomínali, že spojení s odloučenými bratry nemůže být hledáno zamlčováním nebo zakrýváním dogmatických pravd a že je nutno katolickou nauku vykládat jasně, zřetelně a bez polemik. Z hlediska historického bylo poznamenáno, že schéma dosti neukazuje na rozdílnost zodpovědnosti: všichni, katolíci i pravoslavní, mají dosti důvodů (zvláště vzhledem ke svým chybám, způsobeným opomenutím) opravit minulé omyly.

Setkání členů katolické hierarchie s hlavami ostatních křesťanských společností mohou, jak to ukazuje zkušenost, přinést dobré výsledky. V hledání a uplatňování prostředků, nejvhodnějších k usnadnění sjednocení, je třeba postupovat s duchem velkomyslným a chápat, schopným překonat všechny rozdíly rázu historického a případečného, v kterých hrají tak velkou úlohu lidské vášně a slabosti. Východním bratrům jest nutno dát zcela jasné ujištění, že opětné spojení by se žádným způsobem nedotklo tradicí a obřadů jednotlivých církví.

Na 31. generálním shromáždění byl pak jménem předsednictva předložen k hlasování tento návrh: „Po ukončení zkoumání dekretu o jednotě Církve, schvalují Otcové koncilu schéma jako dokument, ve kterém jsou shromážděny obecné pravdy víry a jako znamenání pozornosti a dobré vůle vůči odloučeným východním bratrům. Ale na základě poznámek a návrhů, které bylo slyšet v aule koncilu, bude tento dekret tvořit jediný dokument se schématem o ekumenismu připravovaným sekretariátem pro jednotu křesťanů a s 11. kapitolou o ekumenismu ve schématu dogmatické konstituce o Církvi“.

Jako poslední bylo projednáváno na závěrečných generálních shromážděních loňského zasedání II. Vatikánské koncilu schéma „*O Církvi*“. Není třeba zvláště zdůrazňovat význam tohoto schématu, které bylo v popředí zájmů již na koncilu Tridentském i I. vatikánském. Sněm Tridentský pro jiné záležitosti se nedostal k řešení otázky a I. vatikánský koncil, který ji začal řešit, nedospěl ke konečnému vyřešení pro předčasné přerušování koncilu vlivem událostí politických.

Rozprava o schématu byla zahájena na 31. generálním shromáždění prohlášením kardinála A. Ottavianiho, který je předsedou komise koncilu pro víru a mravy. Uvedl, že schéma bylo pečlivě vypracováno s pastoračním zaměřením od 70 členů a poradců v přípravné komisi. Referát o schématu pak přednesl biskup Franjo Franic ze Splitu v Jugoslávii, který načrtl obsah schématu, naznačil body, které by se měly projednat v diskusi a poukázal na to, že některé nadhozené otázky (např. ekumenismus, laici) jsou projednány jen z hlediska theologického. Toto schéma má 10 kapitol: 1. Církev na zemi. 2. Členové Církve na zemi. 3. Episkopát-kněžství. 4. Biskupové rezidenční. 5. Stavby k dosažení evangelijní dokonalosti. 6. Laici. 7. Učitelství úřad Církve. 8. Autorita a poslušnost v Církvi. 9. Poměr Církve k státu. 10. Povinnost Církve hlásat Evangelium všem národům. Původní 11. kapitola schématu o ekumenismu, byla od schématu oddělena.

Ke schématu „*O Církvi*“ promluví Otcové na 31. (1. 12.), 32. (3. 12.), 33. (4. 12.), 34. (5. 12.), 35. (6. 12.) a 36. (7. 12.) generálním shromážděním. V diskusích bylo několikrát zdůrazněno, že Církev ve své podstatě a ve svém poslání tvoří střed, kolem kterého se mají soustředit všechny práce koncilu. Vedle slov uznání, bylo i dosti kritických poznámek, týkajících se výstavby a podstatných vývodů schématu. Schéma hledí na Církev jako na mystické tělo Páně, což bylo všeobecně uznáno a věnuje velkou pozornost laikům a ekumenismu. Přesto bylo poukazováno na to, že theologie o Církvi jako mystickém těle Kristově by měla být vyložena ještě hlouběji. Je ovšem nutno stále pamatovat na to, že Církev nakonec zůstává tajemstvím. Některé z Otců zdůrazňovali, aby bylo dobře rozlišováno to, co je v Církvi proměnné, od toho, co se nemění. Je nutno oprostit se všech subjektivních soudů, uvažovat o prob-

lémech po všech jejich stránkách, aby se nezaměňovaly případečně prvky s tím, co je podstatou nauky.

Kristus se stal chudým, aby nás obohatil, tak zněla jedna připomínka. Tato „chudoba Kristova“ by se měla v Církvi zřetelně vyjadřovat v jednotlivostech i ve společenstvích. Právě tato přítomnost Kristova v „chudých“ měla by být rysem v obrazu Církve, na který by se dnes nemělo zapomínat. Církev je představitelkou Krista ve světě, ve kterém jsou i veliké masy chudých národů.

Rada Otců promluvila ke kapitole o povaze a rozsahu biskupské moci. Doporučovalo se objasnit moc biskupských konferencí a patriarchů. Ve schématu byla postrádána zmínka o titulárních biskupech. Bylo poznamenáno, že kapitola, týkající se biskupů, mající zvláštní důležitost, protože je jakoby doplněním nauky o papežovi, definované na I. vatikánském koncilu, není vždy zcela logická a někdy více právní než theologická. Přáli si tedy, aby byly přesněji vyjádřeny vztahy mezi papežem a biskupy, vztahy, které nejsou pouze právní, ale které mají také ráz duchovní a nadpřirozený. Bylo uznáno, že ve schématu se jasně zdůrazňuje svátostný charakter biskupské hodnosti, čímž se lépe osvětluje učení o kněžství a biskup se ve svém vztahu ke kněžím jeví více jako otec. Vůbec by tato biblická myšlenka o otcovství měla býtí vůdčí linií pro celé schéma, které by mělo začít christologickou předmluvou.

U kapitoly, týkající se laiků, bylo žádáno, aby byl výrazněji označen základ jejich důstojnosti jako údů Těla Kristova, v důsledku čehož mají úkol nastolit Království

Kristovo v dnešním světě s autoritou i kompetencí jím vlastní a ne pouze jako vykonavatelé směrnic hierarchie. Bylo požadováno objasnění postavení věřících v Církvi, jako lidu Božího, kterému hierarchie má dávat prostředky spásy. Vedle práv Církve, na které se nesmí zapomínat, jsou i povinnosti Církve k celému lidstvu.

V poměru mezi Církví a světem jest se vyhnout všemu, co by bylo jednostranným zdůrazňováním práv. Podstatné bylo řečeno o problému autority a poslušnosti, který se nám dnes jeví v hlubším pohledu než v minulosti. Protože svoboda osoby jest něčím základním, musí být dáno autoritě její prohloubené odůvodnění a poslušnosti její celý theologický výklad. Byla též položena otázka o poměru Církve k národu Božímu ve Starém zákoně a k dnešnímu židovstvu.

Tento, byť jen částečný průřez diskusními příspěvky, ukazuje, jak obsažná byla diskuse a kolik poskytla námětů Otcům k připomínkám, které po skončení první části koncilu 36. generálním shromážděním dne 7. prosince 1962 měli zaslati ze svých domovů v co nejkratší době do Říma. Do konce února t. r. měly býti všechny podněty shromážděny a projednány příslušnou komisí.

Do tohoto shromáždění se dostavil Svátý Otec, aby se pomodlil s Otcí společně Angelus Domini. V krátkém proslovu pak poděkoval Otcům za jejich práci a oběti a za lásku, která je královnou pravdy a která vpravdě vládla v prvním údobí koncilu. Současně Jan XXIII. oznámil, že 8. prosince sám uzavře první část II. vatikánského koncilu.

ThDr. Jan Merell.

ČEMU NÁS UČÍ DOSAVIDNÍ PRŮBĚH II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU

Již několik let sledoval katolický i nekatolický svět přípravu k II. vatikánskému koncilu, svolanému papežem Janem XXIII. Od 11. října až do 8. prosince 1962 pak pozorně sledoval průběh jeho I. části. Nevíme sice, jaká usnesení byla učiněna při projednávání několika schémat, ale ze zevnějšího i vnitřního hlediska můžeme vyvodit určité závěry, plynoucí z koncilu.

Především je nutno si uvědomit, že ekumenický koncil je podle katolické nauky mimořádným podmětem neomylnosti ve spojení s papežem, ve věcech víry a mravů, vedle papeže samého, který je též obdařen darem neomylnosti ve věcech víry a mravů, když jako nejvyšší učitel Církve rozhoduje (tak bylo prohlášeno na I. vatikánském koncilu). O tom, zda jsou takto dva podměty neomylnosti v Církvi, papež sám a ekumenický koncil spojeny s papežem, nebo pouze jeden její podmět, se theologové rozcházejí. I. vatikánský koncil nechtěl o této otázce rozhodovat.

Ekumenický koncil musí být v těsném spojení s papežem, který koncil svolává, předsedá mu (sám nebo skrze svého zástupce) a také jeho usnesení schvaluje. O tom nás dostatečně poučují theologické příručky a zákoník církevního práva v příslušných kánech.

Přítomnost více než 2200 biskupů z celého katolického světa na koncilu představila jasně jednotu a obecnost katolické Církve. Jednota a obecnost (catholicitas), kromě apoštolskosti a svatosti, jsou podstatné vlastnosti a známkou pravé Církve Kristovy, které ji odlišují od křesťanských církví a náboženských společností odloučených (pravoslavných, protestantských a anglikánských). K takové jednotě patří, aby všichni věřící vyznávali jedno učení, přijímali tytéž svátosti a byli podřízeni církevní hierarchii (biskupům) s papežem v čele (jako náměstkem Kristovým a nástupcem sv. apoštola Petra). Tak tomu skutečně jest. Různost v obřadech (východních a západních) a liturgickém jazyku se této jednotě neprotiví. Obecnost Církve pak značí, že Církev je rozšířena po celém světě a má ve všech světadílech své vyznavače. Církvi přísluší obecnost práva (de iure), tj. schopnost a možnost rozšíření u všech národů, není nutná obecnost fyzická, tj. že by na světě nebylo místa a člověka, aby k Církvi nepatřil.

Tuto skutečnost jednoty a obecnosti Církve si jistě uvědomovali zástupci (delegáti) nekatolického světa,

kterí bedlivě sledovali jednání na koncilu. Pozorovatelů z nekatolických církví a náboženských společností bylo na koncilu větší množství, z pravoslavných církví tam byli dva zástupci moskevského patriarchátu (arcikněž V. Borovij a archimandrita V. Kotljarov), třebas i jiné pravoslavné církve věnovaly své sympatie koncilu.

Nutno též zvláště zdůraznit, že k projednání na koncilu bylo dáno schéma „Ut omnes unum sint“ (Aby všichni jedno byli), které mělo zjistit nynější faktické rozdělení křesťanského světa, věroučné rozdíly mezi katolickou Církví a pravoslavnými církvemi na jedné straně a mezi katolickou Církví a náboženskými společnostmi protestantskými a anglikánskými na straně druhé a hledat cesty ke sblížení a budoucí jednotě. V otázce jednoty Církve a „sjednocení církví“ nutno poukázat na zásadní rozdílné hledisko a stanovisko katolické a nekatolické. Katolická Církev je jedna a jednotná (v učení, svátostech a církevní správě) a pokládá se za Církev Kristem založenou a od té doby nepřetržitě pokračující a trvající, takže pokud jde o nekatolické církve a náboženské společnosti, může jít pouze o jejich návrat k této katolické Církvi, od níž se během dějin odloučily (v XI. stol. východním církevním rozkošem a v XVI. stol. vznikem protestantismu). Katolická Církev nemůže tedy ve věci sblížení a jednoty s nekatolickými církvemi a náboženskými společnostmi zasednout za stůl jako rovný s rovným. Z toho též plyne její zvláštní postoj k tzv. ekumenickému hnutí, které usiluje o jednotu nekatolických církví a snaží se získat do své sféry i Církev katolickou. Otázka církevní jednoty je ovšem zkomplikována tím, že v novější době pravoslavná církev (asi jako celek, když ve skutečnosti existuje přes 20 autokefálních a autonomních pravoslavných církví) prohlašuje, že ona jest původní Kristem založenou církví, od níž se církev katolická (západní) odloučila a nově prohlášenými články víry (od doby církevního rozkolu v XI. stol.) vlastně pravou nauku církevní porušila. Odtud také vidíme, proč nejdůležitější praktickou i teoretickou překážkou na cestě ke sblížení a jednotě církevní jest prvenství (primát) pravomoci římského papeže a jeho neomylnost ve věcech víry a mravů, zamítané svorně pravoslavným i protestantsko-anglikánským světem. Jde tu v podstatě o ústavu Církve Kristovy a o poměr církevní hierarchie ke Kristu Pánu jakožto Zakladateli Církve a její neví-

ditelné Hlavě. Domnívám se, že v této složité otázce by bylo velmi prospěšné zamyslet se nad definicí Církve Kristovy, jak si dovoluji někdy v DP blíže objasnit.

Nevíme, jak daleko zkoumání schématu „Ut omnes unum sint“ na koncilu pokročilo, ale již to, že bylo započato, značí velký úspěch v této tak důležité věci. Proto má také velký význam Sekretariát pro jednotu křesťanů (předsedá mu kardinál A. Bea).

Koncil též svědčí o sladění principu autority a pravé demokracie, uvážíme-li skutečnost volné diskuse Otců koncilu při projednávání předložených scénát. Praktický význam prvenství římského papeže se projevilo při projednávání původně navrženého schématu „Zdroje zjevení“, které bylo rozhodnutím Sv. Otce z 21. listopadu z jednání na koncilu staženo a předáno nové komisi, jejímiž předsedy jsou kardinál A. Ottaviani a kardinál A. Bea (při generální kongregaci byl též navrhován jiný název schématu o zjevení).

Není také bez významu pro celou církev, že se na koncilu mohou osobně setkat biskupové a delegáti z nej-

různějších končin světa, poznávat náboženský a sociální stav dotyčných zemí, možnosti šíření evangelia apod. Totéž také plyne pro možnost setkání a rozhovorů katolických představitelů s představiteli nekatolických církví a náboženských společností přítomných na koncilu.

Je také zřejmo, že ekumenický koncil nežil v nějaké výlučnosti k ostatnímu světu a jeho dění. Vždyť hned na počátku Sv. Otec mluvil o míru ve světě a proti válce a pak během zasedání dvouměsíčního ještě několikrát. I to je přínosem, že byl vytvořen zvláštní Sekretariát, týkající se odzbrojení, války, kolonialismu apod.

Všechny návrhy z celého katolického světa prostřednictvím biskupů, vysokých katolických škol apod., podané v přípravě koncilu a během jeho zasedání, představují vlastně to, co hýbe životem katolické Církve uprostřed nejrůznějších národů, a co čeká na příslušná rozhodnutí. Všichni doufáme, že v dalším zasedání II vatikánského koncilu, k němuž má dojít 8. září 1963, budou všechna další schémata projednána a koncil dospěje k takovým usnesením, která budou k prospěchu Církve i lidské společnosti. *ThDr. Antonín Salajka*

Z DĚJIN ÚCTY SLOVANSKÝCH APOŠTOLŮ

Avšak také i čeští utrakvisté se dovolávají pro své stanovisko ve sporu o „přijímání pod obojí způsobou“ soluňských bratří. Tak např. utrakvistický administrátor Korambus tvrdil r. 1524 v rozhovoru s ostříhomským arcibiskupem, že přijímání podobojí bylo půjčeno Čechům z moci církve svatě katolické od papeže zásluhou sv. Cyrila a jeho bratra, kteří „to přijímání pod obojí způsobou na něm vyžádali skrze znamenitou práci a outratu tak, jakž zjevně se čte v historiích, které máme v koleji pražské v konsistoři naší“. O christianisačním díle soluňských bratří (prý podle způsobu řeckého) vypráví v duchu historie své doby i strany v knize „O českém státě“ pobělohorský emigrant mistr Pavel Stránský; podle jeho vyprávění kázal prý sv. Cyril v staroměstském kostele před Týnem. K tomuto tvrzení došlo z toho důvodu, že pozdní český středověk (např. také Václav Hájek r. 1541) nerozuměl již zmínce legendy a Dalimilově o mariánském kostele na počátcích českého křesťanství v Praze (tj. na Pražském hradě) založeném a hledal tento kostel na Starém Městě v Týnské mariánské svatyni.

V době, kdy Pavel Stránský psal v zahraničí své stati, byl již (alespoň v literatuře) v naší vlasti dokonán vývoj, který započal proslulou emauzskou listinou Karla IV., v níž byli soluňští bratři poprvé výslovně označeni za zemské ochránce.

Ve své nejstarší sbírce hymnů ke cti Panny Marie, sv. andělů a zemských patronů z r. 1590, jakož i v „Duchovním obveselení Koruny české“ z r. 1599 (modlitební to knize „k předním sv. dědicům“) nevěnoval sice významný humanistický básník doby rudolfinské a svatovítký kanovník Jiří Barthold Pontanus z Braitenberka zvláštní hymnus nebo modlitbu soluňským bratřím a jejich christianisačnímu dílu, ale své opominutí — také pokud jde i o jiné osobnosti české katolické minulosti — napravil ve sbírce „Hymnorum sacrorum de B. M. V., de ss. angelis et ss. patronis Regni Bohemiae libri tres“ z r. 1629, v knize „Dvanáctero řádů rytířských Božích“ věnována zvláštní skladba sv. Cyrila a Metoděje, jsou tito světci výslovně uvedeni mezi zemskými patrony českými o šest let později v Pontanově dějepisném dílu o zbožných Čechách (Bohaemia Pia) z r. 1608. Třebaže ne vždy důsledně, objevují se od Pontanových dob soluňští bratři ve spisech, v nichž se vypočítávají čeští zemští patronové, tak např. v Postille Jakuba Wujka z r. 1629 v knize „Dvanáctero řádů rytířských Božích“ (1630), v „Pohrobní pověsti“ Jiřího Plachého (1641) a v modlitební knize Jana Nierenberga „Praesentia Dei“ (1647). V knize „Laurea gloriae ex virtutibus divorum tutelarium regni Bohemiae“ z r. 1652, sepsané k počtu Panny Marie Boleslavské a zemských patronů je „účinné lásce“ jako charakteristické vlastnosti soluňských bratří věnována zvláštní oslavná báseň. Oba světci jsou

na čelném místě vyobrazení v biskupském rouše mezi ostatními zemskými patrony ve větvích olivy, v jejímž středu je umístěn staroboleslavský reliéf; pod rozvětvenou olivou je znázorněna královská Čechie s dvojocasým lvem (obdobný obraz je na jednom z oltářů kapitulního kostela sv. Václava ve Staré Boleslavi).

V ovzduší oživené úcty nemůže překvapit žádost českých zemských stavů, adresovaná pražskému arcibiskupovi, kardinálu Harrachovi, když se r. 1629 domáhal od zemského sněmu příspěvku na cestu do Říma. Bylo od něho (pod vlivem tehdy vládnoucího přesvědčení, že v Římě odpočívají oba soluňští bratři) požadováno mj., aby tam způsobiti ráčil, aby „těla sv. Crhy a Strachoty, jinak Cyrila a Methudia do království Českého přineseny byly“. Se stejnou prosbou se obrátili čeští stavové i na papeže r. 1666.

V modlitební barokní knize „Správa křesťanská“, sepsané Albrechtem Chanovským z Dlouhé Vsi (+ 1643) a pětkrát tiskem vydané, uvádí autor k 9. březnu o soluňských bratřích, že to byli „první apoštolé země České a Moravské i jiných některých slovanských zemí, to jest z pohanstva na víru křesťanskou je přivedli; kteréž proto slušně a vděčně ctíti máme.“

V prvních desetiletích druhé poloviny 17. století je tehdy hojně jako „paladium země České“ uctíván staroboleslavský reliéf mariánský přímo spojován nejen se starými zemskými patrony, sv. Václavem a Ludmilou, ale také se soluňskými bratřimi. Tak je tomu v „Životě a slávě sv. Václava“ P. Jana Tannera (1661), v Zdoboroslavičku Jana Ignáce Dlouhoveského z Dlouhé Vsi (1671), ve spisku „Tempe Boemica“ (1665), v „Sacri pulveres“ Jiřího Crugeria (1669), ve spisech nejznámějšího českého barokního historika Bohuslava Balbína. Když se r. 1679 podařilo dalšímu historiku Janu Tannerovi spojit Prahu se svatováclavskou a mariánskou Starou Boleslaví „svatou cestou“ 44 kapliček (ozdobených náměty z legendy svatováclavské a obrazy nejpřednějších Madon ze zemí České Koruny), byli v prvé kapli nad staroboleslavským mariánským kostelem vedle reliéfu vyobrazení sv. Cyrila a Metoděje, zatímco se na zemi s prosbami k hoření skupině obraceli světci Václav a Ludmila, bl. Podiven a kněz Pavel.

V prvních desetiletích druhé poloviny 17. století došlo zásluhou národně uvědomělých českých duchovních, mezi nimiž nesmíme mlčením opominout pozdějšího svatovítkého kapitulního děkana a moravského historika Tomáše Pešinu z Čechorodu (+ 1680, přítele Balbína), k oficiálnímu rozšíření počtu českých zemských patronů mj. o sv. Cyrila a sv. Metoděje. Stalo se to tím způsobem, že starobylá mešní a breviřová modlitba k českým zemským patronům (v níž byli původně uváděni jen u sv. Víta pohřbení světci Václav a Vojtěch) a

jež postupně vzrostla od 13. století o sv. Víta, od 14. století o sv. Zikmunda, Benedikta s bratřími, Prokopa a Ludmilu, od 1627 o sv. Norberta a od 1654 o sv. Josefa, byla vztažena i na sv. Cyrila a Metoděje, jakož i na sv. Kosmu a Damiána. Přitom však současně byli slovanští apoštolové umístěni v čele sboru českých zemských patronů. S narážkou na toto významné doplnění sboru zemských ochránců se poprvé (pokud jsem mohl zjistit) setkáváme v knize M. Boleluchého o sv. Vojtěchu z r. 1668 (Rosa Boemica). Toto doplnění je skutečně provedeno v breviřových hodinkách k sv. patronům (Officium de ss. patronis semiduplex), připojených r. 1668 v Praze k nově vydanému „Officium duplex s. Angeli Custodis“. Tak bylo uskutečněno uvedení soluňských bratří do sboru českých patronů, jež kdysi zamýšlel Otec Vlasti.

Není jistě jen náhoda, že v právě uvedeném roce 1668 dne 13. srpna přednesl v Praze při zakončení svých studií před řádovými představenými a intelektuální pražskou honorací svou proslulou oslavnou řeč na sv. Cyrila a Metoděje cisterciák Kristián Hirschmentzel (1638–1773), jenž se později svou literární činností a láskou k slovanským apoštolům tolik zasloužil o oživení cyrilometodějské tradice na barokní Moravě. Z roznícené Hirschmentzelovy řeči je též patrné, že již tehdy lid putoval na Velehrad „ze starodávného zvyku“, a to zvláště 9. března. Na přelomu 18. a 19. století dokládá existenci těchto poutí např. tištěná „Píseň historická o sv. patronech moravských Cyrila a Metodu“, zpívaná na nápěv písně „Pohlédněte Moravané proti východu slunce.“ V této době však cisterciáci, kteří dbali o úctu soluňských bratří i ve své řádové provincii, již na Velehradě nebyli, neboť v josefinské době byl tam jejich klášter zrušen.

V plném rozmachu baroka je dokladem cyrilometodějské úcty Boh. Hynka Blounského „Nábožné putování k sv. Cyrilu a Strachotovi“ (Olomouc 1709). Olomoucké kapitule byla dedikována a M. Müllerovou rytinou soluňských bratří a sv. Václava ozdobena kniha vroucího ctitele českých patronů, křížovníka Jana Beckovského „Katolického živobytí nepohnutelný základ“ (1707.). Z barokních výtvarných děl oslavujících sv. Cyrila a Metoděje zmiňme se příkladem o I. Raabově fresce v refektáři velehradského kláštera a o fresce Jana Sterna „Křest knížete Bořivoje“ v kapli kroměřížského zámku (18. století).

Stříbrnou bustu sv. Cyrila věnoval r. 1699 svatovítskému kostelu arcibiskup J. J. Breuner, se sochami obou bratří se např. setkáváme (podle sdělení doc. dr. O. J. Blažíčka) v ambitové kapli sv. českých patronů v Chlumu sv. Maří (J. Eberle, kol 1760) na Jäcklově dvojoltáři v Dobřanech (1728–1731) a v kostele ve Vejprnicích (L. Widman).

Třebaže národní význam soluňských bratří byl po celé baroko i v době následující neznámý historikům a jazykovědcům, zůstávali tito, pokud jde o náboženskou úctu v lidu — ve srovnání s jinými zemskými patrony — v době barokní v pozadí. Jejich doba nastala — zároveň se vzrůstem národního a slovanského sebevědomí venkovského lidu, zvláště na Moravě v 19. století. Udržoval-li tam i v době absolutistické germanisace cyrilometodějskou tradici svátek 9. března (jak ukázal B. Zlámal), začal se proces obnovy cyrilometodějské myšlenky spolu se zintenzivněním národního vědomí na Moravě uskutečňovat již od třicátých let 19. století zvláště zásluhou bohoslovců ze semináře brněnského a o něco později i olomouckého (Fr. Cinek: Velehrad víry). Proces ten vyvrcholil u příležitosti cyrilometodějských miléniových výročí (1863, 1869, 1885). R. 1863 byl pro naše země přesunut cyrilometodějský svátek na 5. července. Před závěrem, kde si povšimneme cyrilometodějských kaplí a kostelů v Čechách, uvedme alespoň jmény umělce, kteří od 19. století nechali ve svých dílech znovu ožít postavy slovanských apoštolů.

Ještě uvedme, že v intenzitě kultu z různých důvodů zůstávaly Čechy za Moravou, to však neplatí, pokud jde o odraz cyrilometodějsství ve výtvarném umění.

K nejpamátnějším cyrilometodějským sousoším 19. sto-

letí náleží nesporně mramorové dílo z Čech pocházejícího sochaře Em. Maxe, zhotovené v Římě (1843), jehož originál byl v duchu tradice o působení sv. Cyrila v Týně později v tomto staroměstském památném kostele umístěn, zatímco modely soch byly věnovány na velehradské oltáře. Umělce k tomuto dílu, uskutečněnému přízní vlastenecky smýšlejícího ministra F. A. Kolovrata, vedla jeho osobní zbožnost a úcta k misionářskému dílu soluňských řeků.

Umístil-li Josef V. Hellich ve své rytině „Vidění v svatovítském chrámu“ (1849), zachycujícím starobylé vyprávění o nočním průvodu českých patronů u sv. Víta odpocívajících, do čela průvodu slovanské apoštolu (třebaže u sv. Víta neodpočívají), hovoří z tohoto pojetí něco odlišného, totiž sebevědomí národa, hrdého na své apoštolu.

Aspoň jen jmény uvedme některé další umělce, kteří se účastnili výzdoby chrámů a veřejných prostorů svými díly s náměty cyrilometodějskými: Josef Max, Václav Levý, Josef V. Myslbek, L. Šimek, Jan Kastner, R. Seeling, Albin Polášek (sochy na Radhošti), Karel Dvořák (sousoší na Karlově mostě z r. 1938), Karel Pokorný (Křest sv. Ludmily u sv. Víta), Š. Zálešák, řezbář E. Veselý a F. Vavřích. Z malířů popř. grafiků nelze mlčením pominout Josefa Mánesa, J. Führicha, Vil. Kandlera, F. Sequense, A. Lhotu, J. Zeleného, V. Barvitia, J. M. Trenkvalda, J. Scheiwla, G. Vacka, Alfonse Muchu, Jana Köhlera, A. Hrabala, Bř. Štorma, F. Ketzka, A. Zábranského. Pro zajímavost uvedme, že r. 1840 byl na pražské výstavě Společnosti vlasteneckých přátel umění vystaven Fortnerův obraz Bořivojův křest a že vedle Hellicha námět Obrácení bulharského krále Borise zaujal i M. Paschka (1846), P. Maixnera (1852) a L. Šimka (1862).

Svémi verši vzdali hold ze starších básníků soluňským bratřím např. Bol. Jablonský, Svatopluk Čech, Jaroslav Vrchlický, František Sušil, Střížovský, Dostál-Lutinov, P. Křížkovský, J. Zahradníček.

Vzrůst cyrilometodějské úcty se v minulém století zvláště zřetelně projevil v počtu jim zasvěcených kostelů a kaplí. Je sice pravda, že Václav Hájek (1541) a po něm Vokounův rukopis Neplachovy české kroniky hovoří o založení kostela soluňských bratří ve Staré Boleslavi na počátku 10. století (915), avšak náš kronikář si tu zřejmě popletl soluňské bratry-světcem se starší dvojicí bratří světců, s lékaři Kosmou a Damiánem, jimž známý staroboleslavský kostel je od prvé třetiny 10. století zasvěcen.

Ve skutečnosti však nejstarším, soluňským bratřím spolumasvěceným kostelem je u nás kostel emauzský na Novém Městě pražském a k němu se později řadí cyrilometodějská kaple v Praze u sv. Víta, také zvaná arcibiskupskou, Pernštejnskou, Kinských a Moravskou. V Olomouci se u sv. Václava r. 1452 připomíná samostatná cyrilometodějská kaple v blízkosti kostela sv. Mořice; tato však byla zrušena v josefinské době. Ke sklonku 18. stol. byla v brněnské diecési zasvěcena jediná kaple soluňským bratřím, jak víme ze zprávy brněnské konsistoře z r. 1782, když se tato marně snažila uchránit kapli před josefinským rušením svatyní. Dlužno však uvést, že brněnská kaple, o níž jde, byla v 13. stol. zasvěcena Panně Marii a cyrilometodějský titul je až pozdější. Slávu velehradské Cyrilky, jako působiště sv. Cyrila, rozšířil až Hirschmentzel.

Byly to jen svatoklimentské kostely, které po řadu století v naší vlasti připomínaly dávné misijní dílo soluňských bratří, v Čechách např. Levý Hradec, Litomyšl, Kouřim, Stará Boleslav, Prácheň a řada míst na Moravě.

Na konci 19. stol. (1885) bylo v Čechách samostatných cyrilometodějských kostelů a kaplí čtrnáct, později jich přibýlo kol 8. Z celkového počtu připadalo na diecése českobudějovickou a královéhradeckou po sedmi, na pražskou pět a na litoměřickou tři. Z nich nejslavnější je karlínský farní kostel (1863), ozdobený díly četných umělců českých. Povahu farních kostelů mají nebusický a v Řenči na Přestítku. V jihočeském Husinci byl vybudován hřbitovní kostel soluňských bratří. Jinak jde

většinou o drobné kaple, zbudované lidovou zbožností (na Volyňsku v jižních Čechách např. jsou tři: Nahořany, Čabuz, Nišovice). Z ostatních uvedme vesnické kaple v Čimicích na Sušicku, v Životicích na Příbramsku, ve Vracovicích na Vlašimsku, v Podolí na Mnichovohradištsku, ve Voděradech na Mladoboleslavsku, ve Svijanském újezdě na Turnovsku, ve Velkých Skrovnících na Kosteletku, v Polepech na Kutnohorsku, ve Svinně na Česko-třebovsku, v Malém Rausenštejně na Litomyšlsku, v Ohničově na Opočensku, v Opočnici na Poděbradsku a v Byzhradci.

Právě novodobé rozšíření dosavadní sítě duchovní správy v Čechách o drobné cyrilometodějské svatyně, (které však nebylo zdaleka tak mohutné jako v téže době na Moravě), dosvědčuje, že teprve v nedávné době — po dlouhém vývoji časovém — se stala poprávu úcta soluňských bratří věcí srdce českého lidu. To ovšem ještě zdaleka neznamená, že Česká země, o jejíž christianizaci se slovanští apoštolové tolik zasloužili, by byla již bez dalších velkých mravních závazků k jejich osobám a k jejich náboženskému, organizačnímu a jazykovému dílu.

Dr. Václav Ryneš

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ

7. Kritika uvedených teorií o původu magie a náboženství. Úloha magie ve vývoji náboženství. Původ magie.

Předpokládajíce zvířecí původ člověka vycházejí uvedené teorie z jakéhosi předrozumového a prelogického období k tvoření prvních kauzálních vztahů v lidském myšlení. Vskutku však kterýkoli nástroj, vyrobený pravěkým člověkem, je již dostatečným důkazem logického a kauzálního myšlení. Schmidt považuje za pramen příčinného myšlení již vědomí o souvislosti vlastních myšlenek a úmyslů člověka s pohyby jeho těla, zejména rukou a nohou, k jejichž prodloužení člověk právě počal vyrábět nářadí a zbraně. Z tohoto vědomí vnitřní kauzality plynul ovšem také sklon zosobňovat vnější předměty a jevy, takže představa osobních bytostí byla primitivnímu člověku mnohem bližší, než se obvykle tvrdí (UWR 124).

Jako intelektuální výklad věnoval pozornost téměř výlučně představám a sociologický směr přeceňoval význam kolektivních obyčejů, tak výklad psychologický podceňuje rozumový základ primitivního náboženství a hledá u jeho zdrojů převážně složku afektivní, neosobní „něco“ (s a n c t u m). Všem těmto výkladům nutno vytknout, že ukazovaly vývoj náboženství a magie ne podle výsledků kulturně historických bádání, nýbrž podle vlastních názorů, takže svým spekulativně deduktivním rázem představují spíše hypotetické možnosti než dějinnou skutečnost.

Nemluvě o literární činnosti A. Langa, cestu k poznání skutečného významu magie v dějinách náboženství a kultury usiloval proklestít Fr. Graebner, průkopník kulturně historické metody v etnologii. Ve spise „Das Weltbild der Primitiven“ (1924) zjišťuje, že kulturní vývoj „přírodních“ národů byl mnohem složitější, než jak jej líčila přímočará schémata evolucionismu (l. c. 12). Autor sám přispěl k odhalení hlavních kulturních směrů v pravěku teorií o „kulturních kruzích“ (ib. 2 n). Nelze však souhlasit, když nazval již nejstarší vědecky dostupný světový názor, myšlenkový svět primitivů, názorem „magickým“ a jako jeho představitele uvádí Australce spolu s Tasmánci a Křováky. Celek australských kmenů nelze přece jednoznačně počítat k prapokultuře. Graebner sám přiznává, že domovem nejstarší kultury, jakou známe po kultuře tasmánské, je jihovýchod Austrálie a že „světový názor Australců včetně Tasmanců zahrnuje velikou masu značně nesouvislých... představ a vztahů“ (27).

Z autorových dokladů je však také patrné, že největšího rozkvětu nabyla magie až na pozdějších stupních. Platí to především o matriarchální oblasti starších zemědělců, kde k rozbušení kouzla a kouzelných sil přispěl jednak animistický kult mrtvých s krvavým kultem lebek a lovy na lidské hlavy, jednak tajné svazy mužů s terorizujícími maskami a obrazy „duchů“ (34 nn). V pokročilejších oblastech matriarchálních, jako v Indonésii, byl to zase pojem „duševní látky“ nebo „životní síly“, na který se soustředily představy: „Není to nic jiného nežli čarovná působnost primitivních kultur, přesazená do animismu“ (43). Ale lunární mytologie tam kvetoucí je povahy magické (47).

Podobnou nadvládu magie prozrazuje podle Graebnera patriarchální oblast totemistických lovců s představou o automatickém působení mana-síly a složitou soustavou

tabuismu (50, 59 n). Tam dlužno hledat počátky mumifikace, tam povstala posvátná hodnota velikého náčelníka, který je spolu mocným čarodějem, zárodek královské důstojnosti (53 n, 58 n). A jako Měsíc v okruhu matriarchálních, tak zde uplatňuje svůj magický vliv Slunce, rek a vládce denního nebe, opředený pestrými mýty (62 nn). Ale nezaslouží i š a m a n i s m u s dnešních arktických kmenů (95 nn) spíše než myšlení vlastních primitivů označení „magického“ názoru? — Silný vliv magie přiznává autor i v náboženském kultu „vysokých kultur“ na úsvitě dějin (117 n).

Ze všeho toho je zřejmé, že primitivní člověk při vši báječnosti nebyl o nic více ovládan magickými představami než lidstvo pokročilejších oblastí. Ba ani mýtický prvek v myšlení primitivů nelze ztotožňovat s magickým. Autor sám praví, že „jako předpoklad pro vznik mýtů vystupuje tu zvláště vyložený, byť omezený kauzální tlak“, jenž se spokojuje s asociativním výkladem, ale hojně užívá i zosobňování (20 nn). S živou asociací schopností primitivů souvisí také snadnost, s jakou rozličné bytosti (člověk - zvíře - rostlina - neživá věc) v sebe přecházejí, neboť kategorie podstaty se zde málo uplatňuje (23 n).

A ještě méně než tento způsob primitivního myšlení souvisí s magií představy „velmi blízké monoteismu“ (10), totiž idea Nejvyšší Bytosti, „Otec všehomíra, velkého Boha-Stvořitele u Australanů, který vystupuje především na jihovýchodě pevniny, pod jménem Mungan-gaua, Bunjil, Baiame, Narundere aj.“ (25 n). Existence této bytosti „úplně uspokojuje živou kauzální potřebu domorodců“ (26). Tento podivuhodný fakt autor vysvětluje tím, že idea první příčiny zde „navázala na velmi reálný jev Slunce“, které jako by každého rána znovu tvořilo všechny věci. Hlavní důvod, proč tato Nejvyšší Bytost nabyla již u primitivů takového významu a životnosti, vidí ve složce etické: „Tento Bůh zaručuje nejen fyzickou, nýbrž především sociální existenci lidí“ (27). Tak Graebner sám dosvědčuje, že v myšlení primitivů převládá náboženství nad magií.

Co se týká původu kouzla, ačkoli v každé teorii, kterou jsme uvedli, je zrno pravdy, podle úsudku Schmidta (l. c. 144 nn) nejvěcněji jej vyložil již King: totiž asociacemi, které budily v pravěkém člověku nové, mimořádné jevy, před nimiž zůstával se svými silami bezmocný. Marett a Vierkandt doplňují tento výklad náležitějším zdůrazněním afektivního vzrušení, jež nejen působilo na vznik klamných asociací, ale jevílo se též příslušnými výrazovými posuňky. Konečně je zásluhou Huberta-Mausse, Durkheima i Lévy-Bruhla, že postihli význam kolektivních emocí a žádostí na vznik magických představ a úkonů.

Otázkou zůstává, jaký byl vztah magické kauzality k příčinnosti přirozené, normální nebo profánní, když psychologický původ kauzálních představ nutno hledat, jak bylo řečeno, ve vědomí o vlivu vlastního nitra na vnější, tělesné úkony a pohyby. Je zvláštní, že zmínění teoretikové magizmu buď předpokládají magickou kauzality dříve, než člověk dospěl k představě přirozené příčinnosti (Frazer, Preuss, Lévy-Bruhl; Danzel staví magickou myslícího a jednajícího primitiva — „homo divinans“ — v úplný protiklad k „technické“ mentalitě vyspělejšího typu „homo faber“: Kultur u. Rel., 2 nn),

nebo se domnívají [většina ostatních kromě Betha], že původně byla obojí příčinnost v primitivní mysli nerozlučně spjata. Schmidt však dokazuje, že z hlediska psychologie i etnologie dlužno přirozené kauzalitě přiznat časovou prioritu před kauzalitou magickou. Plyne-li totiž pojem kauzality z vědomí vlastní moci nad zevnějšími úkony, pak měl primitiv tuto jistotu jen pokud běželo o dosah jeho rukou a nářadí či zbraní, dokud v rukou zůstávaly. Jakmile však běželo o zbraně, jež zasahovaly cíl teprve při vypuštění z ruky (bumerang, šíp, oštěp, harpuna), tedy po chvíli, v níž nebyly již v moci člověka, nýbrž pod vlivy čehosi jiného, teprve tehdy počala prý původní jistota kolísat a mohly vznikat asociace, jež byly živnou půdou magických představ. Jak patrné, bylo toto období již daleko od prvopočátků a rozsah této nejistoty nebyl příliš velký. Zato však, praví Schmidt, vzhledem k přírodnímu dění nemohlo být pochybností, protože člověk si byl vědom své bezmocnosti, působit na vzdálenost nebyl schopen, ani ještě tolik nepokročil v pozorování přírody, aby byl mohl hned vymýšlet klamné analogie za účelem magického ovlivňování přírody, např. počasí.

Jestliže tedy magie nemohla ještě překonat pocit bezmocnosti tváří v tvář mohutné přírodě, kam se měl člověk ve svých potřebách obrátit? — Tehdy, praví autor, počíná působit moment zosobňování, od dosavadních teoretiků přehlížený nebo nedostatečně hodnocený. Právě „tento perzonalizační půd, úzce spjatý s kauzálním tlakem, vedl k uznání Nejvyšší Bytosti, již jako Tvůrce a Pánu přírody přisluší také moc nad přírodním děním. K ní se člověk obrací v tomto období zosobňování jako osoba k osobě, slovem i prosbou, prosbou nejen slova, nýbrž účastí celého těla, v dramatickém znázornění. To vše je přirozeným důsledkem osobního pojetí světové příčinnosti, které v tomto období člověka ovládá“ (UWR 148).

Ačkoli tedy uznáváme se Schmidtem přínos předchozích teorií k objasnění psychologického původu kouzla, v názoru na genetickou souvislost magie a náboženství se s nimi rozcházíme. King, Preuss, Vierkandt, Lévy-Bruhl, E. Lehmann, Nilsson a Otto vidí právě v magii kořeny náboženství, kdežto Marett, Hubert-Mauss, Söderblom a Beth obojí odvozují z jakéhosi „neutrického“ základu. Ale skutečnost, že u prakulturních kmenů představa Nejvyšší Bytosti převládá nad poměrně slabě vyvinutou magií, nasvědčuje, že toto pranáboženství nevzniklo ani z magie ani v souvislosti s magií nebo po magii, nýbrž tu bylo dříve než kouzlo.

Vskutku se magie pokouší odsunout nejvyšší osobní Příčinu všehomíra do pozadí a vynutit si žádaný účinek na věcech samých, prostřednictvím tajemných sil, domněle v nich ukrytých. Možné to bylo již na stupni preanimizmu, „všude tam, kde člověk chtěl z jakéhokoli důvodu setřást se sebe účtu a poslušnost k Nejvyšší Bytosti a zatlačit ji do pozadí“ (Schmidt l. c. 149). Ještě větších možností a podpory se dostalo magickým představám v následujícím období animismu, kdy víra v Nejvyšší Bytost byla ještě více zatemněna, zato však „utvoření pojmu ducha umožnilo kouzlo na vzdálenost a otevřelo tím magii nové, rozsáhlé oblasti“ (ib.).

Již Graebner upozornil na příznivé podmínky magie v okruhu matriarchálních zemědělců a totemistických lovců. Schmidt považuje za pravděpodobné, že se v onom mateřskopravním rolnickém okruhu vyvinulo tzv. kouzlo pasivní (ochranné) a kouzlo znamení a výstrah (omen), a důvodňuje to jednak pasivnější a bázlivější povahou ženy, která v této oblasti nabylo rozhodujícího vlivu, jednak rázem vegetace, jejíž vzrůst a úroda tolik závisí na silách, proti nimž bývá člověk namnoze bezmocný. Ale nebyl pravěký člověk se svými silami stejně bezmocný i vzhledem k výskytu zvěře, na niž závisel život v oblasti totemistických lovců? — A právě v okruhu těchto patriarchálních totemistů nachází autor vhodné podmínky k rozvoji tzv. kouzla aktivního, směřujícího k dosažení kladného výsledku. Bylo tu předně mimořádné sebevědomí mužů, vystup-

ňované řadou vynálezů, jimiž se zdokonalovaly lovecké zbraně a nářadí, sebevědomí, které muži dodávalo odvahy, aby se nesklonili ani před neobvyklými úkazy, nýbrž aby se pokoušel novými prostředky zmocnit se vlády nad přírodou. Mimo to v totemistickém okruhu již působí síla organizovaného kmenového kolektivu, jehož vliv na myšlení, citové vzrušení i vůli jednotlivců snadno hraničí s iracionální oblastí kouzla (srv. G. Le Bon, Psychologie davů, přel. Z. Ullrich, 1946, XXI, 11 n.). Ostatně spojení mužského i kmenového sebevědomí se tu ztělesňuje a utužuje osobou velikého náčelníka, jenž bývá obyčejně i mocným čarodějem (Schmidt, Die menschliche Gesellschaft, 1924, 236). Frazer má zato, že k takovému sloučení náčelnictví a čarodějnictví docházelo tam, kde se v téže osobě pojily vynikající vlastnosti tělesné i duševní (Magic nad Religion, 74 n., 135 n.). Jako dalšího činitele, který tu spolupůsobil k rozbuzení magie, mohli bychom uvést s R. Allierem již samu psychologii lovců, v nichž vznikají mocné afekty odvahy i strachu v zápasě se zvěří a spolu úsilí udržet zvěř v okolí a zdolat její sílu, hbitost a zuřivost. Dosud prý bývá mezi lovci (a hráči) nejvíce „fetišistů“, spoléhajících na pomoc okultních sil (Le Non-Civilisée et Nous, 1927, 259 nn.).

Můžeme-li ve světle kulturně historické etnologie mnohem věcněji určit vlivy, jež působily na rozmach kouzla v primárních oblastech, nežli dřívější teorie, pokusme se i odhalit pohnutky, které vedly pravěkého člověka, aby se vymkl z dětinné důvěry a poslušnosti k Nejvyšší Bytosti a obrátil se o své újmě na iracionální cesty magie. Máme-li na zřeteli skutečnost, že čarodějství se vzrývá v primárních kulturách spolu s postupujícím zatemněním prakulturní víry v Nejvyšší Bytost a s mravním úpadkem (Schmidt, UGI VI, 245 n., 384 n.), zdá se velmi pravděpodobné, že u východiska magie bylo mravní zlo, neovládaná vášeň, hřích. Plyne to ze slov Schmidtových, že „vlastní iracionální prvky se vynořují teprve většinou s problémem zla, s jeho vznikem ze strany člověka a se stanoviskem Nejvyšší Bytosti k němu“. „Zde se otvírá dokořán brána afektům děsu, strachu a smutku“ (Menschheitswege zum Gotterkennen, 82, 43). Ale i Beth praví, že aspoň pro „černou magii“ dlužno hledat psychologické kořeny v nízkých, sobeckých a smyslných žádostech (l. c. 119 n.).

Tím není řečeno, že se magie od počátku nemísila s náboženstvím. Ani netřeba popírat, že teoretická, logická stránka magie mohla mít zcela všední, profánní původ v nahodilých zkušenostech denního života. Představy kouzelné příčinnosti mohly mít vydatnou půdu např. v záměrném lákání zvěře napodobováním hlasu, posuňků i maskami v lovecké oblasti nebo v tajemném vlivu Slunce, Měsíce a deště na vegetaci v oblastech zemědělských. Ale případů, z nichž by se daly odvodit principy magie, že podobné tvoří podobné a část nahradí celek, měl pravěký člověk dost i ve svém domácím životě. Jistě i v nejdávnějším pravěku úsměv a vlídný pohled vyvolával opět úsměv a radost, kdežto zlostný výraz budil odpor, určitá slova a gesta vábila, jiná odpuzovala. Jak snadno mohl pravěký primitiv přičítat svým slovům magickou účinnost, když slova bezpochyby původně znamenala jména a měla mnohem užší vztah k bytostem a věcem, jež označovala, nežli dnes, kdy nám již zevšedněla a jejich smysl namnoze vyprchal (srv. R. Guardini, O posvátných znameních, přel. J. Florian, 1946, 74 nn.)! A zdůrazňuje-li Danzel neobyčejnou sugestibilitu primitivů, takže tam kletba může přivodit i smrt, nebyla úrodnou půdou pro vznik magických představ mentalita, v níž sugesce i autosugesce hraje takovou roli (Kultur u. Religion, 47; Der magische Mensch, 97 nn.)?

V každém případě byly to především silně vzrušené city a vášně, jež působily na vznik oněch napodobivých a náznakových posuňků a klamných asociací sugestivního až halucinačního rázu, jaké vyznačují magickou kauzalitu a jejichž sílu mohl ještě daleko zvyšovat vliv příslušného kolektivu.

ThDr. Otakar Balcar

NĚKOLIK PŘIPOMÍNEK KE ZPYTOVÁNÍ SVĚDOMÍ

Je po velikonocích a každý duchovní správce se jistě vynasnažil, aby všichni jemu svěřeni si vykonali už do zeleného čtvrtku dobrou sv. zpověď a aby celá farní osada přiklekla v onen den ke stolu Páně. Avšak v každé farnosti mohou se vyskytnout i takoví věřící, jimž církevní příkázání se zdá zbytečným a když jim je duchovní správce připomene, mají pohotovou odpověď, že přece nikoho nezabili, neokradli atp. Ale že např. nenávidí svého bližního, že nepomáhají svým starým rodičům, že neplní své povinnosti, že dávají špatný příklad, že svého spoluobčana v obchodě o nějaké to deko při vážení ošidí, že do litru mléka přilejí nějaké deci vody, že odevzdají na nákup stará vejce atp., to už u nich není žádným prohrěškem. Musíme se však snažit, abychom do Nejsv. Trojice i takové věřící pohnuli k pokání a častěji všechny své svěřené vésti k náležitému zpytování svědomí.

Vždyť účelem zpytování svědomí není jen rozpomenout se na všechny těžké hříchy, na jejich okolnosti a počet, ale dlužno věřícím zdůrazňovat i asketický, sebevýchovný význam zpytování svědomí a že z tohoto hlediska je zpytování vždycky prospěšné i pro věřícího, který do těžkého hříchu už neupadá a že by se tedy mělo konat každý den (jako součást večerní modlitby), ba dokonce i v poledne při Anděl Páně (examen particulare). Dlužno věřícím připomínat, že nikdo z nás si nemůže říci, že už je dokonalý, že po této stránce je s ním vše v pořádku, resp. že nikdo z nás si až do nejdelší smrti nemůže říci, že je se sebou po stránce sebevýchovné hotov, ale že až do nejzazších let života, až do smrti je třeba se zdokonalovat, pěstít, zušlechťovat a že k tomu je právě nesmírně důležitým prostředkem upřímná, nikdy neumdlévající sebekontrola, sebekritika, správné hodnocení sebe, anebo jak my tomu od pradávna říkáme — zpytování svědomí. Po Bohu prý není nic tak neproniknutelného, jako lidské srdce a kterýsi vynikající učitel životní moudrosti napsal, že pluje v sobě jako v neznámé moři, ačkoliv ji stokrát sjezdil, a proto tím více se musí každý snažit, aby se co možná nejvíce poznal. „Poznání sebe je základem moudrosti“ — říká sv. Klement Alex. a „kdybys znal i výšky nebes, šířky země a hlubokosti moře, neznáš-li sebe, podobáš se člověku, jenž staví bez pevného základu“ — praví sv. Bernard.

Zpytování svědomí opravdu není věc snadná. Často se při něm v člověku odehrává jakýsi souboj. Paměť připomíná: Toto jsi spáchal, ale pýcha a samoláska se snaží prokazovat: To přece není možno, že by ses něčeho podobného dopustil a u člověka, který touto samoláskou a pýchou zvlášť trpí, obvykle se nakonec paměť poddává, před nimi kapituluje. A jak chytře dovede mnohdy pýcha a samoláska chyby omlouvat! Někdo např. hřeší nečistými řečmi, ale jsou z toho jen nevinné žerty, někdo páchá neřesti, ale prý za to nemůže, žije v nepřátelství, ale urazil ho ten druhý, pomlouvá a nactiutrhá, ale vše prý je přece pravda, šidí a podvádí, ale to prý jsou přece jen maličkosti, zanedbává v neděli mši sv., ale nesnáší prý kostelní ovzduší a pomodlí se v lese. A hrubec řekne, že přece musí být upřímný, hulvát, že se nemůže být zbabělý, lakomec, že přece musí šetřit, marnotratník, jenž lehkomyšlně rozhazuje po výplatě peníze se svými kumpány v hostinci, že prý má dobré srdce, marnivá žena řekne, že přece musí na sebe dbát, nedbalá zase, že přece nemůže být marnivá, podezřívavá, že prý za to nemůže, že jí dal Pán Bůh tak bystrý rozum a že ihned přijde všemu na kloub, pachatel drobných kádeží v obchodě neb v továrně pohotově prohlásí, že se přece musí tajně kompenzovat, „pobožná“, jež denně prodlí třeba dvě hodiny v kostele, zatímco doma má nepořádek a zanedbané děti, má zato, že nemá daleko k sv. Monice atp. Kolikrát je možno slyšet, jak se vina svádí na jiného: On mne svedl, jsem dědičně zatížen atd. Pro takové lidi je každá kritika, i když se týká zájmů třeba celé společnosti, osobní urážkou, neboť oni ve své ješitnosti a samolásce nemají o sobě žádné vnitřní pochybnosti. A když se potom ještě u takových lidí častým opakováním oněch hříchů vytvoří krutý návyk, pak

jim lze opravdu těžko pomoci na správnou cestu, neboť každý hřích jaksi zatemňuje a čím někdo má na sobě hříchů více, tím nesnadněji je také poznává. A tím si lze také vysvětlit, že některý věřící řekne: Prosím vás, z čeho bych se zpovídal — nikoho jsem přece nezabil a nikoho neokradl. Písmo sv. naproti tomu říká: „Řekneme-li, že hříchu nemáme, sami sebe klameme a pravdy v nás není“ (I. Jan, 1, 8). A lze to též ilustrovat příkladem, jak vidět každou skvrnu na bílých šatech, zatímco když malířský mistr má na svém úboru již stovky skvrn, pak další skvrnu už lze těžko postřehnout. Takový člověk jakoby byl duchovně slepý, jakoby měl bělmo na svém duchovním zraku a podobá se hodinám, které se zastavily, protože jim chybí závaží nebo vzpružina. Avšak svými promluvy o sebezpoznaní za pomoci milosti Boží musíme se pokoušet z duchovního spánku vyburcovat i takové věřící.

Jen důkladné zpytování svědomí může odhalit, že každému z nás k dokonalosti, k ideálu, který nám nejlépe září z osobnosti Ježíše Krista, ještě tolik schází, a to každého učí skromnosti, pokoře a z té se rodí — vždyť pokorným dává Bůh svou milost — touha po očištění, po odstranění i menších slabostí a chyb, které brzdí mravní růst člověka a tvoří zátarasy na cestě ke svatosti. A to umožní zároveň také krásnější poměr člověka k člověku, který bývá často narušován právě tím, že sebezneznalý člověk rád se nad druhým povyšuje, na druhých vidí každou maličkost, kterou zvětšuje, vidí třísku v oku bratra svého, zatímco sám v oku vlastním nepozoruje a druhého při nejmenším podceňuje a nejednou nespravedlivě posuzuje, ba odsuzuje. Hlubokým sebezpoznaním naopak vlastní svatozář zbledne a bude více zářit vše dobré, ušlechtilé a krásné na všech okolo a bude stoupat úcta a vážnost k bližním a tak zpytování svědomí může přispět i k dorozumění a lásce a míru na světě. Každý by mohl svět zlepšit, jen kdyby každý chtěl začít se zlepšováním a zdokonalováním především sám u sebe, a to nelze bez solidního poznání sebe sama. A poněvadž „Zpovědní zrcadlo“, jak jsou uváděna v našich obvyklých modlicích knížkách, resp. kancionálech, nezadají se být pro dnešního člověka zcela dostatečná, budiž k nim na konec přidán tento doplněk:

Jaký je můj postoj k bližním? — „To je mé přikázání, abyste se navzájem milovali, jako já jsem miloval vás“ (Jan 15). 1. Jak o svém bližním smýšlím? Obírám se ve svém myšlení jen sám sebou, abych dosáhl více cti, více výhod a osobního blaha? Nebo mám ve svém srdci dost místa pro všechny v bliženské lásce, jak ji přikázal Pán? Bez hledání sebe, bez závisti, bez žárlivosti, bez zloby a nenávisti? Jsou mně jiní lhostejní a cizí, nebo jsem si vědom, že všichni jsme dětmi jednoho nebeského Otce a tak tedy že jsme si navzájem všichni bratřími a sestrami v Ježíši Kristu? — Smýšlím o každém člověku dobře — o jeho úmyslech i konání a snažím se pochopit a odpustit, co se mně nelíbí? Jaké je moje smýšlení vůči rodičům a příbuzným? Mám k nim pravou úctu a lásku, pravou poslušnost, jaká je moje vděčnost vůči nim a moje modlitby za ně? — Jaké je mé smýšlení vůči sousedům, vůči přátelům, představeným, spolupracovníkům? Smýšlím o nich spravedlivě a laskavě? — Nebo jsem na ně zlý a zahořklý a nedovedu odpouštět? — Jaké je moje smýšlení vůči nevěřícím, bloudícím a nepřátelům? I oni jsou mými bližními. — Smýšlím čistě a ušlechtilě o „tajemství života“ a jsou proto mé myšlenky před každou dívkou a matkou šlechetné? Či své nečisté myšlenky a smyslné představy nedovedu ovládati? — Cvičím se ve správné poslušnosti a úctě vůči autoritě státní a církevní, vůči kostelu a svatostánku a životním zákonům Božím? —

2. Jaké jsou moje řeči s bližním a o bližním? Je má řeč s jinými žvanivá a lehkomyšlná? Nebo se snažím být ve svých řečech pravdivý se smyslem pro podstatné, jasný bez přehánění a laskavý? Dopřiji také jinému říci, co si myslí a chce? Jak soudím před jinými o svých bližních? Spravedlivě nebo lehkomyšlně, nepřejícně nebo

dokonce nepravdivě? — Napravil jsem čest bližního, když jsem ji poskvrnil? Vzal jsem nepřítomné pod ochranu? Dopustil jsem se ve svých hovorech s jinými nepravdy, lhal jsem, proč? Byl jsem věrolomný, porušil jsem dané slovo? Jaké to mělo následky? Nezachoval jsem ve svých řečech lásku — ve hněvu nebo dokonce ze zlomyslnosti? — Nebo jsem ve svých řečech sloužil lásce v duchu Jezu Krista? — Činil radost pozdravem, srdečným slovem, přátelským povzbuzením?

3. Jak se vůči svým bližním chová? — „Cokoliv jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili!“ (Mat. 25). Jak sloužím Bohu ve svých bližních? — Doma, uprostřed své rodiny, na pracovišti ve svém povolání, při práci, uprostřed národa, v obci a státě? — Jaké je moje kamarádství, jaký jsem vůči sousedům, vůči přátelům? — Je moje chování takové, že lze podle něho poznati: To je opravdu křesťan — tak prodchnuté věrou a radostí, laskavostí a ochotou pomoci? Je náležité a

statečné, čisté a nelíčené? — Či učinil jsem mrzutost, dal jsem pohoršení, příležitost ke hříchu? — Jak plním největší přikázání svého Mistra — bliženskou lásku? Učinil jsem dnes nějaký dobrý skutek — pomohl jsem někomu, nabídl jsem mu něco, odpustil jsem — žádný den by neměl být bez dobrého činu! — Porušil jsem právo bližního na jeho majetek, na jeho tělo, zdraví, na jeho život, na jeho duši, na jeho pokoj a klid? — Setkávám se se svým bližním ukázněně a s úctou — s čistým pohledem, ve správném odstupu a přece s ušlechtilou nenuceností, naprosto přirozeně, nebo jsem zhřešil a zavalil příležitost ke hříchu? — Nepřikazoval jsem podřízeným něco hříšného nebo nečestného a sám jim v tom šel „příkladem“?

Zajisté by se zde dalo ještě toho říci více, ale toto je snad to nejdůležitější a patrně právě proto, že je to vše tak samozřejmé, snadno se na to zapomíná.

ThDr. Jaroslav Kouřil

ZBYŇK ZAJÍC Z HAZMBURKA, ARCIBISKUP PRAŽSKÝ

Zbyňkův rozchod s náboženskými radikály

Od r. 1408 se dostává Hus do sporů s arcibiskupem Zbyňkem. Konflikty ho vedou ke stále ostřejším invektivám proti církevním představeným, až přecházejí v přímý odboj. V r. 1408 se po Stanislavovi stává vždy zřejměji vůdcem wiklefistů Hus, začínající už veřejně hlásat nauky, poznané z Wiklefa. Kolem něho se také začíná formovat několik mladších stoupenců: Jakoubek, Mikuláš, Jeseník, Jeroným. Mají méně teologických vědomostí a méně taktu a jemnocitu ve věcech víry, zato více bezohledné rozhodnosti. Tak se změnou kulisy, rozchodem s arcibiskupem a ortodoxním katolicismem, se mění i aktéři. Do pozadí ustupují Stanislav a Pálec a nastupují radikálové.

Nebylo-li možno se otevřeně prohlásit pro Wiklefa po stránce teologické, jali se citelé (Stanislav ze Znojma) propagovat aspoň filosofické partie jeho díla. Ani Pálec nezůstal tu stranou a přispíval svému učiteli na pomoc kvestií De universalibus, v níž se také bez výhrad zná k Wiklefovi. Snad do této vývojové fáze husitství zapadá i Husova kvestie „Utrum materia prima“. Takový vývoj věcí na universitě nezůstal oficiálnímu vedení církve asi neznám. Již ve druhé čtvrtině r. 1408 byl obviněn od kanovníka Jana Cifry a od mistra Jana Eliášova z kacířství člen českého národa na universitě Matěj z Knína, řeč. Pater, promován r. 1404 od Stanislava ze Znojma. Byl zažalován z několika artikulů. Kromě jiného prý nazval Wiklefa evangelickým doktorem a hlásal remanenci. 14. V. 1408 ho vyslyšal v arcibiskupově přítomnosti Jan Kbel. Knín se hájil, že mu žádný blud nebyl dokázán. Arcibiskup jej prý vybídl zároveň s gener. vikářem Kbelem: „Mistře, učiňte konec, nechajte slov a sporů; buď odpřisáhnete nebo zde zůstanete.“ Tu se Matěj z Knína obrátil na arcibiskupa, a v tom lze spatřovat jeho důvěru v něho: „Nejdůstojnější otče, nečiňte sobě, království i mně takovou hanbu, abych veřejně odpřisáhl.“ Arcibiskup pak skutečně jednání přerušil a Matěj z Knína odpřisáhl. Toto skoro privátní odvolání se stalo předmětem notářského zápisu, vyhotoveného snad osobními přáteli Husovými. Zápis nebyl určen pro veřejnost, poněvadž hlavně mezi německými mistry pronikly o odvolání jen nejisté zprávy.

Jakoby tušil, jaká úloha v nastávajících náboženských zápasech případně betlémské kapli, obrátil se kramář Kříž na papeže Řehoře XII. se žádostí o potvrzení kaple jako místa, určeného výhradně pro kázání. Papež postoupil žádost arcibiskupovi. V téže době se ucházeli někteří universitní mistři s Husem u konsistoře o potvrzení kaple Božího Těla. Zda se tak dalo z toho důvodu, aby bylo odvráceno podezření těchto posvátných prostorů z kacířství, nebo jako záruka možnosti dalšího v nich působení, není jisto.

Do záležitostí čistě náboženskocírkevních začaly také zasahovat interese politické. Otázky tu a tam zajímaly také dvůr krále Václava IV. Ten zvláště nelibě nesl jakoukoli zmínku hlavně v zahraničí o tom, že se v jeho

zemi šíří bludné názory. Takové zprávy se v cizině uplatňovaly hned na počátku Řehořova pontifikátu nepochybně z podnětu Meistermannova. Král Václav se o nich nedověděl asi dříve, než z jara r. 1408. Byl jimi svrchovaně popuzen. Snad právě z jeho návodu došlo také k vyšetřování mistra Matěje z Knína. Tento mistr znovu na sebe neblaze upozornil jako provokativně se přihlásivší kvodlibetář, měsíc poté, co opustil arcibiskupovo vězení. K obtížnému akademickému úřadu, jemuž se jinak hleděl každý vyhnout i pod trestem pokuty, se přihlásil mistr Matěj dobrovolně. Učinil tak po úradě s frakcí Husovou a svou přihláškou chtěl nejspíše, jako muž požívající důvěry akademické obce, demonstrovat proti arcibiskupovi a současně králi ukázat, že je prost všeho podezření z bludu. Měl-li tím král být uspokojen, byl jím jen částečně. Středověká difamace z kacířství v říši bývalého císaře římského byla příliš závažná a v politických rozpočtech vladařových se pocítovala jako mrzuté manko. Proto ji chtěl Václav radikálně rozptýlit. Mělo se tak stát z jeho i z arcibiskupovy vůle na velikém shromáždění universitního národa, a to v domě u Černé růže Na příkopech.

Na svátek Nanebevstoupení 24. V. 1408 se tedy sešel universitní národ český. Vedle rektora Klimenta z Mnichovic se dostavilo 60 mistrů, 150 bakalářů a asi 1000 studentů. Bylo třeba podle přání církve i krále odmítnout Wiklefa. Po poradách nalezen kompromisní způsob řešení. Štěpán z Pálce — sotva náhodou — byl pověřen přečtením memoranda vyplynuvšího z konference. Podle něho neměl nikdo pod trestem vyloučení z národa universitního hlásat některý ze 45 článků Wiklefových „ve smyslech jejich kacířských, bludných a pohoršlivých“. Dvojakým odsouzením se vlastně ničeho nedosáhlo. Wiklefisté se mohli vždy vymlouvat, že nechápou článků Angličanových v jejich smyslu bludném a pak je mohli klidně šířit dále. Na záky a bakaláře byl zákaz přísnější. Zapovídalo se jim bez jakékoli výhrady učit wiklefickým článkům a číst Wiklefovy spisy, hlavně Dialog, Trialog a traktát De Eucharistia. Král byl tímto povrchním a neúčinným rozhodnutím spokojen a Zbyňkovi nezbývalo, než také souhlasit. A tu se jeví snad po prvé v historii jeho archiepiskopátu zhoubná závislost na světské moci.

Reakce na stále Husovy výpady proti kněžským hříchům je patrná na průběhu jarní synody r. 1408. Navazuje jaksi na květnová snesení u Černé růže, arcibiskup obnovuje starší nařízení o remanenci a je doplňuje ještě jinými paragrafy, zejména zákazem planých řečí proti kněžstvu, jak prý si někteří Wiklefovým vlivem navykli. Ve svých úřadech bylo asi nejosudovější nařízení, aby držitelé Wiklefových spisů se s knihami do dne sv. Prokopa dostavili do arcibiskupova dvora k jejich opravení. Jak dalece studium Wiklefa a jeho parafrázování nebo komentování z kazatelen narušilo vazbu církevní disciplíny, o tom poučují případy vyšetřovaných, jednajících proti úředním nařízením Zbyňkovým event. synodálním. Když generální vikář Jan Kbel 30. VI. 1408 napomínal

kněze Zikmunda Janova z Jistebnice, aby proti nařízení synodálního nekázal, odpověděl vyzývavě, že si rozmyslí, chce-li poslechnouti. Dána mu lhůta týdenní. Protože se o jeho případu dále nikde nepíše, patrně se podrobil. Větší rozruch způsobilo kárné řízení s Mikulášem řeč. Abrahámem, kazatelem v klášteře benediktinské u sv. Ducha v Praze I, vyvráceným husitským útokem r. 1419 a 1420. Na otázku, jakým právem káže, odpověděl, že z moci svého úřadu a na základě slov Kristových. Sektářský způsob zdůvodnění odporoval prastaré církevní praxi a proto Kbel Abraháma napomenul: „Nemáš práva, leda by ti bylo uděleno od arcibiskupa, nebo v jeho jméně.“ Mikuláš na to prohlásil, že kázat je dovoleno nejen kněžím, nýbrž i laikům. V dalším průběhu jednání odmítl Abrahám přísahu na evangelium, také proti prastarým křesťanským tradicím. Kbel i ostatní přítomní (Jaroslav, biskup Sarepský a Mařík Rvačka) obvinili Mikuláše-Abraháma z valdenství, které přísahu odmítalo vůbec. Hus, výslechu přítomný, se Mikuláše ujal. Odmítl jeho nařčení z kacířství citátem, jak se domníval ze sv. Jana Zlatoústého, že je pošetilé žádat přísahu na věc stvořenou, jako by měla větší význam než přísaha Stvořiteli. Generální vikář se ohradil slovy: „Mistře, přišel jste sem, abyste slyšel, nikoli abyste vinil.“ Hus však ve svém komentování případu pokračoval. Abrahám byl příštího dne propuštěn. Počáteční velmi zdržlivá praxe Zbyňkova byla i zde zachována. Aspoň dva závažné, případně odchýlné výroky (kázání laiků, odmítání přísahat na inspirovaný posvátný text) zůstaly bez povšimnutí a Abrahám snad vypověděn z diecéze. Zprávy o něm mizí potom nadobro. Husovi jsou takto postižení dogmatičtí úchylkáři, jichž se diecéze zbavuje „horlivými kněžími“!

Pozoruhodná je stručná, ale výstižná poznámka, kterou do protokolu Abrahámovi napsal konsistorní písař, patrně nijak hluboce teologicky vzdělaný katolík: „Origo Husitarum“. Katolický kněz, který na sebe vzal dobrovolně všechny závazky, plynoucí z příslušnosti k církvi, se před nejvyšší církevní autoritou v diecézi provokativně staví proti těmto závazkům a je v tom podporován

mužem, známým již po Praze a po Čechách jako sice taktisující, ale rozhodný exponent odboje proti oficiální církvi. Jeho jednání není třeba zamlžovat zdůrazňováním horlivého boje za mravní povznesení církve. O to usilovali také jiní a jinými daleko vhodnějšími prostředky (Sv. František z Assisi, sv. Kateřina Sienská, Jan z Jenštejna, Gert Groot, sv. Tomáš Akvinský, Jindřich Suso atd.) a přes to neopouštěli bezpečnou základnu katolické ortodoxie. Ostatně to případně Husovi připomíná po r. 1412 sám Pálec v traktátu *De ecclesia* (Sedlák, Hus *265): „Od dávných dob „cum adhuc Hus fuit in lumbis patris sui“, horlili v království českém slavní kazatelé proti kacířství svatokupeckému a jiným kacířstvím, proti lakotě, rozkošnictví, pýše, nečistotě kleru. Nepřibírali však do svých řečí žádných bludů ze 45 článků Wiclefových, učíce lid smýšleti a věřiti, jakož věří církev římská a proto nebylo tehdy rozbrojů... Důsledné, skoro programové ponižování všech těch, kteří s Husem nesouhlasili (Kbel je „neurvalý a hrabivý“, Zeiselmeister „ochránce zvrhlého systému“, Záviš „pověstný mnohoobročník“, Zbyněk „mstivý, dětinsky vzdorný, rozmařilý šlechtický synek“ atd.), ba nadávky a osočování muže tak rvtířsky noblesního, plného dobré vůle jako byl Zbyněk, nic nemění na skutečnosti, že Hus, mající jinak celou řadu sympatických vlastností, si nepočínal správně. Církvi neprospěl a celý národ uvrhl do vleklé krize.

Abrahámovu incident zanechal širší odezvu. Propagátor valdenství, Mikuláš z Drážďan, napsal snad právě po procesu svůj první traktát „De juramento“, v němž zavrhne přísahu vůbec a vyslovuje se proti likvidaci kacířů. Hus pak pokládá za nutné napsat Zbyňkovi asi kolem 6. až 16. VII. 1408 list, v němž vytýká, že hříšní kněží se těší plné volnosti, kdežto horliví, nezištní a nadšení kazatelé jsou žalářováni a vypovídáni. „Otevřete oči“, píše, „milujte dobré, pohrďte zlými, kéž vás těší pokorní a milovníci chudoby, nuťte lenochy k práci, neomezujte věrně pracující na poli Páně.“ Slova krásná, ale od muže stále jasněji se vzdalujícího od církve.

ThDr. Václav Bartůněk

Z KYTICE CÍRKEVNÍCH HYMNŮ

HYMNY VELIKONOČNÍ

1. AD REGIAS AGNI DAPES.*)

(K nešporám v době velikonoční)

Beránka hodů královských
účastní v řízech bělostných,
když mořem rudým prošli jsme,
knížeti Kristu zpíváme.

Vždyť jeho láska našim rtům
dnes nalévá krev nejdražší
a údy těla za pokrm
všem láska, kněz náš, přimáší.

Veřeje krvní skropené
v andělu smrti budi strach,
ustoupí moře zdvižené,
zlé vojsko tone ve vlnách.

Beránek náš je Kristus Pán,
těž velkonoc je slavnosti,
je čistým srdcím čistý dán
on chléb, zdroj bezúhočnosti.

Ó, nebes pravá Oběť,
jíz podán je král podsvětí,
jsou pouta smrti zlomena,
všem kyne žití odměna.

Hle, Kristus dobyv pekel bran,
vítěznou vztyčil korouhev
a otevřev ráj dokorán,
tmy krále vleče v okovech.

Bys velkonoční radostí
byl, Jezu, nám na věčnosti,
do spárů smrti těžkých vin
už nedej padnout vzkříšeným.

Zvuč Bohu Otci píseň chval,
i Synu, který z mrtvých vstal,
i Těšiteli v říši hvězd
na věčné věky budiž čest. Amen.

2. REX SEMPITERNE CAELITUM.*)

(K matutině o velikonočních)

Nebeský Králi ůdvěký,
ty, Tvůrce všeho kolem nás,
ty Otci jsi už před věky
Syn rovný po veškeren čas.

Když svět se rodil z rukou tvých,
tu vepsav podobu svou v tvář
Adama, k hlině pozemských
niv přimísil jsi ducha zář.

Když listivý zloduch záštim jat
květ mladý lidstva zohavil,
tys, Mistře, oděn v těla šat,
co znetvořeno, napravil.

Ty, kdysi z Panmy narozen,
teď lůno hrobu opouštíš
a pohřbeným nám v síru zem
vstát s tebou z mrtvých poroučíš.

Pastýři věčný, ovcí svých
křtu vodou stádo omýváš,
toť lázeň duší upřímných,
toť hrob, kde viny pohřbíváš.

A když byls přibit, Ježíši,
na kříž, jenž nám byl přichystán,
rád zaplatil tu nejvyšší
za naši spásu krve daň.

Bys velkonoční radostí
byl, Jezu, nám na věčnosti,
do spárů smrti těžkých vin
už nedej padnout vzkříšeným.

Zvuč Bohu Otci píseň chval,
i Synu, který z mrtvých vstal,
i Těšiteli v říši hvězd
na věčné věky budiž čest. Amen.

3. AURORA CAELUM PURPURAT.*)

(K laudám o velikonočních)

Oblohu jítří barví nach,
hřmí písně v modrých vyšinách,
svět jása slávou vítězství,
tůň pekel se však v hrůze chví.

Vždyť nejmocnější ze všech Král
z prohlubně smrti slavně vstal
a Otců sbory s sebou již
odvádí v jasnou nebes říš.

Ač mocně střežen jeho hrob,
ač balvanem byl zavřen vchod,
triumfu Vítěz dobývá
a v hrobce své smrt pohřbívá.

Dost truchlení, už pláče dost,
dost bylo času pro žalost,
jíz Zhoubce smrti z mrtvých vstal,
jak právě anděl zvěstoval.

Bys velkonoční radostí
byl, Jezu, nám na věčnosti,
do spárů smrti těžkých vin
už nedej padnout vzkříšeným.

Zvuč Bohu Otci píseň chval,
i Synu, který z mrtvých vstal,
i Těšiteli v říši hvězd
na věčné věky budiž čest. Amen.

*) Všechny tři velkonoční hymny pocházejí ze 6. až 9. stol. Jejich původní text doznal při korekturách provedených humanisty za papežů Urbana VIII. (1623–1644) hlubokých změn, které nebyly vždy šťastné. Jejich původní názvy jsou: Ad cenam Agni providi, Rex aeternae Domine, Aurora lucis rutilat.

Přeložil Jan Maria ŠK

MOJE DĚDICTVÍ

Karel Pařha

slova povzbuzení ze starého svazku
na cestu, jež často kvetla bodláčím..
Maminka tam sála útěchu a lásku.
Po nich já teď zbožně listy otáčím.

Staré modlitby mám. Vázány jsou Oči pradědů mých bloudily v těch Večer vždycky klekám, беру knihu
v kůži, řádcích tiše,
pevná spona pojí desky okované. rozmazaných trochu, psaných slova dávných předků retem mým se
Papír zhnědl v barvu zvařelých ve švabachu. chvěti
žlutých růží, Ze zažloutlých stránek ke mně žhavě
vůně dávných roků z každé stránky Babička četla o velikých svátcích dýše
vane. vybírajíc — jako přebíračka hrachu vkořeněná víra — moje dědictví.

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 1. OSUD SPRAVEDLIVÝCH A HŘÍŠNÝCH

Žalm je úvodem k celému žaltáři. Sv. Jeroným jej výstižně nazývá „předzpěvem Ducha Svatého“. Jeho autor je neznámý, ale někteří církevní otcové jej připisují Davidovi.

Rozdělení myšlenek:

- a) Spravedlivým Pán žehná (1–3),
b) ale nedbalí o Boží zákon skončí záhubou (4–6).

- Šťasten,
kdo se neřídí
radou zpusťlíků,
nepouští se na cestu hříšných
a nevysedává ve společnosti rouhačů,
ale je mu blaze v zákonu Pána
a nad jeho zákonem se zamýšlí dnem i nocí.
- Takto se podobá stromu
zasazenému u vodních průtoků,
ve svůj čas přináší ovoce,
listí mu nevadne
a cokoli podniká, daří se mu.
- Jinak je tomu se zpusťlíky, zcela jinak:
Jsou jako pleva, kterou rozmítá vítr.
- Proto neobstojí zpusťlí na soudu,
ani hříšní ve shromáždění spravedlivých,
- vždyť spravedlivým dbá o cestu Pán,
ale cesta zpusťlých skončí v záhubě.

- „šťasten“ — doslova: šťastný muž, tj. šťastný kdokoli..
„radou zpusťlíků“ — lidí, kteří žijí bez ohledu na Boží zákon.
„cesta“ — zde i na ostatních místech Písma je velmi častý hebraismus, který značí jednání a život člověka.
„rouhači“ — podle Vulg.: stolec náказы. Lidé nevázaných mravů se posmívali bohabojným židům a svou nevázaností se chlubil.
- „podobá stromu“ — stejný příměr v Job 8, 16; 15, 32; Ž 92, 13.
„u vodních průtoků“ — umělé závlahy. Obraz pro orientálce zvláště působivý.
- „spravedlivých“ — zde a všude jinde v Písmě značí bohabojného věřícího, který se řídí Božím zákonem.
„na soudu“ — tj. všeobecném, v den vzkříšení, srv. Eccli 12, 14.

ŽALM 2. MESIÁŠ JE KRÁLEM SIONU A CELÉHO SVĚTA

Jsou to čtyři prorocké sloky o nastolení Mesiáše. Formou vzrušeného dialogu líčí dramatický spád boje mezi Mesiášem a jeho nepřáteli. Sk 4, 24 uvádějí za autora Davida. Obsahově žalm navazuje na Boží příslib Davidovi o věčném království, pronesený prorokem Nátanem, 2 Sam 7, 12; 1 Par 17, 11–14.

Rozdělení myšlenek:

- a) Odboj pozemských vládařů (1–3)
b) je marný. Bůh za krále ustanovil Mesiáše (4–6).
c) Mesiáš je Boží syn a svrchovaný král (7–9)
d) podrobte se (10–12)!

- Proč se pohaní bouří
a národy se obírají marnými záměry?
- Pozvedají se pozemští králové
a vladaři se spolu umlouvají
na Pána
a jeho pomazaného:
„Zpřetrhejme jejich okovy
a třesme jejich pouta se sebe!“
- +
4. Ten, který trůní na nebesích, se směje,
jsou Pánu k smíchu.
- A tu k nim promlouvá ve svém hněvu
a děsí je svým rozhorlením:
- „Vždyť já jsem ustanovil svého krále
na Sionu,
na mé svaté hoře!“
- +
7. Vyhlásím rozhodnutí Pána,
Pán mi řekl:
„Ty jsi můj syn,
já jsem tě dnes zplodil,
chtěj po mně,
a dám ti národy v dědičné držení,
dám ti do vlastnictví končiny země.
- Budeš je ovládat železným prutem,
jako hliněnou nádobu je rozbiješ!“
- +
10. A nyní, králové,
pochopte!
Dejte si říci, vladaři země:
Podrobte se Pánu s bázní
a přivítejte ho,
poslušnost mu projevujte s chvěním,
aby se nerozhněval
a vy nebyli smetení s cesty,
až se náhle roznítí jeho hněv!
- +
Blaze všem,
kdo se k němu uchylují!

- „pohaní, národy“ — hebr. gójim. Tyto pojmy u Židů splývaly v jedno, asi jako Římanům: barbari, tj. všichni, kterým se nedostalo štěstí přislušet k jejich výjimečnému národu.
- „pozemští králové“ — oproti nebeskému králi a jeho pomazanému, hebr. „mašiah“, Mesiáš, řecky: chris-tos, Kristus. Pomazání bývali králové — Sdc 9, 8; 1 Sam 9, 16; 16, 12 a velekněží — Lev 8, 12; Num 3, 3. Tento verš vztahuji Sk 4, 27 na Piláta a Heroda, ale platí až do konce věků, Zjev 20, 7–9.
- „setřesme jejich pouta“ — srv. se slovy Spasitele-vými, Luk 19, 14 a s Jer 2, 20.
- „jsou Pánu k smíchu“ — doslova: Pán se jím posmívá. Bůh je zde básnický antropomorfizován, zlidštěn. Smysl: Bůh je lidským odbojem nedosažitelný.
- „na Sionu“ — myslí se celý Jeruzalém, ohnisko víry v jednoho Boha.
- „dnes“ — věčné Boží „nyní“, srv. Žid 1, 5.
- „je rozbiješ“ — jejich zpusťlost a intriky.
- „přivítejte ho“ — doslova podle lat.: jásejte mu. Je to neseadné místo hebr. originálu, který připouští variantu: „líbejte syna“. Smysl: vzdávejte mu hold, jako jeho poddaní.

Z lat. přeložil a opatřil poznámkami P. Josef Kunický.

V ZÁŘI CTNOSTÍ - MOUDROST

Není ctnosti, kterou by kromě lásky Boží a bliženecké Písmo svaté tak vynášelo, jako moudrosti. Moudrost podle Pisma svatého je vlastnost člověka, posuzujícího a vykonávajícího všechno podle pravidel ducha Bohem osvěceného. „Nehot byl kdo i sebedokonalější mezi lidmi, za nic by ho pokládali, kdyby s ním nebyla tvá moudrost.“ (Moudr. 9, 6.) „Kdo ji miluje, miluje život, a kteří ji dychtivě hledají, dojdou záliby její. Kdo se jí pevně drží, dojdou života, ať jdou, kam jdou, žehná jim Bůh.“ (Sir 4, 13.) „Srdce moudrého vyhledává vědění...“ (Prís 15, 14.)

Této moudrosti nabýti, byl již od chlapeckých let počínaje, sen sv. Konstantina. Jeho láska k moudrosti byla položena pevným rozhodnutím, činorodým úsilím a neúchylnou vytrvalostí. „Byl bystrý, ostrovtipný a vědychtivý. Zvolil si „za celoživotní družku Moudrost“. Chazaři, u kterých apoštoloval, obdivujíce tuto jeho moudrost, pravili: „Důstojně a správně mluvíš!“ „Poměrně mlád stojí před dějinně zodpovědnými úkoly jako myšlenkově naprosto vyzrálý hotový muž.“ „Kromě velikých vědomostí, bystrého myšlení, schopnosti tvůrčích úvah, si zasloužil titul filosafo ve smyslu: nadaný učenec, originální myslitel.“ Jeho vzdělanost a moudrost byla tak veliká, že dovedl vtípně a vítězně besedovat a diskutovat s arabskými Mohamedány, „moudrými a vzdělanými, vyučenými v geometrii, astronomii i v ostatních vědách a ti ho zkoušeli“. Jako každý moudrý člověk měl zálibu v samotě, modltbě a studiu, což společně se svým bratrem Metodem pěstoval v klášterním prostředí maloasijského Olympu. Moudrý člověk jedná vždy účelně a jde vždy obezřetně za svým cílem. Účelně proto také postupovali ve svých apoštolských pracích svatí Cyril a Metoděj. „Metoděj jako vynikající znalec práva církevního a civilního, Konstantin obsáhlé vzdělaný, pohotový debatér, logicky jasně myslící a přesný filosafo a theolog.“ Jen na základě této skutečnosti mohl byzantský císař v listě Rostislavovi mezi jiným doporučovat Konstantina slovy: „Posílám ti muže ctihodného a zbožného, velmi vzdělaného a filosafo, milovníka moudrosti. Přijmi dar větší a čestnější nad všechno zlato a stříbro.“ Oba dva světci byli skutečně plni Ducha Svatého. A Duch Svatý je Duch moudrosti. Od Něho osvícení jsouce byli schopni být apoštolové, učitelé, učiti, raditi a vésti duše pravou cestou moudrosti. Na nich se skutečně uskutečnila slova Pisma svatého: „Modlil jsem se a byla mi dána rozvaha, volal jsem a dostalo se mi ducha moudrosti.“ (Moudr. 7, 7.)

Dar moudrosti je nejvýznačnější dar Ducha svatého. Zdokonaluje nejen lásku, nýbrž i ostatní nadpřirozené ctnosti. Podstata této ctnosti není intelektuální její znamení, nýbrž účel praktický. Dar moudrosti dává Duch Svatý člověku v prvé řadě ne proto, aby vše více a lépe poznával, nýbrž aby více se rozničil láskou a zanícenou horlivostí k duším, tak jako horlivostí byli zaníceni oba soluští bratři... V ritu svěcení praví světitel k svěcencům: „Přijmi Ducha Svatého... a tato slova neplatí jen pro odpuštění hříchů. Položení rukou na hlavu znamená vždy udělení Ducha Svatého. Duch Svatý je Duch moudrosti... Spiritus vivificans... Každému knězi se mohou časem státí i ty nejintimnější úkony všedními, mdlými, opotřebenými, jak slovo Boží, tak i všechny svátosti, ano dokonce i Mše svatá. Jen moudrost Spiritus vivificantis oživuje stále znovu každé i sebeznámější slovo Boží, každé i sebejednodušší povzbuzení, každou svátost, kterou uděluje. Proto užíváme před každým kázáním Ducha Svatého, Spiritum vivificantem, aby nás naplnil svou moudrostí, abychom dovedli oživit a život dát i opotřebeným slovům... Co by prospělo, kdyby naše slova byla sebezprávdnější, ale zůstala mrtvou literou, mrtvou pravdou. Pravdou, v níž života by nebylo, ve které není život, která nekvete, nepřináší radost, neláká, nezabere... nezakoření se v srdci a duši... zůstane neplodná, nepřináší ovoce. Pravda, která se podobá kameni. Kámen může být drahokamem, diamant, onyx nebo safír, ale nemá duši, nemá život. Jak krásné a podivuhodné jest, že Pán Ježíš není přítomen v drahokamu, nýbrž v živém chlebě. Takové tajemství je uloženo též v kázání. V kázání nejde jen o jakoukoliv pravdu, nýbrž o pravdu živou, nejde jen o zákon Boží jako takový, nýbrž o zákon živý. Abychom dovedli živým způsobem, zajímavým a poutavým kázati, hlásati slovo Boží, ne mrtvé a nezdařlivé, k tomu potřebujeme moudrost — sapientiam Spiritus vivificantis, jímž naplnění byli svatí Cyril a Metod. I ve zpovědnici oživí naše slova napomínající, povzbuzující, mírné, ale pevně s láskou kárající opět jen moudrost Spiritus vivificantis... Spiritus vivificans oživuje stále novou milostí někdy znavené srdce kněžské...

Jaká je cesta, která vede k této moudrosti? Žádná jiná, nežli ta, kterou se ubírali svatý Konstantin a svatý Metoděj: cesta studia živé a žité theologie. Sacerdos semper studens. Theologie se musí státí jeho duši živým vlastnictvím a majetkem. Nefn mít dogmatiku nastudovanou v hlavě, ale co je neskonale více, mít ji v srdci. Je dvojí osvojení slova Božího a svaté theologie: osvojení nutné vědou a věrou, studiem a rozumem, a to druhé osvojení živé a žité láskou a srdcem a horlivostí, která ovládala srdce a ledví našich slovanských věrozvěstů.

Živá a žitá theologie každému knězi otevře také smysl Pisma svatého. Kolik je těch míst Pisma svatého, které se ujalo a které zakořenilo a přináší ovoce v naší duši? Jsou to nedělní perikopy a mimo ně skorem nic. A přece, co moudrosti je obsaženo v listech svatého Pavla! Jaká škoda, že zůstává pro mnohé z nás tato nejvýznačnější korespondence světového významu zapečetěnou knihou. Znal jsem spoluprátníka, jednoho z nejlepších našich kazatelů, který stále znovu četl, studoval a meditoval listy pavelské! Z nich čerpal životnost, eleganci, pružnost a moudrost svých myšlenek ve svých strhujících kázáních. Znal jsem kněze, který četl a vykládal věřícímu svému lidu poutavým způsobem listy svatého Pavla a vléval tak moudrost pavelskou, a tím moudrost Ducha svatého do jejich srdcí! Jak mohutně zapůsobí moudrost pavelská na srdce každého kněze, jak ho stále znovu povzbuzuje, oživuje, nabádá — zvláště tehdy, když si vezme tyto listy za předmět duchovní četby, kterou každý den má pěstovat. Musí však čísti s tážajícím se a hledajícím srdcem a pak nalezne na každé stránce vždy něco nového, poutavého, nalezne moudroslovi Ducha Svatého, Spiritus vivificantis! Živé poznání Pisma svatého je k získání pravé moudrosti nezbytné třeba. Písmo svaté od Ducha Svatého inspirované a osvícené Duchem Svatým živě poznávané, musí se státí majetkem a duchovním vlastnictvím a duchovní radostí každého kněze.

A konečně všem nám je potřebí moudrého křesťanského nazírání na život všedních a svátečních dní. K životní moudrosti náleží pořádek ve věcech a v čase, v denním, celotýdenním a celoročním údobí. Aby každý den a každý týden měl svou náplň, aby se střídaly moudře uspořádané práce a odpočinek, povinnost a rekreace. V dobách zvýšeného vypětí propter bonum commune, je potřebí zase kompenzace v mimořádné remisi sil.

A ještě něco patří k moudrosti. Buďme vždy veselí a dobré mysli. Moudrý muž nikdy a nikým a ničím se nedá roztrpčít, zahořknout, zdeptat a zmalátnit. Kam by byli dospěli svatí Cyril a Metoděj, kdyby byli podléhali takovýmto náladám při všech těch nemilých zážitcích, které prožívali při svých pracích! Moudrý muž je stále týž: milý, přívětivý a laskavý. Boží dítka jsme, vyvolenci Boží, svatí a milí jsme, v rukou Božích jsme! Co chceme více!?

Necht je tedy průvodkyní i našim životem moudrost, která provázela svatého Cyrila a Metoděje na všech jejich apoštolských cestách, životem vezdejším k životu věčnému, neskonale šťastnému!

ThDr. Karel Sahan

BALZANOVA CENA MÍRU SVATÉMU OTCI JANU XXIII.

UNITA oznamuje 1. března z Curychu, že „Premio Eugenio Balzan 1963“ za mír byla udělena Ústředním komitě nadace E. Balzan, shromážděném v Curychu za předsednictví prof. Vincenzo Arangio Ruiz, papeži Janu XXIII. za jeho nedávné diplomatické intervence, že prokázal bratrství mezi lidmi a národy, zejména během posledního roku pozváním představitelů jiných křesťanských vyznání, protestantů a ortodoxních, aby se účastnili ekumenického koncilu a přijali v něm účast, podporující tým mezi členy církví a katolíky dosažení většího porozumění, což může mít důležité následky a trvalé styky mezi četnými křesťanskými společnostmi.“

Komitě udělující cenu, složené z 37 zástupců 21 zemí, mezi nimi SSSR, rozhodlo udělení ceny míru papeži Janu XXIII. jednomyslně.

Prof. N. M. Sissakian, docent biologie university v Moskvě, člen této komise spolu s profesory N. Bogoljubovem a P. Kapicem, skladatelem D. Šostakovičem, za SSSR prohlásili po zasedání, že „sovětská vláda a premiér N. S. Chruščov osobně oceňují práci papeže Jana XXIII. v zájmu míru pro všechny národy a že blahopřáli komitě za jeho rozhodnutí“.

Na ceremonielním prohlášení udělení ceny účastnil se býv. italský prezident senátor Giovanni Gronchi. Po zdravotné telegramy papeži Janu XXIII. zaslali president italské republiky Ant. Segni a ministerský předseda Fanfani. Premie obnáší 350—450 tisíc švýc. franků (její konečná výše není ještě oznámena), bude odevzdána Pontifexovi ve Vatikánu delegací, složenou z vynikajících vědců, spisovatelů a pedagogů ze všech částí světa 10. května 1963.

Zpráva o udělení mírové ceny byla ve vatikánských kruzích přijata s velkým zadostiučiněním, neboť rozhodnutí komitě je považováno jako „výraz obecného citění

lidu, uznávajícího v papeži Janu XXIII. velkého budo-
vatele a obránce míru na světě, vyzývajícího stále hlavy států a odpovědné světové politiky, aby všemi silami vytvářeli větší mezinárodní porozumění a vyvarovali se strašné totální války.

„Premie Balzan“ a nadaci, založil r. 1961 Lina Balzan na památku svého otce Eugenio, vydavatele deníku „Corriera della Sera, známého nepřítele fašismu, zesnulého 1957. Jiné ceny nadace byly uděleny r. 1963 prof. Andreji Kolmogorovovi z university v Moskvě za jeho matematické práce; je členem sovětské Akademie věd. Za hudbu byl odměněn skladatel Paul Hindemith, narozený v Německu a emigrovavší do USA, za práce historické byl vyznamenán prof. Samuel Eliot z Harwardské university (USA). Biolog, rakouský profesor, Karl von Fritsch byl vyznamenán za práce, kterými odhalil mluvu včel a jejich život.

Předseda rady ministrů SSSR Nikita Chruščov blahopřál Svatému Otcí Janu XXIII. k udělení Balzanovy mírové ceny za rok 1962. Předseda sovětské vlády ve svém poselství Janu XXIII. napsal, že udělení této ceny je „uznáním jeho úsilí v ušlechtilé věci zachování míru“ a přál mu „mnoho zdraví a sil pro další plodnou činnost ve prospěch míru“. Svatý Otec Jan XXIII. ve své odpovědi poděkoval za blahopřání a přál sovětskému lidu štěstí a blahobyt. V poselství dále prohlásil, že bude pokračovat v úsilí o dosažení spravedlnosti a skutečného bratrství mezi národy a o dosažení míru na celém světě. Dne 7. března přijal Svatý Otec Jan XXIII. ve Vatikánu v soukromé audienci poslance Nejvyššího sovětu SSSR a šéfredaktora listu Izvestija Alexeje Adžubeje s manželkou.

„Vstalt jest této chvíle ctný Vykupitel...“

Jistě jsme všichni poznali pocit hlubokého dojetí, kdykoli na Bílou sobotu při slavném obřadu Vzkříšení zazněla do vznešeného ticha napjatě očekávaná slova knězova, zvěštující zástupcům, že „vstalt jest této chvíle ctný Vykupitel“. Přeradostné zvolání, k němuž již od věků se, pojila krásná starobylá píseň téhož názvu.

* Liturgické podrobnosti — jako např. ve kterou chvíli a v jaké situaci by měl celebrant tuto píseň zanotovat — byly po staletí předmětem úvah i sporů. Mnohé agendy se sem vztahovaly, církevní předpisy se různily, až podle nynějšího stále platného Manuale rituum se tato dávno vžitá píseň stala součástí liturgického obřadu při slavnosti Vzkříšení.

Připomeňme si zde krátce historii písně. Pozorný sled nás dovede až do poloviny 15. století, kdy — jako první zapsaná — se objevuje v rukopise vyšehradském; na foliu 26a je latinský text „Surgit in hac die“ a hned na foliu 27b najdeme českou píseň „Vstalt jest...“, žel že bez notového doprovodu. Současný zápis obou textů v téže rukopise se jeví neklamným důkazem, že obě písně byly v úzkém vzájemném vztahu, a zároveň též, že obě byly všeobecně známé již v první polovině 15. věku, a to nejen svou textací, leč jistě i melodií, kterou právě proto písař ani nepovažoval za nutno přepisovat. Podobně rukopis sedláčanský z konce 15. století přináší oba texty bezprostředně za sebou, opět bez notového zápisu. Z okolností, že latinský text v zápisech předchází textaci českou, lze čerpat důvodné přesvědčení, že latinský text je původní a českému sloužil za vzor. Oba texty, latinský i jeho odraz v našem jazyce mateřském, se objevují i v dalších kodexech. Tak v třeboňském z doby Jiřího Poděbradského, ve Franusově kancionálu z r. 1505, v musejním rukopise sgn XIV—A—2 z r. 1512 a také v rukopise strahovském

rovněž ze století 16. Vlastní původ latinské, a tím i současně české písně lze položit nejpravděpodobněji — mezi jiným i z důvodů lingvistických, např. pro užívání archaistického imperfekta, oblíbeného tou dobou v církevní poesii — do první poloviny 15. století. Za nejstarší jejich zápis pokládá Dobroslav Orel rukopis vyšehradský.

Po stránce formální má česká píseň formu trojdlílnou, latinská vykazuje čtyři sloky a refrén. Původně měly obě písně stejný počet slok, jak vysvitá z nejstarších zápisů, ale během doby prošly různými změnami. K původním strojám přibývaly další — Woltátní knihy Adama Táborského jich znaly dokonce jedenáct! — a když písně převzali též utrakvisté, vznikaly nové jejich verze a obměňované melodické procesy.

Původní melodie — s malými změnami v mensuře — se zpívaly ještě i počátkem století 16., jak vidno z Franusova kancionálu z r. 1505. Obě písně — latinská i česká — se s počátku zpívaly na stejnou melodii. Svědčí o tom častá poznamenání, že „Vstalt jest“ se zpívá jako „Surgit“, dále to dokazují i nálezy porůznu rozptýlených a postupně shledávaných hlasů vícehlasých skladeb: např. v sedláčanském museu zachovaný tenor s altm, v pražské univer. knihovně rukopis diskantu a v benešovském kancionále se nalézající třetí hlas čtyřhlasého mužského sboru. Česko-bratrské zpěvníky ze 16. století také znaly původní nápěvy, jak latinské tak české písně, podkládaly je však jiným textem, dokonce pak daly textu písně „Vstalt jest“ i jinou melodii, čímž tato starobylá píseň získala druhý nápěv. První nápěv je originálnější, druhý však se užil a jím pak se zpívalo a podnes zpívá při slavnosti Vzkříšení. Zůstane povždy důkazem lidovosti, ať jest píseň původní, ať tvořenou podle originálu latinského, důkazem, který sám o sobě vykazuje svým výrazným charakterem pokrok lidového zpěvu u nás.

R. Š.

1100 LET OD PŘÍCHODU SVATÝCH APOŠTOLŮ CYRILA A METODĚJE

Mezinárodní konference o významu díla svatých věrozvěstů a prvního slovanského státu Velké Moravy. — Vědecké publikace, konference, výstavy, sjezdy a exkurse v ČSSR. — Celostátní a všennárodní význam velkého výročí největšího kulturního činu v dějinách Slovanstva.

Na letošní rok připadající výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje, byzantské kulturní mise na Velkou Moravu, přinášející křesťanství a zároveň veškerou sílu tehdejší kultury, která v Byzanci byla ve větším rozkvětu, než na západě Evropy, nestalo se jen výrazem úcty k dílu svatých apoštolů a oslavou založení slovanské kultury vůbec. Vzpomínky na první tisíciletí byly tehdy ve znamení víry a vzplanutí slovanského uvědomění, letos k oběma těmto našim citům připojují se poznatky, získané v posledním desetiletí právě díky široké podpoře naší vlády vykopávkami na místě slovanských sídlišť. Objevila se nová, dosud naprosto neznámá města, sídla a zbytky života, ustrnulé ve vykopávkách, daly tolik důkazů, že zájem o ně a proto i o jednoho z hlavních činitelů jejich vzniku, svaté apoštoly, projevil se v širokém mezinárodním měřítku.

Až dosud jsou ohlášeny velké konference v Evropě a USA. Tak vídeňská universita spolu s arcibiskupstvem v Solnohradě pořádají velkou mezinárodní konferenci v Solnohradě. V Rakousku bude vydán mj. také soupis všech slovanských sídlišť dosud nalezených, neboť celé území severně od Dunaje, savhy Šumavy, Českého lesa, území na Mohanu, od Sály na východ, byly osídleny slovanskými kmeny. Rakouský tisk přinesl řadu článků o problémech kolem této otázky a zájem, zdá se, bude se stupňovat. V dubnu dojde k velké vědecké konferenci v západním Německu (*Giessen, stát Hessensko*), kde vědecká centra v Bonnu a Kolíně nad Rýnem budou projednávatí tési: „Počátky slovanského státu“. Zde bude také publikován obsáhlý sborník *Miscellanea Cyrillo-Methodiana* za redakce známého slavisty prof. Olesche a *Starčevského* (Kolín n. Rýnem a Bonn). Konference bude mít vědecký ráz a dosavadní styky a poznatky dávají předpoklady, že by nemělo dojít k tendenčním projevům ovlivněných thesami o příchodu Slovanů jako doprovodu nebo následného jevu invase avarské nebo k projevům, souvisejícím s událostmi po druhé světové válce.

Velmi pozoruhodným pro jedenácté století po příchodu svatých učenců východu je zájem západní polokoule. Až dosud je ohlášeno vědecký podnik vydáním *Serieae Cyrilometethodiana v Clevelandu (USA)* ve spolupráci s vědeckými a duchovními institucemi ve Vatikáně, jehož první svazek vyšel a byl našimi historiky přijat s uznáním. Díky novým pracím v posledním desetiletí, a díla našeho učence dr. Františka Dvorníka, přednášejícího na Harwardské universitě ve Spojených státech, patří na jejich první místo, dostala západní veřejnost tolik nového materiálu o počátcích slovanské kultury, že se vyvíjela z nazírání vyplývajícího z dosavadních pramenů, převážně německých. Zde se očekává další publikační činnost a soudí se, že se tam uplatní práce našich starších i mladších vědeckých sil v tomto prostoru působících.

Je zcela pochopitelné, že *Sv. Stolice*, hrající tak kladnou a povzbudivou činnost v počátcích slovanské kultury, kdy její kroky schvalovaly činnost slovanských bratří a dávaly jí tehdy naprosto rozhodující platnost, projevila vysoký zájem o letošní oslavy — výročí. Jedenácté Cyrilometodějské století nalézá Vatikán jako činitele míru a soužití v stejné roli jako tehdy. Vatikánské university projevily zájem o novou čs. publikaci „*Solunští bratři*“, vydanou Českou katolickou Charitou; je ohlášeno několik knih k cyrilometodějským tématům. Naše pětičlenná vědecká delegace zúčastní se všech těchto konferencí a podniků v Rakousku, NSR a všude, kde toho bude zapotřebí.

Význam díla svatých apoštolů bude hodnotiti i konference slavistů v *Sofii*; naši slavisté připravili řadu studií a referátů, stejně i vědci ostatních slovanských národů. Rozhodnutí vlády ČSSR, aby čsl. věda uzavřela všechny konference v celém světě, shrnula jejich teore-

tické poznatky a vývody, případně je korigovala, a hlavně, aby jim dala materiální přehled díla slovanských věrozvěstů, uzavírá velmi výrazně celý cyrilometodějský rok jako důkaz vysoké kultury prvního slovanského velkého státu Velké Moravy, rovnocenného tehdejšímu státnímu útvarům v Evropě a ukazující prastarou kulturu, její lidovost. Je to také symbolické pro skutečnost, že z území Velké Moravy přešla tato kultura, vyjádřená křesťanstvím, ke všem národům slovanským, byla jimi vědecky přijata a uznávána.

Presidium Československé akademie věd již v r. 1961 jmenovalo komisi a pověřilo ji přípravou všech akcí spojených s výročí příchodu slovanských bratří sv. Cyrila a Metoděje. Její složení: akad. J. Filip (ředitel Archeologického ústavu — předseda), akad. B. Havránek, člen kor., Fr. Graus, člen kor., V. Vaněček, doc. dr. J. Poulík, dr. A. Točík, prof. dr. Ant. Dostál, dr. P. Ratkoš.

Mezinárodní vědecká konference, kterou organizuje Archeologický ústav ČSAV v Praze, koná se ve dnech 1. až 4. října v Brně, poslední den v Nitře. Třetí den exkurse na významné archeologické kultury z velkomoravského období do Starého Města, Mikulčic, Pohanska ukáže účastníkům konference, jak z lidově-demokratických států, tak ze zemí západoevropských, bohatství a dosaznost dosavadních nálezů, které jsou jen malým dílem toho, co ještě bude prozkoumáno.

Výstava „Velká Morava“ — Počátky prvního slovanského státu (pracovní titul) koná se ve dnech 17. 8. až 27. 10. 1963 v Domě umění v Brně. Pořadatelem je ČSAV a ministerstvo školství a kultury, realizuje ji Archeologický ústav ČSAV, pobočka Brno. Libreto vypracovává J. Poulík, scénář J. Roubík, projekci výstavy arch. Z. Lang, BVV. Přípravný výbor výstavy má v čele dr. J. Poulika a sekretářem je Dr. V. Sofka (A U Brno). Poněvadž výstava zapadá časově do doby konání Brněnských Výstavních Veletrhů, je tím také zapojena na jejich velké organizační zkušenosti. Očekává se, jak na výstavě, tak na všech třech nalezištích, kde dnes je prozatím známo 16 církevních staveb, zejména na ploše Mikulčic, *návštěva půl milionů osob*; všechny složky připadající v úvahu na takovou akci, konají obsáhlé potřebné přípravy.

Poštovní jubilejní známky navrhuje akad. malířka B. Jiřincová. Námětem je: mikulčický šperk s mapkou v pozadí (hlavní středisko dnešních výzkumů na Slovensku, dále: terč se sokolníkem ze Starého Města. Poštovní známka roznese po celém světě ohlas velkého výročí.

Publikaci: „Velká Morava — tisíciletá tradice státu a kultury“. Zpracují J. Böhm, V. Vaněček, J. Poulík, B. Havránek, J. Kolejka a bude vydána česky, slovensky, rusky, německy a anglo-francouzsky. Je zajištěno její vyjití — expedice na červenec — srpen 1963.

EDICE v souvislosti s výročí jsou početné. *Památky archeologické* (hlavní vědecký časopis), ročník 1963 je věnován především slovanské problematice. Pátý sešit *Archeologických rozhledů* 1963 zveřejní celý program oslav i konference a otiskne informativní články o stavu slovanských výzkumů v Československu. V nakladatelství Československé akademie věd (NČSAV) vyjde v r. 1963 ještě před Mezinárodním kongresem monografie J. Poulika: „*Dvě rotundy v Mikulčicích*“. Krajské nakladatelství v Gottwaldově vydalo 1963 knihu J. Poulika „*Stáří Moravané budují svůj stát*“, jejíž rukopis připravil autor již v r. 1960.

V roce 1963 budou připraveny do tisku další práce se slovanskou problematikou:

a) *Sborník o mezinárodní velkomoravské konferenci v říjnu 1963.*

b) *Práce o moravských pohřebištích z doby velkomoravské* (autor B. Dostál).

c) *Monografie o výsledcích systematických výzkumů na některých slovanských hradištích v Čechách* (M. Šolle

„Stará Kouřim“; J. Kudrnáč „Klučov a počátky českých hradišť“.)

d) Přípravuje se zvláštní řada „Památníky naší minulosti“, která zveřejní výsledky velkých výzkumů v jejich historickém významu: (Staré Město—Velehrad, Levý Hradec, Nitra, Mikulčice, Pohansko, Pražský hrad atd.).

Poněvadž jde o státní akci číslo 1. v roce 1963, všechny informační prostředky jsou jí dány k dispozici. Tisk přinesl již první zprávy, televize a rozhlas, film a všechny velké organizace jsou zapojeny. Pro informaci tisku v Praze je zřízena odborná konzultační služba vedená odb. asistentem J. Slámou z Prehistorického ústavu Karlovy university, ředitelství Archeologických ústavů

v Praze, Brně a v Nitře řídí a sledují tyto práce ve svém obvodu. Všechny akce probíhají již v prvním pololetí r. 1963 a zvláště budou zintenzivněny před zahájením brněnské výstavy v červnu a v červenci t. r. Samozřejmě, že se připojí každé místo kde působí živé slovo a příklad, poněvadž jde o významné jubileum, které je svědectvím vysoké úrovně hospodářského, společenského i kulturního vývoje našich zemí již v devátém století. Zapojíme se všichni s horlivostí hodnou významu tak velkého výročí, neboť bylo to SLOVO jež podnítilo naše praotce k takové práci a činům, jimž se po jedenácti stoletích tak vděčně obdivujeme.

F. Vondráček-Habětíněk

Galerie vlasteneckých kněží

DR. ANTONÍN CYRIL STOJAN

Byl synem beňovského chalupníka a malozemědělce, který si přivydělával na ševcovském verpánku, aby uživil četnou rodinu. Narodil se 22. května 1851. Nadaného hochy svěří chudý otec píaristům ve Staré Vodě. Nižší gymnasium studoval v Příboře, vyšší v Kroměříži. Od dětství vyrůstal v bídě, proto miloval chudé po celý život. A sám žil prostě a nenáročně.

S duší plnou lásky k Bohu a vlasti vstoupil v Olomouci do bohosloví. V semináři založil Jednotu slovanských bohoslovců, aby mohl šířit českou knihu po moravském venkově. Už tehdy velkou láskou lnul k slovanským věrozvěstům.

Svatost kněžství přijal vlastenecký cyrilometodějský jáhen ve svátek slovanských apoštolů r. 1876. Stojanovu vlasteneckou pozhnanou činnost poznali jeho farníci ve Štítech a Svěbohově na Zábřežsku, v Příboře a Veřovicích na Jičínsku. 20 let jeho obětavé práce pro církev a vlast v Dražovicích na Vyškovsku by potřebovalo mnoho stran, aby aspoň zhruba byla popsána.

Za svou pastorační horlivost byl Stojan r. 1904 jmenován monsignorem a r. 1908 čestným olomouckým kanovníkem a proboštem u sv. Mořice v Kroměříži. Světlo na proboštsví svítalo celé noci. Jeho residence byla otevřena každému. Stojan nikdy nedělal rozdílu mezi bohatším a chudobnějším, mezi přítelem nebo nepřitelem. Byl milosrdným Samaritánem každému, kdo pomoci potřeboval. Láskou přemáhal své nepřátele nebo i nepřátele těch, za něž prosil. Zvláště za 1. světové války zachránil mnoho nešťastníků před hladem a kriminálem svou přímluvou jako poslanec na říšském sněmu, kterým byl již od r. 1897.

Srdce plné lásky k potřebným si uchoval i když se stal vysokým církevním hodnostářem. R. 1917 byl jmenován olomouckým sídelním kanovníkem, po resignaci kardinála Skrbenského kapitulním vikářem a 10. března 1921 nástupcem prvního arcibiskupa moravského sv. Metoděje. Staré přísloví říká: „Honores mutant mores!“ U Stojana však neplatilo. Jakým býval Stojan jako obyčejný kaplánek pod Beskydami a Jeseníky, takovým zůstal jako nejvyšší církevní hodnostář v arcidiecési. Když se mnozí báli, že se Stojan jako arcibiskup lidu odcizí, prohlásil na sjezdu katolických rolníků v Brně: „Nebojte se, Stojan zůstane Stojanem!“ A zůstal. Apoštoloval mezi lidem prostým i u hodnostářů. Kázal, řečnil, psal do novin, mluvil v parlamentě. Politikem zůstal i jako arcibiskup ne proto, aby své protivníky likvidoval, nýbrž proto, aby mohl pomáhat i tam, kde rozhoduje politika. Svou opravdovou zbožností, pokorou, skromností, prostotou a vlídností, neúnavnou pracovitostí a hlavně dobrotou svého arcipastýřského srdce zachránil v bouřlivých dobách popřevratových církvi mnoho věřících.

Jeho srdce bylo královsky štědré. Za kratičkou dobu své duchovní vlády rozdál kus arcibiskupství. Říkalo se tehdy, že kdyby byl arcibiskupem ještě několik roků, že by rozdál všecko. Teprve na božím soudě se dovíme, kdo všecko byl Stojanem obdarován. Jeho heslem bylo: Nic jsem na svět nepřinesl, nic s sebou neodnesu! Pro tuto ctnost byl Stojan nejvíce milovaným člověkem na Moravě před 40 léty. Dokázal to i jeho pohřeb. Svou duší svatou vrátil Stvořiteli 29. září 1923.

V jubilejním roce cyrilometodějském nás zvláště zajímá Stojanova práce na tomto poli. Již jako student byl nadšen ideály cyrilometodějskými. Z lásky a úcty k sv. věrozvěstům si vyprosil od kmotra na birmování jméno Cyril. V bohosloví byl nadšeným podporovatelem a šířitelem myšlenky cyrilometodějské. Mezi národnostně uvědomělými bohoslovci šířil knížky cyrilometodějského pěvce Jana Soukopa a své příspěvky o kultu cyrilometodějském uveřejňoval v bohosloveckém časopise „Cyril a Metod“. R. 1874 byl Stojan jedním z hlavních organizátorů první bohoslovecké pouti na Velehradě.

Ideály cyrilometodějskými naplnil Stojan i svůj kněžský život. Celým srdcem přilnul k Velehradu. Při své primici si poručil zpívat velehradskou „Ejhle, oltáři!“ Jeho přičiněním byla příbořská pošta a fara plna darů pro loterii na opravu velehradské svatyně. Přátele a dobrodince našel tehdy Stojan i daleko za hranicemi, takže Velehradu k jubilejnímu roku cyrilometodějskému 1885 mohl odevzdat 44 000 zl. Hlavní Stojanovou zásluhou zaskvěla se svatyně velehradská v celé své kráse. A svatý Cyril s Metodem jako před tisíci léty ožili zase s národem.

Když r. 1880 vydal papež Lev XIII. cyrilometodějskou encykliku „Grande munus“, Stojan organizuje slovanskou pouť z Velehradu do Říma, na Velehradě zakládá „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje“, aby se stal propagátorem vědeckých sjezdů unionistických. K šíření kultu cyrilometodějského zakládá věstník „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje“ a s dr. Podlahou vydává „Litterae Slavorum theologiae“ a později „Acta Academiae Velehradensis“.

I v dalších letech ukázal Stojan, že je velkým synem apoštolů slovanských. V jubilejním roce cyrilometodějském 1913 připravuje na Velehradě k 1050. výročí příchodu sv. věrozvěstů jejich důstojné oslavy a neopomíná ničeho, co by mohlo přispět ke zduaru a lesku tohoto slavného poutního místa cyrilometodějského.

Za první světové války pořádá na Velehradě mírové poutě a neustále se modlí a v kázáních vybízí poutníky k modlitbě za pokoj a mír na světě.

Když byl Stojan jmenován arcibiskupem, první jeho poutní cesta vedla na Velehrad. Bez ohlášení, bez sekretáře, vlakem 3. třídy a pěšky v blátě z nádraží hradišského s maminčiným vlnákem na ruce pospíchá v tichosti na posvátné místo. A ještě téhož roku přivádí na Velehrad apoštolského nuncia s diplomatickým sborem, svátí zde své první novokněze, svolává sem katechety a ostatní duchovenstvo na pracovní konferenci, organizuje unionistické porady, vede poutníky z Velehradu do Říma a podává tam papeži Benediktu XV. memorandum o svých plánech unionistických, které jsou tolik aktuální i na posledním koncilu vatikánském.

A Velehrad neopustil Stojan ani po smrti. 40 roků již odpočívá v Královské kapli mariánské a cyrilometodějské basiliky. Patří mu tam to čestné místo. „Vždyť nikdo jiný — jak pravil v pohřební řeči strahovský opat Zavoral — nevykonal pro toto posvátné místo tolik, jako Stojan. Půda cyrilometodějského Velehradu zůstane navždy posvěcena jeho kroky, modlitbami, starostmi i slzami. Žádná oběť nebyla mu těžkou, jen aby mohl oslavit sídlo svatého Metoděje.“

P. František Müller

MÍROVÉ SOUŽITÍ JE NUTNOSTÍ LIDSTVA

I. — Pozornost celého světa se výrazně soustřeďuje k řešení hospodářských otázek. Je ovšem politováníhodné, že ve světě kapitalistickém je tato problematika vždy tak úzce spjata s brutální agresí, s vydíráním zemí a zotročování lidí. Kapitalistické země promarňují bohatství Země. Nechtějí ani slyšet, že smyslem všeho bohatství je uspokojování nejnáléhavějších potřeb lidstva — strava, obydlí, zdravotní péče, vzdělání — že bohatství slouží k boji proti bídě. Kapitalismus nezajišťuje život všech občanů. V kapitalismu jedinci, nebo skupiny zmocňují se bohatství k dosažení vlastní moci a prestiže. V zájmu těch jedinců a skupin vzniká nemilosrdný konkurenční boj mezi bloky, do nichž se ty země seskupují. Takoví dravci pak usilují o bohatství, jež překračuje jejich potřeby, ale umožňuje jim vládnout. Vznikají truchlivě paradoxní situace, které charakterizuje výrok: „Jeden milionář utrácí milióny jen proto, aby zničil jiného milionáře“.

Tyto skutečnosti je nutno si uvědomit i při událostech, jež uvedly do pohybu Střední východ; míníme Ārifovu kontrarevoluci v Iráku, což je jen synonymum pro intervenci imperialistů. Jde zde o „černé zlato“, o naftu. Čtyři zahraniční společnosti — dvě britské, jedna americká a jedna francouzská — sdružené pod názvem „Iraq Petroleum Company“ se zmocnily iráckého bohatství „černého zlata“. Když před rokem odmítla IPC platit vyšší poplatky, irácká vláda jí odňala všechny koncese, v nichž dosud nezačala těžit. Představovalo to 3 milióny tun. V okamžiku, kdy nová irácká naftová společnost měla zahájit těžbu té nafty výlučně ve prospěch iráckého státu, byl tu převzat Ārifův. Imperialistické monopoly, jež viděly nebezpečnou konkurenci v objevení nové nafty, kterou by na světovém trhu nekontrolovaly, se hned uklidnily, neboť ministrem pro naftu byl neprodleně jmenován muž, jenž už byl ve službách zahraničních naftových monopolů a současně jsou nemilosrdně vraždění všichni, kdo léta bojují za to, aby iráckému lidu bylo vráceno jeho národní bohatství.

Sílicí tábor socialismu a zrychlující se dekolonisace vydražďuje kapitalistický svět, který jasně pocituje, jakou přitažlivost pro lidstvo má socialismus, jenž využívá bohatství k jeho pravému účelu — k uspokojování potřeb člověka a všeho společenství. Avšak kapitalismus od chvíle, co pochopil, že socialismus upřímně usiluje o zajištění trvalého míru — neboť jen v míru lze zpevnit a dále posilovat socialistické zřízení — koncipuje Společný trh (EHS) jako seskupení „bývalých metro-polí“, jež od konce druhé světové války a zejména od let padesátých byly odkázány do svých vlastních územních i hospodářských hranic. A svět se přesvědčuje stále víc, že imperialistické koloniální mocnosti bojují proti socialismu i proti méně vyvinutým zemím, a spoň na frontě hospodářské. Zvláště země, jež se nedávno vymanily z koloniální závislosti, pocítují, jak kruté mohou být formy boje na frontě hospodářské. Země Společného trhu ve snaze připoutat k sobě země méně vyvinuté, chtějí je udržet v naprosté hospodářské závislosti tím, že monopolizují zahraniční obchod těchto zemí.

Ovšem, na frontě kapitalistické dochází k mnohým a značným seskupování a přeskupování — jak je patrné třeba z událostí v Kongu, nebo z krize, vzniklé po krachu v Bruselu, kde se jednalo o vstupu Británie do EHS — a tak ačkoli země Společného trhu provádějí v zahraničním obchodě dvojí politiku podle toho, jde-li o přidruženého člena nebo ne, v obou případech a vždy myslí jen na vlastní zisky. A to je jejich slabost a pramen rozporů a rozkolu. Vidíme to na vztazích USA a západní Evropy. Je ironie v tom, že USA samy aktivně pomáhaly upevňovat hospodářské pozice, z nichž nyní západní Evropa začíná čelit panství USA.

II. — Obrátme se však k východu: Z lipského veletrhu, který byl zahájen 3. března, odnášíme si dojmy prohloubených a stále se zpevňujících obchodních vztahů socialistických zemí. Za deset let zvýšil se objem za-

hraničního obchodu NDR s ostatními socialistickými zeměmi šestinásobně; z toho objem zahraničního obchodu NDR s ČSSR zvýšil se v této době o téměř 330 miliónů rublů. Na lipském veletrhu viděl svět doklad, že obchod socialistických zemí nabývá formy prohloubené mezinárodní socialistické dělby práce, specialisace a kooperace. Se zeměmi Rady vzájemné hospodářské pomoci se bude uskutečňovat převážná většina výměny zboží na základě stanovených dodávek a odběru zboží. Bylo v Lipsku jasně patrné, že v práci orgánů zahraničního obchodu socialistických zemí nejde už nyní pouze o zajišťování objednávek pro vývoz k vyrovnání platební bilance, nýbrž i o uskutečňování mezinárodních výrobních závazků a dodávek zboží podle stanovených plánů. Obchodní stránka mezi socialistickými zeměmi bude se stále více spojovat s objasňováním a řešením technických problémů a detailů a povede k mnohem vyšší kvalitě uzavíraných smluv. Letošní lipský veletrh přispěl k řešení mnoha úkolů, z nichž nikoli nejmenším aniž posledním bylo využití předností mezinárodní socialistické dělby práce, ano bylo dohodnuto zavést systém mnohostranného účtování v obchodě členských zemí RVHP a založit banku socialistických zemí.

Jistě není třeba být odborníkem v otázkách národohospodářských a finančních, abychom chápali ony rozdíly mezi hospodářskými zájmy zemí kapitalistických a zemí socialistických, jejichž společné problémy řeší Rada vzájemné hospodářské pomoci. Ve stálých komisích RVHP koordinují se plány rozvoje členských zemí až do r. 1980. Sortiment výrobků členských zemí RVHP je vskutku neomezený. Na začátku dlouhého seznamu jsou turbíny a automatické linky a na konci jsou školní sešity. Právě tyto dny schválila RVHP opatření pro specializaci a koordinaci výroby strojírenského průmyslu, která zahrnuje asi 1000 druhů typizovaných strojů a asi 2000 chemických výrobků, což znamená asi 85 % celkového objemu chemické výroby členských zemí RVHP. Československá socialistická republika se podílí velmi výrazně zvláště na výrobě speciálních druhů soustruhů (na výrobu kulčkových ložisek) a na výrobě strojírenských zařízení.

III. — Pokud tedy jde o zápolení (nebo lépe) soutěžení zemí socialistických se zeměmi kapitalistickými na poli hospodářském, má socialistický tábor do budoucnosti výhledy optimistické. To vědí dobře i kapitalisté, že čas pracuje pro úspěchy dlouhodobých hospodářských plánů zemí RVHP. Proto při častých svých, výrazných neúspěších a při bezvýhlednosti svých posic do budoucnosti, jsou kapitalisté ochotni hájit své zájmy i násilím, válkou.

„Buď mírové soužití, nebo ničivá válka: jediné tak stojí dnes otázka. Jiného východiska není“ — praví už r. 1960 moskevské „Prohlášení“. Avšak my, kdo vidíme své historické poslání v tom, aby bylo zabráněno vykořisťování a bída ve světovém měřítku a aby byla navždy vyloučena možnost jakékoli války ze života lidské společnosti, neustaneme mluvit o mírovém soužití mezi socialistickými a kapitalistickými zeměmi. Tváří v tvář katastrofálním perspektivám atomového konfliktu je mírové soužití nezbytnou nutností všeho lidstva. Zkušenosti však dokázaly — a zde mělo nesmírný význam řešení kubánské krize! — že má-li se zabránit každému konfliktu, jenž by mohl vypuknout v rámci studené války, nutno vytvořit nový pevný systém v mezinárodních vztazích.

V této souvislosti připomíná si svět stále častěji a dovolává se stále naléhavěji skutečnosti, že hospodářský výbor Valného shromáždění OSN přijal velkou většinou sovětský návrh na svolání mezinárodní konference pro obchod a rozvoj. Pro svolání takové konference hlasovalo vedle socialistických zemí i mnoho neutrálních států, kdežto hlavní imperialistické země a členové EHS hlasovaly proti. Celkem hlasovalo pro svolání konference 73 států, 23 zemí se zdrželo hlasování a jen 10 bylo proti. Národy celého světa slibují si od svolání takové

konference zlepšení atmosféry světového obchodu a odstranění třenic. Jen tak by se odstranila diskriminace a překážky ve světovém obchodu a jen tak by bylo možno hledat metody, jak plně a účinně uplatnit mezinárodní dělbu práce. Vždyť už náměstek předsedy Rady ministrů A. Mikojan poukázal výrazně na XXII. sjezdu KSSS, že sice existují dva světové trhy, socialistický a kapitalistický, které se rozvíjejí „podle vlastních zákonů“, ale že tyto trhy nejsou nikterak navzájem odděleny neproniknutelnou zdí. A podporování a vědomé využívání mezinárodní dělby práce přináší materiální výhody, které umožňují národům rychle zvyšovat životní úroveň. Vědomé využívání této dělby práce předpokládá však současně plynulou mezinárodní výměnu zboží a odstra-

nění veškeré diskriminace a překážek, které se staví do cesty rozšíření a růstu světového obchodu. Mezinárodní socialistická dělba práce v socialistickém táboře není přitom překážkou dobrého a výhodného obchodování se zeměmi kapitalistickým světovým trhu.

Zlepšení a rozšíření mezinárodních hospodářských styků na jedné straně a uvolnění světové politiky na straně druhé jsou vzájemně závislé a vzájemně na sebe působí. Takto tedy význam světové konference pro obchod přesahuje rámec hospodářství a slouží k zlepšování mezinárodního politického ovzduší.

A proto tedy jsme si dnes pověděli na těchto místech o problémech, jež tak úzce souvisejí s vítězným bojem za zachování světového míru.

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci dubnu t. r. oslaví svá životní jubilea vsdpp:

80 let 3/4 P. Cyril Dlouhý, kapit. děkan koleg. kapituly v Mikulově; 11/4 P. Rudolf Křivý, katecheta v. v., Blansko,

75 let 9/4 P. Antonín Straškrába, farář, Nevoji-
ce,

70 let 1/4 P. František Letfus, č. kons. rada, em. profesor a admin., Polná,

60 let 14/4 P. Štěpán Herat, profesor v. v., Frýdlant n. Ostr.; 19/4 P. Bedřich Dörner, farář, Předměřice n. Jiz.; 30/4 P. Stanislav Burian, kons. rada, farář, Březník,

55 let 1/4 ThDr. Karel Jonáš, síd. kanovník, vikář a děkan, Hradec Králové; 1/4 P. František Tománek, farář, Třinec.

50 let 4/4 P. Oldřich Blažek, admin., Vsetín; 6/4 P. Emil Tichý, os. děkan a admin., Poříčí u Trutnova; 9/4 P. Antonín Horák, farář, Pečice; 9/4 P. Antonín Vobr, admin., Volary; 9/4 P. Emil Záruba, č. kanovník a vikář, Libice n. Doubr.; 12/4 P. František Hadáček, admin., Popovičky; 12/4 P. Jan Pitra, admin., Besednice; 15/4 P. Jaroslav Staněk, admin., Kardašova Řečice; 16/4 P. Stanislav Svoboda, admin., Velký Újezd; 17/4 P. Vladimír Tomalides, admin., Kynžvart; 23/4 P. Jan Lebeda, admin., Kladno-Rozdělov; 27/4 P. Jaroslav Franc, admin., Budišov n. Budiš; 27/4 P. Bohumil Steiger, admin., Ptení.

VÝROČÍ 30LETÉ ORDINACE oslaví vsdpp:

1/4 P. František Dvořák, koop., Brno u sv. Janů; P. Jan Fejta, farář a děkan, Deblín; P. Jindřich Hladík, admin., Brno-Lískovec; P. Josef Kubíček, admin., Mor.

Nová Ves; P. Václav Skalník, farář, Čejkovice; P. Josef Špát, farář, Moravec; 2/4 P. Antonín Hanáček, admin., Bohosudov.

NAŠE OBŘÁDKY

První strana obálky: Vlastimil Vokolek: Svatý Cyril a Metoděj. Druhá strana obálky: Z dómského olomouckého pokladu: Stříbrný filigránský pektorál a dva tácy, mešní kánon se sv. Cyrilem a Metodějem, džbán lavabo a berla, kaditelnice, ložka a mešní zvonek. Třetí strana obálky: Svatý Cyril a Metoděj na starých rytinách. 1. Barokní rytinka Jana Tannera z r. 1679. Po obou stranách Palladia sv. Cyril a Metoděj jako biskupové. 2. Slovanští apoštolové hlásají evangelium na Moravě. 3. Sv. Cyril a Metoděj v kalendáři „Betania“ z r. 1863. 4. Rytinka z knihy „Vavřín slávy“ z r. 1652, po straně monogramu Páně sv. Cyril a Metoděj. 5. a 6. Velehradské obrazy z dějin Velké Moravy. (Hirschmentzel.) Čtvrtá strana obálky: Jan Zrzavý: „Svatá večeře“. Olej na plátně z r. 1913 a „Poutníci emazští“, uhel z r. 1940 (dle skicy z r. 1912).

OPRAVA

Tiskové chyby, jež se vyskytly v článku Dr. Josefa Svátka „Obrozenectí kněží učitelé češtiny“, otištěném v Duchovním pastýři, roč. XIII, čís. 2 z února 1963: Str. 37, sloupec vpravo: 2. odstavec, 3. řádek shora, místo „1847 v Bochni“ správně „1857 v Bochni“ — 3. odstavec, 8. řádek od konce, místo „1918“ správně „1819“ — 3. odstavec, 6. řádek od konce, místo „1838“ správně „1839“.

OPRAVA V DIREKTÁRI

r. 1963
Str. 232., řádek 3: Místo Martl. 1. loco má být Martl. 2. loco; řádek 15: Za Vesp. 2. je vynechán „ant. O Doctor“.

Str. 235., řádek 12: Místo Pertuensi má být Portuensi; řádek 13: místo Faustini etc. má být Simplici etc.

Str. 310., 5. prosince: Místo et Egredietur má být et Ex Sion.

Z DOŠLÝCH DOPISŮ

Nejsem teolog a přece bych Vám rád napsal to, co mne v chrámech při bohoslužbách trochu zaráží a co by si zasloužilo, aby bylo napraveno. Někteří kněží, při vážnosti a vznešenosti své služby, příliš mechanicky odříkávají předepsané modlitby, asi jako fetišisté na svém mlýnku. Byl jsem přítomen sv. křtu. Rodiče i kmotra dítěte prozrazovali svým chováním, že v kostele bývají řídkými hosty, snad jen při křtu, svatbě a pohřbu. Jak asi na tyto lidi působilo, když křtící kněz odříkával modlitby nerosrozumitelně, jako automaticky, i když jejich liturgický text je tak uchvatný, lehko domyslit. Rovněž kněží velmi spěchají, když se společně modlí s lidem Otče náš a Zdravas při sólové modlitbě. Stejný spěch pozorují při sv. požehnání. Co tu spěchu! Kněz ještě svou adoraci ani nedokončí, a dořikává poslední slova modlitby, již podává ministrantu desky s textem a současně natahuje ruku, aby mu druhý ministrující položil přes ramena velum. Jen aby neztratil ani chvilku času!

To, co Vám popisuji, není případ ojedinělý. Takto uspěchaně a méně důstojně se chová velká většina katolických kněží. Redakce

Duchovního pastýře by měla upozornit kněze na tyto vady a vyzvat je, aby se jich více nedopouštěli. Nepovažujte můj dopis za urážlivou kritiku katolických kněží, ale snažte se o nápravu v duchu slov sv. Pavla ke Koloským (3, 12-17): „Slovo Kristovo přebývej ve Vás hojně, tak, abyste se ve vši moudrosti poučovali a napomínali.“

K VÝZNAMNÉMU VÝROČÍ

K těm, kteří opravdu s vděčností Bohu a dědic-
tví otců vstupují do roku 1963, roku jubilejního, patří i katolická menšina Lužických Srbů, která je slovanský nejuvědomělejší.

Před sto léty i oni jasně pochopili význam tisíciletí od příchodu slovanských věrozvěstů na Velkou Moravu. V 9. stol. v době příchodu soluňských bratří na naše území, příslušela Lužice k Čechům, s nimiž bojovala s Ludvíkem Němcem. Později byli Srbové svázáni se Svatoplukovou Říší velkomoravskou a dá se tedy předpokládat, že někteří žáci sv. Metoděje měli snad vztah i k těmto severním Slovanům. Tradi-
ce, že sv. Cyril přišel až do okolí Zhorjelce a přebýval v Královském háji (Königshain) není historicky podložena. Osudy národa, který vzdoroval tisíciletí náporům germanisace, přivádějí však k názoru (Hörn-
nik), že kořeny víry byly z největší pravděpodobnosti slovanské. Kdyby tomu tak nebylo, zajisté by expansivní živel německý pomocí násilí, kolonisace národností Srbů zhubil podobně jako polabských, severnějších Slovanů.

Významu a přínosu křesťanství národům je si každý vzdělanec vědom. Proto i Němci 1855 slavili ve Fuldě a Mainzu příchod sv. Bonifáce a jeho misie na

DO DALŠÍCH LET

Dne 4. dubna tohoto roku dožil se v plné svěžesti padesáti let náměstek generálního tajemníka a slovenský ústřední tajemník CMVKD dr. *Stefan Záreczký*. Jubilant se narodil roku 1913 v Galantě, gymnasium studoval v Bratislavě a v Komárně, teologickou fakultu v Trnavě a Bratislavě, na kněze byl vysvěcen v Ostrihomě a jako farář působil v Lehnici a od r. 1950 u Nejsv. Trojice v Bratislavě. Roku 1951 byl promován doktorem teologie a ustanoven kanovníkem družné kapituly v Bratislavě. Byl jedním z iniciátorů mírového hnutí katolických kněží na Slovensku. V letech 1950 až 1953 redigoval měsíčník „Duchovní Pastýr“, v roce 1956 byl vyznamenán „Za zásluhy o výstavbu“. Přejeme jubilantu do dalších let pevného zdraví a dalších úspěchů v jeho mírové práci.

německou půdu. Působení těchto oslav si nemohl nepovšimnout srbský buditel plný energie, filolog, historik, poslední apoštol vznešené slovanské myšlenky (podle Vrchlického) Michal Hórnik (1833, Worklec — 1894 jako kanovník v Budyšině). Na jeho popud bylo založeno 1862 Towarstwo ss. Cyrila a Metoda pro vydávání srbských knih. Roku 1863 nákladem tohoto spolku začal vydávat časopis „Katolski Posol“, jemuž do vlnu dal jasný záměr — uvědomovat, vychovávat katolické Srby, vštěpovat jim lásku a zapálení pro víru i pro srbský národ. Tento časopis svůj úkol svědomitě plnil. Nejlepším důkazem toho je skutečnost, že tento list dosud čtrnáctidenně vychází a podnes hájí národnost i víru v lužickém kraji. Létosní rok je tedy rokem jubilejním i pro tento časopis.

Je málo lidí, kteří mají tak bohatou historii jako stoletý přítel srbských rodin — Katolski Posol. Nepodlehli žádné těžkosti, krizi ani krivdě, ale zůstal takový, jaký byl v začátku: katolický a srbský. On má velkou zásluhu o zachování vskutku horlivého života desítky katolických farností v protestantském prostředí, on působil uvědoměle na životnost slovanského ducha v krajích saských i pruských. Obohatil náboženskou i krásnou literaturu srbskou — vychovával kněze, básníky i lid. Pracoval nábožensky, hospodářsky i politicky. Do dneška patří k nejrozšířenějším srbským listům.

K jeho významnému vý-

ročí přejeme i my hojnost Boží přízně, aby jeho užitek byl — tak jako to jubileum — stonásobný v čase i na věčnosti. P. L.

OTAZNÍK PROVÁZENÝ KRVAVÝMI VYKŘIČNÍKY

(Nad knihou Christiana Geisslera: *Žádám odpověď*)

Výše uvedená kniha současného západoněmeckého katolického spisovatele Christiana Geisslera vyšla u nás v překladu J. Hiršala a v nakladatelství Mladá fronta na sklonku uplynulého roku. Nejen fakt, že jde o průbojného katolického autora, ale především skutečnost hluboké zajímavosti jeho literárního produktu vede k zamyšlení. Geisslerova kniha, jak o ní autor sám napsal svému nakladateli, „...se obrací k těm, v jejichž rukou je výchova, k otcům, učitelům, kněžím, důstojníkům, kteří všichni prožili dobu od r. 1933 do r. 1945, přežili ji a mlčí. A protože mi na tom záleží, napsal jsem svůj příběh schválně vyzývavě a ironicky. Má vyvolat spor, protože jinak se dnes nedá dospět ke střizlivému pohledu. A střizlivý pohled na tyto záležitosti je pro nás podle mého názoru životně důležitý.“ Bylo napočítáno na sto článků a recensí o Geisslerově knize. Ozvaly se hlasy pochvalné, nadšené, rozpačité, zamítavé i zatracující. Důležité bylo konstatování časopisu Pracovní sešity katolických laiků, že v těchto srážkách se Geisslerovi podařil nejhlubší průlom: „přestalo se mluvit o knize a začalo

se mluvit o věci. A jako jeden z hlavních důvodů, proč kniha měla úspěch, je okolnost, že zasáhla nerv našeho politického vědomí, totiž ten fakt, že naše politické vědomí je v podstatě nevyjasněné“ a uvedený časopis uzavírá: „My Němci pohitlerovské doby nemáme klid, nemáme — čisté — politické svědomí.“ Adekvátní přijetí Geisslerovy knihy je komentováno citováním význačných jmen současné německé kritiky Schallückem, Wiesnerem, Liepmannem, Friedem aj. V. Kafka ještě v doslovu k českému vydání připomíná, že Geissler zastavuje se především u pojmu — věčně německý východ — a poznává, že v politice nic věčného neexistuje a kdo operuje tímto pojmem, vědomě klame lidi! „Německý východní území padla — podobně jako milióny německých vojáků — na poli (ne)cti a jsou nenávratně ztracena.“

Kniha Christiana Geisslera si plným právem zaslouží pozornosti, jak to velmi výstižně konstatuje epilog prvního českého vydání, v němž se mimo jiné píše, že „je to kniha, jaká v posledních letech nevyšla ve Spolkové republice a vyvolala tak živé spory a statečně odhalila rozbourané nitro spolkové německé společnosti“. Faktem je a právě na tento fakt chce zde být upozorněno, že toto dílo je „výrazným dokladem humanistického úsilí jisté části západní literatury, úsilí, které je třeba obzvlášť uvítat v zemi znovu ohrožované nebezpečnými příznaky minulosti“. P. Emil Korba

JEANNE D'ARC

Jean Guitton, přední katolický spisovatel Francie, autor knih „Portrait de Monsieur Pouget“ (o syntéze křesťanství), „Jésus“, velmi překládané „Actualité de Saint Augustin“, „Genie spirituel de Saint Thérèse“, „La Vierge Maria“, „Le travail intellectuel“, „Le problème de Jésus“, „Dialogues avec Monsieur Pouget“ atd., vydal právě knihu „Problème et mystère de Jeanne d'Arc“ (Fayard, 262 stran). Jako učený teolog a filosof, Guitton se vyrovnává se všemi interpretacemi Jeanne d'Arc, a porovnává je všechna díla od r. 1805 a prameny, podává pravou tvář Jeanne d'Arc a příčiny jejího úspěchu.

NEZNAMÉ O ZNÁMÝCH

Jeden mladý nadaný kněz se chtěl zdokonalit v umění kazatelském a ptal se Boileaua (1636—1711), jak na to. Slavný básník, který v mládí byl také určen ke stavu kněžskému, mu poradil, aby si vybral nějaké vzory a řídil se podle nich. Zejména mu doporučoval navštěvovat kázání P. Bourdalua a jakéhosi abbého Cottina. Byl-li P. Bourdalua všeobecně znám jako věhlasný, strhující kazatel, bylo možno o Cottinovi říci pravý opak. „Co mě může naučit Cottin?“ zvolal mladý kněz s úžasem. „Může vás naučit,“ zněla odpověď, „čeho se máte vystríhat.“

*

Biskup dr. Antonín Podlaha stanovil v závěti, aby jeho knihovna byla rozprodána a peníze vynaloženy na dobročinné účely. Jeho přátelé namítali, že tak vzácný celek by snad měl být zachován. Ale biskup, který znal různé osudy takovýchto celků, říkával: „Co s ní jiného? Druhý Podlaha, druhý člověk se stejnými zálibami, se už nevyskytne! A tak, kdo bude chtít po mně nějakou památku, ať si koupí knížku — a přispěje na Vincetinum.“

*

Kardinál Rezzonico zadal zhotovení sochy papeže Klementa XIII. pro baziliku sv. Petra slavnému Antoniu Canovovi (1757 — 1822). Socha byla odhalena na Veliký pátek r. 1792. Slunce právě zapadalo a krásné dílo bylo v jeho záři

tím krásnější. Papež Pius VI., který byl přítomen, několikrát nadšeně zvolal: „Bello bello!“ (překrásně). Jeho slova se rozléta celou bazilikou a roznítila obdiv přítomných v pravé nadšení. Ale nikdo nemohl nalézt tvůrce sochy, Canovu. Sochař totiž, aby slyšel skutečně mínění lidí, se přestrojil a vmísil mezi dav. Nepoznal ho ani sám kardinál Rezzonico. A když se sochař během slavnosti

k němu několikrát přiblížil, považoval ho za podezřelé individuum a snažil se od něj co nejvíce vzdálit.

*

Kardinál Josef Sarto, pozdější papež Pius X. (1903–1914) žil vždycky velmi skromně. Domácnost mu obstarávala jeho sestra a její dcera. Jednou daly obě hospodyňky na kamna péci maso a odešly na nákup. Sotva se vzdálily, za-

tukala nějaká chudá žena a s pláčem prosila o almužnu. Darma si kardinál prohlédl kapsy — nenašel ani centesim. Hledal tedy po bytě — a náhle ucítil pečení. Jak byl dobrého srdce, vzal pekáč s masem, dal jej prosící ženě a odešel klidně do své studovny. Po chvíli se hospodyně vrátily. Vznikl poplach: „Kde je maso?“ Patriarcha jen pokrčil rameny: „Asi ho snědla kočka.“

*

„I s pekáčem?“ podivila se sestra. A kardinál, přistižený při zbožné lži, se ponořil do četby, aniž už odpovídal.

Vypráví se, že když Michelangelo Buonarroti dokončil sochu Mojžíšovu, klepl kamenného Mojžíše kladivem do hlavy a rozhořčeně zvolal: „Proč nemluvíš? Soše totiž nechybělo nic, než aby promluvila.“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Úmrtí:

Msgr. Dr. Hofmann Josef, profesor v. v., zemřel 21. 2. 1963 v Sokolově ve věku 83 let (čj. 1169/63).

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Vyznamenání:

Kindermann Emanuel, administrátor v Kostomlatech p. Mil., obdržel u příležitosti svého 25letého výročí vysvěcení na kněze veřejnou pochvalu Ordináře; čís. dekr. 422/61-1-Ord ze dne 4. července 1962.

Ustanovení a jmenování:

Bezdek Milan, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1962 kaplanem při děkanství v Žatci; čís. dekr. 1275/62 II-A-3 ze dne 9. července 1962.

Cervinka Jaroslav, administrátor ve Chcebuži, ustanoven s platností od 27. srpna 1962 interkalárním administrátorem farního obvodu Šumburk n. Des. a Smržovka, vše okres Jablonec n. Nis., vikariát Liberec; čís. dekr. 1583/62 II-A-1 ze dne 27. srpna 1962.

Cervinka Jaroslav, administrátor ve Smržovce, ustanoven s okamžitou platností interkalárním administrátorem farnosti Smržovka a excurrendo administrátorem farností Lučany, Šumburk n. Des., Horní Maxov, vše okres Jablonec n. Nis., vikariát Liberec; čís. dekr. 1812/62 II-A-1 ze dne 5. října 1962.

Dvořáček Leopold, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1962 kaplanem při arciděkanství v Liberci, okres a vikariát týž; čís. dekr. 1276/62 II-A-3 ze dne 9. července 1962.

Kahoun Karel, administrátor v Jablonném v Podještědí, ustanoven s okamžitou platností excurrendo administrátorem farnosti Rýnoltice, Žibřidice, Jitřava, vše okres a vikariát Liberec a farnosti Dubnice, okres a vikariát Česká Lípa; čís. dekr. 1857/62 II-A-1 ze dne 12. října 1962.

Klapuch František, vikář-arciděkan v Liberci, ustanoven s okamžitou platností excurrendo administrátorem farnosti Dlouhý Most, Hodkovice, Jeřmanice, Mníšek, Nová Ves, Ruprechtice, Rochlice, Stráž n. Nis., Údol sv. Kryštofa, vše okres a vikariát Liberec; čís. dekr. 1858/62 III-A-1 ze dne 1. října 1962.

Kováčik Josef, administrátor v Železném Brodě, ustanoven s okamžitou platností excurrendo administrátorem farnosti Velké Hamry, okres Jablonec n. Nis., vikariát Liberec; čís. dekr. 18814/62 II-A-1 ze dne 5. 10. 1962.

Krtíl Jindřich, kaplan v Liberci, ustanoven s platností od 1. srpna 1962 interkalárním administrátorem farnosti Raspenava a excurrendo administrátorem farnosti Hejnice, vše okres a vikariát Liberec; čís. dekr. 1300/62 II-A-1 ze dne 10. července 1962.

Martinásek Milan, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1962 kaplanem při proboštvství na Mělníce, okres a vikariát týž, s tím, že bude vypomáhat v Loukově u Mnichova Hradiště; čís. dekr. 1362/62 II-A-3 ze dne 19. července 1962.

Maryška Zdeněk, administrátor v Tanvaldě, ustanoven s okamžitou platností excurrendo administrátorem farností Desná, Albrechtice a Josefův Důl, vše okres Jablonec n. Nis., vikariát Liberec; čís. dekr. 1813/62 ze dne 5. října 1962.

Kišš František, novokněz, jmenován s platností od 1. října 1962 kaplanem při děkanství v Litoměřicích; čís. dekr. 1837/62 II-A-1 ze dne 9. října 1962.

Pospíšil Antonín, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1962 kaplanem při děkanství v Litoměřicích; čís. dekr. 1286/62 II-A-3 ze dne 10. července 1962.

Pospíšil Antonín, kaplan v Litoměřicích, ustanoven s platností od 1. října 1962 interkalárním administrátorem ve Chcebuži a excurrendo administrátorem farností Robeč, vše okres a vikariát Litoměřice a farnosti Medonosy, okres a vikariát Mělník; čís. dekr. 1836/62 II-A-1 ze dne 9. října 1962.

Smrčina Jan, ústavní kněz, obdržel iurisdikci k výkonu duchovenské činnosti pro Chudé školské sestry, zaměstnané v ústavu sociální péče hlavního města Prahy v Horní Poustevně, okres Děčín; čís. dekr. 620/62/4/Ord ze dne 5. října 1962.

Schmid Heřman dr., administrátor v Čečelicích, pověřen s okamžitou platností vykonáváním duchovní správy u řeholních sester sv. Kříže v Domově důchodců v Košátkách, okres Mladá Boleslav; čís. dekr. 590/62-4-Ord-Pe ze dne 5. září 1962.

Sluka Vladimír, ústavní kněz, pověřen s okamžitou platností výkonem duchovní správy v Charitním ústavě pro řeholnice v Jiřetíně pod Jedlovou; čís. dekr. 588/62-4-Ord-Pe ze dne 3. září 1962.

Štípl Karel, administrátor v Chotětově, pověřen dočasným konáním bohoslužeb u řeholních sester v Domově důchodců v Košátkách, okres Ml. Boleslav; čís. dekr. 436/-62-4-Ord-Pe ze dne 14. července 1962.

Vítek Karel, administrátor v Chrástavě, ustanoven s okamžitou platností excurrendo administrátorem farnosti Bílý Kostel, Hrádek n. Nis., Václavice, Vítkov, vše okres a vikariát Liberec; čís. dekr. 1856/62 II-A-1 ze dne 12. října 1962.

Vlček Milan, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna 1962 kaplanem při děkanství v Jablonci n. Nis. s povinností výpomoci v duch. správě v Tanvaldě; čís. dekr. 1285/62 II-A-3 ze dne 9. července 1962.

Přeložení na trvalý odpočinek:

Padrta Jan, děkan v Raspenavě, přeložen ke dni 31. července 1962 na trvalý odpočinek; čís. dekr. 970/62 III-A-1 ze dne 25. června 1962.

Úmrtí:

Blahák Milík, administrátor v Hrádku n. Nis., zemřel dne 28. září 1962 tamtéž, pohřben v Brně.

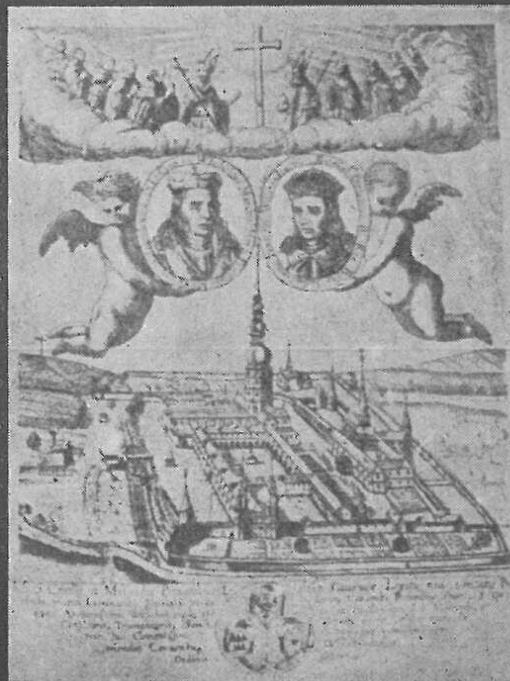
Holata Antonín JUC, bisk. notář a konsist. rada, zemřel 2. září 1962 v Praze, pohřben v Dobručicích.

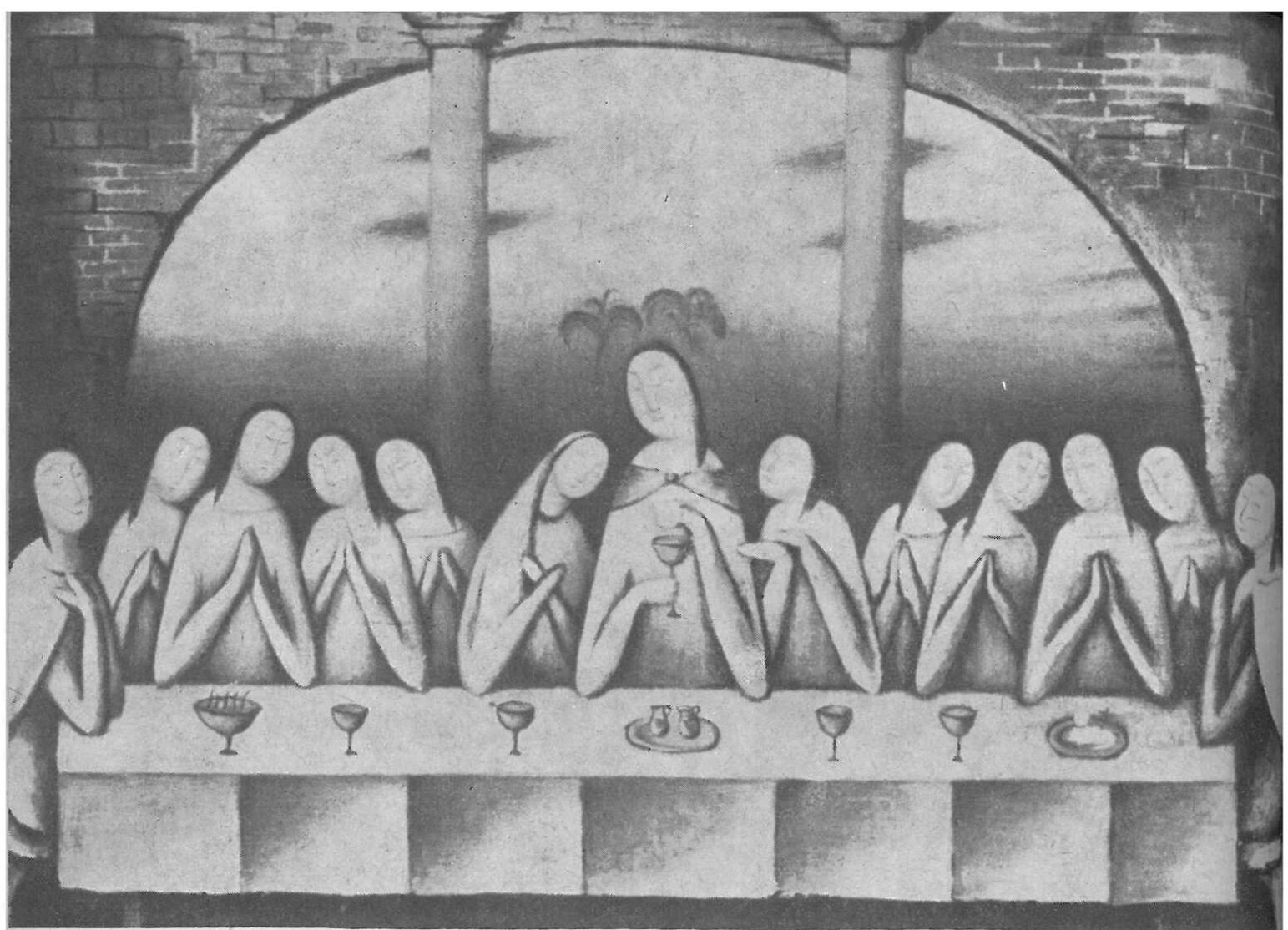
Kraupner Ferdinand, čest. kanovník a farář v. v., zemřel 8. prosince 1962 v Potvorově, pohřben tamtéž.

Tangl Václav, osob. děkan a bisk. notář, zemřel 4. listopadu 1962 v Krásném Dvoře u Podbořan, pohřben v Kněžicích u Podbořan.

S
V
A
T
Ý
C
Y
R
I
L
A
M
E
T
O
D
Ě
J
N
A
S
T
A
R
Ý
C
H
R
Y
T
I
N
Á
C
H

ČESKOSLOVENSKO

STŘÍBRNÝ TERČ SE SOKOLNÍKEM

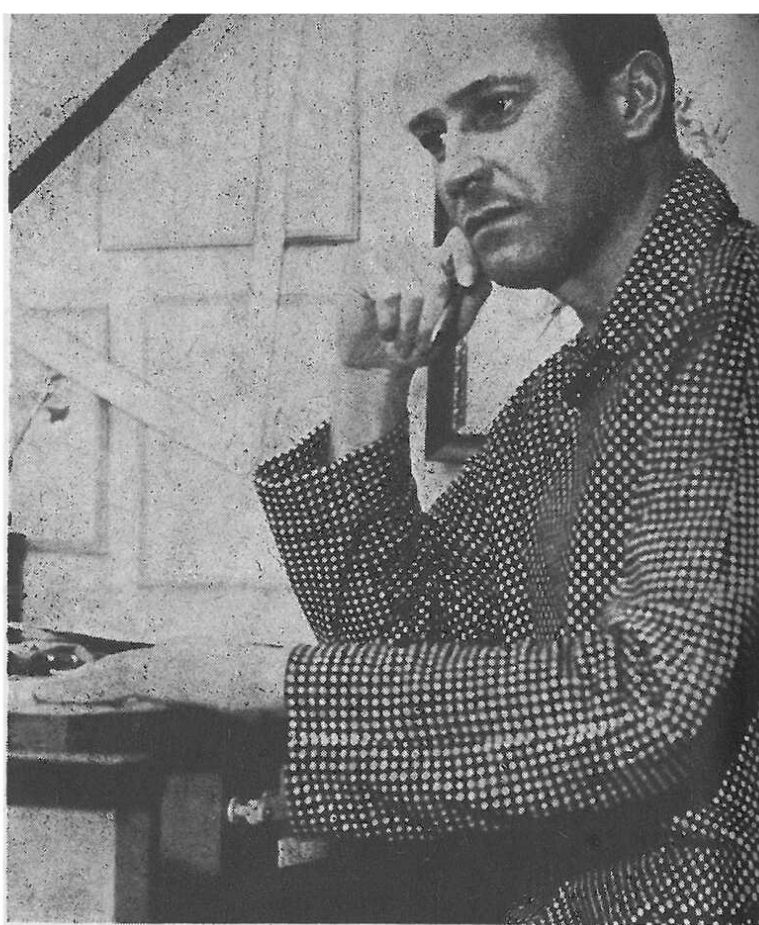

1100 LET VELKÉ MORAVY

160

J.ŘÍNCOVÁ

J. AŠVENSBERG

ČESKOSLOVENSKO

ZLATÝ PRSTEN ZDOBENÝ GRANULACÍ

30h

1100 ROKOV VELKEJ MORAVY

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 5. KVĚTEN 1963

OBSAH: Dr. Miroslav Rajmon: Vzpomínka na jásavé zvony míru, ThDr. Jan Merell: Ekumenický duch II. vatikánského koncilu, ThDr. Antonín Salajka: Myšlenka cyrilometodějská — pojítka slovanských národů, ThDr. Ladislav Pokorný: Pražský sakramentář, P. František Votruba: Po stopách úcty sv. Cyrila a Metoděje v jižních Čechách, Dr. Věra Remešová: Sv. Cyril a Metoděj v díle Josefa Mánesa, ThDr. Josef Beneš: Existencialismus a křesťanství, ThDr. Václav Bartůněk: Zbyněk Zajíc z Hazmburka, arcibiskup pražský, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství, ThDr. Alfons Glos: Svätý Josef dělník, ThDr. Karel Sahan: V záři ctnosti - vroucnost, Václav Zima: Květy a zpěv, MUDr. Vlastimil Nikodém: Umění nestárnout, Za skutečnou nezávislost a pokrok, Náš zápisník, Úřední zprávy.

VZPOMÍNKA NA JÁSAVÉ ZVONY MÍRU

Dr. Miroslav Rajmon

Květnové dny před 18 lety se nesmazatelně vryly do myslí všech obyvatel naší vlasti. Mezi účastníky a svědky těchto dní byli i duchovní pastýři našeho národa, kteří jsou dodnes pamětníky oné pohnuté doby. Na troskách přemoženého fašismu kladly se tehdy v celé Evropě kameny k novým základům mírového života. Tak tomu bylo i u nás. Vzpomínky účastníků převratných událostí vyvolávají obrazy dějů, v nichž se střídaly chvíle úzkosti, obav, strachu, ale i naděje. Vše přehlušující radost nad pokořením zločinného nepřítele pomáhala pozvednout lid z utrpení.

Milióny hrobů bojovníků za svobodný a lepší život promlouvají jasnou řečí k lidstvu, že nesmí připustit opakování válečných hrůz. Mrtví mluví k živým: „Již nikdy válku!“ Vzpomínka na jásavé zvony hlásající všemu lidu v naší vlasti pokoj a mír znovu připomíná, co tehdy zaplavilo srdce osvobozených od potupného jha, že touha po trvalém a opravdovém míru musí být uskutečněna. Osvobození národa vojsky Sovětské armády zpečetilo dávnou touhu po těsném přátelství se slovanskými bratry z Východu. Tím byl dán základ k pevným svazkům, zabezpečujícím nám svobodu a integritu státního života v nových poměrech. Květnové dny ukázaly, že rozhodující silou se stává veškerý lid, jehož dělnická třída je vůdkyní všeho společenského života.

V časovém úseku doby od květnových dnů roku osvobození až do dnů přítomných nastaly hospodářské a společenské změny, jež se odrazily v nové tvářnosti života. Náš lid vybudoval Československou socialistickou republiku, v níž nové socialistické vztahy zákonitě nahradily vztahy soukromokapitalistické. Sobecký prospěch podnikatele není již hybnou společenskou silou, ale touto hybnou silou je zájem celku s potřebami pro všechny členy společnosti. Historicky nezvratitelné změny přivedly i Církev k novým postojům. Kněží nesmějí být jen nezaangažovaní pozorovateli společenského dění, ale jejich morální povinností je projevit se jako zaangażovaní činitelé společenských změn. Dostatečným důkazem toho je například otázka zachování a udržení míru ve světě. Rovněž je závažné, aby náboženská činnost nebyla brzdicí silou pro vývojové tendence, jež jsou nutné a nezvratitelné. Zabsolutizování kdysi snad oprávněných forem života bylo by známkou ustrnutí, neporozumění a zaviněné lhostejnosti. Vždyť k otevřenému postoji vyzývá již apoštol: „Bratři, vše, co je pravdivé, co čestné, co spravedlivé, co čisté, co milé, co dobré pověsti, vůbec co je ctnostné, co chvályhodné, to obmýšlejte“ (Fil 4, 8).

EKUMENICKÝ DUCH II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU

Jednou z charakteristických známek II. vatikánského koncilu je jeho *ekumenické zaměření a účast nekatolických pozorovatelů a hostů* na koncilu. Zásahu o to má hlavně Sekretariát pro jednotu křesťanů s kardinálem Augustinem Beaumontem v čele. Mohlo by se zdát, že účast pozorovatelů, i když mají možnost přítomnosti na generálních kongregacích koncilu, je jenom pasivní. Není tomu tak. Již skutečnost, že jsou přítomni, je známkou změny ovzduší ve vzájemných vztazích mezi křesťanskými církvemi. Dosavadní rozhovory mezi příslušníky katolické církve a příslušníky církví nekatolických byly rázu soukromého, kdežto pozváním na koncil dochází již k setkání oficiálního rázu. Během koncilu byly konány časté konference, kde nekatolíci pozorovatelé měli možnost projevit svá mínění a návrhy pro jednání koncilu. Sekretariát pak předával jejich návrhy Otcům koncilu, takže zde byla možnost nepřímého působení na koncil.

Tato setkání a vzájemná výměna názorů značně přispěly k ujasnění otázek, v čem ne vždy správně chápáný ekumenismus spočívá a jaké jsou výhledy pro budoucnost. K poznání ovzduší na koncilu bude poučné uvést několik skutečností a projevů z obou stran, k nimž během koncilu došlo.

Již 13. října, tedy záhy po zahájení koncilu, došlo k setkání nejvyšší hlavy Církve s nekatolickými pozorovateli a hosty ve *zvláštní audienci*. Byli přítomni zástupci 17 nekatolických církví a společnosti. Audience měla nezvyklý průběh. Svatý Otec neseděl jako při jiných audiencích na trůnu, ale byl mezi účastníky audience. Ve své francouzské promluvě neužíval obvyklého „My“, ale mluvil v jednotném čísle. Na závěr audience udělil přítomným zástupcům požehnání. Setkání mělo ráz velmi srdečný a prostý. Ve své promluvě Jan XXIII. řekl: „Držím se zdravé nauky, že vše pochází od Boha. Za vnuknutí nebes považuji i koncil, který byl 11. října zahájen, a mohu vás ujistit, že jsem byl v tento den hluboce dojat. A když můj pohled spočinul na vaší skupině a na jednom každém z Vás, byla pro mne Vaše přítomnost útěchou.“ Svatý Otec pak vzpomínal svého desetiletého působení v Sofii a dalšího desetiletí v Istanbulu a v Aténách. V této době mezi ním — jako apoštolským delegátem — a nekatolickými bratry, nedošlo nikdy k různosti nebo sporům. V závěru své srdečné řeči projevil Jan XXIII. důvěru a přání „pracovat k přiblížení se hodiny, kdy se pro všechny skuteční Kristova modlitba ve Večeřadle“.

Arcikněz Vitaly Borovoj, jeden ze dvou pozorovatelů moskevského patriarchátu ruské pravoslavné církve, vyjádřil se po audienci v rozhovoru s jedním žurnalistou, že audience u něho zanechala dobrý dojem, který také očekával. Na otázku, co soudí o tom, že papež udělil nekatolickým pozorovatelům své požehnání, odpověděl: „Bylo to opravdu požehnání biskupské.“

Za audienci u Jana XXIII. a za vlídné přijetí, kterého se dostalo pozorovatelům ze strany Sekretariátu pro sjednocení, poděkoval profesor teologie a pozorovatel evangelické církve v Německu Dr. Edmund Schlöcker. Ve svém projevu (15. 10.), adresovaném kardinálu Aug. Beaumontovi, řekl: „Vaše Eminence! Dovolte mi, abych Vám jménem pozorovatelů a hostů vyslovil upřímné díky nás všech za tak přátelské přijetí, které jste nám připravili. Nemyslím tím jen na přijetí v této hodině, ale na to, jak vycházejí vstříc a pomáhají každému z nás od prvního okamžiku Vy i vaši spolupracovníci z Vašeho sekretariátu, zvláště Msgre Willebrands... Setkání s římskokatolickou Církví byla až dosud omezena jen na setkání mezi jednotlivými osobami nebo na malé skupiny. Ze setkání zde na koncilu má nyní oficiální ráz, pocítujeme jako veliký pokrok a jsme si přitom vědomi, že není ničím samozřejmým, že jsou nám předávána tatáž schémata, která mají k dispozici Otcové koncilu, a že nám, Vaše Eminence, dáváte možnost vyslovit k těmto schématům naše myšlenky. Víme, že vdčíme za tyto možnosti Jeho Svatosti, samému papeži, který iniciativou svého srdce vytvořil novou atmosféru otevřenosti vůči nekatolickým církvím. Prosim Vás proto, abyste

tlumočil Jeho Svatosti za to náš uctivý a upřímný dík, i náš dík za jeho laskavé přijetí při audienci v sobotu.

Přirozeně, všichni zde shromáždění vědí o velikých a hluboce zakořeněných překážkách, které nás navzájem dělí. Nebyli bychom rozdělení, kdyby každý z nás si nebyl vědom, že jest Bohem samým vázán ve své církvi a neposloužíli bychom vsutku jednotě v Kristu, kdybychom tento stav „ečí nebrali vážně. Chtěl bych však poukázat na dva body, které posílí naději na pravý rozhovor mezi námi všemi:

Prvním bodem je myšlenka, kterou Vaše Eminence již často vyslovila ve svých přednáškách během posledních dvou roků a která se znovu ozvala nyní i v papežské řeči při zahájení koncilu. Zcela zavazuje při všech řečech i činech *zjevená pravda*. Zároveň však se musí *rozlišovat mezi podstatou učení a mezi formulací jejího jazykového vyjádření* (modus enuntiandi). Jsem přesvědčen, že rozdělené křesťanstvo má více společné podstaty, než jak se na první pohled zdá z jejího různorodého formulování.

Druhá věc, která nás povzbuzuje, je skutečnost, že Vaše Eminence sama je význačným zástupcem biblické vědy a že tato věda v římské Církvi, zvláště od encykliky Divino afflante Spiritu, došla významného rozkvětu. A protože *bible je společná nám všem*, a protože biblická věda není již dnes myslitelná bez spolupráce učenců různých vyznání, můžeme mnoho očekávat od dalšího rozvoje vědeckého bádání o Písmu svatém.

Dovolte, abych ještě na závěr dodal, že prosba o Duchu svatého, kterou koncil začal, byla společnou prosbou nás všech a že budeme s touto modlitbou provázet průběh jednání na koncilu.“

Tato slova byla řečena v prvních dnech jednání koncilu, kdy ještě se nemohlo vědět, v jakém ekumenickém duchu jednání koncilu bude probíhat. A skutečně se z počátku zdálo, že někteří Otcové nemají ještě dost porozumění pro ekumenického ducha a tento nedostatek byl vytýkán i schématům. Bylo to zvláště v jednání o schématu „De fontibus revelationis“. Na generální kongregaci 19. listopadu jménem Sekretariátu pro sjednocení křesťanů vytkl biskup z Brugge v Belgii Msgr. De Smedt nedostatek ekumenického charakteru schématu a vysvětlil, v čem spočívá ekumenický duch některého schématu. Možná říci, že tento zásadní projev byl rozhodným momentem v této historické diskusi a vyjádřil postoj, který zaujala většina Otců koncilu. Přispěl jistě k tomu, že došlo k přerušení diskuse o schématu a k přepracování schématu v ekumenickém duchu. Protože jde o zásadní, a možná říci oficiální projev, budíž citován v plném znění:

„Mluví jménem Sekretariátu pro sjednocení křesťanů. Při zkoumání schématu o pramenech zjevení projevovalo mnoho Otců upřímnou ekumenickou péči. Všichni si upřímně a opravdu přejí, aby naše schéma podporovalo sjednocení. Někteří tvrdí, že schéma odpovídá požadavkům správného ekumenismu, jiní to popírají. Abyste to mohli lépe posoudit, bude vám snad vítané uslyšet slova našeho Sekretariátu o tom, *v čem přesně spočívá ekumenický charakter nějakého výkladu*. Vždyť náš Sekretariát byl ustanoven nejvyšším Veleknězem, aby pomáhal Otcům zkoumat schémata z ekumenického hlediska.

Problém je tento: *Co náleží k nauce a stylu schématu, aby mohlo opravdu sloužit k navázání lepšího rozhovoru mezi katolíky a nekatolíky*:

Odpovídám: Všichni ti, kteří nosí čestné jméno křesťanů, shodují se v tom, že uznávají Ježíše Krista. Vše, co nám bylo sděleno samým Pánem, tvoří poklad víry a je naší spásou. Z tohoto jediného pramene čerpáme všichni, katolíci i nekatolíci. Ale když se jedná o způsob, s jakým přistupujeme ke Kristu, začíná rozpor. Jsme bratry odloučenými jedni od druhých. Jsme rozdělení po mnoho staletí. Víme, že tento rozpor odporuje vůli Kristově. Kdy tedy přestane naše rozdělení? Po mnoho století jsme my, katolíci, mysleli, že stačí jasně vyložit naši nauku. Stejně mínění měli i nekatolíci. Každá strana vykládala své učení terminologií,

kteřá jí je vlastní, ze svého hlediska, ale nekatolíci nechápali to, co říkali katolíci, a naopak. S touto metodou „jasné pravdy“ se vskutku neuskutečnil žádný krok vpřed k usmíření. Naopak, na každé straně se zvětšovaly předsudky, podezření, hádky, polemické diskuse.

Během posledních desetiletí byla zavedena nová metoda. Tato metoda je nazývána *ekumenický rozhovor*. V čem spočívá? Charakterizuje ji to, že nemá na mysli jenom pravdu, ale i způsob, jakým se pravda podává, aby ji druzí mohli přesněji pochopit. Křesťané různých denominací si vzájemně pomáhají, aby jedni i druzí mohli jasněji a přesněji chápat učení, ke kterému náležejí. Ekumenický rozhovor není tedy uvažováním nebo vyjednáváním o provedení sjednocení, není to ani návrh na sjednocení, není to pokus o obrácení (non est tentamen conversionis). Je to na obou stranách svědectví o víře, svědectví jasné, objektivní, psychologicky přizpůsobené. Tato nová metoda může tedy být přijata naším koncilom podle vůle nejvyššího Velekněze. Naše výklady na koncilu budou mít ekumenického ducha a budou moci velmi přispět k ekumenickému rozhovoru, použijeme-li prostředků opravdu vhodných k jasnému pochopení pro nekatolíky, jak Církev katolická vidí a žije tajemství Kristovo.

Stylizovat schémata ekumenickým způsobem však není snadné? Proč? Je nutno se vystříhat všeho zdání indiferentismu. Ekumenický výklad musí podávat věrně úplnou a celou katolickou nauku v určitém předmětu. Jak by se pak mohli nekatolíci dovědět od nás to, čemu učí katolicismus, kdybychom podávali nauku zmrzačenou, změněnou, nejasnou?

Bylo v této aule řečeno, že ekumenický způsob vyjadřování je v protikladu k úplnému výkladu pravdy. Kdo takto myslí, zdá se, že neporozuměl tomu, co je podstatou ekumenického rozhovoru. Tento rozhovor není určen k tomu, abychom se jedni nebo druzí mýlili. Chceme-li, aby našemu výkladu přesně porozuměli nekatolíci, musíme splnit několik podmínek:

1. Je třeba zkoumat, co je dnešním učením ortodoxních i protestantů, to znamená dobře poznat jejich víru, jejich liturgický život, jejich teologii.

2. Vědět, co si myslí o našem učení a v kterých bodech je chápou dobře nebo špatně.

3. Vědět také, co je podle nekatolíků opomenuto nebo nedostatečně objasněno v katolickém učení (např. učení o Slovu Božím, kněžství věřících, náboženské svobodě).

4. Je třeba zkoumat, nejsou-li v našem způsobu vyjadřování formy nebo formulace, které jsou nesnadné k pochopení pro nekatolíky. Zde je nutno říci, že naše scholastická nebo téměř školská metoda znamená pro nekatolíky velikou obtíž a je často pramenem omylů a předsudků. Totéž je nutno říci o abstraktním a čistě pojmovém způsobu mluvy, který je obtížný k pochopení pro východní bratry. Naopak, biblický a patristický styl sám sebou se vyhýbá a předchází mnoha obtížím, zmatkům a předsudkům.

5. Použité výrazy mají být dobře voleny (slova, obrazy, označení) a mají mít na zřeteli reakce, které by mohly vyvolat v mysli a citlivosti nekatolíků.

6. Úsudky mají být uvážené a mít na zřeteli souvislost, ve kterých jsou přijímány od nekatolíků.

7. Argumenty (citáty, uváděné důvody), zdůvodnění a uspořádání textu mají být podány tak, aby mohly přesvědčit nekatolíky.

8. Je třeba se vyvarovat vši neplodné polemiky.

9. Omyly mají být jasně odmítnuty, ale takovým způsobem, aby to neurazilo osoby, které tyto omyly zastávají.

Z toho všeho vyplývá, ctihodní Otcové, že text není ekumenickým jen proto, že vykládá pravdu. Je velmi obtížné a velmi choulostivé vypracovat nějaké pojeanání nebo výklad, aby byly opravdu ekumenickými. Nejvyšší Velekněz shromáždil v Sekretariátu pro sjednocení křesťanů odborníky, biskupy a theology, kteří mají velikou zkušenost v ekumenické práci. Tyto odborníky pověřil papež úkolem, aby pomáhal ostatním přípravným komisím, a zvláště komisí theologické, aby vypracovaná schémata byla vpravdě ekumenická. Náš sekretariát nabídl svou pomoc theologické komisi, ale tato komise ji

odmítla pro důvody, které mi nenáleží posuzovat. Navrhli jsme ustanovit smíšenou komisi, ale theologická komise odpověděla: nechceme to. A tak sama theologická komise podnikla velmi obtížné dílo — dát ekumenický ráz našim schématům. S jakým úspěchem? Slyšeli jsme, co soudí četní Otcové o ekumenickém duchu předloženého schématu. Jedni řekli, že mu chybí ekumenický duch; tak mluvili Otcové, kteří žijí v prostředí protestantském nebo na Východě. Otcové, kteří žijí většinou v prostředí katolickém, mluvili jinak. Zdá se jim, že schématu ekumenický duch nechybí. Budiž nám odpuštěno, ale prosíme pokorně tyto Otce, aby laskavě prozkoumali, zda dostatečně uvažovali o povaze této nové metody, která je nazývána ekumenickým rozhovorem, o jejích podmínkách a důsledcích.

Závěr: Ať je tomu jakkoliv, my, kteří jsme pověřeni nejvyšším Veleknězem pracovat o tom, aby na tomto koncilu byl úspěšně navázán rozhovor s našimi nekatolickými bratry, žádáme vás všechny, ctihodní Otcové, abyste dobře vyslechli, co soudí o předloženém schématu Sekretariát pro sjednocení křesťanů. Náš názor je, že se schématu velmi nedostává ekumenického charakteru. Toto schéma neznamená pokrok pro rozhovor s nekatolickými bratry, ale překážku; ba co více, přímo mu škodí.

Vážení Otcové, uvažte laskavě, že konečně dnes byla nastolena nová metoda, pomocí které může být navázán plodný rozhovor. Plod této metody je možno vidět v této aule v přítomnosti pozorovatelů. Hodina je Prozřetelností dána. Ale je vážná! Nebudou-li tato schémata theologické komise jinak vypracována, ponese odpovědnost za tu skutečnost, že II. vatikánský koncil zmaří velikou, nesmírnou naději. Chci říci naději všech těch, kteří s Janem XXIII. čekají v postu a modlitbě, aby byl konečně nyní učiněn krok k bratrskému sjednocení všech těch, za které se Kristus, náš Pán, modlil: „aby všichni jedno byli!“

Projev biskupa De Smedta ukazuje, s jakou úzkostlivou péčí velká většina Otců koncilu přistupuje k ekumenickému charakteru schémat. Byly to *historické debaty*, které pro nekatolické pozorovatele byly objevem. Obdivovali se svobodě slova a mínění, které neočekávali, a oceňovali tuto duchovní zápolení, nezbytné pro tvůrčí myšlení. Ekumenický duch koncilu pak zvítězil, když většina Otců hlasovala pro přepracování schématu De fontibus revelationis, a když Jan XXIII. potvrdil hlasování většiny a pověřil smíšenou komisí novým vypracováním schématu v ekumenickém duchu.

Bezprostředně po historickém hlasování (20. 11.) a rozhodnutí Svatého Otce (21. 11.) učinil 23. listopadu tiskové prohlášení pozorovatel na koncilu, významný novozákoník, prof. Dr. Oskar Cullmann, z něhož vyjímám některé úryvky. V úvodu svého projevu vyslovil velké uspokojení nad přijetím pozorovatelů. Konstatoval, že pracovníci Sekretariátu pro jednotu „vynakládají všechnu myslitelnou námahu, aby nám umožnili sledovat všechny práce koncilu, vyjádřit naše názory, i aby nám umožnili styk s Otcí koncilu a též s římskými osobnostmi“. Na výtku některých žurnalistů, jakoby pozorovatelé byli velmi zdrženliví ve svých projevech o jednání koncilu, řekl: „Naše povinnost být diskretní je ještě větší než u jiných členů koncilu. Jako pozorovatelé jsme pozvanými hosty. Co bychom řekli ve svém soukromém životě, kdyby přítel, kterého jsme pozvali, ihned vykládal o našich rodinných tajemstvích, jejichž svědkem se stal?“

Po těchto úvodních poznámkách mluvil prof. Cullmann otevřeně o svých všeobecných dojmech. „Zastávám,“ řekl, „se všemi pozorovateli i se všemi těmi, kteří nás pozvali, mínění, že veliká *otevřenost* na obou stranách je první podmínkou pro úspěch našich rozhovorů. Z ekumenického hlediska je velmi špatná metoda přecházet mlčením to, co nás ve skutečnosti dělí. Musím říci, že ve všech rozhovorech, které již dlouho konám s našimi katolickými bratry, vždy nejvíce věci sjednocení posloužila vzájemná otevřenost, ovšem s podmínkou, že tento cíl sjednocení neustoupí ze zorného pole.“ Zdůraznil pak, že i když se pokouší vyjádřit dojmy všech pozorovatelů, mluví ve svém vlastním jménu, protože mezi pozorovateli jsou zastoupeny různé církve, s různými

nou reakcí jak z hlediska liturgického, tak theologického. I při různosti, díky Ekumenické radě v Ženevě, byly připraveny cesty pro ekumenický cíl, a také přítomnost na koncilu byla usnadněna rozhovory mezi různými vyznáními, které již dlouhou dobu jsou ze Ženevy vedeny. „Co nás pozorovatele navzájem spojuje, není jen negativní skutečnost našeho odloučení od Říma; mnohem důležitější je *pozitivní prvek naší společné víry v Krista*. A tato společná víra je i zárukou pro pozitivní výsledky, které s našimi katolickými bratry očekáváme od naší přítomnosti zde.“

Mluvě o možnosti a hranicích uskutečňování ekumenické myšlenky, podotkl na adresu žurnalistů, že je třeba se *vyvarovat iluzí*. Koncil, ačkoliv se vzhledem ke svému vzdálenému cíli stará o ekumenické otázky, *není koncílem sjednocovacím* ve smyslu oněch unionistických koncilů, které se konaly v minulosti mezi ortodoxními a římskokatolickými křesťany. Již nyní v průběhu koncilu však je možno zjistit určité uskutečňování ekumenické myšlenky. Dr. Cullmann je ve stručnosti vyjádřil takto: a) Nejprve bych chtěl říci, že *existence Sekretariátu pro sjednocení* je jedním z těchto uskutečnění. Když bude dále pracovat v tomto vpravdě ekumenickém duchu úcty k druhým církvím, které vyznačuje celé jeho jednání a celý jeho postoj, je možno hledět na jeho existenci jako nanejvýš významnou i pro budoucnost ekumenické věci.

b) *Naše přítomnost zde*. Souhlasím zcela s tím, co vám o tom řekl kardinál Bea: je to zázrak. Když vidím, jak každý den ráno zaujímáme svá místa proti místům kardinálů, když sekretář koncilu každé ráno po mši pronáší „*exeat omnes*“ a my můžeme zůstat na svých místech, dívám se vždy znovu způsobu, jak jsme byli skutečně zapojeni do tohoto koncilu. Činím-li slovo kardinála Bey o zázraku slovem svým, myslím obzvláště na to, co znamenaly v minulosti koncily pro křesťany, kteří nebyli katolíky.

c) Řekl jsem právě, že je nutno *varovat se vyvozování klamných závěrů z atmosféry vzájemné důvěry*, která vládne zde na tomto koncilu mezi katolíky a pozorovateli. Ale když toto bylo řečeno, chtěl bych přece velmi zdůraznit *význam této důvěry*, která se vůči nám jeví ve skutečnosti, že jsme zasvěcováni do všech tajemství a že poznáváme nejrozumnější duchovní proudy

v katolicismu. Je si jen přáti, aby tuto důvěru sdíleli na obou stranách i laici našich církví.

d) *Naše vnitřní účast na jednáních tohoto koncilu* představuje podle mého názoru důležité, již nyní nastoupené uskutečňování ekumenické myšlenky. Hleděno zvenku jsme pasivními pozorovateli. Ale *vnitřně prožíváme* toto jednání spolu s našimi katolickými bratry. Vnitřně zaujímáme při zasedáních se stejnou účastí jako oni postoj pro nebo proti. A právě toto nás zcela zvláštním způsobem během posledních týdnů navzájem přiblížilo.

Svůj projev uzavřel Dr. Cullmann *pohledem a nadějí do budoucnosti*: „Řekl jsem, že koncil již nyní přinesl plody pro vzájemné přiblížení se, ačkoli jsme velmi vzdáleni od spojení. Doufáme, že se navzájem sblížíme v tom smyslu, který jsem již naznačil v souvislosti s problémem, který je nám dán zvláštním rázem rozdílů existujících mezi námi. Jinými slovy: doufám, že uzávěry koncilu, které ještě neznáme, budou orientovány podle bible; a neříkám to jen proto, že jako exegeta mám na tom zcela zvláštní zájem. Je však skutečností, že *ekumenické rozhovory začaly mezi exegety*. Dnes se jich účastní theologové všech disciplín. Doufáme, že nebudou přerušeny, ale spíše rozmnoženy, prohloubeny, a především ulehčeny tímto koncilem. Čekáme v důvěře. Ať už je jeho výsledek jakýkoliv, budeme pokračovat v rozhovoru; a bude-li se tak dít na obou stranách v též duchu, který jej až dosud ožívoval, je to již samo o sobě prvkem jednoty, která přinese ještě další plody.“

Bylo by možno uvést ještě jiné projevy, např. pozorovatelů ruské pravoslavné církve redaktoru berlínského časopisu Neue Zeit (18. 11. 1962), ale nedostatek místa již nedovoluje. Domnívám se, že výše citované zásadní projevy, jak ze strany katolické, tak pozorovatelů, osvětlují podstatu ekumenických možností viděnou realisticky z obou stran a jsou i dokladem opravdového a upřímného ekumenického charakteru II. vatikánského koncilu. Možno očekávat, že v tomto duchu bude probíhat i druhá část koncilu na podzim letošního roku a že účast nekatolických pozorovatelů, jak je zřejmo ze zpráv světového tisku, bude ještě větší.

ThDr. Jan Merell

MYŠLENKA CYRILOMETODĚJSKÁ - POJÍTKO SLOVANSKÝCH NÁRODŮ

V jubilejním roce cyrilometodějském je nutno se také zamyslet nad cyrilometodějskou myšlenkou a jejím významem jak pro slovanské národy, tak pro Církev. Přistupme nejdříve k prvnímu bodu.

Můžeme říci, že slovanská vzájemnost má duchovní základy již od počátku kulturních dějin Slovanů v myšlence cyrilometodějské. Jejimi představiteli byli apoštolové a učitelé slovanských národů sv. Konstantin-Cyryl a Metoděj, které počítáme do řady vynikajících osobností v církevních dějinách a jejichž zásluhy o slovanské národy jsou nesmírné. Misijní dílo soluňských bratří, započaté u západních Slovanů v Říši velkomoravské za knížete Rostislava r. 863—864, nese pečeť obecné křesťanské jednoty a lásky k lidským duším a bylo zaměřeno k získání všech národů slovanských víře Kristově. Soluňští bratři vstoupili tak (již i svými předchůzci misieři u Saracénů v Chazarů) do šlépějí sv. apoštolů, zvláště pak apoštola národů sv. Pavla, k němuž je možno rozsahem jejich díla je přiřadit Cyrilometodějské dílo, podporované staroslověnským překladem Písma sv. a knih bohoslužebných, zvláště pak zavedením slovanské bohoslužby, po stránce církevně politické pak papežem Hadriánem II. a Janem VIII., zakotvilo na Velké Moravě, v Panonii i v Čechách, zasáhlo do sousedního Polska, bylo však pádem Říše velkomoravské na začátku X. stol. násilně porušeno a oslabeno. Vyhnání žáci sv. bratří odešli většinou k jižním Slovanům, kam se též přeneslo cyrilometodějské dílo, a jež ve svých složkách zakotvilo u Charvátů, Srbů, dále u Bulharů a Rusů, k nimž také se dostalo staroslověnské písemnictví spolu se slovanskou bohoslužbou. Sv. Konstantin a Metoděj osobně učili křesťanské víře

a osvětě v Říši velkomoravské u západních Slovanů, dále u Slovinců v Kocelově Panonii, jejich přímé misijní působení u Bulharů cestou na Moravu, nebo později, je sporné. Misijní dílo sv. Metoděje, jak nejnovější bádání ukazuje, zasahovalo i k Polákům (na Vislansku), jejich žáci působili mezi Charváty, Srby, Bulhary, nepřímo mezi Rusy. Můžeme tedy právem Konstantina-Cyryla a Metoděje pokládat za apoštoly a učitele všech Slovanů.

K slovanským apoštolům a učitelům vzhlíží s úctou všichni slovanští národové. Jejich velké dílo je již přes 260 let (od r. 1700, kdy metropolita Dimitrij Rostovskij vydal životopis sv. bratří) studováno po stránce historické, jazykovědné, náboženské i kulturní od badatelů různých národů, hlavně slovanských. Slovanští učitelé jsou pokládáni za původce slovanského písma (Konstantin) a zakladatele slovanského písemnictví.

Soluňské bratry ctí jako světce Slované katolíci i pravoslavní. Nutno připomenout, že v druhé polovině IX. století, kdy sv. bratři působili v Říši velkomoravské, a v X. stol., kdy se křesťanská víra šířila na Rus (ve vznikajícím kyjevském státě), nebylo dosud církevního rozkolu a křesťanská Církev byla jedna a jednotná. Církevní rozkol byl dovršen až r. 1054 (za cařihradského patriarchy Michala Kerularia a papežského legáta kardinála Humberta) a od té doby většina slovanských národů (Rusové, Ukrajinci, Bulhaři, Srbové, část Slováků a Čechů, část Poláků) patří k pravoslavným církvím, které neuznávají římského papeže za nejvyšší hlavu obecné Církve. Nejsou tedy Slované po stránce nábožensko-církevní jednotni.

Všichni cyrilometodějští pracovníci ze všech slovanských národů, jejichž zevnější reprezentací byly velehradské kongresy a sjezdy (pořádané od r. 1907—1947), usilovali a usilují o to, aby se Slované sblížili po stránce nábožensko-církevní. Co by to znamenalo pro svět a také pro Církev, kdyby Slované byli jednotni ve víře! Křesťanské slovanské národy by si měly uvědomit tuto svou společnou povinnost a úlohu. Zvláště katoličtí Slované, západní a jižní, mají velkou odpovědnost v této věci, ke které jim dává Prozřetelnost dějinnou příležitost. Oba dosud rozdělené tábory budou v této práci o sblížení následovat sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje, jejichž snahou bylo získat slovanské národy obecné Církvi Kristově.

Zamyslíme-li se pozorně nad celým dílem sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a nad jejich působením na Velké Moravě, v Panonii, v Římě a nad další činností Metodějovou po smrti bratrově (869), přicházíme k závěru, že oba sv. bratři daleko přesahují rámec obyčejných misionářů. Nejen jejich světecká velikost, ale i jejich originální plán, s nímž přišli k Slovanům a který se rýsoval v jejich myslích již před příchodem na Moravu, vzbuzují naši pozornost k hlubokému zamyšlení. Můžeme říci, že původcem myšlenky, získati totiž slovanské národy křesťanskému náboženství v obecné Církvi Kristově, byl Konstantin-Filosof, jemuž pokorně sloužil jeho bratr Metoděj. Sestavení slovanského písma (hlaholice), překlad Písma sv. do jazyka staroslověnského, překlad knih bohoslužebných a zavedení slovanské bohoslužby, schválené od římských papežů Hadriána II. a Jana VIII., byly prostředky na cestě k tomuto cíli.

Po smrti sv. Cyrila, kdy Metoděj se vrátil do Panonie a na Moravu a pak jako arcibiskup pokračoval v započatém díle a uskutečňoval vznešené plány svého zesnulého bratra, které přijal za své, nejen na prosby svého bratra před smrtí, nýbrž i z vlastního přesvědčení. V tom je velikost obou sv. bratrů, v tom je i velikost heroické postavy sv. Metoděje. Metoděj pokračoval v započatém slovesném díle, překládal Písmo sv., Nomokánon i knihy Otců, připisují se mu též slovanská scholia k 28. kánonu chalcedonského koncilu i anonymní homilie v rukopisu Clozova sborníku, přes všechny překážky pokračoval v slovanské bohoslužbě. Zvláště tato měla mnoho nepřátel domácích i cizích. Metoděj dobře věděl, jakým způsobem ji obhajoval Konstantin v Benátkách i v Římě. Stačí si pozorně pročíst zápis o benátské disputaci Konstantinově s „troj-jazyčníky“ v ŽK (kap. XVI.). Důvody z Písma sv. v disputaci uváděné a pak jistě zřetеле pastorační, které sv. bratři v Římě uváděli, byly zajisté přesvědčivé, že papežové (Hadrián II. a Jan VIII.) slovanskou bohoslužbu, zjev to zcela ojedinělý na křesťanském Západě, kde všude vládla v bohoslužbě latina, schválili. Ohlasy Konstantinových důvodů sledujeme i v některých papežských listech.

Sledujeme-li další osudy cyrilometodějského díla, vidíme, že po smrti sv. Metoděje (885) a po vypuzení žáků sv. bratrů z Moravy, nastaly další spory o slovanskou bohoslužbu na několika stranách. V Bulharsku koncem IX. stol., kdy za vlády cara Symeona (892—927) nastal rozkvět staroslověnského písemnictví, někteří mužové, řecky orientovaní, začali prohlašovat slovanské písmo i slovanský překlad Písma sv. i dalších knih za zbytečné a dokonce odporující příkazům božím. Proti nim napsal bulharský mnich Chrabr (pseudonym, podle posledních názorů Grivcových to byl sv. Naum), svou obranu slovanského písma „O písmenech“. Ve své argumentaci dokazuje, že slovanské písmo i překlad posvátných knih má svůj původ v jednom člověku, Konstantinu-Cyrilovi, kterého poslal Bůh k Slovanům, zatím co písmo řecké i řecké překlady jsou výsledkem dlouhého času a úsilí a pocházejí od mnoha mužů, ne světců, nýbrž pohanů, a proto je tedy slovanské písmo vznešenější a posvátnější než řecké. O tom, že Chrabr kladl sestavení slovanského písma k r. 855 (počítáme-li udaný

rok 6363 od stvoření světa podle byzantské éry), se tu nebudeme rozepisovat, ponechávajíc to na jiné místo.

Podobný boj proti cyrilometodějskému odkazu se rozvinul též v Dalmácii, kde se stýkal svět západní a východní a kde převládalo románské prostředí v tehdejších městech. Na několika církevních sněmech se projevíly hlasy proti slovanské bohoslužbě, spojené s invektivami proti sv. Metoději. Na venkově se však slovanská bohoslužba, podporovaná některými knížaty a biskupy udržovala, až konečně dosáhla papežského schválení v polovině XIII. stol. Stalo se tak za papeže Inocence IV. (1243—54), který na žádost biskupa v Senni Filipa r. 1248 schválil slovanskou bohoslužbu v oněch krajinách, kde byla obvyklá, podle knih hlaholských.

Pokud jde o Čechy, odehrával se tu rovněž boj o slovanskou bohoslužbu, trvající několik století. Nebudeme se tu obšírněji rozepisovat o této věci, ponechávajíc ji na jiné místo. Uvádíme pouze, že podle V. Chaloupeckého (Prameny X. století legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile, Svatováclavský sborník II, 2, 416) za základ slovanského křesťanství v Čechách se pokládalo „Privilegium církve moravské“ (jehož rekonstrukci též Chaloupecký podává, uv. kn. 80—91), tj. zvláštní výsada od papeže římského, aby v krajinách slovanských bylo užíváno při bohoslužbách slovanského jazyka, čímž ovšem se nevyklučovalo užívání latiny nebo řečtiny, ostatně znalost latinského jazyka vedle slovanského byla u kněží na Moravě i v Čechách v X. stol. obvyklá. Slovanskou bohoslužbu v Čechách také obhájí „Krátké sepsání o sv. Cyrilovi a Metodějovi i pokřesťanění země moravské a české“, neboli legenda bohémica „Diffundente sole“ z třetí čtvrti X. stol. a stejně tak legenda moravica „Tempore Michaelis imperatoris“ z druhé poloviny XI. stol., kdy kníže Vratislav II. (1061—92) se obrátil před r. 1080 na papeže Řehoře VII., aby uznal užívání slovanské bohoslužby. Svou žádost odůvodňoval Vratislav tím, že si lid slovanské bohoslužby žádá. Z toho by bylo možno, píše Chaloupecký (uv. kn. 439), soudit, že to nebyl pouze klášter sázavský, kde se užívalo slovanské bohoslužby, nýbrž že ten zvyk byl ještě na konci XI. stol. dost rozšířen v Čechách i na Moravě, takže žádost Vratislavova byla opodstatněna. Papež Řehoř VII. však uvedenou žádost zamítl. Avšak teprve r. 1096 za Břetislava II. byl klášter sázavský změněn na latinský a osazen kněžími z Břevnova.

I když koncem XI. stol. zanikla slovanská bohoslužba v klášteře sázavském a postupně i na jiných místech, přece z veškeré obrany slovanské bohoslužby, kterou podnikali slovanští kněží latinskými spisy, byla předána dalším generacím myšlenka cyrilometodějská, která i v prostředí latinské bohoslužby udržovala vzpomínku na slovanskou minulost církve v době velkomoravské a později v přemyslovském státě českém. V další epoše se ohlásila myšlenka cyrilometodějská ve snahách Přemysla Otakara II. po pobnovení staré říše moravské a zvláště za Karla IV., kdy došlo r. 1347 k založení kláštera Na Slovanech, kamž bylo povoláno na 80 mnichů slovanských z Charvátska.

Je nutno konstatovat, že v Čechách v X. stol. a v Bulharsku se pěstovalo staroslověnské písemnictví. V Čechách vznikaly jednak slovanské skladby původní, týkající se hlavně sv. Ludmily a sv. Václava, dále skladby liturgické a překlady z latiny. O staroslověnském písemnictví v Bulharsku, kde dosáhlo svého rozkvětu, se tu nemůžeme zatím šířit. Staroslověnské památky se šířily z Velké Moravy a z Čech na jih, hlavně do Bulharska, a odtud putovaly do Ruska, kde se zachovaly v pozdějších opisech. Je tragické, že u nás, až na Pražské zlomky hlaholské (z X.—XI. stol.), se nezachovala téměř ani památka.

Cyrilometodějská myšlenka, jejímž výrazem byl staroslověnský literární jazyk, vytvořený literární činností sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a jejich žáků, spolu se slovanskou bohoslužbou se snažila obsáhnout všechny slovanské národy a tak přispívala a přispívá k všeslovanské kulturní jednotě.

ThDr. Antonín Salajka

PRAŽSKÝ SAKRAMENTÁŘ

Fondy pražské kapitulní knihovny obsahují kromě evangelia sv. Marka jinou vzácnou památku. Je to sakramentář uvedený pod starou signaturou O-LXXXIII. Na výstavě archivních dokumentů v roce 1958 byl označen jako sakramentář řezenský. Je sice nejvýš pravděpodobné — jak ještě uvidíme — že pocházel z bavorské oblasti — budeme se však přidržovat označení, které mu dávají historici liturgie a ti jej nazývají sakramentářem pražským podle místa, kde se uchovává, tak, jak to bývá zvykem při označení mnohých jiných literárních památek.

Je velická škoda, že nedošlo k edici tohoto sakramentáře, již připravoval zemřelý emauzský opat Arnošt Vykoukal. Nevím ani, zda se nezachovaly alespoň zlomky této práce, která mohla alespoň částečně (— i když velmi významně) zaplnit velkou mezeru, která zeje v našem výzkumu liturgických památek, které se u nás zachovaly. Tyto poznámky nemohou ovšem podat hodnocení nejstarší památky latinské liturgie, která se u nás zachovala, chtějí na ni jen upozornit. Vždyť jde o kodex, který vznikl na území řezenské diecése, k níž po určitou dobu naše země náležely a byl tedy nejspíš užíván latinským duchovenstvem v době, kdy v sousedství kvetla liturgie cyrilometodějská. Není sice žádné spojitosti, kterou bychom vystopovali mezi pražským sakramentářem a památkami slovanskými, ale už to, že je součástí cyrilometodějské liturgie podtrhuje jeho ctihodnost jakožto svědka úsvitu křesťanství v našich zemích.

Sakramentář je — jak známo — bohoslužebná kniha, která obsahuje posvátné texty, které recitoval kněz nebo biskup při slavné, resp. při pontifikální mši svaté, při udělování svátostí a svátostin, které se udělovaly v souvislosti se mší svatou. Liturgičtí odborníci (např. Ebner a Bishop) se neshodují sice v názoru na vývoj římských sakramentářů, ale v podstatě se shodují asi na tomto přehledu:

I. *Leonianum* — podle většiny odborníků není oficiální bohoslužebnou knihou, nýbrž soukromou sbírkou liturgických textů, která vznikla asi v šestém století.

II. *Gelasianum* — je sakramentář, který už před reformou sv. Řehoře byl v užívání ve Francké říši a obsahuje římskou liturgii s interpolacemi galikánskými. Jsou známy dva vývojové stupně gelasianského sakramentáře. První je reprezentován jediným úplným kodexem z vatikánské knihovny ze sedmého století. Druhý stupeň tvoří gregorianizované gelasianum VIII. stol. Tento typ je zastoupen celou řadou sakramentářů, které pocházejí z mnohých míst a klášterů celé Francké říše. Proto se této skupině říká také francká recenze gelasiana.

III. *Gregorianum* — obsahuje v podstatě liturgii svátého Řehoře Velikého a rozeznáváme je ve třech typech. První je čisté gregorianum bez karolinských dodatků. Druhým typem je rozšířené gregorianum. Jsou to rukopisy karolinské, z nichž některé mají Alkuinovu předmluvu *Hucusque*, jiné nikoli. Konečně jsou také gregoriánské sakramentáře silně prostoupené prvky galikánskými a gelasianskými.

Ke které skupině bychom mohli přiřadit pražský sakramentář? Na tuto otázku odpovídá shodně H. Lietzmann i K. Mohlberg, že nepochybně náleží ke skupině gregoriánskogelasianských sakramentářů (tedy k mladší nebo francké vrstvě gelasiana) z rozhraní osmého a de-

vátého století. A. Baumstark ve svých výkladech k Mohlbergově edici padovského sakramentáře D 47 se sice neobírá speciálně zařazením pražského sakramentáře, přece několikrát o něm mluví. Říká o něm, že se svou textovou podstatou blíží gelasianu, avšak v protikladu k ostatním památkám tohoto typu se nápadně blíže dotýká gregoriana. Autor se domnívá, že jediným osobitým vlastnictvím tohoto sakramentáře je svátek sv. Zenona. To je důkazem, že předloha pražského sakramentáře ukazuje svým původem na italskou půdu, popřípadě přímo na Veronu. Svým obsahem — zejména formuláři nedělních mší — se určitým způsobem přibližuje padovskému sakramentáři — a tento sakramentář hraje důležitou úlohu při zkoumání otázky staroslověnské cyrilometodějské liturgie. Jediný obsáhlejší popis pražského sakramentáře podal Dr. Antonín Podlaha ve svém *Soupisu metrop. knihovny* a toho se přidržujeme. V kodexu, v němž je náš sakramentář, jsou první dvě folia věnována otázkám a odpovědím o stvoření světa, o jménech řek v ráji a o obdobích světa. Vlastní rukopis obsahuje 130 folií sakramentářových textů seřazených podle církevního roku od vigilie vánoční. Svátky církevního roku (temporál) nejsou odděleny od pevných svátků svatých (sanktorál) stejně jako je tomu v ostatních památkách západní liturgie. Svatopestní liturgie pražského sakramentáře navazuje těsně na starokřesťanskou křesťanskou disciplínu. Obřady sv. týdne jsou společné četným sakramentářům a jednotlivé modlitební formuláře byly otištěny v některých edicích. Pro datování rukopisu jsou důležité zápisky, které jsou provedeny několika různými rukopisy na fol. 83 b. Čteme tam jména králů Karla, Pipina, královny Fastrad, dále mnohých biskupů. Kromě toho je zde také záznam trisagionu obvyklého na konci každé prefaci.

Podlaha soudí, že tyto historické poznámky je třeba považovat za záznamy současníků a uzavírá, že byly napsány mezi lety 791 a 805. Královna Fastrada např. zemřela roku 794. Biskup řezenský Sindpert zemřel roku 791. Jeho nástupce Adalwin byl konsekrován r. 792. Atto, biskup freisinský, zemřel roku 811. Arn, arcibiskup salcburský, byl konsekrován roku 785 a zemřel roku 823. Kromě jmen těchto hodnostářů jsou v knize ještě jiná jména, která není dobře možno identifikovat, nicméně — ta která jsou bezpečně určena — jsou Podlahovi důkazem, že kodex byl napsán v Bavorsku a ještě přesněji v diecési Pasovské. Dodávám — na základě posudku Baumstarkova, který jsem už citoval, že sakramentář ukazuje k severoitalským pramenům, avšak vpisky dokazují, že prošel řezenským, resp. bavorským prostředím.

To zjištění potvrzují i další glosy interlineární i marginální, které jsou roztroušeny v penitenciálu, který je na foliích 131–145. Tyto poznámky tvoří 34 glosy, které jsou mezi filology známy pod názvem „pražské starohornoněmecké glosy“ a o nichž filologové soudí, že jsou svědectvím ze začátku devátého století, dokládajícím bavorské nářečí.

Podlaha ještě na základě přípisku na dolním okraji prvního folia vysvětluje, že tento vzácný kodex byl pro metropolitní knihovnu koupen kanovníkem J. M. Schweibererem v roce 1776 a tak se stal sice nedocenenou, avšak nesmírně vzácnou součástí našeho kulturního pokladu, jenž jest předmětem naší hluboké úcty.

ThDr. Ladislav Pokorný

PO STOPÁCH ÚCTY SV. CYRILA A METODĚJE V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Stěhováním národů se posunuly slovanské kmeny až do střední a jižní Evropy a ocitly se tak v blízkosti křesťanského světa. Bylo však třeba několik staletí, než pronikl kvas evangelia celé slovanské území. I když r. 845 přijalo 14 českých lechů v Řezně křest, přesto národ jako celek tím pro viru získán nebyl. Ani řezeňští misionáři neměli v českých krajích, podobně i moravských a slovenských, valného úspěchu, poněvadž jim lid nerozuměl a byly zde i jiné závažné příčiny. Totiž zvláště ta okolnost, že mnozí s pronikáním křesťan-

ství se snažili uplatňovat i politickou nadvládu a svázek s franckým, později německým imperiem. Slovanské kmeny brzy na sobě pocítily jejich sebevědomí a proto se nedivíme, že nejen nebyly vždy ochotny odvádět povinné poplatky, ke kterým byly na čas vázány, ale nebyly ochotny přijímat ani jejich misijní snahy. Proto až do poloviny 9. stol. bylo v našich zemích křesťanství rozšířeno jen sporadicky, a to v nevelké míře.

Důležitý politický čin učinil kníže Rostislav, když

dospěl k názoru, že jeho zemi je třeba hlasatelů křesťanství slovanských, znalých jazyka lidu, aby jim rozuměl. Proto se obrátil — po marné žádosti do Říma — do Byzance, kde byla tradice křesťanské vzdělanosti poměrně v lepším stavu, než na západě. Nebyl zde výbojný duch, který se projevoval u západní misie. Náš národ byl odedávna příčinlivý v práci, statečný v obraně. Pro potřebu zdárnějšího poučení v křesťanské vzdělanosti, získání osvěty, udržení svébytnosti a národní posily našel ve slovanských misiích mocnou oporu a spásu duší. Proto se obrácení našich národů dalo klidně a bez odporu. Tím stájeji, čím více bylo založeno na jejich přesvědčení. V křesťanství, hlásaném slovanskými věrozvěsty, našel zbraň proti západní rozpínavosti, oporu z vymanění se na jejich závislosti, neboť, jak svědčí dějepisci, ačkoliv někteří příslušníci od nich přijali křest, do myslí se jim náboženství hluboko nevšípilo a od něho odpadávali. (Kdežto křesťanství z Byzance jim přinášelo jasné pojetí příčin, odhalovalo lásku jako podstatu tvůrčí činnosti a cíle lidského života, nahrazovalo vratkou soustavu zvyků mravním řádem a podněcovalo rozkvět všech kulturních oborů.)

Proto také byl náš národ uchráněn nešťastného osudu polabských Slovanů a slovanským věrozvěstům vděčí celé potomstvo, že sémě evangelia zde mohlo růst vlastní silou a plně vyhovovalo jeho povaze. Poselstvím, které k nám přinesli Soluňané, byl vlastně dán základ celého pozdějšího pokroku. Že západní země nebyly jediným zdrojem poučení našim krajům, svědčí mnohé památky z poloviny 9. stol., které ukazují na byzantský původ na základě vzájemného obchodního styku. (Činnost sv. Cyrila a Metoděje měla tedy nesporně větší a pronikavější úspěchy, i když měla své obtíže v rozsáhlosti území, nepřizní a žárlivosti západních misio-nářů, vesměs německého původu. Byly však položeny důležité základy k slovanské vzájemnosti, která se později uskutečňovala v mnohých oborech, a trvá dodnes. Apoštolským dílem našich věrozvěstů byla podchycena slovanská osobitost a uvedena v pospolitost s ostatním křesťanským světem, i když za cenu nesmírných obětí a zápasů a svou vlastní cestou. Náš lid, který si tuto slovanskou tradici vytvořil, i v nejtěžších dobách si ji udržel a pěstoval, jak je možno dosvědčit v dalším, někdy i jen latentním, rozvojem nejen slovanské bohoslužby, ale i v literárně umělecké činnosti a smýšlení. Udržoval přátelské styky se všemi slovanskými národy, navzájem si předávaly nejen církevní památky (ostatky sv. Vladimíra byly přeneseny do českého chrámu), ale později i mnohé zkušenosti.

Stopy posvátných kročejů sv. Metoděje můžeme pozorovat v Čechách nejen po křtu Bořivoje a sv. Ludmily, zakládáním kostelů [sv. Klimenta v Levém Hradci, v Litomyšli, na Vyšehradě]. Není vyloučeno, že sv. Metoděj přímo nebo prostřednictvím svých žáků misijně ovlivňoval české území, jak zachycují písemné památky (svatováclavská legenda). Lze předpokládat, že několikaletá činnost sv. Cyrila a Metoděje v sousední Moravě jistě podnítila zájem nejen představitelů přemyslovského rodu, ale i jiných slovanských kmenů o křesťanskou vzdělanost, k níž dali předpoklady nejen ústním kázáním, ale zvláště vytvořením hlaholského písma a přenesenými překlady sv. Písma a liturgických knih. Proto můžeme právem soudit, že po smrti sv. Metoděje se jeho žáci uchýlili i do blízkých Čech a zde pokračovali ve slovanských misiích. Hluboká láska ke staroslověnským náboženským tradicím v Čechách není vysvětlitelná bez přímého slovanského působení Metodových žáků.

Jestliže v novější době proniká poznání, že na české půdě před počátky písemnictví v jazyce národním rozkvétala složitá slovesná kultura církevně slovanská (později církevně latinská), nutno potvrdit, že to bylo zásluhou působení sv. Cyrila a Metoděje, kteří tuto bránu vzdělanosti připravili k budoucímu rozkvětu písemnictví. Vnikala do bohoslužeb i do umění slovesného a výtvarného. Jsou o tom zachovány četné památky v kyjevských listech, pražských zlomcích, svatořešských glosách, legendách o českých patroněch, nejstarších duchovních písních, překladech modliteb, žaltářů. Tím se stává české písemnictví nejstarším ze všech slovanských

literatur a jeho význam je tím cennější, protože vyvěrá z hloubek vlastní národní povahy, z bohatství osobitého podání. To se projevuje po krátké přehledně církevně slovanské. Když v pozdějších stoletích byly germanizovány některé kraje, města, a do chrámů zavedena latina, lid jí nerozuměl, mlčel a vytvářel si své projevy lidových duchovních písní, své národní umění jako výraz smýšlení a obsah svého češství. V něm ukazuje živý smysl pro bohatou krásu tvarovou ve vroucím zanícení pro duchovní obsah. Krásu pozemskou spojuje s nadpřirozenými hodnotami, a tyto bohaté projevy tvořivosti nám dokazuje zachované gotické umění výtvarné i literární po stránce duchovní i světské. Ve slovanském jazyku a písmu si tvoří vlastní cestu, která se ukázala správnou a stala se podnětem opravných snah 14. stol. Zdá se, že obliba slovanských tradic se přímo stala majetkem lidu, když ji ztělesňoval v bohatých iluminacích pracích, staroslověnských legend, obrazů a soch Madon. Byla symbolem, představujícím národní sebevědomí, vědomí jednoty státní i jazykové. A v tomto právě spočívá nesmírný význam průkopnické práce slovanských apoštolů.

Po jejich smrti vedle zaváděné latinské liturgie se ještě udržuje i slovanská (Boleslav I. žádá císaře Otu o její uznání, ač marně). Metodějovi žáci se účastní kulturní práce jako latiníci, neboť mezi oběma obřady nebylo vážných rozdílů. I rod Slavíkovců, který tehdy zabíral velkou část východních a jižních Čech, reprezentovaný slavným sv. Vojtěchem, zachovává přízeň slovanské liturgii, jež podle Křišťana byla samým Bohem sv. Cyrila vnuknuta pro získání lidu. Po jejím přechodem omezení, nikoli však zničení, se projevuje opět výrazněji za vlády knížete Břetislava, když r. 1030 zakládá na Sázavě slovanský klášter, a jeho představeným se stává sám sv. Prokop. Další důležitou etapou je doba karolinská s mnohými středisky slovanské liturgie (klášter Na Slovanech apod.) a opravných snah (devotio moderna), které svým vlivem sahají až za hranice státu (z Třeboně, Roudnice). Vzniká úsilí o přímé křesťanské myšlení a jednání českého lidu a jeho zástupci se stávají nejpovolnějšími hlasateli i vykonavateli. Důležité spisy jsou psány českým jazykem (v jižních Čechách je dokladem známá kniha rožmberská z 13. stol.), z královské kanceláře vedle oficiální latiny se vydávají i české. Čeština je povinným jazykem zemských desek.

I když se naše země ocitají na rozhraní vlivů východních a západních a slovanské a latinské proudy se neustále propletají, přece jen láska k slovanskému původu a projevu je stále znatelná a stává se vůdčím motivem k uplatnění všech schopností, které z křesťanskonáboženského přesvědčení přecházejí i do běžného života. Chápu se jí kronikáři, lidoví spisovatelé (Tomáš ze Štítného), vynikající kazatelé (Matěj z Janova, Jan Milíč z Kroměříže) a další.

Jestliže nám František Palacký uvádí, že do 13. stol. jen v bechyňském arciděkanátu je v 7 děkanátech (bechyňském, vltavském, chýnovském, doudlebském, volyňském, bozenském, prácheňském), a přílehlých arciděkanátech východních i západních Čech (kouřimském a plzeňském) většina kostelů dnes zachovaných, které se pak staly fařami, pak můžeme snadno věřit, že tato činnost měla mohutnou odezvu. Vědomí slovanské pospolitosti, započaté působením slovanských věrozvěstů, bylo mocným zdrojem boje s kolonizací českých měst. Zvláště pak se vyhrlo v 15. stol. v národnostních bojích o zastoupení na pražské universitě. Obrodné hnutí usilovalo o proniknutí do nejširších vrstev a zdůrazňovalo myšlenky, že český národ má v křesťanské obnově zvláštní úlohu, a tu se také snažilo uskutečnit, slovanský původ uchovat a udržet i politickou nezávislost. Na pomoc přicházejí pisatelé postil, dějepisci, spisovatelé, básníci. Nejen města, ale i venkovská místa se stávají středisky českého hnutí v bojích proti germanizaci, proti národní porobě, a poskytují možnost rozšíření českého obrození, jež v různých formách vykonalo v dějinách našeho národa tak záslužnou práci (v literatuře bojovalo o rovnoprávnost českého jazyka četnými obranami, v osvětě českými knihami udržován tradiční duch slovanství, posilovaný básnickými sbírkami národně buditeckými,

dále vlasteneckými spolky, divadelními představeními, v kostelích vlastenečtí buditelé se snažili burcovat ducha národního sebevědomí apod.).

V slovanském projevu viděli zářnou tradici národa i jeho skvělou budoucnost; proto zvláště od tisíciletého výročí příchodu slovanských věrozvěstů ožívala jejich památka, představovaná různými symboly jejich života a podoby. I v jižních Čechách se shledáme na různých místech s kaplemi a oltáři jim zasvěcenými (Jelemek, okres Prachovice, v Neprachovech a Čimicích v okrese klatovském, v Renči, okres Plzeň, v Milevsku, okres Tábor). Kostel Nejsv. Trojice u Trhových Svinů v česko-budějovickém okrese z 18. stol. je postaven v byzantském slohu. Dodnes jsou umístěny v mnohých chrámech jejich sochy (v Soběnově, okres Český Krumlov, v Písku, Chyškách, Myšenci, Chrašticích), a obrazy (ve Křtěnově, Záblatičku, Římově, okres České Budějovice, na Křemešniku v pelhřimovském okrese, v Mirovicích a Varvažově, okres Písek). Kromě toho jsou dochovány na různých místech staré korouhve k jejich počtům, Boží muka s dvojími kříži staroslověnského tvaru a snad

není chrámu, kde by se k počtům Soluňanů při slavných bohoslužbách nerozléhaly památné písně a kde by náš věřící lid neoslavoval jejich památný příchod, kterým našim předkům zazněla slova pravdy věčné a bylo našemu národu zanecháno dědictví, které přineslo tolik dobra.

Nejen průkopnickou prací v zavedení slovanského jazyka do bohoslužeb a tak přispěním k jejich srozumitelnosti, jak bylo po zásluze kvitováno i nyní II. vatikánským koncilem, ale i vytvořením předpokladů pro rozvoj kultury a národního uvědomění. Je si přát, aby tyto vznešené cyrilometodějské ideje byly i nadále oporou rozvoje duchovního života národa a povznesením celé vlasti v rodině slovanských národů.

P. František Votruba

Literatura: B. Ráček, *Čes. dějiny*, Praha 1929. Klem. Borový, *Dějiny diec. pražské*, Praha 1873. F. Palacký, *Dějiny nár. čes.*, Praha 1921. B. Chudoba, *Jindy a nyní*, Praha 1946. J. a Arne Novák, *Přehled. dějiny čes. literatury*, Olomouc 1939. J. Vašica, *Slovan. bohoslužba*, Praha 1940. V. Novotný, *Čes. dějiny*, Praha 1912. Denkstein-Matouš, *Jinoc. gotika*, Praha 1953. Cyrilomet. sbor

SV. CYRIL A METODĚJ V DÍLE JOSEFA MÁNESA

Josef Mánes se celým svým dílem zpovídal ze své lásky k vlasti. Tato láska byla nejmohutnějším pramenem jeho umělecké inspirace a nejmocnější hnací silou jeho tvorby. Proto i náboženské motivy, vyskytující se tu a tam v jeho obsáhlém díle, vyzařují tutéž slovanskou a vroucně vlasteneckou notu jako třeba ilustrace k Rupikopisům.

Na pražské Akademii byl Josef Mánes žákem Františka Tkadlíka a zásady tohoto oblíbeného učitele zanechávaly stopy i v myslích nadšených mladých posluchačů. Tkadlík byl člověk hluboce zbožný, který se snažil svým žákům vštěpovat zásadu, že umění má zdokonalovat lidstvo a povznášet se nad tuto zem až k tušení Boha. Od tohoto učitele naučil se Mánes nejen dokonalé kresbě a pečlivému studiu lidského těla podle skutečnosti, ale zejména získal též názor o etickém poslání umění. Tkadlíkova idea služby Bohu proměnila se sice u Josefa Mánesa ve službu vlasti. Přicházely však chvíle, kdy bylo možno tyto dvě ideje spojit v jediný nedělitelný a harmonický celek. Bylo to zejména tam, kde šlo o zobrazení českých a moravských zemských patronů, kde bylo možno zřejmě zdůraznit jejich příslušnost k národnímu celku. Ačkoliv i v líbezných kresbách jeslíček Josefa Mánesa prosvítá ona typická slovanská nota, inspirovaná lidovým uměním, přece v obrazech světců mohl právě on lépe než kdo jiný vyjádřit i hrdinství a heroismus národa.

Postavou soluňských bratří zabýval se Josef Mánes ve svém životě několikrát. Poprvé, pokud je známo, objevuje se sv. Metoděj na ilustraci k písni „Nitra, milá Nitra“, která vznikla nedlouho po Mánesově návratu ze studií v Mnichově (po r. 1846). Tato drobná stafážovitá figurka, tvořící pouhý doplněk k postavě krále Svatopluka na trůnu je zde však zatím jen podružným ilustračním doplňkem textu.

Přibližně z téže doby pochází i nedávno objevená drobná práce Josefa Mánesa (poukázal na ni teprve J. Šámal v *Umění* 1957), záhlaví k časopisu „Blahozvěst“, který vyšel poprvé v Praze koncem dubna 1847. Byl to „Katolický týdeník pro Čechy, Moravany, Slováky a Slezany“ a na jeho vydávání se podílel i Mánesův dlouholetý přítel, vlastenecký kněz Bedřich Sylva-Tarouca. Srovnání původní Mánesovy kresby, chované dnes v galerii Moravského musea v Brně, s grafickým přepisem v záhlaví časopisu ukazuje, jak dalece se musel umělec podvolit přání objednavatelů. Ústřední scénu tvoří postava Krista, který podává klečícímu učedníkovi popsaný list. Po obou stranách této komposice stojí moravští věrozvěstové. Na původní tužkové kresbě Mánesově jsou oba bratři v rouchu biskupském, na definitivním dřevorytu vidíme sv. Cyrila v oděvu řeholním. Stojí na ještěru — symbolu poraženého pohanství, — v levici drží otevřenou knihu a poutnickou hůl s křížem, v pravé ruce pero. Sv. Metoděj se levou rukou

opírá o desku s obrazem Posledního soudu, pravici má položenu na prsou. Pod postavou Cyrilovou vidíme kostel sv. Václava v Olomouci, pod Metodějovou Svato-vítský chrám v Praze. Také tyto doplňující detaily na původní kresbě nebyly.

Před rokem 1854 vytvořil Mánes známý návrh diplomu Dědictví sv. Cyrila a Metoděje, „Matice na vydávání knih ku vzdělání lidu moravského“. Oba patronové spolku jsou postaveni v arkádách po stranách textu, tvoříce tak spojnicí mezi žehnajícím Kristem v horní části a moravským lidem v dolní části listu, na němž došlo uplatnění téměř beze změn i krojové studie hanáckého lidu, které Mánes vytvářel za svých dlouhých pobytů na zámku Čechy pod Kosířem na Hané. Sv. Metoděj je na diplomu zobrazen jako biskup s nízkou mitrou, knihou a obrazem Posledního soudu, sv. Cyril v řeholním rouchu je určen pouze jménem, vepsaným ve svatozáří, jinak postrádá jakýchkoliv atributů. — Pro Dědictví vytvořil Mánes ještě návrh na spolkovou pečeť, na které měla být moravská orlice a poprsí obou světců. Pečeť však nebyla nikdy provedena.

R. 1853 byl vyzván Josef Mánes a sochař Václav Levý architektem Ullmanem, aby vytvořili návrh na výzdobu proponovaného chrámu sv. Cyrila a Metoděje v nově založené pražské čtvrti Karlíně. Dosti veliký model kostela, propracovaný do všech podrobností těmito třemi umělci, se neznámo kam ztratil. V časopisu „Lumír“ ze dne 19. května 1853 se dočítáme, že Mánes v něm načrtl „několik geniálních rysů k freskám hlavní lodi“. Víme jen, že malíř chtěl vyzdobit stěny chrámu mohutným cyklem obrazů ze života českých světců. Na nepatrných zbytcích návrhů a studií k těmto malbám vidíme sv. Cyrila jako řeholníka s kápí staženou přes hlavu a s tváří porostlou hustým vousem. Sv. Metoděj je i zde jako na všech ostatních Mánesových kresbách v biskupském rouchu s nízkou mitrou, s dlouhými vlasy a přistřiženým vousem. Dlužno jen litovat, že pro nedostatek finančních prostředků a zejména pro nepochopení povolaných činitelů nebylo Mánesovi svěřeno provedení těchto maleb, na nichž by se byl mohl plně uplatnit jeho smysl pro monumentalitu a pro heroické zdůraznění národních dějin.

Nedostatečným odškodněním byl pro Mánesa úkol, svěřený mu karlínským starostou Götzlem, návrh na bronzová vrata karlínského kostela. Od roku 1863 vytvářel Mánes postupně celkové rozvržení vrat i kartony k jednotlivým výjevům. Každá polovina dveří vyběhá nahoře v mandorlovitý útvar, uzavírající postavy soluňských bratří mezi adorujícími anděly. Postavy jsou přísně frontální, statické, vyzařující majestátní vznešenost a klid. Metoděj v dlouhém splývavícím paliu objímá pravici biskupskou berlu, zatím co levá ruka měkce spočívá na úzké desce s obrazem Posledního soudu. Tvář je lemována prstenci dlouhých vlasů a krátkým

vousem. Cyril je pojat jako mnich s dlouhým splývajícím vousem, oděný v řasnaté roucho a plášť. Na prsou drží knihu, levicí přidržuje hůl ukončenou křížem, bosýma nohama přišlapuje ještěra.

Na dveřích karlínského chrámu je osm velkých medailonů s výjevy z legend o sv. Cyrilu a Metoději, Václavu, Ludmile a Vojtěchu. Po stranách jsou menší medailony s hlavami apoštolů. V prvních dvou medailonech jsou výjevy ze života patronů nového chrámu. Jsou to: reprezentativní Kázání sv. Cyrila a Sv. Metoděj křtí knížete Bořivoje.

Práce na návrzích pro vrata karlínského kostela zabírala poslední léta Mánesova života. Umělec pracoval na přípravných studiích s pečlivostí jemu vlastní, navrhoval, měnil, přepracovával. Na posledních kartonech

jsou již patrné stopy postupující duševní choroby. Konečný karton ke Kázání sv. Cyrila nebylo již možno upotřebit. Do plastických reliéfů převedl návrhy sochař Šimek. (Duchovní pastýř č. 3, druhá strana obálky.)

Ke stavbě karlínského kostela víže se ještě jedna drobnější práce Mánesova s námětem cyrilometodějským. Roku 1863 udělila karlínská obec arcibiskupovi Schwarzenbergovi čestné občanství za jeho zásluhy o stavbu chrámu a Mánes byl pověřen vytvořením diplomu. Diplom se skládal ze čtyř pergamenových listů, svázaných v deskách. V iniciále D na druhém listu jsou vkomponovány postavy sv. Cyrila a Metoděje. Sv. Metoděj žehná osobám, klečícím v dolní části listu. Jsou to světitelé kostela kardinál Schwarzenberg s modelem chrámu v rukou, biskup Jirsík, P. Petr Krejčí a kanovník Štulc.

Dr. Věra Remešová

EXISTENCIALISMUS A KŘESŤANSTVÍ

Již od dob sofistů je známo, že ve filosofii ze stejných základních thesů lze dospět k různým závěrům resp. k různým filosofickým směrům, které někdy mohou být i protichůdnými. Totéž platí i o filosofii existencialismu a jejich různých odnožích. Jestliže někteří existencialisté jsou ateisty a jiní využívají idejí existencialismu k posílení své náboženské víry, nabízí se úvaha: buď jsou základy existencialismu příliš vágní, neurčité a schematické, nebo jsou závěry z nich vyvozené nesprávné. Kdybychom mohli na tuto otázku odpovědět, musíme si objasnit historické příčiny vzniku existencialistické filosofie a jejího rozvoje v postupu doby.

Za historickou příčinu a živnou půdu pro vznik existencialismu jako filosofického systému bývá uváděn ideový zmatek, pocit deprese a poraženectví po první světové válce. Válka, jež byla projevem starých disharmonií, vytvořila prý disharmonie nové. Neposkytla novou orientaci, nýbrž desorientaci myslí lidí, kterým však neotevřela nové, bezpečné a přesné perspektivy. A tu je pochopitelné, že v tomto ideovém zmatku se lidem zdál jediným pevným bodem jejich vlastní osoba. Když probíhá vše ve světě hladce, jdou všichni jedním směrem; když nastane chaos, stahuje se každý sám do sebe. Tak první světová válka vyvolala krizi evropského svědomí, která se projevila různými formami podle poměrů zejména u poražených národů a podle povahového založení jednotlivců. Jakým směrem se toto filosofování většinou ubíralo, naznačují již u existencialistů nejčastěji se vyskytující pojmy: *úzkost, opuštěnost, ztroskotání, hnus, nicota*.

Uvedený názor by vysvětloval rozvoj existencialismu v Německu, ale jak pochopiti, že se o rozmach existencialismu nejvíc zasloužila škola francouzská v čele s *Jean-Paul Sartrem*, nehledíc k tomu, že základní myšlenky, jež převzal existencialismus, vznikly již v době dávno před světovou válkou? Za inspirátory existencialismu bývají totiž uváděni vedle dánského protestantského teologa *Kierkegaarda* Dostojevský, dále filosofové *Nietzsche* a *Unamuno*. Ku podivu nebývá uváděn mezi předchůdci existencialismu americký filosof *William James*, který učil, že filosofie má své kořeny v životě jednotlivcové a nikoli v neosobním všeživotě lidstva. Neosobní život lidstva je podle něho abstraktní školský pojem, kdežto *konkrétní život jednotlivců je to jediné, co uskutku existuje*.

Zdá se, že výsledek první světové války urychlil rozkladný proces, jehož kořeny tkví v hluboké ideové a mravní krizi evropského lidstva. (Michele F. Seiacca: *Le problème de Dieu et la religion dans la philosophie contemporaine* str. 165 a násl.)

Vznik ideové a mravní krize evropského lidstva souvisí s rozmachem vědeckého bádání a filosofického myšlení, k němuž první impulsy dala již doba renesanční. Víme, jak se postupně hroutily všechny sloupky, které až dosud nesly společenskou budovu evropského lidstva. Nejmocnější pilíř — náboženství — ztratilo svůj vliv nejen na řízení politiky evropských států, ale i na

duše miliónů prostých lidí. Zklamal osvícenský racionalismus, který se domníval, že rozum, povýšený na božstvo, vyřeší všechny společenské problémy, odstraní války a vytvoří ráj na zemi. Heslo francouzské revoluce „volnost — rovnost — bratrství“ vedlo nakonec k liberalistické zásadě „Laissez faire“ a tzv. svobodě — ve skutečnosti libovůli — nejsilnějších, nejdravějších a nejbezohlednějších „individualit“. Zbídačení dělnické třídy, vykořisťované do nejzášších mezí těmito silnými jedinci, vyvolalo otázku řešit problém a zrodilo učení Marxe a Engelse. Víme, v jakou krizi vyústila moderní politická demokracie, reprezentovaná parlamentním systémem zastupitelským; jak vůle lidu se nekryla s vůlí jeho zástupců a jak to nakonec vedlo ke vzniku fašistických režimů.

Tak logickou nutností historického vývoje došlo k první i druhé světové válce s pochmurnou vyhlídkou na největší hromadné vraždění nevinných lidí a zkázu civilizace, která by nastala v třetím světovém konfliktu.

Historickou motivací vzniku existencialismu je tedy ztroskotání ideových a mravních opor, které dávaly jak jedinci, tak společnosti pevnou páteř a to, čemu se říká smysl života. Otázka smyslu života stojí u kolébky existencialismu. Na tomto zjištění nic nemění, docházejí-li někteří existencialisté (v první řadě Sartre) k názoru, že život nemá smysl, naopak se tím potvrzuje, že otázka smyslu života je ústředním problémem jejich úvah. Neboť z podvědomí existencialistů jen naléhavěji proniká do vědomí žádající si konkrétního vyjádření, to, co v určitých chvílích života prociťuje snad každý myslící člověk, a čemu existencialisté říkají „vyvrženost“ do života. Je to uvědomění si paradoxní skutečnosti, že přicházíme na svět „daní“, buď jako muž nebo jako žena, jeden fyzicky zdatný, druhý mrzák, jeden krásný, jiný bez tělesných půvabů nebo přímo ošklivý, přicházejí výjimeční jedinci, obdaření genialitou a po nich milióny lidí prostředních až k indviduím slabomyslným. Přitom fyziologickou strukturou lidského organismu, především mozku, je předem dáno, jak člověk bude reagovat na popudy vnějšího světa, co v něm bude budit pocity příjemné a co nepřijemné atd. Zkrátka, člověk si nevolí život v určité formě, nýbrž je do života bez nejmenšího svého přičinění a záahu své vůle „vržen“, máje však při tom pocit, že jeho vůle je naprosto svobodná.

Jakmile přihlédneme k lidskému subjektu, vidíme, že zde není ustálených forem, nic pevného, nic se neopakuje, není zde však ani klidný tok, nýbrž je neustále změna, skok z jedné situace do druhé, z minulosti do budoucnosti — tak usuzují existencialisté. Jak se v tomto chaosu orientovat, jaký je smysl života, do něhož je člověk „vržen“? Jen dvě věci jsou naprosto jisté: vědomí, že existuji, tedy moje existence, a vědomí, že můj život je konečný, že na jeho konci stojí smrt.

Je tedy zájem existencialistů soustředěn na to, co se děje mezi narozením a smrtí jedince, v první řadě ovšem jich samých. Ale jak objevit podstatu a smysl věcí v tomto světě při subjektivitě psychického aktu poznávání,

různosti zájmů a rozmanitosti jevů? Pomůžeme si tím, že dáme věci a jevy, jež chceme poznat, předem do závorek, neberouce zřetel k tomu, čím se od sebe liší, a k znakům podřadným. Tento pojem „dát do závorek“ (einklammern) převzali existencialisté z *Husserlovy fenomenologie* a je vedle intuice hlavní metodou jejich filosofování. Existencialista dá tedy předmět svého poznávání do závorek, provede průzkum jeho podstaty a když závorky odstraní, objeví se výsledky myšlenkového procesu, odpovídající založení, osobním sklonům a zájmům toho kterého existencialisty. A tu je pochopitelné, že různí existencialisté dospívají k různým, namnoze i protichůdným závěrům. Ale nejen to, setkáváme se s protiklady a nesrovnalostmi i u téhož existencialistického filosofa v průběhu jeho myšlenkového vývoje.

Tak zatím co německý filosof *Heidegger*, který je pokládán za vlastního zakladatele existencialismu, pracoval hlavně na jeho stránce metodické a vytvořil základní existencialistické pojmy, *Jean-Paul Sartre*, vycházející od těchto základů, dospěl k filosofii, která u jedněch vzbudila nadšení a u druhých nevoli a odpor. U existencialistů typu Sartrova, který neuznává Boha, vzniká pocit osamělosti, zbytečnosti, hnusu a absurdnosti. Ví, že byl „vržen“ do života takový a takový, že na těchto základních faktech nemůže nic měnit, že však je jen na něm, co ze svého života udělá. Neboť člověk je ve svém jednání svobodou, je „odsouzen k svobodě“. Ale podle čeho má orientovat své jednání, když podle Sartra není obecně platných mravních norem, jimiž by se mohl při svém jednání řídit? Je přirozené, že jediným závěrem těchto hesel může být, že svoboda je v tom, aby člověk jednal podle svého zájmu, podle své potřeby.

Sartre se ovšem zalekl důsledků, k nimž by mohla vést ve sféře společenské mravnosti jeho teorie a tak pojmovou eskamotáží vytvořil *existencialistickou morálku*, podobnou Kantovu kategorickému imperativu, podle níž člověk má jednat tak, aby jeho jednání se mohlo stát vzorem pro jednání ostatních lidí.

Není divu, že někteří myslitelé, sympatisující s určitými hesly existencialismu, chtěli jej zachránit před zřícením do propasti anarchie a amoralismu tím, že jej podepřeli svou náboženskou vírou. Např. *Karl Jaspers*, podle něhož nalézá člověk plné vědomí své existence jedině ve víře. Jen náboženská víra může dát jeho jednání správné směrnice. Existencialismus protestantského teologa *Karla Bartha*, který vychází z theologických pojmů hříchu, milosti, vykoupení, predestinace, má mnoho společných rysů s filosofií Sartrovou: pocit marnosti všeho lidského konání, lidské ubohosti, nicoty a bezmocnosti. Nakonec dospěl Barth k určitému druhu fatalismu: ať děláš co děláš, není ti to nic platné, nejsi-li Bohem vyvolen. A tak Barth, ačkoli vyslovil mnohé pozoruhodné myšlenky, úskalí existencialismu nepřekonal, a jeho theologické názory se nebezpečně blíží heresi i z hlediska protestantského křesťanství.

Jaké místo zaujímá existencialismus mezi dosavadními hlavními filosofickými systémy?

Existencialisté sami nazývají svou filosofii „třetí cestou“. Mají tím na zřeteli třetí cestu mezi *idealismem* a *materialismem*. Ovšem tyto filosofické systémy jsou míněny ve své nejvýraznější formě, tj. jako směry monistické. Již z toho, co jsme uvedli o názorech jednotlivých existencialistů, je patrné, že existencialismus není třetí cestou při řešení základního problému, jímž je poměr ducha a hmoty, nýbrž že je obejitím tohoto problému. Monisté sami neuznávají žádnou „třetí cestu“, pro ně je jediným jsoucnem buď hmota nebo duch.

Ostatně existencialismu lze těžko přiznat název filosofického systému. Pojtkem lidí, kteří se hlásí k tomuto heslu, není ani tak určitý světový názor jako spíše skeptická, defatistická a dekadentní nálada. Rozhodně není nějakým zcela novým převratným filosofickým směrem, nýbrž v jádru je existencialismus celým svým zaměřením jen rozhrdělou formou pragmatismu: *nač si lámat hlavu a trápit se hledáním „objektivní“ pravdy, když je stejně lidskému rozumu nedostupná a ani nemá pro člo-*

věka význam? Jediným jsoucnem, které má pro mne význam a které si bezprostředně uvědomuji, je moje *osobní existence* a tudíž smysl má jen to, co této mé existenci nějak „vyhovuje“. Ovšem existencialisté nechápou tento pojem ve smyslu úzce utilitaristickém, nýbrž mají na zřeteli to, co v dané situaci vyhovuje jejich duchovnímu rozpoložení. Tak se podle Sartra může existencialista třeba rozhodnout, že se stane hrdinou nebo světcem, jestliže to vyhovuje jeho „situaci“ — a i když ví, že to objektivně nemá smyslu.

Se zakladatelem pragmatismu *Williamem Jamesem* sdílí i těžký odpor k vědeckému bádání a mají společný i pramen filosofické metody, jímž je proslulý výrok Kantův „*Ich musste das Wissen aufheben, um dem Glauben Platz zu machen*“. Neboť existencialismus je také vírou, jejíž Credo bychom mohli vyjádřit slovy: „*Věřím, co chci věřit*“. To je ona proslulá existencialistická svoboda. A tím je dána i rozdílnost víry křesťanovy od „víry“ existencialistovy, která může vést v nejlepším případě k fatalistické resignaci; ale častěji vede k depresi, rozháranosti, nespokojenosti se sebou samým, k pocitu hnusu, opuštěnosti a přebytku.

Zajímavý je vztah existencialismu k *filosofii socialismu*. Existencialismus jako filosofie „třetí cesty“ vyřizuje si totiž své účty stejně s materialismem jako s idealismem. V existencialistické revui „*Temps modernes*“ je věnováno diskusi s marxismem mnoho stránek a debata je místy velmi vzrušená. Mimo dvě obsáhlé studie Sartrovy jsou to hlavně články paní *de Beauvoir* a *Maurice Merleau-Pontyho*.

Tato diskuse je výrazem ideového zmatku, jímž prochází západoevropská inteligence v údobí krize kapitalismu. Existencialisté na jedné straně ostře kritizují kapitalismus, vytýkajíce mu hlavně omezování svobody, ale stejnou výtku činí i marxismu, i když teoreticky se stavějí na stranu socialismu. Tak Sartre v „*Temps modernes*“ jako dvě hlavní námitky proti marxismu uvádí, že „*vylučuje subjektivitu*“ a že „*zbavuje člověka svobody*“. Marxisté proti tomu namítají, že Sartre bojuje z větší části proti větrným mlýnům tím, že marxistickou nauku zkresluje a karikuje a tak zdánlivě dosahuje nad ní snadného vítězství. Jeho kritika se hodí na tzv. vulgární marxismus a mechanický materialismus, ale neotřásá materialismem v pojetí Marxově a Engelsově. Naproti tomu jiní existencialisté — především *Maurice Merleau-Ponty* — prý chtějí zachránit existencialismus tím, že se snaží vpašovat do něho určité výsledky marxismu a tak pojmovou eskamotáží překlenout v oblasti praxe antagonismus, který existuje mezi těmito dvěma ideologiemi.

Jaký je vztah mezi existencialismem a křesťanstvím? Svou odpověď můžeme stručně formulovat takto: Křesťanství nepotřebuje existencialismu. Křesťanství provedlo zhodnocení lidské existence, poznalo její bezradnost, ubohost a hříšnost, ale dovedlo jí poskytnout podporu a útěchu a stanovit jasný cíl. Křesťanská filosofie nechápe hmotu jako pasivní materiál, nýbrž jako nesmírně složitý a důmyslný nástroj, sloužící tvůrčím záměrům Nejvyšší božské inteligence.

A tak oba dva velké myšlenkové světy — křesťanství a marxismus — odmítají existencialismus, byť každý z jiných důvodů. I když toto — dnes už nikterak nové — učení okouzlo a proniklo některými složkami bezradných intelektuálů, není pro svou vnitřní nejednotnost, nejjasnost a chladný nezájem o život společnosti jako celku povoláno k tomu, aby se stalo dalším nosníkem vývoje lidstva. Vedle starých a současných velkých hvězd na nebi filosofie zůstane proto existencialismus jen mlhavým meteoritem, který zapadne do temných hlubin společenské bezvýznamnosti.

ThDr. Josef Beneš

ZBYNĚK ZAJÍC Z HAZMBURKA, ARCIBISKUP PRAŽSKÝ

Episodou, která bezděčně vrhla ostré světlo na smýšlení pražských reformních teologů, je příležitostně uspořádaná disputace při návštěvě francouzského diplomata Jakuba z Nouvionu. Jakub, sekretář francouzského krále, dospěl do Prahy asi počátkem července 1408, aby přiměl pražský dvůr k neutrálnímu postoji vůči existující papežské dvojici. Čeští mistři v duchu tradic vážících pražskou učenou obec k pařížské universitě, jejímž byl Jakub mistrem, pozvali vzácného hosta podle akademického zvyku k obědu, přičemž se rozpředla zajímavá aktualitami nabitá disputace. Mluvílo se o majetku duchovních, o ceně církevních nařízení, o autoritě církve, o odpustcích, o řeholnících a o významu řeholního života vůbec. Pařížský mistr zastával ve svých výkladech na předloženou tematiku kupodivu správné katolické názory. Jako resumé celé disputace píše ještě v Praze za dobré paměti traktát. Jde o cenný dokument psaný příležitostně, tedy bez přípravy a bez jakékoli tendence. Z něho je proto zřejmo, jak daleko postoupilo r. 1408 české wiklefství a jak neupřímné bylo odsouzení Wiklefových článků u Černé růže. Z disputace zaznívají ohlasy nejznámějších Wiklefových spisů *Dialogu*, traktátu *De ecclesia* i jeho polemických pojednání proti řeholnímu životu. V diskusi vystoupil snad jako hlavní řečník „Husův pomocník v evangeliu“ mistr Jakoubek, obeznámený s literárním dílem Wiklefovým lépe než sám Hus. Možná, že právě jeho nedávné kázání k duchovenstvu „Pulverem pedum excutite“ dodalo námět k diskusi o chudobě.

Z domácích teologů, kteří jako kdyby Nouviona slyšeli, utvrzují ortodoxní katolickou nauku převor Štěpán z Dolan, doslechnuvší se o tom, že wiklefství se šíří. Proto zaslal generálnímu vikáři Kbelovi spis potírající *Dialog* a útočící na Wiklefa. Rozbor nazval *Antiwiklef* nebo *Medulla tritici*. K tomuto s reformátory wiklefiánskými nesouhlasnému projevu se druží list Husovi od Jana z Rakovníka, jednoho z nejušlechtilejších duchů mezi soudobým klérem, kterého ale Husův wiklefismus změnil z přítele v jeho odpůrce. Jde o projev katolika plného dobré vůle, jednoho z většiny českých kněží, který je nadšen pro opravy v církvi v rámci církevní disciplíny a po té stránce také skoro horečné úsilí Husovo obdivuje. Přitom však, jako většina spravedlivě, ale pravověrně smýšlejících českých kněží, Husa varuje před wiklefismem. Stačí mu přeci Písmo sv., nač hledat zdroje nečistě... „už o vás všude rozhlašují, že jste nej přednější zastáncem tohoto zavrženého vůdce Wiklefa“. Končí rozumným a jedine správným závěrem: „Laska a ziskuchtivost kléru je sice veliké zlo, ale porušení církevní jednoty a neposlušnost je zlo nepoměrně větší a nesmí být pomíjeno mlčením.“ Další vývoj událostí a činnost Husa samého ukazují, že se výstraha dobrého kněze, nepochybně také horlivého stoupence reformy, nesetkala se žádoucím účinkem.

Zatím nařízené cenzurování v Praze se nacházejících exemplářů Wiklefových spisů aspoň některými bylo respektováno. Sám Hus prý odevzdal své exempláře arcibiskupovi s prosbou ironicky zabarvenou, aby mu dal Zbyněk vědět, kdyby v nich našel nějaký blud. Sám prý ho potom posluchačům jako blud označí. Pět studentů, odhodlaných neposlechnout výzvy, nemělo asi v té době odvahu veřejně vystoupit. Projev odporu si ponechali na pozdější dobu.

Další starost královu o dobrou pověst země v ohledu náboženské pravověrnosti možno spatřovat v arcibiskupově prohlášení na mimořádné synodě 16. července 1408, že zejména pokud jde o Svátost oltářní, nenalezl v diecézi kacířství. Toto prohlášení také potvrzuje, že Zbyňkovi záleželo na shodě s panovníkem a je snad také dokladem posledního pokusu udržet shodu nebo dorozumění i se stranou Husovou a Husem samým. Nebylo to však už možno. Katolická veřejnost, představovaná pražským kněžstvem, začala právě v tomto kritickém stadiu reagovat na stále Husovy invectivy a oprávněně nutila arcibiskupa k zakročení a k použití radikálnějších prostředků proti stále stavovské difamacii.

Tak došlo v druhé půli srpna r. 1408 k podání prvních stížných artiklů pražského kněžstva proti Husovi arcibiskupovi. Poukazují na to, že minulého roku 17. VII. 1407 veřejně nazval svatokupectvím vybírání poplatků za církevní úkony, nerozlišuje, platí-li se před nebo po úkonu (zvykové právo zavádělo všeobecně štolové poplatky místo zaniklých starokřesťanských naturálních darů, v době kdy neexistovala tzv. kongrua), že napadl zemřelého kněze Petra Všeruba, že přes synodální záповěď ostouzel před laickou veřejností kněžstvo. Upozorňují, že bylo a je mnoho dobrých kazatelů, kteří si nikdy tak jako on výstředně nepočínali; kněžstvo se stává nenáviděnějším než dříve. Když byla Husovi stížnost předložena, odpovídal ironií, nevhodnými a nejpapnými výmluvami. Proti kněžstvu prý nekázal „výstupně“, nýbrž „spravedlivě, bez lichocení a neohroženě“, jak prý lze dokázat četnými výroky Písma. Vykládá-li on, Hus, Písmo, mluví prý jeho ústy Duch Svatý, Kristus sám!

Žaloba duchovenstva neměla po Husa žádných nepřímých následků. V témže roce se vrátil obviněný k tématu zvláštním traktátem „De arguendo clero“, v němž skoro vědecky zdůvodňoval oprávněnost, ano potřebu také veřejně kárat chyby duchovenstva. Chce kromě výroků ze sv. Otců dovodit oprávněnost veřejného vystupování proti spolubratřím „veřejným, obecným prospěchem“. Praxe však ukázala, že to byla cesta naprosto pochybná, že šlo o demagogii, která později nalazla svého výrazu v pamfletické literatuře už nerozlišující mezi dobrými a zlými, ale zavrhovala až zavrhlala kněze vůbec. V tom smyslu bude těžko souhlasit s Novotným, že šlo o „skvělou“ obranu Husovu. Vědec, i když svého hrdinu miluje, dříve než prozkoumá do posledních detailů objektivně jeho život, musí zachovat rozumem diktovaný klid při posuzování situací a činů, aby mohl pronést nestranný, co nejspravedlivější posudek. Postup Husův, i když připouštíme, že pracoval jen a jen bona fide, rozhodně nebyl vhodný a šťastný.

Arcibiskup Zbyněk Zajíc zachovával až dosud nejvyšší míru trpělivosti, klidu a porozumění a choval se na svůj věk kupodivu moudře. Na oprávněné žaloby kléru proti Husovi nezakočil, nelze ho tedy vinit z toho, že nepřál reformám v ohledu disciplíny, oprávněným snahám mocně se projevujícím a halasně propagovaným v řadách ne vždy vážných stoupenců Husových. Jestliže se propast mezi ním a Husem v další vývoji situace prohloubí, lze z toho vinit nikoli jeho, nýbrž reformisty stále zřejměji opouštějící půdu církevní pravověrnosti i všeobecnou církevně politickou situaci.

Iniciativu v pokračujícím a stále na ostrosti přibývajícím zápase, přejímají někdy v srpnu r. 1408 wiklefenci. Z rána 5. srpna nalepeno v Praze několik hrubých potupných listů proti arcibiskupovi, kanovníkům a některým mistrům. Sotva lze pochybovat, že vycházely ze strany českých wiklefoců. Povrchní, nedostatečně poučený, demagogickými řečmi popuzený lid si ulevoval posměšky a pamflety proti těm, kteří, jak slýchali na populárně zabarvených kázáních oněch „horlivých“ kazatelů, bránili opravám v církvi. Tehdy také nejútočnější a nejbezohlednější wiklefista Jakoubek ze Stříbra vystoupil veřejně kázáním na text „Beati pauperes spiritu“. V něm znovu ostře, sám duchovní, napadá duchovenstvo a narážej na žaloby svých pražských spolubratří a na jejich adresu praví: „Odporují a k hněvu se popouzejí a toho, jenž laskavě je káře, bludným wiklefocem, kacířem posměšně a utrhačně nazývají...“ V souvislosti s těmito událostmi, praví Novotný, liče situaci až dosud ustupujícího, trošlivého a k smíru hotového Zbyňka: „Arcibiskup, nejsa arci neoprávněn(!) zmíněnými pouličními projevy cítiti se uražen, zatvrzoval(!) se stále více. Proto tím více lze litovati ukvapení(!) Zbyňkova, k němuž nebylo nejmenšího důvodu.“

(Pokračování)
ThDr. Václav Bartůněk

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ

8. Kritika Bergsonovy fabulační teorie o vztahu magie a náboženství. Magie a technickohospodářský rozvoj.

Již z předešlé stati je zřejmé, že Bergsonova teorie o společném původu magie a náboženství z téhož fabulačního zřídla neobstojí před fakty, jež etnologie zjistila.

Autor pokládá sice za málo pravděpodobné, že by „lidstvo bylo začínalo pojmy tak všeobecnými a tak abstraktními“, jako je představa neosobní manasíly, na konec však předpokládá i u pravěkého člověka velmi záhy tutéž mlhavou teorii o všeobecné kouzelné energii: Že se člověk „od počátku jal pěstovati magii, to chápeme snadno: okamžitě uznal, že se záhy ocitá u mezi svého normálního vlivu na vnější svět, a přece se nesmířoval s tím, že za něj nepronikne. Pokračoval tedy v pohybu a poněvadž pohyb sám sebou nedosahoval žádaného účinku, bylo třeba, aby na sebe ten úkol vzala příroda“. Byla tedy „napojena lidstvem...“, naplněna silou, schopnou účastnit se záměrů člověka“ (l. c. 159 nn.).

Ve skutečnosti však magie nenáleží k typickým jevům nejstaršího stupně a představa tak všeobecné síly, jakou autor s Margettem, Hubertem-Maussem a Durkheimem tuší v základech magie, neexistuje u žádného národa (Schmidt UWR 154). Je zde však také formální obtíž: Tak jako nyní autor promítá mana-sílu k původu magie, k počátkům představ polomechanických osobností, právě tak ji kladl již k původu víry v duši. Ze spojení této představy univerzální síly s představou tělové (stínové) duše totiž odvozoval dříve animistický pojem duše dechové, „stínu činného“, „zárodečné osobnosti“ (126 nn.). A nyní z téže výsledné ideje jakousi negací vypracovává opět týž základní pojem všeobecné energie, předpokládané v magii! Jak může tento circulus vitiosus — mana-síla — duše dechová — mana-síla — magie — vyznačovat skutečný dějinný vývoj?

Ačkoli Bergson mluví o představách, nevysvětluje původ magie se stoupenci intelektuálního směru logickými omyly pravěkého primitiva, nýbrž sdílí emocionálně voluntární hledisko svých krajanů, s tím rozdílem, že tolik nezdůrazňuje prvek kolektivní. V počátečních magických úkonech spatřuje instinktivní, životním tlakem vyvolané pokračování v pohybu: „Začínají čin, který člověk nemůže dokončit“ a důsledně pak soudí, že magie je tedy člověku vrozena, „jsouc jen vnějším projevem přání, jímž je srdce naplněno“ (161), čili jen promítnutím přirozeného vznětu a vzrušení v příslušný výraz, pohyb nebo posunek, které pak zpětným působením utvrzují víru v účinnost aktu, ba mohou ji stupňovat až k halucinárnímu vidění (srv. Beth l. c. 96).

Podle zásady nihil volitum nisi praecognitum odmítám názor, že magická praxe předcházela víru v magickou účinnost, i když nelze popřít, že bezděčně reflexní pohyby mohou předcházet pohyby vědomé a chtěné. V tom smyslu však dejme autorovi za pravdu, že tzv. zákony magie teprve dodatečně vystihují domnělou logičnost toho, co bylo již dávno předmětem víry v účinnost magických úkonů. Právě proto, že tyto principy magické kauzality vyjadřují postup, jímž se děje asociace magických představ, slouží k třídění a terminologii magie:

- I. kouzlo pasivní (negativní) a aktivní (pozitivní),
- II. kouzlo blízké (přímé) a vzdálené (nepřímé; srv. W. Wundt, Mythos u. Religion I, 1920, 274 nn.),
- III. kouzlo nepřímé: a) napodobivé (analogické, homoiopatické),
b) dotykové (kontagiózní, sympatetické; srv. Frazer l. c. 18).

Bergson uvádí také kouzlo „participativní“, jehož účinek vyjadřuje zásada, že část nahradí celek, jako když v lovecké magii parohy nebo kůže naznačují zvíře nebo čaroděj trochou rozstříklé vody „vyvolává celou událost“, totiž dešť (163).

Formulí kontrariety (opačně působí na opačné), kterou Hubert-Mauss uvádějí jako třetí princip magie (l. c. 62), lze převést jako korelativní princip v zákon podobnosti, takže zůstává dvojí formule podobnosti: similia similibus evocantur, similia similibus curantur. Poněvadž však i dotyková souvislost předpo-

kládá jakousi podobnost a naopak podobnost podle henologického principu svědčí o nějaké souvislosti nebo dotyku, všechny zákony magického působení lze shrnout v jeden základní, ať již jej nazveme zákonem podobnosti nebo sympatie (srv. Bertholet l. c. 71). A přece podstatu magie nelze dostatečně vyložit principem sympatie (Hubert-Mauss 9, 97; Bertholet 73). J. H. Leuba upozorňuje, že asociace představ se více méně uplatňuje v každé rozumové činnosti a proto doporučuje třídění magie ne podle asociálních principů, nýbrž podle sil, které v magii domněle působí (The Psychological Origin and the Nature of Religion, 1921, 58).

Podle Bergsona je magie opakem vědy, která „měří a počítá, chtíc předvídati a působiti“ (164). Ale není i cílem magie hledat skryté možnosti, vztahy nebo síly k uskutečnění žádoucího vlivu na osoby, věci a události? Teprve v provádění tohoto úkolu se magie a věda rozcházejí: Věda rozumovou činností nabývá poznání skutečných vztahů a stavů, kdežto magie ulpívá na povrchu, na domnělých vztazích a tak zůstává v oblasti iracionální, klamů a pověr. Touha nabýt vlády nad přírodou je tedy společná magii i vědě, metodou se však obě liší. Leuba, který rovněž pokládá magii za nepřítelkyni vědy, praví, že jasné uznání vědeckého principu, totiž určitých a neměnných vztahů mezi příčinou a účinkem s vyloučením osobních a okultních činitelů, znamená smrt magie (78).

A přece byla magie v plném rozkvětu i u národů tak vyspělých, jako byli Egypťané, Asyřané a Babyloňané a Inkové (viz Neustupný, Pravěk lidstva, 503), a pěstovali ji tam mužové, k nimž nutno vztahovat také počátky vědy. Název a pojem „mág“ zůstal památkou tohoto spojení kouzla a vědy (srv. A. Seitz, Natürliche Religionsbegründung, 1914, 538 nn.). I když je magie o sobě opakem vědy, nač zapírat, že byla i při protichůdném zaměření nepřímo její předchůdkyní, že vedla skrze astrologii k astronomii a alchymii k chemii nebo že znalostí jedů a bylin připravovala půdu farmacii a medicíně, třeba ji nenazveme sestrou dnešní vědy jako Frazer, který myslí, že obě vycházejí ze společné základny (l. c. 79)?

Domnívá-li se Bergson, že právě magické praktiky vedly k zakrnění primitivních společností, spíše to byla chudoba jejich přírodního prostředí, odlehlost a osamocenosť, které jim neposkytly dost možností k dalšímu vývoji. Zrovna u nejprimitivnějších, tj. praktických kmenů jeví se magie v tak nepatrné míře, že tam nemá podstatného významu, nebo se tam zakořenila teprve dodatečně vlivem sousedů etnologicky mladších a kulturně vyspělejších (Schmidt UGI VI, 385 nn.). Zato pronikavého vlivu dosáhla kouzla na stupních primárních, v oblasti totemistických lovců a matriarchálních zemědělců a tento rozkvět magie pokračoval do oblastí ještě mladších (týž, UWR 150 nn, 277, 279 nn.).

Po stránce náboženské a mravní magie ovšem přivodila úpadek a ustrnutí (A. Le Roy l. c. 339 nn.). Allier pokládá magii také za pramen stálého desu, v němž do nedávna žili mnozí „necivilizovaní“, a za jednu z hlavních překážek pokroku, neboť magie, ulpívajíc většinou na imaginárních vztazích, brání hledat pravou příčinu věci a jevů (71 nn; Bertholet l. c. 85).

Přesto však právě oblasti zachvácené magií vykazují po stránce technickohospodářské neobyčejnou plodnost, i když zde nemuselo být příčinných vztahů. Etnologie přiznává tuto časovou souvislost hned v primárním okruhu totemistických lovců, ztotožňujíc tuto oblast s prehistorickou oblastí čepelovitě kultury mladšího paleolitu (aurignacien, magdalénien), kterou vyznačují první projevy uměleckého zpracování kostí a kameně (Menghin, Weltgeschichte der Steinzeit, 1931, 505 nn, 523. Neustupný l. c. 37 n, 48 nn, 54 nn.). Do této oblasti náleží ono lovecké vytváření umění v západoevropských jeskyních, jehož jsme si na počátku všimli. Ale spadají sem i prvopočátky řemesla a obchodu, význačných prvků městské kultury (Schmidt, Die menschliche Gesellschaft, 254; Koppers, Die menschliche Wirtschaft, 483 nn, 499).

Podobnou souvislost nachází etnologie mezi magií a

hospodářskotechnickým rozvojem v primární oblasti matriarchálních zemědělců. Tam má původ prostorný čtyřhranný dům, tam se zrodilo hrnčířství i košíkářství a počátky tkalcovství, což nutno přičíst vynalézavosti ženy, která byla vládkyní této oblasti (Koppers l. c. 546). Umělecké projevy zde vyznačuje sklon k ornamentice, v níž převládají hlavně prvky kruhové a spirálové. Hoernes nazývá umění tohoto rolnického okruhu „geometrickým“ na rozdíl od „naturalistického“ slohu oblasti lovecké (l. c. 192 nn. Schmidt l. c. 109). Menghin ztotožňuje tento okruh s prehistorickou kulturou pěstních klínů (v pozdním magdalénienu, azylienu a campignienu), k níž náleží industrie kamenných seker, mlatů a bumerangů (Menghin 493 nn, 507 n), a jako Schmidt pokládá tuto oblast za domov kultury vesnické.

Vskutku tedy měla magie k hmotné kultuře mnohem příznivější vztah, než jak se zdá vyplývat z textů Bergsonových. Všimněme si ještě autorova názoru na poměr magie a náboženství. Bergson se domnívá, že právě v báživosti nalezl klíč k psychickým zdrojům oněch iracionálních skutečností, jež označuje jako „náboženství statické“, jehož funkcí je prý obranná reakce přírody proti rozkladnému sklonu rozumu. Z tohoto hlediska je prý magie jen částí náboženství, neboť i ona „představuje obezřelý zákrok přírody proti nebezpečím, do nichž upadá bytost rozumová“ (168). Nechápu však, od jakého nebezpečí rozumové povahy mohou chránit magické praktiky. A mělo-li náboženství s magií stejně iracionální pramen v báživosti (DP 169), dosud jsme takového iracionálního pramene náboženství neobjevili ani studiem primitivní mentality ani sledováním náboženského vývoje do nejzazšího pravěku, zatímco iracionální původ kouzla je nepochybný. Nelze tedy náboženství a magii považovat s Bergsonem jen za dvojí, byť divergentní projev téže fabulační vlohy ani za „líc a rub“ téže mince (E. Sidney-Hartland), poněvadž původ obou je věcně i časově rozdílný.

Také Beth pokládá náboženství a magii za „zcela rozdílné duchovní směry“, ale vyvěrající z téhož zdroje, jimž předcházelo jakési neutrické období, za „dvojí projev a formu psychického chování na téže reakční základně: za reakce životního pudu na vědomí lidské nedostatečnosti“ (223). Není to totéž jako v řeči Bergsonově „reakce proti zmalomyslnění“? Magie arci nechce tuto nedostatečnost uznat a v klamně iluzi předstírá vlastní sílu; náboženství uznává sice lidskou omezenost,

ale vlivem životního pudu ji vyvažuje vírou v nadmyslnou moc. Obojí směr, egocentrický v magii a teocentrický v náboženství, představuje tak zásadní a nesmiřitelný protiklad (Beth 222, 224).

Ačkoli tedy oba autoři mylně odvozují magii i náboženství ze společného zdroje, ukazují jejich rozdíly jako kontrast protilehlých pólů. Beth spatřuje podstatu náboženství v úctyplném sklonění člověka před vyšší osobní mocí (208), Bergson mluví o „uctívání bohů, na něž se obracíme modlitbou. Rozumí se samo, že náboženství takto chápáno se staví proti magii“ (168), která svět božských bytostí ignoruje, a pokud má co činit s duchy, rovněž je hledí podrobit své vlastní, takřka mechanické kauzalitě.

Nepoměrně výše jeví se oběma autorům náboženství nad magií ze stanoviska etického. Beth praví: „V náboženství běží vždy o povznesení duše a zároveň pokorné sklonění před vyšší vůlí, kdežto v magii o stržení duše a zároveň o egoistickou aroganci“ (64). Antisociální a amorální povahu magie líčí také Allier (o rozumovém zakrnutí a rozkladu mravního svědomí l. c. 86 nn, 118 n; o příšerných praktikách kouzelnických svazů 121 nn). Podobně Bergson: zatím co náboženství prosí o přízeň bohů, magie „míní si vynutit svolení přírody“: tato je svou podstatou egoistická, kdežto ono vyžaduje často nezištnost (168).

Tak jako Frazer vysvětluje zásadní rozpor mezi magií a náboženstvím odtud, že magie předpokládá mechanické řízení světa neměnitelnými silami, kdežto náboženství se sklání před činiteli osobními (l. c. 63 n; srv. Bertholet 82), podobně Bergson zdůrazňuje rozdíl mezi osobním vztahem k božstvu v náboženství a mezi polofyzickou a poloosobní povahou sil, s nimiž počítá magie. A snad právě tímto kontrastem se dal lákat, že obojí odvodil ze společného neutrálního středu, ze „zárodečných osobností“, jež prý si vůkol sebe představuje rozum primitivů. Ve skutečnosti rozum pravěkých primitivů, jak možno soudit z myšlenkového světa prakultury, si představoval nad sebou osobní a etickou Nejvyšší Bytost, tedy něco podstatně jiného, než Bergson předpokládá. Tak se jeho teorie o společném původu magie i náboženství jeví jako důmyslná psychologická konstrukce, která sice podává jednu z mnoha možností, ale dějinně skutečnosti neodpovídá.

ThDr. Otakar Balcar

SVATÝ JOSEF DĚLNÍK

AURORA, SOLIS NUNTIA.

(Ad Laudes)

Hle, Zora posel sluneční,
Již zdraví, krácí před květnem.
Dům v Nazaretě Dělníkův,
Kde širočiny řinčí hlas.

Buď zdráva, Hlavo rodiny,
Pod kterou Dělník Nejvyšší¹⁾
Ve mnohých potu krupěch
Sám koná jak ty řemeslo.

Když nyní v nebi místo máš
A nejbliž svatě Snoubenky,
Buď nápomocen chráněncům,
Jež bída mnohdy zužuje.

Pryč od nás spory, útky
A mzdová šalba všeliká,
Nechť živin, chleba spotřebu
Těž rozměřuje šetrnost.

Ó, Jednoto ve Trojici,
Na Josefovou přimluvu
Rač fidiť cesty lidí všech
I kroky v blahém pokoji.

Amen.

Radostná píseň šťastných dvou pracovníků
ježíše a Josefa v Nazaretě. Forma písně
je veselý jambus:

¹⁾ Dělník Nejvyšší: Kristus.

TE, PATER JOSEPH, OPIFEX COLENDE.

(Ad Matutinum)

Otče Josefe, Pracovníků chloubu,
Blažen žijící v Nazareta stínu,
Hlasem nadšeným v noci z plna srdce
Chvály ti pějmu.

Král ač původem,¹⁾ živobyť skrovné
S myslí poklidnou bez reptání snášíš,
Jen když posvátné pilnou práci ruk svých
Osoby živiš.

Svatý, Dělníku, pracujících vzore,
příklad převzácný žití lidu dáváš,
Práce by s potem, pracoviště rovněž
Posvětily se.

Kdož jsou bez chleba, ubohých se ujmi;
Spory utlumuj bezuzdné a zhoubné,
Kristus Mystický²⁾ ve stínu kěz vlasti
Pod krovky vzrůstá.

Bože v Trojici, zároveň však Jeden,
Otcem jenž jsi všech; Všehomíra Tvůrcem,
Dejž nám Josefa napodobit v práci,
podobit smrt.³⁾

¹⁾ Josef pochází z rodu krále Davida. David mocný, slavný, bohatý — Josef zchudlý potomek, mocný láskou a vírou, slavný svým úkolem, bohatý ctnostmi.

²⁾ Církev svatá.

³⁾ Forma písně je sapfická:

1. — 3. ř.
4. ř.

TE, JOSEPH, CELEBRENT AGMINA CAELITUM.

(In Vesperis)

V nebi nechť, Josefe, zástupy slaví tě,
Ozvěnou sbory všech nechť znějí křesťanů,
Slavný jenž v zásluhách spojen jsi nevinným
S Pannou přecistou zasnubem.

Manželce změněné plodem tak vznešeným
Divíš se, pochybou ohromen k úzkosti;
Anděl tě poučí, že tento Chlapec
Ducha vanutím počat byl.

Pána zrozeného tiskneš a do končin
Provázíš Egyptských, kamž nucu prchati;
V Solimě ztracena hledáš a nalézáš
Slasti spojuje s nářekem.

Jiné po smrti až světlivá zbožný los,
Palmu když získali, sláva je vyzvedá;
Živ zde, Božství hoden, Boha již užíváš,
Divným údělem šťastnější.

Nejvyšší Trojice, slitovná k prosbám buď,
Zásluhou Josefa vstoupiti v nebe dej,
Bychom kdys na konec tobě bez ustání
Zpívat dík směli záslužně.

Amén.

Píseň opěvuje služby Svatého Josefa svatě
Rodině, jeho úzkosti, starosti, námahy
i slávu.

Forma je asklepiadská:

1.—3. ř.
4. ř.

Přeložil ThDr. Alfons Glos

V ZAŘÍ CTNOSTI - VROUCNOST

Jsou ctnosti, o kterých ani netušíme, jak velice důležité jsou pro náš duchovní život a pro naše společenské styky. Jedna z nich je milá a krásná ctnost vroucnosti. Vroucnost je ctnost nábožnosti, která trvale činí naše modlitby a naše bohoslužby příjemné a milé Bohu, lidem a nám sobě samým. Vroucností byli naplněni oba dva bratři soluští, sv. Cyril a sv. Metod. O svatém Cyrilu čteme: „Cyril pátral po hrobu sv. Klimenta a konal vroucí modlitby k Bohu o pomoc. A sv. Metoděj v dojemné, slzami posvěcené modlitbě volal k Bohu za věrné stádo, k němuž jej poslal za věrozvěstce, prosil jej, aby je utvřezoval ve víře a křesťanském životě.“ Že Cyril byl pln vroucnosti, to vypovídá z jedné zajímavé epizody jeho života. Když se vracel od Chazarů domů, zjistil Konstantin u křesťanského, ale nedostatečně vzdělaného kmene Falů zbytky pohanského kultu, pozůstávající v tom, že uctívali posvátný strom (velký dub srostlý s třešní), nazývající jej „Alexandrem“. Konstantin přemluvil je v r o u c í m i s l o v y a rozkázal jim, aby strom vyřadili a spálili, sám mu zasadiv sekerou 23 ran. „Ano vroucnost Otce Metoděje byla známa daleko široko až za hranice Velkomoravské říše.“ Karel Tlustý, římský císař v letech 881–887, přijal Metoda někde u Dunaje čestně a slavně ... a doporučoval se do jeho svatých modliteb, poněvadž vřelost života Metoděje byl znám i na Západě.“

Vroucnost dává našim modlitbám pružnost a sílu, život a elán — ano vroucnost dává eleganci našemu vystupování ve společnosti. Vroucnost není nasládllost, není rozplývání se ve zbožných citech, neboť sladkost pomine, cit jako iracionální duševní mohutnost, je, měnivý, nestálý, labilní, kdežto vroucnost jako ctnost je trvalá způsobilost k dobrému. Vroucnost dává našim modlitbám teplo, takže se nemodlíme svou ranní a večerní modlitbu, své oficium, poněvadž se sluší, abychom se je jako kněží modlili, ne z titulu kategorického imperativu, nýbrž z vnitřního popudu. Jen vroucnost činí, že celý můj život je duchovní a zbožný. Křesťan žije jen jeden život, a to je život zbožný, a pravá zbožnost je naplněna vroucností. Bez vroucnosti bude moje modlitba chabá, slabá, bez elánu a bez života, ospalá a bez ovoce. Vroucnost činí moji modlitbu přirozenou. Chráni nás před křečovitostí a zkrouceností při modlitbě v držení těla i v tónu hlasu. Jen vroucnost mluví s Bohem jako s Otcem, neboť jak mluví dítě s otcem? Nijak jinak než v r o u c n ě!

Jestliže naše kněžská zbožnost nemá být šablonovitá a jestliže je šablona smrt veškeré zbožnosti, pak je vroucnost její duše, její život, její spiritus agens ... Zvláště bohopocta společná, aby nebyla šablonovitá, musí být vroucností proměněná v bohopoctu, o které pravil Pán, že při ní se budou klanět Otci „v duchu a pravdě“. (Jan 4.) Bez vroucnosti budou ty nejhlubší a nejkrásnější modlitby naší sv. liturgie: kánon Mše svaté, žalmy breviáře předmětem bezduchého odříkání a recitování. Budeme čísti Boha každý den těmi nejvýznačnějšími modlitbami v eminentním slova smyslu, ale náš duch bude daleko od Boha. Vroucnost dává modlitbě duši a drží ji, aby neutíkala od Něho, nýbrž aby i mezi dnem stále znovu se k Bohu vracela ve všech radostech i starostech s láskou a důvěrou. K této vroucnosti je třeba, abychom vedli a vychovávali náš věřící lid. Někdy mají někteří naši katoličtí křesťané takové jakési T o h u - v a b o h u ve své zbožnosti, desorientaci ve stupnici svatých. U mnohých je zájem jen o ty svaté, kteří se uctívají jako patroni ve všelidských potřebách člověka: sv. Antonín pomocník hledačů ztracených věcí, sv. Florián ochránce před bleskem a ohněm, sv. Tadeášek pomocník ve všech tísních životních. Ano jsou katoličtí křesťané, kteří neví koho mají dříve uctívat ze všeho toho velikého zástupu svatých a pro samou úctu svatých zapomínají na to nejdůležitější, na bohopoctu! A tak se někdy stává, že ve své podivné nejasnosti liturgických pojmů se modlí přímo hereticky jako ona zbožná duše, když šeptala: „Pane Ježíši, prosím Tě, přimluv se u sv. Tadeáška, aby mne konečně vyslyšel.“

Nejhlubší vyjádření zbožnosti jest obět — Nejsvětější obět Mše svaté, jež je centrem křesťanské zbožnosti. Tady pozná křesťan, kdo Pán Ježíš je a co pro nás vykonal! Jen v poznání této Nejsvětější oběti přijde každý katolický křesťan ad intimam cognitionem Christi — k intimnímu poznání Krista a základ tohoto poznání je vroucnost, která každou modlitbu promění v modlitbu srdce. Jen vroucí láskou k Pánu Ježíši obětovanému za nás a za naše hříchy, budeme čísti svaté správnou formou a správným způsobem, jako nejmilejší přátele Jeho, jichž přimluva u Něho mnoho platí. Tento vroucí vztah k Pánu Ježíši učiní, že se kněz a knězem vedený katolický křesťan nebude muset namáhat soustřeďovat své myšlenky při modlitbě na Boha, nýbrž na něm se splní slova Pisma svatého: V Něm žijeme, hýbáme se a jsmeme! Vroucího kněze a křesťana obklopuje Bůh jako vzduch ... jeho modlitba je jako respirace: nenucená a přece nutná: dech a výdech, přijímá milosti a zbavuje se chyb a nedostatků ...

Tak vroucně se naučili modlit a žiti na vysoké škole modlitby a dokonalého života na hoře Olympu oba služebníci Boží sv. Cyril a Metoděj. Také my se hleďme této krásné a vzácné ctnosti naučiti a v ní se cvičiti. My tak vzácné jméno a přece tak skromné: v r o u c n o s t. Je jí pro náš duchovní i společenský život velmi zapotřebí. ThDr. Karel Sahan

Květy a zpěv

Nikdo nepoví zajisté nic nového, vyzná-li s jakousi okázalou radostí, že má rád č e s k ý k v ě t e n, protože je to měsic květů a měsic Matky Boží. A přece je takové vyznání pravdivé, dobré a stále nové. Bude se též jevit ošustělou a překonanou frází věta, že květen je měsic lásky, protože už ji na tomto světě vyslovilo tolik lidí a tolik básníků, až už docela zpapírovatela a vyčichla. A přece je tato věta stále platnou pravdou v řádu přirozeného života. Nám, kteří se pokládáme s novorozeným údivem díváme, jak rodná země-živitelka po dlouhé, drsné a nepřejčné zimě bohatě rozkvetla pod mírnými, laskavými a jemnými úsměvy slunce, je tento měsic příležitostí, abychom tak nějak vroucněji a blížeji než v jiný čas, vyzpívali svou lásku k milované a rozzářené domovině, a naše víra si v tomto měsíci nalézá nejuhodnější příležitost, aby vyzpívala všechnu oddanost a synovskou lásku k nejčistší

Matce, jež tak ochotně a s láskou přijala bolestnou spoluúčast na díle našeho vykoupení.

Jaro, české jaro, plné květů a zpěvů, jde našimi krajinami, nad nimiž už zmlkl karabáč zimních větrů, na prstech květů hledá prsten rosy a jako růžový chlapec s prstem na ústech vybíhá lačně na kvetoucí stráně, aby, unaveno svým neodpočatým hopsáním, usnulo na loktech panen-ských bříz. Je úchvatný pohled na krásu, kterou tento roztomilý, mladický poutniček, který přišel bůhví odkud, aby rozleptal a zřtil vládu zimy, všude vytvořil, v každé krajině se s ní potkáš, květy ti ji zjevují a ptáci o ní zpívají. Naše zahrady už nejsou němé, jako nemá být němou naše duše, setkává-li se s Boží krásou a láskou. Jak smutné je, je-li krajina němou; oč smutnější je, je-li němou duše Božího dítěte.

Před lety jsem byl svědkem zajímavé podívané. Bylo to v době, kdy jsem pracoval na své knize „Chvála ní Prahy“ a kdy jsem proto využil

každé volné chvíli, abych se potou-
lal po různých zákoutích zářečného
Města nad zpívající řekou a hluboko
do své duše uložil všechnu jejich
vůni a krásu. Jednoho květnového od-
poledne jsem si zašel do Chotkovy-
sadů v blízkosti Belvederu a seíkal
jsem se tam se starým pánerem, který
se mohl leckomu zdát podivínem, ale
mně připadal jako nějaký dobrý dě-
deček z pohádky. Pískal co chvíli
různými nápěvy, bylo to umění, jak
napodoboval různá hvízdání, pískání,
kaskády zpěvů kosů, drozdů, špačků
a na jeho nataženou dlaň, na níž měl
všelijaké pochoutky, se slétali všichni
ti milí ptáčekové, které svolával, a
z jeho dlaně pokorně zobali. Měl jsem
pocit, že sem na pražský Belveder
z čista jasna zavítal Serafinský Chu-
dáček Boží. Byla to dojemná podí-
vaná a ještě dojemnější byl zpěv vše-
ho toho ptactva, jež jím svému dárci
jakoby vzdávalo díky a projevovalo
vděčnost. Ta příhoda mi dodnes ne-
vymizela z paměti a rozpomenu se
vždycky na ni, kdykoliv přijde kvě-

UMĚNÍ NESTÁRNOU

Touha po omlazení, a tím zabránit stárnutí, je tak stará jako lidstvo samo. Mnozí z nás na gymnasiu četli hrdin-
ný Homérův epos o Odysseovi, v němž se líčí, jak byl
bohyně Pallas Athene omlazován. Stalo se tak zcela jed-
noduchým způsobem. Bohyně se dotkla Odyssea svou hůl-
kou. Ve středověku se pak dlouho věřilo na „prameny
mládeže“ a lidé těch dob se koupali v různých vodách
anebo věřili na možnost omlazení v koupeli mladé krve.
V minulém století soustředili mnozí badatelé svou po-
zornost na úbytek pohlavní síly ve stáří a tento pokles
potom považovali za hlavní příznak stáří. Odtud jsou
známé pokusy Brownovy, Sequárdovy, Steinachovy, Vo-
ronovovy.

Avšak jimi vypracované teorie v praxi se projevíly
bezvýznamnými. Positivní výsledky ve výzkumu — jak
zabránit stárnutí — byly získány teprve studiem vita-
minů a hormonů. Hlavní však význam v prevenci stárnutí
přísluší nepochybně celkové životosprávě. Zejména mu-
síme přihlídnout k novým názorům na vznik a původ
arteriosclerose, (kornatění tepen), kde zvláštní význam
mají tukové látky, které podporují její vznik. Jiní vědci
soudí, že na rychlost stárnutí mají vliv degenerativní
procesy v oblasti terminálních (konečných) kapilárách
(nejdrobnějších cévách). V jejich stěnách dochází k vý-
měně látek mezi krví a tkáněmi. K předcházení těchto
poruch se doporučuje používání vitamínu E, avšak stej-
ně může být z těchto důvodů používána kyselina ascor-
bová (vitamin C) a rutin (naš preparát Ascorutin, Ruto-
phyllin aj.).

Velkou pozornost je třeba věnovat i psychologickým
otázkám stárnutí. Pokusy se ukazuje, že pocit stárnutí
může být mnohdy podmíněn neschopností jedince při-
spěbit se psychicky změnám v organismu, vyvolaných
věkem a opotřebením, zatím co tyto změny samy o so-
bě pocit stárnutí nevyvolávají. Někdy se také říká, že
proti stárnutí není léku a z toho se vyvozuje, že je proto
zbytečné a vůbec neúčinné proti stárnutí jakkoliv bojo-
vat. Zkušenost a praxe nám nakonec nepotvrzují tento
poraženecký názor. Musíme sice přiznat, že v podstatě
nedovedeme zabránit jistému postupu normálního stár-
nutí a že moderní lékařská věda nedovede odvrátit konec
života. Ale tento proces životního poklesu nepostupuje
u všech jedinců stejně. Jsou mladí starci, kteří třeba
v padesáti letech jsou již nemohoucími, zato jiní v osm-
desáti letech jsou plni elánu, nadšení a činorodé práce.
Historie nám připomíná, že Michelangelo ve svých deva-
desáti letech ještě týden před smrtí pracoval na své
„Pietě“ a odvážná architektonická díla — jako byla např.

kopule Svatopetrského velechrámu v Římě — tvořil
s bojovností mladého muže, bojuje proti ohromným pře-
kážkám a nedůvěře mnohých, a to zvláště v posledních
letech svého života. Také jiní, jako např. Goethe, Ko-
menský, tvořili vrcholná díla až ve svém stáří.

Podle názoru Alexise Carrela je však nutné prodloužit
délku činorodého života tedy mládí a středního věku,
nikoliv života jako celku. Tyto nové názory jsou jedním
ze základních kamenů moderního pojetí života a me-
dicíny, zvláště tzv. „konstruktivního lékařství“.

Zatím provádíme kromě terapie chorob u nás jen pre-
venci nemocí, ale toto preventivní lékařství se může jen
omezovat na vydávání, kontrolu a dodržování obecně
platných směrnic v předcházení chorobám. Úkolem po-
tom konstruktivního lékařství bude dosahovat individua-
lisovaným postupem maximálního zdraví u lidí. Kon-
struktivní lékařství dále vychází ze skutečností, že dět-
ství připravuje mládí, mládí zralost a zralý věk zase
stáří.

V intencích konstruktivního lékařství je proto nutno
provést různé reformy v dosavadním způsobu života. Je
třeba se pozastavit nad nefysiologickým způsobem života,
který mnozí z nás vedou. Jak totiž vysešávají nad prací,
a to mnoho hodin denně, často v zakouřených a nevětra-
ných místnostech dlouho do noci. A za odpočinek zase
mnozí považují pobyt v místnosti, a to buď doma, nebo
v některé zábavní místnosti (třebas je to i divadlo)
a opět obyčejně bývají tyto místnosti zakouřeny. Pohyb
na čerstvém vzduchu v jejich denním plánu zmizel
a mizí také i ze života mnohých mladých lidí. Zpravidla
dříve nebo později začnou naříkat na různé obtíže, jako
je únava, nespavost nebo opět ospalost, trávicí obtíže,
otýlost, zadýchávání, nervositu, neklid, nespokojenost,
sníženou pracovní výkonnost. Často se takoví lidé pokou-
šejí všelijak „vzpružit“. Např. pitím černé kávy, kterou
potom pijí na litry, ale nakonec ani jim ta černá káva ne-
pomáhá. Někteří začnou s návštěvami u lékařů a často
užívají různé léky, jako jsou uspávací (hypnotica) nebo
zase proti bolestem hlavy (analgetica, Sedolor, Algenu,
Dinyl apod.). Výsledek takové léčby je vždy negativní.
Lékaři často v návalu práce nemají čas podrobně analysovat
všechny příčiny jejich způsobu života, ve kterém nemoc-
ný žije, a také nemocný mnohdy není si sám dobře vě-
dom všech souvislostí jeho života a třeba je nedovede
mnohdy pořádně uvést. V jiném případě, i když byly
lékařem i nemocným správně analysovány všechny pří-
činy potíží, bývá nemocný spíše nakloněn konzumovat
různé léky, dá si napíchat sérii injekcí, než by změnil

ten a na zahradě uslyším zpěv ptac-
tva, které po celou zimu žalostně ml-
čelo a trpělo mrazem. Ten zpěv mám
rád, i když vím, že ti naši kosové,
špačci a drozdové udělají také dosti
škodu na našich zahradách. Nedáv-
no nám naši ornitologové na svém br-
něnském sněmování vypočetli, jaké
sumy to ročně dělá, a vyzývali k vá-
lečnému tažení proti takovým škůd-
cům, jakými jsou špačci a kosi, ale
co naplat, každá krása něco stojí a
tak i těm našim zpěvákům musíme
zaplatit. Říkal mi jeden kněz, za-
nícený zahrádkář a výtečný odborník
na stromy, že se jednou rozhodl vy-
hledat ze své zahrady všechny ty pta-
čí zlodějíčky, a natřel stromy něja-
kým jedem nebo už se nepamatuji,
jak to udělal, že ptáci z jeho zahrady
zmizeli. Ale ten rok se mu na zahra-
dě urodilo tolik housenek a takové
množství škodlivého hmyzu, že škoda,
způsobená jejich řáděním, byla mno-
hem větší než ta, kterou mu způsobily
některé druhy našeho zpěvného ptac-
tva. A tak znova je vábil na svou za-

hradu, ochoten obětovat nějakou tu
třešňi hladovým a někdy i mlsným
zobáčkům. Jeho zahrada už nebyla
němá. Bylo mu veseleji. Já vím, co
je němota stromů. Šel jsem kdysi ta-
kovým němým lesem o dovoleně na
severu Čech a bylo mi hrozně, když
jsem po celou cestu neslyšel jediného
ptáčka zapípnout. Stromy mlčely jako
mrtvé a jejich smutek padal do šlé-
pěj chodce jako černý stín.

Český květen jsou květy a zpěv.
To je pro nás poučné i v duchovním
smyslu. Všechna ta krása k nám mlu-
ví a poučuje nás, nenápadně, rozto-
mile a bez přisnosti. Vždyť přece nám
symbolicky ukazuje, jaký má být i
naš život, náš vztah k Bohu, jenž
je svrchovaným Pánem našeho živo-
ta i nejvyšším vidoucím Poručníkem naší
práce a o němž cherubinský pouťník
napsal, že je tak ohromný, že byt
se měřit chtěl, sám číslo míry své
by věru zapomněl. A tato Boží ohrom-
nost, ohromnost jeho stvořitelského
i vykupitelského díla se má odrážet
v skromničké studánce naší pastora-

ce, našeho kněžského snažení, kterým
chceme duším sdělovat a zjednat
Boží lásku svou sloužící láskou, slou-
žící někdy s úspěchem, někdy se ztrá-
tami, ale vždycky sloužící. Proto i
naš život má být takový: květy a
zpěv. Má být obtěžkán jako užiteč-
ný strom květy dobrých skutků, vy-
zařujícími klid, lásku, pokoj a jasné
zření, jež nutí vyjít ze sebe; a jako
strom rozdává vůni svých květů, tak
i my musíme rozdávat svou službou
vůni Božího bohatství každému, kdy-
koliv a kdekoliv. A má ten náš život
bez přetvářky, tak, jak mu zobáček
narostl, zpívat o zřetelné a neztrá-
cící se oddanosti a věrnosti Bohu a
jeho vyvolení i o prospěšné a rozměr-
né lásce ke všem vykoupeným Božím
dětem, neboť takovou lásku neza-
drží ani vlastní slabost a nezabrání
jí vstoupit i do těch nejtěšších, nej-
temnějších a nejzastřenějších koutů
lidské potřeby. Rozhodně náš ži-
vot nesmí být nikdy bez květů, nesmí
to být život němý.

Václav Zima

něco ze své vadné životosprávy, poněvadž tato je mu pohodlnější. V takovém případě nebylo provedeno žádné účinné řešení a nemocný se potácí ve svém bludném kruhu po léta dále. Jeho pasivní klid doma na pohovce jeho zdravotní situaci neřeší.

V zájmu správné životosprávy je třeba aktivního odporčinku. To znamená zaměstnávat se něčím jiným než každodenní prací. Jistě prospěšným je zaměstnávat svou mysl např. četbou, hrou v šachy, provozováním hudby, navštěvováním divadel. Toto vše může vrátit duševní rovnováhu. Za plně hodnotný a aktivní odporčinek je nutno pokládat jen to, jestliže člověk ve chvíli odporčinku věnuje se také pohybu na zdravém vzduchu, který je ještě dokonalejší, je-li spojen s jinými zájmy (práce na zahrádce apod.). Pro starší generaci je nevhodnějším aktivním odporčínkem procházka nebo práce na zahrádce. Dosud mnohde panuje mylný názor, že cvičení je jen pro malé děti. Pohyb totiž patří k základním projevům života vůbec. Například zvířata pohybem reagují na různá citová hnutí a to útekem nebo obranným postavením, mají-li strach, a zase různými poskoky, mají-li radost. I někteří lidé, jsou-li rozrušení, vstanou a začnou přecházet nebo pobíhat po místnosti a při tom živě gestikulují: tím také vyrovnávají velmi účinně své duševní napětí.

Z empirie víme, že nemůže-li člověk si uleviti pohybem svému duševnímu napětí, že často toto napětí působí škodlivě na jeho cévní a nervovou soustavu. Naopak zase je nám známo, jak se nám uleví procházkou, jestliže jsme před tím zažili nějaké nepříjemné rozrušení. Kdo chodí cvičit, velmi dobře ví, že i když přišel večer do cvičení po celodenní práci a hlavně duševně unaven, po cvičení se cítí obvykle jím osvěžen a starosti, kte-

rých měl třeba plnou hlavu, zmizí, a věci, které se zdály neřešitelné, se ukazují v jiném daleko optimističtějším světle. Některým lidem se ostatně vůbec přemýšlí lépe v chůzi než vsedě. Ve starověku byly peripatetické filosofické školy, kdy filosofové přemýšlejíce o problémech procházeli se diskutující.

Proto i pravidelná tělovýchova znamená velmi účinnou prevenci proti hypertonické chorobě (zvýšenému krevnímu tlaku), arteriosclerose, (kornatění tepen) a srdečnímu infarktu. Vyhýbání se pouze tučným jídlům je pouze jen jedna stránka věci a někdy se zapomíná, že ten, kdo vydatně fyzicky pracuje nebo sportuje, tomu nemusí ani tučná jídla vadit. Správně prováděná tělesná výchova znamená také prevenci i jiných chorob, např. diskopatii (výhřezy meziobratlových plotének), které vznikají z vadného držení těla, arthros kloubních (zánětů kloubních) a chorob z nachlazení.

Především v nynější době se zaměřujeme jen na různé hygienické závady na pracovištích, které nám dříve dělaly z lidí předčasně invalidy a starce. Nyní však v rámci konstruktivního a preventivního lékařství musíme propagací aktivní přiměřené tělovýchovy také u středních a starších vrstev se starat o to, aby Tito lidé nám nezakrněli ve věku, kdy ještě mají naději býti svěžími, proto, že sami vedli nehygienický způsob života.

Je samozřejmostí, že ke správné životosprávě patří vystříhat se alkoholních nápojů (piva, vína, kořalek), kouření, pití černé kávy, nadměrnému požívání analgetik a častého ponocování, protože všechno toto vede nezbytně ke zkrácení zdraví a života, kdežto naším úkolem bylo vám podat několik málo rad, jak si zachovat zdraví, prodloužit činný život čili naučit se umění nestárnout.

MUDr. Vlastimil Nikodém

Doba očima kněze

ZA SKUTEČNOU NEZÁVISLOST A POKROK

V posledních letech a zvláště od vítězství kubánské revoluce soustřeďuje na sebe pozornost světového veřejného mínění kritická situace v zemích Latinské Ameriky. Otřesná fakta o neutěšených sociálních poměrech v této části světa, kterou USA považují za výhradní sféru svých zájmů, vešla ve známost především zásluhou světového demokratického tisku a rozhlasu, avšak nemohla být zamlčena ani ve zprávě Organizace OSN pro otázky výživy a zemědělství (FAO). Byl to známý chilský básník Pablo Neruda, který ve svém projevu na loňském Světovém mírovém kongresu v Moskvě připomněl některé údaje ze zprávy FAO o situaci v zemích Latinské Ameriky: 100 miliónů lidí tam strádá hladem a bídou, 80 miliónů neumí číst ani psát, 14 miliónů dětí ve školním věku nechodí do školy... Stačí těchto několik čísel, abychom si uvědomili, že situace v zemích Latinské Ameriky vyžaduje radikálního řešení.

Národy Latinské Ameriky se sice na začátku minulého století osvobodily z koloniálního jha Španělů a Portugalců, avšak s výjimkou Kuby dosud se nezbavily pout otroctví a vykořisťování, neboť na místo conquistadorů nastoupili domácí feudálové a latifundisté a čtyřstátleté panství evropských kolonialistů bylo v krátké době několik desítek let vystřídáno ještě daleko horším panstvím severoamerických monopolů. Milióny lidí, kteří žijí uprostřed nesmírného bohatství, nemají co jíst ani co na sebe a v době letů člověka do vesmíru živoří v chatrčích nebo v děrách vyhrabaných v zemi právě tak, jako jejich předkové v dobách, kdy Krištof Kolumbus objevil Ameriku. Nedovedou číst ani psát a nemají tudíž ani to nejzákladnější vzdělání, které je podmínkou kulturního života. Mnozí z těchto ubohých lidí často ani netuší, co se děje na několik desítek kilometrů od nich, natož aby věděli, co se odehrává v jiných zemích anebo světadílech.

Z tohoto hlediska je nám poměrně dobře známa situace v Brazílii, v této největší, nejlidnatější a objektivně nejbohatší zemi Latinské Ameriky. Na jedné straně vyrostlo tam bohatství úzké vrstvy domácích feudálů a buržoasie a na druhé straně masy pracujících

ve městech a milióny bezzemků na rozsáhlých latifundíích brazilských nebo severoamerických majitelů jsou odsouzeny k ubohému živoření. O těchto poměrech nás velmi přesvědčivě informoval brazilský pokrokový katolický kněz Padre Alipio de Freitas při své loňské návštěvě v ČSSR. Pro názorné poznání poměrů ve státech Střední Ameriky uvedme si příklad Kostariky, kde se koncem března konala smutně proslulá konference prezidenta USA Kennedyho se šéfy vlád „banánových“ republik Střední Ameriky. Tato nevelká země s malým počtem obyvatel má všechno, aby její lid mohl dobře žít. Svědčí o tom už sám její název: Kostarika přeloženo ze španělštiny znamená „bohaté pobřeží“. Je to vskutku pozeňnaný kraj, jehož podnebí je příznivé pro pěstování kávy, banánů, kakaa, cukrové třtiny i jiných tropických plodin. Je tu i hojnost nerostů: těží se tu zlato, manganová ruda a bauxit... Bohatství této země je však v rukou zahraničních, zejména pak severoamerických monopolů, které kontrolují dvě třetiny železnic, devět desetin výroby elektrické energie a celou telefonní síť. Zahraniční kapitalisté, kteří vlastní velké podniky, mají z exploatace národního bohatství Kostariky obrovské zisky. Naftové společnosti vydělaly například za posledních pět let 50 miliónů colonů.

Dělníků je v Kostarice málo. Většina z nich je zaměstnána v závodech na základní zpracování zemědělských surovin. Denně vydělávají 5—10 colonů, což sotva stačí na řídkou polévku a hrneček kávy. Kdo se odváží vyjádřit nespokojenost, je vyhozen z práce a musí podepsat prohlášení, že mu mzda a pracovní podmínky vyhovují. V současné době je v zemi na 70 tisíc nezaměstnaných. Velmi těžká situace je i na kostarickém venkově. Drtivá většina rolníků nemá půdu, zatímco polovina obdělávané půdy připadá na velké latifundie. Není divu, že kostaričtí rolníci společně s ostatními vrstvami obyvatelstva povstávají v boji proti zvlášť statkářů a vyjadřují svou solidaritu s kubánskými rolníky, kteří uskutečnili pozemkovou reformu. Podobné poměry vládnu i v ostatních státech Střední i Jižní Ameriky.

Zcela jiná je situace na Kubě, která jako první se

vymanila z pout otroctví a rozbila okovy severoamerického útlačku. Od vítězné revoluce dosáhl kubánský lid velkých kladných výsledků při budování nového a spravedlivějšího života ve své zemi. Byla uskutečněna radikální pozemková reforma a půda se stala vlastnictvím těch, kdo ji obdělávají. Velké průmyslové, obchodní a finanční podniky, které dříve patřily zahraničním monopolům, staly se majetkem kubánského lidu. Kuba je první zemí Latinské Ameriky, jež dokázala zlikvidovat negramotnost obyvatelstva. Kubánský lid dosáhl pod vedením revoluční vlády v čele s Fidelem Castrem skvělých úspěchů při odstraňování neblahého dědictví minulosti a položil základy k všestrannému rozvoji národního hospodářství, ke zvýšení hmotné a kulturní úrovně kubánských pracujících. Tyto úspěchy by byly nepochybně ještě větší, kdyby svobodná Kuba nemusela ustavičně překonávat velké obtíže, jež vytvářejí agresivní akce imperialistických kruhů USA.

Na podzim loňského roku vyvolaly tyto válekytivé kruhy svévolnou bloádou Kuby krajně nebezpečnou situaci, která mohla vyústit v termonukleární válku, nebýt rozvázné politiky Sovětského svazu, jehož zásluhou byla nebezpečná krize v karibské oblasti urovnána mírovými prostředky a bezprostřední nebezpečí války bylo odstraněno. Lze však říci, že situace v této oblasti je plně normalizována? Na tuto otázku musíme bohužel odpovědět záporně. Spojené státy se zavázaly, že ne napadnou Kubu, ale současně, jak ukazují události, nepouštějí od své nepřátelské politiky vůči Kubánské republice a od svých plánů likvidovat nynější sociální zřízení na Kubě a vrátit nadvládu americkým monopolům. Ve snaze dosáhnout tohoto cíle činí vláda USA hrubý nátlak na vlády jiných zemí, aby zastavily obchod s Kubou, aby s ní přerušily diplomatické, hospodářské a jiné styky. Přes veškeré dementi je zřejmé, že pirátské akce kubánských kontrarevolucionářů jsou prováděny s tichým souhlasem Washingtonu.

Vládnoucí kruhy USA hlásají, že mají na mysli „svobodu a demokracii“, kterou prý chtějí znovu nastolit na Kubě a „zachránit“ v zemích Latinské Ameriky. Ve skutečnosti však jsou vedeny snahou získat zpět nepřátem nabyté bohatství a privilegia. Tyto skutečné tendence severoamerického imperialismu ukázaly se na březnové konferenci prezidenta Kennedyho s prezidenty středoamerických republik v hlavním městě Kostariky San José. Z protikubánských projevů Kennedyho a dalších účastníků konference v San José a jejich deklarace je zřejmá snaha pod rouškou omšelých hesel „boje

proti cizí intervenci na západní polokouli“ legalisovat soustavnou intervenci USA v zemích Střední Ameriky a agresivní akce proti revoluční Kubě.

Pádnou odpověď na pikle účastníků konference v San José dal latinsko-americký kongres solidarity s Kubou, který se konal v brazilském městě Niterol. Zúčastnili se ho reprezentativní delegace skoro všech latinsko-amerických zemí — jen z Brazílie jich bylo 700, z Argentiny 120, z Uruguaye 84. Kongres dal bez diplomatického servítku průchod skutečnému vztahu amerického kontinentu ke kubánské revoluci, ve které chudí a spravedliví od Mexika až po Patagonii spatřují zářný příklad, jak dosáhnout skutečné svobody a šťastné budoucnosti. Hlas, který zazněl z Niterol, svědčí o tom, že Kuba je majákem svobody na americkém kontinentu. Sympatie pro Kubu stále vzrůstají. Její příklad znamená ohromnou posilu pro každého, kdo chce odstranit feudalismus, nevolnictví a útlak, kdo upřímně touží po rozvoji výrobních sil a rozmachu tvůrčího génia národa, komu je drahá věc míru, vzájemné spolupráce a šťastné budoucnosti lidstva. Obrana práv Kuby na sebeurčení znamená obranu práv na sebeurčení a nezávislost každého státu v Latinské Americe. Kuba je pro všechny národy Latinské Ameriky živým příkladem revolučního, smělého řešení nejobtížnějších problémů, s nimiž už dávno a zatím neúspěšně zápasí ostatní země Latinské Ameriky. Zaostalost v této části světa nelze odstranit jinak než radikálním vymýcením příčin, které dnešní stav přivodily a neustále zhoršují: především tedy skoncování se závislostí na Spojených státech amerických. Novou, spravedlivou a šťastnou budoucnost Latinské Ameriky může vybudovat jen svobodný lid, který se stal hospodářem ve vlastní zemi. Takový je smysl solidarity, jež se projevuje v zemích Latinské Ameriky od samého začátku kubánské revoluce a nabývá důrazu při každém pokusu vládnoucích kruhů USA zardousit svobodný život na Kubě.

Naděje a tužby národů Latinské Ameriky se setkávají s porozuměním a sympatiemi národů socialistického tábora a všech pokrokových lidí na celém světě. Také lid naší ČSSR stojí pevně po boku statečného kubánského lidu a jeho vlády v jejich spravedlivém boji za zachování svobody a nezávislosti. Stejně sympatie věnujeme všem pokrokovým silám Latinské Ameriky a pevně věříme, že jejich spravedlivý boj za skutečnou nezávislost a sociální pokrok bude korunován vítězstvím.

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci květnu t. r. oslaví svá životní jubilea vsdpp.

85 let 6/5 ThDr. Karel Gollais, farář v v., Boršov.

80 let 4/5 P. Jan Ulbert, katecheta v. v., Příbram; 9/5 P. Antonín Novotný, farář v. v., Fulnek; 16/5 P. Jan Bruderhans, b. vikář, Strunkovice.

75 let 9/5 P. Albín Od rážka, farář, Bohuslavice u Konice; 18/5 P. Bedřich Pálka, koop., Tovačov; 31/5 Klemens Ant. Němčík, kons. rada, děkan, Machov.

70 let 8/5 P. Josef Složil, děkan v. v., Pavlovice u Přerova; 13/5 P. Jan Drexler, koop., Přerov.

60 let 10/5 P. Karel Bělík, admin., Potštát; 15/5 P. Václav Kolský, admin., Pyšely.

50 let 6/5 P. Jan Čechal,

admin., Blatnice; 23/5 P. František Vlk, admin., Březová u Uh. Brodu; 30/5 P. František Ehrenberg, admin., Bojanov; 31/5 P. František Pospíchal, os. děkan, Velký Bor; 31/5 P. Ladislav Slíva, admin., Česká Ves.

EXERCICIE

V letošním roce se budou konat v Kněžském domově v Praze 2, Ječná 2, exercicie pro kněze v těchto termínech:

1. 19/8—23/8 (P. Dominik Jirků); II. 26/8—30/8 (P. Alfons Daňha); III. 2/9 až 6/9 (dr. Karel Sahan); IV. 9/9—13/9 (dr. Karel Sahan).

Přihlášky zasílejte na své nejd. konsistoře pokud možno do konce června. V přihlášce uveďte náhradní termín pro případ, že žádaný turnus byl by již obsazen.

NAŠE OBRÁZKY

První strana obálky: A. Thořová: Obraz sv. Cyrila a Metoděje pro kostel sv. Kříže v Praze na Příkopech. Druhá strana obálky: Jubilejní známky k 1100 výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu a jejich tvůrci, akademická malířka J. Jiřincová a rytec J. A. Švengsbír. Třetí strana obálky: Cyriometodějské kostely: v Březové u Uherského Hradiště, na Věterově, v Brně-Obřanech, ve Vidči, v Brně-Židenicích, vnitřek chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Nových Syrovicích, cyriometodějská farní budova ve Věterově a interieur kostela v Kladkách. Čtvrtá strana obálky: Santa Maria Maggiore (Panna Maria Sněžná),

obraz utvářený v Římě již v době bytu slovanských apoštolů.

VZPOMÍNKA NA FRANTIŠKA ODVALILA

Letos uplynulo 25 let od smrti Františka Odvalila... vzácného člověka, básníka a kněze.

Jeho život byl výjimečně těžký a trpký, jeho životní dílo je však neobyčejně krásné, svědčící o uměleckém talentu, vzdělání, neúnavné činnosti, ryzím vlastenectví a lidském, ušlechtilém srdci.

Narodil se 5. 10. 1880 v Jaroměřicích u Jevíčka, kde na poutním místě Kalvárii již od dětství vnímal umělecké prostředí a vroucí duši zdejšího lidu. Již jako plachý student v kroměřížské semináře (1892 až 1900) začíná svou tvorbu, jež mu vzápětí přines-

la na tomto ústavu titul „poeta laureatus“. Období jeho studentských let v olomouckém semináři (1900 až 1903) vykazuje již jeho mohutný rozvoj a zralost. Zde se dočkal i prvního otištění své tvorby, a to básně „Legenda o pěti růžích“ v ratibořském kalendáři „Katolických novin“, listě pruských Moravanů - o ní psala „Vlast“, že vynikla nad ostatní příspěvky. Nejúspěšnějším plodem z tohoto období jsou však verše „Chvalozpěv o Vítězné královně mé otčiny“. Ve svém mladistvém zápalu byl však postižen krutou křivdou, když byl roku 1903 vyloučen pro své literární styky s Lutinovým „Novým Životem“ ze semináře. Tato nezapomenutelná rána ho však nezlomila a nesrazila, ale zocelila. Dokončil tedy studia v Praze, kde byl 29. 6. 1904 vysvěcen a pak po krátkém kaplanování v Chebu (1904—8) působil celý další život jako duchovní správce v řadě věznic: na Pankráci (1908 až 1921), v Mušlově u Mikulova (1921—28), v Borech u Plzně (1928—29) a posléze v Kartouzích u Jičína (1929—36). Již v Praze mu bylo nabídnuto místo na fakultě, nepřijal je však, neboť se rozhodl věnovat jen naprávě provinilých lidí a při tom intenzivní literární tvorbě.

Aspoň jeden příklad nechť ilustruje jeho duši a působení. V době první světové války, za hladových bouří na Kladensku, byly do mužské věznice na Pankráci dopraveny i ženy a děti a tehdy se shodou okolností stávalo i nějaké rakousko-uherské vítězství. Do vězeňské kaple se sešli na slavnostní bohoslužby všichni vězeňští úředníci a zřizenci, ale P. Odvalil na protest proti represáliím odešel před Te Deum od oltáře. Stihla ho za to disciplinárka a dáno mu na srozuměnou, že je zde nežádoucí.

Jeho literární činnost je neobyčejně rozsáhlá a narmozeno rozptýlená v nejrozličnějších časopisech, novinách, sbornících, kalendářích a rukopisech. Ze samostatně vydaných prací jsou to četné překlady z francouzštiny, němčiny, ruštiny, něco i z polštiny a latiny. Z původní tvorby jsou to tato samostatně vydaná díla: literární stu-

die „Joris Karl Huysmans“ (Praha 1907 a 1913), básnické sbírky „Kvetoucí meze“ (Stará Říše 1917), „Co v duši zaléhálo“ (Olomouc 1920), „Putování sv. Mikuláše“ (Přerov 1929) a „Černý koráb“ (Praha 1930), próza „Pět legend“ (Praha 1930) a romány „Kavky na věži“ (Olomouc 1931) a „Svítání“ (Olomouc 1927).

Román „Svítání“ je vrcholem jeho tvorby. Do historického rámce vzácné Schupplerovy kroniky z r. 1735 „Analecta montis Calvariae“ vdechl Odvalil s velkým úspěchem duši a krásu barokního života a vytvořil tak jedinečný obraz života svého rodného kraje na poč. 18. století. Z tohoto díla k oslavě malého koutku Moravy září i jeho velká láska k celé vlasti a lidu.

Bohužel, uprostřed své plodné práce, v poměrně mladém věku 56 let, se v létě 1936 zhroutil a nebylo mu pomoci. V květnu 1937 byl převezen z jičínské nemocnice do rodných Jaroměřic, kde po těžkém utrpení dne 14. ledna 1938 skonal a 17. ledna byl pohřben. Jeho smrt v tomto roce, kdy za hrozby války byla naše vlast postižena okupací, zabránila i náležitěmu jeho ocenění — ale povinnost vděčnosti nás nutně zavazuje, aby jméno Františka Odvalila mezi našimi významnými postavami nebylo nikdy zapomenuto.

Jaroslav Pinkava

HOLUBI PROTI KATEDRÁLÁM

Nevinnost zjevu bílých holubů sídlících kolem katedrál a starých staveb vyvolává zcela jiné pocity u strážců památek. Leptající účinky trusu na pískovci vyžadují protipatření: střelení, trávení jako jedi- ně ostře účinné naráží na odpor. Anglie vyřešila tuto otázku alespoň částečně: na místech, kde se holubi více shromažďují, je napjato elektrické vedení, které upozorní mírným výbojem, že tam není místo pro holuby.

ZA DUŠÍ GARRY COOPERA

Jeden z nejoblíbenějších filmových umělců Garry Cooper byl pochován 16. 5. 1961 v Hollywoodu za účasti mnoha set osob v katolickém chrámu Dob-

rého pastýře v Beverly Hills, kde bylo také slouženo rekviem. Jedno sto strážníků tvořilo čestnou stráž kolem kostela, zbudovaného ve stylu kalifornských misí. Biskup z Los Angeles Msgre Timothy Manning pravil o zesnulém umělci: „Byl bezpříkladný v dokonalosti svého umění, v celém svém uměleckém projevu. Nepřístupný ke korupčnímu vlivu reklamy a chválám, které jej nadnášely nad jeho druhý. Jeho rodinný život a domov byly pro něho posvátné a chráněné proti hmotafskému svěťáctví, které hlodá na nehlubším základu společnosti. Byl manželem jedné ženy, věrným obrazem svého otce. Především a nadevším, ale byl mužem vidícím věrnou perspektivu svého života směřující k Bohu.“

DOMNE MÍSTO DOMINE

Nechci vykládat, co my kněží dobře známe. Rád bych jen upozornil na něco zajímavého, že totiž v latinském rozhovoru při oslovení nebo v dopise má se užívat slova *domne* místo *domine*.

Není to můj názor, ale vyslovuje ho laik — inženýr Pierre Vernotte v časopise Vita Latina 1958, Avignon, str. 32 a násl., v článku „Jak se má říkat latinsky Monsieur?“ (Comment Monsieur se dit-il en latin?). Nezdá se mu vhodným překládat toto slovo *domine*. Měl na mysli to, že na lyceích a v kolejích, na nichž se ve značné míře pěstuje moderní latina, žáci oslovují při hodinách latiny profesory *domine*. Zmiňuje se také o tom, že Léon Bloy latinský list, který poslal hraběti de Montesquieu, začal slovy „Domine comes“.

Autor článku vychází z etymologického výkladu *Monsieur*, kratšího a zkráceného slova *Monseigneur*, složeného ze dvou částí, z nichž druhá povstala z latinského *senior* (biblické *seniores populi*), kterýmžto jménem byly označovány nebo oslovovány osoby zvláště vážené a úctyhodné, duchovní i laické.

Pomýšlel také na to, zda by se mohlo užívat slova *magister* (*maître*). Tu by však bylo na závalu, že tento titul patřil a patří vynikajícím učencům a umělcům, jako naše „Mistře“. Ani výraz *Dom.* mu

nepostačil, neboť připomíná slovo *Dominus* a jest jen jeho zkratkou.

Ale Pierre Vernotte hledal dále, až našel odpověď na otázku, jak přeložit latinsky *Monsieur*. Našel ji v naší liturgii, ve slovech „Jube *domne* benedicere“ a měl radost z toho, že se mu podařilo najít vhodný překlad a vybízl, aby se ho užívalo. Než nechme mluvit jej samého, jeho slovům porozumí jistě každý latinář: „Comment donc exprimer en latin cette interpellation de «Monsieur»? Mais nous en avons la traduction toute faite, dans un verset liturgique. Dans toutes les heures canoniales, celui qui va lire une leçon, prononce d'abord, en s'adressant au prêtre présidant la cérémonie, la formule: «Jube *domne* benedicere»... Voilà ce que nous cherchons, suivons-en l'exemple. La contraction de *dominus* en *domnus* (avec ou sans majuscule) empêche toute confusion avec le Seigneur Dieu ou avec le Dieu Souverain Maître.“ Podepsal se Pierre Vernotte, Ingénieur Général de l'Aair, à Paris.

Musíme se aspoň trochu vžít do přísně náboženského smýšlení tohoto vzdělaného laika, abychom, i když snad ve všem s ním nesouhlasíme, lépe porozuměli jeho ušlechtilé snaze i takovým způsobem zabránit možné profanaci jména Páně. Dr. Veselý

PROF. FRIEDRICH DESSAUER

16. února 1963 zemřel ve Frankfurtu nad Moh. profesor Friedrich Dessauer, vynikající německý fyzik, proslulý výzkumem X paprsků, který byl persekvo- ván nacisty. Zesnul ve věku 81 let.

V osobě prof. Friedricha Dessauera odchází osobnost vynikající ve všech směrech: učenec, vlastenec, protifašista, katolický politik a sociální pracovník, nevidící program jen v theoretickém postoji, ale v aktivním a všestranném zápasu. Narodil se 19. července 1881 v Aschaffenburgu jako jedno z devíti dětí v rodině malého průmyslníka. Studoval na universitách v Mnichově, Darmstadtu, ve Frankfurtu n. M. a potom několik let pracoval v průmyslu. Jeho oborem byla elektro- technika, zejména složitě

zařízení na X (rentgenové) paprsky. Vynalezl řadu přístrojů a rozšířil tak možnosti radiologie, a tím se mu otevřely brány universit. Na universitě ve Frankfurtu n. M. založil stolicí biofyziky, kde došlo ke specializaci na Ústav fyzikálních základů lékařství a Dessauer se stal jeho ředitelem.

Při své velké vědecké a učitelské práci se věnoval výzkumu kinematografie X paprsků a vyjádřil vztahy rozptýlení dosáže X paprsků při hlubinném léčení lidského těla pomocí X paprsků.

Jako římský katolík spojil se se stranou středu — centra — na konci první světové války a v r. 1924 byl zvolen do Říšského sněmu. Náležel k levému křídlu centra, zabýval se zejména sociálními otázkami, péčí o dělníky, řemeslníky a rolníky. Třebaže byl typem knižního pracovníka a nevládl dobrým hlasem, získal si politickou oblibu. Jeho plodné pero tlumočilo filosofické, sociologické a hospodářské běžné otázky, aktuality a v širokém rozhledu prodávávalo vědecké problémy. Hrál vedoucí úlohu v organizaci římsko-katolické charity, zejména v její centrále v M. Gladbachu.

Dessauer byl záhy protivníkem nacismu a jako majitel a předseda právních orgánů listu „Rhein-Mainische Zeitung“ vedl proti nim celé tiskové kampaně. V r. 1934 byl zbaven profesorské stolicí na universitě ve Frankfurtu a přijal proto povolání na universitu v Istanbulu, kde přednášel stejný obor biofyziky. Zde učil po tři léta a v r. 1937 povolala jej universita ve Fribourgu ve Švýcarsku, aby přednášel na stoličce biofyziky a radiologie, kde pobyl po celou druhou světovou válku. Na universitu ve Frankfurtu n. M. se navrátil r. 1950.

Dessauerovy práce jsou věnovány především radiologii, celkem pět velkých děl. Kniha „Život, příroda, náboženství“, vydaná roku 1922, ovlivnila svým duchovním, vědeckým a sociálním obsahem celou generaci německých a německy čtoucích vzdělanců a ukázala na klasickou linii katolicity, demokracie a sociálnosti vzájemně se

prolínající a petrifikující. Problému katolické politické práce, minulosti, přítomnosti a poslání byla zasvěcena kniha „Zentrum“ z r. 1931. Jeho život, syn-téza myšlení, práce, a především pak činů, zůstávají plamenným sloupem katolické generaci dneška: jeho život a dílo byly věnovány míru, práci pro člověka v každém směru a zdůraznění všech hodnot, jež dává katolický realismus, který je bojován zde na zemi, a pro štěstí bližního, člověka.

F.V.H.

JACQUES AMYOT, francouzský spisovatel a duchovní hodnostář, jehož překlady z řečtiny vytvářely novou francouzskou řeč, dbající lidových výrazů a rčení při překladu, je námětem nové známky Francie v sérii „proslulé osobnosti“. Známkou v hodnotě 20 centů a s příplatkem 10 centů přináší krásnou renesanční hlavu s pozadím chrámů a měst, kde působil a napsal „Jacques Amyot 1513—1593“. Amyot byl díky svým vynikajícím znalostem profesorem řečtiny na universitě v Bourges, vychovatel synů krále Jindřicha II., velkým almužníkem Francie a konečně od 1570 biskupem v Auxerre. Jeho překlady dávaly látku spisovatelům jako Corneille a Shakespeare, o menších ani nemluví.

KONCIL EKUMENICKÝ je námětem známky, kterou vydává Monaco v hodnotě 1 fr. Námět je proveden v alegorii, pravouhelník formát 26×36 mm. Nápis: „XXIe Concile Oecuménique.“ *fu*

PETRARCA RUSKY

„Sonety a canzony“ je název překladu básní Francesco Petrarce, kterou nákladem padesáti tisíc výtisků vydává Gostilzdat, sovětské státní nakladatelství pro literaturu.

VĚČNĚ ŽIVÝ AUGUSTIN AURELIUS

Spisy kartaginského biskupa, filosofa Augustina Aurelia, učitele Církve, velkého syntetika antiky a křesťanství, světce právě dneškem tak milovaného, poněvadž nalezl cestu ze záporů a protikladů jedné odumírající kulturní epochy, neustále vycházejí

ve všech řečích světa. Jen v roce 1959 podle UNESCO vyšly patnáctkrát. Každým rokem množí se celá vydání, komentáře a studie. Především jej vydávají nakladatelé nikoliv vysloveně katoličtí, poněvadž je považován za obecně kulturní dědictví. *vf*

SVĚTSKÝ SVATÝ FRANTIŠEK

Henry David Thoreau, americký spisovatel, jehož hlavní dílo „Walden, život v lesích“ bylo právě vydáno také rusky, odešel na dva roky do lesů, aby žil jako jeho vzor svatý František z Assisi v nejužším styku s přírodou. Byl to protest proti společnosti, jak se jevila jeho předstávám, a v blahodárném poklidu načerpal vnitřní sílu, aby se vyrovnal s problémy života. Právě se o něm, že v chatě vlastní konstrukce, kterou zařídil vlastníma rukama, žil dvě léta prací, procházkami, hospodařením na několika akrech země, kde pěstoval boby a brambory. Hodně četl, pilně psal, mnoho uvažoval; poznal zvěř, ptáky, ryby s takovou důvěrností mimořádně hlubší, než bylo v případě sv. Františka z Assisi. Po celý život byl svobodný. Z jeho filosofie zapůsobilo nejvíce učení o odpírání zlu akcí dobra, prakticky přejal jej Gandhi ve svém odpírání spolupráce s anglickou koloniální správou v Indii, což vedlo k získání samostatnosti Indie mírnou cestou. Thoreau napsal řadu knih, z nichž většina byla také přeložena do češtiny. (12. července 1817, — 6. května 1862.) *f. v.*

NEZNÁMÉ O ZNÁMÝCH

Asketický kardinál Ximenes (1436—1517), který byl tak skromný, že musel být napomenut papežským brevem, aby se lépe šatil, nelitoval peněz na účely náboženské. Roku 1514 dal tisknout čtyřjazyčnou bibli, za niž musel předem zaplatit 50 000 dukátů. Toto Písmo sv. bylo vydáno v 600 exemplářích a jeho tisk trval 15 let. Text je latinský, řecký, hebrejský a chaldejský. Jeden exemplář této bible získala loni knihovna Lambeth-Palace v Londýně a zaplatila za něj 2000 liber šterlinků.

*
Nějací zlomyslníci obvi-

nili jednou Danta Alighieriho (1265—1321) u jeho biskupa, že si o pozdviho-vání při mši sváté nestáhl kapuci. Když tvůrce „Božské komedie“ vyslechl žalobu, řekl: „To je možné. Byl jsem tak vnitřně usebrán, že jsem na své tělo úplně zapomněl. Zato žalobníci byli asi v myšlenkách hodně daleko od Pána Boha, když měli čas zabývat se mou osobou!“

*

Papež Inocenc III. (1192 až 1216) byl žákem vynikajícího profesora bohosloví Pierra de Cordeil. Aby osvědčil svému bývalému učiteli svou vděčnost, jmenoval Inocenc III. Pierra de Cordeil biskupem, a později arcibiskupem. Při jedné rozmluvě řekl papež novému arcibiskupovi: „Ego te episcopavi“ (Udělal jsem tě biskupem). Pierre de Cordeil klidně odpověděl: „At ego te papavi“ (Ale já tebe papežem!).

*

K papeži Klimentu VII. (1523—1534) přistoupil jednou nějaký mladý, vznešený Říman a podal mu k posouzení svůj básnický výtvar — znělku. Byl totiž přesvědčen, že je vynikajícím básníkem. Papež ihned poznal, že v druhé řádce rytmus nějak zadržuje, že je tam o slabiku méně. „Jen čtete dále, Svatý Otče!“, zvolal domýšlivý básník. „V některém dalším verši je zas o slabiku více — a tak se to vyrovnává!“

*

Otec slavného básníka, malíře, stavitele a sochaře Michelangela Buonarrotiho (1475—1564) — stejně jako otec Ovidiův — synovým vlohám nikterak nepřál. Jednou ho přistihl, když právě něco maloval a upadl do hrozného hněvu. Michelangelo však, místo aby dbal na otcovy výčitky, s obdivem zvolal: „Jak krásný to obraz rozhněvaného otce!“

*

Drsný španělský diktátor v minulém století vévoda Ramon Maria Narvaez umíral. Věda, že nastala jeho poslední hodinka, chtěl se diktátor smířit s Bohem. Kněz, který přišel k jeho lůžku, se však dříve, než ho začal zpovídat, tápal, zda odpouští svým nepřátelům. „Já žádně nemám!“ řekl pyšný diktátor. „Všichni jsou poštěleni!“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

Komorous Liboslav, farář v Zdicích, ustanoven dekretem čj. 1947/63 od 1. 4. 1963 excurrando administrátorem děkanství Lochovice, okres Beroun.

DIECÉSE ČESKOBUDEJOVICKÁ

Vyznamenání:

Roubal Václav, os. děkan ve Kdyni, jmenován bisk. notářem (č. 244/63).

Kopačka Jan, administrátor Klatovy, jmenován bisk. notářem (č. 245/63).

Honsa František, administrátor Brloh, jmenován os. děkanem (č. 262/63).

Vystřčil Karel, os. děkan Kasejovice, jmenován skutečným radou a asesorem kapit. konsistoře (č. 263/63).

Lens Josef, administrátor, Lštěň, jmenován os. děkanem (č. 264/63).

Ustanovení:

Kopačka Jan, administrátor Nýrsko, administrátorem v Klatovech a excurrando administrátorem v Týnci u Klatov a Bezděkově (o. Klatovy) od 1. 4. 1963 (č. 206/63).

Janeček Karel, administrátor Velhartice, excur. administrátorem ve Strážově na Šumavě (o. Klatovy) od 1. 4. 1963 (č. 207/63).

Štribl František, kaplan Sušice, administrátorem v Nýrsku a excur. administrátorem v Dešenicích, Děpolicích, Hamrech, Hojsově Stráži, Zelené Lhotě a Železné Rudě (o. Klatovy) od 1. 4. 1963 (č. 208/63).

Němec Václav, administrátor Sušice, ustanoven sekretářem vikariátu klatovského od 1. 4. 1963 (č. 209/63).

Kopačka Jan, administrátor Klatovy, ustanoven městským a venkovským vikářem vikariátu klatovského od 1. 4. 1963 (č. 210/63).

Jarma Jaroslav, administrátor Čížkov (arcidiecése pražská), excur. administrátorem v Budislavicích (o. Plzeň-jih), od 1. 3. 1963 (č. 232/63).

Třebín Vladimír, novosvěcenec, administrátorem v Těmicích (o. Pelhřimov), od 1. 4. 1963 (č. 250/63).

Pernegr František, administrátor, Hluboká n. Vlt., administrátorem v Rožmberku n. Vlt. a excur. administrátorem v Hor. Dvořišti (o. Č. Krumlov) od 10. 4. 1963 (č. 253/63).

Straka Jan, administrátor, Kájov, administrátorem v Hluboké n. Vlt. a excur. administrátorem v Hosíně a Kostelci u Hluboké n. Vlt. (o. Č. Budějovice), od 10. 4. 1963 (č. 252/63).

Zborovský Jan, administrátor, Rožmberk n. Vlt., administrátorem v Kájově a excur. administrátorem v Hořicích na Šumavě a Slavkově (o. Č. Krumlov), od 10. 4. 1963 (č. 251/63).

Pense:

Farka Matěj, farář v Těmicích, přeložen dnem 1. 4. 1963 na trvalý odpočinek (č. 256/63).

Úmrtí:

Mitiska Adolf, os. děkan v. v. v Čes. Budějovicích, zemřel 20. 12. 1962.

Kutný Pavel, vikář a os. arciděkan v Klatovech, zemřel 10. 2. 1963.

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

Adamec František, kooperátor Ivanovice, ustanoven od 1. 11. 1962 kooperátorem v Uher. Hradišti.

Dvorok Josef, administrátor, Švábenice, ustanoven od 1. 11. 1962 excurrando administrátorem ve Chvalkovicích.

Šimeček Václav, administrátor, Neplachovice, ustanoven od 1. 12. 1962 excurrando administrátorem v Brumovicích.

Stojaspal Jan, posledně farář v Prusinovicích, t. č. mimo službu v Řepově, ustanoven od 15. 12. 1962 administrátorem v Halenkovicích a excurrando administrátorem ve Spytihněvi.

Tichý Vladimír, administrátor, Suchdol n. O., ustanoven od 1. 2. 1963 administrátorem v Mankovicích a excurrando administrátorem ve Vražném a excurrando administrátorem v Suchdole n. O.

Mazánek Alois, posledně koop. v Rýmařově, ustanoven od 1. 2. 1963 administrátorem v Moravském Běrouně a excurrando administrátorem v Nových Valteřicích.

Zaňka Bohumil, administrátor v Jívové a excurrando administrátor - Hraničné Petrovice, ustanoven od 1. 2. 1963 excurrando administrátorem v Domašově n. B.

Janotka František, posledně koop., Přerov, t. č. z vojenské základ. služby, ustanoven od 1. 1. 1963 kooperátorem v Přerově.

Šimera Karel, provisor, děkan Olomouc-Hodolany, ustanoven od 1. 2. 1963 administrátorem v Olomouci-Hodolanech.

Vdoleček Jan, kooperátor v Novém Jičíně, ustanoven od 1. 2. 1963 administrátorem ve Spálově.

Zoubek Josef, administrátor Moravské Prusy, ustanoven od 1. 4. 1963 excurrando administrátorem v Drysicích.

Juchelka Antonín, administrátor Čermná, excurrando admin. Klokočov, excurr. admin. Nové Těchanovice, ustanoven od 1. 4. 1963 administrátorem v Klokočově, excurr. admin. v Čermné a excurr. admin. Nové Těchanovice.

Úmrtí:

Juroš Josef, kons. r. a far. v. v., Opava (kněz Apoštol. Administratury), zemřel dne 31. 10. 1962, pohřben 3. 11. 1962 v Opavě.

Svoboda Jakub Tomáš, administrátor Spálov, zemřel 7. 11. 1962, pohřben 11. 11. 1962 ve Vel. Bílovicích (okres Břeclav).

Msgr. Gec Alois, far. v. v., Ostrava-Mar. Hory, zemřel 4. 12. 1962, pohřben 7. 12. 1962 v Dolanech u Olomouce.

Srovnalík František, adm. v. v., Dubicko, zemřel 12. 12. 1962 v Zábřehu n. M., pohřben 16. 12. 1962 v Dubicku.

Duda Alois, farář v. v. ve Slatinicích, zemřel 18. 12. 1962, pohřben 22. 12. 1962 ve Slatinicích.

Msgr. ThDr. Štancil Augustin, prof. nábož. v v., bytem v Charitním domově pro kněze v Senohrabech u Prahy, zemřel 21. 12. 1962, pohřben 28. 12. 1962 ve Fryštáku u Holešova.

Schneeweis Stanislav, far. děk., posledně Olomouc-Hodolany, t. č. mimo službu v Boskovicích, zemřel 30. 12. 1962, pohřben 3. 1. 1963 v Boskovicích.

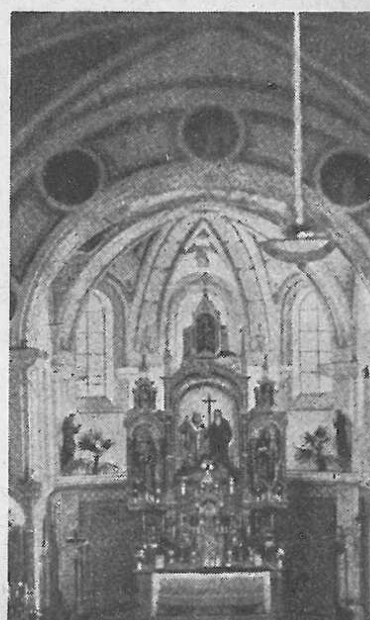
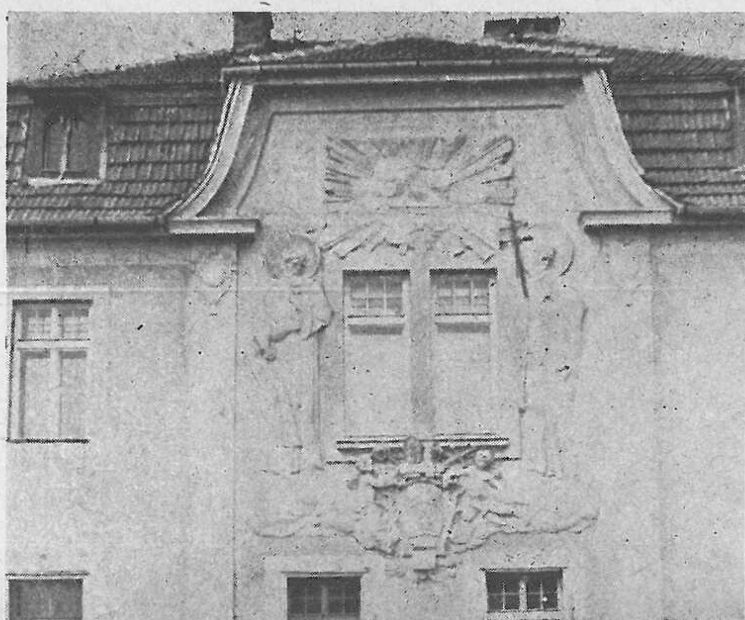
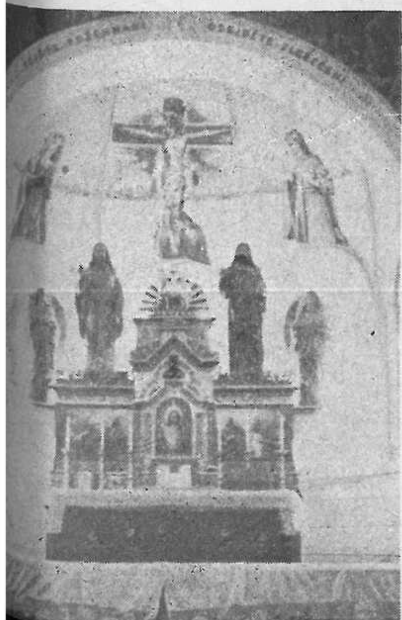
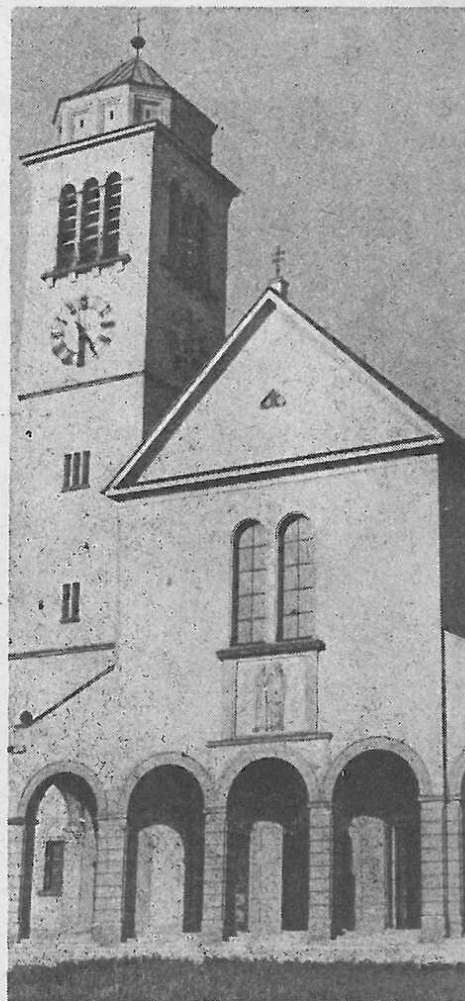
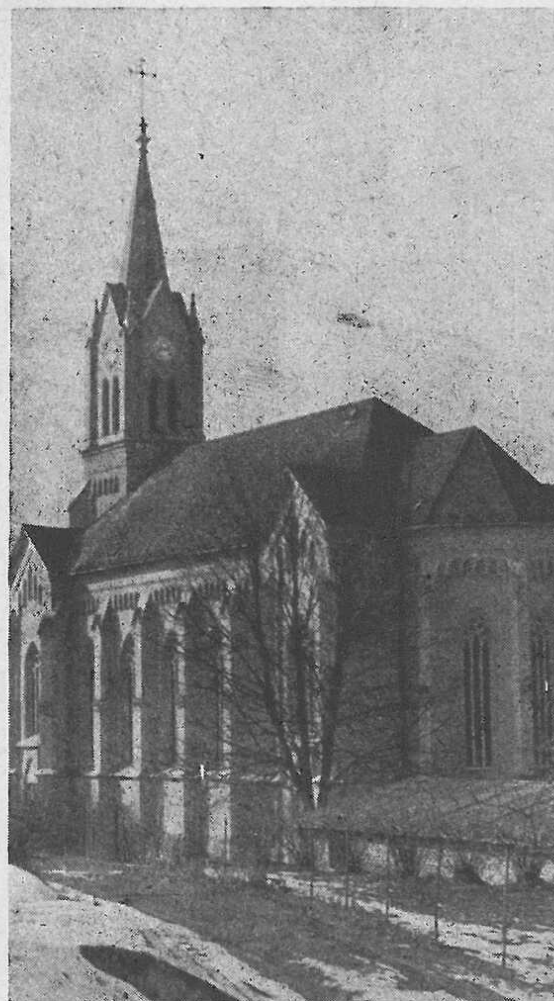
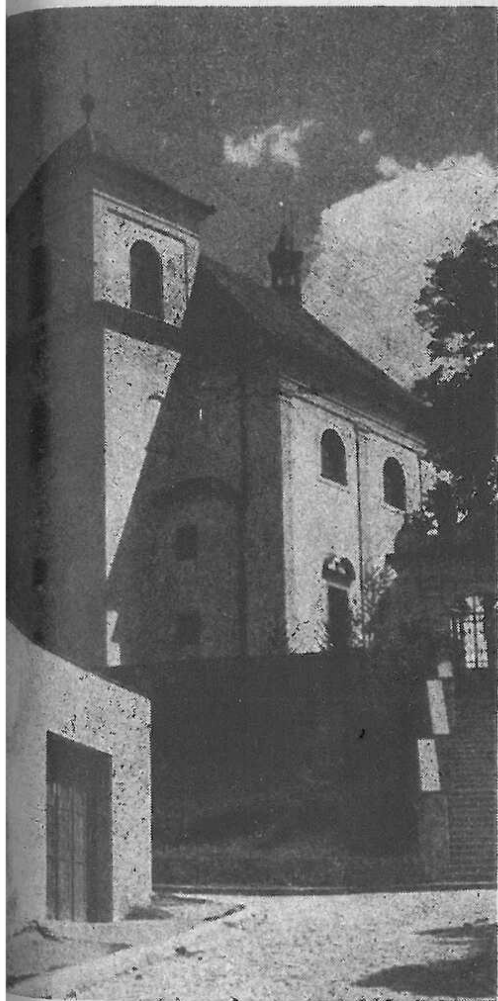
Očenášek Cyril, adm. děk. v. v., bytem Křelov, zemřel 7. ledna 1963, pohřben 1. ledna 1963 v Křelově.

Doležel Jan, far. dě. v. v., Olomouc-Nové Sady, zemřel 7. ledna 1963, pohřben 10. ledna 1963, Olomouc-Nové Sady.

Dragoun Ignác, arcikněz, děkan, farář v Prostějově, zemřel 12. února 1963, pohřben 15. 2. 1963 v Charvátcech.

Schmied Vilém, far. v. v., kooperátor Horní Bečva, zemřel 14. 2. 1963 na Horní Bečvě a dne 20. 2. 1963 tamtéž pohřben.

Kupka Adolf, far. v. v., Olomouc, zemřel 20. 2. 1963, pohřben 25. 2. 1963 v Olomouci.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 6. ČERVEN 1963

OBSAH: Dr. Josef Beneš: Pacem in terris, Encyklika Svatého Otce Jana XXIII. — Pacem in terris —, ThDr. P. M. Habáň: „Res humanae“, ThDr. Jan Merell: I v mezidobí koncil pokračuje, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství, R. Š.: Cyrilometodějský význam v české hudební tvorbě, Náš zápisník, Úřední zprávy

PACEM IN TERRIS

Dr. Josef B e n e š

Člověk je právě tak vládcem přírody jako její součástí. Přírodou vládne tím, že poznává její řád a zákonitosti, ale i staré zkušenosti učí, že čím více člověk vládne nad přírodou, tím více také příroda v jistém smyslu ovládá i jeho. Proto musí uvědoměleji a obezřetněji zacházet s prostředky, které dostává do svých rukou, nechce-li ohrozit svou vlastní existenci.

Atomový věk, do něhož jsme vstoupili, je toho jasným dokladem. Atomová energie, již člověk ovládl, je nesporně obrovský pokrok a znamená nesmírný krok vpřed celé lidské společnosti. Na druhé straně však její zneužití proti přirozenému zákonu je nebezpečím tak olbřímích rozsahů, že se dnes musí lidstvo děsit při pomyslení, že by jí bylo použito proti němu.

Encyklika „Pacem in terris“ vychází z této myšlenky. Svatý Otec Jan XXIII. uvažuje v úvodě o řádu, který panuje ve vesmíru a je odrazem nekonečné moudrosti Boží, ale je také obrazem řádu, který by měl panovati ve vztazích mezi lidmi a organizacemi, jež si lidstvo vytvořilo. Jedině dodržování těchto zákonů může zajistit lidské blaho, bezpečnost životů a mír. Světová situace se v důsledku nových vymožeností vědy a techniky vyvinula tak, že dnešní rozpoutání války by znamenalo nesmírné pustošení celého světa a všeho lidstva. Proto se všech stran se ozývají varovná slova. Loni to byl Světový kongres za odzbrojení a mír v Moskvě, který byl největším shromážděním obránců míru, jaké se kdy konalo, a řekl závažná slova na adresu všech, kdož hazardují s válkou. Není pochyby, že Moskevský kongres byl počátkem nové epochy boje za mír a že zapůsobil na stamilióny lidí na celém světě. Pro nás je velmi významné, že se kongresu účastnili i katoličtí kněží z různých zemí, zástupce našeho CMVKD předseda dr. Josef Plojhar a místopředseda dr. Alexandr Horák a že s tribuny zazněla i slova katolického biskupa dr. Hamvase.

Světové mírové hnutí a jeho akce měly však i svůj odraz v samotné katolické Církvi a my jsme mohli s radostí konstatovat, že sám Svatý Otec několikrát vystoupil v rozhlasovém projevu s požadavkem, aby byl hájen světový mír a odstraněny všechny překážky, které by jej mohly narušit. Proto jsme také odevzdali Svatému Otci naše Poselství, jež jsme přijali na schůzi CMVKD dne 4. října 1962 a plni vděčnosti přijali i Jeho odpověď v Poselství, které bylo čteno s kazatelen našich chrámů.

Tím vřeleji jsme uvítali vydání encykliky „Pacem in terris“, v níž Hlava naší svaté Církve ukazuje, že válka není nevyhnutelná, že eventuální sporné problémy se mají řešit jednáním, že je nutno přestat s atomovými zkouškami a vytvořit podmínky pro trvalý světový mír úplným a všeobecným odzbrojením. Všechny tyto myšlenky jsme velmi často diskutovali na svých schůzích a besedách, a proto tím větší radost v našich srdcích, že se naše snaha a úsilí potvrzuje nyní tak významným způsobem, kdy přímo papežským okružním listem je dokumentováno úsilí katolické Církve dnešní doby, které znamená vpravdě gigantický krok vpřed za uskutečnění velikých humánních cílů, jakým je úplné a všeobecné odzbrojení, nastolení vztahů mezi lidmi na základě lásky a tak zajištění trvalého míru.

Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSSR poděkoval Svatému Otci Janu XXIII. za vydání této encykliky — Pacem in terris — a prohlašuje, že se nejen ztotožňuje s myšlenkami encykliky, ale dal si již při svém vzniku na posvátném Velehradě, působišti svatého Cyrila a Metoděje do vínku tyto ideje. Pochopili jsme, že nejdůležitějším pozemským statkem pro dnešní lidstvo je odstranění mezinárodního napětí a nastolení trvalého míru. „Proto jsme stále volali,“ pravíme v telegramu Jeho Svatosti, „po zastavení jaderných zkoušek, zákazu jaderných zbraní, zastavení horečného zbrojení, uskutečnění všeobecného a úplného odzbrojení, jakož i odstranění rasové diskriminace a nastolení rovnoprávnosti mezi lidmi. Jakou radost nám způsobilo, když slova encykliky toto naše snažení s nejvyšších míst Církve Svaté potvrzuje! Letošní Velikonoce jsme tím radostněji zpívali Alleluja a nikdy na ně nezapomeneme. Dějinný dokument Vaší Svatosti, encyklika — Pacem in terris — prorazila tmy na rozbřesku Veliké noci a vyšla, aby nezapadla na věky.“

Encykliku „Pacem in terris“ přinášíme v doslovném znění.

ENCYKLIKA

Jeho Svatosti papeže Jana XXIII. z Boží prozřetelnosti

ctihodným bratřím, patriarchům, primasům, arcibiskupům, biskupům a ostatním ordinářům, žijícím v míru a společenství s Apoštolskou stolicí, jakož i všem lidem dobré vůle

MÍR MEZI VŠEMI NÁRODY
ZALOŽENÝ NA PRAVDĚ, SPRÁVEDLNOSTI, LÁSCĚ A SVOBODĚ

Ctihodným bratřím
patriarchům, primasům, arcibiskupům a biskupům a ostatním ordinářům
žijícím v míru a společenství s Apoštolskou stolicí,

kněžím a věřícím celého světa jakož i všem lidem dobré vůle

PAPEŽ JAN XXIII.

Ctihodní bratři a milovaní synové, přijměte pozdravení a apoštolské požehnání.

Ú V O D

Rád vesmíru

MÍR NA ZEMI, hluboká horoucí touha lidí všech dob, může být založen a upevněn jen v plné účtě k řádu, jež stanovil Bůh.

Vědecký pokrok a technické vynálezy dosvědčují, že v živých bytostech a silách tvořících vesmír, vládne podivuhodný řád; dosvědčují také velikost člověka, který objevuje tento řád a vytváří příhodné nástroje, aby se zmocnil oněch sil a přiměl je, aby mu sloužily.

Avšak vědecký pokrok a technické vynálezy ukazují především velikost Boha, který stvořil vesmír a člověka. Stvořil vesmír, vynaloživ k tomu poklady své moudrosti a své dobroty, jak volá žalmista: „Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné je tvé jméno po veškeré zemi!“ (Kniha žalmů 8, 1). „Jak veliké je dílo tvé, ó Pane! Všecky věci učinil jsi moudře“ (Kniha žalmů 103, 24). Stvořil člověka, nadaného a svobodného, k obrazu a podobě své (srv. Genesis 1, 26) a učinil ho pánem vesmíru. „Učinils rovná ho bezmála andělu“ — volá dále žalmista — „slávou a ctí jsi ho korunoval. Ustanovils ho nad díly rukou svých, všechno jsi podřídil jeho nohám.“ (Kniha žalmů 8, 5—6.)

Rád v lidských bytostech

Podivuhodný řád vesmíru je stále v pronikavém rozporu s nepořádkem, který vládne mezi lidskými bytostmi a mezi národy: jako by se jejich vztahy nemohly řídit leč násilím.

Stvořitel přece vtiskl řád i bytostem lidským: řád, který jejich svědomí odhaluje a přikazuje neodvratitelně zachovávat: „Ukazujít, že dílo zákona jest vštípeno v srdcích jejich a o tom svědectví spolu vydá jejich svědomí.“ (List apošt. Pavla Římanům 2, 15.) Jak by ostatně tomu mohlo být jinak? Každé dílo Boží je také odrazem nekonečné Boží moudrosti: odrazem tím jasnějším, čím blíže je dílo vrcholku ve stupnici dokonalosti (srv. Kniha žalmů 18, 8—11).

Omyl, do kterého lidé často upadají, spočívá v tom, že se domnívají, že lze uspořádat soužití lidí a jejich politických společenství týmiž zákony, jež jsou vlastní nerozumným silám a živlům vesmíru, zatím co zákony, jimiž se řídí lidské vztahy, jsou odlišné povahy a je třeba hledat je tam, kam Bůh je vepsal, to jest v lidské přirozenosti.

Zde jsou vsutku ony zákony, jež ukazují jasně, jak mají lidé uspořádat své vzájemné vztahy ve společenském soužití i jak mají být upraveny vztahy mezi občany a veřejnými úřady uvnitř jednotlivých politických společenství a vztahy těchto společenství navzájem, jakož i vztahy mezi politickými společenstvími a společenstvím světovým, jehož vytvoření je dnes naléhavě požadováno ohledy na všeobecné společné blaho.

Část I.

ŘÁD VZTAHU MEZI LIDSKÝMI BYTOSTMI NAVZÁJEM

Každá lidská bytost je osobou, subjektem práv a povinností

Základem spořádaného a plodného soužití je zásada, že každá lidská bytost je osobou, to jest přirozenou pod-

statou, obdařenou rozumem a svobodnou vůlí a tudíž subjektem práv a povinností, jež spolu pramení přímo z této její podstaty. Tato práva a povinnosti jsou proto všeobecná, neporušitelná a nezczizitelná (srv. Rozhlasové poselství přede dnem narození Pána našeho Ježíše Krista z roku 1942, Acta Apostolicae Sedis XXXV. 1943, str. 9—24 a Proslov Jana XXIII. ze dne 4. ledna 1963, A. A. S. LV, 1963, str. 89—91).

Uvážíme-li pak důstojenství lidské osobnosti ve světle božského zjevení, ukáže se nám ještě nesrovnatelně větší; neboť lidé byli vykoupeni krví Ježíše Krista a stali se milostí Boží dětmi a přáteli Božími a ustanovenými dědici věčné slávy.

Práva

Právo na existenci a na důstojný způsob života

Každá lidská bytost má právo na existenci, na tělesnou neporušenost, na nutné a dostatečné prostředky k důstojnému způsobu života, zejména pokud jde o výživu, ošacení, bydlení, odpočinek, lékařskou péči a nezbytné sociální služby a má proto právo na zabezpečení pro případ nemoci, pracovní neschopnosti, vdovství, stáří, nezaměstnanosti a pro kterýkoli jiný případ ztráty prostředků výživy okolnostmi nezávislými od její vůle (srv. Encykliku Pia XII. Divini Redemptoris, A. A. S. XXIX, 1937, str. 78, a Rozhlasové poselství Pia XII. o svatodušních svátcích ze dne 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 195—205).

Práva vztahující se k hodnotám mravním a kulturním

Každá lidská bytost má právo na úctu vůči své osobě, na dobrou pověst, na svobodu v hledání pravdy, v projevu myšlení a jeho šíření i v pěstování umění, a to v mezích dovolených mravním řádem a požadavky obecného blaha; má dále právo na nestranné informování.

Z lidské přirozenosti vyplývá také právo na účast na kulturních statcích a tudíž právo na základní vzdělání a na odborné vyškolení k povolání, odpovídající vývojovému stupni daného politického společenství. Přitom musí být dbáno, aby byl uspokojen požadavek přístupu k vyšším stupňům podle zásluh, tak aby lidé v mezích možnosti zaujímali ve společenském životě místa a brali na sebe odpovědnost podle svého přirozeného nadání a podle získaných schopností (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. v den přede dnem narození Páně v r. 1942 A. A. S. XXXV. 1943, str. 9—24).

Právo uctívat Boha podle příkazu poctivého svědomí

Každý má právo uctívat Boha podle toho, jak mu velí jeho poctivé svědomí a tedy právo na soukromou i veřejnou poutu Boží. Vskutku, jak dosvědčuje jasně Lactantius, „byli jsme stvořeni, abychom prokazovali Bohu Stvořiteli spravedlivou poutu, která mu náleží, abychom ho poznávali a následovali ho. Pouto zbožnosti nás k Němu upíná a váže nás k Němu: z toho je odvozeno samo jméno náboženství.“ (Divinae Institutiones, kn. IV. kap. 28, 2; Migne, Patrologia Latina 6, str. 535.) A náš předchůdce blahé paměti Lev XIII. se vyslovil takto: „Tato svoboda, skutečná a hodná dítek Božích, která zachová-

vává člověku jeho vysoké důstojenství, je silnější než jakékoli násilí a potupa a Církev požadovala vždy tuto svobodu, jež jí byla velmi drahá. Takovou svobodu vyžadovali s neohroženou vytrvalostí apoštolové, schválili ji svými spisy apologetové, posvětil ji velký počet mučedníků vlastní krvi.“ (Encyklika Lva XIII. *Libertas praestantissimum*, O lidské svobodě, *Acta Leonis XIII*, VIII, 1888, str. 237—238.)

Právo na svobodnou volbu vlastního životního stavu

Lidské bytosti mají právo svobodně volit svůj životní stav; mají tedy právo založit rodinu, na základě rovnosti práv a povinností mezi mužem a ženou; mají rovněž právo následovat povolání ke kněžství nebo k životu řeholnímu (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 9—24).

Rodina založená na svobodně uzavřeném, jediném a nerozlučitelném manželství, je a musí být považována za přirozený a podstatný zárodek společnosti. Rodině musí sloužit hospodářské, sociální, kulturní a mravní opatření, jež upevňují její stálost a usnadňují splnění jejího zvláštního poslání.

Rodičům náleží právo prvenství ve výchově dětí a v jejich výchově (srv. Encykliku Pia XI. *Casti Connubii*, O křesťanském manželství A. A. S. XXII, 1930, str. 539 až 592 a Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 9—24).

Práva týkající se oblasti hospodářské

Lidským bytostem je vlastní právo svobodné iniciativy v oblasti hospodářské a právo na práci (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. o svatodušních svátcích, z 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 201).

S těmito právy je nerozlučně spjata právo na pracovní podmínky neporušující tělesné zdraví ani dobrý mrav a nepřekážející celkovému utváření lidských bytostí; pokud pak jde o ženy, právo na pracovní podmínky slučitelné s jejich spravedlivými nároky a s jejich manželskými i mateřskými povinnostmi (srv. Encykliku Lva XIII. *Rerum novarum*, O dělnické otázce, *Acta Leonis XIII*, XI, 1891, str. 128—129).

Z osobního důstojenství lidí vyplývá také právo uplatnit při vykonávání hospodářské činnosti vlastní odpovědnost (srv. Encykliku Jana XXIII. *Mater et magistra*, A. A. S. LIII, 1961, str. 422). Kromě toho musí být zvlášť zdůrazněno právo na odměnu za práci, stanovenou podle měřítek spravedlnosti a tedy na odměnu dostatečnou, úměrnou daným hospodářským podmínkám, dovolující pracujícímu a jeho rodině způsob života, odpovídající lidské důstojnosti. Po této stránce prohlásil Náš předchůdce Pius XII.: „Osobní povinnost práce, uloženou přírodou, provází příslušné přirozené právo každého jednotlivce zjednat si práci prostředky k zabezpečení svého vlastního života a života svých dětí; tak velkolepě je uspořádána říše přírody k zachování člověka.“ (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. o svatodušních svátcích z 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 201). Z lidské přirozenosti vyplývá právo na soukromé vlastnictví, a to i pokud jde o výrobní statky; právo, jež tvoří vhodný prostředek utvrzení lidské osobnosti a k odpovědnému výkonu povinností ve všech oblastech a prvek soudržnosti a jasné pohody rodinného života a pokojného a spořádaného rozvoje společenského soužití.“ (Encyklika Jana XXIII. *Mater et magistra*, A. A. S. LIII, 1961, str. 428.)

Je vhodné připomenout, že právu na soukromé vlastnictví je podstatně vlastní jistá sociální funkce (srv. tamtéž str. 430).

Právo shromažďovací a sdružovací

Z vnitřní společenské povahy lidských bytostí plyne právo na shromažďování a sdružování, jakož i právo propůjčovat sdružením uspořádání, považované za vhodné k sledování jejich cílů; dále právo vyvíjet v těchto sdruženích vlastní iniciativu a pod vlastní odpovědností sledovat skutečné dosažení daných cílů (srv. Encykliku Lva XIII. *Rerum Novarum*, *Acta Leonis XIII*, XI, 1891, str. 134—142, Encyklika Pia XI. *Quadragesimo Anno*,

A. A. S. XXIII, 1931, str. 199—200 a Okružní list Pia XII. *Sertum Laetitiae* (biskupům Spojených států severoamerických o soukromém vlastnictví — pozn. překl.) A. A. S. XXXI, 1939, str. 634—644).

V encyklice *Mater et magistra* je právem řečeno, že vytváření široké škály sdružení nebo skupin pro sledování cílů, jež jednotlivci nemohou účinně sledovat, aniž se sdruží, tvoří nezbytný a nenahraditelný prvek k zajištění dostatečné sféry svobody a odpovědnosti lidské osobnosti (srv. Encyklika *Mater et magistra*, A. A. S. LIII, 1961, str. 430).

Právo na svobodu pohybu a pobytu

Každá lidská bytost má právo na svobodu pohybu a pobytu uvnitř politického společenství, jehož je občanem a má také právo, pokud je to v souladu se zákonnými zájmy, přestěhovat se do jiného politického společenství a usadit se v něm (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1952, A. A. S. XLV, 1953, str. 33—46). Tím, že je člověk občanem jistého politického společenství, neztrácí obsah jeho vlastní příslušnost k lidské rodině, občanská příslušnost k světovému společenství.

Práva politického obsahu

Z osobního důstojenství pramení právo zúčastnit se činně veřejného života a přispívat svým přínosem k uskutečňování obecného blaha. „Člověk jako takový je vzdálen toho, aby byl objektem a pasivní složkou společenského života: je a musí naopak být a zůstat jeho subjektem, základem a cílem.“ (srv. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1944, A. A. S. XXXVII, 1945, str. 112.)

Základním právem lidské osobnosti je také ochrana jejích vlastních práv: ochrana účinná, nestranná, řídící se objektivními měřítky spravedlnosti. „Z právního řádu daného Bohem, prýští nezcizitelné právo člověka na právní bezpečnost a tím na konkrétní oblast ochrany proti každému svévolnému útoku.“ (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, str. 21).

Povinnosti

Nerozlučitelný vztah mezi právy a povinnostmi

Přirozená práva právě připomenutá jsou v téže osobě, která je jejich subjektem, nerozlučně spjata s odpovídajícími jim povinnostmi; obojí mají svůj kořen, svůj zdroj i svou nezníčitelnou sílu v přirozeném zákoně.

Tak například právo každé lidské bytosti na existenci je spojeno s povinností udržet se naživu; právo na dostojný způsob života souvisí s povinností důstojně žít; právo na svobodu v hledání pravdy je spjata s povinností hledat pravdu se zřetelem k jejímu stále rozsáhlejšímu a hlubšímu poznávání.

Vzájemnost práv a povinností mezi rozdílnými osobami

V lidském soužití nese s sebou každé přirozené právo jedné osoby odpovídající mu povinnost všech ostatních osob: povinnost uznávat a šetřit onoho práva. Každé základní osobní právo bere svou nepotlačitelnou mravní sílu z přirozeného zákona, který mu ji propůjčuje a ukládá příslušnou povinnost. Ti tedy, kdož dožadující se vlastních práv, zapomínají odpovídajících jim povinností, vydávají se v nebezpečí, že co na jedné straně vytvoří, na druhé straně zničí.

Vzájemná spolupráce

Lidské bytosti jako osoby jsou od přírody společenské. Jsou zrozeny, aby žily pospolu a pracovaly jedny pro dobro druhých. To vyžaduje, aby lidské soužití bylo spořádané, aby tedy práva a povinnosti byly navzájem uznávány a uskutečňovány. Vyžaduje to však také, aby každý přinášel užlechlité svůj příspěvek k vytvoření lidského ovzduší, v němž by práva a povinnosti byly naplňovány stále bohatším obsahem.

Nestačí například uznávat a vážit si práva každé lidské bytosti na prostředky výživy: je třeba také snažit se podle vlastních sil, aby každá lidská bytost měla v dostatečné míře tyto prostředky.

Je nezbytné, aby lidské soužití bylo nejen spořádané,

ENCYKLIKA

Jeho Svatosti papeže Jana XXIII. z Boží prozřetelnosti

ctihodným bratřím, patriarchům, primasům, arcibiskupům, biskupům a ostatním ordinářům, žijícím v míru a společenství s Apoštolskou stolicí, jakož i všem lidem dobré vůle

MÍR MEZI VŠEMI NÁRODY
ZALOŽENÝ NA PRAVDĚ, SPRÁVEDLNOSTI, LÁSCĚ A SVOBODĚ

Ctihodným bratřím
patriarchům, primasům, arcibiskupům a biskupům a ostatním ordinářům
žijícím v míru a společenství s Apoštolskou stolicí,

kněžím a věřícím celého světa jakož i všem lidem dobré vůle

PAPEŽ JAN XXIII.

Ctihodní bratři a milovaní synové, přijměte pozdravení a apoštolské požehnání.

Ú V O D

Řád vesmíru

MÍR NA ZEMI, hluboká horoucí touha lidí všech dob, může být založen a upevněn jen v plné účtě k řádu, jež stanovil Bůh.

Vědecký pokrok a technické vynálezy dosvědčují, že v živých bytostech a silách tvořících vesmír, vládne podivuhodný řád; dosvědčují také velikost člověka, který objevuje tento řád a vytváří příhodné nástroje, aby se zmocnil oněch sil a přiměl je, aby mu sloužily.

Avšak vědecký pokrok a technické vynálezy ukazují především velikost Boha, který stvořil vesmír a člověka. Stvořil vesmír, vynaloživ k tomu poklady své moudrosti a své dobroty, jak volá žalmista: „Hospodine, Pane náš, jak podivuhodné je tvé jméno po veškeré zemi!“ (Kniha žalmů 8, 1). „Jak veliké je dílo tvé, ó Pane! Všecky věci učinil jsi moudře“ (Kniha žalmů 103, 24). Stvořil člověka, nadaného a svobodného, k obrazu a podobě své (srv. Genesis 1, 26) a učinil ho pánem vesmíru. „Učinils rovná ho bezmála andělu“ — volá dále žalmista — „slávou a ctí jsi ho korunoval. Ustanovils ho nad díly rukou svých, všechno jsi podřídil jeho nohám.“ (Kniha žalmů 8, 5—6.)

Řád v lidských bytostech

Podivuhodný řád vesmíru je stále v pronikavém rozporu s nepořádkem, který vládne mezi lidskými bytostmi a mezi národy: jako by se jejich vztahy nemohly řídit leč násilím.

Stvořitel přece vtiskl řád i bytostem lidským: řád, který jejich svědomí odhaluje a přikazuje neodvratitelně zachovávat: „Ukazujít, že dílo zákona jest vštípeno v srdcích jejich a o tom svědectví spolu vydá jejich svědomí.“ (List apošt. Pavla Římanům 2, 15.) Jak by ostatně tomu mohlo být jinak? Každé dílo Boží je také odrazem nekonečné Boží moudrosti: odrazem tím jasnějším, čím blíže je dílo vrcholku ve stupnici dokonalosti (srv. Kniha žalmů 18, 8—11).

Omyl, do kterého lidé často upadají, spočívá v tom, že se domnívají, že lze uspořádat soužití lidí a jejich politických společenství týmiž zákony, jež jsou vlastní nerozumným silám a živlům vesmíru, zatím co zákony, jimiž se řídí lidské vztahy, jsou odlišné povahy a je třeba hledat je tam, kam Bůh je vepsal, to jest v lidské přirozenosti.

Zde jsou vskutku ony zákony, jež ukazují jasně, jak mají lidé uspořádat své vzájemné vztahy ve společenském soužití i jak mají být upraveny vztahy mezi občany a veřejnými úřady uvnitř jednotlivých politických společenství a vztahy těchto společenství navzájem, jakož i vztahy mezi politickými společenstvími a společenstvím světovým, jehož vytvoření je dnes naléhavě požadováno ohledy na všeobecné společné blaho.

Část I.

ŘÁD VZTAHU MEZI LIDSKÝMI BYTOSTMI NAVZÁJEM

Každá lidská bytost je osobou, subjektem práv a povinností

Základem spořádaného a plodného soužití je zásada, že každá lidská bytost je osobou, to jest přirozenou pod-

statou, obdařenou rozumem a svobodnou vůlí a tudíž subjektem práv a povinností, jež spolu pramení přímo z této její podstaty. Tato práva a povinnosti jsou proto všeobecná, neporušitelná a nezczizitelná (srv. Rozhlasové poselství přede dnem narození Pána našeho Ježíše Krista z roku 1942, Acta Apostolicae Sedis XXXV. 1943, str. 9—24 a Proslav Jana XXIII. ze dne 4. ledna 1963, A. A. S. LV, 1963, str. 89—91).

Uvážíme-li pak důstojenství lidské osobnosti ve světle božského zjevení, ukáže se nám ještě nesrovnatelně větší; neboť lidé byli vykoupeni krví Ježíše Krista a stali se milostí Boží dětmi a přáteli Božími a ustanovenými dědici věčné slávy.

Práva

Právo na existenci a na důstojný způsob života

Každá lidská bytost má právo na existenci, na tělesnou neporušenost, na nutné a dostatečné prostředky k důstojnému způsobu života, zejména pokud jde o výživu, ošacení, bydlení, odpočinek, lékařskou péči a nezbytné sociální služby a má proto právo na zabezpečení pro případ nemoci, pracovní neschopnosti, vdovství, stáří, nezaměstnanosti a pro kterýkoli jiný případ ztráty prostředků výživy okolnostmi nezávislými od její vůle (srv. Encykliku Pia XII. Divini Redemptoris, A. A. S. XXIX, 1937, str. 78, a Rozhlasové poselství Pia XII. o svatoctuších svátcích ze dne 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 195—205).

Práva vztahující se k hodnotám mravním a kulturním

Každá lidská bytost má právo na úctu vůči své osobě, na dobrou pověst, na svobodu v hledání pravdy, v projevu myšlení a jeho šíření i v pěstování umění, a to v mezích dovolených mravním řádem a požadavky obecného blaha; má dále právo na nestranné informování.

Z lidské přirozenosti vyplývá také právo na účast na kulturních statcích a tudíž právo na základní vzdělání a na odborné vyškolení k povolání, odpovídající vývojovému stupni daného politického společenství. Přitom musí být dbáno, aby byl uspokojen požadavek přístupu k vyšším stupňům podle zásluh, tak aby lidé v mezích možnosti zaujíмали ve společenském životě místa a brali na sebe odpovědnost podle svého přirozeného nadání a podle získaných schopností (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. v den přede dnem narození Páně v r. 1942 A. A. S. XXXV. 1943, str. 9—24).

Právo uctívat Boha podle příkazu poctivého svědomí

Každý má právo uctívat Boha podle toho, jak mu velí jeho poctivé svědomí a tedy právo na soukromou i veřejnou poutu Boží. Vskutku, jak dosvědčuje jasně Lactantius, „byli jsme stvořeni, abychom prokazovali Bohu Stvořiteli spravedlivou poutu, která mu náleží, abychom ho poznávali a následovali ho. Pouto zbožnosti nás k Němu upíná a váže nás k Němu: z toho je odvozeno samo jméno náboženství.“ (Divinae Institutiones, kn. IV. kap. 28, 2; Migne, Patrologia Latina 6, str. 535.) A Náš předchůdce blahé paměti Lev XIII. se vyslovil takto: „Tato svoboda, skutečná a hodná dítek Božích, která zachová-

vává člověku jeho vysoké důstojenství, je silnější než jakékoli násilí a potupa a Církev požadovala vždy tuto svobodu, jež jí byla velmi drahá. Takovou svobodu vyžadovali s neohroženou vytrvalostí apoštolové, schválili ji svými spisy apologetové, posvětil ji velký počet mučedníků vlastní krví.“ (Encyklika Lva XIII. *Libertas praestantissimum*, O lidské svobodě, Acta Leonis XIII, VIII, 1888, str. 237—238.)

Právo na svobodnou volbu vlastního životního stavu

Lidské bytosti mají právo svobodně volit svůj životní stav; mají tedy právo založit rodinu, na základě rovnosti práv a povinností mezi mužem a ženou; mají rovněž právo následovat povolání ke kněžství nebo k životu řeholnímu (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 9—24).

Rodina založená na svobodně uzavřeném, jediném a nerozlučném manželství, je a musí být považována za přirozený a podstatný zárodek společnosti. Rodině musí sloužit hospodářské, sociální, kulturní a mravní opatření, jež upevňují její stálost a usnadňují splnění jejího zvláštního poslání.

Rodičům náleží právo prvenství ve výživě dětí a v jejich výchově (srv. Encykliku Pia XI. *Casti Connubii*, O křesťanském manželství A. A. S. XXII, 1930, str. 539 až 592 a Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 9—24).

Práva týkající se oblasti hospodářské

Lidským bytostem je vlastní právo svobodné iniciativy v oblasti hospodářské a právo na práci (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. o svatodušních svátcích, z 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 201).

S těmito právy je nerozlučně spjata právo na pracovní podmínky neporušující tělesné zdraví ani dobrý mrav a nepřekážející celkovému utváření lidských bytostí; pokud pak jde o ženy, právo na pracovní podmínky slučitelné s jejich spravedlivými nároky a s jejich manželskými i mateřskými povinnostmi (srv. Encykliku Lva XIII. *Rerum novarum*, O dělnické otázce, Acta Leonis XIII., XI, 1891, str. 128—129).

Z osobního důstojenství lidí vyplývá také právo uplatnit při vykonávání hospodářské činnosti vlastní odpovědnost (srv. Encykliku Jana XXIII. *Mater et magistra*, A. A. S. LIII, 1961, str. 422). Kromě toho musí být zvlášť zdůrazněno právo na odměnu za práci, stanovenou podle měřítek spravedlnosti a tedy na odměnu dostatečnou, úměrnou daným hospodářským podmínkám, dovolující pracujícímu a jeho rodině způsob života, odpovídající lidské důstojnosti. Po této stránce prohlásil Náš předchůdce Pius XII.: „Osobní povinnost práce, uloženou přírodou, provází příslušné přirozené právo každého jednotlivce zjednat si práci prostředky k zabezpečení svého vlastního života a života svých dětí; tak velkolepě je uspořádána říše přírody k zachování člověka.“ (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. o svatodušních svátcích z 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 201). Z lidské přirozenosti vyplývá právo na soukromé vlastnictví, a to i pokud jde o výrobní statky; právo, jež tvoří vhodný prostředek utvrzení lidské osobnosti a k odpovědnému výkonu povinností ve všech oblastech a prvek soudržnosti a jasné pohody rodinného života a pokojného a spořádaného rozvoje společenského soužití.“ (Encyklika Jana XXIII. *Mater et magistra*, A. A. S. LIII, 1961, str. 428.)

Je vhodné připomenout, že právu na soukromé vlastnictví je podstatně vlastní jistá sociální funkce (srv. tamtéž str. 430).

Právo shromažďovací a sdružovací

Z vnitřní společenské povahy lidských bytostí plyne právo na shromažďování a sdružování, jakož i právo propůjčovat sdružením uspořádání, považované za vhodné k sledování jejich cílů; dále právo vyvíjet v těchto sdruženích vlastní iniciativu a pod vlastní odpovědností sledovat skutečné dosažení daných cílů (srv. Encykliku Lva XIII. *Rerum Novarum*, Acta Leonis XIII, XI, 1891, str. 134—142, Encyklika Pia XI. *Quadragesimo Anno*,

A. A. S. XXIII, 1931, str. 199—200 a Okružní list Pia XII. *Sertum Laetitiae* (biskupům Spojených států severoamerických o soukromém vlastnictví — pozn. překl.) A. A. S. XXXI, 1939, str. 634—644).

V encyklice *Mater et magistra* je právem řečeno, že vytváření široké škály sdružení nebo skupin pro sledování cílů, jež jednotlivci nemohou účinně sledovat, aniž se sdruží, tvoří nezbytný a nenahraditelný prvek k zajištění dostatečné sféry svobody a odpovědnosti lidské osobnosti (srv. Encyklika *Mater et magistra*, A. A. S. LIII, 1961, str. 430).

Právo na svobodu pohybu a pobytu

Každá lidská bytost má právo na svobodu pohybu a pobytu uvnitř politického společenství, jehož je občanem a má také právo, pokud je to v souladu se zákonými zájmy, přestěhovat se do jiného politického společenství a usadit se v něm (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1952, A. A. S. XLV, 1953, str. 33—46). Tím, že je člověk občanem jistého politického společenství, neztrácí obsah jeho vlastní příslušnost k lidské rodině, občanská příslušnost k světovému společenství.

Práva politického obsahu

Z osobního důstojenství pramení právo zúčastnit se činně veřejného života a přispívat svým přínosem k uskutečňování obecného blaha. „Člověk jako takový je vzdálen toho, aby byl objektem a pasivní složkou společenského života: je a musí naopak být a zůstat jeho subjektem, základem a cílem.“ (srv. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1944, A. A. S. XXXVII, 1945, str. 112.)

Základním právem lidské osobnosti je také ochrana jejich vlastních práv: ochrana účinná, nestranná, řídící se objektivními měřítky spravedlnosti. „Z právního řádu daného Bohem, prýští nezcizitelné právo člověka na právní bezpečnost a tím na konkrétní oblast ochrany proti každému svévolnému útoku.“ (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, str. 21).

Povinnosti

Nerozlučitelný vztah mezi právy a povinnostmi

Přirozená práva právě připomenutá jsou v téže osobě, která je jejich subjektem, nerozlučně spjata s odpovídajícími jim povinnostmi; obojí mají svůj kořen, svůj zdroj i svou nezničitelnou sílu v přirozeném zákoně.

Tak například právo každé lidské bytosti na existenci je spojeno s povinností udržet se naživu; právo na důstojný způsob života souvisí s povinností důstojně žít; právo na svobodu v hledání pravdy je spjata s povinností hledat pravdu se zřetelem k jejímu stále rozsáhlejšímu a hlubšímu poznávání.

Vzájemnost práv a povinností mezi rozdílnými osobami

V lidském soužití nese s sebou každé přirozené právo jedné osoby odpovídající mu povinnost všech ostatních osob: povinnost uznávat a šetřit onoho práva. Každé základní osobní právo bere svou nepotlačitelnou mravní sílu z přirozeného zákona, který mu ji propůjčuje a ukládá příslušnou povinnost. Ti tedy, kdož dožadují se vlastních práv, zapomínají odpovídajících jim povinností, vydávají se v nebezpečí, že co na jedné straně vytvoří, na druhé straně zničí.

Vzájemná spolupráce

Lidské bytosti jako osoby jsou od přírody společenské. Jsou zroizeny, aby žily pospolu a pracovaly jedny pro dobro druhých. To vyžaduje, aby lidské soužití bylo spořádané, aby tedy práva a povinnosti byly navzájem uznávány a uskutečňovány. Vyžaduje to však také, aby každý přinášel úspěch svému příspěvek k vytvoření lidského ovzduší, v němž by práva a povinnosti byly naplňovány stále bohatším obsahem.

Nestačí například uznávat a vážit si práva každé lidské bytosti na prostředky výživy: je třeba také snažit se podle vlastních sil, aby každá lidská bytost měla v dostatečné míře tyto prostředky.

Je nezbytné, aby lidské soužití bylo nejen spořádané,

nýbrž aby přinášelo lidem prospěch. To vyžaduje vzájemné uznávání a respektování vzájemných práv a plnění odpovídajících jim povinností, avšak také spolupráci mezi lidmi v nesčetných formách a stupních.

Vědomí odpovědnosti

Osobní důstojenství, vlastní každé lidské bytosti, vyžaduje, aby člověk jednal vědomě a svobodně. Proto musí být ve vztazích lidského soužití vykonávána práva, plněny povinnosti a uskutečňovány nesčetné způsoby spolupráce především na základě osobních rozhodnutí, z přesvědčení, z vlastní iniciativy, na základě vědomí odpovědnosti a nikoli z donucení nebo nátlaku, jež přicházejí především z vnější strany.

Soužití spočívající jen na vztazích síly není lidské. V takovém soužití je vpravdě nevyhnutelné, aby lidé byli donucováni nebo otláčováni, místo aby byli podněcováni rozvíjet a zdokonalovat sebe samy.

Soužití v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě

Soužití lidských bytostí je tedy spořádané, plodné a v souladu s jejich osobním důstojenstvím, spočívá-li na pravdě, podle volání apoštola Pavla: „Proto odložte lež, mluve pravdu jeden každý s bližním svým, neboť jsme si vespolek údy.“ (list sv. Pavla Efeským 4, 25).

To vyžaduje, aby byla upřímně uznávána vzájemná práva a vzájemné povinnosti. To je také soužití, uskutečňované podle zásad spravedlnosti, skutečné úcty k právům a poctivého plnění souvislých povinností; soužití, oživované a doplňované láskou, jež dává chápat potřeby a požadavky jiných jako vlastní, zahrnuje jiné do účasti na vlastních statcích a směřuje k stále životnější pospolitosti ve světě duchovních hodnot; a toto soužití je uskutečňováno v svobodě, v souhlasu s osobní důstojností bytostí, jež tíhnou svou rozumovou povahou k převzetí odpovědnosti za svou činnost.

Lidské soužití, ctihodní bratři a milovaní synové, musí být chápáno především jako skutečnost duchovní: jako spojení poznání ve světle pravdy; jako výkon práv a plnění povinností; jako popud a výzva k mravnímu dobru; jako ušlechtilý společný požitek z krásy ve všech jejích zákonných výrazech; jako trvalá ochota rozšířit to nejlepší ze sebe samých na jiné; jako horoucí touha po vzájemném a stále skvělejší připodobnění duchovním hodnotám, v nichž nalézají své trvalé oživení a usměrnění projevy kulturní, hospodářský život, společenská zařízení, politická hnutí a zřízení, právní řady a všechny ostatní zevní prvky, v něž se člení a jimiž dochází výrazu lidské soužití ve svém neustálém rozvoji.

Mravní řád, který má za svůj věčný základ pravého Boha

Řád soužití lidských bytostí je mravní povahy. Je to řád, spočívající na pravdě, uskutečňovaný podle spravedlnosti, vyžadující oživení a doplnění láskou, dožadující se stále nového a lidštějšího vyrovnávání v svobodě.

Avšak mravní řád — všeobecný, absolutní a neměnný ve svých zásadách — nalézá svůj věčný základ v pravém nadpřirozeném — a osobním Bohu. On je první Pravdou a svrchovaným Dobrem a proto nejhlubším pramenem, z něhož jedině může dosáhnout pravé životaschopnosti lidské soužití, spořádané, plodné a odpovídající osobnímu důstojenství (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 14). V této věci se jasně vyjadřuje sv. Tomáš: „Lidský rozum je měřítko vůle, jímž se zkouší také stupeň dokonalosti, protože pramení z věčného zákona, který se ztotožňuje se samým rozumem Božským... Je tedy jasné, že hodnota lidské vůle závisí mnohem více od věčného zákona než od lidského rozumu. (Tomáš Aquinský, Summa Theologiae, I—II, q. 19 a 4; srv. a9.)

Dobové znaky

Moderní epochu charakterizují tři jevy.

Je to především hospodářsko-spoolečenský vzestup pracujících tříd. V prvních obdobích svého vzestupného hnutí soustřeďovali pracující svou činnost na vymáhání práv především hospodářsko-spoolečenského obsahu; rozšiřovali ji pak na práva povahy politické a posléze na

právo účastnit se v přiměřených formách a stupních na statcích kulturních. A dnes působí mezi pracujícími všech národních společenství živoucí požadavek, aby s nimi nebylo jednáno jako s neinteligentními a nesvobodnými tvory, vystavenými svévoli jiných, nýbrž jako subjekty, nebo osobami, ve všech oblastech společenského soužití, to jest v životě hospodářsko-spoolečenském, kulturním i veřejném.

Na druhém místě je všeobecně známá skutečnost: vstup ženy do veřejného života. Výraznější je to snad u národů křesťanské civilizace, pomaleji, avšak neustále v širokém rozsahu, probíhá tento proces u národů jiných tradic nebo kultur. Mezi ženami opravdu proniká stále jasněji a důrazněji vědomí vlastní důstojnosti. Nechtějí trpět, aby byly pokládány za pouhé nástroje a aby s nimi bylo podle toho jednáno; požadují, aby jim bylo přiznáno postavení odpovídající osobní důstojnosti jak v domácnosti, tak i ve veřejném životě.

Posléze — lidská rodina představuje ve srovnání s nedávnou minulostí hluboce změněné společensko-politické seskupení. Nejsou už národy vládnoucí a národy ovládané: všechny národy se ustavily nebo ustavují v nezávislých společenstvích politická.

Lidské bytosti ve všech zemích a na všech kontinentech jsou buď občany autonomního a nezávislého státu nebo se chystají jimi být; nikdo nechce být poddaným politické moci, jež má původ mimo vlastní společenství nebo národní skupinu. U přetvářek lidských bytostí mizí tak komplex méněcennosti, udržovaný po staletí a tisíciletí, zatímco u ostatních slábne a zvolna se vytrácí opačný komplex nadřazenosti, odvozený z hospodářsko-spoolečenských výsad nebo z výsad pohlaví nebo z politického postavení.

Šíří se naopak ve velké míře přesvědčení, že všichni lidé jsou si rovni v přirozeném důstojenství. Rasová diskriminace nenachází už ospravedlnění, alespoň ne v doktríně; to znamená mezník na cestě k nastolení lidského společenství, řídicího se zásadami, jež zde byly vyloženy. Jestliže se objevuje u lidských bytostí vědomí jejich práv, nemůže se zde neobjevit i poukaz na odpovídající jim povinnosti; u subjektů, jež jsou jejich nositeli, poukaz na povinnost uplatnit práva jako požadavek a výraz jejich důstojnosti a u všech ostatních lidských bytostí upozornění na povinnost uznat tato práva a respektovat je.

A jestliže se kladou vztahy lidského soužití do oblasti práv a povinností, lidské bytosti si razí cestu do světa duchovních hodnot a chápou, co je pravda, spravedlnost, láska, svoboda a uvědomují si, že náleží tomuto světu. Jsou však také na cestě, která je vede k lepšímu poznání pravého, osobního Boha, a k vztahu k němu jako pevnému základu a vrcholnému kritériu jejich života: života, který prožívají sami se sebou i toho, který žijí ve vztahu s jinými.

Část II.

VZTAHY MEZI LIDSKÝMI BYTOSTMI A VEŘEJNÝMI MOCEMI UVNITŘ JEDNOTLIVÝCH POLITICKÝCH SPOLEČENSTVÍ

Nutnost veřejné moci a její Božský původ

Soužití lidských bytostí nemůže být spořádané a plodné, není-li v něm moc zajišťující pořádek a přispívající v dostatečné míře k uskutečňování obecného blaha.

Taková moc, jak učí svať Pavel, pochází od Boha: „Není mocnosti, leč od Boha.“ (List sv. Pavla Římanům 13, 1—6). Tento apoštolský text vysvětluje sv. Jan Zlatoústý takto: „Co říkáš? Snad že každý jednotlivý vládce je ustanoven Bohem? Nikoli, to neříkám: zde vskutku nejde o jednotlivé vládce, nýbrž o vládnutí samo o sobě. To, že existuje moc a že je, kdo poroučí a kdo poslouchá, není náhoda, nýbrž nařízení Božské Prozřetelnosti.“ (List Římanům c. 13, vv. 1—2 homil. XXIII: Migne, Patrologia graeca 60, str. 615.)

Bůh vskutku stvořil lidi jako bytosti od přírody společenské a nemůže existovat společnost, jež „by se udržela, aniž tu byl někdo převyšující ostatní a pobízející účinnými a jednotnými prostředky každého k plnění spo-

lečného cíle; k občanskému spoluzítí je nezbytná moc, jež je řídit jinak než společnost, je od přírody a pochází tedy od Boha.“ (Encyklika Lva XIII. *Immortale Dei*, Acta Leonis XIII, V, 1885, str. 120).

Veřejná moc není nekontrolovaná síla: je naopak mocí poroučet podle rozumu. Její donucovací síla pramení z mravního řádu; tento má svůj základ v Bohu, jenž je jeho prvním počátkem a posledním cílem. „Týž absolutní řád, který ukazuje člověka jako autonomní osobu, totiž subjekt neporušitelných povinností a práv, obepíná také stát jako nezbytnou společnost nadanou mocí, bez níž by nemohl ani existovat ani žít... Je pak tento řád absolutní, ve světle zdravého rozumu a obzvláště křesťanské víry a nemůže mít jiný původ leč v osobním Bohu, našem Stvořiteli; a důstojenství politické moci je důstojenstvím její účasti na moci Boží.“ (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1944, A. A. S. XXXVII, 1945, str. 15).

Veřejná moc, která spočívá výlučně nebo hlavně na hrozbě nebo strachu před trestem nebo na slibu a přitažlivosti odměn, nepůsobí účinně na lidské bytosti, aby uskutečňovaly společné blaho; a i když snad na ně působí, není to ve shodě s jejich osobní důstojností jako rozumných a svobodných bytostí. Veřejná moc je především silou mravní; musí se tedy na prvním místě obracet svými výzvami ke svědomí, poukazovat na povinnost každého, přinášet dobrovolně příspěvek k blanu všech. Vždyť všechny lidské bytosti jsou si rovny přirozeným důstojenstvím: nikdo z nich nemůže jiné vnitřně donucovat. Pouze Bůh to může učinit, neboť On jediný vidí a soudí chování předsevzaté v nitru ducha.

Lidská moc může tedy mravně zavazovat pouze, je-li ve vnitřním vztahu s mocí Boží a účastní se tak na ní (srv. Encykliku Lva XIII. *Diuturnum illud*, O politické vládě, Acta Leonis XIII, II, 1880—1881, str. 274).

Takovým způsobem je také zabezpečena osobní důstojnost občanů, poněvadž jejich poslušnost veřejných mocí není poddanstvím člověka člověku, nýbrž je ve svém pravém významu vzdáním pocty prozřetelnému Bohu Stvořiteli, který určil, aby se vztahy lidského soužití řídily řádem od něho samého stanoveným; a vzdáváním pocty Bohu se člověk neponižuje, nýbrž pozvedá se a povyšuje, neboť „sloužit Bohu je vládnout“. (Srv. tamtéž, str. 278 a Encykliku Lva XIII. *Immortale Dei*, O zřízení států, Acta Leonis XIII, V, 1885, str. 130.)

Veřejná moc, jak bylo řečeno, je požadavkem mravního řádu a pochází od Boha. Jestliže tedy jsou její zákony nebo příkazy v rozporu s tímto řádem a tudíž v rozporu s vůlí Boží, nemají závaznou sílu pro svědomí, protože „poslouchati sluší více Boha než lidí“ (Skutky apoštolské 5, 29). V takovém případě naopak moc přestává být mocí a zvrhává se v násilí: „Lidský zákon je potud zákonem, pokud je ve shodě s poctivým rozumem a tedy odvozen ze zákona věčného. Je-li naopak zákon v rozporu s rozumem, nazývá se zákonem nespravedlivým; v takovém případě však přestává být zákonem a stává se spíše násilným činem.“ (Tomáš Aquinský, *Summa Theologiae*, I—II, q. 93, a. 3 ad 2um; srov. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1944, A. A. S. XXXVII, 1945, str. 5—23).

Přesto, že moc pochází od Boha, neplyne z toho, že lidské bytosti nemají svobodu volit osoby pověřené úkolem ji vykonávat, jakož i určovat složení veřejných mocí, jejich rozsah a způsob, jak má být moc vykonávána. Proto je učení zde vyložené plně slučitelné s každým druhým druhem zřízení opravdu demokratických (srv. Encykliku Lva XIII. *Diuturnum illud*, O politické vládě Acta Leonis XIII, II, 1880—1881, str. 271—272, Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1944, A. A. S. XXXVII, 1945, str. 5—23).

Uskutečňování obecného blaha důvodem existence veřejných mocí

Všechny lidské bytosti a všechny zprostředkující organizace jsou vázány přinášet svůj zvláštní příspěvek k uskutečňování obecného blaha. To připouští, aby sledovaly vlastní zájmy v souladu se svými nároky a přinášely k témuž účelu přínosy — ve statcích a v služ-

bách — jež jim zákonné autority stanoví podle měřítek spravedlnosti, v náležité formě a v rozsahu své vlastní působnosti, totiž akty formálně dokonalými, jejichž obsah je mravně prospěšný nebo alespoň vhodný, aby mohl být zaměřen k dobru.

Uskutečňování obecného blaha tvoří právě proto důvod existence veřejných mocí; tyto jsou vázány uskutečňovat je za přihlížení k jeho podstatným prvkům a podle požadavků dané situace (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 13, Encykliku Lva XIII. *Immortale Dei*, O zřízení států Acta Leonis XIII, V, 1885, str. 120).

Základní stránky obecného blaha

Jako prvky obecného blaha musí být jistě zkoumány národní zvláštnosti, jež odlišují různé lidské skupiny (srv. Encyklika Pia XII. *Summi Pontificatus*, A. A. S. XXXI, 1939, str. 142—453). Avšak tyto hodnoty a tyto svérázné rysy nevyčerpávají obsah obecného blaha. Toto nemůže být ve svých podstatných a hlubších stránkách pochopeno doktrinárně a tím méně vymezeno ve svém obsahu historickém, leč ve vztahu k člověku; je předmětem podstatně souvztažným lidské přirozenosti (srv. Encykliku Pia XI. *Mit brennender Sorge*, O poměrech katolické církve v německé říši, A. A. S. XXIX, 1937, str. 159, Encyklika Pia XI. *Divini Redemptoris*, A. A. S. XXIX, 1937, str. 65—106).

Účastnit se na obecném blahu mají právo všichni členové politického společenství, i když v rozdílné míře, podle svých úkolů, zásluh a podmínek. Veřejné moci jsou tedy vázány podporovat je ve prospěch všech, bez přednosti pro některé občany nebo pro některé jejich skupiny, jak učí Náš předchůdce Lev XIII. „V nižádném případě se nesmí připustit, aby občanská moc sloužila zájmu jednoho nebo několika, neboť je naopak ustanovena ve prospěch všech.“ (Encyklika Lva XIII. *Immortale Dei*, O zřízení států, Acta Leonis XIII, V, 1885, str. 121).

Důvody spravedlnosti a slušnosti mohou však snad vyžadovat, aby veřejné moci braly zvláštní ohledy na slabší členy společenského tělesa, kteří pro své podmínky nejsou s to uplatnit plně svá práva a sledovat své oprávněné zájmy (srv. Encykliku Lva XIII. *Rerum Novarum*, Acta Leonis XIII, XI, 1891, str. 133—134).

Zde však musíme připomenout, že obecné blaho má vztah ke každému člověku: jak k potřebám jeho těla, tak i k požadavkům jeho ducha. Proto se veřejné moci musí snažit uskutečňovat je v způsobech a míře, jež tomu vyhovují, tak aby byla zároveň, při uznávání a ohledu ke stupnici hodnot, podporována jak prospěšnost materiální, tak i duchovní statky (srv. Encykliku Pia XII. *Summi Pontificatus*, A. A. S. XXXI, 1939, str. 433).

Zásady zde uvedené jsou v dokonalém souladu s tím, co jsme vyložili v encyklice *Mater et magistra*: společné blaho spočívá „v souhrnu těch sociálních podmínek, jež dovolují a umožňují lidským bytostem celkovou rozvoj jejich osobnosti.“ (A. A. S. LIII, 1961, str. 19).

Avšak lidské bytosti, složené z těla a nesmrtelné duše, nevyčerpávají svou existenci ani nedosahují dokonalého štěstí v časném světě. Proto musí být společné blaho uskutečňováno tak, aby to netoliko nekladlo překážky, nýbrž aby to taktéž sloužilo dosažení jejich nadpozemského a věčného cíle (srv. Encyklika Pia XI. *Quadragesimo Anno*, A. A. S. XXIII, 1931, str. 215).

Úkoly veřejné moci a osobní práva a povinnosti

V moderní době nalézá uskutečňování obecného blaha svůj hluboký odraz v osobních právech a povinnostech. Podstatné úkoly veřejné moci spočívají proto především v uznávání, respektování, úpravě, ochraně a podpoře těchto práv a tudíž i v napomáhání k snazšímu plnění odpovídajících jim povinností. „Chránit nedotknutelnou oblast lidských osobních práv a usnadnit plnění souvisejících povinností je podstatným úkolem každé veřejné moci.“ (srv. Rozhlasové poselství Pia XII. o svatodušních svátcích z 1. června 1941, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 200).

Proto kterýkoli akt veřejné moci, který znamená nebo v sobě zahrnuje znevážení nebo porušení těchto práv,

je aktem odporujícím samému důvodu existence této moci a postrádá tudíž jakékoli právní hodnoty (srv. Encykliku Pia XI. Mit brennender Sorge, O poměrech katolické církve v německé říši, A. A. S. XXIX, 1937, str. 159. Encykliku Pia XI. Divini Redemptoris A. A. S. XXIX, 1937, str. 79. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 9—24).

Harmonická skladba a účinná ochrana osobních práv a povinností

Základním úkolem veřejných mocí je tedy řídit a harmonicky upravit vztahy mezi lidskými bytostmi tak, aby výkon práv jedněch netvořil překážku ani neohrožoval výkon stejných práv druhých a aby výkon práv byl prováděn plněním odpovídajících jim povinností, a je také jejich úkolem účinně chránit nebo obnovit výkon těchto práv.

Povinnost podporovat osobní práva

Je mimo to požadavkem obecného blaha, aby veřejné moci přispívaly kladně k vytváření lidského ovzduší, v němž by všem členům společenského tělesa byl umožněn a usnadněn skutečný výkon práv, o něž jde, jakož i plnění souvisejících povinností. Zkušenost ukazuje, že tam, kde se nedostává vhodné působení veřejné moci, nabývají na důrazu, zejména v naší době, poruchy rovnováhy mezi lidskými bytostmi v oblasti hospodářské, sociální a kulturní. Vystává pak nebezpečí, že základní osobní práva budou zbavena svého obsahu; tím je ohroženo i plnění odpovídajících jim povinností.

Je proto nezbytné, aby se veřejné moci snažily, aby se sociální pokrok vyrovnal hospodářskému rozvoji a tedy, aby byly rozvíjeny úměrně výrobním řádům podstatné služby, jako jsou doprava, spoje, zásobování pitnou vodou, bydlení, zdravotní péče, školství, vhodné podmínky pro náboženský život, rekreační zařízení. Veřejné moci musí také usilovat o to, aby byly uváděny v život pojišťovací soustavy, tak aby každá lidská bytost měla nutné prostředky k důstojnému způsobu života i v případech neštěstí nebo událostí, jež ukládají větší rodinnou odpovědnost. Veřejné moci musí rovněž dbát, aby se těm, kdo pracují, dostalo zaměstnání, odpovídající jejich schopnostem; odměna za práci budiž stanovena podle měřítek spravedlnosti a slušnosti; pracujícím ve výrobních závodech buď dovoleno rozvíjet v jejich činnosti smysl pro odpovědnost, budiž umožněno zřízení zprostředkujících organizací k členitějšímu a plodnějšímu společenskému životu; buď vhodnými způsoby a v účelné míře zpřístupněna všem účast na kulturních statcích.

Rovnováha mezi dvěma způsoby zasahování veřejných mocí

Obecné blaho vyžaduje, aby veřejné moci vyvíjely ve vztahu k osobním právům dvojí činnost: jednu přímou, směřující k úpravě a ochraně těchto práv, druhou k jejich podpoře. V této věci musí však být věnována nejpozornější péče moudrému vyrovnávání obou činností.

Veřejné moci se proto musí vyvarovat, aby se tím, že dají přednost ochraně práv některých jednotlivců nebo společenských skupin, nevytvářela výsadní postavení. Musí se také vyhnout tomu, aby se ve snaze o podporu osobních práv nedošlo k absurdnímu výsledku, k omezení nebo znemožnění jejich skutečného výkonu. „Je třeba stále připomínat zásadu, že účast státu v hospodářském životě nemá vést k neustálému omezování svobodné sféry osobní iniciativy jednotlivých občanů, nýbrž naopak k tomu, aby byl této sféře zaručen největší možný rozsah účinnou ochranou základních osobních práv pro všechny a pro každého.“ (Encyklika Jana XXIII. Mater et Magistra, A. A. S. LIII, 1961, str. 415.)

Touž zásadou musí se veřejné moci řídit ve své mnohotvárné činnosti směřující k podpoře výkonu práv a k ulehčení plnění povinností ve všech oblastech společenského života.

Složení a působení veřejných mocí

Nelze jednou provždy stanovit, jaké je nejlepší slo-

žení, podle něhož mají být uspořádány veřejné moci ani nejvhodnější způsob, jak mají vyvíjet své zvláštní působnosti, zákonodárnou, správní a soudní.

Vždyť složení a působení veřejných mocí nemůže nebýt ve vztahu k historickým podmínkám politických společenství, o něž jde; tyto podmínky se různí v prostoru a mění se v čase. Domníváme se však, že požadavkům vrozeným lidské povaze odpovídá právně politická organizace lidského společenství, založená na vhodném rozdělení veřejné moci v souladu s třemi jejími zvláštními funkcemi. V tomto uspořádání jsou sféra pravomoci a působení veřejných mocí vymezeny právně a právně jsou také upraveny vztahy mezi prostými občany a úředníky. To poskytuje občanům záruku, pokud jde o výkon a jejich práv i v plnění jejich povinností.

Abý však tato právně politická organizace lidských společenství přinášela výhody, jež jsou jí vlastní, je nezbytné, aby se veřejné moci přizpůsobily ve svých metodách a prostředcích povaze a složitosti problémů, jež jsou povolány řešit v prostředí, v němž působí; je nutné, aby každá z nich vyvíjela činnost v příslušející jí oblasti. To vyžaduje, aby moc zákonodárná působila v rozsahu mravního řádu a ústavních norem a tlumočila objektivně požadavky obecného blaha v neustálém vývoji daných podmínek; aby moc výkonná používala moudře zákonů při plné jejich znalosti a nezaujatě hodnotila konkrétní případy; aby moc soudní sloužila nestranně spravedlnosti, neochvějná vůči nátlaku jakéhokoli dílčího zájmu; to vyžaduje také, aby se jednotliví občané a zprostředkující organizace těšili při výkonu svých práv a při plnění svých povinností účinné právní ochraně jak ve svých vzájemných vztazích, tak i vůči veřejným činitelům (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 21).

Právní řád a mravní vědomí

Právní řád, který je v souladu s řádem mravním a odpovídá stupni vyspělosti politického společenství, jehož je výrazem, tvoří beze vší pochyby základní prvek k uskutečňování obecného blaha.

Avšak společenský život je v naší době tak různý, složitý a dynamický, že právní zřízení, i když jsou vypracována se vší zkušeností a dalekozřivou obezřetností, nejsou s to postihnout a formovat veškerou skutečnost.

Mimo to vzájemné vztahy jednotlivých lidských bytostí mezi sebou, vztahy mezi jednotlivými lidskými bytostmi a zprostředkujícími organizacemi na jedné straně a veřejnými mocemi na straně druhé, jakož i vztahy mezi veřejnými mocemi uvnitř státního ústrojí, představují situace často tak choulostivé a plně podráždění, že nemohou být pojaty do žádných právních forem. Proto osoby nadané veřejnou mocí musí mít jasno o povaze a rozsahu svých povinností, aby byly zároveň na jedné straně věrně platným právním předpisům, jejich podstatě a duchu — a na druhé straně přístupny požadavkům společenského života a aby dovedly přizpůsobovat právní předpisy vyvíjejícím se poměrům a řešit co nejlépe neustále nové problémy. Osoby nadané veřejnou mocí musí být vyrovnané a mravně bezúhonné, obdařené netoliko praktickým smyslem pro rychlý a objektivní výklad konkrétních případů, nýbrž i rozhodnou a pevnou vůlí, aby jednaly včas a účinně (srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1944, A. A. S. XXXVII, 1945, str. 15—16).

Účast občanů na veřejném životě

Osobní důstojnost člověka vyžaduje, aby se lidské bytosti činně podílely na veřejném životě, i když formy jejich účasti na něm jsou nezbytně spjaty se stupněm vyspělosti, již dosáhlo politické společenství, jehož jsou členy a v němž působí.

Účast na veřejném životě otvírá lidským bytostem nová a rozsáhlá pole konání dobra. Časté styky mezi občany a veřejnými činiteli usnadňují těmto chápat objektivní požadavky obecného blaha; střídání nositelů veřejných mocí zabraňuje zestárnutí mocí a zajišťuje jejich obnovení v souladu se společenským vývojem (srv. Vá-

noční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1942, A. A. S. XXXV, 1943, str. 12).

Dobové znaky

V právní organizaci politických společenství se objevuje v moderní době především snaha redigovat v stručných a jasných formulích chartu základních práv lidských bytostí: chartu, jež bývá nezřídka vtělena do ústav nebo tvoří jejich doplňující část.

Dále se projevuje také snaha právně vymezit v souhrnném dokumentu, zvaném ústava, způsoby, jak se vytvářejí veřejné moci, jakož i jejich vzájemné vztahy, oblasti jejich pravomoci i způsoby a metody, podle nichž jsou povinny postupovat.

Stanoví se proto v rozmezí práv a povinností vztahy mezi občany a veřejnými mocemi a těmto se ukládá jako hlavní úkol uznávat, respektovat, harmonicky upravovat, chránit a podporovat práva a povinnosti občanů.

Jistěže nelze přijmout za správné doktrinální stanovisko těch, kdo vyzdvihují vůli lidských bytostí, ať už pojatých individuálně nebo jakkoli seskupených, jako první a jediný zdroj, z něhož pramení práva i povinnosti a odkud prýští jak závaznost ústav, tak i oprávnění veřejných mocí (srv. Apoštolský list Lva XIII. Annum ingressi, O odsouzení zednářství, Acta Leonis XIII, XXII, 1902—1903, str. 52—80).

Avšak snahy, o nichž byla zmínka, jsou také neklamným znamením, že lidské bytosti nabyly v moderní době živější vědomí své vlastní důstojnosti: vědomí, které je podněcuje k aktivní účasti na veřejném životě a vyžaduje také, aby osobní práva — práva nezczizitelná a neporušitelná — byla potvrzena v praktických právních řádech; toto vědomí vyžaduje kromě toho, aby veřejné moci byly vytvářeny způsoby stanovenými ústavními předpisy a aby vykonávaly své zvláštní funkce v rozsahu právních norem.

Část III.

VZTAHY MEZI POLITICKÝMI SPOLEČENSTVÍMI

Subjekty práv a povinností

Potvrzujeme znovu i My, čemu neustále učili Naši předchůdci: politická společenství, jedna ve vztahu k druhým, jsou podněty práv a povinností; proto se také jejich vztahy mají řídit zásadami pravdy, spravedlnosti, činné družnosti a svobody. Týž mravní zákon, který upravuje vztahy mezi jednotlivými lidskými bytostmi, upravuje také vztahy mezi politickými společenstvími.

Není nesnadné to pochopit, uvážíme-li, že osoby, jež představují politická společenství, jednající v jejich jméne a jámu, nemohou nedostát požadavkům své osobní důstojnosti a nemohou tedy porušit přirozený zákon, zákon mravní.

Byla by ostatně nesmyslná už pouhá myšlenka, že lidé proto, že byli postaveni v čelo veřejných věcí, mohou být donuceni vzdát se vlastního lidství; jsou naopak voleni k tomuto vysokému úkolu proto, že jsou považováni za nejobdařenější lidskými hodnotami a nejlepší z členů společenského tělesa.

Kromě toho: moc je v lidské společnosti nezbytná podle požadavku mravního řádu; nemůže tedy být použita proti tomuto mravnímu řádu a kdyby se tak stalo, přestala by v témž okamžiku být mocí; proto napomíná Bůh: „Protož slyšte, králové, a mějte rozum, uče se, vladaři končin země! Nachylte uši, vy, kteří vládnete nad množstvím a kteří pyšní jste na zástupy národů! Protože dána je vám moc od Pána a vláda od Nejvyššího, který tázati se bude na skutky vaše a vyšetřovati úmysly vaše.“ (Kniha Moudrosti 6, 2—4.)

Posléze je třeba také připomenout, že i v uspořádání vztahů mezi politickými společenstvími musí být veřejná moc vykonávána k uskutečňování obecného blaha, jež tvoří důvod jejího bytí.

Základním prvkem obecného blaha je však uznávání a ctění mravního řádu. „Pořádek mezi politickými společenstvími se musí opírat o neotřesitelnou a nezměnitelnou skálu, mravního zákona, zjeveného samým Stvo-

řitelem v přirozeném pořádku a vrytého jím do srdcí lidí nesmazatelnými písmeny... Jako zářivý maják musí řídit paprsky svých zásad běh jednání lidí a států, aby následovali zdravá a prospěšná jeho napomenutí, nechtěli-li, aby každá jejich práce a úsilí o ustanovení nového řádu nebyla odsouzena k ztroskotání.“ (Srv. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1941, A. A. S. XXXIV, 1942, str. 16.)

Pravda

Vzájemné vztahy politických společenství musí se řídit pravdou. Pravda vyžaduje především, aby byla z těchto vztahů vyloučena jakákoli stopa rasismu a aby tedy byla uznána zásada, že všechna politická společenství jsou si rovna přirozeným důstojenstvím; proto má každá z nich právo na existenci, na vlastní rozvoj, na nezbytné prostředky k jeho uskutečnění; každé politické společenství je v první řadě odpovědné za dosažení svého rozvoje; a má také právo na dobrou pověst a na náležité pocty.

Mezi lidskými bytostmi existují velmi často rozdíly, i značné, ve stupni jejich vědomí a síly, ve vynálezaivosti, v držení hmotných statků. To však nemůže nikdy ospravedlnit prosazování nadřazenosti nad jinými; taková převaha s sebou spíše nese větší míru odpovědnosti, kterou má jeden každý za vzájemnou pomoc v zdokonalování.

Tak se mohou i politická společenství mezi sebou lišit stupněm kultury a civilizace a hospodářského rozvoje; to však nemůže nikdy ospravedlnit, aby jedna prosazovala nespravedlivě svou nadřazenost nad jinými; spíše to může tvořit důvod, aby se cítila více zavázána k pomoci společnému vzestupu všech.

Neexistují lidské bytosti od přírody vyšší a lidské bytosti od přírody nižší, nýbrž všechny lidské bytosti jsou si rovny v přirozeném důstojenství. Neexistují proto ani politická společenství od přírody vyšší a politická společenství od přírody nižší; všechna politická společenství jsou si rovna přirozeným důstojenstvím, neboť jsou tělesy, jejichž členy jsou právě lidské bytosti. Nebudíž zde zapomenuto, že národy jsou plným právem velmi citlivé v otázkách důstojnosti a cti.

Pravda dále vyžaduje, aby v mnohonásobné činnosti, umožněné moderním pokrokem v oblasti sdělovacích prostředků — v činnosti, jež šíří vzájemné poznání mezi národy — byla zachovávána nezaújatá objektivita; to nevylučuje oprávnění každého národa, poukazovat na kladné stránky svého života. Musí však být odmítnuty metody zpravodajství, kdy se neříká pravda a tupí se nespravedlivě dobré jméno toho nebo onoho národa. (Srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z r. 1940, A. A. S. XXXIII, 1941, str. 5—14.)

Spravedlnost

Vztahy mezi politickými společenstvími musí být kromě toho uspořádány podle zásad spravedlnosti: to znamená vedle uznávání vzájemných práv i plnění odpovídajících jim povinností.

Politická společenství mají právo na existenci, na vlastní rozvoj, na vhodné prostředky k jeho dosažení; mají rovněž právo být prvními strůjci svého rozvoje; mají dále právo na dobrou pověst a na náležité pocty. Z toho rovněž plyne, že politická společenství mají také povinnost respektovat každé z těchto práv a vyvarovat se tedy jednání, jež zakládá jejich porušení.

Tak jako ve vztazích mezi jednotlivými lidskými bytostmi není jedním dovoleno sledovat vlastní zájmy ke škodě jiných, není ani ve vztazích mezi politickými společenstvími dovoleno jednání, aby se rozvíjela potlačování nebo utiskování jiných. Zde je vhodné připomenout výrok sv. Augustina: „Odstraníme-li spravedlnost, co zůstane z vlád, ne-li veliké loupežnické podniky?“ (Aurelius Augustinus, De civitate Dei, O boží obci, kniha IV, kap. 4; Migne, Patrologia latina 41, str. 115; srv. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1939, A. A. S. XXXII, 1940, str. 5—13.)

Zajisté, že mezi politickými společenstvími mohou vyvstat a skutečně také vyvstávají protichůdné zájmy; avšak rozpory musí být překonávány a spory z nich

vzniklé řešeny nikoli odvoláním se k síle, podvodem nebo klamem, nýbrž — tak, jako u lidských bytostí — vzájemným dorozuměním, nezaújatě objektivním posouzením a slušnou dohodou.

Poměr k menšinám

Od 19. století se projevovala v dějinném vývoji velmi rozšířená snaha, aby politická společenství odpovídala společenstvím národním. Z různých příčin se však vždy nepodařilo, aby zeměpisné hranice spadaly v jedno s hranicemi etnickými; to dalo vznik menšinám a souviselejším problémům.

Musí být výslovně řečeno, že přímá činnost směřující k potlačování a dušení životnosti menšin je vážným porušením spravedlnosti, tím spíše, sleduje-li zánik menšiny.

Požadavku spravedlnosti naopak odpovídá, aby veřejné moci přinášely účinný příspěvek k podpoře rozvoje lidských hodnot menšin ve prospěch jejich jazyka, jejich kultury, jejich zvyklostí, jejich hospodářských zdrojů a podnikání. (Srv. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1941, A. A. S. XXXIV, 1942, str. 10—21.)

Zde však musí být připomenuto, že členové takových menšin — buď že je to u nich reakce na jejich dané postavení nebo s ohledem na své historické podmínky — mohou se nezřídka dát svést k zdůrazňování významu etnických prvků, jež je charakterisují, až tak, že je kladou nad hodnotu lidské, jako by to, co je vlastní lidství, bylo podřízeno tomu, co je vlastní národu. Bylo by rozumné, aby dovedli ocenit také kladné stránky svého postavení, jež jim dovoluje obohatit se postupným a neustálým osvojováním si hodnot, vlastních tradicím nebo civilizacím rozdílným od té, k níž sami náležejí. To se však stane jedině tehdy, poznají-li, že jsou jakýmsi mostem, který umožňuje oběh života v jeho různých výrazech mezi rozdílnými tradicemi nebo civilizacemi a nikoli oblastí různic, z nichž pramení nespočetné škody, krize a zmatky.

Činná pospolitost

Vztahy mezi politickými společenstvími musí se řídit zásadami pravdy a spravedlnosti; však tyto vztahy musí být také oživovány činnou pospolitostí prostřednictvím nespočetných způsobů spolupráce hospodářské, sociální, politické, kulturní, zdravotnické i sportovní: způsobu možných i plodných v nynější historické době. Je třeba mít stále na zřeteli, že důvod existence veřejných mocí nepočívá v tom, aby uzavíraly a tísnily lidské bytosti v okruhu příslušných politických společenství; spočívá naopak v uskutečňování obecného blaha těchto společenství; toto obecné blaho musí však býti chápáno a podporováno jako složka obecného blaha celé lidské rodiny.

To znamená nejen, aby jednotlivá politická společenství při sledování vlastních zájmů nepoškozovala zájmy společenství jiných, nýbrž aby politická společenství spojila také svá úsilí k společnému dílu, je-li to nutné k dosažení cílů jinak nedosažitelných; v tomto případě však je třeba dbát, aby to, co je na prospěch jedné skupiny politických společenství, nebylo na újmu jiných, nýbrž mělo také pro ně kladné stránky.

Světové obecné blaho mimo to vyžaduje, aby politická společenství napomáhala výměnám, a to jak mezi občany, tak i mezi příslušnými zprostředkujícími organizacemi.

Na světě existuje značný počet etnických skupin, více nebo méně výrazně navzájem rozdílných. Avšak prvky, jež charakterizují etnickou skupinu, nesmějí se přeměnit ve vodotěsné oddělení, jež by zabraňovalo lidským bytostem stýkat se s lidskými bytostmi příslušejícími k rozdílným etnickým skupinám: to by bylo v pronikavém rozporu s podmínkami naší doby, kdy byly vzdálenosti mezi národy takřka odstraněny.

Nebudiž ani zapomenuto, že se sice lidské bytosti mezi sebou liší svými etnickými zvláštnostmi, avšak podstatné znaky mají společné a že jsou vedeni přírodou, aby se sešly ve světě duchovních hodnot, jejichž postupné osvojování jim otvírá možnosti zdokonalování bez hranic.

Musí tedy být uznáno jejich právo a povinnost žít jedny s druhými v pospolitosti.

Rovnováha mezi obyvatelstvem, půdou a kapitálou

Jak je známo, na světě jsou země, jež oplývají obdělávatelnou půdou a mají poskrovnu lidí; v jiných zemích naopak je nepoměr mezi přírodním bohatstvím a kapitálou, jež jsou k dispozici. I to vyžaduje, aby národy nastolily vztahy vzájemné spolupráce a umožnily mezi sebou oběh kapitálů, statků, lidí (srv. Encykliku Jana XXIII. Mater et Magistra, A. A. S. LIII, 1961, str. 439.)

Zde pokládáme za vhodné poznamenat, že se zdá potřebné, aby — kdykoli je to možné — kapitál hledal práci a nikoli naopak.

Takto se nabízí mnohým osobám konkrétní možnosti vytvořit si lepší budoucnost, aniž byly nuceny stěhovat se ze svého prostředí do prostředí jiného, což je téměř nemožné uskutečnit bez bolestných otřesů a bez obtížných období přizpůsobování se novému prostředí a odlišným životním podmínkám.

Problém politických uprchlíků

Otcovská láska ke všem lidem, kterou Pán zažehl v Našem srdci, nám dává zakoušet hlubokou hořkost nad jevem politických uprchlíků, který nabyl širokých rozměrů a skrývá v sobě stále nesčetná a velmi krutá utrpení.

To bohužel ukazuje, že jsou politická zřízení, která nezajišťují jednotlivým osobám dostatečnou oblast svobody, v níž by jejich duchu bylo dovoleno dýchat lidským tempem; naopak, v těchto zřízeních je vzata v pochybnost nebo přímo zneuznávána zákonnost samé existence takové oblasti. To beze vší pochyby znamená základní zvrat v pořádku soužití, neboť důvod bytí veřejných mocí spočívá v uskutečňování obecného blaha, jehož podstatným prvkem je uznávání oné sféry svobody a zajištění její nedotknutelnosti.

Není nadbytečné vzpomenout, že političtí uprchlíci jsou osobami a že mají být uznána všechna jejich práva, náležející jim jako osobám: práva, jichž nepozbyli, byvše zbaveni občanství v politickém společenství, jehož byli členy.

Mezi právy vlastními osobě je také právo včlenit se do politického společenství, o němž se člověk domnívá, že si zde může vytvořit budoucnost pro sebe a pro svou rodinu; proto toto politické společenství má povinnost v dovolených mezích poctivě chápaných zájmů obecného blaha připustit takové včlenění, jakož i napomáhat splnění nových členů se svým životním prostředím.

Používáme s potěšením této příležitosti, abychom vyjádřili Naše upřímné ocenění veškeré činnosti, podnikané a vyvolané city lidské pospolitosti a křesťanské lásky, aby se stalo méně bolestným přesídlení osob z jednoho společenského tělesa do druhého.

Odzbrojení

Je také bolestné zjištění, že v politických společenstvích hospodářsky nejvyspělejších jsou vytvořeny a dále se vytvářejí obrovité zbraně; že jsou k tomu účelu vynakládány v nesmírném rozsahu duševní síly i hospodářské zdroje; občané těchto politických společenství jsou podrobeni nikoli lehkým obětím, zatímco jiná politická společenství jsou tím zbavena spolupráce, nezbytné k jejich hospodářskému rozvoji a sociálnímu pokroku.

Zbrojení se, jak známo, obvykle ospravedlňuje tím, že dnes nemůže být leč mír spočívající na rovnováze sil. Zbrojí-li tedy jedno politické společenství, ostatní politická společenství s ním musí držet krok a zbrojí též. A jestliže jedno politické společenství vyrábí atomové zbraně, ostatní musí vyrábět atomové zbraně stejně ničivé síly.

Lidské bytosti žijí následkem toho pod hrozbou strašlivé, nepředstavitelné smrti, která se může rozpoutat každým okamžikem. Vždyť zbraně jsou zde; a je-li těžko uvěřit, že jsou na světě lidé schopní na sebe vzít odpovědnost za zkázu a bolesti, jež by válka způsobila, nelze vyloučit, že by neprozíravý a nekontrolovatelný čin mohl vznítit jiskru, uvádějící do pohybu válečný stroj.

Mimo to je nutno mít také na paměti, že i když díky děsné účinnosti atomových zbraní nedojde k válce, je zdůvodněn strach, že samy další jaderné zkoušky k válečným účelům budou mít osudné následky pro život na zemi.

Spravedlnost, moudrost a lidskost proto vyžadují, aby bylo zastaveno horečné zbrojení; aby byla současně a vzájemně omezena výzbroj už existující; aby byl vyhlášen zákaz atomových zbraní; a posléze, aby se dospělo k úplnému odzbrojení za účinné kontroly. „Nesmí se připustit“ — prohlašuje Pius XII. — „aby potřeby dopadla na lidstvo pohroma světové války se svou hospodářskou a sociální zkázou a se svými mravními poblouzeními a zmatky.“ (Srv. Vánoční rozhlasové poselství Pia XII. z roku 1941, A. A. S. XXXIV, 1942, str. 17; Benedikta XV. Výzva k vládcům národů vedoucích válku z 1. srpna 1917, A. A. S. IX, 1917, str. 418.)

Je třeba si uvědomit, že zastavení zbrojení k válečným účelům, jeho skutečné omezení a tím spíše jeho odstranění, je nemožné nebo téměř nemožné, nepřikročí-li se zároveň k úplnému odzbrojení, zahrnujícímu i ducha a usilujícího o rozptýlení válečné psychózy; to znamená nahradit rovnováhu ve zbrojení jako měřítko míru zásadou, že pravý mír lze založit pouze na vzájemné důvěře. Máme zato, že jde o cíl, jehož lze dosáhnout; vždyť je to cíl požadovaný poctivým rozumem, nanejvýš toužený a svrchovaně prospěšný.

Je to cíl požadovaný rozumem. Každému je nebo by alespoň mělo být zřejmé, že vztahy mezi politickými společenstvími, stejně jako vztahy mezi jednotlivými lidskými bytostmi, nelze řešit silou zbraní, nýbrž ve světle rozumu: a to jest podle zásad pravdy, spravedlnosti a činné pospolitosti.

Je to cíl nanejvýš toužený. Kdo by si věru nepřál co nejhoroucněji, aby bylo odstraněno nebezpečí války a zachován a upevněn mír?

Je to cíl svrchovaně prospěšný. Mír přináší prospěch všem: jednotlivcům, rodinám, národům, celé lidské rodině. I dnes zní vážně varovná slova Pia XII.: „Nic není ztraceno v míru. Všechno lze ztratit válkou.“ (Rozhlasová poselství Pia XII. z 24. srpna 1939, A. A. S. XXXI, 1939, str. 334.)

Pročež My, jako Náměstek Ježíše Krista, Spasitele světa a Strůjce míru, tlumočím nejhlubší touhu celé lidské rodiny, následující hnutí Našeho srdce, sklíčeného úzkostí o blaho všech, považujeme za svou povinnost zapřísáhnout všechny lidi, především ty, kteří jsou nadáni veřejnou odpovědností, aby nešetřili námahy v úsilí vtisknout událostem běh shodný s rozumem a lidskostí.

Nechť v nejvyšších a nejpočetnějších shromážděních důkladně zváží problém mírového uspořádání vztahů mezi politickými společenstvími v celém světě: uspořádání založeného na vzájemné důvěře, na upřímném jednání, na věrnosti převzatým závazkům.

Nechť prozkoumají problém a stanoví východisko, z něhož se lze dostat na cestu poctivých, trvalých a plodných dohod.

My pak neustaneme vyprošovat Boží požehnání jejich úsilí, aby přineslo kladný výsledek.

Svoboda

Vztahy mezi politickými společenstvími mají být řízeny zásadami svobody. To znamená, že žádné společenství nemá právo utlačovat jiná společenství ani se nepatříčně vměšovat do jejich záležitostí.

Všechna politická společenství mají naopak přispívat k tomu, aby v každém z nich byl rozvíjen smysl pro odpovědnost, iniciativní duch a horlivá snaha být prvním strůjcem vlastního vzestupu ve všech oblastech.

Vzestup politických společenství ve stadiu hospodářského vývoje

Společenství původu, vykoupení a nejvyššího nadpřirozeného cíle spojuje všechny lidské bytosti a volá je, aby vytvořili jedinou křesťanskou rodinu. Proto jsme vyzvali v encyklice Mater et Magistra hospodářsky vyspělá politická společenství k nastolení vztahů mnohotvárné spolupráce s politickými společenstvími, která jsou na

cestě hospodářského rozvoje. (A. A. S. LIII, 1961, str. 440—441.)

Nyní můžeme s uspokojením zaznamenat, že Naše výzva se setkala s vlídným přijetím na mnoha a mnoha místech a chováme naději, že v budoucnu přispěje ještě víc k tomu, aby země méně opatřené statky dospěly v co možně nejkratší době stupně hospodářského rozvoje, který dovolí každému občanu žít v podmínkách odpovídajících jeho osobní důstojnosti.

Není však nikdy nadbytečné opakovat, že spolupráce, o níž byla zmínka, musí být prováděna se svrchovaným respektováním svobody politických společenství ve stadiu rozvoje. Je nezbytné, aby tato politická společenství byla a cítila se prvními odpovědnými a hlavními strůjci svého hospodářského rozvoje a společenského pokroku.

Už Náš předchůdce Pius XII. prohlašoval, že „v oblasti nového řádu, založeného na mravních zásadách, není místa pro porušování svobody, integrity a bezpečnosti jiných národů, bez ohledu na to, jaký je rozsah jejich území a jejich schopnost obrany. Je-li nevyhnutelné, aby velké státy — pro své větší možnosti a sílu — narýsovaly cestu k utvoření hospodářských skupin a svazků mezi sebou a nejmenšími a nejslabšími národy, je přesto nepopíratelné právo těchto národů na respektování jejich svobody v oblasti politické, na účinné šetření jejich neutrality ve sporech mezi státy — právo, které jim náleží podle práva přirozeného i podle práva národů a na ochranu jejich hospodářského rozvoje, poněvadž jedině tak mohou vhodně dosáhnout obecného blaha a hmotného i duchovního blahobytu.“ (Srv. Vánoční poselství Pia XII. z r. 1941, A. A. S. XXXIV, 1942, str. 16—17.)

Proto jsou hospodářsky vyspělá politická společenství povinna při poskytování své mnohotvárné pomoci uznávat a respektovat mravní hodnoty a etnickou osobitost, společenství, jež jsou ve stadiu hospodářského rozvoje, jakož i jednat bez jakéhokoli záměru politické nadvlády; tak přinášejí „cenný příspěvek k vytvoření světového společenství, v němž budou všichni členové, vědomi si svých práv a povinností, pracovat rovným dílem na uskutečňování obecného blaha na celém světě.“ (Encyklika Jana XXIII. Mater et Magistra, A. A. S. LIII, 1961, str. 443.)

Dobové znaky

Mezi lidskými bytostmi se šíří víc a víc přesvědčení, že případné spory mezi národy nemají být řešeny zbraněmi, nýbrž naopak jednáním.

Je pravda, že na toto přesvědčení dosti působí strašlivá ničivá síla moderních zbraní a že je živěno hrůzou, kterou budí v nitru pomyslení na nesmírnou zkázu a nezměrné bolesti, jež by použití těchto zbraní přineslo lidstvu; je proto takřka nemyslitelné, aby v atomové době mohla válka sloužit jako nástroj spravedlnosti.

Avšak mezi národy vládne bohužel ještě často zákon strachu. To je ponouká vynakládat obrovské částky na zbrojení: ne ovšem, jak se tvrdí — a není ani důvodu tomu nevěřit — s útočnými úmysly, nýbrž kvůli odrazení ostatních od útoku. Lze nicméně doufat, že lidé, budou-li se setkávat a jednat spolu, objeví lépe i pouta, jež je spojují a jež mají původ v jejich společném lidství; a že objeví také, že jeden z nehlubších požadavků jejich společného lidství je, aby mezi nimi a mezi jejich národy zavládl nikoli strach, nýbrž láska, která dojde svého výrazu v poctivé mnohotvárné spolupráci, nositelce mnoha statků.

Část IV.

VZTAHY LIDSKÝCH BYTOSTÍ A POLITICKÝCH SPOLEČENSTVÍ SE SPOLEČENSTVÍM SVĚTOVÝM

Vzájemná souvislost mezi politickými společenstvími

Nedávné pokroky vědy a techniky vrývají se hluboko do lidských bytostí; pobízejí je k vzájemné spolupráci a vedou je k společenskému soužití ve světovém měřítku.

Existuje vskutku velmi výrazný oběh idejí, lidí, věcí. Rozšiřují a množí se tak nebyvalou měrou styky mezi občany, rodinami a zprostředkujícími organizacemi, náležejícími k rozdílným politickým společenstvím, jakož i mezi veřejnými mocemi těchto společenství.

Prohlubuje se vzájemná souvislost národního hospodářství jednotlivých národů; národní hospodářství jedné země zapadá postupně do národního hospodářství jiných zemí, až se stává každé národní hospodářství takřka nedílnou součástí a složkou jediného světového hospodářství; a sociální pokrok, pořádek, bezpečnost a mír uvnitř každého politického společenství souvisí životně se sociálním pokrokem, pořádkem, bezpečností a mírem všech ostatních politických společenství.

Žádné politické společenství není dnes s to sledovat své zájmy a rozvíjet se uzavřeno samo do sebe, neboť stupeň jeho rozvoje a jeho rozkvětu je jen odrazem a složkou stupně rozkvětu a rozvoje všech ostatních politických společenství.

Nedostatek dnešní organizace veřejné moci ve vztahu k světovému obecnému blahu

Jednota lidské rodiny existovala ve všech dobách, neboť členy této rodiny jsou lidské bytosti, navzájem si rovné osobním důstojstvím. Odtud tedy také stále trvání objektivního požadavku obecného blaha v dostatečné míře, to jest obecného blaha celé lidské rodiny.

V minulosti se bylo možno právem domnívat, že veřejné moci různých politických společenství jsou s to uskutečnit světové obecné blaho: buď běžnými diplomatickými cestami nebo setkáními na nejvyšší úrovni, s použitím právních forem, jako jsou např. smlouvy a dohody, forem, jež vycházejí z přirozeného práva a jsou určeny právem národním a mezinárodním.

Následkem hlubokých změn ve vztazích lidského soužití přináší s sebou otázka světového obecného blaha na jedné straně velmi složitě, velmi obtížně a svrchaně naléhavé problémy, zejména pokud jde o světovou bezpečnost a světový mír; na druhé straně veřejné moci jednotlivých politických společenství, postavené si navzájem právně naroveň, jakkoli násobí svá setkání a zbystřují svou vynalézavost ve vytváření nových právních forem, nejsou s to už přiměřeně čelit oněm problémům a řešit je: a to netoliko pro nedostatek dobré vůle a iniciativy, nýbrž z důvodů nedostatků ve vlastním složení.

Lze tedy říci, že zeslábla shoda mezi danou organizací a funkčním působením mocenského principu ve světovém měřítku a objektivními požadavky světového obecného blaha.

Vztah mezi historickým obsahem obecného blaha a strukturou a funkčním působením veřejných mocí

Existuje vnitřní vztah mezi historickým obsahem obecného blaha na jedné straně a útvarům veřejné moci a jeho funkčním působením na straně druhé. Mravní řád, který požaduje veřejnou moc, aby sloužila v společenském soužití obecnému blahu, vyžaduje zároveň, aby tato moc byla účinná v poměru k sledovanému cíli. Z toho plyne, že orgány — v nichž je veřejná moc ztělesněna a jimiž pracuje a sleduje svůj účel — mají mít takové složení a jednat tak, jak je to vhodné k uvádění do skutečnosti nových obsahů, jež na sebe bere obecné blaho v historickém vývoji společenského soužití.

Světové obecné blaho klade nyní problémy světových rozměrů, k nimž nelze přiměřeně přistupovat a řešit je, leč s pomocí veřejných mocí šíře, struktury a prostředků těchto rozměrů, to jest veřejných mocí, jež jsou s to účinně působit v měřítku světovém. Těm mravní řád tedy vyžaduje, aby byly ustaveny takové moci.

Veřejné moci ustavené ve společné shodě a nikoli vnucené silou

Veřejné moci, mající pravomoc ve světovém měřítku a vybavené vhodnými prostředky k účinnému sledování cílů, jež tvoří konkrétní obsah světového obecného blaha, mají být ustaveny ve společné shodě a nikoli vnuceny silou.

Důvod spočívá v tom, že takové moci musí být schopny účinně pracovat; zároveň však musí být jejich jednání vedeno upřímnou a skutečnou nestranností; musí to být jednání směřující k uspokojení objektivních požadavků světového obecného blaha. Byla by jistě odůvod-

něna obava, že nadnárodní nebo světové veřejné moci vnucené silou nejmocnějšími politickými společenstvími, budou nebo se stanou nástroji dílčích zájmů; a i kdyby se to nestalo, je velmi obtížné, aby ve své práci zůstaly mimo jakékoli podezření ze stranickosti, což by narušovalo účinnost jejich jednání.

Politická společenství, i když jsou mezi nimi výrazné rozdíly, pokud jde o stupeň hospodářského rozvoje a vojenskou moc, jsou všechny velmi citlivé se zřetelem k právní rovnosti a k mravní důstojnosti. Proto se právem nesnadno uvolí poslouchat moci vnucené silou nebo moci, k jejichž vytvoření nepřispěli nebo posléze moci, kterým se sami vědomě a svobodně nerozhodli podrobit.

Světové obecné blaho a osobní práva

Jak obecné blaho jednotlivých politických společenství, tak ani obecné blaho světové nemůže být vymezeno aniž se přihlíží k lidské osobě. Proto také veřejné moci světového společenství si musí klást jako základní cíl uznávání, respektování, ochranu a podporování osobních práv: přímým jednáním, jestliže to daný případ připouští, nebo vytvořením takového ovzduší ve světovém rozsahu, v němž by bylo usnadněno veřejným mocím jednotlivých politických společenství rozvíjet své zvláštní funkce.

Zásada podpůrnosti

Jako vztahy mezi jednotlivci, rodinami, zprostředkujícími organizacemi, veřejnými mocemi daných politických společenství uvnitř nich mají být řízeny zásadou podpůrnosti, tak ve světle této zásady musí být řízeny i vztahy mezi veřejnými mocemi jednotlivých politických společenství a veřejnými mocemi společenství světového.

To znamená, že veřejné moci světového společenství mají zkoumat a řešit hospodářské, sociální, politické i kulturní problémy, které klade universální, světové obecné blaho; avšak pouze problémy, které pro jejich dosah, složitost a naléhavost nemohou zkoumat s výhledem kladného vyřešení veřejné moci jednotlivých politických společenství.

Veřejné moci světového společenství nemají za účel omezovat oblast činnosti veřejných mocí jednotlivých politických společenství a tím méně je nahrazovat; mají naopak účel přispívat ve světovém měřítku k vytvoření ovzduší, v němž by veřejné moci jednotlivých politických společenství i občané a zprostředkující organizace těchto společenství mohly rozvinout svou úlohu, plnit své povinnosti a vykonávat svá práva s větší bezpečností. (Srv. Alokuci Pia XII. k mládeži Katolické akce z 12. září 1948, A. A. S. XL, str. 412.)

Dobové znaky

Jak je známo, dne 26. června 1945 byla ustavena Organizace spojených národů, s níž se pak spojily mezivládní instituty mající rozsáhlé mezinárodní úkoly na poli hospodářském, sociálním, kulturním, výchovném a zdravotnickém. Spojené národy si stanovily jako podstatný cíl zachovat a upevnit mír mezi národy a rozvíjet mezi nimi přátelské vztahy, založené na zásadách rovnosti, vzájemné úcty a mnohotvárné spolupráce ve všech oborech soužití.

Svrchovaně významným aktem Spojených národů je Všeobecná deklarace práv člověka, schválená 10. prosince 1948 Valným shromážděním. V preambuli této deklarace se prohlašuje jako ideál, k němuž mají směřovat všichni lidé a všechny národy, skutečné uznání a respektování těchto práv a odpovídajících jim svobod.

K několika jednotlivým bodům deklarace byly vzneseny námitky a výhrady. Není však pochyby, že tento dokument znamená významný krok na cestě k právně politické organizaci světového společenství. Je v něm vskutku uznána nejslavnostnější formou osobní důstojnost všech lidských bytostí; je zde proto prohlášeno jako jejich základní právo, právo na svobodné hledání pravdy v uskutečňování mravního dobra a spravedlnosti, právo na důstojný život a jsou zde prohlášena i jiná práva s těmito právy související.

Doufáme proto, že se Organizace spojených národů bude stále více, ve svém složení i svými prostředky — srovnávat s rozsáhlostí a vznešeností svých úkolů a že nadejde den, kdy v ní jednotlivé lidské bytosti naleznou účinnou ochranu, pokud jde o práva, jež pramení přímo z jejich osobního důstojství a která jsou proto právy universálními, neporušitelnými, nezadatelnými. Doufáme v to tím spíše, že se jednotlivé lidské bytosti zatím účastní stále aktivněji veřejného života svých politických společenství, projevující rostoucí zájem o události všech národů a upozorňují stále jasněji, že jsou živými členy světového společenství.

Část V.

VOLÁNÍ PASTÝŘSKÉ

Povinnost účastnit se veřejného života

Ještě jednou si dovoluujeme volat Naše syny k povinnosti účastnit se činně veřejného života a přispívat k uskutečňování obecného blaha lidské rodiny a vlastního politického společenství a snažit se tedy — ve světle Víry a s horoucností lásky — aby hospodářská, sociální, kulturní a politická zřízení nevytvářela překážky, nýbrž raději umožňovala a usnadňovala lidem jejich zdokonalování jak v řádu přirozeném, tak i v řádu nadpřirozeném.

Vědecká schopnost, technická způsobilost, odborná znalost

K zdárnému úsilí o proniknutí zdravých zásad do civilizace a k jejímu oživení duchem evangelia nestačí osvětlení Vírou a zanícení touhou po dobru. K tomu je nezbytné včlenit se do jejich zařízení a účinně pracovat zevnitř navenek. Naše civilizace se však vyznačuje především svým vědeckotechnickým obsahem.

Nelze se proto včlenit do jejich zařízení a pracovat účinně zevnitř navenek bez vědeckých schopností, technické způsobilosti a odborných znalostí.

Činnost jako syntézy vědeckotechnických a odborných prvků a duchovních hodnot

Rádi bychom také upozornili, že vědecké schopnosti, technická způsobilost a odborné znalosti, i když jsou nezbytné, přece jsou nedostatečné k úpravě vztahů soužití v řádu skutečně lidském, to jest v řádu, jehož základem je pravda, mírou a cílem spravedlnost, hnací silou láska a metodou jednání svoboda.

Takový účel jistě vyžaduje, aby lidské bytosti rozvíjely svou činnost v časných věcech, jsouce poslušni zákonů, které jsou od ní neodlučitelné a používajíce metod, odpovídajících povaze té nebo oné činnosti. Vyžaduje však zároveň také, aby vyvíjely svou činnost v rozsahu mravního řádu a tudíž jako výkon nebo požadavek práva, jako plnění povinnosti a poskytování služby; jako kladnou odpověď na příkaz Boží, jako spolupráci na Jeho tvůrčím díle a jako osobní příspěvek k uskutečnění plánu Božské Prozřetelnosti v dějinách. Takový účel vyžaduje, aby lidské bytosti prožívaly ve svém nitru svou práci v časných věcech jako souhrn vědeckotechnických a odborných prvků a duchovních hodnot.

Jednota mezi náboženskou vírou a činností časné povahy

V moderní době vykazují často, zařízení časného řádu v národních společenstvích křesťanské tradice vysoký stupeň vědeckotechnické dokonalosti a účinnosti ve vztahu k svým zvláštním cílům, zatímco se zároveň nezřídka vyznačují chudobou křesťanských podnětů a rysů.

Je přece jisté, že k vytvoření těchto zařízení přispěly a dále přispívají mnozí, kdo se považovali a považují za křesťany; a není pochyby, že alespoň zčásti jimi byli nebo jsou. Jak to vysvětlit? Soudíme, že vysvětlení spočívá v jejich niterném rozporu mezi náboženskou vírou a činností časné povahy.

Je proto u nich nutné obnovení vnitřní jednoty, aby v jejich časné činnosti byla také účastna Víra — jako maják, který osvětluje a láska — jako síla, jež oživuje.

Ucelený rozvoj lidských bytostí v jejich výchově

Domníváme se však také, že onen rozpor v nitru věřících mezi náboženskou vírou a činností v časných věcech je ve značné části, ne-li zcela, výsledkem nedostatku náležité křesťanské výchovy. Vidíme vskutku příliš často a na mnoha místech nepochopění mezi vědeckým vzděláním a vzděláním náboženským: vědecké vzdělání dosahuje vysokého stupně, zatímco vzdělání náboženské nepřesahuje stupeň základní.

Je proto nezbytné, aby ve výchově lidských bytostí bylo dbáno toho, aby jejich vzdělání bylo ucelené a nenarušené, to znamená, aby uctívání náboženských hodnot a třibení mravního vědomí postupovalo ruku v ruce s neustálým a stále bohatším osvojováním si prvků vědeckotechnických; a je také nutné, aby se lidské bytosti naučily metodám, které jsou vhodné k plnění jejich úkolů. (Srv. Encykliku Jana XXIII. Mater et Magistra, A. A. S. LIII, 1961, str. 454.)

Stálý závazek

Považujeme za vhodné upozornit, jak je nesnadné postihnout vztah mezi objektivními požadavky spravedlnosti a konkrétními situacemi: odlišit stupně a formy podle nichž se mají zásady a pravidla uvádět do skutečnosti.

Odlišení těchto stupňů a forem je tím obtížnější v naší době, vyznačující se výrazným dynamismem, v době, kdy je každý také zavázán přinášet svůj příspěvek k uskutečnění světového obecného blaha. Proto je problém vyrovnání sociální skutečnosti objektivním požadavkům spravedlnosti problémem, který nepřipouští nikdy konečné řešení.

Naši synové musí proto bdít sami nad sebou, aby neustrnuli v uspokojení nad cíli již dosaženými.

Pro všechny lidské bytosti platí naopak takřka povinnost mít neustále na mysli, že to, co bylo uskutečněno, je povždy málo proti tomu, čeho ještě zbývá dosáhnout, aby se vyrovnaly výrobní orgány, odborářská sdružení, organizace jednotlivých povolání, pojišťovací systémy, právní řády, politická zřízení a kulturní, zdravotnické, rekreační a sportovní instituce rozměrům vlastním době atomu a dobývání prostorů: době, v níž lidská rodina již vstoupila na svou novou cestu s výhledy na rozlohy bez hranic.

Vztahy mezi katolíky a nekatolíky v oblasti hospodářské, sociální a politické

Doktrinální linie, narýsované v tomto dokumentu, pramení nebo vycházejí z požadavků vrozených lidské povaze a spadají zpravidla do oblasti přirozeného práva. Poskytují tudíž katolíkům rozsáhlé pole vhodných setkání a dohod jak s křesťany odloučenými od tohoto Apoštolského stolce, tak i s lidskými bytostmi neozářenými vírou v Ježíše Krista, obdařenými však světlem rozumu a přirozenou činnou čestností. „V těchto stycích nechť Naši synové dbají, aby stáli pevně na svém stanovisku a aby nikdy nepřipustili ústupek, pokud jde o náboženství nebo o morálku. Zároveň je však zapotřebí, aby byli a ukazovali se prodchnuti duchem porozumění, nezištnosti a ochoty k poctivé spolupráci při konání skutků v podstatě dobrých nebo alespoň proměnitelných v dobro.“ (Tamtéž, str. 456.)

Nikdy se však nesmí zaměřovat omyl s tím, kdo se mýlí, byť i šlo o omyl nebo o nepřiměřenou znalost pravdy v oblasti nábožensko-morální. Mýlící se je vždy a především bytostí lidskou a zachovává si buď jak buď osobní důstojnost a je nutno vždy pohlížet na něj a jednat s ním tak, jak přináleží takovému důstojství.

V žádné lidské bytosti mimo to nemizí požadavek, vrozený její povaze, roztříštit osnovy omylu, aby byla otevřena cesta k poznání pravdy. A působení Boží v ní není nikdy nadarmo. Proto ten, kdo dnes nemá jasno ve víře nebo propadá mylným názorům, může být zítra osvícen a uvěřit v pravdu. Setkání a dohody uskutečněné v různých oblastech časného řádu mezi věřícími a těmi, kdo nevěří nebo věří nedostatečně, protože propadají omylům, mohou být pro tyto příležitosti k objevení pravdy a k vzdání jí holdu.

Je nutno mít taktéž na paměti, že nelze ani ztotožňovat klamná filosofická učení o přírodě a o původu a určení vesmíru a člověka, s dějinnými hnutími, jež sledují hospodářské, sociální, kulturní a politické cíle, a to ani když tato hnutí vzešla z oněch učeních a čerpala a čerpají z nich i nyní inspiraci. Vždyť doktriny jednou vypracované a vymezené zůstávají stále tytéž, zatímco hnutí, o něž jde, působí v historických poměrech neustále se vyvíjejících, nemohou nepodléhat jejich vlivům a nemohou tedy nevykazovat ve svém průběhu i hluboké změny. Kromě toho: kdo může popřít, že v těchto hnutích jsou — v míře, v jaké se shodují s pravidly poctivého rozumu a tlumočící spravedlivé snahy lidské osoby — prvky kladné a zasluhující schválení?

Ukazuje se proto, že sblížení nebo praktické setkání, považované včera za nevhodné nebo neprospěšné, je naopak dnes nebo může být zítra vhodné a užitečné. Rozhodnout, nastala-li taková chvíle, jakož i stanovit způsobu a stupně případného souzvuku činnosti k dosažení čestných hospodářských, sociálních, kulturních a politických cílů, prospěšných pravému dobru společenství — to všechno jsou problémy, jež lze řešit jedině s moudrostí, která je průvodkyní ctností řídících mravní život individuální i sociální. Proto u katolíků náleží takové rozhodnutí především těm, kdo žijí a pracují ve zvláštních oborech společenského soužití, kde přicházejí tyto problémy, ovšemže vždy v souladu se zásadami přirozeného práva, se sociálním učením Církve a s předpisy církevních úřadů. Nesmí se vskutku zapomínat, že Církvi přísluší netoliko právo a povinnost chránit principy mravního a náboženského řádu, nýbrž i zakročovat z moci úřadu u svých dětí v oblasti časného řádu, jde-li o posouzení použití těchto principů v konkrétních případech. (Tamtéž, str. 456; srv. Encykliku Lva XIII. *Immortale Dei*, O zřízení států, *Acta Leonis XIII*, V. 1885, str. 128, Encykliku Pia XI. *Ubi Arcano*, O míru Kristově, A. A. S. XIV, 1922, str. 698 a Pia XII. *Alokuci k delegátkám Mezinárodního svazu katolických žen* z 11. září 1947, A. A. S. XXXIX, 1947, str. 486.)

Postupnost

Nechybějí duše obzvláště nadané ušlechtilosti, jež postaveny před situace, kdy požadavkům spravedlnosti není učiněno zadost nebo nejsou uspokojovány v dostatečné míře, zapálí se touhou reformovat a překonat pouhým skokem všechny etapy, jako by chtěly připomínat cosi, co lze připodobnit revoluci.

Nebudíž zapomínáno, že postupnost je zákon života ve všech jeho projevech; proto ani v lidských zařízeních se nezdaří obnova k lepšímu, leč postupnou činností zevnitř jich samých. „Nikoli v revoluci“ — prohlašuje Pius XII. — „nýbrž v sladném vývoji spočívá spása a spravedlnost. Násilí nezpůsobilo nikdy než pád, nikoli vzestup; vznícení vášní, nikoli jejich utišení; nahromaděná nenávist a záky, nikoli sbratření soupeřících; a uvrhlo lidi i strany v tvrdou nutnost stavět po bolestných zkouškách pomalu znova na troskách nesvárů.“ (Srv. *Alokuci Pia XII. k italským výrobcům* z 13. června 1943, A. A. S. XXXV, 1943, str. 175.)

Nesmírný úkol

Všem lidem dobré vůle připadá nesmírný úkol: úkol obnovit vztahy soužití v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě: vztahy soužití mezi jednotlivými lidskými bytostmi, mezi občany a příslušnými politickými společenstvími, mezi politickými společenstvími, mezi jednotlivci, mezi rodinami, zprostředkujícími organizacemi a politickými společenstvími na jedné straně a světovým společenstvím na straně druhé. Tento převznešený úkol znamená uskutečnit pravý mír v řádu stanoveném od Boha.

Je jisté, že ti, kdo propůjčují svou práci k obnovení vztahů společenského života podle naznačených zde měřítek, jsou nemnozí. Jim patří Naše otcovské ocenění, naše naléhavá výzva, aby setrvali ve svém díle se stále obnovenou horlivostí. Utěšuje nás naděje, že jejich počet

poroste, zejména mezi věřícími. Je to příkaz povinnosti, je to požadavek lásky. Každý věřící musí být v tomto našem světě jiskrou světla, ohniskem lásky, oživujícím kvasem v zástupu: a tím více jím bude, čím více bude žít v svém nitru ve společenství s Bohem.

Není vpravdě míru mezi lidmi, není-li mír v každém z nich, nenastolí-li každý sám v sobě řád daný Bohem. „Žádá si duše tvá“ — táže se sv. Augustin — „zvítězit nad tvými vášněmi? Nechť se podrobí Tomu, kdo je ve výši a zvítězí nad tím, co je dole. A bude v tobě mír: pravý, bezpečný, spořádaný.“

Jaký že je řád tohoto míru? Bůh poroučí duši, duše tělu; nic není spořádanějšího nad to.“ (*Miscellanea Augustiniana*... S. Augustini *Sermones post Maurinos reperti*, Řím 1930, str. 633).

Kníže míru

Tato Naše slova, která jsme chtěli věnovat problémům, jež v nynější době nemálo trápí lidskou rodinu a od jejichž spravedlivého řešení závisí spořádaný pokrok společnosti, jsou vnuknuta hlubokou snahou, jak víme, společnou všem lidem dobré vůle: upevnit mír ve světě.

Jako Náměstek — byt tak nízký a nehodný — Toho, ježž prorocká zvěst zve Knížetem míru (srv. *Isaiáš* 9, 6), máme povinnost vynaložit všechny Naše síly k posílení tohoto dobra.

Avšak mír zůstává jen prázdným slovem, nespočívá-li na tom řádu, který narysoval s pevnou nadějí tento dokument: na řádu založeném na pravdě, zbudovaném na spravedlnosti, oživeném a stmelěném láskou, uskutečňovaném v svobodě.

Toto je tak ušlechtilé a vznešené dílo, že je lidské síly, třebaže povzbuzované veškerou chvalyhodnou dobrou vůlí, nejsou s to uvést ve skutek.

Aby lidská společnost byla co možno nejvěrnějším zrcadlem Království Božího, je třeba pomoci shůry. Proto v těchto posvátných dnech vychází Naše nejvroucnější úpěnlivá prosba k Tomu, jenž přemohl ve svém bolestném utrpení a smrti hřích, který rozděljuje a přináší žaly a šilenství a jenž svou krví usmířil lidstvo s Otcem nebeským: „Neboť On jest pokojem naším, jenž z dvou učinil jedno... A přišel zvěstovat pokoj vám, kteří jste byli daleko i pokoj těm, kdož byli blízko.“ (List sv. Pavla *Efeským* 2, 14—17.)

V bohoslužbě těchto dnů zaznívá zvěst: „Přišel Ježíš, Pán náš a stanov uprostřed učedníků svých, řekl: „Mír vám, Aleluja“; a radovali se učedníci, spatřivše Pána.“ (Resp. ad. Mat., in feria VI infra oct. Paschae.)

On nám zanechal mír, On nám přinesl mír: „Pokoj svůj vám zůstavuji, pokoj svůj vám dávám; ne jako svět dává, já dávám vám.“ (Jan 14, 27.)

Toto je mír, který od Něho žádáme s horoucím vzdechem Naší modlitby.

Nechť On vzdálí od srdce lidí to, co je může uvrhnout do nebezpečství; nechť je přetvoří podle svědectví pravdy, spravedlnosti a bratrské lásky. Nechť osvítí ty, kdož jsou odpovědní za národy, aby vedle starostlivosti o spravedlivý blahobyt svých občanů zabezpečili a bránili veliký dar míru; ať zažehne vůle všech k překonání hradeb, jež rozdělují, k rozničení svazků vzájemné lásky, k porozumění pro druhé, k odpuštění těm, kdo se dopustili křivd; nechť se z Jeho moci sbratří všechny národy země a nechť v nich vzkvétá a povždy vládne přetoužený mír.

V zástavu tohoto míru a s přáním, aby ozařoval v křesťanských obcích vám svěřené, obzvláště k dobru nejubožejších a nejpotřebnějších pomoci a obrany, udělujeme vám s radostí, ctihodní bratři, i kněžím světským a řeholním a věřícím vašich diecézí, zejména těm, kdož vyvinou všechno úsilí k uvedení Našeho nabádání ve skutek, apoštolské požehnání zprostředkující nebeskou přízeň. Posléze pak všem lidem dobré vůle, jimž je rovněž určen tento Naš okružní list, vyprošujeme od Nejvyššího zdraví a štěstí.

Dáno v Římě u sv. Petra o svátku Večeře Páně, dne 11. dubna 1963, v pátém roce Našeho pontifikátu.

J A N XXIII.

„RES HUMANAЕ“

„Lidské nebo nelidské“ je označení, kterým se běžně označuje rozdíl v jednání, odpovídá-li nebo odporuje-li mravní úrovni člověka. Kladou se velké požadavky samozřejmě na vše, co má nést název „lidské“. Lidské je totiž co ušlechtilé a co člověk přirozeně schvaluje nebo je to přiměřené jeho rozumnosti. Nelidské je opak toho. Člověk už svou existenci nese závazek a povinnost jednat lidsky, tj. ušlechtilé, rozumné, což je totéž co mravně správně.

Obor, na který má člověk přenášet lidskost, je velmi široký a složitý, je nerozlučně spojen se vším, co záleží na vědomém a svobodném rozhodování člověka. Vztahy lidského života jsou velmi bohaté a mohou být hluboké po lidské stránce, jimiž jako by protéká život a uplatňuje se. Spojení živého člověka může být se vším, vztahy může mít ke všem lidem, má k tomu schopnost. Čím větší je okruh lidí, jimž někdo věnuje své lidské vztahy, tím je nazýván humánnější. Už toto pojmenování svědčí o komunikaci člověka s jinými lidmi jako o přiměřené věci. Ve vztahu k jiným nabývají lidské vlastnosti pravé velikosti. Aktivita lidská nutně má odezvu ve společenství, v němž kdo žije.

Vše, co je lidské, má zvláštní ráz. Proto, platí-li už o každé práci a stavbě, že se děje podle určitých principů, že má logický postup a dovršení, tím více to platí o lidském životě. V něm rozumnost sídlí jako ve svém domově. Do rozumnosti patří logický správný postup. Hegel připsal i přírodě logický postup a řekl, kdyby příroda např. stavěla domy, postupovala by logicky jako člověk, nejdříve základy, pak zdi a střechu.

Proto je závazné pro člověka znát principy života, mít důvtip a vynalézavost, aby lidské dílo a život došel k dovršení a zdokonalení.

Život se nemůže zjednodušovat a z nějaké pohodlnosti omezovat na několik známých průpovědí, které svou opotřebovaností nepůsobí, někdy jsou jen polopravdivé nebo i nesprávné.

Principy, důvtip a vynalézavost vnášejí světlo a důvod lidskému činu a zanechávají nutně stopy ve všem.

Lidské jako vlastnost skutků člověka se liší od zdatnosti fyzického výkonu. Větší fyzickou zdatnost může mít mnohdy zvíře, např. rychlost a sílu; u člověka se více odráží duševní zdatnost, inteligence a důvtip, který vychází jakoby z kořenů jeho nehmotné duše. Ta reálně oživuje lidský organismus a spolu s ním je principem aktivity a pohybu a všeho životního. Její reální nehmotnost čili duchovnost, se projevuje nutně i v aktivitě, a to jak ve společné s organismem, tak v té, která je specificky její, tj. v myšlení a rozhodování, v touhách, vůli, které překračují organický svět a jeho potřeby, v radosti z věcí duchovních, a rovněž v hluboké duchovní lásce atd.

Proto tedy, že má reální nehmotnost, čili, že je duchovní, je principem intelektuálního poznání, tj. duchovního světla, jež působí pochopení. Proto je dvojitý druh poznání, jak k tomu dochází i Einstein svou cestou, smyslové vnímání a racionální, které se navzájem doplňují. Einstein říká: „Docházíme zase a stále k věčné antitesi dvou komponentů neoddelitelných od poznání, tj. od empirického prvku, a racionálního.“ Do racionální stránky klade Einstein vlastnost lidského poznání, kterou nazývá vynalézavost lidského intelektu. (Northrop, Věda podle Einsteina.)

Mravní aktivita u člověka koření právě v této stránce, které Aristoteles nazývá světlo, tj. chápání, rozumění a důvtip, čili také vynalézavost. Je to ona realita, kterou Aristoteles nazval „intellectus agens“, a jehož funkce je právě způsobit pochopení. Je to aktivita, tryskající z ducha lidského. V ní se rodí každá původní a tvůrčí duševní činnost a chápání nových vztahů, čili vynalézavost. Jeden ze znaků nebo vlastností této specificky lidské aktivity, je i mravní chápání činů, tj. jejich vztahů k intelektu a k cíli, který má lidský úkon dosáhnout. Je v něm i chápání vztahů v činech lidských, a tedy prvních principů morálních, bezprostředně pochopených, že člověk má konat dobro a varovat se zla. Pojem dobra

je v mravním řádu totéž, co pojem reality pro vědecké poznání. Ze vztahů k dobru a cíli je aktivita lidská tvárná.

Zdroj lidské činnosti je i zdrojem mravní činnosti, a proto duchovní světlo, o němž jsme mluvili, má vztah ke všemu, co je lidské, jako světlo sluneční působí, že vidíme vše očima.

Zdroj světla pomáhá i dále pořádat celý lidský běh a život.

Ve všem, co člověk podniká, musí být základ jistoty, bez omylu, jinak omyl už v začátcích má nedozírné důsledky ve výsledcích. Pomocí pochopení, čili světlem intelektu, může dát člověk svému jednání základ bez omylu ve všem, nač stačí. Postupuje-li kdo správně v počtech podle pochopení, nechýbá, tak i jedná-li kdo podle světla intelektu, nemůže chybovat mravně. Světlo je k tomu, aby svítilo, ne aby zatemňovalo. Máme v sobě zdroj světla, který podle sv. Tomáše je účastí v nás na věčném zákoně, jehož původ je v Bohu, tj. mravní zákon.

Užíváním tohoto světla „intellectus agens“ a další prací rozumu si může intelekt zjednat více schopností intelektu jak pro poznávání, tak pro praktickou aktivitu a jednání. Aristoteles jich zjistil počtem pět, které však dostávají tímto určením jen generické určení aktivity. Specifických druhů aktivity je nezměřitelné množství, ovšem každý z nich patří k některému rodu z pěti určených.

Vše lidské v tomto světě nabývá širokých rozměrů a hloubky podle základu, z něhož pochází. Nedá se tento pojem lidskosti zjednodušovat a zkracovat na významu.

Do řádu poznání zasahuje: „moudrost vědění a první principy“ jako složky determinující intelekt k pravdivému poznání. Každá z těchto složek má vlastní ráz, proto poznání lidské může mít své stupně. Podle těchto schopností se nemůže dopustit nikdo ani omylu, ani lži, osvojit-li si je.

Pomocí nich se zjišťují nutné vztahy a struktury, které nemohou být jinak, čili zjišťuje se řád a zákonitost, která nemůže být ovlivněna poznáním, může být jen zjištěna.

Pravidelnost zákonitá a řád je poznáván i v praktickém řádu aktivity lidské jak vnitřní, tak vnější. I tam jsou zákony tvůrčí aktivity v řemeslech a umění, ale i v mravním jednání člověka. Není jiné východisko ze zmatků jednání a života, než tato cesta světla. V křesťanství je tato cesta rozšířena světlem Kristovým: „Já jsem světlo světa...“

V každém oboru aktivity má člověk možnost vynalézavosti a tvůrčího zásahu, protože žádný obor není u konce. I v mravním řádu má každá doba nové, široké pole aktivity dobrých činů, proto obor dobrých skutků není nikdy ukončen. Každá doba svým vlivem a okolnostmi vtiskuje činnosti mnoho nových a hlubokých možností a povinností. Dnešní doba např. rozšířila obor dobrého mravního jednání na pole sociální, a církevní autorita, reprezentovaná papežem, to všude zdůrazňuje. Kolektivní prvek Církve, jak je praktikován např. v liturgii, je dnes také v popředí atd.

Život je nevyčerpatelný užívanými formami, jeho formace má růst až podle míry, kterou naměřil Kristus.

Aristoteles nepřipouští za možný základ jednání stav mínění a tušení v mysli. Není to pevný základ k dalšímu tvoření a stavbě lidského života a jeho hodnot. Tušení vzniká z nějakých náznaků z některých faktů, které však mohou být jinak vyloženy. Proto rozhodování z pouhého tušení může být falešné.

Domněnka má větší podklad ve faktech samých, ale i tam se může člověk mýlit, zatím co jeho odpovědnost za činy nedovoluje jednat špatně nebo nesprávně. Z domněnky by jednal člověk pošetile, a tedy mravně špatně. Povinnost člověka je jednat moudře (fortiter in re suaviter in modo) podle vzoru Věčné Moudrosti. Lidské jednání nedosahuje tak snadno až k tomuto nejlepšímu způsobu, tj. jednat moudře, ale v tom je velký mravní nedostatek. Nedorůstáme k plnosti lidsví. Tím méně k plnosti křesťanství.

Aktivní síla intelektu odhaluje podstatu a smysl života a vzájemných vztahů. Vznikají složité situace ve

střetnutí člověka s člověkem, křesťana s křesťanem nebo nekřesťanem, s lidmi různých vlastností a temperamentů. Šířeji ještě muže s ženou, mládí a dospělí, jsou i setkání nevážná nebo chvilková z rozkoše, setkáme se s lidmi dobrými i zlými atd. Proplétají se situace duševní mezi lidmi velmi složité. První krok ke správnosti je vždy pochopení druhého, bez vášnivého zaujetí, aby pohled byl jasný a zazářilo světlo intelektu. Obor tvořivého jednání je velmi široký, ale přiměřený člověku, a proto správně vyřešitelný.

Vzájemnost lidská není správná mravně, je-li lhostejná nebo sobecká. Lidskost není dosažena a uplatněna. Ze všech situací má vynalézavost vnitřního světla intelektu být volena a stvořena ta nejlepší jako ovoce mravní dobroty.

Ukazují se i hluboké kazy v mravní struktuře člověka i křesťana, se kterými si mnozí nevědí rady. Úpadkové úkazy mají svou specifickou dneška, jsou neopakovatelné, jako v jiných dobách tomu bylo.

Co neuděláme pro člověka jako svého bratra a jako Kristovu bratru, to nedosáhne hodnoty lidství a křesťanské. Napodobeniny lidství jsou plýtké a brzy ukazují své nepravé struktury a zákulisní úmysly. Jsou tím mravně špatnější, protože se skrývají pláštěm dobra. Je v nich farizejství, proti němuž mluvil a jednal Kristus.

Je patrné, že právě s nepravým stále zápas, že plevel roste vždy mezi pšenici, napodobení a zdánlivost tam, kde doba a život chce správnost a pravdivost. Pro křesťana nejsou tyto nesnáze a úkazy menší, naopak, z pramene víry vyžadují větší pochopení a správný vztah a zásah. Život neběží nikdy mimo skutečnost, v níž se realizují hodnoty života a mravnosti. Vyžaduje ve vel-

kých dobách i přelom ve smýšlení, nevystačíme s dědictvím z minulých forem, s nimiž se nesnadno loučíme. Nový vývoj a rozmach života lidského není měřitelný formami minulosti, jak to zdůrazňuje i Církev v nečekaně novém proudění v II. vatikánském koncilu.

Nové pochopení lidství, společenství vede k intenzivnějším kvalitám, kterým učí křesťanství, tj. ke ctnostem, a vede k čestnosti ke všemu, co je mravně dobré. Čestnost k Bohu, původci člověka, a čestnost k člověku, podobnému Bohu, čestnost k prostředkům a pramenům dobra přirozeným i nadpřirozeným.

Vidíme, že „res humanae“ se dnes rozproutila ve formách mravně dobrých i špatných, a překročily meze individuálnosti minulých dob. Individualismus jako základ hospodářství a společenství byl smeten. „Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus eradica bitur“, praví Kristus.

Vědomí lidské velikosti a vzájemné rovnosti lidství se rozmohlo a s ním i touha po jednotě lidské rodiny. Universalizuje se i forma produktivity životních hodnot a hospodářství, vývoj je všude rychlý, není možné zaostávat. I Církev je podstatně univerzální a hledá nové cesty k jednotě křesťanského společenství a života. To vše je jaro nového života, nikoliv smrt.

I Kristus „propter nos homines et propter nostram salutem descendit de Coelis“.

Pochopení je první krok k správnému jednání a k dobremu dílu. Jako se snažíme pochopit pohnutky Božího díla k lidem, tak je nutně světem chápat pohnutky, okolnosti, podstatu, vinu, dobro v celém lidském životě a staneme se vynálezci dobra.

ThDr. P. M. Habáň

I V MEZIDOBÍ KONCIL POKRAČUJE

Na závěr první části koncilu promluvil Jan XXIII. dvakrát k Otcům koncilu. Poprvé 7. prosince v bazilice sv. Petra, když se s Otcí společně pomodlil Angelus Dominil. Po modlitbě řekl: „Modlitba Anděl Páně, modlitba, která je nám tak sladká a kterou jsme se právě pomodlili, vtiskuje pečeť na vaše generální shromáždění, které vykonalo v těchto dvou měsících veliký kus práce. Jsme rádi, že vás veřejně můžeme ujistit, že během této doby byli jsme vám tak blízko jako nikdy jindy. Blízko v modlitbě, kterou jsme za vás konali v důvěře v Boha všemohoucího, rozdavatele všeho dobra; blízko duchem, který sledoval s něžnou a radostnou pozorností přínos jednoho každého z vás. Rádi dnes používáme příležitosti, která se nám naskýtá, abychom vám všem projevili svou vděčnost. Z pastýřské péče, kterou jste projevili při řízení prací, svými příspěvy, svým slovem, svými radami, slyšeli jsme jakoby hlas celého katolic-tví, které se s pozorností obracelo k vašim shromážděním v této době s očekáváním a nadějí. A musím ještě říci k vaší chvále, že opravdu láska k pravdě ovládala zcela vaše shromáždění, což nás nutí vyjádřit Pánu naši velikou vděčnost.“

Svatý Otec pak vzpomínal chvíle, kdy se biskupové spolu s věřícími shromáždili na náměstí sv. Petra, a kdy on s nimi, jako otec se syny, se modlil, žehnal jim a radoval se s nimi. Svoji alokuci zakončil slovy: „S dojetím nyní očekáváme ztřeštější slavnost, během které vás pozdravím od hrobu sv. Petra, dříve než se rozejdete do svých sídel po skončení tohoto zasedání. Při této příležitosti, ke které křesťanstvo hledí s aktivou pozorností, se zde opět shledáme, abychom se synovskou láskou vzdali chválu neposkvrněné Panně, Matce Boží a naší Matce, aby byla vždy blízko se svou mateřskou ochranou, aby s vámi všemi vyzývala všechny svaté v nebi, aby nám pomáhali dělat čest naší pastýřské službě, jejímž jediným cílem a jedinou touhou je, aby Evangelium bylo poznáváno a pronikalo do naší doby. To bylo i cílem koncilu a k tomu se obrací i pozornost nás všech, jak jsme zde, pastýři Církve svaté. Ctihodní bratři, toto přání jsme tolik toužili vám projeviti, abychom mohli ještě zakoušet radosti, která je popsána v žalmu: „Hle, jak je dobré a milé, bydlí-li bratři spolu!“ (132, 1). S tímto vnitřním uspokojením a s myš-

lenkou, že se ještě zítra opět uvidíme, vyprošujeme pro vás všechny dar lásky Boží a s láskou vám dávám apoštolské požehnání.“

Slavnostní zasedání 8. prosince bylo pak korunujícím závěrem prvního období II. vatikánského koncilu. Ve své promluvě Svätý Otec pln věčného pohnutí mluvil o tom, co bylo v uplynulých týdnech vykonáno a co zbývá učinit k šťastnému ukončení koncilu. „První zasedací období,“ pravil Jan XXIII., „bylo jako pomalý a slavnostní úvod k velikému dílu koncilu slibným začátkem, aby se vstoupilo v srdce a podstatu Pánem chceného záměru. Bylo nutné, aby bratři, kteří přišli z daleka a se shromáždili kolem jednoho středu, navázali vztahy ve větším vzájemném poznání sebe. Bylo nutné, aby si navzájem pohlédli do očí, aby pocítili tlukot bratrského srdce. Bylo nutné vyložit zkušenosti v promyšlené a velmi plodné výměně pastoračních příspěvků, které jsou výrazem různých okolností a okruhů apoštolátu. Při tak širokém rámci rozumí se také, jak mnohého dne bylo zapotřebí k tomu, aby se dospělo ke shodě o tom, co bylo při zachování lásky popudem k pochopitelným různostem v názorech. I to nalézá své prozíratelné vysvětlení pro zdůraznění pravdy a předtvarů světa to ukázalo svatou svobodu dítek Božích, jak se nalézá v Církvi.“

Předložená schémata k diskusi dávají dostatečně poznat celou šíři až dosud vykonané práce, a je jistě dovoleno učinit závěr, že byl vykonán dobrý úvod pro to, co se ještě má vykonat. Devítiměsíční údobí mezi první a druhou částí koncilu podle slov Jana XXIII., nebude přerušeno koncilu. Koncil zůstává i dále v chodu, o čemž svědčí ustanovení koordinační komise, „která bude muset v těchto měsících pozorovat a řídit práci a spolu s různými komisemi koncilu bude stavět jisté základy pro šťastný konečný výsledek ekumenického shromáždění“.

Na závěr alokuce hovořil Svätý Otec o očekávaných plodech koncilu a projevili naději, že to „budou skutečně nové Letnice, které nechají Církev rozkvést v jejím vnitřním bohatství a v jejím mateřském porozumění pro všechny obory lidské činnosti. Bude to nové proniknutí říše Kristovy ve světě, vždy vyšší a přesvědčivější opět- né potvrzení radostného poselství Božího, lidského bra-

trství v lásce, zaslíbeného pokoje na zemi pro lidi dobré vůle podle zaslíbení Božího.“

Otcové koncilu po svátku Neposkvrněného početí Panny Marie se rozjeli do svých domovů, aby pokračovali v koncilních pracích, *podle směrnic, které stanovil Svatý Otec*. Ve směrnicích se mimo jiné stanoví, aby komise koncilu připravily nová schémata. Již dříve z původních 74 schémat byla schémata zredukována na dvacet. Tato schémata, žádá papež, mají se spokojit výkladem všeobecných principů, které se týkají „Církve celé, křesťanů i celé lidské rodiny“ podle formulace kardinála Suenense. Jednotlivé náměty budou rozeslány jednak právní revisní komisi, jednak komisím, které budou po koncilu utvořeny, tedy ne pouze římské kurii. A konečně hlavní rozhodnutí: ve shodě s přáním četných Otců je ustavena Ústřední kontrolní komise, aby bděla nad pracemi. Výslovným účelem této kontrolní komise, říkají směrnicí ze 6. prosince, je „zajistit shodu schémat s účelem koncilu“. A tímto účelem koncilu — jak to řekl Jan XXIII. při zahájení koncilu 11. října a směrnicí znovu připomínají — není výklad toho nebo onoho článku základní nauky Církve, nebo opakování učení Otců a starých i nových theologů. Cílem koncilu, podle papeže je, „držet se vážné nauky Církve a tuto nauku vykládat pomocí vědeckých metod a prostředků, kterých používá moderní myšlení“. V těchto slovech je možno vidět schválení zdravé svobody při bádání, jak to chtěl koncil při svém zasedání z 20. listopadu. Především má koncil nově formulovat učení, které se ve své podstatě nemění, ale „přizpůsobuje se požadavkům učitelského úřadu, především pastorálního“. To znamená, že Církev se chce jevit jako „milující matka všech lidí, mírná a trpělivá,“ zvláště k synům od ní odloučeným, „zcela prodchnuta milosrdenstvím a dobrotou.“

Nová schémata, takto opravená, podle tohoto pozitivního, pastorálního, ekumenického a široce lidského ducha, budou dána k prozkoumání biskupům. Ti v určité lhůtě sdělí svá stanoviska generálnímu sekretariátu koncilu. Koncilní komise pak upraví nová schémata podle poznámek, které jim episkopát sdělí. V promluvě při ukončení zasedání 8. prosince vyjádřil Jan XXIII. naději, že pomocí této koordinované práce bude moci koncil v prosinci 1963 ukončit zasedání. Ke směrnicím ze 6. prosince se vrátil papež znovu v promluvě, kterou pronesl před kardinály kurie 23. prosince v odpovědi na vánoční blahopřání, pronesené děkanem Svatého kolegia kardinálem Tisserantem. Jan XXIII. projevil naději, že na základech zkušeností z první etapy koncilu budou příští zasedání jasnější a rychlejší. A skutečně, hned po vánočních svátcích se začaly scházet jednotlivé komise a komise koordináční, složená ze sedmi kardinálů.

Složení komise odpovídá celkovému duchu koncilu, jak se projevil loňského roku. Jsou to kardinálové: Liénart, biskup z Lille, Spellman, arcibiskup z New Yorku, Urbani, patriarcha benátský, Döpfner, arcibiskup z Mnichova, Suenens, arcibiskup z Bruselu a Malines, Confalonieri, prefekt kongregace konsistoriální a státní sekretář komise, jako její předseda. Tedy, jen tři Italové a čtyři kardinálové mimoitalských. S výjimkou kardinála Spellmana všichni patří k umírněným, kteří představují zaměření většiny koncilu. I kardinálové italští jsou známi tím, že naprosto souhlasí s pastorálními směrnicemi Svatého Otce, jak byly formulovány v promluvě 11. října a ve směrnicích ze 6. prosince.

Zahledme se ještě zpět v několika pohledech na první etapu koncilu. Jaký byl její výsledek? Nezasvěcenému pozorovateli by se mohlo zdát, že byl nepatrný. Jednalo se jen o pěti schématech. Nejlépe bylo připraveno schéma liturgické. Jednalo se o něm v 17 generálních kongregacích, ale bylo hlasováno jen o Úvodu a první kapitole tohoto schématu. Schéma o Pramenech zjevení bylo odloženo k úplnému přepracování. Schéma o Sdělovacích prostředcích bylo sice ve svém duchu schváleno, ale odloženo. Schéma o Jednotě východních církví má dostat nový, širší text. Poslední týden bylo diskutováno o Církvi, nebylo však možno se dostat za všeobecnou rozpravu. I když tento výsledek se zdá na první pohled negativní, má přece tento *zdánlivý negativ* zá-

kladní důležitost a je znamením pro novou orientaci Církve s nedožrnnými důsledky. V první etapě hledal koncil cestu a tuto cestu také našel.

Již v počátcích koncilu se *střetly dva postoje*. Pro jednu část Otců koncilu byl prvním problémem „dogmatický“. Církev je dědičkou poselství Kristova. Toto poselství, které bylo postupně vykládáno v tradici a vyjádřeno v přesných formulacích je pokladem, který musí být uchován nedotčený, bez odchylek a jakéhokoliv ochuzení. Není na místě tuto formulaci upravovat. Pravda nemá nic společného s aktualitami. Charakterizuje se naopak svou věčností uprostřed nejistoty doby. Není snad nebezpečí v tom, že ve snaze o to být přijatelným pro dnešní myšlenkové proudy se nějak naruší celistvost nauky? Metody moderní exegese nepovedou snad až k ústupkům, týkajícím se historického charakteru evangelia? Péče o přiblížení se k odloučeným bratrům nepovede snad k nebezpečným ústupkům?

Většina Otců — jak ukázala diskuse koncilu — hleděla na problém z jiného hlediska. Pastýři cítí svou odpovědnost za křesťany, i za ty, kteří hledají cestu. Je jisté, že Kristus je jedinou odpovědí pro jedny i druhé. Posláním Církve je dávat světu i bohatství pravdy i bohatství života, který přinesl Kristus. Ale mnoho lidí i křesťanů nemá dnes přístup k tomuto bohatství. Příčinou toho není pravda sama, ale to, že její sdělení je vázáno na souvislosti, které jsou cizí dnešnímu člověku. Problémem koncilu tedy není tak znovu slavnostně potvrzovat pravdu, ale spíše podávat ji lidem tak, aby k ní měli přístup. Jeho cíl je tedy více pastorální než dogmatický. Žádný z Otců koncilu neměl úmysl zmenšovat v něčem úplnost křesťanské pravdy, ale obsahem této pravdy je láska Boží, ta láska, která se projevila již v tvůrčím gestu a ještě více v příchodu Slova na svět a v jeho utrpení a vykupitelském díle. Toto poselství křesťanství je nutno ukazovat. A Církev, která je uchovává, má se projevovat takovým způsobem, aby v ní byl poznáván Kristus, jediná cesta k němu, ve své lásce a ve své chudobě. Cílem koncilu, jak to řekl Jan XXIII., musí tedy být vnitřní obnova Církve, aby Kristus byl více milován skrze ni.

Tak došlo na koncilu ke *konfrontaci hledisek* a ukázalo se, že je to velmi nutné a že je třeba upnout pozornost na to, co v nich je neměnného a přenést se přes to, co je ještě třeba osobní a najít společnou metodu, která byl vedla ke společné práci. Během diskusí se stále jasněji jevila *úloha koncilu*: formulovat pravdu Kristovu v její plnosti a mít i na zřeteli body, které vyžaduje zdůraznit situace a očekávání dnešního člověka. Během první etapy našel koncil svou cestu a metodu, a to je velmi závažné. Byl to problém nemalý — při setkání více než dvou tisíc biskupů, náležejících ke všem rasám, přinášejícím nejrůznější stanoviska — vytvořit společnou perspektivu, přejít do konkrétní pracovní metody — jak se jeví ve směrnicích Jana XXIII. — to byl veliký úkol a možno říci, že se zdařil. Cesta je tedy otevřena, aby koncil vykonal svou velikou úlohu.

Rozhodný krok koncilu se stal 20. listopadu na konci 23. generální kongregace, kdy velká většina koncilu odmítla projednávat v podrobné diskusí dogmatické schéma *De fontibus revelationis*, kdy při hlasování Otcové většinou 546 hlasy žádali odložení schématu. Do dvoutřetinové většiny, aby schéma bylo odloženo, chybělo však 105 hlasů. Tento výsledek vyvolal mezi Otců značný zmatek. Vítězství zastánců schématu bylo však vítězstvím Pyrrhových. Bylo zřejmo, že schéma ve své předložené podobě nikdy nedosáhne potřebné dvoutřetinové většiny. Tím se zdálo, že se koncil dostal do mrtvého bodu, z kterého se sotva sám mohl vyprostit. V tomto kritickém okamžiku přišlo osvobozující řešení, které dalo všem vydechnout, a to od samého Svatého Otce, když ještě týž večer mocí své nejvyšší autority stáhl sporné schéma z jednání a svěřil nové zpracování schématu smíšené komisi. Tato událost je dokladem toho, jak na jedné straně si koncil bezpodmínečně uchovává svou svobodu a zastává rozhodně své mínění, jak však na druhé straně primát zástupce Kristova působí svým blahodárným vlivem na jednání koncilu. Tuto udá-

lost měl jistě hlavně na mysli papež, když ve své promluvě 8. prosince řekl: „Tyto prozřetelnostní debaty daly vystoupit pravdě a ukázaly před světem zdravou svobodu dítek Božích, která existuje v Církvi.“ Hlasování ze 20. listopadu bylo dokonce některými označeno jako okamžik, kterým se skončila doba protireformace a začíná pro křesťanstvo nové období s nedožrnutými důsledky. Svobodné a otevřené projevy Otců koncilu byly objevem pro nekatolické pozorovatele, kteří se obdivovali svobodě slova a mínění, které neočekávali. Zjišťovali, že katolictví není monolit, v který se věří, a že se v něm rozvíjí duchovní zápolení, tak nezbytné pro tvůrčí myšlení.

Velikým přínosem koncilu pro další život Církve je setkání episkopátu z celého světa a probuzení toho, co možno nazvat kolektivním vědomím episkopátu. Episkopát uskutečnil, co je obsaženo v jeho společné struktuře; zvážil svůj katolický rozměr, jak to řekl 8. prosince Svätý Otec: „Bylo třeba, aby každý bratr učtil, jak bije srdce jeho bratra.“ V průběhu koncilu docházelo ke společným konferencím biskupů, např. francouzských, jihoamerických, německy hovořících, a tyto konference nezůstaly bez vlivu na průběh jednání koncilu. Biskupové měli možnost radit se s theologi, a to nejenom svými vlastními, ale i s odborníky světového jména, kteří v době koncilu byli v Římě přítomni a tak vnikat do současného theologického dění, k čemuž nemají příležitost uvnitř hranic svých vlastních diecézí, a pod tíhou svých každodenních povinností. Není bez zájmovosti, že např. italsí biskupové u příležitosti koncilu se poprvé sešli k celoitalské konferenci.

Pokud se týká postoje papeže ke koncilu, ozývaly se během příprav ke koncilu hlasy, zda se bude moci koncil svobodně rozvíjet po definici papežské neomylnosti. Tyto námitky zcela pominuly po první etapě koncilu, která prokázala, že si koncil uchoval své vlastní postavení vůči papežské autoritě. Nástupce Kristův je hlavou koncilu, dal mu jednacím řád — „Regolamento“ — jmenoval předsednictvo, určil po devíti členech pro jednotlivé komise, ale že tím svoboda koncilu nebyla nijak narušena, ukázala každodenní zkušenost. Výše uvedené skutečnosti jen připravily chod koncilu, a pole, na které se svoboda plně rozvinula. Aby tato svoboda koncilu nebyla nijak omezena jeví se symbolicky v tom, že papež nebyl na poradách osobně přítomen, ale měl možnost sledovat jednání mikrofonom a televizí. Mimo to byl stále informován předsednictvem. Do dění kon-

cilu zasáhl Jan XXIII. jen tehdy, když se vyskytla beznadějná situace, jako tomu bylo 20. listopadu.

Za nejodvážnější a nejvíce reformátorský projev ze všech, které bylo slyšet na prvním zasedání, je označován *projev boloňského arcibiskupa kardinála Lercaro* ze 6. prosince. Kardinál soudí, že první zasedání koncilu ukázalo, že úkolem koncilu je vnést do plného světla tajemství Krista v Církvi, a toto tajemství dnes, více než kdy jindy, je „tajemství Krista v chudých“. Žádá, aby koncil středem a samou duší svého naukového i zákonodárného díla učinil tajemství Kristovo v chudých a evangelizaci chudých. Mluvil o problému chudoby jednotlivců i méně vyvinutých národů, které si uvědomují svoje právo; více než jindy působí pohoršení kontrast mezi hladem a chudobou dvou třetin lidstva na straně jedné, a obrovským bohatstvím zbývajících světla na straně druhé. Pro samotnou církev uvedl kardinál Lercaro jako příklad několik možných reforem: 1. aby se omezilo použití hmotných prostředků, zvláště těch, které se zdají méně shodné s duchem chudoby; 2. aby biskupové, kteří nejčastěji jsou osobně chudí, nechovali se a nevystupovali navenek tak, aby neudivovali a nepohoršovali chudé; 3. aby chudoba řeholníků nebyla jen záležitostí jednotlivců, ale i komunit, 4. aby se v Církvi zanechalo starobylé ekonomie, která je překážkou pro apoštolskou činnost.

Projev je dokladem toho, kterak koncil považuje za nutné zabývat se i otázkami, které dnes leží na srdci miliónů lidí. A těchto otázek je nemálo. Nejde jen o částečné pravdy, ale v sázce jsou základy života a lidské společnosti. Problém nehlubších základů morálky, platící pro všechny lidi, problém základů, na kterých by bylo možno založit mír a spravedlnost v lidské společnosti. I těmito problémy se koncil chce a musí zabývat. A zdá se, že toto je i smyslem, který chtěl dát Jan XXIII. tomuto koncilu ve svém přání, aby uviděl, jak křesťanská pravda zazáří jako odpověď na problémy dnešního člověka v perspektivě jeho nadpřirozeného určení, ale i vzhledem k dramatickým otázkám, které klade uspořádání jeho pozemské existence.

Ve své první etapě hledal koncil cestu, kterou nalezl. Církev, která se mnohým zdála zastaralá a snad ztrnulá, ukazuje na tomto koncilu dychtění po nových cílech a cestách, což sice vyrůstá z určitých lidských předpokladů, ale uvnitř má za původ mocné působení Ducha Svatého.

ThDr. Jan Merell

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ

9. Otázka totožnosti magie a náboženství v současné vědě náboženské. Podstata náboženství a magie.

Ve spise „Pověra a pověřivost“ Pertold vysvětluje původ magie a náboženství tak, že prvobytný člověk když se v pracovním úsilí „často setkával s nezdarem... nedovedl vždy správně spojit souvislost rozmanitých dění... a správně usuzovat na příčiny a předvídat ale spoušť přibližně správně... výsledek... svého konání. Náhodné střetnutí událostí vyvolává v něm domnělou zákonitost... Svým nápadům, zpravidla fantastickým, ale vždy vyvolaným odrazem stavů ilusorních, halucinací, snů a pod., přikládá zato zpravidla platnost skutečnosti... a z nich si buduje k své hospodářské základně nadstavbu, která mu má pomoci v jeho práci za udržení života a rodu. Přitom dochází k dvojí realizaci těchto fantastických konstrukcí. Když se člověk cítí dosti mocným a silným, aby sám zvládl nesnáze..., bere realizace této nadstavby na sebe formu magie. Naopak, cítí-li se člověk příliš slabým... a když už všechny hmotné prostředky, jichž použil, zůstávají bez účinku, počíná si vytvářeti o přemocném nadpřirozenu, ovládajícím celý svět, a tak v něm vzniká myšlenka náboženství. Přitom magie funguje jako náboženský obřad, rítus..., později náboženství nabývá vrchu nad magií, která se udržuje dále jen jaksi v podzemí... Zato leckde zapouští své kořeny jako jakýsi příživník do náboženství silně již vyvinutého... Každé náboženství má ně-

které magické praktiky, jimž přiznává hodnotu náboženskou.“

Autor tedy odvozuje magii i náboženství z fantastických konstrukcí, jež vznikaly v mysli pravěkého primitiva jako klamně reakce na jeho neúspěchy v boji s přírodou. Klamně fantazie a iluzorní halucinace jsou opakem rozumného a logického usuzování, takže uvedený výklad předpokládá tutéž nebo podobnou myšlenkovou úroveň pračlověka, jakou mu přičítala Preussova teorie „prahlouposti“, nebo aspoň Lévy-Bruhlova teorie „prelogického myšlení“. Obojí však u pravěkých primitivů rozhodně popírám (Prameny náboženství, 210 nn). Myšlení primitivů, jak pravěkých, tak nedávných (pokud lze o nich mluvit), bylo a je právě tak logické, jako „civilizovaných“. Odmítá-li však také Pertold nařčení prvobytného typu *Homo sapiens* z „nerozumnosti“ a „prelogičnosti“, jak potom nazvat ztotožňování „fantastických nápadů“ a „ilusorních halucinací“ se skutečností? — Neváhal bych nazvat takovou mentalitu „bájeivou“ (fabulační) ve smyslu Bergsonově. Tím bychom ovšem také autorův výklad řadili k údělu Bergsonovy teorie, jejíž kritiku jsem právě podal (srv. Prameny, 223 nn), aspoň pokud Bergson spatřuje zdroje náboženství (statického, na rozdíl od intuitivních pramenů náboženství dynamického) i magie v těžce iracionální oblasti fabulace. Rozdíl je v tom, že Pertoldovi znamená magie i náboženství jen nadstavbu hospodářské základny (P 8), jejíž obojí formy ústí v neskutečnu, a tedy v něčem

klamném, ba škodlivém, kdežto Bergsonovi je fabulace dilem životního vzruchu, reakcí přírody na neúspěchy člověka, přirozenou zárukou proti skleslosti a nepředvidatelnosti (DP 125, 132 n).

Všimněme si také, jak autor rozlišuje v magii čáry a kouzla: předmět nebo úkon, tající v sobě něco (sílu, moc) domněle nadpřirozeného (vskutku jen něco neznámého, P 8), se označuje jako „kouzlo“, kdežto vlastní prostředky, člověkem konstruované k ovládnutí onoho předpokládaného nadpřirozena, jsou „čáry“ (9). Představa něčeho „nadpřirozeného“ byla zde podle toho logicky dříve, než reakce na ni skrze magii. Představa „nadpřirozeného“ náleží arci již do oboru náboženství; autor sám tvrdí, že „náboženství je víra v to, co člověk na svém stupni myšlenkového vývoje pokládá za nadpřirozené“ (Co je náboženství? 1956, 13). Z toho plyne, že náboženství bylo dříve než magie, která pak byla jen jedním ze způsobů, jimiž člověk reagoval na náboženskou víru. Ale i kdybychom připustili, že reakce na představu nadpřirozena mohla se u pravěkých primitivů projevit téměř současně obojím způsobem, tu náboženstvím, tu magií, nelze jednoznačně tvrdit, že „později náboženství nabylo vrchu nad magií“, když dějinná skutečnost byla právě opačná: na nejstarším, vědecky dosažitelném stupni, v prakuře, je magie jen mizivě zastoupena, zatím co později bují stále více a v některých oblastech hrozí náboženství udusit.

Ostatně ve spise „Co je náboženství?“ Pertold sám naznačuje dějinnou prioritu náboženství před magií, třeba upírá projevy náboženství člověku neandertálskému a přičítá je teprve typu cromagnonskému (N 17). Fantazie těchto paleolitických lidí prý si vytvořila „jakýsi nepoznatelný, nadpřirozený svět, obraz jakési mimopřirozené říše“. Byly to zejména jevy, které... vyvolávaly strach a hrůzu... Příčiny nesází při práci a obživě hledal (člověk) také v této říši svých fantazií, a tak si vytvářel soustavu náboženských představ. Z toho vyplývá, že náboženství nemohlo vzniknout dříve, než člověk dosáhl ve vývoji uvědomělé práce takové výše, že si uvědomoval hranice svých možností, ale ještě nedovedl... zjistit pravé příčiny... nezdaru... Vzniku náboženství tedy muselo předcházet rozvinutí práce“ (N 19). Ale nevdrl autor dříve, že neandertálský člověk již „používal ohně, že... svou práci do jisté míry již organizoval“ (16)? A dlouhá tisíciletí neandertálského období nebyla „rozvinutím práce“? — Autor se domnívá, že „první kroky ve vztahu k předpokládaným fantastickým bytostem, které pravěký člověk učinil“, totiž ze „strachu a hrůzy“, z „přání a tužeb“, byly „zákazy a příkazy“ (21), tedy *tabuismus*. „Mnohem vyšší stupeň vývojový snad již představuje“ úsilí pračlověka pouhým naznačením nebo mimickým či tanečním předvedením děje „vyvolat obdobný účinek jako při skutečném pracovním výkonu“ (23), tj. magie. Magie je podle toho pozdějším jevem než tabuismus a náboženská víra v nadpřirozeno. Nicméně autor, který má za to, že magie a náboženství se liší jen kvantitativně (P 25), označuje jeskynní malby paleolitických lovců, zřejmě magického rázu, za „nejstarší doklady náboženských úkonů“, (N 24).

Podobný názor o původu a vztahu magie a náboženství pronáší O. Nahodil: „První nesporné projevy náboženství nacházíme teprve u... cromagnonců“, tedy „v mladším paleolitu... na skvělých památkách jeskynního malířského umění“ i ve sochách zvířat a žen. „Základní příčinou vzniku náboženských představ byla bezmocnost prvobytného člověka v boji s přírodou“ (O původu náboženství, 1954, 55 n). Z úzkosti a bázně se tu rodily „představy o nadpřirozených silách“ a „bytostech“ (63, 65), jež byly primitivům skutečností. „Prvobytní lidé si představovali, že veškeré jejich úspěchy při lovu vyplývají jedině z milosti nadpřirozených sil“ (65; kdyby tomu tak bývalo, jak autor praví, nač potom pravěký člověk vyráběl tak pracné a důmyslné své nářadí a zbraně, dřevěné, kostěné, kamenné a nač je, vždy více zdokonaloval?). „V tyto nadpřirozené síly měl (člověk) mnohem větší důvěru než... ve svou

vlastní sílu a dovednost“ (66). I zde se tedy setkáváme s představami a vztahy zřejmě náboženského rázu.

Leč z téže bezmocnosti v boji s přírodou vznikly i „stejně fantastické představy o možnosti působení na přírodu jakýmsi nadpřirozenými cestami, v myšlení primitivů ovšem naprosto přirozenými“. Tak již na samém počátku náboženství nacházíme jevy magické, které provázejí náboženství, byť ve změněných formách, až do současné doby (67). Autor pak osvětluje magický smysl loveckého paleolitického umění (67—76; Původ náboženství, 1961, 180—189) příklady z etnografie zaostalých kmenů, nakonec však jako Pertold nazývá tyto projevy „konkretizováním náboženského myšlení pravěkého lovce“. „Magie jakožto cesta jakéhosi nadpřirozeného působení na okolí člověka je tedy jednou z prvních forem náboženského projevu“ (76). Magie „vznikla společně se zrodem náboženství“ (121). Názor, že magie a fetišismus nejsou náboženské jevy, dlužno odmítnout, neboť obojí náleží k „elementům prvobytného náboženství, v němž hlavní složku tvoří právě víra v existenci nadpřirozených sil, tedy představa ryze náboženského charakteru“ (83).

V novém, rozšířeném vydání (O. Nahodil-A. Robek, Původ náboženství) autor své tvrzení o totožnosti náboženství a magie ještě důrazněji opakuje: „Jako antihistorické a vulgární je třeba odmítnout představy buržoazních historiků náboženství a etnografů, podle nichž se prý magie odlišuje od náboženství, a je dokonce v protikladu s náboženstvím“ (189). „Magické praktiky jsou založeny na víře v existenci nadpřirozených sil, nadpřirozeného působení atd. Již tím jsou náboženského rázu a je zcela bezpodstatné, jak člověk pohlíží k jiným nadpřirozeným silám — zda jako prosebník či jako člověk, který jim chce vnutit svou vůli. Prvobytná magie, která je v podstatě fantastickým... působením člověka na... svět, jeví se... jako jeden z nejstarších elementů utvářejícího se náboženství“ (190).

Připusťme, že magii lze zahrnovat do oboru náboženství aspoň v nevlastním smyslu jako jev, který se paraziticky připíná k náboženství. Otázka je však, zda magie náleží mezi „elementy prvobytného náboženství, v nichž hlavní složku tvoří víra v existenci nadpřirozených sil“. Jak víme, k podstatě magie v jejích původních formách vůbec nepatří představa nějaké zvláštní mimopřirozené, tím méně nadpřirozené síly, nýbrž překotná asociace, klamně spojování věcí a jevů v příčinnou souvislost, asociace, pramenící z vášnivého vzrušení mysli. Konkrétně: jakou víru v mimopřirozenou nebo nadpřirozenou sílu prozrazují např. hroty šípů či oštěpů na paleolitických obrazech medvědů, bizonů, sobů atd.? — Právě takovou jako gesta vztažené ruky, kterou člověk v zachvatu zlosti šermuje proti nepřítomnému nepříteli, totiž žádnou, leč přirozenou sílu živé představy a vztekavé vášně, která tímto způsobem vzdálenou osobu nebo věc a děj zpřítomňuje. Proto tedy i pravěký primitiv v obraze zabitého zvířete viděl „skutečné zabité zvíře nejbližšího lovu“ (N 72). Kde je zde nějaká víra v „nadpřirozenou“ bytost nebo moc, podstatný prvek náboženství? Nic takového zde není. Nezbyvá tedy než uznat, že primární magie se od náboženství liší ne kvantitativně, nýbrž kvalitativně, svou podstatou, a chce-li je kdo zahrnovat do téže kategorie, má k tomu právo jen v tom smyslu, jako když malíř maluje se stromem i popínavého příživníka, který jej ovívá. Co je tedy náboženství a co magie?

I když nahradím svou minimální, předběžnou definici *„náboženství (mravní vztah k božstvu, Prameny 115) redukováným výměrem Pertoldovým: vědomí závislosti na vyšší, transcendentní moci, nebo prostě víra v nadpřirozeno* (Co je náboženství, 12 n), totéž je v jádře obsaženo v definici A. Le Roy: uznávání, ctění a vyzývání nadpřirozeného světa (1. c. 49) i v pojetí H. Pinarda: uznávání závislosti na nejvyšší bytosti (L'Étude comparative des Religions II, 5. vyd., 1929, 5), nebo i v názoru Th. Mainage: dobrovolné podřízení vyšší osobní moci, svrchované svobodné a autonomní, jejíž přízeň a slitování lze získat modlitbou a obětí (1. c. 327). Vždy je to *víra a kult nadpřirozené bytosti, božstva*.

Náboženství se nikdy neodvažuje vynucovat souhlas bytosti, které se klaní, kdežto k podstatě magie náleží osobování takového nátlaku na přírodní dění i na lidské úkony. A pokud si magie osobe vládou i nad světem vyšších, nadlidských bytostí, běží jen o duchy (v náboženství druhořadé) a duše odloučené od těl (Mainage 328; Le Roy nazývá tento stupeň magie nevhodně „nadpřirozeným“, 1. c. 89, 340), jejichž pojem se utvořil teprve v animismu, kdy, náboženství i magie, již dávno existovaly. Představy těchto duchových bytostí dlužno tedy vyloučit z původní magie a s Mainagem lze říci, že jeskynní malby franko-kantabrické tím, že jsou výrazem lovecké magie, samy sebou nic nedokazují o vlastním náboženství jejich původců, leč že již bylo narušeno představami a praktikami magickými (342, 347).

Le Roy podrobně rozebral podstatné prvky náboženství i magie a z jeho srovnání je očividný kvalitativní rozdíl: náboženství uznává svou závislost na vyšší moci, do jisté míry i na přírodě (neměnné zákony), kdežto magie ji neuznává (Bertholet mluví o víře v absolutní, automatickou účinnost magických pohybů, 1. c. 75 n.). Z hlediska etického náboženství rozlišuje mravní dobro od zla a odpovědnost svědomí podřizuje neměnné spravedlnosti, kdežto v magii rozhoduje především zájem o vlastní prospěch. Náboženského rozdílu mezi svatým a nesvatým magie nezná, zato však pro ni existuje jen magické a nemagické. Po stránce sociální: náboženství sdružuje celý kolektiv, stoupenci magie však zůstávají zpravidla izolováni v oddělených, často tajných svazech, k účelům mnohdy amorálních, krutým, společnosti škodlivým (Le Roy 464 n. Allier 1. c. 86, 118, 121).

Příznem však, že tyto rozdíly kolísají a bývají nepřímo úměrné vlivu, jehož magie dosahuje v určité společnosti a v náboženství: čím větší rozšíření magie nabývá, tím více ustupuje její tajnost a izolace, takže Clement (1 c. 110 n.) ani Bertholet (1 c. 65 n.) nepovažují antisociální prvky magie za podstatné. Jaká byla síla magie v poměru k intenzitě vlastního náboženství u západoevropských lovců v mladším paleolitu, zůstává otázkou (srv. Mainage 343 nn.).

Máme-li konečně po těchto zjištěních vyjádřit podstatu magie, Le Roy ji spatřuje v úsilí člověka přimět (tajnými) praktikami přírodní síly nebo vlivy neviditelného světa, aby sloužily jeho zájmům (1. c. 52). Jako on přiznává magii převážně praktický ráz, podobně A. Lehmann ji považuje jen za praxi pověry a nazývá magii „každý úkon, který směřuje k ovlivnění nadsmyslného nebo smyslového světa, jež však nelze řadit ani k úkonům kultovním, ani k operacím technickým“ (Aberglaube und Zauberei, 1925, 8); poněvadž poznání přirozených mechanických i duševních sil a jejich rozsahu se stále rozšiřuje, pochopitelně se domnělý rozsah magie stále více zužuje.

Předešlému výměru se podobá definice A. Vierkandta, podle níž je čarodějství „soubor úkonů, které se přičítá mechanické příčinnosti přírodního dění, aniž jsou bezprostředně působeny duchy nebo bohy“ (Die Anfänge der Religion und Zauberei, Globus r. 92/1907, 41). Pertold v Základech všeob. vědy nábož. (1920) nepodává výměru magie, praví však, že „kouzelný kult je projevem náboženského názoru fetišistického“ (80), ačkoli spíše je třeba považovat fetišismus za projev nebo důsledek víry v magii. Ve spise „Co je náboženství?“ autor označuje čarovné úkony jako „pokus dosáhnout v přírodním prostředí nějakého výsledku, k němuž nemůže člověk dojít pouhým využitím přírodních sil“ (27).

Se zřetelem k uvedeným výměrům tedy definuji magii jako snahu dosáhnout něčeho způsobem, který přesahuje přirozenou příčinnost, ať mechanickou či psychickou (na rozdíl od vědy, techniky a vůbec profánního dění), ale ne pomocí (vzýváním) božstva (na rozdíl od náboženství), nýbrž vlastními tajemnými prostředky (srv. J. Hanuš, Úvod do srovnávací vědy náboženské, 1920, 126). Třebas tajnost a tajemnost magie nebývá vždy stejná, zřejmě náleží magie do oboru pověřených klamů.

ThDr. Otakar Balcar

CYRILOMETODĚJSKÝ VÝZNAM V ČESKÉ HUDEBNÍ TVORBĚ

Památka sv. Cyrila a Metoděje zůstala v našich zemích trvale a pevně zakotvena. Svědčí o tom mnohé svatyně a oltáře jim zasvěcené, četné obrazy a sochy je zpodobňující i dosti nositelů jejich jmen.

Také účta k nim přetrvala věky a nezůstala bez vlivu ani na duchovní zpěv a hudební tvorbu, což se utěšeně a bohatě projevilo ještě i v posledních dvou stoletích. Zejména sv. Cyril — jako zakladatel a první učitel liturgického zpěvu v naší domovině — stal se patronem obrody duchovního zpěvu a hudby, zahájené v osmdesátých letech minulého století po vzoru reformy Wittovy. Při farních chrámech a kruchtách byly zakládány jednoty zv. cyrilské, a jejich oficiální časopis nesl jméno „Cyril“, a to: „... k poctivosti a na trvalou a věčnou památku apoštola, který první slavnou mši sv. a hodinky kanonické v našich zemích prozpěvoval a kněží vyvolených podobně zpívat učil.“ — V rámci cyrilského hnutí bývaly v různých městech a krajích konány tzv. cyrilské exercicie, hudební konference, slavnosti, festivaly, sjezdy a poutě. Nejvelkolepější cyrilomethodějskou poutí byla slovanská pouť do Říma r. 1881 na poděkování papeži Lvovi XIII. za encykliku „Grande munus“, jež zvýšila a zdůraznila památku, čest a zásluhy slovanských apoštolů. Vděčná tato vzpomínka je udržována litanií k sv. Cyrilu a Metoději v kancionálu „Cesta k věčné spáse“. Stálým a nejvýznamnějším cílem těchto poutí zůstával od let Velehrad, jehož význam se rozmohl hlavně jubilejními slavnostmi konanými v r. 1863 a 1913.

Cyriľomethodějský vliv v duchovním zpěvu a hudbě by zasloužil — a také obsáhl — zvláštní studii. Zde však se nutno omezit na letmý a zdaleka nevyčerpávající přehled hudební tvorby, jež se přimyká památce svatých

věrozvěstů. Předně jest to v kněžských hodinkách hymnus „Lux et decora patriae“ (přel. J. Pavelka, nápěv K. Eichler). V jmenovaném již kancionálu se nachází řada písní, vzešlých z mistrůvství P. Křížkovského, tak zvláště: „Přistup Moravěnkó“, „Ejhle oltář“, a nade vše krásná a již znárodnělá: „Hvězdy dvě“ komponovaná na vlastenecká slova Sušilova a zpracovaná dokonale v duchu české národní hudby. Z tvorby těchto skladatelů nutno ještě vzpomenout velehradský chorál „Ejhle, svatý Velehrad již září“, dále též velkou kantátu pro mužský sbor s průvodem žestového orchestru a varhan, zpívanou při slavných příležitostech církevních i národních. — Z českých skladatelů připisuje oběma patronům Josef Foerster jednu ze svých četných mší, rovněž i J. E. Zelinka svou českou mši, a stejně tak i Vojt. Říhovský mši in hon. Scti Cyrilli et Methodii op. 2. Nápěv k písni „Ozdobná světla otčiny“ složil na slova Vl. Hornofa mistr Josef Bohuslav Foerster. Adorací sv. Cyrila a Metoděje se ve své tvorbě mnoho zabýval též staroboleslavský regenschori a skladatel Josef Cyril Sychra; kromě mše in hon. obou světců pro smíšený sbor bez průvodu, napsal i mši pro tři stejné hlasy s průvodem varhan, dále řadu písní sólových i sborových skladeb, a konečně vzpomíná jejich památku i ve své lidové, české, jednohlasé mši „Prosbá k českým patronům“, kde sv. Cyrilovi věnováno Kyrie a sv. Metoději Gloria.

I mnoho jiných skladeb domácí provenience je věnováno těmto našim patronům. Nelze je všechny vypočítat, nicméně i ony jsou nesporným důkazem, že účta k oběma věrozvěstům se v národě hluboce zakořenila, a že význam sv. bratří, před staletími z daleké Byzance k nám přišlých je dalekosáhle projeven i v hudební kultuře.

-R. Š.-

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci červnu t. r. oslaví svá životní jubilea vsdpp:

85 let 8/6 P. Medard Horák, farář v. v., Frenštát pod Radhoštěm.

80 let 1/6 P. Inocenc Bátor, farář, Želeč.

75 let 17/6 P. Adolf Pěšna, katecheta v. v., Ostrava-Vítkovice.

70 let 4/6 P. Alois Špatný, os. děkan, Dobrá Voda, 8/6 P. Antonín Zykeš, bis. notář, Zahájí, 15/6 P. Jan Marek, katecheta v. v., Brno-Olšany, 29/6 P. František Krpálek, č. konsistorní rada, os. děkan, bisk. notář a emer. farář v Kálově nad Sázavou.

60 let 7/6 P. Antonín Frech, provisor, Příbor, 16/6 P. Alois Gillig, admin., Ostrava-Poruba, 27/6 ThDr Josef Bittner, admin., Stará Bělá.

55 let 10/6 P. Bohumil Nikel, kaplan, Frýdek, 15/6 P. Pan Pacík, farář ve Zhoří.

50 let 4/6 P. František Bogacz, admin., Stonava, 7/6 P. František Holík, farář, Bobrová, 8/6 P. Josef Hradilík, provisor, Dub n. Mor., 6/6 P. Jindřich Juráš, Týnec n. Sázavou, 13/6 Jan Koudelka, farář, Hřešihlavy, 22/6 P. Jan Hrušeš, admin., Petrovice, 30/6 P. Pavel Štemberk, admin., Větrní, 29/6 P. Jaroslav Krejčíř, admin. ve Starči.

VÝROČÍ ORDINACE

oslaví v měsíci červnu vsdpp:

60 let P. František Klus, katecheta v. v., Plzeň, P. Josef Kopecký, farář v. v., Postupice, P. Vojtěch Trojan, arciděkan v. v., Praha.

45 let P. Antonín Kolda, emer. admin. v Orlickách, P. Frant. Rajs, č. kons. rada, os. děkan, bisk. notář a emer. farář v Nové Pace, tč. v Senohrabech v Domově ČKCH, P. Josef Šulc, bisk. vikář, č. kons. rada, č. ordin. rada, os. děkan, bisk. notář a farář v Sudějově, P. Václav Kvapil, notář, Mukařov.

40 let P. František Gebrt, farář v Mříčné, P. Josef Ptáček, os. děkan, bisk. notář a farář v Týništi n. Orl.

30 let P. Antonín Mědílek, admin., Lomeč, P. Jan Paclík, admin., Žirovnice,

P. Ladislav Vojáček, admin., Drahov.

25 let P. Josef Schovanec, bisk. vikář, admin. v Poděbradech, P. Josef Smejkal, admin. v Řepníkách, P. Antonín Šídlo, admin., Míčov, P. Cyril Štěrba, farář ve Rtyni, P. František Hlavín, admin., Kostomlaty, P. Jindřich Bsumek, os. děkan, Loukov u Semil, dr. Antonín Danišovič, os. děkan, Děčín I., P. František Hrubý, os. děkan, Podbořany, P. Alfred Kostka, děkan a notář, Semily, P. Václav Lochmann, děkan, Libochovice, P. František Malý, os. děkan, Citoliby, P. František Ehrenberger, admin. v Bojanově u Chrudimi, P. Jan Hanyk, bisk. notář a admin. ve Svojanově, P. Alois Hoffmann, admin. v Potěhách, P. Alois Homola, admin. v Českém Meziříčí, P. František Kalenský, bisk. notář a admin. v Třebchovicích pod Orebem, dr. František Kopejsko, admin. v Předhradí u Poděbrad, P. František Laciha, emer. farář v Lipnici n. Sázavou, P. Michael Maceček, farář v Hněvčevsi, P. Vojtěch Martin, em. bisk. vikář a admin. v Holohlavech, P. Stan Marek, admin. v Sedlonově.

NAŠE OBRÁZKY

První strana obálky: Polský malíř Jan Matějka: CM SLOWIANOM, dar polských spolubratří, umístěno v basilice na Velehradě. Druhá strana obálky: Basilika sv. Petra v Římě. Snímek dr. Josefa Beneše. Třetí strana obálky: Absolventi V. ročníku římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze-Litoměřicích. Ctpť Miroslav Bičičtě z Častolovic nad Orlicí, Heřman Fritsch z Prahy, Otto Havlíček z Kutné Hory, Karel Javorek z Ostravy-Mariánské Hory, Jan Kozár z Opatovic u Vyškova, Antonín Kupka z Gottwaldova-Přeluky, Miloš Michna z Ostravy, Bohumil Michola ze Znojma, Václav Nekolný z Prahy, Václav Novotný z Tábora, František Opletal z Ruprechtova u Vyškova, Oldřich Prachař z Ostravy, Vladimír Sommer z Rousínova, Antonín Sporer ze Znojma, Jiří Svoboda z Pra-

hy, Oldřich Šmeral z Pardubic, Hynek Šťastný z Prahy, Josef Tajchl z Komorovic, Michal Tkáč z Mestiska a Jan Vinkler z Klokocí. Čtvrtá strana obálky: Petr Parlér: Svatý Cyril a Metoděj v triforiu domu sv. Víta a boční oltář českých patronů se svatým Cyrelem a Metodějem v chrámu Páně sv. Ludmily na Vinohradech z dílny Jana Kastnera a Štěpána Zálesáka.

Z ČINNOSTI CMVKD

V Praze v paláci Charitas se konala dne 27. dubna XV. schůze předsednictva CMVKD. V hlavním referátu vylíčil předseda, ministr dr. Josef Plojhar poslední události ve světě, zejména na církevním poli. Konstatoval, jak mírové projevy Hlavy katolické církve a jádro poslední papežské encykliky — Pacem in terris — jsou nejen v plném souladu s tím, co prohlašoval Světový mírový kongres v Moskvě, ale k naší velké radosti jsou též v souhlasu s programem naší mírové práce. Podstatná část papežské encykliky o míru hovoří o tom, že je třeba zabránit vzniku nových válek, vytvořit podmínky trvalého míru uzavřením dohody o všeobecném a úplném odzbrojení a že je nutno přestat s atomovými zkouškami. V závěru svého projevu vylíčil okolnosti, jež jsou důkazem, jak vzrůstá ve světě zájem o mírovou práci hnutí katolických kněží a zdůraznil, že právě proto bude naším velkým úkolem v budoucnu ještě více zaktivisovat naše hnutí a ve své mírové práci vyzařovat jednoznačný příklad i za hranice naší vlasti. Vyzval přítomné, aby všichni přiložili ruku k dílu, aby dnes, kdy program našeho hnutí se stává programem všech aktivních katolíků na celém světě, tím houževnatěji pracovali pro uskutečnění našich krásných a ušlechtilých ideálů.

Generální tajemník dr. Josef Beneš věnoval ve svém podrobném referátu pozornost průběhu a naplnění okresních mírových konferencí, rozebral je postupně podle všech diecézí

a zdůraznil, že vcelku měly vzestupnou tendenci v kvalitě náplně, všeobecné účasti i účasti v diskusi.

V další části pořadu jednalo předsednictvo o přípravách oslav 1100. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje do naší vlasti a v závěru zasedání popřál předseda CMVKD delegaci kněží, odjíždějící do NDR, aby s úspěchem splnila své odpovědné poslání. Vedoucím delegace je kanovník Jan Mára, ředitel ČKCH a další účastníci jsou: prelát Josef Glogar, kapitulní vikář Titman, kanovník dr. Pokorný, šéfredaktor dr. Ladislav Škoda, kapitulní vikář Dechet, prof. Uhrin a P. Dorušák. Členové delegace dostali za úkol vyříditi srdečné pozdravy CMVKD a ujistit naše přátele v NDR naším přátelstvím a spoluprací při budování nového a lepšího života a zajišťování světového míru.

Ze zasedání byl odeslán dopis Svatému Otci Janu XXIII., v němž byl vyjádřen dík za vydání encykliky — Pacem in terris —.

VYDÁNÍ DĚL A. POPE

Alexander Pope (1688 až 1744), nejpřednější anglický básník barokové doby, jehož „Uloupené kadeře“ (The Rape of the Lock), přeložené do češtiny, zachovávají si svěžest a oblibu dodnes, satirik společnosti, výsměšný a jízlivý k jejím chybám, dostal v profesoru edinburské university Buitovi pečlivého editora. Celé dílo je rozděleno na 11 svazků, poslední budou Popeovy překlady „Illiady“ a „Odyssey“, po celá staletí vážené a čtené. První dva svazky obsahují „Pastoral Poetry and an Essay on Criticism“, a (druhý) „Epistles to Several Persons“. Pope, jako katolík, nesměl navštěvovat veřejné školy. I brány universit mu proto zůstaly uzavřeny. A přece jeho silný duch touhy po vzdělání a umělecké tvorbě (hojná četba) vynesl ho na místo nejlepšího básníka anglického baroka.

NÁLEZ PRVNÍCH GRANÁTŮ

Na Třebivlicku první české granáty našel kaplan P. Hoch, rodák z Třebivlic. Šel do polí po velké

bouří a ve vymleté strouze nalezl nápadně červený kamínek, který proti slunci měl krásnou, ohnivě rudou barvu. V Praze se dozděděl o jeho vlastnostech a hodnotě; od té doby se v kraji sbírají české granáty.

KOSMAS RUSKY

Pod názvem „Kronika Kozmy pražského“ vydává Akademie věd SSSR překlad kroniky vyšehradského z pramenných děl rané české historie, formou vzácná památka středověkého dějepisce vřbec. AV SSSR vydá také „Slovanskou kroniku“ mnicha Helmolda, líčící zánik Polabských Slovanů. Poslední český překlad Helmolda je dílem Msgre K. Vrátného.

VNITŘNÍ OHĚNÍ — VEČNÝ OHĚNÍ

Jan Thon ve své studii o zakládání a šíření české knihy „Osvětou k svobodě“ (Praha 1948), mluví o kapitálových jistínách odkázaných duchovními na

knihovny a knihy, uzavírá: „Hodnota jistin — jsou-li kde zachovány — se rozprchla, vyvanula. Jediné, co zůstalo, jest myšlenka, příklad, vzor. A tak, jako jest a bude vždy vzpomínáno P. Šmidigera jako obětavého, zaníceného šířitele českých knih, tak vděčně vzpomínáme i hořického faráře P. Hanla, prvního budovatele knihovního stavení. I on hořel svým vnitřním ohněm, jehož zář padá až do našich dnů.“ (str. 64).

PRVNÍ STAVEBNÍ ŠKOLA V ČSSR

První velká stavební škola, tzv. pražská stavební huť, vznikla v r. 1344; v jejím čele stál Matyáš z Arrasu a její žáci musili skládati přísežný slib, že nic ze svěřených jim nauk a zkušeností nikomu nevyzradí.

NEZAPOMENUTELNÝ

JOSEF FLORIÁN

V článku „Krásné moravské tisky“ napsaném k „Měsíci knihy“ vzpomíná brněnská „Rovnost“ (13. 3. 1961): „Počátky ob-

rodného tiskařského hnutí, jež vzniklo jako reakce na hluboký úpadek tisku druhé poloviny 19. století, významně u nás ovlivnil staroříšský Josef Florián, vydavatel knihomilských edicí“.

FRANÇOIS DE SALES

Collins vydal právě životopis svěťce pod názvem „François de Sales“ od Michaela de la Bedoyere; kritika vítá dokonale psanou knihu líčící jak dílo, tak i osobnost svěťce, který se tak zapsal do srdcí všech, kdož se blížeji seznamují s jeho dědictvím. Duch. past. 210-216 Filípek 8,5 petit

NEZNÁMÉ O ZNÁMÝCH

Slavný francouzský kazatel Luis Bourdaloue (1632 až 1704) v žertu říkával: „Existuje jeden daleko lepší kazatel než jsem já. Po jeho kázání vracejí kapesní zloději vše, co při návalu na mých kázáních v tlače nici ukradli.“

X

Jako světec chudoby je

obecně znám sv. František z Assisi. Ale už dávno před ním byli světci vyznávalí „pani Chudobu“. Alexandrijskému patriarchovi Janu Almužníkově (552 až 614) věnoval jakýsi měšťan koženou přikrývku. Jan však, který víc myslel na bližní než na sebe sama, dárce obratem ruky prodal a peníze rozdal mezi chudé. Dárce, který vši moci chtěl ulehčit Janovi jeho tvrdý asketický život, přinesl mu zakrátko novou koženou přikrývku. Historie se opakovala. Když pak vytrvalý dárce přišel s přikrývkou potřetí, Jan ji od něho přijal se slovy: „Jsem zvědav, kdo z nás to děle vydrží.“

X

Když blahosl. Petr Canisius (1521—1597) působil v Praze, nazývali jej někteří málo mu naklonění občané narážkou na jeho jméno Canis - Pes. Canisius na toto potupné přívěsko vtipně odpověděl slovy: „At qui Canem odere, haud oves sunt, sed lupi — Ale ti, kdo nenávidí psa, sotva jsou ovce, nýbrž vlci!“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Úmrtí:

Ulbert Jan, katecheta v. v., zemřel v Příbrami 22./4. 1963 ve věku 80 let (čj. 2175/63).

DIECÉSE KRÁLOVÉHRADECKÁ

Jmenování:

Dr. Šikl Josef, farář v Žumberku (o. Chrudim) ustanoven excurr. administrátorem ve Vrbahově Kostelci dne 15. 1. 1963.

Křivský Václav, interk. administrátor ve Skutči ustanoven excurr. administrátorem v Ranné dne 15. 1. 1963.

Sedlák Josef, interk. administrátor v Kocléřově ustanoven mimoř. zpovědníkem Dcer Božské lásky v Hajnici dne 15. 2. 1963.

Vrátný Zdeněk, interk. administrátor v Zámrsku ustanoven interk. administrátorem v Letohradě dne 1. 4. 1963.

Boček Josef, interk. administrátor ve Vysokém Mýtě ustanoven excurr. administrátorem ve Vraclavi dne 1. 4. 1963.

Bárta Jan, (Bárta), interk. administrátor v Kratonohách ustanoven interk. administrátorem v Příbyslavi dne 1. 4. 1963.

Haněl Jaroslav, interk. administrátor ve Svobodě nad Úpou ustanoven interk. administrátorem v Bernarticích (o. Trutnov) a excurr. administrátorem v Poříčí a Zacléři dne 1. 4. 1963.

Boba Karel, administrátor m. sl. ustanoven interk. administrátorem ve Svobodě n. Ú. a excurr. administrátorem v Mladých Bukách dne 1. 4. 1963.

Beneš František, děkan v Chocni ustanoven excurr. administrátorem v Uhersku a v Radhošti dne 1. 4. 1963.

Th. Lic. Filip Jan, interk. administrátor v Letohradě ustanoven interk. administrátorem v Kratonohách a excurr. administrátorem v Babicích a v Boharyni dne 1. 4. 1963.

Trubák Karel, inter. administrátor v Horním Jelení ustanoven excurr. administrátorem v Zámrsku.

Úmrtí:

Dr. Kalousek Jaroslav, býv. administrátor v Havlíčkově Brodě, zemřel dne 14. prosince 1962 v Havlíčkově Brodě.

Tůma Ludvík, děkan katedrální kapituly u sv. Ducha v Hradci Králové zemřel dne 27. února 1963 v Hradci Králové.

Velebný František, č. kons. rada, os. děkan, emer. bisk. vikář a farář v. v. v Církvi zemřel dne 28. března 1963 v Chrudimi.

Flégr Josef, č. kons. rada, emer. bisk. vikář, os. děkan a farář v. v. v Dolní Dobrouči zemřel dne 15. dubna 1963 v Semonicích.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Vyznamenání:

Votruba František, os. děkan a vikář v Čes. Budějovicích u sv. Jana Nepom., jmenován bisk. notářem 14. 4. 1963 (č. 299/63).

Kašík František, kaplan v Prachaticích jmenován os. děkanem 14. 4. 1963 (č. 311/63).

Ustanovení:

Hrubý Josef, duchovní m. sl. duchovním správcem Anglických panen v ústavě sociální péče ve Štěkni (o. Strakonice) od 25. 4. 1963 (č. 353/63).

Veřtát František, administrátor Štitary, excurr. administrátorem ve Starém Seale (o. Tachov) od 1. 5. 1963 (č. 363/63).

Střeleček Alois, administrátor Koloveč, excurr. administrátorem v Úboči a Staněticích (o. Domažlice) od č. 5. 1963 (č. 362/63).

Zemřeli:

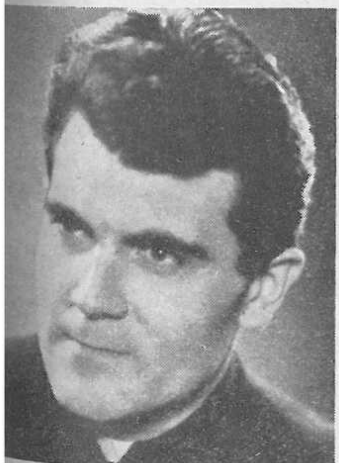
Bouda František, katecheta v. v. v Nepomuku zemřel 29. 3. 1963.

Melka Antonín Msgre, pap. prelát, prof. bohosloví v. v. zemřel v Senohradech 2. 4. 1963.

Jukl František, os. děkan v. v. v ústavu sociální péče ve Štěkni zemřel 7. 4. 1963.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník XIII - Číslo 6 - V Praze dne 10. června 1963

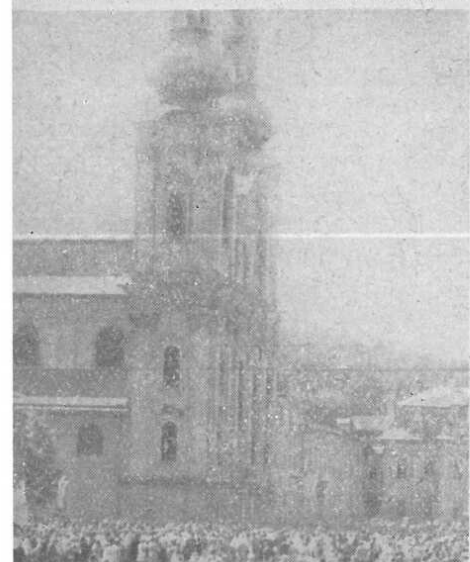
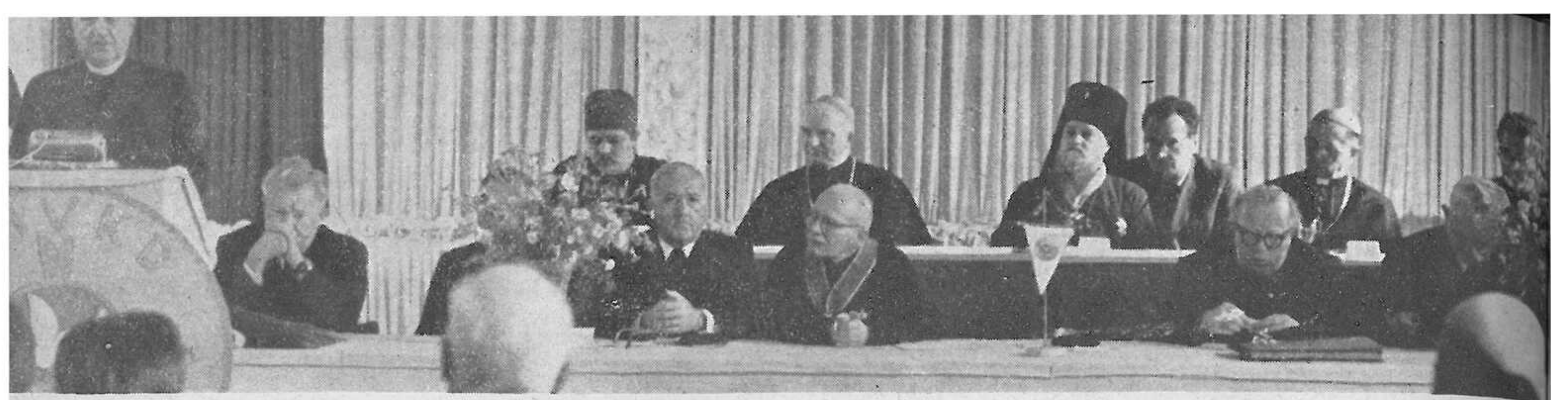
Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR v ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beneš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne Mír, novin. závody, n. p. závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku 15,— Kčs, celoročně 30,— Kčs, cena jednotlivého výtisku 3,— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. — Podepsáno k tisku 23. V. 1963. A-02*31298.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ ⁷ 1963

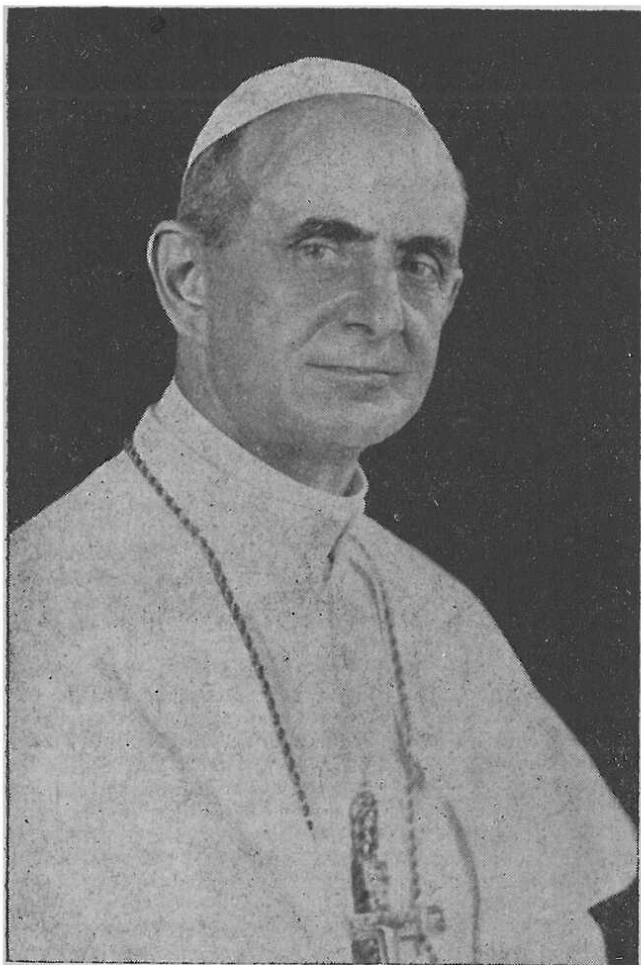

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 7. ZÁŘÍ 1963

OBSAH: Habemus Papam, Dr. Josef Beneš: Věrní cyrilometodějským tradicím, Prelát dr. František Cínek: Historický strážce památky našich věrozvěstů a tlumočnické jejich odkazu, ThDr. Antonín Salajka: Základ a složky myšlenky cyrilometodějské, ThDr. Josef Kubalík: Církevní ústava v pojetí svatých bratří soluňských, ThDr. Metoděj Habáň: Principy humanismu, Prof. Josef Němec: Úprava mešního ritu, Antonín Hugo Bradáč: Graham Greene protináboženský? Doba očima kněze, Náš zápisník, Úřední zprávy

HABEMUS PAPAM

Na církevních budovách celé naší vlasti zavlály černé prapory. Zemřel papež Jan XXIII. Nebylo přáno, aby dokončil pět let svého pontifikátu, nedokončil práci II. vatikánského koncilu, který svolal, a uprostřed velké a záslužné práce pro sblížení národů a mírové dorozumění zavřel oči, které tak jasně viděly tento svět, aby spatřil světlo věčné. Zlatou nití, která protkávala všechny projevy a činy Jana XXIII. byly tři základní myšlenky: sociální spravedlnost, ekumenismus a úsilí o nastolení trvalého míru na světě. Již v první své encyklice „Ad Petri cathedram“ prohlašuje, že nemá žádných nároků na politickou moc a není veden žádnými tužbami tohoto života. Se zvláštním důrazem však napomíná: „Jedině pokud budeme žít v myšlence míru a nikoli války, podaří se nám nalézt cestu zpět k bratrské jednotě.“ Nejvýrazněji však veškeré svoje úsilí vložil do encykliky „Pacem in terris“, dokumentárním díle, které celý svět ušlechtilých lidí přijal s radostí.

Sotva uplynulo několik dní od slavnostní chvíle, kdy přijímal vysoké uznání ocenění zásluh, které si získal svou prací pro zachování míru na světě — Balzanovu cenu míru — sotva několik dní uplynulo od vydání posledního listu „Magnifici eventus“, kterým oslavil 1100. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, odešel na věčnost, aby přijal z rukou Božích odměnu nevdanoucí a v našich vděčných srdcích památku nehybnoucí.

Dne 21. června t. r. ve druhém dni konkláve byl zvolen za nástupce Jana XXIII. jako 263. nástupce na stolci Petrově arcibiskup milánský kardinál Giovanni Battista Montini, jenž ve 12 hodin 10 minut udělil s balkónu basiliky sv. Petra první velekněžské požehnání jako Svatý Otec Pavel VI. Ve svém prvním projevu prohlásil, že chce jíti cestou zesnulého svého předchůdce a pracovat k tomu, aby s pomocí Boží byl upevněn mezi národy mír.

Svatý Otec Pavel VI. se narodil 26. prosince 1897 v Concesio v severní Itálii. Jeho otec byl redaktorem a poslancem. V roce 1925 se zřekl poslaneckého mandátu a přešel do opozice proti fašistickému režimu, jenž nastolil Mussolini.

Svatý Otec Pavel VI. byl vysvěcen na kněze dne 29. května 1920, dále však studoval na Gregoriáně církevní právo, filosofii a církevní diplomacii. V roce 1923 působil na nunciatuře ve Varšavě, potom ve státním sekretariátu vatikánském. V listopadu 1954 opouští římskou kurii a přijímá hodnost arcibiskupa milánského. Kardinálský klobouk obdržel od papeže Jana XXIII. dne 17. listopadu 1958.

Slavnostní korunovace dne 30. června t. r. zúčastnila se i československá delegace biskupů, již odevzdal Svatý Otec při audienci dne 4. července Poselství kněžím a věřícím Československa tohoto znění:

Ctihodným bratřím a milovaným synům v Československu papež Pavel VI. posílá pozdrav a apoštolské požehnání.

Povýšení byvše k nejvyššímu Velekněžství, považujeme tento nejvznešenější úřad Nám svěřený — jak jsme to již ve svém prvním poselství Městu a Světu zjevně naznačili — za službu lásky. Proto Naše mysl zalétá k biskupům a věřícím tohoto šlechtitého národa, který v Kristu milujeme a objímáme je na samém počátku svěřeného úřadu mezi ostatními národy světa se zcela zvláštní přízní.

Dobře jsou Nám známy dějiny vaší země, známe její díla na poli vědy, literatury i umění; nejvíce si však vážíme vaší vytrvalosti ve víře, příkladu pevných ctností, námah pro Krista, které přinesou, jak doufáme, jednou sladké ovoce.

Tuto Naši naději nechtě pomáhají splnit svatí nebešťané Cyril a Metoděj, jejichž příchod na Velkou Moravu právě oslavujete. Oni, kteří přinesli Evangelium do vašich zemí, zajisté nepřestávají poskytovat vám pomoc, abyste si uchovali tento převážný poklad jejich dědictví a vedli křesťanský život, bohatý dobrými skutky.

Dej Bůh, abychom co nejdříve obdrželi dobré zprávy o stavu Církve svaté u vás a mohli vaše biskupy, až začne druhé zasedání všeobecného církevního sněmu, s radostí uzřít a obejmout.

Provázějíc vás tedy vřelou láskou, vyprošujeme vám štědrou hojnost nebeských darů; ty ať jsou vám útěchou, silou i pomocí a vašemu milovanému národu ať přinesou, při zachování Kristova pokoje a práv Církve svaté, bezpečný a vzrůstající se rozkvět.

K těmto Naším vroucím přáním připojujeme apoštolské požehnání, které vám všem z celého srdce udělujeme.

Ve Vatikánském Městě dne 4. července 1963, v prvním roce Našeho pontifikátu.

PAPEŽ PAVEL VI., v. r.

VĚRNÍ CYRILOMETODĚJSKÝM TRADICÍM

Po třinácti letech stává se posvátná půda Velehradu opět svědkem mimořádné události v životě katolického duchovenstva Československa. Po zasedání rozšířeného ústředního výboru CMVKD byl vybrán Velehrad jakožto místo, které je posvěceno cyrilometodějskou tradicí i významnými shromážděními duchovenstva v minulosti. Tentokrát to bylo 1100. výročí příchodu soluňských bratří, které inspirovalo jednání na tomto zasedání.

Dne 9. července se sešlo na Velehradě duchovenstvo ze všech diecézí naší vlasti spolu se vzácnými hosty exarchou ruské pravoslavné církve pro střední Evropu arcibiskupem Sergejem a protojerejem Pavlem Sokolovskim, mezinárodním tajemníkem Křesťanské mírové konference z Moskvy, aby zahájili cyrilometodějské zasedání slavnými bohoslužbami, které celebraval J. E. nejd. dr. Robert Pobožný, biskup z Rožnavy, za asistence četného duchovenstva. Po prvním evangeliu promluvil k shromážděným apoštolský protonotář a papežský prelát dr. František Cinek, který řekl mj.:

Dílo našich věrozvěstů, jemuž sv. Konst. Cyril dal sílu svého geniálního ducha a sv. Metoděj lásku svého velikého srdce, je a zůstane zářným mezníkem na úsvitě kulturních dějin slovanských — a je to dílo lásky, veliké lásky, jež je jádrem a nejvyšší slávou živého a žitého křesťanství lásky, jež je podle nezapomenutelného p. Jana XXIII. (v apoštol. cyrilomet. listu) hlavním zdrojem toho co dnešní svět nejvíce potřebuje, jednoty a míru.

Pod klenbami velehradu, jenž po staletí byl strážcem památek našich věrozvěstů a tlumočnickem jejich odkazu — při jubilejním díkůčinění za požehnání, jež se rozlilo z odkazu i posmrtného jejich apoštolátu — kéž si uvědomíme, že příklad jejich nám ukazuje cesty naší aktivity — tváří v tvář velikým úkolům dneška.

Po skončení slavné mše svaté byl položen předsedou CMVKD ministrem dr. Josefem Plojharem v královské kapli věnec na hrob cyrilometodějského arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana se stuhami, připomínajícími, že

NA HISTORICKÉ A POSVÁTNÉ PŮDĚ VELEHRADU jsme se shromáždili k slavnostnímu zasedání. Přišli jsme ze všech českých a slovenských diecézí, abychom vzpomněli tisícího stého výročí příchodu našich nezapomenutelných a velikých sv. věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Vzpomínáme s velkou láskou a vděčností, se slovanskou hrdostí. Ale nejen vzpomínáme. Také si uvědomujeme veliký význam této události tehdy před 1100 lety a po všechna staletí až do našich dnů. Svatí Cyril a Metod jsou nesmazatelně vepsáni do duší našeho věřícího a všeho českého a slovenského lidu. Vepsání v paměť všech kulturních národů na celém světě. Jména Cyril a Metod, jméno Velehrad jsou v celém světě známá. Svatý Cyril a Metod přišli do tehdejší Velkomoravské říše, aby mluvou slovanskou hlásali křesťanství, a v tehdejších dobách hlásat křesťanství znamenalo současně hlásat kulturu. Příchodem křesťanství staly se ná-

CMVKD v jubilejním cyrilometodějském roce vzpomíná tohoto velikého a ušlechtilého arcipastýře. Tohoto pietního aktu zúčastnili se naši vzácní hosté, předsednictvo a mnozí z kněží. Velehradskou písní a modlitbou Věřím v Boha byla tato vzpomínka zakončena.

Slavnostní zasedání započalo o desáté hodině ve Slovanském sále, v jehož průčelí vévodil mohutný dvouramenný cyrilometodějský kříž. Smetanova modlitba přednesena čtyřicetičlenným pěveckým sborem kněží arcidiecése olomoucké otevřela jednání. Místní ordinář, kapitulní vikář a prelát Josef Glogar přivítal přítomné a řekl mj.

Cyrilometodějská tradice má ovšem pro nás ještě jiný časový smysl. Spatřujeme v ní hluboké zdůvodnění našeho, lidsky tak vznešeného a křesťanský závažného úsilí o trvalý mír. Myšlenka míru nás spojuje s nejkrásnějšími tradicemi našich dějin a zavazuje každého k odpovědnosti před budoucností. Boj za mír, to je velký příkaz, k jehož naplnění je povolán každý člověk dobré vůle. Není hoden jména křesťana a ctitele cyrilometodějského, kdo by se nedomáhl a neprosil za pokoj a mír pro svůj národ a pro svou vlast a pro celý svět — jak výstižně to zdůvodňuje a k tomu vede encyklika papeže Jana XXIII. „Pacem in terris“. Proto myslí i srdce všech, kdož v jubilejním roce sv. věrozvěstů Cyrila a Metoděje pokleknou před oltářem velehradské svatyně, budou spojena jedinou tužbou, která je vyjádřena v naší staročeské písní tak často zde na Velehradě zpívané: „Hojnost a mír v naší zemi, dej nám všem, Hospodine!“

Veliký hudební skladatel Franz Liszt napsal před sto lety k oslavě 1000. výročí sv. Cyrila a Metoděje oslavnou skladbu která zazněla po uvítacím projevu, aby naladila mysle posluchačů k vysoce hodnotné a hluboké přednášce profesora docenta CMBF v Bratislavě, ThDr. Aloise Miškoviče o životě a díle slovanských věrozvěstů.

Vyvrcholením zasedání byl slavnostní projev předsedy CMVKD ministra dr. Josefa Plojgara, který zvláště pravit:

rody kulturními. Význam příchodu sv. Cyrila a Metoděje z Východu k nám Slovanům má též veliký význam politický. Zhloubáme-li se do tehdejší historie, vidíme snahu — směrem od nás na Západ — stále se opakující: Nejzřejmější větev Slovanstva podrobit germánské expansi. A právě tomuto účelu mělo sloužit, lépe řečeno bylo zneužito k tomu účelu hlásání křesťanství ze Západu. Moudrý státní čin Rostislavův, správně pochopený u našich slovanských bratří, byl velikým historickým činem v dějinách našich národů. Jistěže by bývalo těžko zakotvilo u našich předků křesťanství v plné své kráse, v plném svém významu, kdyby bylo hlášáno jazykem německým. Učení Kristovo, učení Božské a přitom tak lidsky krásné, promlouvající nejen k duši, ale především k srdci člověka, zakotvilo proto hluboko, rozkvétalo, poněvadž bylo hlášáno řečí, která posluchačům nebyla jen blízká, ale byla jim vlastní. A proto vzpomínáme a oceňujeme tento veliký státnický čin, proto s hlubokou vděčností vzpomínáme Cyrila a Metoděje, státníka Rostislava a všech, kteří naši prosbu vyslyšeli, pochopili a slovanské věrozhvěsty nám poslali.

SV. CYRIL A METOD musili, počínaje tvorbou písma, vytvořit podmínky nejen pro hlásání víry, ale pro kulturní prvopočátky našeho písemnictví, naší vědy, učenosti a kultury našeho lidu. A proto oceňujeme dnes v této slavnostní chvíli i historický i politický význam příchodu slovanských věrozhvěstů do našich krajů. Sv. Cyril a Metod přišli do státu, který jako Velkomoravská říše poprvé vytvořil společný státní útvar Čechů a Slováků. Předzvěst bohatosti, vítězství i krásy obou našich národů, našeho lidu, předobraz budoucího svobodného, krásného Československa, obývaného dvěma rovnoprávnými národy Čechů a Slováků! I tento historický moment, státní moment si uvědomujeme právě, když oslavujeme příchod našich věrozhvěstů do prvního státu Čechů a Slováků, do Velkomoravské říše. Byli jsme uchráněni toho, aby se v naší krásné, slovanské vlasti šířil vliv germánstva pomocí náboženství. Činnost Cyrila a Metoděje v prvním společném státu Čechů a Slováků nám dnes připomíná velikost naší vlasti, kterou Češi a Slováci společně s nadšením a láskou budovali. Staleté boje proti cizí okupaci a nadvládě znamenaly velké oběti Slováků i Čechů. A jak často s velikými vlasteneckými myšlenkami slovanskými právě myšlenka cyrilometodějská byla posilou, vzpruhou a velikou nadějí českého a slovenského lidu. Jak vroucně se modlíval náš lid právě ke svým slovanským apoštolům, jak je vzýval v těžkých chvílích a dobách! A jak v duchu cyrilometodějské myšlenky vítězila i naše národní myšlenka, i naše státní myšlenka! Proto dnes, ve svobodné, kvetoucí socialistické vlasti vzpomínáme s velikou láskou a vděčností zásluh těchto velikých apoštolů slovanských národů.

MYŠLENKA CYRILA A METODEJE nás také po staletí pojí bratrskými pouty lásky s ostatními slovanskými národy. S velkým ruským lidem, Poláky i Bulhary, neboť všude v těchto zemích a národech Cyril a Metod jsou velikými postavami, jsou apoštoly historického poslání, jsou nositeli prvotní kultury slovanských zemí. Myšlenka cyrilometodějská je z těch velikých a posvátných idejí, které nás pojí s velikou bratrskou rodinou Slovanů. Proto dnes s tak velikou radostí jsme uvítali ve svém středu, v této slavnostní chvíli, vysocedůstojné představitele pravoslavné církve ruského lidu, kteří jako my, hlásají cyrilometodějskou myšlenku lásky mezi lidmi jako myšlenku, která poutá Slovyany, jako myšlenku velké historické kultury, jako myšlenku, která nás nabádá, abychom jako Cyril a Metod celým svým životem, svým smýšlením, svým přesvědčením, svou každodenní prací sloužili národům, z nichž jsme všichni vzešli.

TAK I MY JSME SI do vínku našeho CMVKD, v dobách rozhodných pro vývoj a rozvoj naší socialistické vlasti, dali věrnou službu našemu lidu, našim národům Čechů a Slováků. I my jsme se hlásili svým jazykem a svým přesvědčením k našemu pracujícímu lidu, který v čele státu a v čele naší politiky stavěl první základy rozvoje socialistické vlasti. Nenacházeli jsme vždy pochopení. A my zde vzpomínáme právě v této chvíli a při těchto oslavách, na to naše první velké shromáždění duchovenstva zde na posvátném Velehradě roku 1950. Myslím, že dnes, po tolika letech od onoho roku 1950, nemusíme na svém programu a na své práci nic měnit. Naopak, celý vývoj a rozvoj naší krásné socialistické vlasti, všechna práce a všechny tužby našeho pracovitého lidu, všechny mezinárodní události a vývoj ve světě i poslední vývoj uvnitř katolické Církve nám dávají stoprocentně zapravdu. Proto v této slavnostní chvíli vzpomínáme jako katolické duchovenstvo s velikou úctou a láskou zesnulého papeže Jana XXIII., který vydal významné poselství nejen ke katolíkům, ale také k Slovanům a veškerému lidstvu. Dal nám encykliku „Pacem in terris“ — a dal nám apoštolský list k 1100. výročí našich slovanských věrozhvěstů. V duchu úsilí, za něž tento veliký papež vejde nesmrtelně do dějin jako velká a světlá postava, jsou hluboké myšlenky a důrazné potvrzení správnosti naší cesty a naší práce. Připojujeme se velikou prosbou, modlitbou a přáním, aby nynější Svätý Otec Pavel VI. pokračoval na cestě, kterou tak dějinně krásně a s láskou razil Jan XXIII. My zde, u kolébky slovanského katolicismu i zde, při uctění světlé památky arcibiskupa Stojana, spojujeme své modlitby a svá přání, aby v katolické Církvi pochopení naší doby, boje a práce za mír pokračovalo na základech, jež kladl Jan XXIII. Chceme a budeme, právě jako katolíci kněží, jako Češi a Slováci, jako duchovní pastýři našeho věřícího lidu tuto činnost a tento vývoj v katolické Církvi z upřímného srdce a všemi silami podporovat.

SVATÝ CYRIL A METOD byli apoštoly prvního předobrazu naší Československé republiky, Velkomoravské říše. A historický pohled těch jedenácti staletí zpět přesvědčí, že Češi a Slováci tvořili pevnou státní a společenskou jednotu, stáli pevně a vítězně ve světě. Kdykoliv se však někde domnívali, že hašteření a osočování je smyslem naší historie, byly to těžké chvíle pro oba naše národy. A někdy, jak jsme sami zažili v předvečer druhé světové války, i velmi tragické chvíle pro oba naše národy. A proto my, slovenští a čeští kněží, jsme pevně přesvědčeni o nutnosti velké soudržnosti obou našich národů. Jsme pevně přesvědčeni o tom, že jenom v rovnoprávnosti, vzájemné lásce a ve spojení všech tvůrčích sil Slováků i Čechů můžeme budovat a zajišťovat krásné perspektivy našeho rozvoje, můžeme zajišťovat šťastný život našeho lidu, můžeme zajišťovat mezinárodní význam naší socialistické republiky. To jsou základní myšlenky, které jsme my, kněží v úzké bratrské spolupráci českého a slovenského duchovenstva pochopili jako základní síly a štěstí obou našich národů. To je naše věrná, ničím nenarušitelná slovanská láska k Sovětskému svazu, a to je naše pevná soudržnost Čechů a Slováků při národnostní rovnoprávnosti v pevném žulovém celku v práci a ve vítězství naší krásné socialistické vlasti.

V DUCHU VELIKÝCH APOŠTOLŮ SLOVANSTVA, v duchu pokroku, lásky k člověku, budeme pracovat každodenně, každý na svém pracovišti pro svůj dobrý, slovenský a český lid, pro rozkvět své krásné, slovanské vlasti. Nechtí svatí věrozhvěstové žehnají této naší nadšené a krásné práci.

Pěvecký sbor přednesl Karla Dostála Lutinova „Zvoňte zvony“, jako bychom skutečně chtěli rozeznít všechny zvony, aby jejich hlahol hlásal všem dobrým srdcím nejen u nás, ale po celém světě, jak je třeba lásky a přátelství mezi národy celého světa, ale i mezi různými společnostmi, rodinami a jednotlivci.

V tomto smyslu vyzněly také pozdravy na tomto shromáždění pronesené. Jménem episkopátu československého promluvil J. E. njdp. dr. Ambroz Lazík, biskup trnavský, který zvláště vyzvedl, že „n á š p o z d r a v má svoje korene vo Večnom meste, kde sme niekoľkí v mene vás všetkých brali účasť na koru-

novaní Sv. Otca Pavla VI. Dňa 3. júla boli sme aj v bazilike sv. Klimenta. Kľačali sme pri hrobe sv. Cyrila, okolo ktorého sa skvejú viaceré pamiatkové predmety slovanských národov. Modlili sme sa za našu spoločnú vlasť. Uvedomovali sme si tú dejinnú skutočnosť, že ten, pri hrobe ktorého kľačíme, pred 1100 rokmi prišiel na naše územie, aby spolu so svojím bratom Metodom u našich predkov hlásal Kristovo evanjelium v rodnej reči slovanskej, aby konali posvätnú liturgiu v tej istej rodnej reči, aby roznieťili kultúrny život národa pomocou vlastnej spisovnej reči a vlastného písma.“

Svůj příspěvek zakončil njdp. biskup těmito slovy:

Z úprimného srdca pozdravujem všetkých s prosbou, aby sme v cyrilometodejskom duchu ďalej kráčali, lásku, pokoj a spravodlivosť šíрили, aby sme boli pevní a jednotní v práci ako aj vytrvalí v boji za spravodlivý mier na zemi v duchu slávnej encykliky Sv. Otca Jána XXIII. „Pacem in terris“.

J. E. n.jdp. biskup dr. Eduard Necsey z Nitry, ktorý po ochuravnutí se nemohl zasedání zúčastniť zaslal pozdravný dopis.

Za nadšeného a neutuchajícího nadšení pristupuje k řečníšti arcibiskup ruské pravoslavné církve S e r g e j, který nejdříve děkuje Bohu, že si jej vyvolil, aby směl na tomto posvátném místě Velehradě promluvit několik slov. Vzpomněl na historii slavných bohosloveckých sjezdů, které vždy měly ráz smíření. Projevil pak obzvláštní radost, že zde může mluvit o svatém Cyrilu a Metoděvi: „Byli nositelé východní kultury a křesťanské kultury, kterou zde uváděli v život“ řekl vzácný host a pokračoval: „byli tak syntézou moudrosti a jednoty. I my toužíme po těchto darech, ruská pravoslavná církev měla vždy vřelý vztah k Čechům a Slovákům jako k rodným bratrům a nyní jsou v Sovětském svazu Češi a Slováci srdečně vítáni jako blízcí bratři. A to ne podle příbuznosti jazykové, ale i podle sociálních vymožeností, které společně uskutečňujeme. Naše církev také s velikou radostí přijala zprávu, že zesnulý Svatý Otec Jan XXIII. obdržel Balzanovu Cenu míru. To bylo důstojné přiznání jednomu z nejlepších pracovníků doby, který za mír pracoval ve jménu Ježíše Krista. Naš patriarcha Alexej blahopřál a Jan ještě téhož dne odpověděl telegramem, plným bratrské lásky a zbožnosti. Naši delegáti ruské pravoslavné církve na II. vatikánském koncilu vyprávěli s radostí o dojmích, ale i o bratrských stycích. I nyní Pavel VI. dostal od Alexeje telegram a odpověděl rovněž telegramem tentýž den. Co to říká? Dlouhá léta bylo rozdělení, ale lidstvo hledá spojení. Byly doby, kdy by nebylo možno, abych zde hovořil k vám, kdyby zde nebyli

Vážený pane presidente!

Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSSR shromáždil na Velehradě biskupy a kněze ze všech českých a slovenských diecézí naší Československé socialistické republiky, aby slavnostním způsobem vzpomněli 1100. výročí příchodu byzantské mise na Velkou Moravu a uvědomili si její nesmírný význam, tkvící zvláště v tom, že tato mise se stala vnějším projevem politické nezávislosti prvního západoslovanského státu a otevřela našim předkům nedožitelnou perspektivu uvedením do světa literatury, čímž položila základ slovanské vzdělanosti. Tuto radostnou skutečnost zdůraznil a její význam vyzdvihl sám předseda rady ministrů SSSR N. S. Chruščov, když prohlásil, „že již tisíc let trvá historické sepětí našich kultur. Cyril a Metoděj — tito praotci současné slovanské literatury — vytvořili kyřilici, které naše národy používají dodnes“.

Zesnulý papež Jan XXIII. krátce před svou smrtí podepsal pastýřský list, věnovaný tomuto slavnému letošnímu výročí. Podotkl, že v abecedě, kterou nám zanechali naši apoštolové, má každé písmeno své jméno. Uprostřed nich je jedno, které se nazývá „pokoj“. Slované tohoto písmena již tisíc let používají a vyjadřují jím ideu svých zaměření i vroucích tužeb, aby v duchu pokoje zvitězila tato myšlenka provždy na celém světě. Proto jsme také s velikou radostí přijali encykliku „Pacem in terris“, která jasně a nekompromisně hájí světový mír a bojuje proti zbrojářům, kteří svým jednáním maří první krok k zajištění míru na světě, všeobecné a úplné odzbrojení, jakož i dobrou vůli národů po životě v míru a v mírovém soužití. Spolu se všemi lidmi dobré vůle odsuzujeme zvláště vytváření nebezpečného ohniska války v západním Německu a jsme přesvědčeni, že opětné sjednocení Německa je možné jen mírovou politikou, odzbrojením, zřeknutím se atomových zbraní a překonáním německého militarismu. Každé jiné řešení by znamenalo vzplanutí nepředstavitelného požáru války. Velmi jasně tuto skutečnost ukázal N. S. Chruščov na shromáždění berlínských pracujících dne 2. července, když řekl, že „dokonce kancléř Adenauer — člověk, který je nad jiné zasažen chorobou revanšismu, chápe, že začne-li válka, shoří v ní nejdříve ze všech západní Německo. Dokonce i nejběsilější představitelé kapitalismu jsou si vědomi, že válka za současných podmínek je pro každého agresora sebevraždou“.

Víme, jak náš lid miluje život a chceme svou prací pomáhat k tomu, aby nejkrásnějšími květy šťastného života rozkvétala naše drahá vlast. Proto budeme i nadále bojovat za drahocenný statek života, za mír, jak nás k tomu vede i naše náboženské přesvědčení, jehož učení nám před 1100 lety přinesli naši věrozvěstové.

Solušní bratři mají však nesmírný podíl a zásluhu též na sblížení obou našich národů. „Oba naše národy,“ jak jste prohlásil dne 12. června ve Sportovní hale v Košicích, „jsou si svými zvyky, životem i svými tradicemi blízké a naše úloha spočívá v ještě těsnějším upevňování bratrských pout našich národů“.

V duchu těchto Vašich významných slov, vážený pane presidente, budeme my, čeští a slovenští kněží, pracovat v pevné jednotě českého a slovenského lidu a každodenně napomáhat při činnosti našeho kněžského mírového hnutí i v práci mezi naším věřícím lidem k tomu, aby krásná socialistická vlast, domov dvou rovnoprávných národů Čechů a Slováků, radostně žila a rozkvétala do krásné budoucnosti společně socialistické a komunistické vlasti. Chceme se přičinit co nejvíce o to, aby bratrská láska se ještě více utužovala a slibujeme, že půjdeme se svěřeným nám věřícím lidem ještě radostněji vpřed u vědomí, že jen v bratrství našich národů, ve vzájemné mírové spolupráci se spřátelenými národy a spolupomocí k zajištění trvalého míru na světě uskutečníme a dovedeme k plnému využití vznešený odkaz našich předků, kterých dnes zde tak pietně vzpomínáme.

Dr. JOSEF PLOJHAR, PŘEDSEDA CMVKD
Dr. JOSEF BENEŠ, GENERÁLNÍ TAJEMNÍK CMVKD

PROVOLÁNÍ

VZPOMÍNATI CHVÍLE, KDY VSTOUPILA NOHA SVATÝCH VĚROZVĚSTŮ CYRILA A METODĚJE NA PŮDU VELKÉ MORAVY, znamená velebiti den zrodu naší kultury a okamžiku, kdy nám vzplanulo světlo víry Kristovy. Zesnulý papež Jan XXIII. v apoštolském listu „Magnifici eventus“ vzpomíná, že od tohoto okamžiku „šťastně rozkvetly přirozené dary, které jsou naší ozdobou: živý zájem o náboženství, ušlechtilá povaha, mnohostranné nadání, sklon k uhlazenému chování, bohaté sklony umělecké, štědrá pohostinnost a řada dalších“.

Proto na posvátném Velehradě, který je nositelem cyrilometodějské tradice, vzpomnělo katolické duchovenstvo naší vlasti tohoto významného jubilea; slavnostně schůzi se poklonilo nesmrtelné památce apoštolů slovanských a utvrdilo se k další nadšené práci, vyplývající z jejich vznešeného odkazu: V lásce Kristově usilovat o jednotu a život v míru.

Na tomto místě jsme si slibovali v roce 1950, že „chceme střežit a pěstovat víru svých otců jako vzácný poklad, který zdědil náš lid po našich světcích, po svatých věrozvěstech. Věrní Církvi, zůstáváme věrní i lidu a vlasti. Církev svatá zůstane vždy po boku lidu a bude všemi svými prostředky podporovat výstavbu nového života v naší zemi“. To jsme slibili tenkrát při zrodu našeho CMVKD — a dnes můžeme s hrdostí pohledět na uplynulá léta, neboť jsme se od cesty, již jsme si tenkrát vytyčili, neodchýlili, a svůj slib jsme splnili. Naše cesta a naše práce byla v plném souladu pojetí moderních idejí našich svatých apoštolů. Podle jejich zářného příkladu odsuzovali jsme vše nehumánní a nelidské, aby války byly vymýceny ze života lidí a aby mezi lidmi byly nastoleny takové vztahy, jež odpovídají lidské důstojnosti. Nejen události ve světě, ale i jednání prvé části II. vatikánského koncilu, slova jeho Svatosti Jana XXIII. při různých příležitostech a v neposlední řadě encyklika „Pacem in terris“ dala plně za pravdu našemu rozhodnutí, naší dosavadní cestě i našim činům.

Proto u vědomí posvátnosti místa, z něhož dnes promlouváme, jakož i závažnosti jubilea svatých věrozvěstů prohlašujeme, že budeme i nadále s vroucím nadšením usilovat o vše, co slouží zajištění míru: zastavení horečného zbrojení, uskutečnění všeobecného a úplného odzbrojení, jakož i odstranění rasové diskriminace a nastolení rovnoprávnosti mezi lidmi. Po boku našeho lidu, který jde radostnou cestou k velkým zítřkům, chceme pracovat pro rozkvet a blaho naší krásné a nám tolik drahé vlasti, pro štěstí našeho lidu a pro klid a mír jeho domovů a rodin.

CELOSTÁTNÍ MÍROVÝ VÝBOR KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA ČSSR

Státní hymna, která nadšeně tryskala z hrdel všech přítomných, zakončila toto slavnostní zasedání a všichni přítomní rozcházeli se z posvátného Velehradu přesvědčení z hloubi svých srdcí, že jedině ve svornosti a jednotě všeho našeho lidu v nadšené práci a poctivém úsilí budování šťastného života je záruka naší krásné budoucnosti, je jistota bezpečnosti našich životů a je síla, která dovede zadržet každou nepřátelskou ruku a uhasit zlo-

činné ohnisko usilující o to, aby rozpoutalo světovou válku. Svatí věrozvěstové Cyril a Metoděj, kteří nám přinesli učení lásky a pokoje, jistě budou dále bdít nad naší milovanou vlastí a budou se přimlouvat, aby se stále plnila slova naší nejstarší písně, v níž prosíme Boha, aby nám dal „hojnost, pokoj v naší zemi“.

Dr. Josef Beneš

HISTORICKÝ STRÁŽCE PAMÁTKY NAŠICH VĚROZVĚSTŮ A TLUMOČNÍK JEJICH ODKAZŮ

Prelát dr. František Cínek

Přes nedořešenou otázku polohy velkomoravského Velehradu a metropolitního chrámu sv. Metoděje má nyníšší Velehrad ojediněle významný vztah k dílu i odkazu slovanských apoštolů. I když bohaté archeologické nálezy a zjištěné pozůstatky mohutného osídlení i chrámové kultury z doby velkomoravské v blízkosti Velehradu závažně hýbou starou otázkou tradiční lokalisace původního Velehradu, dlužno zdůrazňovat, že duchovně dějinný význam dnešního Velehradu tkví podstatně nikoli v místním, nýbrž v myšlenkovém vztahu k velkomoravskému středu misijního působení našich věrozvěstů. Základem toho, co zůstalo přes 700 let upjato ke zdem našeho Velehradu, není výlučně pouhá hmotná lokalisace, nýbrž myšlenka — idea cyrilometodějská. Duchovní význam dnešního Velehradu je tudíž podstatně nezávislý na jakémkoli řešení polohy původního Velehradu a stoliční svatyně Metodějovy.

Velehradský monastýrní chrám, zbudovaný moravským Přemyslovcem Vladislavem Jindřichem a jeho bratrem Přemyslem Otakarem I. počátkem 13. století s mohutnou monumentálností (překonávající velikostí i slohovou nádherou všechny tehdejší svatyně v našich zemích) na místech, jež lidové podání spojovalo se ztroskotaným Velehradem a hlavním kostelem velkomoravským, vyrostl prozřetelnostně v nejpamátnější pomník díla našich věrozvěstů a zakladatelů naší kultury. Velkomoravský Velehrad zmizel v sutinách rozmetán zlobou nepřátel. Tento Velehrad vzkříšil jeho památku a před zapomenutím chránil. Dochoval jeho jméno, ať už to bylo vlastní jméno ústředního města Rostislavova a Metodějova nebo označení proslulého velkomoravského hradistě. Jako dějinný nositel jména cyrilometodějského Velehradu stal se strážcem jeho památky. I když řeholní komunita duchovních synů sv. Bernarda, plamenného apoštola mariánského, budovala na tomto Velehradě především a popředně štěpnici a ohnisko kultu mariánského (čímž ostatně bezděky navázala na dílo našich věrozvěstů, výrazných misionářů mariánských), šifřící se veřejná účta sv. Cyrila a Metoděje se záhy zasvěceným cyrilometodějským svátkem na Moravě gravitovala od prvních dob k Velehradu, kde nabývala zvlášť mocné ozvučnosti. Tak rychle mohutníci kult našich věrozvěstů zjednávala záhy velehradskému velechrámu i monastýru lesk primaciální důstojnosti výslovnou úchvalou Apoštolského Stolece (za Urbana VI. r. 1379).

Toto prvenství cti a důstojnosti vyvyšuje i na fóru církevním velehradskou svatyni za nejposvátnější pomník díla našich apoštolů. A velehradský chrám, ozářený památkou cyrilometodějské kolébky víry, plní svůj úkol. Kříš vzpomínky na zašlou slávu Metodějovy metropole, připomíná zásluhy našich prvoučitelů víry a tlumočích jejich odkaz, který neměl zapadnout v zapomenutí v bouřích následujících století.

Historie Velehradu jakoby byla vnitřně spjata s dějinami ideje cyrilometodějské v nejrůznějších jejích epochách. Od 15. století je přemyslovský Velehrad v příboji ničivých pohrom. Po několik údobí těžce zápolí s destruktivními vlivy zvenčí i s hroživou vnitřní oslabeností své řeholní rodiny. Ale vždy znovu se zvedá a vždy znovu mocněji v něm ožívá duch tradice cyrilometodějské. Zvláště od 17. století, kdy klášter po dlouhém úpadku vítálně ožívá a když velkorysě obnovné dílo zachraňuje památnou velesvatyni, jež přes půl druhého století byla téměř v troskách, z nichž přes částečné opravy nemohla povstat. Při renovaci byla přebudována ve slohu barokním. Mohutná proměna slohová neobešla se bez smělých zásahů do původního stavebního tvaru (svatyně zkrácena o jedno klenební pole, pozbyla velkolepý portál s mohutným kruhovitým oknem a spodní část chrámová zmizela v násypech pod zemí.) V novém slohovém hávu nepozbyla však své monumentální krásy a její interier zaskvěl se oslnivou nádherou, kterou vytvořili přední tehdejší umělci. Svě vzkříšení po dlouhém ponížení slavila za mocného rozmachu barokního cyrilometodějského Velehradu.

metodějství. Velehrad znovu ožil jako ohnisko zvroucňelého kultu cyrilometodějského. Poutním věhlasem pronikl i do zahraničí a zanícení pro naše věrozvěsty i jejich dědictví docházelo bohatého slovesného zpracování i v lůně řeholní rodiny velehradské.

Nová a snad největší pohroma za éry josefinské uvrhla však Velehrad do opětovné zkázy. Primaciální moravský mnastýr s nejpamátnější svatyní cyrilometodějskou byl vydrancován s potupnou strohostí do úplné nuzoty a vydán všanc bédnému zpusnutí. Přes půl století žaloval podvrácený pomník díla cyrilometodějského na svou zkázu. Ne-
pozbyl však ani ve svém ponížení posvátné přitažlivosti pro lid moravský, který silou své tradice vrostlé v samé kořeny jeho náboženského a národního života tíhl stále k tomuto posvátnému místu, v němž srdcem svým vycítoval omilostněný Bethel duše národa. A současně probouzející se slovanská věda dějezpýtná a jazyková právě za josefinských germanizačních tendencí zabývá se životními osudy slovanských věrozvěstů i dílem, které Slovanům od-
kázali. Vlastivědná tradice oživená historickými studii koncem 18. století v protikladu ke germanizačním a cen-
tralizačním úsilím josefinským připravuje obrozenecké ovzduší národa, hlásícího se o svá existenční práva. A záslu-
hou zintenzivněného dějezpýtného bádání se osobnosti slovanských apoštolů v novém lesku svých zásluh
o slovanskou osvětu i v novém jasu své duchovní velikosti. Za emancipačního proudění ožívá zápal pro svatého
Cyrila a Metoděje. Cyrilometodějství podněcuje v ohledu náboženském i národním vitální rozvoj dosud poutaných
sil. Oživená idea cyrilometodějská je pronikavou pružinou obojího probuzenského ruchu. A v něm velehradský vele-
chrám povstává ze svého ponížení. Arcit' po etapách. Ale jsou to rozmezí cyrilometodějského vzkríšení v širokých
vrstvách našeho lidu. Znamenají průlomy do spontánnosti duchovních sil odkazu cyrilometodějského. Tři velká
cyrilometodějská jubilea 1863, 1869 a 1885 křísí Velehrad v historickém jeho poslání. Obracejí k Velehradu pozornost
celého slovanského světa. A jsou to mezníky obrodného emancipačního procesu, v němž myšlenka cyrilometodějská
rozvinuje své tvořivé síly. Vlastní cyrilometodějský křísitel Velehradu Stojan opřen o iniciativu velkého Stross-
mayera, o dílo slovinského biskupa Slomška a našeho Sušila aktualizuje v nové tvářnosti ideu cyrilometodějskou
a buduje na vzkríšeném Velehradě širokou akci cyrilometodějského apoštolátu. S nezlomným zápalem proměňuje
Velehrad v základnu sjednoceného díla, usilujícího v intenci odkazu sv. Cyrila a Metoděje o obnovu rozko-
lemlých vazeb duchovní jednoty v rodině Slovanstva. Velehrad vyrůstá v organizační středisko velkorysé akce pro
šíření zájmů o otázku církevního sjednocení. Je to mocné a iniciativní hnutí, které víc než půl století před 2. vatikán-
ským koncillem vyzvedá Velehradu prvenství v akci, jež zásahem 2. vatikánského koncilu nabyla světové aktuálnosti.

Šedm velkých sjednocovacích kongresů na Velehradě (s filiálními sjezdy v Lublani a v Praze) soustředilo zájem
i spolupráci nejen slovanských, ale i neslovanských odborníků a vyvolalo nemalý ohlas v prostředí pravoslavném.
Akta kongresů rozesílaná po všech odborných vědeckých střediscích seznamovala vědecký svět s akcí velehradskou,
v níž idea cyrilometodějská dosáhla světového formátu. Kongresové porady velehradské, obesané zástupci všech
slovanských národů i theol. odborníky kulturního světa měly ráz všeslovanských a mezinárodních cyrilometoděj-
ských synod (některý kongres shromažďoval až čtyřiašest biskupů i se zástupci pravoslavného episkopátu). Pra-
voslavný účastník těchto kongresů prohlásil, že cyrilometodějské sjednocovací sjezdy velehradské patří mezi nej-
vážnější události církevních i světových dějin.

Bylo tu vykonáno dílo, jehož poánětnost, životnost a plodnost není dosud doceněna, zůstane však navždy slávou
našeho cyrilometodějského Velehradu. Využilo také věhlas jeho svatyně, kolébky a ohniska této akce, jež právem
byla Piem XI. slavnostně vřazena mezi privilegované velesvatyně Církve a počtēna výsostnými liturgickými právy
a výsadami basiliky.

Tato památná velesvatyně přiboji bouří ošlehaná, tolikrát spálená, ztroskotaná, v ponížení k zániku odsouzená
a opět vždy znovu vzkríšená, zůstala po staletí historickou strážkyní památky našich věrozvěstů a tlumočnicí jejich
odkazu. V ní byli odedávna apoštolové slovanští nejvíce uctíváni, odtud rozlévalo se nejbohatší požehnání jejich
posmrtného apoštolátu. Je nejvýznamnější velesvatyní cyrilometodějskou v Slovanstvu, jak hlásají dary lásky slo-
vanských národů, jež ji zdobí, mezi nimi i dar bratrské Moskvy.

V letošním památném jubileu zazářila v majestátu svého historického poslání a pod jejími klenbami soustředilo
se jubilejní dikůčinnění za vše, zač vděčíme našim velkým apoštolům, zakladatelům naší osvěty a předním nebes-
kým zástitám našich nejvyšších duchovních státek.

ZÁKLAD A SLOŽKY MYŠLENKY CYRILOMETODĚJSKÉ

V jubilejním roce cyrilometodějském je třeba, abychom
se též zamyslili nad základem myšlenky cyrilometoděj-
ské a jejími složkami z hlediska nábožensko-církevního.

Úvodem je nutno poznamenat, že myšlenka cyri-
lometodějská neobsahuje pouze slovanskou bohoslužbu,
vlastní to ideu sv. bratří, pro niž se jim podařilo získat
schválení od papežů Hadriána II. a Jana VIII. Slovanská
bohoslužba byla jen zevnější formou a prostředkem po-
staveným do služeb hlavní myšlenky sv. bratří, získat
totiž slovanské národy křesťanskému náboženství v jedi-
né a obecné Církvi Kristově.

Základem myšlenky cyrilometodějské jakožto odkazu
sv. bratří soluňských je vlastně celé apoštolské a učitel-
ské dílo sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje z hlediska
nábožensko-církevního. Sv. Konstantin a Metoděj byli
apoštolové křesťanské obecnosti a církevní jednoty. Ruský
badatel A. V. Gorskiy ve své rozpravě o staroslověnském
ŽK a ŽM [O sv. Kirilě i Metodii, Moskvitjanin, III,
1843, 406—434] pokládal sv. bratry za představitelē jed-
noty východní a západní církve před východním církevní-
m rozkoem. Po něm sdílí tento názor slavisté ruští
i západní uvádějí, že sv. bratři měli stejnou lásku
k Cařihradu jako k Římu a že v tomto duchu pracovali
dále i jejich žáci. V době, kdy cařihradský patriarcha
Fotios, učitel a přítel Konstantinův, začal vystupovat
proti římskému Stolci, byli soluňští bratři na cestě do
Říma se zastávkou v Panonii a v Benátkách. V Římě,
středisku jednotné a obecné Církve Kristovy, osvědčili

sv. bratři, později znovu sv. Metoděj, svou pravověrnost
ve víře a svou oddanost obecné křesťanské jednotě. Mod-
lili se, pracovali a usilovali o to, aby Slované zůstali
věrní jednotě a obecné Církvi. To byl též odkaz sv. Cy-
rila, když před svou smrtí (14. února 869) v Římě se
vroucně modlil, aby Bůh zachoval Slované v jednotě
víry a Církve.

Staroslavěnský ŽK [kap. XVIII.] nám zaznamenává
vroucí modlitbu Cyrilovu: „Pane Bože můj, který jsi vše-
chny andělské kůry a netělesné síly stvořil, nebo rozpjal
a zemi osnoval, a vše, co trvá, vyvedl z nicoty v bytí;
který vždy slyšíš ty, kdo činí vůli tvou a bojí se tě a
zachovávají tvá přikázání, vyslyš modlitby mé a ochraň
stádo ti věrné, k němuž jsi mne poslal neschopného a
nehodného služebníka svého. Zbav je od bezbožné a po-
hanské zloby a od mnohomluvného a rouhavého kacír-
ského jazyka, který mluví rouhavě proti tobě, zahlad
trojjazyčný blud a dej, ať vzrůstá církev tvá množstvím,
a všechny v svornosti sjednot, učiň je lidem výborným,
stejně smýšlejícím o pravé víře tvé a správném vyznání,
a vdechň jim do srdce slovo svého přijetí za syny. Tvůj
je to zajisté dar, jestliže jsi nás nehodné, zanícené pro
dobré skutky a činící, co tobě milo, přijal k hlásání
evangelia tvého Krista, Tobě odevzdávám jakožto tvé ty,
které jsi mi dal. Spravuj je pravici svou a pokrýj je
krovem křídla svých, aby všichni chválili a velebili jméno
tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, amen“.

Starost o jednotu víry v obecné Církvi byla jistě i vůdčí

myšlenkou sv. Metoděje a žáků soluňských bratří. Tito vyjádřili zevně církevní jednotu a obecnost tím, když nad rakví sv. Metoděje vykonali pohřební modlitby v jazyku latinském, řeckém a slovanském (ŽM kap. XVII). Tato myšlenka je vyjádřena také v bohoslužebných modlitbách, které od nejstarších dob jsou složeny k počtě sv. bratří a jež se modlí svorně křesťané katoličtí i křesťané odloučení východního obřadu. Tak např. tropar svátku z řeckoslovanské liturgie: „Učitelé slovanských krajů, bohomoudří Cyrile a Metoději, rovnající se životem apoštolům, prostě Pána všech, aby všechny slovanské národy upevnil v pravé víře a svornosti a dal světu mír a spasil duše naše!“ Totéž je obsaženo v modlitbě: „Sv. Cyrile a Metoději, prostě Vládců všech věcí, aby upevnil všechny slovanské národy v pravé víře a náboženské jednotě, usmířil svět a spasil duše naše“. Stejně tak končí ikos z řeckoslovanských církevních hodinek na svátek soluňských bratří: „My pak volejme k nim: Přeslavní Otcové, rovní apoštolům, prostě Krista, aby daroval slovanským národům pevnost v pravé víře a jednomyslnost, aby dal světu mír a spasil naše duše“. Je pozoruhodné, že v těchto modlitbách k sv. Cyrilu a Metodějovi se vyslovuje prosba o mír ve světě. V apoštolském listě papeže Pia XI., který zaslal biskupům Československa a Jugoslávie roku 1927: „Quod s. Cyrillum Thessalonicensem“ k oslavě 1100. výročí narození sv. Cyrila, se praví: „Proč se tedy divíme, jestliže Cyril a Metoděj — které sluší nazvat syny Východu, vlastní Byzantince, rodem Řeky, posláním Římány, ovocem apoštolátu Slované — stali se všem vším, aby jednotě katolické Církve všechny zísкали“. Můžeme tedy říci, že vůdčí myšlenkou sv. bratří soluňských bylo, získati slovanské národy křesťanské víře v obecné Církvi Kristově se všemi důsledky z toho plynoucími pokud by šlo o smír mezi křesťanským Východem a Západem. Myšlenka obecné křesťanské jednoty spolu se slovanským písemnictvím a slovanskou bohoslužbou, jak to potvrzují staroslověnské i latinské prameny, souvisí s osobní svatostí sv. bratří, zvl. sv. Konstantina.

Chceme-li blíže určit složky myšlenky cyrilometodějské, musíme znovu upozornit na to, že tato myšlenka neobsahuje pouze slovanskou bohoslužbu, jak se někteří domnívali, protože slovanská bohoslužba byla jen zevnější formou, postavenou do služeb vyššímu záměru, získati totiž slovanské národy obecné Církvi Kristově a tím také do křesťanské kultury, která by se tak u Slovanů svébytně projevovala.

Myšlenka cyrilometodějská je myšlenkou především *náboženskou*, a to v *katolickém* smyslu. Plyne to z působení sv. bratří na Moravě, v Panónii i z dalšího dějného vývoje jejich díla. Z pramenů vysvítá, že jejich činnost spočívala ve vyučování křesťanské víře slovanským jazykem, jak o to kníže Rostislav v Cařihradě žádal, k tomu pak přistoupila slovanská bohoslužba a veškerá literární činnost sv. bratří (překlad Písma sv., překlad knih bohoslužebných, samostatné práce). Že při tom měla misie sv. bratří i poslání diplomatické, je vysocí pravděpodobné, prameny nám však o něm nějaké konkrétní věci neuvádějí. Možno tu poukázat na obdobu předcházejících misí u Saracénů a u Chazarů. Bylo by to však v přímém rozporu se všemi prameny cyrilometodějskými, kdyby se dával poslání sv. bratří na Moravě jen politicko-diplomatický smysl a odezíralo se od nábožensko-církevní složky jejich poslání. I když připouštíme, že sv. bratři po skončení moravské mise se chtěli navrátit do své vlasti, nastalé okolnosti tomu zabránily. Sv. Cyril před svou smrtí, uprostřed životní dráhy, pln vznešených ideálů a plánů, zapřísahá svého bratra Metoděje, aby neopouštěl započaté dílo misijní na Moravě. Metoděj uposlechl a pokračoval v něm přes všechny překážky až do své smrti.

Pravíme-li, že myšlenka cyrilometodějská je myšlenkou náboženskou v katolickém smyslu, uvádíme slova F. Pastrnka (Dějiny slovanských apoštolů Cyrila a Metoděje. Praha 1902, XI), který mistrně shrnul její složky takto: „Chceme-li tedy historicky věrně vystihnouti církevně politickou myšlenku cyrilometodějskou, jest nám říci, že uložena jest v těchto třech bodech: ve vymezení z církevního podruží bavorsko-německého, v liturgické

řeči slovanské a zároveň v církevní jednotě s Římem. Nelze dopustit, že by jmenovaná poslední zásada nebyla dosti uvědoměná. Oduševnělá snaha Fotiovy projevovala se tenkrát již velmi zřejmě. Kroky slovanských apoštolů, kterými se trvale připoutali k Římu, nelze vysvětliti jinak, nežli jako uznání společné církevní jednoty“. I když nám novější historikové a badatelé (Dvorník, Grumel, Jugie, Grivec a jiní) postavili patriarchu Fotia do nového světla, od dosavadního odlišného a dokazuje se, že tzv. druhé schisma Fotiovo neexistovalo, dá se z pramenů historických skutečností dokázat pravověrnost sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje i jejich kladný postoj k římskému Stolicí.

Nebudeme se zde rozepisovat o pravověrnosti sv. bratří, ponechávajíc to též na jiné místo, uvádíme pouze, že o pravověrnosti sv. Konstantina svědčí jeho disputace s bývalým patriarchou Janem VII. proti obrazoborectví (ŽK kap. V), jeho vystoupení proti svému učiteli Fotiovi s jeho učením o lidské duši (záznam Anastasia bibl., PL 129, 13—14), jeho disputace se Saracény (ŽK kap. VI) a Chazary (ŽK kap. IX—XI), kromě toho mu řada autorů připisuje autorství spisu „Napisanie o pravěj věř“. Pokud jde o poměr sv. bratří k apoštolskému Stolicí římskému, i když začali působit na Moravě v době, kdy cařihradský patriarcha Fotios začal vystupovat proti papeži Mikuláši I., nestáli sv. bratři na jeho straně. Ve staroslověnských životopisech se dává římskému biskupu název „apostolik“, vzniklý v VI. a VII. stol. a rozšířený v IX. stol. v západních klášterích a také u řeckých mnichů, v ŽM (kap. I) se uznává toliko šest ekumenických sněmů (v Římě až do času Jana VIII. i Theodor Studita s mnichy neuznávali II. sněm Nicejský za ekumenický, neboť mu chybělo papežské schválení, zatím co přivrženci Fotiovi jej uznávali). Význačným dokladem pro smýšlení sv. bratří o prvenství římského Stolce jsou tzv. slovanská scholia k 28. kánonu chalcedonského koncilu z r. 451, v němž šlo o privilegia cařihradského stolce. V slovanském překladu Nomokanonu, který pochází od sv. Metoděje (ŽM kap. XV) následují za řeckým komentářem k tomuto kánonu dvě slovanská scholia, v nichž se vyvrací, že prvenství Starého Říma nepochází odtud, že Řím byl sídlem císařským, nýbrž, že prvenství římského biskupa je božského původu a nemůže být zrušeno. Autor tohoto scholia tedy popírá byzantské nazírání na cařihradský stolec jako rovnocenný se Stolicí římským. Ohledně autorství slovanských scholií se autoři rozcházejí, většina se shoduje v tom, že původní text scholií byl řecký, pravděpodobně složený od sv. Konstantina a potom od sv. Metoděje nebo jeho žáka přeložený do jazyka slovanského. Slovanská scholia našel a vydal A. S. Pavlov (Anonimnaja grečeskaja statsja o preimuščestvach Konstantinopolskago patriaršago prestola, drevneslavjanskij perevodъ jeja sъ dvumja važnymi dopolnenijami, Vizantijskij Vremenikъ 4, 1897, 143—159) podle kodexu 1165 Duchovní akademie Kazaňské a 307 Sergijevské lavry ze XVI. stol., třetí znění pak V. Beneševič (Zur slavischen Scholien angeblich aus der Zeit der Slavenapostel, Byzantinische Zeitschrift 36, 1936, 101—105) podle kodexu leningradského 250. Latinský překlad scholií podávají Jugie, Grivec, d'Herbigny, Spáčil, Kurent a po něm M. Gordillo, do češtiny převedl scholia J. Vašíčka (Nový příspěvek ke studiu řeckého rozkolu a otázky cyrilometodějské, Hlídka roč. XXXIX, 1922, 445—46).

Pravověrnost sv. Metoděje také v otázce o vycházení Ducha Svatého je dosvědčena, neboť v listě papeže Jana VIII. „Industriae tuae“ z r. 880 zaslaném Svatoplukovi se praví: „Toho Metoděje, ctihodného arcibiskupa vašeho v přítomnosti bratří vašich jsme se dotazovali, zda věří pravověrně vyznání víry a zda při posvátných službách božích tak zpívá, jak známo jest, že svatá Římská církev věří a na posvátných šesti sněmech církevních skrze sv. Otce podle autoritativních slov evangelia Kristova Boha našeho prohlásila a k věření předložila. On pak vyznal, že věří a při službách božích zpívá podle evangelního a apoštolského učení, jako sv. Římská církev věří a skrze sv. Otce k věření předkládá.“

Pokud jde otázku vycházení Ducha Svatého od Otce a Syna, jakož i o přidavek Filioque do symbolu, nutno poznamenat, že sv. Metoděj po způsobu cařihradské církvě

ve nereficované Filioque v symbolu.*) Proto také německolatinští duchovní začali ho osočovat u papeže jako bludaře.

Avšak i v této věci byl sv. Metoděj uznán za pravověrného, při čemž nutno mít na zřeteli, že zvyk uvádět přídavek Filioque v symbolu nebyl ani na Západě všeobecný, ba ani v Římě v té době, takže se nedá z tohoto titulu pochybovat o Metodějově pravověrnosti.

Na druhém místě spatřujeme, že myšlenka cyrilometodějská jest myšlenkou *literárně-slovanskou* s politickým dosahem. To se zakládá na skutečnosti, že sestavení slovanského písma (hlaholice) a tím umožněné slovanské písemnictví (biblické, liturgické, církevně-právní) bylo určeno všem slovanským národům. Pokud pak jde o politickou stránku věci, mnozí badatelé soudí, že velkomoravský kníže Rostislav se obrátil do Cařihradu se žádostí o slovanské učitele také z toho důvodu, aby svou politickou samostatnost posílil také nezávislostí církevní. I když by tomu tak od počátku být nemusilo, skutečnost ukázala, že působení soluňských bratří, znalých jazyka slovanského, podporovaných nadto slovanským překladem Písma sv. a zavedením slovanské bohoslužby, bylo protiváhou působení fransko-německého duchovenstva a mělo tedy i nemalý význam politický. Působení sv. bratří se tak protivilo politickým plánům fransko-německým k podřízení slovanských národů. Že takové plány byly, je vyjádřeno v listě bavorských biskupů z r. 900, zaslaný papeži Janu IX, v němž protestují proti zřízení arcibiskupství a tří biskupství na Moravě, kde praví, že Moravené „ať chtějí nebo nechtějí, budou našemu království podřízeni“. Musíme také vzít v úvahu, že slovanské písmo, slovanský překlad Písma sv. i slovanská bohoslužba byla posílením národního slovanského vědomí.

Třetí složka myšlenky cyrilometodějské spočívá v odkazu daného katolickým Slovanům sv. bratřimi soluňskými a v úkolu, který z něho plyne. *Úkolem katolických Slovanů* (západních a jižních), které pojí přímo

*) Také v ŽM (kap. I a XII) se mluví o vycházení Ducha Svatého z Otce.

nebo nepřímou působení sv. bratří soluňských, jest, aby si *náboženství katolické zachovali a pečovali o jeho rozkvět*. Je však skutečností, že Slované jsou od doby církevního rozkolu v XI. stol. (r. 1054), jenž se u nich postupně uplatňoval, po stránce náboženské a církevní rozdělení. Většinou katoličtí jsou ze Slovanů: Poláci, Čechové, Moravané a Slováci, Slovinci, Charvatí, katolické menšiny jsou u Lužických Srbů, Bulharů, Srbů, Ukrajinců a Rusů. Většinou pravoslavní jsou ze Slovanů: Velkorusové, Bělorusové, Ukrajinci, Srbové, Bulhaři, pravoslavní menšiny jsou u Slováků, Čechů a Charvatů. Protože pak sv. bratři Konstantin-Cyřil a Metoděj chtěli získat slovanské národy křesťanskému náboženství v obecné Církvi Kristově a v jejich době ještě žádného církevního rozkolu nebylo, nastává pro katolické Slované *úkol* druhý, aby totiž se snažili o *sblížení a návrat církevně odloučených slovanských národů k obecné Církvi*. Zvláště této třetí složce s jejím dvojím úkolem říkáme u nás *myšlenka cyrilometodějská* a spatřujeme v ní odkaz sv. bratří soluňských. Z těchto ideálů také vzešly později světoznámé *velehradské kongresy unijní*, které zjednávaly jednak hlubší znalost pravoslavních církví, jednak zkoumaly věroučné rozdíly mezi odloučeným křesťanským Východem a katolickou Církví a hledaly vhodné cesty ke sblížení těchto dvou původně jednotných světů. „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje“ byl postaven pod ochranu bl. Panny Marie a veškerá jeho činnost se dala s vyprošováním přimluvy sv. bratří soluňských, kteří byli také jeho patronové.

Jestliže nyní II. vatikánský koncil apoštolů svou pozornost též ke sblížení a jednotě křesťanského světa a také předložil k projednání zvláštní schéma „Ut omnes unum sint“ a byl zřízen zvláštní Sekretariát pro jednotu křesťanů, mohli by být velmi vhodné, pokud jde o pravoslavné Slované, prohlášení sv. Konstantin-Cyřila a Metoděje za *patrony* tohoto díla. Uskutečněním tohoto díla, které má zásadní význam pro Církev a křesťanské náboženství, bylo by teprve naplněním vznešeného ideálu a díla sv. bratří soluňských, kteří právě z tohoto titulu patří k velikánům církevních i slovanských dějin.

ThDr. Antonín Salajka

CÍRKEVNÍ ÚSTAVA V POJETÍ SVATÝCH BRATŘÍ SOLUŇSKÝCH

V době, kdy oslavujeme 1100. výročí příchodu slovanských učitelů: sv. Konstantina-Cyřila a Metoděje na Moravu, kdy si celý slovanský svět uvědomuje znovu, jak vzácné dary našim otcům přinesli soluňští bratři v slovanském písmu, překladu Písma svatého a bohoslužebných i církevně-právních knih a hlavně zavedením slovanské bohoslužby v naší vlasti, třeba si též povšimnout vztahu slovanských učitelů k církvi západní, jejich pojetí církevní ústavy a primátu. Právem napsal dosud nepřebraný znalec dějin slovanských apoštolů Cyřila a Methoda, *Fr. Pastrnek*: „Chceme-li tedy historicky věrně vystihnouti církevně-politickou myšlenku cyrilometodějskou, jest nám říci, že jest uložena v těchto třech bodech: ve vymanění se z církevního područí bavorsko-německého, v liturgické řeči slovanské a zároveň v církevní jednotě s Římem. Není lze dopustit, že by jmenovitě poslední zásada nebyla dosti uvědoměla - - . Kroky slovanských apoštolů, kterými se trvale připojili k Římu, nelze vysvětliti jinak, nežli jako uznání společné církevní jednoty“ (1). Svaté bratry soluňské utvářela na oltáři obojí církev západní i východní, neboť oni svou velkorysostí a svatostí se dovedli povznést nad ovzduší dvojí mentality, jež dosud odděluje od sebe křesťany západní a východní. Svatý Cyřil i Metoděj milovali vroucně svou vlast řeckou, ale při tom si uvědomovali živelně, že středem jednoty křesťanské je podle vůle božského Zakladatele království Božího na zemi nástupce svatého apoštola Šimona-Petra.

1. Pojetí církevní ústavy obecně křesťanské

Je nesporné, že jako každá společnost musí mít svou organizaci, tak i společnost založená Kristem Pánem. Společnost dítek Božích má skutečně od svého Zakladatele dānu ústavu hierarchicko-monarchickou. Spasitel sboru svých apoštolů předal svou službu kněžskou: obět-

ní i svátostnou, službu učitelskou i pastýřskou. Je známý výrok Spasitelův pronesený k apoštolům: „Cokoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi“ (Mt. 18, 19). Božský Spasitel též vyvolil mezi apoštoly svatého Šimona-Petra a před svým zmrtvýchvstáním mu přislíbil prvenství právní v církvi, a to nejprve u Cesareje Filipovy památnými slovy: „Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné ji nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi - - (Mt. 16, 18) a při poslední večeři slovy: „Šimone, Šimone, hle, satan vyžádal si vás - - ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá, a ty někdy obrátě potvzruj bratry své“ (Lk. 22, 31). Po zmrtvýchvstání svém pak ustanovil Pán sv. Šimona, syna Janova, nejvyšším pastýřem ve své církvi slovy: „Pasiž beránky mé - - - Pasiž ovce mé“ (Jan 21, 15—17). Taková je vůle Páně. Tedy apoštolát a primát v církvi Kristově je z ustanovení Božího (iuris divini). Jelikož společnost Kristova má trváti až do konce věků, musí mít apoštolové své nástupce v biskupech a rovněž právní prvenství v církvi přechází na nástupce sv. Petra a tím je biskup římský. Z církevních dějin víme jasně, že již v prvních třech stoletích, kdy křesťané byli pronásledováni a žili v katakombách, biskupové římské vykonávali své jurisdikční prvenství nad celou církví. Tak např. třetí nástupce sv. Petra, papež sv. Kliment, jehož ostatky nalezl sv. Konstantin na Krymu a část jich přinesl s sebou též na Moravu, autoritativně rozhoduje spory v korintské obci svým dopisem ke Korintským, ač v té době ještě žil svatý apoštol Jan. Plným právem označuje uvedený dopis sv. Klimenta římského jako „epifanii římského primátu“ francouzský historik P. Batiffol. Ve druhém století zasahuje ve východní církvi papež sv. Viktor do záležitosti slavení Velikonok a do-

konce hrozí biskupu efeskému Polykratovi exkomunikací. Na západě svědčí o prvenství biskupů římských hlavně dva velcí Otcové. Představitel církve galské, lyonský biskup, *sv. Irenej*, píše o církvi římské: „S touto církví pro její vyšší knížectví se musí shodovati každá jiná církev - - - (Adv. heres. III, 3, 1). A podobně reprezentant církve africké, kartáginský biskup, *sv. Cyprián*, ve svém listu 59 kárá schismatické biskupy, kteří „se odvažují plouti až ke stolci Petrovu a k hlavní církvi, odkud povstala jednota kněžská“ (Kirch: Ench. 166). Jestliže prvenství římského biskupa uznávala celá církev v době pronásledování, kdy byl obtížný styk s Římem, tím spíše tomu bylo v době, kdy se těšila církev svobodě. Důležitou událostí pro církevní dějiny bylo přenesení sídla císaře ze starého Říma do Konstantinopole neboli Cařihradu na poč. IV. století. Od té doby hlavně v oblasti církve byzantské se začíná rozvíjet nové, jednostranné pojetí církevní ústavy. Poněvadž bratři spoluštější vyrůstli v prostředí kulturního střediska byzantského, třeba si povšimnout byzantského pojmání církevní ústavy.

2. Byzantská nauka o církevní ústavě

Jak již bylo uvedeno, východní církve uznávaly prvenství římského biskupa, ač byly hrdy na své apoštolské tradice a na slávu prvních století. Mezi biskupy nabývali zvláštních práv *metropolité*, biskupové mateřských měst, a nad nimi si osobovali pravomoc *patriarchové* hlavně alexandrijský a antiošský. Pravomoc metropolitů a patriarchů však se vyvinula dějinným vývojem a neměla nic společného s ustanovením Božím, byla to pravomoc práva čistě církevního (iuris ecclesiastici). To třeba mít na paměti a přísně odlišovat od prvenství biskupa římského, nástupce knížete apoštolů, *sv. Petra*, ustanoveného Pánem (iuris divini). Když císař Konstantin se usídlil v Byzancii a Cařihrad se stal hlavním městem říše římské, tehdy biskup tamější podléhal církevně metropolitovi v Heraklei. Samozřejmě s pomocí císaře usiluje o zvýšení své pravomoci. Bylo přirozené, že během doby blízkost dvora, účinné intervence u císaře dodávaly biskupu „nového Říma“ větší a větší vážnosti na křesťanském východě. To se projevilo již na II. ekumenickém sněmu církevním v Cařihradě r. 381, kdy byla uznána čestná přednost biskupa „nového Říma“ 3. kánonem tohoto sněmu: „Ton mentoi Kontantinopoleos episkopon echein ta presbeia tes times meta ton tes Romes episkopon, dia to einai auten *néan Roman*.“ Sice výslovně se prohlašuje, že biskup Konstantinopole má mít čestnou přednost cti po biskupu římském, poněvadž ono město je Nový Řím. (Srovn. Hefele: Conciliengeschichte - II. - 1875 - str. 17.) Císařové samozřejmě přáli úsilí byzantských biskupů vyvýšit se nad ostatní patriarchy východní a jako představitel církve v Novém Římě být v pořadí hned za Římem starým, a to tím spíše, poněvadž u Řeků se rozvíjí názor, že církevní pořadí biskupství se má řídit podle občanského pořadí biskupského města. Papež *sv. Damas* sice potvrdil věroučné dekry II. ekumenického sněmu, avšak kánonu 3. neuznal a jej zamítl. Dalším mezníkem vývoje jednostranného a nesprávného pojmání církevní ústavy v oblasti církve byzantské je sněm v Chalcedonu - IV. ekumenický, r. 451. Tehdy patriarchát v Alexandrii byl oslaben heresí monofysitskou a stejně i patriarchát antiošský zase bludem nestoriánským. Na naléhání císaře Marciana byl svolán proti monofysitům sněm do Chalcedonu, na který vyslal papež *sv. Lev Veliký* legáty: biskupy Paschasia u Lucentia. A tam se podařilo intrikám biskupa byzantského Anatolia, prosadit 31. X. 451, neblaze proslulý kánon 28.: „Prámem Otcové přiznali Stoli Starého Říma pro jeho charakter, jakožto města císařského, jeho přednostní práva a z téhož důvodu pohnuti přiznalo 150 biskupů stejná přednostní práva *nejsvětějšímu Stoli Nového Říma*, soudíce, že město císařstvím a senátem poctěné tatáž práva jako staré císařské město požívá a také v církevním ohledu musí býti povýšeno a druhé po onom býti. A my rozhodujeme, že z diecése Pontu, Asie, Thracie metropolitě tak i biskupové z krajů barbarských od nejsvětějšího Stole Konstantinopole musí býti svěceni.“ (Hefele - o. c. 528—9; srovn. též: Grill-

meier Al. - H. Bacht: *Das Konzil von Chalcedon*. Geschichte und Gegenwart - 3 díly - Echter Verlag Würzburg 1958.)

Legáti papežští protestovali energicky proti 28. kánonu sněmu chalcedonského, jenž byl odhlasován mimo jejich vědomí a hlavně papež *sv. Lev Veliký* v dopise 104 odmítá 28. kánon a zdůrazňuje, že „alia est ratio rerum saecularium, alia divinarum“. Jedině apoštolský původ opravňuje biskupství k vyššímu pořadí. Apoštolové sice zakládali církve ve velkých městech a tu pravidelně občanské metropole bývaly současně metropolemi církevními, avšak *vlastním důvodem hierarchického pořadí* nebyla občanská kvalita biskupského města, nýbrž její *založení apoštolem a její stáří*. Řím pak je hlavou křesťanstva (ecclesia principalis) z toho důvodu, že je tam „*cathedra Petri*“ (ep. 52). Papež píše též císaři v tom smyslu, že nemůže nechat oloupit stolec alexandrijský a antiošský o jejich pořadí a podřítit je Konstantinopoli a všem metropolitům odejmout ve prospěch byzantského biskupa jejich čest. Třeba se držet sněmu Nicejského s jeho 318 Otců. A též Anatoliu cařihradskému připomíná: „Nechť Anatolius odloží svou ctižádost, dá se ovlivnit duchem lásky a je pamětliv: Drž to, co máš, aby jiný nepřijal korunu tvou - - - (Ep. 106). Papež *sv. Lev Vel.* odmítl potvrdit i *čestnou přednost* biskupa byzantského před ostatními patriarchy Východu jakož i výlučné právo jeho ustanovovat metropolity v Pontu, Asii a Thracii a biskupy v krajích barbarských tj. neřeckých. Šlo sice jenom o *čestné prvenství* Byzance, avšak papež je nemohl uznat, poněvadž obec byzantská nebyla původu apoštolského. V pozdější době byzantští biskupové — podobně jako císařové se nazývali „despotai tes oikumenes“ — si osobovali název „patriarcha oikumenikos“, nikdy však se nenazývají „apoštolský patriarcha“; chtěli tím zakrýt neapoštolský původ své obce.

Ideje vyslovené ve 28. kánonu sněmu chalcedonského připravovaly půdu oligarchickému neboli federalistickému pojetí církevní ústavy v oblasti východní, tzv. pojetí *pentarchie*. Od VI. století na křesťanském východě vzniká theorie, že celá církev z ustanovení Božího byla rozdělena na 5 patriarchátů: římský, cařihradský, jeruzalémský, antiošský a alexandrijský tzv. *pentarchii*, jež představuje jednotu a obecnost církve. Theologové řečtí rádi *pentarchii* přirovnávali 5 smyslům, při čemž římský patriarcha je symbolisován zrakem. Tuto nauku hlásal i světec *sv. Theodor Studita* a nebyla přímo namířena proti papežství, avšak mohla být de facto snadno zneužívána v boji proti právům římského velekněze. Hlavně nebezpečné bylo tvrzení, že všeobecný sněm se musí konat jen v zastoupení celé *pentarchie*. Učení o přednosti biskupa „nového Říma“ a o *pentarchii* připravovalo na Východě poněkud úplné popření jurisdikčního prvenství římského papeže. Sice ani nejzarytější odpůrci primátu římského papeže se neodvážili popřít jeho čestné prvenství, jež prý mu přísluší iure ecclesiastico z ustanovení církevních sněmů a všechna místa dosvědčující jurisdikční primát papežský usilovali vysvětlovat o prvenství jeho čestném. A proto po rozkolu rozhořčeně vytýkají pravoslavní polemikové papežům trestuhodnou osobivost, že si přivlastňují pravomoc nad celou církví a v těchto domněle neoprávněných nárocích biskupů římských vidí hlavní příčinu rozkolu.

Pentarchie v církvi podle řeckých theologů připouští jediné nejvyšší neviditelnou hlavu v církvi, tj. Krista. Je vyloučeno, aby římský papež byl uznáván jako viditelná hlava církve Kristovy — „vicarius Christi“, neboť církve řídí 5 patriarchů pod Kristem jako jedinou hlavou a všichni patriarchové jsou sobě rovní náměstkové Krista.

Byzantské pojmání ústavy církevní nesporně umožňovalo císařům byzantským zásahy do vnitřních záležitostí církevních a právě na byzantském biskupu se splnila slova *sv. Lva Velikého*, jež i východní liturgie oslavuje jako „nástupce vrchního stolce Petrova“: „Vlastní ztrácí, kdo touží po cizím“; upadl do područí byzantských panovníků. Též křesťanský východ viděl ve Stoli Petrovu v Římě nejvyšší autoritu věroučnou, neboť zde, jak už to vyjádřil ve své formulaci papež *sv. Hormisdas*, „bez porušení se uchovávala katolická víra“. A zvláště v pohnutých zápasech s bludaři se takřka instinktivně obracely

zraky všech biskupů k Římu, neboť „ubi Petrus, ibi ecclesia“ — kde stolec Petrův, tam neporušená víra. Tak v Chalcedonu, o němž jsme se zmínili, bez námitek všech tam na sněmu shromážděných 630 Otců byl přečten a jednohlasně schválen dogmatický dopis papeže sv. Lva Vel. odsuzující monofitism a Otcové se s nadšením vyslovují: Petr skrze Lva promluvil.“ Podobně tomu bylo později za bojů proti bludu monotheletickému. V osmém století, když ikonoklastičtí císařové pronásledovali zastánce úcty k svatým obrazům, kteří vyrůstali hlavně v řadách řeckých mnichů, opět zraky pronásledovaných pravověrných se obraceli k papeži. Je zajímavé, že všechny velké a svaté osobnosti na stolci patriarchálním v Byzanci, jako byl sv. Tarasius (784—806), sv. Metoděj (843—847), sv. Ignác (847—861) nejen uznávali prvenství sv. Petra nad apoštoly, ale též jeho nástupce, biskupa římského nad celou církví. Avšak též současníci našich soluňských bratří, citlivější a hrdý Fotius, primát papežský připouštěl. Sice v době prvního svého rozkolu ve svých spisech hledá zdůvodnění svého odmítavého postoje vůči Římu, když byl papežem sesazen ze stolce byzantského, tím, že uvádí sv. Ondřeje, staršího bratra Petrova jakožto zakladatele obce byzantské a tímto nepodloženým tvrzením usiluje snížit autoritu římského biskupa. Dále ve své sbírce Syntagma kánonů poukazuje na to, že prý Antiochie má přednost před Římem, neboť tam se nejprve Petr zdržoval, avšak v hloubi svého nitra byl si vědom, že pravým nástupcem Petrovým je přece jenom biskup římský. Když energický papež sv. Mikuláš neochvějně obhajoval práva stolce Petrova v Římě, avšak způsobem vyžadujícím bezvýhradnou poslušnost a zdůrazňovaným i „blesky anathematu“, tehdy hrdý Fotius tento způsob postupu římské kurie odmítá. Jak poukázal prof. Dvorník ve svých zajímavých studiích o Fotiovi, geniální patriarcha cařihradský byl šťasten, když papež Jan VIII. s pochopením příznivě řešil případ nešťastného patriarchy. Tehdy ve svém spise *Mystagogia* s vděčnou vroucností píše o papeži: „Můj Jan, je též můj i z jiných důvodů, neboť se ujal mé obhajoby s větší mocí než jiní; tedy můj Jan, tak mužný v myšlení i ve zbožnosti, tak odvážný proti náporu všeho, co je nezákonné a nespravedlivé - - - tento dobrý Velekněz římský. Papež Jan ekumenický a apoštolský, který přijal tuto pravomoc od Petra, knížete apoštolů a předal pravomoc svazovati a rozsvazovati též nejsvětějšímu patriarchovi Fotiovi“ (PG 102, cil. 880, též Mansi XVII, 501). Druhé schisma Fotiovo, jak dokázal jasně prof. Dvorník, je dějinnou mystifikací, neboť „prameny, z nichž je čerpána historie druhého rozkolu, nemají ceny, a co bylo napsáno o druhém rozchodu mezi Fotiem a Římem bylo nejen nepřesné, nýbrž čistou mystifikací dějinnou (Fr. Dvorník: *Le schisme de Photios* - Paris 1950 - str. 24). Patriarcha Fotius chtěl žít v míru a souladu s hlavou křesťanstva, nástupcem sv. Šimona Petra, jehož prvenství svým způsobem plně uznával.

II. Pravověrnost svatých bratří soluňských

Sv. Konstantin a Metoděj vyrostli v kulturním prostředí Byzance a v náboženském ovzduší východní církve. Samozřejmě to vše ovlivňovalo jejich duchovní rozvoj. Je však pozoruhodné, že oba bratři se dovedli povznést nad myšlenkovou mentalitu své vlasti a ocenit též přínos starého Říma pro svět křesťanský, živelně se vyhýbali jednostranným bojům vnitrocírkevním ve své vlasti totiž mezi utraradikálními mnichy řeckými, stoupenci sv. Ignáce a mezi liberálně smýšlejícími duchovními světskými, kteří se řadili k vzdělanému Fotiovi. Svatí bratři soluňští měli před svým duchovním zrakem ideál „stát se hodným ideálu praotcem Adamem ztracené blaženosti — vykoupené však Kristem Pánem, a to dokonalostí křesťanského života“ (Fr. Grivec: *Konstantin und Method* - Wiesbaden 1960—62). Jejich pravověrný názor o církevní ústavě a o prvenství římského velekněze nad slunce jasně dosvědčují dějinné prameny. Je to na prvním místě: Život svatého Cyrila a Život svatého Metoděje, staroslovanské legendy z konce IX. st., tak mistrně přeložené prof. Vašicou do češtiny, dále latinská legenda: *Vita cum translatione s. Clementis*, papežské listy: „Gloria in excelsis Deo“ Hadriána II. a zvláště list: *Industriae*

tuae“ Jana VIII., a neméně důležitá tzv. *slovanská scholia*.

1. Titul „apoštolský“

Svatý Konstantin 31. ledna r. 861 šťastně nalezl na Krymu blízko města Chersonu ostatky sv. Klimenta, třetího nástupce sv. Petra, jenž byl umučen na konci I. století. „Záleží málo na tom vědět, zda tyto ostatky byly pravé či nikoli. Byzanci tehdy v tom určitě neviděli podvod, a to stačí“ (Dvorník: *Les Slaves, Byzance et Rome au IX. siecle* - str. 157). A tehdy již pojal světec úmysl zavítat do Říma a ostatky třetího papeže a mučedníka tam předat. Ostatky sv. Klimenta se staly oběma bratřím velkým doporučením jak při misi na Moravě, tak zvláště při jejich návštěvě v Římě. „Když dospěl do Říma, vyšel mu vstříc sám apoštolský Hadrian se všemi měšťany, nesoucími svíce, neboť se dozvěděli, že přináší ostatky svatého Klimenta, mučedníka a papeže římského,“ líčí doslovně přijetí slovanských učitelů ve věčném městě životopisec Konstantinův (ŽC - 17). A zvláště bibliotékař Anastazius, vzdělaností kongeniální bratřím soluňským, nikoliv však svou svatostí, prostředkoval mezi papežem a řeckými misionáři. Byl přímo okouzlen osobností Konstantina a v dopisu biskupu Gauderichovi jej nazývá „mužem apoštolského života“ a později v listu psaném císaři Karlu Holému „mužem velké svatosti“.

Právě podrobné zprávy očitého svědka učeného Anastazia se staly hlavním pramenem pro římskou legendu: *Vita cum translatione s. Clementis*, jež byla napsána na popud velkého ctitele sv. Klimenta, biskupa Gaudericha, jenž rovněž oba světce soluňské dobře znal. V pramenech je důsledně zván Konstantin, ve spisech, kde je však slaven jako světec zve se Cyril, tj. svým jménem rehočním, jež přijal 50 dnů před svou smrtí. Svatý Metoděj pak měl původně jméno Michael. Je zajímavé, že v obou legendách slovanských i v římské vedle názvu papež užívají tyto tři důležité dokumenty o životě světců soluňských název „apoštolik“, „apoštolský“. To je důkazem, že sv. Konstantin a Metoděj v otázce primátu si byli vědomi božského práva prvenství biskupů římských. Uvedený název nenalzáme v žádné jiné památce staroslovanské, je tedy jasné, že v panonských legendách se obráží mluva samých věrozvěstů slovanských. Tento název nebyl užíván v Byzanci u patriarchů, nýbrž hlavně v kruzích mnišských. Hlavně to byli sv. Theodor Studita a jeho reformovaní spolubratři, kteří se stali jakousi duchovní velmocí v Byzanci a dovolávali se „apoštolského patriarchy“ v Římě, když byli pronásledováni císaři byzantskými a jejich přísluhovači. Úřední terminologie byzantských patriarchů se uvedenému názvu vyhýbala, a proto výraz „apoštolik“, „apoštolský stolec“ atd. projevuje přesvědčení o apoštolském původu prvenství papežského a tím naši učitelé slovanští: Cyril a Metoděj vyjadřovali svoje smýšlení o apoštolském prvenství biskupů římských.

2. Ekumenické sněmy

Druhým důkazem pravověrného smýšlení o ústavě církevní je názor svatých apoštolů slovanských o ekumenických sněmech. V první kapitole Života svatého Metoděje doslovně je psáno: „Ctihodný *Silvestr* se třemi sty osmnácti Otcí, přibrav na pomoc velikého císaře Konstantina, shromáždil první sněm do Niceje, zvítězil nad Ariem - - - *Damas* pak a Řehoř Bohoslov se sto padesáti Otcí a s velikým císařem Theodosiem v Cařihradě potvrdili svaté vyznání víry - - - *Celestin* a Cyril se dvěma sty Otcí - - - v Efesu potřešli Nestoria i se vším bludem, který hlásal proti Kristu. *Lev* a Anatol s pravověrným císařem Marciánem s šesti sty třiceti Otcí v Chalcedoně prokleli poblouzení Eutychovo. *Vigil* s bohumilým Justinianem a sto šedesáti Otcí uspořádali pátý sněm - - - Papež *Agatho* s dvěma sty sedmdesáti Otcí a ctihodným císařem Konstantinem na šestém sněmu vyobcovali a prokleli mnohé strůjce nepokojů - - - a upevnili křesťanskou víru, postavivše ji na pravdu“ (Na úsvitu křesťanství - 1942 - str. 46). Žitopisec Metodějův vypočítává 6 ekumenických sněmů a vždy na prvním místě uvádí papeže, ač papežové oněch sněmů nesvolávali sami a na žádném z nich nebyli přítomni osobně. Jest zřejmé, že

autor legendy se řídí římským stanoviskem, jež bylo též náhledem řeckých mnichů. A je zde vyjádřen hlavně konkrétní výraz nauky sv. Theodora Studity, že římský papež má vrchní moc na sněmu církevním (PG 99, col. 1420) a že bez papeže se nemůže konat žádný ekumenický sněm (col. 1020). Dále stojí za povšimnutí, že se uvádí jenom 6 ekumenických sněmů a nikoli 7. V době života našich věrozvěstů totiž ekumenicitu II. sněmu v Nicei se pokládala za pochybnou, ježto zprvu nebyl formálně potvrzen papežem pro vadný překlad jeho aktů. Teprve za Jana VIII. bibliotékař Anastazius znovu pře-

ložil akty koncilu a tím rozptýlil námitky proti jeho autoritě. Naopak úřední církev cařihradská zařadila uvedený sněm ihned mezi sněmy ekumenické. Také Fotios ve svém známém okružním listu 7. ekumenický sněm uznává. Skutečnost, že v Životě Metodějově se uvádí jenom 6 sněmů ekumenických, zřejmě vylučuje fotiovskou tendenci staroslovanských legend a tím i svatých bratří soluňských, naopak se zde projevuje vědomě římské stanovisko a hlavně je důležité zdůraznění, že ekumenický sněm je možný a právoplatný jedině pod vedením římského biskupa. (Pokrač.) ThDr. Josef Kubalík

PRINCIPY HUMANISMU

Než začne kdo jednat nebo vytvářet, je lepší, je-li v jednání nebo tvoření alespoň zaměřen k předpokladům *lepšího* jednání a tvoření. Má-li kdo už předpoklady k dokonalému projevu, jak k tomu, aby dobře žil, tak k tomu, aby dobře jednal a tvořil, pak je nutně jeho činnost lepší a užitečnější. „Pro každého je nutné, aby si zvolil své zdokonalení,“ říká Aristoteles. (Ethic 1. VI. lect X.) Víme, že člověk není jednoduchá bytost, naopak velmi složitá a každá část může se uplatnit správným způsobem a přinést něco, co napomáhá k prospěchu a dobru. Co je totiž dokonalé v nějakém oboru, stává se nutně majetkem lidského společenství a prospívá mu, stává se universální. Tato etická věta Aristotelova má velké důsledky pro každého. Je to jedna ze základních pravd mravní hodnoty člověka. Zvolit si nejen aktivitu jakoukoliv, ale rozhodnout se zdokonalit se v ní pokud to schopnosti dovolí. Dokonalost věci nebo jednání, jakou má kdo mít, je skoro nedohledná. Teprve faktické zdokonalování otevírá nové možnosti, kam až má a může člověk dojít. Faktické prožívání správnosti dává zkušenostní poznání o správnosti samé.

Zvolit si nejdříve zdokonalení je spojeno nutně s poznáním, v čem se má kdo zdokonalit. Jedná-li kdo např. spravedlivě k druhému proti své vůli a z nutnosti nebo z neznalosti nebo také ze ziskuchtivosti a nikoliv z poznání a lásky k dílu, které spravedlnost koná a k němuž vede, takový člověk není spravedlivý, i když vykoná něco, co se sluší na dobrého člověka. Všechno v mravním řádu má hlubší a vnitřní příčiny a důvody. Jedna z příčin je, že člověk jedná ze svobodného rozhodnutí pro ušlechtilý důvod, že např. samo dílo spravedlnosti je hodné, aby bylo konáno. Spravedlnost, která se snaží dát každému, co mu patří, je dílo hodné člověka a má se líbit sama sebou člověku. Tento vnitřní princip volby dobra dává správné zaměření k pravému cíli. Volba totiž volí správný cíl. K tomu ale je nutné získat dispozice, aby člověk vědom své mravní povinnosti nosil v sobě sklon na zaměření k správnému cíli. Jdeme-li ještě dále v rozboru mravního činu, najdeme ještě jiný nutný vnitřní princip, aby člověk našel cesty, které vedou k cíli. Tento princip jednání je zvláště nutný, aby člověk byl spravedlivý, nebo měl jiné mravní kvality v sobě. Jde tedy o spojení mravního jednání s celou virtuositou biologickou a psychickou. Tento zdroj aktivity čili virtuosity řecká etika nazvala dinotikou; je to jakýsi druh génia a snaživosti. Pomocí dinotického principu dostává člověk skutečnou možnost jít za zvoleným cílem. Dá se však tato síla užít jak k dobru, tak ke zlu, aby dosáhla svého cíle. Dá-li se tato síla génia, tj. biologicko-psychické síly a pohyblivosti do mravně dobrého díla, pak je nejen chválehodná, ale mravně využitá a člověk dosáhne její pomocí vynalézavost v cestách a prostředcích vedoucích k správnému cíli. Je známé, že např. velcí kasaři dali do služeb celou genialitu a dosáhli tím obdivuhodných výsledků. Také artisté stavějí své koucky na této genialitě a snaživosti biologicko-psychické, rovněž i sportovci dnešního typu. Umělci užívají geniality k tvorbě, aby zachytili něco z velkých záměrů a cílů umění. Druh této síly je rozmanitý a různý podle přirozených dispozic člověka.

V křesťanském životě může být pro nedostatek užití těchto velkých sil organicko-duševních mnoho nedůslednosti. I když se rozhodne křesťan žít a jednat tak, aby šel k cíli života k Bohu, přece jen k tomu, aby důsledně a geniálně, tj. s celou snahou a celým poznáním se

uplatnil v následování Krista, se mu nedostává často rozhodnosti nebo vytrvalosti. Zmocní se ho jiné tajemné síly, které změní dispozici a mění ihned nebo aspoň částečně i směr cesty. Často se člověk i křesťan vrací k tomu, co zanechal nebo opouští, co si zvolil. Tato genialita sil v člověku se dá užít i k intensivnímu prožívání zla, tj. to, co si člověk nevybral za cíl, ale k čemu ho síla pudí. V tom je totiž jasná známka porušení, které v sobě nosíme. Vyvine se v úskočnost a zchytralost ve vynalézání cest a prostředků k nespravedlnosti všeho druhu. Navenek zachovává zdánlivě čest, ale pro úskočnost přikrývá zdánlivou čestností zvrácenost. Dinotika dává rychlé rozpoznávání rozdílů a vztahů, napomáhá k rychlému pochopení celé situace, nebo případu, který může být velmi složitý. Takové pochopení vycházející z životních sil organických a psychických je vynalézavé v hledání cest a prostředků k vyplnění vlastních choutek na úkor ostatních lidí. Geniální záluďnost poruší správné cesty i na nejvyšších místech, kamkoli může zasáhnout. Pro vynikající způsob ve zlu unikne snadno zrakům normálního posouzení. Typ takové geniální záluďnosti, úskočnosti a zchytralosti uvádí např. Dostojevský v Bratřích Karamazových, v Ivanovi. Aristoteles tuto schopnost nazývá „zvláštní vidění“, protože postřehne ne vztahy v okamžiku a hned ví, jak co zařídí.

Je to mohutná skutečnost ve vnitřním životě člověka, kterou si běžně lidé nedovedou uvědomit, aby jí užili jako nástroje. Nejlepším nástrojem se stává jako spojenec rozumnosti (prudentiae). V tomto sjednocení je vnitřní složitost nazvaná „dinotika“ vedená rozumem a jeho světlem a upotřebením se na hledání a vynalézání správných cest k cíli. Člověk obohacený dinotikou nutně vyniká ve svém oboru, v životě i díle. Cest ke každému mravnímu cíli, tj. ke zdokonalení člověka po jeho mravní stránce, vyjádřené jako ušlechtilost, je velmi mnoho. Obyčejně tu vládne dost veliký zmatek a nepřesnost nebo nezdoravý kompromis na úkor mravní správnosti. Proto je nutná rozumnost k tomu, aby člověk viděl správnou cestu mezi mnohými nesprávnými. Každý projev života závislý na svobodném rozhodování má být postaven jako stavební kámen do jednoty mravní výstavby člověka. Neznáme-li některou ze složek mravního člověka a nezařadíme ji do celku, zůstane mravní člověk nepřesný. V mravním dobru se nedá dělit skutek na částečný dobrý a částečně zlý. Zlo povstává z každého nedostatku v činu jako je to všude, kde stavba nějaké věci je jednotná a jedna část souvisí s druhou. Dobro je buď úplné nebo není. („Malum ex quocumque defestu; bonum ex integra causa.“)

Zaměřit se k lepšímu a nejlepšímu cíli v aktivitě a celém životě, má-li být vážná a pravdivá a přivést ke zdokonalení, vyžaduje to aktivitu podepřenou životní silou organickou i duševní. „Dinotika“ vychází z kořenů života vedená rozumností je nevyčerpatelná v podpoře jednání, zvláště tam, kde správná aktivita vyžaduje na člověku námahu a zvýšené úsilí. Aktivita nabude rázu spontánnosti.

Pramen této skutečnosti vyjádřen jako dinotika, ale i rozumného řízení, nemají jen privilegovaní jedinci mezi lidmi. Vidíme např. v pudovém životě zvířat, že i u nich je obdobný princip, někdy velmi jemný a mistrně zaměřený k účelům života. Celá příroda je plna obdobného proudění sil a analogicky jako u člověka vytváří své produkty. Jde o obecný princip. U člověka se jedná především o životní síly, tíhnoucí k dosažení dobrého stavu,

a to po každé stránce. V tomto pojednání je pozorujeme ve spojení s mravní dokonalostí. Proto tento vnitřní princip aktivity si uvědomujeme jako aktivitu a jako sílu pro mravně správné jednání, které vede ke zdokonalení po lidské stránce. Obor mravního jednání je v každém vědomém a svobodném lidském činu. Je tedy nesmírný. Přesto ale většina lidských činů často plyne povrchně, neúčinně nebo špatně. Víme, že námaha a úsilí, tím méně geniální způsob mravně hodnotného skutku nepřevládá v nás. Jinak řečeno, člověk vydává nejméně síly na stavbu své lidskosti, křesťan na stavbu křesťanské dokonalosti, a tak to jde obdobně u všech druhů lidské aktivity. V člověku často převládá negativní nebo až destruktivní ráz projevů a aktivity. Dovede si pobořit i to, co má lidský život nejkrásnějšího. V duchovním životě je to teprve patrné. Tam jsou dány Kristem zdroje života např. ve svátostech, a to nejintenzivnějšího života a jeho bohatých projevů. Projevy tohoto života mají napodobovat život Boží. A přece výsledky neodpovídají zdrojům a možnostem. Ničíme nebo neužíváme moc sílu působící v nás. Každý si předělává i velké vlivy a možnosti na svůj prostřední a pohodlný typ života. Málo úsilí, schází geniality v dobru. Lidé mrhají často svým úsilím, ale ne vždy nejsprávněji. Sv. Tomáš např. mluví o několikerém druhu úsilí, které souvisí s životními silami organismu i ducha. Shodně s tím co říká Kristus v evangeliu o přílišné a zbytečné péči o sebe a své věci, kterou zavrhuje, mluví sv. Tomáš o tom, že každé úsilí a péče má svůj čas. V pravý čas je třeba usilovat o to, co je potřebné a vhodné, co život vyžaduje. V pravý čas něco podnikat je jedna z okolností, které zdobí mravní skutek, aby byl po každé stránce dobrý. Mnoho tíživého utrpení se zbavuje, kdo je pravým organizátorem péče a úsilí v pravý čas. Má totiž život dost námahy, běží-li podle zákonitého běhu. Všechno má svůj vhodný a přiměřený čas a způsob. To platí jak v duchovním životě, tak v úsilí a péči o pozemský život a o to, co k němu vhodně patří. Hledá-li kdo a stará-li se o zbytečné věci než co přiměřenost života vyžaduje, nebo nevhodně podle času ruší přiměřený a harmonický běh a úsilí vynakládá

špatně. Nejedná mravně správně. Postaví-li si kdo nadměrné užívání za cíl života a věnuje pak své úsilí k hledání cesty k tomu, vhodně i nevhodně, pak se zvláště provínuje proti mravní ukázněnosti a své nadání utrácí výhradně pro sebe a mnoho jiných zákonů harmonie života tím porušuje. Je jisté, že určitý podíl na úsilí o to, aby se člověk postaral o budoucnost svou i své rodiny patří k dobré prozíravosti a není proti zákonu ani Božímu ani lidskému. Z toho je patrné, že ten, kdo připojí k vlastnímu a správnému úsilí o potřeby života péči a úsilí o universálnější potřeby lidského společenství, dostává se výše v mravní hodnotě. Takové úsilí už čerpá ze zdrojů chápaného lidství a z kvalit, které lidskost a zvláště křesťanství vyžaduje. Je patrné, že dobro mravní v něm více vyzáfuje a více se uplatňuje a více zdobí člověka jako člověka.

Chápeme-li správně mravnost jako shodu lidského činu s tím, co nejdříve lidský rozum měří jako správné, zůstává lidský čin mravně dobrý a vhodný pro řád života označený jako humanismus, po mravní stránce.

Jdeme-li v křesťanském pojetí morálky až k tomu, že mravně dobrý čin, tj. rozumný, je shodný i s Božím zákonem, a tím i s dokonalostí Boží, a tento smysl činu bereme za vlastní smysl jednání, pak naše jednání je i křesťansky posvěcené. Proto správný humanismus není v protikladu s křesťanstvím, které čerpá mravní normy a zákony z Boha, který je největší dobro a nejvyšší měřítko všeho dobra. Co rozumné jednání vytvoří jako dobro, to je shodné i s nejvyšším dobrem. Rozum je nám dán jako přímé měřítko správného jednání a poznání shody činů s cílem, pro který každé jednání lidské je stanoveno.

Poznáváme z toho, že ve složitém pojmu humanismu je i mravní stránka člověka, která dovede dát směr i jiným druhům lidské aktivity a lidských kvalit.

Několik mravních pojmů objasňuje, o jakou aktivitu jde v mravním růstu člověka. Jeden ze zajímavých principů aktivity je pro člověka dinotika.

ThDr. Metoděj Habáň

ÚPRAVA MEŠNÍHO RITU

Na základě nového kodexu rubrik, vydaného zesnulým papežem Janem XXIII, dne 25. července 1960, vytiskla Posvátná kongregace obřadů římský misál, přizpůsobený těmto rubrikám.

Jako v dosavadním, nalézáme také v novém misálu, a to v jeho úvodní části, stať, nadepsanou „Ritus celebrandi Missam“. V tomto ritu došlo rovněž k některým změnám. Není jich příliš mnoho, nejsou ani podstatné, ale zajímavé, zejména pro ty, kteří se rádi zabývají naší liturgií.

Pro informaci vldp. čtenářů našeho časopisu sestavil jsem proto následující přehled:

Nový misál nikdy neužívá výrazu „Missa privata“, nýbrž vždycky jen „lecta“, poněvadž se považuje každá Mše svatá za veřejný úkon bohopocty.

Dosud se žádalo po knězi, že nemá celebrovat, pokud se napřed nepomodlil Matutinum a Laudy. O tomto požadavku není už v novém ritu zmínka.

K přípravným modlitbám před Mši svatou (Praeparatio ad Missam) je připojena poznámka „ad libitum“.

O pokrývání hlavy biretem je psáno „convenienter“.

Vynechávají-li se — podle rubrik — na začátku některých Mši svatých tzv. Stupňové modlitby, zahajuje kněz mešní Oběť *políbením oltáře* před Introitem, nihil dicens.

Kterýkoli Introitus, Offertorium a Communio jsou nyní v novém misálu nadepsány: Antifona ad introitum, antifona ad offertorium, antifona ad communionem. V mešních formulářích za zemřelé však stojí: Responsorium ad offertorium, responsum ad communionem.

Žádná inklinace hlavy se nekoná směrem ke kříži, nýbrž každá rovně *ke knězi*. Nedělá se ani rozdíl co do inklinace hlavy (větší nebo menší) při vyslovování jména Ježíš, Maria a Svatého — i Blahoslaveného —, k jehož cti se Mše svatá slaví, nebo který se v ní při-

pomíná u jména papežova. Všecky tyto inklinace jsou *stejněho* druhu.

Je-li oltář postaven tak, že se dá snadno obejít, má jej celebrant při incensaci *okuřovat* ze všech stran, *do kola kolem*.

Po okouřování oltáře in Missa cantata sine assistentia incensuje celebranta ministrant (po offertoriu také přítomný klerus a lid), neincensuje ho však po zazpívání evangelia.

Orace, prefaci a kánon říká kněz manibus ante pectus extensis. O tom, že dlaně rukou mají přitom být obráceny k sobě a že ruce vztažené nemají převyšovat výšku ramen, jak to stálo v misálu dosud, *nestojí* v novém ritu nic.

Kdykoli je ve Mši svaté předepsáno: „Flectamus genua“, kněz po těchto slovech pokleká na obě kolena a *zůstává* přiměřenou chvíli takto *klečet*, pak — ještě na kolenou — říká: „Levate“ a vstane. V asistované Mši svaté vybízí k pokleknutí jáhen a tentýž jáhen také k povstání. Všichni přítomní klekají spolu s celebrantem.

Upozorňuji výslovně na tuto okolnost: zatímco ve slavné Mši svaté podjáhen zpívá epištolu, celebrans eam sedens auscultat. Odchází tedy po oraci (—ích) od oltáře ad sedes (logicky spolu s jáhnem) a oba sedíce vyslechnou přednes epištoly. Potom se vracejí k oltáři, celebrant si dá od podjáhen políbit ruku, požehná mu a pak čte graduale atd. — Evangelium, které zpívá jáhen *versus populum*, celebrans rovněž auscultat, stojí na epištolní straně. Sám tedy neříká ani epištolu ani evangelium. Inklinaci při slovu Jesus koná před sebe, nikoli k oltáři.

Ve zpívané Mši svaté bez asistence vyskytuje se též zajímavá okolnost: nový rítus výslovně podotýká, že *epištolu může zpívat ministrant*.

V dalším postupu Mše svaté — v části obětní — ne nalézá se celkem žádná změna. Zmizela z ritu poznámka o svíci, kterou měl přísluhující rozsvítit a postavit na oltář k proměňování, avšak tento zvyk se v našich zemích beztak téměř nikde nezachovával.

O zvonění při Mši svaté má nový ritus toto: zvoní se k Sanctus, před pozdvihováním, k obojímu pozdvihování a před podáváním svatého Přijímání věřícím. O zvonění k offertoriu a při Domine, non sum dignus se nemluví.

Neuvádí se už bílé plátno, které se podle starého ritu rozprostíralo k svatému Přijímání lidu, ale zato se uvádí patena, sub mento communicatium apposita, kterou dosavadní ritus vlastně ještě neznal.

Pokud jde o správný postup, jak si kněz podle nového počíná při podávání Těla Páně, cituji pro jasnost doslova: „Si particulae super corporale consecratae sint, facta genuflexione, eas super patenam ponit. Si particulae in eadem Missa intra pyxidem consecratae sunt, pyxidem collocat in medio corporali, eam discooperit et genuflectit. Si vero ministrandae sunt particulae iam antea consecratae, aperto tabernaculo, genuflectit, pyxidem extrahit et discooperit. Postea accipit manu sinistra pyxidem seu patenam cum Sacramento, dextera vero sumit unam particulam etc. etc. — Fidelibus communicatis... si particulae in pyxide inveniuntur, eam super corporale deponit, cooperit, intabernaculo reponit, genuflectit et ostium claudit.“ V každém případě *kleká* tedy kněz *jenom jednou* před podáváním a jednou po podávání. Opakování genuflexe se už nekoná.

Jestliže se — podle rubrik — na konci některých Mší svatých vynechává žehnání lidu a poslední evangelium, *uzavírá* kněz mešní Oběť po modlitbě „Placeat Tibi“ *políbením oltáře* a potom ihned odchází.

O děkovném recitování Cantici Trium Puerorum a dalších liturgických modlitbách po Mši svaté říká se totéž, co o modlitbách přípravných: jsou dobrovolné. Kněz může místo nich také dicere alias preces, quas maluerit. Připojuje se však — co starý ritus nepodotýkal: postquam paramenta deposuerit, gratiarum actionem per tempus spatium conveniens protrahit... pro sua devotionem.

Zajímavé a nikoli bez významu jsou i změny, které se vyskytují v úvodním oddílu nového římského misálu, napsaném „De defectibus“.

Musí-li kněz pro podstatnou závalu chleba příp. vína opakovat konsekraci jiné, nezávadné materie, vynechává podruhé pozdvihování svaté Hostie i Krve Páně, jakož i všechno ostatní, co by mohlo vyvolat údiv nebo pohoršení přítomných.

Pod nápisem „De defectibus dispositionis animae“ (tit. VIII) stojí jen jedna jediná věta: „Si quis in peccato mortali, vel aliqua poena ecclesiastica impeditus, celebret, conficit quidem Sacramentum, sed gravissime peccat.“ Vše ostatní — viz starý misál! — je vynecháno.

Pod titulem „De defectibus dispositionis corporis“ (IX) uvádí se jedině nynější praxe eucharistického postu. Ostatní je rovněž vynecháno, zejména není zmínka o následcích pollutionis nocturnae antecedentis, obsažených ve starém misálu v odstavci 5. jmenovaného titulu.

Kdežto dosavadní misál stanovil jako tempus debitum pro celebratione „ab aurora usque meridiem“, rozšiřuje misál nový tuto dobu „ab una hora ante auroram usque ad unam horam post meridiem communiter, nisi pro quibusdam Missis aliud tempus statutum est, vel Ordinarius loci quasdam Missas etiam horis vespertinis permittit.“

Mezi defekty se už také *neuvádí*: „Si Matutinum cum Laudibus non dixerit.“ (Viz poznámku na začátku tohoto článku.)

Chybí též poznámka, že kněz může spolu s Krví Páně vypít mouchu nebo jiný hmyz, který spadl do kalicha po konsekraci, jestliže se neštítí.

Pro případ, že by do konsekrovaného vína spadlo něco jedovatého, je nyní pokyn upraven takto: kněz vyleje nejsvětější Krev do jiného kalicha naplněného vodou a tuto pak po Mši svaté do sakraria (tit. X. ad 6).

Totéž se dělá, kdyby byla otrávena svatá Hostie (ad 7).

Spadne-li konsekrovaná Hostie nebo kapka konsekrovaného vína na zem apod., naleje se na toto místo trochu vody a purifikatorem se osuší (ad 12, 15). *Neplatí* už

zdlouhavá procedura předepsaná ritem starým. Šaty, na které svatá Hostie náhodou spadla, se vůbec *nepurifikují*. Žena v tomto případě si bere a konsumuje Tělo Páně sama.

Vyzvrací-li někdo svatou Hostii, „vomitus colligatur et in decentem locum mittatur“ (ad 14). Toto ustanovení je proti dosavadnímu značně zjednodušeno! —

Pro úplnost chci se ještě na konec zmínit o některých změnách, které se v novém římském misálu vyskytují jinak.

Je do něho zařazeno mnoho nových Mší svatých votivních, jako např. dva formuláře „In professione religiosorum et religiosarum“, rovněž dva formuláře „Ad vocationes ecclesiasticas petendas et servandas“, jiné jsou pozměněné, např. „Pro Ecclesiae defensione“ (dosud „Contra paganos“), „Pro Ecclesiae unitate“ (dosud „Ad tollendum schisma“), „Pro res publicas moderantibus“, „Pro concordia servanda“ atd. V oddílu „Missae pro aliquibus locis“ je celá řada nových Mší svatých, jiné, které tam dosud byly, jsou zase škrtnuty.

Vld. čtenář může si i zapamatovat, že *všecky orace*, které se recitují při různých *svěceních a benedikcích*, jako např. svíce na Hromnice nebo popelu na Popeleční středu apod., mají nyní — podle nového misálu — zásadně brevem conclusionem, i ty, které měly dosud konklusi dlouhou.

Následuje-li po Mši svaté za zemřelé absolutio ad tumulum, vynechává se, jak už známo, poslední Evangelium a po zmíněné absoluci se neříká cestou do sakristie dosud nařízený žalm 129 „De profundis“ a následující.

Nový misál uvádí konečně také pohřební ritus a tam je něco opravdu zajímavého: *cestou* z kostela na hřbitov nezpívá se již žalm 50. „Miserere“, nýbrž „In paradisum“ a pak ihned antifona „Ego sum resurrectio“ s chvalozpěvem Zachariášovým „Benedictus“, který se dosud zpíval až u hrobu. Na hřbitově se jen říká orace ad benedicendum tumulum (je-li třeba) a potom bezprostředně Kyrie, Pater noster a responsoria a modlitba závěrečná. (Antfony k žalmům a ke chvalozpěvu říkají se při pohřbu samozřejmě vždycky — před i po — *celé*, jako v breviáři!)

V dodatku má nový misál překvapující novinku: čtyři dosud neznámé preface „aliquibus dioecesibus concessas“: Zde pro zajímavost jejich doslovné znění:

1. Praefatio de Adventu: „Vere dignum et iustum est... per Christum Dominum nostrum, quem perditio hominum generi Salvatore misericordiae et fidelis promissisti: cuius veritas instrueret inscios, sanctitas iustificaret impios, virtus adiuveret infirmos. Dum ergo prope est ut veniat quem missurus es, et dies affulget liberationis nostrae, in hac promissionum tuarum fide, piis gaudiis exultamus. Et ideo...“

2. Praefatio de Ss. Sacramento: „Vere dignum et iustum est... per Christum Dominum nostrum, qui remotis carnalium victimarum inanibus umbris, Corpus et Sanguinem suum nobis in sacrificium commendavit: ut in omni loco offeratur nomini tuo, quae tibi sola complacuit, oblatio munda. In hoc igitur inscrutabilis sapientiae, et immensae caritatis mysterio, idipsum quod semel in Cruce perfecit, non cessat mirabiliter operari, ipse offerens, ipse et oblatio. Et nos, unam secum hostiam effectos, ad sacrum invitat convivium, in quo ipse cibus noster sumitur, recolitur memoria Passionis eius, mens impletur gratia, et futurae gloriae nobis pignus datur. Et ideo...“

3. Praefatio de omnibus Sanctis et Ss. Patronis (na svátek Všech svatých, svatých patronů a na titulární svátek kostela). „Vere dignum et iustum est... omnipotens aeternae Deus, qui glorificaris in concilio Sanctorum, et eorum coronando merita, coronas dona tua: qui nobis in eorum praebes, et conversatione exemplum, et communione consortium, et intercessionem subsidium: ut tantam habentes impositam nubem testium, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, et cum eis percipiamus immarcescibilem gloriae coronam. Per Iesum Christum Dominum nostrum, cuius sanguine ministratur nobis introitus in aeternum regnum. Per quem maiesta-

tem tuam trementes adorant Angeli, et omnes spirituum caelestium chori socia exultatione concelebrant. Cum quibus et nostras voces...

4. Praefatio in Dedicatione ecclesiae: „Vere dignum et iustum est... omnipotens aeternae Deus, qui hanc orationis domum, quam aedificavimus, bonorum omnium largitor inhabitas, et Ecclesiam, quam ipse fundasti, incessabili operatione sanctificas. Haec est enim vere domus orationis, visibilibus aedificiis adumbrata, templum habitationis gloriae tuae, sedes incommutabilis ve-

ritatis, sanctuarium aeternae caritatis. Haec est arca, quae nos a mundi ereptos diluvio, in portum salutis inducit. Haec est dilecta et unica sponsa, quam acquisivit Christus sanguine suo, quam vivificat Spiritu suo, cuius in sinu reati per gratiam tuam, lacte verbi pascimur, pane vitae roboramur, misericordiae tuae subsidiis confortamur. Haec fideliter in terris Sponso adiuvante, militat, et perenniter in caelis, ipso coronante, triumphat. Et ideo...

Prof. Josef Němec

GRAHAM GREENE PROTINÁBOŽENSKÝ?

Jedním z nejposvátnějších citů lidského srdce, v nichž se odráží vážnost zaujetí, je jistě cit pro pravdu. Nejen v běžné lidské mluvě, ale i v každodenním počínání setkáváme se s lidmi, jimž běží o nějakou pravdivost, za níž tito lidé stojí životem, na níž lpí celou bytostí, pro níž podstupují obět a vydávají se v boj, často i v nenávist, nepochopení a neporozumění. A tak i přes posvátnost zanicení pro pravdu slova i pro pravdu činů dostávají se občas nejlepší lidé spíš do konfliktů se svým prostředím, nežli aby je umravňovali a sjednocovali s pravdou.

Mám na mysli Grahama Greena a k němu družící se otázku, v čem tkví paradox, problematika či zmatečnost pravdy? Nikdo nebude, domnívám se, pochybovat o tom, že v nesprávném přístupu k ní.

Pozorný čtenář Pisma svatého nemůže přechíst bez domyšlení rozhovor Ježíše Krista s Pilátem, v jehož závěru vypovídá božský Spasitel, že se narodil a přišel na svět k tomu, aby vydal svědectví pravdě. „Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas“. (Jan 18, 37.) Na Pilátovu otázku co je pravda, neřiká Kristus Pán docela nic. Otázka, vyslovená Pilátem, přichází z jiného světa. Ze světa Římanů filosofů a vládců. Ze světa, kde je otázka pravdy věcí spekulace, spojenou s principy mocenských zájmů, o které sváděl vševládný Řím boj v antických filosofických školách a které prosazoval v diplomatických jednáních i ve válečných zápasech s rozličnými národy.

Vykupiteli lidstva nebyla pravda věcí spekulace, nýbrž výronem Boha. Proto neodpověděl římskému vládaři. Každý, kdo je obrozen Kristem, stojí ve světle absolutní pravdy, vycházející z Boha. Z této pravdy vyrůstá a košatí se strom duchovního spojení, přinášející ovoce harmonie a jednoty života. Símě pravdy vrůstá přímo do života, probouzí vzájemné pochopení, soulad, pomoc a lásku. Jen ten, kdo stojí v plném světle pravdy, může porozumět Ježíši Kristu. Pilát mu porozumět nemohl. Nemůže mu porozumět člověk, pro kterého je otázka pravdy věcí spekulace a sobeckých záležitostí. Nemůže mu podle Pascala rozumět ani slaboch křesťan, který zná pravdu, ale zastává se jí jenom potud, pokud se v ní jeví jeho prospěch.

Moderní světové katolické písemnictví dalo vyrůst Grahamu Greenovi, odvážnému Angličanu konvertitovi, který veden Kristovým duchem prožil obrodu Boží pravdou a stal se jejím velikým svědkem v atomovém století. Poznává pravdu a proto dovede být ke každému dění naší složité současnosti spravedlivý. Má silnou víru v Boha a živou lásku k člověku, a to vše není u něho jen naučenou náboženskou formou, nýbrž plně prožívanou skutečností. Ze všeho, co nám až dosud řekl, je až příliš cítit, jak celou svou bytostí touží po Bohu jako nejvyšším dobru života.

Graham Greene je beze vší pochyby nejvýraznější postavou v současné anglické románu a beze sporu jedním z velkých tvůrců světové prózy našeho věku. Píše své strhující románové kompozice z bohaté zkušenosti extenzivní i intenzivní, vnější i vnitřní. Je vynikající vypravěč, hluboký psycholog a rozený dramatik. Má sychrováný dar básnické intuice a vrozený cit pro pravdu, který ho neuzavírá a neopouští ani tehdy, když váží z hlubin skutečnosti ty nejhrůznější obrazy. „Vláda strachu“, „Černý hoch“, „Moc a sláva“, „Jádro věci“, „Tichý Američan“ a „Vyhaslý případ“ jsou, myslím, vrcholy jeho tvůrčího úsilí.

Charakteristickým rysem všech těchto virtuózně psaných, poutavých knih je jemná analýza nehlubších lid-

ských problémů a složitá tkáň životních osudů, které se v těchto problémech rozvíjejí. Autor se tu jeví jako opravdový tvůrce, jako obdoba Prozřetelnosti, která nechává svobodně lidské vůli naprosto volné pole působnosti. V barvách celkem všedních, v prostém ději svých vyprávění zdá se takřka neviditelný a zaměstnává se jenom tím, že nastiňuje jemnými konturami stopy bludných poutí, kterou za sebou zůstávají jeho lidé, a pozoruje zajímavý a složitý vzorec, který skládají jejich životní osudy, scházející a rozcházející se na oko jen náhodně a neočekávaně, a přece, jak je vždy nakonec zřejmo, podle vyššího smyslu a plánu.

Graham Greene dovede zázračně, jako málokterý ze soudobých světových autorů, sestavit zápletku až k úzkosti netoliko svých čtenářů, nýbrž i čtenáře, a je až zarážející, jak významnou úlohu tento ojedinelý romanopisec dopřává náhodě, která se nakonec stává jen nástrojem a služebníkem tohoto vyššího, na první pohled nezřetelného plánu. Vezměme si někdejšího slavného katolického architekta Querryho z „Vyhaslého případu“, jehož náhlý, neočekávaný konec je tichou, přesto však jasnou proklamací autorova názoru, že zrada na pravdě se vždycky mstí a dochází odplaty.

Do rukou Greenovy prozřetelnosti, která je jen analogií Prozřetelnosti ve smyslu křesťanském, pracují i lidské touhy a vášně, které se zdají jít v prvních chvílích, a někdy velmi dlouho, a někdy po celý život, směrem zcela protichůdným, rozbihavým a opačným, snažící se uskutečnit po svém, ve vlastním krátkozrakém a mylném dobru.

Autorův pohled spočívá na jejich bludných drahách s nekonečným soucitem, který není bez zvláštní vznešené, ušlechtilé trpkosti. Doprovází je pohledem plným jasnou a zároveň jaksi něžnou a tesknou desiluse. Je to pohled v podstatě tragický, který zná mámivou a šalebnou přeludnost lidské touhy a vášně, naplňující se často ironicky a docházející k svému cíli jakoby na ruby, ve formě neočekávané a odmítané.

Zamysleme se například nad případem nešťastného majora Scobieho z „Jádra věci“ anebo nad skvělou postavou policejního důstojníka z „Moci a slávy“. Tento důstojník je tvrdý, upřímný a věrný vyznavač ateismu, jakýsi hrdina a světec, trpící nesmírným steskem nad tím, že majestátní ateismu není chápán a hodnocen tak, jak by si on přál, že pro ateismus netrpí jeho vyznavači tak, jako trpěli, trpí a budou trpět až do skonání časů všichni synové a dcery Boží pro nedokonalost své lásky a oběti.

V lidsky strašlivém a umělecky úžasném kontrastu stojí proti skvělé postavě čestného důstojníka kněz slaboch a zbabělec, ždímaný lisem státní inkvizice. Kněz vnitřně rozvrácený a rozervaný, nemající ani atom odvahy k oběti nebo k mučednictví, kněz klopýtající, poskvrňující se alkoholem a ženou, ale kněz, který přes to všechno nepřestává být nositelem Boží milosti a nástrojem Absolutna, který chtěl nechtějí gravituje kolem středu všech věcí a který se jako očarovaný vždy opět vrací k Boží tváři, před kterou jinak jeho lidská vůle marně utíká.

„Moc a sláva“ není ve svém jádru nic jiného nežli nejprůkaznější a nejúčinnější románové svědectví o nevyhladitelnosti kněze a Cirkve, jejíž podstata je samou podstatou života.

Důležitým skladebným elementem u Greena je čas, rodný živel lidského osudu na zemi, tvůrce přeludného zrcadlení a proměnlivých perspektiv. Greenovi lidé je

akceptují jako jakýsi postupný proud, navazující dnešek k včerejšku a zítřek k dnešku. Ale nejednou se jim stává, že stojí tváří v tvář okamžiku, který považovali za dávno ztracený a který se jim náhle vrací v změněné a zároveň podivně identické situaci, odhaluje před nimi závoj ohromujícího poznání, že v každém pozemském a fyzickém trvání je přítomno ještě něco jiného, v čem je člověk zakotven svou nehlubší touhou a potřebou, že je v každém člověku nevyhleditelný živel věčnosti.

Greenova zkušenost bludné lidské touhy v čase a její podvědomé puzení k domovské věčnosti zabarvuje ovzduší jeho tvorby zvláštní palčivou nostalgií. Dobrodružství lidského života na zemi nabývá v Greenově atmosféře veliké závažnosti. Každý okamžik, každé gesto a každá událost, ve své první podobě zcela nepatrná a všední, se rozeznává a rozvíjí složitou hrou vyšších zásad. Každý lidský okamžik a každý lidský čin stojí vždy na ostří rovnováhy, která je doprovázena rizikem často smrtelným. Lidský osud v čase se jeví vždycky dějem neobyčejně napínavým a tajemným, a každý jeho prvek, i ten nejodlehlejší a nezapomenutější, gravituje vždycky kolem středu, jímž je Absolutno.

Graham Greene vypráví s nanejvyšším obdivuhodným klidem, skromně, neokázale, soustředěně a ukázněně. Nic demagogicky neproklámá, k ničemu se manifestačně nehlásí. Vidí a líčí věci tak, jak jsou. Nic nepřidává a nic nevnucuje, ať se čtenář dovítí sám. Jeho knihy možno číst i s nerozuměním z nich ničemu. A možno v nich rozuměti všemu. Tyto základní, bytostné rysy a stopy Greenova vyprávěckého umění třeba mít na zřeteli, chceme-li být k jeho tvorbě spravedliví. Je pravdou, že poslední Greenův upravdě senzační román „Vyhášený případ“ se může zdát celou svou koncepcí mnohemu čtenáři dílem protináboženským, že může vyznít v mnohé duši jako autorova vzpoura proti náboženství, jako počátek jeho rozchodu s katolicismem.

V těchto případech záleží velmi mnoho na tom, jak rozumíme slovu a pojmu: „náboženství“, lépe řečeno: křesťanské náboženství.

Velikonoční události, jak je prožíváme v křesťanské liturgii, nás mimo jiné přivádějí i k tomu, abychom viděli svého Pána a Mistra Ježíše Krista v ostré opozici proti náboženství, to je proti zákonitvím, proti suchému doktrinářství, proti obřadnictví a církevnictví. Proti tomu všemu staví Vykupitel lidstva život z lásky a víry, jaký sám v duších ustavičně umožňuje a zprostředkovává. Syn člověka a přítom i Syn Boží nesestoupil na zem proto, aby poměr člověka k Bohu a k člověku strhl na úroveň náboženství, ale aby jej učinil životem. V tom tkví smysl, podstata a jádro náboženství křesťanského.

Zůžeme-li náboženství na pouhé obřadnictví a církevnictví, na suché doktrinářství, na přišerí sakristií, na sladkou sentimentální kalendářových katolických spisovatelů, piščíků o tom, jak kdosi kdesi nesmekl před křížem, za což do něho udeřil hrom, budeme-li chápat a prožívat náboženství tak, jako je chápaly a prožívaly za mě mladosti blahobytné, bigotní olešské panímámy, které si vykládaly nestydaté vtípy o svalnatých nohách chalupnice Pochvářky na dolním konci dědiny za to, že chodila takřka po celý život bez košile a ani o nejpětších svátcích se nemohla pro bídu a nahotu vypravit do kostela, pak tvrzení o Grahamu Greenovi jako autoru protináboženském je více než pravdivé.

Křesťanství nelze však nikdy ztotožňovat s „náboženstvím“ v tomto úzkém a pokrouceném slova smyslu.

„Ne každý, kdo mi říká: »Pane, Pane«, vejde do království nebeského, nýbrž ten, kdo plní vůli mého Otce.“ (Mat. 7, 21.)

„Pane, kdy jsme tě viděli lačného, a nakrmili jsme tě, nebo žíznivého, a napojili jsme tě? Kdy jsme tě viděli jako pocestného, a přijali jsme tě, nebo nahého, a oděli jsme tě? ... Vpravdě pravím vám: Co jste tak učinili jednomu z nejmenších těchto mých bratří, mně jste to učinili.“ (Mat. 25, 37–40.)

Greenovo dílo již samo o sobě je pozitivním bojem proti tendenci, která se ráda projevuje konvenčním výrazem, že je někdo „hluboce nábožensky založen“ a která izoluje náboženství od všedního, každodenního života.

Myslím, že cestou Grahama Greena je třeba jít každému katolíku našich dnů.

Graham Greene se živě a tvůrčím způsobem účastnil veřejného života, jak o tom svědčí jeho pobyt a působení v Liberii, Mexiku, v Západní Africe a jinde. Odtud jeho vášnivý zájem pro všechny hodnoty, které jsou schopny rozmnóžit a zdokonalit současný i budoucí život lidstva.

Jednou z vlastností, kterých si u Greena nejvíc ceníme, je jeho věrnost pravdě. U Greena všechno vyrůstá ze životní zkušenosti, kterou má právě před sebou, a z věrnosti k ní. Tohle je nejvzácnější vlastnost spisovatele, která mu propůjčuje rys geniality. Greene je autor především věcný a pravdivý, až úzkostlivě věcný a pravdivý. Kdekoli se mu naskytá příležitost přihlédit své dílo do libivosti, vždycky se jí přímo asketicky vyhne ve prospěch životní pravdivosti. Na každé stránce jeho díla cítíme přítomnost ducha, který je ochoten svému poznání pravdy vždy všechno obětovat.

Je pro nás kněze a mírové pracovníky povzbudivé a potěšující, že všechnen talent dává tento vynikající spisovatel do služeb boje za osvobození člověka, za jeho povznesení k božímu obrazu, za odstranění živoření a koloniálního otroctví, za prosvětlení temných zákoutí lidského života. V jeho tvorbě se však nezračí jen talent, individuální zážitky a životní zkušenost. Greene nechce jen ztvárnit prožitek do přitažlivého roucha povídek, románů a dramát. Jemu jde o něco víc. Houževnatě a vytrvale prosazuje pravdu o životě. Cílevědomě se dopracovává přesného vědění o cestě vzhůru a stoupá k samému jádru smyslu života. Úsilí o inkarnaci pravdy a lásky do celého složitého moderního světa tvoří podstatnou část jeho díla a jím se jeho tvorba stává bojovou, aktivní, působivou a burčující. Je to tvorba vyvážená z našeho času, a je jím sychovaně naplněna. Proto tolik probouzí v čtenáři svědomí, pulsuje jeho city a vůbec mění svět.

Greene věří ve vítězství dobra a pravdy, ve svobodu a světo. Jeho upravdě křesťanská láska k člověku ho vede do čínorodého zápasu proti všemu společenskému, mravnímu a duchovnímu násilí a zlu, proti plochosti a mrzačení života, proti naučeným a prázdně opakovaným formulím, proti zbožné samolibosti.

Nejživějším a nejaktuálnějším jeho přínosem je horoucí láska k člověku, výzva k pravdě a účta k lidství, jak je to vyjádřeno v podmanivém díle „Tichý Američan“, pro něž autor byl na západě nespravedlivě odsuzován a napadán. „Tichý Američan“ je splátkou na dluh, který si západní křesťanství podporou imperialismu učinilo v rodině koloniálních národů. Úžasná je v této knize o koloniální válce ve Vietnamu scéna, ličící zabité dítě, které při návštěvě fronty spatřil v kanále anglický reportér Fowler. A téměř apokalypticky příšerná je scéna o smrtelném sténání mladého vietnamského vojáka, zmírajícího na strážní věži.

A v jaké duchovní pohodě zase pročítáte Greenovy řádky o lásce k člověku, o této jedině možné podobě lásky k lidstvu, vedoucí k akci, k pomáhajícímu a zachraňujícímu činům. Tato láska neznačí mezi, jde až k samé hranici vlastního života — k sebeobětování. Vyzařuje z ní moc a síla horoucího, obětujícího se srdce, nabídnutého takřka na dlani, jak to vykouzil autor na nesmrtelných, hluboce jímavých stránkách „Vyhášeného případu“, pojednávajících o bratrské spolupráci katolických kněží s lékařem ateistou, doktorem Colinem při léčení malomocných.

Graham Greene stíhá sobce a ziskuchtivce, bezohledné individualisty, lidi typu prospěchářského, bigotního a pokryteckého Ryckera, ctižádostivého mnicha otce Tomáše, vydílače Jusefa ze skvělého díla „Jádra věci“. Nelidský individualismus je pro Greena výsledkem tlaku na člověka z vnějšku, je to neplodný pokus osobnosti obhájit se před násilím.

Greene je bojovníkem proti pojetí života jako boje všech proti všem. Ví o těsné spojitosti mezi individualismem, sobectvím, bohatstvím a válkou. Jeho „Tichý Američan“ a před ním již „Vláda strachu“ bojující proti válce. V „Tichém Američanu“ pocituje anglický reportér stud za lidi a nenávisť k podněcovatelům masových vražd, k ničitelům života, který jako největší dar od

Boha zasluhuje úcty. Ve „Vládě strachu“ je zachyceno londýnské válečné ovzduší, otrávené německým leteckým terorem. Greene posuzuje druhou válku jako projev, vycházející za samého chřtánu pekel. Nacisté činí všechno, aby dosáhli míst u trůnu Satanova. Jsou zaslepeni ďáblem a na slepotu zajdou.

Greene nenávidí jakoukoli formu hrubosti, násilí, cynismu a pokrytectví. Věří v sílu rozumu, v sílu citového probuzení člověka a společnosti, v lepší budoucnost světa, žijícího lidskými, bratrskými vztahy.

Je to veliký autor, autor každým záchvěvem srdce a ducha katolický. Tvoří v plnosti světla, v slunci, kterým je pravda, kterým je sám Pán a Spasitel Ježíš Kristus. Je-li Bůh sluncem veškerého života, není nutné, ba ani žádoucí, aby se katolický spisovatel, a romanopisec zvláště, stále a upřeně díval do slunce samého. Zdravé a lidsky přirozené je, že se má člověk především dívat na svět v sobě a okolo sebe. Jsi-li opravdu katolíkem, musíš vidět právě tento všední svět ve světle Božím. Kritériem katolicity nejsou slova o Bohu, nýbrž důsledně i když zcela latentní, nevyslovené a nenucené užívání Božího světla a pravdy. Vždyť i fyzické světlo není to,

co vidíme, nýbrž to, čím vidíme. Jeho existenci si vůbec nemusíme aktuálně a výslovně uvědomovat, není třeba stále zdůrazňovat: „Tohle vidím tak a tak, protože na to svítí slunce.“ Stačí říci: „Tohle prostě vidím.“

Graham Greene vidí i věci nejušednější, i věci hříšné ve světle pravdy. A toto vidění vyjadřuje prostředky neuvěřitelně prostými. Jde a vypráví od faktu k faktu, nenásilně řadí, váže a zřetězuje lidské události v atmosféře skoro čiré, bez jediné formální křeče, bez jediného zesílení hlasu. Nepodniká nic, aby se dělal nápadným a poutal na sebe pozornost. Ale ze všech těchto věcí nenápadných, neokázalých a samozřejmých vyrůstá najednou před vámi stavba neobyčejně složitá, vrstvicí se v mnoha patrech a otvírající závažné perspektivy.

Domýšlet literární dílo Grahama Greena znamená zápas proti všemu nelidskému, proti sobectví v současném světě, proti požívačnému, duchovně prázdnému a plochému pojetí života, zvláště však zápas proti válce, jejíž rozpoutání by jistě vyprovokovalo klidného Grahama Greena k tomu, aby pozvedl svůj dnes již po celém světě známý a slavný hlas proti tomuto nejhнусnějšímu zhaňování světa ještě rozhodněji než dosud.

Antonín Hugo Bradáč

DOBA OČIMA KNĚZE

Letos 26. července (na den sv. Anny) uplynulo 49 let od vyhlášení první světové války a 6. srpna bylo tomu 18 let, co Američané svrhli na Hirošimu první atomovou pumu. Obě tato výročí, která jsou jinak spojena s chmurnými vzpomínkami na dvě válečné katastrofy a hekatomby lidských obětí, byla letos ve znamení radostných a pro celé lidstvo vskutku nadějných událostí. V období, kdy jsme si opět připomínali nezákonosné dílo obou světových válek, a zvláště pak nepředstavitelné hrůzy, které by celému světu přinesla termonukleární válka, konaly se v Moskvě důležité porady mezi zástupci tří nukleárních mocností — Sovětského svazu, Spojených států a Velké Británie. Porady probíhaly ve věcném a přátelském ovzduší a jejich předmětem byla otázka nad jiné významná — zastavení zkoušek s jadernými zbraněmi. Pozornost celého světa byla od 15. července soustředěna k Moskvě a všichni lidé s napětím očekávali výsledek jednání. 25. července přišla radostná zpráva, že byla uzavřena a parafována dohoda, obsahující zákaz pokusných nukleárních výbuchů v ovzduší, v kosmickém prostoru a pod vodou. Byl tak splněn jeden z dlouholetých požadavků Světového mírového hnutí. Dne 5. srpna, tedy v předvečer tragického výročí Hirošimi, konal se v Jekatěrinském sále Velkého kremelského paláce za přítomnosti předsedy rady ministrů Sovětského svazu N. S. Chruščova a generálního tajemníka OSN U Thanta slavnostní akt podepsání smlouvy. Tři nukleární mocnosti se zavázaly před celým světem, že nebudou nadále provádět zkoušky s jadernými zbraněmi v ovzduší, v kosmickém prostoru a pod vodou a současně vyzvaly všechny státy světa, aby se k tomuto závazku připojily.

Stamilióny lidí sledovaly prostřednictvím rozhlasu a televize akt podepsání Moskevské smlouvy, jejíž ustanovení jsou v plném souladu všech národů. Většina vlád vyslovila souhlas se zněním smlouvy ještě dřív, než byla podepsána. Vedle socialistických zemí, které plnou vahou podporovaly a podporují mírové úsilí Sovětského svazu, byli to i mnozí šéfové vlád kapitalistických zemí, kteří uvítali Moskevskou smlouvu, a není pochyby o tom, že v tomto ohledu mohou počítat s podporou a souhlasem širokých lidových vrstev. Nadšený souhlas vyslovili představitelé rozvojových zemí, pro které je mír a mezinárodní spolupráce základní potřebou a předpokladem rychlého hospodářského a kulturního rozvoje.

Podepsání Moskevské smlouvy byl akt, k němuž nikdo nemohl zůstat lhostejný a neutrální. Každá vláda světa byla nucena se k němu vyjádřit. Jak se dalo očekávat, objevily se ještě některé síly a skupiny, které projevily nesouhlas se závazkem, vyplývajícím z Moskevské smlouvy. Jsou to především tzv. „zběsilci“ ve Spojených státech, tj. ona část politiků a monopolistů, kteří se stále ještě nechtějí smířit s nynější situací ve světě a nedovedou myslet v jiných kategoriích než ničení a vál-

ky. Je to dále de Gaulle a kruhy kolem něho, které spatřují velikost Francie v atomovém vyzbrojení. Stejný cíl sledují též západoněmecké militaristické a revanšistické kruhy, které svou neochotu připojit se k zakazu nukleárních pokusů vymlouvají tvrzením, že připojení ke smlouvě by znamenalo uznání NDR, což prý nelze připustit. Ve skutečnosti vidí v dohodě zkomplikování svých plánů na získání atomových zbraní. Je politování hodné, že se proti smlouvě a částečnému zakazu zkoušek jaderných zbraní vyslovila i vláda Čínské lidové republiky, i když se tak stalo z jiných důvodů. Tyto projevy nesouhlasu nemohou však nijak zmenšit epochální význam Moskevské smlouvy, o které generální tajemník OSN U Thant řekl, že může znamenat novou éru mezinárodních vztahů.

Význam Moskevské dohody spočívá především v tom, že zakazuje nukleární pokusy v ovzduší, kosmickém prostoru a pod vodou a tím umožňuje, aby naše atmosféra nebyla dále zamořována zhoubným radioaktivním odpadem. Zde vidíme veliký význam Moskevské smlouvy pro zachování zdraví lidstva, které bylo v posledních letech stále více ohrožováno stoupáním radioaktivity v ovzduší v důsledku vzrůstajícího tempa jaderných pokusů. Od r. 1945 do srpna 1962 bylo provedeno ve světě 368 jaderných explozí a od té doby za 1 rok přibýlo dalších 153 nukleárních výbuchů, to je téměř polovina výbuchů provedených za předcházejících 17 let. Dovedeme si představit, kam by to vedlo, kdyby se pokračovalo se stejným tempem v nukleárních pokusech? Jak dlouho by to trvalo, až by veškeré ovzduší naší planety bylo zamořeno radioaktivitou, jež by ohrozila nejenom zdraví dnešního lidstva, nýbrž i budoucích generací? Proto již tato okolnost a tento blahodárný účinek Moskevské dohody by postačil, abychom ji všichni ze srdce vítali.

Avšak příspevek k vyčištění zemské atmosféry není jediným hlavním důsledkem Moskevské smlouvy. Lze očekávat — a tuto naději sdílí lidé na celém světě — že uzavření smlouvy o zakazu zkoušek jaderných zbraní nutně přispěje k celkovému zmírnění mezinárodního napětí a tím k vytvoření příznivé situace pro řešení mezinárodních problémů, které už to dávno naléhavě potřebují. Z mezinárodních otázek, které by měly být v nejbližší budoucnosti na programu jednání mezi Západem a Východem, je na prvním místě uzavření paktu o neútočení mezi státy NATO a Varšavské smlouvy, dále je to likvidace pozůstatku druhé světové války uzavřením mírové smlouvy s oběma německými státy, jakož i normalizace poměrů v západním Berlíně.

Všeobecně se uznává, že Moskevská dohoda vytváří příznivou situaci pro řešení celé řady mezinárodních problémů, s nimiž souvisí úsilí o zachování světového míru. Bylo by ovšem nesprávné konejšit se dosaženým úspěchem a oslabit svou vůli a energii k dalšímu boji za

mír. Je třeba si uvědomit, že zákaz zkoušek jaderných zbraní ještě neznamená zastavení horečného zbrojení, které je hlavním nebezpečím pro mír. Proto zůstává i nadále hlavním úkolem usilovat o zastavení zbrojení a přistoupit bezodkladně krok za krokem k uskutečňování odvěké touhy lidstva — k všeobecnému a úplnému odzbrojení.

Dohoda o zastavení pokusných jaderných výbuchů dokazuje, že lze při dobré vůli dospět k uspokojivým výsledkům. Je to nový doklad správnosti politiky mírového soužití, kterou hlásá a uskutečňuje Sovětský svaz. V současném světě existují dvě protikladné společenské soustavy: světová socialistická soustava a systém kapitalismu. Nelze zastírat, že mezi nimi jsou zásadní rozpory, avšak tyto rozpory není možno řešit válkou, protože by to byla termonukleární válka, která by přivedla svět na pokraj zničení. Jsme přesvědčeni, a každodenní život to dokazuje, že socialismus je lepší a spravedlivější systém, avšak nelze jej zavádět pomocí

války. Necht' mírové soutěžení samo ukáže národům správnou cestu. Sporné otázky mezi socialistickými státy a kapitalistickými zeměmi je třeba řešit cestou jednání, a že je to možné a nutné, toho je dokladem i uzavření Moskevské smlouvy o zákazu nukleárních zkoušek.

Všichni rozumní a mírumilovní lidé na celém světě uvítali Moskevskou smlouvu jako šťastné rozhodnutí a důležitý krok na cestě k zajištění opravdového a trvalého míru a přejí si, aby další výměna názorů a jednání mezi Východem a Západem měla podobný průběh a zdárný výsledek. Se všemi lidmi dobré vůle na celém světě pozdravuje a vítá Moskevskou dohodu i naše katolické duchovenstvo, které spatřuje v uzavření smlouvy velký úspěch mírových sil, na jejichž boji se účinně podílí celou řadu let svou mírovou činností. Moskevská dohoda, kterou uvítal též Sv. Otec Pavel VI., je pro nás novým dokladem správnosti cesty, kterou jsme nastoupili v našem Celostátním mírovém výboru katolického duchovenstva.

NÁŠ ZÁPISNÍK

PURIFIKATORIUM — SVĚCENÍ

Bylo zvykem, že purifikatoria nebyla vůbec svčena, ba bylo i od Posv. kongregace rozhodnuto, že nepotřebují svěcení, dne 7. září 1816 na dubium: 1. „An purificatorium benedicti debeat? et quatenus affirmative“ — 2. „Quaenam benedictio adhibenda?“

Odpověď zní: Ad 1. Negative, ad 2. Provisum in casu antecedenti.

Nyní však opravené Pontificale Romanum II. pars má pro svěcení purifikatoria zvláštní formulář, ano i pro svěcení pally. Z toho plyne, že nyní jest nutno světit i purifikatoria.

I toto svěcení je vyhrazeno biskupovi, avšak podle CIC. c. 1304 může jak purifikatorium, tak pallu, posvětit pro svůj kostel farář resp. administrátor.

Formuláře budou uvedeny v direktáři r. 1964.

ÚČASTNÍCI I. KURSU EXERCICIÍ

v Kněžském domově v Praze, exercitátor P. Dominik Jirků. P. Josef Kaplický, děkan, Netolice, P. Jaroslav Kourek, Zachotín u Pelhřimova, P. Antonín Punda, bisk. notář, Choustník, P. Zdeněk Vodička, Vraný u Slaného, P. Jarosl. Schneider, admin., Javorník ve Slezsku, P. Antonín Loprais, děkan, Fulnek, P. Bohumil Barták, admin., Protivín, P. Štěpán Koudelka, admin., Ostružno, P. Josef Němec, Krouna, adm., P. Jos. Orava, koop., Šumperk, P. Josef Rásocha, farář, Lažany, P. Jan Parkos, důchodce, Bechyně, P. Antonín Kostelka, admin. v. v., Mo-

ravec, P. Josef Drbohlav, farář, Nové Jiří, P. Josef Bialek, koop., Jablunkov, P. Josef Maciejczek, Albrechtice, P. Jiljí Hůlek, důchodce, Senohraby, P. Frant. Gebrt, farář, Mříčné, P. Jan Černý, farář, Lučice, P. František Veselý, děkan, Vodňany, P. Felix Mikuš, farář, Zubek, P. Karel Exler, farář, Rouchovany, P. Josef Vymětal, Praha.

JUBILEA

V měsíci červenci, srpnu a září:

90 let

19/8 P. Břetislav Vejborný, děkan a farář v. v., Brno.

85 let

13/7. P. Ant. Lakomý, farář v. v., Velehrad; 6/9 P. František Velebný, emer. biskupský vikář, čest. konsistorní rada, os. děkan, bisk. notář, emer. farář v. v., Olomouc; 1/9 P. Antonín Tichý, katecheta v. v., Kunratice.

80 let

23/7 P. Ignác Milčinský, os. arciděkan v. v., Mladá Boleslav; 29/7 P. Florian Flora, farář v. v., Branky na Moravě; 26/8 ThDr. Bartoloměj Kutal, profesor v. v., Olomouc; 1/9 P. Jiljí Španěl, profesor v. v., Kroměříž.

75 let

2/7 P. Metoděj Látal, farář v. v., Kostelec n. H.; 15/7 P. Bedřich Wražina, katecheta, Brno-Heršpice; 20/7 Msgre ThDr. František Cinek, papežský protonotář a prelát, Mostkovice; 22/8 Msgre Jan Boháč, kanovník vyšehradský; 3/9 P. František Urban, arciděkan, Mladá Boleslav; 7/9 P. Ja-

kub Richter, arcikněz, Medlov; 13/9 P. František Seraf. Mimra, č. kons. rada, os. děkan, bisk. notář a emer. farář v. v., Bystrém v. v., Prostějov.

70 let

22/7 P. Josef Barák, admin., Vlhoš u Kyjova; 23/7 P. Václav Dvořák, farář, Veltřuby u Kolína; 3/8 P. Jindřich Slouka, admin., Bouzov; 4/8 ThDr. František Hrdlička, farář, Střelky; 8/8 P. Cyril Petržela, farář v. v., Náklo; 19/9 P. Václav Týra, děkan v. v., Bělčice u Benešova.

65 let

P. Hynek Pezlar, admin., Olší.

60 let

1/7 P. Karel Majer, admin., Morávka; 7/7 P. Jan Willisch, kanovník, Mošnov; 8/7 ThDr. Vojtěch Jestříbek, admin., Linhartovy; 12/7 P. Augustin Spurný, farář, Nový Hrozenkov; 29/7 P. Štefan Sívák, os. děkan, Hrob; 31/7 P. Ignác Stodůlka, sídelní kanovník, Žatec; 8/8 P. Karel Fešar, farář, Hudlice; 22/8 P. Jan Wollmann, farář, Libčevy; 25/9 P. Vladiboj Neuman, admin., Duchcov; 29/9 P. František Bělský, farář, Želetava.

55 let

5/7 P. František Král, admin., Přibyslav; 6/7 P. Václav Skalník, farář, Čejkovic; 11/7 P. Jan Hodinář, admin., Verneřice; 23/7 P. Josef Palme, admin., Modlany; 6/8 P. Norbert Lovenc, emer. bisk. vikář a admin. v. v., Polici nad Metují; 22/8 P. František Klapuch, arciděkan, Liberec; 25/8 P. Emil Kula, admin., Nový

Bohumín; 3/9 P. Jan Böhm, admin., Mimoň.

50 let
1/7 P. Antonín Sedláček, admin., Sepekov; 2/7 P. Karel Stuchlík, admin., Úhoňnice; 9/7 P. Jaromír Vojáček, farář u sv. Rocha, Praha; 9/7 P. Vladimír Ryšavík, admin., Ruda u Výmařova; 16/7 P. František Kropáček, admin., Bechyně; 16/7 P. Václav Čech, admin., Olbramovice; 19/7 P. František Klas, admin., Horaždovice; 29/7 P. Josef Mikulík, kooperátor, Kroměříž; 1/8 P. Ladislav Sedláček, admin., Dubany; 3/8 P. Václav Korisza, farář, Zdislavice; 5/8 P. František Šmíra, admin., Heřmanice; 7/8 P. František Hrubý, os. děkan, Podbořany; 10/8 P. Otakar Havránek, admin., v. v., Městci Králové; 11/8 P. František Alex, admin., Holešov; 25/8 P. Jaroslav Rauwolf, admin., Stod; 31/8 ThDr. František Kalník, farář, Frýdek; 6/9 P. František Vašek, admin., Budišov, 8/9 P. Bohumil Pešek, admin., Žďarec u Tišnova, 13/9 P. Imrich Gallovič, admin., Zbýšov; 15/9 P. Ludvík Holý, admin. na dómě, Brno; 17/9 P. Stanislav Rozkopal, admin., Postoloprty; 18/9 P. Miroslav Čechal, admin., Lešná; 24/9 P. Karel Štipl, admin., Chotěboř; 27/9 P. Emil Bijok, admin., Orlová.

VÝROČÍ KNĚŽSKÉ ORDINACE

V měsíci červenci, srpnu a září:

65 let

P. Jan Kleveta, katecheta v. v., Velká Bystřice; 10/7 P. Antonín Řezáč, arciděkan v. v., Hlavičky; 17/7 P. Jindřich Strnad, čestný kanovník staroboleslavský.

60 let

5/7 P. Valentin Zavadil,

farář, Spytihněv; 12/7 P. Josef Štátný, kons. rada v. v., Mnichovo Hradiště; 19/7 P. Ant. Tuchaček, os. děkan v. v., Heřman; P. Jan Švec, os. děkan v. v., České Budějovice; 26/7 P. Ladislav Hronek, probošt katedrální kapituly u sv. Duha v Hradci Králové; P. Václav Pleskot, čest. kons. rada, os. děkan, bisk. notář, emer. farář ve Vysočém Újezdě, t. č. Horní Sloupnice; P. František Pokorný, farář v. v., Popice.

55 let

12/7 P. Josef Flégr, emer. bisk. vikář, čest. konsistorní rada, os. děkan, biskupský notář, emer. farář v Dolní Dobrouči a emer. administrátor ve Skořenicích u Chocně; P. František Římek, čest. konsistorní rada, os. děkan, bisk. notář, emer. farář v Dohaličkách u Hradce Králové, t. č. v Nechanicích; P. Rudolf Flieder, č. kons. rada, č. rada bisk. Ordinariátu, emer. farář ve Vojnově Městci; P. Leopold Sokol, emer. bisk. vikář, č. kons. rada, bisk. notář, emer. katecheta v Hlinsku; 19/7 P. Jindřich Pospíšil, farář, Petrovice; P. Richard Toncr, farář, Rajec nad Svitavou; 12/8 P. Petr Bittner, notář v. v., Jeřmanice.

50 let

6/7 P. Robert King, farář v. v., Praha; P. Jan Samek, farář, Liteň; P. Josef Šnajdr, farář, Tuřany; P. Klement Antonín Němčík, OSB, č. kons. rada, os. děkan, emer. bisk. vikář, os. děkan a admin. v Machově; 13/7 P. Karel Bílkovský, emer. katecheta, Poděbrady; JUC Jan Šanda, kanovník kustos, České Budějovice; P. Karel Rada, bisk. vikář v. v., Velešín; P. Karel Ort, duchovní v. v., Písek; 14/7 ThDr. PhDr. František Perneger, děkan v. v., Strunkovice; 20/7 P. Josef Navrkal, farář v. v., Rosice; P. Antonín Votoupal, profesor v. v., Boskovice; 25/7 P. Stanislav Košec, katecheta v. v., Mělník; 5/7 Mgr. František Karas, farář, Určice u Prostějova; P. Vincenc Stiborský, administrátor, Velké Hoštice; P. František Černošek, farář v. v., Biskupice u Jevíčka; P. Josef Malý, děkan a farář v. v., Kobeřice u Hlučína; P. Jan Nedbálek, farář v. v., Anenská Studánka; P. Bedřich Pálka, kooperátor v. v., Tovačov; P. František Šimon, adminis-

trátor v. v., Podivice; P. Karel Veselý, farář v. v., Frenštát pod Radhoštěm; P. Gabriel Vlček, farář v. v., Skrbeň u Olomouce; P. Metoděj Zemánek, farář v. v., Pavlovice u Přerova.

45 let

1/7 P. František Kunz, notář, Boč nad Ohří.

40 let

1/7 P. Antonín Wagner, děkan, Malměřice; P. Rudolf Posselt, notář, kons. rada, Lobendava; 5/7 P. František Botek, administrátor, Slavonín u Olomouce; P. Jakub Horák, farář, Ostrava-Hrabová; P. František Kolaja, farář, Zvole u Zábřeha na Moravě; P. Antonín Kolář, farář, Babice u Uherského Hradiště; P. Theodor Lang, Vlkůš u Přerova; P. Josef Malíček, farář, Loštice; P. František Reichel, farář, Dlouhomilov; P. Jan Tomšů, děkan a farář, Městečko Trnávka; P. Ignác Ott, farář v. v., Uherské Hradiště; P. František Hrubý, děkan a farář v Telnici; P. Alois Kučera, administrátor, Nikolčice.

25 let

3/7 P. Theofil Gorgosz, admin., Černá Voda; P. Jaszczenko Fridolín, admin., Bernartice; P. Vladimír Turek, admin., Michálkovice; 4/7 P. Emanuel Kindermann, admin., Kostomlaty; 5/7 P. Josef Buchta, admin., Dolní Bousov; P. Josef Adamec, admin., Bernartice n. Ohří; P. Jan Bartek, děkan a administrátor u Panny Marie v Kroměříži; P. Jan Čechal, administrátor, Blatnice; P. Erich Čujek, admin., Nové Lublice; P. Josef Doležel, admin., Písařov; P. František Filip, děkan a administrátor, Frenštát pod Radhoštěm; P. Antonín Frech, provisor, Příbor; P. Antonín Fučík, farář, Tlumačov; P. Pavel Gamsa, admin., Frýdlant nad Ostravou; P. František Goldmann, admin., Paršovice; P. Rudolf Harazim, provisor, Dolní Benešov; P. Jaroslav Hofírek, admin., Brodek u Konice; P. Miroslav Juřen, admin., Háj pod Ostrou Hůrkou; P. Stanislav Kabeláč, admin., Ruda nad Moravou; P. Jindřich Knapp, administrátor, Šumvald u Uničova; P. Ladislav Král, admin., Hradečná; P. Štěpán Kremeček, admin., Březová u Fulneka; P. František Navrátil, administrátor, Hladké Žitovice; P. Josef Olejník, admin., Andělská Hora; P. Ladislav Olšina, admin., Francová

Lhota; P. Cyril Píža, farář a místoděkan, Cholina; P. Josef Popelka, administrátor, Práckice; P. Štěpán Půček, admin., Prosenice; P. Valentin Rafaja, admin., Pitín; P. Josef Slanina, provisor, Opava-Jaktař; P. Ladislav Stanovský, farář, Litultovice; P. Stanislav Svoboda, admin., Velký Újezd; P. Josef Tichý, farář, Mokré Lazce; P. Vladimír Tichý, admin., Suchdol nad Odrou; P. František Válek, kooperátor, Kojetín; P. Alois Vojnar, kooperátor, Valašské Meziříčí; P. Jindřich Wehrich, administrátor, Luhačovice; P. Alois Velisek, farář, Velké Němčice; P. Alois Pekárek, administrátor, Ruda; P. František Zátoupek, farář, Vísky; P. Karel Havlas, administrátor, Břeclav; P. Josef Němec, administrátor, Stonařov; P. Cyril Tichý, admin., Brno; P. František Bílek, admin., Újezd u Brna; P. Jan Klíma, farář, Moutnice; P. Karel Sobotka, admin., Doubravník; 18/9 P. Pavel Hornich, OSB, admin., Králíky.

INSTALACE NOVÝCH KANOVNÍKŮ

Po slavné velehradské pouti a před slavnostním zasedáním rozšířeného ústředního výboru CMVKD na Velehradě konala se v metropolitním chrámu sv. Václava v Olomouci vzácná slavnost, při níž byli do svých hodností uvedeni čtyři zasloužilí kněží arcidiecése olomoucké. Njdp. kapitulní vikář a prelát Josef Glogar oděn v pontifikální roucha promluvil k novým kapitulárům o významu a hodnosti, o právech a povinnostech, které jako členové kapituly mají a četným přítomným věřícím, přátelům a známým nově jmenovaných hodnostářů ujasnil úkoly sídelních kanovníků. Po Církvi sv. předepsaném „profesio fidei“ (slib víry) byli slavnostně instalováni, tj. uvedeni do svých stallí, neboli přidělených míst v chóru kanovníckém, před čímž byl oznámen stručný životopis jednoho každého z nich.

Prof. P. Josef Vrana se narodil 17. října 1905 ve Stříbrnicích, pochází z deseti dětí. Jeho otec byl zemědělcem. Po vysvěcení na kněze 5. 7. 1928 byl ustanoven nejdříve prefektem arcibiskupského semináře v Kroměříži, přičemž studo-

val na přírodovědecké fakultě university v Brně a v roce 1934 byl ustanoven státním profesorem na arcibiskupském gymnasiu v Kroměříži. V duchovní správě působil ve Ždounkách, Starém Hrozenkově, Gottwaldově, na Velehradě a jako místoděkan v Uherském Brodě. Pracoval v odborových a hospodářských institucích kněžských, byl místopředsdou ONV v Kroměříži a členem ZNV v Brně. Pracuje velmi agilně v našem CMVKD.

Prof. P. Alois Talanda se narodil 6. června 1906 v Prostějově, v rodině knihařského dělníka, který se později stal soukromým úředníkem. Jeho matka je dcerou zemědělského dělníka. Rodina byla požehnána jedenácti dětmi, vesměs chlapci, deset jich dosud žije, Dne 5. července 1930 byl vysvěcen na kněze, působil v duchovní správě na Vsetíně a po složení profesorských zkoušek byl ustanoven profesorem ve gymnasiu ve Vsetíně. Ke konci druhé světové války byl členem Revoluč. národ. výboru ve Vsetíně, v r. 1945 ustanoven profesorem v Opavě, pět let poté odchází do duchovní správy a letošního roku byl jmenován děkanem opavského děkanství. V CMVKD je členem ústředního výboru.

P. Bernard Přerovský se narodil 11. května 1908 ve Vyškově a byl vysvěcen na kněze 13. března 1932. Působil jako kooperátor v Hlučíně, načež přechází jako kaplan do Zlína, dnes Gottwaldova, kde se stává postupně administrátorem, místoděkanem a děkanem gottwaldovského děkanátu. V CMVKD pracuje od jeho počátku, je členem ústředního výboru.

P. František Gavlas se narodil 4. října 1912 v Biskupicích u Luhačovic v početné rodině zedníka a byl 5. července 1937 vysvěcen na kněze. Působil v duchovní správě v Ostravě-Zábřehu, u Olomouci u sv. Michala, v Osoblaze, v Ostravě-Svinově a Ostravě-Vítkovicích. V roce 1962 byl jmenován konsistorním radou a letos místoděkanem ostravského děkanství. V CMVKD pracuje od počátku, za svou činnost obdržel čestné uznání, je členem ústředního výboru.

Slavnostní instalace se zúčastnili za MŠK Karel Hruza a Jiří Verner, za

CMVKD generální tajemník dr. Josef Beneš, za KNV v Brně František Kalina, za KNV severomoravského kraje dr. J. Jasiok aj. Vzácná tato církevní slavnost byla zakončena chorálem svatováclavským a státní hymnou.

MALÝ BOHOVĚDNÝ SLOVNÍK

V červenci letošního roku příjemně překvapila Česká katolická Charita, která v Ústředním církevním nakladatelství vydala úhledný Malý bohovědný slovník. Kniha o 600 stránkách se čestně řadí mezi publikace vydávané péčí Římskokatolické CM bohoslovecké fakulty v Praze-Litoměřicích.

Za vrchní redakce děkává fakulta prof. dr. Jana Merella podalo 12 profesorů fakulty pozoruhodný a pohotový výkon. I když považujeme, že Slovník měl některé vzory při tvorbě hesláře, (polský a německé) nelze našemu dílku upřít nesporné české specifikum, zejména u hesel majících význam pro speciálně český náboženský život (bible česká, českobratrská církev evangelická, Česká katol. Charita, Cyril a Metoděj, Jenštejn, Podlaha, Stojan apod.). Nelze si zastírat, že tuto typickou vlastnost Slovníku jako pojmově stručného souhrnu náboženskocírkevně kulturního bohatství českých katolíků by bylo lze ještě více zdůraznit a prohloubit a že je to dokonce žádoucí.

Slovník poskytne prospěšné první informace z oboru náboženskocírkevního života, o němž se v poslední době projevil zvýšený zájem i v širší nekatolické veřejnosti v souvislosti s církevním koncilem, papežem Janem XXIII., volbou nového papeže Pavla VI. v konkláve technicky všemožně zmodernizovaném, s vydáním encykliky „Pacem in terris“, s mírovými projevy i akcemi Vatikánu atd. Na prvním místě je ovšem kniha určena věřícím, kteří najdou v dlouhé řadě hesel mnoho poučení a ujasnění v otázkách souvisejících s jejich

náboženskou i církevní praxí. Vždyť heslář obsahuje nejdůležitější údaje z dogmatiky, apologetiky, biblistiky, církev. práva, historie, dějin umění, filosofie, liturgiky, morálky, pastorálky i duchovního života.

Každá práce určená pro širokou veřejnost je ovšem právem podrobována kritice. Nemělo by smyslu jen vychvalovat, když víme, že proti každé i zdánlivě tvůrčí činnosti lze postavit námitky nebo aspoň obhajovat různá hlediska při její realizaci. Orientační, vědecko-populární nebo popularizační příručka musí mít při ekonomii materiálové (papír) a ideové (co největší počet hesel nejdůležitějších co nejstručněji) na zřeteli stejnoměrné a vyrovnané zpracování každého odvětví, které zastupuje. Víme, že není snadné vyhmátnout citlivě správnou míru mezi jednotlivými příspěvky zabarvenými nadto i individualitou autora, který je ochoten uvést řadu důkazů na obhajobu svého důkladnějšího pojetí slovníkového příspěvku s odmítnutím střídavé lexikální dikce. Eventuální další vydání přihlédne jistě k této okolnosti a vynasnaží se o vzájemně vyváženou úměrnost všech teologických oborů. Při tom bude také příležitostí věnovat pozornost i některým drobným tiskovým nedostatkům (societas místo sociates 465, intronisován místo intornisován s. 459, následuje místo následuje s. 466 apod.).

I tak však vděčně vítáme vydání Slovníku, které plně prokázalo připravenost pracovníků CM bohoslovecké fakulty, angažovaných učitelsky, studijně, přednáškovsky i publikačně, hlavně v roce cyrilometodějského jubilea. Slovník je zároveň pro kandidáty teologického studia užitečnou přehlídkou materiálu, který hodlají v hlubších souvislostech absolvovat v akademickém pětiletí. Hlavnímu redaktoru dr. Merellovi a jeho spolupracovníkům lze tedy k této publikaci jen blahopřát. *rtk*

NEZNÁMÉ O ZNÁMÝCH

Je pozoruhodné, že už po 120 let se střídají na papežském stolci mužové robustního, silného zjevu a s písmenem „r“ ve jméně s muži slabými, astenickými, bez tohoto písmena. Začalo to r. 1846, kdy byl zvolen papežem robustní Pius IX. — Jan Maria Mastai-Ferretti. Jeho nástupce Lev XIII. byl muž vysoký, hubený bez „r“: jmenoval se vlastním jménem Vincenc Jáchym Pecci. A tak to jde dál. Po silném Piu X. — Josefu Sartovi nastupuje slabý Benedikt XV. — della Chiesa. Po něm opět robustní muž s „r“: Pius XI. — Achile Rati. Pak asketický Pius XII. — Evžen Pacelli. Po jeho smrti odpovídali pravidlům jen tři kardinálové: Siri, Lercaro a Roncalli. Jak známo, byl zvolen kardinál Angelo Roncalli a přijal jméno Jan XXIII. Jeho zjev — byl poněkud silnější — máme ještě všichni v dobré paměti. Pravidlo se osvědčilo i u nynějšího Svatého Otce Pavla VI. Je to muž slabšího zjevu a jmenuje se vlastním jménem Jan Křtitel Montini.

Když skromného Pia X. (1903—1910) začali po jeho zvolení papežem oslovovat „Santo Padre — Svatý Otče“, bránil se: „Já nejsem Santo, já jsem Sarto!“ Jeho vlastní jméno totiž bylo Josef Sarto. Dnes je tento papež skutečně „santo“: byl prohlášen za svatého.

Od časů Urbana VIII. (1623—1644) se zachovávala tradice, že papež jít sám. Nedávno zesnulý Svatý Otec Jan XXIII. se — stejně jako Pius X. — podroboval této tradici jen velmi nerad a jak jen mohl, zval na oběd své přátele. Říkal, že sám u stolu si připadá jako potrestaný seminarista.

Než se Jan XXIII. stal papežem, byl sedm let patriarchou v Benátkách. Při svých cestách tímto městem byl samozřejmě často nucen užívat gondoly. Po jeho zvolení na stolec sva-

tého Petra budil jeho snímek, jak sedí v gondole, v Itálii pravě nadšen. Přinesly jej všechny italské časopisy. Ve všech stáncích byly prodávány reprodukce. Pověstně se na nich skvěl nápis „PASTOR ET NAUTA“. Slovo „pastor“ je jistě pravdivé. Slovo „nauta“ už je jen svědectvím o italském sklonu k přehánění.

Od r. 1953 do roku 1956 byla americkou velvyslankyní v Itálii známá konvertitka paní Klára Booth Luceová. Vypráví se, že při své první audienci u papeže Pia XII, zahrnula tato výřečná, dynamická žena Svatého Otce záplavou tak přesvědčujících argumentů, že se tento musil ohradit slovy: „Prosím vás, já jsem také katolík!“

Jedním z prvních pěstitelů venkovské realistické povídky u nás byl kněz František Pravda (Vojtěch Hlinka 1817—1904). Jeho próza byla tak poctivá a hluboce pravdivá, že jakýsi Samuel Godra (pravděpodobně pseudonym) publikoval o něm toto dvouverší:

„Čítaje kdys Hypolitu v Lumíře mluvil jsem a vzdychnul:

Pravdu — opravdu pravou — pravdivě Pravda praví.“

Všeobecně je známo, jak vroucně František Sušil miloval svou vlast. Mimo jiné dokumentuje jeho lásku i tato příhoda: Jednou si vyjel se svými žáky na Velehrad. Když spatřil v dále kopule chrámu, padl a zlíbal zemi posvěcenou historií. Celou další cestu pak se slzami v očích znovu a znovu opakoval: „Tudy chodili svatí Cyril a Metoděj, tady vládl Rostislav a Svatopluk! Před tímto místem se třásla Evropa! A co jsme my? Cizinci ve svém vlastním domě!“ — Zbývá jen dodat, že to se stalo v době, kdy moravské vlastence bylo lze spočítat na prstech a kdy podle slov básníka „činem bylo velkým v šití zavolat: Jsem Čech!“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKÁ

Ustanovení:

M u š k a Bohumil, administrátor, Zdebuzeves, ustanoven dekretem čj. 2685/63 od 15. 5. 1963 excurrento administrátorem v Hrádku, okres Benešov.

P o d o l á k Václav, administrátor u sv. Štěpána v Praze-Nové Město, ustanoven dekretem čj. 3388/63 od 15. 6. 1963 excurrento administrátorem u Nejsv. Trojice v Praze-Nové Město, Spálená ul.

L u ž a Štěpán, administrátor Sedlčany a vikář sedlčan-

ský, ustanoven dekretem čj. 3792/63 od 1. 8. 1963 správcem vikariátu příbramského.

Riant Karel, I. kaplan na Svaté Hoře u Příbrami, ustanoven dekretem čj. 3793/63 od 1. 8. 1963 administrátorem v Příbrami a dekretem čj. 3794/63 excurrando administrátorem v Březových Horách, okres Příbram.

Nekolný Václav, novokněz, ustanoven dekretem čj. 3795/63 od 1. 8. 1963 II. kaplanem na Svaté Hoře a dekretem čj. 3796/63 excurrando administrátorem v Obecnici, okres Příbram.

Homola Vojtěch, II. kaplan na Svaté Hoře, ustanoven dekretem čj. 3797/63 od 1. 8. 1963 I. kaplanem na Svaté Hoře, okres Příbram.

Pensionování:

Ježek František, administrátor v Příbrami a vikář příbramský, odchází dnem 1. 8. 1963 do trvalé výslužby (čj. 3790/63).

Laub Jakub, farář v Březových Horách, odchází dnem 1. 8. 1963 do trvalé výslužby (čj. 3791/63).

Úmrtí:

Hach Josef, farář v. v., zemřel 4. 6. 1963 v Řevnicích ve věku 75 let (čj. 3320/63).

Schmid Jan, býv. sekret. arcib. konsistoře, rektor kostela sv. Benedikta, Praha-Hradčany, zemřel 22. 6. 1963 ve věku 64 let (čj. 3461/63).

Msgr. Ph. a ThDr. Beneš Jaroslav, býv. prof. bohosl. fakulty Karl. univ., kanovník koleg. kapituly Všech svatých na Pražském hradě, zemřel 24. 6. 1963 ve věku 71 let (čj. 3480/63).

Ježek Josef, č. kanovník koleg. kapituly v Praze-Vyšehradě, děkan v. v., Říčany, zemřel 23. 6. 1963 ve věku 84 let (čj. 3492/63).

Omáčka Adolf, prof. v. v., zemřel 15. 6. 1963 v Senohrabech ve věku 69 let (čj. 3462/63).

Nálevka Petr, major. duch. spr. v. v., zemřel 27. 6. 1963 v Praze, ve věku 75 let (čj. 3501/63).

Jakubů Bohumil, farář v. v., zemřel v Praze 9. 7. 1963 ve věku 80 let (čj. 3678/63).

DIECÉSE BRNĚNSKÁ

Ustanovení:

Dočekal Miloš, koop. v Rosicích, okr. Brno-venkov, ustanoven od 1. 2. 1963 administrátorem v Rosicích.

Krchňavý Josef, koop. v Boskovicích, okr. Blansko, ustanoven od 1. 4. 1963 kooperátorem ve Slavkově, okr. Vyškov.

Stražovský Vladimír, admin. v Mašovicích a excur. Citonice, okr. Znojmo, ustanoven od 15. 4. 1963 excur. admin. ve Znojmě-Hradišti.

Korbela František, koop. u sv. Kříže ve Znojmě, ustanoven od 1. 4. 1963 excur. admin. v Načeratcích, okr. Znojmo.

Knittl Václav, koop. ve Slavkově, okr. Vyškov, ustanoven od 1. 4. 1963 administrátorem v Petrovicích, okr. Blansko.

Valášek Maxmilián, kop. u sv. Mikuláše ve Znojmě, ustanoven od 1. 4. 1963 koop. v Boskovicích, okr. Blansko.

Tichý Ludvík, kop. v Lulči, okr. Vyškov, ustanoven od 1. 5. 1963 administrátorem v Lulči.

Kabeláč Jan, koop. v Telči, okr. Jihlava, ustanoven od 1. 5. 1963 koop. v Jaroměřicích n. Rok., okr. Třebíč.

Řehoř Vincenc, koop. v Jaroměřicích n. Rok., okr. Třebíč, ustanoven od 1. 5. 1963 koop. v Telči, okr. Jihlava.

Indra Miloš, farář v Krumvíři, okr. Břeclav, ustanoven od 1. 5. 1963 administrátorem v Heralticích, okr. Třebíč.

Simajchl Ladislav, admin. Klobouky u Brna, okres Břeclav, ustanoven od 1. 5. 1963 excur. admin. v Krumvíři, okr. Břeclav.

Jurák Ladislav, duchovní v ústavu sociální péče v Plavči, pověřen přechodně výpomocí v duchovní správě u sv. Mikuláše a u sv. Kříže ve Znojmě.

Jmenování:

Hlaváč Josef, děkan a farář v Třešti, jmenován od 1. 6. 1963 III. kanovníkem stoličního kostela v Brně.

Horký Ludvík, administrátor fary na dómě v Brně, jmenován od 1. 6. 1963 IV. kanovníkem stoličního kostela v Brně.

Němec Josef, administrátor ve Stonařově, okr. Jihlava, jmenován od 1. 7. 1963 správcem děkanství třeštského.

Pensionování:

Navrkal Josef, farář v Rosicích, okr. Brno-venkov, pensionován od 1. 2. 1963.

Kostelka Antonín, admin., Znojmo-Hradiště, okres Znojmo, pensionován od 15. 4. 1963.

Navrátil Václav, farář v Lulči, okr. Vyškov, pensionován od 1. 5. 1963.

Zalaba Jan, koop., Brno-Křenová, pensionován od 1. 5. 1963.

Dr. Kraus František, admin. u sv. Augustina v Brně, pensionován od 15. 6. 1963.

Zemřeli:

Rudolecký Josef, farář a děkan v. v. ve Znojmě, zemřel 15. 1. 1963.

Svoboda František, farář v. v., Rozsochy, okr. Žďár n. Sáz., zemřel 24. 1. 1963.

Kočvara Karel, farář v. v. v Citonicích, okr. Znojmo, zemřel 4. 2. 1963.

Bojanovský Cyril, farář v. v. v Lukově, okr. Třebíč, zemřel 28. 3. 1963.

Křivý Rudolf, farář v. v. v Blansku, zemřel 12. 4. 1963.

Msgr. dr. Žák Karel, profesor v. v. v Brně, zemřel 8. 4. 1963.

Šimek Ignác, probošt ve Znojmě-Hradišti, zemřel 23. 4. 1963.

Vrána Alois, farář v. v. ve Vranovicích, okr. Břeclav, zemřel 29. 4. 1963.

Kobzinek František, farář v. v. v Babicích, okr. Brno-venkov, zemřel 14. 6. 1963.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ

Ustanovení:

Koukl Josef, administrátor v Kladrubech, ustanoven excurrando administrátorem v Prostiboři, okr. Tachov s platností od 1. 7. 1963 (č. 590/63).

Stulík Petr, administrátor v Hor. Stropnici, ustanoven excurrando administrátorem v Nov. Hradech s platností od 1. 7. 1963 (č. 591/63).

Staněk Jaroslav, administrátor v Kard. Řečici, ustanoven administrátorem v Suchdole n. Luž. a excurrando administrátorem v Chlumu a Lutově, okr. J. Hradec s platností od 15. 6. 1963 (č. 485/63).

Šlechta Josef, administrátor v Třeboni, ustanoven administrátorem v Kard. Řečici a excurrando administrátorem v Pluh. Žďáru, okr. J. Hradec s platností od 15. 6. 1963 (č. 484/63).

Votava Oldřich, administrátor v Suchdole n. Luž., ustanoven administrátorem v Třeboni a excurrando administrátorem v Majdaleně s platností od 15. 6. 1963 (č. 483/63).

Novotný Václav, novosvěcenec, Tábor, ustanoven kaplanem v Přešticih, okr. Plzeň-jih s platností od 1. 8. 1963 (č. 709/63).

Tkáč Michal, novosvěcenec, Tábor, ustanoven kaplanem v Táboře s platností od 1. 8. 1963 (č. 727/63).

Mráz Jiří, administrátor, Benešov n. Č. ustanoven excurrando administrátorem v Rychnově u N. Hradů, okr. Č. Budějovice, s platností od 1. 8. 1963 (č. 728/63).

Pitra Jan, administrátor v Besednici, ustanoven administrátorem v Ševětíně, okr. Č. Budějovice, s platností od 16. 8. 1963 (č. 726/63).

Vlček Vladimír, administrátor v Ševětíně, ustanoven administrátorem v Besednici a excurrando administrátorem v Soběnově, okr. Č. Krumlov s platností od 16. 8. 1963 (č. 725/63).

Úmrtí:

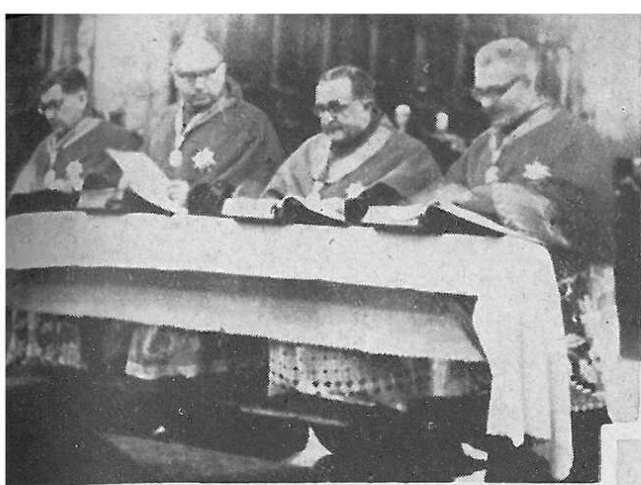
Chalupa Raimund Josef, os. děkan v Nov. Hradech, zemřel 19. 6. 1963.

Omáčka Adolf, prof. v. v. v Senohrabech, zemřel 15. 6. 1963.

Praxl Oskar, katecheta v. v. v Prachaticích, zemřel 4. 7. 1963.

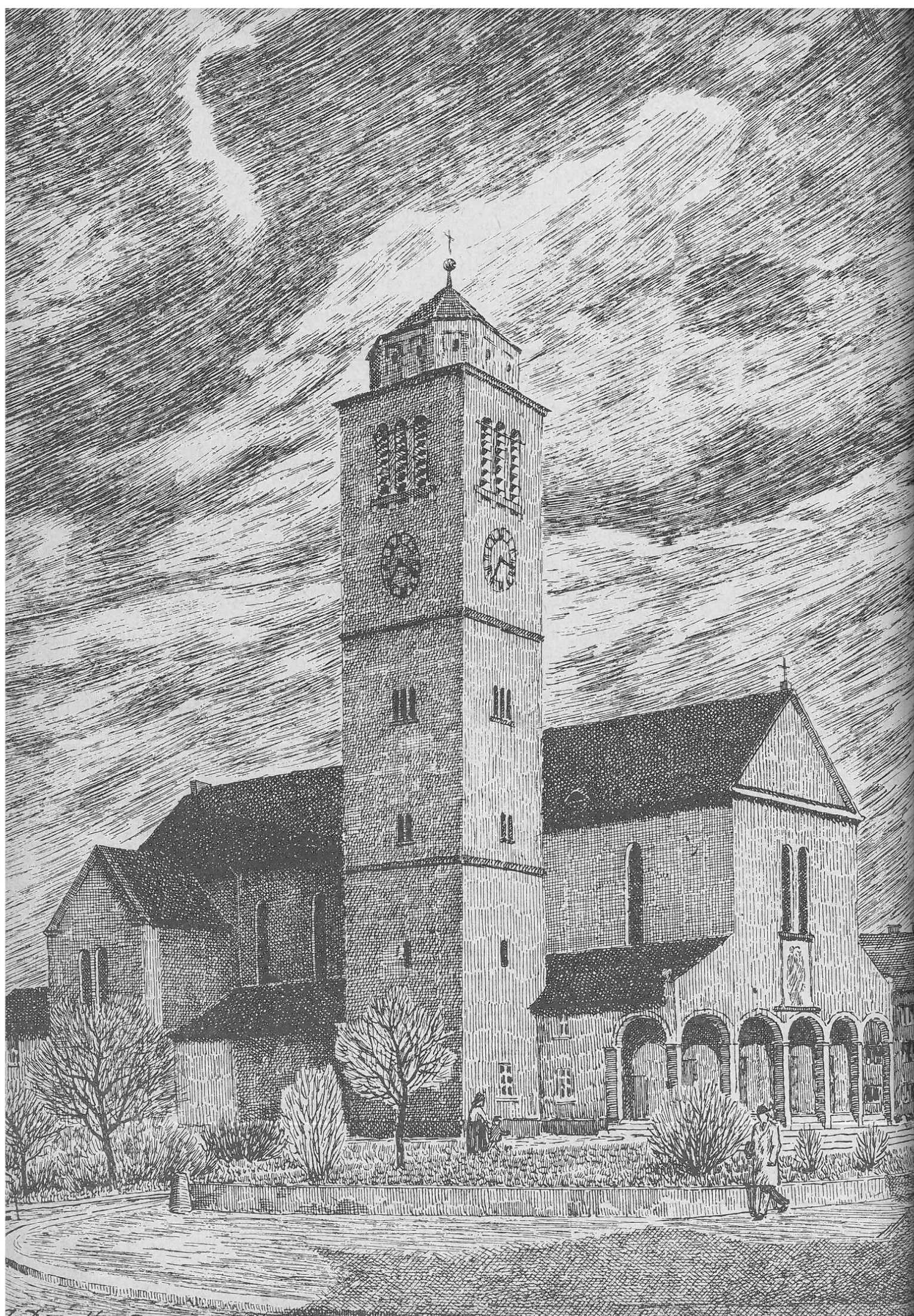
DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník XIII - Číslo 7 - V Praze dne 10. září 1963

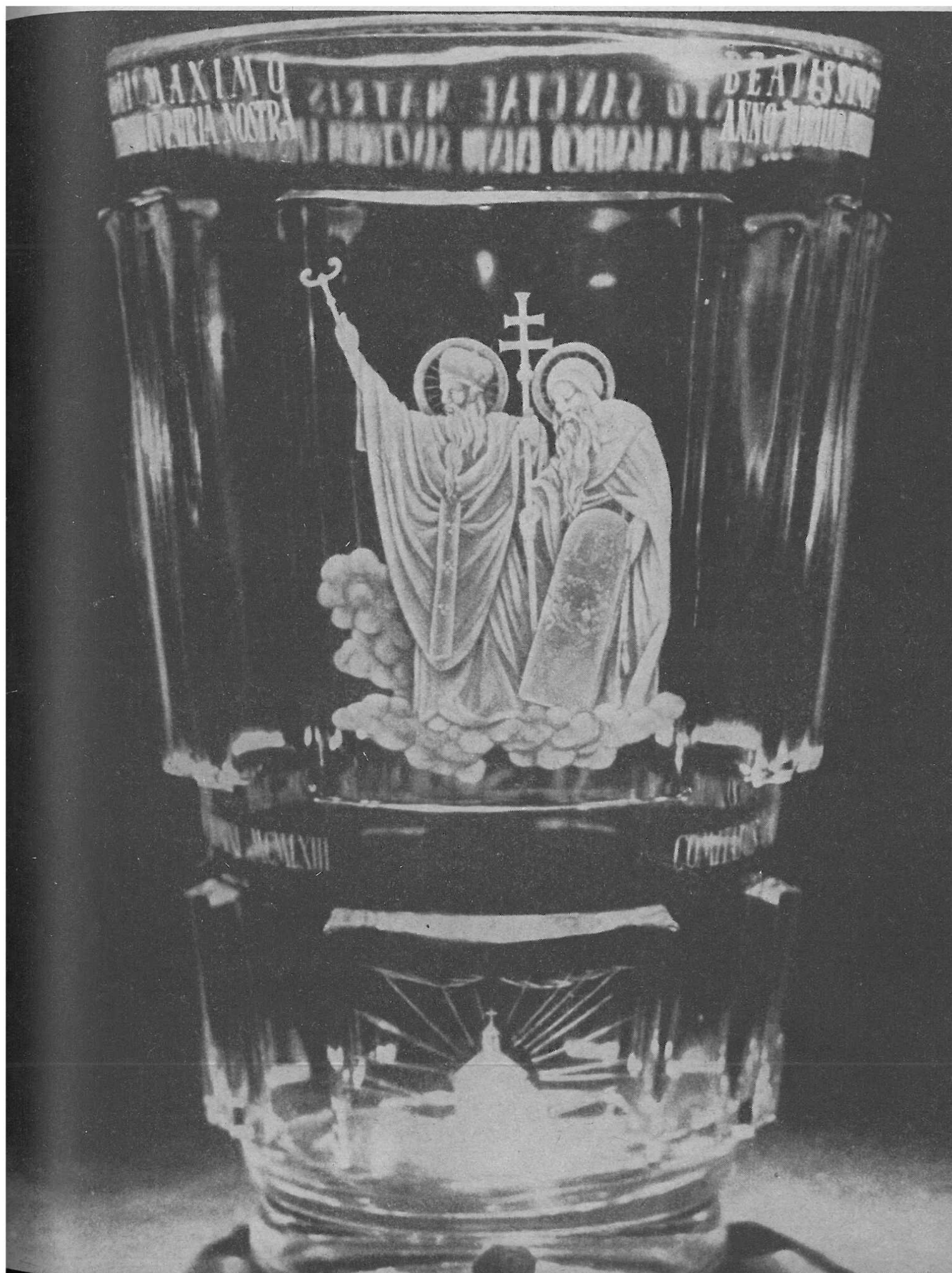
Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR v ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beneš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne Mír, novin. závody, n. p., závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku 15,— Kčs, celoročně 30,— Kčs, cena jednotlivého výtisku 3,— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. — Podepsáno k tisku 28. 8. 1963. A-02*31557

První a čtvrtá strana obálky: Perokresby J. Domalípa Velehrad a kostel sv. Cyrila a Metoděje v Brně-Zidenicích. Druhá strana obálky: Ze zasedání rozšířeného ÚV-CMVDK na Velehradě, pohled na předsednický stůl, předseda CMVDK ministr dr. Josef Plojhar s exarchou ruské pravoslavné církve pro střední Evropu arcibiskupem Sergejem a protorejsem Pavlem Sokolovským, mezinárodním tajemníkem Křesťanské mírové konference, arcibiskup Sergej, pohled do sálu, prelát dr. František Činek při slavnostním CM kázání, njdp. biskup dr. Ambrož Lazík při projevu, kladení věnce na hrob arcibiskupa Stojana a záběry z Velehradské pouti. Třetí strana obálky: Instalace nových kanovníků v Olomouci, CM oslavy na CMBF v Litoměřicích, odjezd na korunovaci Svatého Otce Pavla VI. do Říma, delegace německých katolíků NDR vedená K. Grobbelem v Lidčích a na Karlově mostě a delegace CMVDK před Brandenburskou branou v Berlíně.

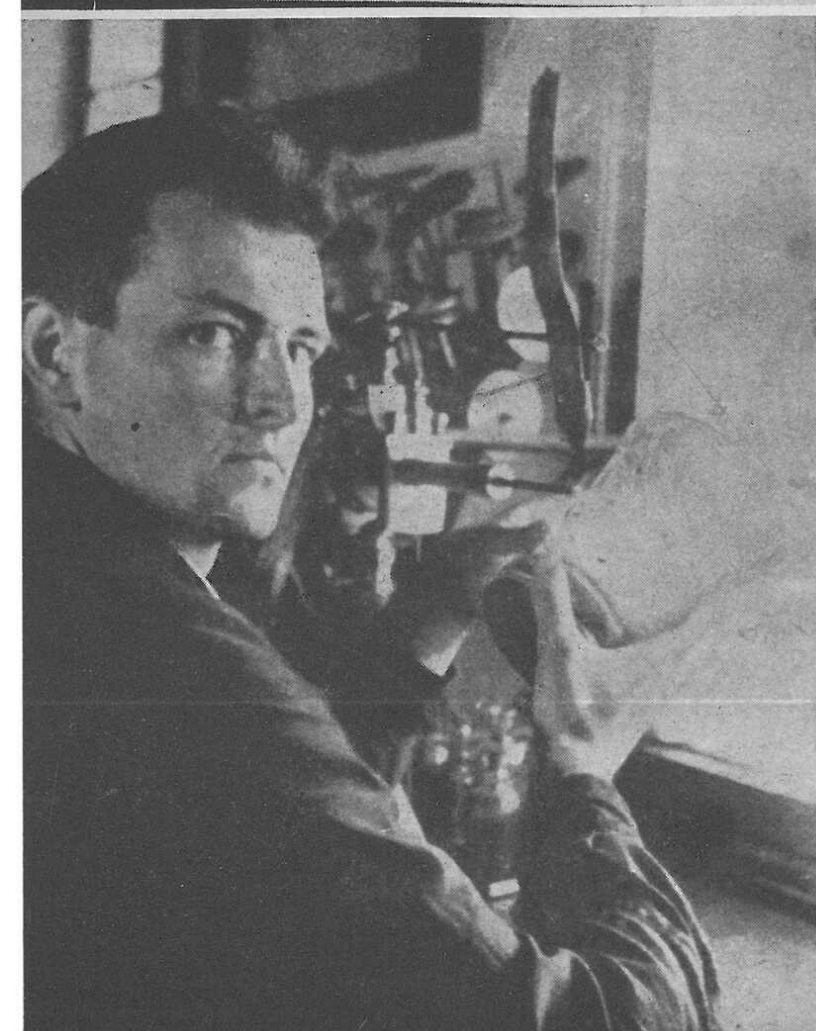

První strana obálky: Křišťálová váza, dar CMVKD Svatému Otci Pavlu VI.
 Druhá strana obálky: Před odjezdem do Říma předal předseda CMVKD ministr dr. Josef Plojhar Poselství a dar CMVKD Hlavě Církve svaté. Akademický sochař Jindřich Tockstein upravil podle předlohy Mikoláše Alše postavy věrozvěstů slovan-
 ských sv. Cyrila a Metoděje jako ústřední motiv pro křišťálovou vázu, dar CMVKD Svatému Otci, která nese latinský nápis: „Jeho Svatosti Pavlu VI, Nejvyššímu Veleknězi Svaté Matky Církve v jubilejním roce 1100. výročí příchodu svatých apoštolů slovan-
 ských Cyrila a Metoděje do naší vlasti — Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSSR — L. P. 1963“.
 Rytec uměleckého skla Ladislav Rieger provedl toto dílo s nevšední pečlivostí v závodě Železnobrodské sklo, n. p., surovinu, tj. olovnatý křišťál s přísadou 21 % olova dodaly Poděbradské sklárny, n. p. Na obrázcích Ladislav Rieger a Jindřich Tockstein. Sv. Otec Pavel VI. přijal ve čtvrtek 10. října v soukromé audienci československé účastníky druhé části vatikánského koncilu, poděkoval za Poselství a dar a uvedl, že miluje naši vlast a její lid a požádal čs. účastníky, aby tlumočili projev jeho přívětivosti a lásky věřícím v Československu.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 8. ŘÍJEN 1963

OBSAH: Poselství CMVKD Sv. Otci Pavlu VI., ThDr. Antonín Salajka: Magnifici eventus, ThDr. Josef Kubalík: Církevní ústava v pojetí svatých bratří soluňských, ThDr. Ladislav Pokorný: Slovanská liturgie, dr. Věra Remešová: Sv. Cyril a Metoděj na triforiu chrámu sv. Víta v Praze, dr. V. Ryneš: Cyrilometodějská svatyně na Moravě, prof. dr. Jan Merell: Lateranum contra biblicum, P. Teilhard de Chardin: Psychologické podmínky lidského sjednocení, ThDr. Jaroslav Michal: Repetina mors clericorum sors, ThDr. Jaroslav Kouřil: Abychom byli pastoračně na výši doby, ThDr. Václav Bartůněk: Zbyněk Zajíc z Hazmburka, arcibiskup pražský, Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, ThDr. Karel Sahan: V záři ctnosti, K vítězství mírových sil, Náš zápisník, Úřední zprávy.

POSELSTVÍ

Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSSR
Svatému Otci Pavlu VI.

Římskokatolické duchovenstvo ČSSR v předvečer zahájení druhé části II. vatikánského koncilu v Římě se sešlo ze všech našich diecézí v Bratislavě, aby pozdravilo koncil a rozloučilo se s těmi, kteří se jej z naší vlasti účastní a požádalo je, aby Svatému Otci Pavlu VI. odevzdali toto Poselství:

Svatý Otče!

Římskokatolické duchovenstvo se svými biskupy a ordináři v upřímné synovské úctě a lásce projevuje Vaší Svatosti hold oddanosti a věrnosti.

S pocitem upřímné vděčnosti přijali jsme spolu s naším věřícím lidem Poselství Vaší Svatosti, které nám odevzdala delegace po návratu ze slavné korunovace a zvláště nás potěšila ta slova Poselství, v němž Vaše Svatost praví, že na samém počátku svěřeného úřadu mezi ostatními národy světa se zcela zvláštní přízní v Kristu milujete a objímáte náš národ. Radujeme se z tohoto projevu přízně, mimořádného vyznamenání a důkazu lásky Vaší Svatosti k našemu lidu.

S nemenším ohlasem setkalo se v naší vlasti zdůraznění Vaší Svatosti, že Váš pontifikát bude pokračováním ušlechtilých snah předchůdce Jana XXIII., zvláště v úsilí o dorozumění mezi národy a nastolení míru a mírové koexistence. Naše vlast, která za poslední války přinesla tak těžké oběti, toužebně si přeje život v míru a naše nové společenské zřízení napomáhá všemi prostředky k jeho uskutečnění.

Moskevská smlouva zakazující pokusy s atomovými zbraněmi, kterou Vaše Svatost v blahopřejném telegramu N. S. Chruščovovi nazvala „smlouvou, která přináší tak velké ulehčení a je tak významná“, je podle slov Vaší Svatosti, „důkazem dobré vůle, zárukou shody a příslibem bezoblačnější budoucnosti“. My se chceme modlit a pracovat k tomu, aby po tomto prvním kroku k nastolení pokojného života na naší planetě následovaly další, aby konečně duha Božího míru se rozklenula nad celým světem.

Naše svaté náboženství nás učí, že Bůh ve své nevyzpytatelné moudrosti postavil člověka na tento svět proto, aby žil a svým pozemským životem si připravil šťastnou věčnost. Dokonce „Bůh tak miloval svět, že syna jednorozeného dal, aby nikdo, kdo v něho věří nezahynul, nýbrž měl život věčný“. (Jan 3, 16.) Proto usilujeme všemi lidskými prostředky o nastolení života v míru a v bezpečí lidských životů, modlíme se za uskutečnění Božího míru na zemi a spolupracujeme se všemi ušlechtilými lidmi, kteří o tento vznešený cíl usilují u vědomí, že za to spočíne na

nás a na naší práci požehnání nebes, neboť již Žalmista nás k tomu nabádá, když praví: „Uchyl se od zlého a čiň co je dobré, hledej mír, ano spěchej za ním.“ (Ž. 33, 15.) Pevně věříme, že naše práce je bohubí, neboť Spasitel náš Ježíš Kristus nazývá tvůrce míru „blaženými“ a slibuje, že „budou zváni syny Božími“. (Mt. 5, 9.) Proto také s námi všechen náš lid pevně věří, že i II. vatikánský koncil přispěje k odstranění všech sporných otázek, které se mezi národy vyskytují a zvláště k tomu, aby bylo uskutečněno úplné a všeobecné odzbrojení jako podstatný krok k odstranění nebezpečí atomové smrti pro lidstvo.

Naše duchovenstvo a veškerý věřící lid ve smyslu výzvy apoštolského listu „Magnifici eventus“, oslavil letos zcela mimořádným způsobem 1100. výročí příchodu našich slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje, kteří nám přinesli světlo víry Kristovy a otevřeli cestu ke zdrojům kultury a civilisace. Při vyvrcholení těchto oslav na posvátném Velehradě si slíbili naši věřící, že i nadále zůstanou věrni odkazu svatých soluňských bratrů, že v bratrské lásce budou vytvářet nejlepší vztahy mezi sebou a mezi národy mírového soužití, kteroužto cestu tak zářně a jasně vytyčuje encyklika „Pacem in terris“.

Na důkaz našeho pevného rozhodnutí jít dále světlou cestou, kterou nám ukazuje náš Vykupitel a Spasitel Ježíš Kristus a kterou nás naučili znát naši svatí věrozvěstové Cyril a Metoděj, odevzdáváme Vaši Svatosti křišťálovou vázu s cyrilometodějskými motivy našeho velkého národního umělce Mikoláše Aleše, dílo našich dělníků a umělců ze vzácných surovin, jež skýtá naše půda a prosíme Vaši Svatost, aby ji jako dar Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSSR milostivě přijala.

Dr. Josef Beneš,

generální tajemník

Dr. Josef Plojhar,

předseda

MAGNIFICI EVENTUS

Když papež Jan XXIII. dne 11. května 1963 podpisoval apoštolský list „Magnifici eventus“ (Význačné události) na oslavu 1100. výročí příchodu sv. bratrů soluňských na Velkou Moravu, určený biskupům slovanských národů, jistě netušil, že zkrátko bude odvolán z rozhodnutí Všemohoucího na věčnost. Nejohrovenější dosud encykliku o sv. Cyrilu a Metoději „Grande munus“ (Vznešený úkol) vydal papež Lev XIII. k 1000. výročí potvrzení slovanské bohoslužby papežem Janem VIII. (r. 880) na sv. Jeronýma, uctívaného u Slovanů, zvláště v Římě. „Papež Slovanů“ Lev XIII. v ní poukázal na význam sv. apoštolů slovanských pro církev a slovanské národy a ustanovil, aby byli ctěni liturgicky v celé církvi. Již od roku 1863 u katolických Slovanů se svěť svátek soluňských bratrů 5. července, v obecné církvi pak 7. července. Encyklika Lva XIII. došla velikého ohlasu u katolických Slovanů a velmi přispěla k dalšímu rozvoji cyrilometodějské myšlenky.

Druhý apoštolský list poslal papež Pius XI. r. 1927 k oslavě 1100. výročí narození sv. Cyrila biskupům československým a jugoslávským, v němž papež navázal na encykliku Lva XIII. „Grande munus“ a poukazoval pak na to, aby si slovanské národy vzaly sv. Cyrila a Metoděje za učitele dokonalejšího křesťanského života, za své nebeské přímluvce i za vůdce v tom, jak si udržet a dosáhnouti dobrodiní katolického společenství.

Papež Jan XXIII. v úvodě svého listu připomíná, že oslava 1100. výročí příchodu soluňských bratrů na Velkou Moravu spadá do doby slavení II. vatikánského koncilu a souvisí s jeho snahami. Světlo evangelia Kristova se dostalo Moravě a Slovensku a potom mnohým slovanským národům prozřetelnostním příchodem soluňských bratrů. Z těchto důvodů papež posílá svůj list, kterým osvětluje tuto událost a vybízí biskupy slovanských národů k její důstojné oslavě. Mají v přítomné době předložit život, dary ducha, cesty, podniky, práce a námahy soluňských bratrů podniknuté za tím účelem, aby slovanské národy získali Kristu a přivedli k stále vyššímu kulturnímu životu. Nelze popírat, že za tím účelem mnohé

věci už byly podnikány.

Jestliže někdo zkoumá, proč bylo dosaženo takového překvapujícího výsledku z působení Konstantina a Metoděje, je nutno říci, že „byli chudí v očích tohoto světa a bohatí ve víře“ (Jak. 2, 5). Byli to mužové katoličtí a apoštolští, oddaní Stolci Petrovu, jak již papež Pius XI. ve svém listě z r. 1927 uvádí.

Nyní je načrtnut krátký nástin života soluňských bratrů před příchodem na Moravu, jejich apoštolská činnost na Moravě, v Panonii a v Římě. Svatí bratři pocházeli ze Soluně, oba byli nadaní, jeden se věnoval úřednické dráze, druhý byl proslaven jako učitel filosofie, po misích u Arabů a Chazarů se odebrali do samoty klášterní na horu Olymp v Bithynii. Od Michala III., byzantského císaře byli posláni k velkomoravskému knížeti Rastislavovi, který od něho žádal vhodné hlasatele evangelia. Byli přijati s velkou radostí a ihned započali své apoštolské dílo, jež utěšeně vzkvétalo. Tato činnost byla usnadněna tím, že slovanská řeč byla vyjádřena nově zformovanými literami (Konstantinem), dále překladem posvátných knih Starého a Nového zákona do slovanské řeči, jakož i knih bohoslužebných, jak západního, tak východního obřadu.

V Římě vydali počet ze své činnosti, papež Hadrián II. přesvědčil se o jejich pravověrnosti, několika žákům i Metodějovi bylo uděleno kněžské svěcení. Konstantin brzo potom vstupuje do kláštera, přijímá jméno Cyril, umírá a je pochován v kostele sv. Klimenta. Metoděj ustanoven arcibiskupem Panonie a Velké Moravy a pověřen úkolem, aby jako papežský legát pečoval o duchovní blaho slovanských národů. Působil u Moravanů, Slováků a Slovinců, jeho činnost zasahovala také Čechy, Poláky, Charváty a prostřednictvím žáků Srby, Maďary, Bulhary a s jejich pomocí Ukrajince, Rusy a Bělorusy. Nelze opomenout, že Metoděj po svém novém příchodu do Říma se u papeže Jana VIII. očistil od všech žalob, dosáhl znovu schválení slovanské bohoslužby a byl v nejtěšnějším spojení lásky a víry s apoštolským Stolicí římskou. Když pro jméno Kristovo mnoho vy-

konat a vytrpěl, zemřel r. 885 a byl pochován v hlavním moravském chrámu.

Nyní se zmiňuje apoštolský list o náboženské úctě, která doprovázela sv. bratry, což podnítilo papeže Lva XIII. k vydání encykliky „Grande munus“. Tentýž papež také zavedl svátek soluňských bratří pro celou církev. Papež Jan XXIII. je pohnut pečlivostí tohoto svého předchůdce a přeje si, aby biskupové a křesťané se obrátili k těmto dvěma světcům, neboť čím více je třeba nikoliv lidské, nýbrž božské pomoci, tím více je třeba důvěřovati jejich přímluvě.

Papež připomíná biskupům, kterak se sám snaží o to, aby východní křesťané, odloučení od společenství s apoštolským Stolicem, toto společenství obnovili a tak postupně byla naplněna prosba Kristova o jednom ovčinci a jednom pastýři. K tomu směřují také snahy II. Vatikánského koncilu, na němž byli též přítomni pozorovatelé odloučených církví.

Papež zdůrazňuje, že hlas doby je hlasem Božím a tento ne jedním popudem, ale mnohými důvody nabádá k obnově této jednoty společenství a víry. V této vznešené záležitosti je více toho, co obě strany spojuje, než rozděluje, aby byl obnoven svazek jednoty víry a svornosti, z něhož bez pochyby se zrodí křesťanskému světu nový šťastný řád. Nyní je třeba, aby na obou stranách se připravovaly cesty, které by byly solidně zbudovány a vedly k dosažení žádaného cíle, bude-li vzájemné porozumění a bratrská láska, která k naplnění vůle Boží všechno může, všeho se naděje, všechno snáší.

Papež zvlášť vyzdvihuje založení vznešeného díla biskupem Antonínem Martinem Slomškem, čímž má na mysli „Bratrstvo sv. Cyrila a Metoděje“, založené r. 1852, jež našlo zde pokračování v „Apoštolátě sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou Bl. P. Marie“, jehož plán dožrál v mysli příborského kaplana Antonína Stojana o velehradských slavnostech r. 1885 a jenž teprve po šesti letech, po četných překážkách byl uskutečněn r. 1891. Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje se stal později (1924) světovým náboženským sdružením. Papež vzpomíná také velehradských unijních kongresů (slavených od r. 1907 až 1947). Vzešly z nich mnohé věci k společnému prospěchu, které si žádají lepších okolností, jež by poskytl možnost pokračování v započatém díle.

Papež také připojuje osobní vzpomínky, kdy jako apoštolský delegát v Bulharsku r. 1927 poslal přepis předsedovi velehradského kongresu arcibiskupovi dr. Leopoldovi Prečanovi. Od těch dob se modlil papež nejen za bulharský národ, nýbrž i za všechny národy ve střední

Evropě, u nichž zazářilo jméno Kristovo. V těchto prosbách spojil papež nejsvětější Matku Ježíšovu se sv. Cyrilem a Metodějem, se všemi svatými východu i západu, aby svou mocnou přímluvou u Nejvyššího vyprošovali naplnění bratrství a dosažení míru tak touženého. Aby pak v této snaze o jednotu se postupovalo rychleji, jsou jeho patrony sv. Cyril a Metoděj, kteří jako sloupy církevní jednoty svou prací o svěřené národy se proslavili. Ze života Konstantinova [kap. XVIII.] uvádí papež slova umírajícího sv. Cyrila, která jsou velmi vhodná pro dnešní dobu: „Pane Bože můj, který jsi všechny andělské kůry a nebeské síly stvořil, nebe rozpjal a zemi osnoval..., ať vzrůstá církev tvá množstvím a všechny v svornosti sjednotí, učíň je lidem výborným, stejně smýšlejícím v pravé víře tvé a správném vyznání, a vdechň jim do srdce slovo svého přijetí za syny..., aby se přepásali k dobrým dílům a k tomu co tobě se líbí“.

Proto je nutno vzdát díky za dobrodiní, které vzešlo z příchodu sv. bratří, skrze něž, buď přímo nebo nepřímo byla u slovanských národů zaštipena křesťanská víra a kultura. Bohužel v mnohých krajinách bylo toto dobrodiní a od předků přejaté odkazy a vznešenost křesťanského jména opuštěny. Papež vybízí slovanské biskupy k tomu, aby pro záchranu křesťanského náboženství byly v tomto roce konány ve větší míře modlitby, přinášený oběti a dobré skutky. Papeži je také známo, že na památku této události budou konány různé podniky, které budou mít na zřeteli věci historické, život Konstantina a Metoděje a zbožné poutě. Zde má papež zřejmě na mysli různé mezinárodní sjezdy a všechny podniky u příležitosti jubilejního roku pořádání.

Nakonec se zmiňuje o tom, že posvěcené svíce na svátek Očišťování Panny Marie byly poslány některým hlavním kostelům u nás k náznaku toho, že Kristus byl dán k osvětlení slovanských národů.

Aby pak tato výroční památka byla důstojně a s užítkem oslavena a zanechala stopy duchovního vzrůstu a trvalého účinku, uděluje papež své apoštolské pozhénání biskupům, duchovenstvu a věřícímu lidu. S hlubokou vděčností přijímáme tedy slova papeže Jana XXIII., jimiž přispěl k oslavě 1100. výročí příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu, vážně se nad nimi a popudy v nich obsaženými zamýšlíme, chceme se podle nich zaříditi a přejeme si jistě, aby všechno to, co si papež i slovanské křesťanské národy od cyrilometodějského výročí slibují, se naplnilo jak ve prospěch slovanských národů, tak celé Kristovy Církve, zvláště pokud jde o jejich jednotu ve víře.

ThDr. Antonín Salajka

CÍRKEVNÍ ÚSTAVA V POJETÍ SVATÝCH BRATŘÍ SOLUŇSKÝCH

3. Staroslovanská scholia

Ještě výrazněji se projevuje pravověrný názor na církevní ústavu u obou bratří soluňských tzv. scholií staroslovanskými. Slovanskými scholiemi se míní dva dodatky k 28. kánonu chalcedonského sněmu, v nichž se obšírně vyvracejí nesprávné předpoklady uvedeného kánonu. Je to vlastně nejlepší, stručná a pádná apologie římského primátu z té doby. Vyskytuje se ve staroslovanském překladu řeckého nomokánonu tzv. „Kormčaja“ Jana Scholastika. Poněvadž není pochyby o tom, že obě scholia byla pojata do nomokánonu již od svatého Metoděje, který jej poprvé přeložil, jsou zároveň vzácným svědectvím o katolické pravověrnosti sv. Metoda. Již sám první vydavatel těchto scholií, A. Pavlov, historik pravoslavný, připisoval jejich překlad samému sv. Metoději a připouštěl, že se tu sv. Metoděj, když přísahal věrnost papeži v Římě, drží přímatu „papistické“ (Vizant. Vrem. - 1897, 143—154). Velcí znalci východní teologie, Martin Jugie (Écho d'Orient 1920, IV—V. 128) a D'Herbigny (Theologia de Ecclesia - II. 150) považují obě scholia za „velkolepou pasáž o primátu“ a prohlašují sv. Metoděje nejen za překladatele obou scholií, nýbrž i za autora. (Srovnej: Jugie: Theologia dogmatica christianorum orientalem - I. 115.) Prof. Grivec však dospívá k náhledu, že původ a vznik obou scholií, jejichž řecký originál se dosud nepodařilo najít, třeba hledat ve východních klášterech. Odtamtud scholia byla převzata sv. Me-

todějem a vsunuta do nomokánonu, při čemž asi byla znovu upravena.

O věci je třeba podrobněji pojednat. U nás se obíral tímto problémem odborník nad jiné povolaný, slávista prof. Josef Vašica.

Ve slovanské legendě o sv. Metoději, hl. XVI, je zmínka: „Tehdy přeložil nomokánon, to je pravidlo zákona, a knihy Otců.“ Nomokánonem se nazývá smíšená sbírka církevních kánonů (kanones) a občanských zákonů (nomoi), jež se týkaly církve.

V byzantské říši vznikl dvojitý typ těchto nomokánonů. První z nich byl dílem cařihradského patriarchy Jana Scholastika (565—77). Sestával z kánonické sbírky zvané *Synagoga* o 50 titulech neboli kapitolách, v níž byly uvedeny církevní kánony soustavně podle obsahu bez ohledu na jejich chronologický pořad, a z kolekce civilních zákonů majících vztah k církevním záležitostem a byly převzaty z 12 novel Justiniánových, tzv. kolekce 87 kapitol. Jan Scholastik je autorem čistě kánonické sbírky *Synagogé* a civilní druhé sbírky, již upravil na základě novel Justiniánových. Teprve neznámý právník spojil obě uvedené sbírky a tak povstal Nomokánon. Podobně se vyvinul druhý typ nomokánonu. Nedlouho po Janu Scholastikovi nějaký anonym sestavil sbírku kánonickou zvanou *Syntagma kanonikón* o 14 titulech. Syntagma mělo 2 části: systematickou a chronologickou. Anonymní Syntagma je obsahem mnohem bohatší než *Synagogé* Jana

Scholastika a také praktičtější. Syntagma sbírka se stala podkladem pro pozdější proslulý Nomokanon o 14 titulech, vydaný v době císaře Herakleia [610–41], jenž byl znovu zrevidován a vydán r. 883 Fotiem a stal se závazný pro východní církve. Obě uvedené sbírky právní byly přeloženy do slovanštiny a zachovaly se ve starobylých rukopisech. Syntagma Jana Scholastika je přeložena v rukopise Rumjancevského musea, je to tzv. Ust' užskaja Kormčaja [kormidelní kniha]. Ještě starobylejší rukopis z XI.–XII. stol. tzv. *Jeftremovskaja kormčaja* obsahuje pak slovanský překlad anonymní sbírky Syntagma. Poněvadž oba překlady staroslovanské mohly podle svého jazyka spadat do doby cyrilometodějské, vynořila se otázka, který z uvedených dvou překladů je dílem Metodějovým. Historik církevního práva, A. S. Pavlov, správně usoudil, že to byla Syntagma Jana Scholastika, kterou si k tomu zvolil sv. Metoděj. A dnes téměř všichni slavisté se shodují v tom, že Nomokanon přeložený sv. Metodějem do staroslovánštiny byla sbírka Jana Scholastika. Syntagma 50 titulů Jana Scholastika byla vydána v Paříži 1661, v Římě 1868 (Pitra), a v Mnichově 1937 V. N. Beneševičem. Srovnáváme-li řecký originál se slovanským překladem, zjišťujeme, že překladatel provedl do tradičního souboru církevního práva pronikavý zásah, neboť z 377 kánonů Synagogy vypustil plných 142, a to nebylo myslitelné v oblasti východní církve. Mohl si to dovolit jen někdo, kdo nepodléhal byzantské kontrole a byl *vybaven zvláštní pravomocí*. A tím byl Metoděj jako arcibiskup panonské a moravské diecése, podřízené přímo Římu. (Srov. Slavia 2 r. 1955, str. 1–41.) A poněvadž víme, že na Moravě od počátku cyrilometodějské misie existoval soudní zákoník, který na žádost knížete pořídili svatí bratři překladem trestních předpisů z byzantské Eklogy, doplněných přidavkem ze západního římskokatolického práva tzv. Zákon sudnýj ljudem, můžeme právem považovat tuto sbírku za civilní složku Metodějova Nomokanonu. Pro zajímavost si doplňme zmínku o Glosech svatojiránských v pergamenovém rukopise - Cod. lat. Monac. 14, 008, o němž studii napsal W. Lettenbauer (Orient. chr. per. - 1952).

Tento památný kodex církevního práva z pol. IX. stol. byl přinesen z Moravy do kláštera sv. Jírmara v Řežně, obsahuje rozšířenou sbírku právní tzv. Hadriana col. Tento kodex církevních kánonů přinesl si nejspíše sv. Metoděj na Moravu jako dar papeže Jana VIII. zároveň s bulou Industriae tuae. Papež chtěl tím podepřít samostatnost moravské diecése, její nezávislost na německém episkopátu a podřízenost přímo Římu. Někjaký slovanský žák Metodějův si glosoval 5. slovy slovanskými 35. kánon pseudoapoštolský: „De primatu episcoporum“ ve sbírce uvedený. Je to svědectví o prolínání východněbyzantských a západních římských prvků v duchovní atmosféře velkomoravské. V latinském kodexu západního římského práva církevní jsou vepsány latinkou glosy převzaté z Metodějova slovanského překladu Scholastikovy Synagogy. Jaký přínos to byl pro říši Velkomoravskou i po stránce právní - - -

Pro nesmírnou důležitost slovanských scholií v Nomokanonu přeloženém sv. Metodějem si je uvedeme v plném znění.

„Třeba věděti, že Otcové proto nazvali církev v Cařihradě druhou, ježto tehdy také starý Řím měl císaře. Jestliže tedy podle svátých synodů Otcové udělili starému Římu čestnou výsadu (presbeia), ježto v něm sídlil císař, když nyní z Boží dobroty jedině v tomto městě sídlí císař, právem ono zdědilo nyní i tuto výsadu“ — [Nomokanon řecký].

I. scholion:

„Sluší však věděti, že tento kánon nebyl přijat svatým papežem Lvem, který tehdy spravoval Stolec starého Říma. Ani nesouhlasil Lev v té věci se sv. sněmem chalcedonským, nýbrž odeslal sněmu, že nic takového nemůže schváliti pro obojaké novotářství tehdejšího patriarchy, jímž byl Anatolius. Pročež také někteří z přítomných biskupů tohoto kánonu nepodepsali. Neboť starému Římu nedali svatí Otcové čestné výsady (primátu) proto, že byl sídlem císaře, nýbrž dostalo se mu ho s výše, od Boží milosti pro stupeň víry, totiž nejvyššímu

z apoštolů, Petrovi. Uslyšev zajisté od samého Pána Ježíše Krista hlas: „Petře, miluješ mne? — Pasiž ovce mé;“ nabyt mezi hierarchií důstojenství a prvního stolce. Pakliže však, jak tvrdí ti, kdož psali předchozí scholion, starý Řím dostal čestnou výsadu (primát), jelikož je sídlem císaře, tu by arcí nyní Cařihrad podědil tuto čestnou výsadu, je nyní sídelním městem.“

II. scholion:

„Vězte dále, že i v Ravenně a Miláně sídlili císařové a jejich paláce tam stojí dodnes. Neb důstojnost a přednost kněžského stavu se neodvozuje ze světské blahovůle, nýbrž od božského vyvolení a od apoštolské moci. Jestliže tedy svatí Otcové chtěli uctít město Jeruzalém pro Krále všech králů, Boha Pána Našeho Ježíše Krista a jeho opěvané utrpení, potvrdili mu hodnost metropole, neudělivše výsady patriarchátu, protože nemohli přesunouti mezi stanovených od hlasatelů pravé víry, kterak tedy je možno, aby k vůli pozemskému císaři překládali božské dary a apoštolské počty a aby měnili příkazy neposkrvněné víry? Nepohnuty jsou tedy do skonání čestné výsady starého Říma. Proto jeho biskup k vůli té cti, že jest v čele všech církví, není nucen se dostaviti na všeobecné sněmy. Nicméně bez jeho souhlasu, skrze nějaké vyslance jeho Stolce ekumenický koncil se nekonával, a on sám ustanovoval, kdo má předsedati. Namítá-li kdo proti mému výkladu, že tomu tak nebývalo, račiž prozkoumati, co psal týž přeblažený Lev Marciánovi a Pulcherii blahé paměti nebo zmíněnému biskupu cařihradskému Anatoliovu a tam se nauč pravdě.“

Scholia staroslovanská, jež se připisují okruhu svatého Metoděje nebo jemu samému, jsou skvělým svědectvím uznávání primátu papežského, jenž v Petrovi je z ustanovení Páně (iuris divini). Scholia navazují na listy papeže sv. Lva, na dopis papeže sv. Gelasia [492–96] biskupům Dardanie, kde rovněž se táže papež: „Což v Miláně, v Ravenně, Sirmiu, v Trevíru také nesídlil mnohdy císař?“ Rovněž scholia staroslovanská naznačují znalost 6. dopisu papeže sv. Mikuláše: „Ecclesiae romanae privilegia Christi ore in beato Petro firmata in ecclesia ipsa disposita, antiquitus observata et a sanctis synodis celebrata—nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari, quoniam fundamentum, quod Deus posuit, huamano non valet amovere conatus—Privilegia istius sedis vel ecclesiae perpetua sunt — ordinatione gratiae Dei per beatum Petrum et in beato Petro simus adepti, nos cogunt nosque compellunt omnium habere sollicitudinem ecclesiarum Dei — (E. Perels: Papst Nikolaus I. und Anastazius Bibliothecarius — Berlin 1920, str. 24 sq.)

4. Listy papežů.

Pravověrnost svatých bratří soluňských dále dosvědčují papežské listy. List papeže Hadriána II.: „Gloria in excelsis Deo“ potvrzuje pravověrnost svatého Metoděje a posílá jej ke knížatům slovanským.

Rovněž v British Museum zachované dopisy Jana VIII. biskupům německým svědčí o tom, že papež prohlašuje „Metoděje za arcibiskupa fungujícího u Slovanů z legace Apoštolského Stolce“ (např. dopis k biskupu freisinskému Annovi).

Nejdůležitější je však nesporně bula Jana VIII. adresovaná knížeti Svatoplukovi: „*Industriae tuae notum esse volumus*“ z června r. 880. Zprvu neinformovaný papež kolísal stran povolení liturgie slovanské, neboť otázka liturgické řeči není otázkou víry, nýbrž otázkou misijní a pastorační metody, tj. otázkou pastorační. Avšak závažem imponantní osobnosti Metodovy v Římě se papež nadchl pro misijní metodu velkorysého Metoděje a znovu uděluje mimořádné privilegium pro misi slovanskou a zdůrazňuje: „Nostrae apostolicae auctoritatis praecepto Methodii archiepiscopatus privilegium confirmavimus et in perpetuum Deo adiuvante firmum manere statuimus“. Právem nazývá Lapôtre, jezuitský historik, tento list „chartou rovnosti všech řečí před Bohem“.

Rovněž dopis Jana VIII. z 23. III. 881 „Pastoralis sollicitudines tuae“ chválí horlivost a pravověrnost moravského arcibiskupa a vyslovuje politování nad překážkami, jež jsou mu metány pod nohy v misi moravské.

Velkorysí papežové dovedli ocenit velikost a svatost bratří soluňských.

5. Zdánlivě nesnáze.

Domnělou nesnázi o pravověrnosti svatých bratří soluňských působí svědectví Anastasia o sv. Cyrilu, že byl „nejstatečnější přítel Fotiův“, dále domnělá neposlušnost sv. Metoděje vůči zakazu liturgie slovanské neinformovaným papežem Janem VIII. a pak cesta Metodějova do Byzance v roce 881. Leč při podrobnějším prozkoumání uvedených nesnází rozplynou se jako pára na slunci.

Oba bratři soluňští byli zastánci všeobecné církevní jednoty z doby před rozkolem, byli povzneseni nad vášnivě byzantské rozmíšky. Proto, jak líčí životopisec Metodějův, „nechtěli drahocenné duše znepokojovati věcmi, které netrvaly na věky“ (3. hl.) a uchýlili se do samoty kláštera. Nestáli ani na straně Ignáciův ani Fotiánů. Jestliže nazývá intimní přítel sv. Cyrila v Římě, bibliotékař Anastazius, Konstantina „fortissimus Photii amicus“, třeba si tento údaj vysvětlit z kontextu. Slova ta jsou vzata z rozsáhlé předmluvy papežského knihovníka k VIII. koncilu a celý kontext zní: Qui (Photius) cum a Constantino Philosopho magnae sanctitatis viro, fortissimo eius amico, increpatus fuisset“. Zde naznačuje, jak Filosof kárá Fotia, ač byl jeho přítelem, pro jeho ješitnost, když začal šířit nauku o dvou duších člověka jenom z toho důvodu, aby tím pozlobil málo vzdělaného patriarchu Ignácia. Jestliže tak ostře odsuzoval Filosof teoretické dráždění Ignáce Fotiem, jenž tehdy ještě byl jeho přítelem, pak zajisté tím rázněji musel odsoudit násilný postup Fotiův vůči sesazenému Ignáciovi. Svatý Metoděj odmítl arcibiskupství z rukou Fotiových po sesazení Ignáciovu. Bratři vítali příležitost, aby se mohli věnovat velkorysé misií u Slovanů a tím se vyhnouti vnitřním sporům byzantským, nad něž byli povzneseni. Správně konstatuje Grumel: „Nebyli straníci ani Fotia ani Ignácia. Legendy je nechávají mimo zápas; nezatahujeme je tam my!“ (Byzance et Photios dans les légendes slavones-Écho d'Orient XXXIII—353).

Jestliže sv. Metoděj neuposlechl zakazu Jana VIII. stran liturgie slovanské z roku 879 dopisem mu předaným legátem papežským Pavlem, biskupem z Anконы, pak třeba mít na zřeteli to, že papež byl špatně informován a pravděpodobně neměl zdání o listu svého předchůdce Hadriána II.: „Gloria in excelsis Deo“, jenž liturgii slovanskou slavnostně povoloval. Nový návrh papeže, aby se sloužila liturgie na Moravě jenom latinsky nebo řecky, neodpovídal potřebám nově založené církevní provincie a znamenal by zkázu celé misie. Metod vysvětlil legátu papežskému, že zákaz nejasně formulovaný je neproveditelný. Jde o tzv. právo remonstrační biskupa, jímž se odkládá provádění vyššího příkazu církevního. Ostatně víme dobře, že po správné informaci samým arcibiskupem velkomoravským v Římě papež s nadšením neslýchané privilegium obnovil.

Případné nesnáze by mohla snad působit také zmínka 13. hl. Života sv. Metoděje: „Metoděj tam (do Byzance) ihned šel, a císař jej přijal s velkou počtou a radostí, a pochváliv jeho učení, podržel si z jeho učedníků kněze a jáhna s knihami... Podobně patriarcha“. Dobré vztahy mezi papežem Janem VIII. a sv. Metodějem nemohly být výlučným důvodem, proč císař byzantský zve arcibiskupa Metoděje do Cařihradu. Poč Metodějovou pravomoc spadalo celé Illyricum a proto podle přání papeže měl zorganizovat i jih své rozsáhlé provincie, jež dříve měla středisko v Sirmiu. Tudiž v létě a na podzim r. 881 se setkáváme se sv. Metodějem v oblasti mezi Drávou a Sávou (Dolní Pantónii), jež sousedila s Bulharskem. Zdálo se nepochopitelné, aby rodilý Řek pracoval ve prospěch Říma a z toho vzniklo pobouření v Byzanci na dvoře i v kurii patriarchální. Proto je volán, aby vysvětlil poslání své misie osobně. V té době byl patriarcha Fotios ve shodě s římským papežem.

Ostatně zdá se nadbytečným úsilím shromažďovat fakta, aby se dosvědčila pravověrnost svatých bratří soluňských i stran pojmání ústavy církevní a pokud jde o přímát Svaté Stolicе. Tato otázka nepřicházela v úvahu v Byzanci před odchodem bratří na Moravu. Konstantin i Metoděj měli vůči Římu tytéž pocity jako většina jejich

krajanů. Prvenství biskupa římského bylo tehdy všeobecně uznáváno i ve východní církvi. Je zajímavé, že nenalézáme ani jediné zmínky v pramenech života svatých bratří o pentarchii. V panónských legendách se nám líčí svatý Cyril i sv. Metoděj jako významní představitelé nerozdělené obecné církve, jako věrní synové církve východní před rozkolem. *Jsou tudíž pravověrní ve smyslu východním i západním.* Nepochopitelné posvátné kouzlo dýše v harmonii jejich živých slov, jak to vyjádřil básník Lermontov, čehož svědectvím nejjasnějším jsou myšlenkově i formálně nedostižné staroslověnské legendy.

Svatý Konstantin, jenž před svou smrtí přijal mnišské jméno Kyrillos-Cyrl, je básník a učenec, typ myslitele-askety zaníceného pro službu Boží a Církve. Vyhýbal se všem sporům církevněpolitickým ve své vlasti, avšak kde šlo o pravdu Boží, dovedl se rázně ozvat a svou výmluvností odpůrce vykázat do mezí. Jeho něžná osobnost téměř dýše velikostí a ctností, čímž si dovedl získávat lásku všech, s nimiž přicházel do styku. I svěťácký Anastazius, rovněž bibliotékař jako kdysi jím byl Konstantin Filosof, je přímo okouzlen hloubkou soluňského světce a učenice. Titul Filosof měl hlubší smysl, neboť jeho nositel ve svém snažení po rajske blaženosti praotce Adama vystoupil až na ty nejvyšší vrcholky.

Jeho bratr Michael, svým mnišským jménem Methoděj, byl rozený právník a při všem nadšený pro mnišské ideály křesťanské. Ač toužil po samotě kláštera Olympu, před poslechl prosby svého umírajícího bratra; „Hle, bratře, my dva jsme byli souspřeží, jedinou brázdou táhnoucí a já padám na liše... A kvůli hoře Olympu nepouštěj svého učení, neboť jím můžeš býti spíše spasen“ (Ž. M. 7). Bere na svá bedra břímě vedení a budování samostatné provincie panónsko-moravské. Mnoho protřpěl, dva a půl roku strádal ve vězení svých německých nepřátel. Svou osobností všude vítězí, ba sami jeho odpůrci na trůně se doporučují do jeho modliteb. Osamocen po smrti svého bratra organizuje a vybudovává ohromnou církevní provincii slovanskou, kde působí jako neohrožený učitel a pastýř duší. Je to nesporně velký kněz duchovní, a kdyby byl našel pochopení u knížete Svatopluka, možná že by velká říše moravská nepodlehla nepřízní časů a stala se styčnou oblastí náboženskokulturní mezi Západem a Východem.

Hlubokou lásku obou bratří soluňských k svěřeným duším slovanským vyjadřuje poslední závěť, modlitba umírajícího sv. Cyrila: „Pane Bože můj — vyslyš modlitbu mé a ochraň stádo ti věrné, k němuž jsi mne poslal neschopného a nehodného služebníka svého. Zbav je od bezbožné a pohanské zloby a od mnohomluvného a rouhavého kacířského jazyka — dej, ať vzrůstá církev tvá množstvím, a všechny v svornosti sjednot, *učiň je lidem výborným*, stejně smýšlejícím o pravé víře tvé a správným vyznáním, a vdechni jim do srdce slovo svého přijetí za syny. — Tobě odevzdávám jakožto tvé ty, které jsi mi dal. Spravuj je svatou pravicí svou a pokryj je krovem křídel svých, aby všichni chválili a velebili jméno tvé: Otce i Syna i Ducha svatého. Amen“ (Ž. C. - hl. 18).

ThDr. Josef Kubalík

Použito:

1. Fr. Pastrnek: Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Metoděje — Praha 1932.
2. Fr. Grivec: Konstantin und Method. Lehrer der Slaven. — Wiesbaden 1930.
3. Sborník: Na úsvitu křesťanství. — ELK, Praha 1942.
4. Fr. Dvorník: Les Slaves, Byzance et Rome au IX. siècle. Paris 1926.
5. Fr. Dvorník: Le schisme de Photius. Histoire et légende. — Paris 1950.
6. Ernst Perels: Papst Nikolaus I. und Anastazius Bibliothecarius. — Berlin 1920.
7. A. Lapétre S. J.: L'Europe et le Saint-Siège à l'époque carolingienne. — Le pape Jean VIII — 872—882 — Paris 1895.
8. Al. Grillmeier — H. Bacht: Des Konzil von Chalcedon. Geschichte und Gegenwart. 3 sv. — Echter, Würzburg 1958.
9. C. J. Hefele: Conciliengeschichte. Nach Quellen bearbeitet. — Herder 1875.
10. H. F. Schmid: Die Nomokanonübersetzung des Methodius. — Berlin 1922.
11. AAV—Tom. X.: Fr. Grivec: Byzantské pojmání církevního prvenství.
12. Hlidka 1922: Jos. Vašica: Nový příspěvek ke studiu řeckého rozkolu a otázky cyrilometodějské.
13. Slavica 24, r. 1955: J. Vašica: Metodějův překlad nomokanonu.
14. Byzantinoslavica, r. 8, 1946: Jos. Vašica: Slovanská liturgie sv. Petra — a jiné.

SLOVANSKÁ LITURGIE V ČECHÁCH

Slovanská liturgie cyrilometodějská je skvělým dílem, vzrostlým z díla soluňských bratří. Je zcela mimořádným zjevem a poutá pozornost filologů, historiků a liturgiků. Je třeba soudit, že nová zkoumání přinesou nové poznatky. Nebylo by správné, abychom slovanskou liturgii posuzovali izolovaně. Je třeba připomenout si také zejména v době, kdy se k jubileu cyrilometodějskému připoují také památná data svatopropokpá (smrt v roce 1053, svatořečení roku 1204) a datum založení pražského biskupství (973). Otázka slovanské liturgie je ovšem otázka komplikovaná, v níž se vyskytují různá i protichůdná mínění a proto ji nemůže rozřešit článek, který chce jen informovat a vyjádřit úctu k vzácné památce naší náboženské kultury.

Jestliže Velká Morava měla středisko kulturního a také náboženského života v jihomoravské oblasti, pak za centrum slovanské kultury a přirozeně také slovanské liturgie v Čechách je třeba považovat sázavský klášter svatého Prokopa. Jako slovanská liturgie pěla chvály Boží v stoličném chrámě Metodějově a v ostatních kostelích na Moravě, tak zněl její hláhol i v Čechách. Je pravda, že mnozí z badatelů považovali slovanskou bohoslužbu na Sázavě za podobnou výjimku, jakou byly později slovanské Emauzy a domnívali se, že to byla „skleníková květina“, která už od samého začátku nesla v sobě zárodek zániku. Obdobnou myšlenku vyslovil poprvé Dobrovský, mnozí ho následovali, odvolávající se zejména na Kosmovu kroniku, která o slovanské bohoslužbě mlčí. Ovšem historikové (zejména Chaloupecký) mluví o Kosmovi jako o muži proti slovanské bohoslužbě tak zaujatém, že do své kroniky vložil padělek *Privilegium ecclesiae Pragensis*, které domněle r. 967 zakazovalo slovanskou bohoslužbu. A o začátcích kláštera sázavského, Velizu a sv. Jana pod Skalou se raději vůbec nezmiňuje, aby se nemusel zmínit o slovanské bohoslužbě.

To byl všem stav na rozhraní jedenáctého a dvanáctého století, kdy byla potlačována vzpomínka na sv. Ludmílu, Cyrila a Metoděje a také na slovanství sv. Prokopa. Avšak v době začátků křesťanství v Čechách, v době sv. Václava a sv. Vojtěcha byla situace zcela jiná.

Na základě zkoumání Václava Chaloupeckého a Josefa Vašici je jisté, že cyrilometodějská Morava vykonávala veliký vliv na české křesťanství a slovanskou bohoslužbu v Čechách není možno považovat za přínos ojedinělých mnichů slovanských z východních krajů, nýbrž že byla živoucí nejen v devátém a desátém století, nýbrž ještě v době Prokopově a Vratislavově.

Při tom je pochopitelné, že církevní poměry a tím také otázka liturgické příslušnosti Čech je velmi spletitá. I když o pokřtění čtrnácti českých lechů roku 845 v Řezně se zmiňuje jen jeden, a to neslovanský pramen a o věrohodnosti této zprávy se pochybovalo, přece jen je z ní patrný zájem řezenské diecéze o české kraje a o misijní působnost v nich. Jestliže pak kníže Bořivoj se přiklonil politicky k Moravě, pak otevřela se cesta slovanskému křesťanství z Moravy do Čech a podle Chaloupeckého přišla do Čech mise s knězem Kaichem, pro něž byly založeny kostely na Levém Hradci a později také kostel Panny Marie na Pražském hradě. Je možné, že Čechy byly vřazeny do církevní organizace Metodějovy a byl vysloven dokonce dohad, že byly jedním ze sedmi biskupství moravských, o nichž se zmiňují prameny z konce desátého století.

Rozpadem Velkomoravské říše bylo ovšem rozrušeno ono předivo, které bohoslužbou a případně církevní organizací poutalo české křesťanství k moravským centrům. Jestliže se v roce 895 přiklonil Bořivojův syn Spytihněv (891–905) k Řeznu politicky, pak bylo to doprovázeno i přimknutím církevním. Od té doby můžeme mluvit o tom, že slovanské křesťanství se rozvíjelo ve dvou větvích: ve větví bulharské, která se šířila na Rus a tam se stala

základem náboženské a kulturní vzdělanosti pravoslavné a ve větví české, která dala vznik zvláštnímu českému křesťanství.

To se přizpůsobilo přirozeně svému prostředí, a nemohlo se vyhnout vlivům proudícím ze západu. Nicméně vydalo toto prostředí bohaté literární plody, které působily i na větev bulharskou, majíc s ní styky, přičemž tyto plody byly zachovány převážně zásluhou této jihovýchodní větve slovanské kultury.

Slovanské křesťanství nezanklo tedy v roce 895. K roku 900 se setkáváme se stížným listem Theotmara, arcibiskupa salcburského na arcibiskupa Jana a Benedikta a Daniela, biskupy moravské. Prof. dr. Cibulka (Václavova rotunda) sice ukazuje, že šlo už o biskupy obřadu latinského, Chaloupecký se naproti tomu domnívá, že šlo ještě o biskupy slovanské, neboť v protikladu k nim biskupové bavorští pronášejí ujištění o své pravověrnosti. Není nám možno rozhodnout tuto otázku, nicméně je nám důkazem, že kolem roku 900 trvalo i v nepřátelském táboře povědomí moravské církevní tradice.

Dalším dokladem slovanského rázu českého křesťanství jsou postřižiny sv. Václava. Vykonal je roku 910 biskup Notar. Je třeba soudit, že to byl biskup slovanský, protože v obřadu zachyceném ve slovanské legendě svatováclavské rozeznal J. Vajs a J. Frček jasně obřad slovanský. Neobstojí tu sice tvrzení, že latinská církev neznala laickou tonsuru, neboť ji znají mnohé sakramentáře, které mají formulaci „ad capillaturam“ a „ad barbam tonsuram“, avšak současně nebyla nalezena přesně stejná formule v ritu byzantském. Je tedy nejvýš pravděpodobné, že tu šlo o obřad náležející k soustavě slovanské liturgie cyrilometodějské a o důkaz životnosti cyrilometodějské liturgie v Čechách po zániku říše Velkomoravské.

V době svatého Václava nastává změna. Prameny nás zpravují, že jako „včelky do úlů“ spěchali do země latinskí kněží. Stědrý kníže stavěl kostely a ustanovoval u nich z mnohých národů duchovní. Vznikala tak situace obdobná jako byla na Moravě před příchodem cyrilometodějské misie. Latinská i slovanská bohoslužba žily vedle sebe i v době Boleslava I. a Boleslava II., i když vliv latinské bohoslužby sílil. Bylo už třeba slovanskou bohoslužbu bránit. Ve třetí čtvrtině desátého století vzniká její obrana *Privilegium* církve moravské, jejíž rozšířenou recenzi podává legenda „*Diffundente sole*“.

Když se v době Boleslava I. a později Boleslava II. jednalo o zřízení pražského biskupství, bylo úmyslem českého knížete zřídit v Praze biskupství slovanské. Biskupství zřízeno bylo roku 973, avšak bylo to od samého začátku biskupství latinské. Prvním biskupem byl cizinec Sas Dětmar, mnich mluvící slovanský. Přišel z Magdeburka z metropole, jež z úmyslu císaře Oty I. mělo sloužit obrácení Slovanů. Nedobře však tomuto cíli sloužilo, neboť nebyli v jeho čele lidé takového rozhledu jako byli soluňští bratři, kteří si slovanskou bohoslužbou proklestili cestu k srdci slovanského lidu.

K otázce poměru druhého pražského biskupa sv. Vojtěcha k slovanské liturgii je třeba podotknout, že názor o Vojtěchově nepřátelství k slovanské liturgii se opírá výhradně o Chronograf Samuela dáka z Dubkova z roku 1494. Naproti tomu starší prameny svědčí o pravém opaku. Je znám dokonce rukopis ze čtrnáctého století, v němž je modlitba k Nejsv. Trojici, v níž pravoslavná církev mezi jinými světci dovolává se i sv. Vojtěcha. Nepochybně to svědčí o staré tradici a o spojích s východem, které nejspíš přivedly do Čech úctu sv. Borise a Glěba a na Rus úctu sv. Vojtěcha. Pro slovanství sv. Vojtěcha mluví jednoznačně i jeho životopisy.

Přesto, co bylo řečeno, je nutno soudit, že slovanská liturgie byla na ústupu. Domnívat se však, že byla jen v klášteře sázavském, neodpovídá pravděpodobnosti. V jedenáctém století vznikla celá řada překladů z latiny, u nichž podle lexikografického rozboru nutno soudit, že vznikly v Čechách, avšak uchovaly se na slovan-

ském východě a jihu. Pro kolébku těchto předpokladů je charakteristické, že je mezi nimi Umučení sv. Víta a Život sv. Benedikta. Z konce jedenáctého nebo ze začátku dvanáctého století pocházejí glosy vepsané Čechem znalým církevní slovanštiny do evangelia sv. Matouše a sv. Marka, jež se uchovaly v jedné vídeňské biblí. Nazývají se glosy Jagičovy a vznikly v Čechách. Jiné obdobné glosy jsou v Dialozích Řehoře Velikého v kodexu, který býval v majetku kláštera Ostrovského. Konečně nelze pominout mlčením ani slovanské glosy objevené v rajhradském markyrolögiu.

Pohnuté osudy slovanského kláštera na Sázavě by si zasloužily vlastního pojednání, nyní se pokoušíme zachytit děje liturgie slovanské a proto se jich jen dotýkáme. Na Sázavě určité byly rozpory a ty rozpory se týkaly možná i liturgie a písma. To bylo důvodem jejich prvního vypuzení za Spytihněva II. (1055—61) a bylo to jedním z důvodů zániku slovanské Sázavy. Spytihněvův nástupce Vratislav II. (1061—1092) byl příznivcem slovanské bohoslužby a před rokem 1080 žádal v Římě, aby slovanská bohoslužba byla u nás dovolena. Nelze mluvit o tom, že by byl žádal jen o jakési privilegium na Sázavě. Žádá o povolení slovanské bohoslužby „u nás“. Řehoř VII. v roce 1080 slovanskou bohoslužbu „u vás“ ostře zakazuje. Z toho je zřejmé, že Sázava nebyla jediným místem, kde se slovanská bohoslužba konala. Kniže příkaz papežův neprovedl, držel nad Sázavou ochrannou ruku, sázavské mnichy vypudil až Břetislav II. roku 1096.

Soudí se, že všichni neodešli do Uher a dále na východ. Slovanská bohoslužba dohasínala v ústraní celá léta, vzpomínku na cyrilometodějskou tradici nebylo možno vypudit naráz. Jestliže kronikář Kosmas považoval za nutné brojit proti slovanské bohoslužbě, svědčí to o tom, že ještě zcela nezanikla. Levínský nápis pak ukazuje, že povědomí slovanského křesťanství u nás přežilo sázavský klášter nejméně o století.

Zánik slovanské liturgie u nás nelze považovat za projev nenávisi rázu nacionálního. Je výsledkem liturgického proudu, který už od dob Karla Velikého, zejména však od dob rozvoje clunyackých snad zaplavil celou latinskou Evropu a smetl stejně liturgie irské a skotské jako mozarabské a skoro poříštil liturgii ambrosiánskou.

[Z literatury: J. Vařica, Slovanská bohoslužba v českých zemích, Praha 1940, týž, Kulturní odkaz sázavského kláštera, Sázava, 1953, V. Chaloupecký, Slovanská bohoslužba v Čechách, Svatováclavský sborník II — 2, 1940, týž, Středověké legendy Prokopské, Praha 1953, F. Hýbl, Slovanská liturgie na Moravě, Praha 1908, W. Watenbach, Das Slavische Liturgie in Böhmen, Breslau 1857, V. Chaloupecký, Sv. Vojtěch a slovanská liturgie, Bratislava 1934, F. Trávníček, Glosy Jagičovy a svatořehořské, Slovanské studie 1948.]

ThDr. Ladislav Pokorný

SV. CYRIL A METODĚJ NA TRIFORIU CHRÁMU SV. VÍTA V PRAZE

Doba Karla IV., který založením kláštera Na Slovanech znovuoživil slovanskou liturgii u nás, oživila přirozeně i úctu k zakladatelům této liturgie. Proto do skupiny českých světců na horním triforiu chrámu sv. Víta v Praze byly pojaty i sochy sv. Cyrila a Metoděje.

Portrétní galerie na horním a dolním triforiu svatovítské katedrály náleží k nejpozoruhodnějším sochařským dílům vrcholné gotiky ve střední Evropě. Nejen v podobiznách budovatelů chrámu na dolním triforiu, kteří byli v době vzniku plastik vesměs současníky, ale i v bustách světců na horním triforiu jeví se neobyčejný smysl pro realisticky ztvárnění hmoty podle skutečnosti, pro studium lidské tváře podle živého modelu. Umělec se snažil proniknout i pod povrch tvaru a vyjádřit duševně plynou složku zobrazovaného způsobem již téměř renesančním, nemajícím obdoby v plastice této doby severně od Alp.

Sv. Cyril se nachází na západní straně horního triforia nad kaplí sv. Jana Nep. Hlava na ramenou ve svatozáří s nízkou archaickou mitrou je vykloněna z nadpraží. Materiálem je pískovec, šířka plastiky 48 cm, výška 40 cm. Přes silné poškození zvětřením kamene, zejména v části obličeje nad pravým okem, je tvář výmluvná, živá. Je tu zpodobněn starší vrásčitý muž, mírně se usmívající, jako by s někým vlídně hovořil a vykládal mu. Sochař zde mistrně vyjádřil charakter kněze a učitele, hlásajícího slovo Boží dobrotou a láskou, nikoli mečem a násilím.

I v bustě sv. Metoděje, rovněž poněkud poškozené zvětřením kamene (šířka 49 cm, výška 48 cm), jde zřejmě o realisticky pojatý portrét, svědčící o sochařově smyslu pro téměř naturalistické zobrazení jedince. Vlídlná, sympatická tvář muže středních let je vroubena krátkými vlasy. Na hlavě má rovněž nízkou mitru. Na obou plastikách jsou světci bezvousí.

Otázkou doby vzniku a autorství jednotlivých bust zabývalo se mnoho historiků umění. A. Stix rozbíral velmi obšírně tuto otázku r. 1908 ve studii „Die monumentale Plastik der Prager Dombauhütte um die Wende des 14. und 15. Jahrhunderts“. Autorství plastik připisuje práci více osob, odvolává se na názor Ambrosův. Současně odmítá názor Mádlův, že snad bylo pracováno podle modelů Parléřových. Vyzdvihuje rozdíly plastik a rozděluje je do několika skupin podle slohové příbuznosti. Vývojově nejdůležitější je mistr skupiny bust, seřazených následujícím způsobem: Kristus, Mikuláš Holubec, sv. Cyril

a Metoděj, sv. Vojtěch, Panna Maria, sv. Prokop. Tato šestá skupina dochází podle Stixa až k naturalismu.

Wilhelm Pinder shledává v sochách světců v horním triforiu vystupňovaný smysl pro pocit života, vyvolávající dojem studia modelu, „jemuž mezi bustami italského quadrocanta sotva lze nalézt něco odpovídajícího“.

Plastikou svatovítskou zabývá se v Dějepisě výtvarného umění v Čechách r. 1928 Jaromír Pečírka. Historickou věrnost uznává u podobizen, ke kterým byli modelem živí, jinak byly tváře pracovány buď podle starších ikonografických pomůcek nebo podle jiných vhodných modelů. Ale i tak jsou pokusem o věrné zobrazení jedince, neboť naturalistická tendence, byť nestejněho stupně, je všem bustám společná, vedouc až k plně odůvěrné individuální životnosti. Pokud jde o busty světců v horním triforiu, přijímá téměř souhlasně mínění Stixovo.

Vincenc Kramář r. 1928 v „L'art vivant“ v studii „La sculpture du 14e siècle en Bohême“ poukazuje na individualistní charakter hlav světců, svědčící většinou o práci podle modelů, z nichž nejlepší jsou dílem mistra, schopného opřít se o přírodu. Tyto světlé traktované busty a hlavy jsou Kramářovi vrcholem vývoje české tvorby 14. století ve smyslu všeobecného pokroku, který počíná pasionálem Abatyše Kunhuty a přes oltář vysebrodský a malby karlštejnské pod šťastným, přímým nebo nepřímým vlivem Francie cílí k pojetí formy více a více životnější a reálnější. (Karel Sourek: Gotická plastika XIV. století v dóme sv. Víta v Praze, díl I.)

Datováním svatovítských plastik obírá se Josef Opitz ve svém „Sochařství v Čechách za doby Lucemburků“ I. Z účtů huti, jimiž se Opitz detailně zabýval, lze vyčíst, že r. 1375 (květen až červen) kameník Heřman pracoval na desíti kusech. Nestejnou kvalitu i slohové rozdíly vysvětluje autor spoluprací pomocníka. (Např. zápis 6. května 1375 „Herman habet duo capita quodlibet per 16 gr.“ apod. a konečně 3. června téhož roku „Herman habet X captell, quodlibet per V. gr.“). Srovnáváním s kusy, účtovanými v téže době a sledováním stavebního postupu horního triforia vychází najevo, že hlava u Hermanova jména zapsané jsou hlavy světců u polygonálního závěru horního triforia. Z účtů ovšem nelze nijak dokázat, byl-li Herman pouhým provádějícím kameníkem nebo samostatně tvořícím mistrem huti. Datum vzniku bust sv. Cyrila a Metoděje lze však s určitostí umístit do roku 1375.

Dr. Věra Remešová

CYRILOMETODĚJSKÉ SVATYNĚ NA MORAVĚ

V závěru stati: „Z dějin úcty slovanských apoštolů“ (DP č. 4) jsem uvedl, že v zemi České bylo celkově — a to vesměs v 19. a 20. století — sv. Cyrila a Metodějovi zasvěceno 22 kostelů a kaplí (3 farní kostely, 2 domácí kaple, 17 filiálních kostelů a kaplí). Zdaleka jinak tomu bylo na Moravě, jak ještě v dalším bude ukázáno. Tázeme-li se po důvodech, proč — třebaže až v minulém a současném století — vzniklo na menší Moravě ve srovnání s Čechy nepoměrně více svatyní cyrilometodějských, snadno zjistíme, že tato skutečnost má hluboké historické kořeny, sahající daleko před 19. století. Přitom zajisté nemůže nám jako jeden z důvodů uniknout nesmírná láska moravských národních buditelů k památce slovanských apoštolů, jak se ve veřejném dění mnohonásobně uplatňovala a uplatňuje.

Jak jsem již uvedl, považovali se olomoučtí biskupové po zřízení tohoto biskupství před 9 staletími za nástupce našich slovanských apoštolů a svou poslušnost jimi počínali; není také náhodné, že po zřízení cisterciáckého Velehradského kláštera v těsné blízkosti někdejšího proslulého velkomoravského hradisti na počátku 13. století se právě v olomouckých rukopisných legendách objevují jména našich slovanských apoštolů s nejstarším jejich označením jako *biskupů velehradských*. Velehrad osobně znal nepochybně i Otec vlasti Karel IV., za svého mládí markrabě moravský, který ve své svatováclavské legendě uvádí, že jeho předek, český kníže Bořivoj I., byl na tomto někdy proslulém místě od sv. Metoděje pokřtěn v *kostele sv. Víta* (svatyně svatovítská se na *Starém Městě u Uherského Hradiště* dochovala až do josefínské doby, kdy byla zrušena). Po zasvěcení Emauz též sv. Cyrila a Metoděje (1347), ještě dříve než v Praze u sv. Víta, zjišťujeme r. 1360 existenci cyrilometodějského oltáře na Moravě v Olomouci v kapitulním kostele sv. Václava, kde v letech 1351—1364 působil jako biskup Jan Očko z Vlašimi. Také — pokud jde o bohoslužebnou úctu, představila Olomouc, jak možno za to mít, Prahu: Jestliže v olomouckém misálu plebána Heřmana z Milotic z r. 1341 (kap. knih. č. 148) nebyl původně cyrilometodějský svátek (k 9 3) zaznamenán a stalo se tak (podle lask. sdělení Státního archivu v Olomouci) až dodatečně na rasuře tohoto kalendáře v šedesátých či sedmdesátých letech 14. stol. byl tento svátek v *jiném* olomouckém misálu (č. 138, který podle zjištění pracovníků Státního archivu v Olomouci byl sepsán v *polovině, popř. v šedesátých letech 14. století*) zaznamenán touž rukou jako ostatní text bohoslužebného kalendáře. Došlo tedy k zavedení bohoslužebné *úcty* sv. Cyrila a Metoděje v *Olomouci* patrně již někdy mezi lety 1350—1360, tedy o několik desítek let dříve než pro naše země předpokládal zvěčnělý český historik dr. Karel Doskočil (skloněk 14. století).

Roku 1379 se dostalo práva pontifikálií opatovi Velehradského kláštera — se zřetelným poukazem na někdejší minulost Velehradu. Nedlouho potom — kolem r. 1400 — došlo za vlády olomouckého biskupa Jana XI. Mráze (1397—1403) k slavnostnímu zavedení svátku cyrilometodějského (*digna veneracione per divinorum officiorum celebrationem solemnem*) na Moravě. Ve statutu biskupově se pro naše svěřce užívá označení: „patroni Moraviae“, „beatissimi et gloriosissimi confesores Christi et episcopi“, „et patres et apostoli et patroni nostri praecipui“, „clarissimi sanctae fidei seminatores, plantatores“.

Po slavnostním zavedení cyrilometodějského svátku nepřekvapí, že docházelo i k zasvěcování svatyní k počtům slovanských apoštolů. Zmínili jsme se již o olomouckém oltáři slovanských apoštolů, připomínaném u sv. Václava r. 1360. Kaple, o níž jde, byla patrně původně zasvěcena sv. Jilji a od roku 1695 nese titul kaple Loretánská. Sv. Cyrila a Metoděje v ní dosud připomínají sochy těchto dvou světců v rouchu latinských biskupů, pocházející podle doc. dr. Blažičky přibližně z poloviny 18. století. Do doby zavedení cyrilometodějského svátku na Moravě náleží asi svými počátky (podle lask.

informace doc. dr. B. Zlámala) samostatná olomoucká kaple sv. Cyrila a Metoděje v blízkosti kostela sv. Mořice, jež se poprvé výslovně jako „*moravská kaple*“ připomíná r. 1452 v závěti Alžběty, matky rybáře Jiříka. Kaple byla zrušena v době josefínské, když několik desítek let před tím byla péčí probošta F. Ř. Gianniniho opatřena kalichem, na němž byli sv. Cyril a Metoděj vypodobněni jako orientální biskupové s korunkami (1736).

Výtvarným protějškem cyrilometodějských svatyní je vyobrazení našich světců v bohoslužebných, popř. náboženských dílech, tak např. v misálu knihovny olomoucké kapituly z r. 1466 (č. 45) jsou soluňští bratři jako latinstí biskupové vyobrazení u svého oficia k 9. březnu. Na sklonku 15. století se dostalo fresce Metodějova velehradského křtu českého knížete Bořivoje ze schodiště svatokřížské kaple na Karlštejně (svatoludmilská legenda; kolem 1360) protějšku v zajímavé iniciále tištěného českého pasionálu z r. 1495, doprovázející text legendy cyrilometodějské a představující, jak sv. arcibiskup křtí jmenovaného knížete. Oba bratři jsou vypodobněni v iniciále olomoucké agendy z r. 1586, vydané za biskupa Stanislava Pavlovského, a v soudobém Zrcadle markrabství moravského z r. 1593 (Paprocký).

Již r. 1580 se domáhal tento olomoucký biskup v Římě, aby odtud byly na Moravu přeneseny ostatky sv. Cyrila a Metoděje (od 14. do 19. století se mylně tvrdilo, že sv. Metoděj byl pochován v Římě), avšak se svou prosbou, opřenou o pravidelnou každoroční oslavu svátku světců v celé olomoucké diecési, neuspěl z toho důvodu, že náboženské poměry v zemi nebyly zkonsoolidovány. Týž osud potkal i pozdější obdobné žádosti kardinála Dietrichstejna z let 1613 a 1617. Pozdějším, avšak výrazným dokladem toho, že se i barokní olomoučtí biskupové hlásili k soluňským bratrům jako ke svým předchůdcům, je stříbrný olomoucký tolar biskupa Wolfganga Schratzenbacha z r. 1730, vydaný rok po svatojanské kanonizaci a představující sv. Cyrila jako „*prvního apoštola Moravy*“, jakož i freska J. Sterna v kapli biskupského kroměřížského zámku z r. 1759 s námětem křtu knížete Bořivoje.

V první polovině 17. století, kdy se titulu cyrilometodějského dostalo i někdejší mariánské kapli v Brně na bývalém Dominikánském náměstí, se (ne-li již dříve) k cyrilometodějské tradici hlásil Velehradský klášter, do něhož byli žadatelé přijímáni do noviciátu a k profesi na svátek sv. slovanských apoštolů. Tak tomu bylo i u později proslaveného cyrilometodějského horlitele Kristiána Bohumíra Hirschmentzla (1656—1657). Byl to tento velehradský cisterciák, na jehož smýšlení v Praze značně zapůsobil moravský historiograf a svatovítský kanovník Tomáš Pešina z Čechorodu, jenž nejen proslavil ve svém díle velehradskou kapli Cyrila, ale také prosadil v Olomouci obnovu cyrilometodějského svátku a ve své farnosti v *Bolaticích* posvětil 9. 3. 1679 základní kámen ke kapli sv. Cyrila a Metoděje.

V této souvislosti budiž uvedeno, že již r. 1580 byla v biskupském městě *Příboře* od známého nám biskupa Pavlovského ke kostelu přistavěná kaple spolu zasvěcená sv. Cyrila a Metoději. Ještě před svým rozpuštěním v době josefínské zasloužil se o udržení cyrilometodějské tradice starobylý Velehradský klášter tím, že na svém vizmborském panství, zakoupeném kolem r. 1770 (dnes *Loučná nad Desnou*), vystavěl pro knězeřeholníka kapli a zasvětil ji památce sv. Cyrila a Metoděje (za informaci o Příboře a Loučce děkuji doc. dr. B. Zlámaloovi). Kaple v Loučce byla později rozšířena ve farní kostel, přečkala josefínské rušení chrámů a stala se semenem, z něhož v 19. století, v době národního probuzení moravského lidu, vzešla úroda mnohonásobná, a to v souvislosti s památnými oslavami miléniových cyrilometodějských výročí (1863, 1869 a 1885).

V 19. a 20. století byly od šedesátých let minulého století v *olomoucké arcidiecézi* slovanským apoštolům zasvěceny tyto *farní kostely*: Březová u Uherského Bro-

du, Majetín u Olomouce, Bystrovice u Olomouce, Černo-
tín u Hranic, Bratřejov u Vizovic, Doloplazy u Olomouce,
Vítovice u Bystřice, Zlóbice u Kroměříže, Radějov u Stráž-
nice, Žešov u Prostějova, Podivice u Pustoměř, Vidče
u Ronova, Kladky (původní barokní svatomikulášský
kostel byl rozšířen o loď a r. 1868 celý kostel zasvěcen
slovanským apoštolům), Chlebovice u Místku, Olomouc-
Hejčín, Babice u Uherského Hradiště. K farním koste-
lům Olomoucka se v této arcidiecézi druží cyrilometo-
dějské *filiální kostely a kaple*: Kroměříž, Doloplazy
u Přerova, Tučapy u Boršic, Podolí na Přerovsku, Újezd
a Bánov na Uherskobrodsku, Veletiny u Hradčovic, Niv-
nice, Valašské Klobouky, Nadašova Lhota, Kochavec
(spoluzasvěcení), Olšany na Šumpersku, Milostovice na
Opavsku, Tisek na Bílovecku, Benkovice u Hradce
u Opavy, Prostějov, Studenec na Prostějovsku, Březsko
na Litovelsku, Otonovice u Kralic na Hané, Odrlice a
Haňovice na Litovelsku, Příkazy u Nákla, Vojnice u Tě-
šetic, Hamiltonovy na Vyškovsku, kaple na Radhošti,
Komárno na Hostšovsku, Hostašovice u Nového Jičína,
Závišice na Štrambersku, Krhová a Lhotka u Valašského
Meziříčí, Velké Karlovice na Vsetínsku a Želechovice
na Šternbersku.

Za olomouckou arcidiecézí nezaostává, pokud jde
o úctu cyrilometodějskou, — odloučením od Olomouce
v době josefinské vzniklá — *brněnská diecéze*. V době
jejího vzniku byla slovanským apoštolům v jejím ob-
vodu zasvěcena podle soudobého svědectví jen jediná
svatyně, brněnská kaple, která přes prosby konsistoře
neušla likvidaci. V 19. a 20. století byly v diecézi slo-
vanským apoštolům zasvěceny tyto kostely a kaple;
Ratiškovice (1855—1857), Rostenice, Podivín, Rašovice
Veteřov, Jablonáň, Mellenburk, Medlice, Brno, Bílovice,
Kyničky, Rakšice, Smolín, Branišov, Moravská Kynice,
Budkovice, Rohozec, Zhoř, Kovářov, Chlumeč, Bačko-
vice, Rácovice, N. Syrovice, Chlistov, Výčepy, Zahrádka,

Dolní Vilímeč, Dobrá Voda, Hodiškov, Chroustov, Ko-
chanov, Řásná, Ptáčov, Břeclav a Lužice.

V čs. části *vratislavské arcidiecéze* jsou slovanským
apoštolům (podle lask. sdělení apoštolské administra-
tury v Českém Těšíně) zasvěceny dvě svatyně: dřevěný
filiální kostel v Hřčavě (okres Frýdek-Místek) a mešní
kaple v Dolních Tošancvicích.

Dlouhá řada moravských, popř. slezských cyrilometo-
dějských kostelů a kaplí, jejichž přehled jsme právě
podali, nutí nás k zamyšlení: Po krátké době cyrilometo-
dějské úcty v 10., popř. 11. století, jejímž dokla-
dem vedle legend zůstala nám jen v Charvátsku ucho-
vaná cyrilometodějská oficia českého původu, nezazní-
vala u oltářů naší vlasti po staletí jména soluňských
bratří, a ani kostely nebyly zasvěcovány jejich památce.
Jen svatoklimentské kostely připomínaly jejich památ-
ku u nás. Příznivý obrat nastal až v polovině 14. sto-
letí, avšak většinou jen v ohledu bohoslužebném. Až
z údobí zápasů o národní existenci v 17. a 18. století se
nám zachovala již ve větším množství v moravských
kostelích, popř. kaplích umělecká díla, zobrazující so-
luňské bratry, tak zasloužilé o počátky národní kul-
tury slovanských národů (z moravských barokních
umělců v tomto směru činných připomeňme sochaře
O. Zohnera (1675—1752), F. Sattlera (1729), O. Schweigla
(1735—1812), J. Winterhaltra (1702—1766). Skutečný
obrat v dějinách cyrilometodějské úcty, obrat, který
měl odraz ve všech vrstvách našeho lidu, nastal až
v 19. století, a jeho projevem byl jak vzrůst národního
sebevědomí českého lidu na Moravě, tak i možno říci,
do té doby neslýchaný vzrůst počtu cyrilometodějských
svatyní. Tyto svatyně vyjádřily ryzí a pravý poměr vděč-
nosti lidu ke geniálním svatým věrozvěstům, jimž naše
země děkuje za tolik náboženského i národního dobra, a
jejichž dědictví je i nám pokladem nezciťitelným.

Dr. V. Ryneš

LATERANUM CONTRA BIBLICUM

Několik poznámek k současným biblickým problémům

Byla mi položena některými spolubratry otázka, v čem
vlastně tkví podstata sporu mezi některými biblisty, ane-
bo přesněji řečeno, mezi Lateránskou universitou a Pa-
pežským biblickým institutem v Římě, o němž i v našem
tisku prolétly kusé zprávy.

Než přejdu k vlastní věci, rád bych se vrátil ke svému
článku v Duchovním pastýři v r. 1960, str. 107: „O ces-
tách katolické exegeze XX. století“. U příležitosti 70. vý-
ročí založení Biblické jeruzalémské školy jsem ukázal,
jakou těžkou krizí na přelomu tohoto století procházela
katolická exegese. Do prudkého boji racionalismu proti
bibli nastoupila katolická exegese nedosti připravena a
vyzbrojena. Nebyla nijak tvůrčí a její charakter byl de-
fenzivní. Patříme-li dnes po značném časovém odstupu
na vyrovnávání se katolické exegeze s racionalismem,
mám dojem jednak zmatku, který panoval mezi exegety,
jednak bázně, aby modernější názory nebyly označovány
za racionalistické a bludné. Odpor proti racionalismu a
přílišná bázeň bránily uznat mnohé nezavadné a příja-
telné vědecké úspěchy protestantských biblistů. Určitá
opatrnost a uvážlivost byla jistě na místě, protože ne-
bezpečí modernismu bylo značné a odborná příprava —
na rozdíl od biblistů protestantských — byla nedosta-
tečná.

Reakci Církve možno shrnout do dvou opatření. Byly
to jednak disciplinární předpisy, hlavně dekrety Biblické
komise, které měly usměrňovat katolické exegety, jed-
nak to byla zvýšená péče o studium bible a zřizování
institucí k odbornému školení katolických exegetů a pro-
fesorů biblických věd. Dekrety Biblické komise velmi vý-
stižně srovnal utrechtský arcibiskup, dříve profesor Pisma
svatého, kardinál B. J. Alfring se světelnými signály
v křižovatkách ulic. Usměrnují a slouží provozu, ale zá-
roveň jsou i částečným omezením osobní svobody. Každý
nemůže chodit a jezdit jak by chtěl a tak se někdy mo-
hou stát i příčinou napětí v dopravě. Nejsou to dekrety
neomylné a proto mohou být částečně anebo zcela od-
volány. Tento svůj úkol dekrety splnily.¹⁾ Stejně i druhá

opatření, hlavně biblické školy splnily své poslání a vy-
chovaly stovky katolických biblistů. Údobí do první svě-
tové války je jednou z nejzajímavějších a nejrušnějších
period v historii katolické teologie a biblistiky zvláště.
Po první světové válce katolíci exegeté, hlavně odcho-
vanci obou biblických škol, přestávají již být v defen-
zivním postavení a stávají se významnými autoritami
ve všech oborech biblistiky a orientalistiky. Přestává
bezdůvodné podezřívání z modernismu a liberalismu a
biblisté katolíci se nevyhýbají společné práci s vážnými
odborníky i nekatolíci. A tato spolupráce přináší
bohaté plody. K vytvoření tohoto ovzduší nemálo přispěla
biblická encyklika Divino afflante Spiritu Pia XII., jejíž
dvacáté výročí (30. 9. 1943) jsme si nedávno připomínali.
Touto encyklikou vstoupilo do katolické exegeze mnoho
nového, překvapivého pro příliš konservativní mysl.
Encyklika byla mohutnou pobídkou biblistům, aby bez
bázně, že jejich snaha bude nesprávně chápána, věnovali
se studiu všech obtížných a dosud nerozřešených otá-
zek. V encyklice je přímo zajištěna svoboda těm, kdo
chtějí vážně pracovat na poli exegeze. V encyklice se
praví: „Snahy těchto zdatných dělníků na vinici Páně
třeba posuzovat nejen mírně a spravedlivě, nýbrž i lásky-
plně. Této povinnosti nechť jsou pamětlivi všichni ostat-
ní synové Církve a nechť jsou daleko oné málo opatrné
horlivosti, která se domnívá, že musí proti všemu, co je
nové, již proto, že je to nové, bojovat nebo se chovat po-
dezřivavě...“

Proto velmi překvapil a způsobil rozruch obsáhlý člá-
nek z pera Msgre A. Romeo v časopise Divinitas, který
je theologickým orgánem Lateránské university v Římě.²⁾
Ve svém obsáhlém článku napadl A. Romeo hlavně dva
profesory Papežského biblického institutu v Římě,
P. Alonso Schöckela a P. Maxe Zerwicka, jakoby nedbali
tradice, přehlíželi Magisterium Ecclesiae, popírali pravdy
víry a měli zhoubný vliv na mladé kněze. Předhůzky
jistě velmi vážného rázu, připomínající doby přelomu
století, jimiž by mohla být otřesena autorita Papežského

biblického institutu. Nedivno, že proti obviněním tak vážným se ohradil Institut ve svém časopise *Verbum Domini*.³⁾

Podnětem ke článku Msgra A. Romeo byl jednak článek P. L. A. Schäkela: „Dove va l'esegesi cattolica?“⁴⁾ („Kam jde katolická exegeze?) a cyklostilovaná přednáška P. M. Zerwicka o literární kritice Nového zákona v katolické kritice evangelií. Přednáška byla proslovena pro kroužek asi 50 exegetů ze severní Itálie v Padově v r. 1959 a byla rozmnožena ve 100 exemplářích. Studie P. L. Schökela názorně ukazuje k jaké změně došlo, hlavně po encyklice *Divino afflante Spiritu*, v nazírání na mnohé biblické otázky na rozdíl od doby před první světovou válkou. Uvádí názory exegetů z počátku tohoto století (L. Billot, L. Fonck, L. Murillo), např. na hodnocení kultury Starého Orientu, literárních druhů a lidových tradic, na jejich chápání autority církevních Otců a srovnává jejich názory s dnešním stavem biblického bádání a hlavně s výroky encykliky *DAS*, která dodala katolickým exegetům odvahy k výkladům, které byly nemyšlitelné v minulosti. Podle P. Schökela byla encyklika jednak projevem důvěry ke katolickým exegetům, jednak důkazem působení Ducha svatého v Církvi. Druhá studie, P. Zerwicka, se zabývá rozborem tří studií významných katolických exegetů,⁵⁾ z nichž vyplývá, že zdánlivé rozpory u evangelistů nejsou ve skutečnosti rozpory, vychází-li se z předpokladu, že evangelisté neměli úmyslu psát historii po vzoru kronikářů.

Msgr A. Romeo označuje oba autory — implicity Papežský bibl. institut — jako odpůrce tradice a Magisteria, za racionalisty, jejichž these se blíží názorům R. Bultmanna, ba dokonce jsou označovány, jakoby pochybovali o bezbludnosti Písma, zaslíbení primátu apod. Píše dokonce o nordické mlze, která má zhoubný vliv na mladý klérus, který přichází do Říma s nejčistšími úmysly. Pro nedostatek místa není mi možno ocitovat a probírat podrobněji tvrzení Msgra A. Romeo. Poznamenávám pouze, že ve výše uvedeném článku v časopise *Verbum Domini* autor obhajoby — podepsán je PIB — Papežský bibl. ústav — zaujímá k jednotlivým tvrzením kritické stanovisko. Ukazuje např., že v souvislosti článků A. Schökela a M. Zerwicka je nejednou tvrzen pravý opak, než jaký jim je časopisem *Divinitas* podkládán.

Výše uvedených několik skutečností poněkud osvětlí čtenářům DP vnější stránku napětí mezi Lateranem a Biblikem. Vlastní podstata věci je ovšem daleko hlubší. Jde o „napětí“ mezi exegezí a systematickou teologií vůbec. V posledních letech totiž katolická exegeze se zabývala některými biblickými texty a došla k závěrům, které překvapily dogmatiky, takže z řad dogmatiků se ozývají hlasy, jakoby exegeté práci dogmatiků ztěžovali. I na koncilu se projevovaly dva směry, označované jako směr konservativní a moderní, nejenom v biblistice, ale v teologii vůbec. Theologové a biblisté žijící v prostředí čistě katolickém patří na mnohé problémy konzervativněji, než theologové přicházející do bezprostředního styku s teologií a biblisty nekatolickými. Před léty šlo převážně o problémy starozákonní, kdežto dnes více o otázky novozákonní a proto také palčivější.

Oba Zákony v Písmě sv. jsou obvykle posuzovány velmi rozdílně. Starý zákon platí za sbírku různých spisů, které vyžadují jemného dějinného i literárního bádání. Přiznává se obecněji, že je nutno chápat jednotlivé knihy a skupiny knih z jejich současné doby a situace, že je nutno studovat druh jejich pramenů a slovních obrátů, aby se poznalo co vlastně jednotliví autoři chtěli říci. Starý zákon má tak v obecné představě tu výhodu, že zdaleka není vše tak miněno, jak je napsáno. Nepřekvapuje, když starozákonní vědci mluví o množství nevyřešených a až dosud nevyřešitelných problémů. Totéž se nedá tvrdit o hodnocení Nového zákona. Když však v posledních deseti letech při novozákonním bádání vystaly podobné otázky a dějinně vědecké problémy jako u Starého zákona, vyvolalo řešení těchto otázek zděšení u některých theologů, zvláště dogmatiků a obav z důsledků, které by mohly vzniknout z názorů některých exegetů. Je to zcela pochopitelné pro důležitost Nového zákona. Vždyť knihy Nového zákona, hledíme-li na ně

čistě historicky, jsou nejstaršími písemnými svědectvími Kristova zjevení, života i učení církve. Jednají o konečném uzavření zjevení, o naplnění a vyplnění starozákonních proroků, o konečném řádu spásy Nového zákona. A nyní přichází novozákonní exegeta, který právě proto, že je exegetou, musí se dotazovat textů velmi konkrétně, který si např. klade otázku: Co se dá poznat o počtu svátostí, Kristem ustanovených, a též od počátku udílených? Kdo je platně udílel? Kdo byl například v Korintě pověřen slavením Eucharistie? Je jasné, že odpovědi na takové i na množství podobných otázek z Nového zákona bezprostředně zájímá a dotýká se pozdější i dnešní praxe a učení Církve. Protože se v Novém zákoně jedná o závěrečné zjevení, a tím i o dnes platný řád spásy, je aktualita a závažnost novozákonních biblických textů nepopíratelně větší, než je tomu u Starého zákona.⁶⁾

Uvedu alespoň jeden příklad závažnosti problémů, který osvětlí i jiné: Křestní formule u sv. Matouše 28, 19. Mnozí katoličtí exegeté⁷⁾ vidí ve formulaci („křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“) určitý stupeň ve vývoji prvokřesťanského křestního vyznání. Listy Pavlovy i Skutky apoštolské znají jedině křest ve jménu Ježíšově. V celém Novém zákoně jen u sv. Matouše (28, 19) se objevuje tato plně rozvinutá formulace, která zřejmě předstihuje ostatní trinitářské zmínky a formulace, zvláště u sv. Pavla a Jana. Proto se někteří exegeté domnívají, že tato formulace vložena do úst Zmrtvýchvstalého u Mt. 28, 19 nepředstavuje historické východisko povelikonočního zvěstování Nejsvětější Trojice, ale do jisté míry jeho vrcholný bod, konečný výsledek snahy prvotní Církve o pojmové pojetí Nejsvětější Trojice. Vývoj ve směru opačném je těžko vysvětlitelný. Jistě tím není nijak dotčena dogmatická pravda. Věcně obsahuje v sobě již i křest „ve jménu Ježíšově“, od počátku vztah k Nejsvětější Trojici. A dogmatik, který věří, že musí počítat s tímto vysvětlením, bude si stejně vážit Mt 28, 19 jako předtím, jako klasického místa pro svůj historický důkaz, důkaz z Písma svatého, totiž jako výrazu víry v Nejsvětější Trojici v Církvi, po případě v jedné církevní provincii, pocházející od generace apoštolů. Ovšem dozráváme, že výklad o trinitářské formulaci u Mt 28 jako nepronosené od samého Ježíše se nás dotýká daleko více, než když profesor Nového zákona již před třiceti lety analogicky zjistil, že to nebo ono nařízení zákona z Pentateuchu, — které Kristus stejně učinil neplatným — nepochází z mojžíšské doby, ale odráží se v něm pozdější vývoj.

Podobných příkladů by bylo možno uvést více. Nedivme se tedy, že nastává jakési napětí mezi dogmatiky a exegety a že v poslední době se objevila řada článků a studií, zabývajících se tímto problémem.⁸⁾ Největší pozornost vyvolal článek známého theologa Karla Rahnera S. J. „Exegese und Dogmatik“, uveřejněný nejdříve v časopise *Stimmen der Zeit* (168 — 1961, 241—262) a několikrát již přetištěný v jiných publikacích. V tomto ozvužném problému chápeme i diskusi mezi Lateranem a Biblikem i některé projevy při loňském zasedání II. vatikánského koncilu. Např. kardinál A. Bea byl mnohokrát žádán od spolubratří v biskupském úřadě, aby jim — jako významný biblista — podal vysvětlení k různým názorům na tyto otázky, hlavně o historičnost evangelií. Učinil tak alespoň malým, cyklostilovaným spiskem vydaným pro potřebu Otců koncilu, v němž ukazuje charakter synoptických evangelií z hlediska lidsky historického. Správné chápání historického charakteru evangelií vede k závěru, že metody moderní exegeze nijak nevedou k ústupkům, které by se dotýkaly historické ceny evangelií.

Po druhé světové válce nastal mohutný rozmach biblických a zvláště novozákonních studií. A protože právě novozákonní exegeze stojí na nejpřednější frontě aktuální theologické diskuse, nese také hlavní tíhu sporu. Exegeta se musí stavět ke konkrétním textům a problémům i tam, kde jiné disciplíny mohou jednotlivé texty ignorovat a nebo nerozhdovat se o jejich průkaznost, aniž se zpronevěří své vlastní úloze. Proč nepřiznat, že došlo v poslední době k omylům a předčasným závěrům jak při vědeckém bádání, tak při popularisování. P. A. Schökel

správně píše: „Badatelé se provinili tím, že s lehkostí přijímali nebo navrhovali hypotézy. Popularisátoři z ne-trpělivosti nebo ukvapenosti nesprávně obrátili pozor-nost veřejnosti na nedozrálé teorie. Jedni i druzí nejednali s dostatečnou láskou, kterou jsou povinováni vůči svým bratrům ve víře. Poznání těchto vědeckých omylů nebo nedostatků moudrosti nás neopravňuje ukazovat prstem na jména a krajiny. A priori je dovoleno myslet, že tam, kde bylo popularizování intenzivnější, že tam byl i větší absolutní počet omylů... Exegeté kráčeji cestou vyzna-čenou Piem XII. v Divino afflante Spiritu. Tato encykli-ka se jim stala majákem, který osvětlil jejich cestu, a současně i popudem, aby šli odvážně vpřed, vyřešené otázky byly začleněny do biblické vědy, nové problémy však dále zaujímají exegety. Jistě došlo zde k chybám a úchytkám; ale vbrzku byly poznány a opraveny. Ply-nou totiž z té skutečnosti, že exegeté, kteří ve svém ba-datelském úsilí jsou vedeni světem zjevení a pomáhají si vědeckými pomůckami, neobdrželi od Boha dar ne-omylnosti. A konečně v každé době trvá nebezpečí nau-kových úchylek, avšak k ochraně proti němu stačí světlo učitelského úřadu a vážná a povitá vědecká práce“.⁹⁾

Závěrem několik myšlenek ze zásadního projevu, který pronesl utrechtský arcibiskup kardinál J. B. Alfring na I. mezinárodním kongresu katolických biblistů v paláci Civitas Dei na Mezinárodní výstavě v Bruselu v srpnu 1958. Mluvil o vulgarizaci biblické vědy a dával směr-nice jak pro badatelskou práci exegetů, tak hlavně pro popularisaci výsledků jejich bádání. Čtu ve svých po-známkách mezi jiným: „Tentokráté slovo pastýře, který je pastýřem ex offio, ale přece není »cizincem v Jeruza-lémě«. (Kardinál byl totiž dříve profesorem Starého zákona.) Biblický Jeruzalém, katolické bádání v pří-tomnosti, je zajímavé město. Úzké ulice se rozšiřují. Staré domy boří. Vznikají proluky a volné výhledy. Více místa

a čerstvého vzduchu.“ Pak hovořil o signálech, které usměrňují provoz, ale mohou se stát příčinou napětí. „Podobně je to mu i v biblistice a byla to hlavně encyklika Divino afflante Spiritu s výzvou věnovat se studiu pro-blémů, která provzdoušila biblický Jeruzalém, i když se snad někdy může někomu zdát, že dochází k odchylkám od tradičního myšlení. V duchu Pia XII. je třeba na sna-hy exegetů hledět s láskou. Těžko by mohl vědec dýchat, kdyby se musel stále bát, že jeho dobře míněné snahy budou v zárodku udušeny. Ale biblista zase musí dbát, aby neuvedl ve zmatek své bratry ve víře. Proto v po-pularizaci je třeba velké opatrnosti. Matka Církev má péči nejenom o vědu, ale i o děti. I jim se láme chléb pravdy, ale bez nebezpečí, že by to narušilo trávení. Biblický badatel si musí ve vulgarizaci počínat opatrně, zvláště když ještě nejde o závěry zcela jisté.“

Prof. dr. Jan Mereli

POZNÁMKY:

- 1) Reč na I. mezinárodním kongresu katol. exegetů v Bruselu v r. 1958.
- 2) Divinitas 4 (1960) fasc. 3. pp.387—456.
- 3) „Verbum Domini“ Vol. 39 (1961) 3—17.
- 4) „La Civiltà Cattolica“ 1969, III, 449—496. Quaderno 2645.
- 5) A. Vögtle, „Messiasbekenntnis und Petrusverheissung“ v Bibl. Zeitschrift 1957, 252—272 a 1958, 85—102; P. Benoit O. P., „La mort de Juda“, Festschrift Wikenhauser 1953, 1—19; A. Descamps, „La structure des récits évangéliques de la Résurrection“ v Biblica 1959, 726—741.
- 6) Srv. A. Vögtle, „Fortschritt und Problematik der Neutesta-mentlichen Wissenschaft“ v Oberrheinisches Pastoralblatt 63 (1962) 2—11.
- 7) J. Schmid, Das Evangelium nach Matthäus. Regensburg 1959, str. 394.
- 8) A. Vögtle, „Fortschritt...“ I. c; H. Schlier, „Über Sinn und Aufgabe einer Theologie des Neuen Testaments“ v Bibl. Zeit-schrift 1957, 6—23; R. Schnackenburg, přednáška na kursu dog-matiků a exegetů ve Würzburgu 13. X. 1961 aj.
- 9) „Dove va l'esegesi cattolica?“

PSYCHOLOGICKÉ PODMÍNKY LIDSKÉHO SJEDNOCENÍ

K článku, který otiskujeme, několik slov úvodem. I zde se Teilhard, podobně jako ve Víře v mir a Víře v člověka, zabývá situací dnešního lidstva. Novost autorova přístu-pu vzbudila hluboký zájem současných humanistických myslitelů — od marxistického filosofa Rogera Garaudyho po zůstává však Teilhardovo dílo zatím jen velkým pokusem, jež — jak Teilhard sám píše — bude třeba „posoudit (a co bych si nejvíc přál), opravit a doplnit“ (L'esprit nouveau et le cône du temps). „Monitum“ z 30. června 1962 patří právě mezi ty dokumenty, jež provádějí nezbytné rozli-šení mezi církevním učením a „pokusy a omyly“ určité doby, prověřovanými někdy po celá staletí. „Psycholo-gické podmínky lidského sjednocení“ byly bez námitek otištěny již za autorova života a řadí se mezi ta jeho díla, jež vycházejí z empirických věd, v nichž je Teilhard světově uznanou autoritou; domníváme se proto, že otiš-tění uvedené studie přispěje k orientaci v této oblasti. Je tu podrobně probrán pojem „socializace“, představující „jeden z příznačných jevů, charakterizujících naši dobu agnostického biologa Juliana Huxleye. Právě pro svou novost a chápaní jako progresivní růst vztahů v lidském soužití“ (Jan XXIII., 15. května 1961), pojem „celkovosti“ aj., jejichž pochopení usnadňuje četba současně pokrokové literatury.

Existuje-li nějaká událost, která nečekaně a neodola-telně zaplavuje a komplikuje den ze dne víc naše in-dividuální záměry, pak je to chystající se lidské sjedno-cení. Hospodářská, politická a psychická socializace světa kolem nás jako příboj neustále proniká a dokonce zaplavuje nejprostší životy.

Ale co vlastně znamená a kam směřuje tento zvláštní a znepokojivý jev?

Dlouho se lidé mohli domnívat (a měli sklon se domnívat), že v rostoucím nakupení lidstva nejde o nic jiného než o povrchové, snadno se ustalující vzájemné přizpůsobování myslících jednotek.

Ale dnes v důsledku lepšího zmapování času a pro-storu, vyvstává v našem duchu jiná myšlenka: totiž, že pod rouškou společenského jevu se snad prozrazuje zá-kladní kosmický posun, směřující k stále organizova-nějším stavům; ne už jednoduchý pohyb Země v prostoru (Galilei), nýbrž nad našimi hlavami pokračující spi-rálovité navíjení vesmíru na sebe sama, navíjení, které, když zplodilo individuálně každého z nás, pokračuje kolektivně směrem do budoucnosti na cestě k vyšší komplexitě a zvnitřnění.

Je-li tomu tak a bereme-li v úvahu své historické a biologické postavení lidí dvacátého století, je třeba tři poznámek:

a) Předně, organicko-sociální sjednocování, jímž jsme strhováni, ukazuje právě proto, že je výrazem posunu kosmického rozsahu, nejjistější kurs, jímž bychom se mohli dát, chceme-li dosáhnout nejen přežití, ale vyšší formy života. Není právě sledování „nitě“ světa cestou, na niž můžeme s největší jistotou doufat v dosažení oblažující plnosti, jejíž očekávání je pružinou života?

b) Dále má tento pohyb v tom, jak na nás naléhá a jak nás nutí, cosi neodolatelného: je to způsobeno spojeným účinkem dvojího zakřivení, zakřivení planetár-ního a mentálního; vzniká tím tlak, který (prostřed-nictvím technického uspořádání, technické organizace) působí sblížování a učleňování našich vědomí a myšle-nek. Nelze se vyhnout kadlubu, formě, která nás svírá...

c) Přesto však je teoreticky možné chybnou hrou svo-body (k vlastní škodě) tomuto nucenému sblížování uniknout. Neboť má-li být lidstvo ve shodě s kosmickým sjednocovacím tlakem, musí se uspořádávat samo. Musí tedy mít *hlubokou životní chuť k sjednocování*. K přípra-vě nejlepších pokrmů je třeba pece, — určité teploty. Právě tak všechen tlak vesmíru, působící na lidskou substanci, nedokáže její prach spojit, nevzroste-li v ní zanícení pro její vlastní superhominizaci. — A my vskutku právě v tomto okamžiku vidíme, jak — v dů-sledku zvláštní „inertnosti vůči sjednocení“ — první reakcí jednotlivců a národů na prudce vzrůstající síly planetizace je, že se stahují do sebe a snaží se bezna-dějně „udržet vzájemnou distanci“.

Vcelku se v tuto chvíli bioekonomická situace lidstva jeví takto:

Často a ne bezdůvodně se teď přetřásá problém (ba příznak!) energetických a potravinových zásob Země. Ale na jedno se zapomíná, a o tom nepřestávám po léta křičet: „Pozor!... nebude-li lidstvo na prvním mís-tě chránit a živit zdroj psychické energie, která v něm udržuje jednotící vášeň jednat a poznávat — to zname-

ná růst a vyvíjet se — , přestane se sjednocovat a na hromadách obilí, na horách uranu a uhlí, na oceánech nafty zahyne“. — Lidstvo se nepropůjčí (a neoddá, — neboť probíhající kosmické dílo nepotřebuje nic menšího než naší „oddanost“) naléhajícím na něj sjednocovacím silám, leč že v ně věří — přičemž je třeba tento výraz brát se vši silou i (počáteční) neurčitostí, jakou mu dává lidová mluva.

Pokusme se tedy určit:

1. čím má být svět kolem nás a

2. čím má být duše v našem nitru,

aby se oba dva — jako snoubenci, možno-li tak říci — navzájem přizpůsobily a zharmonizovaly v proudu vzájemné a stále vzrůstající přitažlivosti.

Jinak řečeno, zkoumejme podmínky, napřed objektivní a potom subjektivní, nutné k tomu, aby se v lidstvu udržovalo a rozvíjelo zanícení nezbytné k dovršení jeho biologického růstu.

1. Objektivní podmínky

Vidím dvě základní a na ty se omezím.

Má-li mít lidstvo chuť se sjednotit, — má-li vášnivě věřit v hodnotu a prospěšnost společenského jevu, do něhož je vtaženo, je po mém soudu nezbytně nutné, aby se mu vesmír, který je v pohybu (ve stavu kosmogense), jevil zároveň jako otevřený i jako soustředěný směrem kupředu.

a) Předně jako otevřený. Co to znamená?

Představme si zřícenou horninou odříznuté horníky, kteří se snaží dostat na povrch nouzovou šachtou. Je zřejmé, že tito lidé budou pokračovat v cestě vzhůru jen tehdy, budou-li mít nějaký důvod věřit, třeba na základě určité známky (např. světla, nebo vzdušného proudu seshora), že cesta před nimi není uzavřená. Právě tak (a na to se dost nemyslí), by nemělo lidstvo vůbec odvahy, vůbec důvod, aby se snažilo o pokrok ve vlastním sjednocování, kdyby je toto krásné úsilí mělo jednoho dne dovést k tomu, že by (jen s větší silou a větším elánem) narazilo na neproniknutelnou zeď. Z astronomického a biologického hlediska bychom mohli mít na první pohled za to, že jsme definitivními vězni a otroky fyzikálně-chemického vývoje Země, který je nutně omezený. Taková závislost a omezenost by však byla v rozporu s *reflektovaným* vývojovým elánem, požadujícím pro sebe ireverzibilitu. Život nesmí nad sebou cítit žádnou překážku, žádný strop, nemá-li se sám v sobě zastavit právě proto, že nabyt schopnosti předvídat budoucnost. Musí mít naopak možnost tak či onak před sebou předpokládat existenci nějakého východiska, kudy by, až dospěje, mohl uniknout totální smrti — a to ne jakkoli, třeba „jako trosečník“, nýbrž tak, že by s sebou vzal plnost všeho podstatného ze svých obohacení a výbojů — což mimochodem předpokládá, že bude chápat vesmír nejen jako otevřený, ale také (a to je má druhá „přírodní“ podmínka)

b) jako soustředěný (nebo, což je totéž, jako personalizující se) směrem do budoucnosti.

A to mi také připadá zřejmě, přestože se na to příliš často zapomíná. Kdyby mohla molekula krystalické látky cítit a mluvit, bezpochyby by odmítla vstoupit do mřížky, neodpovídající jejímu systému. Takové začlenění by ji „zabilo“. Podobně lidská částice, psychicky v sobě vysoce soustředěná, by snesla nakupení, sjednocení s ostatními částicemi jen tehdy, kdyby tato operace respektovala a zvětšila její nesdílitelnou schopnost myslit a cítit (infinitezimálně) všechny věci, to znamená schopnost soustředit vesmír infinitezimálně kolem sebe. Lidstvo, ať by bylo jakkoli svíráno planetárním tlakem, by se vzpíralo (a bude se nutně vzpírat) pokroku socializace, pokud se mu nebude jevit jako síla, nechci říci více méně anarchické individualizace, ale personalizace — tj. jako síla, která vede ne k necitelné a slepé kolektivitě, nýbrž k reflektovanému a jednomyslnému seskupení: jinak řečeno, k systému konvergentnímu a definitivně soustředěnému.

Za těchto dvou struktury vesmíru se týkajících podmínek, totiž, aby byl zároveň otevřený a soustředěný, dostává v našem vědomí lidské sjednocení přijatelnou, možnou formu. Lidský jedinec nemá už důvodu tako-

vouto proměnu odmítat. Ale co má dělat, nebo čeho se mu nedostává, aby skutečně a mocně cítil její přitažlivost? Jak změnit tento snátek z rozumu ve snátek z lásky?

A zde se objevuje druhá stránka problému, stránka specificky psychologická (ne-li dokonce psychoterapeutická).

2. Subjektivní podmínky

Abychom mohli ocenit nějakou barvu nebo vůni, musíme mít dobré oči a dobrý čich. Podobně, abychom mohli hluboce pocítit „chuť“ superhumanizace, k níž nás skutečnost vybízí a dohání samou svou povahou, je — jak jsem přesvědčen — třeba, aby se v nás upevnil, rozrostl a zjemnil jistý počet „smyslů“, jímž jsme dosud nevěnovali dostatečnou pozornost.

Pro větší jasnost uvedme i zde přírovnání. V každé lidské bytosti se od sklonku dětství probouzí to, čemu říkáme „smysl pro sexualitu“. Přitažlivost zprvu neurčitá, špatně chápána tím, kdo ji prožívá, nabývá pozvolna tvaru a soudržnosti, až se stane jedním z hlavních nosníků psychologie dospělého člověka.

Nu a nezdá se na základě určitých známek, že lidstvo jako celek — právě tak jako lidští jednotlivci — může, ba musí prožívat a dokonce právě prožívá jisté „pubertální krize“?

Mluvil jsem o „otevřeném světě“. Necítí lidstvo v této chvíli tvář vzrůstu své moci a svých úkolů (což přispívá k tomu, že se těžiště našich nejpodstatnějších záměrů přesouvá z jedince na druh), jak roste jeho zájem o trvalost jeho děl, to znamená, jak se v něm stupňuje požadavek ireverzibility?

Mluvil jsem také o „světě soustředěném“. Lidstvo se nechávalo sporadicky vždy přitahovat a opájet pocitem jednoty s veškerenstvím, jehož je částí. Nemá však v poslední době pod vlivem lépe pochopené nesmírnosti a organičnosti vesmíru kolem nás tento elementární smysl pro veškerenstvo tendenci stát se ve vědomí lidí obecným — s tou podstatnou zvláštností, že ta tušená a s touhou očekávaná celkovost se už nejeví jako beztvářý oceán, v němž se máme rozplynout, nýbrž jako mocné ohnisko, jež nás má spojit, dovršit a soustředit?

Vyjasněný smysl pro ireverzibilitu, opravený smysl pro kosmicitu a univerzalitu: je to náhoda, že se tyto nové, až dosud spící schopnosti či tykadla začínají v nás skrytě vyvíjet právě v okamžiku, kdy se ve shodě s rytmem kosmogeneze dotýkáme období, fáze, kdy život, aby mohl jít dál, dává ze sebe tryskat nově pulzujícímu (a nově nás zásobícímu) vášnivému a zároveň reflektovanému zájmu o pochod vpřed?

A zde bych se chtěl obrátit na odborníky — psychoterapeuty a říci jim toto:

„Do nynějška se vaše věda zabývala, a to z velmi dobrých důvodů, především tím, že umožňovala jedinci uvědomovat si v hloubce jeho vlastního nitra jisté zapomenuté dojmy, jisté tajné komplikace, vedena názorem (který byl praxí ověřen), že se tato vytěšnění, tyto komplexy, jakmile budou jednou odhaleny a akceptovány, na světle rozplynou.“

To je v pořádku. Ale když už je toto uvolňování a odstraňování vykonáno, nezbyvá ještě hodný kus jiné vyjasňovací práce — konstruktivnější a tudíž důležitější? Totiž pomoci člověku dešifrovat v dosud špatně probádaných a ozřejmených oblastech jeho nitra ty velké aspirace (smysl pro ireverzibilitu, kosmický smysl, smysl pro Zemi, lidský smysl), o nichž jsem právě mluvil. Je to operace inverzní k předešlé. Analyzovat ne kvůli uvolnění (pour dégager), nýbrž kvůli zapojení (pour engager). Umožnit člověku, aby v sobě četl ne už proto, aby rozptýlil přeludy, nýbrž aby „dodal soudržnosti, směru a uspokojení jistým velkým potřebám a podstatným výzvám, které se v nás dusí (a jež my sami dusíme), protože ještě nejsou vyloženy a pochopeny? ... Bude to vpravdě složitá a choulostivá objevitelská práce, neboť v této oblasti profesor a žák, řídící a řízený, postupují stejně tápavě, ale práce mimořádně plodná, protože se bude týkat rozpoznání ne už pout a nedostatků, nýbrž nejtajnějších a nejobecnějších pružin psychického dynamismu, který nás oživuje“.

Úhrnem: psychoterapie se až dosud zajímala o především lékařské studium individuálních sil a případů. Nanejdříve se snažila se zaměřením na omezené skupiny (především na rodinu), aby člověka otevřela a soustředila v rámci jeho samého, aby ho tak učinila aspoň v tomto směru sociabilním. Jsou-li poznámky, jež jsem vyslovil, správné, nepřišel již konečně okamžik, kdy se psychoterapie tím, že bude u každého člověka studovat jeho transindividuální aspirace, pustí (ne už z hlediska lékaře, ale inženýra) do vypracování lidské energetiky (psychoenergetiky), úměrně potřebám zoologické skupiny v průběhu planetární totalizace?

Vraťme se ke dvěma případům, o nichž jsem se zmínil výše, k smyslu pro ireverzibilitu a ke smyslu kosmickému. I když bereme v úvahu jen lidi nejprimitivnější zaslíbené myšlení a výzkumu, jak málo je dosud mezi námi takových, kteří si výslovně uvědomili jednak naléhavý požadavek své činnosti zabývat se jen *nesmrtelným* dílem, — jednak ve vlastním duchu zakořeněnou životní potřebu nalézat stále více jednoty a více jí také vnášet nejen do intelektuálního zobrazení některé dílčí oblasti skutečnosti, nýbrž do ontologické struktury celého vesmíru? ... A co je dnes naléhavější než kriticky ukázat a soustavně žít v srdci každého člověka tyto dva základní plameny?

Ne bez ohrožení a úzkosti jsme svědky tajemného rozštěpu, jenž by chtěl právě v této chvíli rozdělit svět od Západu na Východ do dvou antagonistických bloků. A není třeba hledat pravý důvod tohoto schizmatu (největšího, jaké kdy dějiny poznaly), důvod ležící hlouběji než všechny mocenské konflikty, v rozporném koktání rodičů se lidské víry, která je ještě neschopna při volbě svého vyjádření vybrat si mezi slovy a gesty celkovosti a svobody? A je-li tato diagnóza správná, co jiného očekává úzkostmi naplněná a v sobě rozdělená Země, ne-li proroka, který jí vyloží tajemství toho, co sama *nejasně* chce a očekává?

Ríkal jsem a opakuji: budoucnost světa, tak jak se

nám nyní jeví, je vázána na určité společenské sjednocení lidí, — které samo nakonec závisí na tom, zda se v našich srdcích plně uplatní jisté pobídky k vyššímu bytí — pobídky, bez nichž celá věda a technika zůstou samy v sobě. Svět, náš pozemský svět, nabývá před našimi zraky nezadržitelně stále více podoby gigantického, giganticky složitě motoru, který je připraven ke každé práci a ke každému výboji, ale který bude fungovat jen pod následující podmínkou: budeme-li totiž schopni k uvedení jeho kol do pohybu najít a používat právě ten druh a tu kvalitu paliva, jaká mu vyhovuje. Jinými slovy, váhá-li lidská Země stále ještě, zda má pokračovat ve svém pohybu — existuje-li riziko, že se zítra zastaví, je to prostě proto, že jí chybí dostatečná vize, vize přiměřená neobvyklosti a mnohostrannosti úsilí, jež je třeba vynaložit.

Za těchto podmínek, a ovšem aniž by opomíjelo hmotnou techniku, nýbrž naopak prostřednictvím úsilí spojeného s jejími pokroky, musí lidstvo od nynějška věnovat vzrůstající, ba nejlepší díl své pozornosti udržování a rozvíjení vlastních psychických energií (nezbytých — ve světě, který se stal myslícím — k oživení energie fyzické) a prozkoumání a využití svého pravého a naprosto ušlechtilého kosmického „libida“.

A proto vás na závěr vyzývám k výzkumu, přípravě a očištění takové víry, která by pro svět byla opravdovým zdrojem pohybu. Nezapomínám vám přitom připomenout, že jednotlivé prvky, zárodek, ba i počáteční uskutečnění takové víry se nikde nejvíce vymezují lépe (necháme-li stranou všechny zřetele dogmatické — tedy prostě z psychologického hlediska), než ve správně chápaném křesťanství: v křesťanství, které důrazněji a realističtěji než kterýkoli jiný psychický proud v našem dohledu nepřestává — prakticky jako jediné na světě — v sobě udržovat a zdokonalovat žhavou vizi vesmíru nikoli neosobního a uzavřeného, nýbrž otevřeného v hloubi budoucnosti dále k božskému středu.

P. Teilhard de Chardin (Přel. V. Freia J. Němec)

REPETITA MORS CLERICORUM SORS

Pořádný člověk. Tak mluvíme o člověku, který miluje pořádek ve svém nitru, ve vztahu k jinému, ale také ve vztahu k předmětům a věcem vlastním, propůjčeným, k práci a plnění povinností nutným a potřebným, prostě člověk pořádný miluje vždy a všude a ve všem pořádek. Jistě není třeba osvětlovat, co míníme výrazem pořádek.

Každý člověk má svůj osobní majetek, který nutně potřebuje k pravidelnému dennímu životu, k plnění svých povinností, ale také ke svému kulturnímu a v tom i rekreačnímu životu. K tomuto majetku mohou přistoupit i určité úspory. Pořádný člověk ví, co je jeho a co v jeho rukou není jeho, ale pořádný člověk také toto rozlišení má evidentně označeno, sepsáno, inventarisováno a přísně od sebe odlišeno, a to z toho důvodu, že si je vědom své smrtelnosti. Pořádný člověk svým odchodem nezpůsobí v pozůstalosti záhady, spory, nepříjemnosti. A to je velmi charakteristické pro označení pořádného člověka.

Kancnické předpisy v této otázce velmi důtklivě útočí na svědomí duchovních osob, aby v pořádnosti byly vzorem a příkladem, a proto nařizuje netoliko přísně odlišení v inventarisaci majetku propůjčeného k plnění poslání (kostelního, farního, beneficiálního, účetního, intencního) od majetku osobního (bona patrimonialia; industrialia; beneficalia — necessaria, parsimonialia, superflua; causalia), ale také vřhotování poslední vůle (závěti) pro případ smrti. Duchovní osoba je také člověk, proto musí být pořádný člověk. Inventář majetku kostelního, farního, benefícia, přesné vedení pokladního deníku, odlišení a označení účelových peněz a peněz neodcelebrovaných intencí přísně oddělených od peněz soukromých jako majetku duchovního a konečně sepsaná závěť, to vše náleží do pořádnosti každé duchovní osoby. Visitace má k tomu sloužit, aby toto vše bylo nalezeno v pořádku. Nejnaléhavější visitací je svědomí duchovního.

Herder ve svém pojednání „Der Geist des Ganzen“, 1932,

str. 212, říká: „Reich zu sterben ist eine Schande“. Matka Církve nás učí, abychom všeho zde na světě užívali jako prostředků k dosažení věčné spásy. To platí také o majetku duchovního, kterého má být použito k prospěchu vlastního a případně i k dobrým účelům včas života a nikoliv namamoněno a nahromaděno pro nepřijemnosti, sváry a nenávist příbuzných a blízkých osob po smrti duchovního. Avšak i o věcech, které duchovnímu nutně slouží k životu má učinit svou poslední vůli, kterou činí pořádek i po své smrti. Závěť má duchovní sepsat, vložit do obálky a předkládat obálku k podepsání při visitaci.

Náležitosti platnosti závěti se řídí platnými předpisy občanskými, jak jsou uvedeny v §§ 534—553 Občanského zákoníka č. 141/50, proto si uveďme potřebná nejdůležitější ustanovení zákona. Závěť je jednostranný projev vůle zůstavitelovy, kterým zůstavitel osobně činí poručení o svém majetku.

Platná závěť musí být písemná, přičemž se nesmí opomenout označit den, měsíc a rok sepsání.

Závěť může pořizovatel sepsat sám vlastnoručně nebo ji nadiktovat před notářem. V žádném z těchto způsobů sepsání závěti není třeba svědků.

Závěť, kterou pořizovatel nenapsal vlastní rukou (např. napsal ji psacím strojem), musí vlastnoručně podepsat a před přítomnými dvěma svědky výslovně prohlásit, že listina, kterou jim ukazuje (nemusí jim ji dát číst), je jeho poslední vůlí, kterou pak oba svědkové podepíší (podpis svědka poslední vůle).

Porizovatel, který nemůže číst nebo psát, nadiktuje svou vůli před třemi svědky. Sepsaná vůle se přečte a po schválení pořizovatele všichni tři svědkové ji podepíší. Pisatel a předčítatel závěti nesmí být táž osoba, i když oba mohou být současně svědky sepsané závěti. V zápisu musí být označeno, že pořizovatel nemůže psát nebo číst, dále uvedeno, kdo listinu psal, kdo ji přečetl a jakým způsobem pořizovatel potvrdil pravdivost své vůle v listině. V případech, kdy k sepsání závěti se po-

užívá jiné osoby, nesmí být tato ani dědicem ani osobou dědici blízkou. Použití jiné osoby se rozumí pisatel, svědek, tlumočník, předčítatel, úřední pořizovatel. Závěť by byla neplatná, kdyby obsahovala ustanovení přičítací se zákonu nebo obecnému zájmu nebo byla nesrozumitelná nebo kdyby obsahovala ustanovení, která by si odporovala.

Dřívější závěť se ruší sepsáním závěti s pozdějším datem, pokud nemůže vedle ní obstát.

Pořizovatel ve své závěti může ustanovit i náhradního dědice pro případ, že dědictví ze závěti ustanovený dědic prvý by nemohl převzít.

Vůle pořizovatele závěti při výkladu závěti musí být

splněna. Ustanovení závěti, jímž byl někdo povolán za dědice věci, která není v zanechaném majetku, je neplatné. Neplatné je i ustanovení závěti, že toho, co se zůstavuje, má dědic nabýt jen na určitou dobu nebo později než dnem zůstavitelovy smrti, jakož i ustanovení závěti o tom, na koho má dědictví přejít po smrti dědicově. Neplatný je také zůstavitelův příkaz, aby dědic použil dědictví nebo jeho části určitým způsobem nebo aby něco vykonal. Odvolání platnosti závěti vyžaduje způsobilosti a formy, jaké je třeba k sepsání závěti, čili jakým způsobem byla pořízena, takovým může být zničena, odvolána.

ThDr. Jaroslav Michal

ABYCHOM BYLI PASTORAČNĚ NA VÝŠI DOBY

Předně se nesmíme ke své době postavit zády. Naším prvořadým úkolem je, „aby život měli a měli ho v hojnosti“ (Jan 10, 10) a apriorně odmítavým stanoviskem nemůžeme k tomu nikomu pomoci. Nikdy nelze ztrácet z myslí, že naše sv. náboženství není vosková tvář s očima obrácenými v sloup nebo schýlená hlava a jen vzpomínka na minulost a bývalý lesk a slávu, ale ono nám umožňuje smělý pohled na všechno přítomné i do budoucnosti a volá k nám nejen „sursum corda“, ale i hlavu pozdvihuje a skýtá posily a milosti k pevnému kroku i na cestu, kterou ještě nikdo nešel, na cestu neprošlápanou. Tím se neříká na cestu širokou, ústící do široké brány, o které mluvil Pán. Ale třeba si uvědomit, že možno zůstat věrný Kristu Pánu i uprostřed života, plného ruchu a nového tvořivého kypění právě tak, jako ležení za pecí může být cestou širokou, vedoucí ke smrti věčné... A vždy mnoho přítom něco udělat.

Kdyby byl Bůh čekal, až my si to rozmyslíme a určíme se přijít k Němu, tož pak měli bychom snad právo čekat, až si lidé najdou cestu k nám, až budou k nám hodnější, až odloží, co nám není sympatické a přijdou za námi. Kdyby byl Bůh zůstal skrytý v nebi, jak si lidé obyčejně nebe představují, měli bychom snad právo zavřít se do svých kostelů, zamknout se na farách a s farižskou povýšeností se z okna dívat na svět a čekat na klopýtnutí a selhání dnešních programů, usilujících o zlepšení života, a při klopýtnutí říká: „Bože, děkuji Ti, že nejsem jako jiní“. Ale poněvadž Bůh přišel svým Synem mezi nás „a Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“ a žil a pracoval a jedl a pil někdy i s lidmi různé společnosti, ba někdy i ze samého okraje společnosti a všechny měl rád dříve, než splnili podmínky, tož jsme zbaveni práva myslet si o sobě něco více a nemáme tudíž právo vyžadovat, aby lidé nejdříve odložili to, co nám vadí a nemůžeme se vymlouvat, že jsme to nevěděli, vždyť to bychom museli přiznat, že jsme špatnými učedníky Jezu Krista, ba že sotva jsme křesťany...

Kristus Pán zanechal příklad, abychom se snažili jít i v tomto ohledu po jeho cestě, v Jeho slépějích a nikoli pouze obývali fary a na nich stárli a tučněli a čekali jako studánka, až k ní přijde zemdlý pro osvěžující vodu, nebo jako lékař z minulosti, který pohodlně čekal ve své ordinaci, až mu přijde pacient s neduhem již nevyléčitelným. Nesmíme být hluchí a slepí k životu, který se u nás po II. světové válce rozproudil a plyne a hučí ve městech i na dědinách jako bystřina, musíme stále stát uprostřed života a jako citlivá anténa nejen zachycovat, co dnešní době vysílá nebe, ale i držet ruku na tepnách života a bedlivě poslouchat puls celého dění, abychom správně reprodukovali Boží vzkazy těm, ke kterým nás Bůh poslal a ze svých svěřených činili nejužitečnější členy lidské společnosti a hodné dítky Boží a Církve, aby byli stejně dobrými věřícími, jako občany svého domicilia a své pozemské vlasti a vše, co vychází z jejich srdce, mozku a rukou, aby tvořilo stále krásnější a radostnější život. Jak jinak by tento život mohl vypadat, kdyby všichni lidé vykonali to, co vykonati mohou!

Kněz, jako duchovní otec své farnosti má nejen sledovat životní úkoly všech osadníků ve svém okruhu, jejich práci, život rodin a jejich mravní situace, aby byl jak dobrý pastýř, který zná své, ale on se má i podílet na jejich občasné bezradnosti, na jejich radostech a bo-

lestech, na všech nejvšednějších prostých věcech, které se dotýkají jeho farníků, on se nikdy nesmí od svých svěřených izolovat, naopak — musí se snažit vniknout do jejich skutečného života, poznati pružiny jejich jednání a snah, jejich vášně, pokušení, nepravosti, pády i vítězství. Jestliže Bůh sestoupil svým Synem do propasti našeho života, nemáme právo ignorovat historickou situaci, evangelium i nás vede k odpovědnosti i za dnešní hospodářské, sociologické, politické a kulturní poměry a jsme rádi, že nám v tom dává tak zářící příklad sv. Otec Jan XXIII. a účastníci II. vatikánského koncilu; všichni ti, kteří jen hořekují, nedělají nic užitečného a domnívají-li se, že jsou v kleštích, tož pak ať pamatují, že jsou to kleště Boží, kterými je Boží prozřetelnost chce povytáhnout na patřičnou úroveň. To neznamená ovšem činit ústupky měnícím se moderním názorům — nikdy nesmíme ustoupit v něčem, co je pravdou sv. víry, pošetile se domnívajíce, že tak někoho zachráníme pro Boha, ale to znamená, že sami sebe pro svou pouhou příslušnost ke křesťanství nesmíme považovat za lepší a jenom pro nepřislušnost druhých k němu ony druhé považovat za špatné a je zavrňovat. Dlužno pamatovat, že mezi našimi protivníky je tolik lidí šlechtetných, obětavých, kteří se domnívají, že slouží nejlepší myšlence, i když jsou proti nám, ba právě proto. A bylo by to opravdu pro nás velmi poučné, kdybychom se dopátrali všech důvodů, které vedou lidi jinak šlechtetné k odporu vůči Církvi.

Možná, že bychom se i s lítostí dověděli, že ti, kteří jim přinášeli zvěst Boží, sami někdy jednali bezbožně, nespravedlivě tvrdě, lakomě, že prosazovali jen zájmy své a nikoli Boží a tak víru v Boha znechucovali, zhašeli a vytvářeli odpor i k sv. Církvi. Bylo to něco základně falešného, když někteří příslušníci duchovního stavu mluvili a jednali např. tak, jako by jim na tom nezáleželo, jestliže žili lidé v bídě, útisku a nemocech, dávajíce najevo, že stejně člověk umře a hlavní že je věčné spasení. Bylo to něco falešného, jestliže někteří kněží řekli, že války byly a budou a nač tedy modlitby a práce pro mír, a že konečně i ve válce může člověk věřit ap. Pánu Ježíši nebyl člověk takto lhotejný a proto ani nám nemůže nezáležet na tom, zda se mezi lidmi odstranily a odstraňují přehrady, dané rodem, bohatstvím, rasou, zda se zvyšuje péče o děti, zda lidé slušně bydlí, zda nejsou vydáni na pospas nezaměstnanosti, zda je mír či válka, svoboda či nesvoboda, zda se dosud zanedbaným národům dostává možnosti, aby žily jako lidé, aby lidstvo nebylo ohroženo hladem a vyvražděním atomovými zbraněmi, stálým strachem ap. V našem hlasu má vždycky zaznívat otcovská péče o všechny a o všechno dobré, abychom se nestali lidu své země zbytečnými, nemajíce pro něj už žádnou cenu.

Zdaleka nám nejde ovšem jen o pozemský blahobyt. Blahobyt může zrodit měšťáctví, může zkazit lidi, zkorumpovat a odvést je od uskutečňování utěšeného života, od ideálu, jak jej ukázal Ježíš Kristus. Blahobyt sám není ještě štěstím, jeho jistý stupeň je jen předpokladem k rozvinutí osobnosti a pravé svobodě dítek Božích, jak to vystihuje jedna z našich orací: „Dej nám, Pane, abychom jsouce zaopatření věcmi časnými, tím dychtivěji vyhledávali věcí věčných“; ale je nám líto, že někteří oltářní bratři kolikrát bezradně přešlapovali před naléhavými problémy života anebo čekali, až budou dotázáni,

jak se k tomu nebo onomu postavit. Napřed se skutečnému životu vyhýbali a pak mluvili k lidem řečí cizí, neviděli před sebou lid, který krmí stáda dobytka, taví kov, staví gigantické přehrady, učí děti, ošetřuje a pečuje o nemocné, dobývá vesmír, krátce, který se zabývá skutečnou každodenní prací, směřující do budoucnosti, ale spíše mluvili jako ke starým sedlákům a výměnkářům, bezbranným děvečkám, nebo dokonce hovořili tak, jak se mluvilo za doby feudální nebo barokní. Budiž naproti tomu citován Tertulián (Obrana 42): „Nejsme vyhnanci života. Pamatujeme, že jsme vděčností povinni Pánu Bohu Stvořiteli; nic z plodů Jeho děl nezavrhujeme, ale varujeme se, abychom jich nadměru nebo nadarmo neužívali. Tak s vámi žijeme na světě ne bez shromaždiště, ne bez tržiště, ne bez lázní, obchodů, dílen, hospod, ne bez vašich trhů a ostatních záležitostí. I my se s vámi plavíme na lodích a bojujeme a rolničíme a obchodujeme, tak jsme promíseni s vámi ve všech povoláních a ovoce naší práce i vám je k užtku.“

Není pochyby, že svět se od časů pozemského života Jezu Krista velmi změnil také v důsledku reálného vlivu křesťanství, ale nevzpomínejme svých někdejších hmotných privilegií, jež se na nás časem nalepily a vedly nás nejdnou k jakémusi kultu osobností, že jsme si dávali líbat ruku ne proto, že je posvěcená, ale že je naše,

nevzpomínejme na svou někdejší autoritu ze starého Rakouska, udržovanou zvenčí, danou tehdejší mentalitou a zásluhami předchůdců a postavením, ale snažme se o to, aby nám byla vrácena autorita tím, že budeme pracovat i pro lepší život časný, že budeme pracovat intenzivněji, hlouběji, důkladněji a přitom nezištněji, než lidé kolem nás. Vlak života rychle uhání za jistým cílem a není dobře v samolibosti, pohodlnosti nebo dokonce lenosti dopřávat příliš času jalovým vzpomínkám. Uvědomme si, že po vzoru Jezu Krista opravdové křesťanské a zvláště kněžské osobnosti nikdy se nevyhýbaly práci ve světě, ať již stál v klidu a bezstarostnosti, nebo byl zneklidněn až ke zkáze a jejich slovo vždy znělo účastenstvím a vědomím odpovědnosti a podílu na poměrech a situaci světa. Vzácné katedrály a chrámy, stojící za opevněnými zdmi měst, stejně také hořely s radnicemi a obytnými domy v požárech válek, když tyto vypukly a proto se jim snažili čelit. Opravdové kněžské osobnosti vždy se rády podílely na formování a správě věcí světských, dobří kněží vždy pracovali i k časnému prospěchu světa a sobě svěřenému lidu, aby se mu dobře vedlo i zde na zemi, poněvadž tak mohl tím spíše být zvedán k životu nadpřirozenému, neboť — jak říká sv. Tomáš A. — aby člověk mohl žít životem ctnostným, potřebuje určitý stupeň blahobytu a zajištěnosti. *ThDr. Jaroslav Kouřil*

ZBYNĚK ZAJÍC Z HAZMBURKA, ARCIBISKUP PRAŽSKÝ

Šlo o otázku uznání Řehoře XII. papežem. Václav IV. se rozhodl 22. 11. chovati se z politických důvodů vůči tomuto papeži indiferentně vzhledem ke svolávanému koncilu v Pise. Částečně omezení poslušnosti k papeži nalezlo kladnou odezvu u mistrů universitních. Stanovisko Václavovo přijali mniši za své. A tu zase, nikým nevyzván, se Hus chopil jako vždy i v této teologicky vlastně ožehavé otázce iniciativy a začal z kazatelný působit ještě před Václavovým rozhodnutím jasně proti Řehořovi, ponechávaje stranou oficiální a směrodatný názor svého ordináře. A to byla vlastně příčinou konečného a naprostého rozchodu Zbyňka s Husem. Nebylo přeci možné, aby se ordinář podřizoval ve všem a vždy nápadům svého diecézního kněze, i kdyby se jmenoval Jan Hus. A tak konečně došlo k radikálnímu zákroku po tolika skoro nekonečných, trpělivých ústupcích proti Husovi. Zbyněk, přesvědčený o nutnosti setrvat po boku, podle jeho názoru zákonitého papeže Řehoře, označil Husa za předního neposlušného syna církve. Proto ho suspenduje od kněžských úkonů vyhláškami českými i latinskými. Spolupůsobily tu jistě vzpomínky na hlásané nesprávnosti dogmatické i žaloby pražských farářů. Hus odpověděl kuriosním listem, kterým poučuje Zbyňka, jak si měl vůči němu počínat a dokazuje, že nikdy neměl v úmyslu „odstoupit od poslušnosti svatě matky církve, ale podle příkazu sv. Petra apoštola být poslušen nejen římského pontifika a arcibiskupa, nýbrž pro Boha každého lidského stvoření“. Podrobil-li se tehdy arcibiskupovi, není jisto. V adventě však již kázal zase. Patrně ho shovívavý Zbyněk suspense zprostil. Uvádí-li Novotný vystoupení dominikána Falkenberka na universitě s protipapežskou tézí, v níž se ostře vyslovuje proti Řehořovi, jehož nazývá „věrolomníkem, křivopřísežníkem, pohoršovatelem dospělých, jemuž jsou poddaní povinni odpřítí poslušnost“, je to sice zajímavé, ale nemůže to ospravedlnit Husa, diecézního kněze a profesora university, s nímž přece nelze srovnat vagantního mnicha, který k tomu svou řeč nepředkládal jako člen exemptního řádu arcibiskupovi k censuře. Ostatně projev Falkenberkův paralyzoval účinně Mařík Rvačka. Hus pak promluvil k tématu neutrality znovu z kazatelný kaple betlémské 9. XII., ale neopomenul dodat, že papeži neodpírá poslušnost, když vykládá, že neutralitou rozumí jen postoj ke sporu mezi papežem a kardinály.

V této době asi vypravil Zbyněk — dobře pocituje stále agresivnější chování wiklefistů — ke kurií kanovníka Henzlina, zvaného z Litoměřic, tumbaria metropolitního kostela. Měl u papežského dvora docílit schválení Zbyňkových opatření proti wiklefistům, zejména vy-

dání jejich knih ke spálení. To snad na veřejnost neproniklo, jako zákrok proti Husovi provázený jeho suspensí. Jen z nesprávného chápání zevnější organizace církve může Novotný psát, že za tohoto stavu věcí bylo zapotřebí „usvědčit arcibiskupa a jeho úřad na vlastním poli duchovním, bylo třeba ukázat, že jejich mínění není jediné, které lze srovnat s křesťanským přesvědčením. Toho mohla docílit svojí vahou jediné universita.“ V tom tedy Novotný nechápe katolické stanovisko. I ve věci čistě disciplinární, nemající nic společného s dogmatem, je v diecézi rozhodující ordinář (dnešní can. 335). Katolický lid a katolické kněžstvo to tak chce, jak to chápe v souhlase s prastarou křesťanskou tradicí a dobrovolně se mu v zájmu církevní jednoty podřizuje. Kdyby ve věcech církevní disciplíny byla směrodatná universita, i ta středověká, složená zase jen z kněží, nebylo by třeba biskupa, nebylo by třeba diecézní organizace starokřesťanského puvodu, která je tmelem unity všeobecné církve. Přitom je jasné, že ordinář není neomylný a že jeho rozhodnutí nemusí být nejlepší a absolutně dokonale, ale je to hlas pastýře, jemuž jsou věřící v podstatě na základě successe apoštolské ve věcech víry a mravů (disciplíny) dobrovolně a důvěřivě oddáni.

Nesprávné a radikální počínání Husovo a Jeronýmovo odsoudil také muž, který měl k oběma osobnostem daleko volnější poměr než pražský arcibiskup. Stalo se to v lednu r. 1409 při jednání o nový poměr hlasů na universitě. Ke králi Václavovi, jenž se na cestě z Vratislavi zastavil v Kutné Hoře, přišlo poselstvo od franc. dvora a pařížské university, aby ho naklonilo pisanskému koncilu. Král již v listopadu minulého roku slíbil, že ke sněmu svolanému na 25. III. r. 1409 pošle své zástupce, budou-li ovšem sněmem přijati jako vyslanci římského krále. Podrobnosti měl dojednat v Pise mistr Jan z Rejnstejna řeč. Kardinál. Chtěje si zaručit souhlas university, král povolal její zástupce do Kutné Hory. Němečtí mistři vedení Baltenhagenem jako by tušili, že půjde v jednání o ně, prosili, aby byli zachováni v právech daných jim královým otcem Karlem IV. Mluví českých mistrů Hus, Jeroným, Ondřej z Brodu a Jan Eliášův ho zase žádali o tři hlasy. Král rozčilen se osopil na Husa i Jeronýma, volaje: „Vy dva mi působíte stále roztržky; neučiní-li opatření ti, jimž to náleží, dám vás já upálit.“ Poté zasáhl Mikuláš Augustův s upozorněním, že vyhoví-li král spravedlivé žádosti Čechů, bude mít většinu university při sobě. Rovněž přítomní Francouzi potvrdili, že domácí příslušníci pařížské university mají také tři hlasy. Následkem toho 18. I. asi do týdne od slyšení zástupců university a okřiknutí Husově vydal král památnou listinu — dekret kutnohorský — příka-

zující rektoru a celé universi, aby byl napříště národ český na universitě připuštěn při úředních jednáních ke třem hlasům tak jako národ francouzský v Paříži a italský v Itálii. Bylo nespravedlivé, aby český národ měl hlas jediný a cizinci se těšili z výhod domácímu lidu příslušných. Po čtyřech dnech 22. I. vydal Václav IV. další nařízení omezující dalekosáhlé rozsah Řehořovy obediencie v českých zemích. Tím se ovšem postavení arcibiskupovo značně zhoršilo, dostal se tak do izolace způsobené samovolným rozhodnutím královým. Universita, na níž většina mistrů byla wiklefisty, se těšila královské ochraně. Církevní vrchnost reprezentovaná Zbyňkem byla v eventuálním konfliktu zbavena pomoci světské exekutivy. Tak jako v minulosti (Jan z Jenštejna) Václav IV. nedbal úředního postavení pražského arcibiskupa, který jako nikdo z jeho předchůdců mu byl oddán a v jeho zájmu se exponoval i vojensky. A to i přes to, že znal dobře podvrtnou činnost Husovu, jak dokazoval jeho příkrý výrok na jeho adresu před mnoha svědky pronesený.

V tomto okamžiku se ukázala v plném světle rytířská statečnost mladého arcibiskupa. Zachoval svou linii a neustoupil přesile. V postě r. 1409 stihl Husa klatbou mezi 5. až 20. březnem. Víme o ní z vídeňského procesu Jeronýmova, avšak bez vysvětlení průvodních okolností. Důvodem k tomuto odvážnému zásahu bylo asi podezření z věroučného úchylnkářství, útočná podvrtná kázání a otázka obediencie. Již před tím Zbyněk stejně přísně potrestal Marka z Hradce. Hus prohlásil exkomunikaci za nespravedlivou a neplatnou, naprosto ji ignoroval.

5. VI. 1409 sesadil pisánský koncil Řehoře XII. a Benedikta XIII., čímž potvrdil stanovisko králova i strany Husovy proti Zbyňkovi. Když pak počátkem července došla do Prahy zvěst o zvolení nového papeže Alexandra V., Zbyněk s duchovenstvem setrvali i nadále v obedienci Řehořově. Ba, arcibiskup docela vyhlásil — a v tom nutno spatřovat jeho chybu, omluvitelnou v tomto případě patrně špatnou radou a nepochopením situace — nad Prahou interdiktu, prý pro neposlušnost. To popudilo Václava IV. na nejvyšší míru. Prikázal, aby se interdiktu nedbalo a bohoslužby se celebrovaly normálně dále. Obávaje se králova hněvu, Zbyněk kvapně odcestoval 13. července do Roudnice, vzav prý s sebou část svatovítského pokladu. Jeho příkladu následovali někteří z duchovenstva jemu oddaného. Skutečně proti těm, kteří se

chtěli řídit arcibiskupovými dispozicemi, se zakročilo násilím.

Zbyněk vida utrpení duchovenstva a dobře pocituje, že za změněných okolností ho neváže ani jako ordináře, ani jeho rytíře dané slovo Řehoři XII., který ho v odměnu za věrnost jmenoval ještě 15. července 1409 legátem pro diecési pražskou, litomyšlskou, olomouckou, vratislavskou a míšeňskou, přistoupil dne 2. IX. s veškerým kněžstvem k obedienci Alexandrově. Ctihodný autor prvních svazků Dějin českých, Václav Novotný, se ve své práci o Husovi při této příležitosti pozastavuje znovu u Zbyňka, jemuž odpírá očividně každý lepší rys povahy, jen aby jeho hrdina takto temně položeném pozadí povah a akcí spoluaktérů co nejjasněji zazářil. Zbyněk mu není „rytířsky věrný“, nýbrž zbabělec tvrdohlavý. Zbyněk prý ustoupil, když si vypočítal, že by ho další odpor stál arcibiskupství. Myslil opravdu Novotný, že arcibiskupství v Praze bylo od dob Jana z Jenštejna něco tak výhodného a záviděníhodného, aby se bylo obávati jeho ztráty? Z důvodů hmotných nebo prestižních?

Rozhodnutí arcibiskupovo bylo na druhé straně vděčně kvitováno pražským lidem. Jistě v něm spatřoval Zbyňkovu touhu po smíru s králem a po spolupráci s ním. Praha je oslavila vyzváněním, zapalováním ohňů, vytrubováním, v kostelích slavným Te Deum a celebrováním bohoslužeb ke cti Nejsv. Trojice. Zbyněk vydal k oslavám uznání Alexandra V. zvláštní mandát. Uznav papeže vzešlého z pisánského koncilu (arcibiskup Filarď z Kandie, řeckého původu, býval před 15 lety za Jenštejna v Praze jako diplomat milánského dvora a poznal tedy české poměry v době velké politicko-církevní krise), učinil tak možná nejen na radu českých spolupracovníků, nýbrž i proto, aby zastavil proces vedený proti sobě Alexandrem. Žalovalo na něho totiž 5 studentů, kteří se odvolali sotva z vlastního popudu ke kurii, poněkud odvážně, ne-li drze, proti Zbyňkově rozkazu vydati Wiklefovou knihu. Zbyněk poslal ke kurii padovského doktora Jaroslava z Bezměře a kanovníka Jakeše Jinocha, oba dobré kanonisty. Jejich úkolem bylo zastavit proces proti Zbyňkovi a naopak vyvolat zákrok kurie proti wiklefistům a Husovi. Skutečně bulla Alexandrova z 20. XII. 1409 zmocňuje Zbyňka k zákroku proti stoupencům Wiklefovým.

ThDr. Václav Bartůněk

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 44. SVATEBNÍ PÍSEŇ KRÁLI, MESIÁŠI

Žalm (hebr. 45) je přímo mesiášský, srv. Žid 1, 6. Líčí vztah Boha k jeho církvi jak starozákonní, tak prorocky i k církvi novozákonní. Přirovnání Boží lásky k lidské duši s láskou pozemskou je ve Starém zákoně časté. Tím více pak vztah Boha k svému vyvolanému národu se často přirovnává k manželské smlouvě — Oz 2; Iz 50; Jer 2; Ez 16. Nevěrnost a odpad od Boha byl nazýván smlouvou, cizoložstvím. Tato myšlenka přechází i do Nového zákona — Jan 3; Mat 9; 2 Kor 9; Ef 5.

Žalm svým obsahem připomíná Velepíseň. Popis královské svatby byl zajisté vzat z tehdejších zvyklostí, to však nemusí znamenat, že je líčena některá svatba skutečná, např. svatba Šalomounova s faraonovou dcerou. Totiž, že by píseň byla zprvu profánní a nějakým způsobem, třeba pro svou krásu, se dostala do Písma svatého. Tomu odporují verše, které mohou mít význam čistě prorocký a mesiášský. Ty se nedají vztahovat na žádného z králů jak žudských, tak izraelských.

Rozdělení myšlenek:

- I. Chvála ženicha:
 - a) Věnování (2).
 - b) Ženich je krásný, udatný a spravedlivý král (3—7).
 - c) Bůh si ho vyvolil (8—10).
- II. Chvála nevěsty:
 - a) Buď kráľi oddána (11—13)!
 - b) Popis satebního průvodu (14—16).
 - c) Prorocké blahopřání (17—18).

1. *Šbormistru podle Lilie. Maskil synů Koreových. Milostná píseň.*
I. Chvála ženicha:
2. *Srdce mi překypuje skvělými slovy, přednáším králi svou báseň,*
můj jazyk se stává písátkem hbitého písaře:
3. *Z lidských synů jsi nejkrásnější, tvé rty jsou obestřeny puvabem, proto tě Bůh obdařil trvalým požehnáním!*
4. *Jsi velmi silný, připni si k pasu meč, svou chloubu a ozdobu,*
5. *vyprav se do úspěšného boje za věrnost a právo, ať tě tvá pravice proslaví!*
6. *Šípy máš naostřené, národy se ti podrobují!*
Královi nepřátelé klesají na mysli.
7. *Bože, tvůj trůn trvá na věčné časy, žezlo tvé vlády je žezlo nestranné!*
8. *Miluješ spravedlnost, bezprávi se ti oškliví, proto tě Bůh, tvůj Bůh, pomazal olejem radosti, když tě vyvolil z tvých druhů.*
9. *Tvá roucha šíří vůni myrhy, aloe a kasie, oblažuje tě zvuk strun z paláce ze slonoviny.*
10. *Vstříc ti vycházejí dcery králů, po pravé straně máš královnu ozdobenou ofířským zlatem.*

11. Chvála nevěsty :

11. Poslyš, dcero,
dívej se a dobře naslouchej:
hleď zapomenout na svůj národ
i na dům otcovský,
12. vždyť sám král dychtí po tvé kráse,
on je tvým pánem,
bud' mu oddána!
13. Už přichází s dary lid tyrský,
předáci národa se ucházejí o tvou přízeň.
14. Královská dcera kráčí v plné nádheře,
je šat je protkán zlatem,
15. ve třpytném rouchu ji vedou ke králi.
Za ní ti přivádějí panny, její družky,
16. provázené radostným jásotem
vstupují do královského paláce.
17. Místa tvých otců zaujmou tvé děti,
ustanoviš je za knížata po celé zemi.
18. Chci tvé jméno vštípit všem budoucím pokolením,
aby tě národy slavily po věčné věky.

1. „Lilie“ — asi název tehdy rozšířené písně.
„synů Koreových“ — který zahynul při vzpouře na poušti.
2. „jazyk písátkem“ — rydlem, jakýmsi perem z rákosy, jímž se tehdy psalo.
3. „rty obestřeny půvabem“ — doslova: půvab je rozlit na tvých rtech, srv. Luk 4, 22.
5. „pravice proslaví“ — doslova naučí slavným činům.
7. „tvůj trůn“ — sv. Pavel vztahuje tato slova na Krista Žid 1, 8.
8. „z tvých druhů“ — ostatních pozemských králů, srv. Sk 10, 38; Luk 4, 18; Iz 61, 1.
9. „ze slonoviny“ — zdobeného slonovinou.
„myrha“ — vonná pryskyřice stromu Balsamodendron myrrha, rostoucího v Arábii a v Habeši.
„aloe“ — Aloexyllum agalochom, její dřevo po spalení vydává příjemnou vůni.
„kasie“ — Laurus cassia, kůra rostliny vydává ostrou vůni. Přidávala se jako přísada do olejů, nebo se jí vykuřovaly místnosti.
10. „ofířským zlatem“ — Ofír byl pravděpodobně na pobřeží Arábie, odkud Šalomoun dovážel drahocenné věci.

Z lat. přeložil a opatřil poznámkami Josef Kunický

V ZÁŘÍ CTNOSTI - HORLIVOST

Jako o Pánu Ježíši, tak zajisté platí také o soluňských bratřích Cyrilu a Metodovi krásná a pravdivá slova: „Zelus domus Tue comedit me.“ Horlivost pro věc Boží, pro dům Boží, Církev svatou katolickou, pro nesmrtelné duše je straval. Jestliže u Pána Ježíše byly po celá tři léta jeho veřejného působení všechny dny zasvěceny poučování duší a modlitbě, jestliže všechny své síly stavěl do služeb lidu, nemocných a hříšníků, tak totéž lze říci o sv. Cyrilu a Metodovi. Všude se dají nalézt ve vesnicích a městech, na polích a venku, na ulici, jakož i v domech. Vždyť šlo v Konstantinovi o bezpříkladný protějšek „putujících“ iroskotských misionářů. Celou velikou, hlubokou a horlivou duši učitele Slovanů charakterizují slova modlitby pronesená těsně před smrtí. Oproštěn od všech malicherných osobních zájmů vzpomínal v ní jen na své dílo, na svůj s takovou invenční horlivostí podnikaný obrovský apoštolský, který naplňoval s vědomím naprosté nulinosti evangelizovat všechny a všude. Po jeho smrti pro jeho apoštolskou horlivost se římští biskupové spontánně sešli, žádajíce velekněze: „Po putování mnohými zeměmi zde jeho duši Bůh k sobě vzal, sluší se, aby také zde (v Římě) jako ctihodný muž byl pohřben.“ — Tak jako horlivost Cyrilova byla lidem, biskupy i samým papežem vyzdvižována, tak také horlivost svatého Metoděje. „Ve své odpovědi na stížní list, plný lítosti a svatého rozhorlení nad vytrpěním bezprávím, chválí Jan VIII. v odpovědi z 23. III. r. 881 Metodovu apoštolskou horlivost a pravověrnost.“ „Autor ŽM přirovnává Metoda pro jeho apoštolskou horlivost prorokům, apoštolům, učitelům a mučedníkům. Pro tuto horlivost oplakávalo dobré pastýře mužské pohlaví i ženské, malí i velcí, bohatí i chudí, vdovy i sirotci, cizí i tuzemci, všichni toho, který býval všechněm vším.“

Charakteristickou známkou každého dobrého kněze je žízeň po spáse duší. Horlivost musí ho vyznamenávat. Proto musí být i jeho zásadou: „Zelus domus Tue comedit me.“ Horlivost je nasazení všech sil, které nám jsou k dispozici, abychom duše zachránili. V životě kněžském je tato ctnost nutností, neboť jsou podle sv. evangelia místo dobrých pastýřů duší někdy i nájemníci na vinici Páně, kterých bolesti a žalosti a duševní potřeby jiných neboli, kteří mají na rtech stále kainovskou otázku: „Jsem já strážcem svého bratra?“

Každý dobrý kněz je a má být otec své obce. To je snad nejkrásnější titul kněze: Pater! Francouzové oslovují své kněze titulem: Mon père — Otče můj! To zní důvěrněji a vroucněji než to naše „důstojný pane!“ Tak jako každý dobrý otec již z přirozené lásky ke svému dítěti horlivě se o ně stará, tak také již z tohoto titulu duchovního otcovství se bude horlivě starati každý dobrý kněz o své duchovní dítky. Již při křtu svatém, kde se ta malá bytost jeho přičiněním znovuzrozením pro život věčný nadpřirozený stává dítkem Božím, stává se kněz jeho duchovním otcem. Toto posvátné vědomí: jsem duchovní otec všech mých věřících ho bude těšit, blažit, a bude mu hybnou silou jeho péče o duše v jeho duchovní správě.

Toto svaté vědomí o otcovském svém poslání bude také formovat jeho kázání. Když mluví otec ke svým dětem, tak mluví vždy otcovským stylem, otcovským srdcem, jednoduše, nešroubovaně, jasně a jednoznačně, cílevědomě, důrazně, ať poučuje nebo chválí, ať pohroží nebo káře, ať povzbuzuje nebo napomíná. Tak také kněz jako duchovní otec ve své duchovní rodině. Řídí se skutečně podle slov sv. Pavla: „Praedica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia“ vše s otcovskou trpělivostí. Kázání mu není bezduché odříkávání pensa anebo tradované školní moudrosti, nýbrž živé slovo Boží vycházející z opravdu dobrého srdce otcovského. Lidé musí poznati: náš otec duchovní to myslí s námi dobře. Jeho kázání zprostředkuje duchovní život. Jeho slova Boží, která s otcovskou horlivostí hlásá, jsou slova životodárná, o nichž platí opravdu slova Písma svatého: „Ne samým chlebem je živ člověk, nýbrž každým slovem, které vychází z úst Božích.“ Mt 4, 4.

Kněz je duchovní živel svých věřících svátostí svaté Eucharistie. Tady zvláště se musí jevit jako duchovní otec svých duchovních dítek připravováním chleba života při Nejsvětější Oběti Mše svaté. Svati naši věrozvěstci jako opravdoví otcové duchovní s neuvěřitelnou horlivostí vedli lid Velkomoravské říše k Nejsvětější Svátosti Oltářní. Jak velice tato láska k této Nejsvětější Svátosti během několika desítek let byla zakořeněna v srdcích věřícího lidu, vidíme v životě knížete Bořivoje, svaté Ludmily a jejich vnuka sv. Václava, jenž každý den chodil na Mši svatou a každý den se živil chlebem života, svatou Eucharistií. — Každý dobrý a horlivý kněz se bude starati, aby jeho milované duchovní dítky často chodily ke stolu Páně. Musí o to dbáti a o to se starati, aby snad jako nevychované děti neřikaly: „Nechci“, když mají jísti. Nýbrž, aby s opravdovou radostí a s opravdovým duševním hladem přistupovaly ke stolu Páně a v duchovním svém životě rostly a sílily.

Budiž naši touhou a snahou, abychom i my byli takovými horlivými duchovními otci jako byli oba soluňští bratři Cyril a Metoděj.

ThDr. Karel Sahan

K VÍTĚZSTVÍ MÍROVÝCH SIL

V Bratislavě bylo 13. října zasedání rozšířeného ústředního výboru Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSSR, jehož se zúčastnili představitelé episkopátu a duchovní ze všech českých a slovenských diecézí. Zasedání se konalo v místnostech Staré radnice, v historické, bohatě štukami zdobené Zrcadlové síni, jež zmnohonásobovala počet účastníků a dávala tak zasedání mimořádný ráz. Jednání zahájil kapitulní vikář banskobystrické diecéze Ján Dechet.

V hlavním projevu, často přerušovaném projevy živého souhlasu, podrobil předseda CMVKD dr. Josef Plojhar širokému rozboru současnou mezinárodní situaci, jejímž určujícím rysem je vítězný postup mírových sil a politiky mírové spolupráce a soužití národů, kterou s tak příkladným, hluboce lidským úsilím hájí a prosazuje Sovětský svaz. Jako významný úspěch politiky mírového soužití vyzdvihl předseda CMVKD moskevskou dohodu o částečném zákazu zkoušek jaderných zbraní, kterou tak upřímně vítá i naše duchovenstvo a věřící lid. Jsme pevně přesvědčeni, pokračoval, o konečném vítězství mírových sil a jsme také plně připraveni přispět všemi silami k dosažení tohoto velikého cíle všeho lidstva. Velkým povzbuzením v této naší snaze bylo pro nás mírové dílo papeže Jana XXIII., a proto jsme upřímně rádi, že se k jeho odkazu hlásí i Svatý Otec Pavel VI. V závěru pravil předseda CMVKD:

„Vážení páni spolubratři, shromáždili jsme se zde, abychom se také rozloučili s Otcí koncilu a jejich průvodci před odjezdem na druhou část Všeobecného církevního sněmu do Říma. Dovolte, abych jim popřál jménem nás všech hojnost zdraví a Božího požehnání v jejich odpovědné práci na koncilu. Jsme přesvědčeni, že naši Otcové budou na koncilu tlumočit přesvědčení našeho lidu a našeho duchovenstva, že je třeba pracovat a posilovat myšlenku míru a mírového soužití a přátelství mezi národy. Prosíme, aby v Římě vyřídili, že jsme věrnými syny katolické církve, ale zároveň aby tlumočili i naše odhodlání zůstat vždy věrnými občany naší vlasti a našeho lidu.“

Njdp. účastníci koncilu jsou: J. E. dr. Eduard Něcsey, biskup, apoštolský administrátor nitranský, J. E. dr. Ambróz Lazík, biskup, apoštolský administrátor trnavský, J. E. dr. Robert Pobožný, biskup, apoštolský administrátor rožnavský, dr. František Tomásek, administrátor z Moravské Hůzové, a Msgr. dr. Eduard Oliva, kapitulní vikář litoměřický. Jejich doprovod tvoří: Jan Dočekal, kancléř pražské konsistoře a děkan kapituly karlštejnské, dr. Stefan Zárečský, kanovník z Bratislavy, P. Elemír Filo, tajemník biskupského úřadu z Nitry, prof. Josef Gross, administrátor z Brna-Židenic a P. František Jedlička, administrátor z Prahy-Břevnova.

Svůj projev zakončil předseda ministr dr. Josef Plojhar slovy:

„Prosíme, aby celá delegace vytvořila pevný bratrský kolektiv, aby se radila a podporovala návrhy těch sil koncilu, které chtějí uskutečnit obrodu uvnitř katolické církve, a podporovala všechno, co vede k ozdravení a k prospěchu Církve i věřícího lidu. Prosíme též, aby páni biskupové přednesli svatému Otcí naše uctivé a synovské pozdravy a aby mu předali Poselství Celostátního mírového výboru, a předali též Sv. Otcí náš dar, na kterém naši dělníci a umělci dosud pracují. Je to kříštalová váza s cyrilometodějskými motivy našeho národního umělce Mikoláše Alše s nápisem, že sv. Otcí věnu-

je tento dar Celostátní mírový výbor v jubilejním cyrilometodějském roce. Jistě i tímto darem a poselstvímjevujeme sv. Otcí nejenom svoji oddanost, ale i pevnou víru, že se katolická Církev stane význačným činitelem se všemi lidmi dobré vůle na celém světě za uhájení míru a šťastného rozvoje všeho lidstva na naší planetě.“ Generální tajemník dr. Josef Beněš přečetl poté návrh Poselství Svatému Otcí Pavlu VI., které bylo po drobných připomínkách jednohlasně schváleno.

Jménem MŠK pozdravil shromáždění přednosta církevního odboru pověřenectva školství a kultury Andrej Belanský. Ve svém organizačním referátu generální tajemník CMVKD podrobně zhodnotil velehradské cyrilometodějské oslavy, rozebral kněžské diecéšní mírové konference a informoval o činnosti CMVKD v uplynulém období.

Staršina biskupského sboru, J. E. dr. Eduard Něcsey prohlásil, že je rád, že má příležitost před odjezdem do Vatikánu hovořit k tak velikému kněžskému shromáždění. Podotkl, že prvním a nejzákladnějším cílem sněmu je vnitřní obnova Církve, jak to zdůraznil zesnulý papež Jan XXIII. Zdůraznil, že obroda je život podle zásad evangelíí, aby kněží a věřící se stali přímými svědky života Kristova. Koncilní schémata jsou zaměřena životu a zásadám Ježíše Krista. Snaha všeobecného koncilu je též přiblížit se křesťanům, kteří nejsou v katolické církvi. V ovzduší přátelství je veden dialog s našimi bratry-křesťany, nekatolíky. Máme pevnou naději, že tímto dialogem dosáhneme kýženého cíle, v bratrském duchu. Bylo by však žádoucí, pokračoval staršina biskupského sboru, aby dialogy tohoto druhu se rozšířily z Vatikánu do celého světa. Církev se nemůže uzavřít před moderním světem. Současný pokrok je mimořádný. Dosáhli jsme sfér, jež byly ještě nedávno považovány za nedostupné. Je nutné, aby nejen technika, ale i lidský duch učinil pokrok, a ten spočívá ve vzájemné důvěře. Mír, to je pokrok. Bude proto třeba usilovat o to, aby se vytvořil dialog přátelství i mezi jinými ideologiemi, aby duch přátelství dal základ pravému míru. V závěru vyjádřil njdp. biskup pevnou naději, že před letošními vánocemi bude mít to potěšení podat z koncilního jednání z Říma jen radostné zprávy.

V diskusi vystoupil dr. Julius Gábriš, dr. Mikuláš Višňovský a dr. Michal Krovina. Závěr zasedání učinil dr. Jozef Lukačovič. Zdůraznil, že mírové hnutí našich kněží vyoralo a ještě vyore hlubokou brázdou v našem životě pro jednotu bratrství Čechů a Slováků a je důkazem, že jsme si dovedli podat ruce k vzájemné spolupráci. V úterý dne 24. září shromáždili se účastníci druhé části II. vatikánského koncilu v Praze, aby vykonali oficiální návštěvy. Byli přijati ministrem školství a kultury Čestmírem Císařem a v Kněžském domově v Praze odevzdal njdp. biskupům předseda CMVKD dr. Josef Plojhar Poselství a dar našeho kněžského mírového hnutí Svatému Otcí Pavlu VI. — kříštalovou vázu s cyrilometodějskými motivy Mikoláše Alše. Vyjmečné dílo našich dělníků a umělců vyvolalo u všech účastníků neobyčejnou pozornost. Přítomní setrvali s předsedou CMVKD v srdečné besedě.

Ve středu dne 25. září v poledních hodinách odcestovali českoslovenští účastníci druhé části II. vatikánského koncilu letadlem Čs. aerolinií přes Milán do Říma. Na letišti se s nimi rozloučili zástupci ministerstva školství a kultury, Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva ČSSR, představitelé diecézí, zástupci tisku a osobní přátelé.

Zt

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci říjnu se dožívají:

80 let 1/10 P. Václav Vacek, katecheta v. v., Praha, 1/10 P. Jan Medek, admin. v Těchoníně, 2/10 P. Ludvík Vrána, farář, Lisek u Bystřice p. Pernštýnem, 15/10 P. Petr Navrátil, bisk. rada, Broumovice, 20/10 P. Josef Vodička, arciděkan v. v., Benešov, 27/10 P. František Boštík, kons. rada a bisk. notář v Chotěboři, 28/10 P. Vojtěch Kadera, os. děkan ve Starém Kově.

75 let 14/10 P. Leopold Sokol, bisk. vikář, notář a kons. rada v Hlinsku, 31/10 P. František Rusňák, katecheta v. v., Sudoměřice.

70 let 9/10 P. Josef Daneš, kons. rada a bisk. notář v Žiželicích.

65 let 7/10 ThDr. František Štulpa, os. děkan v Hrochově Týnci.

60 let 14/10 František X. Novák, Kostelec n. Labem, 22/10 P. Jan Bagar, admin., Horní Újezd.

55 let 5/10 P. František Hynšt, farář, Nemotice.

50 let 4/10 P. František Engelmann, vikář, Cheb, 5/10 P. Jaroslav Hofírek, admin., Brodek u Konice, 9/10 P. František Zdrálek, Cerhovice, 9/10 P. Josef Adamec, admin., Bernartice, 10/10 P. Josef Malínský, Zvoleněvec, 13/10 P. Cyril Piža, Cholina, 18/10 P. Josef Kuchař, admin., Petrvald, 20/10 P. Zdeněk Zezula, admin., Chorušice, 21/10 P. Josef Piža, Těnovice, 25/10 ThDr. Alois Strnad, Mořkov, 25/10 P. František Vavříček, farář, Jedovnice, 28/10 P. Vojtěch Proksch, Opava.

ÚČASTNÍCI II. KURSU EXERCICIÍ

v Kněžském domově v Praze, exercitátor P. Alfons Daňha.

P. Josef Žemlička, Lipolice u Přelouče, P. František Melka, Sebranice, P. Jan Kašpar, Rosice n. Labem, P. Stanislav Marek, Sedloňov, P. Jaroslav Plch, Studená, P. Josef Roháček, Palupín, P. Jindřich Kocman, Netín, P. František Staněk, Brno, P. Jan Bartoš, Jablonov, P. Jan Slovák, Vrbice, P. Karel Blachut, Karviná, P. Josef Peterek, Olomouc, P. Jindřich Žagan, Jablunkov, P. Leo Dýmal, Horní Libina, P. Stanislav Svoboda, Velký Újezd, P. Adolf Krol, Petrovice, P. František Klepáč, Merklín, P. Stanislav Kacetl, Olešné u. N. Města na Moravě, P. Miroslav Brabec, Rejšice, P. V. Hortlík, Třebenice, P. František Lukš, Žírec n. Labem, P. Jan Marek, Brno, dr. Štefan Grác, Malá Hradná, P. Jan Zilvar, Česká Skalice, P. Josef Beneš, Dašice, Václav Kořínek, Praha, dr. Josef Kubík, metrop. kanovník, Praha, P. Josef Machka, Praha.

ÚČASTNÍCI III. KURSU EXERCICIÍ

exercitátor dr. Karel Sahán.

P. Josef Olszak, Doubrava, P. Jan Medek, Opočno, P. J. Hudec, Čestlice, P. Zdeněk Vrátný, Letohrad, P. Václav Hartman, Nekoř, P. Václav Lochmann, Libochovice, P. Prokop Valona, Břeží u Mikulova, P. Josef Václavík, Nebovídy, kanovník Ludvík Horký, Brno, P. Antonín Nováček, Lipnice, P. František Vala, Velké Losiny, P. Stanislav Sedlák,

Zábřeh na Moravě, P. Bohumil Chladil, Račice, P. Vojtěch Martin, Holohlavý, P. František Appl, Benešov n. Pl., P. Jindřich Brandejs, Neveklov, P. František Burian, Přerov n. Labem, P. Ladislav Soukup, Sudoměřice, P. Alois Špatný, Dobrá Voda u Čes. Budějovic, P. Antonín Zykš, Zahájí, P. Jan Halang, Lošany, P. Alois Kubý, Kolín.

ÚČASTNÍCI IV. KURSU EXERCICIÍ

exercitátor P. Dominik Jirků (za náhle onemocnělého dr. Karla Sahana).

Dr. Jan Zlotý, Havířov, P. Václav Zemanec, Jilemnice, P. Václav Makovec, Strakonice, P. František Válek, Kojetín, P. Jaroslav Vrátník, Mariánská, P. Josef Handlíř, Moravské Budějovice, P. Vilém Kolář, Dolní Bučice, P. Václav Donát, Kopidlno, P. František Janiš, Frýdlant v Čechách, P. František Přecháč, Maletín, P. Jan Gregorek, Šumperk, P. Jaroslav Dostálek, Bělá pod Bezdězem, P. František Socha, Přehradí, P. František Šíman, Dobruška, P. Josef Peterka, Nové Strašecí, P. Emil Bílek, Ostrava-Vítkovice, P. František Paroubek, Kotouň, P. Josef Beneš, Medlov, dr. Vladimír Kryštofský, Dlouhá Loučka, P. J. Palme, Modlany, P. Václav Klíma, Bílá Hůrka, P. Václav Schrefl, Skuhrov, P. Josef Krčma, Krajčův, dr. Josef Pokorný, Ledec n. Sázavou, P. Theofil Gorgoz, Jeseník, P. Jan Bitomský, Opava, kanovník Václav Trtílek, Olomouc, P. Bedřich Žyla, Starý Bohumín, P. Vladislav Marciniak, Nový Bohumín,

P. Emerich Korchňák, Praha, P. Josef Čáp, Nové Město nad Metují.

LÁZEŇSKÉ LÉČENÍ DUCHOVNÍCH V KARLOVÝCH VARECH A V LUHAČOVICÍCH V ROCE 1964.

Vzhledem k tomu, že Česká katolická Charita musí již počátkem prosince 1963 objednat u Ústřední správy lázní a zříděl poukazy na lázeňskou léčbu v r. 1964, je nutno, aby duchovní, řádové sestry a farní hospodyně podali nejpozději do konce listopadu t. r. ústředí České katolické Charity v Praze 1, Vladislavova 12, přihlášky na lázeňskou péči v r. 1964. Poukazy je možno obstarat do Karlových Varů, Luhačovic i do jiných lázní podle indikace. Ve své přihlášce uveďte: jméno, přesnou adresu (těž diecési a kraj), hodnost, lázně, o které máte zájem, měsíc, ve kterém chcete nastoupit léčení a připojte lékařské vysvědčení na tiskopise N 780. Přihláška farní hospodyně musí být opatřena potvrzením příslušného farního úřadu. Výslovně upozorňujeme, že na přihlášky došlé po 1. prosinci 1963, nebude možno brát zřetel.

CHVÁLA TIŠTĚNÉHO SLOVA

Přátelé katolického písemnictví se sdružili ve Francii do „Klubu křesťanské knihy“, aby zvýšili odběr a zájem o dobrou knihu. Prvním svazkem jsou „Spisy sv. Františka“, které do lidové francouzštiny dneška upravil P. Willihord, z řádu kapucinského, vynikající knihovník a spisovatel.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE OLOMOUCKÁ

Ustanovení:

Zoubek Josef, administrátor Moravské Prusy, ustanoven dekretem od 1. 4. 1963 excurrando administrátorem v Drysicích.

Juchelka Antonín, administr. Čermná, excurr. admin. Klokočov, excurr. admin. Nové Těchanovice, ustanoven dekretem od 1. 4. 1963 administrátorem v Klokočově, excurr. admin. v Čermné, excurr. adm. v Nových Těchanovicích.

Váňa Josef, posledně kooperátor v Bánově, t. č. m. sl., bytem Napajedla, Kolárova 147, ustanoven dekretem od 15. května 1963 kooperátorem v Holešově.

Janík Jaroslav, kooperátor Holešov, ustanoven dekre-

tem od 15. května 1963 administrátorem v Huštěnovicích.

Klein Alois, provisor Jakartovice u Opavy, ustanoven dekretem od 15. 6. 1963 administrátorem v Jakartovicích a dalším dekretem od 1. 8. 1963 excurrando administrátorem v Hořejších Kunčicích.

Různar, František, kooperátor v Prostějově, Povýš. sv. Kříže, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 administrátorem ve Zdouňkách.

Cikryt Vojtěch, administrátor Zdounky, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 administrátorem v Prostějově, Povýšení sv. Kříže.

Zigal František, kooperátor Ludgeřovice, a excurr. administrátor Hošťálkovice, ustanoven dekretem od 15. 6. 1963 administrátorem v Hošťálkovicích a excurr. kooperátorem v Ludgeřovicích.

Kyselák František, t. č. m. sl. posledně administrátor Mankovice, ustanoven dekretem od 15. 6. 1963 provisořem v Oskavě a excurr. provisořem v Bedřichově.

Hučka Jaromír, administrátor Petřvald a excurr. admin. Trnávka, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 administrátorem v Kopřivnici.

Pilch Miroslav, administrátor Kopřivnice, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 administrátorem v Klimkovicích.

Frech Antonín, administrátor v Příboře, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 administrátorem v Petřvaldě a excurr. admin. v Trnávce a v Mošnově.

Willisch Jan, farář v Mošnově, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 administrátorem v Příboře.

Brhel Jan, administrátor Střilky, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 excurrando administrátorem ve Chvalnově.

Žuja Jaroslav, administrátor Cetechovice, a excurr. admin. Chvalnov, ustanoven dekretem od 1. 7. 1963 excurrando administrátorem v Roštíně.

Michna Miloslav, novokněz Ostrava I, ustanoven dekretem od 15. 7. 1963 kooperátorem v Místku.

Kupka Antonín, novokněz Gottwaldov Příluky č. 34, ustanoven dekretem od 15. 7. 1963 kooperátorem v Ivanovicích.

Vinkler Jan, novokněz v Klokoči č. 23, ustanoven od 15. 7. 1963 kooperátorem v Gottwaldově-Zlíně.

Krupica Antonín, administrátor Olomouc, Klášter. Hradisko, ustanoven od 1. 8. 1963 excurrando administrátorem v Křelově a excurr. admin. v Horce n. Mor.

Beránek, Oldřich, administrátor v Křelově a excurr. admin. v Horce, ustanoven od 1. 8. 1963 administrátorem ve Štěpánově.

Kulavík Květoslav, administrátor v Branné, a excurr. admin. v Ostružné, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Rapotíně a excurrando administrátorem v Rejchartcích a Sobotíně.

Seget Vladimír, administrátor v Bludově, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Branné a excurrando administrátorem v Ostružné.

Medek Václav, administrátor v Rapotíně, a excurrando administrátorem v Rejchartcích, a excurr. admin. v Sobotíně, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Bludově.

Gajdušek František, kooperátor v Opavě u sv. Ducha, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Nových Lublicích a excurr. administrátorem ve Starých Lublicích.

Sevčík Vilém, administrátor v Melči, a excurr. admin. v Radkově, ustanoven od 1. 8. 1963 administrátorem ve Velkých Hošticích.

Čujek Erich, administrátor v Nových Lublicích a excurrando administrátor v Starých Lublicích, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Melči a excurr. administrátorem v Radkově.

Pešat Václav, administrátor v Hulíně, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Břestě.

Vávra Vincenc, farář Pravčice, excurr. admin. Třebětice, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 administrátorem v Hulíně a excurr. administrátorem v Pravčicích.

Pokluda Bohumír, administrátor Rymice, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 excurrando administrátorem v Třebeticích.

ThDr. Hrnčíř František, administrátor Velké Heralice, ustanoven dekretem od 1. 8. 1963 excurrando administrátorem ve Svobodných Heřmanicích.

Křížan Antonín, kooperátor ve Vyškově, ustanoven od 15. 8. 1963 administrátorem ve Vyškově.

Jmenování

nových sídelních kanovníků metropolitního kostela sv. Václava v Olomouci — čís. ord. 63/63 ze dne 15. června 1963

Vrana Josef, viceděkan, administrátor Uherský Brod V. sídelním kanovníkem,
Talanda Alois, děkan, administrátor Opava sv. Ducha VI. sídelním kanovníkem,
Přerovský Bernard, děkan, administrátor Gottwaldov-Zlín, VII. sídelním kanovníkem,

Gavlas František, viceděkan, admin. Ostrava-Vítkovice, VIII. sídelním kanovníkem.

Pensionování:

Němčák Richard, farář Huštěnovice, okr. Uher. Hradiště, od 15. 5. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.
Štěpán Leopold, farář, Klímkovice, od 1. 7. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.
Ruppert Viktor, administrátor, Roštín, od 1. 7. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.
Konečný Štěpán, kaplan v Místku, od 15. 7. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.
Stiborský Vincenc, administrátor, Velké Hoštice, od 1. 8. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.
Suchánek Stanislav, farář v Břestě, od 1. 8. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.
Strahál Jan, administrátor, Vyškov, od 1. 8. 1963 přeložen na trvalý odpočinek.

Úmrtí:

Sovka Jan, t. č. kněz mimo duch. službu, zemřel 9. 6. 1963, pohřben 12. 6. 1963 ve Vnorovech.
Vážanský Jan, arcikněz, kanovník, farář, posledně v Hradci u Opavy, v. v., bytem na pensí v Kelči, zemřel dne 3. 7. 1963, pohřben 5. 7. 1963 v Kelči.
Msgr. Fürst Jan, děkan v. v. v Ostravě-Mar. Horách, zemřel dne 8. 7. 1963, pohřben 11. 7. 1963 v Opavě.
Absolon Josef, farář, arc. rada v. v. v Lešni, zemřel 22. 7. 1963, pohřben 26. 7. 1963 ve Šternově u Olomouce.
Kvapil Rudolf, farář v. v., Radslavice, zemřel 25. 7. 1963, pohřben 29. 7. 1963 v Radslavicích.
Stoniš Alois, děkan v Bzenci, zemřel 14. 8. 1963, pohřben 19. 8. 1963 v Pusté Polomi.

DIECÉSE ČESKOBUDĚJOVICKÁ:

Ustanovení:

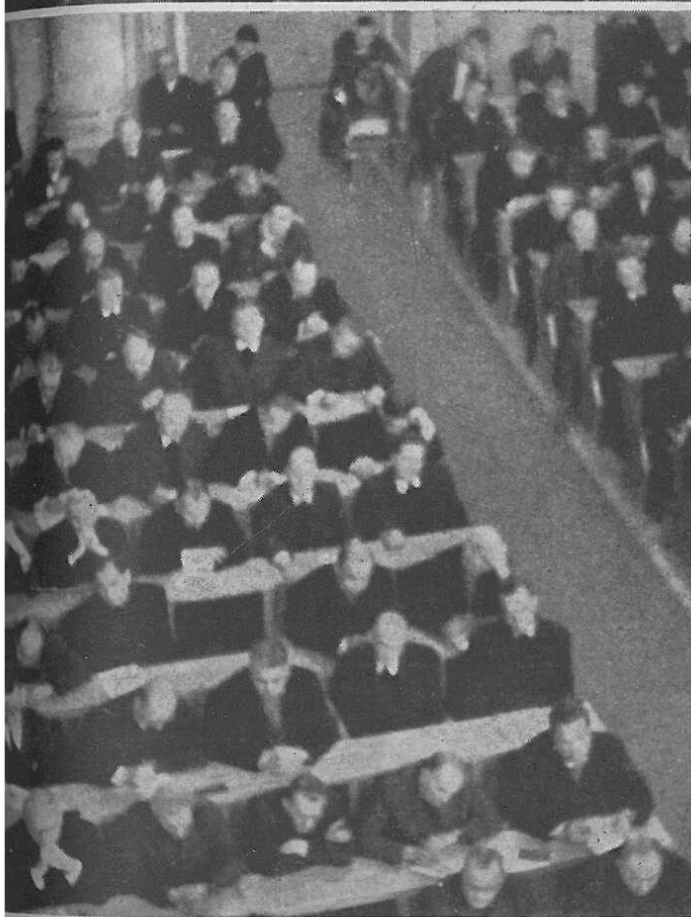
Fritsch Heřman, novosvěcenec, Praha, ustanoven s platností od 1. září 1963 kaplanem v Březnici, okr. Příbram (č. 896/63).
Lála František, administrátor v Mladé Vožici, ustanoven s platností od 1. září 1963 administrátorem ve Veselí n. Luž., okr. Tábor (č. 730/63).
Mráz Bohumil, administrátor ve Veselí n. Luž., ustanoven s platností od 1. září 1963 administrátorem v Mladé Vožici a excurrando administrátorem v Šebířově a Smil. Horách, okr. Tábor (č. 731/63).
Dvořák Karel, administrátor, Vitějovice, ustanoven s platností od 5. září 1963 administrátorem v Dubu u Vodňan a excurrando administrátorem ve Strunkovicích n. Bl. s ponecháním administratury ve Vitějovicích, okr. Prachatice (č. 901/63).
Mandeliček Štěpán, administrátor ve Lhenicích, ustanoven s platností od 5. září 1963 excurrando administrátorem ve Frantolech, okr. Prachatice (č. 900/63).
Haase Alois, administrátor ve Vlach. Březí, ustanoven s platností od 5. září 1963 excurrando administrátorem v Předslavicích, okr. Strakonice (č. 899/63).
Křištof Zdeněk, administrátor v Dubu u Vodňan, ustanoven s platností od 5. září 1963 administrátorem ve Čkyni, okr. Prachatice, a excurrando administrátorem v Malenicích, okr. Strakonice (č. 902/63).
Kukačka František, b. vikář, děkan v Prachaticích, ustanoven s platností od 5. září 1963 excurrando administrátorem v Husinci, okr. Prachatice (č. 898/63).
Kašík František, kaplan, Prachatice, pověřen s platností od 5. září 1963 výpomocí v duch. činnosti v Husinci, okr. Prachatice (č. 909/63).
Rendl Karel, administrátor ve Čkyni, ustanoven s platností od 5. září 1963 administrátorem v Netolicích, okr. Prachatice (č. 903/63).
Kaplický Josef, děkan v. v., Netolice, pověřen s platností od 5. září 1963 výkonem duch. činnosti pro řehol. sestry kongregace Milosrdných sester sv. Karla Borom. v ústavu soc. péče v Prachaticích (č. 895/63).

Pense:

Kaplický Josef, děkan v Netolicích, přeložen dnem 1. září 1963 na trvalý odpočinek (č. 894/63).
Bruderhans Jan, farář ve Strunkovicích n. Bl., přeložen dnem 1. září 1963 na trvalý odpočinek (č. 911/63).

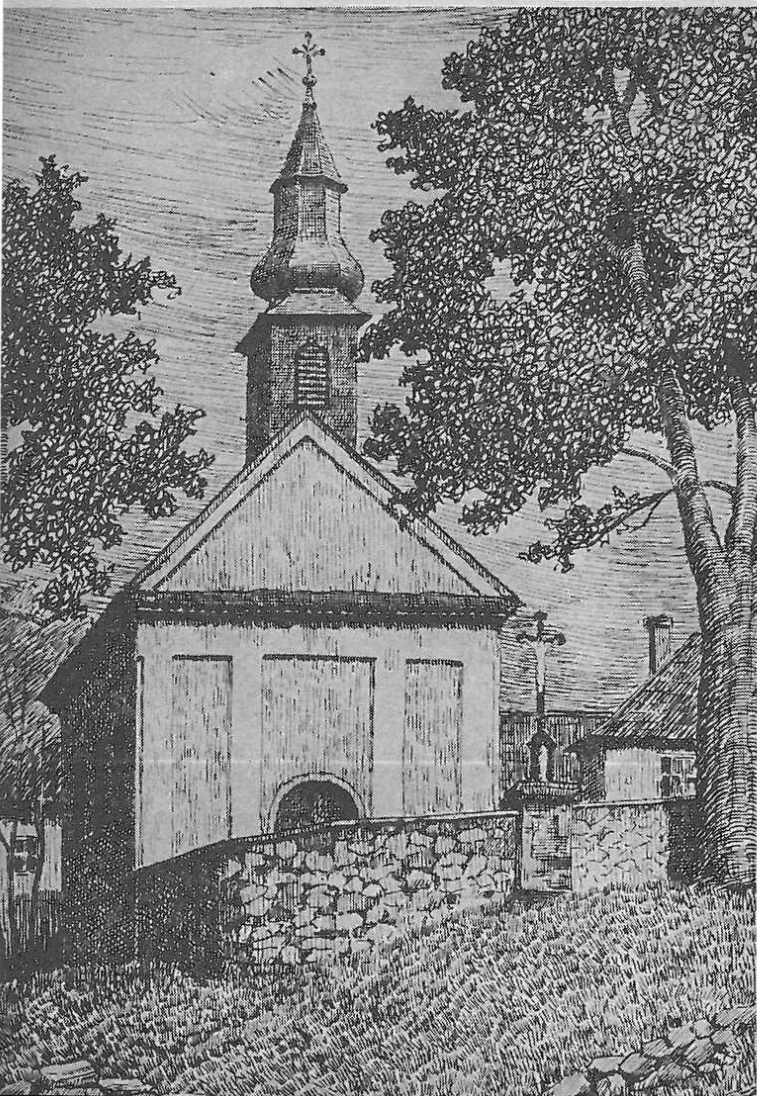
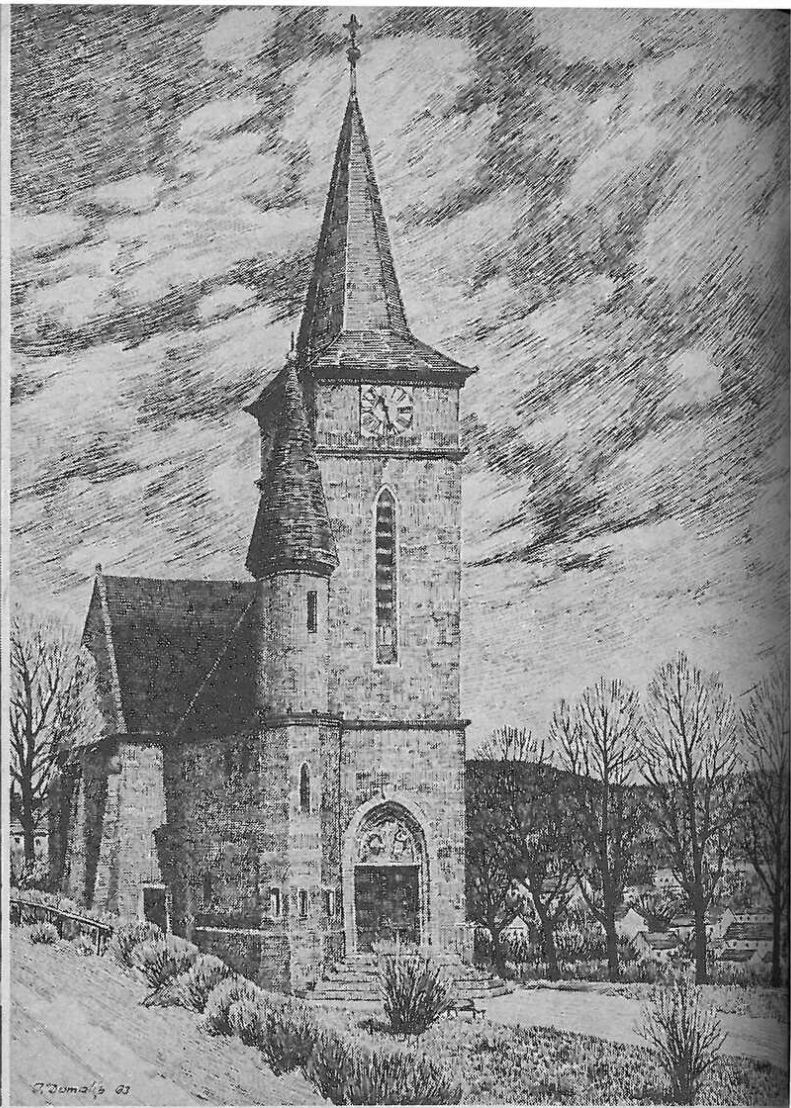
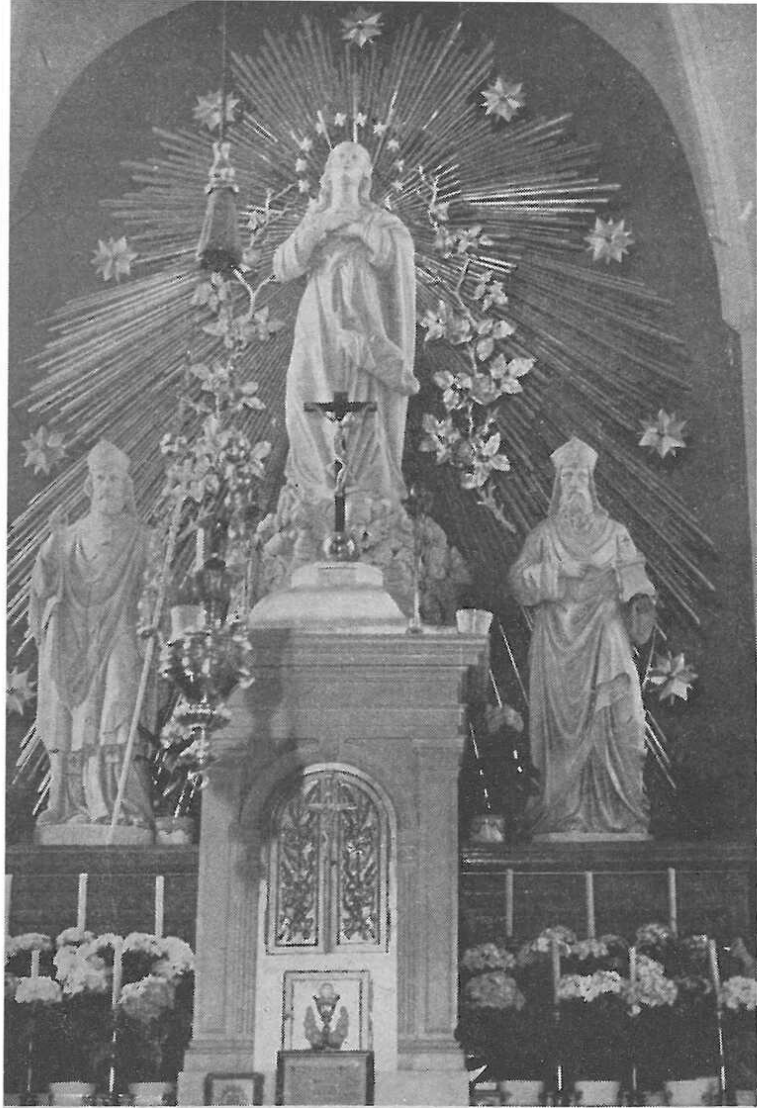
DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník XIII - Číslo 8 - V Praze dne 10. října 1963

Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR v ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beneš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne Mír, novin. závody, n. p., závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na ½ roku 15,— Kčs, celoročně 30,— Kčs, cena jednotlivého výtisku 3,— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. — Podepsáno k tisku 14. X. 1963. A-08*31772

Třetí strana obálky: Předsednický stůl při zasedání rozšířeného ÚV-CMVKD v Bratislavě dne 13. září t. r. a pohled do sálu, čs. účastníci druhé části II. vatikánského koncilu nastupují k odletu do Říma a zástupci MŠK, CMVKD, představitelé diecézí a osobní přátelé, kteří se přišli na ruzyňské letiště s účastníky II. vatikánského koncilu rozloučit.

Čtvrtá strana obálky: Cyrilometodějské svatyně, k článku dr. V. Ryneše uvnitř listu: Interieur CM kostela ve Svěbohově, kostel sv. Cyrila a Metoděje v Bílovicích n. Svitavou, cyrilometodějská kaple v Brně-Bohunicích a CM kostel v Černočině. Snímky V. Zikmund, J. Šmahel, perokresby J. Domalíp.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 9. LISTOPAD 1963

OBSAH: ThDr. Miroslav Rajmon: Význam vědy, ThDr. Metoděj Habáň: Novost v křesťanství, Vladimír Mensinger: Nesplacený dluh, ThDr. Antonín Salajka: Význam sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání, ThDr. Jaroslav Michal: Učení Církve a zákon, ThDr. Jaroslav Kouřil: Relikvie, ThDr. Otakar Balcar: Magie a náboženství, ThDr. Václav Bartůněk: Pevně proti heresi, ThDr. Karel Sahan: V záři ctnosti — Přátelství, P. Josef Kunický: Žalm 6 Modlitba Bohem zkoušeného, Václav Zima: Z okovu milosrdenství, Václav Zemek: Silnice, R. Š.: Liturgický chorál, Jaroslav Pinkava: Nad hroby největších cyrilometodějských kněží, V míru a pokoji, Náš zápisník. Úřední zprávy.

VÝZNAM VĚDY

ThDr. MIROSLAV RAJMON

Rozvoj vědy a techniky po druhé světové válce posunul hranice vědění dále, než si předcházející generace uměly představit. Nejnovější výzkumy kosmu dokazují, že technici přeměňují své vědomosti pozoruhodnou rychlostí v praktické výsledky. Lidstvu jsou dále dávány nové možnosti lepšího využití zdrojů bohatství na zemi. Je snahou vlád, aby lidu se stávalo dostupným vše, co je nutné k slušnému životu. Národy považují industrializaci za cestu k rozkvětu a hospodářskému blahobytu. Poprvé proniká v dějinách národů zásada, že všechny lidské objevy by měly být lidstvu dostupné jako celku. Vlády uznávají, že mají odpovědnost nejen za blaho vlastního lidu, ale i lidu jiných národů. Nové vědomosti a zkušenosti nashromážděné za poválečná léta by měly být společným a zájemcům dostupným vlastnictvím. Problémy spojené s celosvětovými otázkami mají místo v Organizaci spojených národů, jejichž složka, Hospodářská a sociální rada, se zabývá hlavně pomocí rozvojovým zemím.

Poněvadž lidské vědění je poznávání pravdy, vyvstává morálně theologická otázka o povinnosti k vědě. Je křesťanským úkolem vzdělávat a učit se? Odpověď na tuto otázku je nesporně kladná. Bylo by omylem spatřovat ve vědě projev pýchy, neboť věda je Bohem chtěná a dobrá. Vědění odpovídá opravdové potřebě lidského poznávání. Vědění je účast na božském světle. Respekt k vědě je respekt k pravdě. Křesťan má považovat za kladnou hodnotu každé úsilí v oboru poznání a vědy. Věda se stává i nábožensky hodnotnou činností, rozvíjí-li se podle opravdového řádu.

Když svatý Pavel mluví o Kristu, že „v něm jsou skryty veškeré poklady moudrosti a vědění“ (Kol 2, 3), možno tím rozumět i profanní vědu. Vždyť čteme u sv. Jana (1, 3): „Vše povstalo skrze ně (Slovo) a bez něho nepovstalo nic z toho, co povstalo.“ Každá poznaná pravda nám dává určitým způsobem účast na bohatství Božím a na věčné slávě Slova. Jestliže pravda není abstrakcí, jestliže je osobou a Vykupitelem, potom tedy vědění znamená budovat Krista mezi lidmi.

Věda poznáním světa splňuje příkaz Pána daný člověku, aby jmenoval jménem věci kolem sebe (Genesis 2, 14—20) a podmaňoval si zemi (Genesis 1, 28). Bylo nesprávné pokládat i ty nejodvážnější vynálezy a objevy za jakési porušení božských tajemství. V křesťanství není místa pro Prometheovský mythus. Podle Písma svatého je to Bůh, který dal lidem moc na zemi: „Na všechno na ní svěril jim moc“ (Sirach 17, 2). Není vinou vědy, jestliže je jí zneužíváno. Odpovědnost padá na lidi. Je přece nesmírný rozdíl mezi použitím nukleární energie k ničení a postavením jí do služeb člověka. Jen věda vyřeší problém, jaký je na příklad nasycení všech lidí na zemi. Za časový úkol výchovy dnešního křesťana se považuje, aby křesťan jako člověk své doby znal a osvojoval si všechny přínosy vědy a techniky, aby mu nebyl cizí život, který se rozvíjí kolem něho, aby projevil péči a starost o podřízení vědy a techniky člověku podle záměrů Božích. Věda má podporovat spojení lidí v jednotu a stávat se nástrojem a prostředkem bratrské lásky a vzájemnosti.

Otevřený přístup k vědě je hlásán v písemných projevech theologů a církevních představitelů. Je zdůrazňováno, že katolíci musejí přijímat všechny tvůrčí přínosy z jakéhokoliv oboru a od kterékoliv osobnosti. K takovému postoji zavazuje katolický universalismus, který přijímá každou pravdu, vše dobré a správné, ať už to pochází ze světa předkřesťanského nebo i mimokřes-

řanského. Církev se musí zabývat otázkami, aby je zodpovídala. Je pochopitelné, že vůči novému staví se někdy zdrženlivě a i váhavě. Ale co je přijatelné, přijímá podle hesla Lva XIII: „Vetera novis augere.“ Jako příkaz doby je vyžadována otevřenost a pochopení pro badatelskou činnost aktuálních problémů, přičemž různé důsledky a závěry jsou využívány pro theologické obory. Rovněž tak tvořivá spolupráce katolíků s jinými křesťany hlavně na otázkách společných idejí a přirozeného práva je platnou službou pro teologii a nakonec je službou pravdě.

Jan XXIII. v alokuci ke členům diplomatického sboru (23. 12. 1962) prohlásil, že díky lidem, kteří živí myšlenku míru, může se lidské pokolení věnovat hospodářským a vědeckým úkolům, ale i dalšímu výzkumu kosmu a odvážnému podnikání moderní techniky. Církev schvaluje tuto rostoucí vládu člověka nad silami přírody. Encyklika „Pacem in terris“ Svatého Otce Jana XXIII. obsahuje místa o významu vědy a techniky. Čteme v ní „K zdárnému úsilí o proniknutí zdravých zásad do civilisace a k jejímu oživení duchem evangelia nestačí osvícení Vírou a zanícení touhou po dobru. K tomu je nezbytné včlenit se do jejich zařízení a účinně pracovat zevnitř navenek. Naše civilisace se však vyznačuje především svým vědeckotechnickým obsahem. Nelze se proto včlenit do jejich zařízení a pracovat účinně zevnitř a navenek bez vědeckých schopností, technické způsobilosti a odborných znalostí.“ Poselství Otců II. všeobecného vatikánského církevního sněmu vyslovuje naději, že koncil přispěje k duchovní obnově, „z které může vzejít šťastný popud k rozvoji pozemských hodnot, totiž vědeckých objevů, technického pokroku a všeobecnějšího rozšíření vzdělanosti“.

Společenské zřízení v našem státě považuje rozvoj vědy a techniky za nezbytnou podmínku a předpoklad k dalšímu rozvoji naší společnosti. V perspektivách vývoje do budoucích let objevuje se nová dělba práce, stírání rozdílu mezi fyzickou a duševní prací, dostatek výrobků pro uspokojení rostoucích potřeb společnosti. Cílem je vytvořit jednotnou společnost pracujících s vysokou vzdělaností a kulturou. Základním rysem našeho života se stává osvojení si vzdělání a pronikání vědy do všech složek hospodářského života. Ve významném politickém dokumentu poslední doby čteme: „Zvýšení vědy a techniky v rozvoji výrobních sil v ČSSR je základní cestou k vyřešení rozhodujících problémů národního hospodářství.“

Jestliže v minulosti i nedávne u některých katolíků se pozoroval lhostejný a i odmítavý postoj vůči vědě, učení theologů a církevní dokumenty razí cestu k novému a správnému chápání úlohy vědy v životě lidí. Myšlenky pokroku a vývoje nalézají začlenění v církevní nauku. Vyžaduje to služba pravdě a lásce. Zvýšení aktivity věřících na poli vědy a techniky nelze už chápat jako něco protikladného s nadpřirozeným cílem, ale je to úsilí o zdokonalování světa, jež Bůh miluje a k jehož Vykoupení poslal svého Syna.

NOVOST V KŘESŤANSTVÍ

Mnoho vět pronesených na II. vatikánském koncilu mluví o nutnosti určité novosti v Církvi sv. a jejím životě. Dějiny Církve ukazují, že snahy po novosti patří do zákonitosti vývoje tak, jako organický růst v přírodě ukazuje stále nové a nové období, novou krásu a nové výsledky v živé bytosti, která přesto zůstává podstatně táž. Organický růst a vývoj je dobrou analogií pro život Církve, jejíž duchovní organismus žije a roste z Ducha sv. a z ducha lidského.

Organismus se vyvíjí a roste i sám v sobě i ve vztazích k celému prostředí. U lidského organismu je zvláště patrné, jak jeho organizace a nové vztahy k věcem a k lidem se rozšiřují a působí vlivně a prospěšně, staví a tvoří ve vesmíru nové hodnoty a mnoho dotváří, co jinak by zůstalo v pouhé možnosti.

Církev je organismus z původu Krista, pěstován apoštoly poslanými Kristem a roste dále kvantitativně i kvalitně a má přinášet stále ovoce. Znaky života vývoje tohoto nadpřirozeného organismu dává Kristus sám, vyjadřuje je sv. Jan v Evangelii tak ve Zjevení a mluví o nich sv. Pavel na mnohých místech. Církev svou bytostí je živá a roste a kdyby ztratila tuto životnost, musela by zaniknout, nebyla by Církví Kristovou, založenou na prorocích a apoštolech a na základním kameni Ježíši Kristu. Vývoj a růst se týká jak celého organismu Církve tak jejích údů, jednotlivců, protože části její jsou lidé, pro něž toto dílo bylo skze Slovo vtělené postaveno.

Proto mezi první články novosti, které II. koncil projednává, je pojednání o Církvi. V ní žije a působí vtělené Slovo, Věčná Moudrost. Skrze Ně bylo vše stvořeno a dáno do řádu a souladu a v Něm bylo vše znovustvořeno a je obnovováno. Vše v Něm roste až do úplnosti, o níž mluví sv. Pavel. Z pramenů Spasitelových může růst a přinášet ovoce a nikdo z lidí nemůže určit hranice růstu a úplnosti údů mystického těla Kristova. Jsou dány vyměření a dobrotou Krista Ukřižovaného. Proto určení, kterým vymezuje sv. Tomáš Církev je, že je mystickým tělem Kristovým. V tom je její ústavní prvek a z něho plynou všechny ostatní její vlastnosti a její život a působení.

Je to rozvedení nauky sv. Pavla o Církvi. V ní se analogicky k svému vtělení z Panny Marie vtěluje Věčné Slovo do věřících a z nich utváří nedílnou jednotu, o níž Kristus praví pronásledujícímu Šavlovi: „Šavle, proč mne pronásleduješ?“

Ve věčné Moudrosti je nekonečná možnost tvořit a působit a proto rozděluje své dary jak apoštolům, tak evangelistům, tak prorokům a jiným v církvi poslaným, aby pracovali na růstu a přinášeli ovoce, dokud celá budova Církve nebude dobudována a nedoroste k plnosti slávy Krista a skrze Něho slávy Otce.

Není tím vším vyloučeno, že lidé, kteří dostávají takové poslání, a jiným kteří touto prací mají poznávat a konat dílo Kristovo a vypravovat i slovem i skutkem o velebnosti a slávě Boží, že budou všichni věrní.

Sv. Tomáš mluví o tom: „že církev slavná, bez po-

skvrnění a porušení je poslední cíl, k němuž jdeme pomocí Kristova utrpení.“ Tak dokonalá bude ve stadiu slávy, nikoliv zde na cestě, kde platí slova sv. Jana: „řekneme-li, že nemáme hřích, klameme sami sebe.“ (III., 8. 3. atd.). Údy Kristovy však mají nějaký stupeň spravedlnosti ze spojení s Kristem a to buď láskou, nedělají-li těžké viny. Kdo je v těžké vině je údem Kristovým v možnosti a nedokonalosti, má-li alespoň víru. Ten kdo přes všechny možnosti z Krista v církvi není živým údem, nemůže vytvářet vyšší stupeň stupně života v sobě, může takto schnout čím dál tím více jako ratolet odřátá od stromu. Má-li víru, může z milosti rozdmýchat tuto jiskřičku nadpřirozena v sobě a obnovit život pomocí církve a Krista.

Proto v novém podání pravdy o církvi se více vykládá totožnost Krista s církví, aby byla více patrna a více prožívána tato jednota a totožnost ve věřících. Je totiž nesmírně plodná. Má důsledky v celém křesťanském životě a ve formách modliteb a spoluzítí s lidmi jako spoludědici Kristovými, jako s jeho bratry.

Oživující pramen Krista v církvi se rozlévá a oživuje celek církve i jednotlivce jako prameny v ráji se rozlévaly a zavlažovaly zemi, aby vydávala své plody.

Sv. Otcové a mystikové užívají často těchto srovnání, aby ukázali hloubku a velikost díla jednoty Krista — církve — věřících. Všude působí Věčné Slovo, které je světlo a svítí v temnotách. Sv. Pavel svým velikým způsobem to často vyjadřuje. Křtí-li Petr nebo Pavel nebo kdokoli jiný z rozdatelů darů Božích, Kristus křtí, protože účinky křtu a jiných svátostí jsou z Krista.

Jednota je všude principem poznání a tam, kde je uvedena do skutečnosti, má dalekosáhlé účinky a působení.

Kristus v jednotě s církví uskutečňuje *řád, dokonalost a sílu* působení. *Řád*, o který jde v mystickém těle Kristově, je blízkost k Bohu. Kristus vtělený je nejbližší k Bohu a je s ním podstatně spojen v Osobě Slova. Z toho plyne i plnost posvěcení lidské přirozenosti v něm, která se stává zdrojem pro jiné, pro vykoupené blízkosti a jednoty s Bohem.

Dokonalost je totéž co úplnost. Kristus je plný milosti a pravdy jako pramen, který vytéká z jeho Božství spojeného s Kristem člověkem. Všichni ostatní jsou zahrnováni do jeho úplnosti, z níž dostávají svou míru plynoucí z věčných rozhodnutí Božích, podle sv. Pavla.

(K Řím. 8, 29) Kristus v tomto stadiu v mystickém svém těle rozdává ze své plnosti, kdykoliv se slabá nádoba lidská dostaví svobodně, aby čerpala. Předpokládá to znalost dokonalejší: „Kdybys znala dar Boží a toho, jenž ti říká, dej mi napít ty sama bys ho prosila o pramen živé vody,“ říká Kristus. Síla působení je neomezená, není ani vyčerpaná svátostmi, kde se stává nadpřirozeně zákonitě. Síla působení Kristova není omezena jen na tyto svaté nástroje.

Z této plnosti jsme všichni obdrželi, a ve všech údech skutečných i těch, kteří jsou v možnosti se stát údy církve — Krista, působí, oživuje a obnovuje. Staví nového člověka, zrozeného ne z těla nýbrž z Boha.

Nový způsob výkladu těchto pravd a života z jednoty v Kristu a církvi sahá na všechny lidské schopnosti. Lidé každého období si formují nejdříve poznatky přiměřené době a také formují poznání. Tak se může stát, že nehlubší pravdy nepůsobí a nemají vliv na život, protože jsou oděny starobylostí podání slohu a slov. Vypadají spíše jako muzeální kusy, krásné, ale vyřazené z užívání. Obdobou i k duševnímu stavu nepůvabu a nepřitažlivosti pravdy byly jiné doby v dějinách církve. Sv. Tomáš např. vysvobodil teologické myšlení z ustrnulého, „illuminatismu“, který nemohl se udržet pod pronikavým vlivem aristotelismu podávaného arabskými filozofy a zneužitého proti nauce církve. Začal myslet a mluvit pod vlivem sv. Alberta Vel. mluvou a pojmy Aristotelovými a jeho hlubokou pravdu filosofickou objevil, že je schopna analogicky osvětlovat teologickou vědu, která obsahuje zjevnou pravdu Kristovu. Nastal zápas a myšlenkový boj, v němž Tomáš zvítězil.

Tato nutnost obnovit se a přicházet k lidem ve srozumitelném rouše je u každé pravdy podmínkou nové životnosti a působení. Je to nutné spojeno s lidskou myslí. Myslí je člověk podoben Bohu a jeho vnitřnímu životu poznání a lásky. V Bohu poznáváním Boží Bytosti vychází Slovo — Věčná Moudrost, v níž je obsažen Bůh, ale i stvořené věci, pokud napodobují nějak Boha, i když nepatrně. Láskou vychází — Věčná Láska, Duch sv. V této jednotě života je život Boží neutuchající, nekonečně dokonalý, nemůže ničím trpět ani mít v něčem nedostatek.

Mysl člověka si vytváří o všem, co poznává, své slovo, svůj plod, ale i tento nedokonalý nástroj se stává pramenem světla poznání a rozmachem života ducha. Pokrmem lidského ducha je světlo poznání a láska.

Myslí vchází do lidského těla Bůh sám a vlévá mu účast na svém světle a na své lásce, tryskající ve věčnosti. Lidská mysl přijímá tuto účast v pojmech lidských. Slovo Věčné se tu jakoby vtělovalo do omezených schopností lidských. Rovněž i účast na Boží lásce a na Duchu sv. přechází v člověku do stvořených forem přiměřených člověku.

Přiměřenost jednání ke zdroji a k cíli aktivity je obecným zákonem i v přírodě.

Mysl tedy, má-li chápat a žít, má-li tvořit a jednat a věst vůli k rozhodování, musí mít pravdu oděnou přiměřeností. Pravda musí zářit v pojmech, kterým rozumí dnešní člověk. Kristus — církev vydává svědectví o pravdě. Mluvil-li Kristus, užíval způsobu obvyklého učitelům doby, v podobenstvích nebo přímým způsobem, od srdce k srdci, zástupy poslouchaly. „Nikdo nikdy tak nemluvil jako tento,“ říkal lid o Kristu.

Nový způsob a přiměřený neznamená ani ubohost ani povrchnost ani útek od nehlubších pravd. Právě v této novosti se zdůrazňuje žít nehlubší pravdy teologické. Není to ani plané řečnictví bez obsahu a bez pochopení. Předpokládá pochopení velmi hluboké života duše, jak a čím se projevuje, i když člověk mluví o svých věcech a těžkostech, nebo hledá svým způsobem radost, štěstí a bohatství! Za každým projevem člověka volá jeho duše, za obrazy malířů je skryta podoba vnitřní buď vlastní nebo jiných lidského společenství. Nový způsob obléci pravdu předpokládá hluboké znalosti pravdy a jejího rozsahu působení, a to nejen v neživých formách knižních, nýbrž ze živého pramene ducha, žijícího ze světla pravdy a z lásky k Bohu a dobru, které je podobné Bohu. Nové útvary nedává předloha mrtvého kázání v knize, nemluvícího k nikomu, jen usnadňuje zdánlivě práci. Tyto vycházejí z jednoty, z Krista — církve — slova — života, jak si ji duch lidský osvojí. Slovo v lidské mysli napodobuje Věčné Slovo a proto má být plně jas a pravdy a dát život člověku. Z něho vzcházejí podněty k pohybu a aktivitě, k projevům touhy, radosti a lásky. Dává život lidskému duchu obdobně jako vtělené Slovo přineslo oheň na zemi a chce, aby hořel.

Novost v církvi vyžaduje především studium pravdy, obléci se do pravdy a to je totéž co říká Apoštol, obléci se v Krista.

Jasně Slovo Věčné vtělené přítomné v nás pravdou rozlévá světlo do celé lidské bytosti. Je totiž hlavou nejen duše, ale skrze duši i těla, aby i ono se stalo nástrojem spravedlnosti, jako bylo bez Kristova vlivu a milosti nástrojem špatnosti. Pravda má být v souladu přiměřenosti k mysli jako je světlo slunce v souladu přiměřenosti ke zraku. V jeho světle vidíme jednotlivce i celek, vidíme krásu rozmístěnou v prostoru. Jak větší jsou prostory ducha s celou viděnou krásou a harmonií.

Vidíme, že církev zápasí o celé a neporušené roucho Kristovo v zářivé formě Věčného Slova, brání je, aby nebylo rozděleno. Nejednota a neucelenost ruší všude. Vidíme též, jak přirozeně z toho plyne snaha po sjednocení věřících, protože je jen jeden Kristus a jedna církev, jedny jsou prostředky k životu a proto i jednota lidí je důsledek vyšší jednoty.

ThDr. Metoděj Habáň

NESPLACENÝ DLUH

Každá doba v historii svým rázem i svými potřebami vyvolávala důkladnější zpracování jednotlivých oddílů dogmatické teologie a přispívala tak — k systematickému a vědeckému uspořádání a osvětlení pravd, implicitně obsažených ve Zjevení. Současnost bude mít možná — nebo by alespoň měla mít — své místo v dějinách dogmatu právě podmíněním nové bohovědné disciplíny — totiž josefologie.

Zemřelému sv. Otcí beze sporu patří zásluha o obrácení pozornosti odborných kruhů i řadových věřících k sv. Josefovi, k tomuto doposud neprávem opomíjenému světcí, tak blízkému našemu Spasiteli a přímému, i když nenápadnému a nevztíravému spolupracovníku na díle spásy v jeho počátečních stadiích. Tato vzkříšená pozornost přímo symbolicky byla zdůrazněna zařazením jména sv. Josefa do mešního kánonu. Dnes se nám zdá téměř nepochopitelným, že postava sv. Josefa byla tak dlouho obcházena a její pravý dějinný smysl tak zneuznáván.

S hlediska ekumenického je zajímavé, že to jsou protestanté, kteří ústy některých svých čelných ideových představitelů (K. Barth) volají po systematickém zpracování josefologie, a tak i po této stránce by mohla tato disciplína být sblížovatelkou s odloučenými bratry. Zdá se, že čím menší pochopení mají protestanté pro mariologii, tím více jsou ochotni zabývat se přínosem sv. Josefa k dílu spásy.

V této souvislosti je třeba říci, že i mnozí katoličtí teologové se domnívají, že mariologie po stránce teoretické již dostoupila maxima svého vědeckého rozpracování a nebude již poutat pozornost odborníků tou měrou jako doposud. Ať je tomu tak či onak, musíme si dnes po stránce praktické a pastorační přiznat, že mariánský kult pro dnešního člověka ve společenském průměru není už onou schůdnou cestou ke Kristu, k zvrácení a prohloubení opravdového křesťanského života moderního křesťana. Měli bychom zpytovat svědomí, do jaké míry je to naše přímá vina, ale je jisté, že příčinou je do značné míry nezdravý sentiment, který jako rakovina nahlodal mariánskou úctu zevnitř a poněkud ji znetvořil. Dnešní člověk, obzvláště mladší, naučil se proto na tento druh zbožnosti pohlízet jako na záležitost čistě citovou a scvrkle staropaneenskou. Nedovede v ní najít žádný kladný přínos k dnešní problematice křesťana, žádný k otázkám svého vlastního nitra i svého poměru k bližním. Má-li být usnadněna dnešnímu člověku cesta ke Kristu, pak to bude daleko schůdnější cesta ve šlépějích sv. Josefa-dělníka. V moderním světě, kdy více než 70 % lidstva patří svým životním povoláním k výrobcům, je postava tohoto světce obzvláště aktuální a všem blízká. On řešil svým životem stejnou problematiku, žil ve stejných životních podmínkách, obživu si získával pro sebe i svěcenou rodinu prací svých rukou, zápolil často s nedostatkem i drobnými a proto tak únavnými těžkostmi všedního dne. Při tom všem žil nejen sám vzorným životem, nýbrž vychovával světu i Vykupitele. Vychovával jej v prostředí své dílny, naučil jej technické zručnosti svého řemesla, zajistil mu hmotné východisko pro jeho jedinečné dílo, byl příkladným ochráncem a záštitou Jeho Matky. Tím zaujal významné místo v dějinách spásy.

Bohužel však ani středověk, jinak tak vnímavý na přínos světců v tomto směru, ani katolická reformace, vůbec si libující v úctě ke svatým, nedovedly ocenit jeho pravý význam. Pro soustavnější úctu svatojosefskou máme vlastně doklady až ze 16. století (častější výskyt tohoto jména u křtěnců, což však mohlo mít příčiny i jiné; Řehoř XV. r. 1621 ustanovuje 19. březen zasvěceným svátkem). Ale i tak otřásajícím důkazem hlubokého nepochopení úkolů, činnosti i postavení sv. Josefa je skutečnost, že byl (a mnohdy ještě je) ctěn pouze jako patron dobré smrti, on, který má být vzorem především pro praktický křesťanský život, a to i po jeho stránce vnější, hmotné i hospodářské.

V Písmě se o sv. Josefu zmiňuje nejvíc Matouš (1, 18, 19, 20—25; 2, 13—14, 19—21), pak Lukáš 2, 1—6; 2, 33, 48; 3, 23; 4, 22) a konečně Jan (1, 45, 6, 42). Ji-

ných zmínek v Písmě není. Je možno se však domnívat, že ještě v mládí Kristově byl účastníkem některých popisovaných dějů (Presentatio Luk 2, 22), každoroční návštěva chrámu o velikonocích a nalezení ztraceného Ježíše (Luk 2, 42—46), jak konečně z textu vyplývá. Při počátku veřejného života Páně už připomínán není (svatba v Káně). (Viz J. Obr: Osoby a místa v evangeliích, Praha 1947, str. 104.)

Sdílel tedy s Kristem jeho život skrytý, byl jeho přítomnou v pravém smyslu a záštitou po stránce hmotné a rodinné. Jejich vztah je tak úzký, že Kristus je považován za jeho syna, za syna tesařova (Mat. 13, 55). Vnější osudy sv. Josefa nejsou konečně tak závažné, aby bylo nutno se po nich přespříliš pídít. Jeho časná smrt však může být považována za pravděpodobnou.

Důležitější a pro dějinné hodnocení rozhodující je přínos sv. Josefa k dílu našeho vykoupení. V tomto směru je třeba si všimnout několika závažných hledisek, která by mohla tvořit východisko pro budoucí traktát.

Mnozí se domnívají, že jestliže křesťanské zjevení ve svém celku je původu božského, mělo by mít v dějinách lépe připraveny a uzpůsobeny cesty k lidským duším. Zdá se jim, že to jsou příliš velké překážky, které se staví do cesty přijetí radostného poselství evangelia většinou lidstva a domnívají se, že Prozřetelnost Boží to mohla zařídit tak, aby se nauka Syna Božího každému jevila v tak lákavých a toužených barvách, aby ji radostně a nedočkavě přijímal. (Častá námitka v praxi.)

Těmto je nutno říci, že stejně by si mohli naříkat, že Kristus jako člověk byl postaven do poměrně nepříznivých životních okolností, do chudoby, dřiny, prostoty, fádňitého života v manuální práci. Jistě by bylo v moci Boží připravit po lidsku vzato zdánlivě daleko příznivější podmínky pro vybudování východiska pro Kristovo dílo, a přece Bůh rozhodl jinak. Tento fakt má ohromný vnitřní význam, je to předobraz mnohých situací Církve v dějinách, kdy příznivé vnější podmínky nebyly pro ni vždy také nejpłodnějšími, spíše naopak. Je to typus i pro každého jednotlivého křesťana v jeho snaze o vlastní spásu i spásu světa, ať už svůj životní úděl naplňuje v kterémkoli století, stavu či zemi. To vše měl na mysli zesnulý sv. Otec i jeho předchůdce. „Rehabilitací“ sv. Josefa chtěli zároveň znovu podtrhnout tuto zmíněnou složku Kristovy osobnosti i jeho díla. Vycházeli z poznání, že klopotná stránka snahy o spásu vlastní i o posvěcení světa nedocházela v jednotlivých staletích vždy takového ocenění, jaké by si zasloužila, a že se to dělo na škodu Církve.

Jak výborně tuto problematiku pochopil sv. Pavel, dokazuje jeho výrok v Epištole ke Soluňským 3, 8 a vědomí, že právě lopotné práci ve dne i v noci vděčí za nezávislost svého apoštolátu. Většina „církve slyšící“ žila v době sv. Pavla a žije i dnes v podobných podmínkách, jako žil sv. Josef. Žije se prací svých rukou či morzu, zápasí často s nedostatkem peněz i času. Apoštol, který sám žije ve stejných okolnostech, nalézá mnohem víc ochotných posluchačů, víc otevřených srdcí, toužících po jeho slově. Hmotné starosti, péče o rodinu, zabývání se výrobou, to všechno jsou důležité činitele a vyžadují i po stránce pastorační speciální pozornost. Sv. Josef v těchto podmínkách žil a vychovával v nich světu Vykupitele, jde nyní o to, aby i Církev s porozuměním pro tyto okolnosti plodila a vychovávala podílňáky tohoto vykoupení. Proto nutno vzhlízet k sv. Josefu jako k vzoru a přímluvci v tomto směru. Je tedy po větce světem moderním právě proto, že zmíněné pastorační aspekty jsou v poslední době čím dál víc zdůrazňovány. (Viz II. vat. koncil.)

Tomuto dělnému pojetí křesťanství se staví v cestu dva předsudky:

Svět se v posledních staletích naučil dívat na křesťanskou snahu po dokonalosti a svatosti života, jako na zvláštní zálibu, hodící se pro lidi, kteří na to mají dost času, nemají starostí hmotných a rodinných a mají životní povolání této snaze příznivé. Zkušenost tomuto názoru v mnoha případech dává za pravdu. Víme z pra-

xe, že právě ty věkové skupiny, které jsou zaujmuty intenzivní obživnou či výtěžnou činností spojenou se starostmi rodinnými a existenčními, jsou poměrně málo zastoupeny v řadách lidí soustavně usilujících o křesťanskou náplň života. A přece právě práce má být kladným činitelem ve snaze o vlastní posvěcení, má být přímo nástrojem tohoto posvěcení a místa zdánlivě nejméně příznivá boji o spásu i činnost na první pohled nejvíce odvádějící od duchovního úsilí a soustředění mají být stejným zdrojem požehnání, milosti a síly jako místa posvátná a jako modlitba. Lapidárně je to vyjádřeno v hymnu matutina svátku sv. Josefa dělníka:

Ut et labor sudans, ut et officina sanctificetur.

E. Mounier mluví o asketickém úkolu práce ve svém Manifeste au service du personalisme (Paris 1936) takto:

„... má vlastní důstojnost i vlastní radost, jichž se jí dostává nikoli proto, že slouží, ani pro pot tváře, ano pro bohatství, které plodí, nýbrž především proto, že je sama v sobě přirozeným koncem aktivity a ne nějaké otročiny; každá i nejněvděčnější práce je ostatně významným nástrojem sebekázně, vyprošťuje člověka ze sebe sama a rozvíjí družnost v práci i podilnictví ve službě, jež jsou přípravou pro hlubší společenství; čím je tvořivější, tím vyšší radosti se jí dostává a ta se může rozeznít i ve zpěv nebo i v podívanou, jakou může dát dokonalé divadlo; a konečně se jí dostává světla z životů, které udržuje, a z oddechu po vykonaném díle, jež se rozlévá z prázdně na nástroj, který ji připravil.“

V tomtéž smyslu hodnotí konečně práci už i sv. Tomáš: „Musí se říci, že ruční práce je zařazena ke čtverému: A to nejprve a hlavně k opatření živobytí... Za druhé je zařazena k odstranění zahálky, z které vznikají mnohá zla. Za třetí je zařazena ke krocení dychtivosti, pokud je trýzněno tělo. Za čtvrté je pak zařazena k dávání almužen. (Summa 2. II. 187, 3, překl. Krystal Olomouc 1937.) Zdůrazňuje tedy sv. Tomáš nejen ekonomický, výrobní a obživný charakter práce, nýbrž i její cenu asketickou a sociální. Děje se to ve smyslu Pavlovy výzvy v Efes. 4 a Sol 1, kap. 4. Ve zmíněné kvěstii pojednává sv. Tomáš vůbec na základě Augustinovy knihy „O práci mnichů“ o otázce, zda je manuální práce přikázána všeobecným příkazem a dochází k závěru, že práce z tohoto hlediska je nutná tam, kde jinak by nemohla být vyloučena nedovolenost nabývání obživy a uvádí, že některé regule měly přímo ve svých stanovách striktní povinnost manuální práce. V odpovědi cituje totiž Jeronýmův list mnichu Rustikovi: „Kláštery Egyptanů mají ten obyčej, že nikoho nepřijmou bez povinnosti práce a námahy, ne tak pro nutnost obživy, jako pro spásu duše...“

Tím dostáváme se k bodu druhému. Z opačné totiž strany byla po staletí ruční práce považována spíše za překážku duchovního života, než za pomocnici a usnadňovatelku. Tento názor se začal vyvíjet v době, kdy klerus se ustanovuje jako samostatný zvláštní stav ve smyslu feudální společenské stratifikace, i když svým vlivem zde také působilo antické rozdělení práce na labor servilis et liberus, kterážto diferenciacie doposud anachronicky přežívá v některých kapitolách mravovědy. V protikladu k této antické a v podstatě tedy pohanské tradici stojí nekompromisní a revoluční názor Pavlův, který je tak dokladem původního poměru teologie i křesťanské praxe k manuální práci: Kdo nepracuje, ať nejí (2 Sol. 3, 10).

Nejen že vyhláší tímto výrokem práci za všeobecnou povinnost, nýbrž zdůrazňuje i její stránku sociální „... raději ať pracuje, aby si vydělal práci svých rukou majetek, aby měl z čeho udělit nuznému.“ EF. 4, 28.

Celá křesťanská filosofie i teologie práce je obsažena v 11. a 12. verši prvního listu do Soluně: „Prosíme vás však, bratři, buďte dokonalejší a vynasazujte se žít v pokoji, konati své povinnosti a pracovati svými rukama jak jsme vám přikázali, abyste žili čestně před těmi, kdož jsou mimo a abyste nic cizího nepotřebovali.“

Nejlepším naplnitelem těchto slov byl již předem sv. Josef, jehož práce však kromě tohoto všeobecného po-

slání měla ještě speciální posvěcení, — hmotnou podporu života spasitelova v jeho mládí. Věrní pavlovské nauce dali si benediktini do štítu své známé heslo. Jejich zakladatel docela jasně chápal funkci tělesné práce v duchovním životě. Zapomínal však na ni již pozdní středověk i doby pozdější.

Vyvinul se nezdravý dualismus. Na jedné straně lidé povolání k vyšší dokonalosti, mající k tomu zajištěny i vnější podmínky po všech stránkách a na druhé straně masa, jejímž úkolem bylo spokojit se s nejnižším stupněm dokonalosti, ale zato zas plnit hospodářské funkce. Tedy rozdělení spíše platonské (sv. Augustin do jisté míry podléhal v tomto svému vzoru) a snad i farižské než křesťanské.

Současné snahy podnícené Janem XXIII. chtějí tedy čelit tomuto nezdravému antagonismu fyzické práce a snahy po křesťanské dokonalosti. Není to zavádění nové, libivé a oportunistické myšlenky do křesťanské spekulace a praxe. Je to jen obnovení původního a zdravého nazírání, které obdivuhodně koresponduje s požadavky dnešní doby.

Důkazem toho, že je to snaha původně křesťanská je právě sv. Josef, který dokázal, že prací rukou je možno nejen vydobýt si spásu svoji, ale zprostředkovat spásu i celému světu. Tato jedinečná činnost, na vnějšek nenápadná, všední a nudná, stala se spolunástrojem spásy. V nazaretské dílně se tesaly nosné trámy pro velkolepou budovu Církve, opracovávaly se v potu, námaze, každodenních starostech o vezdejší chléb a nejnужnější životní potřeby. Opovrhovaná fyzická práce stala se zdrojem požehnání pro celý svět, stala se dárkyní smyslu všem lidským činnostem vůbec, od počátku světa až do posledního dne.

Sv. Josef má být obnovitelem dávného úzkého spojení mezi tělesnou prací a činností v milosti postavené duše. Má připomínat prostou a jednoduchou pravdu, že o spásu a posvěcení světa se nezápásí jen v kostele a při modlitbě, ale i v továrně, za volantem traktoru, s kládami v ruce, v hlubinách dolů i na vysokých konstrukcích železných pecí, za kancelářským stolem, ve školní lavici i na prknech jeviště, u mikroskopu stejně jako na ležení se zednickou lžicí v ruce.

Nestačí jen o důstojnosti práce rozjímat a psát, je ji třeba žít, uvádět v praxi. Teologie práce vychází ve svých meditacích z myšlenky Boha Stvořitele a jeho díla. Chápe práci jakožto přímou účast na něm, jako pokračování tvoření. Tím je dán její kladný rys, který nemůže být ničím negován. Námaha s prací spojená, která je trestem za pád prvních lidí, v tomto pojetí se stává asketickým součinitelem a není již tedy oním rozhodujícím znakem pro kvalifikaci práce jakožto trestu, jak byla chápána ve zmíněných dobách. Moderní teologie chce právě i práci zapojit do celkového křesťanského snažení a posvětit ji. Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus, scientes, quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite!

Zmíněnou funkci může ovšem plnit jen práce sveditelná a tvůrčí. (Srovnej v tomto směru nedávnou recenzi knihy rakouského marxisty Ernsta Fischera: O problémech mladé generace v Kulturní tvorbě.) Proto křesťanská filosofie vždy zdůrazňovala nadřazenost práce nad kapitálem i nad každým jiným heterogenním a odlidšťujícím principem. Tam kde tomu je naopak, ztrácí práce svůj tvůrčí charakter, stává se otročinou a je skutečně trestem. Vznikne-li nový traktát dogmatiky — josefologie —, bude jeho náplní do značné míry právě katolická teologie práce, jak byla naznačena v posledních velkých sociálních encyklikách. Nový traktát bude přirozeným protějškem mariologie, doplní nauku o vykoupení o důležité aspekty a bude hlavně mocnou vzpruhou pro křesťanskou praxi a duchovní život. V tomto smyslu se na vypracování nového traktátu můžeme podílet všichni. Víme ze zkušenosti, jak je těžké obětovat a povznést dobrým úmyslem právě tu nejobyčejnější a nejnudnější každodenní práci. A přece právě o to jde. Nový traktát nesmí být vypracován jen jako teorie v pracovně učenců, nýbrž spolutvořen v praxi námi všemi.

Vladimír Mensinger

VÝZNAM SV. KONSTANTINA-CYRILA A METODĚJE A JEJICH DÍLA VE SVĚTLE DNEŠNÍHO BĚDÁNÍ

Připomínáme-li si letos 1100. výročí příchodu soluňských bratří Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu (r. 863–64), vede nás to k tomu, abychom se zamysleli nad jejich dílem, uvážili okolnosti jejich příchodu, zhodnotili smysl jejich misijního poslání a přihlíželi přitom k nejnovějšímu historickému a archeologickému bádání.

1. Šíření křesťanství u západních Slovanů, zvláště na Moravě.

Ze slovanských národů přijali křesťanství nejdříve jihozápadní a ilyrští Slované, Korutanci, větší část Charvátů a Srbů během VIII. stol. přičiněním latinských misionářů, přicházejících ze sousedních zemí. U korutanských Slovinců působil hlavně solnohradský biskup Virgil (748–84) irského původu. Po Korutancích byli seznámeni s křesťanstvím Slované v Panonii, k nimž posílal misionáře arcibiskup Arno, nástupce Virgilův. Křesťanství zde dosáhlo velkého pokroku za knížete Pribiny (830–61), vypuzeného knížetem Mojmirém I. z Nitranská. Kostel v Nitře (Nitrava), posvěcený ještě za pobytu Pribinova od solnohradského arcibiskupa Adarrama (821–36) kolem r. 831 i když nepatří k nejstarším kostelům u západních Slovanů, jak dokázaly nejnovější archeologické vykopávky na Moravě, je přece nejstarší, o němž máme historický záznam a tradici.

K západním Slovanům a na Moravě se šířilo křesťanství teprve v době říše franské za Karlovců. Z r. 791 je zmínka o Slovanech, kdy jedna část vojska Karla Velikého, vypraveného proti Avarům, prošla českým územím a jím se též navrátila. V listině z r. 817 (zvané charta divisionis) císař Ludvík Pobožný vymezil svým třem synům říšská území, jež mají spravovat a zde jsou kromě ostatních Slovanů uvedeni ve svazku Římské říše i Čechové a Moravané. K slavnostnímu shromáždění r. 822 ve Frankfurtě se k Ludvíkovi Pobožnému dostavili také zástupci Bodrců, Srbů, Luticů, Čechů, Moravanů, Braničoviců a Avarů s dary.

V krajích východofranské říše, kde bylo šířeno křesťanství působením irských a anglosaských misionářů, byla r. 739 zřízena čtyři biskupství: v Řezně, Frisinkách, Pasově a Solnohradě (který byl r. 798 povýšen za sídlo metropolitní). Za Karla Velikého byla slovanská misijní území, Panonie, Morava a Čechy rozdělena mezi tři biskupství: Panonie a Nitransko připadly metropoli solnohradské, Morava biskupství pasovskému a Čechy biskupství řezenskému.

Zástupci Moravanů se dostavili r. 822 na sněm do Frankfurtu, jak již bylo uvedeno, kolem r. 830 vystupují již sjednoceni ve státním útvaru pod Mojmirém I. (830–46), který vypudil z Nitranská úředního knížete Pribinu. O křesťanství Mojmirově nemáme sice pozitivního dokladu, ale zdá se nemyslitelné, že by kolem r. 830 byl dosud pohanem.

K pramenům, které mluví o počátcích křesťanství na Moravě, patří též staroslověnský Život Konstantinův (kap. XIV), kde je uvedeno poselství, vyslané velkomoravským knížetem Rastislavem (846–70) k byzantskému císaři Michalovi III. (asi r. 862) se žádostí o biskupa a učitele, který by slovanským jazykem vložil křesťanskou víru. Při tom se uvádí, že moravský lid již odstoupil od pohanství a zachovává křesťanský zákon. To značí, že Morava byla tehdy, dávno před příchodem soluňských bratří, křesťanskou zemí. Totéž potvrzuje mohužská synoda z r. 852, podle níž křesťanství na Moravě se nazývá „hrubým“, což nemusí být začátečním.

Počátky křesťanství na Moravě (v 2. pol. VIII. stol.) spojuje prof. J. Cibulka s iroskotskou misí, jež vycházela z kláštera v Kremsmünsteru založeného r. 770. Tito misionáři si osvojili též slovanský jazyk, kázali a naučili lid křesťanským potřebným modlitbám, jak dovořil A. V. Isačenko, podle něhož první začátky misijní činnosti byly u Slovanů v Panonii, kde vznikla první západoslovanská křesťanská terminologie a první západoslovanský kulturní jazyk. Časné přijetí křesťanství u západních Slovanů v Panonii a na Moravě v VIII. stol.

dokazují badatelé, zvl. J. Cibulka, ze změny pohřebního ritu u Slovanů, sídlících severně od středního Dunaje, kde bylo pohanské pohřbívání žárové vystřídáno ukládáním nespálených těl do země.

Rovněž latinský spis salcburského anonyma „O obrácení Bavorů a Korutanců“ (asi z r. 871), který obhájí salcburské územní nároky v Panonii proti sv. Metodějovi, mluví o časném pronikání křesťanství k moravským kmenům. Vypravuje se tu o pokřtění Korutanců na jejich území i na území sousedním, tj. v Panonii, kam sahal moravský lid až k Blatenskému jezeru a jižněji. Od samého začátku IX. stol. tedy dospěla misijní činnost solnohradská k moravským kmenům sídlícím jižně od Dunaje a pokračovala na Nitransko.

Také zpráva Života Metodějova (kap. V), že na Moravě působili misionáři z Vlach, z Řecka a Němec, odpovídá tehdejšímu hospodářskému a politickému poměru.

2. Závěry pro Konstantina-Cyrila a Metoděje.

Z těchto skutečností plyne, že nemůže být soluňským bratřím připisováno obrácení Moravy (Nitranská, Panonie, případně Čech) ke křesťanské víře, nýbrž že se tak stalo působením franských (zvl. iroskotských), vlašských a řeckých kněží koncem VIII. a poč. IX. stol. Působení vlašských a řeckých misionářů před příchodem byzantské misie není dosud dostatečně objasněno. Toto zjištění o počátcích křesťanství v uvedených územích není žádným objevem, neboť opačný názor, udržující se až do nejnovější doby, spočíval na nedbání historických pramenů, byl vyjádřen a ovlivněn známými cyrilometodějskými písněmi: „Bože, cos ráčil“ a „Ejhle, oltář Hospodinův září“, které takto mluví. Že to není žádný objev, potvrzuje např. J. E. Bílý, který ve svých Dějinách sv. apoštolů Cyrilla a Methoda, vydaných r. 1863, mluví o činnosti franských misionářů ze Solnohradu a Bavorska i o tom, že kníže Rastislav a jeho lid byli již křesťanstvím získáni, jenom nebyli v něm jak náleží poučeni.

Archeologické bádání posledního desetiletí (ve Starém Městě, Modré, Mikulčicích, na Pohansku u Břeclavi, v Derflich-Sadech, u sv. Klimenta u Osvětiman, v Nitře a jinde), jež nám objevilo již 18 kostelů, z nichž velká část pochází z doby před příchodem soluňských bratří, tuto skutečnost raného křesťanství na Moravě, Nitransku a v Panonii potvrdily.

Tím ovšem není význam sv. učitelů Konstantina-Cyrila a Metoděje nějak zmenšen, neboť jiné složky jejich díla: sestavení slovanského písma (hlaholice), překlad skoro celého Písma sv. do slovanské řeči a zavedení slovanské bohoslužby se staly trvalým jejich odkazem slovanským národům. Ve staroslověnském jazyku a písemnictví (v nářečí makedonsko-bulharském) má také základní literární jazyk a písemnictví slovanských národů, jak se obecně uznává. Proto též soluňští bratři požívají úcty a vážnosti u všech slovanských národů, do jejich dějin je jejich jméno trvale zapsáno, jak také v letošním jubilejním roce si znovu uvědomujeme.

3. Poznámky k činnosti sv. bratří na Velké Moravě.

Máme-li na zřeteli život a působení soluňských bratří na Moravě, nesmíme především zapomenout, že to byli Byzantinci IX. stol., kteří přišli na Západ a zařadili se do jeho církevní organizace se všemi důsledky z toho plynoucími. S tím též souvisí otázka o původu, spíše však obřadu slovanské bohoslužby, zdali byla podle byzantského nebo západního obřadu výlučně nebo obojího současně. V této věci je mnoho názorů a diskuse není dosud ukončena.

V životě soluňských bratří možno rozlišovat *trojí misi*: arabskou, chazarskou a velkomoravskou. Misie velkomoravská se odlišuje od dvou předcházejících v mnohém ohledu a lze říci, že sv. bratři sami ani Cařihrad netušili, co všechno z ní vzejde pro slovanské národy a pro církev.

Na druhém místě musíme mít na mysli všechno to, co se stalo s dílem sv. bratří po jejich smrti, konkrétně po smrti sv. Metoděje (r. 885), po vyhnání jeho žáků a později po pádu Říše velkomoravské. Vlastně teprve

nyní začalo působit jejich dílo v podobě staroslověnského písemnictví, ať už šlo o překlad Písma sv. a knih bohoslužebných, dále o spisy původní (Život Konstantinův, Pochvala sv. Cyrila, Život Metodějův, Pochvala sv. Cyrila a Metoděje, Slovo na přenesení ostatků sv. Klimenta a jiné skladby), nebo o překlady právních a kanonických sbírek zákonů (Zákon sudnyj ljudem, Nomokanon) u dalších slovanských národů, na jihu u Bulharů, Charvátů, Srbů, dále v Čechách, Polsku, pak na kyjevské Rusi. Je to přímo tragické, že na našem území, kde vlastně tato staroslověnská literatura začínala, se nepřízní poměrů tak málo památek zachovalo. Máme jen Kyjevské listy, Pražské zlomky, ostatní staroslověnské památky byly nalezeny a jsou uchovány jinde, hlavně na Rusi a na jihu, zvláště v sinajském klášteře v Arábii. K tomu přispělo jistě tragické vyhnání žáků Metodějových a konečně zničení staroslověnských knih při likvidaci slovanského kláštera na Sázavě, případně v dalších válkách.

Teprve v posledním desetiletí archeologickým výzkumem na Moravě a jinde z trosek a rozvalin objevujeme nevidanou kulturní, ekonomickou, uměleckou, stavitelskou a z tak četných pozůstatků kostelů i církevní a náboženskou výši, k čemuž není nikde obdoby v takovém rozsahu. Velkomoravská sídliště a hradiště (Staré Město, Mikulčice, Pohansko u Břeclavi aj.), navazující na předchozí osídlení VII. a VIII. stol., patří k jedinečným a nejpamátelnějším u starých Slovanů a staví nám počátky Velkomoravského státu i jeho rozvoj do zcela nového světa, jak také ještě budoucí bádání ukáže. Uvažme jen, že např. na mikulčickém hradisku a podhradí kde je dosud prozkoumána asi jen čtvrtina území, je již objeveno 10 církevních staveb, z toho tři rotundy o sto let starší než je rotunda sv. Víta v Praze, knížecí palác, dílny, různá obydlí v podhradí aj. Bohužel nenašlo se dosud nic ze staroslověnského písemnictví, nějaký rukopis, nápis apod.

Nutno též velmi opatrně luštit otázku o *smyslu* cyrilometodějské misie, zdali byla rázu pouze politického nebo církevněnáboženského, nebo obojího. Po této stránce, hlavně z hlediska politického, nám podávají cyrilometodějské prameny velmi málo nebo nic. Pokud jde o cyrilometodějské prameny vůbec (staroslověnské, řecké a latinské), je nutno je brát kriticky, rozlišovat v nich historickou skutečnost a čistě legendární líčení na způsob byzantských a latinských hagiografických legend. Nemůžeme do skutečného života sv. bratří vkládat různé domněnky a pokládat je za historické skutečnosti, z nich pak vykládat jejich život a působení. Jak nás logika učí, kde jsou falešné praemisy (nebo aspoň jedna), je falešný i závěr z nich plynoucí.

Je rovněž nutno upozornit na to, že nelze připisovat sv. bratřím nějakou *ideologii* buď římskou nebo pravoslavnou (v dnešním slova smyslu), neboť v jejich době pravoslavné církve jako takové neexistovaly, vždyť východní církevní rozkol nastal až r. 1054 a teprve potom jednotlivé východní církve se dostávaly do stavu odloučenosti od obecné Církve čili vyhraněná římská nebo pravoslavná ideologie se vyvinula až po dokončeném církevním rozkolu, ovšem ke škodě Církve.

4. *Závěry plynoucí z díla soluňských bratří.*

a) Již bylo řečeno, že trvalý význam odkazu soluňských bratří pro všechny slovanské národy spočívá v *první* složce jejich díla: sestavení slovanského písma, překladu Písma sv. do jazyka slovanského a v zavedení slovanské bohoslužby. Tato složka jejich díla však nestojí sama pro sebe, nýbrž byla zařazena do jejich originálního misijního poslání, získat totiž slovanské národy křesťanskému náboženství v obecné, tehdy dosud nerozdělené Církvi Kristově.

b) Za *cyrilometodějské dědictví* pro *katolické* Slovanů, členy obecné Církve, nutno pokládat katolickou víru, věrnost apoštolskému Stoli římskému a slovanskou bohoslužbu, za jejich odkaz pak pokračování v jejich misijním díle, přerušeném východním církevním rozkolem tedy *druhou* složku myšlenky cyrilometodějské, totiž úsilí o sblížení a jednotu slovanských národů křesťanských v jediné obecné Církvi. Tím bude vlastně teprve dovršeno jejich apoštolské dílo u slovanských

národů, jež bylo ve svém pokračování přerušeno církevním rozkolem (r. 1054) na dobu trvající již přes devět století.

V tom je konečný a vrcholný význam díla sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje, započatého v IX. stol., jež není dosud uskutečněno a naplněno: sblížení a sjednocení slovanských národů v křesťanské víře v obecné Církvi Kristově. Tím by byla též zacelena veliká rána na těle Církve, tj. východní církevní rozkol a přispělo by se k sjednocení rozděleného křesťanského světa, k naplnění velekněžské modlitby Kristovy: „aby všichni jedno byli“ (J 17, 21).

c) K dílu sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje patří také *zavedení slovanské bohoslužby*, což je jejich vlastní originální myšlenka. I když tato bohoslužba byla schválena od dvou římských papežů: Hadriána II. listem „Gloria in excelsis Deo“ a listem „Industriae tuae“ papeže Jana VIII. z r. 880, přece nepřízní tehdejších církevně-politických poměrů a okolností, stálými útoky franského kněžstva, změnou papežské politiky a konečným přerváním díla Metoděje po jeho smrti, vyhnáním žáků soluňských bratří a zánikem Říše velkomoravské na počátku X. stol., se neudržela trvale v našich zemích, udržujíc se tu pouze během X.—XII. stol. Slovanská bohoslužba našla útočiště u katolických Charvátů (v omezené míře) západního obřadu, trvá však dosud u slovanských národů (později) pravoslavných: Bulharů, Srbů, části Charvátů, dále u Rusů, Ukrajinců, části Poláků, Slováků a Čechů.

Mělo-li by tedy i po této stránce být uchováno dílo soluňských bratří, bylo by nutno *slovanskou bohoslužbu* u katolických Slovanů (v našich zemích, u Poláků, Slovenců a Charvátů) *obnovit*, když ne úplně, tedy jako význačné *privilegium* podle návrhu slovanských katolických biskupů příslušných zemí, se schválením apoštolského Stole římského. Jistě že by tu šlo o rozšíření privilegia, daného českým zemím papežem Benediktem XV. r. 1920, které by však musilo být značně doplněno a rozšířeno podle promyšlených návrhů. Škoda, že velehradské unijní kongresy neprojevily v této věci více iniciativy!

Při této příležitosti možno vzít v úvahu i zavedení slovanské *liturgie sv. Petra*, která byla podle názoru prof. J. Vašici na Moravě sloužena. Je to vlastně liturgie sv. Řehoře Velikého (gregoriánská) západního obřadu s některými doplňky východní liturgie, takže by její zavedení nedělalo prakticky obtíže.

Bylo-li by dosaženo takového privilegia slovanské bohoslužby v tom smyslu, jak bylo řečeno, nejkratší cestou k jejímu rozšíření zavedení u katolických Slovanů by bylo vydání příslušného *staroslověnského misálu* západního obřadu buď úplného, jehož vydání pořídil prof. J. Vajs r. 1927 v Římě v transkripci hláholice latinkou (pouze text mešního kánonu je v hláholici i v transkripci latinkou) anebo liturgie sv. Petra s jejím příslušným doplněním na neděle a zasvěcených svátků podle církevního roku i na svátky slovanských patronů. Byl-li by splněn tento základní předpoklad, bylo by nutno bohoslovce v seminářích slovanských katolických národů a kněze se slovanskou bohoslužbou seznámit, tito pak by do ní zaučili věřící lid, pro nějž by musily být vydány také příslušné misálky s textem staroslověnským i překladem v národním jazyce.

Ovšem všechno toto je ve spojení s chystanou liturgickou reformou, ke které má přikročit II. vatikánský koncil, pokud jde o používání lidové řeči při bohoslužbě vůbec, takže privilegium staroslověnské bohoslužby u katolických Slovanů by bylo nutno řešit zvlášť podle příslušných návrhů a jejich schválení.

Můžeme se též právem domnívat, že kdyby došlo v budoucnosti k želanému sblížení a jednotě pravoslavných církví s obecnou Církvi Kristovou, reprezentovanou nástupcem sv. Petra, římským papežem, čímž by také bylo vlastně naplněno dílo soluňských bratří sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje, že by slovanská bohoslužba, existující v pravoslavných církvích, od níž by nebylo odstupováno, měla také vliv na její rozšíření u Slovanů katolických (západních a jižních).

ThDr. Antonín Salajka

UČENÍ CÍRKVE A ZÁKON

Mám na mysli nový zákon č. 120/62 o boji proti alkoholismu, na kterém se usneslo Národní shromáždění naší republiky, a který byl vyhlášen ve Sbírce zákonů dne 27. prosince 1962.

Podle tohoto zákona jsou alkoholickými nápoji lihoviny, víno, pivo a všechny nápoje, které obsahují více než 0,75 objemových procent alkoholu. Zákon stanoví prostředky boje proti alkoholismu, jako je výchova k střídmosti, k abstinenci, preventivní protialkoholní činnost výchovná a osvětová, dostatečná zásoba k nabídce nealkoholických nápojů, výzkum příčin a následků alkoholismu, zřizování protialkoholických zařízení a léčení osob alkoholismu propadlých, lékařský dozor nad alkoholiky, předpisy pro podávání alkoholických nápojů a konečně i trestní sankce pro nedodržování protialkoholních předpisů.

Boj protialkoholní je koordinován a metodicky řízen Ústředním protialkoholním sborem při ministerstvu zdravotnictví. V krajích a okresech v koordinaci metodické práce s Ústředním sborem řídí boj proti alkoholismu příslušné národní výbory ve spolupráci se všemi dobrovolnými organizacemi společnosti.

Hlavním úkolem protialkoholních sborů je dbát o všestrannou prevenci protialkoholní, jako jsou odborné přednášky protialkoholního obsahu, ochrana mládeže před vlivy alkoholismu, zřizování kulturních a sportovních podniků pro mládež i dospělé, dbát o dodržování protialkoholních předpisů, zajišťovat protialkoholní zařízení, zajišťovat ošetřování opilých aj.

Zákonná ochranná opatření jsou: zákaz prodávat a podávat alkoholické nápoje mládeži před osmnáctým rokem, osobám, o jejichž dosažení věku osmnácti let lze pochybovat, nemohou-li se prokázat občanským průkazem, osobám nemocným ve zdravotnických zařízeních, opilým a podnapilým, při tanečních zábavách, veřejných shromážděních, sportovních a kulturních podnicích, s výjimkou piva a vína, jde-li o taneční zábavy nebo veřejné shromáždění, piva, nejvýš 10°, jde-li o sportovní podniky, dále zákaz prodávat v závodech a při závodním stravování alkoholické nápoje s výjimkou piva nejvýše 8°, pálit po domácku líh a konečně zákaz osobám před patnáctým rokem, pokud nejsou v doprovodu dospělých osob, vstupovat po dvacáté hodině do místností, kde se alkoholické nápoje podávají. Prodat pivo osobám mladším osmnácti let, pokud je odnější osobám dospělým mimo provozovnu, je dovoleno.

Národní výbor může za určitých okolností omezit nebo vůbec zakázat prodej a podávání alkoholických nápojů v určité dny, při určitých příležitostech a na určitých místech, případně alkoholické nápoje vystavovat, kde se obvykle propagují (výkladní skříně a pod.). Alkoholické nápoje nesmějí požit osoby, které vykonávají činnost spojenou s nebezpečím pro život nebo zdraví lidí nebo pro majetek, a to ani před výkonem ani při výkonu samém ani v době, kdy by mohly ještě být pod vlivem alkoholu. Tyto osoby jsou povinny na vyzvání orgánů zdravotní služby nebo Veřejné bezpečnosti podrobit se vyšetření, zde nejsou pod vlivem alkoholu.

Opilý nebo podnapilý, který je ve stavu vzbuzujícím pohoršení nebo ohrožující rodinu, pracovní vzhled, obecné zájmy, zdraví, život, majetek, je povinen podrobit se za náhradu ošetření až do úplného vystřízlivění, a to podle potřeby za pomoci orgánů Veřejné bezpečnosti při dopravě do protialkoholického zařízení. Osoba, která se opětovně přivádí do stavu opilosti, podnapilosti (alkoholik), je povinna podrobit se vyšetření zdravotního stavu, ambulantně se léčit a nedostačí-li to, pak se dobrovolně podrobit ústavnímu léčení, jinak může být k tomu donucena okresním národním výborem. Mzda alkoholika může být z rozhodnutí odborového orgánu po příslušném řízení s kompetentním sborem protialkoholickým a národním výborem vyplácena určené osobě, která zařídí úhradu životních potřeb alkoholika a osob, kterým alkoholik je povinen výživou.

Protialkoholickými opatřeními jsou i trestní sankce, kterými § 201 trest. zák. č. 140/60 Sb. tihá toho, kdo po požití alkoholických nápojů vykonává činnost ohro-

žující život nebo zdraví lidí nebo by mohl poškodit majetek, odnětím svobody až na jeden rok nebo nápravným opatřením, zákazem činnosti nebo peněžitou pokutou. Rovněž, nejde-li o čin přísněji trestný, stihá § 194a téhož zákona odnětím svobody až na jeden rok, nápravným opatřením, peněžitou pokutou nebo propadnutím věci tu osobu, která bez povolení ve větším množství pálí nebo jinak vyrábí líh, nebo osobu, která nepovoleným způsobem vyrobený líh ve větším množství přechovává nebo dává do oběhu, nebo osobu, která neoprávněně zhotoví nebo přechovává zařízení k výrobě lihu.

A co říkáme k těmto občanským předpisům my, katolíci, Církev? Společně pozvednout své hlasy a spoluposobit, aby všichni občané bez rozdílu stavu a náboženství nasadily všechny prostředky k boji proti společnému nepříteli, který pohlcuje lidské životy více než jakýkoli mor a válka, který zalidňuje nemocnice, káznice, ústavy choromyslných, ničí stav, štěstí a pokoj nesčetných rodin, otravuje již dětský věk, ohrožuje dorůstající pokolení, poškozuje blahobyť a mravnost celých obcí, všeho lidu, proti nepříteli, který je veskrze protikřesťanský, neboť podežrívá kořeny víry a zbožnosti, otupuje mravní cit, vede k zvrhlostem, bortícím charakter člověka.

Alkohol, který je jednou ze složek rozloženého hroznového cukru, sladkých ovocných šťáv, škrobovin v hlízách, semenech i plodech, je jedem, který činí z lihovin požitky sebedráždící a vzrušující toho, kdo na ně navykl. Srdce tepe rychleji, plíce volněji dýchají, svaly hrají, příjemný pocit tepla a síly proudí tělem, myšlení a řeč je živější, dostavuje se nálada, v níž se zapomíná na starosti a žalosti. Je to umrtvení určitých center mozkových, které alkoholik předvídá a vyvolává (Srv. Soud 9, 13; Ž 103, 15; Sir 31, 8; Přísl 31, 6 a j.). Ovšem v citátech nutno vidět naprostý rozdíl v pojetí, čeho se chce dosáhnout, tj. veselí mysli, nikoli opilství (srv. Sir 31, 35). Naprosté odsouzení holdování pití alkoholických, opojných nápojů nalezneme na každé stránce církevního učení, kdekolik se o záležitostech podobných pojednává, jako je např.: Hab 2, 15; I Kor 6, 10; Řím 13, 13; Jan 21. Hom 58 in Math.; Jeroným c 5 ad Galat; Ambrož Lib de Helia 16; Basil Vel Himolia de jejuniu; Is 5, 11, 12; Lk 21, 34; 6, 25; 16, 19; Isidor, De s. b. 2, 43; Pastor Hermae 1, 3, 9; Řehoř Vel 5 in Reg c 1 a další. Má-li někdo těžkou práci či duševní napětí, požívání alkoholu ho zeslabuje a otupuje. Alkohol zde může působit toliko jako bič na vyčerpaného koně, který se vzepne, aby vydal poslední krupěj síly a pak padl. Apoštol národů (I Kor 19, 25) zdůrazňuje, že každý, kdo vítězí nebo něco velkého vykoná, zdržuje se všeho, co ho oslabuje, a to je především alkohol. Alkohol není obranou proti nemoci, naopak organismus oslabuje a otevírá větší možnost onemocnění. Alkohol není ani živinou, nanejvýš v litru piva tolik jako v obyčejné malé housce. Alkohol není ani lék ani živina, ale otupuje mozková centra, poškozuje pracovní zdatnost a vytrvalost. Nutno zde ovšem odlišit alkohol v rukou odborníků, lékařů jako součást léčebných prostředků. Požívání alkoholu je drhým požitkem, a to požitkem velmi povážlivým, s následky vždy škodlivými až hroznými (Srv. Sir., Ambrož, ale hlavně Přísl 23, 31). Již staří Egypťané, kteří vyráběli jakési pivo a Hebreové, kteří znali důsledky opilství ve svém prostředí, měli zásadu, že opilost buď žízeň nejen po dalším nápoji, ale i po jiných nepravostech.

Alkoholické nápoje jsou velmi povážlivými nápoji, neboť ohrožují zdraví, život, majetek, mravní hodnoty a společenské soužití. Nutno zde uplatnit slova velkého apoštola: „Všechno je mi dovoleno, ale ne všechno je mi k prospěchu; ničemu se nesmím dát v otrocké područí.“ Opilství podle učení Círky je jedním ze sedmi hlavních provinění, které je podkladem dalších vin a lupení lidské důstojnosti, proto zákonná opatření protialkoholická vítáme a vysoce hodnotíme. Boj proti alkoholismu znamená usilovat o ctnost střídmosti, v níž je křesťanská síla ducha a krása těla (srv. Šalamoun, Daniel, Jan Křtitel), která přibližuje člověka k důstojnosti, v němž se stkví pravý obraz Boží. ThDr. Jaroslav Michal

Významnou součástí hlavního oltáře jsou relikvie, které bývaly dříve umísťovány v přední nebo zadní straně podezdívky, jež může být uvnitř vyplněna cihlami nebo otesanými kameny, ale nyní se sv. ostatky dávají do menzy nebo na její horní stranu. Vkládá je tam biskup v mšeň schránce s konsekrační listinou a třemi kadidlovými zrny a i když jsou tam ostatky kterýchkoliv svatých, vždy tam musí být také ostatek z nějakého mučedníka. Tyto ostatky pak biskup zakryje destičkou z přirozeného kamene (kán. 1198, § 4) a zatmelí cementem. Je to jakési sepulcrum a musí je mít i oltář přenosný; tvoří je menší oltářní kámen, jenž je alespoň tak veliký, aby na něm mohla spočívat hostie a část kalicha (kán. 1198, § 3). Jak k tomu došlo?

Apoštolé a jejich nástupci používali jako oltáře po vzoru Ježíše Krista, jenž sloužil prvou mši sv. na obyčejném dřevěném stole ve večeradle, také jen prostého stolu. Ale jestliže za pronásledování křesťanů se sloužila také občas mešní obět v katakombách, což tam se stal oltářem hrob onoho mučedníka, jehož výročí umučení si křesťané právě připomínali. A tento hrob přiměřeně zvyšovali a pokrývali kamennou deskou, jež někdy mívala malý zamřížovaný otvor, tzv. fenestella; tímto otvorem bylo možno nahlédnouti do mučedníka hrobu, zvaného *confessio* nebo *memoria*. Když bylo pronásledování křesťanů ediktem milánským zastaveno, což se tyto kamenné oltáře nad hroby mučedníků budovaly častěji, ovšem nikoliv už v katakombách, ale ve starých křesťanských basilikách, kamž se ostatky nejvýznamnějších mučedníků z katakomb přenášely a když se původně ukládaly buď pod chrámovou dlažbou, aby se nad nimi oltář postavil, nebo byly vloženy do samého oltáře, zbudovaného v podobě sarkofágu, přispívalo k tomu i vidění sv. Jana, který pod oltářem ušel duše těch, kteří byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které měli (Zjev. 6, 9).

Ale už v křesťanském starověku začaly se též tvořit relikviáře v podobě čtverhranných nebo okrouhlých skříněk, kterým středověk dal někdy podobu monstrancí, poprsí nebo i celých soch světců a do nich též byly vkládány relikvie — od nich vlastně mají tyto předměty svoje jméno — a takto bývaly ostatky vystavovávány k veřejné účtě a zároveň to byla vzácná dekorace oltáře a chrámu. Poněvadž 5. 11. je ss. *Reliquiarum, quae in eccl. dioec. asservantur*, tím více je vhodné, abychom si připomenuli církevní předpisy a všechno nejdůležitější o sv. ostatcích. Bude to jakýsi doplněk loňského článku o posv. obrazech a sochách.

O sv. ostatcích mluví Kodex církev. práva v kánonech 1281—1289. V kánonech 1281—1283 se praví: „Význačné ostatky nebo drahocenné obrazy a stejně jiné ostatky a obrazy, které jsou s velkou úctou ctny v některém kostele, nemohou být platně zcizeny, ani trvale do jiného kostela přeneseny bez dovolení Apoštolské stolice. Význačné ostatky svatých a blahoslavených jsou tělo, hlava, rámě, paže, srdce, jazyk, ruka, noha nebo ta část těla, na níž mučedník trpěl, jen když je celá a nikoliv malá. Význačné ostatky svatých a blahoslavených nemohou být bez výslovného povolení místního Ordináře přechovávány v soukromých domech nebo kaplích. Ostatky méně význačné mohou být s náležitou úctou přechovávány i v soukromých domech a věřícími s úctou nošeny. Jen ty ostatky mohou být veřejně uctívány v kostelích, i vyňatých, o nichž je známo, že jsou původní z úředního dokladu některého kardinála S. C. R. nebo místního Ordináře nebo jiného duchovního, jemuž byla apoštolským povolením propůjčena možnost ověřovat jejich pravost.“ Úřední doklad gen. vikáře, který k tomu nebyl zmocněn zvláštním pověřením svého biskupa, nestačí (A. A. S. č. 12 z 10. 8. 1933, str. 345). Zjišťování pravosti sv. ostatků vždy bylo a je dosud nejen věcí obtížnou (a vyžaduje se k tomu značné znalosti archeologické, historické ap.), ale také zodpovědnou a kdyby se tu nepostupovalo co nejsvědomitěji a nejzodpovědněji, byla by obava, že ostatky pravé nejsou. A proto Církev při zjišťování pravosti sv. ostatků byla vždy velmi opatrná

a s největší péčí se starala o to, aby nepravé nebo podezřelé ostatky se do veřejného úředního kultu nedostaly. Místní biskup resp. Ordinář pak je strážcem všeho veřejného kultu ve své diecési a proto bez jeho rozkazu nikdo, ani gen. vikář nemůže něco v tomto veřejném kultu v diecési zařizovat.

Kánony 1284—1289 pak praví: „Místní Ordináři mají opatrně z uctívání věřících odstranit ostatek, o němž jistě vědí, že není pravý. Sv. ostatky, jejichž doklady o pravosti občanskými nepokoji nebo jakýmkoliv jiným způsobem byly zničeny, nebudtež vystaveny k veřejnému uctívání leč po předchozím úsudku místního Ordináře, ne však gen. vikáře, nemá-li k tomu zvláštního povolení. Staré ostatky budtež podrženy v té účtě, v níž až dosud byly, není-li přesnými důkazy v jednotlivém případě bezpečně zjištěno, že jsou nepravé nebo podvržené. Místní Ordináři nemají dovolit posměšné nebo pohrdavé přetřásati otázky o pravosti sv. ostatků jen z pouhých domněnek nebo z důkazů pravděpodobných a z předběžných dohadů, k pěstování zbožnosti. Jsou-li ostatky vystavovány, je třeba, aby byly zavřeny a zabezpečeny ve schránkách a přenosných pouzdrech. Ostatky Sv. Kříže nikdy at se nedávají k veřejnému uctívání v téže schránce s ostatky svatých, ale at mají vlastní oddělenou schránku. Ostatky blahoslavených bez zvláštního dovolení nemají být ani nošeny v procesích, ani vystavovány v kostelích, leč tam, kde je konáno jejich oficiem a sloužena mše sv. na základě povolení Apoštolské stolice. Ostatky není dovoleno prodávat a proto místní Ordináři, děkani, faráři aj. v duchovní správě mají horlivě střežiti, aby sv. ostatky, obzvláště sv. Kříže zvláště při dědictví nebo při zcizení celé pozůstalosti, nebyly prodávány a aby nepřišly do rukou nekatolíků. Správcové kostelů a ostatní, jichž se totýká, mají horlivě dbát, aby sv. ostatky nebyly nějakým způsobem zhanobeny a aby pro nedostatek péče nebyly zničeny nebo méně důstojně přechovávány“.

Pro praxi dlužno si pamatovat, že ostatkům svatých lze prokazovat úctu jen se schválením diecésního biskupa resp. Ordináře. I když je jejich pravost potvrzena i samým papežem, přece musejí být tyto před veřejným uctíváním ještě schváleny diecésním biskupem, a to z toho důvodu, aby bylo bezpečně jisto, že papež jejich pravost skutečně potvrdil a že jsou neporušeny. Které ostatky církevní schválení nemají, mohou se veřejně uctívat jen tehdy, jestliže už byly aspoň 60 let vystavovány k veřejné účtě a nedá-li se prokázat, že jsou nepravé. Jsou-li vystaveny význačné ostatky k veřejné účtě, mají u nich hořeti dvě svíce a vystavují-li se na oltáři, tož nemají být vystaveny před svatostánkem nebo na něm, ale na evangelní straně oltáře a nikoliv na korporálu nebo pale, aby je věřící nepovažovali za Sanktissimum. Relikviář, ve kterém mají být uzamčeny, jak bylo zmíněno, nejednou se totiž podobá monstranci. Podávají-li se k políbení, kněz je oděn buď mešním rouchem (podávají-li se hned po mši sv.) nebo rochetou a štolou příslušné barvy. Po každém políbení nutno sklo, které má poněkud vyčnívat nad hladké okolí, utřít čistým ručníkem nebo vatou. Před ostatky, jako jsou např. ostatky ze sv. Kříže a jiné ostatky Páně, možno i pokleknout a incensují se triplici ductu. Ostatky svatých se uctívají jen skloněním hlavy a jestliže by je chtěl kněz incensovat, tedy má tak učinit ve stoje pouze duplici ductu. Ostatky svatých nesmějí být vystaveny na oltáři zároveň s Nejsvětější svátostí oltářní, (resp. kde je vystaveno Sanctissimum). Rovněž nesmějí být nošeny v průvodu teoforickém. Jinak je v průvodu nosit lze a po průvodu nebo výstavě ostatků lze také jimi udělit požehnání. Ostatky Páně se toto požehnání udělit má.

Pro veřejnou úctu pochybné ostatky jsou ty, které nemají tzv. aprobační listinu, resp. průkaz autentičnosti. Jsou-li však po mnoho let vystaveny k veřejnému uctívání (aspoň 60 let), možno je k veřejné účtě ponechat i nadále jen s dovolením diecésního biskupa resp. Ordináře — pokud ovšem není prokázáno, že ony ostatky jsou zcela jistě podvržené. Ostatky nevýznačné (non in-

signes) jsou všechny ostatky, jež nelze označit za ostatky význačné (reliquiae insignes), jak byly vypočteny výše. Tyto ostatky lze uchovávat i v soukromých domech (na slušném místě), i nosit, ovšem s patřičnou úctou. K privátní účtě sv. ostatků stačí toliko osobní přesvědčení o jejich pravosti.

Každé hodné dítě s pietou ctí upomínky po svém dobrém otci a matce a každý ušlechtilý člověk s pietou uctívá vše, co kdysi náleželo lidským velikánům. Proto se také mnohým velkým lidem věnují dokonce celá muzea. Proto je správné, když hodný katolický křesťan ctí sv. ostatky po svatých, tj. kosti, jazyk ap., příp. předměty, jež s nimi byly ve spojení (např. růženec, modlicí knížka, šat, nástroje umučení, a především se to týká nástrojů umučení Krista Pána). Ovšem naše úcta k ostatkům našich svatých a zejména k nástrojům, jimiž byl umučen Pán Ježíš, není pouhou pietou, ale náboženským kultem a je to článkem víry (Tridentinum, Sess. 25 de invoc. Sanct.). A koncil tridentský také zdůvodňuje, proč máme sv. ostatky ctít. Těla světců byla chrámem Ducha Sv., byla schránkou svatých duší a zároveň byla světcům nástrojem ke svatosti. Bůh sám tato jejich těla nejednou pocítil mocí zázračnou a zvláště je pocítil, když jednou slavně vstanou z mrtvých. Sv. Tomáš A. řekl to dávno před trident. koncilem tak, že svatých Božích musíme si vážiti jako údů mystického Těla Ježíše Krista, jako dítek Božích, jako svých přátel a orodovníků. A proto prý musíme ctít jejich relikvie, tedy ne pro ostatky samé, ale pro spojitost se svatými osobami, a především máme ctít jejich těla, která byla chrámem a nástrojem

v nich přebývajícího a působícího Ducha Sv. a proto, poněvadž když vstanou slavným vzkříšením, budou podobné oslavenému tělu Pána Ježíše. Vždyť úcta sv. ostatků je zdůvodněna samým Písmem sv. Např. žena, která trpěla dlouho řadu let krvotokem, byla uzdravena dotknutím se třepení roucha Božského Spasitele (Mat. 9, 20). „Také divy neobyčejné činil Bůh skrze ruce Pavlovy, takže i na nemocné přenášely šátky a zástěry z těla jeho a [tím] nemoci od nich odstupovaly a duchové zlí vycházeli“ (Skutky 19, 11–12). A ostatně i ze Starého zákona víme, že mrtvý chlapec byl vzkříšen dotýkáním těla proroka Elisea.

Nedivno tedy, že úcta posv. relikvií byla Církví pěstěna od nejstarších dob, že byly se zvláštní úctou uctívány ostatky sv. Ignáce, sv. Polykarpa, sv. Pankráce aj. aj., že jak už bylo výše řečeno, liturgie se slavívala nad hroby sv. mučedníků a že od těch dob se zadělávají ostatky mučedníků do každého oltáře, na němž se má přinášeti oběť Mše sv. A dekrety o svatořečeních přinášejí například zprávy o zázracích, jež se staly na přímělu svatých, resp. ve spojení s ostatky svatých a závažnost těchto zpráv je naprosto mimo diskusi podobně, jako jsou zastřešeny naprosto věrohodná svědectví o početných zázracích, jež se konaly prostřednictvím ostatků za života sv. Augustina, Jeronyma, Basila a Jana Zlat. Všichni tyto velcí církevní učitelé nám to svou autoritou zaručují. Právem tedy už gangresská synoda v Paflagonii r. 343 vyhlásila: „Kdo opovrhne kaplemi mučedníků nebo v nich konanými bohoslužbami a památkami jejich mučení, nechť je z Církve vyloučen.“ ThDr. Jaroslav Kouřil

MAGIE A NÁBOŽENSTVÍ

10. Modlitba, obřady a svátosti ve vztahu k magii.

Některé sporné a styčné body v pojetí katolickém a protestantském.

Nelze upřít, že z hlediska nevěřícího vnější kultovní úkony a obřady, aspoň pokud jsou povrchně pozorovány, působí dojmem čehosi pověřeného, ba magického. Mám-li však rozumové důvody, abych uznával existenci nadsvětové Nejvyšší Bytosti čili Boha, je také požadavkem rozumu, abych se k této božské Bytosti povznášel myšlením i touhou, zvláště u vědomí své vlastní nedostatečnosti a závislosti na této božské moci. A právě povznesení mysli k Bohu nazýváme *modlitbou* (definice sv. Jana z Damašku, viz G. Wunderle, Grundzüge der Religionsphilosophie, 1919, 208).

Výtka magických tendencí se ovšem netýká této vnitřní modlitby, nýbrž jejich zevnějších výrazů, modlitby ústní, zvláště prosebné, a vsutku zasluhuje odsouzení bezduché odříkávání naučených formulí (P. Lippert nazývá tuto odstrašující zbožnost „službou rtů“, Die Kirche Christi, 1931, 213). Vzpomeňme Ježíšových slov: „Lid tento ctí mě ústy, ale jeho srdce je daleko ode mne“ (Mt 15, 8) a „Modlíte-li se nemluve mnoho jako pohané“ (Mt 6, 7). Přes všechny kazy, pocházející z naivnosti a pověrčivosti, ani ústní modlitba nepozbývá oprávnění, neboť pramení v lidské přirozenosti, která je duchovně-tělesná a jeví potřebu vyjadřovati vnitřní stavy a vztahy i navenek, tedy i slovy. Nešvary naivních nebo pověrčivých orantů nikterak nedokazují, že prosebná modlitba je svou podstatou jen magická formule. Proč by se věřící neměli ve svých potřebách uchýlovat k modlitbě, když modlitba je „živý styk mysli s Bohem, osobně chápaným...“, styk, v němž se odrážejí formy společenských vztahů mezi lidmi“ (Heiler I. c. 491)? A nemodlíme se proto, abychom měnili přírodní zákony nebo odvčké úrady Boží, nýbrž abychom se stali hodnými vyslyšení v tom, co vševědoucí Bůh, původce a pán přírodních zákonů, pojal do svého plánu (Tomáš Akv., S. Th. II—2, q. 83 a. 2. Contra Gentiles 3, 96. Srv. R. Špaček, Katol. věrouka II, 1930, 44 n.). Ostatně náležitá modlitba vždy zahrnuje odevzdanost v řízení Boží a souhlas s vůlí Boží, pravý opak magického úsilí vynutit na přírodě i na lidských osudech uskutečnění vlastní vůle.

Táž přirozená nutnost vyjadřovat myšlenky, tužby a city výrazem obličejí, řečí a gesty, také odůvodňuje oprávněnost *bohoslužebných obřadů*, totiž ustálených

nebo předepsaných kultovních úkonů, a předem činí pochýbným názor, který v nich vidí jen projevy magických sklonů. Nelze se divit, že v těchto ritech se hojnou měrou uplatňuje mluva a poezie symbolů, již proto, že naše pojmy a představy Nejvyšší Bytosti, jakoli správné, jsou pouze inadekvátní, analogické. „Mluví-li člověk s Bohem, absolutní Krásou, přestává próza,“ praví M. Schaller (Římský misál, 1952, 9).

Nevěřící se možná pozastavují nad tím, že i ti, kteří uznávají Boha za pouhého ducha, mu přinášejí v „oběť“ viditelné dary tím, že je nějakým způsobem vyloučí z profánního použití a zasvěcují Bohu nebo znemožňují proměnou či zničením jejich přirozený účel. Leč ani v tomto „obětování“ není o sobě nic, co by působilo magicky: věřící jsou si přece vědomi, že Bůh je bytost nehmotná a jejich darů nijak nepotřebuje; ale jak by mohli lépe vyjádřit to, co náleží k podstatě náboženství, totiž vědomí své závislosti na Bohu nebo uznání jeho absolutní svrchovanosti? — Z tohoto hlediska je ovšem i kultovní oběť čímsi symbolickým. Kdo však by chtěl tuto symboliku obřadů a obětí označovat za prvek magický, musel by stejnou logikou prohlásit za magické mnohé zvyklosti společenského života. Všimněme si třeba pozdravů: Jaký reálný smysl má smekání klobouku a uklánění? Nebo prospěje někomu, řeknu-li mu: Dobrý den! — Co z toho mají zemřelí, zdobíme-li jim hroby kyticemi a věnci? — A naše blahopřání, atd.? Není-li to vše společenská magie, směřující k jakémusi kouzelnému působení na lidské smysly, myšlení, cítění a chťení, pak nelze považovat za magická ani posvátná znamení a rity, kterých používá liturgie (leiton-ergon = funkce po výtce společenská) jako projevů bohopocty.

Naopak zase je-li věřícímu svět dílem Božím a tedy viditelným odleskem jeho dokonalosti, moudrosti, moci, krásy a lásky, pak všechny věci vůkol nás jsou vlastně mysteriem, tajemstvím, závojem, který halí přítomnost Neviditelného Všudypřítomného. *Nihil sine voce*, praví kdesi F. Olgiati, vše mluví — o svém Tvůrci. Vše pozemské je také symbolem, protože ztělesněním metafyzické myšlenky, právě tak jako celá hmotná kultura je pouze smyslovým vyjádřením lidských idejí.

Vlastní *náboženský symbol* je věc nebo úkon, který pro nějakou vnitřní analogii nebo jinou souvislost znázorňuje hlubší, duchovní, náboženský smysl. Tak je voda přirozeným symbolem čistoty, olej zdraví a síly, popel

poměřejnosti, plamen a světlo symbolem božství. K symbolům umělým, ustáleným zvyklostmi, lze počítat kříž (Kristus, křesťanství), sepnutí a vztažení rukou (modlitba), žehnání křížem (posvěcení), stání (úcta), kleknutí (pokora, klanění). Vzpomeňme také působivé symboliky barev (červen: oheň, krev a odpovídající vlastnosti a nálady, čern: smutek, smrt, běl: slavnost, radost; viz R. Guardini, *O posvátných znameních*, přel. J. Florian, 1946; J. Foltynovský, *Liturgika*, 1936, 62 n.). Není pochyby, že ztotožněním symbolu s předmětem nebo se samým božstvím upadal náboženský kult na úroveň magického ritu, tak jako modlitba, oddělená od původního smyslu, stávala se magickou formulí (Wunderle 1. c. 207, 209). Ale zavrhovati všechnu symboliku náboženských obřadů jako magickou znamenalo by snižovat vůbec lidskou přirozenost na magickou a iracionální.

Zvláštní pozornost zasluhuje rity, které bývají pro účinky, jež se jim připisují, často označovány za magické. Mínil křesťanské *svátosti* a svátostiny. Nedívím se, že Bertholet si neodpustil poznámku, že „i v katolictví se mocně ožívá magický prvek, a kdo by jej chtěl vyloučit, narazil by na otevřený odpor oficiálního učení Církve, jež např. udílení milosti váže na svátostné úkony“ (1. c. 66; právem se autor pohoršuje nad některými výstřelky poutnické zbožnosti, ib. 84). Ale je ku podivu, jestliže F. Žilka, ač teolog, praví o svátostech: „Nejsem dost informován, abych podrobně analysoval... stanovisko katolictví“. Ale po své definici svátostí jako „symbolů, viditelných náznaků duchovních hodnot“ hned praví, že „svobodný protestantismus stírá důsledně se svátostí všecko magické, co převládá v římskokatolickém dogmatu a do jisté míry se udržuje také v protestantské víře“ (Naše křesťanství, 1941, 233). Vždyť i katolické učení definuje svátost jako *viditelné znamení, ustanovené Kristem k vnitřnímu posvěcení*, arci s tím rozdílem, že toto vnější, smyslové znamení nejen milost naznačuje, nýbrž i udílí, je tedy nejen symbolem, nýbrž i prostředkem (causa instrumentalis) milosti: „*Res sensibilis a Christo instituta ad gratiam significandam et conferendam*“ = *signum gratiae efficax*“ (G. Van Noort — J. F. Verhaar, *De sacramentis* I, 1927, 6).

Žilka především myslí „magičnost“ *eucharistie* podle názoru, že „večeře Páně je skutečným, reálným sycením a napájením duše tělem a krví Kristovou. — Může tělo a krev opravdu nasýtit duši?“ Autorova otázka je však rovnocenná otázce Ježíšových posluchačů: „*Quomodo potest hic nobis carnis suam dare ad manducandum?*“ (Jo 6, 53) i jejich reptání: *Durus est hic sermo, et quis potest eum audire?*“ (Jo 6, 61), totiž slova Páně: „*Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus*“ (6, 56). Z celé eucharistické řeči je přece patrné, že Ježíš ze svých slov o požívání jeho těla a krve nic neodvolal ani jich nevyložil pouze obrazně, o požívání symbolickým; naopak znova potvrdil, že dá lidem své vlastní tělo a krev za pokrm a nápoj, i když ještě neřekl, že to bude tělo oslavené, nehmotné, utajené pod způsoby svátosti, kterou později ustanovil u poslední večeře (Špaček, *Katol. věrouka* III, 1922, 275 nn.).

Jak ze zpráv synoptiků i zmínky Pavlovy (1 Kor 11, 27), tak z tradice i praxe prvotní Církve plyne nade vší pochybnost reální přítomnost Kristova těla a krve v této svátosti (Dacík, *Bůh ve svátostech*, 1940, 64 nn), třebaš křesťané byli dalecí hrubé židovské představy o pojídání hmotného těla Kristova. Zřetelnost Kristových slov u poslední večeře v souvislosti s eucharistickou řečí Páně v Janově evangeliu je taková, že i M. Luther byl nucen uznat reální přítomnost těla Kristova aspoň ve chvíli společného přijímání: „*Der Text ist zu gewaltig da, und will sich mit Worten nicht lassen aus dem Sinn reissen*“, píše r. 1524 „an die Christen zu Strassburg“ (uv. V. Noort 1. c. 222. Srv. H. Grisar, *M. Luthers Leben u. sein Werk*, 1926, 226. Viz také J. L. Hromádka, *Křesťanství v myšlení a životě*, 1931, 416 n.).

V jakém smyslu Kristovo svátostné tělo a krev nasycují duši, je menší tajemství než sama jeho reální přítomnost v eucharistii. Jestliže tato svátost spojuje co nejúžeji s Kristem a rozmnožuje milost, právě tím, podobně jako hmotný pokrm udržuje život tělesný, zachovává a zdokonaluje duchovní život, který je účastí na

životě Božím: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v poslední den“ (Jn 6, 55). Není to vpravdě sycení duše k životu věčné blaženosti (Špaček 1. c. 313 n)? Táži se tedy stejně jako Žilka: „Neplatí také zde slovo: Duch oživuje, tělo nic neprospívá?“ (Jn 6, 64). Zřejmě zde nadpřirozený život nepůsobí tělo Kristovo jako lidské tělo samo o sobě, nýbrž jako spojené hypostaticky s božstvím, čili „duch“, božství. Naopak kdybychom tvrdili, že slovům Páně zde nutno rozumět symbolicky, dospěli bychom k nesmyslu, protože rčení „jísti tělo někomu“ v obrazném významu značilo týrat, drásati, do krve mučiti, takže by se zde slibovala spása těm, kteří by Krista k smrti utýrali (R. Col, *Nový zákon*, 1961, pozn. k Jn 6, 55).

Věřil-li tedy Žilka v Kristovo božství (z jeho práce „Kristus a začátky církve křesťanské“, *Dějiny lidstva* II, 1936, 389 nn, to jasně neplyne), co je v reální přítomnosti Kristově v eucharistii, v níž i Luther věřil, magického? — Nevěřil-li však autor v Kristovo božství, je záhadou, jak podle něho může ospravedlňovat či zprostředkovat milost Boží víra, přesněji důvěra v Kristovy zásluhy, a také to, co tuto víru budí, vyžaduje nebo podporuje, totiž slovo Boží, kázání (viz Hromádka 1. c.). Svátosti nemají v tomto pojetí samostatného významu, neboť jsou pouze „*verbum visibile*“ a působí jen skrze víru, kterou v přijímajícím budí. Kde víra již je, jsou tedy přesně vzato, zbytečné (A. Landgraf, *Sakrament, LThK*). Nedůsledností a rozparem s tímto učením je arci u protestantů křest dětí, jak také Žilka přiznává (237 nn.). Ale není-li Kristovo božství skutečností, pak heslo „*sola fides*“ (ib. 341 n; srv. Hromádka 416) skutečně působí dojmem čehosi magického: není-li Kristus vtělený Bůh, jak může víra v jeho zásluhy zjednávat Boží milost? Kde je pak důvod takové přičinnosti?

Všeobecně mluví Žilka o svátostech, když praví, že „středověká tradice a dogmatika je obklopila mechanickou a materialistickou magičností“ (236), a sám označuje svátosti za symboly nebo pečeti, které „ověřují a zaručují obsah zvěsti, daru Božího“ (234; srv. Hromádka 1. c.). Ve křtu nevidí „magické oprostění od dědičného hříchu“, nýbrž jen „symbol očištění“ atd. (237). Nazývá-li však odpuštění dědičného hříchu ve křtu čímsi magickým, spadá tato výtka na Toho, který praví: „Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha svatého, nemůže vejít do království Božího“ (Jn 3, 5). Či měli bychom tato slova Kristova chápat rovněž ve smyslu symbolického? — Výroky Pavlovy, jichž se autor dovolává na doklad, že křest je pouze „symbolem zasvěcení Bohu skrze Krista nebo ve jménu Kristově“ (238), svědčí o pravém opaku, protože potvrzují, že křest působí vnitřní přivtělení ke Kristu: „*Všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme křtem uvedeni do jeho smrti... spolu s ním pohřbeni, abychom, jako byl Kristus vzkříšen... tak i my žili novým životem*“ (Řím 6, 3 n; Žilka, *Nový Zákon*).

Pouhý symbol nemůže přece být podmínkou spásy, ani „zpečetěním a utvrzením toho, co je ve Slově Božím zvěstováno: že jsou nám pro oběť Kristovu hříchy odpuštěny“ (Hromádka 1. c. 416). Jsou-li svátosti jen „*verbum visibile*“ a symbol, jak možno jimi „vstupovat v reální duchovní obcenství s Kristem“ (týž ib.)? Jak může pouhý symbol „zaručovat obsah Božího daru“, jak Žilka myslí? — Symbol zůstává symbolem, vnějším znamením vnitřní hodnoty, kterou naznačuje, ale nepůsobí, leč by zde někdo předpokládal magickou kauzalitu, kterou vskutku popírá.

Tvrdíme-li však, a to v souhlase s celou křesťanskou tradicí, že svátosti nejsou jen symboly, nýbrž i prostředky (causa instrumentalis) milosti, je zřejmé, že svátostný účinek zde nepůsobí ani sám hmotný prvek, jehož se používá (*materia* = voda, olej, chléb, víno), ani jen lidská slova a úkony (*forma*), nýbrž použití *materie* a aplikace *formy*, a to tak, že svátostná účinnost plyne z ustanovení Kristova čili z moci Boží, a nikoli nepřímou, psycho-etickým působením jako kázání, nýbrž přímo, ne vlivem mravní dokonalosti udělovatele a bez ohledu na subjektivní stav přijímajícího (svátost je platná, i když překážka brání udělení milosti), tedy ne *ex opere operantis*, nýbrž *ex opere operato*.

Ize tedy situaci zatemňovat, zjednodušovat a redukovat jen na konflikt: morálně neporušený Hus kontra „zvrhlá“ církev, event. skupina mnohoobročnických „velkých prelátů“. Spíše třeba vidět: katolicky dobře orientovaný Zbyněk s upřímným zájmem o povznesení církevně náboženských poměrů, ovšem v rámci církevní jednoty, kontra Hus živěný wiklefismem, za živého souhlasu neinformovaných davů narušoval církevní disciplínu s dogmatickými úchytkami. Dlouhá praxe církve, instituce určené pro všechno lidstvo nejen tedy pro dokonalé, svaté, předurčené, přece jasně ukazovala, že lze bojovat proti chybám, nedostatkům i hříchům v církvi na půdě církve a lze při tom dojít k velkolepým výsledkům. To nechápe nebo nechce chápat Novotný tvrdící, že jde o to, „aby podezíráním z kacířství nebyla ucpána ústa směru reformnímu“. Lze namítnout, že katolický názor je skoro opačný: má obavu, aby se dogmaticky úchytkářské tendence nemaskovaly bojem o mravní reformy. V dalším vývoji situace podle Novotného prý Zbyněk „zanevřel na ty, kdo zvítězili a ovládá ho vůle pomstít se nad vítězi! Ve svém zaslepeném vzdoru nepostřehl kde je jeho místo.“ Měl prý „změnit svůj směr“ atd. Katolický biskup by nebyl biskupem, kdyby ustoupil diktátu podřízeného, proti disciplíně stále se provinujícího kněze při nejmenším podezřelého z věroučné a veřejně hlášané nepřesnosti.

Rozpor mezi oběma muži se prohluboval znenáhla. Přispělo k němu vyšetřování před inkvisitorem Maříkem Rvačkou asi již v září r. 1409 z několika článků zažalovaných patrně mistrem Janem Protivou, farářem u sv. Klimenta na Poříčí. Šlo o někdejší smělé výroky na svatomichalské faře a v domě češíře Václava r. 1399, urážky sv. Řehoře a církve apod. Arcibiskup snad sám připojil výzvu, aby Hus předložil listiny o založení betlémské kaple a vysvětlil, jakým právem zde káže cizím osadníkům a jakým právem i jiní kněží celebrují v Betlémě se zpěvem lidu. Odpovědi Husovy snad kazatele uspokojily. Hus neměl dále žádných nepřijemností. Protože se také ozývala stále častěji výtka, že podněcuje Čechy proti Němcům, reagoval Hus sám na tuto i jiné námitky koncem r. 1409 veřejným prohlášením, v němž se ospravedlňuje.

Na Zbyňkovy stížnosti tlumočené u kurie Jaroslavem z Bezměře a kanovníkem Jakešem, že neklidné církevně náboženské poměry pramení z wiklefských nauk šířených Husovou stranou prohlašující, že církevní censury jsou nezávazné a že moci světské přísluší řídit duchovenstvo, vydal papež v Pistoji 20. XII. 1409 bullu. V ní nařídil Zbyňkovi, aby komise složená ze čtyř mistrů teologie a dvou doktorů práv prozkoumala Wiklefovy články. Pro lepší kontrolu šířených nesprávných náboženských názorů zapověděl kázání v soukromých kaplích i těm, kteří by k tomu měli apoštolské povolení. Papežský dokument překvapil Husovy stoupence vykládající jeho vznik úplatkářstvím. Jindy zase prohlašovali, že jde o listinu nepravou, podvrženou, jen aby nebylo nutno jejímu znění se podrobit. Hus proto ohlásil odvolání „ad papam melius informandum“, nemíně zatím rozkazů uposlechnout. Bulla měla zastavit lavinovitě se šířící wiklefismus. Nedosáhla však svého účelu, protože hnutí již příliš pokročilo a světská moc se postavila proti církvi.

Do Prahy dospěla bulla s značným zpožděním asi 9. nebo 12. III. 1410. Jakmile se známost o ní po městě rozšířila, Hus nedbaje zákazu v ní obsaženého, podal do Říma apelaci, aby papeže „lépe zpravil“. Skutečně zase dosáhl toho, že apelace byla svěřena kterémusi auditorovi. Dříve než se začala projednávat, papež Alexandr zemřel. Proto arcibiskup marně očekával Husovo podrobení. Zatím se Hus i jeho stoupenci všemožně snažili vzbudit odmítavou náladu proti Zbyňkovi a bulle, což se jim bez velkých neznází dařilo. Arcibiskupa ličili před králem i šlechtou jako zrádce království, jemuž stejně škodí jako Němci. Šířili pochybnosti o autenticitě bully (Hus v apelaci praví, že byl papež „sinistre et mendose informatus“, bulla je „podvržená a silně podezřelá z falšování“), obhajovali užitečnost Wiklefových spisů, zamítali omezení kazatelské činnosti. Lid popouzen proti nepřátelům „evangelického doktora“ a

závistníkům betlémské kaple. Zbyněk se nedal mýlit těmito mnohonásobnými a nebezpečnými projevy odporu a přijal hlášení jmenované komise, odsuzující 18 Wiklefových knih pro zjevné dogmatické úchytky, zvláště v partiích o Svátosti Oltářní. Tak uplynulo čtvrt roku a přiblížil se 16. červen, den zasedání synody. Podnes neznáme synodní řeči v arcibiskupském domě na Malé Straně prohlášené znění prosincové bully a provedení jejích rozkazů. Arcibiskupův výnos publikující Alexandrovu bullu, oznamuje, že komise jím jmenovaná odsoudila 18 Wiklefových spisů ke spálení a současně zakazuje šíření jeho zásad. Vyzývá znovu k odevzdání jeho spisů a zakazuje kázat mimo svatyně farní a klášterní. Ačkoliv Zbyňkův dekret byl jen prováděcím nařízením papežské bully, obrátilo se nyní všechno odium proti němu. Jeho několikaletá trpělivá ústupnost se snahou po smírném vyřešení sporných otázek, dobré vůle, projevovaná touhou po spolupráci ovšem na platformě ortodoxie, byla bezohledně zapomenuta. V přítomném okamžiku neznamenal nic.

Hus už měl mezi svými posluchači i univerzitními příslušníky vybudovanou silnou pozici. Proti persekuci literárního díla Wiklefova se okamžitě ozvala celá universita a rozhodla se hledat ochranu u krále. V neděli po vydání Zbyňkova výnosu 22. VI. reagoval Hus na synodním snešení kázáním. Kostel se zaplnil do posledního místa a přítomní vyslechli Husův rozbor synodního arcibiskupova nařízení. Bouře nevole zaburácela chrámem, když kazatel svým osobitým způsobem hypnotizujícím posluchačstvo odmítal žaloby na české kacířství jako pohanu národa. „Bohu děkuji“, pravil, „že jsem ještě žádného Čecha kacíře neviděl“. Souhlasnými projevy odpovídali shromáždění na kazatelův dotaz, zda se připojí k odvolání. Na sugestivní otázku: „Chcete se mně přidržeti?“, shromáždění volali extaticky: „Chceme a přidržíme se“. Apelaci potom přečetl Husův kolega a advokát Jan z Jesenice jménem Husovým, tři studentů, tři bakalářů a také nedávno promovaného člena předního rodu vysoké české šlechty Zdeslava ze Zvířetic. Ostatní manifestanti za svobodu kázání a šíření wiklefského jmenování nebyli. Podpořili však Husův boj nejen sympatiemi, ale i hmotně. Vytvořili také organizační základ pro nástup tzv. husitismu, uplatňujícího se v národě i po Husově skonu.

Mohutná betlémská manifestace a intervence rektora university, vynikajícího lékaře Jana Šindela, u krále způsobily, že arcibiskup měl na pokyn Václava IV. odložit dispoziční ohledně Wiklefových knih až do příchodu markraběho Jošta z Braniborska. Králův bratranec Jošt, známý jako vzdělaný estét, obdivující z klasiků Livia a jsoucí ve styku s humanistou Salutatim, dostal prý kdysi od Husa darem exemplář Wiklefova Trialogu. Z toho titulu měl snad ve sporu — jistě méně vhodně — vystupovat jako nestranný expert. Hodnotě tyto Zbyňkovy zásady, nazývá je Novotný „ukvapenými“. Snad vzhledem k celkové situaci, kdy Hus přesvědčil o svých názorech a postojích mnohé, by bylo lépe je nazvat nevhodnými. Zbyněk totiž na škodu věci naopak příliš dlouho ve své důvěřivosti ustupoval. Přísné zákroky, omluvitelné dobovou církevní praxí, byly sice nevyhnutelné, jejich medicínální účín pro zpožděnou aplikaci však problematický až neúčinný. Jošta více zajímalo, co se dalo v říši než doma. Proto do Prahy nepospíchal a patrně možná oznámil, že přijede později. Mezitím artistická fakulta ve snaze zamezit zničení spisů se usnesla korporativně odporovat jejich spálení, protože by to znamenalo potupu university, nehledě k tomu, že v době tak krátké nelze prý myšlenkově obtížnou četbu, spíše studium spisů zvládnout (jakoby právě pro jejich studium se nepřišlo na závadnost obsahu!). Otázkou se zabýval traktát „Libri haereticorum“.

Tentokrát Zbyněk nemínil ustupovat a otálet. Nečekal na Jošta, ostatně úředně nijak kompetentního a přistoupil k vykonání rozsudku nad knihami. Tak se stalo 16. července nádvoří arcibiskupova domu jevištěm ponurému aktu, který se ovšem v dějinách z důvodů daleko povrchnějších než byly motivy náboženské i později nejednou, třebaže v jiné formě, opakoval. (Pokračování)

ThDr. Václav Bartůněk

V ZAŘÍ CTNOSTI — PŘÁTELSTVÍ

Jedno z nejkrásnějších slov, které kdy Pán Ježíš pronesl ke svým apoštolům bylo slovo, které k nim řekl při poslední večeři: „Non dicam vos servos, sed amicos.“ (Jan 15, 15) Amici Jesu facti sunt! Svati apoštolé stali se přáteli Syna Božího, Pána našeho Ježíše Krista. Každý novověčený kněz se jím stává. Přátelství, o kterém bylo již tolik krásného napsáno již v dobách starých: Cicero: Laelius, De amicitia, i v dobách nových a nejnovějších, je vzácná ctnost. Dojemný svazek srdcí..., která mají totéž smýšlení, týž cíl, tytéž krásné a ušlechtilé úmysly.

Kdo miluje svého přítele, rád pro něho přináší oběti i sebevětší! Ačkoliv byl svatý Cyril zemřel až k smrti, přece se chce Slovům obětovat z lásky ke Kristu až do poslední fáze mučednického pracovního vyčerpání. „Je zemřel, na těle churav, ale půjde s radostí.“ To je právě ona síla, která z každého opravdového přátelství plyne a vyvěrá, ohromná mohutná síla, o které tvrdí svatý Pavel: „Caritas Christi urget nos. Přítel Kristův cítí v tom svém přátelství takovou sílu a takovou radost, že právě tato síla promění každé utrpení, každou únavu v radost při práci pro přítele. Tato síla, která přejímá, vychází z jejich přátelství s Kristem, byla také mohutným magnetem, který přitahoval k nim mnohé a nadšené spolupracovníky.“ Pro vysvětlení celkové gigantické práce obou bratří mnoho napovídá poznámka ŽM, že měli ve své blízkosti „jiné, kteří byli s nimi téhož ducha“. Sv. bratři měli kolem sebe spolu- pracovníky a žáky, takže nebyli odkázáni jen na sebe sami. Jistě to byli mužové vybraní a všestranně osvědčení, jak se ukázalo později. Smýšleli s nimi stejně, byli spolehlivého charakteru, utvrzení v náboženském duchu a nadšení pro riskantní apoštolskou práci“. Z lásky k Pánu Ježíši jako opravdový amicus Jesu zůstává svatý Metoděj na těžkém kamenolomu Páně i po smrti Cyrilově a opouští svou zálibu odebrat se na horu Olymp a oddávat se zcela kontemplativnímu životu...

Srdce Kristovo a srdce kněžské jsou srdce spojená přátelským svazkem... Proto je hřích kněze mnohem horší než hřích laika... Hřích kněze znamená přetržení přátelských svazků, hřích kněze znamená vždy jidášskou zradu spáchanou na nelepším a nevěrnějším příteli, na Pánu Ježíši. Amici Jesu et amici animarum budme jako byli svatí Cyril a Metoděj. Nikdy neporušujeme tyto přátelské svazky zradou, těžkým hříchem! Pán Ježíš odůvodňuje své slovo: „Nyní vás nazývám přáteli... Neboť jsem vám všechno zjevil, co jsem slyšel od Otce svého.“ (Jan 15, 15) Jak veliké a rozsáhlé je dnes naše vědění ve všech oblastech lidského života. Avšak malé jsou všechny lidské poznatky oproti vědění, které máme a které jsme obdrželi jako záruku našeho srdečného přátelství s Pánem Ježíšem.

Jaká je to veliká milost pro každého z nás, že jsme směli na fakultě a v semináři po celá léta čerpat z hlubokých zdrojů Božího zjevení a deposita fidei, ze svatých dogmatů Církve svatě katolické. Náš katolický lid je plným právem o tom přesvědčen, že nejkrásnější a nejvzácnější, ale také nejtěžší vědění, zprostředkuje bohověda. Všichni víme ze zkušenosti, jak těžké je bohovědecké studium a jen bohoslovec, který je opravdový amicus Christi, dovede pochopit hloubku a šířku, délku a výšku bohovědeckého studia, a jen kněz, který je opravdový amicus Jesu, dovede být semper studens, dovede prohlubovat své svaté vědění o Bohu a rozdávat dál věřícímu lidu. Jen opravdový přítel Pána Ježíše patří k oněm duším, které Pán blahoslavlil ve svém šestém blahoslavenství: Blahoslavení čistého srdce, neboť oni viděti budou Boha. Již zde na zemi budou svou vírou, svým od Duchu svatého osvětleným duchem poznávat Boha a Jeho vlastnosti nehlouběji. Proto má každý amicus Jesu zájem na tom, aby přivedl co nejbližší duše k Božskému Srdci Páně, a proto již od samého pondělka studuje a pracuje na svém kázání modlitbou a meditací prohloubeným... Neboť jen takové promyšlené, promeditované kázání bude mít váhu a cenu, hodnotu a vliv na duše našich křesťanů. Proto se také na čas odebrali svatý Cyril a svatý Metoděj na Olymp, aby tam prohloubili studiem a meditací své bohovědné vědění a dokázali jako opravdoví amici Jesu přivést duše k Němu. Nemůže býti krásnějšího a mohutnějšího motivu k ušlechtilému dokonalému a svatému jednání, než jednání vycházející z opravdového a věrného přátelství. Co všechno dovede dobrého učiniti přítel příteli? Jaké oběti dovede přinést! Každá i sebevětší oběť pro přítele přinesena je nám lehká! Z tohoto stanoviska vzácné ctnosti přátelství s Pánem Ježíšem dovedeme si vysvětlit všechny ty ostatní heroické ctnosti a veliké oběti, které přinášeli sv. Cyril a sv. Metoděj. Přinášeli je ochotně, poněvadž byli skutečnými amici Jesu. Jim bylo příkladem přátelství Pána Ježíše s Lazarem, Pána Ježíše s apoštoly, krásné přátelství Davida s Jonathanem, Rehoře Nazínského s Basilem.

Kdo z nás chce tak krásně a tak vytrvale pracovat na vinici Páně, jako svatý Cyril a Metoděj, musí býti amicus Jesu. Toto čisté a věrné přátelství nás povede a přeneseme přes velehoru obtíží a překážek a setrváme v dobrém konání až do své smrti.

ThDr. Karel Sahan

ŽALM 6. MODLITBA BOHEM ZKOUŠENÉHO

První z „kajíčků“ žalmů Církve. Žalm nemá zmínky o vlastním hříchu žalmistův, výstižně vyjadřuje vnitřní trýzeň a smutek duše nad množstvím nepřátel. Nejpravděpodobněji je důvodem ke vzniku žalmu doba, kdy Davidovi nepřátelé bezostyšně očekávali jeho smrt.

Rozdělení myšlenek:

a) Vyzývání Božího milosrdenství (2–4).

b) Prosba za vysvobození z nebezpečí smrti (5–6).

c) Obraz vnitřní bídy (7–8).

d) Pán mne vysvobodí, ať se moji nepřátelé zastydí. (9–11)!

1. Sbormistru: na strunách! Oktávou!
Žalm Davidův.
2. Pane,
nekářej mne ve svém hněvu
a netrestej mne ve svém rozhorlení!
3. Pane,
smiluj se nade mnou,
vždyť jsem chorý,
Pane,
uzdrav mě,
vždyť mám kosti roztřesené,
4. a má duše je nadmíru vyděšená!
Ale ty, Pane?
Jak dlouho ještě budeš otálet?

5. Pane,
vrať se mi,
vytrhni mnou duši,
zachraň mne pro své slitování,
 6. protože na tebe už nebude myslet,
kdo propadne smrti,
Kdo tě může chválit pod zemí?
 7. Jsem vysílený od svého nářku,
noc co noc v pláči skráním své lože,
smáčím své lůžko slzami,
 8. pohled mám zamžený hořem,
stává se stařeckým vinou všech mých nepřátel.
 9. Pryč ode mne,
všichni pachatelé bezpráví,
Pán mé hlasité nařikání zaslechl,
 10. uslyšel Pán mou prosbu,
Pán mou modlitbu přijal!
 11. Ať se všichni moji nepřátelé zastydí
a velmi předěšení
ať se kvapně odklidí v hanbě!
- (6) „chválit pod zemí“ — do té doby nebylo zjeveno, jaký osud čeká duše po smrti. Byly v „šeolu“, nebo jim zatím bylo zavřeno. Zemřelí se nemohou účastnit vnější oslavy Boží.

P. Josef Kunický

V měsíci, v němž listí padá se stromů jako slzy a jehož mlhy jsou utrápené jako vdovino srdce, myslíme se svou matkou církví na ty, kdo už jako lupen odpadli se stromu pozemského života a prošli mlhou umírání do nového světa. V těch tesklivých podzimních dnech, kdy už nepotěší ptáčí píseň a na obloze se neroztančí bělostný obláček, je potkávám, všechny ty duše, které prahnou po milosrdenství a prosí o ně. V jejich očích nalézám záblesk veliké touhy a někdy i smutku. Tolik se mi chce vzít jejich tíhu do svých poplašených dlaní a pozvednout je před Boží tvář, aby se rozevřela nebesa a milost skanula do ran duší, jež úpějí v očistci. Rád bych přitiskl své rty k jejich štkání, tichounce, mateřsky, docela měkce a každé té duši zaseptnout: sestrol Ale nežli bych se mohl vzpamatovat z takových setkání, cesta se poodkryje, můj plášť se rozvětví v strom údivu a mezi mne a duše odešlých vstoupí bílý oblak, takže zůstávám sám se svou úzkostí a ničeho nevidím a nikdo mi nemůže sdělit, na kterém místě trpí. Kdo v takovém tesknícím čase, kterému podzim propůjčil třeslivost bázně a těžkost nevidění, vložil v mé ruce zlomenou růži a přikázav poslušnost očím, do mého hlasu vlil olovo tísňe? A pořád, pořád z dálky slyším volání o milosrdenství. Poznávám, že milosrdenství božského Srdce je okov, jehož dna nikdy nedosáhneš a z něhož nikdy neubývá. Milosrdenství je onen stav duše, který se sklání k ubohému; je almužnou srdce, bez níž prokázaný dobrý skutek pokořuje; je to oddaný soucit, kterým — neznámým a tajemným způsobem — duše dobrodince přechází do duše potřebného. Říkáme milosrdenství a je to v naší mateřštině slovo laskavé a

Z OKOVU MILOSRDENSTVÍ

Václav Zima

utěšující, ale zdaž jím není sám Bůh, který se snižuje k lidské ubohosti, otevíraje jí své srdce? Kdykoliv uvažujeme a krásách, jež nás ve světě obklopují a oslňují, víme, že tato nádhera není leč hrou nekonečné moci Boha, který ji stvořil. Kdykoliv obdivujeme dokonalost a vznešenost Boha, jeho nepředstavitelnou velikost, jeho nevyčerpateľnou moudrost, jeho neunavitelnou lásku, ke všem těmto přívlastkům musíme vždycky připojit slovo, jež je všechny uzavírá do neohraničeného prostoru, slovo nekonečnosti. Co můžeme vymyslet o Božím milosrdenství, o něžnosti božského Srdce, když nám Písmo svaté říká, že milosrdenství Boha převyšuje všechna jeho díla, rozprostírá se od nekonečnosti do nekonečnosti a je bez počtu a bez míry? A kdybychom se divili nad nekonečným soucitem, Pán sám by nám řekl: Tolik lásky vás překvapuje? Neboť nejsvětější Srdce je dojata potřebnostmi duší, které za prahem času trpí touhou a čekají v naději. Pro lásku, jež nás s nimi spojovala v životě a jež setrvává na svém místě i po dokonání díle smrti, musíme na ně pamatovat a musíme svými modlitbami i obětmi získávat pro ně z okova Božího milosrdenství útěchu spasení.

Jeden francouzský duchovní spisovatel, jehož jméno by nikomu nic neřeklo, ale jehož myšlenky mohou naši zbožnost ukázat nové cesty, radí ke zvláštnímu cvičení, které každý z nás může obětovat ve prospěch duší v očistci:

1. Hned ráno, jakmile procitnete, vstupte do božského Srdce a obětujte se mu cele se vším, co za dne budete

dělat, mluvit a myslet. Zkoumejte čistotu svých úmyslů a spojte se s božským Srdcem při Mši svaté. Toto cvičení několikrát opakujte a obětujte je božské spravedlnosti, vykupující čistotou nejsvětějšího Srdce Ježíšova nedostatky v čistotě úmyslů, pro něž ony chudé duše v očistci trpí. Od Mše svaté po jistý čas pěstujte vnitřní ticho, spojující je s Ježíšem, skrytým v Eucharistii.

2. V čase pravidelného jídla cvičte se v umrtvování a spojujte je jako vše ostatní se Srdcem Ježíšovým. V rozhovorech se cvičte v milosrdenství a obračejte se k Bohu nějakým skutkem lásky, který spojuje s vělým milosrdenstvím Ježíšova Srdce, abyste tak zaplatili za nedostatečnost milosrdenství, pro kterou ony chudé duše v očistci trpí.

3. Podle možnosti zachovávejte ticho, spojující je s tichem Ježíše Krista a obětující je jeho svatým úmyslům. Po celý den buďte pozorní k přítomnosti Boha a ukazujte se plni mírnosti a shovívavosti vůči bližním.

4. Pýcha ovšem rozšiřuje nesmírný dluh, uzavřený s Boží spravedlností; proto si vykonajte několik cviků v pokorě ve spojení s tajemnou pokorou Ježíšova Srdce.

5. Když přijde večer, aby zhodnotil den, obětujte všechno, co jste během dne udělali užitečného, lásce nejčistšího Srdce a prostě je, aby všechny zásluhy případly oněm trpícím duším, jež poproste, aby vám vymohly milost zemřít v lásce Ježíše Krista a žít bez odporu podle jeho pokynů. Podaří-li se vám osvobodit některé z těch ubohých, vězněných v hradbách očistce, budete šťastni, že jste pro sebe na věčnosti získali obhájce, kteří se stanou zastánci vaší spásy.

SILNICE

Z klubka času se odvinula pentlička šedivé cesty, lidé se jí zmocnili a navždy ji spojili se svým životem. Rozdělila prostor a spojila vzdálené kraje. Po jejích okrajích chvílemi se dotknou oči zelené štítiky s bílými číslicemi a napovídají už napřed o její důležitosti. I ve spleti evropských cest je její význam dávného a dávného data. Už tenkrát, když první zbrojný houf hledal cestu od jihu k severu, od starořímské Vindobony až k městu Braga a dál k Severnímu moři, když jenom louče slunečních paprsků a svit polární hvězdy byly ukazovateli směru, už tehdy byly položeny základy silnice našeho domova. Během věku se sice tu a tam poněkud odchýlila od původní linky, ale vždycky zůstala cestou osudovou pro člověka i pro dějiny země.

Jen její kratičký úsek, asi tak na polovině vzdálenosti mezi hlavním městem Čech a Moravy, ať hovoří sám dnes k tomu, kdo je ochoten zachytit několik střípků z nekonečné řady číslic kilometrů i dějů lidských radostí i žalů. Obojí jde po ní stále ruku v ruce: úsměvy i slzy, život i smrt.

Haberskou stezkou ji nazývají nejstarší jihlavské zápisy a jako uzoučkou cestu mezi hraničním hvozdem ji znal již kronikář Kosmas. Tak úzká byla, že jezdec s koněm sotva mohl jet po ní vedle vozu. Roku 1101 kníže Oldřich, chtěje obdržet knížetství proti Bořivoji, vtrhl s vojskem německým do Čech až k Malínu. Když pak nikdo z českých pánů k němu nepřistupoval, nýbrž

Bořivoj se proti němu postavil s vojskem, voj Oldřichův, nemohla tou cestou, kudy přišel, se vrátit, ježto po ní Svatopluk Olomoucký s dvěma pluky z Moravy na pomoc Bořivoji přicházel, v noci se dal na útěk po cestě nadmíru úzké stezce těsné, která vede lesem k Habru. Při tom vojska jeho zavazadla svá odházela, ba, i biskup Jindřich kápi svou ztratil."

První dějinná zmínka — a je poznamenána krví. Neproniklý hvozď dávno ustoupil široké cestě, ale ve srovnání s evropskými cestami i dnes o mnohých jejích úsecích platí slovo Kosmovo.

Městům i vesnicím přinášela cesta obživu. Četné přepře, živnosti i klenby zájezdních hospod zachytily i trochu zlatého prachu, který se trousil z dlaně obchoďu. Každým stoletím, ba snad i desítkami se znásoboval běh života a jeho události a promítá se dodnes na zdánlivě mrtvém pásu asfaltu nebo dlažby. Jsou na ní místa, které zrovna hladí a kolébají bezstarostností, ale jsou tu i místa přečetných dopravních nehod. Tam, kde cesta prudce klesá ze svahů a zase namáhavě se dere do protáhlých strání, tam zraněné a zbolavěné kmeny bříz a jeřábů jsou mlčelivými svědky neštěstí nebo slz nad zbytečně ztracenými lidskými životy. Současnost, nebo ještě spíše ukvapený spěch či opomenutí dopravních předpisů píše do letopisu naší cesty stránky stejně bolavé, jako je psala dávná historie.

Tudy pospíchal v zimě, na svátek Tří králů, roku 1422 Zikmundův vojevůdce Pípa Florentský, a zastavil se na-

Jistě by stálo za pokus, abychom takovéto cvičení v dnech vzpomínání na všechny zemřelé s láskou a odaností podstoupili, neboť i náš život má být horlivý požehnáním a má být naplněn štědrostí milosrdné lás-

ky. Duše, na něž vzpomínáme a které jsou nám drahé, protože ani smrt z nás nevyrvála jejich jasnou podobu, mají stále na naší lásku právo a mají potřebu milosrdenství. Kolika úsměvy nutno se modlit, když se ne-

nalézá slovo a řeč se plaše zajíká, a Pán vchází do naší zahrady s očima Boha, s možnou žebráků a s holi pastýře, aby uvedl do věčné zahrady všechny duše, za něž se obětoval?

LITURGICKÝ CHORÁL

Pátrat po profilu a starých formách hudebního projevu jest úkol mnohem těžší než v poesii, plastice, stavitelství nebo malířství, ježto všechna tato umění mají své památky uchovány více méně ze všech dob lidské civilizace, kdežto stopy po dávné hudbě bývají obvykle nenávratně ztraceny. Avšak i z toho mála, co se nám dochovalo z časů dávno minulých — třeba ze starověku či středověku — lze dokázat, že stáří nemusí nutně být překážkou opravdovému umění, nadto pak umění, které přetrvalo mnohé věky. Významným dokladem jest zejména nejstarší nám známá hudba raného středověku — *liturgický chorál*.

Z historie hudby víme, že chorál vyvřel z dvojího pramene: z antické hudby řecké (hymny) a ze starosyrtonálních zpěvů hebrejských (psalmodie). Pravděpodobně byl jediným církevněhudebním výrazem své doby. Více se nelze dohadovat, ježto jsme od vzniku chorálu příliš vzdáleni. Sice již Písmo sv. vybízí lid, aby zpíval, leč formulace je příliš všeobecná; podobně si počínají i sv. Pavel, sv. Kliment, sv. Ignác a j. Avšak nikdo ze souvěkých kronikářů a spisovatelů se nezmiňuje ani o melodii či rytmu, ani o formě zpěvu prvních křesťanů. Stálá pronásledování pochopitelně velmi ztěžovala vývoj liturgie i liturgického zpěvu, až teprve edikt milánský z r. 313 dovoluje veřejnou křesťanskou bohoslužbu. Katakombami se asi rozléhal zpěv ryze vokální, tryskaje nejspíše z okamžitého nadšení či individuálního nadání. Liturgickým jazykem byly tehdy řečtí východní i západní, během času však vítězí latina a zatlačila řečtinu, syrštinu i hebrejštinu.

Na rozvoj západního liturgického zpěvu měl významný vliv milánský biskup sv. Ambrož. Učil své věrné zpívat hymny, sám mnohé z nich složil nebo přeložil, a tyto zpěvy záhy došly obliby jak u vrstevníků, tak i u pozdějších. Vedle hymnických zpěvů obohatil liturgii též o antifony a hallelujatické melodie. Nelze mu však připisovat autorství všech tehdejších hymnů, rovněž známé „Te

Deum laudamus“ bylo jím toliko převzato a přeloženo z řecké liturgie.

Právoplatnou formu církevního zpěvu zajistil papež Řehoř Veliký (zač. VI. stol.). Jím začíná doba opravdového rozkvětu církevního zpěvu. Máje během svého působení příležitost seznat základy hudby antické, římské i podstatu křesťansko-byzantské liturgie a zpěvu, věnoval jako papež své vědomosti, zkušenosti a péči kodifikaci liturgie a liturgického zpěvu. Položil tak základy nynějšímu misálu a graduálu, a založil chorální pěveckou školu zv. schola cantorum.

V dějinách chorálu rozeznáváme čtyři hlavní doby: dobu vývoje od počátku křesťanství až asi do VI. stol., dobu rozkvětu trvající celé tisíciletí do stol. 16; dobu úpadku zaviněnou reformací, válkou třicetiletou i humanismem, jenž církevní středověkou latinu pokládal za něco „barbarsky“ méněcenného, dále též i vlivem vícehlasu a růstem hudby instrumentální, stále víc a víc pronikající do chrámu. Konečně i rozmach polyfonie v 16. a 17. věku působil ničivě na pěstění chorálu. V těch dobách ztrácel svoji původní čistotu, procházel — nikterak ku svému prospěchu — mnohými změnami, čemuž napomáhaly několikrát edice a různé reformy, znamenající vždy nové a další ústupky stanovisku liturgických předpisů. Poslední epocha představuje novou obrodu chorálu, kterou v stol. 19. zahájil benediktinský opat v Solesmesu pater Guéranger. V jeho řádu se totiž chorál uchoval v původní podobě a znění a byl oddaně a bez úchytky pěstován. Bádání o chorálu a studiu starých rukopisů zasvětili celý život nejřednější hlavy benediktinského řádu. Vedle již jmenovaného P. Guérangera to byli zvl. Dom. Pothier, Dom. Mosquereau, emauzký opat dr. Sauter, Amb. Kienle, D. Johner a jezuita Lambillotte, kteří pracovali na redakci vydání chorálu tzv. vatikánském, jež má za základ nejstarší dosažitelné prameny, především do našich časů zachovaný opis Antifonáře papeže Řehoře Velikého. Toto dílo se nachází v klášteře

krátko na návrší nad Habry. Avšak zamrzlá plocha rybníka se stala nástupištem Žižkových vojsk k úderu, který nezastavily ani hradby Německého Brodu, ba ani pevná Jihlava.

Když utichly požáry a trochu oschly slzy, radost a naděje rozkvétaly podle cesty, kterou se svým průvodem se ubíraly hlavy korunované — Jiří, Matyáš, Ladislav Pohrobek i Vladislav, i později králové habsburského rodu. Ale stejné naděje se rozvinily v duších prostého lidu, když účastníci zemských sněmů v Čáslavi nebo v Jihlavě měli připravovat klidnější uspořádání obecných záležitostí.

Znovu se však ozývala lidská hamižnost a zášť a soupeření mezi jednotlivými městy. V sedmdesátých letech 15. století těžce nesli jihlavští občané rozkvět Německého Brodu a rozhodli se, že lstí přepadnou město. Brodský měšťan Hnát jim přislíbil pomoc. Smluvené znamení byl hlas zvonu na jihlavské bráně. Ale Brodští v domnění, že zvon ohlašuje požár, seběhli se k bráně a sotva uzřeli sročený dav jihlavských, učinili výpad a město zachránili. Zatímco muži pronásledovali útočníky, ženy ubíly zrádce a jeho kostra pro výstrahu všem zrádcům domova stojí dodnes v průčelí staré radnice a odzvání každou hodinu překotnému tempu času.

Formanské archy drkotaly po dláždění a mezi lesy, kde nebývalo bezpečno, a oddychl si každý, kdo měl za sebou prudký výstup u Radostína. — Volský vrch se ta vesnice jmenovala kdysi podle nutných přípreží — i konečně když se ocíl za hospodou Klepandou nad Habry. Neměla dobrou pověst tato hospoda na pokraji

lesa a bývala často útočištěm lidí, jimž cesta pomáhala k nepoctivému výdělku. Není divu, že lidská spravedlnost sáhla někdy vedle, když chtěla zajistit bezpečnost cesty i kupců. Nad Habry stojí vedle cesty nízký kamenný kříž. Tam asi bývalo popravní místo. Tam také byl odsouzen ke ztrátě hrdla člověk, který proti panské vůli nijak nemohl dokázat svou nevinu. Před popravou prosil nebesa, aby smyla jeho nevinnou krev. Sotva byl ortel proveden, vysmekla se utatá hlava z rukou katových a kutálela se z návrší dolů. Tam se pod ní rozvalila země a vytryskl pramen chladné vody, který nevysychá ani v nejparnější léte a nezkrasí ho ani sebevětší mráz. Jméno studánky — Rožvalda — i po staletích hlásá, že soudil Hospodin onu při a rozsoudil proti člověku lstivému a nepravému.

Poklidné drkotání formanských vozů brzo vystřídal řinkot ocele a halas vojenských rozkazů. Doba náboženských zmatků, vzájemné nepřátelství dětí jednoho otce poznamenalo krvavou kletbou násilí chudobný kraj i cestu, po níž se střídavě valila vojska císařská i stavovská. Jedno měli společně všichni: vraždili, loupili, znásilňovali, zanechávali za sebou ohně a slzy a hlad a zpusťšenou zemi. Z hloubi zbědovaného srdce vytryskly verše, které si dal vytesat roku 1623 na svůj náhrobní kámen v haberském kostele urozený pan Václav Kyjovský z Polničky: „Má duše milá, vrať se ke Kristu svému zase v odpočinutí radostné, neb v světě je žalostné...“ Žalostně bylo během strašné války, v níž si člověk učinil svaté myšlenky náboženství pláštěm dábelské zloby. Žalostně však bylo i potom, když va-

sv. Havla (Sct. Gallen) ve Švýcarsku již od r. 700, kdy papež Hadrián na žádost císaře Karla Velikého poslal do francké země za učitele chorálu své dva učené mnichy, Petra a Romana, s věrnými kopii Řehořova Antifonáře. Petrus došel až do Mét, Romanus následkem nemoci zůstal ve Sv. Havlu, kde založil též pěveckou školu, proslulou po celý středověk. Tam také působil původce sekvencí Notker Balbulus, jeho současník Wippo, básník nejstarší sekvence „Victimae paschali“, Tuotillo, původce interpolací a mnozí jiní. Mimo svatohavelský opis Antifonáře poskytly spolehlivé prameny i spisy Hucbaldovy, Quidona z Arrezza, reformátora hudebního písma či notace, Bernoa z Reichenau a dalších. Na všem tomto podkladě vypracovala as v pol. 19. stol. zvláštní komise archeologická a umělecká za předsednictví Dom. Pothi-

era dnešní oficiální vydání vatikánské — Editio vaticana. R. 1903 vydal papež Pius X. proslulé Motu proprio, zasazující se o reformu hudby církevní na základě chorálu, který byl vždy a zůstal hlavním, oficiálním zpěvem Církve.

Liturgický chorál obsahuje četné zpěvy úchvatné krásy a vznešenosti, od nejjednodušších recitací až k nádherným melodiím bohatými koloraturami vyzdobeným. Mohutnost a hloubka ztavená v těchto melodiích opravdu přetrvala věky, neboť se obrací k nejživějším strunám lidského citění a ducha. Všem hymnickým zpěvům je společný pocit vznešenosti, povznesenosti nad všední, malicherné, náhodné a nicotné. Chorál k liturgii těsně přiléhá, s ní úzce souvisí, ji přesně doprovází, čímž potvrzuje dávnověký společný vývoj.

- R. Š. -

Galerie vlasteneckých kněží

NAD HROBY NEJVĚTŠÍCH CYRILOMETODĚJSKÝCH KNĚŽÍ

V jubilejním roce Velké Moravy vzpomeňme z vděčnosti i na všechny ty kněze, kteří věrně a nadšeně pokračovali v brázdě svých věroznámů na Moravě, kde v minulém století zároveň křísili národní vědomí. Při tom je třeba zdůraznit, že na Moravě byla buditelská práce mnohem těžší než v Čechách a dosáhla zde svého vítězství právě jen vlivem tohoto specifického cyrilometodějského zápalu, zvláště při miléniových oslavách r. 1863 (příchod sv. Cyrila a Metoděje) a r. 1885 (smrt sv. Metoděje).

S velkou radostí poznáváme, že těchto cyrilometodějských kněží je dlouhá řada — a při tom je jich mnoho již zapomenuto nebo dosud ještě neobjeveno. Vzpomeňme však aspoň těch nejvěstších postav, které jako hvězdy stále svítí v Církvi i na moravském a slovanském nebi.

Předně je to Fr. Sušil a jeho družina. SUŠIL FRANTIŠEK (1804—1868), profesor bohosloví v Brně, dovedl obdivuhodně podle svého cyrilometodějského srdce zapálit k tvůrčí práci celou řadu kněží svým heslem „Církev a vlast“. (Církev a vlast, ty v mojih sestersky se milují nadrech, každá půl, každá má moje srdce celé.) Byl také spoluzakladatelem a prvním starostou „Dědictví sv. Cyrila a Metoděje“, které bylo založeno v Brně r. 1850 úsilím několika kněží: Dr. Jana Bílého (slavného autora životopisu sv. Cyrila a Metoděje k r. 1863), Karla Šmídka, Bedřicha Sylvy-Taroucy, Jana Tábořského aj. Sušilovu báseň „Dvě hvězdy se z východu“ zhudebnil

PAVEL KŘÍŽKOVSKÝ (1820—1885), který také Sušilovou zásluhou čerpal z národních písní a tak se stal „patriarchou národní hudby“.

Nejoddanějším Sušilovým spolupracovníkem byl MAŘEJ PROCHÁZKA (1811—1889). Stýkali se již od r. 1843, Procházka myslel v prudké bolesti, že Sušilovu smrt nepřijme. Přesto se však časem vzchopil a pracoval dále. Z důvodů této velké lásky, přirovnávané k soluňským bratřím, byly pozůstatky obou přátel r. 1891 ze svých původních hrobů exhumovány a uloženy do nového společného hrobu na ústředním hřbitově v Brně.

JAN SOUKOP (1826—1892) je právem zván „pěvcem velehradským“. Z jeho bohaté tvorby píseň „Ejhle svatý Velehrad už září!“ („Ejhle oltář Hospodinův září!“) zhudebněná P. Křížkovským se stala nesmrtelným hymnem našeho lidu. Zemřel 26. 3. 1892 v Doubravici u Boskovic, ale jeho tělesné pozůstatky byly po 35 letech exhumovány a 15. 5. 1927 uloženy na Velehradě.

VLADIMÍR ŠTASTNÝ (1841—1910) zasloužil rovněž svou bohatou básnickou tvorbu myslence cyrilometodějské. Je autorem rovněž slavné písně „Bože, cos ráčil!“ Jeho přátelé o něm říkali, že ho jeho jméno vhodně symbolizuje: sám vnitřně klidný a šťastný obšťastňoval i druhé.

BENEŠ METOD KULDA (1820—1903), alter Sušil, živý pomník národních buditelů, stýkal se se Sušilem již

leční dobrodruzi, jako Goltsch, Reinhard z Walmerode, a po nich Milesimové nebo Pöttingovci dostali jako odměnu zradu na Albrechtovi z Valštejna rozsáhlé trčkovské panství. Jako dračci se vrhli na zpustošený kraj a hleděli z něho vyždíť co se jen dalo pro svůj přepych. Do prachu uježděné cesty padali robotníci pod panským bičem, až si mysleli, že děle už mlčet a trpět nelze.

Lesy a stráně v okolí Habrů ukryly sice již v roce 1714 první odvážné rebelanty, kteří po okolních vesnicích rozhodili první jiskřičky vzpoury proti robotě a tužby po volnosti. Ale silnice, která jim měla pomoci roznést jejich předčasný vzdor, viděla jejich potupu, když v poutech je vedli k soudu do Čáslavi a do Kutné Hory. Novým násilím a těžkými tresty na svobodě udušila vrchnost hlas lidské touhy po volnosti. Většina sedláků byla odsouzena k pracím na opevňování Prahy a na svou stravu si kromě toho musili vydělat sami, nebo náklad byl uložen obci, odkud pocházeli. Těžká pěst nového ponížení a další poroby dolehla na náš kraj a vtiskla do něho na celá staletí myšlenku nedůvěry k novým proudům života, který se jinde jinak rozbíhal, ale na Vysočině se nemohl zachytit. Někdy až skoro zkosnatělé lpění na všem starém, na tom, čím žili dědci i táta se prolíná i do současných událostí. Ale to je jenom rub, jenom skořápka, kterou na dobrém a skromném srdci našich lidí vytvořily věky.

Generace se měnily a střídaly okolo císařské cesty a k jejich spokojenosti stačily rozkolébané struny žita na táhlých stráních a trochu modra nebes, které se za-

chytilo na úzkých políčkách. To už byl velký pokrok, když u nás zdomácněly brambory, druhý chléb našeho domova. Hned bylo lehčeji, když se stuhu dýmu z bramborišť zavěsily na drkotavé vozíky s požeňnanou úrodou země. Dny radosti i časy úzkostné se střídaly za sebou jako údolí a stráně, nesoucí starou cestu. Zdálo se, že je lhostejná ke všemu — k bídě svých dětí i k transportům vojska i ke změnám, které s sebou nesly časy. A přece jinak se chvěla její dlažba ve dnech poroby, když na ni padaly krvavé krůpěje jeřabin i lidské bezmoci, a jinak se rozevlály svěží zelení haluze bříz pozdravem nového jara, když rachot vítězných tanků oznamoval zrození nové doby.

Jilmý, jeřábý, břízý a lípy jsou ještě dnes na mnoha úsecích věrným doprovodem dějinné cesty, i když mnohé z nich již vystřídaly mladé kmeny ovocných stromů, tentokrát sázené až za příkopem. Rozkvétají většinou až tehdy, když mají vytvořit živou slavoobranu účastníkům Závodu míru na těžké trati mezi Prahou a Brnem nebo opačně. Závodníci různých národností projíždějí po naší cestě, vítání tak, jako bývali vítání králové nebo slavná poselství, vítání a provázení upřímným přáním všech: Rozneste mír po silnicích celého světa!

Rozvlákněná země kyticemi květů, roztroušenými háječky, obrazem skromné líbeznosti i svým údělem obětavé práce je sama o sobě dokladem této vroucí touhy: Ať naše cesta zůstane tepnou pokojného a spokojeného života, pentlicí míru mezi Prahou a Brnem, mezi Berlínem a Budapeští, mezi Vídní i Stockholmem, mezi všemi lidmi, kteří chtějí mít k sobě blízko!

Václav Zemek

od r. 1850 a pokračoval neúnavně v sušilovské práci i jako kanovník vyšehradský.

Posledním ze Sušilovy družiny byl IGNÁC WURM (1825–1911), svého času poslanec a od r. 1866 vikář v Olomouci.

Od staříckých sušilovců, Kuldý a Wurma, převzal jejich odkaz zvláště horlivě prostějovský rodák a farář K. DOSTÁL LUTINOV (1871–1923), kolem něhož se sešla řada významných pracovníků.

Znameníťmi horlители cyrilometodějskými byli také JOSEF VYKYDAL (1827–1894) a JAN VYCHODIL (1848–1906) oba nejprve současně v duchovní správě na Velehradě a od r. 1889 v Cholině u Litovle. J. Vykydal založil r. 1880 „Sborník velehradský“ a zvelebil velehradský chrám; Lev XIII. ho nazval „Strážcem hrobu sv. Metoděje“, J. Vychodil byl velkým mecenášem Matice cyrilometodějské a Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje.

Pozoruhodným zjevem je dále dr. FR. PŘÍKRYL (nar. 1857), který neúnavně studoval a hledal památky cyrilometodějské na Moravě a ve Slezsku a stal se zakládajícím členem Akademie velehradské, zal. r. 1909. V podobném směru hledání moravské slávy vynikl i litovelský rodák VIKTOR PINKAVA (1868–1951).

Jako největší hvězda však zazářil 65. nástupce sv. Metoděje na olomouckém metropolitním stolci ANT. CYRIL STOJAN (1851–1923), tatíček a miláček moravského lidu, který veškeré síly vyčerpal v brázdě cyrilometodějské a jeho hrob v královské kapli na Velehradě je stále zahrnován mimořádnou úctou a láskou. Jeho pravou rukou byl v jeho snahách ADOLF JASEK (1880–1923), který však zemřel na misijní cestě v Clevelandu, státě Ohio, USA. Z posledních čerstvých hrobů je hrob redaktora dr. FR. JEMELKY (1880–1955), jehož horlivou práci máme ještě v živé paměti.

Vedle kněží však položíme květy vděčnosti i na hroby nadšených laiků, z nichž uvedu aspoň legendárního

šířitele knih Dědictví, ŠEBESTIÁNA KUBÍNKU (+8. 7. 1882 v Brně) a malíře JANO KÖHLERA (1873–1941), jemuž se podařilo vytvořit nadčasový oficiální typ sv. Cyrila a Metoděje v obraze „Tito jsou otcové naši“.

Letos připadá také výročí významného cyrilometodějského kněze a horlitele, Karla Dostála Lutinova, který zemřel před 40 lety.

Jeho životní dráha datovaná narozením 22. 9. 1871 v Prostějově, gymnasijsními studii v Kroměříži, bohoslovím v Olomouci (1890–1894), kaplanováním v Loučném u Šumperka, duchovní správou v polepšovně v Novém Jičíně a posléze od r. 1904 působením jako farář vrodném městě až do své náhlé smrti 29. 11. 1923, byla dramatická, plná neúnavné práce, energické organizace, zápasů s okolím i jemné básnické tvorby.

Již od studentských let hořel ohněm Sušilových snah a navázal styky ještě s jeho staříckými vrstevníky, olomouckým J. Wurmem a pražským B. M. Kuldou. Ve své první básni „Modlitba za vlast“ (bohosl. „Museum“ Brno 1890) vyznal „jak blaží, křísí dílo Metodějů“ a sám se rád vždy nazýval „knězem cyrilometodějským“.

Z jeho všestranné činnosti připomeňme si aspoň jeho vedení a vydávání časopisů: „Nový život“, „Eva“, „Archa“, „Kravařsko“, „Ječmínek“, „Mladý máj“, „Zlaté klasy“, dále jeho původní tvorbu, hlavně básnickou: „Sedmkrásky“ (Holešov 1895), „Potulný zpěvák“ (N. Jičín 1902 pod pseud. Karel Skřivan), „Květiny“ (1930), „Království Boží na zemi“ (N. Jičín 1899), „Ryma a špryme“ (Prostějov 1913), „Osudy“ (Prostějov 1913), „Slehy a něhy“ (Olomouc 1914), dále tvorbu dramatickou, fejetony, sborníky a překlady z němčiny, latiny a italštiny. Z jeho tvorby jsou i některé kostelní písně, např. oblíbená „Sbohem má radosti“ a „Matičko Kristova“. Velmi významná byla i jeho spolupráce s výtvarnými umělci jako byl Felix Jenewein, Jano Köhler, Fr. Bílek, Mikoláš Aleš a jiní.

Jaroslav Pinkava

Doba očima kněze

V MÍRU A POKOJI

Rozhodný vliv moskevské smlouvy o zákazu jaderných pokusů v ovzduší, kosmickém prostoru a pod vodou na veřejné mínění i na politickou situaci ve světě je trvale zdůrazňován při každé příležitosti, ale nejvýrazněji na současném XVIII. zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku. Od chvíle, co byla zahájena všeobecná politická rozprava, nebylo snad řečníka, který by to opětovně nezdůraznil. Lidstvo celého světa se mimo jiné opětovně též přesvědčilo, že dohoda mezi státy s různým společenským zřízením je možná. Smlouva sama vytvořila situaci příznivou pro řešení aktuálních mezinárodních problémů. A tu hned první den všeobecné rozpravy na letošním Valném shromáždění předložil ministr zahraničních věcí A. A. Gromyko jménem sovětské vlády jasný program konkrétních akcí pro zlepšení vztahů mezi státy.

Tři nové návrhy sovětské vlády vyvolaly ve světě nový velký ohlas. Především bylo navrženo, aby v prvním pololetí roku 1964 byla svolána porada členských států výboru 18 zemí pro odzbrojení na nejvyšší úrovni. V této souvislosti se poukazuje na ochotu sovětské vlády uspořádat takovou poradu — bude-li šéfům států a vlád vyhovovat — v Moskvě. Za druhé projevila sovětská vláda ochotu souhlasit s tím, aby určitý omezený počet mezikontinentálních protivzdušných raket a jaderných náloží k nim měl Sovětský svaz a Spojené státy k dispozici na vlastním území nejen do konce druhé, nýbrž až do konce třetí etapy všeobecného a úplného odzbrojení. Co je podstatou tohoto návrhu? Při projednávání sovětského návrhu smlouvy o všeobecném a úplném odzbrojení vyslovovali představitelé, především Spojených států, obavy, že v průběhu odzbrojení, dokud ještě nebudou všechny zbraně zničeny, mohl by někdo nenadále podniknout agresi. Aby tyto obavy byly odstraněny, byl předložen návrh na „jaderný štít“. Na předešlém zasedání Valného shromáždění OSN souhlasila sovětská vláda s tím, aby „jaderný štít“ existoval do

konce druhé etapy odzbrojení, kdy mají být zničeny jaderné zbraně. Ve snaze usnadnit vypracování dohody o odzbrojení vyšla nyní sovětská vláda ještě dále vstříc a souhlasila s tím, aby „jaderný štít“ existoval až do konce celého odzbrojení. A za třetí — sovětská vláda prohlásila, že pokládá za nutné domluvit se s vládou USA o zákazu vypouštění objektů s jadernými zbraněmi na palubě na oběžnou dráhu vesmíru. Význam tohoto návrhu je jasný, uvědomíme-li si, že ve věku jaderných zbraní se nástupišťem války může stát vesmír.

Všechny tyto návrhy sovětské vlády sledují jediný cíl — *zajistit postup v jednání o odzbrojení a pomoci zastavit horečné zbrojení*. Účastníci Valného shromáždění a celý svět viděl určitou naději v tom, že prezident USA ve svém projevu na zasedání Valného shromáždění kladně reagoval na prohlášení vedoucího sovětské delegace o zákazu vypouštění objektů s jadernými zbraněmi na vesmírnou oběžnou dráhu a že se vyslovil pro to, aby představitelé obou zemí zahájili jednání pro vypracování praktických opatření v tomto smyslu. Prezident USA se vyslovil pro to, aby nynější přestávka ve „studené válce“ byla změněna v období dlouhodobé plodné spolupráce.

Nynější XVIII. zasedání Valného shromáždění OSN tedy hned od počátku dalo důkazy, že tam nezuří „cyklóny studené války“, ale vane příznivý vítr, který povstal v Moskvě uzavřením smlouvy a částečném zákazu jaderných pokusů. Moskevská smlouva, která vstoupila v platnost 10. října, kdy byly v Moskvě, Londýně i Washingtonu uloženy ratifikační listiny ke smlouvě, a sovětské návrhy podané na Valném shromáždění ministrem A. A. Gromykem přinesly už další plody. Ve chvíli uzávěrky tohoto čísla jsou reálné vyhlídky na zásadní dohodu o zákazu rozmístování nukleárních zbraní v kosmu a ministři zahraničních věcí SSSR, USA a Velké Británie pokračují ve výměně názorů na další kroky ke zmrznutí mezinárodního napětí.

Dále upevňovat mír a řešit sporné otázky jednáním — je velkým přáním národů a hlavním úkolem Valného shromáždění OSN. A z tolika otázek a úkolů, jež má současně Valné shromáždění řešit, je nejdůležitější a nejpálčivější problém všeobecného a úplného odzbrojení. Na jeho řešení závisí, bude-li lidstvo zbaveno nebezpečí termonukleární války, ba dokonce závisí na tom budoucnost lidstva. Tvrdá skutečnost atomového věku postavila národy i politické činitele před volbu: buď mírové soužití, nebo nukleární válka. Nic třetího neexistuje. A teď lidé musili zauvažovat o číslech, jež sovětský akademik Alexej Koroljov utřídl takto: „Jestliže druhá světová válka, rozpoutaná německým militarismem, zničila 58 milionů lidských životů, pak válka, vedená moderními bojovými prostředky znásobila by dnes tuto číslíci nesčíslněkrát. Vodíková puma o váze 10 megatun má účinnost 10 milionů tun TNT. Jedna „malá atomová puma“ má účinnost 20 000 tun TNT. A taková puma byla svržena na Hirošimu. 50 pum by stačilo zničit Anglii, 250 Spojené státy. Dnes je ve světě takové množství vodíkových pum, že kdyby měly být vtěsnány do kobaltového obalu a zapáleny, bude silou jejich výbuchu smeteno s povrchu země všechno lidstvo. Každý ví, že existence takových zbraní hrozí náhodným vznikem války. Již Einstein připomínal, že technika umožňuje poměrně nevelké skupině lidí zničit veškeré lidstvo.

Nikdy nebylo světu tak naléhavě třeba odzbrojení jako dnes, protože ničivá síla zbraní, vyrobených za necelých dvacet let od roku 1945, je mnohonásobně větší než všech zbraní, které kdy za deset tisíc let předtím vznikly. A dále: Stavba bombardovacího letounu typu B 52 přijde na 8,5 milionu dolarů, bombardovacího letoun středního typu B 58 na 17,6 milionu dolarů. Je to přesně tolik, kolik stojí stavba 36 škol, nebo dvou elektrárn dodávajících proud pro 60 000 obyvatel. Odzbrojení by umožnilo 100 milionům lidí přejít z vojenské výroby do mírové, uvolnilo by se 1000 miliard dolarů ročně na mírový rozvoj hospodářství, vědy a kultury. — Jednání, jež od chvíle uzavření Moskevské smlouvy a na Valném shromáždění OSN pokročila, způsobila, že v Kanadě byly zavřeny uranové doly, Spo-

jené státy a Velká Británie zrušily smlouvu s Austrálií, Kongem a Jihoafrickou republikou o nákupu uranové rudy. Výroba uranu klesá, není poptávky. Valné shromáždění „nemá naléhavějšího úkolu, než pomoci pokročit dále k trvalému míru“ — napsaly i „New York Times“, jež postihují situaci, uvědomující si, že v zasedací síni Valného shromáždění sedí dnes 2500 zástupců národů světa. Kdysi tu byla místa, určená pro delegace, obsazena jen z poloviny. Nyní je v sále těsno. Delegace sedí i na galerii, určené veřejnosti. V zasedacím sále je totiž nyní 1280 delegátů a 160 poradců a oficiálních pozorovatelů. Jen Asii a Afriku reprezentuje 56 států, tedy víc, než kolik měla OSN členů v okamžiku svého vzniku. Tisk v posledních letech často konstatoval, že měnící se tvářnost zasedací síně Valného shromáždění je vlastně obrazem měnícího se světa.

Na těchto místech však pochopitelně mimořádně poutá naši pozornost, že požadavek pokojného vývoje světa klade do popředí zájmu snažení i Církve sv. sám Sv. Otec Pavel VI., jenž se opětovně přihlásil k pokračování v díle svého předchůdce papeže Jana XXIII. Tedy i v jeho díle mírovém. A Sv. Otec ve svém projevu při zahájení druhé fáze druhého vatikánského koncilu, vytyčiv tři cíle současného vrcholného mírového sněmování, uvedl též požadavek „rozhovoru církve se soudobým světem“. A právě v této souvislosti připomněl Sv. Otec, že „zatímco pokrok obdivuhodně zdokonaluje nástroje všeho druhu, jimiž lidé disponují, jejich srdce upadají do prázdna...“ Sv. Otec se obrátil k pracujícím a uznal jejich „potřebu zlepšit sociální postavení“ a na adresu osob, jež jsou v čele národů, prohlásil, že jejich úkolem je „zajistit národům chléb, kulturu, práci, pořádek, svobodu a svornost. Vy můžete — praví Sv. Otec — pracující společně v lásce a spravedlnosti, vytvořit mír, toto nejvyšší blaho...“ O míru jako nejvyšším pozemským blahu mluví Sv. Otec. My, kdo jsme se o mír vždy snažili a za mír bojovali, nasloucháme těmto slovům se zadostiučiněním a rozhodným slibem nepolevit, neboť i v tomto směru musí Církev sv. poslechnout volání Sv. Otce, jenž vyslovil požadavek, aby se Církev sama „hluboce obrodila a obrodila svět kolem sebe“. Totiž svět v lásce a spravedlnosti. V míru a pokoji.

NÁŠ ZÁPISNÍK

JUBILEA

V měsíci listopadu se jožívají:

80 let 5. 11. Msgre Martin Horký, Polešovice,

75 let 19. 11. P. Stanislav Košec, Mělník, 27. 11. P. Jan Kapic, Klenčí,

65 let 23. 11. P. Theodor Lang, Vlkoš u Přerova,

60 let 8. 11. P. František Bareš, Odolná Voda, 6. 11. P. Josef Handlíř, Mor. Budějovice,

55 let 12. 11. P. Martin Černý, Mnichovo Hradiště,

50 let 6. 11. P. František Kalenský, Třebechovice pod Orebem, 8. 11. P. Václav Němec, Sušice, 7.

11. P. Stanislav Cetlovský, Sedlice, 14. 11. P. Alois Ambrož, Velké Meziříčí,

15. 11. P. Robert Vater, Nový Bor, 16. 11. ThDr. František Kajtman, Písek,

21. 11. P. Václav Rosenberg, Klučnice, 23. 11. P. Fridolín Jaszenko, Bernartice, 24. 11. P. Jan Wzatek, St. Hamry.

POSVÁTNÁ LITURGIE

Přečetl jsem si článek katol. laika ve 4. čísle našeho časopisu, který pojednává o příliším spěchu kněží při posvátných obřadech. Jest to pravdivé, i když vezmeme v úvahu spěch kněze, který spravuje dvě i tři farnosti — a chce posloužit všem. Jestliže však konáme obřady důstojně a usebraně, pak už nezáleží na nějaké té minutě, protože ničemu nemá být dáována přednost před bohoslužbou. Spěchem hodně trpívá sama Oběť nejsvětější. Kolikrát jest slyšeti kněze, který řekne: „Nevynechal jsem ani jednou mši svatou.“ Ale neřekne, jak tyto mše sv. sloužil. Ráno se třeba spěchá na vlak, je před námi nutná cesta, ale nechceme vynechat celebraci mše svaté. Zamysleme se, jak jsme tuto mši sv.

sloužili. Podobně na rekreaci aj. Mohu-li to říci takto: Jest na místě, aby pro kvantitu oltářních Obětí trpěla jejich kvalita? Co příprava? Jest přece známo, že v pravosláví se kněz neváže na denní celebraci, ale zato se hodně a důstojně připravuje. My máme způsob jiný, a snad opravdu lepší, že chceme co nejčastěji využívat všech ohromných milostí Oltáře, ale na důstojnou a klidnou celebraci musíme pamatovat. Konečně k tomu nám musí pomáhat neustále připomínaný význam mešní Oběti. Mše svatá jest mnohdy dost neznámá i našim farníkům. Vysvětlení jest jisté na místě, ale ještě lepší jest celebrace mše sv. alespoň za čas, na takovém místě, kde věřící mohou bez námahy sledovat posvátnou liturgii

s veškerou její krásou a přímo vidí celebrujícího liturga. Vhodným místem k tomu může být postranní oltář. Prvním a hlavním liturgem církve jest Svatý Otec. A vezmeme-li všechny reformy liturgické od sv. Pia X. až po Jana XXIII. — vidíme, že všechno snažení současných papežů opravdu směřuje k liturgii — jako středu našeho duchovního života. Když hovořil papež Pius XI. se známým liturgickým pracovníkem opatem Capellou O.S.B., řekl mu k jeho liturgickému snažení: „Nejlepší stránku jste vyvolil. Posvátná liturgie jest totiž nejlepším hlasatelem Kristovy nauky.“ O významu liturgie jedná i II. Vatikánský církevní koncil a jest přece známo, jaký důraz schématu o liturgii přikládá.

Pisatel se také dotýká spěšně prováděných obřadů sv. křtu. Snad nebudu tvrdit mnoho, jestliže řeknu, že obřad sv. křtu se stal popelkou mezi ostatními sv. svátostmi. A přece jest tolik krásný a významný. Zda-li by nebylo vhodné, aby místo, někdy hodně rychle a monotonně odříkávaných modliteb při odpoledním sv. požehnání, byl zařazen sv. křest? Rozvinuty krásné a poučné obřady křestní, s uváděním dětátka do chrámu? V některých kostelích jest někdy nevhodně umístěna křtitelnice. V křesťanském starověku se užívalo baptisterií. Některá zachovaná svědčí svou nádherou, jaký význam byl dáván prvé svátosti. Při našich kostelích bývávají leckdy nevyužité kaple. Proč je nevydobit, přiměřeně, a nepoužít, jako jakýchsi baptisterií? Ovšem, tam, kde to jde. Také k obřadům křestním řekne II. církevní koncil ve Vatikáně své slovo. Vyčkejme proto.

Těchto několik úvah a námětů k otázce důstojně celebrované liturgie, jest k zamyšlení pro nás — liturgy církve sv.

P. F. Hobizal.

NEZNÁMÉ O ZNÁMÝCH

Papež Jan XXIII. (1958—1963), pocházel z mnoha dětí a uměl s dětmi výborně zacházet. Krátce po svém zvolení r. 1958 navštívil o vánocích dětskou nemocnici „Bambino Gesù“ na Janikulu. Během návštěvy přistoupil také k lůžku docela maličkého, snad čtyřletého chlapčeka. „Jak se jmenuješ?“ — „Angelo“, řekl chlapec statečně. „Taky jsem se kdysi jmenoval Angelo“, řekl Svatý Otec. „Teď se jmenuji Jan“. Malý — zřejmě napodobuje velké — zvedl prstíček a otázel se: „A byl jsi taky vždycky hodný, strýčku Jene?“ „Taky — asi jako ty“, rozesmál se Svatý Otec.

Po zabrání papežského státu Itálie považovali se papežové za vatikánské vězně. Teprve po vyřešení „římské otázky“ vstoupil Pius XII. po dlouhé době jako první papež na půdu Itálie. Dělo se tak však jen při mimořádných příležitostech. Naproti tomu Jan XXIII. navštěvoval Řím — své biskupské město — každou chvíli. Bez předchozího ohlášení objevoval se hned tu, hned

tam — zkrátka staral se o své stádo skutečně jako dobrý pastýř. Mezi římskými faráři byl vzhledem k těmto „přepádkám“ žertovně označován jako „nebezpečí číslo 1“.

Dne 20. ledna 1959 panovalo ve Vatikánu velké vzrušení: Svatý Otec se ztratil! Hledali ho, běhali, telefonovali na všechny strany — Svatý Otec nikde! Teprve později se to vysvětlilo. Jan XXIII. se prostě rozhodl, sedl do auta a jel navštívit přestárlé kněze do útulku „Fraternità sacerdotale“.

Největší starost, jak bude vypadat nový papež, má bezpochyby pan Bonaventura Gammarelli, dodavatel bílého oděvu, který obleká nový papež okamžitě po svém zvolení. Třebaže se pro všechny případy připraví předem hned tři velikosti, padl tento oblek Janu XXIII. jen velmi špatně a různé jeho nedostatky musily být narychlo odstraněny zastehováním a řadou špendlíčků. Konečně mohl Svatý Otec vystoupit na balkón a požehnat „Urbi et orbi.“ Bylo to však spojeno s potížemi. Špen-

díčky se zarývaly do kůže. Těžko mohl zvednout ruku. „Vidíte“, řekl Jan XXIII. svému průvodu, když bylo po všem. „Už cítím těžkosti pontifikátu...“

Když byl nedávno zvolen papežem Jan Křtitel Montini a přijal jméno Pavel VI., pravil belgický kardinál Suenens: „Církev je spokojena, že má papeže, který se jmenuje Pavel. Jméno, které si Jan Křtitel Montini vybral je výslovně připomínkou apoštola národů svatého Pavla a znamená otevření do světa, znamená kázání a dialog.“

NAŠE OBRÁZKY:

První a čtvrtá strana obálky: Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci. Hejčíně, hlavní oltář a celkový pohled. Druhá a třetí strana obálky: Ze slavnostního zahájení druhé fáze II. vatikánského koncilu v Římě, záběr ze zahajovacího ceremoniálu a pozorovatelé ruské ortodoxní církve.

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

Beneš Josef, farář v Dašicích, o. Pardubice, ustanoven excurr. administrátorem v Uhersku dne 1. 6. 1963.
Tajchl Josef, novokněz, ustanoven kaplanem v Polné dne 1. 7. 1963.
Letfus František, interk. administrátor v Polné přeložen na trvalý odpočinek dne 1. 7. 1963.
Falta Josef, kaplan v Polné, ustanoven interk. administrátorem tamtéž dne 1. 7. 1963.
Cvrček Jaroslav, interk. administrátor v Sendražicích, ustanoven interk. administrátorem v Broumově, a excurr. administrátorem v Martinkovicích a Šonově dne 1. 7. 1963.
Bičičtě Miroslav, novokněz, ustanoven interk. administrátorem v Novém Hradci Králové a excurr. administrátorem ve Stěžerách dne 1. 7. 1963.
Vopařil Karel, interk. administrátor v Maršově, ustanoven interk. administrátorem v Trutnově a excurr. administrátorem ve Starém Rokytínku, ve Zlaté Olešnici a ve Chvalči dne 1. 7. 1963.
Pospíšil Václav, kaplan v Pardubicích ustanoven interk. administrátorem v Maršově a excurr. administrátorem v Malé Úpě a ve Velké Úpě, dne 1. 7. 1963.
Záruba Jan, interk. administrátor v Novém Hradci Králové ustanoven interk. administrátorem v Bernarticích, o. Trutnov, a excurr. administrátorem v Poříčí a Zacléři dne 1. 7. 1963.
Král Hubert, interk. administrátor v Litomyšli, přeložen na trvalý odpočinek dne 1. 7. 1963.
Dobiáš Vladimír, interk. administrátor v Mladočově ustanoven interk. administrátorem v Litomyšli a excurr. administrátorem v Semaníně dne 1. 7. 1963.
Pekárek Josef, kaplan v Litomyšli ustanoven interk. administrátorem v Mladočově a excurr. administrátorem v Dolním Újezdě dne 1. 7. 1963.

Mokrý Josef, interk. administrátor v Nových Hradech ustanoven interk. administrátorem v Ronově n. Doubr. a excurr. administrátorem v Míčově dne 1. 7. 1963.
Šídlo Antonín, interk. administrátor v Míčově ustanoven interk. administrátorem v Nových Hradech dne 1. 7. 1963.
Havlíček Otto, novokněz, ustanoven kaplanem v Pardubicích dne 1. 7. 1963.
Prkno František, býv. administrátor v Jílovém, arcidiecése pražská, t. č. mimo službu, ustanoven interk. administrátorem v Sendražicích a excurr. administrátorem v Hoříněvsi a v Lochenicích, vše okres Hradec Králové, dne 14. 7. 1963.
Uhlíř Josef, interk. administrátor v Rudníku ustanoven interk. administrátorem v Železnici a excurr. administrátorem v Radimě dne 1. 8. 1963.
Špelda Josef, interk. administrátor v Železnici ustanoven interk. administrátorem v Rudníku a excurr. administrátorem ve Fořtu a v Černém Dole, vše okres Trutnov, dne 1. 8. 1963.

Zemřeli:

Houdek František, č. ord. a kons. rada, osobní děkan a farář v Ronově n. Doubr. zemřel dne 30. dubna 1963 v Ronově n. Doubr. a pohřben ve Smidarech.
Zamazal Alois, býv. interk. administrátor v Třebovicích, zemřel dne 27. června 1963 v Ústí n. O. a pohřben v Pardubicích.
Birke P. Theobald Otto, OSB, osobní děkan a kaplan v Broumově, zemřel v Broumově dne 6. července 1963, a pohřben tamtéž.
Boštík Václav, děkan v. v. v Ústí n. Orl., zemřel v Ústí n. Orl. dne 23. července 1963 a pohřben tamtéž.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ — Ročník XIII. — Číslo 9. — V Praze dne 10. listopadu 1963

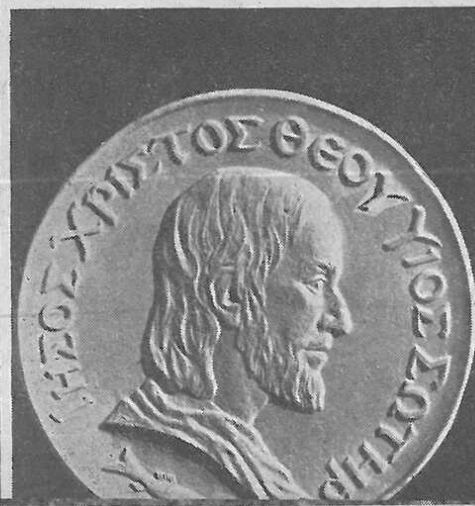

Z DRUHÉ ČÁSTI II. Vatikánského koncilu v Římě. Pohled do katedrály sv. Petra při zahajovacím ceremonielu. Svátý Otec Pavel VI., a Otcové koncilu, opouštějí katedrálu. Vpravo dolů: Pamětní koncilní medaile, ražené v sériích po 21 kusech, představují papeže Jana XXIII., symbolicky koncilní zasedání, Ježíše Krista s malou rybkou a stisknuté ruce s holubicí míru.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 10. PROSINEC 1963

Obsah: Dr. Josef Plojhar: Zesílíme aktivitu v boji za mír, Cíle koncilu a pastorační liturgie, ThDr. Josef Kubalík: Výhledy druhého vatikánského sněmu, ThDr. Antonín Salajka: K pramenům o živoré a působení soluňských bratří, ThDr. Jaroslav Michal: Životní právní praxe slovanských kmenů před příchodem sv. slovanských apoštolů, ThDr. Ladislav Pokorný: Slovanská Sázava, ThDr. Jaroslav Kouřil: Abychom byli pastoračně na výši doby, ThDr. Václav Bartůň: Pevně proti heresi, A. M. Henry: A. Liège, Th. Camelot: K prohloubení studia a k další práci (přel. J. Němec), ThDr. Karel Sahan: V záři ctnosti — vytrvalost, P. Josef Kunický: Rozjímavý překlad zalmů, Albert Riesteter: Kristus v Dachau, Václav Zima: Božíhodový člověk, R. Š.: Zpěv ambrosiánský, MUDr. Vlastimil Nikodém: Skrupulóza nebo neuróza, P. Josef Novák: P. Alois Wolf, Doba očima kněze: Generální linie naší zahraniční politiky, S odpovědnými úkoly do budoucnosti, Náš zápisník, Úřední zprávy, Obsah třináctého ročníku.

ZESÍLÍME AKTIVITU V BOJI ZA MÍR

Z projevu předsedy CMVKD ministra dr. Josefa Plohara na zasedání rozšířeného předsednictva dne 13. listopadu v Praze.

Boj a práce pro mír je hlavním podnětem pro aktivní účast našich kněžímírových pracovníků při řešení současných problémů. Závisí jen na lidech, bude-li zachován mír; a také naši kněží tedy se zúčastní vytváření podmínek pro udržení míru. Světová termonukleární válka znamenala by zánik civilizace a snad i planety — důsledky termonukleární války si nedovedeme představit. Vědci a vojenští odborníci posuzují důsledky termonukleární války celkem shodně, různí se jen v odhadu obětí; kde jedni mluví o stamiliónech, druzí počítají lidské oběti na miliardy. Ostatně dosti varovná a výstražná byla slova předsedy sovětské vlády N. S. Chruščova, jenž při jedné příležitosti uvedl, že termonukleární bomby, jež jsou dnes skladovány, stačily by k záchubě čtyřnásobného množství lidstva, než na světě vůbec je. A americká brožura, jež nedávno byla vydána, má ten kladný rys, že připomněla, jak akutní nebezpečí stále ještě existuje a že tedy je nutno shromážďovat a vypnout všechny síly k zabránění válce. Náš lid je jednoznačně v řadách těch, kdo za mír bojují a pro mír pracují. A je-li život našich kněží obětován blahu věřícího lidu, pak boj za mír je obětí nejušlechtlejší. Boj za mír je životně nutný. Proto tak vítáme všechny pozitivní kroky, které jsou podnikány k obraně míru, vdčíme moudrosti a rozvaze Sovětského svazu, jenž žádá řešení všech sporných otázek cestou mírovou a usiluje o zajištění podmínek trvalého míru ve světě. Přitom ovšem nezapomíná, že není téhož pochopení a souhlasu u všech vlád. I když některé ratifikovaly moskevskou dohodu o částečném zastavení nukleárních pokusů, dodnes ji nepodepsaly a tak váháním podporují naděje na řešení válečná. Jen moudrost Sovětského svazu ničí v zárodku pokusy o narušování mírového žití na světě.

Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva vždy ve vážných chvílích pozvedl svůj hlas, vždy včas a jasně vyřkl mírové slovo. Ten hlas pronikal k spoluobratřím a věřícím i na Západě, pronikl i do Vatikánu mj. též poselstvími papeží Janu XXIII. a Sv. Otci Pavlu VI., kteří jasně vyjádřili, že naše kněžské mírové hnutí s porozuměním berou na vědomí. A také tento důkaz povstane při zpětném pohledu, jenž zdůvodňuje existenci i práci CMVKD. Stále mohutněji a důrazněji budeme i v budoucnu pozvedat hlas k zachování míru, jsouce pamětlivi, že Bůh stvořil svět k radostnému životu. Pociťující zvýšenou odpovědnost v boji proti válce, zesílíme aktivitu v boji za mír.

K dalším naléhavým úkolům přivádí naše kněžstvo věrná, nenarušitelná příslušnost k našemu lidu. Vlastenečtí kněží v minulosti dávali po staletí příklad, jak lze prospět národu, jde-li kněz po boku lidu. Ale nestačí vzpomínat. Spíše je nutno hluboce se zamyslet nad úkoly lidu v našem státě. Kněží, kteří si udělali pořádek a zbavili se nánosů minulosti, vydali se s naším lidem na nové cesty. A náš lid jde po boku SSSR, jenž je naším přítelem a rádcem. Pod ochranou SSSR jsme nepřemožitelní. Náš lid jde k velké a šťastné budoucnosti. Kéž bychom brzy došli! Neboť cíl není lehký. Přetváříme svou společnost od základů. Každý občan státu musí vyvinout všechny své nejlepší schopnosti a dovednost. A to nemohou nevidět ti, kdo duchovně vedou naše věřící. Duchovní musí posilovat věřící v snaženích všedního dne. A nejen nesporný vliv, leč i odpovědnost má pak duchovní správce. Věřící přicházejí k svému duchovnímu otci s problémy, a žádají odpověď. Na své kněze budou se věřící obracet i na příště. A kněz musí odpovídat nesmírně odpovědně před svým svědomím i před společenstvím. Naše kněžské mírové hnutí naléhá, aby kněz byl vždy dobrým rádcem a příkladem svému lidu. V tomto smyslu má být každý náš duchovní bojovníkem za krásu duchovního života. Katolický

kněz musí být vzorem též v plnění občanských úkolů. Má povzbuzení i v slovech zesnulého papeže Jana XXIII., jenž pravil: „Stojíme uprostřed života...“ Náš kněz musí žít s věřícími uprostřed lidu, sdílet názory lidu a s lidem hlásit se k předním bojovníkům za mír.

Na památném zasedání na Velehradě při zrodu našeho hnutí jsme prohlásili: „Koho nepřesvědčíme slovy, toho přesvědčíme činy.“ A dnes je těch činů tolik, že jsme jimi už přesvědčili. Naše kněžské mírové hnutí bylo činné i na poli dobrého soužití mezi Církví a státem. V těchto snahách bude pokračovat i v budoucnosti. Jsou-li dnes ve vatikánských kruzích jiné názory a jiný vztah ke katolické církvi v socialistických státech — pak to vítáme. Zvláště vítáme řadu zásad, které uplatnil papež Jan XXIII., jehož památka je u nás věčná. Tak blízké byly a jsou nám jeho zásady o sbratření, vzájemném chápání a lásce. I počiny jeho nástupce, nynějšího Sv. Otce, vyvracejí mnoho z toho, čím se pracovalo proti nám. A že je Celostátní mírové hnutí katolického duchovenstva v ČSSR přijímáno na vědomí pozitivně i ve Vatikánu, o tom svědčí vlídné přijetí daru i Poselství CMVKD, které odevzdali naši koncilní Otcové Svatému Otci Pavlu VI.

Při všem pro naše hnutí radostným konstatování nesmíme zapomínat, že není jednotného názoru ani v kruzích vysoké hierarchie. I na současném koncilu postupuje třibení názorů a sil, jsme svědky procesu obrody uvnitř Církve, o níž jsme dávno mluvili a v níž jsme pevně doufali. Chceme podpořit pokrokové síly uvnitř Církve. Na současném koncilu vidíme, že se svými názory nejsme sami. A že to myslíme upřímně i s katolictvím i se svým kněžstvím, vědí dobře už i ve Vatikáně.

CÍLE KONCILU A PASTORÁLNÍ LITURGIE

Jedním z překvapení právě probíhajícího ekumenického koncilu bylo, že zesnulý Svatý Otec Jan XXIII. zařadil na pořad jeho jednání jako jedno z předních schémat též schéma „De Sacra Liturgia“, ačkoliv se o liturgii nezmínil ani v encyklice „Ad Petri Cathedram“ z 29. června 1959, kterou stanovil program koncilu, ani ve svém projevu při slavnostním zahájení koncilu dne 11. října 1962, a ačkoliv toto schéma zdánlivě, zdůrazňujeme, zdánlivě nijak nesouvisí s cíli koncilu, jež možno shrnout do těchto bodů: rozmach katolické víry, zdravá obnova křesťanských mravů a přizpůsobení křesťanské kázně potřebám moderní společnosti.

A přece tomu nemohlo být jinak. V bohoslužebném řádu skrývají se totiž veliké vnitřní hodnoty, jichž si povšimli a jež po zásluze ocenili a zdůraznili takřka všichni papežové našeho století. Nejprve sv. Pius X., z jehož Moťu proprio „Tra le sollecitudini“ a listu adresovaného kardinálu Respighiovi „De musicae sacrae instauratione“ vzešel vlastně podnět k obrodě liturgie. Pak Pius XI., který při své audienci dne 12. prosince 1934 měl pro liturgii tato vřelá slova: „Liturgie je ohromná věc. Je to nejdůležitější nástroj řádného učitelského úřadu Církve“. Pius XII. ocenil liturgii encyklikami „Mystici Corporis“, od jejíhož vydání uplynulo letos dvacet let, a „Mediator Dei“, která je pravou Magnou Chartou katolické liturgie a jediným vznešeným hymnem chvály na Pána Ježíše. A posléze projevoval zájem a péči o liturgii sám Jan XXIII., nástupce Pia X. na stolci patriarchy benátského i na stolci Petrově, který zdůraznil zejména její pastorální hodnotu. Učinil tak hned při prvních bohoslužbách po svém zvolení papežem v arcibasilice lateránské dne 23. listopadu 1959.

Jak tedy mohl, když mluvil o plodech, které má koncil přinést, zapomenout papež na nový rozkvět liturgie?

Jan XXIII. na liturgii pravděpodobně nezapomněl. Nepochybně zahrnul nový rozkvět liturgie do širšího, obecnějšího programu, jímž je rozmach Církve, nepochybně, když mluvil o novém růstu Církve, měl na mysli i obrodu liturgie jako prostředku k oživení a upevnění božských pravd v srdcích věřících. A stejně mimo vši pochybnost měl na mysli i liturgii, když při zahájení nynějšího ekumenického koncilu prohlásil, že nejnáléhavějším úkolem koncilu je zajistit, aby poklad křesťanské nauky byl strážěn a vyučován co nejučinnějším způsobem. Vždyť těžko bychom mohli nalézt bohatší a přístupnější pramen, z něhož křesťané mohou čerpat nebeské pravdy, než je právě liturgie.

Po smrti Jana XXIII. ujal se jeho dědictví, jímž je především pokračování a zdárné zakončení koncilu, s apo-

štolskou horlivostí nynější Svatý Otec Pavel VI. V jeho zvolení nelze nespátřovat zásah nebeské Prozřetelnosti, která připravuje a utváří duše, jimž hodlá svěřit vyšší poslání k prospěchu Církve a celého světa — mimo jiné i pro jeho postoj k svaté liturgii. Už jako kardinál milánský projevoval nynější Svatý Otec o sv. liturgii veliký zájem a velmi si jí vážil. Zcela ve shodě s myšlenkami obsaženými v encyklikách Pia XII. rozuměl jí „veřejný hold, který náš Vykupitel jako hlava Církve vzdává Otci a který společnost věřících vzdává své Hlavě a jejím prostřednictvím Věčnému Otci“; rozuměl jí daň víry, lásky, hold a chválu Nejvyššímu, akt usmíření, prosbu za milost, maják vyšších pravd, pramen ospravedlnění, pokrm ctností, plamen apoštolátu, pouto jednoty, svornosti a míru v lůně mystického Těla Kristova a vylití darů Božích na lidi.

O velmi citlivém postoji kardinála Montiniho k pastorální liturgii nejmůvlnněji svědčí jeho rozmluvy a spisy, které byly nedávno sebrány a vydány v knize „Pastorální liturgika“.

Vybíráme a uvádíme z nich několik myšlenek.

V pastýřském listě pro postní dobu r. 1958 upozorňuje kardinál Montini na naukovou a pastorální hodnotu encykliky Pia XII. a poznamenává: „Učení Církve správně odhaduje naukovou hodnotu liturgie a proto liturgii podporuje a vyhlazuje ji za posílení pravého výkonu Kristova kněžství v Církvi, za nutný vnitřní i vnější projev pravého duchovního života křesťana, za hold Bohu, mající největší účinnost posvěcující a vyšší hodnotu, než mají soukromé modlitby“. Liturgii, jak dovozuje kardinál Montini v dalším textu, nutno rozumět a chápat ji, nutno brát na ní účast, a vyhledávat v ní ony prvky božské, didaktické a estetické, jimiž ji vybavila tradice. Nutno z ní čerpat duchovní poklady, které jsou v ní skryty, a rozšiřovat je. Úctou k liturgii a správným porozuměním její obrodě vyhneme se různým odchylkám pochybných reformátorů, povrchnosti a formalismu nebo zase naopak, úzkostlivé klášterní přísnosti a archeologické precíznosti, jakož i predsudkům, které ještě mnozí chovají vůči lidovým pobožnostem.

Jiné výmluvné svědectví o postoji kardinála Montiniho k liturgii je obsaženo v jeho promluvě k 10. výročí vydání encykliky „Mediator Dei“. Kardinál Montini mimo jiné řekl: „Přijímající výzvy encykliky, abychom učinili z liturgie hlavní nástroj křesťanské obrody, nemůžeme nepřipomenout, že liturgie sama je křesťanskou obrodou; v ní samé — účastníme-li se jí s upřímným srdcem — dosahujeme co hledáme; ona sama je výrazem asketického úsilí a pastorální činnosti. Liturgii nelze pokládat

za podřízenou didaktice a křesťanské kázni, spíše naopak.“ A kardinál pokračoval: „Encyklika mohla mluvit o sv. liturgii z jiných hledisek a se zřetelem k jiným cílům. V pečlivě připraveném dokumentu převládá však záměr pastorační, který je nejen teoretickým naučením, ale také programem duchovní obrody.“

Jako poslední dokument uvádíme dopis z 28. října 1962, který kardinál Montini adresoval svým diecézánům. To bylo už po zařazení schématu „De sacra liturgia“ na pořad koncilu. Kardinál Montini se v něm zmiňuje o sv. liturgii těmito slovy: „Jde o konkrétní výraz náboženského života. Jde o akt víry, o akt, který živí naději, o akt, který převádí lásku do slov a do gest a který tedy propůjčuje teologickou působivost, uvádí kněžskou hierarchii do výkonu její funkce a zavazuje všechny věřící, ať už jako jednotlivce, ať jako celou společnost. Pro duchovní život Církve představuje nesmírnou hodnotu.“ V dalším textu tohoto dopisu mluví kardinál Montini o kritériích, která by koncilní Otcové měli mít na zřeteli při navrhování a uskutečňování úprav v liturgii. Základní kritéria jsou dvě. Předně zachovat, co se zachovat dá, a za druhé všude, kde to je možno a žádoucí, učinit liturgii pochopitelnou a srozumitelnou; tím se posílí didaktická funkce liturgie a víře i zbožnosti se poskytne možnost jasně a srozumitelně se projevit. S tímto druhým kritériem souvisí dvě další otázky: otázka zjedno-

dušení obřadu a otázka jazyka latinského. Latinský jazyk by měl být zachován v části výlučně kněžské, zatím co v části didaktické by mělo být učiněno místo živým jazykům. A to je jistě nesnadný úkol.

Jak nesnadným úkolem je uskutečnit v liturgii vhodné úpravy ukazuje dnes i okolnost, že v minulých dnech byla 3. kapitola schématu „De sacra liturgia“ zaslána k dalšímu přezkoušení příslušné komisi. Mezi Otci nebylo dosaženo plné shody, jak nejlépe střežit v liturgii poklad víry, do jaké míry ji přizpůsobit požadavkům moderní doby a jak tlumočit křesťanskou nauku věřícím, jednotlivým sice ve víře, v kultu a v poslušnosti jedinému pastýři, ale tak různým v kultuře, povahově, v zálibách a zvycích. Někteří Otcové chtějí ze starého zachovat co nejvíce, jiní si přejí co největší uvolnění. Věříme, že obě strany mají na zřeteli stejně dobrý cíl. Nejde o nesmířitelná stanoviska, spíše o dvě dobré vůle, o nichž platí slova sv. Pavla: „Toto všechno působí jeden a týž duch. On vhodně přiděluje jednemu každému (ten nebo onen dar), jak sám chce (1 Kor. 12, 11).“

Doufáme, že z různosti mínění vyplyne nakonec jednotné stanovisko, jedna vyšší syntéza. Čest i břemeno konečného rozhodnutí svěřila Prozřetelnost do rukou Svatého Otce Pavla VI., který už jako kardinál Montini nejen všechny tyto potíže předvídal, ale také v jejich dobré rozuzlení doufal.

VÝHLEDY DRUHÉHO VATIKÁNSKÉHO SNĚMU

Kdo zná dějiny církevních koncilů, dobře ví, že nevhodně svolaný sněm může končit neúspěšně. Tak tomu bylo s V. lateránským sněmem (1512-1517), který byl konán na přelomu dějin středověku a novověku po objevení nového světadílu. Navrhované reformy v hlavě a údech (in capite et membris) nedošly uskutečnění, což bylo pro katolickou církev katastrofální, neboť šest měsíců po skončení sněmu dochází k vystoupení Martina Luthera a jím začíná protestantská reformace. Také dnešní doba je dobou velkého přelomu dějinného, nastává nové období světových dějin, pro něž název „doba atomová“ je označením jenom vnějšího, technického a hospodářského rozvoje. Samozřejmě nesmírný rozvoj techniky a industrializace jsou důležitými činiteli, avšak s nimi souvisí též velkorysé nové uspořádání světového hospodářství i celé lidské společnosti, zánik kolonialismu a národní probuzení barevných národů a ostatní zjevy společenské. A jistě Prozřetelnost vedla zesnulého velkého papeže blahé paměti, Jana XXIII., aby svolal minulého roku do Vatikánu všeobecný církevní sněm. Jak jsme slyšeli z dobře informovaných míst, zesnulý papež v jednom rozhovoru mezi čtyřma očima, když byl tážán, co zamýšlí svoláním nového koncilu, otevřel se smíchem okno své pracovny a prohlásil bodře: „Tohle, čerstvý vzduch do Církve!“ A skutečně hned od počátku sněmu probíhal zdravý čerstvý vzduch v ovzduší církevním. Ekumenický koncil dnešní není zbytečností, naopak jeho program, v němž je pokračováno i nynějším Svatým Otcem Pavlem VI., je velkolepý a budí veliké naděje pro budoucnost církve Kristovy. Program je formulován, cesta je nastoupena, cíl vymezen: *Obnovou církve katolické ke sjednocení všech křesťanů*. Z toho důvodu třeba se zamyslet nad posláním ekumenického koncilu a jeho činností v zamyšlených reformách.

Ekumenický koncil z povolání Božího a lidského.

V řecké církevní řeči bylo užíváno jako technického termínu výrazu „synodes“ pro církevní shromáždění. V latině už od doby Tertuliána se užívalo názvu „concilium“. Etymologicky „concilium“ a „ecclesia“ mají týž kořen. Con-cilium pochází a odvozuje se ze slova con-calare, což byl náboženský technický výraz značící „svolatí“. Tedy concilium je vlastně shromáždění. Latinské „calo“ odpovídá řeckému „kalo“, jež v evangeliích je užíváno ve smyslu „svolávám“ a rovněž v apoštolských listech se často užívá ve smyslu „povolání od Boha“ (Řím 8, 30; 1 Kor. 1, 9; Gal. 1, 6; 1 Petr. 1, 15 atd.). Bůh volá v Kristu lidi ke spáse. Kdežto řecký výraz ekklesia byl v Septuagintě řeckým překladem starozákonního

hebrejského klíčového slova „kahal“. „Kahal Jahve“ znamenalo „společnost Boží — národ vyvolený Bohem“. Křesťané záhy užívali a vyhrazovali si název „ekklesia“ pro označení jak jednotlivých obcí křesťanských (partikulárních církví), tak i pro označení celé církve Kristovy. Tudíž ekklesia — církev Boží je Bohem povoláná společnost vyznavačů Kristových, společnost novozákonního lidu Božího. V tomto shromáždění — conciliu — je překlenut starý náboženský protiklad židovský mezi vyvoleným Izraelem a nevěřícími pohany, neboť Bohem jsou povoláni ke spáse nejen židé, nýbrž i pohané, a také společenský protiklad mezi svobodnými občany a otroky, neboť Bůh povolal ke spáse v církvi Kristově všechny lidi celého okrsku zemského. Celému obydlému světu — Oikumené má být hlášáno evangelium a až do končin Oikumené proniklo slovo Boží (Řím. X. 18). Církev sama je ekumenický koncil, jest z celé obydlené země svolané shromáždění věřících, kteří samým Bohem prostřednictvím Krista jsou voláni ke spáse. Ekumenický koncil z lidského pak svolání je representative ekumenického koncilu z povolání Božího neboli církve Kristovy. Jedna, svatá katolická a apoštolská církev, má-li být správně representována koncilem v užším slova smyslu, musí být zastoupena všemi jednotlivými církvemi a není možné, aby některá partikulární církev vnucovala druhým své zvláštnosti. Jelikož učení o všeobecném kněžství patří k základním pravdám katolické ekklesiologie, všichni křesťané jsou povoláni do ekumenického koncilu v širším slova smyslu tj. církve Kristovy jakožto „pokolení vyvolené, kněžstvo královské a národ svatý“ (1 Petr. II. 9). Pravoplatnými pak členy koncilu v užším slova smyslu jsou nástupci apoštolů v čele s nástupcem sv. Petra tj. biskupové s papežem v čele, kteří jsou z práva Božího pověřeni trojím úřadem či přílehavěji vyjádřeno trojí službou: učitelskou, kněžskou a pastýřskou v církvi Kristově.

Episkopát a primát na koncilu ekumenickém.

Prvenství Petrovo v církvi Kristově a jeho nástupců biskupa římského neboli papeže bylo přesně formulováno na I. sněmu vatikánském. Tam dokonce byla definována i neomylnost papežská. Jelikož však sněm I. vatikánský byl přerušen násilným zabráním Říma vojsky italskými, nedošlo k přesnému vymezení práv nástupců apoštolských neboli biskupů. V posledních letech se vztahem mezi episkopátem a primátem v Církvi obírali význační teologové katoličtí (K. Rahner a J. Ratzinger: Episkopat und Primat. Questiones disputatae 11—1961; ve Francii byl vydán velký sborník: Y. Congar a D. Dupuy:

L'épiscopat et l'église universelle aj.). Připomíná se často velký theolog tübingský, Jan Adam Möhler, jenž před 135 lety napsal ve svém proslulém díle „Jednota v Církvi neboli principu katolictví“: „V církevním životě jsou možné dva extrémy a oba jsou egoismy; jsou to: když *každý* nebo naopak *jedinec* chce být vším; v posledním případě pouto jednoty se stane tak těsné a láska tak horoucí, že nebude možno se ubránit udušením; v prvním pak vše se tak rozklídí a stane tak chladným, že možno zmrznout; jedno sobectví plodí druhé; je třeba, aby ani *každý*, ani *jedinec*, nebyl v církvi vším; vše mohou být jenom všichni a jednota všech musí vytvářet celek. Taková je idea katolické církve.“ (Srovn. vyd. Geiselman 1957, str. 237.)

A pod tímto zorným úhlem třeba se dívat na poměr biskupského sboru a papeže, který reprezentují církev Kristovu na ekumenickém sněmu.

Především funkce církevních úřadů musí být pojímána jakožto služba pro lid Boží. A nezapomenutelný zesnulý Jan XXIII. vším svým vystupováním byl ztělesněním zásady sv. Řehoře Velkého, že papež musí být „servus servorum Dei“. Čím více v papežství vyznařuje evangelijní Petrova služba pro jednotu Církve, tím má větší důvěru a lásku u všech křesťanů. Když I. vatikánský sněm zdůraznil, že jurisdikční moc římského velekněze je „suprema potestas in universum ecclesiam — ordinaria et immediata“ (Dz § 1831), že je nejvyšší řádná a bezprostřední, to neznámá, že by byla to moc absolutně monarchická, svévolná, nýbrž i papežská pravomoc má své meze dané Kristem vzhledem ke sboru apoštolských nástupců v církvi, tj. biskupů. Podle božského práva papež nemá práva episkopát v jeho právech (iuris divini) omezovat. Tak např. papež by nemohl místo biskupů ordinářů zavést jenom apoštolské vikáře nebo administrátory. Mluví-li se o řádné pravomoci papeže v celé Církvi, pak to znamená, že v každé diecési jeho moc je *ne delegovaná*, nýbrž s úřadem spojená, avšak to neznámá, že by papež měl místo biskupa v jeho diecési denně zasahovat. Biskupové ve své diecési jsou pravými ordináři jakožto nástupci apoštolů, nikoli pouhými delegovanými úředníky papeže. Též papež není nějakým absolutním pánem Církve, nýbrž stejně jako jeho spolubratři biskupové, je služebníkem Božím pro věřící. Bude třeba přezkoumat i dosavadní terminologii např. papež — „hlava Církve“ ve světle Písma svatého. A skutečně, když vláda pruská v oficiálním vládním dokumentu prohlašovala, že dekrety vatikánskými papež v jednotlivých diecích substituují pravomoc místních biskupů, že biskupové jsou pouhými nástroji papežskými, a že se tudíž stali úředníky cizího suveréna, absolutního a neomylného monarchy světa, tehdy v roce 1875 došlo ke kolektivnímu prohlášení německého episkopátu stran oběžníku kancléře Bismarcka, jež uvedená směšná tvrzení odmítala a odsuzovala. A tehdy papež Pius IX. vše potvrdil. V církvi Kristově primát papežský není nějakou vládou absolutistickou, totalitářskou. Pravomoc biskupů — nástupců apoštolských je z práva Božího, nemůže být nahrazována autoritou a odpovědností římské kurie, jež je jenom z ustanovení lidského. I když někdy v dějinách církevních docházelo k tomu, že někteří členové kurie — kteří neprávem pomocí pojmu „Svatá stolice“ se ztotožňovali s papežstvím — nezůstávali v mezích své podřízené administrativní pravomoci, ale jako opravdoví představení biskupů usilovali zabránit bezprostřednímu styku jejich s papežem, uvedený zjev upřílišené centralizace nikdy nebyl zdravý pro Církev a v současné době dochází k decentralizaci v kurii papežské ve prospěch práv biskupských.

Podle subsidiarity principu, jež tolik doporučoval Pius XI. v encyklice Quadragesimo anno pro společnou světskou, by měla i pro Církev platit zásada: Pokud možná co nejvíce svobody a co nejméně vázanosti. To by znamenalo, že by měla Svatá stolice předávat biskupům k vyřizování pokud možná vše, k čemu nepotřebují přímého spolupůsobení primátu, a tím aby se co nejvíce podíleli na vedení církevním. Zde ovšem si třeba připomenout, že ač uvedená zásada je líbivá, o ve-

dení v Církvi, o službě učitelské, kněžské i pastýřské, je rozhodující vůle božského Zakladatele. Biskupové jsou odpovědní činitelé jakožto nástupci apoštolů ve své diecési, avšak mají také spoluodpovědnost jako sbor nástupců apoštolů za Církev celou. Codex iuris canonici zdůrazňuje nejvyšší autoritu sboru biskupského v celé Církvi v Kan. 228 výslovně: „Concilium ecumenicum suprema pellet in universam ecclesiam potestate.“

Koncil ekumenický a misie

Světové misie nekatolické na III. mezinárodním shromáždění Světové církevní rady v New Delhi byly sjednoceny a koordinovány v roce 1961. Také zesnulý papež Jan XXIII. hned na počátku svého pontifikátu dal katolickým misím nové směrnice ve své encyklice: „Princeps pastorum“ z 28. XII. 1959. Je zajímavé, že ve své misijní encyklice doporučuje papež praxi akomodační, novou orientaci v teologii i praxi v činnosti misijní. A skuteční poslední papežové se starali o rozvoj domorodého duchovenstva a ustanovili i domácí hierarchii a tím byl patriotismus některých misionářů uveden do mezí. Všude ve světě křesťanském samozřejmě musí být jeden Bůh, jedna víra, jeden křest, avšak v rozličných formách myšlení i života, kázání i zbožnosti se musí přizpůsobit hlásání evangelia. Katolická církev v misích potřebuje jednotu, ale nikoli uniformitu. Indický spisovatel Kavalam Panikar v proslulém svém spisu „Asie a panství západu“ (Curych 1955) právem upozorňoval, že v misích křesťanských se zapomínalo na přizpůsobení se domácím kulturním hodnotám a že i misionáři se podíleli na názoru, že bílá rasa je vyšší než barevní, ba že rozdílnost křesťanských směrů od římskokatolíků až k adventistům, které se vzájemně potíraly, bylo velikou překážkou pro dílo obrácení (407—408). Nestačí pouhé volání křesťanů „do domu otcovského“ a pohanů pod „sladké jho Kristovo“, nestačí pouhé konverze jednotlivců, nýbrž je třeba hlubší zakořenění církve Kristovy u národů asijských a afrických. Zde ovšem misie katolické musí mít na zřeteli, že třeba hlásání evangelia přizpůsobit genu velkých civilizací: čínské, indické a africké. Prostudujeme-li si např. článek o misích ve Velké sovětské encyklopedii z roku 1958, pak docházíme k závěru málo radostnému stran postupu misí křesťanských. V Indii je ze všeho obyvatelstva jenom 2,6 % křesťanů přes všechno obětavé úsilí misijní, v Číně jenom 0,66 %, a v Japonsku dokonce jen 0,49 %. Národy Asie i Afriky ve srovnání s národy evropskými projevují úžasnou vitalitu, porodnost. Tak Čína má dnes na 700 miliónů obyvatel, tedy více než Evropa včetně SSSR dohromady, roční přírůstek je přes 16 miliónů, takže v roce 2000 po Kr. bude mít víc obyvatel než Evropa, Amerika a Afrika dohromady. A misie křesťanské u tohoto ohromného národa vlastně ztroskotaly a čínský lid zůstal nekřesťanský. Rovněž třeba počítat s obrozením domácích náboženství: mohamedanis-brahmanismu v Indii, buddhismu na Dálném východě (srovnej: 6. ekumenický koncil buddhistický v Rangúnu r. 1954—1956).

Z uvedených skutečností vyvěrá, jak je nutné sjednocení všech křesťanů a vytvoření uprávně ekumenického klimatu mezi všemi věřícími v Krista, čemuž musí nutně předcházet vnitřní obrození jednotlivých křesťanů a tím také celé církve Kristovy.

Je zajímavé, že na nynějším ekumenickém koncilu vatikánském jsou si shromáždění Otcové vědomi své odpovědnosti za spásu duší celého lidstva. Nauka o církvi Kristově je chápána ekumenicky a vybředává ze své bývalé zúženosti, jež byla způsobilá defenzivním postojem a polemikou proti protestantismu, galikanismu a liberalismu. Dnes pod vlivem encykliky „Mystici Corporis“ Pia XII. (1943) se dívá křesťanský svět na Církev nikoli pod jednostranným hlediskem monarchicko-hierarchické společnosti, nýbrž spíše jako na „tajemné tělo Kristovo“, na „lid Boží“, kde úřady církevní jsou odpovědnou službou pro spásu duší. Po prvním údobí druhého sněmu ve Vatikánu se jeví církev Kristova v novém světle. Plní se přání zesnulého papeže Jana XXIII.: „Katolická církev chce, když tímto ekumenickým koncillem zdvihá pochodeň náboženské pravdy, se ukázat

jako láskyplná matka všech, blahovolná, trpělivá, plná milosrdenství a dobroty vůči od ní odděleným synům.“ Má v úmyslu přispět celé rodině lidstva v jejím ušlechtilém zápase o blaho časné a o světový mír všemi svými silami, a přitom poukázat též na nadpřirozený cíl všech lidí dobré vůle.

Zajisté, cíle ještě není dosaženo, je před námi cesta dlouhá a namáhavá práce, plná nebezpečí a nových rizik. Avšak s pomocí Boží dojde jistě k míru Kristovu v království Kristově na celé planetě zemské.

ThDr. Josef Kubalík

Literatura:

Hans Küng: Kirche im Konzil — Herder Bücherei, 140—1963.

K. Rahner u. J. Ratzinger: Episkopat und Primat — Quest. disp. 11 — Herder-Freiburg-Wien, 1961.

J. Congar et B. D. Dupuy: L'épiscopat et l'église universelle — Paris 1962.

Kavalam Madhava Panikkar: Asien und die Herrschaft des Westens — Zürich 1955.

Francis Dvorník: Historie des conciles — Ed. du Seuil — Paris 1962

K PRAMENŮM O ŽIVOTĚ A PŮSOBNÍ SOLUŇSKÝCH BRATRŮ

V jubilejním roce, kdy si připomínáme 1100. výročí příchodu soluňských bratrů sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu (863-864), je nutno, abychom si blíže všimli pramenů k jejich bohatému životu a působení. O málokterých osobách v církevních dějinách máme tolik historických pramenů, legend a záznamů jako o sv. bratřích soluňských. Jejich misie se odehrávala v době bezprostředně následující po Karlu Velikém (768-814), kdy nad středním Dunajem se vytvořila v porůžní Moravy a Nitry Říše velkomoravská. Velmi bohatý byl život obou bratrů před jejich příchodem na Moravu za knížete Rostislava, bohatá a pohnutá byla jejich apoštolská a kulturní činnost na Moravě, v Panónii, v Římě, později pak samotného Metoděje, dalekosáhlé bylo působení vyhnáných učedníků sv. bratrů po smrti Metodějově (r. 885). Toto všechno je zachyceno v pramenech k životu a působení slovanských apoštolů a prvoučitelů, avšak z nich také vzniká mnoho otázek, z nichž některá je předmětem badatelského zájmu a není dosud uspokojivě rozřešena. Jde tu o věci historické, náboženské, církevní, politické, jazykové apod.

Abychom zařadili působení sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a tím i prameny k jejich životu do správného rámce, musíme si uvědomiti již v obecnou známost přecházející skutečnost, že již dávno před soluňskou misí se v končinách na sever od Dunaje šířilo a zakotvilo náboženství křesťanské s církevní organizací sice neúplnou, se stavbou kostelů, budováním klášterů, k čemuž přistoupila znalost základních křesťanských pravd a modliteb, nutných k přijetí sv. křtu, svátosti pokání i k ostatním projevům náboženského života, jehož ústředním bodem jest přítomnost na křesťanské bohoslužbě mešní. Postupně také ubývalo různých pohanských obyčejů a pověr a nastupoval křesťanský řád ve veřejném a soukromém životě.

Totéž platí i pro Moravu a Nitransko, pro podunajskou Panónii, později pro Čechy, jak nám průkazně dosvědčují nejnovější archeologické nálezy (Staré Město, Modrá u Velehradu, Mikulčice u Hodonína, Pohansko u Břeclavi, Sv. Kliment u Osvětiman, V sadech u Uherského Hradiště, Nitra, Děvín, Pražský Hrad aj.) Blíží zprávy najde čtenář v těchto knihách: A. V. Isavčenko, Začiatky vzdělanosti vo Velkomoravskej ríši. Turčiansky Sv. Martin 1943, V. Hrubý, Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na Valách“. Praha 1955, J. Foulík, Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic, Památky archeologické č. 2, roč. XLVIII, 1957, str. 241-388, též, Velkomoravské hradiště Mikulčice. Brno 1962, J. Cibulka, Velkomoravský kostel v Modré u Velehradu a začátky křesťanství na Moravě. Praha 1958, též, První tři velkomoravské kostely objevené na hradišti u Mikulčic, jejich význam a otázka Metodějova hrobu (ve sborníku Soluňští bratři. Praha 1962, 87-159), V. Hrubý, Velkomoravské hradiště sv. Klimenta u Osvětiman. Brno 1961 aj.

Ke všem písemným pramenům o životě a působení soluňských bratrů obrací badatelé svou pozornost zvl. v letošním jubilejním roce. Při tom si všechny slovanské národy (katolické i pravoslavné) a celý slovanský svět znovu uvědomuje, jaké vzácné dary jim přinesli sv. bratři v slovanském písmu (hlaholici), v překladu Písma sv. a knih bohoslužebných, později i právních do slovanské řeči, nadto zavedení slovanské bohoslužby v našich ze-

mích (schválené od papeže Hadriána II. a Jana VIII.). Slovanská řeč (nářečí makedonsko-bulharské, jehož sv. bratři použili ke svým překladům a samostatným dílům) se tak stala řečí literární, její zavedení do křesťanské bohoslužby pak značilo její povýšení na jazyk liturgický, jakým byla latina, řečtina a některé jazyky východní.

Je zřejmé, že zavedení slovanské řeči do bohoslužby způsobilo na křesťanském západě, kde byla rozšířena latina v liturgii, četné boje, jak to dosvědčuje život soluňských bratrů i další osudy slovanské bohoslužby. Prvním dějištěm staroslověnského církevního jazyka byla Morava, Nitransko, později Panónie a Čechy, případně polské Vislansko. Nakonec se však na Západě církevní i státní moc postavila a stranu odpůrců slovanské bohoslužby (němečtí biskupové a kněží), která si po vyhnání učedníků sv. Metoděje našla nové místo na půdě charvátské (kde dodnes v míře ovšem nepatrně trvá), po delší dobu v Čechách, na Východě se však slovanská bohoslužba ujala u pravoslavných (později) Bulharů, Srbů, Ukrajinců, Rusů), delší dobu též u Rumunů (u nichž dosud trvá). V Čechách ana Moravě máme pouze skrovné privilegium slovanské bohoslužby, dané papežem Benediktem XV. v r. 1920.

Soluňští bratři Konstantin-Cyryl, zvaný Filosof, a Metoděj, jsou ctěni v celém křesťanském světě, nejen jako apoštolové slovanských národů, kteří přicházejíce z křesťanského východu se zasloužili o prohloubení křesťanské víry u západních Slovanů ve Velkomoravské říši a v Panónii, nýbrž jsou též obdivováni od všeho učeného světa jako tvůrci slovanského písma (Konstantin) a zakladatelé slovanského písemnictví. Ostatky slovanských apoštolů odpočívají v Římě sv. Konstantin-Cyryl v basilice sv. Klimenta) a na Moravě (sv. Metoděj v kostele Panny Marie na staroslověnském, dodnes bezpečně nezjištěném „Velehradě“). Jako svěťce ctí soluňské bratry nejen církev katolická (5.července v našich zemích, 7. července v obecné Církvi), nýbrž i církev pravoslavná. Úcta a vznešená pocta, vzdávaná těmto dvěma bratřím, spojuje od počátku až dodnes slovanské národy, přestože jsou vírou a církevně rozděleny, a táhne se jako zlatá nit jejich dějinami. Neméně veliký jest význam slovanských apoštolů pro slovanskou filologii. V. Jagic o tom praví: „Úspěchy slovanské filologie a otázka činnosti Kyrilla a Metoda nacházejí se v nerozlučném spojení. Tato otázka tvoří úhelný kámen slovanské filologie jako vědy historické“ (Voprosy o Kirillě i Methodii vs slavjanskoj filologii. S. Peterburgs 1865,3).

Prameny k životu a působení sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje rozdělujeme na slovanské, latinské a řecké. Některých z nich si v dalších článcích blíže povšíme.

První dílo o sv. Cyrilu a Metoději sestavil Dimitrij Rostovskij a použil k němu staroslověnských životopisů (Života Konstantinova a Života Metodějova), které tak zpřístupnil veřejnosti. Bylo uveřejněno ve sbírce: Kniga žitij svjatykh (t. III, Kiev 1700). Západní svět upozornil na tyto texty A. L. Schlözer (Nestors Russische Annalen III, 1805, 233-240). Patriarcha slavistiky J. Dobrovský pokládal však tuto „ruskou legendu“ (jak Schlözer nazýval životopis sv. bratrů sestavený Dim. Rostovským) za pozdější vsuvku (asi ze XIV. stol.), což byl jeden z jeho osudných omylů (Cyrril und Method der Slawen Apostel. Prag 1823, 7-9). Teprve později A. V. Gorski

poukázal na význam staroslověnských životopisů (Žitija sv. Kirilla i Metodija, v čas. Moskvitjanin 1843, č. 6, 406-434; V. Hanka přeložil tuto rozpravu do češtiny v čas. Čes. musea 1846, 5-33). Stejně tak učinil biskup černigovský Filaret (Kirill i Methodij, slavjanskije prosvětiteli. Moskva 1846).

Gorskij našel rukopisy obou staroslověnských životopisů (ŽK, ŽM) v knihovně Duchovní akademie moskevské, představující opisy z XV.-XVI. stol., nesoucí však po stránce obsahové a jazykové stopy staré předlohy z IX. stol. P. J. Šafařík uvítal a schválil rozpravu Gorského (Rozkvět slovanské literatury v Bulharsku, čas. Čes. musea 1848, 1-23,) obdržel od něho rukopis ŽM (ŽK již měl ve dvou opisech) a pak vydal text obou životopisů (Památky dřevního písemnictví Jihoslovánů. Praha 1851).

Z Hankova překladu statí Gorského učinil krátký výťah v německé řeči W. Wattenbach (Beiträge zur Geschichte der christlichen Kirche in Mähren und Böhmen. Wien 1849, 33-38). Tím byl upozorněn na oba životopisy E. Dümmler, který obdržel od F. Miklosiche latinský překlad ŽM, vydal pak jej s obšírnými poznámkami (Die pannonische Legende vom hl. Methodius, Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen XIII, 1854, 145-199), při čemž schválil názory Gorského o obou životopisech. Spolu s Gorským tvrdil Dümmler, že autor ŽM byl příslušníkem západní církve, uznával papežský primát, v učení o Duchu svatém však stál na stanovisku církve východní.

Zmíněnou rozpravou Gorského vlastně nastala, jak praví V. Jagić (Vopros o Kirillě i Metodii v slavjanskoj filologii. St. Peterburg 1885, 24). A opravdu, zásluhou A. Gorského jakožto profesora a později rektora moskevské Duchovní akademie bylo, že z ní vzešla řada vynikajících historiků a slavistů (A. Voronov, F. Golubinskij, G. Voskresenskij, N. Tunickij), kteří pokračovali v jeho díle. K nim se připojili západní slavisté (P. J. Šafařík, F. Miklosich, V. Jagić) takže cyrilometodějské bádání jak po stránce historické, tak jazykové, se dostalo na vysokou úroveň, v níž pokračují i badatelé novější. Vznikla ovšem též jistá nedorozumění, počeňování slovanských i latinských pramenů (J. Ginzl, A. Brückner, F. Snopek aj.,) která však novější a dnešní badatelé (zvl. F. Pasternek, F. Dvorník, J. Vajs, F. Grivec a četní jiní) uvedli na pravou míru.

Největší pozornost badatelů byla tedy věnována staroslověnským životopisům (ŽK a ŽM), které jsou obecně pokládány za nejpřednější prameny k životu a působení Konstantina-Cyrila a Metoděje. Nejnověji je předmětem zájmu též italská legenda (Vita cum translatione s. Clementis), zvl. po objevu jejího pražského rukopisu (vydal ji podle lat. kodexu kapitulní metropolitní knihovny v Praze N. XXIII, fol. 147-150 F. Grivec - F. Tomšič, Constantinus et Methodius Thessalonicenses, Fontes, Zagreb 1960, 59-64, s přihlédnutím k rukopisu vatikánskému 9668, fol. 10-11) a řecká legenda bulharská (Život sv. Klimenta, biskupa Bulharů), k nimž též v dalším přihledneme.

Prozkoumáním všech pramenů k životu sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje, jakož i výsledky nejnovějšího archeologického a historického bádání o nejstarších na-

ších dějinách, které též působení soluňských bratří na Velké Moravě postavilo do jiného světla, jsou dány též předpoklady k novému vypsání jejich života a působení.

Nakonec uvádíme, že soupis cyrilometodějské literatury (zvláště ruské a jihoslovanské) podává G. A. Iljin-skij (Opyt sistematičeskoj Kirillo-Metoděevskoj bibliografii. Sofia 1934) a M. Popruženko - St. Romanski (Bibliografski pregled na slavjanskite kirilski istočnici za života i dejnostta na Kirilla i Metodija. Sofia 1935, Kirilometoděevska bibliografija za 1934-1940 god. Sofia 1942), další literaturu cyrilometodějskou shrnují Acta Academiae Velehradensis (XVIII, 1947, fasc. 1-4, 108-137, za léta 1939-1946), F. Grivec (AAV XVII, 1941, 3-8, Konstantin und Method Lehrer der Slaven. Wiesbaden 1960, 11-16), F. Grivec-F. Tomšič (Constantinus et Methodius Thessalonicenses, 8-12), F. Dvorník (Les Légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance. Prague 1933, 395-418), J. Vajs (J. Dobrovský, Cyril a Metod, apoštolové slovanští. Poznámkami opatřil dr. J. Vajs. Praha 1948, 11-15, 101-198), J. Hahn (Kirilomethodianische Bibliographie 1939-1955. Gravenhage 1958), H. F. Schmidt (Blick nach Osten 2, 1949, 304-319, referát o publikacích k počtě F. Grivce a J. Vajse a E. Georgiev Kiril i Metodij, osnovopoložnici na slavjanskite literatury. Sofia 1956). Všechny slovanské cyrilometodějské prameny vydal podle nejlepších rukopisů P. A. Lavrov (Materialy po voznikovenija drevnejšej slavjanskoj pismennosti. Leningrad 1930), po něm pak A. Teodorov-Balan slovanské, latinské i řecké prameny (Kiril i Metodi I. Žitija i pochvalni slova. Sofia 1920, II. Nabožen pomen i istorički svidetelstva. Sofia 1934). Neúplný slovenský překlad pramenů pořídil J. Stanislav (Životy slovanských apoštolov Cyrila a Metoda v legendách a listoch. 3. vyd. Turčianský sv. Martin 1950, Osudy Cyrila a Metoda a ich učeníkov v Živote Klimentovom. Bratislava 1940) Souborné vydání všech cyrilometodějských pramenů (ani v původním znění ani v překladě do určitého jazyka) dosud bohužel neexistuje.

Přehled cyrilometodějských pramenů jest následující:
1. Slovanské prameny: Život Konstantinův, Život Metodějev, Pochvala sv. Cyrila a Metoděje, Proložní legendy (2), Služby (východní a západní), Slovo na přenesení sv. Klimenta, Zesnutí sv. Cyrila, Legenda soluňská, Život sv. Nauma, Prolog Jana Exarcha, Traktát mnicha Chrabra „O písmenech“, Zpráva ruského letopisce Nestora, Historie chilendarská, Krátký život Klimenta bulharského, Český letopisec Dalimil. Grivec uvádí mezi slovanskými prameny ještě: Euchologium sinajské, Abecední modlitba, Proglas sv. evangelia, Napisanie o pravě věř (Const. et Meth. Tessal.). Latinské prameny: Legenda italská, Svědectví knihovníka Anastasia, Papežské listy, Libellus De censione Bagoariorum et Carantorum, List bavorských biskupů Janu IX., Legenda Kristiánova (úvod, kap.), Legenda „Diffundente sole“ (česká), Legenda „Tempore Michaelis imperatoris“ (moravská), Legenda doby Karlovy. Řecké prameny: Život sv. Klimenta, biskupa Bulharů, Krátký Život sv. Klimenta, Život Naumanův.

ThDr. Antonín Salajka

ŽIVOTNÍ PRÁVNÍ PRAXE SLOVANSKÝCH KMENŮ PŘED PŘÍCHODEM SV. SLOVANSKÝCH APOŠTOLŮ

Máme-li zhodnotit reálně, pokud tak síly lidské stačí, význam příchodu sv. Cyrila a Metoda do našich zemí, pak si musíme povšimnout i života právního a právní kulturní praxe, která vládne v našich zemích, do nichž tyto mužové přinášejí překlad patrně řeckého církevního zákoníka, pocházejícího ze VI. stol. a připisovaného Janu Scholastikovi.

Poslouží nám k tomu letmý pohled jak na osídlení našich zemí, tak na život kmenů, se slovanskými kmeny sousedících.

Naše země asi 300 let př. Kr. byly osídleny kmeny kelt-skými (galskými), příbuznými Irům, Bretancům a Walesům v Anglii, jak o tom svědčí jednak názvy řek, jako

na př. Labe, Jizera, a jednak obchodní styky s Galii doby Caesarovy (Bojové, Boioheum) a nikoliv v poslední řadě i četné archeologické vykopávky. Kmeny tyto byly současníky právní kultury starého Říma, Číny a Indie, měly vlastní právní kulturu, jak svědčí průmysl, obchod, mince, společenské zřízení a organizace.

V prvním až čtvrtém stol. po Kr. naše země byly osídleny kmeny germánskými, z nichž významnou úlohu hráli Markomani, jejichž král Marobud se stal vlastním Římu nebezpečným, Quadové, sídlící v dnešním západním Slovensku, kteří se střetli s římským Markem Aureliem (173 - 180), Gótové v Zakarpatí až k Černému moři, a Longobardi, usídlení od severu přes Čechy až na jih Dunaje.

Nemalou úlohu tu hraje okolnost, že germánské kmeny se stávají svědky rozkvětu římského práva.

Ve čtvrtém až šestém stol. přicházejí do našich zemí kmeny slovanské, které ze Zakarpatí sledují ustupující Germány.

Pro poznání mentality kmenů slovanských nutno připomenout, že přicházejí již vlastně z třetí své pravlasti.

První jejich pravlast byla Střední Asie, kde společně s kmeny indoevropskými sdílejí proto historické počátky právní kultury, o čemž svědčí obchodní styky a smlouvy. Znatelný vliv na slovanské kmeny vykonávají sousední Mongolové na východě, na severozápadě kmeny ugrofinské, na jihovýchodě národy turkotatarské a konečně na jihozápadě kultura sumersko-babylónská, rozkvétající pod zákony Chammurabiho.

Druhou pravlastí slovanských kmenů od druhého tisíciletí př. Kr. až po čtvrté století po Kr. bylo jižní Rusko, povodí Volhy a Donu. Třetí pravlastí ve stol. čtvrtém až sedmém bylo Zakarpatí, kde trpěly slovanské kmeny pod nárazy Hunů a Avarů. Sousedy jejich tu bylo vévodství langobardské, říše francká (Frankové, Durynkové) a Avari. Říše Sámova (624) byla vklíněna mezi mongolské Avary na východě a Germány na západě. Zabírala území dnešních Čech, Moravy a část dnešního Slovenska a sahala až na jih od Dunaje. Po smrti Sámově se sice říše rozpadla, ale po dvou stoletích vzniká rozlehlá říše Velkomoravská, zahrnující v sebe dnešní Moravu a dále až k Dunaji, Nitransko, Panónii, kmeny české, srbské (dnešní Sasy) a v povislí část kmenů polských.

Frankové byli usazeni při řece Mose, Rýnu a Mohanu a sousedili se zbytky západořímské říše až do r. 486, když před tím r. 476 tato část byla získána germánským Odoakrem. Ostrogotský Theodorich (zemř. 526) Odoakra porazil a bývalou západořímskou říši (Itálii, Sicílii a Panónii až k Dunaji) obsadil. Východořímský císař Justinian I. (zemř. 565) v Itálii Ostrogoty porazil a učinil další expansi do Afriky a Španělska. Po smrti Justinianově Itálie byla ovládána od středního Dunaje vyrazivšími Longobardy a tak se stala Itálie sídlem dvou kultur, a to byzantské a germánské, kde se střetávalo právo římské s germánským. V té době pak nám historie svědčí, že východořímská říše trpěla nárazy Arabů z Kréty, z východu Bulharů a severovýchodu Slovanů.

V Evropě kol r. 800 až do roku 843 hráli primát Frankové, jejich území se pak stává základnou nových útvarů dnešního Německa, Francie a Itálie.

Od konce osmého stol. západní letopisy znají jasně Beovínidí - české Slované - Beheimi, Germány zvanými Vindové, římskými geografi Vinidí a Řeky Antové.

Z letmého pohledu zpět na dějiny slovanských kmenů a jejich sídel i prostředí nutno vyvodit některé závěry: Stěhováním, sousedstvím, obchodními i válečnými styky, vytvářením vojenských družin, novými společenskými vztahy, manželstvím a rodinou vzniká kmenová a národnostní promiskuita a tím zřejmě i kulturněprávní, která se v určitých obdobích přirostla nadvládou a ujařmením jednoho kmene kmenem jiným. Tím byl dán velmi důležitý moment vlivu právně-kulturní praxe mezi jednotlivými

vými kmeny a národy a spolu se podílení na vývoji a rozvoji celkového i právního života, což označujeme jako synchronisaci a v našem případě jako synchronisaci kultury právní. Ani slovanské kmeny nebyly a nemohly být vyňaty z této synchronisace jak nejstarší právní kultury, tak zejména v éře justiniánského práva ze synchronisace evropské právní kultury.

A tato skutečnost nám jasně odpovídá na skýtající se otázku, jaký byl právní život a právní praxe slovanských kmenů Velkomoravské říše před příchodem sv. Cyrila a Metoda, a tím také nám odpovídá nekompromisně na skutečnost křesťanství v těchto zemích dávno před VIII. stoletím.

Nelze sice tvrdit, že šesté až deváté století zná slovanské kmeny s vlastní životní právní praxí či původní, ale nelze také popřít, že slovanské kmeny našich zemí v této době synchronicky participující na právním a duchovním životě svého prostředí, v němž netoliko v minulosti žily, ale v němž právě žily, by neměly a neznaly jak právní, tak duchovní život.

Vlivy usnesení řeckých sněmů církevních prvních pět století, čilý ruch sněmovní partikulárních sněmů francouzských šestého století (506-585), nové právo římské doby justiniánské v r. 529 a 534, nesené duchem plně křesťanským a promulgované na jihu a východě stejně jako na severu a západu evropského kontinentu, ale uchovávané i v Arice a zanesené do Irska a Angloskotska, formulující právo germánské a střetávající se s pronikajícími vlivy usnesení afrických, španělských a galských sněmů, nelze nepřipustit i do pohanských kmenů slovanských. Zejména tu nutno mít na mysli, že ze západu, zejména z ostrovních zemí, a to především z Irska, přicházejí do našich zemí stejně jako do celého světa sbírky ostrovních penitentiářů (Wasserchleben, Die irische Canonensammlung 1885), jimiž právní misionáři hlásají čistotu pravdy, práva, spravedlnosti a života pro jednotlivce stejně jako pro celé kmeny a národy. (Další penitentiáře jsou původu anglosaského, franckého a galského.)

Ze všeho toho, co bylo řečeno, vyplývá, že slovanské pohanské kmeny nebyly a ani nemohly být neobeznámeny s právní životní praxí křesťanskou a stejně se samotným křesťanstvím, a to dávno již před příchodem světla víry z východu skrze sv. Cyrila a Metoda (srv. Polák, článek Slovanské náboženství v díle Vznik a počátky Slovanu, ČAV 1956, 119). Je zřejmé, že pokřesťanění slovanských kmenů se nedálo izolovaně bez širších obecně kulturních souvislostí. (Mansikka, Die Religion der Ostslaven 1922, 392.) Nelze tu popřít jasný vliv irský, byzantský, skotský, germánský a konečně vlastní slovanský skrze sv. Cyrila a Metoda.

Před příchodem slovanských apoštolů nemluvíme o pokřesťanění slovanských kmenů, ale nemůžeme také popřít, že slovanské kmeny dávno před příchodem sv. apoštolů slovanských znaly netoliko právní církevní praxi, ale i to, že jednotlivé rodiny slovanské byly křesťanské.

ThDr. Jaroslav Michal

SLOVANSKÁ SÁZAVA

Ve stati o slovanské liturgii v Čechách jsme se nutně musili dotknout také sázavského kláštera. Slovanský klášter svatého Prokopa na Sázavě je pro liturgika tak poutavým předmětem, že to, čeho bylo možno se jen dotknout, budí i nadále naši pozornost. Jenže děje Sázavy a zejména děje její liturgické činnosti jsou tak nejasné, a je tak velká různost názorů na ně, že je nám - diváme-li se na tuto otázku očima historické liturgiky - zcela nemožné podat jasný a jednoznačný obraz. Bylo by třeba mnoha analýz zachovaných pramenů, bylo by třeba vážít mínění četných historiků - také historiků literárních. A tu je třeba konstatovat, že mínění těchto vědců se tolik liší, že dnes ještě není možno vytvořit takový obraz slovanské Sázavy, v němž by nebylo sporných míst. Přesto mám za správné připomenout si v jubilejních letech cyrilometodějských právě dějin sázavského kláštera, byť mnohé v našem líčení je nejasné,

případně i sporné. Pochopitelně nejvíc nás Sázava zajímá jako hlavní středisko slovanské liturgie v Čechách.

Zakladatel kláštera na Sázavě sv. Prokop je význačnou postavou českých duchovních dějin a myslím, že mu dlužíme velkou historickou studii, která by na základě nových poznatků a novými metodami představila tohoto vynikajícího muže, který důstojně navazoval na veliké dílo soluňských bratří a který také v mnohém byl nositelem duchovních snah svatého Vojtěcha. Zatím musíme se spokojit jen s tím, co lze vyčíst z legendy a z podání. Svatý Prokop narodil se snad v poslední čtvrtině desátého století, v Chotouni na slavníkovském a kdysi zlickém území. Vzdělání nabyt ve Vyšehradě. Je třeba podotknout, že mnozí autoři soudí, že nešlo o náš pražský Vyšehrad, nýbrž spíše o Vyšehrad uherský. V Maďarsku byly mnišské osady byzantského zaměření a lze tedy považovat za pravděpodobnou domněnku, že právě odtud

si Prokop přinesl nejen své řecky znějící jméno, nýbrž i své sympatie k východnímu křesťanství. Tyto sympatie nebyly jistě nijak ohroženy ani případným vztahem Prokopovým k Vojtěchovi, neboť i on byl příznivcem slovanského křesťanství.

Touha po dokonalosti vedla sv. Prokopa od rodiny do samoty na břeh Sázavy. Legenda a tradice hovoří o setkání poustevníka sázavského s knížetem Oldřichem roku 1032. Někteří badatelé také kladou založení kláštera právě do tohoto roku. Chtějící pak vysvětlit i jiné datum pro založení, totiž rok 1039 za knížete Břetislava I., usuzují, že první založení kolem původní poustevníkovy jeskyne mělo spíše ráz basilánské mnišské osady. Teprve druhé založení roku 1039 dalo vznik skutečnému klášteru, a to už podle řehole benediktinské, byť s řečí a liturgií slovanskou.

Ať už otázku založení sázavského kláštera rozřeší historikové jakkoli, vidím v obojím podání jakési semeno rozporu a symbolický náznak dalších neklidných osudů tohoto významného zařízení. Rozpory totiž provázají celou dobu slovanského osídlení Sázavy, a jistě tyto vnitřní nesrovnalosti mají svůj podíl i na konečném zániku díla Prokopova.

Klášter sám měl v době svého vzniku a rozkvětu významnou úlohu ve svém okolí. Země byla poměrně řídko osídlena. Vesnice byly většinou v povodí řek a tam také byly dvorce šlechty. Středisky správy jsou knížecí hrady, kolem nichž vznikají podhradí. Rozvrstvení obyvatelstva v třídu svobodných feudálů a v třídu pracujících poctaných zde již je, aniž jde ještě o pevně uzavřené stavovské skupiny. Postupující feudální zřízení již zná knížete obklopeného družinou bojovníků, zná i třídu nevolnou, ač přesně vyhraněného rozlišení ještě není. Zemědělství v okolí kláštera bylo primitivní, obchod nevyspělý, řemeslo jen v té míře, která byla nutná pro potřeby dvorce nebo vesnice. Klášter v té situaci byl ohniskem kulturního a hospodářského vstupu. Tuto úlohu plnil ve svém období také sázavský klášter sv. Prokopa. Zakladatel vtiskl svému dílu ducha, kterým byl proniknut sám. Chaloupecký vidí ve jménech Prokopa, jeho syna Jimrama a synovce Víta dokonce ohlasy četných kulturních vlivů, které se na českém území křivily. Podle něho jméno Prokopios je svědectvím východní tradice. Jimram svědčí o tradici bavorské, jméno Vít pak připomíná saského patrona.

Od doby založení rozvíjela se na Sázavě rozsáhlá činnost, jež v sobě zahrnovala jak budování kostela, snad nejprve dřevěného, obydlí pro mnišské společenství, konečně pak také románský kamenný klášter, po němž bohužel dnes není ani památky a jehož stopy snad skrývá půda v okolí dnešních budov. Tak se alespoň domnívá prof. Oldřich Stefan. Nejméně patnáct let řídil tuto činnost svatý zakladatel a plnil tak nejspíše i vůli knížete Břetislava I. Světec umírá uprostřed této práce roku 1053. Po něm za dvě léta zemřel kníže Břetislav a s ním zmizela i silná opora slovanské Sázavy. Prokopův syn Vít tihněv mnichy vyhnal. Důvodem bylo zřejmě východní schisma, které propuklo po smrti sv. Prokopa. Legenda praví, že mniši byli osočováni, jako by „se slovanským písmem zapletli do sekty kacířství a pokrytectví“.

Zde je na místě se zmínit také o tom, že prý mniši slovanského kláštera byli hašteřiví a vedli mezi sebou spory. Mám za to, že za touto tradicí se skrývá hluboký rozpor, který má svůj ohlas na poli liturgickém. Sázava nebyla jistě jediným místem slovanské bohoslužby v Če-

chách, nicméně čím dál tím více se stávala osamocenější. Latinská bohoslužba, jež stále víc se rozmáhala, vytvářela pomalu ze Sázavy ostrov v moři. Mám dojem, že i uvnitř samotného kláštera nebylo docela jasno. Slovanské dědictví soluňských bratrů bylo už zřetelně rozděleno do dvou větví; starší hloholské, s liturgickou příslušností západní, a odvětví cyrilské, příklánějící se stále výrazněji k liturgické tradici byzantské. I když historikové popírají, že by cyrilská část remešského evangelia měla co společného se Sázavou, není možné přehlédnouti soud filologia prof. J. Vašici, podle něhož přinejmenším není důvodu proti domněnce o její sázavské příslušnosti. A protože současně filologové spojují také se Sázavou Pražské zlomky, vyvstává naléhavě otázka liturgické příslušnosti sázavského kláštera. Cyrilská část remešského evangelia se drží výlučně byzantského kalendáře, se zvláštním zdůrazněním basilánských světců, Pražské zlomky se svým liturgickým rázem hlásí rozhodně k západní liturgické tradici. K těmto nejasnostem přistupuje souhlasné tvrzení historiků, že přinejmenším po roce 1049 se sázavská mnišská rodina řídila řeholí benediktinskou.

Jak rozřešit tyto nesrovnalosti? Je možno ve směru přejícím byzantské liturgii vidět ohlas prvního založení Sázavy? Je možné v ohlasech sporů vidět také spory liturgické, případně i věroučné? Chtít řešit tyto otázky by nás vedlo nutně do oblasti dohadů a proto postačí, když si tyto otázky prosíme uvědomíme v souvislosti s prvním vypuzením slovanských mnichů ze Sázavy.

Nástupce Spytihněvův Vratislav II. povolal žáky sv. Prokopa v čele s opatem Vítem zpět na Sázavu. V klášteře sv. Prokopa se rozvíjel potom dále odkaz zakladatelův. Sázava se stala kulturním střediskem přemyslovských Čech, a to tak významným, že O. Králík mohl svou studii o legendách plným právem nazvat: Sázavské písemnictví XI. Kulturní ohlasy Sázavu dokonce přežily, neboť do její kulturní sféry můžeme počítat i Pražské glosy Paterovy, Jagiovy Vídeňské glosy a cyrilské přípisky v Rajhradském martyrologiu.

Sázava udržovala stále styky s východním křesťanstvím, i když to jak z důvodů politických, tak i náboženských nebylo snadné. Důkazem toho je především to, že v obnoveném kostele sázavském byly v roce 1095 vloženy do oltářů ostatky ruských světců Borise a Glěba.

Než nastával soumrak Sázavy. Po zákazu slovanské liturgie papežem Řehořem VII. roku 1080 držela se slovanská Sázava vlastně už jen z vůle panovníkovy. Brzy po nastoupení Břetislava nastává konec. Božetěch i mniši musí klášter opustit, a i když někteří zůstávají v Čechách — některý z nich snad i na Sázavě — většina odchází ze země a na jejich místo uvádí opat Dětthard latinské benediktiny břevnovské.

Slovanská Sázava nepřežila víc než o rok zánik slovanského kláštera v Tynci u Krakova a s ním nadlouho zanikl oficiální stánek slovanské bohoslužby u nás.

Z literatury:

V. Chaloupecký, Ryba, Středověké legendy prokopské, Praha 1953, Josef Vašica, Slovanská bohoslužba v českých zemích, Praha 1939, Sborník Sázava (1953) s články O. Králík, V. Remešová, J. Vašici, H. Rokyty a j. V. Remešová, Sv. Prokop, Praha 1953, O. Králík, Sázavské písemnictví XI. století, Praha 1961.

ThDr. Ladislav Pokorný

*Požehnané a milostiplné svátky narození Páně
a hojnost požehnání Božího*

v novém roce naší spásy 1964

přeje REDAKCE

ABYCHOM BYLI PASTORAČNĚ NA VÝŠI DOBY

V posledním stejně nadepsaném článku bylo řečeno, že především musíme svou dobu, a to znamená zejména všechny lidi (a zvláště ve své farnosti) opravdu milovat. Tentokrát budí zdůrazněno, že nutno důvěřovat, že když nám Bůh dopřál - (a co není Boží prozřetelností?) - narodit se v této době, v ní žít a pracovat v kněžském povolání, že jsme k tomu také vybaveni přiměřenými potencialitami, schopnostmi, bychom opravdu mohli být na výši doby a mohli vykonat i věci nemalé, a především na nás záleží, abychom všechny ony nám dané hřivny, všechny ony potenciality v době naší (5,2 nebo 1 hřivnu) rozvinuli a každý z nás se stal služebníkem dobrým a věrným, vpravdě kněžskou osobností. Co je to osobnost?

Skutečná osobnost nikdy nestojí proti ušlechtilým zájmům a potřebám lidu, naopak - ona jim pomáhá a tvoří hodnoty, které jsou lidu potřebné, užitečné a jsou trvalé, což nemá nic společného s individualistickým svěřením a vlivu zneužívají pro svoji ješitnost a velikášství. Být osobností neznamená osobovat si neoprávněně zvláštní postavení a povýšenecky diktovat svůj názor druhým. Všichni jsme jen tvorové a všichni máme stejnou přirozenost, stejný původ a stejný poslední cíl a také jen jeden je Mistr náš, Ježíš Kristus, my pak všichni jsme bratři (Mat. 23,8). Proto právě skutečná kněžská osobnost nikdy se nepovyšuje nad jiné, nikdy není sobecká, pyšná, ale snaží se napodobovat nebeského Otce, který dává vzházeti slunci nad spravedlivými i nespravedlivými a jenž se stará o všechny, i o polní lilie a ptáče na střeše. Anebo se snaží být alespoň jako ušlechtilý sbormistr, který se otcovsky stará o svůj orchestr nebo sbor, v němž má každý dobře zpívat svůj part. A proto skutečná kněžská osobnost nemůže se nikdy oddat izolovanosti a v sobě ustrnout, naopak - tím intenzivněji se snaží pracovat pro druhé, protože je si hluboce vědoma své závislosti a svého spojení s druhými ve vůli Boží, která chce, aby se každý z nás stal všem vším. Čím je kněz větší osobností, tím jaksí více vyjadřuje jejich dobré myšlenky a tužby a tím plněji ztělesňuje jejich nejpotřebnější šlechetné zájmy pro věčnost i časnost. Jemu nebyly dány schopnosti, potenciality resp. hřivny a všechny milosti nadarmo, a zvláště milost kněžského svěcení takového kněze stále pudí k tomu, aby oblékl na sebe Ježíše Krista, aby nežil již sám, ale aby v něm žil Pán, který řekl, že kdo chce být první, má být služebníkem všech.

Bylo by směšné, kdyby někdo tvrdil, že člověk se stává osobností jen absolvováním určitých škol, dokonce jen průměrným všeobecným nebo odborným vzděláním, případně dosažením určité věkové hranice. Je trpaslík veliký, postavil-li se na nejvyšší horu na světě? Ne snadný pojem osobnosti lze nejlépe poznati v praxi, když se s ní setkáme. Jestliže na skutečnou osobnost narazíme, máme brzy dojem, že jsme se ocitli jakoby v magnetickém poli; z takového člověka přímo vyzařuje zvláštní ukrytá síla, která na nás přímo sugestivně působí svou opravdovostí, svým vroucím zápallem a zanícením pro pravdu, dobro a krásu a pro všechny velké myšlenky, které hlásá. Ony myšlenky jí září z očí, dávají tvar ústům i čelu, prozařují celým vzezřením a nutno podotknouti, že je to právem každého člověka a povinností každého křesťana a zvláště kněze, aby se snažil takovou osobností se stát.

Každý člověk je osobností v řádu ontologickém, ale žel - zdaleka každý není osobností v tom smyslu, který máme na zřeteli v tomto článku, totiž osobností v řádu mravním. Všichni jsme stejně lidmi, myslíme-li na podstatné prvky, jež tvoří pojem člověka, ale nejsme všichni stejně vzhledem k oněm věcem, které mohou k podstatě lidské osoby být přidány, resp. které si člověk může osvojit studiem, hodnotnou četbou, intenzivním využíváním času, sebekázní, sebezáporem a také třeba i trochu sportem a otužováním. Ať ani to poslední - sport a otužování - nikdo nepodceňuje. Tělo sice nesmí vládnouti duchu, ale nikdy nesmí být přehlíženo resp. zanedbáváno. Neboť tělo je nástrojem ducha a sebedoko-

nalejší duch bez určitého zdraví tělesného nemůže mnoho vykonat. Kněz chatrného zdraví - i když je tlustý - nemůže plnit řádně svůj úkol. Zvlášť pak musí mít v pořádku své ústrojí dýchací a nervové. Ale přiměřené zdraví a dobré nervy jsou dokonce pouze něčím základním, pro osobnost sice nesmírně důležitým, ale to samo o sobě ještě zdaleka osobnost netvoří. Co je tedy třeba?

Začneme od počátku. V rostlině a stromu pracují imantní síly a působí, že rostlina, resp. strom rostou, aby se rozvinuly a dospěly k své dokonalosti. U nerozumných živočichů je to podobně, a navíc je v nich pud, aby co nejdříve zachovali svůj život. Zatímco např. sedmikráska, když ji chce někdo utrhout, nemůže utéci na druhou stranu přikopu, tož např. kuň, když jej něco ohrozí, dá se do běhu, i když táhne těžký náklad po horské cestě, a pádí, pud ho žene, poněvadž se cítí ohrožen a chce uniknouti i nerealnému nebezpečí, poněvadž chce zachovat svůj život. V každém živočichu se nejen rozvinují jeho vnitřní síly a vlastnosti, jako v rostlině, ale on má navíc ještě vyvinutý pud sebezáchovy, je v něm vyšší život než v rostlině, má navíc mj. schopnost pohybu. A toto vše je také u člověka, avšak člověk má ještě cosi neskonale vyššího, člověk má ještě rozum a svobodnou vůli, aby mohl spěti vědomě a dobrovolně k dokonalosti mravní a ke svému poslednímu cíli, jímž podle našeho přesvědčení je oslava Boží a věčná blaženost. Člověk se narodí jako balíček oživeného masa a teplem mateřské a otcovské lásky a péče se začíná rozvíjet. Dítě spontánně pohybem cvičí nohy a ruce, skřeky a pláčem a později mluvením a zpěvem hlasivky, plíce atd., pak další schopnosti rozmanitými hrami a výchovou, při nichž se začíná probouzet dětský rozum, fantazie a vůle. Stručně řečeno, osobnost vytváří mimo to, co si člověk přináší na svět, výchova v rodině, ve škole, styk s moudrými a dobrými lidmi, poznávání lidí ostatních, poznávání poměrů, vlasti, dějin světa, usilovné, nikdy neumlévající studium, kvalitní četba, nepřetržitě pokračování v poznávání pravdy, dobra a krásy a tihnutí za pravými hodnotami, ve stálém zdokonalování sebe i svého okolí, tedy intenzivní činnost rozumová a volní.

A tu žel, lze konstatovat, jak mnoho lidí zakrsne, kolik lidí - i když se stanou kněžími - svou vinnou ustrně a spokojí se s dobrým bydletem, jakoby si řekli s pošetilým člověkem z evangélia „dost má duše má“ a o maximální rozvoj své osobnosti neusiluje resp. se valně nesnaží a raději např. sedí každý večer hodiny před televizorem, anž právě vysílaný program je pro ně významný, nebo v létě utrácení čas někde na břehu řeky a dívají se Pánu Bohu do oken, aniž si po dobré práci takového osvětlení zasloužili, atp. A přece především kněz by měl být příkladem poctivé práce a kázně a zejména by měl stále co nejvíce studovat, číst, vyzbrojit se nejhlubšími a nejširšími vědomostmi a co nejvíce zušlechťovat svůj charakter. Dnes (ačkoliv v DF' článek o vzdělání kněze již kdysi byl) připomeňme si ještě aspoň trochu, jak je důležité pro kněžskou osobnost mít co nejvíce vědomostí, hlubokých a vzácných myšlenek a co nejširší rozhled.

Zvláště ovšem v dnešní době kněz potřebuje mít co největší znalosti, a to nikoliv jen solidní speciální vědomosti ze svého oboru, z teologie (ty ovšem musí mít především), ale i znalosti všestranné a praktické, např. i z národního hospodářství, sociologie, z práva, z lékařství, ze sportu, z umění, z literatury a znalosti lidských letor a povah, lidských nedostatků a ctností, tužeb a vášní dnešního člověka, na jejichž využití pro svou kariéru vybudovali demagogové, jako např. Hitler, svoje jepičí, souchotinářské a problematické úspěchy. Ať se tomu nikdo nediví, že se toho tolik od dnešního kněze požaduje. Četl jsem kdesi, co všechno musí znáti např. dnešní filmový herec. Anebo si představme lehkého nebo těžkého atleta. Kolik námahy, potu, kolik vytrvalé a přesné práce vyžaduje každý jeho výkon! Bez ustavičného tréninku by nic nedokázal. A kolik cvičebného času potřebuje hudebník, aby byl na výši! Anebo když nějaký zaměstnanec udělá špatný výrobek, je pohnán k odpovědnosti, neboť je tu zkažený materiál a ztracený

pracovní čas. Ať se tedy nikdo nediví, že i od kněze se požadují především velké znalosti.

A ony znalosti se u kněze nejvíce projeví v jeho kázáních. Posluchači brzy poznají, zda k nim s otcovskou láskou a upřímně pro jejich časné i věčné blaho promlouvá znalec teologie a života bez řečnické frajeřiny, nebo zda nějaký řemeslník, nebo živnostník, obývající faru, jím formálně předkládá kazatelskou konfekci, ze které je rázem poznat pouhou vyčtenost bez vlastního prožitku, nebo dokonce dnešnímu člověku nic neříkající kazatelskou veteš z dob dávno zapadlých, tedy kazatelské zmetky, poněvadž sám od seminárního absolutoria nikdy nic důkladně neprostudoval, soustředěně nepřečetl, nepromeditoval a neprotrpěl. Není v tom žlučovitost, kéž jsou tato slova přijata tak, jak jsou míněna, a jichž se netýkají, těm budiž chvála.

Žádný dnešní kněz by neměl nikdy zapomenout, že nároky posluchačů se zejména od 2. světové války značně zvýšily. Tehdy (ovšem ještě i později) kněze značně doporučoval už sám kněžský šat a posvátnost místa. Stačilo něco nábožného vyprávět, a když skončil, uslyšel: „Pán Bůh zaplať za slovo Boží“, nebo „Dejž to nebeský Pán Bůh“. Dnes však ani nejvážnější roucho a nejkrásnější chrám sám o sobě není pro kněze žádným valným doporučením. Není velký trpaslík, i kdyby se postavil na horu. Náš věřící lid slyšel již tisíce přednášek politických, přírodovědeckých, vlastivědných, zdravotnických, zeměpisných, z pedagogiky, o umění, o divadle, literatuře, byl na nespočetných lidových besedách

a slavných manifestacích s projevy a referáty, na divadlech, kinematografických představeních, poslouchá rozhlas a sleduje televizi, čte denní a periodický tisk, básně, beletrii i vážnou literaturu, je tedy nabíledni, že na dnešního kněze-kazatele jsou nároky daleko větší, než bývaly kdysi, a že nikoho tedy nelze sytit formálním posvátným povídáním, třeba emfaticky proneseným, nějakými vyprávěnkami, báchorkami, přehnanostmi, smyšlenými příklady a ještě přitaženými za vlasy, prostě plevami místo pravým žitným chlebem aktualizovaného Božího slova, jádrně, obrazivě, svěžím způsobem, za doprovodu přiměřených gest promlouvaného do konkrétní situace. Kněz má být architektem myšlenky a projevu, ale především případné myšlenky musí jak včelička co nejpilněji sbírat. A k tomu je potřeba velikého sebezaporu a pevné vůle, k tomu je potřeba stálého studia a četby, i když láká obrazovka televizoru nebo trávník u řeky a tranzistor, i když pohodlnost svádí, nač se pachtit za pravým zlatem, když snad postačí pozlátko a imitace, proč hledat drahokamy, když lze posloužit bižuterií, kterou někdy ani odborníci na první pohled od pravých kamenů nejsou s to rozeznati.

Osobnost v našem smyslu značí vývoj všech duševních sil a jejich plné použití vynikajícím způsobem. Avšak aby každý z nás byl skutečnou kněžskou osobností, k tomu nestačí jen velké znalosti, rozhled a přiměřená řečnická rutina, k tomu je též třeba pevný, ba svatý charakter a co nejbohatší na ctnosti.

ThDr. Jaroslav Kouřil

PEVNĚ PROTI HEREZI

V rudých plamenech doprovázených šeděčerným kouřem mělo zaniknout, co bylo příčinou takového rozruchu a tím měly skončit trapné náboženské spory. Byl to však omyl. Osudná vatra v arcibiskupově dvore byla teprve signálem k zapalování požárů daleko škodlivějších a početnějších. Aktu pro středověk charakteristickému a v důsledcích tak dalekosáhlému je věnována celá řada pojednání, řešících řadu detailních otázek (kolik knih spáleno, jak cenných, kdo podpálil, popěvky a rýmováčky úkon komentující a jejich autoři atd.).

V dobách enervujícího koncentrování temných sil k vybití napjaté situace se pražští arcibiskupové už tradičně uchýlovali na Roudnici. Tak i Zbyněk po spálení knih na dvoře malostranského arcibiskupského sídla. Odtud, z Roudnice, vynesl 18. VII. klatbu na apelanty a jejich stoupence jako na neposlušné a obojné syny církve. Všem správcům kostelů nařídil, aby prohlásili za exkomunikované ty, kteří apelaci podepsali. Tím však Husovu stranu ještě více podráždil a strhl ji k radikálnímu projevu odporu. Pamflety na něho se množily (uplatnil se tu zvláště Jeroným, podle Nejedlého „nejhluchivější odpůrce“ Zbyňkova postupu, autor „leckteré ze satirických písní“) a stíhání současně i kněží respektující jeho rozkazy. Odpor wiklefistů vyústil na mnohých místech v agresivní násilí. Tak když měla být v katedrále prohlášena slavná klatba, nastala taková vřava, že pontifikant asi se 40 přítomnými kleriky opustil oltář. V Praze u sv. Štěpána byl kněz z téhož důvodu přepaden 6 zbrojnoši a málem by svou odvahu zaplatil životem. Proto ostatní duchovní už klatbu neohlašovali. Naopak zase svatovítské kúrní žáci — choralisté — pronásledovali Husovy přívržence. Ani na den sv. Jakuba a následující neděli 27. VII. nemohly započít v katedrále bohoslužby pro roztržky mezi kněžími a laiky. Arcibiskup veřejně osočován jako hanobitel království, rozchvatitel svátostí, a lupič pokladu království českého, jak ho označuje např. list chvojen-ského faráře. Nepokoje pohnuly konečně krále Václava IV. k záповědi zpěvu hanlivých odrhovaček, současně ale prohlásil také klatbu za neplatnou a Zbyňkovi uložil nahradit věcnou škodu majitelům spálených knih.

Středem odboje zůstávala betlémská kaple, v níž Husovy řečnické projevy nabývají stále více charakteru osobního a propagačního. Jeho řeči jsou zaměřeny proti Zbyňkovi, kterého ještě v nedávném listě tituloval velmi pokorně a uctivě. Tak jednou kázal: „Povstane (podle

Teramova proroctví) muž, jenž bude pronásledovat evangelium... Totiž papež nedávno zesnulý, nevím, je-li v nebi či v pekle, jenž píše na oslích kůžích, aby arcibiskup spálil knihy Wiklefovy...“ Boj Husův z kazatelny jasně směřující proti jakékoli církevní autoritě se stal vysloveně demagogickým. Pokračoval v něm také na universitě, kde pravděpodobně přímo organizoval tzv. první turnaj wiklefský. Koncem července a začátkem srpna tam proneseno šest přednášek na obranu Wiklefových spisů. První se objevil za katedrou Hus, aby obhájl Wiklefův traktát De Trinitate. Ujímal se cti křesťanského království českého a jako kdysi Jeroným tvrdil s ironií, že žádný pravý Čech nebyl shledán kacířem. Pro svou osobní útěchu a snad s hlavním úmyslem utvrdit posluchačstvo, prozrazuje, že doufá, že mu Bůh, shledá-li jej hodným, poskytne korunu mučednickou. Zvlášť pozoruhodné bylo vystoupení mladého Moravana Šimona z Tišnova, snažícího se ukázat nesmyslnost Zbyňkova nařízení. Použil lehčího tónu, silně ironicky zaostřeného, neubíraje při tom svým vývodům na vážnosti. Šlo o působivou řeč, která nebyla po dlouhou dobu zapomenuta. Ani tehdy, když poznáváje zhoubné metody husitů na cestě za reformací, je opustil a postavil se do tábora katolického. Tam ovšem stejně úspěšně používal svého nadání. Nízký útok se ozval z úst mladého šlechtice mistra Zdeslava ze Zvířetic 6. srpna, připsujícího Zbyňkovi dost neomaleně „zaječ“ strach a odmítajícího „hloupé spálení knih velmi užitečných“. Zdeslav skončil svou církevní kariéru po r. 1421 jako litoměřický probošt ve vyhnanství.

Po sérii řečí a kázání napadajících samy organizační základy a zásady církve i papežství, proslovil Hus při universitní mši v den sv. Augustina r. 1410 homilii na text: „Vos estis sal terrae“. Mluvil v ní o vlastnostech dobrých kněží, používaje z Wiklefa celých partií o soli a světle. Hájl mistry proti nařčení, že vypudili cizí národy z Prahy, že bludně rozumují o těle Kristově, že zavrhnou papežskou autoritu apod. Konečně nabádal k modlitbě za papeže Alexandra V. a za Jana XXIII., pak prý bude „Svatý Otec, anděl Páně, kněz Boha nejvyššího atd. mocí Petr, pomázaním Kristus“. Chvála, kterou jistě k překvapení posluchačstva zahrnul papežství i celý klidný a po dlouhé době zase konstruktivní tón projevu se zdají nasvědčovat intencím sloužícím osobnímu prospěchu. Hus tentokrát mluvil pod dojmem procesu, který ho u papežského dvora očekával. Vždyť

se tehdy u kurie v Bologni projednávala jeho apelace. Hus v tomto případě nebyl zprvu bez příznivých vyhlídek. Kdyby si počínal uměrně, bez demagogických zásadů a mobilizace diletantského kostelního posluchačstva, jako universitní mistr a učenec, mohl svou apelaci plně vyhrát a Zbyňkovi způsobit morální porážku. Shromáždění mistrů boulogneských, pařížských i oxfordských při boulogneské universitě, od nichž si Jan XXIII. vyžádal odborný posudek, se totiž vyslovilo proti spálení Wiklefových knih. Usnesli se tak proto, aby se nekompromitovala universita oxfordská i pařížská, uznávající současně, že ve spisech je mnoho pravdivého, dobrého i užitečného. Při tom však o celkové pravověrnosti Wiklefově byli mistři boulogneští tak málo přesvědčeni, že rozhodli, aby se celá řada článků v Čechách nešířila. Vybral je děkan teologické fakulty v Boulogni Tomáš z Udine.

V této kritické době, která mohla znamenat buď oddálení konfliktu a při větší Husově ukázněnosti i úplné jeho odstranění, došlo do Bouloně Zbyňkovo poselství komentující Husovu apelaci a doplňující obraz situace v Čechách o vylišení posledních pobuřujících událostí. To znamenalo v jednání úplný obrát v neprospěch Husův. Žádosti Zbyňkově, aby směl v procesu pokračovat, se vyhovělo počátkem září 1410. Hus bude pohnán k osobní zodpovědnosti před papeže. O tomto pro něho nepříznivém vývoji situace podal do Prahy zprávu Jesenic. Hus se v tísni obrátil ke světským autoritám s prosbou o pomoc. Král Václav ochotně vyhověl. 12. IX. poslal listy papeži i kardinálskému kolegiu, vyslovuje naději, že vláda Jana XXIII. bude církvi ke zdaru. Diví se zákazu kázání a vyvrací tvrzení, že by v Čechách bujelo kacířství. Také královna Žofie získaná již asi Husovými kázáními podporovala žádost svého manžela. Ba 16. IX. novým listem prosila, aby papež nepřipustil poškození slova božího hrozičím z „osobitého rozsudku“. Podobně psali i čeští feudální pánové z Kravař, z Potenštejna, z Michalovic aj. Všechny listy prozrazují

textuální spolupráci Husovu, ne-li, podle Novotného, jeho přímé autorství. V tomto stadiu mu jistě šlo o to, aby se nerozešel s církví a šlo mu také o spolupráci s králem. Tuto akci významně podpořila universita, žádající rektorem Šindelem, aby mohla používat Wiklefových spisů. Osobní půhon na Husa nebyl v podstatě nic nebezpečného. Svou výmluvností i celou osobností by se byl asi snadno ospravedlnil. Hlavní spisy, pro něž odsouzen v Kostnici, nebyly dosud napsány. Podezření z wiklefismu by snadno vyvrátil, ostatně definice bouloňských expertů by mu byla velkým spojencem a jeho omluvu by usnadňovala. Betlémský kazatel však příležitost proměškal. Spoléhal příliš na přímluvu dvora, šlechty a práci svých agentů u kurie, které ovšem v tomto případě kanonické právo nepřipouštělo. Do Říma nešel, používaje planých výmluv na nebezpečí cest a zaměstnanost v Praze.

Královský dvůr se postavil celou vahou za Husa. Král nařídil Janu Názovi, aby u kurie zakročil v Husův prospěch s výmluvným podotknutím, že by mohl mocí zkrotit nepřátele Čech, ale s ohledem na kurii to nečiní. Důtklivým a samolibým listem Václav IV. znovu žádal, aby procesy pro Wiklefovy knihy byly zrušeny, betlémská kaple potvrzena a osobní půhon na Husa odvolán. K jednání s kurií poslal Václav již známého Jana z Rejnštejna, který měl pracovat s doktorem Názem, dříve již v Bouloni. Hus sám vypravil ke kurii docela tři své prokurátory: Jana z Jesenic, Mikuláše ze Stojčína a Marka z Hradce. Z nich byl Husovi nejvíce oddán bystrý Jesenic, kdysi otevřeně vyznávající, že ho bude hájit co rodného bratra. Dostalo se jím u kardinála Colonna (pozdějšího Martina V.) několikrát slyšení. Kardinál však setrval na osobním dostavení Husově, zamítaje všechny důvody jeho absence. Postupuje striktně podle práva, vyčkal Colonna tříměsíční lhůty poskytnuté Husovi. Když se nedostavil, aby odpovídal na inkriminované články, odsoudil jej v nepřítomnosti a vydal na něho klatbu. ThDr. Václav Bartůněk

K PROHLoubENÍ STUDIA A K DALŠÍ PRÁCI

Jsou různé prameny, o něž se teolog opírá. Ve skutečnosti je však jen jeden takový pramen: je to slovo Boží. To se nám však může podávat různými způsoby. Hlubší studium těchto pramenů vyžaduje velmi mnoho práce, k níž mají být zde uvedené myšlenky popudem. Zároveň mají ukázat některé cesty k další práci.

1. Co je dáno

Zjistili jsme, že první starostí teologa musí být zjednáání přehledu o tom, co je dáno. V tomto ohledu je dnešní teologie lépe vyzbrojena než teologie středověká. Přesto však jsou zde četné mezery. Uvedme jen několik východisek:

Bible. Dějiny Božího lidu. Pokračující vývoj zjevení.

Studium základních biblických témat a jejich vývoje. Témata jako „dech“ Boží, později duch Boží, „Slovo“, „Moudrost“, poušť, „chudí“, hřích a očištění, modlitba, volání Boží, resp. povolání, „Přechod“ Páně, „den“ Boží a eschatologie, „odpočinek“ a „usebrání“, zaslíbená země.

Chronologie rozličných období od Abraháma ke Kristu. Srovnávací chronologie.

Studium biblického textu. Kritika textu. Inventarizace pramenů. Srovnávací zkoumání inspirovaného textu a textů, jichž použili kompilátoři. Pokus zasadit každý jednotlivý biblický text opět do jeho kulturního prostředí (doba a místo, kompozice, autor, okolnosti atd.).

Liturgie. Zkoumání různých svátků židovské liturgie. Jsou pohanského, — selského, kočovnického nebo jiného původu? Jejich vývoj a proměny. Studium symboliky různých prvků v hebrejském a židovském náboženství: téma vody, vína, žní, obilí atd. Studium kultovních míst: jejich původ a vývoj, doby, v nichž měl kult přednostní úlohu (původ: astrální, střídání ročních dob, historický?), kultovní náčiní (oltář, jeho původ; truhla zákona, desky zákona, svícny atd.), formy a prvky kultu (zpěv, předčítání, výuka, oběti — jaké? — modlitba, prosba, díkyvzdání); vytvoření duchovních úřadů (kněží, král atd.). Specificky liturgické nebo kultovní biblické texty (např.

otázka liturgického původu 1. kap. Genese) atd. Všechny tyto otázky jsou dosud málo zpracovány.¹⁾

Nechceme pokračovat v tomto seznamu, stačí, poukážeme-li na to, že analogická práce je potřebná při studiu všech pramenů: koncilů, církevních Otců atd., aniž bychom zapomněli na vlastní církevní dějiny.

Bylo by plodné srovnat různé teologické školy s ohledem na to, jak přejímají tento inventář: co podržují různé teologické školy z toho, co je dáno? Je pozoruhodné, že většina moderních příruček opomíjí právě tak základní jako tradiční témata, jako je obraz Boží v člověku nebo jako jsou vysvětlení, týkající se tajemství Kristova dětství, stvoření světa v šesti dnech, liturgických, politických a morálních předpisů ve Starém Zákoně apod.

Prohloubená znalost bible nás dnes nutí pustit se nezaopatřené do studia *dějín náboženství*.

a) V první řadě dějin antického náboženství pro účely srovnávacího zkoumání zjeveného a antického náboženství. Je to jediná možnost jak zhodnotit původnost zjevení v celém jeho významu.

b) Nesmíme však zanedbat také studium jednotlivých náboženství pro ně samotná, bez ohledu na srovnávací účely. Musíme si skutečně přiznat, že *ne všechno* je v těchto náboženstvích nesprávné. Je úkolem teologa získat toto poznání a využít přínosu k pravdě, jež lze z těchto náboženství načerpat. Právě tak je jeho úkolem uvést studovaná náboženství do vztahu k náboženství Kristovu.

Z hlediska pravdy má každý člověk, ať je jakéhokoli náboženství, dvojí zdroj světla: jeden z nich je jistý, a to je lidský rozum, od Boha darovaný a Bohem osvětlovaný. Sv. Pavel říká o pohanec: „Neboť co se může o Bohu poznat, je to (i) pro ně jasné, protože jim to Bůh sám zjevil. Co totiž je u něho neviditelné — jeho věčná moc a jeho božské bytí —, to je možno už od

¹⁾ Dobré náběhy se najdou u H. Riesenfelda *Jésus transfiguré*, Kodaň 1948, a v některých svazcích biblické sbírky švédské školy.

začátku světa poznat světlem rozumu z toho, co stvořil“ (Řím 1, 19–20); druhý zdroj je nejistý nebo přinejmenším sporný, a to je Adamovi a Evě dané prvotní prazjevení jediného Boha, tradice, která se s větší či menší věrností přenáší prostřednictvím všech náboženských tradic, nebo, chceme-li, která je ve všech svých rozličných vazbách více nebo méně porušena.

Ve skutečnosti každá náboženská tradice přináší nějakou — třeba nepatrnou — pravdu. Ukazuje teologovi podvědomou touhu lidí po božském poznání. Oproti nadpřirozenému zjevení, tak jak je tradováno proroky a Kristem, poskytují tyto náboženské tradice osnovy a náběhy — nebo také nepodařené náběhy — jednotlivých nábožensko-etnických skupin lidstva. To je imanentní, přirozená danost, která je pro nás právě tak platná jako přínos rozumu nebo dějin, resp. tato danost přinejmenším také tvoří část dějin.

Konečně chceme upozornit ještě na další užitek z tohoto zkoumání, a to pro účely misí. Nemyslíme jen na apologetickou obhajobu, která spočívá v tom, neustále prokazovat nadřazenost Kristem zjeveného náboženství, nýbrž především na nutnost, s níž se musí teolog nebo kazatel vyrovnat, když musí svou výuku ve víře přeložit a transponovat do kulturního prostředí a náboženského světa, který není ani řecko-římský, ani židovský. Musí proto použít náboženských kategorií národa, k němuž mluví, alespoň do té míry, v jaké tyto kategorie mají něco pravdivého a musí se pokusit jim porozumět ne aby je odstranil, ale aby je naplnil. Na výslovný pokyn sv. Řehoře, který byl pravým dědicem prvých papežů a prvých biskupů, se sv. Augustin z Canterbury nijak nezdržal zasvětit pohanské chrámy křesťanskému kultu. Tento čin je symbolem.

Proto sáhne teolog s úctou k původním náboženským tradicím různých národů světa. Tak byly před nedávnem vydány modlitby Aztéků²⁾, které svědčí o hlubokém pocitu Boží transcendence a lidské bídy; křesťan by se tyto modlitby mohl modlit; dej Bůh, aby všechny formule, kterých používá, měly vždy takovou hodnotu!

Málo je toho uveřejněno, nebo přinejmenším máme málo souhrnných monografií o „menších“ náboženských lidstvech, přičemž tím rozumíme ta náboženství, která se týkají početně poměrně malých skupin národů, jako mexických Aztéků, Inků v Peru, mnoha černých nebo mestických skupin v Africe, Polynézii, Austrálii, na Tchomořských nebo amerických ostrovech, Drúzů na Blízkém východě. Máme několik monografií o starých evropských náboženstvích — o Řecích, Římanech, Germánech — nebo o Blízkém a Středním východě, jako o Egypťanech, Hetitech, Babylóňanech a Asyřanech, o Iráncích (mazdaismu a manicheismu), o Féniciánech, Syřanech, Kananejcích³⁾.

Dál pokračoval výzkum u náboženství velkých, přinejmenším pokud jde o náboženství, zahrnující velké části lidstva, jako náboženství indická a hinduismus, čínská náboženství jako buddhismus a taoismus, morální nauky konfucianismu, náboženství Japonska jako šintoismus a náboženství Vietnamu. Ještě před dvaceti lety bylo studium těchto náboženství v katolických kruzích zabarveno především apologeticky⁴⁾. Naštěstí jsme již začali toto stanovisko opouštět a pokoušíme se studovat každé z těchto náboženství samo o sobě.

Konečně je studium různých náboženství velmi poučné nejenom z hlediska náboženské vnímavosti a čistě náboženského naukového obsahu, nýbrž snad ještě více z hlediska náboženského materiálu a symboliky, která tu hraje roli. Tak objevuje teolog ve všech náboženstvích všeobecně platnou symboliku, zahrnující základní „prvky“ stvoření — „nebe, slunce, měsíc, vodu, zemi“ — rostlinstvo, roční doby, život a smrt — prostory (hory, posvátné prameny, chrámy atd.) a posvátné doby (svátky, výročí) — fáze lidského života jako zrození, pubertu,

manželství a plodnost, smrt. Výzkum všeobecně se v náboženstvích objevující symboliky vede teologa k tomu, aby kladl přirozené podklady, v nichž je zakořeněna symbolika křesťanského kultu, mimo filosofické a ezoterické spekulace; jako např. vodu, chléb a víno, olej atd. Tím, že u určitých svátků můžeme odvodit jejich vzdálený původ ze zemědělství, jejich smysl nijak nesnižujeme, — nácopak takto objevujeme teprve celý rozsah jejich skutečnosti; tak je tomu u velikonoce a především u svatodušních svátků, jež byly svátkem stánků, tj. původně svátkem žní. Právě tak není církve nehodno, je-li znázorňována jako žena oděná sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou z dvanácti hvězd kolem hlavy, neboť tak viděl Jan církev (Zjev 12, 1). Tradice, která byla vždy jednomyslná v tom, jak vzájemně slučovala přívlastky církve a Panny Marie, znázorňovala tímto způsobem matku Ježíšovu; někdy přidává ještě i hada pod její paty, a ani to jí není nehodno. Co však chce tato symbolika vyjádřit? Nehledě k janovské inspiraci a pozitivnímu zjevení, nebude teolog nijak opomíjet univerzální symbolickou náplň, již ve všech náboženstvích vyvolává téma ženy, plodnosti, měsíce a hada. Bylo by možno uvést mnoho příkladů starých pohanských obřadů nebo svátků, které církev překonala jen tak, že je pokřtila a přijala za své, nebo příklady obřadů původně křesťanských nebo židovských, které nicméně v sobě skrývají přirozenou, nikoli zvláště zjevenou, symboliku, na niž mohou dějiny a teologie různých náboženství vrhnout určité světlo. Téma velikonoční slavnosti, která byla původně (před exodem) kosmickým svátkem jara, bylo bohatě využito církevními Otcí, kteří v něm nacházeli smysluplnou symboliku. Totéž platí o svatodušních svátcích jako o slavnosti žní⁵⁾.

Než zakončíme tyto úvahy o náboženstvích, zmiňme se ještě o jednom podnětu k práci, spočívajícím ve zjištění teologického postavení každého náboženství vzhledem ke zjevení a ke katolickému náboženství. Jaký je princip takového řazení a hodnocení? Může vůbec takový princip existovat?

Jelikož jsme si řekli, že určité náboženství nemůže být jen souhrnem omylů — neboť pak by ani nemohlo existovat — nýbrž že v sobě zahrnuje bytí i jen malý kousek pravdy, musí teolog tuto pravdu se vši skromností uznat. A poněvadž náš Bůh, Bůh Abrahámův a Otec našeho Pána Ježíše Krista je zároveň Bohem všeho stvoření, všech lidí, poznává teolog, setkává-li se s lidmi, kteří vyznávají určitou náboženskou pravdu, vždy Boží ruku, která je tu u díla. Právě pro tyto malé zlomky pravdy, které jsou vlastní všem náboženstvím, mají tato náboženství částečně to, co má církev v plném rozsahu. V tom je zřejmě princip hodnocení.

Rozumí se samo sebou, že toto řazení postupuje různě u neabrahámovských náboženství, pak u judaismu a islámu, a konečně u všech náboženství odvolávajících se na Krista. Na základě shora zmíněného principu má „ortodoxní“ církev nejen část toho, co má církev, nýbrž ve velmi značném rozsahu je tím, čím je pravá církev. Ve vztahu k ní můžeme použít pojmu „potenciální části“, který vypracoval sv. Tomáš Akvinský v souvislosti s duševními mohutnostmi nebo s ctnostmi, odvozenými z hlavních ctností. Katolická církev by podle toho byla potenciálním celkem: potom můžeme hodnotit co u každé oddělené církve chybí, díváme-li se na ni jako na potenciální část pravé církve.

2. Uspřádání toho, co je dáno

Teologovou úlohou je posoudit jednotlivé systémy a odhadnout jejich cenu. Zvážit zásluhy a nedostatky každého teologického systému, tj. ozřejmit aspekty pravdy, které jeden systém vypracoval nebo jiný ponechal v temnu.

Systémy, které krouží kolem určité, třeba velmi podstatné ideje, mají vždy statický charakter; teologie těchto systémů potřebuje vždy oživení a doplnění tzv. biblickou teologií, pozitivní teologií pramenů a teologií kerygmatickou, která u každého tématu vytváří živou a člověka

²⁾ *Bulletin du Cercle de Saint-Jean-Baptiste*, 1950.

³⁾ Srv. F. König *Christus und die Religionen der Erde. Handbuch, der Religionsgeschichte*, 1956; též *Religionswissenschaftliches Wörterbuch*, 1956.

⁴⁾ Srv. hlavně J. Huby *Christus* a nověji ještě G. Bardy *Les religions non-chrétiennes*, 1940.

⁵⁾ Mnoho poukazů má Mircea Eliade *Traité d'histoire des religions*, 1949.

bezprostředně sytící syntézu toho, co je dáno zjevením. U Otců obvyklá teologie, kterou jsme popsali dříve, bude proto vedle velkých syntetických soustav vždy aktuální. V tomto ohledu se teologovi nabízejí četné podněty k práci na poli typologie a mystagogiky.

Typologie se pokouší objasnit oba Zákony jeden druhým, zejména pak ukazuje v průběhu celého Starého Zákona obrazy — nebo předobrazy — Krista a jeho díla. Katolické práce na tomto poli jsou buď příliš učené nebo příliš ojedinělé. Protestanté jsou zde před námi. Pokužíme jen na díla W. Vischera *Das Christuszeugnis des Alten Testaments*, dále Leonarda Goppelta *Typos*, jež vyšla ve Švýcarsku, na anglikánská díla A. G. Heberta *Le trône de David et l'autorité de l'ancien testament*, W. J. Phytian-Adamse *L'appel de l'Israel* a *Le peuple et la présence* a především na díla švédské školy, zejména H. Riesenfelda a Per Lundberga. Poslední autor vydal knihu o typologii křtu v prvotní církvi. Zde se ukazuje velmi zajímavá stopa, o níž nicméně víme jen velmi málo. Typologie však musí vyhledávat i „typy“ velkých svátostí Nového Zákona ve Starém Zákoně. Několik takových poukazů u eucharistie uvedl J. Daniélou (v *La messe et sa catéchèse*, 1947), je však třeba ještě mnoho práce, především u ostatních svátostí. Jako příklad uvedme dva podněty pro typologii:

1. Typologie Krista ve Starém zákoně. Je třeba pokusit se zdůvodnit názvy: nový Adam, nový Noe, nový Abraham, nový Izák, nový Mojžíš... které byly — ať již v Písmu nebo v tradici — Kristu dávány a ukázat, co každý z těchto názvů Kristu přičítá.

Je třeba rozpracovat různé názvy, jež dostává Kristus v Novém zákoně, jako Syn člověka, služebník Boží, Mesiáš, Emmanuel... a pokusit se je vysvětlit týmiž kategoriemi Starého zákona.

2. Typologie Janova evangelia. Běžná četba Janova evangelia dává v pozadí tušit celou řadu starozákonních témat, zejména pak určitý počet témat, která souvisejí s Exodem. Mnozí vidí v Janově evangeliu přímo paralelu k Exodu. Uvedme zde několik podnětných prvků tohoto paralelismu.

Povolání Mojžíše (Ex 3, 10) a poslání Slova (Jan 1, 6): v obou případech má iniciativu Bůh a nacházíme tentýž velkolepý charakter události.

Aron je předchůdcem Mojžíšovým tak jako je Jan Křtitel předchůdcem Kristovým.

Voda Nilu byla proměněna v krev tak jako byla voda v Káni proměněna ve víno.

Rudé moře, jež bylo pro apoštoly předobrazem znovuzrození křtem, upomíná zcela přirozeně na epizodu s Nikodémem.

Zázrak seslání many (Jan 6, 31) a rozmnožení chlebě; právě tak jako hora Oreb a slova Kristova: „Tomu potekou z nitra proudy živé vody“ (Jan 7, 38) si očividně navzájem odpovídají. Šechina (Jan 1, 14), kovový had (Jan 3, 14), jsou právě tak významné. Reptání Izraelitů proti Mojžíšovi a Židů proti Ježíšovi (Jan 6, 41).

Balaam a Nikodém, kteří jsou jazykově téhož původu, podávají oba svědectví, jeden o Izraeli, druhý o Kristu (Num 24 a Jan 7, 50). Srv. v tomto ohledu, co je řečeno o mikulášovcích, dubletě nikodemitů — Zjev 2, 14.

Cizolčství Izraele (zlaté tele) a cizoložnice, v níž je Izraeli odpuštěno. Ježíš píše dvakrát prstem do písku (Jan 8, 6—8) jako Jahve dvakrát psal prstem do desek zákona (Ex 31, 18 a 34, 28).

Dobrý pastýř, který je dvěma ovčince a Jozue, který přivádí do zaslíbené země (srv. též Num. 27, 17).

Tato srovnání jsou případná; nejsou podložena o nic méně, vzpomeneme-li na to, že lekce z Exodu byly součástí velikonoční liturgie a že Janovo evangelium zřejmě nebo „liturgickou zprávou o životě Kristově pod zorným úhlem velikonoce“⁶⁾.

Mystagogika je druh katecheze, která není výukou

nebo vysvětlováním, nýbrž pedagogikou nebo spíše zasvěcením do tajemství, tj. do slavení svátostí. Mystagog — nejprve to byl biskup — se pokouší uvést věřící do duchovního porozumění obřadu nikoli tak, že by jim zprostředkoval jasné myšlenky o tom, co probíhá, nýbrž tím, že je nechává duchovně se v lásce podílet na Kristu, jehož působení se skrze svátost skutečně přítomně děje; to co odlišuje mystagogiku od vysvětlování je skutečnost, že Kristus, do jehož nitra nás svátost nechává vejít, není ideou, nýbrž osobou, a to stále přítomně žijící osobou. Mystagogika používá typologie v té míře, v jaké je jí potřebná k odkrytí všeho životního a myšlenkového bohatství, jehož jsou obřady plny. Zde je důležitá stopa, která je zejména v době, kdy každý poukazuje na nedostatky příliš školského katechismu, pohyblivého se stále mimo liturgii, dosud málo probádána.

3. Teologická systematika

Teologická systematika používá služeb určité filosofie. Která to je?

Od Augustina až po třinácté století byla aplikována filosofie, kterou znal a jíž dával přednost učitel z Hippa. Vlád v ní platónský duch. Neznala pojem přírody tak jak byl vypracován Aristotelem.

V třináctém století se sv. Tomáš Akvinský nebál do teologie převzít celý aristotelismus, stalo se to však za cenu úplné transpozice (v němž smyslu, v jakém je tohoto pojmu užíváno v hudbě) augustinovského díla na aristotelskou klaviaturu. Neporozumění této transpozici svedlo v šestnáctém a sedmáctém století některé teology k osudným omylům.

Vpád filosofii subjektu, který trvá již po několik století, či filosofie „já“, jak se dnes říká, vyžaduje obdobnou transpozici, kterou je ještě nutno vykonat. Jinak by rozhovor s karteziány, s kantovci, jimiž zpravidla jsou protestanté, nebo s hegelovci nebyl možný. Do té doby, než se tato transpozice podaří, bude církev hájit filosofie objektu, v nichž — a jedině v nichž — vidí věrný výraz svého učení.

Zde je nutno opakovat co jsme již řekli o současné (misijní) nutnosti, vyžadující zasadit víru i do zcela jiných kulturních oblastí než jsou ty, jež známe v Evropě. Naše doba čeká na indickou teologii, na čínskou teologii atd., které použijí myšlenkových a reflektivních způsobů těchto zemí⁷⁾.

Konečně zůstaly dokladové a dokazovací prostředky v teologii velmi často stejné jako byly ve středověku nebo v sedmáctém století. Zde by bylo zapotřebí kritické práce. Quaestio, disputatio, syllogismus atd., ať se zdají na první pohled jakkoli věčné, se netěší na našich univerzitách téže úctě jaké se jim dostávalo v třináctém století. Má-li učitel pomoci svým žákům zvládnout předmět, sahá dnes k jiným prostředkům, k jiným zjišťovacím a výzkumným metodám (vzpomeňme na postupy existencialismu, na literární formu filosofického díla druhu *Journal métaphysique* Gabriela Marcela), k jiné technice dokazování. Dnes používaná kritika metod by mohla být s užítkem aplikována v teologii.

S filosofii užívá teologie též historie. V tomto ohledu, jak se zdá, se moderní teologie musí ještě mnohemu učit: v biblických vědách, v dějinách liturgií — křesťanských i židovských — v dějinách dogmatu, v dějinách náboženství atd. Historie nejen dává teologovi doplňující informace, ale také mu umožňuje zcela novým způsobem osvětlit jeho předmět. Teologie svátostí se dostává do nebezpečí, že bude pouhou spekulací, dokud vážné historické studium nezjistí vznik a rozvoj obřadů a nepodá tak první „vysvětlení“, totiž jejich chápání těmi, kdo tyto obřady vytvořili a zavedli.

Zároveň si budme vědomi toho, že lidský duch stojí nade všemi metodami a disciplínami. Síla a kvalita nějaké teologie nezávisí konec konců na použitých metodách, ale na hloubce a náboženské životnosti ducha, který zápolí o Boží tajemství.

A.-M. Henry, *A. Liégé, Th. Camelot*
(přel. J. Němec)

⁶⁾ Srv. J. Daniélou v časopise *Dieu vivant*, 16, 1950, s. 153. Vše, co jsme právě řekli o sv. Janu a Exodu, je založeno na pozoruhodné Daniélouově analýze Sahlinovy knihy *Zur Typologie des Johannesevangeliums*, Uppsala 1950.

⁷⁾ Srv. dále práce P. Tempela o bantuské filosofii.

V ZÁŘI CTNOSTI - VÝTRVALOST

Dvě věty má každý kněz si vepsat hluboko do srdce a vrýt hluboko do paměti: „Kuráž je dobrá — ale vytrvalost je lepší!“ a ta druhá věta je vzata z Pisma svatého: „Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.“ Mt 10, 22. Svatý Cyril a svatý Metoděj skvěle své apoštolské dílo začínali, slavně v něm pokračovali a ve své záslužné apoštolské práci vytrvali až do své svaté smrti. Svatý Cyril zemřel v Římě. Tehdy 14. února 869 rozkázal papež všem Řekům, kteří byli v Římě, i Římanům, aby se sešli se svícemi a zpívali nad ním a vystrojili mu pohřební průvod, jaký by byli vystrojili samému papeži.“ „Když umíral Metod na jaře 885, odcházal důstojně jak se na velekněze slušelo. Těsně před smrtí se rozloučil v chrámě s lidem.“ Když se na Květnou neděli shromáždil všechen lid, vešel Metoděj do chrámu a jsa nemocen, kázal žehnat císaři a knížeti i duchovenstvu a lidu. „Liturgie se rozvíjela coram praesule a zptával ji místo neduživého, ba umírajícího velekněze některý z duchovenstva, možná Gorazd... Po třech dnech zesnul Metod v rukách kněží.“ Jestliže v jediné pravé papežské bule je o Metodějovi psáno: „Metoděj je svatý a pravověrný“, pak musíme říci, že také jako „svatý a pravověrný“ podle přesvědčení všech, kdo ho znali, odcházel z tohoto světa. Svatý Cyril-Konstantin a sv. Metoděj šli životem s ochotou, šli s nevšední vytrvalostí, šli s velkodušností, která se neleká žádných překážek, žádných obětí ani žádných sebevšedních obtíží! Říká se: „Finis coronat opus!“ Krásný jejich konec života korunoval jejich krásné apoštolské dílo na Velké Moravě! Zůstali vždy věrni svému poslání, svému povolání, zůstali vždy věrni Církvi svaté, svému lidu a jeho vlasti! Poznali vůli Boží a šli za Ní jako za hvězdou, která je vedla životem, až mohli i oni s Božským Vykupitelem hlásiti: Dokonáno jest!

Tak má být každý kněz věrný Bohu, vlasti a svému lidu. Vždy dokonalý, ne ztrnulý — ale dokonalý ve všem, cokoliv myslí, cokoliv mluví, cokoliv činí ve svém soukromém i ve svém veřejném životě. Neboť Bůh jest Bůh dokonalosti a celistvosti — ďábel však duch nepořádnosti a nestálosti, nedokonalosti. Bůh nenávidí vrkavost, labilnost, nepořádnost a vyslovil o ní slovo, jedno z nejohroženějších, které vyšlo z Jeho úst: „Poněvadž jsi vlažný, vrhnu tě ze svých úst.“ Zjev 3, 16. Co za to stojí, aby bylo vykonáno, ať se vykoná cele, dokonale, ať se koná stále a vytrvale. Známa jsou nám slova velikého světce: Verba Dei facta sunt. Slova Boží vždy skutkem se stala. Bůh řekl: Budiž, a stalo se... A viděl Bůh všechno, co učinil, a bylo to velmi dobré! Gen 1, 28. Kéž platí též o všech našich slovech, o všech našich předsevzetích a plánech, jako o slovech a plánech Božích „Verba nostra facta sunt.“ Všechny naše sliby, všechny naše dobré plány a dobrá předsevzetí skutkem se stala! I také naše mírumilovné myšlenky, touhy a slova! Kéž bychom byli nejen slovem, nýbrž i skutkem a příkladem hlasatelé pokoje a míru zde na zemi, jak ho tak krásně a vroucně nyní v té milé vánoční době hlásá vánoční svatá liturgie. Vždyť nás k tomu nabádá sám Pán Ježíš, „Kniže pokoje a míru“, jehož následovníky být chceme a jako sv. Cyril a Metoděj až do smrti zůstaneme! Abychom teď na konci občanského roku 1963 při retrospekci na své celoroční apoštolské pastorační dílo na úseku duchovního života i na úseku mírové své činnosti mohli říci: „Viděl jsem v duchu při zpytování svědomí všechno, co jsem učinil — a bylo to vše velmi dobré!“

Vytrvalost je ctnost vůle, kterou v konání dobrého až do konce života svého tak jako sv. Cyril a Metoděj pokračujeme. Vytrvalost náleží k nejtěžším ctnostem duchovního a pastoračního života. Lehké jest v první horlivosti duchovního a pastoračního života s radostí prvních úspěchů pod lákavým dojmem novinky konati dobré! Kdy srdce oplývá sladkostmi, prvotin bohaplné duše. Brzy však bledne první dojem, zevšední svatá liturgie, dostaví se dlouhá a neúprosná cesta denních neúprosných těžkých povinností a obtíží a obětí... dostavuje se únava, dostaví se jakási chladnost, třeba i lhostejnost, omrzlost, kolísavost, nestálost: největší chyby, které ničí ctnost vytrvalosti... Charakterní mužové musíme být jako následovníci Pána našeho Ježíše Krista. Charakter je muž pevných neohébných zásad! Charakter je člověk s duchem věčnosti ve svém srdci, který má něco neohébného ve své vůli a něco žulového ve své duši.

Pán Ježíš praví: „Můj pokrm je činiti vůli Toho, který mne poslal a dokonati Jeho dílo!“ Jan 4, 34. Nesestoupil s Kříže přese všechno tupení a posmívání a provokování: „Jsi-li Syn Boží, sestup s Kříže“, až mohl Bohu a celému světu hlásiti „Dokonáno jest!“ Tak byla v Jeho lidské přirozenosti spojená per hypostaticam unionem s přirozeností Božskou nezměnitelnost, vytrvalost, stálost...

Pismo svaté obou zákonů napomíná k vytrvalosti. Svatý apoštol Pavel napomíná Korintské k vytrvalosti: „Proto, draží bratři, buďte pevní, neďte se zvíklati!“ 1 Kor 15, 58. A v knize Sirachcově čteme: „Svatý člověk zůstává v moudrosti jako slunce — ale blázen jako měsíc se mění.“ Sir 27, 12.

Na konci občanského roku vzbudíme dokonalejší lítost nad vši ochablostí, nad vši vlažností a nestálostí, nad vši labilností ve svém duchovním boji a v boji za mír kolem sebe, v nás a na celém světě!

Do nového roku 1964 půjdeme všichni s pevným předsevzetím následovat „nadmíru kultivované osobnosti“ apoštolů Slovanů, svatého Cyrila-Konstantina a sv. Metoděje, jak jsme je poznali v záři jejich ctností. — Non sunt admirandi tantum, sed et imitandi!

ThDr Karel Saha

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 3. DŮVĚRNÁ MODLITBA UPROSTŘED NEPŘÁTEL

Žalm navazuje na 2 Sam 15—17: David prchá do pustiny před synem rebelem s šesti sty věrných, proti sobě má dvojnásobnou přesilu. Dochází ho zpráva: „Srdce Izraelských se obrátilo k Absolónovi.“ Pro 6. verš bývá žalm nazýván ranní modlitbou.

Rozdělení myšlenek:

- a) Bože, má nouze je veliká (2—4),
- b) ty jsi vždycky pomohl (5—7),
- c) důvěřuji ve tvou pomoc pro sebe i pro celý národ (8—9).

☆

- 1. Žalm Davida, když prchal před svým synem Absolónem.

☆

- 2. Pane, kolik je těch, kdo mě sužují!
Mnoho jich na mě dotírá,
- 3. mnoho jich o mně říká:
„Bůh ho nezachrání!“
- 4. Ale, Pane, ty jsi můj štít,
jsi má chloubou,
ty mi pozvedáš hlavu!
- 5. Hlasitě jsem volal k Pánu
a vyslyšel mě se své svaté hory:
- 6. A tak jsem ulehl
a usnul.
Probudil jsem se proto,
že mi Pán pomáhá.
- 7. Nezaleknu se ani tisíců,
kteří mě ze všech stran obkličují!

☆

8. Pane,
povstaň,
můj Bože,
zachraň mne!
9. Vždyť jsi všem mým protivníkům rozbil skráně,
hříšníků jsi povyřázel zuby!
☆
10. Spása je v Pánu.
Na tvém lidu ať spočívá tvé požehnání!

-
- (3) „Bůh ho nezachrání“ — srovnej s výrokem Semejovým v 2 Sam 16, 8.
- (5) „se své svaté hory“ — Siona.
- (6) „ulehl jsem a usnul“ — v bezpečné důvěře v Boží pomoc.
- (9) „rozbil skráně“ — doslova čelisti. Dravá šelma je zneškodněna zlomením čelisti.

ŽALM 4. MODLITBA VĚŘÍCÍHO UPROSTŘED HŘÍŠNÍKŮ

Žalm obsahem souvisí s předcházejícím: k Davidovi se připojily mnohé kmeny, je si jistý vítězstvím — 2 Sam 17. Pro poslední verš bývá žalm nazýván večerní modlitbou.

Rozdělení myšlenek:

- a) Vyzývání (2).
b) Napomenutí nepřátelům (3—6).
c) Nesháním se po přízni lidské, nýbrž Boží (7—9).

- ☆
1. Sbormistru: na strunách!
Žalm Davidův.
- ☆
2. Bože,
zastánc mého práva,
vyslechni mne, když volám,
tys mě podpíral v soužení,
smiluj se nade mnou
a splň mi prosbu!
- ☆
3. Lidé,
nakolik jste nechápavého srdce!
Proč lpíte na tom, co je marné
a ženete se za nepravdou?
4. Pamatujte:
Pán svého vyvoleného vyznamená,
Pán mě vyslyší, když k němu zavolám.
5. Zachvějte se
a neopovažujte se hřešit,
promyslete si to ve svých srdcích,
ve svých příbytcích,
a ustaňte!
6. Přineste správné oběti
a důvěřujte v Pána!
- ☆
7. Mnoho lidí říká:
„Kdo nám dopomůže k blahobytu?“
Pane,
nad námi dej vzejt jasu tvé tváře!
8. Do mého srdce jsi vložil radost,
větší než bývá při nadbytku zrní a vína.
9. Proto usínám hned, jak jsem ulehl,
vždyť, Pane,
ty sám
poskytuješ mi bezpečí!

-
- (3) „lidé“ — doslova: muži, tj. předáci vzbouřeného lidu.
- (4) „svého vyvoleného“ — David byl za krále vyvolen Bohem a posvěcen — 1 Sam 16, 1—13.
- (5) „ve svých srdcích, ve svých příbytcích“ — mimo vřavu, v soukromí.
- (6) „správné oběti“ — které se Bohu líbí, upřímné, ne pouze vnější, při kterých by srdce bylo plno nenávisť, srv. Deut 33, 19; Iz 1, 13—17; Ž 50, 21.

ŽALM 5. RANNÍ MODLITBA SPRÁVEDLIVÉHO UPROSTŘED NEPŘÁTEL

Podle osmého verše žalmu se dá usuzovat, že žalm navazuje na události po porážce Absolónově — 2 Sam 18—20. David po návratu do Jeruzaléma opět přichází k ranní pobožnosti ke svatostanu, ale cítí kolem sebe nedůvěru vojensky poražených nepřátel. Prosí Boha o úplné dosažení vítězství.

Rozdělení myšlenek:

- a) Vyzývání (2—4).
b) Bože spravedlivý (5—7),
c) buď mně milostiv (8—9),
d) pokoř mé nepřátele (10—11)
e) a zachraň spravedlivé (12—13).

- ☆
1. Sbormistru: pro flétny!
Žalm Davidův.
- ☆
2. Pane,
popřej mým slovům sluchu,
povšimni si mého nářku,
3. naslouchej mé hlasité prosbě,
můj Králi
a můj Bože!
4. Vždyť se, Pane, modlím k tobě,
zrána slyšíš můj hlas,
zrána ti předkládám své modlitby
a čekám.
- ☆
5. Ty nejsi Bůh,
kterému by se líbila nesprávnost,
člověk špatný u tebe necstojí,
6. tobě zpustlíci nesmějí na oči,
nenávidíš každého zločince,
7. hubíš všechny lháře.
Od krvežíznivce a podvodníka
s odporem se Pán odvrátí.
- ☆
8. Já však pro tvou nesmírnou milost
vkročím do tvého domu,
padnu na tvář před tvým svatým chrámem
v bázní před tebou, Pane!
9. Veď mě ve své spravedlnosti kvůli mým nepřá-
telům;
urovnej přede mnou cestu k tobě!
- ☆
10. Vždyť není upřímnosti v jejich ústech,
jejich srdce osnuje úklady,
jejich hrdlo je otevřený hrob,
vlichocují se svými řečmi.
11. Bože,
ztrestej je,
ať zajdou na vlastní záměry!
Pro jejich četné zločiny je vyžeň,
vždyť se vzpouzejí proti tobě!
- ☆
12. Ale ti všichni, kdo se k tobě utíkají,
ať se veselí,
ať jásají bez přestání,
chraň je
a budeš zdrojem radosti pro ty,
kdo milují tvé jméno,
13. protože ty, Pane, žehnáš spravedlivému,
jako štítem ho zabezpečíš svou blahovůlí.

-
- (4) „čekám“ — že budu vyslyšen.
- (8) „svatým chrámem“ — před postavením Šalomounova chrámu se tak často nazývalo místo, kde byla uchovávána archa úmluvy, srv. 1 Sam. 1, 9.
- (11) „ztrestej je“ — nejde o osobní pomstychtivost. Vzbouřenci se prohřešili proti celému národu a proti králi, Bohem vyvolenému, tedy proti Bohu.
- (4) „zrána“ — Izraelští se modlivali třikrát za den, ráno, v poledne a večer, srv. Dan 6, 10—12.
Z lat. přeložil a opatřil poznámkami Josef Kunický.

„Pán jest to!“
Ano, všude je Pán. V nejružnějších podobách zjevuje nám svou blízkost. I v Dachau. Ukáží vám to v několika zastaveních.

★
Stál vedle mne, když policista v Norimberku mi ovínil kolem ruky „zvoničí osmičku“ a spoutal ji s rukou cizineckého legionáře ze severní Afriky. Také k Pánu jedné noci pravili: *Senatus Populusque Romanus* — jménem římského lidu!

Když jsme pak stáli v řadách, aby-
chom byli zaneseni do táborové kar-
totéky, přiběhl jeden z esesáků, kteří
nás hlídali a zařval: Jsou zde nějakí
kněží? Vypolával je z řad, aby je
v divoké nenávisti tupil a případně
mlátil, když mu právě napadlo. Byl to
ale Pán Ježíš Kristus, kterého chtěl
hanobit, úhelný kámen, který stavi-
tele říše zavrhl, kolem kterého ale
nemohli lhotejně přejít. Ale zatím
co jej tupili a prohlašovali za mrtvého,
poznali, že ještě žije: žije a působí
ve svých kněžích.

★
Šepot šel řadami kněží: dostaneme
kapli! Ale ti staří mezi námi potřá-
sali hlavou: „Spíše živoucímu ďáblu
nějakou postaví než našemu Pánu!“
Tentokrát neměli pravdu. S neob-
vyklým spěchem byli objednáni truh-
láři, krejčí a malíři a v několika
dnech se proměnily dvě světnice
kněžského baráku v dům Páně. Prav-
da, vyhlížel chudě. Ale se svatostán-
kem byl nám, kteří jsme byli bez
domova, samotným nebem darován
kus kněžské vlasti. „Národní spole-
čerství vás vyvrhlo“, těmi slovy nás
při vstupu pozdravil velitel tábora.

KRISTUS V DACHAU

A potom jsme byli vrženi do nevyslo-
vitelné pustoty. Díky svatostánku
jsme opět našli ztracenou orientaci.
Teď bylo opět možno rozeznat sever
a jih. Stoupal nade zdi a touž rukou,
která utišila bouři na moři, protřhl
mraky a objevily se hvězdy. Bylo-li
utrpení hluboké jako studně, vyhlou-
bil On ještě hlubší studni milosti,
ze které prýštily prameny osvěžuji-
cích vod. Když léto smrti 1942 sypalo
na naše těla hlad, náказu a bídu,
zářilo slunce jeho lásky našim duším.
Byl-li Pán ve svatostánku mezi námi,
změnil se zmatek v horu Tábor. Sta-
věli jsme stánky, které Pán apoštolům
odepřel a v prožitku blízkosti Boží
mnohý řekl: Dobře je nám zde býti.
První stánek byl nejubožejší, ale Je-
žíš byl v něm hostem. Bylo to naše
srdce. Druhý stánek byla naše kaple,
sice chudá a ubohá, ale ozářená ve-
lebností Boží. Třetí stánek byl Srdce
samého Spasitele, ve kterém nás ubo-
hé a chudé činil přebohatými. Dachau
byla milost, o kterou jsme Boha
ovšem neprosili, neboť chutnala příliš
trpce. Kdo Mu ale bez výhrady řekl:
*Suscipe, Domine, universam meam li-
bertatem* — přijmi, Pane, veškerou
moji svobodu, toho zahrnul milostmi
bez míry a daroval se mu sám.

Polští kněží byli ubožeji než my,
neboť nesměli do kaple. Pracovali
jsme s nimi pod společným velením.
Nikdy nezapomenu, jak mne ten nebo
onen tak vroucně prosil, abych mu
přinesl svatostánek Pána na plantá-
že. Dobře ukrytý v záhybech naší vě-

žeňské kazajky přinášeli jsme svým
strádačím spolubratřím svatý pokrm
na cestu.

Děrami plotu z ostatního drátu při-
nášela nám jakási statečná žena pse-
ničný chléb a víno. Opět v jiné po-
době ukázal nám Pán svoji blízkost:
„Sebe sama zmařil, přijav přirozenost
služebníka tím, že se stal podobným
lidem a ve svém zevnějšku byl shle-
dán jako člověk. Ponižil sebe sama,
stav se poslušným až k smrti, a to
k smrti kříže.“ (Fil 2, 5–8).

★
A zase stál uprostřed nás. Hleděl
na nás z očí dítěte. Ivanu Krichorovi-
čovi bylo 15 let, když ho esesáci
v jeho rodné vsi na Dněpru vyrvali
z náruče zoufale se bránící matky.
Beze slova, hořce plačíc, hleděla mat-
ka za odjíždějícím vlakem; na její
zástěře viseli dva mladší sourozenci
a strachem křičeli. Když Ivan se svou
skupinou dorazil do našeho tábora,
hustě pršelo a od hor vál studený vítr.
Dlouho museli stát na místě apelu.
Věžňové, kteří pracovali v teplé kot-
lárně, nabídli jim ze soucitu, aby šli
na chvíli s nimi, ohřáli se a usušili
si šaty. Když ale chlapci spatřili ve-
líké kotle s ohnivými jícny, vykřikli
strachem a vyběhli opět ven do deště,
aby aspoň ještě na chvíli zachránili
svůj ubohý život.

Ivara naučila matka modlitbě. Ta
kráčela nyní s ním. Také většina jeho
kamarádů byla pokřtěna. Brzy se do-
věděli, nevím odkud, že v táboře jsou
kněží. Ty nyní vyhlíželi. — O několik
týdnů později, za chladného nedělní-
ho odpoledne, stál Ivan s jedním ze
svých druhů na vnějším okraji fotba-

BOŽÍHODOVÝ ČLOVĚK

Se spisovatelem Emanuele Masákem jsem si začal
dopisovat už jako oktáván. Upozornil ho na mne můj
vládný, dnes už zvěčnělý literární příznivec Vilém Bit-
nar. Byl jsem přímo ušaslý, když na mou zasluku mla-
distvých a zcela nezkušených veršů přišla od Masáka
potěšující, povzbuzující a netušeně překvapující zpráva,
že je všechny otiskne v olomoucké literární revue
„Archa“, kterou po Bitnarovi šťastně a obezřele redigoval
od r. 1924. Tak se rozvinula naše společná korespon-
dence — osobně jsme se nikdy nesetkali — i má účast
na živém literárním snažení někdejší olomoucké Družiny
literární a umělecké, v jejímž čele dlouholetý židenický
katecheta rozvážlivě stál a jejímž členem jsem se pak
též později i já stal. Když se dnes na vše rozpomínám,
když se shovívavě dívám na ty první klopýtavé a nes-
mělé literární rozběhy, prcbouzí se ve mně a ožívá
oddaná vděčnost ke spisovateli Emanuelu Masákově a
stěží mohu uvěřit, že ten čas tak rychle utekl a že
Masák se letos dožívá osmdesáti let. Říkám mu božíhodo-
vý člověk. Vždyť se také
narodil před osmdesáti lety v Lazínově u Letovic na
Moravě právě na Boží hod vánoční, na ten den, i v zim-
ním čase rozjásaný, kdy naše svatyně jsou prozářeny
světlem andělské radosti a rozzvučeny tklivými a něž-
nými písněmi díky za svaté Boží obdarování, jehož se
lidstvu dostalo vtělením druhé božské Osoby. A vskutku
Masákova osobnost, jak mi o ní svědčili všichni, kdo
s ním kdy přišli do styku, vždy měla v sobě něco z onoho
božíhodového světla a to světlo září i z jeho literárního
díla. Laskavý a citlivý učitel, noblesní redaktor a přítel
všech mladých literárních adeptů pracoval na svém li-
terárním díle vedle svých kněžských povinností, jichž

nijak nezanebával, v jakési vzdálené tichosti a s při-
kladnou skromností. Projevil se jako beletrista, literární
kritik, poučený a vzdělaný essayista a horlivý i zkušený
překladatel, zejména z polštiny. Veliké duchovní a l'te-
rární zjevy polské přitahovaly jeho neochabující pozor-
nost. Výraznou literární studii „K branám věč-
nosti“ (1918) seznámil české čtenáře o náboženském
zrání velkých zjevů polského romantismu, básníků Ju-
lia Slowackého a Zikmunda Krášínského. Věnoval řadu
studií vývoji katolické kultury na půdě Moravy, uspo-
řádal sborník „Matka Boží v české poezii“
(1928) a vedle již zmíněné „Archy“ redigoval od r. 1930
zábavně poučný obrázkový měsíčník „Náš domov“ a od
r. 1920 časopis „Anděl strážný“. Redaktorská práce jistě
pohlcovala hodně jeho času, leč přece nalézal chvíle
k vlastní tvorbě, zejména beletristické. V r. 1921 vydal
román „Blouznivci“, jehož děj čerpá z rodného
kraje, a v r. 1929 vychází román „Šimon Sty-
lita“, vnitřní kronika, zachycující kus života mladého
ideálního, ale prakticky neostřílelého kněze, nadaného
básníka, jemuž však kolegové posměšně říkali, že je
„papírový člověk“, který v prázdném, otráveném malo-
městském ovzduší a v církevně rozhárané situaci v naší
vlasti po první světové válce zakolísá na čas na kněžské
cestě a zabývá se dokonce myšlenkou podlehnout vášně-
mu pokušení opustit kněžství a nalézt si povolání, vyho-
vující jeho literárním zálibám i schopnostem, aby na-
konec přece zvítězil nad lákovou bludíčkou a vytrval
ve svém vnitřním zakotvení. Masák tento svůj pozor-
hodný román, do něhož uložil mnoho svých zkušeností,
poznatků doby i jejích lidí, vědomě věnoval „bratřím,
jejichž věrnosti nedovedla zlomiti bouře osudného roz-
vratu“. Mladý kněz Šimon si svůj vnitřní zápas probo-
jovává trpce a s mnohými zklamáními. Velikou oporou
je mu sousední farář Kalina, jeho někdejší předchůdce

lového hřiště v táboře. Jeho obličej byl docela úzký, vyhublý hladem. Všiml jsem si, že on i jeho kamarád sledují hru jen nepozorně. Jejich oči přelétaly řady diváků a zkoumaly jejich obličej. A tu mi zašeptal Ivan do ucha otázku: „Ty báťuška?“ — jsi kněz? Řekl jsem „ano“. Pohlédl na mne s úsměvem a tak radostně při vši své ubohosti a kývl svému příteli. Za chvíli jsem ohříval jeho ledově chladné ruce v hlubokých kapsách svého kabátu. „Pojď se mnou ke kněžskému bloku, dám ti kus chleba s uzenkou!“ Když ho obdržel, udělal chlapec veliký, krásný ruský kříž od čela k hrudi a od ramene k rameni. To bylo jeho poděkování v řeči, které celý svět rozumí. Byl to opět Pán, který mě potkal v tomto ubohém dítěti. Neboť bídí a ubozí náleží k jeho družině. A kde je jeho dvůr, tam je i On.

★

Viděl jsem Pána na tváři zesnulého kněze. Tak hustý a do očí kousající byl prach v dlné jaráře Fränznicka, že jsem ho oknem často viděl jen jako v mlze. Motor jeho velkého stroje na řezání bylin naplňoval malý prostor nesmírným hlukem; podlaha byla z cementu a nohy na ní trnuly. Přese všechno ale Fränznick vydržel, ačkoliv mohl dostat lehčí a příjemnější práci. V době tyfové epidemie strávil se mnou asi 10 týdnů mimo tábor; tehdy jsme byli odříznuti také od pramene milosti, od svatostánku. Tajným spojením s vnějším světem bylo nám však přece umožněno, abychom mezi lůžky nemocných mohli slavit svatá Tajemství a já přinášel svému duchovnímu spolubratru, který přitom nemohl být, svaté přijímání. Nikdy nezapomenu na úsměv, který vždy rozjasnil jeho tvář. Cítil se jistě skryt pod Boží ochranou. Bezvýhradně důvěřoval Prozřetelnosti, věčným za

to, že ho vedla utrpením a osamělostí. „Chci být spokojen se vším, co den přináší“, psal jednou domů, „a je-li člověk tak daleko, je jeho štěstí a vnitřní radost skutečně bez hranic.“ Jelikož jeho zdraví nám dělalo stále víc starostí, naléhali jsme, aby se vzdal svého místa a nabídli jsme mu lepší. Ze soucitu se svým ubohým světcem zůstal ale i tentokrát, až se konečně zhroutil a za tři dny zemřel. Přátelé — kněží v nemocničním revíru vypomohli, že byl položen na máry. „Musíš tam jít a podívat se“, řekl mi jednou večer po návratu z práce Heinrich Becker. „Nikdy ve svém životě jsem neviděl mrtvého, který by měl tak zjasnělý obličej.“ Bylo to tak skutečně a opravdu. Jeho obličej byl ztrnulá láska. Ležel na něm odlesk přítomnosti Páně, který nocí šel s námi.

Albert Riesteter

ZPĚV AMBROSIÁNSKÝ

Jméno sv. Ambrože, biskupa milánského, jehož svátek připadá na 7. prosince, je těsně spjato s vývojem křesťanského církevního zpěvu. Životní dráha tohoto svěťce nevedla přímo ke stolci biskupskému: byl původně právníkem, vysokým úředníkem, pak místodržitel m. Jeho neobyčejně hluboké a všestranné vzdělání, široký rozhled, náboženská horlivost a v neposlední řadě energické hájení zájmů Církve byly příčinou, že po smrti biskupa Auxenta byl r. 374 zvolen za jeho nástupce v Miláně. Strávil delší čas ve východních zemích, seznámil se dobře s podstatou tamního církevního zpěvu, a zavedl jeho různé druhy: jmenovitě zpěv antifonický a hymnický i ve své diecési. Z Milána se pak tento nový zpěv šířil do celé západní Církve.

Sv. Ambrožem složené hymny - jejich autentičnost

nám potvrzuje sám sv. Augustin - jsou zvláště: Aeterna rerum conditor; Deus creator omnium; Iam surgit hora tertia, a Veni redemptor gentium. Také slavný chorál Te Deum laudamus, známý i pod názvem Ambrosiánský chvalozpěv, bývá připisován sv. Ambroži, ač se tu zdá být spíše jen překladatelem z řečtiny než vlastním autorem. Sv. Ambrož byl - jak už naznačeno - básníkem a tvůrcem svých hymnů; zda však své texty sám zhudebňoval nebo k nim toliko přejímal nápěvy už existující, určit dnes těžko, ježto se nezachovala žádná k tomu poukazující data. Jisto však je, že přivedl z východu na západ antifonický dvojsbor i zpěv žalmů a responsorií. Současně dlužno vyznamenat, že jím upravované zpěvy vynikaly zvláštním melodickým a rytmickým půvabem. Později horlivě hlásaná jednota církevního zpěvu v ce-

na kaplanském místě složitěho maloměsta. I tento, ne příliš starý kněz, měl různé vedlejší záliby, takového koníčka, jak říká: radostí mu bylo botanické studium a ze svých mikroskopických pozorování života rostlin vydal i několik pojednání, ale, jak vyznává, hlavní práci mu vždycky je a zůstane kněžství. P. Šimonovi, obdivujícímu jeho vnitřní klid, říká: „Jsem spokojen. Nemyslete ovšem, že to bylo bez bojů a obětí. Bez těch není snad vůbec lidského života, tím méně kněžského. A věrte zkušenému, že to největší štěstí životní, pokoj v srdci a svědomí, stojí za nějakou tu oběť...“

Každý kněz ví, jakým pokladem je Mše sv. a jak je mu zapotřebí přistupovat k obětnímu oltáři v čistotě vnitřní i vnější, s pokorou a lhostejností, chce-li se ztotožnit s nejsvětějším Obětníkem. Jak úzce a vnitřně P. Šimon trpěl, když vystupoval k oltáři a svými myšlenkami už mu byl hodně vzdálen: „...ruce se mu podivně zachvěly, když se chopil v sakristii kalicha a vykročil k oltáři. Mocněji než kdy jindy sevřelo jej vědomí nevhodnosti... Nosíš ještě kolárek, oblékáš bohoslužebná roucha, ale tvé myšlenky jsou jinde a také tvé srdce patří už ne všem duším, nýbrž jedné jediné. Nesvěřil ses tu dosud nikomu, ale čtou ti to patrně z očí a každého pohybu. Hle, jak nejistě vystupuješ ke stupňům oltáře! Opravdu s bázní a třesením. Pleteš se při modlitbách, známá slova a věty ti přeskakují...“

Hle, smutný obraz nitra toho, který se odhodlával opustit, zapřít, ač tak ještě navenek neudělal. Vykonává stále své povinnosti a ty si ho přidržují, díky Bohu, a nechťejí popustit. Jak najednou poznává velikost, užitečnost i krásu svého kněžského poslání, když zaopatřuje takového staříčkého krejčího, který celý život se bouřil, přemýšlel o náboženství, o posmrtném životě, a reptal —

a když vidí, jak sv. zpověď, k níž se stařec po značných bojích odhodlal, projasnila jeho duši: „...Přinesl nejvyšší útěchu ubohému, opravdu ubohému a bezmocnému lidskému srdci. Smířil je s Bohem i se světem. Sňal s něho břemeno, jež je tížilo přes dvacet let. Zhojil ránu, již nedovečeli zanechali nikdy ani četba ani hořký sarkasmus. Kdybys mu dal v oně chvíli hrst zlata, nezaleskly by se tak věčně krejčíkovy drobné, ještě nedávno tak pichlavé oči. A kdybys k němu přistoupil jako učelec a hlásal mu nehlubší nauky, kdybys mu předčítal nejvznešenější své básně nebo britké články z novin, zůstal by chladným.“ Masákův „Šimon Stylita“ není jen literární dokument o jedné bouřlivé a překotné době, v níž se lámaly mnohé a mnohé duše, ale je i moudrým a cenným monitem zkušeného kněze ke každé kněžské duši, aby správně a v pravém světle viděla umístění a hodnotu svého výsostného povolání.

Když jsem letos v létě docela blízko Brna, měl jsem úmysl navštívit kněze-spisovatele Emanuela Masáka v jeho domku v Hroznětově ulici v Brně-Židenicích. Nedošlo k uskutečnění tohoto úmyslu; jen jsem se při odjezdu z Brna dlouze díval na svěráznou věž židenického farního kostela, když vlak projížděl tím rozlehlým velkoměstským prostředím a za zády cestujících se ztrácela jako v mlze všechna přitažlivost a krása rušného města veletrhů. Dnes, kdy vzpomínáme osmdesátky židenického poutníka pravdy a krásy, pocítujeme radost nad ním, že tu mezi námi po únavné pouti ještě v čilosti stále žije boží hodový člověk, který je jím nejenom svým narozením, ale i svým životem a dílem. Na obojí se dnes můžeme zahledět s vnitřním uspokojením a s čistotou svědomí. A s přáním, jímž mu na Bohu vyprošujeme duševní i tělesnou svěžest do dalších let, rádi spojujeme i svůj dík za všechnu jeho práci. Nebylo jí málo a má svůj lesk.

Václav Zima

lém světě nahradila zpěv ambrosiánský zpěvem gregoriánským. Staré výsady ambrosiánského zpěvu se však ještě dlouho udržely v Miláně. Připomeňme zde, že naši předkové, když toto město v r. 1158 obléhali, slyšeli z chrámů zaznívat melodii jim neznámé, neboť v Čechách tou dobou již byl zaveden chorál gregoriánský. A ještě jednou se naši předkové setkali s ambrosiánským chorálem, a to přímo v Čechách: stalo se tak za panování Karla IV., kdy došlo k založení kláštera sv. Ambrože na Pražském Novém Městě se současným přechodným obnovením ambrosiánské liturgie a ambrosiánských pů-

vodních zpěvů. Bližší okolnosti jsou nám dnes neznámé, ježto veškeré písemné památky a doklady zmizely v husitských bouřích.

Když se gregoriánský chorál stal přímým a všeobecně uznávaným nástupcem zpěvu ambrosiánského, vymizel tento z chrámů téměř úplně; i zprávy o něm a jeho melodice, rytmu a povaze veršů se nám dochovaly v míře velice skrovné. Přesto je jasno, že ambrosiánský chorál vydatně posloužil vývoji církevního zpěvu, a jméno biskupa Ambrože si tak nadále podrží svůj význam.

R. Š.

SKRUPULOSITA NEBO NEURÓZA?

Moderní člověk si často stěžuje na „špatné nervy“, ale za to mnohem častěji na špatné nervy svých bližních. Nervosita je jedním z nejrozšířenějších pojmů, kterého lidé velmi používají. Podle běžné představy je nervosní ten, kdo se pro příliš malou příčinu snadno rozčílí, zlobí se nebo pláče, je neklidný, chová se neuváženě nebo nápadně. Potom pro své rozrušení nemůže si nakonec ani odpočinout, vyspat se, a tím se příliš vyčerpává a tak se stane, že svým jednáním trápí nejen své okolí, ale i sám. Tyto uvedené příznaky jsou malou výšečí z palety četných příznaků a obtíží neurosy a neurotika samého.

Jindy by nezavščený člověk u běžné neurosy nic nenašel. Někteří lidé jsou navenek klidní, ale při tom trpí bolestmi hlavy, pícháním u srdce, ztrátou sluchu či paměti a přece po prohlídce je lékař prohlásí za neurotiky. V takových to případech neurosy se hledá vysvětlení příčiny jejich onemocnění nikoliv v jejich nemocných orgánech tělesných, nýbrž v jejich životních poměrech a společenských vztazích.

Dnes proto definujeme neurosy jako poruchy harmonie ve vztahu jedince a jeho prostředí. Abychom tento pojem ještě blíže vysvětlili a odlišili jej od jiných nervových poruch (např. neuritidy aj.), uvádíme obraz tovarny, která neplní plán výroby a produkuje vadné zboží. Příčina těchto závad může být dvojí. Buď jsou v továrně instalovány vadné stroje (porucha organická v lidském těle) nebo si v ní pracuje každé oddělení výroby na svůj vlastní vrub (porucha funkční — ve vztazích). V tomto případě se udělá náprava ve výrobě jen tehdy, když se účelně zorganizuje práce a výrobní postup a zkoordinuje práce jednotlivých výrobních oddělení. Podobně se tak děje i v naší nervové soustavě.

V náboženském životě a u některých i kněží existuje jedna forma neurosy, kterou moralisté označují skrupulositou a psychologové nutkavou neurosou (anankasmem). Podle projevů této choroby rozlišujeme:

1. Nutkavé představy (jako jsou např. vtíravé profání, obscení nebo blasfemické představy při modlitbě, při mši svaté, při pohledu na náboženské obrazy. Takovéto nutkavé představy jsou neurotikem pocítovány jako cizí, neurotik se snaží je vůlí přemoci, ale s tím větší silou a neodolatelností se znovu a znovu objevují a vrací. Nakonec tento boj v duši neurotika plodí vnitřní nejistotu.

2. Jinou formou neurosy jsou nutkavá jednání. Taková jednání mohou být zcela banální i v obyčejném všedním životě. Např. jde-li neurotik po chodníku, trpí nutkavými myšlenkami, které ho nutí, aby kráčel jen po určitých kamenech dlažebního vzoru; nebo jindy se znovu a znovu vrací domů, aby se přesvědčil, že zhasl světlo, uzavřel vodu nebo plyn a zamkl dům. I když je si vědom nesmyslnosti svého počínání, přece se na konci chodníku zastaví, jehož vzorek končí, a zůstane stát jakoby nad nesplněným úkolem, který jej potom dlouho pronásleduje. V duchovním životě mají neurotici jiná nutkání, např. zneuctit při sv. přijímání sakramenty sv. hostie.

3. Nutkavé fobie, jakožto další forma neurosy, nám zřetelně ukazují souvislost mezi nutkáním a úzkostí. Úzkost totiž nemůžeme zaměňovat se strachem. Strach má svou příčinu v objektivním nebezpečí, kdežto úzkost vzniká v nitru úzkostlivého člověka a chybí jí objektivní reálný základ. Úzkost, která má zřetelný meta-

fysický rys, dovede někdy ovládnout člověka, a vniknout i do jeho náboženského citění. Preventivním a velmi důležitým opatřením pro věřícího je pevná víra a vědomí Božího synovství, tj. poměru k Bohu, v němž voláme: „Abba, Otče!“ (Sv. Pavel ke Gal. 4, 6). Jedině tento způsob dovede přemoci metafyzickou úzkost, takže potom nám fobie nemůže ublížit.

K nutkavému jednání se počítají i některé formy koktání a písarská křeč. Typickými fobiemi jsou tyto: Klaustrofobie — úzkost býti sám v místnosti, agorafobie — úzkost při přecházení volného prostranství, mysobie — obava před zašpiněním se, na které následuje nutkání stále se umývat a užívat při tom různé desinfekční prostředky. Neurotik totiž stále po každém doteku desinfikuje kliky u dveří, zábradlí na schodišti, peníze apod. Dokonce existuje také fobofobie — to znamená úzkost z úzkosti. Podle zkušeností a výzkumu psychiatrů i psychologů mají mnohé z těchto fobií jistou spojitost se sexuálním životem, zvláště tam, kde je sex špatně sublimován. Obzvláště špatná sublimace sexu je intenzivně zjevná u mysobie — úzkost před zašpiněním a nutkavým umýváním, neboť tato fobie bývá často spojena s ipsací resp. přehodnocením erotických představ, která navenek mohou býti pečlivě překryta maskou slušnosti, ale uvnitř převládá úzkost.

Jak jsme již řekli, mohou totiž nutkavá jednání z přezkoušení, zda to nebýlo provedeno, se dostavit u normálního člověka a nepovažujeme to za projev chorobný, ale mohou, jak jsme již poukázali, dostat nutkavý charakter. V náboženském životě se potom nutkavé fobie projevují v obavách, zda poslední sv. zpověď byla platná, nebo zda snad byly nehodně přijímány svaté svátosti atd. Takové přezukostlivé svědomí vede k hloubání a rozpolcenosti v oblasti víry a ke skrupulositě na půdě morálky.

U některých kněží byly pozorovány projevy neurosy, kterou označujeme jako „celebrační neurosu“.

Tak např. kněz trpí úzkostí, že nebude s jednotlivými částmi mše sv. včas hotov, jinou úzkost má při čištění kalicha, aby snad nebyla zneuctěna sv. hostie, nebo trpí úzkostí, aby mu neupadlo ciborium při rozdávání sv. přijímání, nebo aby nerozlil konsekrované species, aby neklopýtl s monstrancí; nebo zas má úzkost, zda správně konsekroval (konsekristé), nebo že zapomněl memento (mementisté), nebo že nechal upadnout na oltářní mensu fragmenty species (fragmentisté) atd. Ke konsekrační úzkosti se nezřídka řadí úzkost, že nehodně celebrou.

Když chceme terapeuticky zasáhnout u nemocného kněze — nutkavého neurotika, musíme jej především přesvědčit, že jeho neurotické představy a impulsy, či fobie nejsou výplodem jeho zavrženosti, nýbrž že jsou způsobeny nemocnou jeho přirozeností. Někteří skrupulosní neurotici se mylně domnívají, že jsou v projevech jejich choroby demonické zásahy. Když se lékaři nebo zpovědníci podaří vyložit nemocnému, že nemůže být v projevech jeho choroby řeči o nějakém hříchu, poněvadž zde chybí vždy vnitřní souhlas nemocného např. k obsahu jeho myšlenek, uklidní se a vyléčí se ze svých obtíží, které jej někdy i dlouho trápí. Je proto nutné dodat neurotikovi sebedůvěru. Snažíme se také mu ji dodat a vzbudit „pocit jistoty“, které nám především dává vědomí: „Scio cui credidi, et certus sum!“ (sv. Pavel 1 Timoth. II. 1. 12) *MUDr. Vlastimil Nikodém*

P. ALOIS WOLF

Roku 1960 tomu bylo 110 let, co se stal sedmým farářem na poutním místě Sloupu v Moravském krasu Alois Wolf, rodák z Bobrové u Velkého Meziříčí. A 3. října 1960 bylo tomu 70 let, co vydechl svou šlechetnou duši. Padesát let působil ve Sloupě, z toho čtyřicet jako farář.

Za něho stal se Sloup ohniskem nejen náboženského života, ale i národního ruchu a uvědomění. Jeho působení dá se vystihnout Sušilovým heslem „Církev a vlast“. S velikou horlivostí vysedával ve zpovědnici, aby sloužil hříšníkům, kteří přišli k Sedmibolestné Matce složit břemeno svých hříchů, svou faru pohostinně otvíral četným věřícím návštěvníkům, kteří jej po bohoslužbách vyhledávali, radil jim, povzbuzoval je a těšil.

Účinného pomocníka našel ve svém kaplanu Janu Ev. Soukupovi, knězi stejných ideálů, cyrilometodějském pěvci moravském, jehož některé písně, zhudebněné Pavlem Křížkovským, přirostly našemu lidu tak k srdci. Ve Sloupě složil Soukup nové pohřební písně a farář Alois Wolf jako dobrý hudebník složil k nim pěkné nápěvy. Roku 1872 byl Wolf jmenován děkanem jedovnickým. Kněžstvo děkanátu, které v něm vidělo otcovského přítele, přálo mu v den jeho jmenin básni, kterou složil Jan Ev. Soukup; Ev. Soukup složil oslavnou báseň i k 70. narozeninám Wolfovým („Slunce nad Sloupem své proudy lilo“) a když Wolf slavil 4. srpna 1889 své kněžské druhotiny, dalo to podnět samému Benešovi Metodě Kuldovi k pěkné básni na jubilára, který byl tehdy už arciknězem slavkovským a školním dozorcem v obvodu jedovnickém. Wolf byl opravdu velký vlastenec. Jeho vlasteneckou činnost hodnotí ředitel reálky Jan Zachoval v knižce „Z vyškovského koutu Drahan-ska“ takto: „Měl živé styky se všemi tehdejšími vůdci českého života, politickými i kulturními. Sloupskou faru učinil ohniskem uvědomělého českého snažení, poradnou široké okoli nejen duchovní, nýbrž i hospodářskou, zdravotní, výchovatskou, hledaným útočištěm v nouzi, tísni, nesnázích všeho druhu a velkou kanceláří styků a zákroků pro lid, studenty i inteligenci u vlivných osobností a milým místem schůzek a vlasteneckých besed tehdejších národních pracovníků. Ve sloupské jeskyni

Kůlni řídil prý Křížkovský svou „Utonulou“. Roku 1861 navštěvuje Sloup osm českých poslanců říšského sněmu v čele s Frant. Riegre, dr. Pražákem, Zeleným a Helcetem.

Velmi vážený byl Wolf i v rodině blanenského lékaře, badatele v jeskyních Moravského krasu a praotce moravské archeologie dr. Jindřicha Wankla. Wanklova dcera Lucie, provdaná Bakešová, uveřejnila v časopise Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci článek „Slovanské poustevny“. Zvláštní otisk tohoto článku pod názvem „Sloup na Moravě“ věnovala kanovníku Wolfovi. V článku dovozuje, že jako na Balkáně, v Rusku a jinde žili staří poustevníci ve skalních celách, tak prý tomu bylo i ve sloupských jeskyních. Proto už před tisícem let byl Sloup místo posvátné. Své věnování doprovází dopisem: „Podle přání drahého otce přicházím s prosbou, abych směla svůj článek »Slovanské poustevny« Vašnosti ve vsi skromnosti věnovati. Velkou ctí byla by mi laskavá, byť i krátká odpověď Vaší Důstojnosti, jakož i nevyslovnou radostí pro drahé rodiče mé.“ Toto věnování své dcery doprovodil sám dr. J. Wankel německy psaným dopisem, v němž oslovuje Wolfa: „Vysocetěný, šlechetný starý příteli“ a sděluje, že jeho dcera Lucie, která chová k němu — „právě jako my všichni“ — bezmeznou úctu, napsala článek, ve kterém dokázala starobylost a posvátnost Sloupu. S touto pravdou by se měl seznámit i lid. Proto Wankel dal vytisknout 400 kusů separátních otisků a posílá je Wolfovi, aby jimi buď zdarma, anebo za poplatek 10 kr. poděloval poutníky. Získaný peníz ať se věnuje sloupskému kostelu anebo na chudé. A na palmový pátek (svátek Sedmibolestné P. Marie, patronicum) má svým hostům darovat po vytisku zdarma. Dále tlumočí Wankel pozdrav „našemu moravskému slavíkovi“, pakliže na své přátele nezapomněl... Má se mu také předat přiložená knižka (článek). Tímto „slavíkem“ byl zřejmě Jan Ev. Soukup, tenkrát farář v Doubravici nad Svitavou...

Tělesné ostatky P. Aloise Wolfa setlely na sloupském hřbitově, ale duchovní jeho vliv, dobro, jež zasel na lise národa dědičné, jsou nezníitelné. P. Josef Novák

Doba očima kněze

GENERÁLNÍ LINIE NAŠÍ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

1. Minulý měsíc byl u nás návštěvou významný katolický veřejný činitel Německé demokratické republiky, antifašistický bojovník, probošt K. Fischer, člen předsednictva Křesťanskodemokratické unie a člen státní rady NDR. Mimo jiná setkání, která se při této příležitosti uskutečnila, upoutává pochopitelně pozornost beseda s našimi kněžími, kterou uspořádal Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva. Host vysoce hodnotil dobrý vztah mezi československým státem a Církví, chválil, že většina kněží je činná v mírovém hnutí a že na shromážděních, jež ústí v rezoluce humanistických cílů, se zdůrazňují souběžné snahy obou partnerů - Církve i státu. Neboť není dnes politické a hospodářské otázky, která by nějak nezasahovala do oblasti morální. A pomáhají-li kněží lidským bratřím ve světě, aby ustalo hladovění, aby nebylo nezaměstnanosti a bídy, nebo aby se čelilo zhoubným nemocem, pak nelze mluvit o vyloučení politických záležitostí, ale o požadavcích, jež vyplývají též z příkazu evangelia. Páté přikázání Desatera nabádá katolické věřící a především kněze k povinnosti starat se o život bližních. „Je-li v moci politiků vymýtit navždy války, spravedlivě rozdělit obecné statky, zachránit 35 miliónů lidí, kteří ještě dnes hladoví, pak je povinností kněze využít těchto možností“ - neboť k tomu zavazuje Horské kázání, které dovozuje, že hlad našeho bližního je naším hladem, jeho žízeň má být naší žízní. „Kdo ví jak činit dobro a nečiní je, dopouští se hříchu“

- praví sv. Jakub. A je-li tedy v naší moci zabránit zločinům a nelidskostem minulosti, je především povinností kněží učinit tak. Probošt K. Fischer zdůraznil pak skutečnost, že Spasitel přišel na svět, aby ukázal, jak máme žít v pokoji, volal po solidaritě lidí dobré vůle. Křesťané musí přispět všemi silami k vítězství míru ve světě. Křesťané na celém světě by se měli stát štítonoši přátelské spolupráce mezi národy, usilovat o to, aby se nad naší planetou rezklenula duha trvalého míru.

2. Toto jsme tedy slyšeli z úst jednoho z kněží NDR, prvního německého státu, jenž odmítá imperialistické a militaristické tradice. Ale je ještě jeden německý stát, NSR, jenž ani po nedávné změně v osobě kancléře nedává výraznější záruk, že by chtěl přispět k pokojnému životu v Evropě a světě. A právě v těchto dnech, kdy byl v Praze probošt K. Fischer, přijel také Egon Vacek, šéfredaktor hamburského časopisu „Der Stern“, jemuž poskytl interview prezident naší republiky Antonín Novotný. Na otázku západoněmeckého novináře, co by měla udělat Spolková republika, aby se zlepšily vztahy k ČSSR, řekl prezident naší republiky mj., že vláda NSR by měla jasně prohlásit, že mnichovská dohoda je neplatná. Za druhé by bylo třeba, aby projevy některých ministrů vlády NSR na tzv. „dnech vlasti“ a jiných shromážděních revanšistických organizací byly umírněnější, aby se ministři dívali na reálnou situaci, která po válce vznikla, a nevyvolávali svými projevy nedobré zjevy proti Čes-

koslovenské socialistické republiky. „V závěru bych chtěl říci, že my jsme pro to, udělat tečku za minulostí“ - pravil náš prezident.

Avšak s těmito projevy dobré vůle těžko harmonuje zpráva o nezdařené akci západoněmeckých revanšistů ve Vatikánu, kterou líčíme podle úředních pramenů: „V minulých dnech přijela do Říma skupina západoněmeckých revanšistů, aby navázala kontakty s Vatikánem. Záminou k jejich zájezdu byla účast na blahorečení Jana Nepomuckého Neumanna, bývalého biskupa z Filadelfie, který byl původem z Čech. V delegaci bylo také na 1300 sudetských Němců. Blahorečení biskupa Neumanna mělo vyznít jako oslava amerického katolicismu, ale sudeští Němci z toho chtěli učinit revanšistickou manifestaci. Bonnská vláda pověřila svého velvyslance u Vatikánu, aby oslava vyzněla ve prospěch západoněmeckých nároků na východní území, což by mělo obzvláště nyní velký význam, protože v Římě jsou biskupové z celého světa, shromáždění na ekumenickém koncilu. Proto také byli do Říma vysláni všichni nejvyšší exponenti revanšistických organizací včetně ministra Seebohma. Po jeho boku přijel rovněž Monsignore Kildermann, který řídí v západoněmeckém městě Königstein seminář pro výchovu kněží pro „východní území“. Kromě toho byli v západoněmecké skupině také bývalý německý biskup Speer z Gdaňska, bývalý generální vikář litoměřické diecéze Wagner, předák revanšistické organizace „Ackermann-Gemeinde“ Msgr. Kocholat a jiní. Politickým posláním této delegace bylo hájit ve Vatikánu a u účastníků koncilu tézi, že katolicismus v Československu brání němectví katolíci ze Sudet, a jedině jejich návrat může zachránit církev katolickou v Československu, Polsku a v jiných východních zemích. To byla také myšlenka hlásaná na „setkání“ v hotelu Columbus ve Vatikánu. Kildermann a Seebohm byli přijati vatikánským státním tajemníkem Cicognanim, avšak vatikánské úřady se snažily vystříhat se jakéhokoli gesta, které by mohlo vyvolat dojem podpory revanšistických tézí západoněmecké delegace. Proto také nebyl uspokojen jejich požadavek, aby tuto delegaci přijal ve zvláštní audienci Sv. Otec. „Němectví poutníci“ se museli spokojit s tím, že byli přijati pouze při generální audienci spolu s ostatními poutníky.

3. Takové počiny nepřátel míru nás všechny ještě více alarmují, abychom bránili mír a přátelství se všemi národy. A setrváváme-li dnes záměrně u problémů plynoucích z německé otázky, je mimořádně aktuální na sklonku letošního „Měsíce československo-sovětského přátelství“ znovu si důrazně připomenout, řídit se a ze svých sil se snažit o naplnění slov, jež jsou závazná pro všechny

příslušníky tábora míru, pro všechny bojovníky za mír. Myslíme slova N. Podgorného na moskevském slavnostním zasedání k 46. výročí VŘSR: „Národy by si s úlevou oddechly, kdyby bylo likvidováno ohnisko napětí v centru Evropy, které je tím nebezpečnější, že nebyla podepsána mírová smlouva s Německem. Nikdo by neměl podceňovat nebezpečí, které hrozí míru ze strany militaristických a revanšistických sil západního Německa, jimž přece nelze dovolit, aby se zmocnily jaderných zbraní, ať už v jakékoli formě... Mírové urovnání s Německem zůstává tedy jedním z hlavních problémů mezinárodní politiky.“

Nesmíme nikdy ani na chvíli opomíjet zásadu, že politika mírového soužití a soutěžení je vysoce aktivním činitelem mezinárodního dění. Politika mírového soužití je nejtěsněji spjata s bojem pracujících proti kapitalismu, s bojem národů za svobodu a nezávislost. Bojovat za odvrácení nebezpečí nové války, za zmírnění mezinárodního napětí, za vítězství zásad mírového soužití, znamená bojovat zároveň za chléb a demokratická práva pracujících, proti kapitalistickému tlaku a policejním metodám vládnoucí buržoazie. Politika mírového soužití vede k odvrácení strašlivé termonukleární války, k zachráně stamiliónů lidských životů a nevyčíslitelných materiálních a kulturních hodnot. V této souvislosti ovšem pamatujeme, co míníme „mírovým soužitím“. Výrazně to charakterizoval N. S. Chruščov: „Mírové soužití není jen stav, kdy není válka, není to dočasné vratké příměří mezi válkami, nýbrž je to soužití mezi dvěma protikladnými společenskými soustavami, spočívající na vzájemném odmítnutí používat války jako prostředku k řešení mezinárodních sporů.“ Ale N. S. Chruščov šel ve své formulaci ještě dál: „Máme-li usilovat o to, aby mír byl nejenom chvílí klidu, nebo dočasným oddechem mezi válkami, pak musíme vytvořit takovou situaci, aby rozpoutání války - bylo navždy vyloučeno.“

4. Československá socialistická republika považuje zásadu mírového soužití se zeměmi různých společenských systémů za generální linii své zahraniční politiky. Vychází ze svého úsilí k tomu, aby její styky s kapitalistickými zeměmi byly založeny na principech mírového soužití a ze všech sil napomáhá řešení otevřených mezinárodních otázek v zájmu míru. Lid sám, jenž si je vědom, že je hlavním zdrojem naší síly - neboť také o mezinárodním vývoji se rozhoduje v továrnách, na polích a ve vědeckých i technických ústavech - přispívá k tomu, aby imperialisté byli donuceni přistoupit na pozice mírového soužití. A po boku našeho lidu jde věrně a neúchylně i naše kněžstvo.

S ODPOVĚDNÝMI ÚKOLY DO BUDOUCNOSTI

Ve středu 13. listopadu uspořádal Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSSR schůzi předsednictva ústředního výboru rozšířeného o odpovědné pracovníky všech diecézí. Schůze byla svolána, aby kněžství míroví pracovníci zaujali stanovisko k některým odpovědným a závažným úkolům jednak na úseku aktivního boje a práce pro udržení světového míru, jednak v rámci snažení všeho našeho lidu, s nímž naši kněží sdílí námahu i radosti, neboť z lidu vzešli a věrně po boku lidu stojí. Konečně směrnice do další práce našich kněží, mírových pracovníků, zpřesnila i konfrontace s vývojem otázek církevních, jak se mimo jiné projevuje i na zasedání II. vatikánského koncilu.

Hlavní referát přednesl předseda CMVKD dr. Josef Plojhar. Výňatky z jeho téměř dvouhodinového myšlenkově obsažného a podnětného projevu nejednou přerušovaného potleskem uvádíme v úvodníku tohoto čísla.

První projev po hlavním referátu učinil přednosta odboru pro věci církevní ministerstva školství a kultury K. Hruža. Zdůraznil, že si naše vláda cení činnosti CMVKD - a to nikoli pouze oné politické činnosti z minulosti, ale i současné práce předsedy CMVKD dr. J. Plojhara a jeho nejbližších spolupracovníků z českých i slovenských krajů. Viděli jasně. Když reakce nejprud-

čeji útočila, ukazovali kněžím i věřícím správnou cestu do budoucnosti.

Třetím referentem byl gen. tajemník Slovenského mírového výboru katolického duchovenstva kanovník dr. Š. Záreczký, jenž na zasedání přijel z Říma, kde dříve jako člen doprovodu koncilních Otců. Tlumočil pozdrav všech čs. účastníků koncilu, kteří žijí v Římě jako celek v upřímné družbě a porozumění. Dr. Záreczký informoval o průběhu zasedání koncilu, avisoval „rozhodující týden“, v němž se má rozhodnout, bude-li řídit život Církve na celém světě Sv. Otec s nově ustavenou Apoštolskou radou. Řečník blíže osvětlil to, co je hlavním smyslem koncilu: dosíci, aby Církev sloužila modernímu člověku, aby se vymýtily diskriminace, aby se dospělo určité demokratizace a kolektivního vedení. Vyzdvihl, co nás bude zajímat, až se dospěje k oné části jednání, která se označuje jako „Dialog se světem“. Tam se bude pojednávat o novém sociálním pořádku ve světě a hlavně o světovém míru. Zajímá nás, že nejvyšší církevní místa považují už dnes socialistický řád za stabilní. Dr. Záreczký informoval o některých detailech z pobytu čs. účastníků koncilu, potvrdil, že naši koncilní Otcové byli přijati Sv. Otcem jako první, vyličil podrobnosti odevzdání daru a poselství CMVKD, ale promluvil i o mohutném

a účinném kázání, které měl belgický kardinál J. L. Suenens na paměť zemřelého papeže Jana XXIII. Několickešicové shromáždění bylo zcela podmaněno hned prvními slovy kázání, jimiž byl zesnulý charakterizován tak dokonale: „Erat homo missus a Deo...“

V diskusi, jež následovala, vystřídali se kapitulní vikář banskobystrický Ján Dechet, brněnský kancléř dr. P. Franta, budějovický vikář Fr. Votruba. Nato místopředseda CMVKD kanovník dr. Alexander Horák oznámil, že odjíždí do Varšavy jako člen čs. delegace na zasedání Světové rady míru, jež bude koncem listopadu a začátkem prosince a navrhl, aby CMVKD zaslal varšavskému

zasedání zvláštní poselství. Návrh byl jednomyslně odhlasován.

Posléze generální tajemník prof. dr. Jos. Beneš podal zprávu o činnosti CMVKD v uplynulém období i plán činnosti v nejbližší době a přečetl návrh na Usnesení, jež bylo výsledkem jednání schůze vpravdě radostné, neboť velké jsou úspěchy CMVKD v minulosti a závažné a odpovědné úkoly čeka CMVKD do budoucnosti. A předseda CMVKD, jenž nabádal naše kněze k správnému chápání naší doby a zval k stále větší aktivitě, zakončil schůzi výzvou k vyvinutí nejlepších schopností našeho kněžstva pro udržení trvalého míru. *Zik*

Usnesení

Účastníci schůze rozšířeného předsednictva CMVKD vyslechli projev svého předsedy ministra dr. Josefa Ploj-hara, který plně schvaluje a zavazuje se pracovat dále v intencích CMVKD. Zvláště budou v budoucnosti:

1. Ještě intenzivněji pracovat v mírovém hnutí vše ho našeho lidu a soustředit všechny své síly katolického kněze — který upřímně miluje svou socialistickou vlast — do boje proti možnosti války a za uskutečnění světového míru a koexistenci všech národů naší planety ve šťastném a bezpečném životě mírovém.

2. Budou svým příkladem občanských ctností vzorem svěrenému věřícímu lidu i ostatním občanům podle slov Kristových: „Tak svít světlo vaše před lidmi, aby poznali vaše dobré skutky!“

3. V době, kdy na druhém vatikánském koncilu se diskutují obrodné otázky k poměru Církve k lidské společnosti, si uvědomujeme, že mnohé ty otázky jsme již dříve diskutovali v CMVKD, a proto tím více si vážíme výsledků své práce v minulosti, chceme se přičinit o další rozšíření a prohloubení své práce i aktivity dnes i v době budoucí.

NÁŠ ZÁPISNÍK

HRA NA VARHANY
při bohoslužbě má mysl věřících povznášeti ke zbožnosti ve spojení s bohoslužebným úkonem kněze u oltáře. — Nelze zapírat, že ve velké většině je tomu jinak. — Několika větami chci se zmíniti o dnešním stavu varhanní hry v kostelích.

Možno rozlišit 2 skupiny varhaníků: a) skupina laiků, kteří svoji povinnost konají, jak nejlépe umějí; b) skupina varhaníků školených, kteří dobře sice ovládají tech. hru, ale ne-umějí zahrát k bohoslužbě.

Ad a) Ve velké většině hrají dnes v kostelích nestudovaní ochotníci, přátelé círk. zpěvu, řemeslníci, pensisté, zkrátka lidé, kterým jistě dobré vůle nechybí, ale jinak hrají tak, jak to právě „vyjde“.

Ad b) Máme ale mnoho zručných varhaníků, kteří velmi dobře hrají praeludia Bachova, Mendelsohna atp., ale neznají mši sv. — Pisatel tohoto článku byl nedávno přítomen v kostele, kde varhaník spustil známou Bachovu Toccatu d moll. Když byl kněz již u Kréda, vzpomněl si patrně, že je také rozdána píseň a spustil proto: „Tisíckrát pozdravujem Tebe“ (v neděli, v barvě zelené). Nebo: V neděli 11. VIII. sloužil kněz poprvé mši sv. a varhaník těsně před Glórií (byla zpívána u oltáře!) spustil: „Jaký to nad řekou jásot a ples“ (k P. Marii lurdské). — Co

onen duchovní správce? Bylo to patrně s jeho souhlasem, neboť byly písně rozdány. — Bylo by snad dobře, aby v těchto případech poučil duch. správce varhaníka, že je nutno obzvlášť při zpívané mši sv. zařadit mešní píseň a hrát tak, aby jednotlivé části byly vždy v souladu s postupem kněze u oltáře. Varhaník tak spoluvychovává věřící k aktivní účasti na mši sv. — Je potřebí před volbou písní zjistit, jak je dlouhá epištola, evangelium, je-li Gloria a Credo a podle toho hru na varhany usměrnit. Hrajeme-li píseň nemešní, je třeba alespoň před sv. přijímáním zahrát píseň eucharistickou. — Dále o způsobu hry těchto školených varhaníků: Na lidových písních nesmíme ukazovat, co vše umíme. Píseň je nutno hrát prostě — bez skoků a tzv. mezihry, které se hrály před sto lety. Věřící musejí cítit jistotu, že jsou vedeni. Z této příčiny netrpíme, aby nám někdo zpíval za zády do uší; ztrácíme představu o souladu hry se zpěvem věřících. — Dalším problémem jsou přehry, mezihry a modulace. Je potřebí trochu dobré vůle a autokritiky varhaníka. Není-li dostatek invence a umění tvořit vlastní mezihry — použijme tištěných předloh. Je také nutno místy použít polyf. mezihry, aby hra byla zajímavá, obzvlášť, je-li dispoice varhan chu-

dá. — Tedy v těchto případech, kde je zručný varhaník, daly by se tyto závady vzájemnou dohodou mezi duchovním správcem a varhaníkem odstranit.

Ad a) Hře je tam, kde duchovní správce nemá nikoho, kdo by zahrál. Jak si počínat v takovém případě? Je nutno, aby duchovní správce si vyhledal někoho, kdo již částečně hrál na klavír (nejlépe nějaký býv. žák hudební školy), o kom jsme přesvědčeni, že by hrál rád, z přesvědčení. Je nutno takového žáka poslat k nějakému učiteli, pensistovi, který by se jistě rád věnoval podobným případům.

Stanislav Mach

NEZNÁMÉ O ZNÁMÝCH

Nynější papež Pavel VI. byl jmenován kardinálem až za Jana XXIII. Kardinálský klobouk mu nabízel už Pius XII. r. 1953, ale arcibiskup Montini, který měl své představy o obnově církve, odmítl. „Odmítnutím kardinálského klobouku,“ řekl mu tehdy někdo, „jste zmeškal autobus k nejvyšším místům.“ — „Ale snad jsem stihl vozíček do ráje,“ odpověděl arcibiskup Montini.

Václav Beneš Třebízský (1849—1884) vstoupil do literatury nejprve pod různými pseudonymy (Václavovič, Periklid), později pod svým vlastním jménem Václav Beneš. Když druhým rokem studoval

teologii, vyšel v nějakém časopise článek podepsaný rovněž Václav Beneš, a byla to dosti svěťácká vzpomínka na pobyt v Teplicích. Beneš, který nedávno léčil v Teplicích svou churavou nohu, měl kvůli tomuto článku — ačkoliv jej nepsal — hodně nepříjemnosti. Od té doby používal plného jména, pod kterým ho dnes známe: Václav Beneš Třebízský.

Kardinál Hypolit Aldobrandini z Fano, který býval apoštolským nunciem v Praze, hrozně rád jídal míšeňská jablíčka. Když pak byl zvolen papežem, poslal mu jich nejvyšší hojmnistr království České-ko, Jiří z Lobkovic celý vůz darem. V Itálii byla tato jablíčka velkou vzácností a dal-li nový papež, který přijal jméno Klement VI. (1592—1605), ně- kterému z kardinálů dvě nebo tři, bylo to považováno za znamení mimořádné přízně.

Ve středověku zneužívali někteří obchodníci zbožnou touhu věřících mít ostatky svatých a vydávali často za pravé, co pravé nebylo a ani být nemohlo. Když amienskému opatovi Maroltovi ukazoval kdysi nějaký obchodník lebku svatého Jana Křtitele, zvolal opat ironicky: „Bohudiky! Je mi dopřáno klanět se již šesté lebce tohoto světce!“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKA

Ustanovení:

Skoblík Jiří, dómský vikář u sv. Víta, Praha-Hradčany, ustanoven dekretem čj. 5323/63 od 1. 10. 1963 kaplanem u Nejsv. Srdce Páně v Praze-Vinohradech.

Korcháček Štěpán Em., kaplan u Nejsv. Srdce Páně, Praha-Vinohrady, ustanoven dekretem čj. 5324/63 kaplanem u sv. Matěje, Praha-Dejvice.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Jmenování:

Dudys Jan, jmenován s platností od 1. října 1963 kaplanem při děkanství v Litoměřicích, okres a vikariát Týž; čis. dekr. 1291/63 II-A-3, ze dne 4. 9. 1963.

Kozár Jan, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna kaplanem při děkanství v Teplicích-Lázních v Č.; čis. dekr. 986/63 II-A-1 ze dne 8. 7. 1963

Opletal František, novokněz, ustanoven s platností od 1. srpna 1963 kaplanem při děkanství v Liberci; čis. dekr. 987/63 II-A-1, ze dne 8. 7. 1963.

Šťastný Hynek, novokněz, ustanoven s platností od 1. srpna 1963 interkalárním administrátorem farnosti Krásná Lípa, okres a vikariát Děčín a excurrando administrátorem farností Doubice a Sněžná Hora, okr. a vikariát Děčín. Se stejnou platností jmenován kaplanem při děkanství v Rumburku; čis. dekr. 988/63 III-A-1, ze dne 8. července 1963.

Ustanovení:

Blaha Antonín, administrátor, Chomutov, ustanoven s platností od 1. dubna 1963 excurrando administrátorem farnosti Výsluní, okres Chomutov, vikariát Most; čis. dekr. 534/63 II-A-1, ze dne 26. března 1963.

Červinka Václav, administrátor v Dubé, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farnosti Medonosy, okres a vikariát Mělník; čis. dekr. 508/63 II-A-1 ze dne 20. března 1963.

Dvořáček Leopold, kaplan v Liberci, pověřen dočasnou výpomocí v duchovní správě v Novém Městě pod Smrkem, okres a vikariát Liberec a u řeholnic v soc. ústavě v Jindřichovicích a to s okamžitou platností.

Just Josef, administrátor v Liběšicích u Žatce, ustanoven s platností od 1. října 1963 interkalárním administrátorem farnosti Kytlice, okr. a vikariát Děčín a současně duchovním správcem u řeh. sester v soc. ústavě v Kytlicích; čis. dekr. 1406/63 II-A-1 ze dne 17. 9. 1963.

Kišš František, kaplan v Litoměřicích, ustanoven s platností od 1. září 1963 interkalárním administrátorem farnosti Novosedlice a excurrando administrátorem farnosti Dubí, vše okres a vik. Teplice-Lázně v Č. čis. dekr. 1213/63 II-A-1 ze dne 20. srpna 1963.

Kocman František, kaplan, ustanoven s platností od 1. října 1963 interkalárním administrátorem farnosti Hoštka a excurrando administrátorem farností Hrušovany, Vetlá, Robeč, Chcebuz, vše okres a vikariát Litoměřice; čis. dekr. 1297/63 II-A-1 ze dne 4. září 1963.

Kočíčka František, administrátor v Teplicích-Lázních v Č. pověřen s platností od 1. června 1963 až na další správu farnosti Teplice-Lázně v Č. Trnovany, okres a vikariát Teplice; čis. dekr. 814/63 ze dne 29. května 1963.

Králkora František, administrátor v Mariánských Radčicích ustanoven s okamžitou platností administrátorem farnosti Jeníkov, okr. a vikariát Teplice-Lázně v Č. při ponechání ostatních dosud excurr. administrovaných farností; čis. dekr. 1282/63 II-A-1 ze dne 3. 9. 1963.

Kubík Miroslav, administrátor v Kadani, ustanoven s platností od 1. dubna 1963 excurrando administrátorem farností Mikulovice a Rusová, okres Chomutov, vikariát Most; čis. dekr. 535/63 II-A-1 ze dne 26. 3. 1963.

Lochman Václav, děkan v Libochovicích, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farnosti Košnice, okres a vikariát Louny; čis. dekr. 169/63 ze dne 18. 1. 1963.

Netík Jan, administrátor v Přisečnici, ustanoven s plat-

ností od 1. dubna 1963 interkalárním administrátorem farnosti Klášterec n. Oh. a excurrando administrátorem farností Mikulovice, Pernštejn a Rašovice, okres Chomutov, vikariát Most při zachování povinnosti excurrando administrátora farnosti Přisečnice, Kryštofovy Hamry, Rusová, Loučov a Výsluní; čis. dekr. 497/63 II-A-1 ze dne 18. března 1963.

Novosad Jaroslav, administrátor v Hoštce, pověřen s okamžitou platností vedením duchovní správy a administrativy arností Cchebuz a Robeč, okres a vikariát Litoměřice a zastupováním administrátora dp. Štěgnera při vykonávání duch. správy u řeh. sester v ústavě soc. zabezpečení ve Snědovicích; čis. dekr. 346/63 II-A-1 ze dne 28. února 1963.

Novosad Jaroslav, administrátor v Hoštce, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farností Cchebuz a Robeč, okres a vikariát Litoměřice; čis. dekr. 786/63 II-A-1 ze dne 22. května 1963.

Novosad Jaroslav, administrátor v Hoštce, ustanoven s platností od 1. června 1963 interkalárním administrátorem farnosti Hrob a excurrando administrátorem farností Jeníkov, Košťany, Osek, Mikulov, Moldava, vše okres a vikariát Teplice-Lázně v Č.; čis. dekr. 812/63 ze dne 29. května 1963.

Pírný Tomáš, administrátor v Maštově, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farností Vilémov, okr. Chomutov, vikariát Most; čis. dekr. 597/63 II-A-1 ze dne 9. dubna 1963.

Pospíšil Antonín, administrátor v Chcebuzi, ustanoven s okamžitou platností interkalárním administrátorem farnosti Hrob a excurrando administrátorem farností ejníkov, Košťany, Osek, Mikulov, Moldava, vše okr. a vikariát Teplice-Lázně v Č.; čis. dekr. 784/63 II-A-1 ze dne 22. 5. 1963.

Pospíšil Antonín, administrátor v Hrobě, ustanoven s platností od 1. června 1963 interkalárním administrátorem farnosti Hoštka a excurrando administrátorem farností Hrušovany, Vetlá, Robeč, Chcebuz, vše okres a vikariát Litoměřice; čis. dekr. 811/63 II-A-1 ze dne 29. 5. 1963.

Prchala Bedřich, administrátor v České Kamenici, pověřen s okamžitou platností prozatímní správou farností Srbská Kamenice a Jetřichovice, okres a vikariát Děčín; čis. dekr. 1107/63 I-A-8b ze dne 29. 7. 1963.

Prchala Bedřich, administrátor v České Kamenici, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farnosti Srbská Kamenice a Jetřichovice, okres a vikariát Děčín; čis. dekr. 1327/63 II-A-1 ze dne 10. září 1963.

Stodůlka Ignác, kanovník-vikář v Žatci, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farností Nové Sedlo, Žabokliky a Soběsuky, vše okres a vikariát Louny; čis. dekr. 1412/63 II-A-1 ze dne 17. září 1963.

Stodůlka Ignác, kanovník-vikář v Žatci, ustanoven s platností od 1. října 1963 excurrando administrátorem farností Liběšice u Žatce a Nečemice, vše okres a vikariát Louny; čis. dekr. 1413/63 II-A-1 ze dne 18. září 1963.

Stodůlka Ignác, kanovník-vikář v Žatci, ustanoven s okamžitou platností excurrando administrátorem farností Staňkovice a Hořetice, okres Louny a farností Hrušovany a Vysočany, okres Chomutov, vše vikariát Louny.

Štěgner Adolf, administrátor ve Štětí pověřen s okamžitou platností duchovenskou činností u řeholnic sester v sociálním ústavě ve Snědovicích; čis. dekr. 345/63 II-A-1 ze dne 28. února 1963, čis. dekr. 785/63 II-A-1 ze dne 22. května 1963.

Úmrtí:

Padrta Jan, děkan v.v. v Českém Dubě, zemřel dne 17. ledna a pohřben 23. ledna 1963 v Českém Dubě.

Fornůšek Jan, administrátor, osobní děkan v Krásné Lípě u Rumburka zemřel 23. května 1963 a pohřben dne 27. května 1963 na Sněžné Hoře u Krásné Lípy.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník XIII - Číslo 10 - V Praze dne 10. prosince 1963

Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR v ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beneš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne Mír, novin. závody, n. p., závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku 15.— Kčs. celoročně 30.— Kčs. cena jednotlivého výtisku 3.— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. — Podepsáno k tisku 29. XI. 1963. - A15*31709

Duchovní pastýř

MĚSÍČNÍK

KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK TŘINÁCTÝ

1963

ŠÉFREDAKTOR PROF. DR. P. JOSEF BENEŠ

OBSAH TŘINÁCTÉHO ROČNÍKU

A. THEOLOGIE

<i>ThDr. Otakar Balcar</i> : Magie a náboženství v teoriích a skutečnosti	7, 28, 51, 67, 92, 116, 170
<i>ThDr. Václav Bartůňek</i> : Pevně proti heresi	172, 190
<i>ThDr. Václav Bartůňek</i> : Synody a důležitější akce Zbyňkovy	9, 29, 52
<i>ThDr. Václav Bartůňek</i> : Zbyněk Zajíc z Hazmburka, arcibiskup pražský	70, 91, 155
<i>ThDr. Josef Beneš</i> : Existencialismus a křesťanství	89
Cíle koncilu a pastorační liturgie	182
<i>Prelát dr. František Cinek</i> : Historický strážce památky našich věrozvěstů a tlumočník jejich odkazu	125
Encyklika <i>Pacem in terris</i>	102
<i>ThDr. Metoděj Habáň</i> : Novost v křesťanství	162
<i>ThDr. P. M. Habáň</i> : Res humanace	113
<i>ThDr. Metoděj Habáň</i> : Principy humanismu	131
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Abychom byli pastoračně na výši doby	154
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Co bude s latinou v naší liturgii	25
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Jak se dostala latina do západní liturgie a proč ji nelze eliminovat	45
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Několik připomínek ke zpytování svědomí	69
<i>ThDr. Jaroslav Kouřil</i> : Relikvie	169
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Církevní ústava v pojetí svatých bratří solunských	128
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Tradice v pojetí integrálního křesťanství	43
<i>ThDr. Josef Kubalík</i> : Výhledy druhého vatikánského sněmu	183
<i>Vladimír Mensinger</i> : Nesplacený dluh	164
<i>ThDr. Jan Merell</i> : II. vatikánský koncil	2
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Ekumenický duch II. vatikánského koncilu	82
<i>ThDr. Jan Merell</i> : I v mezidobí koncil pokračuje	114
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Koncil a schéma „De fontibus revelationis“	42
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Lateranum contra biblicum	149
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Liturgické otázky na II. vatikánském koncilu	22
<i>ThDr. Jan Merell</i> : Poslední schémata II. vatikánského koncilu	62
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Konvalidace a sanace	6
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Repetina mors clericorum sors	153
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Učení církve a zákon	168
<i>ThDr. Jaroslav Michal</i> : Životní právní praxe slovanských kmenů před příchodem sv. slovanských apoštolů	186
<i>Prof. Josef Němec</i> : Úprava mešního ritu	132
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Codex foroiuliensis	49
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Podunajské liturgie před-cyrilometodějské	26
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Pražský sakramentář	86
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Řemešské evangelium z hlediska liturgického	5
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Slovanská liturgie v Čechách	146
<i>ThDr. Ladislav Pokorný</i> : Slovanská Sázava	167
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Čemu nás učí dosavadní průběh II. vatikánského koncilu	64
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : K pramenům o životě a působení solunských bratří	185
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Myšlenka cyrilometodějská — pojitko slovanských národů	84
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Na okraj cyrilometodějského jubilea	3
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Význam sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a jejich díla ve světle dnešního bádání	166
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Základ a složky myšlenky cyrilometodějské	126
<i>ThDr. Antonín Salajka</i> : Magnifici eventus	142
<i>Teilhard de Chardin</i> : Psychologické podmínky lidského sjednocení	151

1. Články

B. ŽIVOT VEŘEJNÝ

Balzanova cena míru Svatému Otci Janu XXIII.	74
Doba očima kněze	17, 38, 58, 77, 96, 136, 178, 199
Do nadšené práce pro rozkvět vlasti a zachování míru (<i>Zik</i>)	59

Do roku Cyrilometodějského (<i>Dr. Josef Plojhar</i>)	41
Do nového roku (<i>Dr. Josef Beneš</i>)	1
Habemus papam	121
Kristus v nás (<i>ThDr. Karel Sahan</i>)	61
K vítězství mírových sil (<i>Zik</i>)	158
<i>Pacem in terris</i> (<i>Dr. Josef Beneš</i>)	101
Poselství CMVKD Svatému Otci Pavlu VI.	141
Poselství Svatého Otce Pavla VI.	122
S odpovědnými úkoly do budoucnosti	200
Věrní cyrilometodějským tradicím	122
Význam vědy (<i>ThDr. Miroslav Rajmon</i>)	161
Vzpomínka na jásavé zvony míru (<i>Dr. M. Rajmon</i>)	81
Za konečné úspěchy (<i>P. Eduard Hurník</i>)	21
Zesílíme aktivitu v boji za mír (<i>Dr. Josef Plojhar</i>)	181

2. Reportáže

Felix Arabia — Jemen dneška (<i>FVH</i>)	14
Pedro Calderón de la Barca (<i>FVH</i>)	32

3. Galerie vlasteneckých kněží

Dr. Antonín Cyril Stojan	76
Kytička z Křemešniku (<i>P. Václav Zemek</i>)	57
Nad hroby největších cyrilometodějských kněží (<i>Jaroslav Pinkava</i>)	178
Obrozenectí kněží učitelé češtiny	37
P. Alois Volf (<i>P. Josef Novák</i>)	198

4. Umění

Cyrilometodějský význam v české hudební tvorbě (<i>R. Š.</i>)	118
Liturgický chorál (<i>R. Š.</i>)	
Michelangelo (<i>rtk</i>)	14
Miniaturní malířství (<i>Dr. Hubert Havránek</i>)	11
Sv. Cyril a Metoděj v díle Josefa Mánesa (<i>Dr. Věra Remešová</i>)	88
Sv. Cyril a Metoděj na triforiu chrámu sv. Víta v Praze	147
Význam sv. Cyrila a Metoděje v posvátném zpěvu (<i>R. Š.</i>)	16
Zpěv ambrosiánský (<i>R. Š.</i>)	197

5. Kurzíva a fejeton

Graham Grene protináboženský (<i>A. H. Bradáč</i>)	135
Kristus v Dachau (<i>Albert Riesteter</i>)	196
Květy a zpěv (<i>Václav Zima</i>)	94
Po těžkých bouřích a urputných zápasech (<i>A. H. Bradáč</i>)	32
Silnice (<i>P. Václav Zemek</i>)	175
„Vstalt jest této chvíle ctný Vykupitel“ (<i>R. Š.</i>)	74
Vykupitelská cesta (<i>Václav Zima</i>)	55
Z okovu milosrdenství (<i>Václav Zima</i>)	175

6. Články praktické a odborné

Cyrilometodějské svatyně na Moravě (<i>Dr. V. Ryneš</i>)	149
Člověk a zvíře (<i>J. Němec</i>)	50
K prohloubení studia a k další práci (<i>J. Němec</i>)	191
Myslitel budoucnosti (<i>J. Němec</i>)	33
Po stopách úcty sv. Cyrila a Metoděje v jižních Čechách (<i>P. František Votruba</i>)	86
Skrupulosita nebo neuróza (<i>MUDr. V. Nikodém</i>)	198
Střecha a požární ochrana	35
1100 let od příchodu svatých apoštolů Cyrila a Metoděje (<i>F. Vondráček-Habětíněk</i>)	75
Umění nestárnout (<i>MUDr. Vlastimil Nikodém</i>)	95
Z dějin úcty slovanských apoštolů (<i>Dr. Václav Ryneš</i>)	27, 47, 65

7. Básně

Moje dědictví (<i>Karel Pařha</i>)	72
Sonet o Zvěstování (<i>Karel Pařha</i>)	56

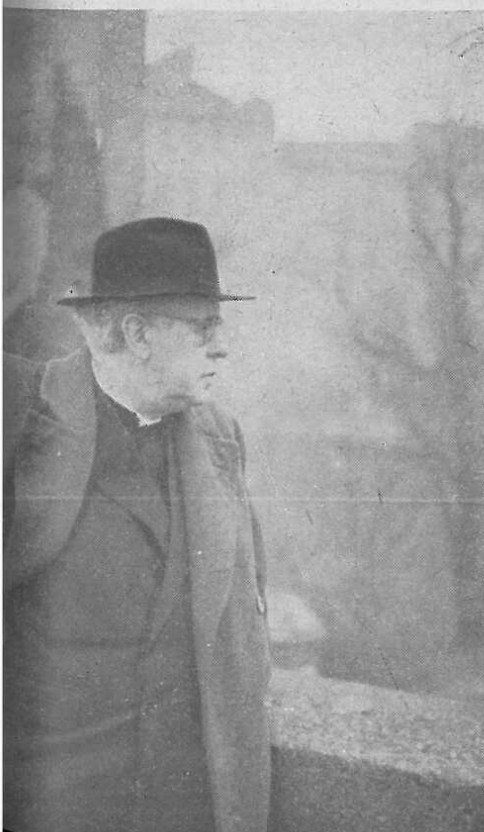
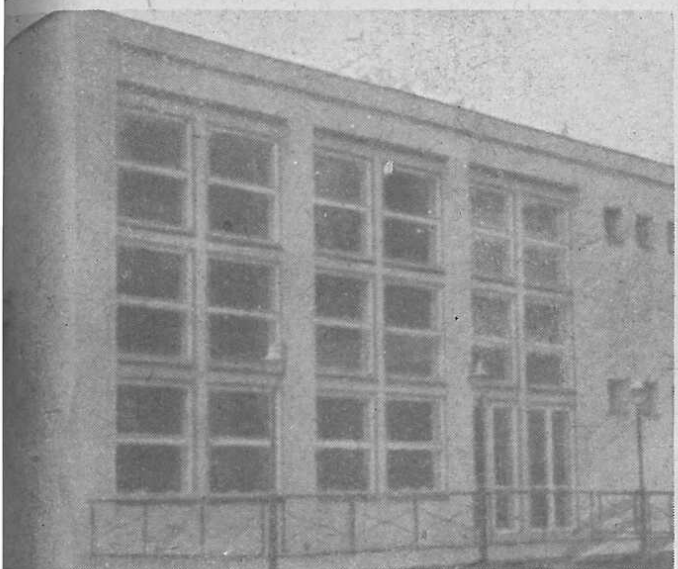
8. Různé

Náš zápisník:	18, 40, 78, 97, 119, 137, 159, 179, 201
Úřední zprávy:	19, 39, 60, 80, 100, 120, 139, 159, 180, 202

C. ŽIVOT NÁBOŽENSKÝ

Články

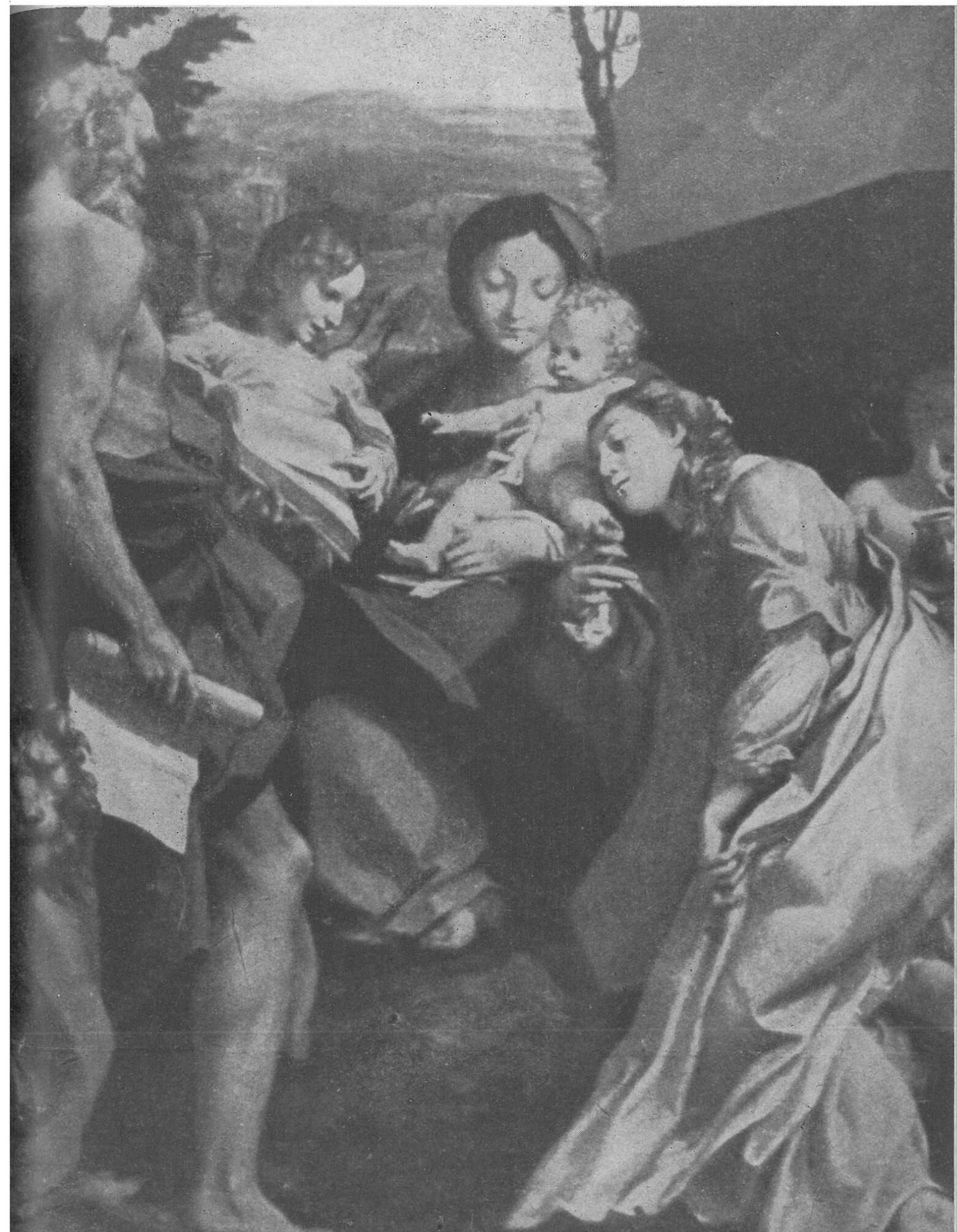
Rozjímavý překlad žalmů (<i>P. Josef Kunický</i>)	13, 30, 53, 72, 156, 174, 194
Svatý Josef dělník (<i>ThDr. Alfons Glos</i>)	93
V záři ctnosti (<i>ThDr. Karl Sahan</i>)	12, 31, 55, 73, 94, 157, 174, 194
Z Kytice církevních hymnů (<i>J. M. Šk.</i>)	54, 71

První strana obálky: Antonio Allegri Corregio: Madona s Ježíškem a se sv. Jeronýmem, dílo z let 1527—1528. Druhá strana obálky: Snímky z druhé fáze II. vatikánského koncilu, kterou dne 4. prosince t. r. ukončil slavnostním projevem Svätý Otec Pavel VI. Ve svém projevu prohlásil, že práci druhého zasedání koncilu charakterizovaly dvě stránky: intenzita a svoboda vyjadřování. Na třetí části zasedání koncilu, která má začít 14. září 1964, se dostanou do popředí otázky vztahu církve k modernímu světu. Třetí strana obálky: Ze života CMVKD. Zasedání předsednictva CMVKD dne 13. listopadu v Praze, účastníci kursu na Ústřední politické škole ČSL v Klínci a pohled na budovu, host z NDR probošt Karel Fischer na Karlově mostě v Praze a Duong van Dam, místopředseda Vietnamského výboru katolíků milujících mír, návštěvou ve vyšehradské kanovnícké residenci. Čtvrtá strana obálky: Svätý Cyril a Metoděj u papeže Adriana II., a přenášení tělesných pozůstatků sv. Cyrila, obrazy z kaple sv. Klementa v Římě.

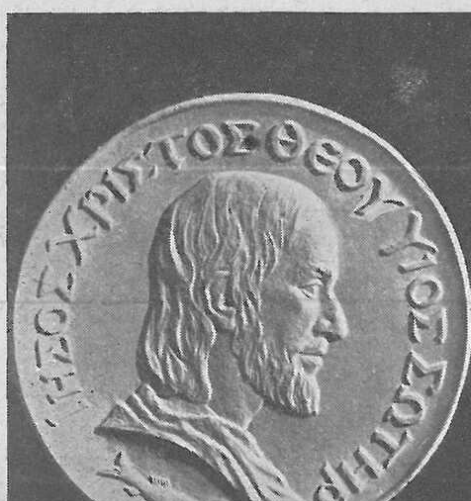
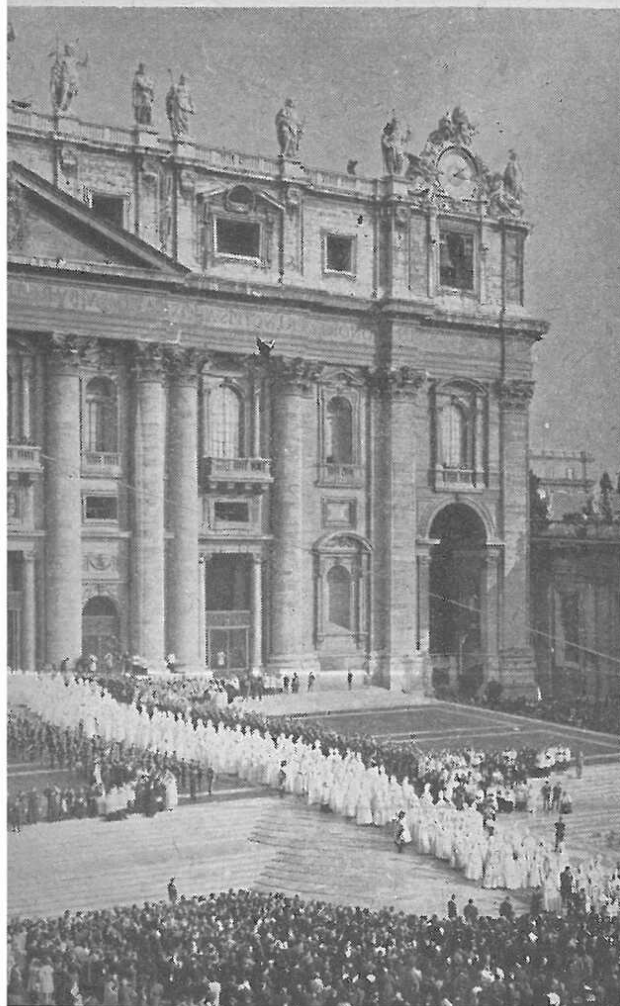

Z DRUHÉ ČÁSTI II. Vatikánského koncilu v Římě. Pohled do katedrály sv. Petra při zahajovacím ceremonielu. Svätý Otec Pavel VI., a Otcové koncilu, opouštějící katedrálu. Vpravo dolu: Pamětní koncilní medaile, ražené v sériích po 21 kusech, představují papeže Jana XXIII., symbolicky koncilní zasedání, Ježíše Krista s malou rybkou a stisknuté ruce s holubicí míru.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ

MĚSÍČNÍK KATOLICKÉHO DUCHOVENSTVA. ROČNÍK XIII. ČÍSLO 10. PROSINEC 1963

Obsah: Dr. Josef Plojhar: Zesílíme aktivitu v boji za mír, Cíle koncilu a pastorační liturgie, ThDr. Josef Kubalík: Výhledy druhého vatikánského sněmu, ThDr. Antonín Salajka: K pramenům o životě a působení soluňských bratří, ThDr. Jaroslav Michal: Životní právní praxe slovanských kmenů před příchodem sv. slovanských apoštolů, ThDr. Ladislav Pokorný: Slovanská Sázava, ThDr. Jaroslav Kouřil: Abychom byli pastoračně na výši doby, ThDr. Václav Bartůň: Pevně proti heresi, A. M. Henry: A. Liège, Th. Camelot: K prohloubení studia a k další práci (přel. J. Němec), ThDr. Karel Sahan: V záři ctnosti — vytrvalost, P. Josef Kunický: Rozjímavý překlad žalmů, Albert Riesteter: Kristus v Dachau, Václav Zima: Božehodový člověk, R. Š.: Zpěv ambrosiánský, MUDr. Vlastimil Nikodém: Skrupulóza nebo neuroza, P. Josef Novák: P. Alois Wolf, Doba očima kněze: Generální linie naší zahraniční politiky, S odpovědnými úkoly do budoucnosti, Náš zápisník, Úřední zprávy, Obsah třináctého ročníku.

ZESÍLÍME AKTIVITU V BOJI ZA MÍR

Z projevu předsedy CMVKD ministra dr. Josefa Plojhara na zasedání rozšířeného předsednictva dne 13. listopadu v Praze.

Boj a práce pro mír je hlavním podnětem pro aktivní účast našich kněží-mírových pracovníků při řešení současných problémů. Závisí jen na lidech, bude-li zachován mír; a také naši kněží tedy se zúčastní vytváření podmínek pro udržení míru. Světová termonukleární válka znamenala by zánik civilizace a snad i planety — důsledky termonukleární války si nedovedeme představit. Vědci a vojenští odborníci posuzují důsledky termonukleární války celkem shodně, různí se jen v odhadu obětí; kde jedni mluví o stamiliónech, druzí počítají lidské oběti na miliardy. Ostatně dosti varovná a výstražná byla slova předsedy sovětské vlády N. S. Chruščova, jenž při jedné příležitosti uvedl, že termonukleární bomby, jež jsou dnes skladovány, stačily by k záhubě čtyřnásobného množství lidstva, než na světě vůbec je. A americká brožura, jež nedávno byla vydána, má ten kladný rys, že připomněla, jak akutní nebezpečí stále ještě existuje a že tedy je nutno shromažďovat a vypnout všechny síly k zabránění válce. Náš lid je jednoznačně v řadách těch, kdo za mír bojují a pro mír pracují. A je-li život našich kněží obětován blahu věřícího lidu, pak boj za mír je obětí nejušlechtlejší. Boj za mír je životně nutný. Proto tak vítáme všechny pozitivní kroky, které jsou podnikány k obraně míru, vděčíme moudrosti a rozvaze Sovětského svazu, jenž žádá řešení všech sporných otázek cestou mírovou a usiluje o zajištění podmínek trvalého míru ve světě. Přitom ovšem nezapomíná, že není téhož pochopení a souhlasu u všech vlád. I když některé ratifikovaly moskevskou dohodu o částečném zastavení nukleárních pokusů, dodnes ji nepodepsaly a tak váháním podporují naděje na řešení válečná. Jen moudrost Sovětského svazu ničí v zárodku pokusy o narušování mírového žití na světě.

Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva vždy ve vážných chvílích pozvedl svůj hlas, vždy včas a jasně vyřkl mírové slovo. Ten hlas pronikal k spoluobčanům a věřícím i na Západě, pronikl i do Vatikánu mj. též poselstvími papeží Janu XXIII. a Sv. Otci Pavlu VI., kteří jasně vyjádřili, že naše kněžské mírové hnutí s porozuměním berou na vědomí. A také tento důkaz povstane při zpětném pohledu, jenž zdůvodňuje existenci i práci CMVKD. Stále mohutněji a důrazněji budeme i v budoucnu pozvedat hlas k zachování míru, jsouce pamětlivi, že Bůh stvořil svět k radostnému životu. Pociťující zvýšenou odpovědnost v boji proti válce, zesílíme aktivitu v boji za mír.

K dalším naléhavým úkolům přivádí naše kněžstvo věrná, nenarušitelná příslušnost k našemu lidu. Vlastenečtí kněží v minulosti dávali po staletí příklad, jak lze prospět národu, jde-li kněz po boku lidu. Ale nestačí vzpomínat. Spíše je nutno hluboce se zamyslet nad úkoly lidu v našem státě. Kněží, kteří si udělali pořádek a zbavili se nánosů minulosti, vydali se s naším lidem na nové cesty. A náš lid jde po boku SSSR, jenž je naším přítelem a rádcem. Pod ochranou SSSR jsme nepřemožitelní. Náš lid jde k velké a šťastné budoucnosti. Kéž bychom brzy došli! Neboť cíl není lehký. Přetváříme svou společnost od základů. Každý občan státu musí vyvinout všechny své nejlepší schopnosti a dovednost. A to nemohou nevidět ti, kdo duchovně vedou naše věřící. Duchovní musí posilovat věřící v snaženích všedního dne. A nejen nesporný vliv, leč i odpovědnost má pak duchovní správce. Věřící přicházejí k svému duchovnímu otci s problémy, a žádají odpověď. Na své kněze budou se věřící obracet i na příště. A kněz musí odpovídat nesmírně odpovědně před svým svědomím i před společenstvím. Naše kněžské mírové hnutí naléhá, aby kněz byl vždy dobrým rádcem a příkladem svému lidu. V tomto smyslu má být každý náš duchovní bojovníkem za krásu duchovního života. Katolický

kněz musí být vzorem též v plnění občanských úkolů. Má povzbuzení i v slovech zesnulého papeže Jana XXIII., jenž pravil: „Stojíme uprostřed života...“ Náš kněz musí žít s věřícími uprostřed lidu, sdílet názory lidu a s lidem hlásit se k předním bojovníkům za mír.

Na památném zasedání na Velehradě při zrodu našeho hnutí jsme prohlásili: „Koho nepřesvědčíme slovy, toho přesvědčíme činy.“ A dnes je těch činů tolik, že jsme jimi už přesvědčili. Naše kněžské mírové hnutí bylo činné i na poli dobrého soužití mezi Církví a státem. V těchto snahách bude pokračovat i v budoucnosti. Jsou-li dnes ve vatikánských kruzích jiné názory a jiný vztah ke katolické církvi v socialistických státech — pak to vítáme. Zvláště vítáme řadu zásad, které uplatnil papež Jan XXIII., jehož památka je u nás věčná. Tak blízké byly a jsou nám jeho zásady o sbratření, vzájemném chápání a lásce. I počiny jeho nástupce, nynějšího Sv. Otce, vyvracejí mnoho z toho, čím se pracovalo proti nám. A že je Celostátní mírové hnutí katolického duchovenstva v ČSSR přijímáno na vědomí pozitivně i ve Vatikánu, o tom svědčí vlídné přijetí daru i Poselství CMVKD, které odevzdali naši koncilní Otcové Svatému Otci Pavlu VI.

Při všem pro naše hnutí radostném konstatování nesmíme zapomínat, že není jednotného názoru ani v kruzích vysoké hierarchie. I na současném koncilu postupuje třibení názorů a sil, jsme svědky procesu obrody uvnitř Církve, o níž jsme dávno mluvili a v níž jsme pevně doufali. Chceme podpořit pokrokové síly uvnitř Církve. Na současném koncilu vidíme, že se svými názory nejsme sami. A že to myslíme upřímně i s katolictvím i se svým kněžstvím, vědí dobře už i ve Vatikáně.

CÍLE KONCILU A PASTORÁLNÍ LITURGIE

Jedním z překvapení právě probíhajícího ekumenického koncilu bylo, že zesnulý Svatý Otec Jan XXIII. zařadil na pořad jeho jednání jako jedno z předních schémat též schéma „De Sacra Liturgia“, ačkoliv se o liturgii nezmínil ani v encyklice „Ad Petri Cathedram“ z 29. června 1959, kterou stanovil program koncilu, ani ve svém projevu při slavnostním zahájení koncilu dne 11. října 1962, a ačkoliv toto schéma zdánlivě, zdůrazňujeme, zdánlivě nijak nesouvisí s cíli koncilu, jež možno shrnout do těchto bodů: rozmach katolické víry, zdravá obnova křesťanských mravů a přizpůsobení křesťanské kázně potřebám moderní společnosti.

A přece tomu nemohlo být jinak. V bohoslužebném řádu skrývají se totiž veliké vnitřní hodnoty, jichž si povšimli a jež po zásluze ocenili a zdůraznili takřka všichni papežové našeho století. Nejprve sv. Pius X., z jehož Motu proprio „Tra le sollecitudini“ a listu adresovaného kardinálu Respighiovi „De musicae sacrae instauratione“ vzešel vlastně podnět k obrodě liturgie. Pak Pius XI., který při své audienci dne 12. prosince 1934 měl pro liturgii tato vřelá slova: „Liturgie je ohromná věc. Je to nejdůležitější nástroj řádného učitelského úřadu Církve“. Pius XII. ocenil liturgii encyklikami „Mystici Corporis“, od jejíhož vydání uplynulo letos dvacet let, a „Mediator Dei“, která je pravou Magnou Chartou katolické liturgie a jediným vznešeným hymnem chvály na Pána Ježíše. A posléze projevoval zájem a péči o liturgii sám Jan XXIII., nástupce Píusa X. na stolci patriarchy benátského i na stolci Petrově, který zdůraznil zejména její pastorální hodnotu. Učinil tak hned při prvních bohoslužbách po svém zvolení papežem v arcibasilice lateránské dne 23. listopadu 1959.

Jak tedy mohl, když mluvil o plodech, které má koncil přinést, zapomenout papež na nový rozkvět liturgie?

Jan XXIII. na liturgii pravděpodobně nezapomněl. Nepochybně zahrnul nový rozkvět liturgie do širšího, obecnějšího programu, jímž je rozmach Církve, nepochybně, když mluvil o novém růstu Církve, měl na mysli i obrodu liturgie jako prostředku k oživení a upevnění božských pravd v srdcích věřících. A stejně mimo vši pochybnost měl na mysli i liturgii, když při zahájení nynějšího ekumenického koncilu prohlásil, že nejnáléhavějším úkolem koncilu je zajistit, aby poklad křesťanské nauky byl střežen a vyučován co nejučinnějším způsobem. Vždyť těžko bychom mohli nalézt bohatší a přístupnější pramen, z něhož křesťané mohou čerpat nebeské pravdy, než je právě liturgie.

Po smrti Jana XXIII. ujal se jeho dědictví, jímž je především pokračování a zdárné zakončení koncilu, s apo-

štolskou horlivostí nynější Svatý Otec Pavel VI. V jeho zvolení nelze nespátřovat zásah nebeské Prozřetelnosti, která připravuje a utváří duše, jimž hodlá světit vyšší poslání k prospěchu Církve a celého světa — mimo jiné i pro jeho postoj k svaté liturgii. Už jako kardinál milánský projevoval nynější Svatý Otec o sv. liturgii veliký zájem a velmi si jí vážil. Zcela ve shodě s myšlenkami obsaženými v encyklikách Pia XII. rozuměl jí „veřejný hold, který náš Vykupitel jako hlava Církve vzdává Otci a který společnost věřících vzdává své Hlavě a jejím prostřednictvím Věčnému Otci“; rozuměl jí daň víry, lásky, hold a chválu Nejvyššímu, akt usmíření, prosbu za milost, maják vyšších pravd, pramen ospravedlnění, pokrm ctností, plamen apoštolátu, pouto jednoty, svornosti a míru v lůně mystického Těla Kristova a vylití darů Božích na lidi.

O velmi citlivém postoji kardinála Montiniho k pastorální liturgii nejmýlněji svědčí jeho rozmluvy a spisy, které byly nedávno sebrány a vydány v knize „Pastorální liturgika“.

Vybíráme a uvádíme z nich několik myšlenek.

V pastýřském listě pro postní dobu r. 1958 upozorňuje kardinál Montini na naukovou a pastorální hodnotu encyklik Pia XII. a poznamenává: „Učení Církve správně odhaduje naukovou hodnotu liturgie a proto liturgii podporuje a vyhláší ji za posílení pravého výkonu Kristova kněžství v Církvi, za nutný vnitřní i vnější projev pravého duchovního života křesťana, za hold Bohu, mající největší účinnost posvěcující a vyšší hodnotu, než mají soukromé modlitby“. Liturgii, jak dovozuje kardinál Montini v dalším textu, nutno rozumět a chápat ji, nutno brát na ní účast, a vyhledávat v ní ony prvky božské, didaktické a estetické, jimiž ji vybavila tradice. Nutno z ní čerpat duchovní poklady, které jsou v ní skryty, a rozšiřovat je. Úctou k liturgii a správným porozuměním její obrodě vyhneme se různým odchylkám pochybných reformátorů, povrchnosti a formalismu nebo zase naopak, úzkostlivé klášterní přísnosti a archeologické precíznosti, jakož i předsudkům, které ještě mnozí chovají vůči lidovým pobožnostem.

Jiné výmluvné svědectví o postoji kardinála Montiniho k liturgii je obsaženo v jeho promluvě k 10. výročí vydání encykliky „Mediator Dei“. Kardinál Montini mimo jiné řekl: „Přijímajíce výzvy encykliky, abychom učinili z liturgie hlavní nástroj křesťanské obrody, nemůžeme nepřipomenout, že liturgie sama je křesťanskou obrodou; v ní samé — účastníme-li se jí s upřímným srdcem — dosahujeme co hledáme; ona sama je výrazem asketického úsilí a pastorální činnosti. Liturgii nelze pokládat

za podřízenou didaktice a křesťanské kázni, spíše naopak.“ A kardinál pokračoval: „Encyklika mohla mluvit o sv. liturgii z jiných hledisek a se zřetelem k jiným cílům. V pečlivě připraveném dokumentu převládá však záměr pastorační, který je nejen teoretickým naučením, ale také programem duchovní obrody.“

Jako poslední dokument uvádíme dopis z 28. října 1962, který kardinál Montini adresoval svým diecézánům. To bylo už po zařazení schématu „De sacra liturgia“ na pořad koncilu. Kardinál Montini se v něm zmiňuje o sv. liturgii těmito slovy: „Jde o konkrétní výraz náboženského života. Jde o akt víry, o akt, který živí naději, o akt, který převádí lásku do slov a do gest a který tedy propůjčuje teologickou působivost, uvádí kněžskou hierarchii do výkonu její funkce a zavazuje všechny věřící, ať už jako jednotlivce, ať jako celou společnost. Pro duchovní život Církve představuje nesmírnou hodnotu.“ V dalším textu tohoto dopisu mluví kardinál Montini o kritériích, která by koncilní Otcové měli mít na zřeteli při navrhování a uskutečňování úprav v liturgii. Základní kritéria jsou dvě. Předně zachovat, co se zachovat dá, a za druhé všude, kde to je možno a žádoucí, učinit liturgii pochopitelnou a srozumitelnou; tím se posílí didaktická funkce liturgie a víře i zbožnosti se poskytne možnost jasně a srozumitelně se projevit. S tímto druhým kritériem souvisí dvě další otázky: otázka zjedno-

dušení obřadu a otázka jazyka latinského. Latinský jazyk by měl být zachován v části výlučně kněžské, zatím co v části didaktické by mělo být učiněno místo živým jazykům. A to je jistě nesnadný úkol.

Jak nesnadným úkolem je uskutečnit v liturgii vhodné úpravy ukazuje dnes i okolnost, že v minulých dnech byla 3. kapitola schématu „De sacra liturgia“ zaslána k dalšímu přezkoušení příslušné komisi. Mezi Otci nebylo dosaženo plné shody, jak nejlépe střežit v liturgii poklad víry, do jaké míry ji přizpůsobit požadavkům moderní doby a jak tlumočit křesťanskou nauku věřícím, jednotným sice ve víře, v kultu a v poslušnosti jedinému pastýři, ale tak různým v kultuře, povahově, v zálibách a zvycích. Někteří Otcové chtějí ze starého zachovat co nejvíce, jiní si přejí co největší uvolnění. Věřme, že obě strany mají na zřeteli stejně dobrý cíl. Nejde o nesmířitelná stanoviska, spíše o dvě dobré vůle, o nichž platí slova sv. Pavla: „Toto všechno působí jeden a týž duch. On vhodně přiděluje jednomu každému (ten nebo onen dar), jak sám chce (1 Kor. 12, 11).“

Doufáme, že z roznosti mínění vyplyne nakonec jednotné stanovisko, jedna vyšší syntéza. Čest i břemeno konečného rozhodnutí svěřila Prozřetelnost do rukou Svatého Otce Pavla VI., který už jako kardinál Montini nejen všechny tyto potíže předvídal, ale také v jejich dobré rozuzlení doufal.

VÝHLEDY DRUHÉHO VATIKÁNSKÉHO SNĚMU

Kdo zná dějiny církevních koncilů, dobře ví, že nevhodně svolaný sněm může končit neúspěšně. Tak tomu bylo s V. lateránským sněmem (1512-1517), který byl konán na přelomu dějin středověku a novověku po objevení nového světa. Navrhované reformy v hlavě a údech (in capite et membris) nedošly uskutečnění, což bylo pro katolickou církev katastrofální, neboť šest měsíců po skončení sněmu dochází k vystoupení Martina Luthera a jím začíná protestantská reformace. Také dnešní doba je dobou velkého přelomu dějinného, nastává nové údobí světových dějin, pro něž název „doba atomová“ je označením jenom vnějšího, technického a hospodářského rozvoje. Samozřejmě nesmírný rozvoj techniky a industrializace jsou důležitými činiteli, avšak s nimi souvisí též velkorysé nové uspořádání světového hospodářství i celé lidské společnosti, zánik kolonialismu a národní probuzení barevných národů a ostatní zjevy společenské. A jistě Prozřetelnost vedla zesnulého velkého papeže blahé paměti, Jana XXIII., aby svolal minulého roku do Vatikánu všeobecný církevní sněm. Jak jsme slyšeli z dobře informovaných míst, zesnulý papež v jednom rozhovoru mezi čtyřma očima, když byl tázan, co zamýšlí svolání nového koncilu, otevřel se smíchem okno své pracovny a prohlásil bodře: „Tohle, čerstvý vzduch do Církve!“ A skutečně hned od počátku sněmu probíhal zdravý čerstvý vzduch v ovzduší církevním. Ekumenický koncil dnešní není zbytečností, naopak jeho program, v němž je pokračováno i nynějším Svatým Otcem Pavlem VI., je velkolepý a budí veliké naděje pro budoucnost církve Kristovy. Program je formulován, cesta je nastoupena, cíl vymezen: *Obnovou církve katolické ke sjednocení všech křesťanů*. Z toho důvodu třeba se zamyslet nad posláním ekumenického koncilu a jeho činností v zamyšlených reformách.

Ekumenický koncil z povolání Božího a lidského.

V řecké církevní řeči bylo užíváno jako technického termínu výrazu „synodes“ pro církevní shromáždění. V latině už od doby Tertuliána se užívalo názvu „concilium“. Etymologicky „concilium“ a „ecclesia“ mají týž kořen. Con-cilium pochází a odvozuje se ze slova con-calare, což byl náboženský technický výraz značící „svolatí“. Tedy concilium je vlastně shromáždění. Latinské „calo“ odpovídá řeckému „kalo“, jež v evangeliích je užíváno ve smyslu „svolávám“ a rovněž v apoštolských listech se často užívá ve smyslu „povolání od Boha“ (Řím 8, 30; 1 Kor. 1, 9; Gal. 1, 6; 1 Petr. 1, 15 atd.). Bůh volá v Kristu lidi ke spáse. Kdežto řecký výraz ekklesia byl v Septuagintě řeckým překladem starozákonního

hebrejského klíčového slova „kahal“. „Kahal Jahve“ znamenalo „společnost Boží — národ vyvolený Bohem“. Křesťané záhy užívali a vyhrazovali si název „ekklesia“. Pro označení jak jednotlivých obcí křesťanských (partikulárních církví), tak i pro označení celé církve Kristovy. Tudíž ekklesia — církev Boží je Bohem povoláná společnost vyznavačů Kristových, společnost novozákonního lidu Božího. V tomto shromáždění — conciliu — je překlenut starý náboženský protiklad židovský mezi vyvoleným Izraelem a nevěřícími pohany, neboť Bohem jsou povoláni ke spáse nejen židé, nýbrž i pohané, a také společenský protiklad mezi svobodnými občany a otroky, neboť Bůh povolal ke spáse v církvi Kristově všechny lidi celého okrsku zemského. Celému obydlenému světu — Oikumené má být hlášáno evangelium a až do končin Oikumené proniklo slovo Boží (Řím. X. 18). Církev sama je ekumenický koncil, jest z celé obydlené země svolané shromáždění věřících, kteří samým Bohem prostřednictvím Krista jsou voláni ke spáse. Ekumenický koncil z lidského pak svolání je reprezentace ekumenického koncilu z povolání Božího neboli církve Kristovy. Jedna, svatá katolická a apoštolská církev, měla být správně reprezentována koncilem v užším slova smyslu, musí být zastoupena všemi jednotlivými církvemi a není možné, aby některá partikulární církev vnucovala druhým své zvláštnosti. Jelikož učení o všeobecném kněžství patří k základním pravdám katolické ekklesiologie, všichni křesťané jsou povoláni do ekumenického koncilu v širším slova smyslu tj. církve Kristovy jakožto „pokolení vyvolené, kněžstvo královské a národ svatý“ (1 Petr. II. 9). Pravoplatnými pak členy koncilu v užším slova smyslu jsou nástupci apoštolů v čele s nástupcem sv. Petra tj. biskupové s papežem v čele, kteří jsou z práva Božího pověřeni trojím úřadem či přílehavěji vyjádřeno trojí službou: učitelskou, kněžskou a pastýřskou v církvi Kristově.

Episkopát a primát na koncilu ekumenickém.

Prvenství Petrovo v církvi Kristově a jeho nástupců biskupa římského neboli papeže bylo přesně formulováno na I. sněmu vatikánském. Tam dokonce byla definována i neomylnost papežská. Jelikož však sněm I. vatikánský byl přerušen násilným zabráním Říma vojsky italskými, nedošlo k přesnému vymezení práv nástupců apoštolských neboli biskupů. V posledních letech se vztahem mezi episkopátem a primátem v Církvi obírali význační theologové katoličtí (K. Rahner a J. Ratzinger: Episkopat und Primat. Questiones disputatae 11—1961; ve Francii byl vydán velký sborník: Y. Congar a D. Dupuy:

L'épiscopat et l'église universelle aj.). Připomíná se často velký theolog tübingenský, Jan Adam Möhler, jenž před 135 lety napsal ve svém proslulém díle „Jednota v Církvi neboli principu katolicity“: „V církevním životě jsou možné dva extrémy a oba jsou egoismy; jsou to: když každý nebo naopak jedinec chce být vším; v posledním případě pouto jednoty se stane tak těsné a láska tak horoucí, že nebude možno se ubránit udušení; v prvním pak vše se tak rozklídá a stane tak chladným, že možno zmrznout; jedno sobectví plodí druhé; je třeba, aby ani každý, ani jedinec, nebyl v církvi vším; vše mohou být jenom všichni a jednota všech musí vytvářet celek. Taková je idea katolické církve.“ (Srovn. vyd. Geiselman 1957, str. 237.)

A pod tímto zorným úhlem třeba se dívat na poměr biskupského sboru a papeže, který reprezentují církev Kristovu na ekumenickém sněmu.

Především funkce církevních úřadů musí být pojímána jakožto služba pro lid Boží. A nezapomenutelný zesnulý Jan XXIII. vším svým vystupováním byl ztělesněním zásady sv. Řehoře Velkého, že papež musí být „servus servorum Dei“. Čím více v papežství vyznačuje evangelijní Petrova služba pro jednotu Církve, tím má větší důvěru a lásku u všech křesťanů. Když I. vatikánský sněm zdůraznil, že jurisdikční moc římského velekněze je „suprema potestas in universum ecclesiam — ordinaria et immediata“ (Dz § 1831), že je nejvyšší řádná a bezprostřední, to neznamena, že by byla to moc absolutně monarchická, svévolná, nýbrž i papežská pravomoc má své meze dané Kristem vzhledem ke sboru apoštolských nástupců v církvi, tj. biskupů. Podle božského práva papež nemá práva episkopát v jeho právech (iuris divini) omezovat. Tak např. papež by nemohl místo biskupů ordinářů zavést jenom apoštolské vikáře nebo administrátory. Mluví-li se o řádné pravomoci papeže v celé Církvi, pak to znamená, že v každé diecési jeho moc je *ne delegovaná*, nýbrž s úřadem spojená, avšak to neznamena, že by papež měl místo biskupa v jeho diecési denně zasahovat. Biskupové ve své diecési jsou pravými ordináři jakožto nástupci apoštolů, nikoli pouhými delegovanými úředníky papeže. Též papež není nějakým absolutním pánem Církve, nýbrž stejně jako jeho spolubratři biskupové, je služebníkem Božím pro věřící. Bude třeba přezkoumat i dosavadní terminologii např. papež — „hlava Církve“ ve světle Písma svatého. A skutečně, když vláda pruská v oficiálním vládním dokumentu prohlašovala, že dekrety vatikánskými papež v jednotlivých diecésích substituuje pravomoc místních biskupů, že biskupové jsou pouhými nástroji papežskými, a že se tudíž stali úředníky cizího suveréna, absolutního a neomylného monarchy světa, tehdy v roce 1875 došlo ke kolektivnímu prohlášení německého episkopátu stran oběžníku kancléře Bismarcka, jež uvedená směšná tvrzení odmítalo a odsuzovalo. A tehdy papež Pius IX. vše potvrdil. V církvi Kristově primát papežský není nějakou vládou absolutistickou, totalitářskou. Pravomoc biskupů — nástupců apoštolských je z práva Božího, nemůže být nahrazována autoritou a odpovědností římské kurie, jež je jenom z ustanovení lidského. I když někdy v dějinách církevních docházelo k tomu, že někteří členové kurie — kteří neprávem pomocí pojmu „Svatá stolice“ se ztotožňovali s papežstvím — nezůstávali v mezích své podřízené administrativní pravomoci, ale jako opravdoví představení biskupů usilovali zabránit bezprostřednímu styku jejich s papežem, uvedený zjev upřílišené centralizace nikdy nebyl zdravý pro Církev a v současné době dochází k decentralizaci v kurii papežské ve prospěch práv biskupských.

Podle subsidiarityho principu, jež tolik doporučoval Pius XI. v encyklice *Quadragesimo anno* pro společnost světskou, by měla i pro Církev platit zásada: Pokud možná co nejvíce svobody a co nejméně vázanosti. To by znamenalo, že by měla Svatá stolice předávat biskupům k vyřizování pokud možná vše, k čemu nepotřebují přímého spolupůsobení primátu, a tím aby se co nejvíce podíleli na vedení církevním. Zde ovšem si třeba připomenout, že ač uvedená zásada je líbivá, o ve-

dení v Církvi, o službě učitelské, kněžské i pastýřské, je rozhodující vůle božského Zakladatele. Biskupové jsou odpovědní činitelé jakožto nástupci apoštolů ve své diecési, avšak mají také spoluodpovědnost jako sbor nástupců apoštolů za Církev celou. Codex iuris canonici zdůrazňuje nejvyšší autoritu sboru biskupského v celé Církvi v Kan. 228 výslovně: „Concilium ecumenicum suprema pellet in universam ecclesiam potestate.“

Koncil ekumenický a misie

Světové misie nekatolické na III. mezinárodním shromáždění Světové církevní rady v New Delhi byly sjednoceny a koordinovány v roce 1961. Také zesnulý papež Jan XXIII. hned na počátku svého pontifikátu dal katolickým misím nové směrnice ve své encyklice: „*Princeps pastorum*“ z 28. XII. 1959. Je zajímavé, že ve své misijní encyklice doporučuje papež praxi „akomodační, novou orientaci v teologii i praxi v činnosti misijní. A skuteční poslední papežové se starali o rozvoj domorodého duchovenstva a ustanovili i domácí hierarchii a tím byl patriotismus některých misionářů uveden do mezí. Všude ve světě křesťanském samozřejmě musí být jeden Bůh, jedna víra, jeden křest, avšak v rozličných formách myšlení i života, kázání i zbožnosti se musí přizpůsobit hlásání evangelia. Katolická církev v misích potřebuje jednotu, ale nikoli uniformitu. Indický spisovatel Kavalam Panikar v proslulém svém spisu „*Asie a panství západu*“ (Curych 1955) právem upozorňoval, že v misích křesťanských se zapomínalo na přizpůsobení se domácím kulturním hodnotám a že i misionáři se podíleli na názoru, že bílá rasa je vyšší než barevná, ba že rozdílnost křesťanských směrů od římskokatolíků až k adventistům, které se vzájemně potíraly, bylo velikou překážkou pro dílo obrácení (407—408). Nestačí pouhé volání křesťanů „do domu otcovského“ a pohanů pod „sladké jho Kristovo“, nestačí pouhé konverse jednotlivců, nýbrž je třeba hlubší zakořenění církve Kristovy u národů asijských a afrických. Zde ovšem misie katolické musí mít na zřeteli, že třeba hlásání evangelia přizpůsobit genui velkých civilizací: čínské, indické a africké. Prostudujeme-li si např. článek o misích ve Velké sovětské encyklopedii z roku 1958, pak docházíme k závěru málo radostnému stran postupu misí křesťanských. V Indii je ze všeho obyvatelstva jenom 2,6 % křesťanů přes všechno obětavé úsilí misijní, v Číně jenom 0,66 %, a v Japonsku dokonce jen 0,49 %. Národy Asie i Afriky ve srovnání s národy evropskými projevují úžasnou vitalitu, porodnost. Tak Čína má dnes na 700 miliónů obyvatel, tedy více než Evropa včetně SSSR dohromady, roční přírůstek je přes 16 miliónů, takže v roce 2000 po Kr. bude mít víc obyvatel než Evropa, Amerika a Afrika dohromady. A misie křesťanské u tohoto ohromného národa vlastně ztroskotaly a čínský lid zůstal nekřesťanský. Rovněž třeba počítat s obrozením domácích náboženství: mohamedanis-brahmanismu v Indii, buddhismu na Dálném východě (srovnej: 6. ekumenický koncil buddhistický v Rangúnu r. 1954—1956).

Z uvedených skutečností vyvěrá, jak je nutné sjednocení všech křesťanů a vytvoření vpravdě ekumenického klimatu mezi všemi věřícími v Krista, čemuž musí nutně předcházet vnitřní obrození jednotlivých křesťanů a tím také celé církve Kristovy.

Je zajímavé, že na nynějším ekumenickém koncilu vatikánském jsou si shromáždění Otcové vědomi své odpovědnosti za spásu duší celého lidstva. Nauka o církvi Kristově je chápána ekumenicky a vybředává ze své bývalé zúženosti, jež byla způsobena defenzivním postojem a polemikou proti protestantismu, galikanismu a liberalismu. Dnes pod vlivem encykliky „*Mystici Corporis*“ Pia XII. (1943) se dívá křesťanský svět na Církev nikoli pod jednostranným hlediskem monarchicko-hierarchické společnosti, nýbrž spíše jako na „tajemné tělo Kristovo“, na „lid Boží“, kde úřady církevní jsou odpovědnou službou pro spásu duší. Po prvním údobí druhého sněmu ve Vatikánu se jeví církev Kristova v novém světle. Plní se přání zesnulého papeže Jana XXIII.: „Katolická církev chce, když tímto ekumenickým koncillem zdvihá pochodeň náboženské pravdy, se ukázat

jako láskyplná matka všech, blahovolná, trpělivá, plná milosrdenství a dobroty vůči od ní odděleným synům.“ Má v úmyslu přispět celé rodině lidstva v jejím ušlechtilém zápase o blaho časné a o světový mír všemi svými silami, a přitom poukázat též na nadpřirozený cíl všech lidí dobré vůle.

Zajisté, cíle ještě není dosaženo, je před námi cesta dlouhá a namáhavá práce, plná nebezpečí a nových rizik. Avšak s pomocí Boží dojde jistě k míru Kristovu v království Kristově na celé planetě zemské.

ThDr. Josef Kubalík

Literatura:

Hans Küng: Kirche im Konzil — Herder Bücherei, 140—1963.

K. Rahner u. J. Ratzinger: Episkopat und Primat — Quest. disp. 11 — Herder-Freiburg-Wien, 1961.

J. Congar et B. D. Dupuy: L'épiscopat et l'église universelle — Paris 1962.

Kavalam Madhava Panikkar: Asien und die Herrschaft des Westens — Zürich 1955.

Francis Dvorník: Historie des conciles — Ed. du Seuil — Paris 1962

K PRAMENŮM O ŽIVOTĚ A PŮSOBNÍ SOLUŇSKÝCH BRATRŮ

V jubilejním roce, kdy si připomínáme 1100. výročí příchodu soluňských bratrů sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu (863-864), je nutno, abychom si blíže všimli pramenů k jejich bohatému životu a působení. O málokterých osobách v církevních dějinách máme tolik historických pramenů, legend a záznamů jako o sv. bratřích soluňských. Jejich misie se odehrávala v době bezprostředně následující po Karlu Velikém (768-814), kdy nad středním Dunajem se vytvořila v porčí Moravy a Nitry říše velkomoravská. Velmi bohatý byl život obou bratrů před jejich příchodem na Moravu za knížete Rostislava, bohatá a pohnutá byla jejich apoštolská a kulturní činnost na Moravě, v Panónii, v Římě, později pak samotného Metoděje, dalekosáhlé bylo působení vyhnáných učedníků sv. bratrů po smrti Metodějově (r. 855). Toto všechno je zachyceno v pramenech k životu a působení slovanských apoštolů a prvoučitelů, avšak z nich také vzniká mnoho otázek, z nichž některá je předmětem badatelského zájmu a není dosud uspokojivě rozřešena. Jde tu o věci historické, náboženské, církevní, politické, jazykové apod.

Abychom zafadili působení sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje a tím i prameny k jejich životu do správného rámce, musíme si uvědomit již v obecnou známou přecházející skutečnost, že již dávno před soluňskou misí se v končinách na sever od Dunaje šířilo a zakotvilo náboženství křesťanské s církevní organizací sice neúplnou, se stavbou kostelů, budováním klášterů, k čemuž přistoupila znalost základních křesťanských pravd a modliteb, nutných k přijetí sv. křtu, svátosti pokání i k ostatním projevům náboženského života, jehož ústředním bodem jest přítomnost na křesťanské bohoslužbě mešní. Postupně také ubývalo různých pohanských obyčejů a pověr a nastupoval křesťanský řád ve veřejném a soukromém životě.

Totéž platí i pro Moravu a Nitransko, pro podunajskou Panónii, později pro Čechy, jak nám průkazně dosvědčují nejnovější archeologické nálezy (Staré Město, Modrá u Velehradu, Mikulčice u Hodonína, Pohansko u Břeclavi, Sv. Kliment u Osvětiman, V sadech u Uherského Hradiště, Nitra, Děvín, Pražský Hrad aj.) Blíží zprávy najde čtenář v těchto knihách: A. V. Isavčenko, Začiatky vzdělanosti vo Velkomoravskej ríši. Turčiansky Sv. Martin 1943, V. Hrubý, Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na Valách“. Praha 1955, J. Poulík, Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic, Památky archeologické č. 2, roč. XLVIII, 1957, str. 241-388, týž, Velkomoravské hradiště Mikulčice. Brno 1962, J. Cibulka, Velkomoravský kostel v Modré u Velehradu a začátky křesťanství na Moravě. Praha 1958, týž, První tři velkomoravské kostely objevené na hradišti u Mikulčic, jejich význam a otázka Metodějova hrobu (ve sborníku Soluňští bratři. Praha 1962, 87-159), V. Hrubý, Velkomoravské hradisko sv. Klimenta u Osvětiman. Brno 1961 aj.

Ke všem písemným pramenům o životě a působení soluňských bratrů obrací badatelé svou pozornost zvl. v letošním jubilejním roce. Při tom si všechny slovanské národy (katolické i pravoslavné) a celý slovanský svět znovu uvědomuje, jaké vzácné dary jim přinesli sv. bratři v slovanském písmu (hlaholici), v překladu Písma sv. a knih bohoslužebných, později i právních do slovanské řeči, nadto zavedení slovanské bohoslužby v našich ze-

mích (schválené od papeže Hadriána II. a Jana VIII.). Slovanská řeč (nářečí makedonsko-bulharské, jehož sv. bratři použili ke svým překladům a samostatným dílům) se tak stala řečí literární, její zavedení do křesťanské bohoslužby pak značilo její povýšení na jazyk liturgický, jakým byla latina, řečtina a některé jazyky východní.

Je zřejmé, že zavedení slovanské řeči do bohoslužby způsobilo na křesťanském západě, kde byla rozšířena latina v liturgii, četné boje, jak to dosvědčuje život soluňských bratrů i další osudy slovanské bohoslužby. Prvním dějištěm staroslovanského církevního jazyka byla Morava, Nitransko, později Panonie a Čechy, případně polské Vislansko. Nakonec se však na Západě církevní i státní moc postavila a stranu odpůrců slovanské bohoslužby (němečtí biskupové a kněží), která si po vyhnání učedníků sv. Metoděje našla nové místo na půdě charvátské (kde dodnes v míře ovšem nepatrně trvá), po delší dobu v Čechách, na Východě se však slovanská bohoslužba ujala u pravoslavných (později) Bulharů, Srbů, Ukrajinců, Rusů), delší dobu též u Rumunů (u nichž dosud trvá). V Čechách ana Moravě máme pouze skrovné privilegium slovanské bohoslužby, dané papežem Benediktem XV. v r. 1920.

Soluňští bratři Konstantin-Cyryl, zvaný Filosof, a Metoděj, jsou ctěni v celém křesťanském světě, nejen jako apoštolové slovanských národů, kteří přicházejíce z křesťanského východu se zasloužili o prohloubení křesťanské víry u západních Slovanů ve Velkomoravské říši a v Panónii, nýbrž jsou též obdivováni od všeho učeného světa jako tvůrci slovanského písma (Konstantin) a zakladatelé slovanského písemnictví. Ostatky slovanských apoštolů odpočívají v Římě (sv. Konstantin-Cyryl v basilice sv. Klimenta) a na Moravě (sv. Metoděj v kostele Panny Marie na staroslovanském, dodnes bezpečně nezištěném „Velehradě“). Jako svěťce ctí soluňské bratry nejen církev katolická (5. července v našich zemích, 7. července v obecné Církvi), nýbrž i církev pravoslavná. Úcta a vanešná pocta, vzdávaná těmto dvěma bratřím, spojuje od počátku až dodnes slovanské národy, přestože jsou vírou a církevně rozděleny, a táhne se jako zlatá nit jejich dějinami. Neméně veliký jest význam slovanských apoštolů pro slovanskou filologii. V. Jagić o tom praví: „Úspěchy slovanské filologie a otázka činnosti Kyrilla a Metoda nacházejí se v nerozlučném spojení. Tato otázka tvoří úhlavní kámen slovanské filologie jako vědy historické“ (Voprosy o Kirillě i Methodii vs slavjanskoj filologii. S. Peterburgs 1865,3).

Frameny k životu a působení sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje rozdělujeme na slovanské, latinské a řecké. Některých z nich si v dalších článcích blíže povšíme.

První dílo o sv. Cyrilu a Metodějovi sestavil Dimitrij Rostovskij a použil k němu staroslovanských životopisů (Života Konstantinova a Života Metodějova), které tak zpřístupnil veřejnosti. Bylo uveřejněno ve sbírce: Kniga žitij svjatykh (t. III, Kiev 1700). Západní svět upozornil na tyto texty A. L. Schlözer (Nestors Russische Annalen III, 1805, 233-240). Patriarcha slavistiky J. Dobrovský pokládal však tuto „ruskou legendu“ (jak Schlözer nazýval životopis sv. bratrů sestavený Dim. Rostovským) za pozdější vsuvku (asi ze XIV. stol.), což byl jeden z jeho osudných omylů (Cyrill und Method der Slawen Apostel. Prag 1823, 7-9). Teprve později A. V. Gorskiy

poukázal na význam staroslověnských životopisů (Žitija sv. Kirilla i Metodija, v čas. Moskvitjanin 1843, č. 6, 406-434; V. Hanka přeložil tuto rozpravu do češtiny v čas. Čes. musea 1846, 5-33). Stejně tak učinil biskup černigovský Filaret (Kirill i Methodij, slavjanskije prosvětiteli. Moskva 1846).

Gorskij našel rukopisy obou staroslověnských životopisů (ŽK, ŽM) v knihovně Duchovní akademie moskevské, představující opisy z XV.-XVI. stol., nesoucí však po stránce obsahové a jazykové stopy staré předlohy z IX. stol. P. J. Šafařík uvítal a schválil rozpravu Gorského (Rozkvět slovanské literatury v Bulharsku, čas. Čes. musea 1848, 1-23,) obdržel od něho rukopis ŽM (ŽK již měl ve dvou opisech) a pak vydal text obou životopisů (Památky dřevního písemnictví Jihoslovánů. Praha 1851).

Z Hankova překladu stati Gorského učinil krátký výtah v německé řeči W. Wattenbach (Beiträge zur Geschichte der christlichen Kirche in Mähren und Böhmen. Wien 1849, 33-38). Tím byl upozorněn na oba životopisy E. Dümmler, který obdržel od F. Miklosiche latinský překlad ŽM, vydal pak jej s obšírnými poznámkami (Die pannonische Legende vom hl. Methodius, Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen XIII, 1854, 145-199), při čemž schválil názory Gorského o obou životopisech. Spolu s Gorským tvrdil Dümmler, že autor ŽM byl příslušníkem západní církve, uznával papežský primát, v učení o Duchu svatém však stál na stanovisku církve východní.

Zmíněnou rozpravou Gorského vlastně nastala, jak praví V. Jagić (Vopros o Kirillě i Metodii v slavjanskoi filologii. St. Peterburg 1885, 24). A opravdu, zásluhou A. Gorského jakožto profesora a později rektora moskevské Duchovní akademie bylo, že z ní vzešla řada vynikajících historiků a slavistů (A. Voronov, F. Golubinskij, G. Voskresenskij, N. Tunickij), kteří pokračovali v jeho díle. K nim se připojili západní slavisté (P. J. Šafařík, F. Miklosich, V. Jagić) takže cyrilometodějské bádání jak po stránce historické, tak jazykové, se dostalo na vysokou úroveň, v níž pokračují i badatelé novější. Vznikla ovšem též jistá nedorozumění, podceňování slovanských i latinských pramenů (J. Ginzl, A. Brückner, F. Snopek aj.,) která však novější a dnešní badatelé (zvl. F. Pastřnek, F. Dvorník, J. Vajs, F. Grivec a četní jiní) uvedli na pravou míru.

Největší pozornost badatelů byla tedy věnována staroslověnským životopisům (ŽK a ŽM), které jsou obecně pokládány za nejprůběžnější prameny k životu a působení Konstantina-Cyrila a Metoděje. Nejnověji je předmětem zájmu též italská legenda (Vita cum translatione s. Clementis), zvl. po objevu jejího pražského rukopisu (vydal ji podle lat. kodexu kapitulní metropolitní knihovny v Praze N. XXIII, fol. 147-150 F. Grivec - F. Tomšič, Constantinus et Methodius Thessalonicenses, Fontes, Zagreb 1960, 59-64, s přihlédnutím k rukopisu vatikánskému 9668, fol. 10-11) a řecká legenda bulharská (Život sv. Klimenta, biskupa Bulharů), k nimž též v dalším přihlédneme.

Prozkoumáním všech pramenů k životu sv. Konstantina-Cyrila a Metoděje, jakož i výsledky nejnovějšího archeologického a historického bádání o nejstarších na-

ších dějinách, které též působení soluňských bratří na Velké Moravě postavilo do jiného světla, jsou dány též předpoklady k novému vypsání jejich života a působení.

Nakonec uvádíme, že soupis cyrilometodějské literatury (zvláště ruské a jihoslovanské) podává G. A. Iljin-skij (Opyt sistematičeskoj Kirillo-Metoděevskoj bibliografii. Sofia 1934) a M. Popruženko - St. Romanski (Bibliografiski pregled na slavjanskite kirilski istočnici za života i dejnostta na Kirilla i Metodija. Sofia 1935, Kirilometodějska bibliografija za 1934-1940 god. Sofia 1942), další literaturu cyrilometodějskou shrnují Acta Academiae Velehradensis (XVIII, 1947, fasc. 1-4, 108-137, za léta 1939-1946), F. Grivec (AAV XVII, 1941, 3-8, Konstantin und Method Lehrer der Slaven. Wiesbaden 1960, 11-16), F. Grivec-F. Tomšič (Constantinus et Methodius Thessalonicenses, 8-12), F. Dvorník (Les Légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance. Prague 1933, 395-418), J. Vajs (J. Dobrovský, Cyril a Metod, apoštolové slovanští. Poznámkami opatřil dr. J. Vajs. Praha 1948, 11-15, 101-198), J. Hahn (Kirillometodianische Bibliographie 1939-1955. Gravenhage 1958), H. F. Schmidt (Blick nach Osten 2, 1949, 304-319, referát o publikacích k počtě F. Grivce a J. Vajse a E. Georgiev Kiril i Metodij, osnovopoložníci na slavjanskite literatury. Sofia 1956). Všechny slovanské cyrilometodějské prameny vydal podle nejlepších rukopisů P. A. Lavrov (Materialy po voznikovenija drevnejšej slavjanskoi pismennosti. Leningrad 1930), po něm pak A. Teodorov-Balan slovanské, latinské i řecké prameny (Kiril i Metodi I. Žitija i pochvalni slova. Sofia 1920, II. Nabožen pomen i istorički svidetelstva. Sofia 1934). Neúplný slovenský překlad pramenů pořídil J. Stanislav (Životy slovanských apoštolov Cyrila a Metoda v legendách a listoch. 3. vyd. Turčianský sv. Martin 1950, Osudy Cyrila a Metoda a ich učeníkov v Živote Klimentovom. Bratislava 1940) Souborné vydání všech cyrilometodějských pramenů (ani v původním znění ani v překladě do určitého jazyka) dosud bohužel neexistuje.

Přehled cyrilometodějských pramenů jest následující: 1. Slovanské prameny: Život Konstantinův, Život Metodějův, Pochvala sv. Cyrila a Metoděje, Proložní legendy (2), Služby (východní a západní), Slovo na přenesení sv. Klimenta, Zesnutí sv. Cyrila, Legenda soluňská, Život sv. Nauma, Prolog Jana Exarcha, Traktát mnicha Chrabra „O písmenech“, Zpráva ruského letopisce Nestora, Historie chilendarská, Krátký život Klimenta bulharského, Český letopisec Dalimil. Grivec uvádí mezi slovanskými prameny ještě: Euchologium sinajské, Abecední modlitba, Proglas sv. evangelia, Napisanie o pravě věř (Const. et Meth. Tessal.). Latinské prameny: Legenda italská, Svědectví knihovníka Anastasia, Papežské listy, Libellus De censione Bagoariorum et Carantorum, List bavorských biskupů Janu IX., Legenda Kristiánova (úvod, kap.), Legenda „Diffundente sole“ (česká), Legenda „Tempore Michaelis imperatoris“ (moravská), Legenda doby Karlovy. Řecké prameny: Život sv. Klimenta, biskupa Bulharů, Krátký život sv. Klimenta, Život Naumanův.

ThDr. Antonín Salajka

ŽIVOTNÍ PRÁVNÍ PRAXE SLOVANSKÝCH KMENŮ PŘED PŘÍCHODEM SV. SLOVANSKÝCH APOŠTOLŮ

Máme-li zhodnotit reálně, pokud tak síly lidské stačí, význam příchodu sv. Cyrila a Metoda do našich zemí, pak si musíme povšimnout i života právního a právní kulturní praxe, která vládne v našich zemích, do nichž tyto mužové přinášejí překlad patrně řeckého církevního zákoníka, pocházejícího ze VI. stol. a připisovaného Janu Scholastikovi.

Poslouží nám k tomu letmý pohled jak na osídlení našich zemí, tak na život kmenů, se slovanskými kmeny sousedících.

Naše země asi 300 let př. Kr. byly osídleny kmeny kelt-skými (galskými), příbuznými Irům, Bretancům a Walesům v Anglii, jak o tom svědčí jednak názvy řek, jako

na př. Labe, Jizera, a jednak obchodní styky s Galíi doby Caesarovy (Bojové, Boioheum) a nikoliv v poslední řadě i četné archeologické vykopávky. Kmeny tyto byly současníky právní kultury starého Říma, Číny a Indie, měly vlastní právní kulturu, jak svědčí průmysl, obchod, mince, společenské zřízení a organizace.

V prvním až čtvrtém stol. po Kr. naše země byly osídleny kmeny germánskými, z nichž významnou úlohu hráli Markomani, jejichž král Marobud se stal vlastním Římu nebezpečným, Quadové, sídlící v dnešním západním Slovensku, kteří se střetli s římským Markem Aureliem (173 - 180), Gótové v Zakarpatí až k Černému moři, a Longobardi, usídlení od severu přes Čechy až na jih Dunaje.

Nemalou úlohu tu hraje okolnost, že germánské kmeny se stávají svědky rozkvětu římského práva.

Ve čtvrtém až šestém stol. přicházejí do našich zemí kmeny slovanské, které ze Zakarpatí sledují ustupující Germány.

Pro poznání mentality kmenů slovanských nutno připomenout, že přicházejí již vlastně z třetí své pravlasti.

První jejich pravlast byla Střední Asie, kde společně s kmeny indoevropskými sdílejí proto historické počátky právní kultury, o čemž svědčí obchodní styky a smlouvy. Znatelný vliv na slovanské kmeny vykonávají sousední Mongolové na východě, na severozápadě kmeny ugrofinské, na jihovýchodě národy turkotatarské a konečně na jihozápadě kultura sumersko-babylónská, rozkvétající pod zákony Chamurabiho.

Druhou pravlastí slovanských kmenů od druhého tisíciletí př. Kr. až po čtvrté století po Kr. bylo jižní Rusko, povodí Volhy a Donu. Třetí pravlastí ve stol. čtvrtém až sedmém bylo Zakarpatí, kde trpěly slovanské kmeny pod nárazy Hunů a Avarů. Sousedy jejich tu bylo vévodství langobardské, říše franká (Frankové, Duryňkové) a Avari. Říše Sámova (624) byla vklíněna mezi mongolské Avary na východě a Germány na západě. Zabírala území dnešních Čech, Moravy a část dnešního Slovenska a sahala až na jih od Dunaje. Po smrti Sámově se sice říše rozpadla, ale po dvou stoletích vzniká rozlehlá říše Velkomoravská, zahrnující v sebe dnešní Moravu a dále až k Dunaji, Nitransko, Panónii, kmeny české, srbské (dnešní Sasy) a v povislí část kmenů polských.

Frankové byli usazeni při řece Mose, Rýnu a Mohanu a sousedili se zbytky západořímské říše až do r. 486, když před tím r. 476 tato část byla získána germánským Odoakrem. Ostrogotský Theodorich (zemř. 526) Odoakra porazil a bývalou západořímskou říši (Itálii, Sicílii a Panónii až k Dunaji) obsadil. Východořímský císař Justinian I. (zemř. 565) v Itálii Ostrogoty porazil a učinil další expansi do Afriky a Španělska. Po smrti Justinianově Itálie byla ovládána od středního Dunaje vyrazivšími Longobardy a tak se stala Itálie sídlem dvou kultur, a to byzantské a germánské, kde se střetávalo právo římské s germánským. V té době pak nám historie svědčí, že východořímská říše trpěla nárazy Arabů z Kréty, z východu Bulharů a severovýchodu Slovanů.

V Evropě kol r. 800 až do roku 843 hráli primát Frankové, jichž území se pak stává základnou nových útvarů dnešního Německa, Francie a Itálie.

Od konce osmého stol. západní letopisy znají jasně Beovini - české Slovany - Behemi, Germány zvanými Vindové, římskými geografy Vinidi a Řeky Antové.

Z letmého pohledu zpět na dějiny slovanských kmenů a jejich sídel i prostředí nutno vyvodit některé závěry: Stěhováním, sousedstvím, obchodními i válečnými styky, vytvářením vojenských družin, novými společenskými vztahy, manželstvím a rodinou vzniká kmenová a národnostní promiskuita a tím zřejmě i kulturněprávní, která se v určitých obdobích přiosťila nadvládou a uvažováním jednoho kmene kmenem jiným. Tím byl dán velmi důležitý moment vlivu právně-kulturní praxe mezi jednotlivými

vými kmeny a národy a spolu se podílení na vývoji a rozvoji celkového i právního života, což označujeme jako synchronisaci a v našem případě jako synchronisaci kultury právní. Ani slovanské kmeny nebyly a nemohly být vyňaty z této synchronisace jak nejstarší právní kultury, tak zejména v éře justiniánského práva ze synchronisace evropské právní kultury.

A tato skutečnost nám jasně odpovídá na skýtající se otázku, jaký byl právní život a právní praxe slovanských kmenů Velkomoravské říše před příchodem sv. Cyrila a Metoda, a tím také nám odpovídá nekompromisně na skutečnost křesťanství v těchto zemích dávno před VIII. stoletím.

Nelze sice tvrdit, že šesté až deváté století zná slovanské kmeny s vlastní životní právní praxí či původní, ale nelze také popřít, že slovanské kmeny našich zemí v této době synchronicky participující na právním a duchovním životě svého prostředí, v němž netoliko v minulosti žily, ale v němž právě žily, by neměly a neznaly jak právní, tak duchovní život.

Vlivy usnesení řeckých sněmů církevních prvních pět století, cílý ruch sněmovní partikulárních sněmů francouzských šestého století (506-585), nové právo římské doby justiniánské v r. 529 a 534, nesené duchem plně křesťanským a promulgované na jihu a východě stejně jako na severu a západu evropského kontinentu, ale uchovávané i v Arice a zanesené do Irska a Angloskotska, formulující právo germánské a střetávající se s pronikajícími vlivy usnesení afrických, španělských a galských sněmů, nelze nepřipustit i do pohanských kmenů slovanských. Zejména tu nutno mít na mysli, že ze západu, zejména z ostrovních zemí, a to především z Irska, přicházejí do našich zemí stejně jako do celého světa sbírky ostrovních penitentiářů (Wasserchleben, Die irische Canonensammlung 1885), jimiž právní misionáři hlásají čistotu pravdy, práva, spravedlnosti a života pro jednotlivce stejně jako pro celé kmeny a národy. (Další penitentiáře jsou původu anglosaského, franckého a galského.)

Ze všeho toho, co bylo řečeno, vyplývá, že slovanské pohanské kmeny nebyly a ani nemohly být neobeznámeny s právní životní praxí křesťanskou a stejně se samotným křesťanstvím, a to dávno již před příchodem světla víry z východu skrze sv. Cyrila a Metoda (srv. Polák, článek Slovanské náboženství v díle Vznik a počátky Slovanu, ČAV 1956, 119). Je zřejmé, že pokřesťanění slovanských kmenů se nedálo izolovaně bez širších obecně kulturních souvislostí. (Mansikka, Die Religion der Ostslaven 1922, 392.) Nelze tu popřít jasný vliv irský, byzantský, skotský, germánský a konečně vlastní slovanský skrze sv. Cyrila a Metoda.

Před příchodem slovanských apoštolů nemluvíme o pokřesťanění slovanských kmenů, ale nemůžeme také popřít, že slovanské kmeny dávno před příchodem sv. apoštolů slovanských znaly netoliko právní církevní praxi, ale i to, že jednotlivé rodiny slovanské byly křesťanské.

ThDr. Jaroslav Michal

SLOVANSKÁ SÁZAVA

Ve stati o slovanské liturgii v Čechách jsme se nutně musili dotknout také sázavského kláštera. Slovanský klášter svatého Prokopa na Sázavě je pro liturgika tak poutavým předmětem, že to, čeho bylo možno se jen dotknout, budí i nadále naši pozornost. Jenže děje Sázavy a zejména děje její liturgické činnosti jsou tak nejasné, a je tak veliká různost názorů na ně, že je nám - diváme-li se na tuto otázku očima historické liturgiky - zcela nemožné podat jasný a jednoznačný obraz. Bylo by třeba mnoha analýz zachovaných pramenů, bylo by třeba vážit mínění četných historiků - také historiků literárních. A tu je třeba konstatovat, že mínění těchto vědců se tolik liší, že dnes ještě není možno vytvořit takový obraz slovanské Sázavy, v němž by nebylo sporných míst. Přesto mám za správné připomenout si v jubilejních letech cyrilometodějských právě dějin sázavského kláštera, byť mnohé v našem líčení je nejasné,

případně i sporné. Pochopitelně nejvíc nás Sázava zajímá jako hlavní středisko slovanské liturgie v Čechách.

Zakladatel kláštera na Sázavě sv. Prokop je významnou postavou českých duchovních dějin a myslím, že mu dlužíme velkou historickou studii, která by na základě nových poznatků a novými metodami představila tohoto vynikajícího muže, který důstojně navazoval na veliké dílo soluňských bratří a který také v mnohém byl nositelem duchovních snah svatého Vojtěcha. Zatím musíme se spokojit jen s tím, co lze vyčíst z legend a z podání. Svatý Prokop narodil se snad v poslední čtvrtině desátého století, v Chotouni na slavníkovském a kdysi zlickém území. Vzdělání nabyt ve Vyšehradě. Je třeba podotknout, že mnozí autoři soudí, že nešlo o náš pražský Vyšehrad, nýbrž spíše o Vyšehrad uherský. V Maďarsku byly mníšské osady byzantského zaměření a lze tedy považovat za pravděpodobnou domněnku, že právě odtud

si Prokop přinesl nejen své řecky znějící jméno, nýbrž i své sympatie k východnímu křesťanství. Tyto sympatie nebyly jistě nijak ohroženy ani případným vztahem Prokopovým k Vojtěchovi, neboť i on byl příznivcem slovanského křesťanství.

Louha po dokonalosti vedla sv. Prokopa od rodiny do samoty na břeh Sázavy. Legenda a tradice hovoří o setkání poustevníka sázavského s knížetem Oldřichem roku 1032. Někteří badatelé také kladou založení kláštera právě do tohoto roku. Chtějíce pak vysvětlit i jiné datum pro založení, totiž rok 1039 za knížete Břetislava I., usuzují, že první založení kolem původní poustevníkovy jeskyne mělo spíše ráz basilánské mnišské osady. Teprve druhé založení roku 1039 dalo vznik skutečnému klášteru, a to už podle řehole benediktinské, byť s řečí a liturgií slovanskou.

Ať už otázku založení sázavského kláštera rozřeší historikové jakkoli, vidím v obojím podání jakési semeno rozporu a symbolický náznak dalších neklidných osudů tohoto významného zařízení. Rozpory totiž provázají celou dobu slovanského osídlení Sázavy, a jistě tyto vnitřní nesrovnalosti mají svůj podíl i na konečném zániku díla Prokopova.

Klášter sám měl v době svého vzniku a rozkvětu významnou úlohu ve svém okolí. Země byla poměrně řídko osídlena. Vesnice byly většinou v povodí řek a tam také byly dvorce šlechty. Středisky správy jsou knížecí hrady, kolem nichž vznikají podhradí. Rozvrstvení obyvatelstva v třídu svobodných feudálů a v třídu pracujících poctaných zde již je, aniž jde ještě o pevně uzavřené stavovské skupiny. Postupující feudální zřízení již zná knížete obklopeného družinou bojovníků, zná i třídu nevolnou, až přesně vyhraněného rozlišení ještě není. Zemědělství v okolí kláštera bylo primitivní, obchod nevyspělý, řemeslo jen v té míře, která byla nutná pro potřeby dvorce nebo vesnice. Klášter v té situaci byl ohniskem kulturního a hospodářského vstupu. Tato úlohu plnil ve svém období také sázavský klášter sv. Prokopa. Zakladatel vtiskl svému dílu ducha, kterým byl proniknut sám. Chaloupecký vidí ve jménech Prokopa, jeho syna Jimrama a synovce Víta dokonce ohlasy četných kulturních vlivů, které se na českém území křížovaly. Podle něho jméno Prokopios je svědectvím východní tradice. Jimram svědčí o tradici bavorské, jméno Vít pak připomíná saského patrona.

Od doby založení rozvíjela se na Sázavě rozsáhlá činnost, jež v sobě zahrnovala jak budování kostela, snad nejprve dřevěného, obydlí pro mnišské společenství, konečně pak také románský kamenný klášter, po němž bohužel dnes není ani památky a jehož stopy snad skrývá půda v okolí dnešních budov. Tak se alespoň domnívá prof. Oldřich Stefan. Nejméně patnáct let řídil tuto činnost svatý zakladatel a plnil tak nejspíše i vůli knížete Břetislava I. Světec umírá uprostřed této práce roku 1053. Po něm za dvě léta zemřel kníže Břetislav a s ním zmizela i silná opora slovanské Sázavy. Nový biskup Spythněv mnichy vyhnal. Důvodem bylo zřejmě východní schisma, které propuklo po smrti sv. Prokopa. Legenda praví, že mníši byli osočováni, jako by „se slovanským písmem zapletli do sekty kacířství a pokrytectví“.

Zde je na místě se zmínit také o tom, že prý mníši slovanského kláštera byli hašteřiví a vedli mezi sebou spory. Mám za to, že za touto tradicí se skrývá hluboký rozpor, který má svůj ohlas na poli liturgickém. Sázava nebyla jistě jediným místem slovanské bohoslužby v Če-

chách, nicméně čím dál tím více se stávala osamocnější. Latinská bohoslužba, jež stále víc se rozmáhala, vytvářela pomalu ze Sázavy ostrov v moři. Mám dojem, že i uvnitř samotného kláštera nebylo docela jasno. Slovanské dictví soluňských bratří bylo už zřetelně rozděleno do dvou větví; starší hloholské, s liturgickou příslušností západní, a odvětví cyrilské, přiklánějící se stále výrazněji k liturgické tradici byzantské. I když historikové popírají, že by cyrilská část remešského evangelia měla co společného se Sázavou, není možné přehlédnouti soud filologia prof. J. Vašici, podle něhož přinejmenším není důvodu proti domněnce o její sázavské příslušnosti. A protože současně filologové spojují také se Sázavou Pražské zlomky, vyvstává naléhavě otázka liturgické příslušnosti sázavského kláštera. Cyrilská část remešského evangelia se drží výlučně byzantského kalendáře, se zvláštním zdůrazněním basilánských světců, Pražské zlomky se svým liturgickým rázem hlásí rozhodně k západní liturgické tradici. K těmto nejasnostem přistupuje souhlasné tvrzení historiků, že přinejmenším po roce 1049 se sázavská mnišská rodina řídila řeholí benediktinskou.

Jak rozřešit tyto nesrovnalosti? Je možno ve směru přejímání byzantské liturgie vidět ohlas prvního založení Sázavy? Je možné v ohlasech sporů vidět také spory liturgické, případně i věroučné? Chtít řešit tyto otázky by nás vedlo nutně do oblasti dohadů a proto postačí, když si tyto otázky prosím uvědomíme v souvislosti s prvním vypuzením slovanských mnichů ze Sázavy.

Nástupce Spythněvův Vratislav II. povolal žáky sv. Prokopa v čele s opatem Vítem zpět na Sázavu. V klášteře sv. Prokopa se rozvíjel potom dále odkaz zakladatelův. Sázava se stala kulturním střediskem přemyslovských Čech, a to tak významným, že O. Králík mohl svou studii o legendách plným právem nazvat: Sázavské písemnictví XI. Kulturní ohlasy Sázavu dokonce přežily, neboť do její kulturní sféry můžeme počítat i Pražské glosy Paterovy, Jagiůvy Vídeňské glosy a cyrilské přípisky v Rajhradském martyrologiu.

Sázava udržovala stále styky s východním křesťanstvím, i když to jak z důvodů politických, tak i náboženských nebylo snadné. Důkazem toho je především to, že v obnoveném kostele sázavském byly v roce 1095 vloženy do oltářů ostatky ruských světců Borise a Glěba.

Než nastával soumrak Sázavy. Po zákazu slovanské liturgie papežem Řehořem VII. roku 1080 držela se slovanská Sázava vlastně už jen z vůle panovníkovy. Brzy po nastoupení Břetislava nastává konec. Božetěch i mníši musí klášter opustit, a i když někteří zůstávají v Čechách — některý z nich snad i na Sázavě — většina odchází ze země a na jejich místo uvádí opat Děthard latinské benediktiny břevnovské.

Slovanská Sázava nepřetržila víc než o rok zánik slovanského kláštera v Tynci u Krakova a s ní nadlouha zanikl oficiální stánek slovanské bohoslužby u nás.

Z literatury:

V. Chaloupecký, Ryba, Středověké legendy prokopské, Praha 1953, Josef Vašica, Slovanská bohoslužba v českých zemích, Praha 1939, Sborník Sázava (1953) s články O. Králík, V. Remešová, J. Vašica, H. Rokyty a j., V. Remešová, Sv. Prokop, Praha 1953, O. Králík, Sázavské písemnictví XI. století, Praha 1961.

ThDr. Ladislav Pokorný

*Požehnané a milostiplné svátky narození Páně
a hojnost požehnání Božího*

v novém roce naší spásy 1964

přeje REDAKCE

ABYCHOM BYLI PASTORAČNĚ NA VÝŠI DOBY

V posledním stejně nadepsaném článku bylo řečeno, že především musíme svou dobu, a to znamená zejména všechny lidi (a zvláště ve své farnosti) opravdu milovat. Tentokrát budí zdůrazněno, že nutno důvěřovat, že když nám Bůh dopřál - (a co není Boží prozřetelností?) - narodit se v této době, v ní žít a pracovat v kněžském povolání, že jsme k tomu také vybaveni přiměřenými potencionality, schopnostmi, bychom opravdu mohli být na výši doby a mohli vykonat i věci nemalé, a především na nás záleží, abychom všechny ony nám dané hrůzy, všechny ony potencionality v důvěře a (5,2 nebo 1 hrůzu) rozvinuli a každý z nás se stal služebníkem dobrým a věrným, vpravdě kněžskou osobností. Co je to osobnost?

Skutečná osobnost nikdy nestojí proti ušlechtilým zájmům a potřebám lidu, naopak - ona jim napomáhá a tvoří hodnoty, které jsou lidu potřebné, užitečné a jsou trvalé, což nemá nic společného s individualisty, kteří svého postavení a vlivu zneužívají pro svoji ješitnost a velikášství. Být osobností neznamená osobovat si neoprávněně zvláštní postavení a povýšenecky diktovat svůj názor druhým. Všichni jsme jen tvorové a všichni máme stejnou přirozenost, stejný původ a stejný poslední cíl a také jen jeden je Mistr náš, Ježíš Kristus, my pak všichni jsme bratři (Mat. 23,8). Proto právě skutečná kněžská osobnost nikdy se nepovyšuje nad jiné, nikdy není sobecká, pyšná, ale snaží se napodobovat nebeského Otce, který dává vzházeti slunci nad spravedlivými i nespravedlivými a jenž se stará o všechny, i o polní lilie a ptáče na střeše. Anebo se snaží být alespoň jako ušlechtilý sbormistr, který se otcovsky stará o svůj orchestr nebo sbor, v němž má každý dobře zpívat svůj part. A proto skutečná kněžská osobnost nemůže se nikdy oddat izolovanosti a v sobě ustrnout, naopak - tím intenzivněji se snaží pracovat pro druhé, protože je si hluboce vědoma své závislosti a svého spojení s druhými ve vůli Boží, která chce, aby se každý z nás stal všem vším. Čím je kněz větší osobností, tím jaksí více vyjadřuje jejich dobré myšlenky a tužby a tím plněji ztělesňuje jejich nejpotřebnější šlechetné zájmy pro věčnost i časnost. Jemu nebyly dány schopnosti, potencionality resp. hrůzy a všechny milosti nadarmo, a zvláště milost kněžského svěcení takového kněze stále pudí k tomu, aby oblékl na sebe Ježíše Krista, aby nežil již sám, ale aby v něm žil Pán, který řekl, že kdo chce být první, má být služebníkem všech.

Bylo by směšné, kdyby někdo tvrdil, že člověk se stává osobností jen absolvováním určitých škol, dokonce jen průměrným všeobecným nebo odborným vzděláním, případně dosažením určité věkové hranice. Je trpaslík velký, postaví-li se na nejvyšší horu na světě? Ne. Snadný pojem osobnosti lze nejlépe poznati v praxi, když se s ní setkáme. Jestliže na skutečnou osobnost narazíme, máme brzy dojem, že jsme se ocitli jakoby v magnetickém poli; z takového člověka přímo vyzařuje zvláštní ukrytá síla, která na nás přímo sugestivně působí svou opravdovostí, svým vroucím zápalem a zanícením pro pravdu, dobro a krásu a pro všechny velké myšlenky, které hlásá. Ony myšlenky jí září z očí, dávají tvar ústům i čelu, prozařují celým vzezřením a nutno podotknouti, že je to právem každého člověka a povinností každého křesťana a zvláště kněze, aby se snažil takovou osobností se stát.

Každý člověk je osobností v řádu ontologickém, ale žel - zdaleka každý není osobností v tom smyslu, který máme na zřeteli v tomto článku, totiž osobností v řádu mravním. Všichni jsme stejně lidmi, myslíme-li na podstatné prvky, jež tvoří pojem člověka, ale nejsme všichni stejní vzhledem k oněm věcem, které mohou k podstatě lidské osoby být přidány, resp. které si člověk může osvojit studiem, hodnotnou četbou, intenzivním využíváním času, sebekázní, sebezáporem a také třeba i trochu sportem a otužováním. Ať ani to poslední - sport a otužování - nikdo nepodceňuje. Tělo sice nesmí vládnouti duchu, ale nikdy nesmí být přehlíženo resp. zanedbáváno. Neboť tělo je nástrojem ducha a sebedoko-

nalejší duch bez určitého zdraví tělesného nemůže mnoho vykonat. Kněz chatrného zdraví - i když je tlustý - nemůže plnit řádně svůj úkol. Zvláště pak musí mít v pořádku své ústrojí dýchací a nervové. Ale přiměřeně zdraví a dobré nervy jsou dokonce pouze něčím základním, pro osobnost sice nesmírně důležitým, ale to samo o sobě ještě zdaleka osobnost netvoří. Co je tedy třeba?

Začneme od počátku. V rostlině a stromu pracují imanentní síly a působí, že rostlina, resp. strom rostou, aby se rozvinuly a dospěly k své dokonalosti. U nerozumných živočichů je to podobně, a navíc je v nich pud, aby co nejdříve zachovali svůj život. Zatímco např. sedmikráska, když ji chce někdo utrhout, nemůže utéci na druhou stranu příkopu, tož např. kůň, když jej něco ohrozí, dá se do běhu, i když táhne těžký náklad po horské cestě, a pádí, pud ho žene, poněvadž se cítí ohrožen a chce uniknouti i nereálnému nebezpečí, poněvadž chce zachovat svůj život. V každém živočichu se nejen rozvinují jeho vnitřní síly a vlastnosti, jako v rostlině, ale on má navíc ještě vyvinutý pud sebezáchovy, je v něm vyšší život než v rostlině, má navíc mj. schopnost pohybu. A toto vše je také u člověka, avšak člověk má ještě cosi neskonale vyššího, člověk má ještě rozum a svobodnou vůli, aby mohl spěti vědomě a dobrovolně k dokonalosti mravní a ke svému poslednímu cíli, jímž podle našeho přesvědčení je oslava Boží a věčná blaženost. Člověk se narodí jako balíček oživeného masa a teplem mateřské a otcovské lásky a péče se začíná rozvíjet. Dítě spontánně pohybem cvičí nohy a ruce, skřeky a plácem a později mluvením a zpěvem hlasivky, plíce atd., pak další schopnosti rozmanitými hrami a výchovou, při nichž se začíná probouzet dětský rozum, fantazie a vůle. Stručně řečeno, osobnost vytváří mimo to, co si člověk přináší na svět, výchova v rodině, ve škole, styk s moudrými a dobrými lidmi, poznávání lidí ostatních, poznávání poměrů, vlasti, dějin světa, usilovné, nikdy neumlávající studium, kvalitní četba, nepřetržitě pokračování v poznávání pravdy, dobra a krásy a tihnutí za pravými hodnotami, ve stálém zdokonalování sebe i svého okolí, tedy intenzivní činnost rozumová a volní.

A tu žel, lze konstatovat, jak mnoho lidí zakrsne, kolik lidí - i když se stanou kněžími - svou vinou ustrne a spokojí se s dobrým bydletem, jakoby si řekli s pošetilým člověkem z evangélie „dost má duše má“ a o maximální rozvoj své osobnosti neusiluje resp. se valně nesnaží a raději např. sedí každý večer hodiny před televizorem, anž právě vysílaný program je pro ně významný, nebo v létě utrácení čas někde na břehu řeky a dívají se Pánu Bohu do oken, aniž si po dobré práci takového osvícení zasloužili, atp. A přece především kněz by měl být příkladem poctivé práce a kázně a zejména by měl stále co nejvíce studovat, číst, vyzbrojit se nejhlubšími a nejširšími vědomostmi a co nejvíce zušlechťovat svůj charakter. Dnes (ačkoliv v DF článek o vzdělání kněze již kdysi byl) připomeňme si ještě aspoň trochu, jak je důležité pro kněžskou osobnost mít co nejvíce vědomostí, hlubokých a vzácných myšlenek a co nejširší rozhled.

Zvláště ovšem v dnešní době kněz potřebuje mít co největší znalosti, a to nikoliv jen solidní speciální vědomosti ze svého oboru, z teologie (ty ovšem musí mít předšiml), ale i znalosti všestranné a praktické, např. i z národního hospodářství, sociologie, z práva, z lékařství, ze sportu, z umění, z literatury a znalosti lidských letor a povah, lidských nedostatků a ctností, tužeb a vášní dnešního člověka, na jejichž využití pro svou kariéru vybudovali demagogové, jako např. Hitler, svoje jepičí, souchotinářské a problematické úspěchy. Ať se tomu nikdo nediví, že se toho tolik od dnešního kněze požaduje. Četl jsem kdesi, co všechno musí znáti např. dnešní filmový herec. Anebo si představme lehkého nebo těžkého atleta. Kolik námahy, potu, kolik vytrvalé a přesné práce vyžaduje každý jeho výkon! Bez ustavičného tréninku by nic nedokázal. A kolik cvičebného času potřebuje hudebník, aby byl na výši! Anebo když nějaký zaměstnanec udělá špatný výrobek, je pohnán k odpovědnosti, neboť je tu zkažený materiál a ztracený

pracovní čas. Ať se tedy nikdo nediví, že i od kněze se požadují především velké znalosti.

A ony znalosti se u kněze nejvíce projeví v jeho kázáních. Posluchači brzy poznají, zda k nim s otcovskou láskou a upřímně pro jejich časné i věčné blaho promlouvá znalec teologie a života bez řečnické frajeřiny, nebo zda nějaký řemeslník, nebo živnostník, obývající faru, jím formálně předkládá kazatelskou konfekci, ze které je rázem poznat pouhou vyčtenost bez vlastního prožitku, nebo dokonce dnešnímu člověku nic neříkající kazatelskou veteš z dob dávno zapadlých, tedy kazatelské zmetky, poněvadž sám od seminárního absolutoria nikdy nic důkladně neprostudoval, soustředěně nepřečetl, nepromeditoval a neprotrpěl. Není v tom žlučovitost, kéž jsou tato slova přijata tak, jak jsou míněna, a jichž se netýkají, těm budiž chvála.

Žádný dnešní kněz by neměl nikdy zapomenout, že nároky posluchačů se zejména od 2. světové války značně zvýšily. Tehdy (ovšem ještě i později) kněze značně doporučoval už sám kněžský šat a posvátnost místa. Stačilo něco nábožného vyprávět, a když skončil, uslyšel: „Pán Bůh zaplat za slovo Boží“, nebo „Dejž to nebeský Pán Bůh“. Dnes však ani nejvzácnější roucho a nejkrásnější chrám sám o sobě není pro kněze žádným valným doporučením. Není velký trpaslík, i kdyby se postavil na horu. Náš věřící lid slyšel již tisíce přednášek politických, přírodovědeckých, vlastivědných, zdravotnických, zeměpisných, z pedagogiky, o umění, o divadle, literatuře, byl na nespočetných lidových besedách

a slavných manifestacích s projevy a referáty, na divadlech, kinematografických představeních, poslouchá rozhlas a sleduje televizi, čte denní a periodický tisk, básně, beletrii i vážnou literaturu, je tedy nabíledni, že na dnešního kněze-kazatele jsou nároky daleko větší, než bývaly kdysi, a že nikoho tedy nelze sytit formálním posvátným povídáním, třeba emfaticky proneseným, nějakými vyprávěnkami, báchorkami, přehnanostmi, smyšlenými příklady a ještě přitaženými za vlasy, prostě plevami místo pravým žitným chlebem aktualizovaného Božího slova, jadrně, obrazivě, svěžím způsobem, za doprovodu přiměřených gest promlouvaného do konkrétní situace. Kněz má být architektem myšlenky a projevu, ale především případné myšlenky musí jak včelička co nejpilněji sbírat. A k tomu je potřeba velikého sebezáporu a pevné vůle, k tomu je potřeba stálého studia a četby, i když láká obrazovka televizoru nebo trávník u řeky a tranzistor, i když pohodlnost svádí, nač se pachtit za pravým zlatem, když slastí postací pozlátka a imitace, proč hledat drahokamy, když lze posloužit bižuterií, kterou někdy ani odborníci na první pohled od pravých kamenů nejsou s to rozeznati.

Osobnost v našem smyslu značí vývoj všech duševních sil a jejich plné použití vynikajícím způsobem. Avšak aby každý z nás byl skutečnou kněžskou osobností, k tomu nestačí jen velké znalosti, rozhled a přiměřená řečnická rutina, k tomu je též třeba pevný, ba svatý charakter a co nejbohatší na ctnosti.

ThDr. Jaroslav Kouřil

PEVNĚ PROTI HEREZI

V rudých plamenech doprovázených šeděčerným kouřem mělo zaniknout, co bylo příčinou takového rozruchu a tím měly skončit trapné náboženské spory. Byl to však omyl. Osudná vatra v arcibiskupově dvore byla teprve signálem k zapalování požárů daleko škodlivějších a početnějších. Aktu pro středověk charakteristickému a v důsledcích tak dalekosáhlému je věnována celá řada pojednání, řešících řadu detailních otázek (kolik knih spáleno, jak cenných, kdo podpálil, popěvky a rýmovavky úkon komentující a jejich autoři atd.).

V dobách enervujícího koncentrování temných sil k vybití napjaté situace se pražští arcibiskupové už tradičně uchylovali na Roudnici. Tak i Zbyněk po spálení knih na dvoře malostranského arcibiskupského sídla. Odtud, z Roudnice, vynesl 18. VII. klatbu na apelanty a jejich stoupence jako na neposlušné a odbojné syny církve. Všem správcům kostelů nařídil, aby prohlásili za exkomunikované ty, kteří apelaci podepsali. Tím však Husovu stranu ještě více podráždil a strhl ji k radikálnímu projevu odporu. Pamflety na něho se množily (uplatnil se tu zvláště Jeroným, podle Nejedlého „nejhluchivější odpůrce“ Zbyňkova postupu, autor „leckteré ze satirických písní“) a stihání současně i kněží respektující jeho rozkazy. Odpor wiklefistů vyústil na mnohých místech v agresivní násilí. Tak když měla být v katedrále prohlášena slavná klatba, nastala taková vřava, že pontifikant asi se 40 přítomnými kleriky opustil oltář. V Praze u sv. Štěpána byl kněz z téhož důvodu přepaden 6 zbrojnoši a málem by svou odvahu zaplatil životem. Proto ostatní duchovní už klatbu neohlášovali. Naopak zase svatovítské kůrní žáci — choralisté — pronásledovali Husovy přívržence. Ani na den sv. Jakuba a následující neděli 27. VII. nemohly započít v katedrále bohoslužby pro roztržky mezi kněžími a laiky. Arcibiskup veřejně osočován jako hanobitel království, rozchvatitel svátostí, a lupič pokladu království českého, jak ho označuje např. list chvojen-ského faráře. Nepokoje pohnuly konečně krále Václava IV. k záповědi zpěvu hanlivých odrhovaček, současně ale prohlásil také klatbu za neplatnou a Zbyňkovi uložil nahradit věcnou škodu majitelům spálených knih.

Středem odboje zůstávala betlémská kaple, v níž Husovy řečnické projevy nabývají stále více charakteru osobního a propagačního. Jeho řeči jsou zaměřeny proti Zbyňkovi, kterého ještě v nedávném listě tituloval velmi pokorně a uctivě. Tak jednou kázal: „Povstane (podle

Teramova proroctví) muž, jenž bude pronásledovat evangelium... Totiž papež nedávno zesnulý, nevím, je-li v nebi či v pekle, jenž píše na oslích kůžích, aby arcibiskup spálil knihy Wiklefovy...“ Boj Husův z kazatelny jasně směřující proti jakékoli církevní autoritě se stal vysloveně demagogickým. Pokračoval v něm také na universitě, kde pravděpodobně přímo organizoval tzv. první turnaj wiklefský. Koncem července a začátkem srpna tam proneseno šest přednášek na obranu Wiklefových spisů. První se objevil za katedrou Hus, aby obhájil Wiklefův traktát *De Trinitate*. Ujímal se cti křesťanského království českého a jako kdysi Jeroným tvrdil s ironií, že žádný pravý Čech nebyl shledán kacířem. Pro svou osobní útěchu a snad s hlavním úmyslem utvrdit posluchačstvo, prozrazuje, že doufá, že mu Bůh, shledá-li jej hodným, poskytne korunu mučednickou. Zvláště pozoruhodné bylo vystoupení mladého Moravana Šimona z Tišnova, snažícího se ukázat nepsmyšlnost Zbyňkova nařízení. Použil lehčího tónu, silně ironicky zaostřeného, neubíraje při tom svým vývodům na vážnosti. Šlo o působivou řeč, která nebyla po dlouhou dobu zapomenuta. Ani tehdy, když poznáváje zhoubné metody husitů na cestě za reformací, je opustil a postavil se do tábora katolického. Tam ovšem stejně úspěšně používal svého nadání. Nízký útok se ozval z úst mladého šlechtice mistra Zdeslava ze Zvířetic 6. srpna, přepisujícího Zbyňkovu dost neomaleně „zaječící“ strach a odmítajícího „hloupé spálení knih velmi užitečných“. Zdeslav skončil svou církevní kariéru po r. 1421 jako litoměřický probošt ve vyhnanství.

Po sérii řečí a kázání napadajících samy organizační základy a zásady církve i papežství, proslavil Hus při universitní mši v den sv. Augustina r. 1410 homilii na text: „Vos estis sal terrae“. Mluvil v ní o vlastnostech dobrých kněží, používaje z Wiklefa celých partií o soli a světle. Hájl mistry proti nařčení, že vypudili cizí národy z Prahy, že bludně rozumují o těle Kristově, že zavrhuji papežskou autoritu apod. Konečně nabádal k modlitbě za papeže Alexandra V. a za Jana XXIII., pak prý bude „Svatý Otec, anděl Páně, kněz Boha nejvyššího atd. mocí Petr, pomázaním Kristus“. Chvála, kterou jistě k překvapení posluchačstva zahrnul papežství i celý klidný a po dlouhé době zase konstruktivní tón projevu se zdají nasvědčovat intencím sloužícím osobnímu prospěchu. Hus tentokrát mluvil pod dojmem procesu, který ho u papežského dvora očekával. Vždyť

se tehdy u kurie v Bologni projednávala jeho apelace. Hus v tomto případě nebyl zprvu bez příznivých vyhlídek. Kdyby si počínal uměrně, bez demagogických zásahů a mobilizace diletantského kostelního posluchačstva, jako universitní mistr a učenec, mohl svou apelaci plně vyhrát a Zbyňkovi způsobit morální porážku. Shromáždění mistrů boulognských, pařížských i oxfordských při boulogneské universitě, od nichž si Jan XXIII. vyžádal odborný posudek, se totiž vyslovilo proti spálení Wiklefových knih. Usnesli se tak proto, aby se nekompromitovala universita oxfordská i pařížská, uznávající současně, že ve spisech je mnoho pravdivého, dobrého i užitečného. Při tom však o celkové pravověrnosti Wiklefově byli mistři boulogneští tak málo přesvědčeni, že rozhodli, aby se celá řada článků v Čechách nešířila. Vybral je děkan teologické fakulty v Boulogni Tomáš z Udine.

V této kritické době, která mohla znamenat buď oddálení konfliktu a při větší Husově ukázněnosti i úplné jeho odstranění, došlo do Bouloně Zbyňkovo poselství komentující Husovu apelaci a doplňující obraz situace v Čechách o vylíčení posledních pobuřujících událostí. To znamenalo v jednání úplný obrát v neprospěch Husův. Žádosti Zbyňkově, aby směl v procesu pokračovat, se vyhovělo počátkem září 1410. Hus bude pohnán k osobní zodpovědnosti před papežem. O tomto pro něho nepříznivém vývoji situace podal do Prahy zprávu Jesenic. Hus se v tísni obrátil ke světským autoritám s prosbou o pomoc. Král Václav ochotně vyhověl. 12. IX. poslal listy papeži i kardinálskému kolegiu, vyslovuje naději, že vláda Jana XXIII. bude církvi ke zdaru. Diví se zákazu kázání a vyvrácí tvrzení, že by v Čechách bujelo kacířství. Také královna Žofie získaná již asi Husovými kázáními podporovala žádost svého manžela. Ba 16. IX. novým listem prosila, aby papež nepřipustil poškození slova božího hrozcího z „osobitého rozsudku“. Podobně psali i čeští feudálové pánové z Kravař, z Potštejna, z Michalovic aj. Všechny listy prozrazují

textuální spolupráci Husovu, ne-li, podle Novotného, jeho přímé autorství. V tomto stadiu mu jistě šlo o to, aby se nerozešel s církví a šlo mu také o spolupráci s králem. Tuto akci významně podpořila universita, žádající rektorem Šindelem, aby mohla používat Wiklefových spisů. Osobní půhon na Husa nebyl v podstatě nic nebezpečného. Svou výmluvností i celou osobností by se byl asi snadno ospravedlnil. Hlavní spisy, pro něž odsouzen v Kostnici, nebyly dosud napsány. Podezření z wiklefismu by snadno vyvrátil, ostatně definice bouloňských expertů by mu byla velkým spojencem a jeho omluvu by usnadňovala. Betlémský kazatel však příležitost promeškal. Spoléhal příliš na přímluvu dvora, šlechty a práci svých agentů u kurie, které ovšem v tomto případě kanonické právo nepřipouštělo. Do Říma nešel, používaje planých výmluv na nebezpečí cest a zaměstnanost v Praze.

Královský dvůr se postavil celou vahou za Husa. Král nařídil Janu Návozi, aby u kurie zakročil v Husův prospěch s výmluvným podotknutím, že by mohl mocí zkrotit nepřátele Čech, ale s ohledem na kurii to nečiní. Důtklivým a samolibým listem Václav IV. znovu žádal, aby procesy pro Wiklefovy knihy byly zrušeny, betlémská kaple potvrzena a osobní půhon na Husa odvolán. K jednání s kurií poslal Václav již známého Jana z Rejnštejna, který měl pracovat s doktorem Názem, dříve již v Bouloni. Hus sám vypravil ke kurii docela tři své prokurátory: Jana z Jesenic, Mikuláše ze Stojčína a Marka z Hradce. Z nich byl Husovi nejvíce oddán bystrý Jesenic, kdysi otevřeně vyznávající, že ho bude hájit co rodného bratra. Dostalo se jim u kardinála Colonna (pozdějšího Martina V.) několikrát slyšení. Kardinál však setrval na osobním dostavení Husově, zamítaje všechny důvody jeho absence. Postupuje striktně podle práva, vyčkal Colonna tříměsíční lhůty poskytnuté Husovi. Když se nedostavil, aby odpovídal na inkriminované články, odsoudil jej v nepřítomnosti a vydal na něho klatbu. ThDr. Václav Bartůněk

K PROHLoubENÍ STUDIA A K DALŠÍ PRÁCI

Jsou různé prameny, o něž se teolog opírá. Ve skutečnosti je však jen jeden takový pramen: je to slovo Boží. To se nám však může podávat různými způsoby. Hlubší studium těchto pramenů vyžaduje velmi mnoho práce, k níž mají být zde uvedené myšlenky popudem. Zároveň mají ukázat některé cesty k další práci.

1. Co je dáno

Zjistili jsme, že první starostí teologa musí být zjednotání přehledu o tom, co je dáno. V tomto ohledu je dnešní teologie lépe vyzbrojena než teologie středověká. Přesto však jsou zde četné mezery. Uvedme jen několik východisek:

Bible. Dějiny Božího lidu. Pokračující vývoj zjevení.

Studium základních biblických témat a jejich vývoje. Témata jako „dech“ Boží, později duch Boží, „Slovo“, „Moudrost“, „poušť“, „chudí“, „hřích a očistění“, „modlitba“, „volání Boží“, resp. povolání, „Přechod“ Páně, „den“ Boží a eschatologie, „odpočinek“ a „usebrání“, zaslíbená země. Chronologie rozličných období od Abraháma ke Kristu. Srovnávací chronologie.

Studium biblického textu. Kritika textu. Inventarizace pramenů. Srovnávací zkoumání inspirovaného textu a textů, jichž použili kompilátoři. Pokus zasadit každý jednotlivý biblický text opět do jeho kulturního prostředí (doba a místo, kompozice, autor, okolnosti atd.).

Liturgie. Zkoumání různých svátků židovské liturgie. Jsou pohanského, — selského, kočovnického nebo jiného původu? Jejich vývoj a proměny. Studium symboliky různých prvků v hebrejském a židovském náboženství: téma vody, vína, žní, obilí atd. Studium kultovních míst: jejich původ a vývoj, doby, v nichž měl kult přednostní úlohu (původ: astrální, střídání ročních dob, historický?), kultovní náčiní (oltář, jeho původ; truhla zákona, desky zákona, svícny atd.), formy a prvky kultu (zpěv, předčítání, výuka, oběti — jaké? — modlitba, prosba, díkyvzdání); vytvoření duchovních úřadů (kněží, král atd.). Specificky liturgické nebo kultovní biblické texty (např.

otázka liturgického původu 1. kap. Genese) atd. Všechny tyto otázky jsou dosud málo propracovány.¹⁾

Nechceme pokračovat v tomto seznamu, stačí, poukážeme-li na to, že analogická práce je potřebná při studiu všech pramenů: koncilů, církevních Otců atd., aniž bychom zapomněli na vlastní církevní dějiny.

Bylo by plodné srovnat různé teologické školy s ohledem na to, jak přejímají tento inventář: co podržují různé teologické školy z toho, co je dáno? Je pozoruhodné, že většina moderních příruček opomíjí právě tak základní jako tradiční témata, jako je obraz Boží v člověku nebo jako jsou vysvětlení, týkající se tajemství Kristova dětství, stvoření světa v šesti dnech, liturgických, politických a morálních předpisů ve Starém Zákoně apod.

Prohloubená znalost bible nás dnes nutí pustit se nezaujatě do studia *dějin náboženství*.

a) V první řadě dějin antického náboženství pro účely srovnávacího zkoumání zjeveného a antického náboženství. Je to jediná možnost jak zhodnotit původnost zjevení v celém jeho významu.

b) Nesmíme však zanedbat také studium jednotlivých náboženství pro ně samotná, bez ohledu na srovnávací účely. Musíme si skutečně přiznat, že *ne všechno* je v těchto náboženstvích nesprávné. Je úkolem teologa získat toto poznání a využít přínosu k pravdě, i.e. lze z těchto náboženství načerpat. Právě tak je jeho úkolem *uvést studovaná náboženství do vztahu k náboženství Kristovu*.

Z hlediska pravdy má každý člověk, ať je jakéhokoli náboženství, dvojí zdroj světla: jeden z nich je jistý, a to je lidský rozum, od Boha darovaný a Bohem osvětlován. Sv. Pavel říká o pohanec: „Neboť co se může o Bohu poznat, je to [i] pro ně jasné, protože jim to Bůh sám zjevil. Co totiž je u něho neviditelné — jeho věčná moc a jeho božské bytí —, to je možno už od

¹⁾ Dobré náběhy se najdou u H. Riesenfelda *Jésus transfiguré*, Kodaň 1948, a v některých svazcích biblické sbírky švédské školy.

začátku světa poznat světlem rozumu z toho, co stvořil“ (Řím 1, 19–20); druhý zdroj je nejistý nebo přinejmenším sporný, a to je Adamovi a Evě dané prvotní prazjevení jediného Boha, tradice, která se s větší či menší věrností přenáší prostřednictvím všech náboženských tradic, nebo, chceme-li, která je ve všech svých rozličných vazbách více nebo méně porušena.

Ve skutečnosti každá náboženská tradice přináší nějakou — třeba nepatrnou — pravdu. Ukazuje teologovi podvědomou touhu lidí po božském poznání. Oproti nadpřirozenému zjevení, tak jak je tradováno proroky a Kristem, poskytují tyto náboženské tradice osnovy a náběhy — nebo také nepodařené náběhy — jednotlivých nábožensko-etnických skupin lidstva. To je imanentní, přirozená danost, která je pro nás právě tak platná jako přínos rozumu nebo dějin, resp. tato danost přinejmenším také tvoří část dějin.

Konečně chceme upozornit ještě na další užitek z tohoto zkoumání, a to pro účely misí. Nemyslíme jen na apologetickou obhajobu, která spočívá v tom, neustále prokazovat nadřazenost Kristem zjeveného náboženství, nýbrž především na nutnost, s níž se musí teolog nebo kazatel vyrovnat, když musí svou výuku ve víře přeložit a transponovat do kulturního prostředí a náboženského světa, který není ani řecko-rímský, ani židovský. Musí proto použít náboženských kategorií národa, k němuž mluví, alespoň do té míry, v jaké tyto kategorie mají něco pravdivého a musí se pokusit jim porozumět ne aby je odstranil, ale aby je naplnil. Na výslovný pokyn sv. Řehoře, který byl pravým dědicem prvých papežů a prvých biskupů, se sv. Augustin z Canterbury nijak nezděračal zasvětit pohanské chrámy křesťanskému kultu. Tento čin je symbolem.

Proto sáhne teolog s úctou k původním náboženským tradicím různých národů světa. Tak byly před nedávnem vydány modlitby Aztéků²⁾, které svědčí o hlubokém pocitu Boží transcendence a lidské bídy; křesťan by se tyto modlitby mohl modlit; dej Bůh, aby všechny formule, kterých používá, měly vždy takovou hodnotu!

Málo je toho uveřejněno, nebo přinejmenším máme málo souhrnných monografií o „menších“ náboženstvích lidstva, přičemž tím rozumíme ta náboženství, která se týkají početně poměrně malých skupin národů, jako mexických Aztéků, Inků v Peru, mnoha černých nebo mestických skupin v Africe, Polynézii, Austrálii, na Tichomořských nebo amerických ostrovech, Drúzů na Blízkém východě. Máme několik monografií o starých evropských náboženstvích — o Řecích, Římanech, Germánech — nebo o Blízkém a Středním východě, jako o Egyptanech, Hetitech, Babylóňanech a Asyřanech, o Iráncích (mazdaismu a manicheismu), o Féniciánech, Syřanech, Kananejcích³⁾.

Dál pokročil výzkum u náboženství velkých, přinejmenším pokud jde o náboženství, zahrnující velké části lidstva, jako náboženství indická a hinduismus, čínská náboženství jako buddhismus a taoismus, morální nauky konfucianismu, náboženství Japonska jako šintoismus a náboženství Vietnamu. Ještě před dvaceti lety bylo studium těchto náboženství v katolických kruzích zabarveno především apologeticky⁴⁾. Naštěstí jsme již začali toto stanovisko opouštět a pokoušíme se studovat každé z těchto náboženství samo o sobě.

Konečně je studium různých náboženství velmi poučné nejenom z hlediska náboženské vnímavosti a čistě náboženského naukového obsahu, nýbrž snad ještě více z hlediska náboženského materiálu a symboliky, která tu hraje roli. Tak objevuje teolog ve všech náboženstvích všeobecně platnou symboliku, zahrnující základní „prvky“ stvoření — „nebe, slunce, měsíc, vodu, zemi“ — rostlinstvo, roční doby, život a smrt — prostory (hory, posvátné prameny, chrámy atd.) a posvátné doby (svátky, výročí) — fáze lidského života jako zrození, pubertu,

manželství a plodnost, smrt. Výzkum všeobecně se v náboženstvích objevující symboliky vede teologa k tomu, aby kladl přirozené podklady, v nichž je zakořeněna symbolika křesťanského kultu, mimo filosofické a ezoterické spekulace; jako např. vodu, chléb a víno, olej atd. Tím, že u určitých svátků můžeme odvodit jejich vzdálený původ ze zemědělství, jejich smysl nijak nesnižujeme, — naopak takto objevujeme teprve celý rozsah jejich skutečnosti; tak je tomu u velikonoce a především u svatodušních svátků, jež byly svátkem stánků, tj. původně svátkem žní. Právě tak není církve nehodno, je-li znázorňována jako žena oděná sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou z dvanácti hvězd kolem hlavy, neboť tak viděl Jan církev (Zjev 12, 1). Tradice, která byla vždy jednomyslná v tom, jak vzájemně slučovala přívlastky církve a Panny Marie, znázorňovala tímto způsobem matku Ježíšovu; někdy přidává ještě i hada pod její paty, a ani to jí není nehodno. Co však chce tato symbolika vyjádřit? Nehledě k janovské inspiraci a pozitivnímu zjevení, nebude teolog nijak opomíjet univerzální symbolickou náplň, již ve všech náboženstvích vyvolává téma ženy, plodnosti, měsíce a hada. Bylo by možno uvést mnoho příkladů starých pohanských obřadů nebo svátků, které církev překonala jen tak, že je pokřtila a přijala za své, nebo příklady obřadů původně křesťanských nebo židovských, které nicméně v sobě skrývají přirozenou, nikoli zvláště zjevenou, symboliku, na niž mohou dějiny a teologie různých náboženství vrhnout určité světlo. Téma velikonoční slavnosti, která byla původně (před exodem) kosmickým svátkem jara, bylo bohatě využito církevními Otcí, kteří v něm nacházeli smysluplnou symboliku. Totéž platí o svatodušních svátcích jako o slavnosti žní⁵⁾.

Než zakončíme tyto úvahy o náboženstvích, zmiňme se ještě o jednom podnětu k práci, spočívajícím ve zjištění teologického postavení každého náboženství vzhledem ke zjevení a ke katolickému náboženství. Jaký je princip takového řazení a hodnocení? Může vůbec takový princip existovat?

Jelikož jsme si řekli, že určité náboženství nemůže být jen souhrnem omylů — neboť pak by ani nemohlo existovat — nýbrž že v sobě zahrnuje byt i jen malý kousek pravdy, musí teolog tuto pravdu se vši skromností uznat. A poněvadž náš Bůh, Bůh Abrahámův a Otec našeho Pána Ježíše Krista je zároveň Bohem všeho stvoření, všech lidí, poznává teolog, setká-li se s lidmi, kteří vyznávají určitou náboženskou pravdu, vždy Boží ruku, která je tu u díla. Právě pro tyto malé zlomky pravdy, které jsou vlastní všem náboženstvím, mají tato náboženství částečně to, co má církev v plném rozsahu. V tom je zřejmý princip hodnocení.

Rozumí se samo sebou, že toto řazení postupuje různě u neabrahámovských náboženství, pak u judaismu a islámu, a konečně u všech náboženství odvolávajících se na Krista. Na základě shora zmíněného principu má „ortodoxní“ církev nejen část toho, co má církev, nýbrž ve velmi značném rozsahu je tím, čím je pravá církev. Ve vztahu k ní můžeme použít pojmu „potenciální části“, který vypracoval sv. Tomáš Akvinský v souvislosti s duševními mohutnostmi nebo s ctnostmi, odvozenými z hlavních ctností. Katolická církev by podle toho byla potenciálním celkem: potom můžeme hodnotit co u každé oddělené církve chybí, díváme-li se na ni jako na potenciální část pravé církve.

2. Uspřádání toho, co je dáno

Teologovou úlohou je posoudit jednotlivé systémy a odhadnout jejich cenu. Zvážit zásluhy a nedostatky každého teologického systému, tj. ozřejmit aspekty pravdy, které jeden systém vypracoval nebo jiný ponechal v temnu.

Systémy, které krcují kolem určité, třeba velmi podstatné ideje, mají vždy statický charakter; teologie těchto systémů potřebuje vždy oživení a doplnění tzv. biblickou teologií, pozitivní teologií pramenů a teologií kerygmatickou, která u každého tématu vytváří živou a člověka

²⁾ Bulletin du Cercle de Saint-Jean-Baptiste, 1950.

³⁾ Srv. F. König *Christus und die Religionen der Erde. Handbuch, der Religionsgeschichte*, 1956; též *Religionswissenschaftliches Wörterbuch*, 1956.

⁴⁾ Srv. hlavně J. Huby *Christus a nověji ještě G. Bardy Les religions non-chrétiennes*, 1940.

⁵⁾ Mnoho poukazů má Mircea Eliade *Traité d'histoire des religions*, 1949.

bezprostředně sytící syntézu toho, co je dáno zjevením. U Otců obvyklá teologie, kterou jsme popsali dříve, bude proto vedle velkých syntetických soustav vždy aktuální. V tomto ohledu se teologovi nabízejí četné podněty k práci na poli typologie a mystagogiky.

Typologie se pokouší objasnit oba Zákony jeden druhým, zejména pak ukazuje v průběhu celého Starého Zákona obrazy — nebo předobrazy — Krista a jeho díla. Katolické práce na tomto poli jsou buď příliš učené nebo příliš ojedinelé. Protestanté jsou zde před námi. Pokužíme jen na díla W. Vischera *Das Christuszeugnis des Alten Testaments*, dále Leonarda Goppelta *Typos*, jež vyšla ve Švýcarsku, na anglikánská díla A. G. Heberta *Le trône de David et l'autorité de l'ancien testament*, W. J. Phytian-Adamse *L'appel de l'Israel a Le peuple et la présence* a především na díla švédské školy, zejména H. Riesenfelda a Per Lundberga. Poslední autor vydal knihu o typologii křtu v prvotní církvi. Zde se ukazuje velmi zajímavá stopa, o níž nicméně víme jen velmi málo. Typologie však musí vyhledávat i „typy“ velkých svátostí Nového Zákona ve Starém Zákoně. Několik takových poukazů u eucharistie uvedl J. Daniélou (v *La messe et sa catéchèse*, 1947), je však třeba ještě mnoho práce, především u ostatních svátostí. Jako příklad uvedme dva podněty pro typologii:

1. Typologie Krista ve Starém zákoně. Je třeba pokusit se zdůvodnit názvy: nový Adam, nový Noe, nový Abraham, nový Izák, nový Mojžíš... které byly — ať již v Písmu nebo v tradici — Kristu dávány a ukázat, co každý z těchto názvů Kristu přičítá.

Je třeba rozpracovat různé názvy, jež dostává Kristus v Novém zákoně, jako Syn člověka, služebník Boží, Mesiáš, Emmanuel... a pokusit se je vysvětlit týmiž kategoriemi Starého zákona.

2. Typologie Janova evangelia. Běžná četba Janova evangelia dává v pozadí tušit celou řadu starozákonních témat, zejména pak určitý počet témat, která souvisejí s Exodem. Mnozí vidí v Janově evangelii přímo paralelu k Exodu. Uvedme zde několik podnětných prvků tohoto paralelismu.

Povolání Mojžíše (Ex 3, 10) a poslání Slova (Jan 1, 6): v obou případech má iniciativu Bůh a nacházíme tentýž velkolepý charakter události.

Áron je předchůdcem Mojžíšovým tak jako je Jan Křtitel předchůdcem Kristovým.

Voda Nilu byla proměněna v krev tak jako byla voda v Káni proměněna ve víno.

Rudé moře, jež bylo pro apoštoly předobrazem znovuzrození křtem, upomíná zcela přirozeně na epizodu s Nikodémem.

Zázrak seslání many (Jan 6, 31) a rozmnožení chlebů; právě tak jako hora Oreb a slova Kristova: „Tomu potekou z nitra proudy živé vody“ (Jan 7, 38) si očividně navzájem odpovídají. Šechina (Jan 1, 14), kovový had (Jan 3, 14), jsou právě tak významné. Reptání Izraelitů proti Mojžíšovi a Židů proti Ježíšovi (Jan 6, 41).

Balaam a Nikodém, kteří jsou jazykově téhož původu, podávají oba svědectví, jeden o Izraeli, druhý o Kristu (Num 24 a Jan 7, 50). Srv. v tomto ohledu, co je řečeno o mikulášovcích, dubletě nikodemitů — Zjev 2, 14.

Cizoložství Izraele (zlaté telce) a cizoložnice, v níž je Izraeli odpuštěno. Ježíš píše dvakrát prstem do písku (Jan 8, 6—8) jako Jahve dvakrát psal prstem do desek zákona (Ex 31, 18 a 34, 28).

Dobrý pastýř, který je dveřmi ovčince a Jozue, který přivádí do zaslíbené země (srv. též Num. 27, 17).

Tato srovnání jsou případná; nejsou podložena o nic méně, vzpomeneme-li na to, že lekce z Exodu byly součástí velikonoční liturgie a že Janovo evangelium zřejmě nebo „liturgickou zprávou o životě Kristově pod zorným úhlem velikonoce“⁶⁾.

Mystagogika je druh katecheze, která není výukou

⁶⁾ Srv. J. Daniélou v časopise *Dieu vivant*, 16, 1950, s. 153. Vše, co jsme právě řekli o sv. Janu a Exodu, je založeno na pozoruhodné Daniélouově analýze Sahlinovy knihy *Zur Typologie des Johannesevangeliums*, Uppsala 1950.

nebo vysvětlováním, nýbrž pedagogikou nebo spíše zasvěcením do tajemství, tj. do slavení svátostí. Mystagog — nejprve to byl biskup — se pokouší uvést věřící do duchovního porozumění obřadu nikoli tak, že by jim zprostředkoval jasné myšlenky o tom, co probíhá, nýbrž tím, že je nechává duchovně se v lásce podílet na Kristu, jehož působení se skrze svátost skutečně přítomně děje; to co odlišuje mystagogiku od vysvětlování je skutečnost, že Kristus, do jehož nitra nás svátost nechává vejít, není ideou, nýbrž osobou, a to stále přítomně žijící osobou. Mystagogika používá typologie v té míře, v jaké je jí potřebná k odkrytí všeho životního a myšlenkového bohatství, jehož jsou obřady plny. Zde je důležitá stopa, která je zejména v době, kdy každý poukazuje na nedostatky příliš školského katechismu, pohybujiícího se stále mimo liturgii, dosud málo probádána.

3. Teologická systematika

Teologická systematika používá služeb určité filosofie. Která to je?

Od Augustina až po třinácté století byla aplikována filosofie, kterou znal a jíž dával přednost učitel z Hippa. Vládl v ní platónský duch. Neznala pojem přírody tak jak byl vypracován Aristotelem.

V třináctém století se sv. Tomáš Akvinský nebál do teologie převzít celý aristotelismus, stalo se to však za cenu úplné transpozice (v témže smyslu, v jakém je tohoto pojmu užíváno v hudbě) augustinovského díla na aristotelickou klaviaturu. Neporozumění této transpozici svedlo v šestnáctém a sedmnáctém století některé teology k osudným omylům.

Vpád filosofie subjektu, který trvá již po několik století, či filosofie „já“, jak se dnes říká, vyžaduje obdobnou transpozici, kterou je ještě nutno vykonat. Jinak by rozhovor s karteziány, s kantovci, jimiž zpravidla jsou protestanté, nebo s hegelovci nebyl možný. Do té doby, než se tato transpozice podaří, bude církev hájit filosofie objektu, v nichž — a jedině v nichž — vidí věrný výraz svého učení.

Zde je nutno opakovat co jsme již řekli o současné (misijní) nutnosti, vyžadující zasadit víru i do zcela jiných kulturních oblastí než jsou ty, jež známe v Evropě. Naše doba čeká na indickou teologii, na čínskou teologii atd., které použijí myšlenkových a reflektivních způsobů těchto zemí⁷⁾.

Konečně zůstaly dokladové a dokazovací prostředky v teologii velmi často stejné jako byly ve středověku nebo v sedmnáctém století. Zde by bylo zapotřebí kritické práce. Quaestio, disputatio, syllogismus atd., ať se zdají na první pohled jakkoli věčné, se netěší na našich universitách téže úctě jaké se jim dostávalo v třináctém století. Má-li učitel pomoci svým žákům zvládnout předmět, sahá dnes k jiným prostředkům, k jiným zjišťovacím a výzkumným metodám (vzpomeňme na postupy existencialismu, na literární formu filosofického díla druhu *Journal métaphysique* Gabriela Marcela), k jiné technice dokazování. Dnes používaná kritika metod by mohla být s užítkem aplikována v teologii.

S filosofií užívá teologie též historie. V tomto ohledu, jak se zdá, se moderní teologie musí ještě mnohemu učit: v biblických vědách, v dějinách liturgií — křesťanských i židovských — v dějinách dogmatu, v dějinách náboženství atd. Historie nejen dává teologovi doplňující informace, ale také mu umožňuje zcela novým způsobem osvětlit jeho předmět. Teologie svátostí se dostává do nebezpečí, že bude pouhou spekulací, dokud vážné historické studium nezjistí vznik a rozvoj obřadů a nepodá tak první „vysvětlení“, totiž jejich chápání těmi, kdo tyto obřady vytvořili a zavedli.

Zároveň si budme vědomi toho, že lidský duch stojí nade všemi metodami a disciplínami. Síla a kvalita nějaké teologie nezávisí konec konců na použitých metodách, ale na hloubce a náboženské životnosti ducha, který zápolí o Boží tajemství.

A.-M. Henry, A. Liégé, *Th. Camelot*
(přel. J. Němec)

⁷⁾ Srv. dále práce P. Tempela o bantuské filosofii.

začátku světa poznat světlem rozumu z toho, co stvořil“ (Řím 1, 19–20); druhý zdroj je nejistý nebo přinejmenším sporný, a to je Adamovi a Evě dané prvotní prazjevení jediného Boha, tradice, která se s větší či menší věrností přenáší prostřednictvím všech náboženských tradic, nebo, chceme-li, která je ve všech svých rozličných vazbách více nebo méně porušena.

Ve skutečnosti každá náboženská tradice přináší nějakou — třeba nepatrnou — pravdu. Ukazuje teologovi podvědomou touhu lidí po božském poznání. Oproti nadpřirozenému zjevení, tak jak je tradováno proroky a Kristem, poskytují tyto náboženské tradice osnovy a náběhy — nebo také nepodařené náběhy — jednotlivých nábožensko-etnických skupin lidstva. To je imanentní, přirozená danost, která je pro nás právě tak platná jako přínos rozumu nebo dějin, resp. tato danost přinejmenším také tvoří část dějin.

Konečně chceme upozornit ještě na další užitek z tohoto zkoumání, a to pro účely misí. Nemyslíme jen na apologetickou obhajobu, která spočívá v tom, neustále prokazovat nadřazenost Kristem zjeveného náboženství, nýbrž především na nutnost, s níž se musí teolog nebo kazatel vyrovnat, když musí svou výuku ve víře přeložit a transponovat do kulturního prostředí a náboženského světa, který není ani řecko-rímský, ani židovský. Musí proto použít náboženských kategorií národa, k němuž mluví, alespoň do té míry, v jaké tyto kategorie mají něco pravdivého a musí se pokusit jim porozumět ne aby je odstranil, ale aby je naplnil. Na výslovný pokyn sv. Řehoře, který byl pravým dědicem prvých papežů a prvých biskupů, se sv. Augustin z Canterbury nijak nezdržal zasvětit pohanské chrámy křesťanskému kultu. Tento čin je symbolem.

Proto sáhne teolog s úctou k původním náboženským tradicím různých národů světa. Tak byly před nedávnem vydány modlitby Aztéků²⁾, které svědčí o hlubokém pocitu Boží transcendence a lidské bídy; křesťan by se tyto modlitby mohl modlit; dej Bůh, aby všechny formule, kterých používá, měly vždy takovou hodnotu!

Málo je toho uveřejněno, nebo přinejmenším máme málo souhrnných monografií o „menších“ náboženstvích lidstva, přičemž tím rozumíme ta náboženství, která se týkají početně poměrně malých skupin národů, jako mexických Aztéků, Inků v Peru, mnoha černých nebo mestických skupin v Africe, Polynézii, Austrálii, na Tichomořských nebo amerických ostrovech, Drúzů na Blízkém východě. Máme několik monografií o starých evropských náboženstvích — o Řecích, Římanech, Germánech — nebo o Blízkém a Středním východě, jako o Egyptanech, Hetitech, Babylóňanech a Asyřanech, o Iráncích (mazdaismu a manicheismu), o Féniciánech, Syřanech, Kananejcích³⁾.

Dál pokračil výzkum u náboženství velkých, přinejmenším pokud jde o náboženství, zahrnující velké části lidstva, jako náboženství indická a hinduismus, čínská náboženství jako buddhismus a taoismus, morální nauky konfucianismu, náboženství Japonska jako šintoismus a náboženství Vietnamu. Ještě před dvaceti lety bylo studium těchto náboženství v katolických kruzích zabarveno především apologeticky⁴⁾. Naštěstí jsme již začali toto stanovisko opouštět a pokoušíme se studovat každé z těchto náboženství samo o sobě.

Konečně je studium různých náboženství velmi poučné nejenom z hlediska náboženské vnímavosti a čistě náboženského naukového obsahu, nýbrž snad ještě více z hlediska náboženského materiálu a symboliky, která tu hraje roli. Tak objevuje teolog ve všech náboženstvích všeobecně platnou symboliku, zahrnující základní „prvky“ stvoření — „nebe, slunce, měsíc, vodu, zemi“ — rostlinstvo, roční doby, život a smrt — prostory (hory, posvátné prameny, chrámy atd.) a posvátné doby (svátky, výročí) — fáze lidského života jako zrození, pubertu,

manželství a plodnost, smrt. Výzkum všeobecně se v náboženstvích objevující symboliky vede teologa k tomu, aby kladl přirozené podklady, v nichž je zakořeněna symbolika křesťanského kultu, mimo filosofické a ezoterické spekulace; jako např. vodu, chléb a víno, olej atd. Tím, že u určitých svátků můžeme odvodit jejich vzdálený původ ze zemědělství, jejich smysl nijak nesnižujeme, — napať takto objevujeme teprve celý rozsah jejich skutečnosti; tak je tomu u velikonoce a především u svatodušních svátků, jež byly svátkem stánek, tj. původně svátkem žní. Právě tak není církve nehodno, je-li znázorňována jako žena oděná sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou z dvanácti hvězd kolem hlavy, neboť tak viděl Jan církev (Zjev 12, 1). Tradice, která byla vždy jednomyslná v tom, jak vzájemně slučovala přívlastky církve a Panny Marie, znázorňovala tímto způsobem matku Ježíšovu; někdy přidává ještě i hada pod její paty, a ani to jí není nehodno. Co však chce tato symbolika vyjádřit? Nehledě k janovské inspiraci a pozitivnímu zjevení, nebude teolog nijak opomíjet univerzální symbolickou náplň, již ve všech náboženstvích vyvolává téma ženy, plodnosti, měsíce a hada. Bylo by možno uvést mnoho příkladů starých pohanských obřadů nebo svátků, které církev překonala jen tak, že je pokřtila a přijala za své, nebo příklady obřadů původně křesťanských nebo židovských, které nicméně v sobě skrývají přirozenou, nikoli zvláště zjevenou, symboliku, na niž mohou dějiny a teologie různých náboženství vrhnout určité světlo. Téma velikonoční slavnosti, která byla původně (před exodem) kosmickým svátkem jara, bylo bohatě využito církevními Otcí, kteří v něm nacházeli smysluplnou symboliku. Totéž platí o svatodušních svátcích jako o slavnosti žní⁵⁾.

Než zakončíme tyto úvahy o náboženstvích, zmiňme se ještě o jednom podnětu k práci, spočívajícím ve zjištění teologického postavení každého náboženství vzhledem ke zjevení a ke katolickému náboženství. Jaký je princip takového řazení a hodnocení? Může vůbec takový princip existovat?

Jelikož jsme si řekli, že určité náboženství nemůže být jen souhrnem omylů — neboť pak by ani nemohlo existovat — nýbrž že v sobě zahrnuje bytí i jen malý kousek pravdy, musí teolog tuto pravdu se vši skromností uzнат. A poněvadž náš Bůh, Bůh Abrahámu a Otec našeho Pána Ježíše Krista je zároveň Bohem všeho stvoření, všech lidí, poznává teolog, setká-li se s lidmi, kteří vyznávají určitou náboženskou pravdu, vždy Boží ruku, která je tu u díla. Právě pro tyto malé zlomky pravdy, které jsou vlastní všem náboženstvím, mají tato náboženství částečně to, co má církev v plném rozsahu. V tom je zřejmý princip hodnocení.

Rozumí se samo sebou, že toto řazení postupuje různě u neabrahámovských náboženství, pak u judaismu a islámu, a konečně u všech náboženství odvolávajících se na Krista. Na základě shora zmíněného principu má „ortodoxní“ církev nejen část toho, co má církev, nýbrž ve velmi značném rozsahu je tím, čím je pravá církev. Ve vztahu k ní můžeme použít pojmu „potenciální části“, který vypracoval sv. Tomáš Akvinský v souvislosti s duševními mohutnostmi nebo s ctnostmi, odvozenými z hlavních ctností. Katolická církev by podle toho byla potenciálním celkem: potom můžeme hodnotit co u každé oddělené církve chybí, díváme-li se na ni jako na potenciální část pravé církve.

2. Uspřádání toho, co je dáno

Teologovou úlohou je posoudit jednotlivé systémy a odhadnout jejich cenu. Zvážit zásluhy a nedostatky každého teologického systému, tj. ozřejmit aspekty pravdy, které jeden systém vypracoval nebo jiný ponechal v temnu.

Systémy, které krcuží kolem určité, třeba velmi podstatné ideje, mají vždy statický charakter; teologie těchto systémů potřebuje vždy oživení a doplnění tzv. biblickou teologií, pozitivní teologií pramenů a teologií kerygmatickou, která u každého tématu vytváří živou a člověka

²⁾ Bulletin du Cercle de Saint-Jean-Baptiste, 1950.

³⁾ Srv. F. König *Christus und die Religionen der Erde. Handbuch, der Religionsgeschichte*, 1956; též *Religionswissenschaftliches Wörterbuch*, 1956.

⁴⁾ Srv. hlavně J. Huby *Christus* a nověji ještě G. Bardy *Les religions non-chrétiennes*, 1940.

⁵⁾ Mnoho poukazů má Mircea Eliade *Traité d'histoire des religions*, 1949.

bezprostředně sytící syntézu toho, co je dáno zjevením. U Otců obvyklá teologie, kterou jsme popsali dříve, bude proto vedle velkých syntetických soustav vždy aktuální. V tomto ohledu se teologovi nabízejí četné podněty k práci na poli typologie a mystagogiky.

Typologie se pokouší objasnit oba Zákony jeden druhým, zejména pak ukazuje v průběhu celého Starého Zákona obrazy — nebo předobrazy — Krista a jeho díla. Katolické práce na tomto poli jsou buď příliš učené nebo příliš ojedinelé. Protestanté jsou zde před námi. Pokažme jen na díla W. Vischera *Das Christuszeugnis des Alten Testaments*, dále Leonarda Goppelta *Typos*, jež vyšla ve Švýcarsku, na anglická díla A. G. Heberta *Le trône de David et l'autorité de l'ancien testament*, W. J. Phytian-Adamse *L'appel de l'Israel a Le peuple et la présence* a především na díla švédské školy, zejména H. Riesenfelda a Per Lundberga. Poslední autor vydal knihu o typologii křtu v prvotní církvi. Zde se ukazuje velmi zajímavá stopa, o níž nicméně víme jen velmi málo. Typologie však musí vyhledávat i „typy“ velkých svátostí Nového Zákona ve Starém Zákoně. Několik takových poukazů u eucharistie uvedl J. Daniélou (v *La messe et sa catéchèse*, 1947), je však třeba ještě mnoho práce, především u ostatních svátostí. Jako příklad uveďme dva podněty pro typologii:

1. Typologie Krista ve Starém zákoně. Je třeba pokusit se zdůvodnit názvy: nový Adam, nový Noe, nový Abraham, nový Izák, nový Mojžíš... které byly — ať již v Písmu nebo v tradici — Kristu dávány a ukázat, co každý z těchto názvů Kristu přičítá.

Je třeba rozpracovat různé názvy, jež dostává Kristus v Novém zákoně, jako Syn člověka, služebník Boží, Mesiáš, Emmanuel... a pokusit se je vysvětlit týmiž kategoriemi Starého zákona.

2. Typologie Janova evangelia. Běžná četba Janova evangelia dává v pozadí tušit celou řadu starozákonních témat, zejména pak určitý počet témat, která souvisejí s Exodem. Mnozí vidí v Janově evangelii přímo paralelu k Exodu. Uveďme zde několik podnětných prvků tohoto paralelismu.

Povolání Mojžíše (Ex 3, 10) a poslání Slova (Jan 1, 6): v obou případech má iniciativu Bůh a nacházíme tentýž velkolepý charakter události.

Áron je předchůdcem Mojžíšovým tak jako je Jan Křtitel předchůdcem Kristovým.

Voda Nilu byla proměněna v krev tak jako byla voda v Káni proměněna ve víno.

Rudé moře, jež bylo pro apoštoly předobrazem znovuzrození křtem, upomíná zcela přirozeně na epizodu s Nikodémem.

Zázrak seslání many (Jan 6, 31) a rozmnožení chlebě; právě tak jako hora Oreb a slova Kristova: „Tomu potekou z nitra proudy živé vody“ (Jan 7, 38) si očividně navzájem odpovídají. Šechina (Jan 1, 14), kovový had (Jan 3, 14), jsou právě tak významné. Reptání Izraelitů proti Mojžíšovi a Židů proti Ježíšovi (Jan 6, 41).

Balaam a Nikodém, kteří jsou jazykově téhož původu, podávají oba svědectví, jeden o Izraeli, druhý o Kristu (Num 24 a Jan 7, 50). Srv. v tomto ohledu, co je řečeno o mikulášovcích, dubletě nikodemitů — Zjev 2, 14.

Cizoložství Izraele (zlaté tele) a cizoložnice, v níž je Izraeli odpuštěno. Ježíš píše dvakrát prstem do písku (Jan 8, 6—8) jako Jahve dvakrát psal prstem do desek zákona (Ex 31, 18 a 34, 28).

Dobrý pastýř, který je dveřmi ovčince a Jozue, který přivádí do zaslíbené země (srv. též Num. 27, 17).

Tato srovnání jsou případná; nejsou podložena o nic méně, vzpomeneme-li na to, že lekce z Exodu byly součástí velikonoční liturgie a že Janovo evangelium zřejmě nebo „liturgickou zprávou o životě Kristově pod zorným úhlem velikonoce“⁶⁾.

Mystagogika je druh katecheze, která není výukou

nebo vysvětlováním, nýbrž pedagogikou nebo spíše zasvěcením do tajemství, tj. do slavení svátostí. Mystagog — nejprve to byl biskup — se pokouší uvést věřící do duchovního porozumění obřadu nikoli tak, že by jim zprostředkoval jasné myšlenky o tom, co probíhá, nýbrž tím, že je nechává duchovně se v lásce podílet na Kristu, jehož působení se skrze svátost skutečně přítomně děje; to co odlišuje mystagogiku od vysvětlování je skutečnost, že Kristus, do jehož nitra nás svátost nechává vejít, není ideou, nýbrž osobou, a to stále přítomně žijící osobou. Mystagogika používá typologie v té míře, v jaké je jí potřebná k odkrytí všeho životního a myšlenkového bohatství, jehož jsou obřady plny. Zde je důležitá stopa, která je zejména v době, kdy každý poukazuje na nedostatky příliž školského katechismu, pohybuje se stále mimo liturgii, dosud málo probádána.

3. Teologická systematika

Teologická systematika používá služeb určité filosofie. Která to je?

Od Augustina až po třinácté století byla aplikována filosofie, kterou znal a již dával přednost učitel z Hippa. Vládl v ní platónský duch. Neznala pojem přírody tak jak byl vypracován Aristotelem.

V třináctém století se sv. Tomáš Akvinský nebál do teologie převzít celý aristotelismus, stalo se to však za cenu úplné transpozice (v též smyslu, v jakém je tohoto pojmu užíváno v hudbě) augustinovského díla na aristotelskou klaviaturu. Neporozumění této transpozici svedlo v šestnáctém a sedmáctém století některé teology k osudným omylům.

Vpád filosofii subjektu, který trvá již po několik století, či filosofie „já“, jak se dnes říká, vyžaduje obdobnou transpozici, kterou je ještě nutno vykonat. Jinak by rozhovor s karteziány, s kantovci, jimiž zpravidla jsou protestanté, nebo s hegelovci nebyl možný. Do té doby, než se tato transpozice podaří, bude církev hájit filosofie objektu, v nichž — a jedině v nichž — vidí věrný výraz svého učení.

Zde je nutno opakovat co jsme již řekli o současné (misijní) nutnosti, vyžadující zasadit víru i do zcela jiných kulturních oblastí než jsou ty, jež známe v Evropě. Naše doba čeká na indickou teologii, na čínskou teologii atd., které použijí myšlenkových a reflektivních způsobů těchto zemí⁷⁾.

Konečně zůstaly dokladové a dokazovací prostředky v teologii velmi často stejné jako byly ve středověku nebo v sedmáctém století. Zde by bylo zapotřebí kritické práce. Quaestio, disputatio, syllogismus atd., ať se zdají na první pohled jakkoli věčné, se netěší na našich univerzitách téže úctě jaké se jim dostávalo v třináctém století. Má-li učitel pomoci svým žákům zvládnout předmět, sahá dnes k jiným prostředkům, k jiným zjišťovacím a výzkumným metodám (vzpomeňme na postupy existencialismu, na literární formu filosofického díla druhu *Journal métaphysique* Gabriela Marcela), k jiné technice dokazování. Dnes používaná kritika metod by mohla být s užitek aplikována v teologii.

S filosofií užívá teologie též historie. V tomto ohledu, jak se zdá, se moderní teologie musí ještě mnohemu učit: v biblických vědách, v dějinách liturgií — křesťanských i židovských — v dějinách dogmatu, v dějinách náboženství atd. Historie nejen dává teologovi doplňující informace, ale také mu umožňuje zcela novým způsobem osvětlit jeho předmět. Teologie svátostí se dostává do nebezpečí, že bude pouhou spekulací, dokud vážné historické studium nezjistí vznik a rozvoj obřadů a nepodá tak první „vysvětlení“, totiž jejich chápání těmi, kdo tyto obřady vytvořili a zavedli.

Zároveň si budme vědomi toho, že lidský duch stojí nade všemi metodami a disciplínami. Síla a kvalita nějaké teologie nezávisí konec konců na použitých metodách, ale na hloubce a náboženské životnosti ducha, který zápolí o Boží tajemství.

A.-M. Henry, A. Liégé, *Th. Camelot*
(přel. J. Němec)

⁶⁾ Srv. J. Daniélou v časopise *Dieu vivant*, 16, 1950, s. 153. Vše, co jsme právě řekli o sv. Janu a Exodu, je založeno na pozoruhodné Daniélouově analýze Sahlinovy knihy *Zur Typologie des Johannesevangeliums*, Uppsala 1950.

⁷⁾ Srv. dále práce P. Tempela o bantuské filosofii.

V ZÁŘI CTNOSTI - VYTRVALOST

Dvě věty má každý kněz si vepsat hluboko do srdce a, vrýt hluboko do paměti: „Kuráž je dobrá — ale vytrvalost je lepší!“ a ta druhá věta je vzata z Písma svatého: „Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.“ Mt 10, 22. Svátý Cyril a svátý Metoděj skvěle své apoštolské dílo začínali, slavně v něm pokračovali a ve své záslužné apoštolské práci vytrvali až do své svaté smrti. Svátý Cyril zemřel v Římě. „Tehdy 14. února 869 rozkázal papež všem Řekům, kteří byli v Římě, i Římanům, aby se sešli se svícem i zpívali nad ním a vystrojili mu pohřební průvod, jaký by byli vystrojili samému papeži.“ „Když umíral Metod v rukách kněží.“ Jestliže v jediné pravé papežské bule je o Metodějovi psáno: „Metoděj je svatý a pravověrný“, pak musíme říci, že také jako „svatý a pravověrný“ podle přesvědčení všech, kdo ho znali, odcházel z tohoto světa. Svátý Cyril-Konstantin a sv. Metoděj šli životem s ochotou, šli s nevšední vytrvalostí, šli s velkodušností, která se neleká žádných překážek, žádných obětí ani žádných sebevšedních obtíží! Říká se: „Finis coronat opus!“ Krásný jejich konec života korunoval jejich krásné apoštolské dílo na Velké Moravě! Zůstali vždy věrní svému poslání, svému povolání, zůstali vždy věrní Cirkvi svaté, svému lidu a jeho vlasti! Poznali vůli Boží a šli za Ní jako za hvězdou, která je vedla životem, až mohli i oni s Božským Vykupitelem hlásiti: Dokonáno jest!

Tak má být každý kněz věrný Bohu, vlasti a svému lidu. Vždy dokonalý, ne ztrnulý — ale dokonalý ve všem, cokoliv myslí, cokoliv mluví, cokoliv činí ve svém soukromém i ve svém veřejném životě. Neboť Bůh jest Bůh dokonalosti a celistvosti — ďábel však duch nepořádnosti a nestálosti, nedokonalosti. Bůh nenávidí vrtkavost, labilnost, nepořádnost a vyslovil o ní slovo, jedno z nejhrůznějších, které vyšlo z Jeho úst: „Poněvadž jsi vlažný, vrhnu tě ze svých úst.“ Zjev 3, 16. Co za to stojí, aby bylo vykonáno, ať se vykoná cele, dokonale, ať se koná stále a vytrvale. Známá jsou nám slova velikého světce: Verba Dei facta sunt. Slova Boží vždy skutkem se stala. Bůh řekl: Budiz, a stalo se... A viděl Bůh všechno, co učinil, a bylo to velmi dobré! Gen 1, 28. Kéž platí též o všech našich slovech, o všech našich předsevzetích a plánech, jako o slovech a plánech Božích „Verba nostra facta sunt.“ Všechny naše sliby, všechny naše dobré plány a dobrá předsevzetí skutkem se stala! I také naše mírumilovné myšlenky, touhy a slova! Kéž bychom byli nejen slovem, nýbrž i skutkem a příkladem hlasatelé pokoje a míru zde na zemi, jak ho tak krásně a vroucně nyní v té milé vánoční době hlásá vánoční svatá liturgie. Vždyť nás k tomu nabádá sám Pán Ježíš, „Kníže pokoje a míru“, jehož následovníky být chceme a jako sv. Cyril a Metoděj až do smrti zůstaneme! Abychom teď na konci občanského roku 1963 při retrospekci na své celoroční apoštolské pastorační dílo na úseku duchovního života i na úseku mírové své činnosti mohli říci: „Viděl jsem v duchu při zpytování svědomí všechno, co jsem učinil — a bylo to vše velmi dobré!“

Vytrvalost je ctnost vůle, kterou v konání dobrého až do konce života svého tak jako sv. Cyril a Metoděj pokračujeme. Vytrvalost náleží k nejtěžšímu ctnostem duchovního a pastoračního života. Lehké jest v první horlivosti duchovního a pastoračního života s radostí prvních úspěchů pod lákavým dojmem novinky konati dobré! Kdy srdce oplývá sladkostmi prvotin bohaplné duše. Brzy však bledne první dojem, zevšední svatá liturgie, dostaví se dlouhá a neúprosná cesta denních neúprosných těžkých povinností a obtíží a obětí... dostavuje se únava, dostaví se jakási chladnost, třeba i lhostejnost, omrzlost, kolísavost, nestálost: největší chyby, které ničí ctnost vytrvalosti... Charakterní mužové musíme být jako následovníci Pána našeho Ježíše Krista. Charakter je muž pevných neohebných zásad! Charakter je člověk s duchem věčnosti ve svém srdci, který má něco neohebného ve své vůli a něco žulového ve své duši.

Pán Ježíš praví: „Můj pokrm je činiti vůli Toho, který mne poslal a dokonati Jeho dílo!“ Jan 4. 34. Nesestoupil s Kříže přese všechno tupení a posmívání a provokování: „Jsi-li Syn Boží, sestup s Kříže“, až mohl Bohu a celému světu hlásiti „Dokonáno jest!“ Tak byla v Jeho lidské přirozenosti spojená per hypostaticam unionem s přirozeností Božskou nezměnitelnost, vytrvalost, stálost...

Písmo svaté obou zákonů napomíná k vytrvalosti. Svátý apoštol Pavel napomíná Korintské k vytrvalosti: „Proto, draží bratři, buďte pevní, nedejte se zvíklati!“ 1 Kor 15, 58. A v knize Sirachcově čteme: „Svátý člověk zůstává v moudrosti jako slunce — ale blázen jako měsíc se mění.“ Sir 27, 12.

Na konci občanského roku vzbudme dokonalou lítost nad vši ochablostí, nad vši vlažností a nestálostí, nad vši labilností ve svém duchovním boji a v boji za mír kolem sebe, v nás a na celém světě!

Do nového roku 1964 půjdeme všichni s pevným předsevzetím následovat „nadmíru kultivované osobnosti“ apoštolů Slovanů, svatého Cyrila-Konstantina a sv. Metoděje, jak jsme je poznali v zářích jejich ctností. — Non sunt admirandi tantum, sed et imitandi!

ThDr Karel Sahaňa

ROZJÍMAVÝ PŘEKLAD ŽALMŮ

ŽALM 3. DŮVĚRNÁ MODLITBA UPROSTŘED NEPŘÁTEL

Žalm navazuje na 2 Sam 15—17: David přechá do pustiny před synem rebelem s šesti sty věrných, proti sobě má dvojnásobnou přesilu. Dochází ho zpráva: „Srdce Izraelských se obrátilo k Absolónovi.“ Pro 6. verš bývá žalm nazýván ranní modlitbou.

Rozdělení myšlenek:

a) Bože, má nouze je veliká (2—4),

b) ty jsi vždycky pomohl (5—7),

c) důvěřuji ve tvou pomoc pro sebe i pro celý národ (8—9).

☆

1. Žalm Davida, když prchal před svým synem Absolónem.

☆

2.

Pane,
kolik je těch, kdo mě sužují!

3.

Mnoho jich na mě dotírá,
mnoho jich o mně říká:
„Bůh ho nezachrání!“

4.

Ale, Pane,
ty jsi můj štít,
jsi má chlouba,
ty mi pozvedáš hlavu!

5.

Hlasitě jsem volal k Pánu
a vyslyšel mě se své svaté hory:

6.

A tak jsem ulehl
a usnul.

Probudil jsem se proto,
že mi Pán pomáhá.

7.

Nezaleknu se ani tisíců,
kteří mě ze všech stran obkličují!

☆

8. Pane,
povstaň,
můj Bože,
zachraň mne!
9. Vždyť jsi všem mým protivníkům rozbil skráně,
hříšníkům jsi povyrazel zuby!
☆
10. Spása je v Pánu.
Na tvém lidu ať spočívá tvé požehnání!

-
- (3) „Bůh ho nezachrání“ — srovnej s výrokem Semejovým v 2 Sam 16, 8.
- (5) „se své svaté hory“ — Siona.
- (6) „ulehl jsem a usnul“ — v bezpečné důvěře v Boží pomoc.
- (9) „rozbil skráně“ — doslova čelisti. Dravá šelma je zneškodněna zlomením čelisti.

ŽALM 4. MODLITBA VĚŘÍCÍHO UPROSTŘED HŘÍŠNÍKŮ

Žalm obsahem souvisí s předcházejícím: k Davidovi se připojily mnohé kmeny, je si jistý vítězstvím — 2 Sam 17. Pro poslední verš bývá žalm nazýván večerní modlitbou.

Rozdělení myšlenek:

- a) Vyzývání (2).
b) Napomenutí nepřátelům (3–6).
c) Nesháním se po přízni lidské, nýbrž Boží (7–9).

- ☆
1. Sbormistru: na strunách!
Žalm Davidův.
- ☆
2. Bože,
zastánce mého práva,
vyslechni mne, když volám,
tys mě podpíral v soužení,
smiluj se nade mnou
a splň mi prosbu!
- ☆
3. Lidé,
nakolik jste nechápavého srdce!
Proč lpíte na tom, co je marné
a ženete se za nepravdou?
4. Pamatujte:
Pán svého vyvoleného vyznamená,
Pán mě vyslyší, když k němu zavolám.
5. Zachvějte se
a neopovažujte se hřešit,
promyslete si to ve svých srdcích,
ve svých příbytcích,
a ustaňte!
6. Přineste správné oběti
a důvěřujte v Pána!
- ☆
7. Mnoho lidí říká:
„Kdo nám dopomůže k blahobytu?“
Pane,
nad námi dej vzejt jasu tvé tváře!
8. Do mého srdce jsi vložil radost,
větší než bývá při nadbytku zrní a vína.
9. Proto usínám hned, jak jsem ulehl,
vždyť, Pane,
ty sám
poskytuješ mi bezpečí!

-
- (3) „lidé“ — doslova: muži, tj. předáci vzbouřeného lidu.
- (4) „svého vyvoleného“ — David byl za krále vyvolen Bohem a posvěcen — 1 Sam 16, 1–13.
- (5) „ve svých srdcích, ve svých příbytcích“ — mimo vřavu, v soukromí.
- (6) „správné oběti“ — které se Bohu líbí, upřímné, ne pouze vnější, při kterých by srdce bylo plno nenávisť, srv. Deut 33, 19; Iz 1, 13–17; Ž 50, 21.

ŽALM 5. RANNÍ MODLITBA SPRÁVEDLIVÉHO UPROSTŘED NEPŘÁTEL

Podle osmého verše žalmu se dá usuzovat, že žalm navazuje na události po porážce Absolónově — 2 Sam 18–20. David po návratu do Jeruzaléma opět přichází k ranní pobožnosti ke svatostanu, ale cítí kolem sebe nedůvěru vojensky poražených nepřátel. Prosí Boha o úplné dosažení vítězství.

Rozdělení myšlenek:

- a) Vyzývání (2–4).
b) Bože spravedlivý (5–7),
c) buď mně milostiv (8–9),
d) pokoř mé nepřátele (10–11)
e) a zachraň spravedlivé (12–13).

- ☆
1. Sbormistru: pro flétny!
Žalm Davidův.
- ☆
2. Pane,
popřej mým slovům sluchu,
povšimni si mého nářku,
naslouchej mé hlasité vřobě,
můj Králi
a můj Bože!
4. Vždyť se, Pane, modlím k tobě,
zrána slyšíš můj hlas,
zrána ti předkládám své modlitby
a čekám.
- ☆
5. Ty nejsi Bůh,
kterému by se líbila nesprávnost,
člověk špatný u tebe neobstojí,
tobě zpustlíci nesmějí na oči,
nenávidíš každého zločince,
hubíš všechny lháře.
7. Od krvežíznivce a podvodníka
s odporem se Pán odvrátí.
- ☆
8. Já však pro tvou nesmírnou milost
vkročím do tvého domu,
padnu na tvář před tvým svatým chrámem
v bázni před tebou, Pane!
9. Veď mě ve své spravedlnosti kvůli mým nepřá-
telům;
urovnej přede mnou cestu k tobě!
- ☆
10. Vždyť není upřímnosti v jejich ústech,
jejich srdce osnuje úklady,
jejich hrdlo je otevřený hrob,
vlichocují se svými řečmi.
11. Bože,
ztrestej je,
ať zajdou na vlastní záměry!
Pro jejich četné zločiny je vyžeň,
vždyť se vzpouzejí proti tobě!
- ☆
12. Ale ti všichni, kdo se k tobě utíkají,
ať se veselí,
ať jásají bez přestání,
chraň je
a budeš zdrojem radosti pro ty,
kdo milují tvé jméno.
13. protože ty, Pane, žehnáš spravedlivému,
jako štítem ho zabezpečíš svou blahovůlí.

-
- (4) „čekám“ — že budu vyslyšen.
- (8) „svatým chrámem“ — před postavením Šalomounova chrámu se tak často nazývalo místo, kde byla uchovávána archa úmluvy, srv. 1 Sam. 1, 9.
- (11) „ztrestej je“ — nejde o osobní pomstychtivost. Vzbouřenci se prohřešili proti celému národu a proti králi, Bohem vyvolenému, tedy proti Bohu.
- (4) „zrána“ — Izraelští se modlivali třikrát za den, ráno, v poledne a večer, srv. Dan 6, 10–12.
Z lat. přeložil a opatřil poznámkami Josef Kunický.

„Pán jest to!“

Ano, všude je Pán. V nejružnějších podobách zjevuje nám svou blízkost. I v Dachau. Ukáží vám to v několika zastaveních.

★

Stál vedle mne, když policista v Norimberku mi ovinul kolem ruky „zvoničí osmičku“ a spoutal ji s rukou cizineckého legionáře ze severní Afriky. Také k Pánu jedné noci pravili: *Senatus Populusque Romanus* — jménem římského lidu!

Když jsme pak stáli v řadách, abychom byli zaneseni do táborové kartotéky, přiběhl jeden z esesáků, kteří nás hlídali a zařval: Jsou zde nějakí kněží? Vyvolával je z řad, aby je v divoké nenávisti tupil a případně mlátil, když mu právě napadlo. Byl to ale Pán Ježíš Kristus, kterého chtěl hanobit, úhelný kámen, který stavitelé říše zavrhl, kolem kterého ale nemohli lhostejně přejít. Ale zatím co Jej tupili a prohlašovali za mrtvého, poznali, že ještě žije: žije a působí ve svých kněžích.

★

Šepot šel řadami kněží: dostaneme kapli! Ale ti staří mezi námi potřásali hlavou: „Spíše živoucímu ďáblu nějakou postaví než našemu Pánu!“ Tentokrát neměli pravdu. S neobvyklým spěchem byli objednáni truhláři, krejčí a malíři a v několika dnech se proměnily dvě světnice kněžského baráku v dům Páně. Pravda, vyhlížel chudě. Ale se svatostánkem byl nám, kteří jsme byli bez domova, samotným nebem darován kus kněžské vlasti. „Národní společenství vás vyvrhlo“, těmi slovy nás při vstupu pozdravil velitel tábora.

KRISTUS V DACHAU

A potom jsme byli vrženi do nevyslovitelné pustoty. Díky svatostánku jsme opět našli ztracenou orientaci. Teď bylo opět možno rozeznat sever a jih. Stoupal nade zdi a touž rukou, která utišila bouři na moři, protrhl mraky a objevily se hvězdy. Bylo-li utrpení hluboké jako studně, vyhloubil On ještě hlubší studni milosti, ze které prýštily prameny osvěžujících vod. Když léto smrti 1942 sypalo na naše těla hlad, nákazu a bídu, zářilo slunce Jeho lásky našim duším. Byl-li Pán ve svatostánku mezi námi, změnil se zmatek v horu Tábor. Stavěli jsme stánky, které Pán apoštolům odepřel a v prožitku blízkosti Boží mnohý řekl: Dobře je nám zde býti. První stánek byl nejubožejší, ale Ježíš byl v něm hostem. Bylo to naše srdce. Druhý stánek byla naše kaple, sice chudá a ubohá, ale ozářená velebností Boží. Třetí stánek bylo Srdce samého Spasitele, ve kterém nás ubohé a chudé činil přebohatými. Dachau byla milost, o kterou jsme Boha ovšem neprosili, neboť chutnala příliš trpce. Kdo Mu ale bez výhrady řekl: *Suscipe, Domine, universam meam libertatem* — přijmi, Pane, veškerou moji svobodu, toho zahrnul milostmi bez míry a daroval se mu sám.

Polští kněží byli ubožejší než my, neboť nesměli do kaple. Pracovali jsme s nimi pod společným velením. Nikdy nezapomenu, jak mne ten nebo onen tak vroucně prosil, abych mu přinesl svátostného Pána na plantáže. Dobře ukrytý v záhybech naší vě-

žeňské kazajky přinášeli jsme svým strádajícím spolubratřím svatý pokrm na cestu.

Děrami plotu z ostnatého drátu přinášela nám jakási statečná žena pšeničný chléb a víno. Opět v jiné podobě ukázal nám Pán svoji blízkost: „Sebe sama zmařil, přijav přirozenost služebníka tím, že se stal podobným lidem a ve svém zevnějšku byl sledován jako člověk. Ponížil sebe sama, stav se poslušným až k smrti, a to k smrti kříže.“ (Fil 2, 5–8).

★

A zase stál uprostřed nás. Hleděl na nás z očí dítěte. Ivanu Krichorovičovi bylo 15 let, když ho esesáci v jeho rodné vsi na Dněpru vyvalili z náruče zoufale se bránící matky. Beze slova, hořce plačící, hleděla matka za odjíždějícím vlakem; na její zástěře viseli dva mladší sourozenci a strachem křičeli. Když Ivan se svou skupinou dorazil do našeho tábora, hustě přelsto a od hor vůl studený vítr. Dlouho museli stát na místě apelu. Vězňové, kteří pracovali v teplé kotlárně, nabídli jim ze soucitu, aby šli na chvíli s nimi, ohřáli se a usušili si šaty. Když ale chlapci spatřili veliké kotle s ohnivými jícny, vykřikl strachem a vyběhli opět ven do deště, aby aspoň ještě na chvíli zachránili svůj ubohý život.

Ivana naučila matka modlitbě. Ta kráčela nyní s ním. Také většina jeho kamarádů byla pokřtěna. Brzy se dověděli, nevím odkud, že v táboře jsou kněží. Ty nyní vyhlíželi. — O několik týdnů později, za chladného nedělního odpoledne, stál Ivan s jedním ze svých druhů na vnějším okraji fotbal-

BOŽÍHODOVÝ ČLOVĚK

Se spisovatelem Emanuele Masákem jsem si začal dopisovat už jako oktáván. Upozornil ho na mne můj vládny, dnes už zvěčnělý literární příznivec Vilém Bitnar. Byl jsem přímo ušaslý, když na mou zásilku mladistvých a zcela nezkušených veršů přišla od Masáka potěšující, povzbuzující a netušeně překvapující zpráva, že je všechny otiskne v olomoucké literární revue „Archa“, kterou po Bitnarovi šťastně a obezřele redigoval od r. 1924. Tak se rozvinula naše společná korespondence — osobně jsme se nikdy nesetkali — i má účast na živém literárním snažení někdejší olomoucké Družiny literární a umělecké, v jejímž čele dlouholetý židenický katecheta rozvážlivě stál a jejímž členem jsem se pak též později i já stal. Když se dnes na vše rozpomínám, když se shovívavě dívám na ty první klopýtavé a nesmělé literární rozběhy, přebouzí se ve mně a ožívá oddaná vděčnost ke spisovateli Emanuelu Masákovi a stěží mohu uvěřit, že ten čas tak rychle utekl a že Masák se letos dožívá osmdesáti let. Říkám mu božíhodoový člověk. Vždyť se také narodil před osmdesáti lety v Lazínově u Letovic na Moravě právě na Boží hod vánoční, na ten den, i v zimním čase rozjásaný, kdy naše svatyně jsou prozářeny světlem andělské radosti a rozzněny tklivými a něžnými písněmi díky za svatě Boží obdarování, jehož se lidstvu dostalo vtělením druhé božské Osoby. A vskutku Masákova osobnost, jak mi o ní svědčili všichni, kdo s ním kdy přišli do styku, vždy měla v sobě něco z oncho božíhodoového světla a to světlo zářilo i z jeho literárního díla. Laskavý a citlivý učitel, noblesní redaktor a přítel všech mladých literárních adeptů pracoval na svém literárním díle vedle svých kněžských povinností, jichž

nijak nezanedbával, v jakési vzdálené tichosti a s příkladnou skromností. Projevil se jako beletrista, literární kritik, poučený a vzdělaný essayista a horlivý i zkušený překladatel, zejména z polštiny. Veliké duchovní a literární zjevy polské přitahovaly jeho neochabující pozornost. Výraznou literární studii „K branám věčnosti“ (1918) seznámil české čtenáře o náboženském zrání velkých zjevů polského romantismu, básníků Julia Slowackého a Zikmunda Krásinského. Věnoval řadu studií vývoji katolické kultury na půdě Moravy, uspořádal sborník „Matka Boží v české poesii“ (1928) a vedle již zmíněné „Archy“ redigoval od r. 1930 zábavně poučný obrázkový měsíčník „Náš domov“ a od r. 1920 časopis „Anděl strážný“. Redakторská práce jistě pohlcovala hodně jeho času, leč přece nalézal chvíle k vlastní tvorbě, zejména beletristické. V r. 1921 vydal román „Blouznivci“, jehož děj čerpá z rodného kraje, a v r. 1929 vychází jeho román „Simon Stylita“, vnitřní kronika, zachycující kus života mladého ideálního, ale prakticky neostříleného kněze, nadaného básníka, jemuž však kolegové posměšně říkali, že je „papírový člověk“, který v prázdném, otráveném maloměstském ovzduší a v církevně rozhárané situaci v naší vlasti po první světové válce zakolísá na čas na kněžské cestě a zabývá se dokonce myšlenkou podlehnout včernému pokušení opustit kněžství a nalézt si povolání, vyhovující jeho literárním zálibám i schopnostem, aby nakonec přece zvítězil nad lákovou bludičkou a vytrval ve svém vnitřním zakotvení. Masák tento svůj pozoruhodný román, do něhož uložil mnoho svých zkušeností, poznatků doby i jejích lidí, vědomě věnoval „bratřím, jejichž věrnost nedovedla zlomiti bouře osudného rozvratu“. Mladý kněz Simon si svůj vnitřní zápas proboujává trpce a s mnohými zklamáními. Velikou oporou je mu sousední farář Kalina, jeho někdejší předchůdce

lového hřiště v táboře. Jeho obličej byl docela úzký, vyhublý hladem. Všiml jsem si, že on i jeho kamarád sledují hru jen nepozorně. Jejich oči přelétaly řady diváků a zkoumaly jejich obličej. A tu mi zašeptal Ivan do ucha otázku: „Ty báťuška?“ — jsi kněz? Řekl jsem „ano“. Pohlédl na mne s úsměvem a tak radostně při vši své ubohosti a kývl svému příteli. Za chvíli jsem ohřival jeho ledově chladné ruce v hlubokých kapsách svého kabátu. „Poď se mnou ke kněžskému bloku, dám ti kus chleba s uzenkou!“ Když ho obdržel, udělal chlapec veliký, krásný ruský kříž od čela k hrudi a od ramene k rameni. To bylo jeho poděkování v řeči, které celý svět rozumí. Byl to opět Pán, který mě potkal v tomto ubohém dítěti. Neboť bídni a ubožáci náleží k jeho družině. A kde je jeho dvůr, tam je i On.

★

Viděl jsem Pána na tváři zesnulého kněze. Tak hustý a do očí kousající byl prach v dílně faráře Fränznicka, že jsem ho oknem často viděl jen jako v mlze. Motor jeho velkého stroje na řezání bylin naplňoval malý prostor nesmírným hlukem; podlaha byla z cementu a nohy na ní trnuly. Přese všechno ale Fränznick vydržel, ačkoliv mohl dostat lehčí a příjemnější práci. V době tyfóvé epidemie strávil se mnou asi 10 týdnů mimo tábor; tehdy jsme byli odříznuti také od pramene milosti, od svatostánku. Tajným spojením s vnějším světem bylo nám však přece umožněno, abychom mezi lůžky nemocných mohli slavit svatá Tajemství a já přinášel svému duchovnímu spolupratru, který přitom nemohl být, svaté přijímání. Nikdy nezapomenu na úsměv, který vždy rozjasnil jeho tvář. Cítil se jistě skryt pod Boží ochranou. Bezvýhradně důvěřoval Prozřetelnosti, vděčný za

to, že ho vedla utrpením a osamělostí. „Chci být spokojen se vším, co den přináší“, psal jednou domů, „a je-li člověk tak daleko, je jeho štěstí a vnitřní radost skutečně bez hranic.“ Jelikož jeho zdraví nám dělalo stále víc starostí, naléhali jsme, aby se vzdal svého místa a nabídl jsme mu lepší. Ze soucitu se svým ubohým světcem zůstal ale i tentokrát, až se konečně zhroutil a za tři dny zemřel. Přátelé — kněží v nemocničním revíru vypomohli, že byl položen na máry. „Musíš tam jít a podívat se“, řekl mi jednou večer po návratu z práce Heinrich Becker. „Nikdy ve svém životě jsem neviděl mrtvého, který by měl tak zjasnělý obličej.“ Bylo to tak skutečně a opravdu. Jeho obličej byl ztrnulá láska. Ležel na něm odlesk přítomnosti Páně, který nocí šel s námi.

Albert Riesteter

ZPĚV AMBROSIÁNSKÝ

Jméno sv. Ambrože, biskupa milánského, jehož svátek připadá na 7. prosince, je těsně spjato s vývojem křesťanského církevního zpěvu. Životní dráha tohoto svěťce nevedla přímo ke stolci biskupskému: byl původně právníkem, vysokým úředníkem, pak místodržitel m. Jeho neobyčejně hluboké a všestranné vzdělání, široký rozhled, náboženská horlivost a v neposlední řadě energické hájení zájmů Cirkve byly příčinou, že po smrti biskupa Auxenta byl r. 374 zvolen za jeho nástupce v Miláně. Strávil delší čas ve východních zemích, seznámil se dobře s podstatou tamního církevního zpěvu, a zavedl jeho různé druhy: jmenovitě zpěv antifonický a hymnický i ve své diecési. Z Milána se pak tento nový zpěv šířil do celé západní Cirkve.

Sv. Ambrožem složené hymny - jejich autentičnost

nám potvrzuje sám sv. Augustin - jsou zvláště: Aeterna rerum conditor; Deus creator omnium; Iam surgit hora tertia, a Veni redemptor gentium. Také slavný chorál Te Deum laudamus, známý i pod názvem Ambrosiánský chvalo zpěv, bývá připisován sv. Ambroži, ač se tu zdá být spíše jen překladatelem z řečtiny než vlastním autorem. Sv. Ambrož byl - jak už naznačeno - básníkem a tvůrcem svých hymnů; zda však své texty sám zhudebňoval nebo k nim toliko přejímal nápěvy už existující, určit dnes těžko, ježto se nezachovala žádná k tomu poukazující data. Jisto však je, že přivedl z východu na západ antifonický dvojsbor i zpěv žalmů a responsorií. Současně dlužno vyzvednout, že jím upravované zpěvy vynikaly zvláštním melodickým a rytmickým půvabem. Později horlivě hlásaná jednotu církevního zpěvu v ce-

na kaplanském místě složitěho maloměsta. I tento, ne příliš starý kněz, měl různé vedlejší záliby, takového koníčka, jak říká: radosti mu bylo botanické studium a ze svých mikroskopických pozorování života rostlin vydal i několik pojednání, ale, jak vyznává, hlavní práci mu vždycky je a zůstane kněžství. P. Simonovi, obdivujícímu jeho vnitřní klid, říká: „Jsem spokojen. Nemyslete ovšem, že to bylo bez bojů a obětí. Bez těch není snad vůbec lidského života, tím méně kněžského. A věrte zkušenému, že to největší štěstí životní, pokoj v srdci a svědomí, stojí za nějakou tu cbeť...“

Každý kněz ví, jakým pokladem je Mše sv. a jak je mu zapotřebí přistupovat k obětnímu oltáři v čistotě vnitřní i vnější, s pokorou a lítostí, chce-li se ztotožnit s nejsvětějším Obětníkem. Jak úzce a vnitřně P. Simon trpěl, když vystupoval k oltáři a svými myšlenkami už mu byl hodně vzdálen: „...ruce se mu podivně zachvěly, když se chopil v sakristii kalicha a vykročil k oltáři. Mocněji než kdy jindy sevřelo jej vědomí nevhodnosti... Nosiš ještě kolárek, oblékáš bohoslužebná roucha, ale tvé myšlenky jsou jinde a také tvé srdce patří už ne všem duším, nýbrž jedné jedině. Nesvěřil ses tu dosud nikomu, ale čtou ti to patrně z očí a každého pohybu. Hle, jak nejistě vystupuješ ke stupňům oltáře! Opravdu s bázní a třesením. Pleteš se při modlitbách, známá slova a věty ti přeskakují...“

Hle, smutný obraz nitra toho, který se odhodlával opustit, zapřít, ač tak ještě navenek neudělal. Vykonává stále své povinnosti a ty si ho přidržují, díky Bohu, a nechťejí popustit. Jak najednou poznává velikost, užitečnost i krásu svého kněžského poslání, když zaopatřuje takového staříckého krejčího, který celý život se bouřil, přemýšlel o náboženství, o posmrtném životě, a reptal —

a když vidí, jak sv. zpověď, k níž se stařec po značných bojích odhodlal, projasnila jeho duši: „...Přinesl nejvyšší útěchu ubohému, opravdu ubohému a bezmocnému lidskému srdci. Smířil je s Bohem i se světem. Sňal s něho břemeno, jež je tížilo přes dvacet let. Zhodil ránu, již nedovečla zanechat nikdy ani četba ani hořký sarkasmus. Kdybys mu dal v oně chvíli hrst zlata, nezaleskly by se tak vděčně krejčkovy drobné, ještě nedávno tak pichlavé oči. A kdybys k němu přistoupil jako učenec a hlásal mu nehlubší nauky, kdybys mu předčítal nejvznešenější své básně nebo břitké články z novin, zůstal by chladným.“ Masákův „Simon Stylita“ není jen literární dokument o jedné bouřlivé a překotné době, v níž se lámaly mnohé a mnohé duše, ale je i moudrým a cenným monitem zkušeného kněze ke každé každé duši, aby správně a v pravém světle viděla umístění a hodnotu svého výsostného povolání.

Když jsem byl letos v létě docela blízoučko Brna, měl jsem úmysl navštívit kněze-spisovatele Emanuela Masáka v jeho domku v Hroznětově ulici v Brně-Židenicích. Nedošlo k uskutečnění tohoto úmyslu; jen jsem se při odjezdu z Brna dlouze díval na svéráznou věž židenického farního kostela, když vlak projížděl tím rozlehlým velkoměstským prostředím a za zády cestujících se ztrácela jako v mlze všechna přitažlivost a krása rušného města veletrhů. Dnes, kdy vzpomínáme osmdesátky židenického poutníka pravdy a krásy, pocítujeme radost nad ním, že tu mezi námi po únavné pouti ještě v čilosti stále žije boží hodový člověk, který je jím nejenom svým narozením, ale i svým životem a dílem. Na obojí se dnes můžeme zahledět s vnitřním uspokojením a s čistotou svědomí. A s přáním, jímž mu na Bohu vyprošujeme duševní i tělesnou svěžest do dalších let, rádi spojujeme i svůj dík za všechnu jeho práci. Nebylo jí málo a má svůj lesk.

Václav Zima

lém světě nahradila zpěv ambrosiánský zpěvem gregoriánským. Staré výsady ambrosiánského zpěvu se však ještě dlouho udržely v Miláně. Připomeňme zde, že naši předkové, když toto město v r. 1158 obléhali, slyšeli z chrámů zaznívat melodie jim neznámé, neboť v Čechách tou dobou již byl zaveden chorál gregoriánský. A ještě jednou se naši předkové setkali s ambrosiánským chorálem, a to přímo v Čechách: stalo se tak za panování Karla IV., kdy došlo k založení kláštera sv. Ambrože na Pražském Novém Městě se současným přechodným obnovením ambrosiánské liturgie a ambrosiánských pů-

vodních zpěvů. Bližší okolnosti jsou nám dnes neznámé, ježto veškeré písemné památky a doklady zmizely v hu-
stiských bouřích.

Když se gregoriánský chorál stal přímým a všeobecně uznávaným nástupcem zpěvu ambrosiánského, vymizel tento z chrámů téměř úplně; i zprávy o něm a jeho melodice, rytmu a povaze veršů se nám dochovaly v míře velice skrovné. Přesto je jasno, že ambrosiánský chorál vydatně posloužil vývoji církevního zpěvu, a jméno biskupa Ambrože si tak nadále podrží svůj význam.

R. Š.

SKRUPULOSITA NEBO NEURÓZA?

Moderní člověk si často stěžuje na „špatné nervy“, ale za to mnohem častěji na špatné nervy svých bližních. Nervosita je jedním z nejrozšířenějších pojmů, kterého lidé velmi používají. Podle běžné představy je nervosní ten, kdo se pro příliš malou příčinu snadno rozčílí, zlobí se nebo pláče, je neklidný, chová se neuváženě nebo nápadně. Potom pro své rozrušení nemůže si nakonec ani odpočinout, vyspat se, a tím se příliš vyčerpává a tak se stane, že svým jednáním trápí nejen své okolí, ale i tím trpí sám. Tyto uvedené příznaky jsou malou výšečí z palety četných příznaků a obtíží neurosy a neurotika samého.

Jindy by nezasevěný člověk u běžné neurosy nic nenašel. Někteří lidé jsou navenek klidní, ale při tom trpí bolestmi hlavy, pícháním u srdce, ztrátou sluchu či paměti a přece po prohlídce je lékař prohlásí za neurotika. V takových to případech neurosy se hledá vysvětlení příčiny, jejich onemocnění nikoliv v jejich nemocných orgánech tělesných, nýbrž v jejich životních poměrech a společenských vztazích.

Dnes proto definujeme neurosy jako poruchy harmonie ve vztahu jedince a jeho prostředí. Abychom tento pojem ještě blíže vysvětlili a odlišili jej od jiných nervových poruch (např. neuritid aj.), uvádíme obraz tovarny, která neplní plán výroby a produkuje vadné zboží. Příčina těchto závad může být dvojitá. Buď jsou v továrně instalovány vadné stroje (porucha organická v lidském těle) nebo si v ní pracuje každé oddělení výroby na svůj vlastní vrub (porucha funkční — ve vztazích). V tomto případě se udělá náprava ve výrobě jen tehdy, když se účelně zorganizuje práce a výrobní postup a zkoordinuje práce jednotlivých výrobních oddělení. Podobně se tak děje i v naší nervové soustavě.

V náboženském životě a u některých i kněží existuje jedna forma neurosy, kterou moralisté označují skrupulositou a psychologové nutkavou neurosou (anankasmem). Podle projevů této choroby rozlišujeme:

1. Nutkavé představy (jako jsou např. vtíravé profání, obscenní nebo blasfemické představy při modlitbě, při mši svaté, při pohledu na náboženské obrazy. Takovéto nutkavé představy jsou neurotikem pocítovány jako cizí, neurotik se snaží je vůlí přemoci, ale s tím větší silou a neodolatelností se znovu a znovu objevují a vracejí. Nakonec tento boj v duši neurotika plodí vnitřní nejistotu.

2. Jinou formou neurosy jsou nutkavá jednání. Taková jednání mohou být zcela banální i v obyčejném všedním životě. Např. jde-li neurotik po chodníku, trpí nutkavými myšlenkami, které ho nutí, aby kráčet jen po určitých kamenech dlažebního vzoru; nebo jindy se znovu a znovu vrací domů, aby se přesvědčil, že zhasl světlo, uzavřel vodu nebo plyn a zamkl dům. I když je si vědom nesmyslnosti svého počínání, přece se na konci chodníku zastaví, jehož vzorek končí, a zůstane stát jakoby nad nesplněným úkolem, který jej potom dlouho pronásleduje. V duchovním životě mají neurotici jiná nutkání, např. zneuctit při sv. přijímání sakramenty sv. hostii.

3. Nutkavé fobie, jakožto další forma neurosy, nám zřetelně ukazují souvislost mezi nutkáním a úzkostí. Úzkost totiž nemůžeme zaměňovat se strachem. Strach má svou příčinu v objektivním nebezpečí, kdežto úzkost vzniká v nitru úzkostlivého člověka a chybí jí objektivní reálný základ. Úzkost, která má zřetelný meta-

fysický rys, dovede někdy ovládnout člověka, a vniknout i do jeho náboženského citění. Preventivním a velmi důležitým opatřením pro věřícího je pevná víra a vědomí Božího synovství, tj. poměru k Bohu, v němž voláme: „Abba, Otče!“ (Sv. Pavel ke Gal. 4, 6). Jedině tento způsob dovede přemoci metafyzickou úzkost, takže potom nám fobie nemůže ublížit.

K nutkavému jednání se počítají i některé formy koktání a písarská křeč. Typickými fobiemi jsou tyto: Klaustrofobie — úzkost býti sám v místnosti, agorafobie — úzkost při přecházení volného prostranství, mysfobie — obava před zašpiněním se, na které následuje nutkání stále se umývat a užívat při tom různé desinfekční prostředky. Neurotik totiž stále po každém doteku desinfikuje kliky u dveří, zábradlí na schodišti, peníze apod. Dokonce existuje také fobofobie — to znamená úzkost z úzkosti. Podle zkušeností a výzkumu psychiatrů i psychologů mají mnohé z těchto fobií jistou spojitost se sexuálním životem, zvláště tam, kde je sexus špatně sublimován. Obzvláště špatná sublimace sexu je intenzivně zjevná u mysfobie — úzkost před zašpiněním a nutkavým umýváním, neboť tato fobie bývá často spojena s ipsací resp. přehodnocením erotických představ, která navenek mohou býti pečlivě překryta maskou slušnosti, ale uvnitř převládá úzkost.

Jak jsme již řekli, mohou totiž nutkavá jednání z přezkoušení, zda to neb bylo provedeno, se dostavit u normálního člověka a nepovažujeme to za projev chorobný, ale mohou, jak jsme již poukázali, dostat nutkavý charakter. V náboženském životě se potom nutkavé fobie projevují v obavách, zda poslední sv. zpověď byla platná, nebo zda snad byly nehodně přijímány svaté svátosti atd. Takové přeúzkostlivé svědomí vede k hloubání a rozpolcenosti v oblasti víry a ke skrupulositě na půdě morálky.

U některých kněží byly pozorovány projevy neurosy, kterou označujeme jako „celebrační neurosu“.

Tak např. kněz trpí úzkostí, že nebude s jednotlivými částmi mše sv. včas hotov, jinou úzkost má při čištění kalicha, aby snad nebyla zneuctěna sv. hostie, nebo trpí úzkostí, aby mu neupadlo ciborium při rozdávání sv. přijímání, nebo aby nerozlil konsekrované species, aby neklopýtl s monstrancí; nebo zas má úzkost, zda správně konsekroval (konsekristé), nebo že zapomněl memento (mementisté), nebo že nechal upadnout na oltářní mensu fragmenty species (fragmentisté) atd. Ke konsekrační úzkosti se nezřídka řadí úzkost, že nehodně celebroul.

Když chceme terapeuticky zasáhnout u nemocného kněze — nutkavého neurotika, musíme jej především přesvědčit, že jeho neurotické představy a impulsy, či fobie nejsou výplodem jeho zavrženosti, nýbrž že jsou způsobeny nemocnou jeho přirozeností. Někteří skrupulosní neurotici se mylně domnívají, že jsou v projevech jejich choroby demonické zásahy. Když se lékaři nebo zpovědníku podaří vyložit nemocnému, že nemůže být v projevech jeho choroby řeči o nějakém hříchu, poněvadž zde chybí vždy vnitřní souhlas nemocného např. k obsahu jeho myšlenek, uklidní se a vyléčí se ze svých obtíží, které jej někdy i dlouho trápí. Je proto nutné dodat neurotikovi sebedůvěru. Snažíme se také mu ji dodat a vzbudit „pocit jistoty“, které nám především dává vědomí: „Scio cui credidi, et certus sum!“ (sv. Pavel 1 Timoth. II. 1. 12) *MUDr. Vlastimil Nikodém*

P. ALOIS WOLF

Roku 1960 tomu bylo 110 let, co se stal sedmým farářem na poutním místě Sloupu v Moravském krasu Alois Wolf, rodák z Bobrové u Velkého Meziříčí. A 3. října 1960 bylo tomu 70 let, co vydechl svou šlechtinou duši. Padesát let působil ve Sloupě, z toho čtyřicet jako farář.

Za něho stal se Sloup ohniskem nejen náboženského života, ale i národního ruchu a uvědomění. Jeho působení dá se vystihnout Sušilovým heslem „Církev a vlast“. S velikou horlivostí vysedával ve zpovědnici, aby sloužil hříšníkům, kteří přišli k Sedmibolestné Matce složit břemeno svých hříchů, svou faru pohostinně otvíral četným věřícím návštěvníkům, kteří jej po bohoslužbách vyhledávali, radil jim, povzbuzoval je a těšil.

Účinného pomocníka našel ve svém kaplanu Janu Ev. Soukupovi, knězi stejných ideálů, cyrilometodějském pěvci moravském, jehož některé písně, zhudebněné Pavlem Křížkovským, přirostly našemu lidu tak k srdci. Ve Sloupě složil Soukup nové pohřební písně a farář Alois Wolf jako dobrý hudebník složil k nim pěkné nápěvy. Roku 1872 byl Wolf jmenován děkanem jedovnickým. Kněžstvo děkanátu, které v něm vidělo otcovského přítele, přálo mu v den jeho jmenin básni, kterou složil Jan Ev. Soukup; Ev. Soukup složil oslavnou báseň i k 70. narozeninám Wolfovým („Slunce nad Sloupem své proudy lilo“) a když Wolf slavil 4. srpna 1889 své kněžské druhotiny, dalo to podnět samému Benešovi Metodě Kuldovi k pěkné básni na jubilára, který byl tehdy už arciknězem slavkovským a školním dozorcem v obvodu jedovnickém. Wolf byl opravdu velký vlastenec. Jeho vlasteneckou činnost hodnotí ředitel reálky Jan Zachoval v knížce „Z vyškovského koutu Drahan-ska“ takto: „Měl živé styky se všemi tehdejšími vůdci českého života, politickými i kulturními. Sloupskou faru učinil ohniskem uvědomělého českého snažení, poradnou širokého okolí nejen duchovní, nýbrž i hospodářskou, zdravotní, výchovatelskou, hledaným útočištěm v nouzi, tisni, nesnázích všeho druhu a velkou kanceláří styků a zákroků pro lid, studenty i inteligenci u vlivných osobností a milým místem schůzek a vlasteneckých besed tehdejších národních pracovníků. Ve sloupské jeskyni

Kůlni řídil prý Křížkovský svou „Utonulou“. Roku 1861 navštěvuje Sloup osm českých poslanců říšského sněmu v čele s Frant. Riegrem, dr. Pražákem, Zeleným a Helcetem.

Velmi vážený byl Wolf i v rodině blanenského lékaře, badatele v jeskyních Moravského krasu a praotce moravské archeologie dr. Jindřicha Wankla. Wanklova dcera Lucie, provdaná Bakešová, uveřejnila v časopise Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci článek „Slovanské poustevny“. Zvláštní otisk tohoto článku pod názvem „Sloup na Moravě“ věnovala kanovníku Wolfovi. V článku dovozuje, že jako na Balkáně, v Rusku a jinde žili staří poustevníci ve skalních celách, tak prý tomu bylo i ve sloupských jeskyních. Proto už před tisícem let byl Sloup místo posvátné. Svě věnování doprovází dopisem: „Podle přání drahého otce přicházím s prosbou, abych směla svůj článek »Slovanské poustevny« Vašnosti ve vši skromnosti věnovati. Velkou ctí byla by mi laskavá, byť i krátká odpověď Vaší Důstojnosti, jakož i nevyslovnou radostí pro drahé rodiče mé.“ Toto věnování své dcery doprovodil sám dr. J. Wankel německy psaným dopisem, v němž oslovuje Wolfa: „Vysocectěný, šlechtný starý příteli“ a sděluje, že jeho dcera Lucie, která chová k němu — „právě jako my všichni“ — bezmeznou úctu, napsala článek, ve kterém dokázala starobylost a posvátnost Sloupu. S touto pravdou by se měl seznámit i lid. Proto Wankel dal vytisknout 400 kusů separátních otisků a posílá je Wolfovi, aby jimi buď zdarma, anebo za poplatek 10 kr. poděloval poutníky. Získaný peníz ať se věnuje sloupskému kostelu anebo na chudé. Na palmový pátek (svátek Sedmibolestné P. Marie, patronicium) má svým hostům darovat po výtisku zdarma. Dále tlumočí Wankel pozdrav „našemu moravskému slavíkovi“, pakliže na své přátele nezapomněl... Má se mu také předat přiložená knížka [článek]. Tímto „slavíkem“ byl zřejmě Jan Ev. Soukup, tenkrát farář v Doubravici nad Svitavou...

Tělesné ostatky P. Aloise Wolfa setlely na sloupském hřbitově, ale duchovní jeho vliv, dobro, jež zasel na lise národa dědičné, jsou nezničitelné. P. Josef Novák

Doba očima kněze

GENERÁLNÍ LINIE NAŠÍ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

1. Minulý měsíc byl u nás návštěvou významný katolický veřejný činitel Německé demokratické republiky, antifašistický bojovník, probošt K. Fischer, člen předsednictva Křesťanskodemokratické unie a člen státní rady NDR. Mimo jiná setkání, která se při této příležitosti uskutečnila, upoutává pochopitelně pozornost beseda s našimi kněžími, kterou uspořádal Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva. Host vysoce hodnotil dobrý vztah mezi československým státem a Církví, chválil, že většina kněží je činná v mírovém hnutí a že na shromážděních, jež ústí v rezoluce humanistických cílů, se zdůrazňují souběžné snahy obou partnerů - Církve i státu. Neboť není dnes politické a hospodářské otázky, která by nějak nezasahovala do oblasti morální. A pomáhají-li kněží lidským bratřím ve světě, aby ustalo hladovění, aby nebylo nezaměstnanosti a bídy, nebo aby se čelilo zhoubným nemocem, pak nelze mluvit o vyloučení politických záležitostech, ale o požadavcích, jež vyplývají též z příkazu evangelia. Páté přikázání Desatera nabádá katolické věřící a především kněze k povinnosti starat se o život bližních. „Je-li v moci politiků vymýtit navždy války, spravedlivě rozdělit obecné statky, zachránit 35 milionů lidí, kteří jsou dnes hladoví, pak je povinností kněze využít těchto možností“ - neboť k tomu zavazuje Horské kázání, které dovozuje, že hlad našeho bližního je naším hladem, jeho žízeň má být naší žízní. „Kdo ví jak činit dobro a nečiní je, dopouští se hříchu“

- praví sv. Jakub. A je-li tedy v naší moci zabránit zločinům a nelidskostem minulosti, je především povinností kněží učinit tak. Probošt K. Fischer zdůraznil pak skutečnost, že Spasitel přišel na svět, aby ukázal, jak máme žít v pokoji, volal po solidaritě lidí dobré vůle. Křesťané musí přispět všemi silami k vítězství míru ve světě. Křesťané na celém světě by se měli stát štítonoši přátelské spolupráce mezi národy, usilovat o to, aby se nad naší planetou rezklenula duha trvalého míru.

2. Toto jsme tedy slyšeli z úst jednoho z kněží NDR, prvního německého státu, jenž odmítá imperialistické a militaristické tradice. Ale je ještě jeden německý stát, NSR, jenž ani po nedávné změně v osobě kancléře nedává výraznějších záruk, že by chtěl přispět k pokojnému životu v Evropě a světě. A právě v těchto dnech, kdy byl v Praze probošt K. Fischer, přijel také Egon Vacek, šéfredaktor hamburského časopisu „Der Stern“, jemuž poskytl interview prezident naší republiky Antonín Novotný. Na otázku západoněmeckého novináře, co by měla udělat Spolková republika, aby se zlepšily vztahy k ČSSR, řekl prezident naší republiky mj., že vláda NSR by měla jasně prohlásit, že mnichovská dohoda je neplatná. Za druhé by bylo třeba, aby projevy některých ministrů vlády NSR na tzv. „dnech vlasti“ a jiných shromážděních revanšistických organizací byly umírněnější, aby se ministři dívali na reálnou situaci, která po válce vznikla, a nevyvolávali svými projevy nedobré zjevy proti Čes-

koslovenské socialistické republice. „V závěru bych chtěl říci, že my jsme pro to, udělat tečku za minulostí“ - pravil náš prezident.

Avšak s těmito projevy dobré vůle těžko harmonuje zpráva o nezdařené akci západoněmeckých revanšistů ve Vatikánu, kterou ličíme podle úředních pramenů: „V minulých dnech přijela do Říma skupina západoněmeckých revanšistů, aby navázala kontakty s Vatikánem. Záminkou k jejich zájezdu byla účast na blahorečení Jana Nepomuckého Neumanna, bývalého biskupa z Filadelfie, který byl původem z Čech. V delegaci bylo také na 1300 sudetských Němců. Blahorečení biskupa Neumanna mělo vyznít jako oslava amerického katolicismu, ale sudetští Němci z toho chtěli učinit revanšistickou manifestaci. Bonnská vláda pověřila svého velvyslance u Vatikánu, aby oslava vyzněla ve prospěch západoněmeckých nároků na východní území, což by mělo obzvláště nyní velký význam, protože v Římě jsou biskupové z celého světa, shromáždění na ekumenickém koncilu. Proto také byli do Říma vysláni všichni nejvyšší exponenti revanšistických organizací včetně ministra Seeboma. Po jeho boku přijel rovněž monsignore Kildermann, který řídí v západoněmeckém městě Königstein seminář pro výchovu kněží pro „východní území“. Kromě toho byli v západoněmecké skupině také bývalý německý biskup Spacet z Gdaňska, bývalý generální vikář litoměřické diecéze Wagner, předák revanšistické organizace „Ackermann-Gemeinde“ Msgr. Kocholat a jiní. Politickým posláním této delegace bylo hájit ve Vatikánu a u účastníků koncilu tézi, že katolicismus v Československu brání němčtí katolíci ze Sudet, a jedině jejich návrat může zachránit církev katolickou v Československu, Polsku a v jiných východních zemích. To byla také myšlenka hlášená na „setkání“ v hotelu Columbus ve Vatikánu. Kildermann a Seebom byli přijati vatikánským státním tajemníkem Cicognanim, avšak vatikánské úřady se snažily vystříbat se jakéhokoli gesta, které by mohlo vyvolat dojem podpory revanšistických tézí západoněmecké delegace. Proto také nebyl uspokojen jejich požadavek, aby tuto delegaci přijal ve zvláštní audienci Sv. Otec. „Němečtí poutníci“ se museli spokojit s tím, že byli přijati pouze při generální audienci spolu s ostatními poutníky.

3. Takové počiny nepřátel míru nás všechny ještě více alarmují, abychom bránili mír a přátelství se všemi národy. A setrváváme-li dnes záměrně u problémů plynoucích z německé otázky, je mimořádně aktuální na sklonku letošního „Měsíce československo-sovětského přátelství“ znovu si důrazně připomenout, řídit se a ze svých sil se snažit o naplnění slov, jež jsou závazná pro všechny

příslušníky tábora míru, pro všechny bojovníky za mír. Myslíme slova N. Podgorného na moskevském slavnostním zasedání k 46. výročí VŘSR: „Národy by si s úlevou oddechly, kdyby bylo likvidováno ohnisko napětí v centru Evropy, které je tím nebezpečnější, že nebyla podepsána mírová smlouva s Německem. Nikdo by neměl podceňovat nebezpečí, které hrozí míru ze strany militaristických a revanšistických sil západního Německa, jimž přece nelze dovolit, aby se zmocnily jaderných zbraní, ať už v jakékoli formě... Mírové urovnání s Německem zůstává tedy jedním z hlavních problémů mezinárodní politiky.“

Nesmíme nikdy ani na chvíli opomíjet zásadu, že politika mírového soužití a soutěžení je vysoce aktivním činitelem mezinárodního dění. Politika mírového soužití je nejtěsněji spjata s bojem pracujících proti kapitalismu, s bojem národů za svobodu a nezávislost. Bojovat za odvrácení nebezpečí nové války, za zmírnění mezinárodního napětí, za vítězství zásad mírového soužití, znamená bojovat zároveň za chléb a demokratická práva pracujících, proti kapitalistickému útlaču a policejním metodám vládnoucí buržoazie. Politika mírového soužití vede k odvrácení strašlivé termonukleární války, k zachráně stamiliónů lidských životů a nevyčíslitelných materiálních a kulturních hodnot. V této souvislosti ovšem pamatujeme, co míníme „mírovým soužitím“. Výrazně to charakterizoval N. S. Chruščov: „Mírové soužití není jen stav, kdy není válka, není to dočasné vratké příměří mezi válkami, nýbrž je to soužití mezi dvěma protikladnými společenskými soustavami, spočívající na vzájemném odmítnutí používat války jako prostředku k řešení mezistátních sporů.“ Ale N. S. Chruščov šel ve své formulaci ještě dál: „Máme-li usilovat o to, aby mír byl nejenom chvílí klidu, nebo dočasným oddechem mezi válkami, pak musíme vytvořit takovou situaci, aby rozpoutání války - bylo navždy vyloučeno.“

4. Československá socialistická republika považuje zásadu mírového soužití se zeměmi různých společenských systémů za generální linii své zahraniční politiky. Vyvíjí všechno úsilí k tomu, aby její styky s kapitalistickými zeměmi byly založeny na principech mírového soužití a ze všech sil napomáhá řešení otevřených mezinárodních otázek v zájmu míru. Lid sám, jenž si je vědom, že je hlavním zdrojem naší síly - neboť také o mezinárodním vývoji se rozhoduje v továrnách, na polích a ve vědeckých i technických ústavech - přispívá k tomu, aby imperialisté byli donuceni přistoupit na pozice mírového soužití. A po boku našeho lidu jde věrně a neúchylně i naše kněžstvo.

S ODPOVĚDNÝMI ÚKOLY DO BUDOUCNOSTI

Ve středu 13. listopadu uspořádal Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva ČSSR schůzi předsednictva ústředního výboru rozšířeného o odpovědné pracovníky všech diecézí. Schůze byla svolána, aby kněžští míroví pracovníci zaujali stanovisko k některým odpovědným a závazným úkolům jednak na úseku aktivního boje a práce pro udržení světového míru, jednak v rámci snažení všeho našeho lidu, s nímž naši kněží sdílí námahu i radosti, neboť z lidu vzešli a věrně po boku lidu stojí. Konečně směrnice do další práce našich kněží, mírových pracovníků, zpřesnila i konfrontace s vývojem otázek církevních, jak se mimo jiné projevuje i na zasedání II. vatikánského koncilu.

Hlavní referát přednesl předseda CMVKD dr. Josef Plojhar. Výňatky z jeho téměř dvouhodinového myšlenkově obsažného a podnětného projevu nejednou přerušovaného potleskem uvádíme v úvodníku tohoto čísla.

První projev po hlavním referátu učinil přednosta odboru pro věci církevní ministerstva školství a kultury K. Hruža. Zdůraznil, že si naše vláda cení činnosti CMVKD - a to nikoli pouze oné politické činnosti z minulosti, ale i současné práce předsedy CMVKD dr. J. Plojhara a jeho nejbližších spolupracovníků z českých i slovenských krajů. Viděli jasně. Když reakce nejprud-

čeji útočila, ukazovali kněžím i věřícím správnou cestu do budoucnosti.

Třetím referentem byl gen. tajemník Slovenského mírového výboru katolického duchovenstva kanovník dr. Š. Zárečský, jenž na zasedání přijel z Říma, kde dříve jako člen doprovodu koncilních Otců. Tlumočil pozdrav všech čs. účastníků koncilu, kteří žijí v Římě jako celek v upřímné družbě a porozumění. Dr. Zárečský informoval o průběhu zasedání koncilu, avisoval „rozhodující týden“, v němž se má rozhodnout, bude-li řídit život Církve na celém světě Sv. Otec s nově ustavenou Apoštolskou radou. Rečník blíže osvětlil to, co je hlavním smyslem koncilu: dosíci, aby Církev sloužila modernímu člověku, aby se vymýtila diskriminace, aby se dospělo určité demokratizace a kolektivního vedení. Vyzdvihl, co nás bude zajímat, až se dospěje k oně částí jednání, která se označuje jako „Dialog se světem“. Tam se bude pojednávat o novém sociálním pořádku ve světě a hlavně o světovém míru. Zajímá nás, že nejvyšší církevní místa považují už dnes socialistický řád za stabilní. Dr. Zárečský informoval o některých detailech z pobytu čs. účastníků koncilu, potvrdil, že naši koncilní Otcové byli přijati Sv. Otcem jako první, vylíčil podrobnosti odevzdání daru a poselství CMVKD, ale promluvil i o mohutném

a účinném kázání, které měl belgický kardinál J. L. Suenens na paměť zemřelého papeže Jana XXIII. Několikatisícové shromáždění bylo zcela podmaněno hned prvními slovy kázání, jimiž byl zesnulý charakterizován tak dokonale: „Erat homo missus a Deo...“

V diskusi, jež následovala, vystřídali se kapitulní vikář banskobystrický Ján Dechet, brněnský kancléř dr. P. Franta, budějovický vikář Fr. Votruba. Nato místopředseda CMVKD kanovník dr. Alexander Horák oznámil, že odjíždí do Varšavy jako člen čs. delegace na zasedání Světové rady míru, jež bude koncem listopadu a začátkem prosince a navrhl, aby CMVKD zaslal varšavskému

zasedání zvláštní poselství. Návrh byl jednomyslně odhlasován.

Posléze generální tajemník prof. dr. Jos. Beneš podal zprávu o činnosti CMVKD v uplynulém období i plán činnosti v nejbližší době a přečetl návrh na Usnesení, jež bylo výsledkem jednání schůze vpravdě radostné, neboť velké jsou úspěchy CMVKD v minulosti a závažné a odpovědné úkoly čeka CMVKD do budoucnosti. A předseda CMVKD, jenž nabádal naše kněze k správnému chápání naší doby a zval k stále větší aktivitě, zakončil schůzi výzvou k vyvinutí nejlepších schopností našeho kněžstva pro udržení trvalého míru. *Zik*

Usnesení

Účastníci schůze rozšířeného předsednictva CMVKD vyslechli projev svého předsedy ministra dr. Josefa Ploj-hara, který plně schvaluje a zavazuje se pracovat dále v intencích CMVKD. Zvláště budou v budoucnosti:

1. Ještě intenzivněji pracovat v mírovém hnutí vše ho našeho lidu a soustředit všechny své síly katolického kněze — který upřímně miluje svou socialistickou vlast — do boje proti možnosti války a za uskutečnění světového míru a koexistenci všech národů naší planety ve šťastném a bezpečném životě mírovém.

2. Budou svým příkladem občanských ctností vzorem svěřenému věřícímu lidu i ostatním občanům podle slov Kristových: „Tak svít světlo vaše před lidmi, aby poznali vaše dobré skutky!“

3. V době, kdy na druhém vatikánském koncilu se diskutují obrodné otázky k poměru Církve k lidské společnosti, si uvědomujeme, že mnohé ty otázky jsme již dříve diskutovali v CMVKD, a proto tím více si vážíme výsledků své práce v minulosti, chceme se přičinit o další rozšíření a prohloubení své práce i aktivity dnes i v době budoucí.

NÁŠ ZÁPISNÍK

HRA NA VARHANY

při bohoslužbě má mysl věřících povznášeti ke zbožnosti ve spojení s bohoslužebným úkonem kněze u oltáře. — Nelze zapí-rati, že ve velké většině je tomu jinak. — Několika větami chci se zmíniti o dnešním stavu varhanní hry v kostelích.

Možno rozlišit 2 skupiny varhaníků: a) skupina laiků, kteří svoji povinnost konají, jak nejlépe umějí; b) skupina varhaníků školených, kteří dobře sice ovládají tech. hru, ale ne-umějí zahrát k bohoslužbě.

Ad a) Ve velké většině hrají dnes v kostelích nestudovaní ochotníci, přátelé círk. zpěvu, řemeslníci, pensisté, zkrátka lidé, kterým jistě dobré vůle ne-chybí, ale jinak hrají tak, jak to právě „vyjde“.

Ad b) Máme ale mnoho zručných varhaníků, kteří velmi dobře hrají praeludia Bachova, Mendelsohna atp., ale neznají mši sv. — Pisatel tohoto článku byl nedávno přítomen v kostele, kde varhaník spustil známou Bachovu Toccatu d moll. Když byl kněz již u Kréda, vzpomněl si patrně, že je také roz-dána píseň a spustil proto: „Tisíckrát pozdravujem Tebe“ (v neděli, v barvě zelené). Nebo: V neděli 11. VIII. sloužil kněz poprvé mši sv. a varhaník těsně před Glórií (byla zpívána u oltáře!) spustil: „Jaký to nad řekou jásot a ples“ (k P. Marii lurdské). — Co

onen duchovní správce? Bylo to patrně s jeho souhlasem, neboť byly písně rozdány. — Bylo by snad dobře, aby v těchto případech poučil duch. správce varhaníka, že je nutno obzvlášť při zpívání mši sv. zařadit mešní píseň a hrát tak, aby jednotlivé části byly vždy v souladu s postupem kněze u oltáře. Varhaník tak spoluvychová věřící k aktivní účasti na mši sv. — Je potřebí před volbou písně zjistit, jak je dlouhá epistola, evangelium, je-li Gloria a Credo a podle toho hru na varhany usměrnit. Hraje-me-li píseň nemešní, je třeba alespoň před sv. přijímáním zahrát píseň eucharistickou. — Dále o způsobu hry těchto školených varhaníků: Na lidových písních nesmíme ukazovat, co vše umíme. Píseň je nutno hrát prostě — bez skoků a tzv. mezihry, které se hrály před sto lety. Věřící musejí cítit jistotu, že jsou vedeni. Z této příčiny netrpíme, aby nám někdo zpíval za zády do uší; ztrácíme představu o soula-du hry se zpěvem věřících. — Dalším problémem jsou přede hry, mezihry a modulace. Je potřebí trochu dobré vůle a autokritiky varhaníka. Není-li dostatek invence a umění tvořit vlastní mezihry — použijme tištěných předloh. Je také nutno místy použít polyf. mezihry, aby hra byla zajímavá, obzvlášť, je-li dispozice varhan chu-

dá. — Tedy v těchto případech, kde je zručný varhaník, daly by se tyto zá-vady vzájemnou dohodou mezi duchovním správcem a varhaníkem odstranit.

Ad a) Huře je tam, kde duchovní správce nemá nikoho, kdo by zahrál. Jak si počínat v takovém případě? Je nutno, aby duchovní správce si vyhledal někoho, kdo již částečně hrál na klavír (nejlépe nějaký býv. žák hudební školy), o kom jsme předsvědčení, že by hrál rád, z přesvědčení. Je nutno takového žáka poslat k nějakému učiteli, pensistovi, který by se jistě rád věnoval podobným případům.

Stanislav Mach

NEZNAMÉ O ZNÁMÝCH

Nynější papež Pavel VI. byl jmenován kardinálem až za Jana XXIII. Kardinálský klobouk mu nabízel už Pius XII. r. 1953, ale arcibiskup Montini, který měl své představy o obnově církve, odmítl. „Odmítnutím kardinálského klobouku,“ řekl mu tehdy někdo, „jste zmeškal autobus k nejvyšším místům.“ — „Ale snad jsem stihl vozíček do ráje,“ odpověděl arcibiskup Montini. *

Václav Beneš Třebízský (1849—1884) vstoupil do literatury nejprve pod různými pseudonymy (Václavovič, Periklid), později pod svým vlastním jménem Václav Beneš. Když druhým rokem studoval

teologii, vyšel v nějakém časopise článek podepsaný rovněž Václav Beneš, a byla to dosti svěťácká vzpomínka na pobyt v Teplicích. Beneš, který nedávno léčil v Teplicích svou churavou nohu, měl kvůli tomuto článku — ačkoliv jej nepsal — hodně nepříjemností. Od té doby používal plného jména, pod kterým ho dnes známe: Václav Beneš Třebízský. *

Kardinál Hypolit Aldobrandini z Fano, který býval apoštolským nunciem v Praze, hrozně rád jidal víšňešská jablíčka. Když pak byl zvolen papežem, poslal mu jich nejvyšší hofmistr království České-cho, Jiří z Lobkovic celý vůz darem. V Itálii byla tato jablíčka velikou vzácností a dal-li nový papež, který přijal jméno Klement VI. (1592—1605), některému z kardinálů dvě nebo tři, bylo to považováno za znamení mimořádné přízně. *

Ve středověku zneužívali někteří obchodníci zbožnou touhu věřících mít ostatky svatých a vydávali často za pravé, co pravé nebylo a ani být nemohlo. Když amienskému opatovi Maroltovi ukazoval kdysi nějaký obchodník lebku svatého Jana Křtitele, zvolal opat ironicky: „Bohudíky! Je mi dopřáno klanět se již šesté lebce tohoto světce!“

ÚŘEDNÍ ZPRÁVY

ARCIDIECÉSE PRAŽSKA

Ustanovení:

Skoblík Jiří, dómský vikář u sv. Víta, Praha-Hradčany, ustanoven dekretem čj. 5323/63 od 1. 10. 1963 kaplanem u Nejsv. Srdce Páně v Praze-Vinohradech.
Korcháček Stěpán Em., kaplan u Nejsv. Srdce Páně, Praha-Vinohrady, ustanoven dekretem čj. 5324/63 kaplanem u sv. Matěje, Praha-Dejvice.

DIECÉSE LITOMĚŘICKÁ

Jmenování:

Dudys Jan, jmenován s platností od 1. října 1963 kaplanem při děkanství v Litoměřicích, okres a vikariát týž; čís. dekr. 1291/63 II-A-3, ze dne 4. 9. 1963.
Kozár Jan, novokněz, jmenován s platností od 1. srpna kaplanem při děkanství v Teplicích-Lázních v Č.; čís. dekr. 986/63 II-A-1 ze dne 8. 7. 1963
Opletal František, novokněz, ustanoven s platností od 1. srpna 1963 kaplanem při děkanství v Liberci; čís. dekr. 987/63 II-A-1, ze dne 8. 7. 1963.
Šťastný Hynek, novokněz, ustanoven s platností od 1. srpna 1963 interkalárním administrátorem farnosti Krásná Lípa, okres a vikariát Děčín a excurrento administrátorem farností Doubice a Sněžná Hora, okr. a vikariát Děčín. Se stejnou platností jmenován kaplanem při děkanství v Rumburku; čís. dekr. 988/63 III-A-1, ze dne 8. července 1963.

Ustanovení:

Blaha Antonín, administrátor, Chomutov, ustanoven s platností od 1. dubna 1963 excurrento administrátorem farnosti Výsluní, okres Chomutov, vikariát Most; čís. dekr. 534/63 II-A-1, ze dne 26. března 1963.
Cervinka Václav, administrátor v Dubě, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farnosti Medonosy, okres a vikariát Mělník; čís. dekr. 508/63 II-A-1 ze dne 20. března 1963.
Dvořáček Leopold, kaplan v Liberci, pověřen dočasnou výpomocí v duchovní správě v Novém Městě pod Smrkem, okres a vikariát Liberec a u řeholnic v soc. ústavě v Jindřichovicích a to s okamžitou platností.
Just Josef, administrátor v Liběšicích u Žatce, ustanoven s platností od 1. října 1963 interkalárním administrátorem farnosti Kytlice, okr. a vikariát Děčín a současně duchovním správcem u řeh. sester v soc. ústavě v Kytlicích; čís. dekr. 1406/63 II-A-1 ze dne 17. 9. 1963.
Kišš František, kaplan v Litoměřicích, ustanoven s platností od 1. září 1963 interkalárním administrátorem farnosti Novosedlice a excurrento administrátorem farnosti Dubí, vše okres a vik. Teplice-Lázně v Č. čís. dekr. 1213/63 II-A-1 ze dne 20. srpna 1963.
Kocman František, kaplan, ustanoven s platností od 1. října 1963 interkalárním administrátorem farnosti Hoštka a excurrento administrátorem farností Hrušovany, Větřlá, Robeč, Chcebuz, vše okres a vikariát Litoměřice; čís. dekr. 1297/63 II-A-1 ze dne 4. září 1963.
Kočička František, administrátor v Teplicích-Lázních v Č. pověřen s platností od 1. června 1963 až na další správu farnosti Teplice-Lázně v Č. Trnovany, okres a vikariát Teplice; čís. dekr. 814/63 ze dne 29. května 1963.
Králora František, administrátor v Mariánských Radčicích ustanoven s okamžitou platností administrátorem farnosti Jeníkov, okr. a vikariát Teplice-Lázně v Č. při ponechání ostatních dosud excurr. administrovaných farností; čís. dekr. 1282/63 II-A-1 ze dne 3. 9. 1963.
Kubík Miroslav, administrátor v Kadani, ustanoven s platností od 1. dubna 1963 excurrento administrátorem farností Mikulovice a Rusová, okres Chomutov, vikariát Most; čís. dekr. 535/63 II-A-1 ze dne 26. 3. 1963.
Lochman Václav, děkan v Libochovicích, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farnosti Košnice, okres a vikariát Louny; čís. dekr. 169/63 ze dne 18. 1. 1963.
Netík Jan, administrátor v Přisečnici, ustanoven s plat-

ností od 1. dubna 1963 interkalárním administrátorem farnosti Klášterec n. Oh. a excurrento administrátorem farností Mikulovice, Pernštejn a Rašovice, okres Chomutov, vikariát Most při zachování povinnosti excurrento administrátora farností Přisečnice, Kryštofův Hamr, Rusová, Loučov a Výsluní; čís. dekr. 497/63 II-A-1 ze dne 18. března 1963.

Novosad Jaroslav, administrátor v Hoštce, ustanoven s okamžitou platností vedením duchovní správy a administrativy farností Cchebuz a Robeč, okres a vikariát Litoměřice a zastupováním administrátora dp. Štégnera při vykonávání duch. správy u řeh. sester v ústavě soc. zabezpečení ve Snědovicích; čís. dekr. 346/63 II-A-1 ze dne 28. února 1963.

Novosad Jaroslav, administrátor v Hoštce, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farností Cchebuz a Robeč, okres a vikariát Litoměřice; čís. dekr. 786/63 II-A-1 ze dne 22. května 1963.

Novosad Jaroslav, administrátor v Hoštce, ustanoven s platností od 1. června 1963 interkalárním administrátorem farnosti Hrob a excurrento administrátorem farností Jeníkov, Košťany, Osek, Mikulov, Moldava, vše okres a vikariát Teplice-Lázně v Č.; čís. dekr. 812/63 ze dne 29. května 1963.

Pirný Tomáš, administrátor v Maštově, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farnosti Vilémov, okr. Chomutov, vikariát Most; čís. dekr. 597/63 II-A-1 ze dne 9. dubna 1963.

Pospíšil Antonín, administrátor v Chcebuzi, ustanoven s okamžitou platností interkalárním administrátorem farnosti Hrob a excurrento administrátorem farností ejníkov, Košťany, Osek, Mikulov, Moldava, vše okr. a vikariát Teplice-Lázně v Č.; čís. dekr. 784/63 II-A-1 ze dne 22. 5. 1963.

Pospíšil Antonín, administrátor v Hrobě, ustanoven s platností od 1. června 1963 interkalárním administrátorem farnosti Hoštka a excurrento administrátorem farností Hrušovany, Větřlá, Robeč, Chcebuz, vše okres a vikariát Litoměřice; čís. dekr. 811/63 II-A-1 ze dne 29. 5. 1963.

Prchala Bedřich, administrátor v České Kamenici, pověřen s okamžitou platností prozatímní správou farnosti Srbská Kamenice a Jetřichovice, okres a vikariát Děčín; čís. dekr. 1107/63 I-A-8b ze dne 29. 7. 1963.

Prchala Bedřich, administrátor v České Kamenici, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farnosti Srbská Kamenice a Jetřichovice, okres a vikariát Děčín; čís. dekr. 1327/63 II-A-1 ze dne 10. září 1963.

Stodůlka Ignác, kanovník-vikář v Žatci, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farností Nové Sedlo, Žabokliky a Soběsuky, vše okres a vikariát Louny; čís. dekr. 1412/63 II-A-1 ze dne 17. září 1963.

Stodůlka Ignác, kanovník-vikář v Žatci, ustanoven s platností od 1. října 1963 excurrento administrátorem farnosti Liběšice u Žatce a Nečemice, vše okres a vikariát Louny; čís. dekr. 1413/63 II-A-1 ze dne 18. září 1963.

Stodůlka Ignác, kanovník-vikář v Žatci, ustanoven s okamžitou platností excurrento administrátorem farností Staňkovice a Hořetice, okres Louny a farností Hrušovany a Vysočany, okres Chomutov, vše vikariát Louny.

Štégner Adolf, administrátor ve Štětí pověřen s okamžitou platností duchovenskou činností u řeholnic sester v sociálním ústavě ve Snědovicích; čís. dekr. 345/63 II-A-1 ze dne 28. února 1963, čís. dekr. 785/63 II-A-1 ze dne 22. května 1963.

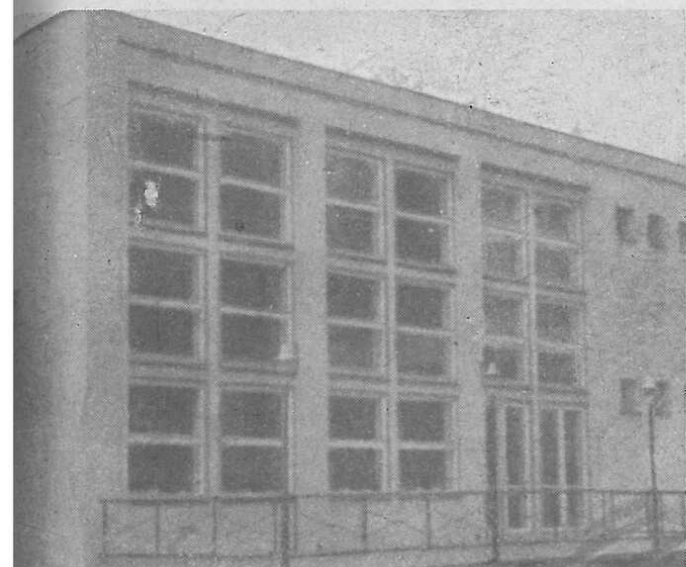
Úmrtí:

Padrta Jan, děkan v.v. v Českém Dubě, zemřel dne 17. ledna a pohřben 23. ledna 1963 v Českém Dubě.

Fornůšek Jan, administrátor, osobní děkan v Krásné Lípě u Rumburka zemřel 23. května 1963 a pohřben dne 27. května 1963 na Sněžné Hoře u Krásné Lípě.

DUCHOVNÍ PASTÝŘ - Ročník XIII - Číslo 10 - V Praze dne 10. prosince 1963

Vydává Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva v ČSSR v ÚNC. — Řídí redakční rada. Vedoucí redaktor dr. Josef Beneš. Redakce Praha 2, Ječná 2 (Kněžský domov), tel. 23 44 32. Tiskne Mír, novin. závody, n. p., závod 3, Praha 2, Václavská 12. — Vychází měsíčně mimo prázdniny (10 čísel). Předplatné na 1/2 roku 15.— Kčs, celoročně 30.— Kčs. cena jednotlivého výtisku 3.— Kčs. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS - ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. — Podepsáno k tisku 29. XI. 1963. — A15*31709

První strana obálky: Antonio Allegri Corregio: Madona s Ježíškem a se sv. Jeroným, dílo z let 1527—1528. Druhá strana obálky: Snímky z druhé fáze II. vatikánského koncilu, kterou dne 4. prosince t. r. ukončil slavnostním projevem Svatý Otec Pavel VI. Ve svém projevu prohlásil, že práci druhého zasedání koncilu charakterizovaly dvě stránky: intenzita a svoboda vyjadřování. Na třetí části zasedání koncilu, která má začít 14. září 1964, se dostanou do popředí otázky vztahu církve k modernímu světu. Třetí strana obálky: Ze života CMVKD. Zasedání předsednictva CMVKD dne 13. listopadu v Praze, účastníci kursu na Ústřední politické škole ČSL v Klínici a pohled na budovu, host z NDR probošt Karel Fischer na Karlově mostě v Praze a Duong van Dam, místopředseda Vietnamského výboru katolíků milujících mír, návštěvou ve vyšehradské kanovnické residenci. Čtvrtá strana obálky: Svatý Cyril a Metoděj u papeže Adriana II., a přenášení tělesných pozůstatků sv. Cyrila, obrazy z kaple sv. Klementa v Římě.

DUCHOVNÝ PASTIER

MESAČNÍK KATOLÍCKEHO DUCHOVENSTVA

XXXVIII

9

NOVEMBER

1963

PNS 232

Cena 4 Kčs

OBSAH

—: Joannes XXIII. inauguravit — Paulus VI. continuavit

—: Duchovenstvo robí dobrú mierovú prácu

—: Na záver jubilejného roku
Posolstvo Svätému Otcovi

Dr. Mikuláš Višňovský: Žime dôstojne podľa povolania

Redaktor: Cesta k skutočnej jednote Afriky

Dr. Jozef Uhrin: Pálčivý problém

Ján Haranta: Najsviatočnejšia báseň

Alojz Miškovič: Gorazd, prvý po mene známy
kňaz i svätec slovenský

Alojz Gocník: Slovienska liturgia

Dr. Michal Krovina: Boj o slovanský liturgický
jazyk u južných Slovanov

Vševlad J. Gajdoš: Úryvok z legendy o svätom
Cyrilovi

Ján Pöstényi: Jubilejné pamiatky v obci Doľany

Ján Dechet: Doba pocyrilometodská

—et—: Ivan Bunin

DUCHOVNÝ PASTIER

mesačník katolíckeho duchovenstva. Rediguje redakčný kruh.

Š é f r e d a k t o r: Ladislav Škoda, kanonik Družnej kapituly bratislavskej.

A d r e s a: Bratislava, Kapitulská 10.

U z á v i e r k a vždy plateho v mesiaci pre číslo nasledujúceho mesiaca.

N e o b j e d n a n é príspevky v prípade neuverejnenia nevraciame.

DUCHOVNÝ PASTIER

MESAČNÍK KATOLÍCKEHO DUCHOVENSTVA

ROČNÍK XXXVIII.

NOVEMBER 1963

ČÍSLO 9

Joannes XXIII. inauguravit Paulus VI. continuavit

S týmto textom pečiatkovala vatikánska pošta listové zásielky na začiatku druhej časti Druhého vatikánskeho koncilu, aby sa aj tým naznačila kontinuita nielen na Petrovom stolci, ale aj kontinuita programová, v ktorej terajší Svätý Otec pápež Pavol VI. pokračuje najmä na poli ekumenického koncilu v programe v blahdej pamäti zosnulého pápeža Jána XXIII. Nebolo dožičené veľkému pápežovi mieru Jánovi XXIII., ktorý si encyklikou „Pacem in terris“ sám postavil najkrajší pamätník, aby dokončil dielo Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý zvolal a ktorého prvú časť (od 11. októbra do 8. decembra 1962) väčšinou aj osobne viedol. Predovšetkým ho však viedol svojím otcovským srdcom, svojím láskavým mierovým duchom.

Uprostred veľkej a záslužnej práce pre zblíženie národov a mierové dorozumenie zavrel pápež Ján XXIII. navždy oči, ktoré tak jasne videli tento svet, aby zhliadol svetlo večné. Zlatou niťou, ktorá pretkávala všetky prejavy a činy Jána XXIII. boli tri základné myšlienky: sociálna spravodlivosť, ekumenizmus a úsilie o nastolenie trvalého mieru na svete.

Sotva uplynulo niekoľko dní od chvíle, keď prijal vysoké uznanie ocenenia zásluh o svetový mier — Balzanovu cenu mieru — sotva niekoľko dní uplynulo od toho, čo vydal svoj posledný apoštolský list „Magnifici eventus“, ktorým oslávil 1100. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda k našim predkom, odišiel na večnosť, aby prijal z rúk Božích nevädnu odmenu, keď aj v srdciach našich zasial semeno nehynej vďačnosti a lásky.

Potom osirel Stolec sv. Petra.

A potom sa opäť rozzvučali zvony, keď ohlasovali, že dňa 21. júna 1963 v druhý deň konkláve zvolený bol nástupca Jána XXIII. ako 263. nástupca na stolci Petrovom milánsky arcibiskup kardinál Giovanni Battista Montini, ktorý prijal meno Pavel VI. Rozhodnutie, že treba pokračovať v programe pápeža Jána XXIII., ktoré

zdôraznil novozvolený Svätý Otec niekoľkokrát ešte vo funkcii milánskeho arcibiskupa, slávnostne proklamoval aj po svojom zvolení, keď povedal, že chce ísť cestou svojho zosnulého predchodcu a pracovať na tom, aby bol s pomocou Božou upevnený mier medzi národmi.

Keďže sme zpravu o zvolení nového pápeža doteraz uverejniť nemali možnosť (pre vydanie slávnostného cyrilometodského trojčísla), robíme tak teraz — uprostred druhej časti Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý úspešne pokračuje pod vedením Svätého Otca Pavla VI.

Svätý Otec pápež Pavol VI. narodil sa 26. septembra 1897 v Concesiu v severnom Taliansku. Jeho otec bol redaktorom a poslancom. Menoval sa Giorgio Montini a tridsať rokov viedol katolícky časopis v Brescii. V roku 1925 sa zriekol poslaneckého mandátu a prešiel do opozície proti fašistickému režimu, ktorý nastolil Mussolini. Po skončení stredoškolských a teologických štúdií bol Svätý Otec 29. mája 1920 vysvätený na kňaza. Pokračoval však i ďalej v štúdiu na Gregoriáne, kde študoval cirkevné právo, filozofiu a cirkevnú diplomáciu. V roku 1923 pôsobil na nunciatúre vo Varšave, potom v štátnom sekretariáte

Vatikánu. V novembri 1954 bol Mons. Montini vymenovaný za arcibiskupa jednej z najväčších a najvýznamnejších talianskych diecéz v Miláne, kde pôsobil osem rokov. Roky jeho pôsobenia v milánskej arcidiecéze boli úsilím o sociálnu spravodlivosť a poznamenané nevädňým záujmom o život a vzdelanie pracujúcich. Riešenie sociálnych otázok zaberalo veľkú časť jeho pastierskeho poslania. Kardinálsky klobúk prijal od pápeža Jána XXIII. 17. novembra 1958.

Slávnostná korunovácia Svätého Otca pápeža Pavla VI., na ktorej sa zúčastnila aj delegácia československých biskupov a duchovenstva, bola 30. júna 1963. Jednou z hlavných úloh Svätého Otca pápeža Pavla VI. je úspešne dokončiť dielo, ktoré jeho predchodca pápež

Ján XXIII. začal — Druhý vatikánsky koncil. Preto hneď po svojom zvolení vyhlásil, že v rokovaní koncilu sa bude pokračovať. A v nedeľu 29. septembra t. r. slávnostným *Veni Creator Spiritus* otvoril druhú časť Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý má po zjednodušení na programe sedemnást schém. Prvých 5—6 schém má koncil prerokovať do 4. decembra, kedy sa skončí druhá časť koncilu.

Svätý Otec pápež Pavol VI. vyznamenal osobitnou poctou národy našej vlasti, keď pri audiencii 4. júla t. r. odovzdal delegácii československých biskupov Posolstvo kňazom a veriacim Československa.

Posolstvo znie:

„Ctihodným bratom a milovaným synom v Československu pápež Pavol VI. posíla pozdrav a apoštolské požehnanie.

Povýšený na Najvyššieho Veľkňaza považujeme pre-vysoký úrad Vám zverený — ako sme to v Našom posolstve Mestu a Svetu oznámili — za službu lásky. Preto Naša myseľ zalieta k milovaným Vám v Kristu biskupom a veriacim toho šlachetného národa, ktorý totiž hneď na začiatku svojho úradu medzi ostatnými národmi sveta objímame osobitnou dobroprajnosťou.

Dobre sú Vám známe dejiny vašej krajiny, jej diela na poli vedy, literatúry a umenia; avšak najviac si vá-

žíme vašu vytrvalosť vo viere, veľké príklady čnosti, námahy za Krista, ktoré, ako úfame, prinesú raz svoje sladké ovocie.

Túto Našu nádej nech pomáhajú splniť vaši svätí patróni, svätý Cyril a Metod, ktorých príchod na Veľkú Moravu teraz oslavujete. Oni, ktorí priniesli do vašich krajín evanjelium, istočne poskytnú vám mocnú pomoc, aby ste si drahý poklad ich dedičstva zachovali a viedli kresťanský život bohatý na dobré skutky.

Nech dá Boh, aby sme o stave svätej cirkvi u vás čoskoro obdržali dobré zprávy a aby sme sa mohli s vašimi biskupmi na začiatku druhého zasadnutia všeobecného cirkevného snemu radostne stretnúť a ich objasť.

Keď teda vám prejavujeme veľkú lásku, vyprosujeme vám hojnosť nebeských darov, ktoré nech sú vám na útechu, posilnenie a pomoc a vášmu milovanému národu nech prinesú pri zachovaní Kristovho pokoja a práv Cirkvi bezpečný a vzrástajúci sa rozkvet.

K týmto našim veľkým želaniam pridávame Svoje apoštolské požehnanie, ktoré vám všetkým z celého srdca udeľujeme.“

Vatikánske Mesto, dňa 4. júla 1963

v prvom roku Nášho pontifikátu

Pápež Pavol VI. v. r.

Duchovenstvo robí dobrú mierovú prácu

Trinásť rokov trvania Celoštátneho mierového hnutia katolíckeho duchovenstva je pomerne krátka doba. Avšak v období riešenia svetových otázok takého významu, aké sa riešia v týchto rokoch, v období takých podstatných premien, aké sa vo svete odohrávajú, a to aj na úseku cirkevnej politiky a vytvárania vzťahov Cirkvi k ostatnej spoločnosti a k ostatným necirkevným problémom, znamená aj také nedlhé obdobie mnoho, ak boli tie roky vyplnené dobrou mierovou prácou, ak sa cez ne vedel vždy správne postihnúť pulz potrieb ľudstva, ak sa v nich hľadalo vždy to, čo by vedelo ľudstvo zbližiť a čo by vedelo teda aj eminentne náboženské vzťahy postaviť do služieb dobra, do služieb príkazu lásky k blížnemu. A tieto ciele katolíckeho duchovenstva v Československej socialistickej republike v rámci svojho mierového hnutia svedomito plnilo a plní ich podnes. Preto nebývajú plenárne schôdzky rozšíreného Ústredného výboru CMV KD alebo schôdzky diecéznych výborov CMV KD planým opakovaním tých istých otázok. Každá z nich — z týchto schôdzí — prináša duchovenstvu čosi nového. Jednak uspokojenie nad doterajšou prácou, ale predovšetkým veľa podnetnej vôle do ďalších úloh, ktoré s mierovým hnutím súvisia a ktoré mierové hnutie vlastne tvoria a opodstatňujú.

Na poslednom zasadnutí rozšíreného Ústredného výboru CMV KD, ktoré bolo za účasti najdôstojnejších pánov biskupov a ordinárov ako aj duchovenstva zo všetkých diecéz 13. septembra v Bratislave, v hlavnom prejave predsedu CMV KD dr. Josefa Plojhora, v diskusiách príspevkoch aj v rezolúcii vystúpili do popredia tie potešiteľné znaky medzinárodnej situácie a života

Cirkvi, ktoré tak potešiteľne dokazujú, že práve tu, na mierovom úseku, na úseku starostlivosti a dobro človeka, stretávajú sa snahy celého mierumilovného ľudstva bez ohľadu na to, k akému politickému alebo ideovému spoločenstvu patria. A to je radostný zjav.

Ak sa pred trinástimi rokmi na činnosť CMV KD zo strany niektorých pochybovačov z radov duchovenstva hľadalo prinajmenej podozrievavo, dnes, keď je známy obsah encykliky pápeža Jána XXIII. „*Pacem in terris*“, keď sú známe prejavy pápeža Jána XXIII. a jeho nástupcu Svätého Otca pápeža Pavla VI., keď sú známe ciele a poslanie Druhého vatikánskeho ekumenického koncilu, keď je známa jednotliva myšlienka, ktorá našu svätú cirkev zbližuje s ostatnými nekatolíckymi cirkvami, keď je známy duch, s akým sa toto zbližovanie v dôvere uskutočňuje, musí zohrievať blahý pocit aj srdcia našich najdôstojnejších pánov biskupov, kňazov, funkcionárov a pracovníkov mierového hnutia, že aj oni svojím skromným podielom prispeli k vytváraniu takého ducha dôvery a ochotnej spolupráce v záujme zachovania svetového mieru. V tomto smere vykonalo naše duchovenstvo peknú prácu.

Túto skutočnosť konštatoval na bratislavskom zasadnutí aj predseda CMV KD dr. Josef Plojhar, ktorý sa vo svojom slávnostnom prejave zaoberal súčasnou situáciou vo svete a ktorý práve k činnosti CMV KD v tejto súvislosti o. i. povedal:

„My môžeme už dnes s veľkou radosťou a hrdosťou konštatovať, že sily mieru vo svete sú na mohutnom postupe. Spomeňme si len na tie roky, keď sme zakladali naše Celoštátne mierové hnutie katolíckeho ducho-

venstva, keď sme si na pamätnom Velehrade v roku 1950 uvedomili a rozhodli sa pre to, že my, katolícki duchovní v Československu, budeme jednoznačne a dôsledne podporovať mierovú politiku a mierovú cestu, a to nielen nášho českého a slovenského ľudu a našej republiky, ale že budeme aktívne podporovať mierové hnutie na celom svete. Účasť a vystúpenie predstaviteľov nášho mierového hnutia na najrozličnejších mierových kongresoch to výrečne dokazovala. My dnes už vidíme, že sily mieru vo svete sú na postupe a my sa z toho úprimne radujeme. Najmä z tej skutočnosti, že predovšetkým svet socializmu na čele so Sovietskym sväzom s jeho múdrou zahraničnou politikou a diplomaciou stojí na čele mierových síl vo svete...

Dnes môžeme s radosťou konštatovať, že mnoho tých kňazov, ktorí v minulosti stáli proti nám, dnes ide s nami v našej mierovej práci a v našom mierovom hnutí. Nielen u nás, v socialistických krajinách, kde práca a boj za mier je prirodzenou a podstatnou súčasťou práce politiky a života národov socialistických krajín, ale i na Západe, kde doteraz sú vlády a sily kapitalizmu, imperializmu a kolonializmu, aj tam sa vzráha mohutné mierové hnutie...

My kňazi zvlášť úprimne vítame tú skutočnosť, že sa urobil určitý politický obrat a vývoj aj v katolíckej cirkvi. Prežívali sme časy, keď hlava našej Cirkvi vo Vatikáne sa domnievala, že my, českí a slovenskí kňazi, máme najrozličnejšie úmysly, z ktorých nás upodozrievajú, že naše hnutie, naša práca, naše vystupovanie má znamenať odtrhnutie katolíckeho ľudu, katolíckeho duchovenstva od rímsko-katolíckej cirkvi. Dnes, tak si myslíme, tak už nie je. Aj tí, ktorí ešte dnes nesúhlasia s našou prácou, s našimi myšlienkami, s naším programom, netrúfajú si tvrdiť, že sme zradcovia katolíckej cirkvi. My sme od začiatku tvrdili, že chceme vo vnútri katolíckej cirkvi ako verní synovia katolíckej cirkvi a verní synovia svojho českého a slovenského ľudu obrodne pracovať vo vnútri Cirkvi za to, a za to sa modlíť a za to bojovať, aby nastala obroda vo vnútri katolíckej cirkvi. Aby sa v katolíckej cirkvi zúčtovalo s tou politikou, ktorá podporovala starý, odumierajúci svet."

V ďalšej časti svojho hlavného prejavu ilustroval potom predsedu CMV KD dr. Josef Plojhar na základe dokumentov, citátov a skutočného života, ako sa táto obroda v Cirkvi uskutočňuje. Hovoril o dôležitom poslaní katolíckeho duchovenstva na poli úzkej spolupráce dvoch národov, Čechov a Slovákov, v Československej socialistickej republike, do ktorého spolunažívania sa v minulosti kládlo nemálo umele vytvorených prekážok a nezrovnalostí, a osvetlil aj nové skutočnosti vo svete, ktoré prispievajú k upevneniu mierovej myšlienky a myšlienky spolupráce a zbližovania národov v záujme mieru.

V záverečnej časti svojho hlavného prejavu povedal predseda CMV KD, že duchovenstvo sa zišlo do Bratislavy teraz aj preto, aby sa rozlúčilo s koncilnými Otcami a ich doprovodom, ktorý sa zúčastňuje na druhej časti Druhého vatikánskeho koncilu v Ríme. V tejto súvislosti predseda CMV KD dr. Josef Plojhar povedal:

„Dovoľte mi, aby som všetkým účastníkom koncilu poprial hojnosť Božej milosti a pomoci, Božieho požehnanie a aby som im zaželel pevné zdravie, mnoho úspechov v ich zásluhnej a veľmi zodpovednej práci na druhej časti koncilu. Sme o tom presvedčení, že účastníci koncilu z Československa budú verne a dôsledne tlmočiť presvedčenie všetkého nášho katolíckeho ľudu a nášho katolíckeho duchovenstva, že treba bojovať za mier na všetkých frontoch, že treba propagovať myšlienku koexistencie bratstva medzi národmi, myšlienku spolupráce, že treba tlmočiť pevné odhodlanie všetkého nášho katolíckeho duchovenstva, že je a ostane verným rím. kat. cirkvi s hlbokou úctou k jej viditeľnej hlave Svätému Otcovi a že sme a budeme vernými synmi našej socialistickej vlasti, že budeme vernými bratmi nášho českého a slovenského národa.“

V mene duchovenstva potom poprosil predseda CMV KD dr. Josef Plojhar koncilných Otcov z ČSSR, aby odovzdali Svätému Otcovi pápežovi Pavlovi VI. Posolstvo Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva a ako prejav úcty krištáľovú vázu s vyrytými obrazmi sv. Cyrila a Metoda podľa kresieb maliara Mikuláša Aleša.

Posolstvo, ktoré po hlavnom prejave prečítal generálny tajomník CMV KD prof. dr. Josef Beneš, účastníci zasadnutia s veľkou radosťou schválili. Rovnako s veľkou pozornosťou a úprimným potleskom odmenili účastníci konferencie slová J. E. ndp. biskupa dr. Eduarda Něcsey a, ktorý povedal, že koncilní Otcovia z ČSSR s radosťou odovzdajú Svätému Otcovi prijaté posolstvo a že budú oddane uskutočňovať veľké idey mieru a pokoja.

Na programe zasadnutia bola aj tajomnícka zpráva za posledné obdobie činnosti CMV KD, ako ju pripravil a prečítal prof. dr. J. Beneš, a po nej bola diskusia, v ktorej prehovorili dr. Július Gábriš, dekan-farár z Nového Mesta n. Váhom, J. S. dekan CMB fakulty v Bratislave prof. dr. Mikuláš Višňovský a profesor CMBF dr. Michal Krovina.

Konferenciu záverečným prejavom zhodnotil podpredseda CMV KD dr. Jozef Lukačovič, ktorý opäť vyzdvihol myšlienku bratstva národov našej vlasti a po ňom podpredseda CMV KD a predseda slov. výboru CMV KD prof. dr. Alexander Horák konferenciu zaključil.

Prvú časť konferencie viedol podpredseda CMV KD osvp. Ján Dechet, kapitulný vikár banskobystrický a druhú časť prof. dr. Alexander Horák. Na zasadnutí niekoľkými spevnými číslami účinkoval aj spevokol bohoslovcov CMB fakulty v Bratislave.

Dnes, keď sa rok 1983 pomaly končí, vidíme z veľkého množstva dokumentačného materiálu, z mnohých správ a referátov, z výstav a vedeckých sympózií, že jubilejný rok na pamiatku 1100. výročia príchodu svätých solúnskych bratov oslávili sme dôstojne a že toto jubileum s primeraným záujmom zhodnotil celý vedecký svet. Spomeňme len niektoré z akcií: Vedecké konferencie v Brne a Nitre, spojené s výstavou veľkomoravských archeologických vykopávok, slavistická konferencia v Sofii s osobitným zameraním na kultúrne cyrilometodské dielo, apoštolský list v blahej pamäti zosnulého pápeža Jána XXIII. „Magnifici eventus“, venovaný pamiatke svätých bratov, rozhodnutie svetovej organizácie UNESCO o celosvetovom charaktere cyrilometodského jubilea, veľký cyrilometodský kongres v Salzburgu, vyvrcholenie cyrilometodských osláv na posvätnom Velehrade. Je iste cennou zásluhou mierového hnutia nášho duchovenstva, že mnohé akcie príkladne zorganizovalo a že na zasadnutí ústredného výboru a diecézných výborov podalo duchovenstvo bohatý materiál o význame tohto jubilea. Svojím skromným podielom prispel k tomu aj náš časopis, ktorý venoval cyrilometodskej pamiatke slávnostné trojčíslo, ale i Katolícke noviny svojím sústavným uverejňovaním fotografií a článkov s cyrilometodskou tematikou po celý rok a vydanie samostatnej publikácie štúdií „Apoštoli Slovienov“, ktorú vydal Spolok sv. Vojtecha v Cirkevnom nakladateľstve.

...

Vyvrcholením cyrilometodských slávností boli oslavy na posvätnom Velehrade, kde sa 9. júla t. r. v rámci zasadnutia rozšíreného Ústredného výboru Celoštátneho mierového hnutia katolíckeho duchovenstva zišlo duchovenstvo zo všetkých diecéz našej vlasti. Na slávnostiach sa zúčastnili aj vzácní hostia, exarcha ruskej pravoslávnej cirkvi pre strednú Európu arcibiskup Sergej a medzinárodný tajomník Kresťanskej mierovej konferencie v Moskve protopop Pavel Sokolovskij. Slávnosti sa začali bohoslužbami. Pontifikálnu sv. omšu slúžil J. E. ndp. biskup dr. Róbert Pobožný, kapitulný vikár rožňavský a príležitostnú kázeň povedal pápežský protonotář dr. František Cinek. Po bohoslužbách položil predseda CMV KD dr. Josef Plojhar v mene duchovenstva veniec na hrob veľkého cyrilometodského ctiteľa arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana. Táto pietna spomienka sa skončila modlitbou Verím v Boha a Velehradskou piesňou.

Slávnostné zasadnutie sa začalo Smetanovou modlitbou v prednese štyridsaťčlenného speváckeho sboru kňazov olomouckej arcidiecézy. Zasadnutie otvoril miestny ordinár osvp. prelát Josef Glogar, kapitulný vikár olomoucký. So životom, účinkovaním a kultúrno-náboženským významom svätých solúnskych bratov účastníkov slávnostnej schôdzky obsiahlou prednáškou oboznámil prof. CMB fakulty z Bratislavy dr. Alojz Miškovič.

Slávnostný prejav predniesol predseda CMV KD dr. Josef Plojhar. Okrem iného povedal: „Svätý Cyril a Metod sú nezmazateľne vpísaní do duší nášho veriaceho ľudu a všetkého českého a slovenského ľudu. Vpísaní sú v pamäti všetkých kultúrnych národov na celom

svete. Mená Cyril a Metod, meno Velehradu sú na celom svete známe. Svätý Cyril a Metod prišli do vtedajšej Veľkomoravskej ríše, aby rečou slovanskou hlásali kresťanstvo; a vo vtedajších dobách hlásali kresťanstvo znamenalo súčasne hlásať kultúru. Príchodom kresťanstva stali sa národy kultúrnymi. Význam príchodu sv. Cyrila a Metoda z Východu k nám, Slovanom, má aj veľkú politickú cenu. Ak sa zahĺbime do vtedajšej histórie, pozorujeme snahu — smerom od nás na Západ — ktorá sa stále opakovala: najzápadnejšiu vetvu Slovanstva podrobiť germánskej expanzivite. A práve tomuto účelu malo slúžiť, lepšie povedané, pre tento cieľ sa zneužívalo hlásenie kresťanstva zo Západu. Múdry štátnický čin Rastislavov, u našich slovanských bratov správne pochopený, bol veľkým historickým činom v dejinách našich národov. Isteže by bolo ťažko zakotvilo u našich predkov kresťanské učenie v plnej kráse, v plnom svojom význame, keby sa bolo hlásalo nemetským jazykom. Učenie Kristovo, učenie božské a pritom ľudsky také krásne, prihovárajúce sa nielen k duši, ale predovšetkým k srdcu človeka, preto zakotvilo tak hlboko, lebo sa hlásalo rečou, ktorá bola poslucháčom nielen blízka, ale bola mu vlastnou. A preto spomíname a oceňujeme tento veľký štátnický čin, preto s hlbokou vďačnosťou spomíname Cyrila a Metoda, štátnika Rastislava a všetkých, ktorí našu prosbu vypočuli, pochopili a poslali nám slovanských vierozvestov.“

Predseda CMV KD dr. Josef Plojhar poukázal v ďalšej časti svojho slávnostného prejavu na celoslovenský význam cyrilometodskej činnosti a cyrilometodského diela, na mierový obsah ich činnosti, na jadro bratstva dvoch národov, Čechov a Slovákov, ktoré cyrilometodské a veľkomoravské dedičstvo po celé stáročia zachovali, a zdôraznil, že mierové hnutie katolíckeho duchovenstva svojím vznešeným kresťanským a mierovým poslaním pokračuje v šľapajách cyrilometodského diela, keď ďalej rozvíja a prehĺbuje ideu mieru, myšlienku bratstva a úprimnej spolupráce v našej krásnej vlasti.

Po slávnostnom prejave boli na programe pozdravné prejavy. V mene episkopátu v ČSSR prehovoril J. E. ndp. biskup dr. Ambróz Lázík, apoštolský administrátor trnavský, ktorý reminiscenciou na modlitbu pri hrobe sv. Cyrila v Ríme oživil význam cyrilometodského diela. „Z úprimného srdca pozdravujem všetkých s prosbou — zakončil najdôstojnejší pán biskup svoj prejav — aby sme v cyrilometodskom duchu ďalej kráčali, lásku, pokoj a spravodlivosť šířili, aby sme boli pevní a jednotní v práci ako aj vytrvalí v boji za spravodlivý mier na zemi v duchu slávnej encykliky pápeža Jána XXIII. Pacem in terris.“

J. E. ndp. biskup dr. Eduard Nécsey, ktorý sa pre ochorenie na zasadnutí nemohol zúčastniť, poslal účastníkom slávnostnej schôdzky pozdravný list.

Potom pozdravil zhromaždenie arcibiskup ruskej pravoslávnej cirkvi Sergej. Keď vyslovil Bohu vďaku za to, že sa na tomto slávnostnom zasadnutí mohol zúčastniť, ocenil veľký význam cyrilometodského diela a v osobitnej spomienke veľmi pozitívne zhodnotil činnosť Druhého vatikánskeho koncilu a najmä prácu a osobnosť zosnulého pápeža Jána XXIII. a vyslovil želanie, aby

koncil prispel k zblíženiu všetkých kresťanov a k upevneniu mieru na celom svete tak, ako sa to stalo životným dielom pápeža Jána XXIII. Prejav arcibiskupa Sergeja prijali účastníci schôdzky s dlhotrvajúcim potleskom.

Obsahom hymnického *Te Deum laudamus* charakterizoval podpredseda CMV KD prof. dr. Alexander Horák nielen poslanie tejto slávnostnej schôdzky, ale aj zmysel a výsledky celej doterajšej práce mierového hnutia katolíckeho duchovenstva, ktoré práve tu, na posvätnom Velehrade, kládlo si pred trinástimi rokmi svoje základy. Je za čo ďakovať Bohu. Predovšetkým za to,

že naše duchovenstvo svojím mierovým hnutím nastúpilo správnu cestu a že túto cestu ustavične prehľbuje, že nikdy neprestalo nad jej priamočiarosťou bedliť a že sa tak začlenilo do významného obrozeného hnutia, podnieteného a udržiavaného mierovými úlohami celého ľudstva.

Na konci schôdzky predložil generálny tajomník CMV KD prof. dr. Josef Beneš návrh na odoslanie listu prezidentovi republiky. Účastníci schôdzky návrh jednotlivo schválili. Zo slávnostnej schôdzky poslalo katolícke duchovenstvo hlave nášho štátu list tohto znenia:

Vážený pán prezident!

Celoštátny mierový výbor katolíckeho duchovenstva ČSSR zhromaždil na Velehrade biskupov a kňazov zo všetkých českých a slovenských diecéz našej Československej socialistickej republiky, aby slávnostne spomenuli 1100. výročie príchodu byzantskej misie na Veľkú Moravu a uvedomili si jej nesmierny význam, tkvajúci najmä v tom, že táto misia stala sa vonkajším prejavom politickej nezávislosti prvého západoslovanského štátu a otvorila našim predkom nedozreté perspektívy uvedením do sveta literatúry, čím položila základy slovanskej vzdelanosti. Túto radostnú skutočnosť zdôraznil a jej význam vyzdvihol sám predseda Rady ministrov SSSR N. S. Chruščov, keď vyhlásil, „že už tisíc rokov trvá historické spätie našich kultúr. Cyril a Metod — títo praotcovia súčasnej slovanskej literatúry — vytvorili cyriliku, ktorú naše národy používajú podnes.“

Zosnulý pápež Ján XXIII. krátko pred svojou smrťou podpísal apoštolský list, venovaný tomuto slávnemu výročiu. Pripomenul, že v abecede, ktorú nám zanechali naši apoštoli, má každé písmeno svoje meno. Medzi nimi je jedno, ktoré sa nazýva „pokoj“. Slovania používajú tieto písmená už tisíc rokov a vyjadrujú ním ideu svojho zamerania a túžieb, aby v duchu pokoja zvíťazila táto myšlienka navždy na celom svete. Preto sme s veľkou radosťou prijali aj encykliku „*Pacem in terris*“, ktorá jasne a nekompromisne bráni svetový mier a bojuje proti zbrojárstvu, ktorí svojím konaním robia prvý krok k zabezpečeniu mieru, na svete, všeobecné a úplné odzbrojenie, ako aj dobrú vôľu národov po živote v mieri a v mierovom spolunažívaní. Spolu so všetkými ľuďmi dobrej vôle odsudzujeme najmä vytváranie nebezpečného ohniska vojny v západnom Nemecku a sme presvedčení, že opätovné zjednotenie Nemecka je možné len mierovou politikou, odzbrojením, zrieknutím sa atómových zbraní a prekonaním nemeckého militarizmu. Každé iné riešenie by znamenalo vzplanutie nepredstaviteľného požiaru vojny. Veľmi jasne túto skutočnosť ukázal N. S. Chruščov na zhromaždení berlínskych pracujúcich 2. júla t. r., keď povedal, že „dokonca kancelár Adenauer — človek, ktorý je predovšetkým postihnutý chorobou revanšizmu, chápe, že ak začne vojnu, zhorí v nej najprv západné Nemecko. Ba aj najzbezilejší predstavitelia kapitalizmu sú si vedomí, že vojna za súčasných podmienok je pre každého agresora samovraždou.“

Vieme, ako náš ľud miluje život a chceme svojou prácou pomáhať k tomu, aby naša vlasť kvitla nakrajšími kvetmi šťastlivého života. Preto budeme aj naďalej bojovať za drahocennú hodnotu života, za mier, ako nás k tomu vedie aj naše náboženské presvedčenie, ktorého učenie nám pred 1100 rokmi priniesli naši vierozvesti.

Solúnski bratia majú však nesmierny podiel a zásluhu aj na zblížení oboch našich národov. „Oba naše národy“, ako ste vyhlásili 12. júna v Športovej hale v Košiciach, „sú si svojimi zvykmi, životom i svojimi tradíciami blízke a naša úloha spočíva ešte v tesnejšom upevňovaní bratských pút našich národov.“

V duchu týchto Vašich významných slov, vážený pán prezident, budeme my, českí a slovenskí kňazi, pracovať v pevnej jednote českého a slovenského ľudu a každodenne napomáhať pri činnosti nášho kňazského mierového hnutia i v práci medzi našim veriacim ľudom k tomu, aby krásna socialistická vlasť, domov dvoch rovnoprávných národov Čechov a Slovákov, radostne žila a rozkvitala do krásnej budúcnosti spoločnej socialistickej a komunistickej vlasti. Chceme sa čo najviac pričiniť o to, aby bratská láska sa ešte viac utužovala a sľubujeme, že pôjdeme so zvereným nám veriacim ľudom ešte radostnejšie vpred vo vedomí, že len v bratstve našich národov, vo vzájomnej mierovej spolupráci so spriatelnenými národmi a v spolupomoci k zabezpečeniu trvalého mieru na svete uskutočnime a privedieme k plnému využitiu vznešený odkaz našich predkov, ktorých dnes tu tak pietne spomínáme.“

Dr. Josef Beneš, generálny tajomník

Dr. Josef Plojhar, predseda

Slávnostné zasadnutie rozšíreného Ústredného výboru CMV KD na Velehrade prijalo na záver svojej schôdzky aj tento

O H L A S

Spomínať chvíľu, kedy vstúpila noha svätých vierozvestov Cyrila a Metoda na pôdu Veľkej Moravy, znamená velebiť deň zrodu našej kultúry a okamihu, kedy sa nám zapálilo svetlo Kristovej viery. Zosnulý pápež Ján

XXIII. v apoštolskom liste „*Magnifici eventus*“ spomína, že od tejto chvíle „šťastlivo rozkvitli prirodzené dary, ktoré sú našou ozdobou: živý záujem o náboženstvo, ušľachtilá povaha, mnohostranné nadanie, sklon k uhladenému chovaniu, bohaté umelecké sklony, štedré pohostinstvo a celý rad ďalších.“

Preto na posvätnom Velehrade, ktorý je nositeľom cyrilometodskej tradície, spomínalo katolícke duchovenstvo našej vlasti toto významné jubileum; slávnost-

nou schôdzkou sa poklonilo nesmrteľnej pamiatke slovanských apoštolov a utvrdilo sa k ďalšej nadšenej práci, vyplývajúcej z ich vznešeného odkazu: V láske Kristovej usilovať o jednotu a život v mieri.

Na tomto mieste sme si sľúbili v roku 1950, že „chceme strážiť a pestovať vieru svojich otcov ako vzácny poklad, ktorý zdedil náš ľud po našich svätcoch, po svätých vierozvestoch. Verní Cirkvi ostávame verní aj ľudu a vlasti. Svätá cirkev ostane vždy po boku ľudu a bude všetkými prostriedkami podporovať výstavbu nového života v našej krajine.“ To sme sľúbili vtedy pri zrode nášho CMV KD — a dnes môžeme s hrdosťou pohliadať na uplynulé roky, lebo sme sa neodchýlili od cesty, ktorú sme si vytýčili, a svoj sľub sme splnili. Naša cesta a naša práca bola v plnom súlade s poňatím moderných ideí našich svätých apoštolov. Podľa ich zorného príkladu odsudzovali sme všetko nehumánne a neľudské, aby vojny boli vyhubené zo života ľudí a aby sa medzi ľuďmi nastolili také vzťahy, ktoré zodpovedajú

ľudskej dôstojnosti. Nielen udalosti vo svete, ale aj rokovania prvej časti Druhého vatikánskeho koncilu slovami pápeža Jána XXIII. pri rozličných príležitostiach a v neposlednej miere v encyklike „Pacem in terris“ dalo v plnej miere za pravdu nášmu rozhodnutiu, našej doterajšej ceste a našim činom.

Preto vo vedomí si posvätného miesta, z ktorého dnes hovoríme, ako aj závažnosti jubilea svätých vierozvestov vyhlasujeme, že budeme i naďalej s vrúcny nadšením usilovať o všetko, čo slúži zabezpečeniu mieru: zastaveniu horúčkovitého zbrojenia, uskutočneniu všeobecného a úplného odzbrojenia, ako aj odstráneniu rasovej diskriminácie a nastoleniu rovnoprávnosti medzi ľuďmi. Po boku nášho ľudu, ktorý ide radosťou cestou k veľkému zajtrajšku, chceme pracovať pre rozkvet a blaho našej krásnej a nám takej drahej vlasti, pre šťastie nášho ľudu a pre pokoj a mier domovov.

Celoštátny mierový výbor
katolíckeho duchovenstva ČSSR

Posolstvo Svätému Otcovi

Ako píšeme na inom mieste, prijal rozšírený Ústredný výbor Celoštátneho mierového hnutia katolíckeho duchovenstva na svojom bratislavskom zasadnutí pri príležitosti rozlúčky s koncilnými Otcami z ČSSR Posolstvo Svätému Otcovi pápežovi Pavlovi VI., ktoré naši najdôstojnejší páni biskupi Svätému Otcovi odovzdali na osobitnej audiencii 11. októbra 1963. Text Posolstva uverejňujeme

P O S O L S T V O

Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva

Svätému Otcovi Pavlovi VI.

Rímskokatolícke duchovenstvo ČSSR v predvečer otvorenia druhej časti Druhého vatikánskeho koncilu v Ríme zišlo sa zo všetkých svojich diecéz v Bratislave, aby pozdravilo koncil a rozlúčilo sa s tými, ktorí sa na ňom z našej vlasti zúčastnia a požiadalo ich, aby Svätému Otcovi Pavlovi VI. odovzdali toto posolstvo:

Svätý Otce,

rímskokatolícke duchovenstvo so svojimi biskupmi a ordinármi v úprimnej synovskej úcte a láske prejavuje Vašej Svätosti hold oddanosti a vernosti.

S pocitom úprimnej vďačnosti prijali sme spolu so svojim veriacim ľudom Posolstvo Vašej Svätosti, ktoré nám odovzdala delegácia po návrate zo slávnej korunovácie, a najmä nás potešili tie slová Posolstva, v ktorých Vaša Svätosť hovorí, že „na samom začiatku zvereného úradu medzi ostatnými národmi sveta s úplne osobitou priazňou v Kristu milujete a objímate náš národ“. Radujeme sa z tohoto prejavu priazne, mimoriadneho vyznamenania a dôkazu lásky Vašej Svätosti k nášmu ľudu.

S nemenším ohlasom stretlo sa v našej vlasti zdôraznenie Vašej Svätosti, že Váš pontifikát bude pokračovaním usŕachtilých snáh predchodcu Jána XXIII., najmä v úsilí o dorozumenie medzi národmi a o nastolenie mieru a mierovej koexistencie. Naša vlasť, ktorá v posledných vojnách priniesla také ťažké obete, túžobne si želá život v mieri a naše spoločenské zriadenie všetkými prostriedkami napomáha jeho uskutočneniu.

Moskovská dohoda, zakazujúca pokusy s atómovými zbraňami, ktorú Vaša Svätosť v blahoprajnom telegrame N. S. Chruščovovi nazvala „zmluvou, ktorá prináša také veľké uľahčenie a je taká významná“, je podľa slov Vašej Svätosti „dôkazom dobrej vôle, zárukou zhody a prísľubom bezoblačnejšej budúcnosti“. My sa chceme modliť a pracovať za to, aby po tomto prvom kroku k nastoleniu pokojného života na našej planéte nasledovali ďalšie, aby konečne dúha Božieho mieru sa rozprestrela nad celým svetom.

Naše sväté náboženstvo nás učí, že Boh vo svojej nevyspytateľnej múdrosti postavil človeka na tento svet preto, aby žil a svojim pozemským životom pripravil si šťastlivú večnosť. Ba „Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna, aby nik, kto v neho uverí, nezahynul, ale mal večný život“ (Jn 3, 16—17). Preto všetkými ľudskými prostriedkami usilujeme o nastolenie života v mieri a v bezpečnosti ľudských životov, modlíme sa za uskutočnenie Božieho mieru na zemi a spolupracujeme so všetkými šlachetnými ľuďmi, ktorí usilujú o tento vznešený cieľ vo vedomí, že za to spočinie na nás a na našej práci požehnanie neba, lebo už Zalmista nás k tomu povzbudzuje, keď vraví: „Varuj sa zla a dobro čiň, hľadaj mier a po ňom baž!“ (Ž 33, 15). Pevne veríme, že naša práca je bohumilá, lebo náš Spasiteľ Ježiš Kristus tvorcov mieru nazýva „blahoslavenými“ a sľubuje im, že „ich synmi Božími budú volať“ (Mt 5, 9). Preto tiež s nami pevne verí aj všetok náš ľud, že

aj Druhý vatikánsky koncil prispeje k odstráneniu všetkých sporných otázok, ktoré sa vyskytujú medzi národmi, a najmä k tomu, aby sa dosiahlo úplné a všeobecné odzbrojenie ako podstatný krok k odstráneniu nebezpečenstva atómovej smrti pre ľudstvo.

Naše duchovenstvo a všetok náš veriaci ľud v zmysle výzvy apoštolského listu „Magnifici eventus“ oslávil tohto roku celkom mimoriadnym spôsobom 1100. výročie príchodu našich slovanských vierozvestov sv. Cyrila a Metoda, ktorí nám priniesli svetlo Kristovej viery a otvorili cestu k zdrojom kultúry a civilizácie. Pri vyvrcholení týchto cirkevných osláv na posvätnom Velehrade si naši veriaci sľúbili, že aj naďalej ostanú vernými odkazu svätých solúnskych bratov, že v bratskej láske budú vytvárať najlepšie vzťahy medzi sebou a

medzi národmi mierového spolunažívania, ktorú cestu tak žiarivo a jasne vytyčuje encyklika „Pacem in terris“.

Na dôkaz nášho pevného rozhodnutia ísť i naďalej svetlou cestou, ktorú nám ukazuje náš Vykupiteľ a Spasiteľ Ježiš Kristus a ktorú nás naučili poznať naši svätí vierozvesti sv. Cyril a Metod, odovzdávame Vašej Svätosti krištáľovú vázu s cyrilometodskými motívmi nášho veľkého národného umelca Mikuláša Aleša, dielo našich robotníkov a umelcov, zo vzácnych surovín, ktoré poskytuje naša pôda, a prosíme Vašu Svätosť, aby ju ako dar Celoštátneho mierového výboru katolíckeho duchovenstva ČSSR milostivo prijala.

Dr. Josef Beneš,
generálny tajomník

Dr. Josef Plojhar,
predseda

Dr. MIKULÁŠ VIŠŇOVSKÝ

Žime dôstojne podľa povolania

Na našej CM bohosloveckej fakulte otvoril dňa 10. septembra 1963 nový študijný rok novozvolený dekan fakulty Mons. ThDr. Mikuláš Višňovský prejavom, ktorého časť prinášame.

Opäť sa nám otvorili brány nášho kňazského seminára a bohosloveckej fakulty. Niektorým z vás, milí poslucháči, už po piaty raz, veď stojíte celkom blízko pred svojím vytúženým cieľom, iným po štvrtý, tretí, druhý raz, a našim najmladším milým bratom, našim Benjaminsom, po prvý raz. Vy starší viete a vy mladší skúsite, že vám patrí celá naša láska a oddanosť, že vás tu vitame na akademickej pôde ako milých synov, ktorým chceme venovať všetku starostlivosť, lebo nám na každom jednom z vás veľmi záleží. Buďte nám teda srdečne vítaní!

Prišli ste do seminára, na fakultu za veľkým a vzneseným cieľom, počúvajúc volanie Pána a hlas svojho srdca. Chcete sa stať kňazmi, oddanými Bohu a svojmu dobrému ľudu, z ktorého pochádzate. Prišli ste, aby ste sa dostali čoraz bližšie k vytúženému cieľu, a preto prinášate aj svoje menšie alebo aj väčšie obete, tú každodennú statočnú námahu pre svoje všestranné zdokonalenie. Sú to námahy a obete nevyhnutné, ale zároveň aj radostné a obšťastňujúce...

Tu sa budete učiť čnosti a múdrosti. Je nám všetkým jasné, že to nejde bez vypätia síl, bez verného plnenia povinností a úloh, ktoré napokon v tej či inej forme zaväzujú všetkých občanov našej milovanej vlasti, prirodzene, aj členov našej malej seminárskej spoločnosti.

Staroveký filozof Seneca napísal: „Nemo est casu bonus, discenda virtus est.“ — „Nik nie je náhodou dobrý, čnosti sa treba učiť.“ Mohol by som pridať: „Nemo est casu sapiens, sapientia discenda — et addiscenda est.“ — „Nikto nie je náhodou múdry, múdrosti sa treba učiť a naučiť.“ Naš seminár a naša fakulta vám v tom chce úprimne a všemožne pomáhať. Ján Amos Komenský nazval školu „dielňou ľudskosti“. A my všetci, ktorí sme poverení vašim formovaním, úprimne chceme, aby ste z tejto našej školy vyšli na arénu života teologicky a občiansky dobre pripravení ako celí ľudia a príkladní kňazi.

Aj vy, aj my — všetci tu máme svoje vážne úlohy. Spisovateľ dr. Pool povedal výstižne: „Človek s ideálmi, ale bez úlohy, je snikom. Človek s úlohami, ale bez ideálov, je nádenníkom. Človek s úlohami a s ideálmi — je hrdinom.“ — Nedávno sme oslávili 19. výročie slávneho Slovenského národného povstania. Spomenuli sme si na nesmrteľných hrdinov tých pohnutých a pre naše národy osudových mesiacov. Poklonili sme sa

jasnej pamiatke padlých hrdinov, tej ich veľkej žertve, aby vlast žila a prekvitala... Nie je nám dané všetkým stať sa hrdinami v tom jedinečnom zmysle, ale všetci máme pevnú možnosť stať sa hrdinami všedného dňa, statočného plnenia povinností zo dňa na deň, z mesiaca na mesiac; a keďže sme na vysokej škole, všetci môžeme, máme a chceme svoje úlohy verne plniť tak v zimnom ako aj v letnom semestri školského roku 1963-64.

Prvým septembrom ako dekan fakulty — prevzal som celkovú zodpovednosť za riadny chod pedagogickej a didaktickej práce nášho seminára a našej fakulty. V tejto slávnostnej hodine otvorenia školského roku chcel by som vám načrtnúť iba niektoré hlavné smernice pre váš tunajší život. Ak sa nimi budete riadiť, nielenže váš seminársky pobyt bude pokojný a radostný, ale položíte zároveň základy svojho budúceho príkladného pôsobenia a nám budete pevnou zárukou, že sa stanete príkladnými robotníkmi vo vinici Pánovej, spolu však aj statočnými občanmi našej vlasti.

Naša vlast, Československá socialistická republika, nás všetkých ako starostlivá matka živí a opatruje. Naš dobrý pracujúci ľud svojimi mozolami umožňuje popri desiatistociach študujúcich iných smerov, aj nám, teológom, aby sme nehatene mohli študovať a dosiahnuť svoj cieľ. Vernosť a oddanosť tejto pospolitosti, našej vlasti, nášmu štátu, je pre nás samozrejmosťou. Dobrým kresťanom môže byť len dobrý občan, ako som to už dávnejšie citoval.

Ak na niekoho tak na bohoslovca, budúceho kňaza, vzťahuje sa v prvom rade povinnosť zachovávať zákony. Cirkevné, štátne a pravdaže aj seminárske a fakultné. To rešpektovanie zákona za všetkých okolností je a zostane najkrajšou ozdobou každého chovanca našich ústavov. Ak som povedal, že sa tu budete učiť čnosti a múdrosti, chcem vám označiť aj miesta, kde sa ten požehnaný proces vášho utvárania a zdokonaľovania deje. Kaplnka, prednášková sieň a študovňa — organicky najužšie súvisia. Predovšetkým tu treba ukázať svoju dobrú vôľu, o ktorej ani najmenej nepochybujeme...

Rešpektovanie zákonov, stanov našich ústavov, odzrkadľí sa v príkladnej disciplíne, ktorá nie je mysliteľná bez poslušnosti predstaveným. Musíme si uvedomiť, že nás to všetko zaväzuje vo svedomí a nielen preto, že sa azda obávame trestov alebo istých ne-

výhod. Ktosi takto definoval svedomie: „Svedomie je vnútorný hlas, že ktosi sa díva.“ My vieme, kto sa díva a podľa toho sa chceme správať...

Statočnú prácu, usilovnú námahu u nás znamená svedomité štúdium. Páni profesori vám v tom budú výdatne pomáhať. Kničky, učebnice majú byť našimi dobrými priateľmi, lebo nás učia tomu, čo je pravdivé, dobré a krásne. Budme týmto svojim nemým a predsa toľme výrečným priateľom verní! Maxim Gorkij povedal: „Za všetko dobré, čo je vo mne, vďačím knihám.“ A to je veľké slovo...

Drahí synovia, vám, mladým ľuďom, pred ktorými je ešte celý život, zdá sa tých päť, alebo aj ten jeden rok dlhým, veľmi dlhým časovým úsekom. V skutočnosti nie je. Už starí vyslovili múdrosť: „Volat irrepabile tempus.“ Letí nenapraviteľný čas. Veru letí väčšmi, ako by sme si mohli želať a je opravdu nenapraviteľný, nenahraditeľný, nemožno ho späť privolať a v tom istom čase znova žiť a robiť... Čas je drahý. Vážme si ho. Neplýtvajme ľahkomyselne dňami, hodinami, ba ani minútami! Využime drahý čas na to, na čo ho využiť máme. Pravdaže, aj slušná zábava, zdravé osvieženie, pookriatie má svoje miesto a svoje oprávnenie. Ide o to, aby sme všetko robili v príhodnom čase, aby sme nenarúšali denný poriadok, aby nám čas bol naozaj vždy drahý a cenný.

Slávne panujúci Svätý Otec Pavol VI. mal už na Štátnom sekretariáte prísny denný poriadok, v ktorom každá polhodinka mala svoju funkciu. Ak by vám to nebolo všetkým známe, nuž poviem vám to. Pracoval od ôsmej hodiny ránej do tretej hodiny popoludnia. Po obede a potrebnom odpočinku večer o šiestej už bol zasa pri svojom písacom stole a zostal tam pri únavnej práci až do deviatej. Nasledovala poldruhodinová prestávka, z toho ešte aj na breviár pripadlo čosi. Potom — a to je už heroické — vrátil sa k svojej práci a robil do jednej hodiny nočnej... Tak išiel na odpočinok. Je známe, že tento denný poriadok zachovával v rovnakom tempe sedem rokov! A za celý ten čas mal raz jediný mesiac dovolenky. Pritom nikdy sa nenáhlil, bol vždy zdvorilý, nikdy neprejavil netrpezlivosť... Ako arcibiskup milánsky povedal krásne slová:

„Milujme svoje časy, svoju kultúru, svoju techniku, svoje umenie, svoj šport, milujme tento náš svet!“

Svätej pamäti pápež Ján XXIII. vydal dovedna osem okružných listov, encyklik. Jedna a najväčšia z nich je encyklika „MATER ET MAGISTRA“. Tieto slová hovorí o Cirkvi, ktorá je našou Matkou a Učiteľkou. Zásady pravdy, spravodlivosti a lásky majú pred očami lepši a radostnejší svet bez krivdy a vykorisťovania, bez kolonializmu a neľudského rasizmu. Azda ešte mohutnejší ohlas mala encyklika Jána XXIII. „PACEM IN TERRIS“, načrtávajúca zásady sveta bez vojnových požiarov, sveta požehnaného pokoja a nevídaného napredovania celého ľudstva spolu s národmi, ktoré len od nedávna sa tešia slobode a štátnej samostatnosti, alebo ktoré ťažkým zápasom sa usilujú o štátnu suverenitu, o zbavenie sa z otrockého poddanstva...

Otec Nikodim, mladý rostovský patriarcha, vyslovil prednedávnom významné slová, keď vravel: „V boji za pokoj kresťania musia stáť na prvom mieste!“ My všetci vieme, že je to tak. Veď sme v službách Toho, ktorého už prorok Izaiáš nazval Kniežatom Pokoja a ktorý svojich najmilších po zmŕtvychvstaní pozdravil najkrajším pozdravom: „Pax vobis! — Pokoj Vám!“

Pomaly doznieva významný jubilejný cyrilometodský rok. Poznali sme hlbšie život a dielo svätých solúnskych bratov. Videli sme jasnejšie ich naozaj veľký a posvätný príklad. Aj oni slúžili svätej veci mieru a slúžia mu aj dnes svojim vzácnym odkazom. Vykonali nesmierne veľa pre slovanskú vzájomnosť a učia nás nad všetko ostatné, že máme milovať svojich slovanských bratov, jednak tých, s ktorými žijeme v jednom štáte a jednak tých, ktorí aj na bratislavskom Slavíne zanechali nehynúci odkaz najväčšej bratskej lásky.

Drahí moji, žime dôstojne podľa povolaní, zbierajme ako usilovné včely poklady múdrosti a vedomosti, čnosti a lásky, majúc zrak na Tom, ktorý nás povolal a ktorý povedal: „Ja som cesta, pravda a život!“

Predstavme si milý obraz dvanásťročného Ježiša v chráme! „Invenerunt eum sedentem in medio doctorum“ — aj vy sedíte „in medio doctorum“, v kruhu učencov a vám oddaných mužov, ktorých vrúcny želaním a krásnym cieľom je, aby ste rástli a vzmáhali sa v múdrosti, veku a v milosti pred Bohom aj ľuďmi.

REDAKTOR:

Cesta k skutočnej jednote Afriky

V o chvíli, keď pripravujeme k sadzbe tento politický prehľad, je krátko po otvorení XVIII. zasadnutia Valného zhromaždenia Organizácie spojených národov, ale už teraz je jasné, že tam „nezúria cyklóny studenej vojny ale povieva priaznivý vietor“, ktorý vznikol v Moskve uzavretím dohody O čiastočnom zákaze jadrových pokusov. Na Valnom zhromaždení OSN už prehovoril sovietsky minister zahraničných vecí A. A. Gromyko, ktorý predložil menom sovietskej vlády jasný program konkrétnych akcií a dohôd pre zlepšenie vzťahov medzi štátmi. Tri nové návrhy sovietskej vlády vyvolali medzi účastníkmi Valného zhromaždenia veľký záujem a ohlas. Nebudeme sa k nim teraz vracieť, pretože v iných súvislostiach si ich pripomenieme. Tiež prejav prezidenta USA J. Kennedyho na zasadnutí Valného zhromaždenia vyvolal určité uspokojenie. S napätím sa očakávajú všetky budúce zasadnutia, ktoré majú ukázať aké ďalšie dohody je možno dosiahnuť medzi Východom a Západom po moskovskej zmluve. Mier

naďalej upevňovať a riešiť sporné otázky — to je vrelá túžba národov.

A v tejto súvislosti je želaním koloniálnych národov ich skoré oslobodenie. Deklarácia OSN o poskytnutí nezávislosti koloniálnym krajinám a národom, ktorá bola z iniciatívy Sovietskeho svazu schválená v roku 1960, priniesla už krásne výsledky. Organizáciu spojených národov však čaká ešte veľká práca v boji za konečné likvidovanie kolonializmu. V Ázii, v Afrike a v Latinskej Amerike podľa oficiálnych štatistík OSN žije miliarda hladujúcich ľudí. Najnaliehavejšou úlohou krajín v týchto svetadieloch je teda čo najskôr rozvinúť mierové hospodárstvo a mobilizovať všetky prostriedky ku zvýšeniu životnej úrovne týchto národov. V tomto boji mocnou oporou sú pre ne pokrokové a demokratické sily tých krajín, ktoré ich dodnes zotročujú, ale hlavne rastúci tlak mierových a demokratických síl celého sveta.

Ázia je nepokojná, Latinská Amerika hľadá cestu ako sa dostať zo závislosti. Pomerne najďalej pokročil dlhý

boj afrických národov proti imperializmu. Africký kontinent je — okrem južnej polovice a niekoľkých enkláv — nezávislý. Avšak kolonializmus v Afrike neumrel. Neokolonializmus je nepopierateľne najnovšou a najrafinovanejšou formou imperializmu. Imperialisti v kolóniách odovzdávajú formálne moc hŕstke domorodých vládnucich prisluhovačov. Kolónia sa stáva oficiálne nezávislou. Má vlastného šéfa štátu, vlajku, štátnu hymnu, je členom Organizácie spojených národov, robí dojem zrchovaného, nezávislého štátu. Aká by však mala byť skutočnosť? Ak takáto krajina použije nové nezávislé územie ku zmene sociálnej a hospodárskej štruktúry starého režimu a ak sa pokúsi vybudovať nový svet, v ktorom každý občan má nádej, že sa bude tešiť základným ľudským právam až potom sa takáto krajina stane opravdu nezávislou. Ak však naopak poprední činitelia takejto krajiny nie sú ochotní zmeniť sociálnu a hospodársku štruktúru a naďalej pokračujú v koloniálnom režime, takáto krajina ostáva neokoloniálnym územím. Obsah sociálnej a hospodárskej politiky, ktorá sa uskutočňuje, je pravou skúškou nezávislosti. Ostatné kritéria sú čiste len zmätočné. Cudzie základne, hospodárska nadvláda a politické aliancie majú potom význam len v týchto súvislostiach. Americká základňa na Kube a základne v Turecku alebo v Pakistane nie sú jedno a to isté? Hospodárska spolupráca medzi Ben Bellom a Francúzskom a medzi Adoulom a Spojenými štátmi sú dve rozdielne záležitosti. Nigéria aj bez základní je neokolonialistickým územím a Kuba aj s cudzou základňou na svojom území zostáva naozaj nezávislou krajinou. Guinea, Ghana a Mali aktívne sa pokúšajú zmeniť sociálnu a hospodársku štruktúru. Môžeme však to isté povedať o Pobreží slonoviny, Nigeru a Maroku?

Neokolonializmus je dnes skutočným nebezpečením. Pokiaľ určité skupiny zmierlivých budú ochotné spolupracovať s kolonializmom, aby nepripustili k moci pokrokové sily, zatiaľ bude neokolonializmus silou. Ľud Afriky nemôže byť spokojný so svojou situáciou, lebo oslobodenia a vyhlásenia nezávislosti nepriniesli masám to, čo očakávali. Ba aj tam, kde povedzme Francúzsko a Anglicko ustúpili zo svojich pozícií, vystupujú Spojené štáty ako nový a silný záujemca o staré koloniálne panstvo v Afrike.

Americký nástup je badať takmer vo všetkých bývalých kolóniách, ale americké monopoly sa sústredili v tejto fáze najmä na Strednú Afriku. Najväčšie úspechy dosiahli v Kongu, a povára sa, že Američania podporujú

tiež angolského predáka Roberta Holdena s cieľom vytvoriť práve v Strednej Afrike „nárazníkové štáty“. V západnej Afrike istým centrom týchto je Libéria. Okrem ekonomického prenikania Spojené štáty zosilujú tiež svoju politickú a propagandistickú činnosť. Rozširujú sieť odbočiek Americkej informačnej služby zväčša na vysokej technickej úrovni. I napriek tomu, že Spojené štáty severoamerické vrhajú do tejto hry obrovské finančné prostriedky, predsa ich politika naráža na dve prekážky. Sú to predovšetkým rasistické nepokoje v samotných Spojených štátoch a neschopnosť dnešnej americkej vlády týmto nepokojom účinne čeliť. Ešte väčším kameňom úrazu je americká politika voči Juhoafrickej republike. USA nemôžu sa postaviť priamo proti Verwoerdovej vláde, nemôžu bez následkov pre svoje pozície kritizovať jeho politiku apartheidu, a preto hovoria o tom, že sa budú snažiť „presvedčiť“ vládu Juhoafrickej republiky, aby zmenila svoju politiku. Zástupca štátneho tajomníka pre africké záležitosti sa mohol presvedčiť najmä v Ghane o tom, aká nepopulárna je takáto politika.

Boj proti neokolonializmu je v súčasnej dobe len v začiatkoch a je veľmi zložitý, lebo to musí byť boj pozitívny, boj za nové alternatívy k Európskemu spoločnému trhu, boj za zrušenie colných a obchodných priehrad medzi africkými štátmi, boj za vytvorenie vlastného menového pásma, vlastnej meny, budovanie spoločných, medzištátnych projektov a pod. Takémuto nástupu proti pozostatkom koloniálneho panstva musia kolonizátori ustúpiť. Boj proti neokolonializmu, boj za hospodársku nezávislosť teraz už v samej podstate sa dotýka panstva kolonizátorov, ktorým politická nadvláda zabezpečovala vhodné podmienky pre vykorisťovanie nerastných a iných hospodárskych zdrojov.

V takomto zmysle teda boj proti neokolonializmu je a bude omnoho ťažší a zložitejší, a bude narážať na urputný odpor kapitalistických monopolov. Je to boj, ktorý si vyžiada dlhšiu dobu a rozhodne veľmi trpezlivé úsilie.

Otázka africkej jednoty je otázka veľmi zložitá. O to zložitejšia je v súčasnej dobe, lebo treba vyzdvihovať nielen to, čo africké štáty spojuje a korodovať podporu oslobodzeneckému hnutiu, ale zároveň je treba bojovať za budúcu dôslednú a protiimperialistickú kontinentálnu jednotu a už dnes kritizovať všetko, čo je hamovkou na ceste k tejto skutočnej jednote Afriky.

Pálčivý problém

Pálčivý problém zložitej nemeckej otázky možno správne hodnotiť a riešiť len so zreteľom na revanšizmus v NSR na jednej strane a so zreteľom na pokrokové mierové sily v NDR na strane druhej. Nebolo by správne revanšistické sily v NSR podceňovať, ale rovnako by nebolo správne ich preceňovať a podceňovať mierové sily v NDR. Silu západonemeckého revanšizmu nepreceňujeme, lebo veríme, že ľud NSR poučený skúsenosťami z poslednej svetovej vojny nedovoľí, aby predstavitelia kapitalistických monopolov, ktorí neboli poškodení ani prehratou vojnou, rozpútali nové krvi-

prelievanie nielen nášho, ale aj nemeckého ľudu. Kto videl ohavnosť bombového spustošenia Berlína a Drážďan, alebo aspoň jeho pozostatky, uverí, že nemecký ľud musí byť proti vojne a môže úprimne pracovať za mier medzi národmi. Avšak sily revanšizmu nepodceňujeme a preto sa úplne nespoliehame iba na rozvážnosť nemeckého ľudu, ale podporujeme obranyschopnosť našej vlasti a prinášame aj obeť, aby naša vlasť bola silná a aby zmarila v spojení s táborom mieru každý pokus vojenskej intervencie proti našej vlasti.

Členovia mierovej delegácie CMV KD ČSSR na svo-

jej návšteve v NDR v máji tohto roku sa presvedčili, že pokrokové mierové sily v NDR treba reálne oceňovať. Z úprimných rečí a prejavov sme sa presvedčili o priateľských citoch ľudu NDR k ľudu Československej socialistickej republiky a videli sme konkrétne výsledky tohto priateľstva a hospodárskej i kultúrnej spolupráce. Nielen šesť kilometrov dlhý komplex budov Aleje Karola Marxa v Berlíne, ale množstvo nových tovární, roľníckych družstiev, zdravotníckych, bytových, kultúrnych a rekreačných zariadení dokazuje, že NDR v štrnástom roku svojho existovania je naozaj silným a vyspelým štátom. Keď spomenieme len 120.000 robotníckych kolektívov socialistickej práce s milión sedemstotisíc členmi a tri milióny pracovníkov v socializmom hospodárstve a pridáme k tomu zodpovedajúci počet vedeckých, výskumných, kultúrnych, športových a iných pracovníkov, uvedomíme si, že v NDR v pomerne krátkom čase sa vyplnila klasická zásada „tempora mutantur et nos mutamur in illis“. Pokrokovú zmenu badať v NDR nielen v hospodárskom živote, ale aj v zmýšľaní nemeckého ľudu, ktorý odmieta nacistické ilúzie o nemeckom nadčlovekovi a prináša aj krvavé obete pri obrane hraníc a budovania svojho prvého nemeckého štátu roľníkov a robotníkov.

Počas návštevy v NDR najdlhšie sme sa zdržali v kraji Durýnskeho lesa, ktorý bol predtým hospodársky najchudobnejší, ako volakedy naše Horehronie alebo Orava. Avšak je to kraj bohatý na geniálnych mužov, ako bol Göthe, Schiller, Bach a iní. Milo nám padlo byť v Eisenachu pod Wartburgom v rodnom dome Johanna Sebastiana Bacha a pozorovať nielen jeho znotované fúgy a dotýkať sa jeho hudobných nástrojov, ale mohli sme sa zamyslieť aj nad jeho géniom, lebo on ako protestant vo svojom nenapodobiteľnom „Credo“ zo všetkých doterajších umelcov najhorúcejšie ospieval „unam, sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam“. Bachovský duch náboženskej znášanlivosti prejavuje sa aj dnes tým, že v dohode cirkevných vrchností vykonávajú si katolíci v oblastiach diaspory svoje bohoslužby v evanjelických kostoloch. Vedomie spolupatričnosti a z neho vyplývajúca spolupráca robotníkov a roľníkov urobili z oblasti Durýnskeho lesa rovnocennú hospodársku zložku ostatným oblastiam NDR.

V rozkvitnutom Durýnskom lese zažili sme veľa bratskej lásky a v kráse prírody, ktorá nás obkľúčovala, chápali sme v prežitom svetle inšpiráciu, ktorá priviedla Götheho, Schillera, Bacha, Lisztu, Hummela a mnohých iných géniov k vytvoreniu diel, ktoré všetci obdivujeme.

Trpkou pilulou v tejto nádhere ducha a prírody je v tomto kraji neďaleko Weimaru bývalý koncentračný tábor v Buchenwalde. Je to odstrašujúci výkričník toho, čoho sa ľudia nemali nikdy dopustiť. Pre pochopenie hrôz koncentračných táborov nestačí o nich iba čítať, ale je treba ich vidieť. Náš sprievodca hovoril jednoducho, iba konšatoval fakty. Zdalo sa, že hovorí ako špirituál, ktorý dáva punkta pre meditáciu. Jeho štýl reči nútil nás rozmýšľať nad prednesenými vetami a sledovať očami: pece krematória, operačný stôl takzvaných výskumov, mučiace predmety, primitívne náradie atď. Tam sme sa poklonili pamiatke Ernsta Thälmana na mieste, kde bol umučený a člen našej delegácie kap. vikár olomoucky Glogar, bývalý väzeň v tomto tábore položil na tom mieste kyticu živých kvetov.

Desatisíce ľudí zahynuli v tomto tábore. Boli to ľudia mnohých národov, aj naši občania aj Nemci. Cítili sme, že nemecký ľud je pre hrôzy koncentračných táborov a ostatné zverstvá nacizmu mimoriadnou pozornosťou zaviazaný voči národom ČSSR, lebo mnoho našich občanov zahynulo alebo prišlo o zdravie v časoch nacistického teroru. Touto pozornosťou chce aspoň čiastočne splatiť krivdu zlých prislušníkov nemeckého národa a prejať sústrasť nad umučením našich občanov.

Prezreli sme si aj niektoré väzenské cely, ktoré sú teraz vyzdobené vlnkami, kvetmi a obrazmi a sú osvetlené, ale kedysi tam v tme a hlade hynuli odvážni odporcovia nacizmu a fašizmu. Dovŕšenie predstavy o hrôzach koncentračných táborov sme nadobudli pri prehliadke múzea, kde sú vystavené detské topánočky, šaty umučených, rozličné osobné predmety väzňov, atď. Videli sme aj poučný film, ktorý poukazuje nielen na to, čo zlého sa stalo, ale pripomína aj to, čo zlého, ba ešte horšieho v ničivých výsledkoch by mohla priniesť nová vojna. Za zločiny spáchané v Buchenwalde a na iných miestach hanbia sa aj tí Nemci, čo s tým nemali nič spoločné, lebo cítia, že túto hrôzu nemožno plne vysloviť iba rečou o nacistických zločinoch. Pamätník pre obete nacizmu v Buchenwalde je výstrahou. Je to mohutné symbolické majstrovské stavitelské a sochárske dielo, ktorým sa síce za zločiny nedá zadostučiniť, ale je to prejav sústrasti a úcty pamiatke umučených.

Naši hostitelia viackrát vyslovili túžbu, že sa chcú od nás v mierovej činnosti učiť a hovorili nám nielen o dosiahnutých úspechoch, ale spomenuli aj svoje ťažkosti. Obyvateľstvo NDR je vystavené vplyvu nepriateľskej propagandy z NSR. Okrem toho i keď katolíci tvoria len 11 % celkového počtu obyvateľstva NDR, ešte aj títo majú v prevažnej väčšine rezidenčných biskupov v NSR, ktorí majú v NDR svojich vikárov, čo nezodpovedá pomerom v NDR. Keď pamätáme na tieto životné okolnosti našich bratov vo viere v NDR, musíme kladne hodnotiť ich mierovú prácu, predovšetkým ich úsilie šírenia mierových myšlienok obsiahnutých v encyklike „Pacem in terris“ a v mierových článkoch pokrokového časopisu nemeckých katolíkov „Begegnung“. Videli sme priateľské stretnutie katolíckych duchovných v NDR s predstaviteľmi ľudovej správy a radi sme sa rozprávali s našimi oltárnymi bratmi i s vyššími cirkevnými hodnosťami. Okrem toho mali sme možnosť stretnúť sa s politickými predstaviteľmi CDU a zástupcami SED ako aj s laickými pracovníkmi a jednoducho veriacimi. Z týchto stretnutí sme nadobudli presvedčenie, že spolupráca ľudu NDR a ČSSR je hlboká a my sme ju z katolíckej stránky azda prehĺbili našou bratskou návštevou.

V berlínskej štvrti Unter den Linden videli sme le-sík mladých Linden – líp. Hoci sú to mladé lípy, sú už dosť silné, aby ich nezbedníci nemohli polámať ani víchrica vyvrátiť. Taká mladá, ale silná je materiálna obnova a duchovná obroda občanov a krajiny NDR. Tešíme sa tomu, ako sa tešia oči z hrachovej zelene mladých líp a želáme ľudu NDR veľa ďalších úspechov pri budovaní svojej vlasti.

(Z diskusného príspevku dr. Jozefa Uhrina na rozšírenom Ústrednom výbore CMV KD v Bratislave 13. IX. 1963.)

Najsviatočnejšia báseň

(K 1.100-ročníci príchodu sv. Cyrila a Metoda)

*Keby som s tebou sám,
piesenka života môjho,
bez vlády sta kvietok zvädnutý
na pustom prielohu ležal
a zrakom skaleným pozeral,
ako sa z oblakov bielunkých obloha jasní,
ja v podvečer
pred výdychom posledným uprené nechal by oči
na hviezdy dve,
čo otčinu,
kde život som dostal i skončil,
striebristým brázdili jasom.*

*Ale ja s tebou sa poberám dnes,
piesenka života môjho,
nie rozochvený, nie ohúrený,
bez najmenej stiesnenosti,
ktorá tak často napoly pridúša a napoly kriesi,
s tebou sa poberám v sprievode bratov a sestier,
čo v otčinu vtlačajú kročaj,
tak pokojne a ľahunko —
ideme všetci,
kde slávnosti zažali stánky.*

*Ó, aké tam velebné ticho okolo víri!
Ó, aká tam sviatočnosť na nami roztvára krídla,
nad poľami Nitravy slávnej,
kde z Devína Dunajom sladkastý šelestí vetrik
a cez hrivu Zobora tátoša lahodných zvestí
dolinou Váhu a Hrona až k tatranským obrom sa povznáša rúče! —
To naše Slovensko svätí deň narodenia svojho,
to moje Slovensko, zmenené i dávne,
kolísku národov vďačnou chce ovenčiť úctou!
A zovšadiaľ počuť to volanie túžobné, vrúcne:
Svätí C y r i l a M e t o d,
orodujte za nás!*

*Tisíc aj rokov sto prešlo už do večna tíšín
búrkami zlievaných hromovo v mohutný veľtok,
tisíc aj rokov sto, čo zem našu
za druhú vlasť svoju vzali ste sladko
a národy Moravy Veľkej ste k životu ducha i Boha
priviedli v misijnej borbe a v úmornom trude!*

*Ale my tak sme tu, ako keď boli tu predkovia naši
a Vy sa beriete medzi nás denno a denne
a kázate bez Amen náuku,
čo večného života v sebe má žriedlo,
a v tóni bazilik, katedrál, kostolov, fabrik i domov,*

kaplniek Sedembolestnej a Svätých
staviate oltáre,
kde obeta Kríža sa prináša bez prerušenia
a ľud Váš spieva tam
s pastiermi svojimi baránky verné i ovce:
Kyrie eleison!
Christe eleison!
Gospodi, pomiluj!
Gospodi, pomiluj!

Ó, buďte s nami vždy, kým trvá
zázrak rozmnoženia chlebov,
ktorými každúčké telo tu
v rozdielnej vďačnosti sýti sa dobre —
ó, buďte s nami vždy, kým tečú
pramene,
čo žľabom rúk Vašich dychtivo srkajú
každúčké ústa —
ó, buďte s nami vždy, aby sme žili
vo viere, v pokoji, v práci a láske,
ako žiť ste tu kázali nám —
Otcovia naši!

ALOJZ MIŠKOVIČ

GORAZD

prvý po mene známy kňaz i svätec slovenský

V tomto slávnom jubilejnom roku tisícstého výročia príchodu solúnskych bratov na Veľkú Moravu, do otčiny Slovienov, patrí sa nezabudnúť na tretieho apoštola národa slovienského, Gorazda.

Tento učeník svätého Cyrila a Metoda vynikol medzi ich učeníkmi nielen svojou učenosťou, ale predné miesto zaujímal najmä preto, že je prvým po mene známym kňazom i svätcom, o ktorom možno preukázať, že pochádzal z územia terajšieho Slovenska, kedysi integrálnej časti Veľkej Moravy. Jeho veľkomoravský pôvod máme dosvedčený správou zo *Života Metodovho*, kde hagiograf vyrozprával, ako odporúčal umierajúci Metod *Gorazda* za svojho nástupcu.

Pred smrťou predstúpili cirkevní spolupracovníci a učeníci sv. Metoda pred neho poradiť sa, kto by mal byť jeho nástupcom. I opýtali sa ho, hovorí sa v *ŽM* a hovorili: „Koho čuješ, otče a učiteľu ctihodný, z učeníkov svojich, aby v učiteľstve tebe nástupcom bol? I ukázal im na jedného zo známych učeníkov svojich, nazývaného Gorazdom, a povedal: Tento je vašej zeme slobodný muž, učený dobre v latinských knihách, pravoverný. To buď vôľa Božia i naša láska, ako i moja (*ŽM* XVII., 4:6).

Z výrazu vašej zeme možno uzatvárať, že Gorazd pochádzal z Veľkej Moravy. Svätý Metod jasne a jednoznačne vypovedal, že Gorazd pochádza z územia, na ktorom on účinkoval, kde bol arcibiskupom a kde ho po smrti uložili na večný odpočinok jemu verní veľkomoravskí priatelia a veriaci. Toto ustálenie nie je objav, neznámy v našej histórii. Už P. Jozef Šafárik

pokladal Gorazda za Slováka. Rád to pri viacerých príležitostiach uvádzal nebohý Jozef Škultéty (Nehaňte ľud môj).

Gorazda za príslušníka veľkomoravského štátu a za Slovienu Slováka pokladal aj iný vedec, bývalý profesor bratislavskej univerzity Valerij Pogorielov. Tento učeník Rus, znamenitý odborník v celoslovanských záhadách, znateľ činnosti sv. Cyrila a Metoda aj slovienskej reči, poukazoval na to, že bohoslužobné knihy, po Metodovej smrti zanesené do Bulharska, ukázali sa nie celkom zrozumiteľnými. Bolo ich treba bulharským rečovým svojnosťami primerane opraviť. Pogorielov v nazdávke, že prvotná cyrilometodovská reč bola rečou macedónskych Slovienov, uvádzanie západoslovanských (slovenských) výrazov a zvrátov do staroslovienskych textov (reč pamiatok 10. až 12. storočia) pripisuje Gorazdovi. Jeho peru náleží aj preklad celých spisov z latinčiny do slovienciny. Napr.: *Besiedy sv. Grigoria Dvojeslova, papy rímskago, Mučenie sv. Stefana, papy rímskago, Mučenie sv. Víta a i.* Tieto spisy jestvovali iba v latinčine. Prekladateľská činnosť Gorazdova sa ozrejmi, keď si uvedomíme, že umiераjúci Metod osobitne vyzdvihol, že Gorazd bol „učen dobre v latinskyja knigy“. Pogorielov nazval *Gorazda*, vedľa solúnskych bratov, **tretím apoštolom Slovanstva**.

Po tomto Pogorielov vykladal ďalej. Najprv poukázal na slovacitu Veľkej Moravy. Na potvrdenie svojich slov odcitoval mienku profesora Jagiča, jedného z najväčších slavistov nedávnych čias, ktorú vyslovil vo svojej znamenitej knihe *Entstehungsgeschichte der kir-*

chenslavischen Sprache (19), že: „na Morave v 9. storočí muselo sa hovoriť dialektom, ktorý bol v podstatných črtách identický s dnešnou slovenčinou“ (na Morave a hornom Uhorsku).

Svoj uzáver Pogorieľov formuloval takto: Teda bol to jazyk slovenský a zem – slovenská, a to znamená, že sv. Gorazd bol skutočne mužom slovenskej zeme, bol Slovákom. Tento svoj vývod podoprel upozornením na jeden zjavný slovakizmus v staroslovianskych textoch. Je to prisvedčovacia časť – **hej**. Česi hovoria – ano, Poliaci – tak, Rusi a Bulhari – da, Srbi a Chorváti – jest, da. Iba v slovenčine sa hovorí: **hej**. A takto to čítame aj v Evanjeliu: **bondi že slovo vaše ei, ei i ni, ni** – nech je vaša reč **hej**, **hej** a nie, nie (v nárečí aj – ni) (MT 5, 37). Alebo na inom mieste: **slyšiš li, čo sii glagoljont, Iisus že reče im, ei** – počuješ, čo títo hovoria? Ale Ježiš im riekol – **hej** (MT 21, 16). A takto vychodí, že prvé začiatky literárnej činnosti slovanskej, okrem sv. Cyrila a Metoda, viazané sú aj s menom slovenského človeka sv. Gorazda. (Bratislava, I, 183.93.).

Dr. Stanislav pousiloval sa bližšie určiť miesto, odkiaľ Gorazd pochádzal. Medzi Nitrou a Galantou našiel dve topiká: **Garazda** a **Garažd**. Obidve mená majú maďarskú formu slovenského názvu. Meno Garazda vzniklo zo slovienského Gorazd. Koncové -a v maďarčine je náhradou za pôvodnú polhlásku, zvanú jer. Druhý názov Garažd podobne pochádza zo slovienského Gorazdj, ktoré má charakter prisvojovací. Gorazd ako „slobodný muž“ patrila k výsadnej triede. Profesor Stanislav vykladá, že uvedená oblasť bola rodinným pozemkovým majetkom Gorazdovej rodiny (Stanislav: Dejiny sl. jazyka, I, 12, 224-5).

V tomto zmysle píše aj **Bulharská legenda**, ináč aj legendou o Klimentovi zvaná: „Prvé miesto medzi nimi (Metodovými učeníkmi) zaujímal Gorazd, ktorého ako **rodáka z Moravy** a zbehlého v oboch jazykoch – slovienskom i gréckom – Metodova čnosť postavila na stolec“ (Stanislav: Osudy, XII, 35).

Po Metodovej smrti z vôle kňazstva cirkevnú správu Veľkej Moravy prevzal Gorazd. Je veľmi pravdepodobné, že bol vysväteným biskupom. Nezdá sa možným, že by Metod bol zveril vedenie veľkomoravskej Cirkvi do rúk iba kňaza, keď mal poruke Vichinga. Nemáme síce vedomosti o jeho vysvätení, ale Metod, pamätlivý slov **Industriae tuae**: „A chceme, aby si tak isto poslal k nám v príhodnom čase so súhlasom a starostlivosťou samého arcibiskupa ešte iného hodného kňaza alebo diakona, ktorého by sme pre iný chrám (cirkev), v ktorom uznáš, že je potrebné biskupské pastierstvo, vysvätili na biskupa, aby s tými dvoma, nami vysvätenými biskupmi, spomenutý váš arcibiskup podľa apoštolského dekrétu mohol potom vysviacať na iné miesta, kde biskupi čestne majú a môžu jestvovať“ (Friedrich: Codex I, č. 24) o Gorazdovo vysvätenie sa postaral. Pramene nespomínajú jeho vysvätenie, asi preto, že nešlo o diecezánskeho biskupa. Niektorí myslia, že Gorazda vysvätili na biskupa v Carihrade pri Metodovej návšteve, ale bez dôkazu (Richter: Slov. kap., 112).

No Gorazd neostal dlho na čele veľkomoravskej

cirkevnej provincie. Pápež Štefan V. na utíšenie nepokojov pre cirkevné veci na Veľkej Morave poslal ta vyslanstvo: biskupa **Dominika** a kňazov **Jána** a **Štefana**. V úpravách – **Commonitorium** – týmto vyslancom pápež nariaďuje, že **Gorazd nemá vykonávať svoj úrad**, kým sa v Ríme u pápeža osobne nepredstaví a živým slovom nevyloží svoju vec. Miesto Gorazda moravským biskupom stal sa Viching, ale arcibiskupskú hodnosť mu nedali.

Keď Viching dostal nad Moravou cirkevnoprávnu moc, zaľahli na Gorazda a iných jeho druhov, Metodových učeníkov, veľké útrapy. Jedných neľudsky mučili, iným vykrádali domy, k bezbožnosti ziskuchtivosť pridali. Voľaktových nahých vláčili po trní, hoci boli medzi nimi ľudia starí, čo prekročili roky Dávidove. Gorazda, Klimenta, Vavrince, Nauma a Angelára a ešte viac iných znamenitých držali zviazaných v železách, zatvorených v temnici, kde sa im zabraňovala všetka útecha, lebo ani pokrvní, ani známi nesmeli prichádzať k nim.

Knieža dal vichingovcom moc nad väzňami. Oni vyviedli ich zo žalára, mučili neľudskými údermi bez zmlčovania nad šedinami a nad telesnou slabosťou mučených. Potom hladných oddali ich vojakom. Boli to Vichingovi ľudia, **suroví a krutí Nemci**. V gréckej pôvodine legendy stojí: **nemitzoi gar eisin**. Oni ich vyžliekli, tak, že im bolo zima, pretože v podunajskom kraji dúvajú neraz mrazivé vetry. Ba na zvýšenie úzkosti väzňov predstierali, akoby ich zamýšľali zaklať. Keď eskorta zašla ďaleko za mesto, vojaci ponechali nešťastných Metodových spolupracovníkov svojmu osudu, sami však vrátili sa do mesta. Tu, donútení okolnosťami a strachom, odobrli sa jeden od druhého a rozišli sa, každý inou stranou. Kliment, Naum a Angelár šli do Bulharska. O Gorazdovi Bulharská legenda nič nehovorí. Z toho je zrejmé, že nešiel s Klimentovou skupinou (Stanislav: Osudy, 91–97). Po tomto sa stopy po Gorazdovi strácajú. Po vyhnaní slovienskych učeníkov Gorazd iste utiahol sa na rodinný majetok. Potom pravdepodobne do Malopoľska, k Vislanom. Podľa najnovších výskumov jestvovalo tu v 10. storočí **arcibiskupstvo so slovienskym bohoslužobným jazykom**. Na jeho čele ako metropolita stál ako prvý náš Gorazd (Lanckoronska Karolina: Studies on the Roman Slavonic Rite in Poland-Orientalia Christiana Analecta Nr 161 – Roma 1961).

Zomrel v chýre svätosti v prvej štvrtine 10. stor. Jeho sviatok slávil sa 17. júla. Toto istého dňa slávi Gorazdovu pamiatku Bulharská cirkev pravoslávna s ostatnými spomínanými učeníkmi spolu so sv. Cyrilom a Metodom pod menom **Svätí sedmočíselníci** – hoi hagioi hepta rithmoi (Nilles: Calendarium I 456/7). Stopa jeho sviatku v Poľsku je zo 14. storočia. **Jerzy Zathay** za ostatnej vojny objavil vo Wišlici v Poľsku kalendár zo 14. storočia. Tam dňa 17. júla je meno svätého Gorazda. Toho dňa u nás je sviatok sv. Svoráda a Beňadika (Studja z dziejów kultury polskiej, Warszawa 1949).

Na podklade týchto zistení možno vysloviť so všetkou pravdepodobnosťou, že učeník solúnskych bratov Gorazd je prvým po mene známym kňazom, ba biskupom z rodu Slovienov – Slovákov a prvým ich svätcom.

ALOJZ GOCNÍK

Slovienska liturgia

Pamiatkou, ktorá nám najviac zachováva význam apoštolskej činnosti svätých solúnskych bratov u Slovienov na Veľkej Morave s ďalekosiahlym dosahom pre kultúru všetkých Slovanských národov, je zavedenie slovienskej liturgie. Svätý Konštantín a sv. Metod sú jej pôvodcami a sloviensky ľud na Veľkej

Morave, predkovia nášho národa, bol nielen prvým poslucháčom, účastníkom, ale aj prvým šíriteľom tejto liturgie, ktorá sa stala semenom kresťanskej kultúry a civilizácie našich národov. Je teda iste veľmi opodstatnené, že práve tejto liturgickej reči venujú moderní kultúrohistorici a jazykovedci osobitnú pozornosť.

Liturgia eucharistickej obety v jednotlivých krajo-
ch hneď od začiatku rozvíjala sa samostatným a vlastným
smerom, pričom rozhodujúcim kritériom bola reč v li-
turgii. Spočiatku to bola reč Palestíny z doby Ježiša
Krista, reč aramejsko-hebrejská, ktorá však na Vý-
chode hneď ustúpila všeobecne rozšírenej reči gréckej.
Na Západe, hoci sa gréčtina aj tam pokladala za naj-
kultúrnejšiu reč, ustúpila latinčine; a tak tieto dve
reči vlastne rozdelili hneď od začiatku obrady sv. omše
na liturgiu grécko-východnú a liturgiu latinsko-západnú.
A v dôsledku toho celú Cirkev na východnú a západnú.

Na Východe vytvorili sa štyri pôvodné liturgie:

1. Jeruzalemská — sv. Jakuba.
2. Alexandrinská — sv. Marka.
3. Mezopotámska — sv. Tadeáša.
4. Efezská — sv. Jána Ap. Všeobecne z nich naj-
viac sa uplatnila liturgia sv. Jakuba, ktorú, pretože bola
veľmi dlhá, skrátil sv. Bazil (liturg. sv. Bazila). Túto
opäť skrátil sv. Ján Zlatoústý (liturg. sv. Jána), a z tej
zas (údajne sv. Gregor Veľ.) sa vytvorila okypnená
liturgia, tzv. predposvätná pre dobu Veľkého pôstu.

Vo východnej Cirkvi vo Veľkom pôste vo fériách sv.
omšu necelebrovali. Východná liturgia však nezostala
pri jednej reči. Pri vytváraní odtienkov liturgie gréc-
kej, sýrskej, arménskej (dokonca aj tam prevzali rítus
rímsky), udomácnilo sa viac liturgických rečí, ktoré
trvajú až podnes: grécka, nie klasická, ale helenistická
z Macedónska, zvaná: Dialectos koiné; reč sýrsko-zá-
padná, sýrsko-východná, čiže chaldejská; arménska,
koptická, georgijská čiže gurgistanská (pri Kaspickom
mori); reč sloviensko-starosloviensko, pôvodná reč za
Cyrila a Metoda, ktorú dnes môžeme nazvať rečou slo-
vanskou; Rumuni od r. 1918 užívajú v liturgii svoju
živú reč a tureckí kresťania reč arabskú.

Ani vývoj liturgie na Západe, vo sfére talianskej reči,
nebol iný. Aj tam, a k tomu na okruhu pôsobnosti
oveľa užšom, vytvárali sa mnohé západné liturgie.
Začnime od západu: Liturgia mozarabsko-gótska v Špa-
nielsku, galikánska vo Francúzsku; liturgie v Taliansku:
Rímska, ambroziánska, aquilejská; liturgie britsko-írske,
a ako mnohí liturgickí bádatelia dokazujú rozličnými
liturgickými fragmentmi a dokumentmi (Kard. Mercati,
M. Gatterer — Viedenské listy atď.), jestvovali mnohé
liturgie podunajské, ktoré z nájdených fragmentov vraj
nemožno konkrétne označiť. — Západné liturgie v po-
mere k východným vo svojom vývoji boli vo výhodnej-
šom postavení, lebo okrem užšieho priestoru pôsobnosti
utvárali sa rečou latinskou, čo bolo potom až na men-
šie výnimky, vítaným titulom pre zjednotenie západ-
ných liturgií v liturgii rímskej.

V znamení hesla „Inter duos litigantes tertius gau-
det“ okrem liturgií východných a západných, ktoré sa
od seba obradove a rečovo kontrastne líšili, takže okrem
podstatnej esencie a formy nebolo spoločného bodu na
zjednotenie, vytvorila sa akoby hybridná bohoslužba
tzv. liturgia sv. Petra. Mnohí svetoví liturgisti, ktorí
sa snažia dokazovať pôvod a miesto jej zrodu, ozna-
čujú ju ako starú liturgiu rímsku, vloženú do rámca
byzantského. Iní zas dokazujú, že je to latinizovaná
byzantská liturgia. Pôvodne ju pokladali len za lite-
rárny pokus bez použitia; novšie objavy sa však priho-
vávajú za jej skutočné používanie a na ukážku uvá-
dzajú gruzínsku cirkev, ktorá za Gregora Veľkého
(590) bola s Rímom zjednotená a používala liturgiu
sv. Petra. Liturgia sv. Petra bola vraj pojivom medzi
sférami liturgie východnej a západnej a jej pole pô-
sobnosti kladú do strednej Európy, kde sa tieto dve
liturgie stretali, hoci sa používala tak na Východe
ako aj na Západe.

Tu by sme asi mohli byť pri prameni zrodu liturgie
slovienskej. Odvolávajú sa na používanie liturg. sv.
Petra v Gruzínsku okolo r. 600, sv. bratia solúnski na-
ozaj ju mohli poznať. A keďže pri podujatí sa na misijnú
prácu vo Veľkej Morave, ako vysoko vzdelaní nielen
v náuke Kristovej, ale aj v politickej správe krajiny
(obaja zastávali vysoké štátne funkcie), iste vedeli, že
sféra latinskej liturgie siaha až na Moravu a že tam
nebudú môcť uplatniť liturgiu východnú. Priklonili sa
teda k liturgii spojovacej, liturgii sv. Petra, pre použi-
tie ktorej Filozof Konštantín zostavil glagolskú abecedu.

Azda glagolské fragmenty, či už Kijevské či Hlohovské
listy alebo iné, stanú sa dokladmi tejto alternatívy zrodu
slovienskej liturgie.

Dnešná liturgia rímsko-sloviensko (Ritus romanus
lingua autem Sclavonica) zásluhou chorvátskych diecéz
zachovaná je nám presne v zostave Rímskeho Missálu
(domnievam sa, že aj Rituálu a Breviára). Pôvodne za
sv. Cyrila a Metoda to tak nebolo a ani nemohlo byť,
lebo vtedy ešte nejestvoval jednotný Missale Romanum
a jednotlivé časti omše boli zhrnuté do samostatných
kníh: Antiphonarium seu Graduale, Troparium, lectiona-
rium seu Apostolus, Evangelium, Sacramentarium,
ba ešte aj Ordo, t. j. rubriky boli v osobitnej knihe.
Tak bola knižne rozdrobená celá liturgia. Pre privátne
sv. omše bola síce zostavená jedna kniha pre všetky
časti omše (Libellus Missae, klasická pamiatka toho je
„Stowe“ zo VII. stor.), ale táto sa málo používala. Len
v XII. storočí začali všeobecne knižne zhrňovať liturgic-
ké obrady v „Plenáriách“; až konečne vznikol po Tri-
dentskom sneme dnešný Missale Romanum.

Pápeži boli si vždy vedomí zodpovednosti za udrža-
nie jednoty Kristovej náuky sv. evanjelia. Znel im vždy
rozkaz Kristov: Ty si Peter skala. Vedeli, že posvätná
liturgia je nielen obetnou formou, ale aj najzrejmším
nositeľom viery, stredobodom viery a stmelovateľom
evanjelia v ľudských dušiach. Tu, najmä od Gregora
Veľkého, videli, že sa rapidne šíria bludy (arianizmus
a ostatné), ktoré sa ľahko môžu ukryť v rozličnosti
liturgií. Kresťanstvo zrejme bolo dokonalejším nábožen-
stvom pre spásu duše, ale aj prostriedkom pozemského
dobrého života. Preto sa vyvíjali rozličné smery osobného
a politického zamerania, neuznávajúce kresťanstvo na
jeho značnú škodu, ako sa to potom ukázalo v od-
trhnutí východnej Cirkvi svetskou mocou od jednoty
s pápežom. Preto sa pápeži usilovali liturgicky zjedno-
tiť, keď už nie východnú aspoň západnú Cirkev. Táto
snaha zjednotenia západných liturgií privítala na Veľ-
kej Morave aj sv. Cyrila a sv. Metoda.

Frankogermáni, ktorí v VII. a VIII. stor. prijali kres-
ťanstvo, chceli aj toto využiť pre svoju expanzivitu do
krajov slovanských na východ titulom apoštolovania
medzi pohanskými Slovanmi. A tak západné slovanské
kniežatstvá, Morava, Čechy, Nitra, Panónia prijali kres-
ťanstvo zo Západu, sčasti od írskych misionárov, nado-
všetko však od frankogermánskych kňazov, ktorí im
priniesli náuku Kristovu na tanieri liturgie rímsko-
latinskej a apoštolskou rečou germánskou, im nezná-
mou, nezrozumiteľnou. Preto popri kresťanstve zostá-
vali vo zvykoch pohanských. Viď posvätenie prvého
kresťanského chrámu v Nitre za Pribinu 833 soľno-
hradským arcibiskupom Adalramom. Slovanské kniežat-
stvá drahomuseli platiť za prijaté kresťanstvo ťažkými
poplatkami a poddanstvom Frankogermánom, ktorých
kniežatá robili si záľusk na ich podmanenie a biskupi
(najmä arcibiskup soľnohradský a biskup passovský)
na jurisdikčné pričlenenie, no iste nie bez hmotných
príjmov, hoci západné kniežatstvá slovanské patrili pod
jurisdikciu patriarchátu rímskeho, čiže pápeža, ktorý
sa toho nikdy nezriekol v prospech Soľnohradu alebo
Passova.

Konštantín a Metod, keď prijali na seba apoštolo-
vanie na Veľkej Morave, ktorá nebola už čisto pohan-
ským misijným územím, boli si vedomí, že cieľom ich
poslania je:

a) utvrdiť moravsko-slovienských Slovienov vo viere
kresťanskej,

b) vštepením kresťanských mravov uchrániť ich ná-
rodnosť od zahynutia, k čomu najlepším a najistejším
prostriedkom bude sloviensko reč tak v apoštolskom
kázaní ako aj v liturgii.

Domnievame sa, že Konštantín a Metod po príchode
k nám celebrovali liturgiu východnú rečou gréckou. Ke-
by boli ostali pri tejto liturgickej forme, bol by to
býval zas opačný extrém zo stránky náboženskej, za
ktorým ľahko potom mohol nasledovať politický tlak
štátno-národnostný z Carihradu. Nepozostávalo im iné,
ako použiť misijné právo: „Chodte a učte všetky ná-
rody...“, ako aj tú skutočnosť, že Ježiš Kristus nijakú
reč neuprednostnil pre apoštolskú prácu. Majúc opísané
rečou slovienskou a literami glagolskými Evanjelium

počnúc sv. Jánom: „Iskoni bě slovo, i slovo bě u Boga“, prešli na liturgiu eucharistickej obety, ktorá už bola známa Slovienom z apoštolovania misionárov nemeckých, prípadne írskych, na niektorú liturgiu západnú, ale s rečou slovienskou. Len škoda-preškoda, že sa nám nezachovali nijaké pamiatky tejto Konštantínom a Metodom osnovanej liturgie, či to bola doslovne liturgia rímska, či niektorá severotalianska či azda niektorá podunajská a či azda najskôr máme pripustiť liturgiu sv. Petra, k čomu nás pobáda aj stať legendy „Život Metoda“ (XI.), ako Metod upozorňuje Svätopluka pred odchodom do boja s Vislanmi: „Ak vyčkáš Svätý Petrov deň...“, t. j. bohoslužbu podľa liturgie sv. Petra. Nazdávam sa, že toto je najpravdepodobnejšie,

Prvé obvinenie liturgie slovienskej

Slovienska liturgia od svojho zrodu až po dnešnú formu doslovne ritu rímskeho, ale v reči slovienskej prešla niekoľkými stanicami krížovej cesty. Slovienska liturgia Konštantína a Metoda nezostala bez utajenia pred nemeckými kňazmi, ktorí na Veľkej Morave ešte ostali. Tí to hneď hlásili do Solnohradu a Passova. Nemeckí biskupi, ktorí boli aj kniežatmi politickými, ostrie tohto počínania Konštantína a Metoda hneď vyčítali, podali žalobu na nich u Mikuláša II., ktorý ich hneď predvolal ad limina.

Prvé schválenie liturgie slovienskej

Konštantín a Metod, verní jednote so svätopeterskou stolicou, predvolanie radostne uvítali. Poruke mali dar pre pápeža, relikvie sv. Klimenta a nádej na schválenie svojej činnosti apoštolovania a liturgie slovienskej. Cez panónske kniežatstvo Kocelovo prichádzajú do Ríma, kde ich už víta Hadrián II. (867–872), ktorý – iste nie bez dôkladného vyšetrenia vecí juridickej, preverenia pravovernosti Konštantínovej a Metodovej a preskúmanie predložených kníh liturgie slovienskej – bulou „Gloria in excelsis“ Metoda ustanovil za biskupa troch kniežatstiev slovienskych: moravského, nitrianskeho a panónskeho (Kocel totiž chcel Metoda za biskupa len pre Panóniu, na čo dostal odpoveď od pápeža: „Nielen tebe, ale aj všetkým tým krajinám slovienským posielam ho, učiteľa od Boha a od sv. Petra,“ a schválil liturgiu slovienskú).

Ak azda boli nejaké námietky v Ríme proti osnove slovienskej liturgie, môžeme predpokladať, že Konštantín a Metod ju prepracovali (za dva roky pobytu v Ríme bolo času) a tým bol daný smer držať krok s ritom rímskym aj pre budúce jeho zmeny, vyjmúc reči, takže dnešná slovienska liturgia je úplný rítus romanus.

Druhé obvinenie slovienskej liturgie

Jurisdikčno-liturgické rozhodnutie pápeža Hadriána II. vyvolalo u Nemcov veľké znepokojenie a boj okolo vracajúceho sa Metoda, biskupa moravsko-nitriansko-panónskeho, ktorého v Regensburgu zatkli, súdili a väznili, čo im potom pápež Ján VIII. výslovne vyčítal. Medzitým totiž doma nastal rozvrat. Rastislav bol porazený, hlavou Veľkej Moravy stal sa Svätopluk, knieža nitriansky, ktorý bol krstným otcom deťom Arnulfovým. V Ríme zas zmena na pápežskom stolci. R. 872 nastupuje Ján VIII., ktorý prostredníctvom legáta Pavla, biskupa ankonského, Metoda z väzenia vyslobodil, listovne mu však zakázal vykonávať slovienskú liturgiu. Ján VIII. alebo nevedel o buly „Gloria in excelsis“, alebo tento zásah učinil z taktiky voči Nemcom. Keďže, ale Metod po návrate domov v slovienskej liturgii pokračoval, môžeme predpokladať, že sa Metod ospravedlnil hneď v Regensburgu priamo, ústne legátovi Pavlovi, ktorý mľčky vzal na vedomie, že Metod bude v slovienskej liturgii pokračovať. K tomuto uzáveru nás vedie ďalší rázny postoj pápeža Jána VIII. v prospech slovienskej liturgie.

Keďže Metod teda doma v slovienskej liturgii pokračoval, nemeckí biskupi obnovili žalobu na Metoda u Jána VIII., že písmenami slovienskými znehodnotil pred obyvateľstvom latinskú reč, rímske učenie, omše a evanjeliá, ako aj cirkevnú službu latinskej liturgie – ako to už vopred bolo rozchýrené spisom „De conver-

sione Bagoariorum et carantanorum libellus“. Bohužiaľ, k tejto obžalobe pripojil sa aj sám Svätopluk, v mene ktorého, ako to vysvitá z listu pápeža Jána VIII. „Scire volumus“ z 18. júla 879, mal akýsi kňaz Ján informovať pápeža o „Metodových bludoch“. Metod držal obranný štít, slovienskú liturgiu, vozvyš na utvrdenie kresťanstva na obranu vlasti proti šípom frankogermánskym a od zadu vŕža mu dýku do srdca sám panovník Veľkomoravskej ríše, ktorý zrádza sám seba. Je to akiste neblahé ovocie jeho kmotrovstva s Arnulfom.

Druhé schválenie slovienskej liturgie

Pápež Ján VIII. Metoda r. 880 predvolal znovu do Ríma. Metod ochotne predvolanie prijíma. V Ríme sa znovu podrobil dogmaticko-liturgickému prevereniu seba i liturgických kníh. Pápež Ján VIII. ujíma sa Metoda a bulou „Industriae tuae“ adresovanou Svätoplukovi (Sfentopulcho), slávnemu kniežatu..., oznamuje, že biskupa Metoda uznal a za pravoverného potvrdil v hodnosti arcibiskupa Veľkej Moravy a všetkých kňazov i diakonov a iných duchovných všetkých národností jemu podriadil.

Táto bula je „Magnou chartou“ slovienskej liturgie a nepotrebuje ďalšie vysvetlenie alebo obrany.

Pápež Ján VIII., aby uspokojil Svätopluka, vyhovel i jeho žiadosti, keď nemeckého mnicha Wichinga vysvätil na biskupa, ktorého ako „sprievodcu“ Metodovho poslal sám Svätopluk, alebo mu ho nastrčil jeho kmotor Arnulf.

Wiching bol vysvätený ako chórový biskup na titul nitrianskeho chrámu, no nebol sufraganom, ako sa to všeobecne hovorí, lebo z ustanovenia pápeža Jána VIII. vo všetkom bol podriadený Metodovi, čo vysvitá aj z toho, že Metod pred svojou smrťou Wichinga exkomunikoval. Z toho usudzujeme, koľko trpkých chvíľ pripravil Metodovi Wiching a aké mal poslanie od Svätopluka a jeho kmotra Arnulfa.

Tretie obvinenie slovienskej liturgie

Rok 882 je rokom smútku pre slovienskú liturgiu. Zomrel pápež Ján VIII. a zomrel aj Metod, ktorý pred smrťou ustanovil svojho žiaka Gorazda (sloviensky veľmož z okolia Nitry; – azda neskoršia Garázd puszta?) škoda, že dosiaľ nie je vysvetlená otázka, či Gorazda schválil pápež Ján VIII. a či ho sv. Metod na biskupa vysvätil. Ale usudzujeme tak: keby Gorazd nebol býval riadne ustanovený a na biskupa vysvätený, Wiching iste by sa bol ujal arcibiskupského stolca Metodovho a nebol by sa ponáhľal hneď po nastúpení pápeža Štefana V. (885) osnovať tretiu obžalobu, už nie proti Metodovi, ten bol mŕtvy – ale priamo proti slovienskej liturgii; proti Metodovi len toľko, že zneužil svoju arcibiskupskú moc, keď za svojho nástupcu ustanovil Gorazda a že pri bohoslužbách užíval slovienskú reč. Žalobu zaiste podal ústne v Ríme. Tak to vysvitá už z buly pápeža Štefana V. „Quia te zelo“.

Bulu prinieslo Svätoplukovi posolstvo: biskup Dominik a kňazi Ján a Štefan, ktorým pápež v Commonitorio dal úpravu, aby dozreli na plnenie buly, a Gorazd aby sa neujímal stolca biskupského, kým sa nedostaví do Ríma.

Slovienska liturgia doma odumiera

Bula „Quia te zelo“ hneď na začiatku má krátku vetu: „Ak je to skutočne tak!“ Na týchto slovách zakladá sa jej záväznosť zákazu slovienskej liturgie a platnosť exkomunikácie. Metodovi žiaci, stúpenci slovienskej liturgie, najmä ak Gorazd zostal nástupcom Metoda, v dôsledku sankcie „Ak je to skutočne tak“, necítili sa byť postihnutí exkomunikáciou a viazaní zákazom odbavovať slovienskú liturgiu. Avšak Svätopluk, ktorý sa už dávno zapredal, hneď dal uskutočniť nariadenia buly, vyhnáť z vlasti Metodových žiakov, čo s mimoriadnou ochotou Wiching schvaľoval, Arnulf za judášsku službu odmenil Wichinga kancelárstvom na svojom dvore už r. 892. Vyhnaní stúpenci slovienskej liturgie sa rozišli: jedni sa ukrývali doma, iní odišli do Bulharska, iní zas útočisko našli v bratskom Chorvátsku.

Svätoplukov nástupca (894) Mojmir II. na obranu

Veľkej Moravy použil, čo mohol. Vedel, odkiaľ mu hrozí nebezpečenstvo. Slovienska liturgia, štít Veľkej Moravy, bola rozbitá, cirkevná správa neistá, ohrozovaná, na jedného arcibiskupa neúnosná. Požiadal pápeža Jána IX. o rozdelenie Veľkej Moravy na biskupstvá. Tento poslal posolstvo s plnou mocou: arcibiskupa Jána a biskupov Benedikta a Daniela. Títo zriadili jedno arcibiskupstvo a tri biskupstvá. Lokalizovať ich presne nevieme. Azda Velehrad, Nitra, Bratislava a Spiš (tieto dve posledné dlho si potom udržali prepozitúry s jurisdikciou biskupa) a Ostrihom? I keď slovienska liturgia upadla do zabudnutia a vymiznutia, predsa sa vykonávala striedavo s litúrgiou latinskou. Dôkazom toho je Remonštrácia bavorských biskupov r. 900 pápežovi Jánovi IX., ktorému vyčítali, že poslal svoje posolstvo na Veľkú Moravu, kde ustanovili štyri biskupstvá a nových biskupov, ktorí sa pridŕžajú náuky a bohoslužby Metodovej a že sú falošnými kresťanmi. Boli to zaiste Metodovi žiaci.

To by bola štvrtá obžaloba slovienskej liturgie. Spomína sa aj piata obžaloba, ktorú údajne mal podať mohučský biskup Hata Jánovi IX., v ktorej sa vyhráža biskupom slovienskej liturgie vo Veľkej Morave: „Ak Vaše (t. j. pápežovo) napomenutie ich nenapraví (moravských biskupov), chtiac-nechtiac sklonia šiju, pred franskými kniežatmi.“ List je akiste falzum z X. storočia. Okolo r. 900 Svätoplukov kmotor Arnulf skutočne napadol Mojmir II. V tom pomáhala Arnulfovi aj české knieža.

Mojmírovi II. neostávalo iné, ako skloniť žiju pred Nemcami a prijať pod prísahou mier ponúknutý nemeckým posolstvom grófom Ulrichom a passovským arcibiskupom Ruchariusom za cenu: a) poplatkov Nemcom a b) upustenia od slovienskej liturgie (čo bolo znovu potvrdené r. 903 v Regensburgu), kým r. 900 neprišlo víťazstvo Maďarov pri Bratislave, o čom hovorí pieseň: Bratislava, Bratislava, tam zapadla Slávov sláva. Moravské kniežatstvo pripadlo k českému kniežatstvu a slovenské kniežatstvá (Nitra, Bratislava, Trenčín?) Maďarom.

Ak boli proti slovienskej liturgii obrannému to štítu Slavianstva, Frankogermáni, tým viac boli proti nej Maďari, ktorí do r. 1918 na Slovensku nepripustili nielen použitie slovienskej liturgie, ale ani nijaký prejav úcty k našim svätým apoštolom Cyrilovi a Metodovi. Jediný prípad sa stal na 1000-ročnicu cyrilometodskú r. 1863 v Selciach pri Banskej Bystrici, za účasti biskupa Moyses a selčianskeho farára Júliusa Plošica, keď vyzdvihli na hlavný oltár obraz sv. Cyrila a Metoda.

Hoci slovienska liturgia zapadla, vykonala svoje dielo

v slovenskom národe, ktorý sa ňou tak utvrdil, že si kresťanstvo zachoval a udržal sa v spojení s Rímom. Treba mať zato, že slovenský spev pri bohoslužbách, menovite omšové piesne, sú pozostatkom po slovienskej liturgii.

Slovienska liturgia nažive za hranicami Veľkej Moravy

Moravské kniežatstvo, druhá časť domova slovienskej liturgie, pripadla slovanskému kniežatstvu českému. A tak sa aj slovienskej liturgii tam priaznivejšie viedlo. Úcta sv. Cyrila a Metoda zapustila tam hlbšie korene.

Zahraničie zriedka sa stane víťaným domovom. Jedna časť Metodových žiakov pod vedením Klementa, Nauma a Angelára odišla do Bulharska, kde slovienska liturgia bola síce vítaná, ale v dobe Fóciovej podľahla tlaku východo-gréckeho rítu. Ritus rímsky bol zamenený rítom gréckym, slovienska reč presiakla úplne rečou východných Slovanov a glagolské písmo už v rokoch 920, za cára Simeona, bolo vymenené písmom zostaveným z gréckej majuskuly a na počesť sv. Cyrila „cyrilikou“ zvaným.

Slovienskej liturgii najlepšieho podielu sa dostalo v Chorvátsku. Svoju krížovú cestu si však aj tam musela poniesť. Splitský arcibiskup Ján si nárokoval jurisdikciu aj na ninské biskupstvo, kde sa najviac viedla slovienska liturgia. Táto sa zasa stala trňom v oku arcibiskupa, ktorý titulom nárokovania si jurisdikcie interpeloval u pápeža Jána X. Na obranu sa otvorene postavil ninský biskup Grgur, ale po mnohých jednaniach na synodách doma, ba priamo v Ríme, predsa pápež Gregor VII. prostredníctvom kardinála Maynarda de Silva Candida titulom zrušenia mozarabsko-gótskej liturgie v Španielsku, zakázal aj v Chorvátsku sloviensku liturgiu. Chorváti ťažko niesli túto liturgickú stratu. Nečudo, že sa za cenu opätovného získania slovienskej liturgie dali zviest akciou potulného kňaza Ulsusa za pápeža Alexandra II. Ale i táto síce nedôstojná, ale dobromyseľná akcia utvrdila Chorvátov v dožadovaní sa slovienskej liturgie, lebo na mnohých miestach a diecézach ju vykonávali dobromyseľne. Zvyk stáva sa zákonom. Konečne na žiadosť senijského biskupa Filipa pápež Inocenc IV. 14. apríla 1248 v Lyone povolil pre Chorvátov sloviensku liturgiu, ktorá sa potom ešte viac rozšírila v diecéze splitskej, v kraji dubrovníckom, kotorskom a inde. Dodnes slovienska liturgia je rozšírená v biskupstve krkskom, senijskom, šibenickom, splitskom, korčulskom, dubrovníckom, kotorskom a inde, pravda, nie všade rovnomerne, ale striedavo s rečou latinskou.

Dr. MICHAL KROVINA

Boj o slovanský liturgický jazyk u južných Slovanov

V bratskom Chorvátsku a primorskej Dalmácii, pri príchode žiakov Metodových, ktorí boli vyhnaní z Veľkej Moravy, pôda mala síce už v sebe zárodok kresťanstva so slovanským bohoslužobným jazykom, ale len veľmi skromné. Aj tu, ako pri jeho vzniku na Veľkej Morave, musela byť slovenská liturgická reč polievaná slzami a azda aj krvou jej apoštolov a ochrancov, aby priniesla duchovnú úrodu v duši slovanského človeka. Podobný osud ju aj tu stíhal, ako kedysi v ríši Svätoplukovej, iba s tým rozdielom, že tu vedela lepšie odolávať náporu latinizmu a hoci v skromnej miere, predsa sa tu udržala až po dnešné časy.

Spor o územnú právomoc medzi arcibiskupom splitským a biskupom ninským¹⁾ a boj o slovanský boho-

služobný jazyk medzi latinským a slovanským kňazstvom, vyvrcholil za kniežata Tomislava v X. storočí. Tento, z politických príčin, aby sa totiž vyprostil spod nadvlády Carihradu, prinútil latinský klérus k návratu pod jurisdikciu Ríma. Latinské kňazstvo, vedené arcib. splitským Jánom (914–940), sa odvtedy opieralo o priazeň pápeža Jána X. (914–928), ktorý ho ňou ochotne honoroval za vernosť Rímu, jednak kniežata Tomislava, ktorému priateľstvo s latinskou hierarchiou poskytovalo vhodnú diplomatickú pomôcku na zabezpečenie si väčšieho kultúrneho i politického vplyvu.

Slovanské kňazstvo, pod vedením ninského biskupa Gregora (900–930), bránilo sa všetkými možnými pro-

striedkami, aby vyzískalo z tohto kultúrneho boja svoju cirkevnú a kultúrnu samostatnosť.

Knieža Tomislav chcel udržať v krajine poriadok a pokoj. Nadržiaval strane latinskej. Ani mu to ostatne nemožno veľmi zazlievať, podobne ako kedysi moravskému Svätoplukovi. Nemožno ich totiž oboch posudzovať iba podľa dnešného úzko nacionálneho hľadiska. Treba brať do ohľadu vtedajšiu všeobecnú politickú situáciu, ktorá musela byť usmerňovaná cirkevno-politickými momentami, ktoré vtedy často tvorili základ ich diplomatického konania.

Tomislav v celom spore zachoval sa dosť rezervovane. Pokiaľ išlo o čisto liturgické diferencie, dával prednosť rozhodnutiam pápežskej kúrie. Aj keď sa sám do vecí čisto náboženských mnoho nerozumel, iste sa dal informovať, o čo v spore išlo. Ostatne chorvátsky spor bol jednoduchší ako moravský. Tu nešlo ani o dogmatické diferencie,²⁾ ani o rozdielnosť obradu.³⁾ Bol tu spor jedine o liturgickú reč, ktorá predsa chorvátskej hierarchii, z ktorej značná časť bola slovanskej národnosti, nijako sa nepriečila národnému citeniu, ako to bolo napr. v prípade nemeckých kňazov vo Veľkomoravskej ríši. Ani územné spory nemali tak rozsiahly podklad v prípade jurisdikčných nárokov ninského biskupa, ako pri zriadení moravsko-panónskej arcidiecézy. Predsa chorvátsky spor nebol o nič miernejší a pre slovanskú bohoslužbu menej osudnejší ako moravský.

POSTOJ PÁPEŽA JÁNA X. K SLOVANSKEJ BOHOSLUŽBE

Knieža Tomislav v nádeji, že pápež urobí koniec sporom medzi latinskými a slovanskými duchovnými, celú záležitosť predostrel do Ríma. Z vlastnej iniciatívy pripravil národný snem v Splite, na ktorý pápež mal poslať svojich legátov, ako svedkov snemových rokovaní, ktorí potom mali informovať pápežskú kúriu o riešení chorvátskeho sporu. I z tohto počínania Tomislavovo vidíme, že mal úprimnú snahu vyriešiť spor nie násilným zakročením proti sporným stránkam, ale cestou rozhodnutia najvyššej cirkevnej autority, hoci mohol predvídať, že spor sa nemôže ináč skončiť, ako víťazstvom prevažnej väčšiny latinskej hierarchie.

Pápež vyhovel Tomislavovej prosbe. V r. 925 poslal do Chorvátska svojich legátov, a to: Jána, biskupa iackinského a Leva, biskupa prenestinského. Po nich poslal dva listy. Prvý bol titulovaný Tomislavovi, ktorého oslovuje ako chorvátskeho kráľa („Tamislao Regi Croatorum“), ďalej chlumskému vojvodovi Michalovi a splitskému arcib. Jánovi.⁴⁾ Druhý osobitne arcibiskupovi Jánovi a všetkým jeho sufragánom.⁵⁾

Z oboch listov je jasné, že pápež Ján X. bol jednostranne informovaný o chorvátskych pomeroch. Zvlášť zaujate sa staval proti slovanskej reči v liturgii. Predsa však tón jeho listov je dosť umiernený. Skôr otcovsky napomína, ba radí k poslušnosti, ako by mal strašiť cirkevnými trestami.

Po obšírnom úvode k prvému listu, v ktorom pápež označuje Slovanov za dávnych vyznavačov kresťanského náboženstva, ktorí sa už od dôb apoštolských osvedčili ako verní synovia rímskej Cirkvi, povzbudzuje svetských i cirkevných predstavených, ako i všetkých veriacich, aby vo výchove detí nezanedbávali kultúrnu stránku. Podľa neho táto je prípravou na náboženskú výchovu („ut vestros tenerimus pueros a cunabulis in studio literarum Deo offeratis“). Zaiste myslel na kultúru latinskú. Ostatne v tom mal pravdu, že latinská reč a rímska civilizácia vôbec, na základe stáročnej tradície poskytovali národom širší kultúrny základ a rozhľad.

Pod dojmom umierneného štýlu tohto úvodu, nemáme právo pochybovať, že by pápež nebol myslel úprimne s tým kultúrnym významom latinskej reči v občianskom i náboženskom živote. A teda nešlo mu o nijaké násilné potlačenie národných snáh slovanských. Zdá sa, že tým chcel adresátov pripraviť na to, aby ľahšie prijali zamietnutie slovanského bohoslužobného jazyka, ktoré by sa ináč dosť nevhodne bolo vynímalo z celkového rámca listu.

V rímskom kuriálnom štýle autoritatívnom, nasledujúca rečnícka otázka: „Quis etenim specialis⁶⁾ filius Sanctae Romanae Ecclesiae, sicut vos estis, in barbara,

seu Sclavinica lingua Deo sacrificium offerre delectatur?“, znie podivne mierne a hoci s prízvukom akejsi irónie, predsa skôr s významom poučenia ako karhania.

Z listu sa ďalej dozvedáme, že slovanské kňazstvo v snahe zaviesť do bohoslužieb rímskeho obradu slovanskú reč, viedlo formálny boj s latinskou hierarchiou („quis in Sclavinica lingua sacrificare contendunt“).

Ďalší citát z listu, vzťahujúci sa na horliteľov slovanskej bohoslužby, naráža na akúsi odchylku slovanského kňazstva od Ríma, avšak aplikácia má význam skôr disciplinárny, ako dogmatický. („Ex nobis exierunt, et non sunt ex nobis“.⁷⁾ Aspoň ďalšia veta v tom zmysle to potvrdzuje: „Nam si ex nobis essent, manerent utique nobiscum nisi in nostra conversatione, et lingua“ — „Keby boli z nás (rozumej: s nami vo všetkom jednotlivci), zostali by s nami, okrem iného aj vo vzájomnosti a reči“ (rozumej: vo vzájomnosti spoločnej viery a obradov a bohoslužobnej reči latinskej).

Biskupi, Ján a Lev, mali na sneme legačné poslanie („a nostro latere Vobis transmissis“) s hlasom decizívnym a nie iba poradným. Lebo prítomným hierarchom sa ukladá, aby medzi sebou a s nimi boli vo vzájomnom styku a aby ich vo všetkom poslúchali („Unde iterum atque iterum vos monemus, dilectissimi filii, ut in vestra conversatione maneatis, et lingua et praecepta... audiat“).

Nakoniec, po opätovnom povzbudení k vernosti a prítnosti, pripojené je odporúčanie („commendamus“) poslušnosti podľa všetkých božích i cirkevných zákonov. Konečná výstraha „sequestracie“ („sub omni celeritate obedienter adimplere satagite, si non vultis sequestrari a nostro Collegio“), akéhosi sprostredkujúceho dozorcého orgánu, je síce hrozba sankciami, avšak nie tak prísny, aké vymieravala Cirkev za neposlušnosť v disciplinárnych otázkach (suspensia, exkomunikácia, interdict).⁸⁾

Druhý list je prísnejší. Už aj vzhľadom na adresátov, pápež tu bezohľadnejšie vystúpil, aby dosiahol svoj zámer — zrušiť slovanskú reč v liturgii. Z listu je až príliš zjavné, že pápež bol mylne informovaný⁹⁾ a preto priamo zaujatý proti Metodovi i jeho náuke a proti slovanskej reči v bohoslužbe, ktorú v liste výslovne zakázal.

Z celej záležitosti je príznačné, že informácie do Ríma o chorvátskych cirkevných sporoch nezanášal arcibiskup Ján, ale niekto iný. Najskôr nejaký latinský hierarcha, na žiadosť, alebo aspoň s vedomím kniežata Tomislava. Ináč by sme si nevedeli vysvetliť dosť ostrý úvod listu, v ktorom sa pápež sťažuje na arcib. Jána, prípadne na jeho sufragánov, ktorí už dávno neboli na úradnej návšteve v Ríme: „per tot annorum curricula, et mensium spatia Sanctam Romanam et Apostolicam, atque Universalem Ecclesiam... visitare neglexerit“ (visitatio ad limina).

Pápež Ján z diplomatickej opatrnosti síce neuviedol odkiaľ si získal informácie. Jeho narážka „fama informante“ je až príliš všeobecná, aby sa z nej dal vybadať informátor. Jedna vec je istá, že to bol človek, ktorý nenávidel slovanskú bohoslužobnú reč, keď z tejto zaujatosti obžaloval v Ríme nielen snahy slovanských kňazov zaviesť ju v bohoslužbách, ale ešte aj do falošného podozrenia z herezy uvádzal arcibiskupa Metoda a jeho náuku, ktorá sa vraj šíri za hranice ich cirkevnej oblasti: „per confinia vestrae Parochiae aliam doctrinam pullulare, quae in sacris voluminibus non reperitur“.

Výčitka pápežova bola tým ostrejšia, keďže ňou biskupom sa zazlievalo, že všetko toto sa deje za ich tajného súhlasu: „vobis tacentibus et consentientibus“. A na tom sa pápež priamo pohoršuje slovami: „valde doluimus“ a cituje výstražné slová apoštola sv. Pavla: „Si quis aliud docuerit, praeter id quod in sacris Canonibus, atque voluminibus reperitur etiam si Angelus de caelo fuerit Anathema sit“.¹⁰⁾

Ďalej nasleduje odsúdenie a zavrhnutie náuky Metodovej, ktorého vraj pápež nenachádza medzi svätými autormi. Toto sa veriacim dáva na vedomie, aby si nenechali, že môžu dosiahnuť večný život tým, keď budú zanedbávať náuku evanjelia, cirkevné nariadenia a apoštolské príkazy a budú sa riadiť náukou Metodovou.

Metod je tu obvinený, aj keď nie ako zjavný bludár, ale ako podozrivý z herézy (*suspectus de haeresi*). Celkom inú kvalifikáciu o vierohodnosti Metodovej podal pápež Ján VIII. v bule „*Industriae tuae* z r. 880: „*Nos autem illum (rozumej Metoda) in omnibus ecclesiasticis doctrinis et utilitatibus orthodoxum et proficuum esse reperientes*“.¹¹⁾

Po takom nesprávnom a nespravodlivom obvinení Metodovej náuky, ktorá sem bola zanesená a šírená jeho žiakmi, je len samozrejmé, že nasledovala výzva na biskupov, aby sa v ničom neodchyľovali od úprav páp. legátov sem vyslaných a snažili sa na území slovanskom všetko rázne napraviť: „*Unde hortamur vos, dilectissimi, ut cum nostris Episcopis Joanne scilicet... et Leome..., cuncta per Slavonicam terram audacter corrigere satagatis: ea videlicet ratione, ut nullo modo deviare praesumatis*“.

Nasledujúca veta vyjadruje tendenciu celého listu pápežovho, a to: zákaz slovanskej bohoslužobnej reči: „*Ita ut secundum mores Romanae Ecclesiae Sclavinorum terra ministerium sacrificii peragant, in Latina scilicet lingua, non autem in extranea*“. Dôvody tohto sú ozrejmované citátmi z Písma sv.¹²⁾, ktorými sa má zdôrazniť,

Poznámky:

1) Porovnaj: „Počiatky slov. liturgie v Chorvátsku“, Duchovný pastier, roč. 38, č. 6–8, str. 124.

2) Porovnaj boje Metodových žiakov s nemeckými kňazmi vo veci „*Filioque*“, podľa Bulharskej legendy, kap. VIII. a IX.

3) Spočiatku Konštantín a Metod praktizovali na Morave obrad grécko-východný, neskôr rímsky. Pozri o tom podrobnejšie: Vajs, Slovenská liturgia ve XX. stoloťi. Věstník spol. C. a M. Praha 1920, IV., č. 1, s. 4n.

4) G. Wenzel, Monumenta Hungariae Histor. Diplomataria, XI, p. 9–10.

5) G. Wenzel, tamtiež, p. 11–12.

6) Pod termínom „*specialis filius*“, pápež azda myslel na vyšších hodnostárov cirkevných, alebo na kňazov vôbec.

7) 1 Jn 2, 19.

8) Úplný text tohto listu v slovenskom preklade znie:

„Ján, biskup, sluha sluhov božích, milovanému synovi Tomislavovi, chorvátskemu kráľovi a Michalovi, vznešenému vojvodovi chlmškému, ako aj najdostojnejšiemu a najctihodnejšiemu nášmu spolubratovi Jánovi, arcibiskupovi svätej cirkvi splitskej a všetkým podriadeným biskupom; taktiež i všetkým županom, ako aj celému duchovenstvu a všetkému ľudu, milovaným našim synom, bývajúcim v Chorvátsku a Dalmácii.

Stalo sa to podľa znamenitého rozhodnutia Všemohúceho Boha, aby sa uverilo, že nám bola zverená starostlivosť všetkých cirkví; totiž z toho dôvodu, aby sme obohatení duchom, boli schopní z koreňa vyvrátiť temnotu zloby, z každej spoločnosti kresťanov, menovite však tých, ktorí sa osvedčili, ako zvláštni synovia (zvlášť verní) svätej Cirkvi rímskej. Veď kto o tom pochybuje, že krajiny Slovanov boli spomínané v prvotinách Apoštolov a všeobecnej Cirkvi, keď od kolisky s telesným mliekom požívali pokrm učenia apoštolskej Cirkvi; ako Sasovia v poslednom čase, od nášho predchodcu, blahej pamäti pápeža Gregora, (kresťanskú) náuku spolu i s kultúrou (prijali), zrejme v tom jazyku, v ktorom zotrvala ich vznešená apoštolská matka Cirkev. Preto vás, milovaní synovia, povzbudzujeme, aby z vašich sŕdc vyžarovala láska božia s pravou horlivosťou tak, aby ste sa v každom čase povzniesli mysľou Všemohúcemu Bohu mohli páčiť; lebo i v Desatore je prikázané, aby sme desiatky a prvotiny obetovali z našich schopností; v novom (prikaze) je zas zdôraznené, aby sme nielen zo schopností, avšak aj z dní nášho života obetovali desiatky Bohu. Preto vás, premilení synovia, napomínáme, aby ste svoje deti, od útlej mladosti viedli k Bohu i cestou kultúrnych snáh; nakoľko ste sami vedení božím vnuknutím, natoľko bude spôsobilé i vaše napomínanie odvrátiť ich od nešťastných skutkov a pozdvihnúť ich k večnej vlasti, kde Kristus vládne so svojím zástupom vyvolených. Ktorého zvláštného (*specialis*) syna Cirkvi svätej rímskej teší, keď Bohu prináša obeť barbarskou, čiže slovanskou rečou? Nepochybujem, žeby o tých, ktorí bojujú za slovanskú bohoslužobnú reč, niečo iného platilo, ako ono napísané: „Z nás vyšli a nie sú naši“. Lebo keby boli naši, zostali by s nami, okrem iného aj vo vzájomnom styku i reči. Preto, znovu a znovu, vás, premilení synovia napomínáme, aby ste zostali vo vzájomnom obcovaní a vo veci jazyka i príkazov poslúchajte osvietených

že Slovania, ako verní synovia otca a matky (pápeža a Cirkvi rímskej), nemajú ináč hovoriť a rozumieť iba to a tak, ako ich naučil otec a majú zotrvať v náuke matky.

Ináč pápež prejavil radosť nad tým, že Slovania prijali kresťanstvo, a preto majú prinášať čistú obeť Bohu: „*In hoc utique gaudemus, si Sclavi nostram doctrinam sequi delectentur, ut Deo sacrificium gratum exhibeant*“. Avšak ďalší citát z Písma: „*Maledictus, qui opera Dei negligenter facit*“¹³⁾, aplikovaný na tých, čo slovanskou rečou celebrujú, je násilný a nepriliehavý, lebo tým, že sa používa slovanská reč pri bohoslužbe, nezmení sa podstatná hodnota liturgických obradov a taká obeť sa neznečistí, akoby nejakým bludom.

List sa končí parafrázou na slová Kristove z podobienstva o rozsievačovi.¹⁴⁾ Je tu snaha vykoreniť zlo zahniezdené v zemi, aby zostalo neplodné. Ak pod tým zlom, ktoré sa má z bohoslužby odstrániť, bola myšlená slovanská bohoslužobná reč (ako je to viac než pravdepodobné), ktorá bola duši slovanského človeka tak vzácna, tak aj táto parafráza nebola volená najšťastnejšie. Lebo veď práve touto rečou boli zasievané prvé zárodky kresťanského učenia v slovanských zemiach.¹⁵⁾

(Pokračovanie.)

pánov biskupov, Jána jekynského a Leva prenestinského, ktorých sme vám poslali; vo všetkom nám zostaňte verní a prezieravou snahou sa k nám prítuťte. Čo vám bedlivo odporúčame, aby ste tie napomenutia a všetko, čokoľvek s nimi bude súvisieť, na základe božích a kanonických dôvodov poslúchli, to sa snažte čím skôr poslušne splniť, ak sa nechcete dostať pod správu nášho Kolegia.“

9) S. Ritig, Povijest i pravo slovenštine. Zagreb 1910, str. 135.

10) Ep. ad Galatas 1, 8.

11) G. Friedrich, Codex diplomaticus, I. 24, pag. 19.

12) 1 Kor 4, 15; Prísl. 10, 1.

13) Jerem. 48, 10.

14) Mt 13, 4–9.

15) Text druhého listu v preklade znie takto:

„Ján, biskup, sluha sluhov božích, najdostojnejšiemu a najctihodnejšiemu nášmu spolubratovi Jánovi, arcibiskupovi svätej cirkvi splitskej a všetkým sufragánom.

Veľmi sa divíme, že záväzok vašej lásky, navštíviť svätú rímsku, apoštolskú a všeobecnú Cirkev, ktorú my z božej moci riadime, za toľké roky a mesiace sa nespínil. Hoci každá povinnosť, obohatená láskou, patrí ku skalopevnej viere, ako je napísané: „Ty si Peter a na tejto skale vystavím svoju Cirkev“ (Mt 16, 18), svoju totiž, ináč rečeno tú, ktorá je bez každej pohany, upevnená základom viery, bez poškvŕny a príznakov starnutia, z ktorej si všetky cirkvi majú čerpať obohatenie duchovného posolania a pravosť šľachetnej náuky. A keďže sme sa z chýry dozvedeli, že za hranice vášho pastoračného územia, šíri sa iná náuka, akú nenachádzame vo svätých spisoch a že s ňou mlčky súhlasíte, to nás veľmi zarmocuje, podľa slov apoštolových: „Ak by niekto čosi iného učil, okrem toho, čo sa nachádza vo svätých zákonoch a knihách i keby to bol anjel z neba, nech je prekliaty“. Teda nech sa to nestáva veriacim, ktorí uctievať Krista a veria, že úsilím možno dosiahnuť iný život, žeby náuku evanjelia, spisy cirkevných nariadení a apoštolské príkazy opomínajúc, utiekali sa k náuke Metodovej, ktorého nenachádzame v žiadnych spisoch medzi svätými autormi. Preto vás premilení napomínáme, aby ste zostali v spojení s našimi biskupmi, Jánom totiž (biskupom) cirkvi jakynskej a Levom (biskupom) cirkvi prenestinskej a snažili sa na území slovanskom všetko rázne napraviť: z toho smeru teda nijako sa neodvážte odbočiť. Tak teda, nech v zemi Slovanov, podľa obyčaje rímskej Cirkvi, celebruje sa v reči latinskej a nie v cudzej; lebo žiadon syn nemá nič hovoriť a chápať ináč, iba tak, ako mu to zdelil otec; a pretože Slovania sú výluční synovia svätej Cirkvi rímskej, majú zotrvať v náuke matky, ako hovorí Apoštol: „Synovia, ktorých som splodil učením evanjelia“, a zase „Múdry syn obveseluje otca“. Z toho sa ostatne tešíme, že sa Slovanom páčilo prijať našu náuku, aby milú obeť prinášali Bohu. Avšak bojíme sa o tých, ktorí správne necelebrujú a nepri-nášajú Bohu čistú obeť, že sa na nich uskutočnia slová napísané: „Prekliaty človek, ktorý neobanlivo koná diela božie“. Preto vás napomínáme, aby zlý koreň vo vašom území nevyrástol, ale vašim vytrvalým úsilím zostal neplodným; aby ste boli schopní vplyvom svojho kňazského povolania priniesť Bohu ovocie, z jedného sto, z iného šesťdesiatnásobne; kto má uši na slyšanie, nech počúva“.

Úryvok z legendy o sv. Cyrilovi

Hoci slovenské etnické územie za Veľkomoravskej ríše bolo vlastne kolískou slovanskej kultúry a literatúry, doneseney solúnskymi bratmi Cyrilom a Metodom a rozširovanej potom aj ich žiakmi, bohužiaľ, nezachovalo sa nám na Slovensku veľa písomných pamiatok na týchto slovanských apoštolov, na ich účinkovanie medzi našimi predkami. Preto je nám teraz vzácna každá spomienka a pamiatka na nich, čo sa u nás nachádza. Do úvahy prichádza niekoľko pergamenov s hlaholským písmom, čo sa u nás našli. Tak napr. štyri strany hlaholských pergamenov, ktoré sa pred časom našli vo františkánskom kláštore v Hlohovci a ďalšie štyri strany hlaholských pergamenov, ktoré sa našli vo františkánskom kláštore Svätého Antona (teraz Báč). Tieto pergameny teraz robia česť Literárnemu archívu Matice slovenskej v Martine. Inou takou literárnou pamiatkou u nás, bežná 500-ročná, je latinský úryvok z legendy o živote a činnosti sv. Cyrila. Je pravda, že na tento úryvok prvý poukázal už Fr. V. Sasinek (Slovenský letopis III) a podrobne sa o ňom písalo aj v Kultúre 1944 (tam je podrobnejšie aj o spomínaných hlaholských pergamenoch), jednako terajšie 1100. cyrilometodské jubileum je dobrou príležitosťou, aby sa najmä ten úryvok opäť zaktualizoval, keďže u nás je to vlastne doteraz jediná pamiatka toho druhu.

Úryvok je vpísaný na nepotlačenej stránke siedmeho listu v latinskej prvotlačí: *Lactantii Firmiani De divinis institutionibus libri septem*, tlačenej v Benátkach 1493. Táto kniha donedávna bola majetkom knižnice

františkánskeho kláštora v Skalici. Dostala sa ta azda ešte v 16. storočí, pravdepodobne ako dar niektorého kňaza zo susednej Moravy. Hádám to bol ten, čo je v knihe podpísaný: „*Martinus Stephanus Nosislavinus possesor libri. Anno 1582*,” lebo za ním ako majiteľ vystupuje už len „*Conventus Szakolcensis*“. Moravský kňazi voľakedy mnoho kníh boli darovali skalickým františkánom. Zdá sa, že vzájomné styky duchovných i ľudu na moravsko-slovenskom pomedzí v tých časoch nepoznali ani politické, tým menej kultúrne hranice, ako keby sa na oboch stranách Moravy ešte stále bol cítil spoločný etnický pôvod. Spomínaná *Lactantiova* kniha teraz je však v zbierkach historických knižných fondov Miestneho pracoviska Matice slovenskej v Bratislave.

Spomínaný úryvok je veľmi charakteristický pre poznanie horlivosti, s akou sv. Cyril v Ríme obhajoval pred najvyššími cirkevnými autoritami sloviensku bohoslužbu, alebo aspoň ako si to verní stúpenci slovienskej bohoslužby a Cyrilovi životopisci predstavovali. Zároveň je aj svedectvom, že záujem o osudy slovienskej bohoslužby v krajinách bývalej Veľkomoravskej ríše ani v neskorších storočiach nebol celkom utlmený. Poukazuje na živú kontinuitu cyrilometodského kultu na rozhraní 15.–16. storočia.

Nakoľko ten úryvok má historicko-dokumentárnu hodnotu, uvedieme ho tu v pôvodnom latinskom znení a paralelne aj v slovenskej úprave. V latinskom texte skratky rozpisujeme.

Latinský text:

Vulgari idiomate officia celebrari debere.

Quirillus quidam nacione graecus tam latinas quam ipsas graecas literas doctus Bulgaris Moravis deinde ad fidem Christi conversis novos literarum caracteres invenit et vetus novumque testamentum pluraque alia de graeco latinoque eloquio Sclavonicam in linguam transtulit. Missas praeterea caeterasque canonicas horas in ecclesia publica voce resonari statuit, quod in hodiernum apud Sclavos a pluribus observatur, maximeque in Bulgariis multaeque ex hoc animae Christo Domino acquiruntur. Hic quodam tempore Romam adiit atque a summo pontifice ac reliquis sapientibus et rectoribus ecclesiae redarguitur, utqui contra statuta canonum ausus fuerit missarum sollemnia instituere lingua Sclavonica canenda celebrandaque. Illo humiliter illis satisfaciante nec omnino mitigare eos valente arrepto psalterio versum psalmigraphi in medium recitat, quo dicitur: Omnis spiritus laudet Dominum. Et ipse versui alludens: Si, inquit, omnis spiritus laudet Dominum, cur me, patres electi, prohibetis missarum celebritatem selavonice modulari seu alia quaeque de latino et graeco verbo eorum verter in sermonem? Si enim quivissem ullo modo subvenire populo illi ut caeteris nationibus lingua latina vel graeca, omnino id non praesumpsissem. Sed cernens populum durae cervicis et omnino idiotas et ignaros viarum Dei, solum hoc ingenium omnipotente cordi inspirante sumpsi, per quod etiam multos ei acquisivi. Quapropter ignoscite mihi, patres et domini, siquidem et beatus apostolus Paulus doctor gentium in epistola ad Corinthios infert: Loqui linguis nolite prohibere. At illi haec audientes et admirantes tanti viri fidem auctoritate sua statuunt et firmant suprascripto sermone partibus in illis missarum sollemnia caeterasque canonicorum horas hymnisari.

Ex antiquissima historia latinis characteribus scripta.

Po slovensky:

Bohoslužby treba odbavovať rečou ľudu. Istý Cyril, rodom Grék, vyučený ako v latinských tak aj v samotných gréckych písmach, keď obrátil na vieru Kristovu Bulharov, potom Moravanov, vynášiel nové znaky písma a z gréckeho i latinského jazyka preložil do slovienskej reči Starý a Nový zákon i viaceré iné knihy. Okrem toho nariadil spievať v kostole obecným jazykom omše a ostatné kánonické hodinky, čo dodnes u väčšiny Slovanov, ale najmä u Bulharov zachováva, čím sa mnohé duše pre Krista Pána získavajú. V ktoromsi čase prišiel do Ríma, kde ho pápež a ostatní učenci a cirkevní správcovia obviňovali, že v protive s kánonickými ustanoveniami sa opovážil zaviesť slávnostné omše spievať a odbavovať slovienskym jazykom. Keď ich pokorne presviedčal a keď ich nijako nevládal uspokojiť, uchopiac žaltár čítal pred nimi slová žalmistove, kde sa hovorí: Každý duch nech chváli Pána. A odvolávajúc sa na verš vravel: Ak každý duch má chváliť Pána, prečo, vyvolení otcovia, mne zakazujete spievať po sloviensky slávnosť omší a prekladať čokoľvek z latinskej alebo gréckej reči do ich jazyka? Veď keby som bol mohol tomuto ľudu nejakým iným spôsobom pomôcť, ako ostatným národom rečou latinskou alebo gréckou, vôbec by som sa na toto nebol podujal. Ale keď som videl, že je to ľud nepoddajný, a že sú celkom nevzdelaní a nepoznajú cesty Božie, jedine tento dôvtip som našiel, ktorý Všemohúci vnukol môjmu srdcu, čím som pre Neho mnohých aj získal. Preto, otcovia a páni, odpusťte mi, lebo aj blahoslavený apoštol Pavol, učiteľ národov, v liste Korintňanom uvádza: Nebráňte hovoriť jazykmi. A oni toto počujúc a obdivujúc vieru takého veľkého muža svojou právomocou ustanovili a potvrdili, aby sa v oných krajinách slávnostné omše a ostatné kánonické hodinky vyššie spomenutým jazykom prespevovali.

Z veľmi starej histórie, písanej latinským písmom.

Hneď za týmto textom nasleduje inou rukou pripísaný latinský dodatok, v ktorom sa udáva, kto a kedy ten úryvok do Lactantiovej knihy vpísal. Uvádžame z neho aspoň podstatnú časť: „Ista superius scripta propria manu scripsit venerabilis magister Michael de Straz, lector publicus et decanus in Collegio magno Pragensi, vir vitae integerrimae et sanctae, cujus ego Petrus, doctor Ferariae factus, in juventute mea discipulus eram.“ Po slovensky: Vyššie uvedené slová vlastnoručne napísal ctihodný magister Michal zo Stráže, verejný profesor a dekan na pražskej univerzite, muž bezúhonného a svätého života, ktorého ja Peter, vo Ferare za doktora vyhlásený, vo svojej mladosti som bol žiakom.

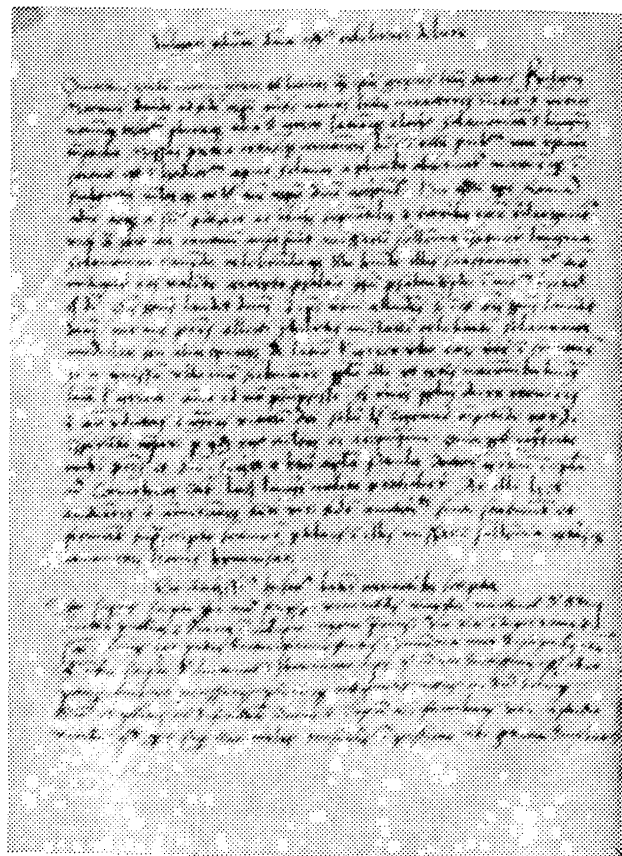
O Michalovi zo Stráže medziiným sa dalo zistiť, že r. 1493 sa stal magistrom filozofie na pražskej univerzite a v rokoch 1500 a 1503 bol aj dekanom filozofickej fakulty na tej istej univerzite. Umrel vo Vicenzi (Taliansko) r. 1512. O Petrovi, ferarskom doktorovi, aspoň toľko možno predpokladať, že si svojho bývalého profesora vysoko vážil a že aj spomínanú knihu iste od neho zdedil. Zaiste obidvaja mali rovnaký kladný vzťah k udalosti, ako sa o nich píše v úryvku o sv. Cyrilovi a slovienskej bohoslužbe.

Podľa údajov, vyplývajúcich z uvedeného dodatku, je teda isté, že náš úryvok z legendy o sv. Cyrilovi do Lactantiovej knihy vpísal Michal zo Stráže a že sa tak stalo okolo roku 1500. Je pozoruhodné, že v Prahe v tých časoch opätovne vystupuje do popredia myšlienka na slovienskú bohoslužbu, keď sa o ňu zaujímal učený magister univerzity. A bolo to práve v období silného vplyvu klasickeho humanizmu. Sám Michal zo Stráže bol jedným z českých humanistov, ktorí budili záujem aj o gréčtinu. Jednako jeho myseľ sa obracala aj k dávnovekému slovienskému kresťanstvu. Keď na konci latinského úryvku poznamenal, že predlohou mu bola veľmi stará história, písaná latinským písmom, podľa toho možno tušiť, že mu neboli neznáme aj iné charaktery písma, rozdielne od latinských, teda v tomto prípade iste slovanské, najskôr hlaholské. Veď práve v 16. storočí humanistickí vzdelanci pomerne dosť sa zaujíмали ako o minulosť i súčasnosť slovanských národov, tak aj o obidve formy staroslovanského písma: hlaholiku i cyriliku.

Prichodí ešte zistiť, odkiaľ mal Michal zo Stráže vedomosti o živote sv. Cyrila a o slovienskej bohoslužbe. Čo to bola tá stará latinská história, ktorá mu slúžila ako predloha pre uvedený úryvok?

Keď sa rozhlíadneme po prameňoch cyrilometodskej doby a keď ich porovnávame s našim úryvkom, pridáme k zisteniu, že Michalovi zo Stráže ako predloha slúžil najskôr latinský spis o umučení sv. Václava a sv. Ludmily, ktorý sa pripisuje českému benediktínskemu mníchovi Kristiánovi z konca 10. storočia. Je pravda, že náš úryvok má veľkú podobnosť aj s tzv. moravskou legendou o sv. Cyrilovi, ktorá vznikla na Morave vari na rozhraní 13. a 14. storočia, jednako väčšia zhoda sa ukazuje s príslušnou staťou z Kristiánovho spisu.

I keď hlavným Kristiánovým cieľom bolo opísať život a mučenícku smrť kniežata Václava a jeho starej matky Ludmily, jednako v úvodných statiach píše aj o slovanských apoštoloch Cyrilovi a Metodovi, ktorým patrí zásluha o rozšírenie a upevnenie kresťanstva a o zavedenie slovienskej liturgie na Veľkej Morave, kde boli pokrstení aj české knieža Bořivoj a jeho manželka Ludmila. Vyzdvihnutie počiatkov slovienského kresťanstva Kristián aj preto pokladal za dôležité, lebo po založení pražského biskupstva r. 973 v Česku sa

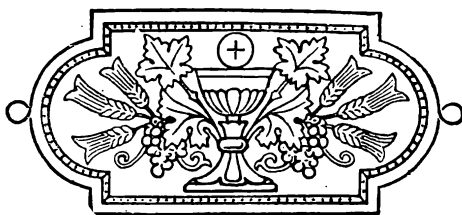

Časť z úryvku legendy o sv. Cyrilovi

uplatňoval a začal prevládať latinský smer. No slovienska bohoslužba mala vtedy v západnej časti bývalej Veľkej Moravy ešte horlivých zástancov, ktorí aj písmom sa postavili na obhajobu diela svätých bratov. Tak údajne vznikol apologetický spis **Privilegium moravskej cirkvi** a životopis sv. Cyrila, známy pod názvom legendy **Diffundente sole**. Pre pochopiteľné apologetické dôvody proti latinskému smeru obidva spisy boli napísané po latinsky. Tieto obhajobné diela sú najvýraznejším dobovým svedectvom kultúrneho zápasu medzi slovienskou a latinskou bohoslužbou.

Originál Kristiánovho spisu sa nezachoval, ale jednotlivé časti sa z neho odpisovali a tak sa zachovali vo viacerých rukopisoch. Najstarší úplný odpis Kristiánovej legendy sa zachoval z prvej polovice 14. storočia v rukopise pražskej kapituly. No ani neskoršie ešte nezapadla spomienka na slávne obdobie slovienskej liturgie. Svedectvom toho je aj náš úryvok. Je to iba krátky odsek, ale predstavuje nám ozaj najvýraznejšiu stať o obhajobe slovienskej liturgie, ktorú sv. Cyril v Ríme skvele obhájil a zadovážil jej uznanie a platnosť.

Hoci popisovaná literárna pamiatka nepochádza priamo zo Slovenska, jednako nám musí byť vzácna, lebo je to u nás doteraz jediná písomná pamiatka na sv. Cyrila a aj preto, že svojím obsahom siaha do ďalekej minulosti našich kultúrnych dejov pred 1100. rokmi a sprítomňuje nám aspoň jeden úsek mnohostranného významu našich slovanských apoštolov.

Jubilejné pamiatky v obci Doľany

V našom jubilejnom cyrilometodskom roku, medzi inými spomienkami na cyrilometodskú tradíciu a na jej vývoj po storočiach, zastavme sa pri obci pod Malými Karpátmi. Je to obec Doľany, ktorá v minulosti mala tieto mená: Otondal — Otonthal — Ottenthal — Ompitál — Ottövölgy.

Tu boli vychovaní dvaja rodofubi, ľudomili slovenskí: Juraj Fándly (1750—1811) a Juraj Palkovič (1763—1835).

Jurajovi Fándlymu v r. 1950 — z príležitosti dvesto rokov od jeho narodenia — dal Spolok sv. Vojtecha náhrobník na dolnianskom cintoríne. Jur Fándly ako spisovateľ veľmi horlil za cyrilometodskú tradíciu vo svojich kázňach, a ako tajomník Slovenského Učeného Tovaryšstva vydal Papánkove dejiny Slovákov (1793), v ktorých je opísaná činnosť našich svätých vierozvestov a vydal aj Dejiny Veľkomoravskej ríše od Juraja Sklenára.

Tohto roku si osobitnou spomienkou myslíme aj na druhého výtečníka v národe, ktorý pritom, že umožňoval vydať knižne básne Jána Hollého, v ktorých ožívajú naše rané dejiny — jednak bol prvý, ktorý v spisovnej reči — svojej doby — slovenskej preložil a vydal celý preklad Pisma svätého a takto po tisíc rokoch oživil pamiatku sv. Cyrila a Metoda, ktorí nám dali preklad Bihlie svojiským — hlaholským písmom v rodnej reči.

Jur Palkovič narodil sa 24. apríla 1763, teda pred dvesto rokmi. Vychovaný bol v Doľanoch, ktorú obec — ako rodisko svojich rodičov — si zamiloval, podporoval. On dal zväčšiť starý farský chrám a vybudoval pri ňom vežu. Prinášame obraz dnešného stavu domu jeho rodičov, ktorý je ozdobený pamätnou tabuľou, ktorú venovala Matica slovenská.

Spomínáme si však aj inú, dávnejšiu pamiatku, **kaplnku sv. Leonarda**, ktorej vznik sa datuje práve pred šesťsto rokmi, keď chýrny český panovník Karol IV. nadväzoval styky so Slovenskom a obnovoval cyrilometodskú tradíciu založením slovanského kláštora v Prahe.

Obec Doľany leží na úpätí vršku, ktorý sa malebne vypína v žľabe Malých Karpát a z ktorého je pekný výhľad na trnavský kraj a na cesty, ktoré smerujú k štyrom stranám a pred obcou majú uzol. Vršok je vápenec, v útrobách ktorého si voda vykvapkala po stáročiach dutinu, jaskyňu, ktorá odpradáva bola skrýšou pustovníka. Táto pustovňa je v kaplnke väčších rozmerov, budovanej k úcte sv. Leonarda.

Meno Leonard v slovenskom preklade by bolo: „tvrdý lev“. Rodičia mu dali toto meno, lebo chceli mať z neho údatného vojaka. Ako mladík bol v čestnej strážii Chlodvika, prvého kresťanského kráľa Frankov (v VI. storočí), ktorý mu bol aj krstným otcom. Krstil ho sv. Remig, biskup v Remeši. Kristova viera roznieťila v ňom lásku k Bohu, k svojej duši a k blíznym. Onedlho opustil dvor, aby nastúpil službu u nebeského kráľa. Odobral sa do kláštora sv. Benedikta pri Orleáne, kde bol opäť sv. Maxim. Vysvätený na kňaza čoskoro opustil kláštor, vyhľadal si v horách miesto, kde osamote pustovníčil. Chlodvik vybudoval pri Leonardovej pustovni väčšiu kaplnku ku cti Matky Božej. Kaplnka bola veľmi navštevovaná, lebo Leonard vykúpil a tak oslobodil veľa väzňov a zajatcov. Tito z vďačnosti ukladali svoje väzenské reťaze ku stenám kaplnky. Takto sa stal Leonard patrónom väzňov a zajatcov, a keďže okolo jeho pustovne zavše popásali pastieri svoje stáda a zasa roľníci obrábali svoje polia — i týmto bol učiteľom.

Tento vznešený svätec umrel 6. novembra r. 559. Pochovávali ho v pustovníckej kaplnke.¹⁾

Ako sa dostala úcta sv. Leonarda na Slovensko?

Keď Karol Veľký, mocný kráľ Frankov porazil okolo r. 800 Avarov, ktorí tu bývali a takto vyslobodil z avarského otroctva našich predkov, Slovákov, mnohí z Karlovho vojska sa usadili v slovenských a českých krajinách. Tito Frankovia nosili so sebou obrazy, sošky sv.

Leonarda a tak môžeme predpokladať, že uctievanie sv. Leonarda priniesli k nám Frankovia, či už za Karola Veľkého po rokoch 800-tých alebo francúzski vojaci, účastníci križiackych výprav v rokoch 1080—1200, ktorí tade to tiahli do Svätej zeme. Zaujímavé, že „na Starém městě Pražském stál již od století dvanáctého farní kostel sv. Linhart, jenž byl r. 1787 zrušen. Karel IV. získal r. 1357 z Francie a daroval stoličnému chrámu v Praze celou hlavu a část kosti sv. Linhart.“²⁾

Sv. Leonard sa vyobrazuje ako pustovník so železnými putami (reťazami) v ruke.

Úcta sv. Leonarda v Doľanoch. Významní Doľanci Jur Fándly a Jur Palkovič zaoberali sa dejinami svojej obce a zaujímala ich aj minulosť jaskyne sv. Leonarda.

Jur Fándly píše (r. 1810)³⁾ list Jurajovi Palkovičovi, vtedy profesorovi v Trnave, v ktorom mu oznamuje, že pracuje na dejinách Ompitálu⁴⁾ a rád by zistil roky stavby tejto kaplnky. Sú v nej dva podporné kamene, takzvané konzoly, do ktorých sa zbíhajú gotické rebrá klenby kaplnky, na ktorých — zvyčajne pri gotických stavbách — dali si vysekať dobrodinci — stavebníci svätyne, svoje rodové znaky, takzvané erby. Na jednej konzole je rozeta a na druhej akýsi starý kráľovský erb, ktorý predstavuje štyri biele pruhy a pri nich dvojzvitý kríž na troch kopcoch. Išlo by o porovnanie týchto erbov s tými, čo sú na podobných konzolách vo farskom chráme v Trnave, ktorý bol, ako je známe, prestavaný do gotiky v druhej polovici XIV. storočia.

Jur Palkovič, profesor v Trnave, dal si na veci záležať, odpovedal svojmu krajanovi Fándlymu, že pozná stavbu trnavského kostola, ktorý zbudoval kráľ Žigmund, zať kráľa Ľudovíta Veľkého. Tam v kostole na konzole je Žigmundov erb, ktorý však nie je totožný s erbom na konzole kaplnky sv. Leonarda v Doľanoch.⁵⁾ A tak Fándly nemohol zistiť roky stavby kaplnky.

No dejepisná veda hodne pokročila vo svojich výskumoch od smrti nášho Fándlyho. Našli sa rozličné medaily, mince Ľudovíta Veľkého, na ktorých je jeho erb.⁶⁾ A tento erb je aj na konzole kaplnky sv. Leonarda, čo je dôkazom, že bola stavaná pred dnešným farským kostolom v Trnave. Budovateľom tejto kaplnky bol Ľudovít Veľký, kráľ uhorský, súčasník českého kráľa Karola IV., ktorého Česi volajú „otcom vlasti“ a ktorý prenášal pozostatky sv. Leonarda do Prahy, ako sme to už vyššie spomínali.

Tu hodno pripomenúť, že 15. mája 1360 zišli sa v Trnave na poradu Ľudovít Veľký a český kráľ Karol IV. a uzavreli tu priateľstvo.

Ľudovít Veľký podporoval kresťanskú kultúru. Trnava má po ňom mnohé pamiatky. On dal pri starých pustovniach stavať pútnické chrámy v Mária Nostre, v Mariánke — vtedy Mariathali pri Bratislave a v Štýrsku v Mariacelle. Ľudovítov brat Štefan vzal si za manželku Margitu Štýrsku, kňažnú, a keď ovdovela, dal jej do smrti užívať hrad Červený Kameň a k nemu patriace obce — medzi nimi aj naše Doľany — v ktorých slovenské byvatelstvo bolo v tých rokoch postihnuté morom, takže od Trnavy po Modru takmer vymrelo. Do tohto málo obývaného kraja si priviedla kňažná Margita svojich krajanov Nemcov zo Štýrska, ktorí sem priviezli nové štepy hrozna a rozličného ovocia, aby vysadili túto malokarpatskú štrkovitú pôdu.⁷⁾

Takto Ľudovítovi Veľkému treba pripísať, že v rokoch 1360-tých, teda pred šesťsto rokmi vybudoval pri starej pustovni aj kaplnku sv. Leonarda.

Posledný pustovník opustil tento vršok r. 1759.⁸⁾ Pri pustovni sa budovali ďalšie kaplnky a neskoršie i kalvária. Na svahu vrška je starobylý cintorín.

Jur Fándly píše v spomínanom rukopise o dejinách obce, že Nemci už za jeho detstva sa vliali úplne do slovenského rodu z okolia a i správa obce bola čisto

Doba pocyrilometodská

(I) Niet pochybnosti o tom, že biskupské zriadenie, i keď má iný názov, má apoštolský pôvod. O metropolitoch, akým bol aj sv. Metod, rokoval už prvý nicejský snem r. 325, ich začiatky sú však pravdepodobne ešte staršieho dátá. Metropola bol pôvodne bezprostredným predstaveným sufragánnych biskupov a skutočným dozorcem cirkevnej provincie. Viazali ho len uznesenia provinciálnych synod, ktorým však predsedal. Mal z počiatku veľmi rozsiahle práva a povinnosti. Navrhoval sufragánnych biskupov a bol dozorcem celého cirkevného života vo svojej provincii. Neskôr sa jeho práva obmedzovali a zmenšovali. Dnes sa právne postavenie metropolitov riadi podľa can. 272; je ordinárom svojej arcidiecézy; can. 283: je dozorcem provincie a zvoláva provinciálnu synodu a podľa can. 1594 je druhou súdnou inštanciou. Nemá teda iurisdikciu v celej provincii. V našom štáte sú teraz len dve provincie: pražská, ktorá vznikla v r. 1344 povýšením vtedajšieho biskupského sídla na metropolitné. Sufragánne jej podlieha biskupstvo litoměřické, královohradecké a českobudějovické. Olomoucká metropola bola zriadená r. 1777 a podlieha jej brnenské biskupstvo. Slovenské diecézy patriace do 2. febr. 1928 (Modus vivendi) do provincie ostrihomskej, podliehajú teraz aj sufragánne priamo Svätej Stolicí.

Po páde Veľkomoravskej ríše r. 906 sv. Štefan, syn Gézov, ktorého ako je známe, pokrstili sv. Vojtech, pražský biskup, bol mimoriadnym a najväčším zjavom X. storočia. Hneď na začiatku svojej vlády začal organizovať svoju ríšu podľa vzoru franského (viď A. Kolár: *De originibus pol. legis. circa sacra regum Hungariae*). Cirkevná organizácia nadväzovala na politickú organizáciu krajiny. Oksky cirkevnej správy zhodovali sa s obvody štátnej správy. Uhorský štát — teda aj Slovensko — bol rozdelený na veľké územné celky, tzv. stolice, ktoré sa zasa delili na komitáty. Stredom štátnej správy bol hrad, ktorý po rozšírení kresťanstva bol aj centrom cirkevnej správy. Hradnej správe podliehali všetky chrámy celej stolice. Hradný kňaz bol arcikňazom s právom na desiatky a so súdnou právomocou.

slovenská. Fándly končí krásnymi slovami: „Potrebné bolo Slovákom vyjsť zo svojej zeme, z domu svojich praotcov — a prísť do tejto zeme, ktorú im Boh pripravil, aby z nich vytvoril veľkú rodinu a tým, aby ich meno zvelebil. Nech nám teda žehná orodovaním sv. Leonarda!“⁹

P o z n á m k y:

- ¹⁾ Eckert: *Cirkev vítězná* IV. str. 370, Praha 1899. — Vogel: *Szentek élete* II. — Kalocsa 1867, str. 173.
- ²⁾ Viď poznámku z „*Cirkev vítězná*“.
- ³⁾ List písaný 10. aug. 1810. — V archíve ostrihomskej kap. Pozostalosť Palkoviča. — Fotogr. v archíve SSV sign. f. 138-n. 1.
- ⁴⁾ *Dissertatio historica De oppido Ottenthal et de ejus Memorialibus — conscripta per Adm. Rvndum Dominum Georgium Fándly em. paroch. Nahásciensem, in patria Ottenthalensi cum pensione quiescentem.* — Kapit. archív v Ostrihome Sign. G. J. XIII. 66. Fotografia rukopisu v archíve SSV sign. f. 138 n. 2.
- ⁵⁾ Viď poznámku č. 3.
- ⁶⁾ Szalay—Baróty: „A magyar nemzet története, II.“ Budapest. Str. 73. Nagy Lajos király ezüsterme.
- ⁷⁾ Pór Antal: Nagy Lajos, Budapest 1892, str. 575.
- ⁸⁾ Jedlicska P.: *Kiskárpáti emlékek*. Budapest 1882., str. 148.
- ⁹⁾ Viď poznámku č. 4., str. 18. „Necesse fuit egredi Slavos de terra sua et de domo patrum suorum, et venire in terram istam, quam Deus illis praeparaverat, ut faceret illos hic in gentem magnam ut magnificaret nomen eorum. Et benedicerat eis — Per intercessionem S. Leonhardi.“ (Obrázky k článku na 3. a 4. str. obálky.)

R. 1252 pozostávala napr. ostrihomská diecéza z dvadsiatich arcidekanátov, z toho boli tri prepoštvá. V XIV. storočí, kedy sa už presnejšie črtali hranice diecéz, ostrihomská arcidiecéza rozprestierala sa na území stolice ostrihomskej, nitrianskej, oravskej, turčianskej, novohradskej, gemerskej, hontianskej, liptovskej, tekovskej, komárňanskej, bratislavskej, zvolenskej, torňanskej a spišskej. V tejto dobe k ostrihomskej diecéze patrilo aj územie nitrianskej diecézy, obnovené po rozpade Veľkomoravskej ríše až koncom XI. storočia. Túto obnovenú diecézu tvorilo územie stolice — župy nitrianskej s Nitrou ako historickým sídlom biskupským a z trenčianskej. Nové zmeny sa urobili až v XVIII. storočí za Márie Terézie, ktorá r. 1776 vytvorila z ostrihomskej diecézy tri nové diecézy: banskobystrickú, spišskú, kde už bolo prepošstvo a rožňavskú. Touto novou dizmembráciou ostrihomskej a čiastočne jágerskej diecézy uzavrel sa vývoj cirkevnej organizácie až do roku 1918. Ešte treba dodať, že do pádu Ostrihому do moci tureckej 1643 ostrihomský arcibiskup s kapitulou utiahol sa do Bratislavy a neskôr si zvolil za svoje sídlo Trnavu, kde ostrihomskí arcibiskupi zostali až do roku 1822. Podobne aj jágerský biskup uchýlil sa s kapitulou do Jasova a neskôr do Košíc.

V tomto období cirkevné pomery v Uhorsku vyvíjali sa podľa práva a zvykov, ako ich naznačuje Hartvikova legenda o živote sv. Štefana, v ktorej sa okrem iného uvádza, že pápež Silvester II. poslal uhorskému panovníkovi kráľovskú korunu a s ňou mu dal vraj všetku moc nielen svetskú, ale i duchovnú. V Hartvikovej legende o živote sv. Štefana zo začiatku XII. storočia sa o tom hovorí takto:

„Štvrtého roku po smrti otcovej poslal (Štefan) z napomenutia božskej milosti toho istého biskupa Astrika, ktorý sa iným menom nazýval Anastázus, k pápežskému stolcu so žiadosťou, aby nástupca sv. Petra, kniežaťa apoštolov, udelil novej odnoži kresťanstva hojné požehnanie v krajinách Panónie, aby diecézu ostrihomskú povýšil autoritou svojho podpisu na metropolu a aby svojím požehnaním potvrdil aj ostatné biskupstvá. Aby ho okrem toho ráčil posilniť kráľovskou korunou, čím by, opierajúc sa o tento čestný znak, mohol bezpečne upevniť to, čo sa božskou milosťou započalo. Skoro v tej istej dobe poslal poľský vojvoda Miešek, ktorý so svojím ľudom prijal práve kresťanskú vieru, poslov k predstaviteľovi rímskeho stolca, žiadajúc, aby mu bolo udelené apoštolské požehnanie a aby bol ovenčený kráľovskou korunou. A tak vyhovejúc jeho žiadosti, dal pápež hneď zhotoviť korunu — znamenité dielo — a rozhodol sa poslať mu ju s požehnaním a k sláve kráľovstva. Ale pretože Pán vie, ktorí sú jeho, On, ktorý zo dvoch apoštolov označených pre úlohu úradu apoštolského, dal prednosť Matejovi a takto doplnil počet apoštolov, On sa radšej šťastne rozhodol vyznamenat svojho vyvolenca Štefana touto časnou korunou, hodlajúc ho neskôr ozdobiť šťastnejšou večnou korunou. Preto vopred v ustanovený deň, keď už pripravená koruna mala sa poslať poľskému kniežaťu, pristúpil v predchádzajúcej noci k pápežovi vo sne posol Pánov a povedal mu okrem iného: Zajatšího dňa zrána k tebe prídu poslovia neznámeho národa, ktorí ťa budú veľmi žiadať o kráľovskú korunu pre svojho vojvodu spolu s apoštolským požehnaním. Daruj teda bez váhania ich vojvodcovi podľa ich žiadosti korunu, ktorú si dal pripraviť. Lebo vedz, že mu pre jeho životné zásluhy prináleží k sláve kráľovstva. Podľa tohto videnia teda prišiel k pápežovi v určenú hodinu nasledujúceho dňa biskup Astrík, ktorý vykonávajúci múdro sebe zverenú úlohu a pripomínajúc skutky svätého vojvodu, žiadal riadne od pápežského stolca odznaky, o ktorých sme sa vyššie zmienili, podotýkajúc,

že bude hoden takej cti a dôstojnosti, on, ktorý si s Božou pomocou podmanil viaceré kmene a mnoho neveriacich svojou mocou pokrstil. A keď to počul, zaradoval sa veľmi rímsky pápež a všetko blahosklonne povolil, ako sa žiadalo. Okrem toho poslal ešte kríž, aby sa nosil pred kráľom akosi na znamenie apoštolstva. A povedal: ja som apoštolský, onen je však prácou apoštol Kristov, skrz neho Kristus priviedol k sebe taký veľký národ. A preto jeho vláde zverujeme, ako ju božská milosť vybavila, Cirkvi božie spolu s národmi k nim patriacimi, aby nad nimi vládol podľa obojého práva. Dosiahnuvši teda všetko, ako žiadal, vrátil sa biskup Astrik s radosťou domov, nesúc so sebou veci, kvôli ktorým s úspechom dokončil započatú cestu. A keď teda priniesol list, obsahujúci apoštolské požehnanie, spolu s korunou a krížom, a keď biskupi s duchovenstvom a šľachta s ľudom prevolávali náležité chvály, tu bohumilý Štefan, vyhlásený súc za kráľa a pomazaný krizmou, bol šťastne korunovaný korunou kráľovskej dôstojnosti. (JUDr. Frant. Kop: *Modus vivendi*, 1937, str. 163 a nasl.)

Z uvedeného nie je jasné, že si pápež Silvester II. neponechal v Uhorsku nijaké právo a moc. Cítili to i uhorskí štátnici a právnici. Preto v XVII. stor. vydali falošnú a podvrhnutú bulu so spätnou platnosťou, podľa ktorej uhorskí panovníci mali vraj právo obsadzovať nielen ostrihomské arcibiskupstvo, všetky biskupstvá a kanonikáty, prepoštvá, ale ešte i väčšie fary. V tejto bule sa okrem iného píše:

„Nechajme však toho, veď netreba, aby sme toho, ktorého tolké a preslávne za Krista vykonané skutky verejným hlasom hlásajú a ktorého sám Boh odporúča, obšírnejšie odporúčali. Preto slávny Synu, všetko od nás a od stolice apoštolskej žiadané: korunu, kráľovský názov, ostrihomskú metropolu a ostatné biskupstvá právomocnosťou všemohúceho Boha, a apoštolským a naším požehnaním mileradi sme dovolili, dovoľujeme a udeľujeme i kráľovstvo od štedrosti Tvojej sv. Petrovi obetované, a spolu Teba i ľud a národ uhorský, prítomný a budúci, pod ochranu svätej cirkvi rímskej prijímajúc, múdrosti Tvojej dedičom a zákonitým následovníkom tvojím udeľujeme a dávame k panovaniu, riadeniu a vládnutiu... Ktorí totižto dedičia a následníci Tvoji, keď skrze veľmožov zákonite vyvolení budú, zaviazaní budú podľnú poslušnosť a počestnosť podobne nám a následníkom našim skrze samých seba alebo skrze legátov svojich osvedčiť svätej cirkvi rímskej, ktorá nemá sebe podriadených za sluhov, ale ako synov prijíma všetkých, preukázať sa ako poddaných a v kat. viere a v náboženstve Krista Pána a Spasiteľa nášho pevne zotrvať a ju zveličovať. A pretože šľachtictvo Tvoje, napodobňujúc slávu Apoštolov, úlohu apoštolskú, ohlasujúc Krista a jeho vieru rozširujúc, konať sa nešťitilo a miesto naše a kňazstva (sacerdotii) plniť, i knieža Apoštolov nad všetkých iných zvlášte uctiť sa snažilo: pre tú príčinu i my zvláštnym privilegiom vznešenosť Tvoju s ohľadom na zásluhy Tvoje, dedičov a následníkov Tvojich zákonitých, ktorí — ako povedané — vyvolení a od Stolice Apoštolskej potvrdení budú teraz i v ustavičných budúcich časoch chtiac ozdobiť, apoštolskou právomocou podobne mu udelili, chceme a žiadame, aby Ty a oni, keď korunou, ktorú posielame, správne, podľa vzoru, Tvojím legátom doručenej, budeš korunovaný, čiže budete korunovaní; kiež ako znak apoštolstva, kríž pred sebou dať nosiť mohol a smel, tiež oni mohli a smeli, ako milosť Božia Tebe a im poručiť, ktorý chráni (diecézy), kráľovstva Tvojho, prítomné a budúce, a namiesto nás a následníkov Našich ustanovovať a usporiadať si mohol, ako aj v iných listoch, ktoré sme

vôbec na Teba a na veľmožov krajiny i na všetok Tvoj ľud adresovali skrze nášho nuncia, ktorého posielame k Tebe, ktorý ich má odovzdať, úplnejšie toto všetko sa nachádza“ (Slov. Pohľady, 1909, str. 558—562).

Sami maďarskí historici a právnici dokazujú nepravosť tejto buly. Napr. Karácsonyi: „Pridržiajúc sa hmatateľného, istého dôkazu, že silvestrovská bula nezhoduje sa s formami a dátami niekdajších listín, ba čo viac, je s nimi v zrejmej protive a javia sa v nej bezpečné známky falšovania, znovu smelo opakujeme svoj úsudok, že silvestrovská bula je naničhodná vymyslenina.“ (Pavol Macháček: *Hlavnopatronátne právo v dejinách uhorských*, SSV, 1930, str. 15 a nasl.)

„Z toho, že niekto má právo ľubovoľne zakladať diecézy a opátstva — píše dr. Rajner — nenasleduje, že by mal aj výsadné právo obsadzovať všetky benefícia“ (tamtiež str. 20). Dôležité je, že v Uhorsku až do vydania Breve pápeža Klementa XIII. (r. 1758) cirkevná politika riadila sa touto nepravou, falošnou a podvrhnutou bulou, ktorá dávala panovníkom také výsady a práva, aké má len najvyššia hlava v Cirkvi s výnimkou dodatočného schvaľovania.

Známy zákonník Tripartitum od Štefana z Vrbovca (Verböczy) z r. 1561, z tejto buly vychádza, na ňu nadväzuje a okrem iného hovorí: „Ten istý náš panovník je pravým a zákonitým nástupcom všetkých pánov prelátov a cirkevných osôb, nie však, čo sa týka odňatia a sekvestrovania majetkov a cirkevných majetkových práv, ale s ohľadom na ich udelenie inému na správu spolu s kostolom (pri uprázdnení sídel prelátskych a správ kostolov) s výhradou práva potvrdzovať arcibiskupov a biskupov, ktoré, ako je známe, podlieha len iurisdikcii svätej rímskej cirkvi (Časť I. tit. 10: Judr. Fr. Kop, *Modus vivendi*, str. 167). V titule 11 sa dokazuje, že pápež pri udeľovaní cirkevných benefícií nepodržal si v tomto kráľovstve nijakú moc okrem práva potvrdzovacieho a uvádzajú sa štyri dôvody: 1. z dôvodu založenia kostolov, 2. z dôvodu prijatia kresťanstva, 3. z dôvodu premlčania a 4. tieto práva boli schválené na snehme kostnickom.

R. 1758 páp. Klement XIII., „aby nebolo pochybnosti“, potvrdil všetky doteraz panovníkom používané privilegia a znovu udelil Márii Terézii a jej nástupcom titul apoštolského kráľa: „Uhorskí králi požívajú tiež tej úcty, že takmer všetci tam ich pozdravujú a oslovujú ako kráľov apoštolských, názvom to iste veľkolepým a slávnym. Prameň a pôvod tejto nech už zvyklosti, nech výsady, nie je síce známy. My však, i keď nikdy nemôžeme dosiahnuť múdrosti našich predchodcov, snažíme sa iste napodobniť ich opatrenia, čo sa týka ozdobovania a uctievania tých panovníkov a kráľov, o ktorých vieme, že sú vrcholne oddaní a naklonení Svätej Stolicy. Mienime, že nikdy nemôžeme lepšie otvoriť tento začiatok nášho pontifikátu, než keď ihneď obrátíme svoju myseľ k dôstojnosti Tvojho Apoštolského Veličenstva a k povzneseniu tohto kráľovstva uhorského. Tomu však vyhovie celkom správne vtedy, ak udelíme, ako sme sa zmienili, tomuto tak čestnému apoštolskému názvu pápežskú autoritu a silu (pokiaľ to treba).

Preto z vlastného popudu, z bezpečnej vedomosti a po zrelej našej úvahe, ako aj z plnosti moci pápežskej, vybavujeme, uctieваме, ozdobujeme a vyznamenávame mocou tohto listu vo forme breve Apoštolské Veličenstvo ako uhorskú kráľovnú a Tvojich nástupcov v tomto kráľovstve titulom, názvom a menom Apoštolského kráľa, zároveň tiež nariaďujeme, aby si od všetkých bola oslovovaná, nazývaná, označovaná, pozdravovaná ako Apoštolská kráľovná a Tvoji nástupci v uhorskom kráľovstve ako Apoštolskí králi... (tamtiež, str. 180). (Pokračovanie.)

Ivan Bunin

NA 10. VÝROČIE JEHO SMRTI

V roku 1953 zomrel ďaleko od svojej domoviny v Paríži Ivan Alexejevič Bunin. Zomrel veľký spisovateľ, ktorému už za života veľa nechýbalo, aby sa jeho meno nevyslovovalo v jednej rovine s Čechovom a Gorkým. Že sa tak nestalo, nebolo vinné jeho literárne dielo a jeho vysoká kultúra slova, skôr osudy, ktoré zaviali tohto vynikajúceho spisovateľa na opačný pól ruského života — do emigrácie.

Pôvodom pochádzal Ivan A. Bunin zo schudobnejšej zemianskej rodiny. Narodil sa v roku 1870 vo Voroneži. Ako syn zemianskeho pôvodu vyštudoval na najbližšom gymnáziu a už tu ako mladý sedemnásťročný študent začínal uverejňovať svoje prvé básne. Jeho poézia bola výslovne reflexívna, verná poézii puškinovskej, v dokonalejšej, vysoko kultúrovanej ruskej reči. Neskôr dostáva i cenu ruskej akadémie za zbierku básní „Listopad“ a to sotva dvadsaťročný. V tej dobe venuje sa už i próze a upozorní na seba i samotného Gorkého, ktorý o ňom píše Čechovovi ako o veľmi sľubnom a talentovanom spisovateľovi. Keď v roku 1910 vychádza Buninova najslávnejšia próza „Dedina“, nezdrži sa ani sám Gorkij, aby autorovi nenapísal nadšením a chválou prekypujúci list, z ktorého hodno aspoň časté citovať: „... napísali ste vynikajúcu vec. Ja osobne ani na okamih nepochybujem, že tak všeobecne a historicky dosiaľ nik neopísal dedinu. Nevieť, s čím by som mal Vašu knihu porovnať, tak silne na mňa zapôsobila... Možno, že ani sám si neuvedomujete, ako výstižne a pravdivo je tam všetko povedané. Nepovažujte, prosím to, čo Vám o „Dedine“ píšem, za daťaké nadnesené a nadšené výlevy mojej osoby. Vôbec nie. Gratulujem Vám, drahý priateľu. Poďakovalo sa Vám krásne napísať nádhernú vec...“ Gorkému vôbec nevadilo, že „Dedina“ je skoro bez deja, že v nej vystupuje množstvo osôb dokonale a výstižne vykreslených a podaných, že pod obrazmi v týchto prózach jasne vidieť a cítiť zúfalú sociálnu skutočnosť ruského ľudu, tak odpornú a ohyzdnú tvár „svätej Rusi“, kde ľudia priam vo zvieračích podmienkach žijú, lebo je bieda beznádejná a nekonečná. V otriasajúcich obrazoch dočítame sa o nezmieriteľnom boji človeka s človekom o každý kúsok odevu, o kúsok chleba, keď na každej stránke dočítame sa o biede, bitkách, opilstve, obžerstve, smilstve atď. atď. Bunin v tejto próze podáva otriasajúci obraz Ruska a preto niet divu, keď na konci už citovaného listu Gorkij sa pýta Bunina „... a má toto Rusko vôbec právo na existenciu?“ Nebudeme sa na tomto mieste pýtať, či Bunin vedel vykročiť zo svojho zemianskeho a povýšeneckého postoja, či vedel kritikou Ruska nachádzať aj odpovede na výkriky, ktoré sa v jeho próze ozývajú, či vedel prstom ukázať na osoby a systém, ktorý všetko toto spôsobil; márne by sme hľadali odpovede, niet ich, lebo nevedel na ne zodpovedať ani sám autor. Próza „Dedina“ a po nich množ-

stvo ďalších umožnil potom Buninovi cestovať po celej Európe; dokonca jeden čas pobudol v severnej Afrike, potom bol v Egypte, či na ostrove Cejlóne atď. Jeho jedna z najlepších poviedok „Pán zo San Franciska“ vďačí za jeho pobyt na ostrove Capri. A takto mohli by sme vymenovávať veľa jeho rozprávok, ktoré dejove zakotvia niekde ďaleko od Ruska. V tých dobách je už Bunin uznávaným spisovateľom a jeho rozprávky a novely vychádzajú vo všetkých popredných ruských literárnych časopisoch. Sláva a úspechy korunujú jeho život; nie však nadlho! Veľká Októbrová revolúcia zastihuje Bunina v Rusku a jeho „panská neurasténia“ — ako ho neskôr Gorkij pomenoval — nedovoľuje mu, aby pod vplyvom veľkých spoločensko-mocenských zmien kari-goval niečo zo svojich povýšeneckých a „veľkopánskych“ názorov, aby sa vedel k ľudu priblížiť, s ním sa zžiť. Tak sa Bunin dostáva do vleku hlavných a nezmieriteľných odporcov a nepriateľov mladého sovietskeho štátu. V príhodnej chvíli odchádza z Ruska a emigruje do Paríža, kde žil až do svojej smrti.

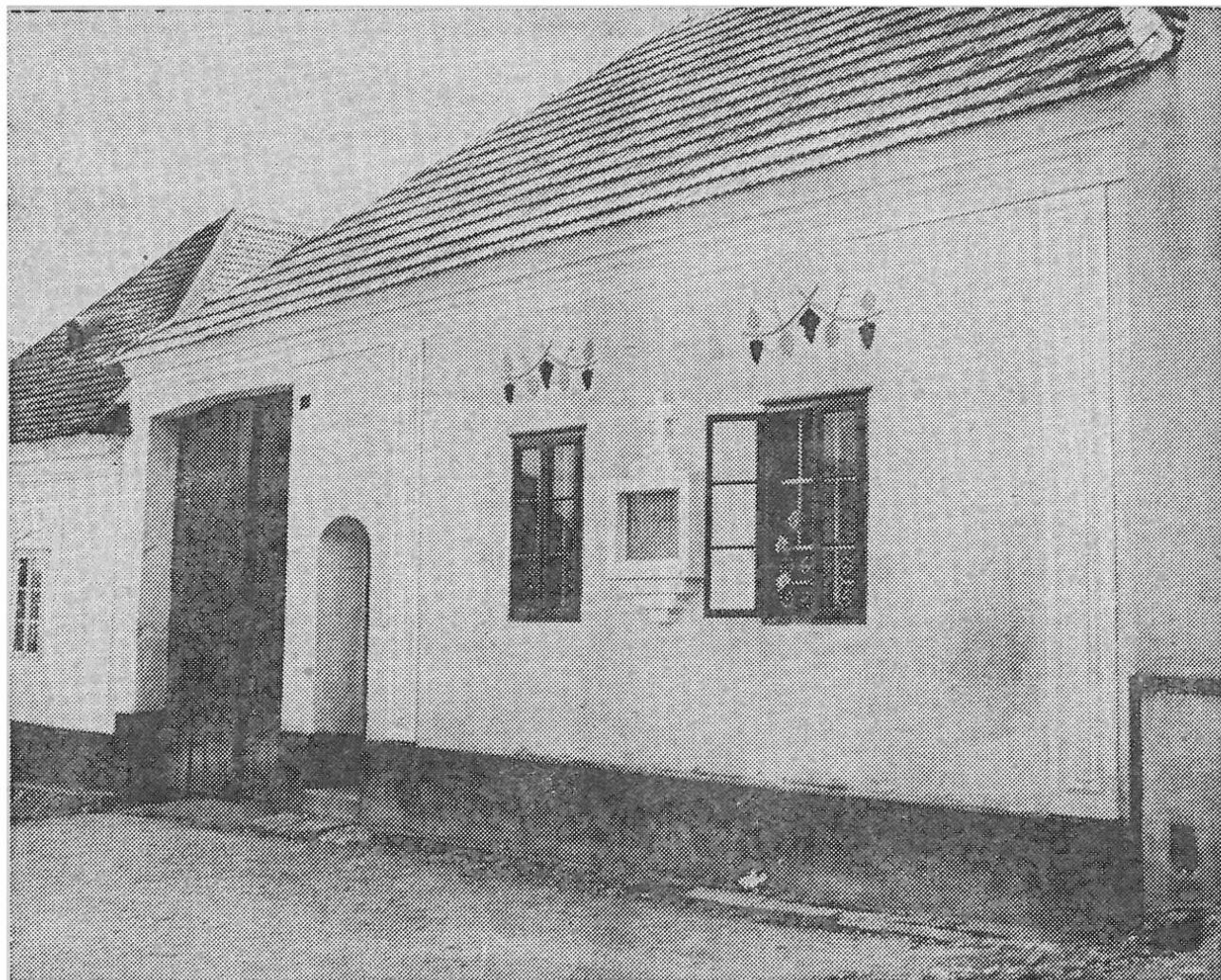
V emigrácii okrem niekoľkých rozprávok z Francúzska a Talianska písal len o svojej rodnej domovine — o Rusku. Ale o Rusku predrevolučnom, cárskom; o Rusku, ktoré za tých niekoľko rokov urobilo obrovský skok vpred a ktoré vlastne už ani nejstovalo. Žilo len v Buninových spomienkach, predstavách a — rozprávkach. A tu v osamelosti, skoro opustený všetkými, začína si Bunin uviedomovať svoj vlastný život a začína písať svoje vrcholné dielo „Život Arsenieva“, za ktoré v roku 1936 dostáva Nobelovu cenu. Ani toto vysoké ocenenie a sláva nevedia uspokojiť jeho túžbu — po domove, po Rusku.

A vtedy sa odhodláva k poslednému pokusu, k poslednej nádeji. Pred započatím druhej svetovej vojny píše do Sovietskeho svazu svojmu bývalému priateľovi-spisovateľovi len dve slová: „Chcem domov!“ Vojna mu v tom zabránila, že sa nedostal späť do Sovietskeho svazu. A ešte raz — v opačnom zmysle — vedela protisovietska propaganda dokonale zneužiť Bunina: v roku 1950 dal sa zverbovať proti dávno mŕtvemu básnikovi Blokovi a píše proti nemu nepriateľsky zahrotený článok, nevediac mu odpustiť jeho báseň „Dvanásť“. O tri roky neskôr Bunin umiera.

Po jeho smrti celé literárne dielo spisovateľovo dostáva zásluhou jeho manželky späť do Sovietskeho svazu. Sú to stovky a stovky popísaných strán rukopisov, stovky listov, lebo bol v spojení so všetkými duchovnými veličinami sveta, množstvo fotografií a dobových dokumentov, ktoré dnes stoja k dispozícii sovietskej literárnej a historickej vede. Ivan Bunin sa dnes v Sovietskom svaze vydáva v obrovských nákladoch. A keď spomeniem, že jedno z jeho prozaických diel vyšlo v Amerike v náklade 500 exemplárov, a toto číslo porovnáme s jeden a pol miliónovým nákladom dosiaľ vydaných diel v Sovietskom svaze, vidíme, akej popularite a láske sa tešia dnes jeho diela.

V slovenčine vyšiel Ivan Bunin niekoľkokrát. Sú preložené skoro všetky jeho najznámejšie novely. —et—

DUCHOVNÝ PASTIER, mesačník katolíckeho duchovenstva. Zodpovedný redaktor: Ladislav Škoda. Vychádza desať ráz do roka okrem júla a augusta. Cena jednotlivého čísla 4 Kčs, ročné predplatné 40 Kčs, pre cudzinu 50 Kčs. Vydáva Spolok sv. Vojtecha, Trnava, v CN. Redakcia: Bratislava, Kapitulská 10. Telefón: 260-27. Povolené PIO pod číslom 516/51IV/2 z 13. II. 1952. Tlačia Polygrafické závody, n. p., závod 02, Bratislava, ulica Februárového víťazstva 6/d. Rozširuje Poštová novinová služba. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky zo zahraničia vybavuje PNS-ústredná expedícia tlače, odd. vývozu tlače, Jindřišská 14, Praha 1. — S povolením Apoštolskej administratúry v Trnave, číslo 3120/50. K-06*31187

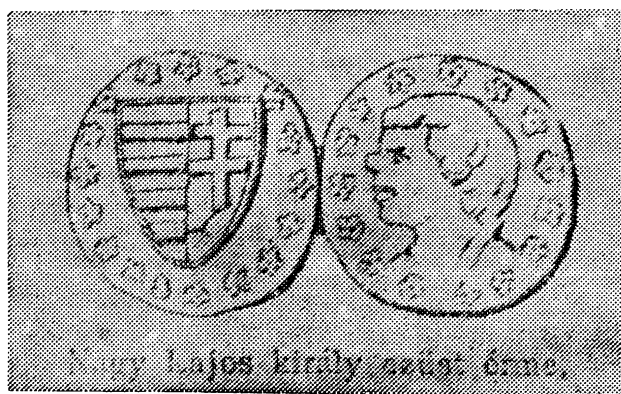

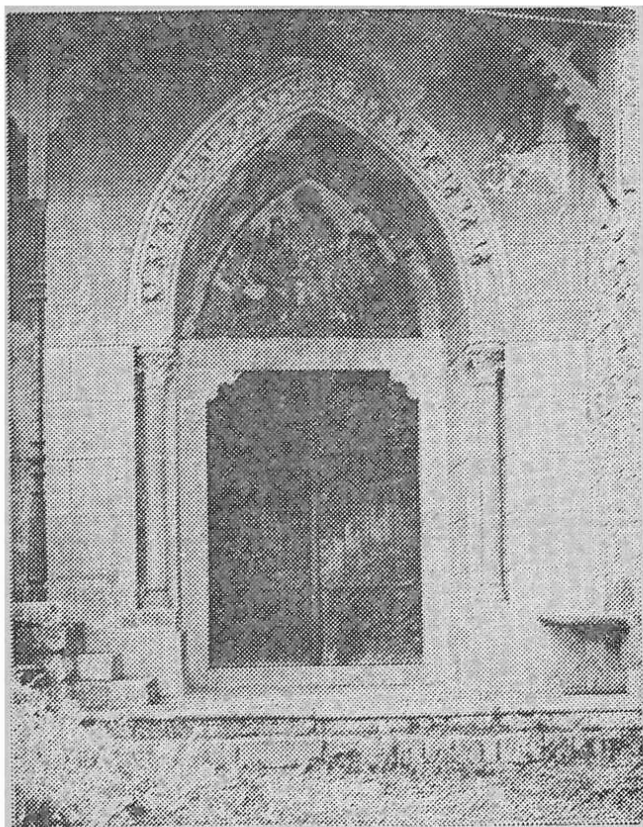
Hore: Rodičovský dom Ľuraja Palkoviča s pamätnou tabuľou v Doľanoch

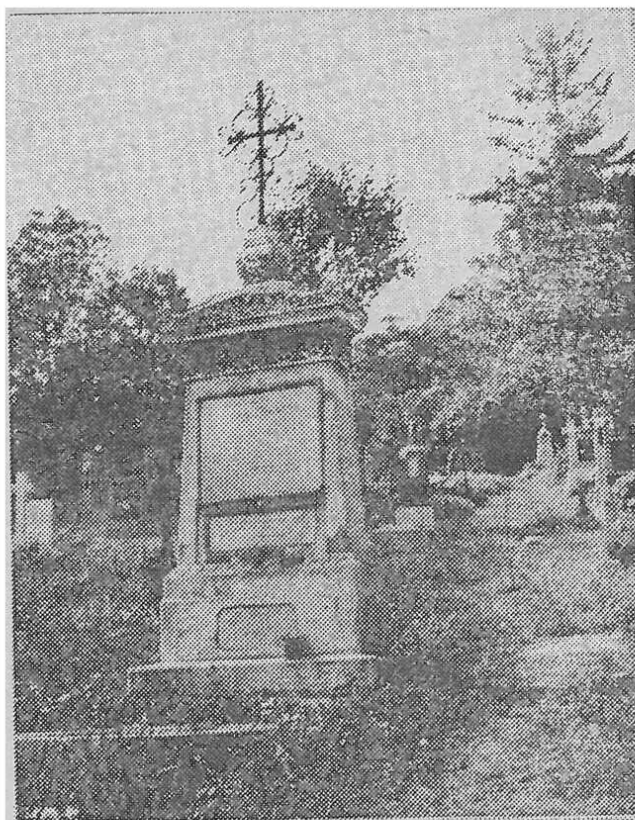
Vľavo: Konzola gotickej klenby na strope v kaplnke sv. Leonarda v Doľanoch

*Dolu: Medajla-minca Ľudovíta Veľkého (1342—1382)
(K článku: Jubilejné pamiatky v Doľanoch, str. 181)*

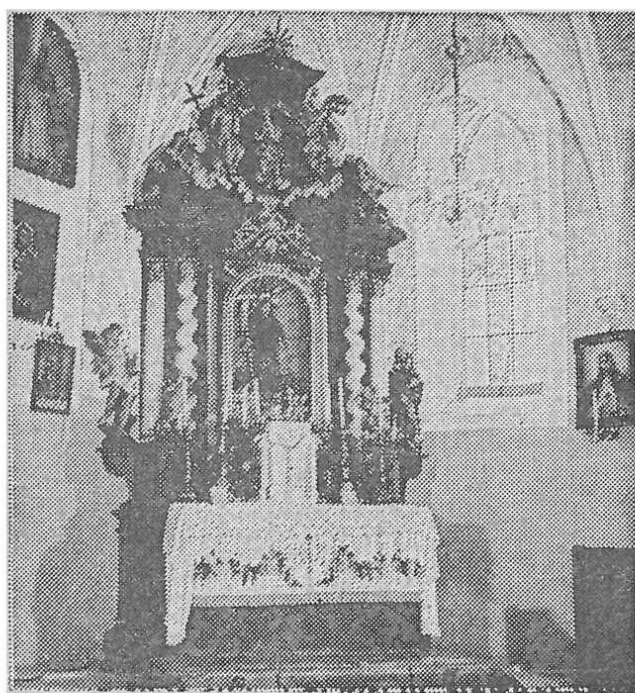

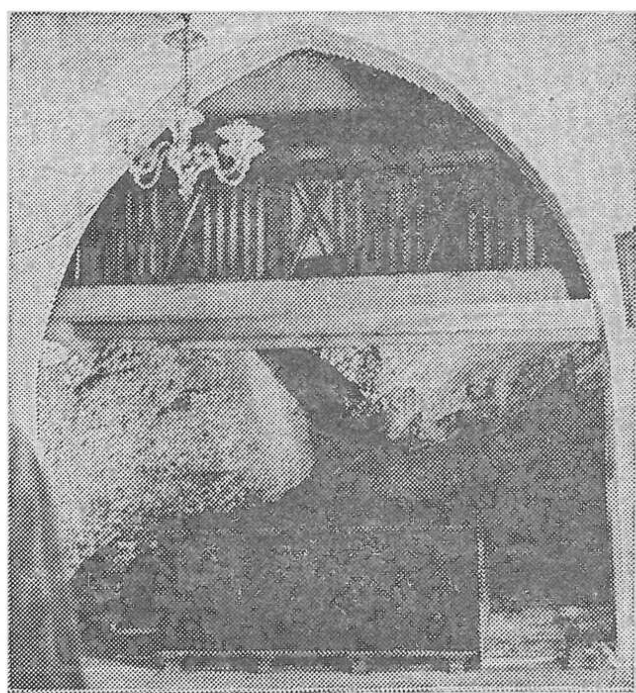
Vchod do kaplnky sv. Leonarda (novšia stavba okolo r. 1900) v Dolanoch

Náhrobník Juraja Fándlyho na cintoríne v Dolanoch

Barokový oltár s obrazom sv. Leonarda v kaplnke v Dolanoch

Pustovňa (nad ňou chór) v kaplnke sv. Leonarda v Dolanoch